BIBL. NAZ.
VITT. EMANUELE III
110
K
19
NAPOLI

110
K
19.

83
L
17

TERENTIVS.

PVBLII TERENTII APHRI COMICORVM LAtinorum facilè principis Comœdiæ ſex, cum enarrationibus eruditiſsimorũ interpretum; Videlicet Donati, & Guidonis Iuuenalis.

Inſuper expoſitio familiariſsima Iodoci Badij Aſcenſij linguæ Latinæ peritiſsimi.

Adiecta ſunt & Taurapis Melchinenſis in ſingulas Comœdias argumenta.

Ad hæc Pauli Malleoli Andelacenſis in ipſum interpretem, & ipſius adnotamenta, necnon in ſingulas ſcenas præludia & epitomata.

Neque uelim neſcias, candidiſs. Lector, quòd ſi hoc poſtremò editũ uolumen cũ alijs prius excuſis, eiſdemq; typis impreſsis exemplaribus, uel mediocriter eruditus cõferat, Diomedis & Glauci permutationem ſibi factam fuiſſe non immeritò cenſeat.

AFRANIVS.

Terentio non ſimilem dices quempiam.

1541

In dño cõfido.

A. Vincẽt.

BIBLIOTECA NAZIO

LECTORI S.

ET MIRATVS SVM, et vehementer dolui, ſuauiſſime Lector, publiū Te
rentiū latini nominis decꝰ, certiſſimūq; tū in moribꝰ, tū etiā politioribus literis formā
dis adoleſcētū animis numē & præſidiū, à Bienniocitra, eiſdē typis & Caracteribus,
quibus hocce tibi volumē concinnatū excuſumq; eſt, impreſſum, tam mācum, tā mu
tilū, tamq; ſibi ipſi minime ſimilem prodijſſe: iamq; in diſcētiū diſcipulorum verſari
manibꝰ, qui eo legendo peritiores, inq; Rhomano cādore prouectiores fore anhelan
tes, in tenebras, miſerādamq; barbariei colluuionē ſeſe precipitant, à qua, pedē extri
care liceat nunquā, Horatij teſtimonio dicentis, Quo ſemel eſt imbuta recēs, ſerua
bit odorē Teſta diu: cuius nos infælicitatis rationem habētes, noſtriq; ſimilibus, hoc
eſt literarū ſitientibus, qualicunq; noſtra opera, conſulere diſcupiētes, veterū, extre
maq; diligētia caſtigatorum exemplarium fidei adhærentes, Terentium illum nullis
non dignum laudibus, quoad eius fieri potuit, reſtituimus, ſuperflua quæ viſa ſunt,
expunximus, quod minus erat, abdidimus: atq; ita, vt non noſtro, qui vix hiſcere co
ram literatorū conſpectu debemus, ſed doctiſſimorum quorumuis iudicio & cen
ſuræ calculandū iudicandumq; relinquere nō pudeat, quid hoc ī negotio operæ &
qualiſcumq; vigilantiæ noſtræ preſtiterimus: Ea potiſſimum, quæ oēs probos inſti
mulare debet, erga literas ſitiardentiq; beneuolētia pellecti, qua, ſi, quibꝰ huiuſmo
di recognoſcenda cōmittuntur, aliquantum excitarētur omnes, Deum immortalē,
quā egregiè, quamque fæliciter ſeſe res literaria haberet. Videre enim videor, & mi
hi crede, certiſſimū eſſe duco, verā eruditionē, abſolutamque rei literariæ perfectio
nem, ab eis haud dubiè pendere, qui emendandis, recognoſcendiſque, quæ in horas
typis mandantur, libris, præficiuntur. Neque mihi perſuadere ullo modo poſſum,
quin quorumdam Bibliopolarum imperita multitudo, quāpeſſime de literatorum
republi. mereatur, qui, cum exemplaria uel corruptiſſima, excudenda cōmittunt, ea
præuideri, & uera ſua luce, natalique ſplendore reſtitui non curent, nūmorum & pe
cuniæ cupiditatē, cū reipublicæ literariæ profectu ſimul cōmiſcentes. Quo fit, ut ho
die Typographis, quos impreſſores uulgò uocant, quotquot ſunt omnibus, qui ar
tem tā eximiā, tamque ubique terrarum celebratā, ſua induſtria, ſummoque labore
cōparato ſtilo fouent, alunt, atq; obſeruant: aſſiduo, & pene itolerabili faſtidio, ſum
mus accreſcat moleſtiæ ſtimulꝰ, quē ſi noueris, rabiē dicas. Qua quidē ī re omni mihi
laude uideī digniſſimns Sebaſtianus Gryphius, qui neque labori, neque uigilijs, ne
que etiā facultatibus parcere, omnemque induſtriam exponere ſolet, ut è ſuo prelo
nihil preter gemnas, & abſolutiſſima quæquæ uolumina exeat. Ille enī, ut eſt & lite
ratiſſimus, & literatorum obſeruantiſſimus, uiros perdoctos ſuis ſibi ſtipendijs ad
mittit, qui, ī lucem edenda ad unguem & quā exactiſſimè fieri poteſt, prælegant, reco
gnoſcāt, & eli matiſſima reddāt, Quod, ne pleriſque forſan plꝰ ſatis moleſtus uidear,
miſſum faciā: Res enim ipſa, ſatis loquitur. Neque tamen ea reticeri debere puto,
que literarū decus atque incrementū concernant. Tu uerò lector optime, noſtra nu
gamenta fac queſo boni conſulas, & Terentium illum, cui tu nullum Latinū autho
rem præferre debes, legere nihil pigeat, quem ſi attētius paulo euolueris, tuum eſto
iudicium, quo animo erga ſtudioſos fuerimus, quidque præſtiterimus, ne male audi
ant apud literatos noſtræ artis impreſſoriæ Tirones & alumni. Quodquidē noſtra
rū erit lucrubrationū, uigiliarūq; gratiſſimū ſtipēdiū. Nihil nō expoſituri, quod tibi
profuturū putemꝰ. Hoc unum tamē te ueli admonitū, ne putes adiectis Commēta
rijs tātū laboris nos īpēdiſſe: puerilia ea magis, quā literato lectore digna cēſentes.
Quapropter p̄ceptoribꝰ ea calculāda reliquamꝰ. Bñ Vale, & noſtrū quicquid eſt bo
ni cōſule, iudica, & foue, Lugduni Mēſe Iunio 1537

Iodoci Badij Aſcē. famil. ꝑnota. i Teren.

Quoniam diuinus ille Plato in principijs rerum cognoſcendis immorandum non ab re cenſuit. Nam vt poſt eum Ariſtoteles inquit modicus error in principio maximus fit in fine. Et vt iure conſultus de ori. iu. Cuiuſl bet rei potiſſima pars principium eſt. Iō quidem Ariſtoteles. Qui inquit principia alicuius ſcientie ignorat: certum eſt illum non habere ſcientiam. Has igitur ob res pꝛiuſq̄ ad comediarum Terentij facilem explanationem accedam conſtitui pluſcula que pro ſingulis comedijs ſunt cognoſcenda imperite iuuentuti aperire eaq̄ in capita diſtinguere vt ea commode citare poſthac poſſint. ceterum quia Cicero in primo de offi. inquit. Ois que a ratione ſuſcipitur de aliqua re inſtitutio debet a definitione proficiſci vt intelligatur q̄d ſit id de quo diſputetur. Iō a definitione comedie inciperem: ſi ab illiteratis facile capi poſſet quod quia fieri nequit ꝑnotabo primo q̄d ſit poeta. Deinde quotuplicia poetarū ſcripta. Tū q̄d comedia et q̄d ab alijs differat. Quō comedia et alij ludi ſcenici fuerint inſtituti. Qui fuerit inuētores. Quouſq̄ excreuit. Quotuplices ſint comedie. Que et q̄les ſint comediarū ꝑtes. Deinde q̄ ſint comediarū huiꝰ ogis cauſa cū alijs cōmode occurſuris

¶ Quid ſit poeta et quanta eius dignitas.

Poeta ꝓprie is dr̄ q̄ excellenti ingenio ꝑditꝰ diuinoq̄ furore cōcitus et maiora q̄ q̄ ſolo hūano ingenio excogitari poſſe videantur elegāti carmine cōſcribēs ad diuinū artificiū ꝓxime accedit. Quod Horatius in .j. ſermonū ſic dicit. Primū ego me illorū dederim q̄bus eſſe poetas excerpā numero: neq̄ enī ↄcludere verſum dixeris eſſe ſatis: neq̄ ſi q̄s ſcribat vti nos ſmoni ꝓpiora putes hūc eē poetā. Ingeniū cui ſit cui mēs cui diuinior atq̄ os Magna ſonaturū: des nolis huiꝰ honorē. Idcirco q̄dam comedia necne poema eſſet q̄ſiuere q̄ acer ſpūs ac vis nec ṽbis nec rebꝰ ī eſt niſi q̄ pede certo differt ſermōi ſmo meus: hoc ille. Quibꝰ atteſtatur nō mereri poetā dici q̄ nō habeat precipue tria vz ingeniū .i. ingenitā ṽtutē excogitādarū rerū et mētē diuiniorē quā ceteri: ita vt ſit diuino interdū furore cōcitus vſq̄ adeo vt ſupra ſe nōnū q̄ dicat atq̄ de poemate ſuo dicere poſſit cū Ouidio. Plus ſibi ꝑmiſit cōpoſitore ſuo. Vn idē de poetis. Eſt deꝰ i nobis agitante caleſcimꝰ illo ꝛc. Et os magna ſonaturū .i. cū diuite vena et vbere ingenio artificiū preſtans quia alterum non ſufficeret: ſic atteſtatur in de arte poetica. Natura fieret laudabile carmē in arte queſitū eſt ego nec ſtudiū ſine diuite vena nec rude q̄d poſſit video ingeniū alterꝰ ſic. Altera poſcit opez res et cōiurat amice. Quod ergo alibi dicit idem Hora. Nō ſatis eſt puris verbis preſcribere verſum. Quia tn̄ author noſter ſe poetā in prīario ṽbo operis tui cenſet ſciemꝰ q̄ de poeta dupliciter loqui poſſumꝰ generalr̄ et ſpālīter. Generaliter aūt ois is poeta dr̄ qui ſaluo rerū et verborum decoro artificioſe carmina facit. Nā a faciēdo poeta dictꝰ eſt: tonat enī poeta idem q̄d factor: et a verbo greco poio quod eſt facio ſeu creo deflectit. Et hoc modo qui ſine figmento poetico ſcribunt: ſi artificium et decorum carminū ſeruāt poete appellari poſſunt: vt Luca. quē vt dicit Seruꝰ et etiā in diſtichis atteſtatur Mart. a. iō multi negāt eē poetā quia hiſtoriā ſine figmētis deſcripſit narrādo res mere vt geſte ſunt. Similiter q̄ citra poeticū furorē atq̄ altiſonū ſtylū ſcribunt ſi aptiſſime decorū ſeruāt poete vocari pñt: vt comici et ſatyrici: dico ſi aptiſſime quia lz in alijs artibus mediocres laudant: iuxta quod dicit philoſophus mediocre laudamꝰ tanq̄ bonū. In poeta tn̄ nullus laudatur niſi in ſuo genere ſcribendi ad ſummā vſq̄ ꝑfectionem peruenerit. Unde eſt illud Horatij de arte. Mediocribꝰ eſſe poetis: Nō dij nō homines nō ↄceſſere colūne: neq̄ dij neq̄ homines neq̄ colūne in q̄bꝰ ſolebāt affigi poetarū ſcripta cōcedūt poetis eſſe mediocribꝰ. imo neceſſe eſt ſummi ſint aut a poetica ꝓfeſſione obtineāt. q ergo q̄ hūilia ſcribūt: vt q̄libet ſperet ſe idē poſſe ſcribere: ſi tn̄ poete appellari merēatur neceſſe eſt ita econom. .i. ſerie et ordinē nectāt: vt vix aliquis niſi peritiſſimꝰ fuerit eos imitari poſſit. Et quod ibidē dicit Hor. vt ſibi quis ſperet idē ſudet multū fruſtraq̄ laboret. Auſus idē tm̄ ſeries iuncturaq̄ pollet. Econtrario aūt ſunt q̄ ſpm̄ et furorē poeticū habēt: ſed nō carmine imo ſoluta orōne eloquūtur: ſic tn̄ vt furore poetico accēſi videantur. Et hi potius vates et ꝓphete vocantur quā poete. eo quod poetarū officiū ſit facere diuina carmina. Inter q̄s frater Baptiſta mātuanꝰ carmelita vir nr̄a tēpeſtate facile doctiſſimus diuū Auguſtinū cōnumerādū dicit pro eo ſermone de epiphania qui incipit. Poſt miraculū virginei partus: vbi Auguſtini ṽba ſunt. Tūc luna recedētibus aſtris per mediā celi ſemitam pulchrius aurea motibꝰ ibat: et iter ſuū radijs aperiēs patētes cāpos placidis acceſſibꝰ honeſtabat. Dum g̃ rotee polū faces et noctē fulgurātis aſtra diſcernūt: tūc inſolitū repēte natura lumē extimuit: pauit ſubito ſtellifer axis: et aſtra tremula fabulātur ad cunos. Hucuſq̄ Auguſtinus. de q̄bꝰ Mātuanus. vides inq̄t hec ṽborū ſeries quanta eloquētie ſpuma inturiet: q̄to dicēdi feratur impetu: q̄to rutilet illuſtrata ſplēdore: q̄s neget hunc fuiſſe poeticū furorē: poterat tūc veraciter de ſe dicere. Eſt deꝰ in nobis agitāte caleſcimꝰ illo. hec ille. ſemꝑ ergo diuinꝰ ille furor q̄ poetis datur carmine exprimitur. Verū vt dicit Hora. in ſermonibꝰ facile cognoſcitur quod a poetico ſpū dictū eſt. Nā lz ordo et cōpoſitio ṽſus deſtruatur. tn̄ inuenies in eo diſiecti mēbra poete. Frequētiſſime aūt euenit q̄ q̄ cum ſpm̄ habuerūt carmine vſi ſint: vt pz de phyſicis oraculis q̄ appollo q̄ a gētilibꝰ pater et ꝓſes poetarū dr̄ olī dabat in heroico carmine. vñ Pliniꝰ in naturali hiſtoria dicit heroicū carmē ab oraculis ꝓmo inuētū. vñ etiā Hor. in eodem lib. de arte poetica. dicte ꝑ carmina ſortes: Et vite mōſtrata via ē et grā regū pier is tētatamodis. et itez. Ne forte pudori ſit tibi muſa lyre ſolers et cātor apollo. Itē ꝓphetie et rñſa ſibyllarū etiā carmine dabātur ſicut plurima ſcripta hebreoꝝ ꝓphetarū: vñ canit eccl'ia. Si nō ſuis vatibus credāt gētilibꝰ ſibyllinis ṽſibus hec ꝑdicta. Sūt ergo vates apud iudeos qui etiā carmina ſcripſerūt. Nā vt Beroaldus vir multo olim doctiſſimus atteſtatur. ꝓphetarum tes apud iudeos qui etiā carmina ſcripſerunt. Nā vt Bero aldus vir multo olim doctiſſimus atteſtat: prophetarū pꝛīceps Dauid pſalteriū ſuum nūeris poeticis ↄtexuit. Quod vt inq̄t Hier. in morē Horatij Flacci et pindari nūc iābo pede currit: nūc alcaico ṽſu ꝑſonat: nūc ſapphico tumet: nūc ſemipede ingreditur. Itē Eſaie Iob et Salomōis lucubrata volumina exametris et pēthametris ṽſibus vt Ioſephus et Origenes ſcribūt apud hebreos ꝓſita decurrūt. Quinetiā vt Caſſiodorus teſtatur. Ois poetica elocutio a diuinis ſcripturis ſumpſit exordium. De xp̄ianis aūt certū eſt paulinū nolane vrbis epm̄ Hieronymi ↄtēporaneum familiarē carmina poetica q̄ adhuc extāt ſcripſiſſe ſilr̄ et Ambroſiū Mediolanēſez archiepm̄ hymnos tāq̄ ex pindari optimi Lyrici poete officina ꝑfectos ſcripſiſſe. Silr̄ et Fortunatū elegiacos ṽſus et venerabilē Bedā pꝛm de ↄponēdis ṽſibus libellū ſtudioſe cōpoſuiſſe. Sed q̄d multa? Nōne leges: nōne decreta poetaꝝ dictis tāq̄ ab oraculo plaris fulciūtur? Nōne etiā Aug. Hie. et Lactantius tria xp̄iani dogmatis lumina clariſſima ſcatent authoritatibus poetarū. Sed quid maius loquar cū apl's paulꝰ vas electiōis: tuba Euangelij: et ſctāꝝ ſcripturarū armariū poetas ſtudioſe lectitaſſe vr̄. Qui ad Titū ſcribēs ṽſiculū vſurpat epimenidis poete. Cretes ſemp mēdaces male beſtie vētres pigri vt alij tn̄ legūt. Cretēſes et vētris pigri. Et in alia epl'a Menādri Comediaꝝ ꝑncipis carmē allegat. Corrūpūt bonos mores cōfabulationes peſſime. Et apud Athenienſes in areopago hoc eſt martis curia diſputane aratū poetā teſtē citat. Ex q̄bus oibus patet diuinos plane viros et diuino ſpū afflatos carmina vt plurimū edidiſſe et ſanctiſſimos illis ſtuduiſſe. Quo circa q̄q̄ gñaliter poete dici poſſunt qui in ſolo artificio et apto decoro carminū ꝑſtant ſine diuino illo furore et poetico figmēto. Itē qui ſoluta orōne locuti ſunt admirādos. ex quo eadē poetico furore ꝑfecta. Tn̄ ſpāliter verꝰ et perfectus poeta dr̄ qui vtrūq̄ habet et ſententiarum admirabilē dignitatē ſpiritu ſctō cooperāte cōpoſitā orationis decentē maieſtatē: quē q̄dē poetā in principio huiꝰ capli deſcripſimus: ad quā deſcriptionē nūc reuertor. dixi

Itaq̧ q̄ poeta is ꝓprie dr̄ qui excellēti ingenio eſt preditus: Requirit̄ enim in primis q̄ poeta habeat perſpicax ingeniū: hoc eſt excellētes vires ſibi a natura ingenitas ad admirādas ⁊ nouas res inueniēdas. Et ad inuētas debite exprimendas cōuenientes. Ideoq̧ vulgo dr̄ q̄ poeta naſcit̄ ⁊ orator fit. hoc eſt q̄ poeta beneficio ſolius nature ⁊ ingenij ſine doctore aut magiſtro perfectus eſſe pōt eo q̄ ſpm̄ poeticū ⁊ excellentiam in rebus excogitandis non a doctore: ſed a deo ⁊ ei⁹ miniſterio natura recipiat. Cui opinioni vident̄ cōſenſiſſe antiquiſſimi ⁊ ſummi poete vt Heſiodus apud grecos: ⁊ Ennius apud romanos. Nā Heſiod⁹ dicit ſe nō labore ⁊ ſtudio poeticā artez acquiſiuiſſe ſed cū oues ſuas iuxta aſcrā ageret quodā tempore a muſis fonte quē cabalinū vocāt potum. Unde ſtatim poeta prodijt: ⁊ Ennius dicit ſe ſomniaſſe in monte parnaſo q̄ animū homeri in ſe ſuſciperet: quo ſuſcepto ſtatim poeta euaſit: quam rē ſibi nō eueniſſe dicit perſius in principio operis ſui ſic. Nec fonte labia plui cabalino. Nec in bicipiti ſomniaſſe parnaſo Memini vt repēte ſic poeta ꝓdirem. Addo diuino furore concitus. hoc eſt qn̄ poetica carmina facere velit rapiat̄ a diuino furore: hoc eſt vt dicit Hora. q̄ mēs ſit ipſi diuinior q̄ alijs oībus. Ideoq̧ ꝑfectiſſimi poete de quibus nūc loquor qn̄ poeticū opus facere propoſuerunt inuocabant ſemꝑ muſas. i. ſciētiarū inuentrices: hoc eſt ſpm̄ diuinum ſine quo id ꝑficere nō poſſent. tm̄ enim neceſſario requirit̄ poeticus furor: vt Plato et Democritus dicere ſolent q̄ fruſtra poeticas fores pulſat qui cōpos eſt ſui. hoc eſt q̄ fruſtra ad poeticas fores accedit: vt poeta fiat cui⁹ animus non eſt diuino furore raptus. Un̄ eſt illud Horatianum in lib. de arte poetica ſepe allegatū in quo irridet quoſdā ſtultos q̄ ſe poetas fingunt ſic dicens. Ingeniū miſera: q̄ fortunati⁹ arte: Credit ⁊ excludit ſanos helicone poetas: democritus bona pars nō vngues ponere curat. Nō barbā ſecreta petit loca balnea vitat. Nāciſcetur enim precium nomēq̧ poete. Si tribus anticyris caput inſanabile nunq̄ tonſori licino cōmiſerit. Q2 inquit Democritus philoſophus credit ad hoc vt quis ſit poeta ingeniū eē fortunati⁹ arte: hoc eſt plus facere quā artē q̄ per ſtudiū acquirit̄ ⁊ q2 idē excludit ab helicone mōte poetis ſacro: hoc eſt a ꝯſortio poetarū oēs viros ſane mentis. Multi dicit hodiernis tēporibus ſimulāt ſe ſtultos ⁊ inſanire. Putant eīm nomē ⁊ laudē poete ſe merituros ſi nō raſerint caput ſuū: qḋ tam freneticū ⁊ furibūdū habēt: vt nō poſſit purgari ſi totum boletum qḋ creſcit in trib⁹ anticyris haberēt cū tn̄ boletū qḋ in vna inſula anticyra dicta naſcit̄ aptiſſimū ſit ad ſuperfluos humores qui furorē ⁊ inſaniā faciūt exſiccandos. Quibus v̄bis non vult Hor. q̄ ad poetam non requirat̄ poeticus furor: ſed vult q̄ ſtulti ſunt qui putant ſe poetas qn̄ ex defectu ratiōis aut ex leuitate morū inſaniāt. Nō eīm poeticus furor humana induſtria acq̄rit̄: ſʒ a ſpiritu ſancto tunc dat̄ qn̄ hō tot⁹ raptus eſt: ⁊ deus ab eo ſuſceptus rōnē humanā cōprimit: vt verius a deo q̄ ab hoīe dictū videat̄. Ideoq̧ antiqui poete iuxta lectū ſuū ceratos parietes ⁊ ſtylū habuerūt: vt q̄ties ſpm̄ illū poeticū haberēt recēter ſcriberēt: qḋ etiā ipſi q̄ cōpoſuerāt ⁊ ſcripſerāt admirabāt̄ ⁊ vix intelligebāt. Et q2 ſine poetico furore nemo poeta eſt. Iō a poetis dictare poetica carmina inſanire dr̄: vt in Vergi. in carmine buccolico. Inſanire libet qm̄ ⁊c. Et de ſibilla tertio Eneid. Inſanā vatē aſpicies ⁊c. Ideo aūt ꝓphetātes inſanire debēt: q2 ſi ſane mētis eēnt nō a deo ſʒ ab hoīe dictū putaret̄. Et ꝓpterea nō habebat̄ fides ꝓphetis niſi raptis illo furore. Scias tn̄ ꝓphetas ſepe eſſe iterpretes atq̧ nūtios eoꝝ que de⁹ ipſis dixerit: et tunc nō dr̄ furere: ſed ſolū qn̄ ſpiritus dei per os eorum loq̄t̄. Aliud eīm inquit Hieronymus eſt eſſe vatez aliud eſſe interp̄tē. Ibi. i. in vate ſpūs vētura ꝓdicit: hic eruditio ⁊ v̄borū copia ea que intelligit trāſfert. hec ille. Et q̄ ſpūs ille mētē capiat ⁊ inſanire quodāmodo faciat p3 etiā primi Regum. xix. Ubi de Saule dr̄ q̄ poſtq̄ ſpm̄ ꝓphetie recepat expoliauit etiā ipſe ſe veſtimētis ſuis ⁊ ꝓphetauit cū ceteris corā Samuele: ⁊ cecinit nud⁹ die illa nocte ⁊c. q̄ certe diuini furoris indicium fuit. q̄ q̄dā furore apl̄i rapti videri potuerūt: dum vt h̄r act. ij. Irridētes eos dicebāt: q2 muſto pleni ſunt iſti. verū vt ad poetas reuertar. Ver. hac de cā. vj. en. Dicit ſibyllā dū Enee rn̄ſ daret etiā mutā a deo poſſeſſam: ſic q̄ furere tota videret̄. Uerba ei⁹ ſunt. Uētū erat ad limē quū virgo poſcere fata tp̄s ait. de⁹ ecce de⁹: cui talia fāti ante fores ſubito nō vultus nō color vnus. Nō cōpte māſere come ſed pectus anhelū: Et rabie fera corda tumēt: maiorq̧ videri: Nec mortale ſonās afflata ē numine qn̄ iā ꝓpria dei. Et paulo poſt. Et phebi nōdū patiēs immanis in antro Baccat̄ vates: magnū ſi pectore poſſet: Excuſſiſſe deū tanto magis ille fatigat. Os rabidū rabidū fera corda domās fingitq̧ p̄mēdo. Ex q̄b⁹ oīb⁹ ſatis h̄r ꝓphetā qn̄ futura ꝓdicit a ſpū excitari. Silr̄ ⁊ diuinū poetā qn̄ grauiſſima ⁊ pleniſſima carmina q̄b⁹ delphici quidem ⁊ oraculo digni ſenſus cōtinentur ingenti ore ei fundit diuino quodā furore ſupra ſe rapi: ⁊ deo ꝓximū fieri. Sed q2 de furore loquimur. Sciēdum eſt vt ſupra dixim⁹ q̄ duplex eſt furor mal⁹ ⁊ bon⁹. Malus is eſt q̄ ex humorū ꝑturbatiōe aut ex nimio et inmoderato circa q̄uis rē ſtudio naſcit̄ ⁊ hoīem i inſaniā trahit. Bon⁹ aūt furor q̄ diuinit⁹ infundit̄: is eſt q̄ hoīez ſupra hoīem erigit ⁊ deo ꝓximū dū illo afflat̄ reddit. Quapropter apḋ Platonez quatuor diuini furoris ſp̄es ponunt̄ quas ne lōgus nimis ſiam ſic habeto. Prim⁹ eſt in amore atq̧ pulchritudine. Scḋs in deuotione ac myſterio. Terti⁹ in armonia ⁊ poeſi. Quart⁹ i vaticinio ⁊ ꝓphetia. Prīo furori antiq̄tas ſinxit venerē p̄eſſe: ſcḋo bacchū: tertio muſas: quarto appollinē. His aūt q̄tuor furorib⁹ bonis alij quatuor q̄ hos falſo imitant̄ opponunt̄. Nā q̄ties ex viſibiliū decore atq̧ pulchritudine rapimur ad contēplādā diuinā pulchritudinē ei⁹ mēa fecit: incēdimur q̄dā igne amoris atq̧ deſiderij: ita ſpūs noſter corꝑis hui⁹ carcere euolaſſe v̄r atq̧ illi adherere q̄ oīm pulcherrim⁹ ē: cū quo dū anim⁹ verſat̄ oēs corꝑis ſenſus occluſi ſunt ita vt furere ⁊ iſanire videamur. quē q̄dē furorē pauci atq̧ adeo ꝑfectiſſimi in terris ꝑcipiūt. huic amori q̄ ex viſibiliū pulchritudine ad inuiſibilē dei decorez deſiderandum nos ducit ipedimēto eſt amor libidinoſus ⁊ lubric⁹ q̄ rerū q̄ occulis cernunt̄ pulchritudine amāda ꝯtinemur: nec vltra cōſurgemus ⁊ is ꝑfecto manifeſtus furor eſt. Un̄ dr̄ in ſcḋa comedia Terētij here q̄ res in ſe neq̧ cōſiliū neq̧ modum h3 vllum eā ꝯſilio regere nō potes ⁊c. Quāta aūt mala ex furore inepti amoris oriant̄ nemo neſcit. Quantum v̄o dulcedinis quantumq̧ boni illo diuino amore eſt nemo ſcit niſi pauciſſimus q̄ſq̧ q̄ illo furore aliq̄n raptus fuerit: qualiter virgo maria qn̄ ait. Et exultauit ſpūs meus in deo ſalutari meo Secundus amor huic ſimilis eſt: illis datur qui in dei myſterio ita attenti ſunt: vt ſupra ſe quoq̧ rapiant̄: atq̧ celeſtia dūtaxat contemplantur: ita vt terrenoꝝ oīm imemores ſint: quo quidez furore maria magdalena rapta fuit dū imemor priſtine pōpe ſue ſe ad pedes dn̄i quos lachrymis ſuis irrigatos capillis terſit. Itē qn̄ in deſerto ab angelis exaltato humano non eguit alimēto. hoc etiā furore tact⁹ erat diuus Frāciſ. dū olim ſe minimū gereret: ⁊ tā ardēter xp̄i vulnera meditaretur: vt eoꝝ ſtigmata ſuo ipſius corpori infigeret. huic autē ſancte religionis ⁊ deuotiōis furori obeſt ſuperſtitio q̄ eſt vana religio q̄ eſt ſepe in hoībus ex antiquitate delirātibus. Quinetiā ex nimia deuotione interdū hoīes in corporis inſaniā v̄tuntur: quocirca canone cautū eſt: vt regulata ſit deuotio. Terti⁹ furor q̄ in armonia eſt ꝯſiſtitur in nobis quoties ⁊ cōcētu ex cōpoſita ſonoritate moduloꝝ quos hic auribus percipimus trahimur deſiderio celeſtis armonie quā in motu celeſtiū ſpherarū platonici dicunt: ſic q̄ oēs corporeoꝝ ſenſuū vires quaſi vincere videntur: Noſq̧ toto ſpū ad eā muſicā ⁊ melodiā ꝑcipiendā anhelamus in morē amentiū ⁊ inſanientiū. Et is furor eſt qui diuinis poetis datur: q̄ ꝑfecto concētu numeroꝝ verſus altiſonos raptu in ſpū addunt. huic aūt eſt contrarius leuis ille ⁊ bon⁹ cātus quē ſolis aurib⁹ ꝑcipim⁹. Quart⁹ furor q̄ in vaticinio conſiſtit ſatis ex ſuperioribus manifeſtus eſt: Illi aūt cōtra ponunt̄ prudentia ⁊ ſagacitas Nam. ſi futura predicimus diuino ſpū concitati: q̄ quo vt dixi ſupra nos rapimur: ⁊ furore ſacro incēdimur iā vaticiniū. i. ꝓphetiā facim⁹: q̄ ſi q̄ futura ſunt q̄dā ſagacitate ꝓſpicim⁹

pꝛudētia dꝛ nō vaticiniū:ſimiliter ſi aut coniecturis aut ſignis naturalib⁹:vt aſtris:auibus:elementis aut alijs quibuſuis futura predicimus:non tñ ꝓphete erimus:qꝛ ea rōne nō furore cōcepim⁹.ſed hec ſatis de furore. Ut vero ad poeta reuertar. Scies ꝙ ver⁹ poeta ↄ muſico furore q̄ in armonijs eſt rapit.quocirca muſe poetis preſunt. Nā ↄ poete ipſaꝝ ſacerdotes ſunt.vñ Uerg.in geoꝛ.lib.ij. Me vero primū dulces añ oīa muſe. Quarū ſacra fero ingenti perculſus amore Accipiāt:celiq̄ vias ↄ ſydera mōſtrent. Interdū furore qui in vaticinio eſt. Nā ſepe vates.i. ꝓpheta nūcupat:q̄ circa etiam in tutela Apollinis eſt q̄ vtriq̄ ꝑponit:ↄ vaticinio ↄ armonie. Nam vt dicit Uer. In medio reſidēs ↄplectit oīa pheb⁹. Quicq̄d inde ꝑticulatim muſe inuenerūt:ↄ ꝑtinēt:hoc apollo ſeu pheb⁹ q̄ i earū medio reſidet ↄplectit. Quare sūt in medio muſaꝝ ponit poteris ſm platonicos rñdere q̄ muſas in oꝛbibus celeſtib⁹ poſuerūt.dicūt eñi vt authoꝛ eſt Macrob.ſinglis oꝛbib⁹ ſinglas ſyrenas.i.dei cātatrices ꝑſidere. Inter planetarū aūt oꝛbes medi⁹ ē ſolis ſunt ↄ alie rōnes q̄ ad hūc locū nō ꝑtinēt. Itē qꝛ poete ſacerdotes ſunt:vt paulo poſt latius dicā:ſacerdotes aūt ſacris ↄ myſticis ꝑſant q̄b⁹ bacch⁹ dux eſt. Jō etiā in tutela bacchi reponuntur: nā ↄ veri poete nunq̄ religionis expertes fuerūt. Quin ipſi fuerūt q̄ diuina officia inſtituerūt:ↄ hymnos ↄ cātica in dei laudē cōcinnerūt q̄ circa a myſtico furore poetā ſemꝑ cōcitari certiſſimū. Et ſi ceteris diuinos illos furores poetis dederis.ſcio ꝙ primū q̄ in amore eſt nō negaueris:ſi eñi poeta ingenio ↄ ſciētia ceteris ꝑſtare dꝫ certū eſt ꝙ eorū que videt ꝑfectius q̄ ceteri pulchritudinē diſcernit q̄to aūt q̄d intētius noſcit eo vehemēti⁹ amat. Nam vt vulgo dꝛ opꝫ prius noſcere q̄ amare. Qꝛ ergo oīm rerū pulchritudinē poeta perfectiſſime noſcit hinc euenit qđ ſepe etiam humano amori inſeruit. Uerūtñ qꝛ poeta armonie numeros quibus de⁹ ſm platonicos ↄ celū ↄ hoīm compagīnē cōpoſuit latiſſime ꝑſpicit. Nā ad eoꝝ ſimilitudinē verſus ſuos modulat..deinde qꝛ diuino ſpū quo ad futura predicēda ſepe cōcitat familiare ꝑbet pectoris ſui habitaculū. Et tertio qꝛ religiōis ↄ ſacrificioꝝ maxime peritus eſſe dꝫ:vt q̄ dei ſacerdos eſt:ↄ officioꝝ ſcriptoꝛ:hinc eſt ꝙ pulchritudinis ſciētie et bonitatis diuine ꝑfectiſſimus cognitoꝛ ↄ ſcrutatoꝛ eſſe dꝫ:ↄ ꝑ ↄñs etiā amatoꝛ ingēs vſq̄ adeo vt pre diuino amore furere quoq̄ videatur. Un illud qđ dixit Uerg.in.ij.Geoꝛ. Quarum ſacra fero ingenti perculſus amore. Si ergo quatuor illi diuini furores poete cōcedunt recte dicim⁹ ꝙ poeta eſt diuino furore cōcit⁹ maxime ꝓpter vaticinandi furorē. Et qꝛ concentu ↄ furore excitat ꝓpter armoniā cuius poeſis principalis pars eſt:quodq̄dē furore rapt⁹ hꝫ:vt dicit Flaccus os magna ſonaturꝫ:ideo ſubiecit:ↄ altiora atq̄ digniora:q̄ q̄ a ſolo hūano ingenio excogitari poſſe videant:eleganti cōſcribens carmine ↄc. Qꝛ lꝫ oīs verus poeta diuino furore cōcitet:nō tñ cōtinuo ſeq̄at ꝙ oīs poeta eque elegans atq̄ diſert⁹ ſit. Spūs eñi ille diuinus poetis ſenſum nō v̄ba infundit. Ideoq̄ vt quiſq̄ in dicēdo ſtudio et arte fact⁹ ſit eruditiſſim⁹,ita doctiſſime locut⁹ eſt. Quāobrē Hieronymus in ꝓlogo Hieremie dicit. Hieremias ſermone quidē apđ hebꝛeos Eſaie ↄ Oſee ↄ q̄buſdā alijs ꝓphetis vr eſſe inſcitioꝛ ſed ſenſibus par eſt:q̄ppe q̄ eodē ſpū ꝓphetauerit. poꝛro ſimplicitas eloquij de loco ei i quo nat⁹ eſt accidit. Hec ille. Recte ergo Hoꝛ.dicit ad poetā ꝑfectū reqri ſtudiū ↄ eruditionē. Nūc ergo vt tādē finē faciam⁹ ad vltimā ꝑticulā veniam⁹ q̄ dꝛ ver⁹ poeta ad diuinū artificiū ꝓxime accedit. Ad quā declarādā non indignū puto q̄dā de artificis ſub oclos nr̄os referre. quorū illud primum. Qđ ſol⁹ de⁹ oꝑs oīa ↄ viſibilia ↄ inuiſibilia ex nihilo creauit. Scđm qđ in admiranda totius vniuerſa machina nihil eſt qđ nō caderet atq̄ cū alijs ꝑtib⁹ cōſentiat vt numeri ↄ pōderis ↄ mēſure rōnē contineat. Tertiū ꝙ in tanta rerum multitudine atq̄ varietate nihil ſit qđ nō ſuū vſum ſuāq̄ pulchritudinē habeat:cui addi pōt tā iuſta atq̄ oꝛdinata rerū tēpoꝛūq̄ viciſſitudo. Quartū ꝙ ſol⁹ de⁹ aīam pctō mortuam ad vitā ꝑ grē largitionē vocare pōt:q̄ in re diu⁹ Aug.nō putauit min⁹ ēē miraculū q̄ in mūdi ex nihilo creatiōe. In mundo eñi creando nihil erat reſiſtētie.cū nulla eſſet ꝑiacēs materia in ala aūt peccatrice iuſtificāda ſepe reſiſtit mala voluntas nr̄a: qꝛ certū eſt vt idē dicit ꝙ q̄ fecit te ſine te nō ſaluabit te ſine te. Quītū ꝙ ſol⁹ de⁹ q̄ nobis incerta atq̄ cōtīgētia ſūt pꝛudētia certa diſcernit:ↄ certe futura eſſe predicere pōt. Sextū ꝙ ſol⁹ deus bñ ſancteq̄ viuentib⁹ mercedem cōdignā ↄ eternā vitā retribuere pōt. Qualia quidem officia diligētiſſimus quiſq̄ in deo multo plura inueniet. Sed nos ea poſuimus ad q̄ poeta ꝓxime accedit. Uñ quātū ad primum artificiū ꝑtinet ſcies ꝙ ſicut deus oīa ex nihilo creauit ita poete maxime comici ex argumēto hoc eſt materia rei nō geſte:ſꝫ q̄ geri potuit opus ſuū tam ſubtiliter cōgerſit.vt q̄cūq̄ ipſum legerit rē geſtā ↄ nō fictam cōtinere putet. Quinctiā ꝑfectiſſimi poete q̄ in altiſſimo ſtylo verſant vt heroici:ↄ tragici:ſepe fabulas tā artificioſe cōponūt vt qđ neq̄ factū eſt neq̄ fieri ſine mēdacio factum eſſe dicere videant. Sed vt de hac re etiā aliđ dicam.ſcies vt innuit Cicero in primo rhetoꝛicorum ad Herēnium ꝙ narrationem que in negotijs ſunt triplex eſt materis:aut eñi hiſtoꝛia contexitur:aut argumentum componitur. aut fabula fingitur:hiſtoꝛia inquit eſt res geſta.ſed ab etatis noſtre memoꝛia remota:argumētum eſt ficta res que tñ fieri potuit:velut argumēta comediarū. Fabula eſt q̄ neq̄ veras neq̄ veriſimiles cōtinet res:vt he q̄ a tragedis tradite ſunt:vt Cicero ex quibus habet ꝙ eoꝛꝫ qui res ſcribūt:aut olno veritatem ſine alio figmento ſequuntur: vt ſunt hiſtoꝛiographi quos Lucan⁹ imitat quapꝛopter multi eum poetam negant.ↄ Quintilianus oratori magis q̄ poete imitandū dicit:aut partim veras:aut partim fictas ſcribunt:vt poete qui cum rebus geſtis fabulas admiſcent:quales ſunt poete heroici qui regum ↄ principū geſta deſcribentes diuinas perſonas intermiſcent:ſub quarum pretextu fingunt fabuloſa.i.que neq̄ vera ſunt neq̄ veriſimilia ſaltem vt narrant quales ſunt fabule de deorum adulterijs.de inceſtu Jouis nunc in cigni nunc in tauri:nunc in pluuie auree:nunc in alterius ſpecie verſi:ↄ de bellis a deo cum moꝛtalibus geſtis. Item de hominib⁹ valentibus aut in fluuios:arbores aut beluas verſis:et de hmōi alijs multis q̄ a poetis fingunt. Quocirca multi eos aſpernant tanq̄ mēdaces ↄ vanos adducentes illud Ariſtotelis. Multa mētiuntur poete.ↄ illud qđ in catone dꝛ. Admiranda canunt:ſꝫ nō credenda poete. Quibus poetarum criminatoꝛibus Baptiſta mantuanus egregie rñdet dicens. Quid ad hoc aliud rñdebo q̄ qđ et Lactantio firmiano viro ↄ chꝛiſtianiſſimo ↄ doctiſſimo in diuinarum inſtitu.lib.dictum reppeti:dicam igitur poetas veratiſſimos eſſe:ſꝫ oportere volentes eos intelligere premonitos eſſe non nola ſolū ſed res ipſas apud poetas et ſacros codices aliq̄ ſignificare res alias ↄ ſic fieri vt cōſideranti tñ voces ↄ pꝛla vocū ſignificata nō ſolū poetarū ſed ↄ ſcripture ſacre textus inſulſi falſiq̄ videantur. hec ille. Ueri ſunt ergo poete:ſed non vere ab oībus intelliguntur. Nā ſub poetico figmēto ſepe res diuine latēt:ↄ ſepe naturales:vt hi ſciunt quicq̄d deorum noībus apud poetas intelligantur cognoſcūt. Sepe ergo poete cū veris nō falſa:ſed ambigua:ↄ que ſane intelligi volunt admiſcēt. Nā poete noſtri hiſtorie vere multa figmēta adducunt ad exoꝛnandos verſus ſuos:quequidem figmenta ſi ad literam intelligant fabuloſa ſunt:hoc eſt neq̄ vera neq̄ veriſimilia. Sed ſi latētem ſenſum decerpere voluerimus tūc maxime veros diceremus:q̄ eos mēdaces alij ſomniāt. In hoc eñi qđ obſcure loquunt prophetas imitantur. Unde de ſybilla dꝛ in.vj.enei.ꝙ erat obſcuris vera inuoluēs hoc eſt veris obſcuritatē admiſcēs. Uñ etiā oracula Apollinis ſemper vera apud antiquos credebant:ſed vt plurimum obſcura ↄ ambigua. Aliū aūt rem que nequaq̄ geſta eſt:quotidie tñ fieri poteſt ita componunt:vt geſta credatur vt in comedijs in quibus boni mores et vite:.di noſme docentur. Materia tota ficta eſt ab ingenio factoꝛis ſeu poete:non tamē dicetur propterea factoꝛ ipſe mendax qꝛ non vt rem geſtam:ſed vt eā q̄ geri pōt narrat. Imitantur ergo ſepe poete deū in hoc qđ non mō materiā geſtas exoꝛnant:ſꝫ interdū totam fingūt:ſicut deus non ſolum per naturas facit:vt ſimilia ex ſimilibus pꝛocreentur:ſed

primā materiam olim rerꝫ ex nihilo fecit quocirca apud grecos eodē vocabulo factor celi ⁊ terre. ⁊ factor poematis
appellatꝰ vez poeta. Nõm in ſymbolo apoſtolorū vbi eccleſia noſtra canit modo factorē mō creatorē celi et terre
greci pſallūt poetam. Itē quo ad ſcōm ſicut deꝰ oia q̄ fecit lꝫ multa inter ſe contraria ſunt quadā ꝓportione inter
ſe quadrare fecit atqꝫ congruere: ſic vt lꝫ particulariū rerꝫ fiat gñatio ⁊ corruptio totū tñ vniuerſum permanet in
eſſe ſuo: ſic poete totam compoſitionē ſuā qꝫuis ex varijs collectā vtpote ex diuinis humanis fabuloſis ⁊ oino ve
ris ſic conſtruit vt ſeruet illud qḋ Horatius precipit atqꝫ ita mentit ſic veris falſa remiſcet. Primo ne medium me
dio diſcrepet: imo hoc eſt poete ea que preter hiſtoriam veritatē inſerit: atqꝫ ita que mentiri videtꝰ ea fabuloſa que
cum veris cōmiſcet ſic inquit cōtexit ne principium diſcrepet medio nec mediū fini: hoc eſt compatibilia ſint neqꝫ
eī poetis licitū eſt fingere ꝓpterea q̄ cōtra naturā ſunt: aut q̄ ſecū pugnātia ſunt finget. Vñ idē Hor. pictoribus
atqꝫ poetis q̄dlibet audendi ſemꝑ fuit equa poteſtas. Scimꝰ ⁊ hanc veniā petimuſqꝫ damuſqꝫ viciſſim. Sꝫ vt non pla
cidis coeāt immitia: nō vt ſerpētes auibꝰ geminentꝰ. tigribꝰ agni. Dicet inquit forte aliqs ꝙ pictoribꝰ ⁊ poetis ſemꝑ
licitū fuit operi ſuo aliqd addere ⁊ fingere ꝓ libito. quo ergo principis hortati: qḋ opꝰ poeticum erit ſibiqꝫ ſui ſite
cōſonū? Rñdet nos ſcimꝰ ꝙ licitū eſt poetis ⁊ pictoribꝰ fingere ⁊ addere opi ſuo aliquid qḋ de neceſſitate nō eſt ⁊
hoc cōcedimꝰ alijs poetis: ⁊ ſi idē facimꝰ petimꝰ vt nobis ēt venia ꝯcedatꝰ. Nō tñ ſic licitū eſt poetꝫ aut pictoribꝰ
addere vt cū placidis ponantꝰ immitia vt cū ſerpētibꝰ ſocientꝰ aues: ⁊ cū tigribꝰ agni: hoc eſt ſicut ab oibꝰ dānaretꝰ
pictura in qua lupꝰ aut tigris que ferociſſima beſtia eſt ſtaret innocuꝰ aut innocua inter agnos: ⁊ aues. ⁊ ciconia: ⁊
ibis ponantꝰ inter ſerpentes nec deuorēt eas: aut ecōtrario dracones feroces cū paruis auibꝰ ponantꝰ innocui: ſic
ridēdus eſſet poeta: ſi aliqd deſcriberet qḋ nō eēt veriſile. Aut ſi in vna pte opis ſui poneret Jeſū eiꝰ qḋ in alta po
ſitū eſſet: aut ſi alte vt auis primū volauerit: ⁊ poſtea vt ſerpēs in terris repſerit: hoc eſt ſi principiū opis in alto ſty
lo cōponat: ⁊ mediū aut finē in humili aut mediocri. Neceſſe eniū eſt vt totū opꝰ poeticū ſit cōpatibile ⁊ quadrās,
⁊ vbiqꝫ ſui ſile lꝫ varias res cōtineat in q̄ re artificiū dei imitatꝰ poeta vt dictū eſt. ¶ Quātū aūt ad tertiū artificiū
dei q̄ oia q̄ fecit miro ordine diſtinxit: miraque pulchritudine exornauit. ⁊ admirāda ꝟtute conſolidauit dicere poſſum
poetā olim mortaliū maxie opꝰ ſuū: ⁊ rerꝫ pſonarꝫ ⁊ verborꝫ decoro exornare. Nullꝰ eſt tot ſniarꝫ ſalibꝰ cōpōnum
figuris dicēdi ornamētis oronū floſculis. Prouerbiorꝫ exornatiōibꝰ: dictorꝫ facetijs: ⁊ reliqs oibꝰ pulchritudini
bus: leporibꝰ charitibus atqꝫ id genꝰ dulcoribꝰ ſermonē ſuū exornat vt poeta. Vñ dꝫ Hora. Non ſatis eſt pulchra
eſſe poemata dulcia ſunto. Et q̄cūqꝫ volēt aīm auditoris agunto. hoc eſt non ſufficit ad elegātiā opis poetici quod
ad plenitudinē artificij in ſe habere ſignificet. Nā vltra hoc requiritꝰ ꝙ habeat quēdā dulcorem ⁊ quādam grām
ſuauitatis qua alliciat ⁊ attrahat ad ſe animum auditoris. Sicut eſt inter pictores multi artificioſi ſunt: ſic ꝙ oēm
menſuram obſeruant: colores quoqꝫ debitos adhibēt ſitum perſonarum aut edificiorum non male ponunt atqꝫ ita
opus pulchrum in oculis artificis faciunt non tñ vulgo placet quia nō ſciunt admiſcere dulciter colores ſuos, ita
vt maiorem duriorem habere videantur: ſic inter poetas ⁊ oratores literatos multi omnem que precipiꝰ pōt artem
obſeruant in opere ſuo ⁊ tñ non omnibꝰ placēt: q: non ſunt dulces ⁊ non attrahūt alios auditorum quadam verbo
rum illecebra: qua Verg. ſuos auditores attrahit. Nā is non deſcribere: ſed depingere res videtur. Si nunc quo
modo poeticum opus exornandū eſſet dicere incipiam neqꝫ tpis ſatis mihi eſſet. Pro inſtituto autem ſatis dictum
eſt. Nam nemo dubitat poetam in exornando opere ſuo deo vincere. ¶ Quantū aūt officium dei poſui peccatorum
remiſſionē ⁊ aīe per peccatū morte in vitā reſuſcitationem qḋ quidē officiū eī poeta vbi vſurpare non pōt: tamen
deus ſepe vtitur poeta tanquā miniſtro atqꝫ inſtrumento: cuius medio grām hanc oibus concedit. Nam certum eſt
ꝙ per verbum dei anime dū in corpore ſunt lꝫ per peccatum mortue frequētiſſime ad vitam vocantur. Ideoqꝫ ſal
uator noſter dñs eiuſmodi morbi medicos ꝑ vniuerſum mūdum mittere voluit ſpm̄ veritatis ſub igne⁹ linguis in
apoſtolos miſit. De quo Dauid. Spū principali confirma me. Docebo iniquos vias tuas et impij ad te conuerten
tur. Et alibi. Qui emittit eloquiū ſuū terre velociter currit ſermo eius. At ⁊ ꝑ eloquentiam cui ſapiētia ⁊ vite ſan
ctitudo coniuncta eſt aīe morbo maxie ſanantur: qs negauit poetas optimos eſſe aiarum medicos dicet forte nūc
aliquis inſaniū poetarūqꝫ hoſtis ⁊ expers poetas eloquentes quidez eſſe: ſed neqꝫ ſanctos neqꝫ ſancta precepiſſe
vt qui in fabulis ⁊ figmētis verſati nihil vnqꝫ ad aīe recreationem ediderint. Cui certe rñdebo illud Horatianum
in lib. de arte poetica. Sylueſtres hoies facer interpreſqꝫ deorꝫ: Cedibꝰ ⁊ victu fedo deterruit orpheus. Dictꝰ ob
hoc lenire tigres rabidoſqꝫ leones: Dictꝰ ⁊ amphiō thebane conditor vrbis: Saxa mouere ſono teſtudinis et pre
ce blanda. Ducere quo vellet fuit hec ſapiētia quondā. Publica priuatis ſecernere: ſacra ꝓphanis concubitu pro
hibere vago dare iura maritis: oppida moliri: leges incidere ligno. Sic honor et nomē diuinis vatibus atqꝫ car
minibus: venit poſt hos inſignis homerꝰ. Tyrtheuſqꝫ mares alios in martia bella. Verſibus exacuit dicte ꝑ carmi
na ſortes. Et vite mōſtrata via eſt et grā regū. Pierijs tētata modis Luduſqꝫ reptꝰ et lōgorꝫ operū finis. Ne forte
pudori ſit tibi muſa: lyre ſolers ⁊ cātor apollo. Qui verſus hoc ſonāt. Qñ hoies adhuc in ſyluis habitarent ⁊ paſ
ſim: vt fere vagarentꝰ. Orpheꝰ ſacerdos ⁊ interpres volūtatis dei ſuo eloqo: deterruit eos a turpi victu. Quoniā
carnibus crudis ⁊ etiā humanis veſcebantꝰ. Itē ab homicidio ⁊ ferocitate. Et ideo poete qui omnia in admiratio
nē trahūt: finxerūt ꝙ orpheus traheret dulcedine cātꝰ ſui poſt ſe ſyluas ⁊ leones ⁊ tigres per que oia itelligebāt
hoies feroces in ſyluis habitantes: quos ad conſtruendā ciuitatē: et obſeruandas leges dulcedine verborum com
mouit. Item q: amphiō poeta thebanus effecit eloquentia ſua qḋ homines qui ante in ſyluis ⁊ luſtris vt fere ha
bitabant ad ciuitatem thebanam conſtruendā lapides ⁊ ligna conuolauerunt finxerunt poete ⁊ Amphion ſaxa ad
cōſtructionē murorū concurrere feciſſet. Et ne quis illud offiū a poetis alienum putet: dicit ꝙ olim erat ſapientis,
hoc eſt ſapientū ſtudiū ſcire diſcernere rempublicā a re priuata. Item religioſam: ⁊ ſacram a non ſacra. Item pro
hibere hoies a vago cōcubitu: ⁊ ordinare iura matrimonij: conſtruere ciuitates deſcribere leges in tabellis quas
publice edebāt. Et q: hoc fecerūt poete honore ⁊ bona fama venit carminibꝰ ⁊ poetis hoc ſonāt vſqꝫ ad illū locū.
Poſt hos inſignis Homerus quē poſtea declarabo: ſꝫ primo de hoc qḋ dictū eſt pluribus dicā. Et primum aſſumam te
ſtimonia a Cicerone: qui prologo rhetoricorum idem fere dixit hoc mō. At ſi volumus huius rei que eſt eloquentia
conſiderare principium reperiemus id ex honeſtiſſimis cauſis atqꝫ optimis rationibus profectam. Nam fuit quon
dam tempus cum in agris homines paſſim beſtiarum more vagabantur: et ſibi victu ferino vitam propagabant:
nec ratione animi quicqꝫ: ſed pleraqꝫ viribus corporis adminiſtrabant: nondum diuine religiōis non humani officij
ratio colebatur. Nemo nuptias viderat legitimas: non certos quiſqꝫ aſpexerat liberos ius equabile q̄d vtilitatis
haberet acceperat: ita ꝓpter errorem atqꝫ inſcitiam ceca ac temeraria dominatrix animi cupiditas ad ſe explendam
viribus corporis abutebatꝰ pernicioſiſſimis ſatellitibus. Quo tpe quidā magnꝰ vez ⁊ ſapiens cognouit que mate
ria eſſet ⁊ quanta ad maxias res opportunitas animis ineſſet hominū ſi quis eā poſſet elicere: et precipiendo me
liorem reddere. Qui diſperſos hoies in agris ⁊ in tectis ſylueſtribus abditos ratione quadā compulit in vnum lo
cum ⁊ cōgregauit. et eos in vnāquāqꝫ rem inducēs vtilē atqꝫ honeſtā primo ꝓpter inſolentiam reclamātes. Deide
ꝓpter rationez atqꝫ orationem ſtudioſius audiētes: ex feris ⁊ immanibus mites reddidit manſuetos. At mihi qdē
videtur. hoc non tacita neqꝫ inops dicēdi ſapiētia perficere potuiſſe vt hoies cōſuetudine ſubito conuerteret: ⁊ ad

diuerſas rōnes vite traduceret: ⁊ reliqua. Ex q̄bꝰ patet ꝙ prima vite reformatio primeq̧ ciuitatis cōſtructio: et ꝑ eloquētiā viri ſapiētis erat inuēta. Eiuſmodi aūt ſapiētes viros Hora. vt veriſimile eſt dicit vetuſtiſſimos poetas fuiſſe quales ſunt linus orpheus muſeus. q̄s etiā chriſtiani vt diuꝰ Aug. atq̧ alii ſacerdotes appellāt: ⁊ ſacros vates. Ideoq̧ Uer. in. vi. eñ. dicit eos in elyſiis cāpis hoc eſt in ꝑadiſo: qđ vocabulū hōies deliciarū ſignificat: ab eneam cōſpectos ſub his verbis. Hic manus ob patriā pugnādo vulnera paſſi. Quiq̧ ſacerdotes caſti: dum vita manebat. Quiq̧ pii vates ⁊ phebo digna loquuti: hoc eſt in loco beatiſſimorꝫ reperiebant oēs illi q̄ ꝓ pr̄ia fortiter pugnando vulnerati fuerāt. Oēs caſti ſacerdotes: oēs pii ⁊ veraces vates: hoc eſt ꝓphete ⁊ poete: ⁊ poſtea numerat muſeum poetam precipue. Si itaq̧ ſapientes poete olim beſtialem hominum vitam ad ciuilem traxerūt: certū eſt ꝙ multum poetis debemꝰ: ⁊ ꝙ male grati ſunt q̄ tam ſanctuꝫ ⁊ venerabile nomen execrātur ⁊ in deriſionē ducunt. Dices id poetas ſuis vitiis nūc mereri: q: plurimi luxurioſi hoīes inter poetas ſunt. At ſi libere rn̄dere auſim: dicerē: nō multos eſſe vitioſos poetas: q: nunq̄ multi ſimul fuerunt: oē eñ qđ apprime bonū eſt paucis datum reperitur. Multi aūt ſunt q̄ poſt̄ neſcio quos verſiculos extorquere p̄tīſe poetas gaudēt appellari. Stultum ⁊ inſanuꝫ genus hoīm q̄ neſciunt: ꝗ̄ enim neſciunt: qđ poetā ſcire oportet. Sed tñ non omnino nego inter eos q̄ ſpm̄ poeticum habuerunt: atq̧ ab oībus poete approbant̄ nonnullos malos fuiſſe: ſed cui ordini defuerunt vnq̄ mali. In celo peccauerūt angeli. in paradiſo terreſtri quorūq̧ pr̄es fuerūt adā ⁊ eua: in cetu apoſtolico iudas. Non ergo dico poetas oēs ſacros: ſed poeticā artē eſſe ſacrā ⁊ venerabilē: ꝗ̄uis ea nō pauci abutunt̄. Nā vt dicit origines: Res que per naturā bone ſunt dū his male vtimur nos ad peccata deducūt. Qđ ſi q̄s rem ſanctā nō niſi ſanctis viris dataꝫ dicat. Querā an ſpūs ꝓphetie ſanctꝰ datꝰ balaā ⁊ gentili cayphe pſīdo datꝰ eſt? Queram an religionis ꝓfeſſio ſancta ſit: tāt ꝓdictos in ea oħdimꝰ? Querā an apl̄a ſetūs ſit ⁊ iudas: q̄ dānatꝰ eſt. Siſi aūt mō ſi poete officio abutunt̄ ipſi q̄dē mali ſunt ſed nō continuo poeſis mala. Qui ſi officiū ſuū obſeruarēt ſanctiſſimi nimirū eſſent. Nam vt dicit Seruius apud romanos. Nullū olim opꝰ bonū reputabat̄ ꝑ qđ nō optime reip. cōſuli ſi erat. ideoq̧ Uergi. vt reipu. cōſuleret q̄ tunc maxime beata eſt qñ hoīes optime viuūt. In. vi. eñ. Omnia vitia mortalia eodē ordine quo xp̄iani damna ⁊ penas ſceleratorum: mercedē bonorū diligētiſſime perſcribit. Uerū vt officiū poetarū meliꝰ naſcatur audiamus Horatium qui hoc dicit in libello de arte poetica. Aut prodeſſe volunt aut delectare poete Aut ſimul et iucunda et idonea dicere vite. Poete inquit aut volunt ꝓdeſſe tm̄ vt illi qui aliquam doctrinam aut ad viuendum aut cognoſcendum ſeuere preſcribunt. Aut volunt delectare tantum: vt qui cantica iucunda edunt aut volunt vtrumq̧ facere vt q̄ vtilem rem ⁊ ſanctam iucunde preſcribunt. Inter quos ne quis dicat eos qui delectare volunt inutiles et reſpuendos eſſe. Sciemus diuerſis diuerſa congruere. Nā hominum alii pene languoris errorib9 conſiciuntur: ignorantieq̧ cecitate obfuſcātur. Alii econtrario ad perfectum virtutis gradum cōſcēderunt: alii adhuc militant. nam neq̧ perfecti ſunt neq̧ omnino vitiis obnoxii. Ita opeꝑtiū fuit triplicē eis ꝓponere poeſim. Qui eñ oīno in vitiis ſunt obcecati illis opꝰ puro lumine doctrine ⁊ ſeueriori caſtigatiōe. Ideoq̧ dat̄ illi ſeuerū poema: quale illud qđ Catoni aſcribit̄. Si deꝰ eſt animus ⁊c. In quo vtilitatis et bone doctrine plurimuꝫ. iocūditatis ꝟo nihil ineſt itaq̧ ꝓdeſt nō delectat. Et q̄ oīno ꝑfecti nō ſunt egēt medico. Ideoq̧ ne animus nimia rigiditate rūpat̄: opeꝑpretiū eſt vt iucūda lectiōe recreet̄ q̄bꝰ grata eſt iucūda poeſis: qualis ē eorū q̄ iucūdos ſales amātiūq̧ ꝓterMias pudēter ꝑſcribſit: q̄lia ſunt cātica cāticorū: q̄ diuꝰ Hieronymus ad cōſummatū virū pertinere pari mō cenſet. Qui ꝟo lubrica ⁊ impudica cōponūt: oīno damnandi atq̧ inutiles ſunt. Contra quos Baptiſta Mantuanus opuſculuꝫ egregie cōpoſuit: cuius initiū eſt. Sunt q̄bus eloquii datur aurea vena poete: ſed cadit in ſordes inficiturq̧ luto. Qui aūt iā militant poterūt mixta poeſi recreari. Sꝫ dū ſingulis aliq̄d dicere conamur nihil ſatꝫ dixiſſe videbimur ⁊ tm̄ lōgiores fuiſſe. Ut ergo ad intētū reuertar videmꝰ poetas bonos imitari deū optimū in hoc qđ ſuis eloquiis errātes in viā reuocāt qm̄ vt viſum eſt primi mores bonos īſtituerūt. Nūc ꝟo vt q̄d q̄ꝑluꝰ effecerint ſciamꝰ reuertar ad illā ꝑticulā Horatii exponēdā qua dr̄. Poſt hos ⁊c. poſt illos q̄ rēp. ⁊ bonos mores primo inſtituerūt venit inſignis Homerꝰ igenioſū ⁊ oīs artis princeps ⁊ pr̄ꝰ q̄ laudādo ⁊ approbādo heroicas virtutes virorū fortiū effecit vt multi cōſimilis laudis auidi fortiter agerēt vt de alexādro magno late patet: qui talē ſuorū geſtorū ꝑconē multis votis nedū exoptauit. Uenit etiā Tirtheꝰ poeta animi pulchritudine ꝑualens licꝫ corpe debilis q̄ fortes aīos in ꝑlia acuit: de quo qm̄ multi mēdoſe legūt Dyrebius nūc hiſtoriā recēſebo: vt refert Iuſtinus in. iii. li. hiſtoriarū. Lacedemonii qñ in bello plurimos amiſiſſent adierūt oracula apollinis: ꝗ̄ſierūtq̧ quō victores euadere poſſent Rn̄ſum autem datū eſt eos poſſe vincere ſi athenienſem ducē haberēt: quapropter lꝫ antiqua emulatiōe ⁊ ſīlis glīe inuidia athenienſes nō multū amarēt: tn̄ vt oraculi mandata complerent oratores miſerūt ad athenienſes humilr̄ ſupplicātes: vt ſibi virū quēuis dignū ꝓ duce concedere dignent̄. Athenienſes ꝟo antiquo adhuc odio liuentes miſerūt ipis nō martis ſed muſarū militē: hoc eſt poetā quēdam q̄ Tirtheus vocabat̄. Is aūt erat acuto ingenio ⁊ ꝑſti facūdia. ſed altero pede claudus. Lacedemōii aūt q̄ oraculo crediderūt leti hūc virū acceperūt: ⁊ ne ab extraneo regerent̄ ciuē fecerūt. Qui ciuis effectꝰ ⁊ ducatū obtinēs ſtatim in cōcione admonuit eos ꝓſtine cladis obliuiſci oportere: vireſq̧ reſumere neq̧ turpe duci i bello fortiter cadere imo valde glorioſum eſſe: ⁊ ne glīe ⁊ laudis quā meruerint expertes eſſent admonuit vt noīa ſua et maiorum ſuorū laminis ferreis ſcripta brachiis ſuis interiorib9 affigerent: vt poſt multa ſecula reperta eorū oſſa laus quā ſibi meruerūt reuiuere poſſet. Qđ vbi effecerāt tm̄ animi reſumpſerūt: vt q̄ mori parati erant victoriam ſummā cōſequerentur. De qua re apud Plutarchū plura leges. non ergo reſpu. ſolūmodo per poetas inſtituta eſt: ſed etiā defenſa ⁊ cōſeruata. Deinde horatius ad alias laudes poetice artis regredit̄ ⁊ dicit ꝙ rn̄ſa deorum q̄bus hoīes futura ſortiebant̄ etiā ꝑ carmina dicta ſunt. vt antea diximꝰ. Similiter oēs bōe vite viuēdi per carmina poetica deſcripte ſunt. Reges itē ⁊ alii primates viri per carmina recōciliati in grat ā legunt̄. Ludi plurimi carmine ſunt habiti: vñ laſſis animis recreatio dabat̄. Et ne forte pudori ſit tibi muſa Apollo q̄ interꝑtat̄ q̄ ſolus eſt ſm̄ Chryſippū. vt apud Macrobiū etiā videre lꝫ: erat muſicus ⁊ poeta hec hactenus. Si ergo vt Strabo in. i. dicit poetica ꝑma ſapiētia fuit ⁊ vt in primo tuſculanarꝫ Cic. dicit. primi philoſophi poete erāt. Itē ſi vt Aug. atteſtat̄ ⁊ flaccꝰ nūc dicit. Antiquiſſimi poete ſacerdotes habebant̄. Itē vt ſi nūc vidimꝰ ⁊ principiū ⁊ mediū ⁊ finis bone vite ꝑ artē poeticā roborat̄. Quis dubitabit poeticā artē ſacrā ⁊ venerabilē eſſe: ⁊ poetas ad dei munꝰ qđ ē alios ex peccatis reuocare prime accedere? Nūc tm̄ reſtat ad vltimū eorꝫ q̄ ſupra tetigi officiorū dei venire. vñ ſicut ſolus ipſe ꝑ ſe merces eſt cōdigna beatis in celeſti pr̄ia: ita poeta quodāmodo dat bn̄ viuētibꝰ in terris ꝑmia. Nam lꝫ vt homerus inq̄t honor ab ioue eſt: ſoliq̧ deo pleno gloria cōpetit: q̄ itē ſolꝰ verꝫ inmolatioq̧ honorē ꝯferre pōt: tm̄ qualē ꝑſt poete hoībꝰ fortibꝰ laudē famā ⁊ gl̄iaꝫ pariunt. Honor aūt virtutū premiū eſt: neq̧ q̄cq̄ preter virtutē honorādū eſt. Quid aūt poete ad gl̄iam famāq̧ ꝯcrēdā faciāt ſatꝫ docet Ho. in. iii. carmi. ſub his ꝟbis. Nō inciſa notis marmora publicis: ꝑ q̄ ſpūs ⁊ vita redit bōis. Poſt mortē ducibꝰ nō celeres fuge. Reiecteq̧ retrorſuꝫ hānibalis mine nō incēdia carthaginis impie eiꝰ q̄ domita nomē ob aphrica. Lucratꝰ rediit clariꝰ iudicant laudes q̄ calabre pierides: neq̧ ſi charte ſileāt ꝙ bn̄ feceris mercedem tuleris. q̄d foret ille mauortiſq̧ puer ſi taciturnitas obſtaret meritis inuidia romuli. Ereptū ſtygiis fluctibꝰ eacum. Uictus ⁊ fauor ⁊ lingua potētiū vatū diuitibꝰ ꝯſecrat inſulis. Dignum

laude virũ muſa vetat mori. Celo muſe beat ſic iouis intereſt optatis epulis impiger hercules ꝛc. Nõ incĩ ſtatue aut tabule marmoree reip. magiſtratib⁹ publice erecte ꝛ cõſtitute tituliſq ꝛ laudib⁹ alicui⁹ viri fortis l cis inciſe decorate ꝑ q̃s bõis ducib⁹ q̃ pugnãdo ꝓ pr̃ia ceciderũt: ſpũs ꝛ vita ꝑ me durationẽ vr̃. Nõ ẽt q̃ ſcipio aphr̃. hãnibal cartha. ſeuiſſimũ rõani nois hoſtẽ totiẽs fugauit: ꝛ ei⁹ mias retrouertit. Nõ ẽt q̃ carthaginẽ ipſã deleuit tñ hec oĩa indicãt laudes ipi⁹ Scipiõis: ꝛ faciunt ipm ꝑpetuo viuere q̃tũ calabre muſe hoc ẽ carmia ipi⁹ Enniỹ poete q̃ ex calabria fuit. ꝛ Scipionis maioris laudes deſcripſit. Un addit poeta. Si charte l qb⁹ poete glioſe vincẽtiũ laudes deſcribũt tacerẽt. Tñ nũq̃ acciperes mercedẽ tuor̃ bñfactor̃. Nã incõuiatui periret: qd̃ q̃dẽ ver̃ l terris. iõ q̃ dixi poetas facere i terris qd̃ de⁹ l celis. ꝓbat hoc hora. ꝑ exẽpla. Quid eẽt inq̃t romulus quẽ poete martis filiũ dicũt ex illa ſacerdotiſſa: ſi de eo poete nihil ſcriberẽt? Quid itẽ eſſet eacus: ſi greci poete nihil de eo ſcripſiſſent qui nunc tam charus habetur? Nec mirũ dicit: q2 muſa non ſinit virum dignũ laude mori: imo locat ipſũ cũ deis. Et ita hercules pollux ꝛ Bacch⁹ recepti ſunt inter deos: nũq̃ a mortalibus inuocant̃. Quod ꝟo nõ haberẽt hanc mercedẽ bñfactor̃ ſi tacerẽt muſe. ꝓbat in alio carmine vbi ſic dicit. Uixere fortes añ agamennonem multi: ſed oẽs illachrymab. les vrgẽt ignotiq̃ lõga nocte carent q2 vate ſacro. Multi fortes viri fuerũt ante agamẽnonẽ imperatorẽ grecorũ q̃ añ troiã fuerũt. Sed oẽs illi ignoti ſunt nulluſq̃ illorum mortẽ flet: q2 caruerũt ſacro vate. Sacer ẽ et venerabilis ẽ poeta bon⁹ ꝛ deo familiaris ad ipſiuſq̃ mirabilia ꝓxime accedẽs. Et hec de hoc capitulo ſatis dicta: mult⁹ forte videor: q̃uis vix aliquid qd̃ ad laudẽ poetarũ dicere poſſem mihi dixiſſe videar.

¶ Quotuplicia ſint poetarum ſcripta. Cap. ij.

VNde vt tãdẽ ad comedie declarationẽ veniam⁹ paucis ſi potero ꝟbis declarabo q̃tuplicia ſint poetarũ ſcripta q̃ poemata vocãt̃. ꝓ q̃ recor̃ ſcire vt iã dictũ ẽ poetã large capiẽdo nomẽ poete poſſe dici oẽz eũ q̃ elegãtia ꝛ ornata carmina facit. Et hoc mõ triplicia ſunt poetarũ opa. Nã grece q̃dã dñr dragmatica: q̃dã exegematica ꝛ mixta. Dragmatica dñr latio vocabulo actiua hoc eſt imitatiua ſeu repñtatiua: in qb⁹ poeta ipe nũq̃ loq̄tur: ſ3 introducit loq̄ntes ꝛ rẽ ipſaz agẽtes ꝛ repñtãtes. In q̃ gñe ſunt oẽs tragedie: oẽs comedie: oẽs mimi: q̃dã egloge: q̃dã dialogi: ꝛ oĩa in qb⁹ author nõ loq̄t̃ ſ3 ſolũmodo ꝑſone ꝑ ipm introducte. Exegematica latine dicunt̃ narratiua ſeu recitatiua: in qb⁹ ſol⁹ author loq̄t̃ vt ſunt libri cor̃ q̃ aliq̃d docẽt aut ꝑcipiũt ſiue artẽ grãmaticã vt doctrinale: ſeu phyſicã vt lucreti⁹: ſeu aſtrologiã vt arat⁹: ſeu agriculturã: vt georgica vergilij. ꝑter parca fabuloſa q̃ inſeruit. iiij. lib. Mixta aũt ſunt l qb⁹ nũc poeta ipe loq̄t: nũc alios ſeu deos ſeu hoies loquẽtes introducit cuiuſmodi ſunt carmina hiſtoriographa et heroica. ꝛ vt plurimũ poetarũ ꝑfector̃ opa: nã ſicut hiſtoriographi q̃ ꝓſaiſe ſcribũt: vt Sallu. Tit⁹ Liui⁹. Tucidides atq̃ alij q̃ plurimi itroducũt ꝑſonas loq̄ntes: veluti duces ꝛ impatores ad milites ſuos aut ad ſenatũ aut ad populũ ↄuĩctes. Si ẽt poete hiſtorias more ſcribẽtes: mõ diuinas: mõ humanas ꝑſonas loq̄ faciũt. Uñ ẽt gen⁹ illud poematũ heroicũ appellãtẽ heroas appellabãt viros partim diuinos ꝛ ꝑtim hũanos: hoc eſt q̃ alterũ hoiez parẽtẽ deũ alterã habuerũt. q̃les ſunt Hercules. Achilles. Perſeus. Caſtor. Pollux Eneas ꝛ alij cõplures apd̃ poetas. ¶ Scdm̃ hãc rõnẽ vn⁹ ver⁹ eſt heros xp̃s ieſus cui⁹ pr̃ celeſtis: mr̃ ꝟo mortalis ẽ. potuerũt tñ ꝛ illi heroes dici. Nã ſi ad ipor̃ vitaz ꝛ magnifica geſta reſpexeris ex deo natos dixeris. Honor em̃ vt inquit homerus ab ioue eſt: q̃circa eos q̃ totis conatib⁹ ad honorẽ: ꝛ vite claritatẽ anhelabãt iouis filios cẽſuerũt. Quinetiã nos ſi cũ poeticis euãgelica ↄparare phas eſt: ꝑ baptiſmatis regenerationẽ fidei ſuſceptionẽ: ꝛ virtutũ amplexionẽ filij dei efficimur. iuxta illd̃ Jo. j. Dedit eis ꝑtãtẽ filios dei fieri his q̃ credũt in noĩe ei⁹. Qui nõ ex ſanguinib⁹ neq̃ ex voluntate carnis neq̃ ex volũtate viri: ſed ex deo nati ſunt. Sed vt ad poetas redeam⁹. Aul⁹ gelli⁹ li. xiiij. c. xx. oñdit pñſtãtiſſimos virtute prudẽtia ꝛ virib⁹ iouis filios a poetis appellatos. vt Eacũ. Minoa. ꝛ Sarpedonẽ ferociſſimos aũt ꝛ immanes ꝛ alienos ab hũanitate tanq̃ e mari genitos neptuni filios dictos: vt Cyclopas. Leſtrigonas ꝛc. Et ꝑ famẽ noiſq̃ claritatẽ immortales corpus tñ mortale habuerũt. Quinetiã heroas ab iunone q̃ hera dicit̃ oẽs egregij rectores dici poſſent. Poſuerunt ergo poete vt priſci gentiliũ theologi triplices ꝑſonas: deorũ: ſemideorũ et hoium: ſemideos aũt heroas appellauerũt. propterea qd̃ vt dixi ex deo ꝛ hoie geniti eſſent: vl̃ qd̃ ꝑ ſempiternã oĩe glãm inmortales ꝑpter corpis aũt fragilitatẽ mortales habebant̃: a qb⁹ heroicũ carmẽ denolatum eſt: vel q2 ꝛ deorũ ꝛ hoim interlocutionẽ h3. vl̃ q2 heroũ hiſtorie ꝑ ipm deſcribunt̃. Sunt ergo heroica carmina mixta ꝑpterea ipſe loq̄t̃, nũc alij ꝑ ipm introducti: l q̃ gñe ſunt ꝛ alia gña carminũ plurima: ſ3 de dragmaticis nũc locutus eſt.

¶ De triplici carminũ ſtylo ꝛ pedum ludentium ornamentis. Cap. iij.

VT aũt de poetarũ opib⁹ expſſe loquamur duo ꝑmittem⁹: vnũ de triplici ſcribẽtiũ ſtylo alterũ de triplici pedũ ornamẽto: q̃ ludẽtes pedes ſuos ornabãt. Sicut ergo triplices ſunt res: d qb⁹ ↄtingit loq̄ ꝛ ſcribere: vez ſublimes: hũiles ꝛ mediocres: ita tres ſunt figure ſeu characteres ſeu ſtyli ſcribẽtiũ. Nã q̃ de ſublimib⁹ altis ꝛ magnificis reb⁹ vt de dei heroũ regũ ꝑncipũmq̃ clariſſimis factis debite tractare volũt: vtũt̃ altiloquo ſeu ſublimi ſtylo q̃ ꝟo loq̄uũt̃ de humilib⁹ reb⁹ vt d iocis ſcõmatib⁹: ꝛ de paſtorũ viliũq̃ ꝑſonarũ factis gracili ſeu humili ſtylo vtunt̃: ꝛ q̃ de mediocrib⁹ mediocri. Itez q̃ſtũ ad ſcdm̃ opz ſcire qd̃ triplex eſt ſermo loquẽtiũ. q2 q̃dã eſt ꝓſaic⁹ hoc eſt prorſus a numeris ordine ꝛ meſura ſolut⁹: alius eſt totus metricus. i. certa quadã ſyllabarũ atq̃ temporũ menſura cõſtruct⁹. Tertius eſt mixtus. proſaice vtimur vulgo loquẽtes. q̃n neq̃ verborum neq̃ ſyllabarum neq̃ temporum numeros aduertimus. Metrice ſtricte vtuntur poete q̃ nõ contenti ſunt in vno verſu certum verborum aut ſyllabarũ numerum comprehendere ꝛ obſeruare: ſed etiã ſingularũ ſyllabarũ tp̃a hoc eſt durationes in ꝓferẽdo diligẽtiſſime ſeruant. Mixta vtũtur oratores q̃ nõ poeticos: ſ3 ſuos. i. oratorios nũeros ꝛ pedes hñt qb⁹ etiã hiſtoriographis vti ↄuenit. Q2 ergo poete ꝛ oratores loquẽdo nõ ꝓſunt: neq̃ ꝑcipites ſubditiq̃ ꝛ incõpoſiti ſaliunt. Neq̃ modo currentes modo repentes ꝓcedunt: ſed magnifice incedũt ꝛ vniformi ꝓceſſu ꝓgrediunt̃. Jdõ dicũt̃ carmina ꝛ oꝛones habere pedes qb⁹ ſuccincti clauſulatiq̃ ꝓgrediant̃. Alij em̃ ſunt numeri ꝛ pedes oratorũ: alij poetarũ vt alibi potius q̃ hic diſquirẽdũ eſt. Q2 aũt poetarũ pedib⁹ cõſtant: ideo dragmatorũ actores ꝛ luſores dũ agerẽt pedes ſuos tripliciter inſtituebant Nã q̃ ludos in ſublimi ſeu altiloquo ſtylo cõpoſitos agebãt cuiuſmodi ſunt tragedi vtebant̃ altiſſimo calciamẽto qui cothurnus dr̃. Eſt em̃ cothurnus altũ genus calciamẽti vtriq̃ pedi aptũ qd̃ non modo pedes: ſed etiam ſuras ꝛ tibias ambiebat: ꝛ ideo ſepe cothurnatũ opus dr̃ qd̃ in alto ſtylo ↄpoſitũ eſt: vt op⁹ vergilij de enea: q̃nctiam cothurnus ꝑ ipſo altiſono ſtylo capi ſolet. Cõpetit aũt vt dici cothurnus tragedis. Traged⁹ ꝟo ẽ q̃ tragedias agit. Tragicus q̃ tragedias ſcribit ſicut comedus q̃ comedias agit ſeu vt dicũt vulgatiores ludit ꝛ comic⁹ q̃ eas ſcribit ꝛ facit. Q2 ḡ tragedi vt dixim⁹ res altas ludebãt alto calceamẽto hoc eſt cothurno vtebant̃. Q̃i vero res mediocres agebãt vtebant̃ ſoccis. eſt em̃ ſoccus calciamẽtũ ruſticũ agricolis aptũ ꝛ ita cõpetit his q̃ de mediocrib⁹ fortunis hoiẽs res ↄpoſitas ludebãt. Et q2 ſoccus q̃ mediocre ẽ calciamẽtũ cõpetit agricolis: ideo recte ꝟgilius vbi de agricultura loq̄tur mediocri vtitur ſtylo. Sed q̃ humillima queq̃ vt iocos: ſales: ſcõmata: dicteria et ridicula ꝛ ſatis laſciua dicta tam geſtu corporis q̃ verborum prolatione repreſentabant planipedes incedebant: cuiuſmodi ſunt mimi. His viſis videam⁹ pauca de deſcriptionibus ꝛ differẽtijs ꝑcipue tragediarũ et comediarum.

Prenotamenta.

¶ Deſcriptiones & differentie tragedie & comedie. Cap. iiij.

TRagedia vt refert Diomedes ē heroice fortune in aduerſis cōprehēſio. dicta autē eſt a greca eo qđ tragos grece dr̄ hircꝰ & ode cantꝰ. cātantibꝰ em̄ tragediā hircꝰ dabat ī premiū: vt dicit Horatiꝰ. Comedia aūt eſt priuate ciuiliſq; fortune ſine periculo vite cōprehenſio. Dicta ideo qꝛ come grece pagi dicuntur id eſt cōuenticula ruſticorū: que vulgariter villagia dicimus. Nam vt varro ait. Iuuentus attica circa vicos & pagos ire ſolita fuit: & q̄ſtus gr̄a hoc carminis genꝰ exercebat. Uel qꝛ athenienſes iam intra vrbem coacti ī vinculis paruarū domuū hūc cantū exercebāt. Uel dr̄a comi .i. a comeſſatiōe: qꝛ ī comeſſatiōibꝰ hmōi ſpectacula pmū exhiberi cōſueuerūt. Ut vero diffinitiones et q̄bus dñe apparebūt latius explicenꝫ ſciendū eſt qđ tragedia eſt q̄dā ludꝰ metrice cōpoſitꝰ in q̄ ꝑncipalr̄ oñdiꝫ fragilitas hūanarum reꝝ. Nā reges & pncipes q̄ ſe pmū ꝓbitos & pſ̄felices arbitrabāꝫ: ī fine tragediaꝝ ī extremā miſeriā redacti exclamatiōibꝰ & dedignationibꝰ celū & terrā ꝯſ̄ſdut oiaq; & celeſtia & terreſtria icuſant. Comedia aūt ē q̄dā ludꝰ ī q̄ ondiꝫ vita mediocriū pſonaꝝ priuatorūq; familias q̄uo īter ſe viuere dn̄t: neq; hꝫ letū litiū: ſꝫ potiꝰ finē: vt latiꝰ patebit ex differētiis comediaꝝ & tragediarū q̄ꝝ hec ſit pria. Tragedia ſepe ex hiſtoria .i. ex re geſta cōponiꝫ: ſꝫ fabuloſa admiſceanꝫ. Comedia aūt de materia ex toto ficta ſꝫ tn̄ veriſiſi. Sc̄da pōt eſſe qđ tragedia ſemꝑ ē de altiſſimis pſonis: & ī altiſono ſtylo cōſcripta: comedia vo de mediocribus: & ī mediocri ſtylo facta. Tertia ē tragedia in ꝑncipio leta: & oñdit pōpas glia, magnificētiaſq; magnatū & nobiliū. In fine aūt triſtiſſima oñdēs reges & pncipes ad mēdicitatēq; vſq; ad vltimā deſperationē aliqñ redactos: & ita vitā fugiēdā cōtinet. Comedia aūt in ꝑncipio ſuſpēſa eſt: in medio turbulēta. Nā in eo ſolēt oēs pſone ſemel deludi & ꝑturbari. In fine aūt oēs ī gr̄am redeūt: itaq; tragedia ꝑncipiū letū et finem triſtem habet. Comedia contra principium ambiguum et ſatis triſtem continet: finem autem letiſſimum. Ideo dicitur quod comedia eſt priuate ciuiliſq; fortune comprehēſio ſina periculo vite. Nā & vitā capeſcendā docet vt pote in qua poſt errorē rediꝫ ī vitā rectā. Tragedia aūt eſt heroice fortune in aduerſis cōprehēſio. Qua propter cū archelaꝰ rex Euripidē poetā grecū rogaret: vt de ſe tragediā faceret: abnuit poeta: ꝑcatuſq; eſt deū ne q̄d regi accideret tragedia dignū. Et hoc hactenus: nūc de origine & inuentione vtrarūq; dicendū puto.

¶ De origine & inuentione ſatyrarum: tragediarū: & comediarum. Cap. v.

SIcut Donatus grāmaticꝰ recitat inuentū tragediarū & comediarū a diuino offō eſt inchoatū: Nā cum antiqui illi & fere pmi mortales deis frugū ꝓ fructibꝰ iam collectis vota ſoluerēt: cōſtructis altaribus & hirco admoto chorꝰ ſacer canebat genꝰ carminis in laudē liberi pr̄is q̄ ēt & eſt deꝰ vini qđ q̄dem carmen Tragedia appellabaꝫ vt verior eſt opinio ab hirco quē qꝛ hoſtis eſt vinearū baccho vini deo immolabāt cātoribuſq; eiuſmodi carminis ī mercedē dabāt: vt dr̄ Hor. ī li. de arte poetica. Uel certe qꝛ pellis hircina muſti plena ſolēne premiū cātoribꝰ fuit. Sūt tñ qui velint a fece quā greci trega appellāt mutatis līis tragediā dictā. Nā illo pmo tp̄e nondū erāt pſone hoc eſt faulx viſaige repte. q̄s teſpis poſtea inuenit. quapropter luſores ora ſua fece liniebāt: vt varietatē vultuum haberent. Materia ergo pma illius veteris tragedie erant & laudes & gr̄aꝝ actiones deorū q̄s ruſtici ꝓ frugibꝰ agebāt. Uñ etiā dicit Uer. in geor. Non aliā ob culpam baccho caper omnibus aris Ceditur: & veteres incunt pſcenia ludi &c. hoc eſt qꝛ caper aial eſt vitibꝰ oino nociuū abrodens eas & morſu inurēs: ita vt nō amplius creſcāt. Ideoq; vbiq; terrarū imolaꝫ deo Baccho: tp̄e cuius imolationis veteres ludi q̄ inde tragedie dicte ſunt inceperūt agi in pſcenijs: hoc eſt in pulpitis añ ſcenas poſitis in q̄bꝰ erāt ludētes vñ ceteri in vmbraculis latitarēt donec exire deberēt. Et inde dicit Uer. athenienſes poſuerūt in cōuēticulis. q̄ multi cōueniūt caprū ꝓ ingēti & ſolēni pmio. Atq; ipſi leti īter pocula ſaltauerūt ī pratis mollibꝰ & herboſis ꝑ vtres vnctos cōfectos ex pellibꝰ hircoꝝ. Deīde ēt romani coloni fecerūt in laudē Bacchi carmina rudiiter fctā: & ludebant diſſolute ridētes ſumētesq; laruas ex corticibꝰ arborū cauatis. Reliqua vide ī geor. Deinde aūt poſtq̄ hmōi ſolēnia feſta iam oino ſine omiſſiōe ſingulis annis ſolebāt celebrari ceperūt ingenia iuuenū nō ſolū laudes deorū canere: ſed ēt ad morū edificationē & emēdationē ſꝫ adhuc rudi mō vitas hoim deſcribere: & qꝛ hoc faciebāt quo tp̄e hircꝰ imolabaꝫ: & qꝛ ēt hircū merebanꝫ: iō māſit nomē tragedie: cuius ꝓpriū oſſm̄ tragici ſcriptoris eſt oñdere infelicitatē & miſeriā hūane vite: ex eo q̄ ēt reges & pncipes q̄ a multis beati reputanꝫ ſepe miſerabilē atq; īfelicē exitū ſortiunꝫ vſq; adeo vt multi oibus priuati in exilio cōſtituti mortē ſepe ꝑcenꝫ et exoptēt. Ceperūt ḡ quidā ſꝫ rudibus carminibꝰ nondū in ordinē & modū quē nūc habemus digeſtis tragediā ſcribere de periculoſa heroū primarūq; vita. Et paulopoſt alia quoq; de moribꝰ hoim ceperūt fieri carmina. Nā teſpis pmus nouas tragedias quēadmodū nūc habemꝰ inuenit. Uñ dicit Hor. ī li. de arte poetica. Ignotū tragice genus inueniſſe camene: dr̄ & plauſtris vexiſſe poemata teſpis. hoc eſt teſpis dr̄ inueniſſe ignotū poema tragediarū nō earum quas in laudem deorū canebāt: ſꝫ q̄bus īfelicitates maximorū virorū oñderenꝫ & eas tuſerat in plauſtris: ſupra q̄ pſcenia & pulpita erāt poſita. Idē ēt introduxit ſatyros deos ſyluestres a q̄bus dictū eſt genus poematis: qđ ſatyra antiq̄ noiaꝫ. Uñ dicit Hora. Carmine q̄ tragico vilē certauit ob hircum. Mox ēt agreſtes ſatyros nudauit &c. Cauſa aūt quare introducebanꝫ ſatyri hec eſt. Quia illo ēt tp̄e antiquiſſima comedia viguit: in qua vitia palam demonſtrabantur. Nā ſub ꝓprijs noibus peccantiū ſcelera & turpitudines multorū ēt nobiliū agebāt: qꝛ vero puduit aliqñ & carnalia & lubrica facta hoim in ꝓprijs formis & habitibꝰ ludere: iō induxerūt formā & habitū deorū agreſtiū: q̄s ſatyros vocāt: qualē diuo Antonio occurriſſe dicūt: q̄ quidē dei lubrici ſunt & oibus lubricis immūdiſq; gaudēt. Erat ergo illa antiqua ſatyra etiā dragmatica hoc eſt actiua apta ad ludendū. Nam erat ꝯpoſita eodē mō ſicut comedia antiqua carminibus ſatis incōditis ſicut nūc fiunt ludi cōcos: in q̄bus vidi aliqñ fatuos introductos & deliberantes q̄ vitia magnorū virorū tacite notabāt: qđ in ꝓprijs pſonis nō fuiſſent auſi. Et qꝛ illi ſatyri acerbe & impudice vitia hoim notabāt: ideo illud carmē qđ romani inuenerūt: & pmū Lucilius ſcripſit. Deinde horatiꝰ. perſius. Iuuenalis etiā ſatyrā appellant: ſꝫ alio carmine eſſet cōpoſitum: & alio modo: qꝛ carmina ſunt exametra: et genus eſt narratiuū aut mixtū non dragmaticū ſicut illud pmū genus ſatyre qđ vt dixi agebaꝫ. Nam vt recitat acron cratinus dum agerenꝫ dionyſia .i. feſta ſolēnia bacchi ſatyricam fabulā induxit. Nunc aūt ad antiquam comediā que ante ſatyrā fuit. Ut de ſingulis quid dicam hoc ſciendum eſt.

¶ Prenotamenta Aſcenſiana. Cap. vi.

POſtq̄ vt diximus author ē Do. meminitq; Uer. ꝓ frugibꝰ ruſtici ſingulis annis leta feſta Baccho Cererique agere cōſueuerūt: preter deorum laudes decantata ſunt interdum ridicula carmina quibus iocoſe hoim carnalia precipue vitia notabanꝫ. Id em̄ vulgo videmꝰ q̄ poſtq̄ comeſſationes & potationes q̄bꝰ in illis feſtis largiter indulgebant hoies carnalia libēter recitentes recitantes audiant. Ideoq; vt dicit Hora. Inter pocula leta & repletas cibi lances de parcimonia & ſobrietate fruſtra diſputareꝫ. Ut aūt illa carmina fragmenta quibꝰ iocoſe vitia carpebanꝫ aliquā moribꝰ vtilitatem afferrent ſurrexerūt Saſſarion bullꝰ & magnes poete clariſſimi qui iocularia quedam carmina faciebant in morē integri ludi: ſed tñ adhuc rudia nec in ordinē digeſta. Poſt vero eiuſmodi viſa eſt multum profuiſſe moribus iam ſc̄da etate ſcribere ceperunt. Eupolis, Cratinus, & Ariſtophanes qui vitia ſectati acerbiſſimas comedias ſcripſerunt. Unde dicit Hora. in ſermonibus

Eupolis atq; Cratinus Ariſtophaneſq; poete. Atq; alij quorū comedia priſca virorū eſt. Si quis erat dignus deſcribi ꝙ malus aut fur: aut mechus foret aut ſicari⁹: aut alioquin famoſus multa cū libertate notabant. Hinc totus pēdet Lucilius hos ſecutus Mutatis tm̄ pedib⁹ numeriſq;. hoc eſt Eupolis Cratin⁹: ⁊ Ariſtophanes poete ⁊ alij oēs q̄ antiquā comediā ſcripſerūt notabāt: ⁊ publice ludere faciebāt cū multa libertate: q2 licuit eis vnū quēq; etiā ſub ꝓprio noīe reprehēdere in laudādo: ⁊ eius vitia demōſtrare. Et illos ſecutus eſt Lucili⁹ poeta romanus q̄ primus: vt dicit ſatyrā nouā ſcripſit: cuius materiam ex antiquis comedijs ſumpſit: ſed tm̄ (vt dixi) ſtylum ⁊ mutauit: erat aūt vt tetigi hm̄ōi publica notatio multū vtilis ad bonos mores: q2 plurimi ne infamia notarentur ⁊ penā ſaltem infamie ſubirēt timuerunt peccare. vñ dicit Hor. in epi. Oderūt peccare boni virtutis amore. Oderunt peccare mali formidine pene. Multorū etiā qui tacite peccaſſe ſperauerat ſcelera luſores indagabāt: ⁊ in pſentia illorū ludebāt: quapropter aut penia ducti ſūt: aut nimio rubore perfuſi abſtinuerūt. Quam rem dolet Iuue. in prima ſatyra ſibi nō licere: oſtēdens fructū quē lucilius moribus bonis ex ea libertate fecit his verbis. Enſe velut ſtricto quoties Lucili⁹ ardēs Infremuit erubet auditor cui frigida mens eſt criminib⁹ ⁊c. Quoties inq̄t Lucilius ira accēſus eſt ꝯ pctā: ⁊ ſic infremuit acerbiſſime ſcribēdo tanq̄ vellet peccatores enſe inuadere auditores cōſcij ſibi quibus mens erat frigida criminib⁹ erubuerūt: ⁊ ingēti rubore perfuſi oderūt peccare. Ea aūt libertas publice et nominatim vnū quēq; notandi ablata eſt poſtq̄ ea abuti ceperūt poete. Nā poſtmodū poete aut ꝓpria inuidia moti aut ꝓtio cōducti ēt bonos ciues ledere ceperūt: quapropter lata lege cautū eſt ne quis libellū famoſum edat: q̄ lex adhuc apud romanos extat: poſtq̄ lata lege ſublata eſt libertas nocendi: abijt in deſuetudinē illa vetus comedia ortaq; eſt tertia etate noua comedia: cuius authores ⁊ inuētores apud grecos fuerūt Menander: ⁊ philemon qui oēm comedie acerbitatē mitigauerūt vt in comedijs Terētij videbim⁹: vt em̄ dr̄ Ci. Comedia ē imitatio vite ſpeculum cōſuetudinis ⁊ imago veritatis. Nihil em̄ a cōi hoīm mediocris ſtatus vita recedit: ſꝫ oſtēdit quō parentes filios ſuos erudire debeāt: qualiſq; ſit vita adoleſcentū ⁊ quāta diligētia obſeruāda. Grecorū illorū comedias romani trāſtulerūt: primuſq; Li. Andronicus de integro fecit. Quidā ēt liui⁹ andronicus ſeruus fuit Liuij ſalinatoris abs q̄ ob ingenij meritū q2 liberos optime erudiebat libertate donatū eſt olimpiade. cxlviij. Sūt tñ q̄ velint epicarmū i inſula cocerulantē p̄mū hoc carmē frequētaſſe. Et ſic a cōcomediā dictā eſſe. Ut vero donat⁹ recitat Tragedia ſaltē vetus multo añ comediā fuit: qđ de ea quā nūc habemus indubitatū eſt: de ea quoq; quam ſcđa etate Eupolis Cratin⁹ ceteriq; fecerūt ſatis ꝓbabile eſt. Antiqua em̄ tragedia cepit quo tpe adhuc feri: ⁊ inculti erāt mores hoīeſq; in agris adhuc reſidebāt: ſꝫ noua comedia ⁊ ēt illa q̄ ſcđa etate fiebat: cepit p̄mū agi quo tpe vrbes erāt cōdite leges late ⁊ legitime nuptie inſtitute ad quas vt plurimū filijfamilias a parētib⁹ ſuis poſt fatuos amores i comedijs cōpellūt. Multi aūt hoīes in agris tanq̄ ſylueſtres ⁊ inculti habitaſſe memorant anteq̄ in vrbibus late legitime fierēt nuptie. Et ꝑpria inq̄t idē donatus teſpis primus tragedie inuētor fuiſſe puteē ⁊ eupolis cum Cratino ⁊ Ariſtophane comedie p̄r hēat qđ de pfecta ⁊ cōſummata i ordinemq; redacta tragedia ⁊ comedia intelligi dꝫ. Homerus tñ q̄ vt inq̄t idē Dona. oīs fere poetice largiſſimus fons eſt: ēt his: hoc eſt tragicis et comicis carminib⁹ exēpla prebuit q̄ iliadem i ſimilitudinē tragedie: odiſſeā ad imaginē comedie feciſſe mōſtrat. Opus em̄ iliados qđ de iliū hoc eſt troie obſeſſione cōpoſitū eſt multas regū magnatūq; cōtinet infelicitates ⁊ triſtes exitus. q̄ tragica eſt materia. Odiſſea aūt de vlyxis vita cōpoſita quodāmō comedie imaginē preſe fert. Nam ſagacitatē vlyxis vt probi patriſfamilias oſtēdit amores ſociorū ei⁹ a ſyrenibus ⁊ Circe illuſorū multaq; id genus ad comica argumēta ptinētia cōtinet. Poſt homeri ergo tale tantūq; documentū ab ingenioſiſſimis imitatoribus opa tragica ⁊ comica digeſta ſunt in ordinē ⁊ diuiſa q̄ tunc paſſim fiebant impolita ⁊ incōdita cōfuſaq;: nec vt nunc ꝓpria ⁊ peculiari forma decorata. Ut aūt huius capituli tandē finē faciam. Liquet ex his q̄ diximus nullum artificium humana induſtria effectū primo conatu perfectū ꝓdijſſe. Nam p̄mū inuentū erat quoddā genus carminis inconditū ad laudē ⁊ grāꝫ actionē decantatū qđ q2 hircū ſcriptori ſuo pariebat: vel q2 in hirci immolationē fiebat. Tragedia a tragos hoc ē a capro denominabatur: Et q2 illius loco manēte ꝓmio ſucceſſerunt dragmata quibus infortunia magnorū virorū oſtēdebant inuēta eſt illa que nūc dr̄ tragedia. Itē q2 in conuenticulis illis hoīm ſeu inter comeſſandū aut certe ꝓpe poſt comeſſationes fiebāt dragmata quibus vitia hoīm iocoſe ⁊ incōditis adhuc verſib⁹ notabant. In p̄ma illa vt dictū eſt etate ⁊ poſtea in ſcđa etate eadē vitia magis reformatis carminibus acerbiſſime cū libertate multa ſcribentiū taxabant. a pagis ſeu comeſſationibus dicebatur illud carminis genus comedia donec introducta ob cam quā dixi cām ſatyris ſatyra cepit appellari. Poſtq̄ aūt neq; in comedijs neq; in ſatyris licuit viuētes nominatim infamia notare orta eſt in tertia etate comedia noua de qua hic videndum eſt: que quidē comedia apud grecos eſt inuēta: apud romanos aūt ſolos hr̄ ſatyra noua que eſt maledicū carmen vitiorū reprehēſiuū: ſatyrici em̄ officiū idē eſt q̄ ꝓdicantium in eccl'ia xp̄iana. vñ ēt Hor. ſatyras ſuas ſermones appellare voluit. Inter ſatyricos aūt (vt dixi) latinos Lucili⁹ p̄m⁹ extitit q̄ veteris comedie acerbitatē ⁊ libertatem: mutuatus eſt mutato ſolū mō gñe metrorū. Nā hexametris vſus eſt ſicut ēt ſequētes q̄ illius libertatē nō habētes nō tam acerbe taxauerūt. Nec viuētes ſub ꝓprijs ꝑſertim noīb⁹ tam libere vt Lucili⁹. Itē vt de re ꝓpoſita ꝑcipue loquar: nullū genus carminis romani apud grecos dereliquerūt: qđ nō imitati ſunt. vñ dicit Hor. Nil intentatū nr̄i liquere poete ⁊c. q2 oīa fecerūt q̄ grecos factitaſſe videbāt. Atq; noua ēt carminum gñā nō ſine laude auſi ſunt inchoare ⁊c. Plurimi tñ grecorū comedias trāſtulerūt: oēs aūt comici poete dicebant ⁊ q̄ grecas trāſtulerūt: ⁊ q̄ nouas fecerūt: inter quos celebres habent decē quorū ordinē nō in tpe ſꝫ in ꝑfectione poſuit Sagedi⁹ i li. quē cōpoſuit de poetis: vt author eſt Aulus gelli⁹ in noctib⁹ atticis li. xv. c. xxiiij. ſm quē primus eſt Cecili⁹. ſcđs Plin⁹us. terti⁹ Neuius. q̄rtus Licini⁹ q̄ntus Attili⁹. ſextus Terētius. ſeptimus Turpili⁹ octauus Trabea. non⁹ Lucius. decimus antiq̄tatis cā Ennius eſt tñ in quo Terētio nō pauci palmā tribuūt vt ſuo loco dicemus. Hec hactenus de origine ⁊ inuētionib⁹ dragmaticorū. Reliquū eſt vt de inſtrumentis ⁊ loco quibus agebant dicamus.

¶ De inſtrumentis ⁊ proſcenijs dragmatum precipue comediarum. Cap. vij.

Sicut aūt opa dragmatica nō primū vt dixi pfecta ⁊ qualia nūc ſunt ꝓdierūt: non ſic ⁊ inſtra quibus ludebant ⁊ ꝓſcenia hoc eſt loca in quib⁹ ludebant non ſtatim ſimul oīa pfecte repta ſunt: ſed paulatim a diuerſis tñ reperta ad magnū ornamētū puenerunt. Primi igit mortales q̄ veterē illā tragediā ad laudē Deorum cecinerunt in agro ſtructis altaribus nullo ornatu ad ludū ptinēti decorati carmina ſua ptulerūt. Deinde poſtq̄ iocularia quib⁹ vitia carpebant admiſcebāt ceperunt fecib⁹ ſuas facies linire ⁊ varie depingere. Et hoc in prima etate tā vetuſtiſſime comedie q̄ tragedie. Uergili⁹ autē de romanis dicit quod coloni faciebant ſibi horrendas facies ex corticibus arborum cauatis: quibus loco perſonarum vtebant. Perſone autem ſunt faulx viſaiges: qui ſumuntur multis de cauſis: vna eſt q2 variam ⁊ pleniorem ſonum reddūt: a perſonādo enim dicitur perſona: eo qđ per varias perſonas vox vnius hominis varie ſonat. Ideo qui hiſtorias regum principūque in cameris pretio ludūt: vt nunc vulgo eſt videre in Flādria ⁊ regionib⁹ vicinis varias pſonas accipiūt vt vnus autor ſeu luſor varios poſſet repreſentare. Alia cauſa eſt q2 opus eſt aliquando repreſentare pſonā infantis: aliqñ adoleſcētis aliqñ viri: aliqñ ſenis: aliqñ decrepiti: aliqñ regis: aliqñ principis

aliqñ carſorũ.aliqñ agricole.aliqñ mercatoris . aliqñ traditoris:aut hoīs p̄didi.quocirca neceſſe eſt varias ſibi ſumere perſonas. Eſt ⁊ tertia cauſa. Nã luſorũ quidam ſunt deformes qui ſuam deformitatē p̄ſonis tegūt. Unde vt multi volũt pſonis primus vti cepit Roſcius gallus hiſtrio qui oculis euerſis erat nec ſatis decorus. Ain per ſonarum aũt inuẽtionẽ faciebant diſcrimen in galeis hoc eſt pileis ruſticis q̄ aut alba aut flaua aut nigra aut ceſia p diuerſis etatibus erant. Tibie ēt quib⁹ interagendũ vtebant̄ primũ parue ⁊ paucorum foraminũ ⁊ modice ſonoritatis erant qz fiebant ex tibijs gruũ:nec erat opus habere magnas ſtatulas :qz tunc p̄p̄ls adhuc erat mo⸗dicus ⁊ laborib⁹ plurib⁹ ludis dedit⁹:poſtea aũt triplices adhibite ſunt tibie . Ut eñ dicit Dona. agebant̄ come⸗die tibijs parib⁹:aut imparib⁹:dextris aut ſiniſtris ⁊ interdũ vtriſq̃. Nã qñ materia comedie agēde ſerioſa ⁊ grauis erat tũc l cãticis ſolumō dexteras tibias adhibebãt:.qñ aũt iocoſa ⁊ lenitate q̄dã gracilis ſiniſtris tũ vtebãt̄ tibijs.Qñ ṽo mixta erat ex vtriſq̃ comedia vtriſq̃ tibijs cãtica tēperabãt.Que q̄dē cãtica in actionē comediarũ canebant muſicis q̄buſdã modulationib⁹ nõ a poeta ſed a perito artis muſice factis neq̃ eñ oia eiſdem modis in vno cantico agebant̄:ſed etiã mutatis:fiebãt aũt hmōi carmina ſi q̄d ſitias vt multi ex p̄p̄lo his auditis ſcirēt añq̃ agere inciperēt qualē comediã acturi eſſent. Itē vt aucthor eſt horati⁹ poſtq̃ teſpis tragediã inuenit quam agere fecit in curribus a luſoribus q̄ facies ſuas fecib⁹ ⁊ diuerſis colorib⁹ depinxerũt. Tādē Eſchil⁹ perſonas ⁊ pallia inuenit p̄ſcen.aꝗuō in curribus ſz in atrijs inſtituit ſz ex modicis lignis. Primũ ergo in agris humi aut incole agebãt:de in de in plauſtris. Poſtea in modicis tignis ⁊ trabib⁹ ad hoc tādē theatris magnificis p̄cipue ro⸗mani de quibus nũc ne nimis longus ſim ex ordine dicã atq̃ ita que de inſtrumentis reſtant in ſequēti explicabo.

¶ De theatro ⁊ eius conſtructionibus. Cap̄.viij

Theatrũ grecũ eſt vocabulũ diciturq̃ vulgariter ſpectaculũ ſeu locus aptus ad inſpiciēdũ:erat eniz domus ampliſſima vndiq̃ apta:in qua ludi ⁊ ſpectacula in vrbe romana plurima exhibebantur de theatris aũt ⁊ eorũ edificatorib⁹ ⁊ varijs authorib⁹ iſs collegit Joã.tortel ſuo . Theatrum dici pōt a nobis viſoriũ vl' ſpectaculũ cui⁹ origo teſte Caſſ.odoro neminē eñ p̄ter hũc de re hac legere valui ab grecis tracta eſt. Nã cũ agricultores feriatis dieb⁹ ſacra diuerſis numinibus p lucos vicoſq̃ celebrarēt:athenienſes p̄mũ agreſte p̄ncipiũ l vrbanũ ſpectaculũ collegerũt theatrũ a greco vocabulo appellãtes:q̄ eminꝰ aſtās turba ꝯuenies ſine aliq̄ ipedimēto ꝯſpiciat. Et infra ſubdit.hos ritus rōani ſicut cetera externa ad ſuã rēpu.nõ inutilr trahētes edificiũ alta cognitiōe ꝯceptũ magnanimitate mirabili ꝯdiderũt.hec ille in ep̄la ad ſymachũ Boetij ſocrũ oñdit eã machinã in hemicycli ſpēm eē ꝯſtructã ⁊ frontē illã q̄ velut chorda inter arc⁹ cornua patebat ſcenã appellari. Que bin⁹ ⁊ ſepe plurib⁹ ꝯtignationib⁹ cōſtabat hemicycl⁹ ṽo nullo obiect⁹ fornice lintheis q̄q̃ tegebat̄. Uñ ait Pli.lib.xix.naturalis hiſtorie. Prim⁹ olm catall⁹ lintheis l theatro vmbrã fecit ⁊ pariter byſſina vela p̄mus in theatrũ duxit habebat ⁊ theatrũ gradus in q̄bus hoies ad ſpectãdũ cōſidebãt:ita vt altiores in ambitu ſemꝑ excreſcerēt in quam ſanc formã primũ theatrũ Marc⁹ ſcaur⁹ in ſua edilitate nõ equidē ꝑpetuo ſz triginta tm̄mō dieb⁹ ſcenicoꝝ ludoꝝ duraturũ extruxit:dicēte Pli . Hic fecit l edilitate ſua op⁹ maximũ olm q̄ vnq̃ fuere hũana manu facta:nõ tparia mora verũ etiã eternitatis deſtinatione theatrum hoc fuit ſcene triplicis trecētarũ ſexaginta colũnarũ. Paris ſcene inferior marmore fuit media e vitro inaudito ēt poſtea gñe luxurie ſumme colũne tabulis inauratis:⁊ colũne vt dixim⁹ duo de.xl. pedum. Signa erea inter colũnas vt diximus fuerũt.xxiij. nũero cauea ipa cepit hoīm octoginta milia. Q̄d aũt ſcribit Pli.ſe ſupra dixiſſe : fuit. xxiij.in hec ṽba.In Marci ſcauri edilitate tria milia ſignoꝝ:l ſcena tñ fuere tparis theatro. Et li.xxvj. nõ longe ab initio trecenas inq̄t ſexaginta colũnas. M.ſcauri edilitate ad ſcenã theatri tparij ⁊ vix vno meſe futuri in vſu viderũt portari. Et infra ſubdit maximas earũ duo de quadraginta pedib⁹ lucullei marmoris'. hec ille:q̄ ⁊ mar⸗mora de tparijs theatris ſcripſit. Nã in eodē li.oñdit.C.Curionē qui bello ciuili partib⁹ Ceſarianis fauit in funebri patris munere theatra duo tparia conſtruxiſſe . Uñ ait theatra duo iuxta fecit ampliſſima ex ligno cetruo ſin⸗gulorũ verſat.li ac peſili libramēto:in quibus vtriſq̃ ante meridianũ in totum ſpectaculũ numerũ fiebat edictio inter ſe aduerſis:ne inuicē obſtreperēt ⁊ repente circũactis:vt cōſtet poſtremo die:ſed ēibus aliquib⁹ ⁊ cornib⁹ ⁊ inter coeuntibus amphitheatrũ gladiatorũ ſpectaculũ edebat ipm magiſtrũ ⁊ p̄p̄lm circũferēs romanũ. Et ſub⸗dit longo ꝓceſſu oñdēs ſe p̄p̄li rōani furorē admiratũ q̄ terrarũ victor ⁊ totius dñator orbis vniuerſus velut duo⸗bus nauigijs impoſitus binis cardinib⁹ ſe crediderat ⁊ ſeipm depugnãtē ſpectabat piturus momēto aliquo laxatis machinis. Uerũ manſurũ theatrũ ex quadrato lapide prim⁹ pōpeius magnus rome ſtruxit. De quo Corneli⁹ tacit⁹ nerone inq̄t quartũ cornelio caſſio cōſulib⁹. Quinquēnale ludicrũ rome inſtitutũ eſt more greci certaminis varia fama:vt cũcta ferme noua. Quintũ Cneũ q̄q̃ pōpeiũ incuſatũ a ſenioribus ferũt q̄ mēſurã theatri ſedē poſuiſſet. Nã antea ſubitarijs gradib⁹ ⁊ ſcena l tp̄s ſtructa fuerat. Et infra ſubdit. Sed cōſulẽ ũ pemonie q̄ ꝑpetua ſedes theatro locata ſit poti⁹ q̄ȝ immēſo ſumptu ſingulos p annos ꝯſurgeret ac ſtrueret̄:hui⁹ theatri magnitudi⸗nē idē corneli⁹ tacit⁹ ex illo oñdere vr̄ q̄ nero nobilib⁹ germanis p̄p̄li romani magnitudinē oñſurus eos : vt inq̄t in Pōponij theatrũ p̄p̄lo plenũ introduxit. Quin ⁊ teſte Pli. xxxiij.nat.hiſt.hoc ipm theatrũ nero inſano ſumptu inaurauit vt i illo Tridētē armenioꝝ regē exciperet. Uerũ ſuetonio teſte:lȝ hoc theatrũ a.Cn.pōpeio inchoatũ fuiſſet ⁊ magna p̄te extructũ Caligula ipator abſoluit. Hoc inter mirãda totius orbis edificia Caſſiodorus l ep̄ls admirat̄. Apō hoc ipm theatrũ pōpei⁹ atriũ ſui nois q̄ multis poſtea in locis curia appellata eſt ſtruxit . Quo l loco C.ceſarē occiſum fuiſſe ſuetoni⁹ ſcribit. Añ q̄d atriũ portic⁹ fuit pompeiana:de q̄ Oui. de arte amãdi dixit. Tu mō pōpeia lēt⁹ ſpatiare ſub vmbra Cũ ſol herculei terga leonis adit. Theatrũ ēt ſumme magnitudinis teſte Suet.a Ceſare ſtrueret̄ tarpeio mōte accũbēs. Scene ṽo eã ceco ꝓceſſit:vt inde comici tragicique ⁊ ceteri poete ſua recitarēt poemata. Sunt ⁊ additi pãtomimi q̄b⁹ ꝑſonatis tragicoꝝ ⁊ poetaꝝ inuēta p ſingulorũ actuũ aſſimulationē mōſtrarent̄. Erãt ⁊ in ſcena aulea:erãt p̄cones:erãt tibicines citharedi:cornicines: cauroles : organarij:ſimpho⸗niaci:tragedi:comici:homeriſte:funãbuli:pillarij pōdarij:⁊ ſiſtes. Ut ait Ser.in.xj.eñ.ludi theatrales apud vete⸗res nõ erãt niſi in honorē liberi patris hec Tortellus.

¶ De ſcenis ⁊ proſcenijs. Cap̄.ix.

Intra igit̄ theatrũ ab vna p̄te oppoſita ſpectatoribus erãt ſcene ⁊ proſcenia.i. loca luſoria añ ſcenas facta. Scene aũt erãt q̄dã vmbracula ſeu abſcōſoria in q̄b⁹ abſcōdebant̄ luſores donec exire deberēt.añ aũt ſcenas erãt q̄dã tabulata in q̄b⁹ ꝑſone q̄ exierãt ludebãt. Scenas aũt q̄ triplices ſunt. Tragice:comice ⁊ ſatyrice Uictruui⁹ l libro quē de architectura ꝯpoſuit ita diſtinguit:vt tragicas ſcenas colũnis ⁊ faſtigijs ⁊ ſignis regalib⁹ ornãdas p̄cipiat. Propterea q̄ regũ geſta añ illas agebãt̄ . Comicas aũt ad ſimilitudinē domoꝝ p̄uatarũ:vt ciuiũ ⁊ cōiũ ꝑſonarũ ꝯſtrēdas. Satyricas ṽo ꝑſcas in quarũ ꝓſcenijs. ſatyri ludebãt.ſpelũcis ⁊ mōtib⁹ arboribuſq̃ ornãdas:.ꝓpterea q̄ ſatyri q̄ ide ph'bēt dij ſylueſtres ſũt:l hmōi locis ṽſant̄ vt ṽo Donat⁹ author eſt iuxta ꝓſcenia altar a duo fiebãt:alterũ liberi p̄ris.alterũ phebi.ꝓpterea q̄ vt diri p̄ncipiũ olm dragmaticorũ ex liberi ſacrificijs ortũ eſt pheb⁹ aũt poetarũ olm p̄nceps ⁊ ꝓtector eſt. Et vt idē Dona⸗tus autho: Comedia p̄cipue in honorē apollinis nomij hoc eſt paſtoris inuēta eſt. Nēdũ eñ inquit coactis in vr⸗bem athenienſibus cum Apollini Nomio. i.paſtorũ deo conſtructis aris in honorē diuine relicircũ attice regionis vicos villas ⁊ pagos ⁊ compita feſtiue Carmen ſolēniter cantarent:orta eſt comedia.ſed hec hactenus.

¶ De perſonis et earum indumentis ⁊ coloribus. Cap.x.

Perſone que comediam ingrediunt. hoc eſt de quarũ factis comedia facta eſt ſunt patres aut matreſfamilias. Itẽ filijfamilias: filie aũt nõ egrediunt vbi agnite ſunt. Itẽ milites meretrices ſerui ſerue. lenones lene ⁊ paraſiti. Plaut⁹ etiam ⁊ alij fere latini comici: ſicut ⁊ Greci fictitias pſonas deorũ dearumq machinati ſunt p argumẽtis narrãdis vt larẽ familiarẽ mercuriũ pauptatẽ luxuriã ⁊ eiuſmodi: q̃ ſuo more ornari debẽt. Terẽti⁹ aũt eiuſmodi pſonas nõ hꝫ ſꝫ preter alioꝝ cõſuetudinẽ p tacitas pſonas .i. extra argumẽtũ acceritas hꝫ quib⁹ argumẽtũ aperit q̃ quidẽ perſone ſemel dũtaxat. ⁊ id in pͥncipio egrediunt vt in prima comedia erit perſona ſoſie: in tertia dauí. in vltima ſyri. Perſonarum autẽ vt recitat Donat⁹ huiuſmodi fere erat habit⁹. Comicis ſenib⁹ cãdid⁹ veſtit⁹ dat q̃ĩ his antiquiſſimis fuiſſe memorat. Adoleſcẽtulis diſcolor attribuit. Serui comici amictu exiguo contegunt pauptatis antiq̃ grata vel vt expeditiores agãt. paraſiti cũ intortis pallijs veniunt. Leto veſtit⁹ candid⁹ ⁊ reſplendens erũnoſo obſolet⁹ ſeu obſcurus dabat. Purpureus diuiti. Pauperi feniceus cõpetit. Militi clamis purpurea: puelle habitus peregrin⁹ dat. Leno pallio varij coloris vtit. Meretrici ob auaritiã luteus deſignat⁹. Erãt q̃ ſyrmata. i. oblõgas ⁊ caudatas veſtes traherẽt q̃ in alijs ſcenicã luxuriã ⁊ pompam ſignificabant. In alijs: vt luctuoſis pſonis incuriã ſeu negligentiã. Aulea quoq; in ſcena in terram ſternuntur. Erant aũt aulea qualia nunc tapetes fiunt in Flandria plurima q̃ aulea dicebant: q2 in aula attoli regis inuenta ſunt: q̃ ppl̃m romanũ heredẽ inſtituit: ſolent aũt aulea vt plurimũ pẽdi ⁊ tapeta pſterni ſed cõfundũtur vocabula: ob memoriam ergo attali aulea ⁊ pẽdebant ⁊ pſternebant. Sed vt dicit Donat⁹ etas poſterior pro auleis ſuppara accepit. Eſt autem ſupparum minutum velum quod pro populo obſiſtit dum fabularum actus cõmutantur: de cui⁹ vmbra hiſtriones pronuntiabant. hec Donatus.

¶ De proſceniorum ornatu ⁊ inſtructione. Cap.xi.

Colligamus ergo paucis ornatũ ⁊ inſtructionẽ pſcenij. i. loci in q̃ ludebãt. In cui⁹ prima fronte titulus preponebat in quo q̃dẽ titulo vt plurimũ tria habebãt. Nomẽ ſcriptoris: nomẽ fabule ſeu comedie ⁊ nomẽ actoris ſeu luſoris: ⁊ ſi ex greco trãſlata fuerit ẽt greci factoris nomẽ incertũ ſuit vt poſt̃atı⁹ videbim⁹. In pauimento aũt pſcenij ſupra q̃ ambulabant ſtrata erãt tapeta: ſub ipſa autẽ ſcena ſupſicies erãt domorũ cũ inſcriptionib⁹ dñorum ſuorum: deinde ſuppara ſeu cortine tenues erãt: poſt quas hiſtriões latebãt: ⁊ inde luſuri pdibãt. In dextra parte pſcenij ara erat liberi patris. In ſiniſtra apollinis. Sed poſt velamina erat olim chorus qui cãtica vt dixi pcinebãt. q̃d aũt chorus ſit videbis. c.xv. Poſtq̃ aũt chorus ablatus eſt quedã nr̃a tẽpeſtate cantica muſicalia inſtituerũt plurimi ante ſingulorum actuum inchoationem tibijs aliiſq; inſtrumentis muſicalibus luſores ſubſtituunt per quos collecto populo ſilentium ſit. Deinde dum muſici cõcinnunt erit prologus in habitu ſuo: inde conſequẽter vſq; ad finem primi actus agunt comediam: quo actu finito iterum vt luſores ſe pararẽt ad ſcd̃m actum canitur inſtrumentis muſicis ⁊ ſic vſq; ad finem: atq; poſtq̃ eſt valete: iterum canitur ⁊ ſic populus abit: ⁊ aulea hoc eſt velamina tolluntur.

¶ De ludis romanis ⁊ feſtiuitatibus in quibus agi conſueuerunt comedie. Cap.xij.

Hactenus vidimus de loco ⁊ apparatu comediarũ: nũc de tẽpe in quo agi cõſueuerũt pauca deinceps dicemus. Ludorũ aũt ſolẽniũ in quib⁹ comedie agebantur quatuor ſpẽs eſſe Donatus aſſerit quoſquidem ludos ediles curules munere publico curabãt. Ediles aũt ſunt qui edibus curandis ⁊ ẽt vt volunt edulijs preficiebantur: quorũ offm̃ erat pſpicere ne edes in detrimentũ alicuius corruãt aut minus edificent. Item ne comeſtibilia caro pretio vendant: aut vt iuſto ſint pondere vt non ſint corrupta. Item inter ediles q̃ in primo dignitatis gradu erant dicebant curules eo q; in ſella curuli vehi potuerunt. Hi aũt ſpectaculorũ publicorum que in ede publica fiebant curã geſſerant: ⁊ qui ere publico tragedias comedias mimos atq; alia id genus dragmata emerũt ⁊ poſtea in ludis publicis populo exhiberi fecerunt. Horũ aũt ludorum vt dixi quatuor ſunt ſpẽs. Quidam enim dicebãtur megalenſes: alij funebres: alij plebeij: alij appolinares. Megalẽſes magnis dijs cõſecrati fuerũt. Magni aũt dij dicebant vt mlti volũt ⁊ pcipue caſſi⁹ emina quos Eneas ex troia in italiã traduxit q̃ ſm aliq̃s erant Neptun⁹ apollo ⁊ Veſta ſm alios iuppiter: minerua: Juno ⁊ tellus. In horum aũt ſolẽnitate plurime comedie agebant. Funebres ludi fiebãt ſub funeratiõe magnorũ deorũ ⁊ pcipue patriciorũ virorum q̃ ad remẽdũ ppl̃m inſtitut: ſunt vt põpa funere decreta plene inſtituererẽt. Nã ppl̃us ſpectacula viſurus põpas ⁊ magnificẽtias: ques in ſepultura patriciorũ hoc eſt eorũ q̃ ſenatores aut de ſanguine ſenatorꝝ erãt excipiebat. Plebei aũt ludi inſtituti erãt ad ſalutẽ plebis q̃lo apud nos rogatiões fiũt. In his q̃q; ſpectacula exhibebãt. Apollinares aũt dicebãt: q̃ apollini erãt ꝯſecrati. Varij aũt apollinis erãt ludi cõſecrati. Nã auguſt⁹ ceſar ludos ſeu larca ei inſtituit in q̃b⁹ nobiles pueri eidẽ hymnos canebãt ⁊ nobiles puelle diane ſorori eius. Erãt ⁊ alij apollinares ludi q̃ in cẽtũ annis niſi ſemel celebrabant. Erãt ⁊ alij q̃ multo añ Auguſti tpa inſtituti fuerũt ex libris ſibylinis: qui ſingulis annis fiebãt authore Lucio cornelio ruffo decemuiro: qui propterea ſibylla nolatus eſt. Ac deinde corrupto vocabulo ceptus eſt prim⁹ vocari ſylla. Erãt enim in carminibus martij vatis quorꝫ duo volumina in ſenatum fuerãt delata hec verba. Hoſtem romani ex agro expellere vultis vomicaq; que gentiũ venit lõge apollini cenſeo vouendos ludos. Qui q̃ cotidianis cõiter apollini fiant his ludis faciẽdis preſitis pretor. Qui ius populo plebiq; dabit ſummũ. Decẽuiri greco ritu hoſtijs ſacra faciãt: hoc ſi recte facietis gaudebitis ſemper fietq; reſpublica melior. Nam his diuus extinguet pduelles veſtros. Qui veſtros cãpos paſcã placida ⁊c. Hec aũt eadẽ carmina dum decẽuiri in libris ſibyllinis repperiſſent decreti ſunt ludi apollinares: ⁊ ob eã rem .xij. milia eris: ⁊ duc hoſtie maiores pectori dare. Decẽq; viri greco ritu iuſſi ſint apollini ſacrificare boue aurato ⁊ capris duab⁹ albis auratis. Latone aũt matri apollinis vacca aurata. Ludos hos in circo populus coronat⁹ ſpectabat: atq; finito ſacrificio comedie ſepe exhibebant. Et hec de ludis. Nõ aũt hec ſpectat ad hunc locum dicere de ludis mil taribus quos greci inſtituerint neq; de exercitijs rerũ bellicarum, aut ineptis alearum chartarumq; ludis. Cum de ſcenicis hic tantummodo loquatur.

¶ De ſpeciebus comediarum. Cap.xiij.

Comediarũ gñã vt acron dicit: ſex ſunt ſtataria: motoria: pretextata: tabernaria: togata: palliata. Quarum quidẽ gñã paucis ⁊ diſcrimen ⁊ cognitionẽ dabo. Nam olis comedia aut greca eſt: aut a grecis tranſlata: aut mere latina. Prim̃s duob⁹ modis d̃r a grecorũ habitu palliata. Tertio modo gñalr poſſet dici togata romanorum habitu. Verũtamẽ q2 nobilibus romanis congruit ſpecialis toga q̃ pretextata. d̃r. Ideo comedia romana q̃ de nobiliorũ mediocri fortuna cõficiebatur pretextata dicebatur que ꝟo de plebeis rebus ob humilitate dicta eſt tabernaria pro qua genus ipſum ponitur. Nã ſepe p togatam tabernariã intelligim⁹. Comedia ergo palliata eſt q̃ in pallijs agit: ⁊ eſt oĩs greca vel ex grecis trãſlata. Togata autẽ gñali vocabulo d̃r omnis togato hoc eſt a romano primum facta quales ſunt quos fecerunt Melius Lamia Antonius Rufus. Gneus meliſſus. Afranius Pomp ue. ⁊ alij multi inter quos vt dixi quidã magiſtratuũ pricipiorũq; factis erãt pretextate dicebãt q̃ de plebeis tabernarie. Taberna eñi is loc⁹ d̃r in quo res

vendunt: ſuntq pauperū domus q̄s olim ex tabulis faciebāt: ⁊ ſi velimus capere gen⁹ p ſpē tabernaria dici pōt togata. Sub toga aūt gñaliter capta cōtineri pñt etiam ⁊ alie ſpēs: vt attelane ⁊ planipedie ſeu mimi ⁊ rhotonice Attelane ab attela oſcorū ciuitate in q̄ repte ſunt nomē trahūt ⁊ ſunt l materia ſiles ſatyricis comedijs grecorum: qꝛ cōſtāt ex dictis iocularib⁹ ⁊ ꝑcacib⁹. Differūt aūt a ſatyricis grecis: nā in ſatyricis ſatyrorū vt dictū eſt pſone inducunt: aut ſi que ſunt ſatyris ſiles. Satyri aūt ſunt ſatyrus cauus ipubes adoleſcēs, ſyluanus, ſyllenus ⁊ eiuſmodi. In attelanis vero erāt obſcene pſone: vt marcus ⁊c. Planipedie aūt fabule dicte ſunt ob humilitatem argumēti ⁊ vilitatē actorū q̄ nō cothurno aut ſacco vtunt in pſcenio aut ēt in pulpito: ſꝫ plano .i. nudo pede. vel iō dr̄ planipedie: qꝛ nō cōtinēt negotia pſonarū in turrib⁹ altiſq locis habitantium: ſꝫ in plano atq humili loco. Mimi aūt ꝓpter diuturnā imitationē dicebant ⁊ hi planipedes erāt. rhotonice aūt ab inuētore dicte ſunt. Stataria aūt ⁊ motoria q̄s acron ꝑmas ponit qualitates ſunt olim fabularū ſeu comediarū: De q̄bus ſequēs ſit capitulum.

¶ De qualitatibus comediarum. Cap. xiiij.

Comedia oīs aut ſtataria aut motoria aut mixta eſt. Stataria dr̄ a ſtando qñ actores nō nimiū diſcurrūt neq ſoliciti perturbati aut cōmoti ſunt: neq exclamationibus aut indignationibus ſeſe vexāt. Motoria q̄ dicitur a motu in qua oīa mouent: Mixta aūt dr̄ in qua mixtum hec ſiunt: ita qȯ neq nimia quies: neq nimia ſit cōmotio. Nunc de membris comediarum.

¶ De membris comediarum. Cap. xv.

Membra comediarū tria ponebāt greci. diuerbia cātica choros. Diuerbia ſunt partes comediarū i q̄b⁹ diuerſorū pſone verſant ⁊ ſunt que ſcene paſſim vocant eo qȯ colloquiū hn̄t vnius ſcene gremio cōtentorū. Perſone aūt diuerbiorū hoc eſt res in vna ſcena colloquētes: aut vna eſt ſecū loquens: aut due aut tres: raro quatuor. Plures aūt q̄ quatuor eſſe nō pñt: ſi quarta fuerit rariſſime loquit. Unde dixit Horatius in lib. de arte poetica. Nec quarta loqui perſona laboret. In cāticis vna dūtaxat perſona poni dꝫ: aut ſi due fuerint ita ponent vt ex occulto vna audiat nec loquat: ſꝫ ſecū ſi op⁹ fuerit ꝟba faciat. In choris numerus nō eſt diffinitus: qꝛ oēs ſunt cōiuncti canētes concentūq facientes, ideoq ꝑ vna voce habent. Officiū aūt chori eſt defendere ptes actoris: ſoletq cōprecari bōis pſperitatē: tēperare iratos. laudare qui peccare timent ⁊ ſobrietatem iuſtitiā equitatēq ⁊ id genus alia commendabat eratq in antiqua comedia: ſed in noua neq cantica neque chorus conſpicit: ideoq nihil eſt ad preſens.

¶ De partibus comediarū: ⁊ primo de tribus non principalibus. Cap. xvj.

Comediarū quatuor vt author eſt Do. principales ſunt partes. prologus protheſis epithaſis. ⁊ cataſtrophe quarū tres vltime de principali ſubſtātia ſunt: ⁊ ꝓlogus aūt tanq̄ preambulum eſt. Preter has aūt partes tres alie ſunt quas nō cōponunt poete ſed vel actores vel grāmatici. He ſunt titulus preuius ⁊ titulus ſequēs ⁊ argumentū: vt eīn dixi in fronte totius pſcenij ponebatur titulus cōtinēs nomen factoris actoris ⁊ fabule: vt pme comedie titulus preui⁹ eſſe pōt: Andria Terētij poete comici agēt hodie Lucilius attilius ⁊ latinus preneſtinus vbi eſt nomē fabule vꝫ andria ⁊ nomen factoris vꝫ Terentius ⁊ nomina actorū vꝫ Lucilius attilius ⁊ latinus preneſtinus. fabularū aūt noīa vt dicit Do. ex quatuor ſumuntur: aut a nomine proprio eius cuius ſunt precipue partes: aut appellatiuo cuiuſmodi ſunt. Phormio. Hecyra. Epidicus. aut a loco in quo precipue res geſta eſt: vt Andria Leucadica Brundiſina. aut a facto vt eunuchus Aſinaria captiui duo. aut ab euētu ⁊ cōmorientes. Crimen Heautontimorumenos: Quare autem illa noīa data ſunt comedijs dicemus in principio cuiuſlibet comedie apud Terentiū. de alijs aūt alij videant. Verū vt ad rē redeā in hoc titulo ꝑmo ſiue in hac pria inſcriptione aliqñ preponebat nomen fabule: aliqñ nomē poete q̄ eā fecit: cui⁹ amoris diuerſitatē antiq̄tas cōprobat. Nā cū aliq̄ fabulas ederēt fabularū noīa pnūtiabant anq̄ poete nomē pnūtiaretur ne aliqua inuidia a ſcribēdo deterreri poſſet. Cū aūt ꝑ editionē multarū fabularū poete ipſi iā eſſet autoritas ⁊ fama acq̄ſita: rurſus priora poetarū noīa pferebant: vt ꝑ ipſorū vocabula fabulis attentio acq̄rat. Erat ⁊ alia notificatio q̄ poſt actas fabulas nō in pſcenijs: ſed in libris ſcribebant: ⁊ per quā etiā cōſulū quorū tꝑibus acte fuerūt et edilium a q̄bus empte ⁊ ludorū noīa in quib⁹ acte ſunt ſignificabant: vt in ſingulis comedijs Terentij videbim⁹. Tertia pars que a poeta nō edebat eſt argumentū quo paucis verbis tota materia comedie perſtringit: vt etiam videbimus nūc ad alias partes. Et pmū de prologis.

¶ De ꝓlogis ⁊ eorū ſpeciebus. Ca. xvij.

Prologus eſt añs verā fabule cōpoſitionē elocutio. Eſtq quadruplex. Cōmendatiu⁹ quo fabula vel poeta cōmendat. Relatiuus quo aut aduerſario ⁊ detractori maledicta aut ꝑplo grē referunt ſeu dicuntur. Argumentatiuus fabule argumentum exponēs ⁊ id. vt eſſe ꝓpriū offiñ prologi vt videbim⁹ in prologo maxime comedie. Quartus ⁊ vltimus eſt mixtus oia hec continens aut duo ex illis.

¶ De tribus partibus principalibus in comedia. Cap. xviij.

Protheſis eſt ꝓpie actionis ⁊ prima poſitio materie l qua pars argumēti ſeu materie explicat. pars aūt reticetur ad ꝑpli expectationē tenēdā. Si eīn ſtatim in ꝑncipio totius euētus rerū aperiret ꝑpls aduenienie nouo ſpectaculo ſtatim euolaret vt ſepe cōtingit tametſi fabule eo artificio contexte ſunt vt viſis principijs ꝑpla deſiderio exitus dubij vidēdi detineri poſſit. Ex quare ptꝫ italicā linguā olim lōge perfectiorē fuiſſe anteq̄ a barbaris vel a gotis ⁊ getis ⁊ cymbris ⁊ gallis hiſpaniſq eſſet corrupta. Nā licet aliꝫ nō ita elegāter loquebant vt docti viri oēs tñ fere doctos viros itelligebāt ⁊ ꝑcipue comedias. Propterea qȯ nō pferebant ſolū: ſed ēt agebant actu ⁊ geſtu corpis. Unde etiā ſpectatores dr̄ potius q̄ auditores: qꝛ multi ad ſpectandū potius q̄ ad audiendū cōueniebant: doctores aūt quorū alij iudicium ſequebantur magis audiebant. Epythaſis ſcda pars principalis eſt incrementū ꝓceſſuſq turbarum ac totius vt ita dixerim nodus erroris ac inuolutio argumenti. Cataſtrophe aūt tertia pars eſt conuerſio rerū ducens ad iocundos exitus patefacta cunctis cognitione geſtorū: vt eīn antea tetigi in fabulis comicis oēs fere pſone ſemel cōmote atq illuſe ſunt poſtea aūt i fine cōtente ſunt oēs ⁊ in grām conciliationēq mutuā redeūt vt videndū eſt in fine ſingularū comediarū. Sed in ſpecialibus adhuc diuidantur comedie: videamus de actibus comediarum.

¶ De actibus ⁊ eorum diſtinctione in comedijs. Cap. xix.

Dicte aūt tres partes in quinq actus diſtinguunt: ita q vt ꝑcepit Horati⁹ neq plures neq pauciores eē pñt. actus dr̄ ab agēdo. Eſt eīn tāta pars quāta luſores agūt ſine intermiſſiōe. Qñ eīn pſceniū vacuū eſt ita q nullus egreſſorū permaneat ſed oēs ingrediunt: tunc actus vnus finitus eſt: ⁊ hoc contingit quinquies in ſingulis comedijs: vt oſtendemus q̄uis Donatus dicat nūc eſſe difficile diſtinguere actus propterea q chor⁹ q̄ i fine cuiuſlibet canebat a comedijs ablat⁹ eſt: q̄ tñ adhuc i tragedijs ꝯſpicit. In pmo aūt horum actuum vt plurimum explicat argumentum. In ſecūdo fabula agi incipit ⁊ ad finem tendere cupit. In tertio inſerit perturbatio ⁊ impedimentū ⁊ deſperatio rei cōcepte. In quarto remediū alicuius interuētu affert. In quinto aūt omnia ad optatum finem vt iam ſepe dixi perducuntur.

¶ De decoro. ⁊ primo perſonarum. Cap. xx.

HActenus de his: nūc de decoro comico pauca addamus. Decorū qd greci prepon vocāt eſt decentia deceſiꝗ obſeruatio ꝓprietatis perſonarū rerū verborū ⁊ totius artificij. Pro perſonarū decoro conſiderare opꝫ etates. ſexus. fortunas. patriā affectionesq̄ earū. Decorum etatis requirit: vt dicit Horatius qd puer qui iam primū cepit loqui ⁊ rect⁹ ambulare deſcribatur talis qd libēter cupiat cū alijs pueris ludere currere cito iraſcatur ⁊ pro paruo re offendat: ⁊ iterum ꝓ modica re placet. Jtē ꝙ tot⁹ inſtabilis ſit nūc ridens nunc flens. Uerba etiam puerilia erunt ſicut ⁊ alia omnia vt videmus q̄tidie pueris eſſe. Adoleſcēs aut adhuc imberbis qui tū non eſt amplius ſub cuſtodia magiſtri: aut ſub virga parentū ſed etiam libertatem hꝫ exeundi ⁊ redeundi quo ⁊ vnde libet. Talis vt etiam Terentius dicet in prima comedia gaudet equis ⁊ canibus venatorijs gaudet currere in campis herboſis: ⁊ eſt facilis ad vitia perpetranda. Si quis aūt ad virtutes eum cohortatur talē odit grauiterq̄ fert de vtilitate ſua parū curat veſtibus elegantibus delectatur: ⁊ quas res amat nimium amat: ⁊ cito tū derelinquit. Poſtꝙ autem paulo maior effectus eſt ⁊ inter iuuenum cetum conuerſatur: tunc amare occipit ⁊ rem dilapidare parentes vt quod puellis det habeat decipere: omnia aūt ſuperbe ⁊ pompoſe facit ⁊ preter corpus parum curat. Uirilis aūt etas que in trigeſimo anno incipit alia longe deſiderat. Nam vir incipit diuitias cōgregare amicitias ⁊ ſodalitates inire honores ⁊ dignitates ambire: nihil aūt cōmittere velit cui⁹ eum poſtea pigeat. Senex autem quinquagenarius aut ſexagenarius multa patitur mala ⁊ incommoda. Nam ſenex naturaliter eſt auarus. Querit ⁊ inuētis miſer abſtinet ⁊ timet vti. Omnia aūt q̄ facit aut expedit tenaciter facit: nihil cito dat aut cōſentit. ſemper eſt querulosus ⁊ difficilis. Nihilq̄ validum hꝫ in corpore preter linguam qua ſe iactat multa in iuuentute ſua geſſiſſe que egregia eſſent multoſq̄ tūc homines meliores ⁊ fortiores ⁊ maiores fuiſſe. Omnes aūt vult corripere ſemper ſenis ē correctoꝛ. In perditione rerū impatiēs ⁊ imodeſte dolēs: has aūt cōditiones comici poete diligenter obſeruant. Sed aū ola opꝫ ꝙ verba ſint conformia etati vt ſuo loco dicam. ¶ Decorū ſexus requirit vt alia lōge ſint facta ⁊ verba que viris attribuunt ꝙ illa q̄ feminis. Femine eñ ſunt inconſtantes: mutabiles modo nimiū blāde ⁊ affabiles: mō nimiū minaces ⁊ proterue: modo multū iocoſe: modo nimium triſtes: mō fauorabiles: modo inuice. nihil preter inconſtantiā obſeruātes in viris decipiendis aſtutijſq̄ rerū prauarum vehemēter ſolertes: verū non omnes eiuſmodi ſunt. Ideoq̄ preter ſexum notādus eſt ſtatus ⁊ vita. Nam matrona honeſta verecundiā probitatē: amicitiam hylaritatem concordiam. pacem ſalutē familie proſperitatem mariti omnia eſſe velit. Uirū delectat: familiā protegit: pauperes fouet deos veneratur. Et quia in nulla re maior eſt diuerſitas quā in animis mulierum: ideo varie ſcripture mulieres nūc laudāt: nunc cauendas eſſe docent. Ceterum poeta debet ſequi id qd vt plurimum fit: precipue qui ad libitum ſuum materiam capit: Nam qui hiſtoriam ſcribit veritatem rei geſte ſequi dꝫ. Si tū comici preter conſuetudinē dicant aliquas perſonas aliquid egiſſe: hoc quoque fatebuntur preter communem conſuetudinem euenisse ne videantur decorum ignoraſſe Quamobrem Terentius quādo ſocrum deſcribit qui nurum ſuam amauit ⁊ meretricem que amorem inter amatorem ſuum ⁊ eius vxorē reconciliat fatetur id preter naturam cōmunem contigiſſe vt ſuo loco dicemus. Uirilis autem ſexus ſemper cōſtantior ⁊ grauior eſt quā muliebris. Solēt autē dici mulieres ex ingenita natura ſolertes ⁊ induſtrie. Ideoque dicunt cōſilia mulierū ex induſtria ⁊ ingenio ſine deliberatione data eſſe meliora quā que cū multa deliberatione dare volunt. Decorum fortunarū ſeu ſtatuū precipue ſeruari debet. Nam lꝫ due pſone eiuſdem ſexus ⁊ etatis fuerint: non tñ eoſdē mores eadēq̄ verba habere debent. Unde dicit Horatius. Intererit multū dauus ne loquat an heros. Magna eſt inquit differentia an loquatur aliquis infime: hoc eſt ſeruilis cōditionis cuiuſmodi ſunt daui in comedijs an loquat heros: hoc eſt vir excellētiſſimus ⁊ ſemideus q̄ heros dicit. Aut ſic dauus ne loquatur heros niſi an ſeruus an dñs. Si ergo mulier inducat loqui: vide cui⁹ ſtatus ⁊ fortune ſit. Nam matrona aliter loquitur aliterq̄ facit ꝙ ſerua mulier honeſta aliṫ ꝙ impudica. Similiter vir ſapiēs aliter ꝙ ignorās: ⁊ in magiſtratu exiſtens aliter ꝙ priuatus: Rex aliter ꝙ ruſticus. Et breuiter vt quotidie quiſq̄ facit ac dicit ita a poeta inducet. Decorum patrie vult vt iuxta cōem ritū patrie quis dicatur ⁊ loqui ⁊ facere. Multum eñ locus natiuus ad naturā hominū facit vſq̄ adeo vt principium effectiuum dicatur. hinc eſt quod aphri quibus calidus eſt ſanguis calidi ſꝫ timidi ſunt: Alemani audaces: Franci vafri: Colchi verſipelles: Cretes mendaces: Judei duri ceruicis. Maxime autem omniū animi affectiones ad decorū faciūt. Nā non ſatis eſt conſiderare etatem ſexum: patriam: ſtatū et fortunam niſi anim⁹ eius qui loquitur conſideretur. Aliter eñ loquitur rex in extremis aduerſitatibus depreſſus: aliter in proſperitate elat⁹. Ideoque dicit Terenti⁹ in vltima comedia. Profecto hoc ſic eſt vt puto oib⁹ nobis vt res dant ſeſe: ita magni atque humiles ſumus. Hoc inquit eſt cōe omnibus hominibus qd ſuperbi aut humiles ſint ſcḋm fortunas ſuas: qñ eñ oia eis proſpera ſunt efferunt: qñ aduerſa deprimunt. Qua ꝓpter boni poete ceteri doctique viri quādo faciunt aliquas perſonas loqui dant ipſis talem ſermonem qualem reuera haberent ſi ipſi in propria perſona loquerent. Unde ſermo ⁊ militibus datur aliquādo ſermo incōgruus qui in perſona poete eſſet damnandus. Oportet ergo vt irato det ſermo iratorū: letis letorum: eufortunatis eufortunatorū: diffortunatis diffortunatorum: deſperantibus deſperantiū ſermo aſſignetur. Unde multe falſe propoſitiones admittunt propterea qd ex paſſione dicunt: vt ſunt: nuſq̄ tuta fides: oia fert etas ⁊c. Hec aūt omnia quomodo a Terentio cuſtodita ſint. ſuis locis videndum eſt.

¶ De rerum decoro. Cap. xxi.

PRo rerū decoro neceſſe eſt vt omnes res que dicuntur geſte ſint veriſimiles ⁊ cōpoſſibiles perſonis ꝯformes: ⁊ generi poematis ꝯgruētes: Oportet primū vt res ſint viſimiles in comedijs. Ideoq̄ mere fabuloſe. Et que aliud menti: aliud oculis repreſentant nō poſſunt in comedijs agi: ſꝫ bene narrari tranſitorie. Oportet ſecundo vt res ſint cōpoſſibiles ⁊ conformes inter ſe. Non enim bonus eſſet artifex qui aliud in principio ſcriberet cui⁹ oppoſitū poſtea cōfiteretur. Et ergo oportet ſeruare economiā .i. debitam diſpoſitionē quam comici poete diligentiſſime obſeruant. Oportet tertio vt rerum ſint perſonis conformes: qꝛ ſi mulier virilia geſſiſſe dicatur ridiculum eſſet: aut econtrario vir muliebria. Item ſi puero officium ſenis: aut econuerſo detur. Oportet etiam vt res ſint generi ⁊ ſtylo conuenientes. Ideoq̄ in comedijs communib⁹ non ſunt altiſſime perſone neq̄ altiloqui ſermones: ſicut heroico carmine ⁊ in tragedijs. Quia ergo comedie ſunt de mediocribus fortunis. Et hec de decoro rerū materiarū. Nam antea ſatis declaratū eſt quales ſint materie comediarum.

¶ De verborum decoro. Cap. xxij.

AD verborū decorū neceſſe eſt vt verba ſint cōformia rebus perſonis ⁊ gñi poematis: vt maxime poete ⁊ oratores ſcire debent. Oportet vt ſermones ſint lucidi ⁊ clari in oib⁹ dragmatis hoc eſt ſcriptis agilibus: ſimiliter in orationibus ⁊ ſermonibus cuius cauſa eſt ꝙ nō niſi ſemel audiunt ludi ⁊ oratores: et ideo niſi facile intelligi poſſent inutiles forent: ſed poemata que ſepe relegi poſſunt: poſſit etiam magis artificioſe fieri. Oportet ſecūdo vt ſtylus ſcribendi ſit vniformis. Turpe eñ eſſet alto genere ſermonis

cipere et deinde ad mediocrem ſeu ad humilẽ declinare: niſi aliquando pro diuerſis affectionibus loquentium ſermones erigantur aut deprimantur. Infinita ſunt que de verborũ decoro precipi poſſent ſed nõ ſpectãt ad propoſitum noſtrum: q2 non conſtituimus ponere verba latina ſed vulgaria: dicemus tamen in ſuis locis artificium poete in decoro verborum. In eo enim Terentius omnium iudicio palmam habet.

¶ De decoro totius operis. Cap. xxiij.

Et vero totum opus decorũ ſuum habeat non ſatis eſt partes ſingulas bonas eſſe ꝛ artificioſas: ſed oportet vt oẽs inter ſe bonã habeant cõgruitatẽ decenterq; cohereant. Sicut enim in picturis non eſſet ſatis facere bonũ caput: aut bonas manus aut etiam omnia membra ſeorſum accepta bona: niſi vnius corporis formã debitã ſimul capiãt: ita non eſt ſatis ad bonũ poema facere in aliquo gñe bona carmina aut in vno ſtylo bene incipere: niſi in eodem bene incipere perficiat: ꝛ niſi tota ſtructura cohereat. Ideoq; boni artifices poematũ debẽt eſſe puidi ꝛ memores. Prouidi vt priuſq; incipiant totam compoſitionem perſpiciant: vt ea que in principio dicantur ſeruiant eis que poſt dicenda ſunt. Memores ſint ne ea que poſtea dicent ſint contraria aut diſſona prius dictis. Ordo autem in poematibus eſt alius q̃ in hiſtorijs: aut in alijs rebus. Nam hiſtoriographi in rebus narrandis ſeruant ordinẽ quo geſte ſunt. Poete autem ſepe a medio hiſtoriarũ incipiunt: nec omnia vt hiſtoriographi deſcribunt ad longum: ſed multa pſupponunt: aut paucis verbis tangunt. Turpe aũt eſt in ludis qui vt primum audiuntur intelligi debent obſcuras hiſtorias tangere: vt Plautus ſepe facit. Ideoq; Donatus Terẽtium in ea re maxime laudat: ꝛ Plauto prefert. Plautus enim ſepe obſcuras tangit hiſtorias. Terentius totus perſpicuus eſt: ꝛ ſi quas hiſtorias aut fabulas tangit communes note omnibus ſunt: ſed hec ſatis pro noſtro inſtituto.

¶ De quatuor cauſis huius operis. Cap. xxiiij.

Oſtq; diffiniuimus: diuiſimus ꝛ diſtinximus comedias multaq; gñalia ad propoſitum noſtrũ profuturas premiſimus: tandem ad cauſas huius operis Terentiani peruenimus. Circa quas ſciendũ eſt qd̃ vt philoſophi tradunt. Cuiuſlibet rei artificialis quatuor ſunt cauſe. efficiẽs. finalis. materialis ꝛ formalis: que omnes neceſſarie ſunt ad hoc vt res fiat: due aũt vltime ad hoc vt res ineſſe pmaneat. Ideoq; duo rerũ principia a phyſicis appellantur: verbi gratia. Anteq; liber fiat oportet quod ſit cauſa efficiens qui eum faciat: ꝛ vt ſit aliquis finis gratia cuius moueatur artifex ad operãdũ: et vt ſit materia ex qua fiat liber ꝛ tandem vti artifex ſciat introducere formã libri ſine qua liber eſſe nõ poteſt. Poſſumus aũt loqui de libro iſto dupliciter. aut de eo libro materiali quem in arca cõcludere poſſumus: ꝛ cuius cauſe varie ſunt. Nam cauſa efficiens aliquando eſt ſcriptor: aliquando impreſſor. Cauſa materialis ex qua factus eſt. aliquando eſt charta: aliqñ papyrus: aliqñ mẽbrana: aliqñ liber Cauſa formalis eſt qualis eſt etiã artifex format. Finalis eſt quam artifex intendit: aut lucrum aut ſcientia: aut delectatio. Alio modo loquimur de libro quẽ in memoria noſtra ſeruare poſſumus: hoc eſt de eo opere artificiali comico quod Terentius edidit: ꝛ hoc modo nunc de ipſo loquimur. Cuius autem cauſa efficiens fuit Publius Terentius cuius vitã in ſequenti capitulo recitabimus. Cauſa finalis varia poteſt eſſe. Nam vt inquit Horatius in libro de arte poetica. Aut prodeſſe volunt: aut delectare poete. Aut ſimul ꝛ iucunda ꝛ idonea dicere vite. Poete inquit pretendunt triplicẽ finem. Alij volunt vtrũq; ſimul facere. Dico principaliter quia nemo eſt tam rigidus aut ſeuerus poeta q̃ nihil delectet nulluſq; tam delitioſus aut delectationi attẽtus qui nihil proſit. Uerum qui mores caſtigant: vt ſatyrici: aut doctrinas morales prebent aut phyſicas: aut grãmaticas. aut ſimiles plus prodeſſe quam delectare conanẽ. Qui vero amores deſcribũt aut lyrica carmina ſepe magis delectare quã prodeſſe conãtur. Dragmatici aũt vtrũq; pretẽdũt: ꝛ precipue comici. Proſunt enim plurimum bonis moribus. Nam per exempla oſtendunt iuuenibus q̃ periculoſum ſit ſtultis amationibus incumbere: parẽtibus non obedire: rẽ dilapidare. põpas facere. ceſſare. potare. ꝛ id genus exercere vitia. Uiris q̃ glorioſum ſit honeſtatem ſequi: amicos comparare. rem honeſte congerere. Senibus aũt parentibus oſtendit precipue Terentius quid interſit inter dominum ꝛ patrem: qualiter ſe gerant erga filios: ne vez nimium ſint rigidi ꝛ ſeueri in corripiendo: q2 alios rigiditas nimia profugos facit alios pternos alios fures alios deſperantes: alios inciuiles ꝛ ruſticos: alios pertinaces. Monent etiam interdum comici ne nimiũ ſint indulgentes ꝛ faciles erga filios: ne indulgentia ſua filios corrũpant: nec minus delectent. Nam ad delectationẽ videntur principaliter aſſumpſiſſe populo vt placerent quas feciſſent fabulas. Delectant aũt ſpectatores rudiores facetijs ꝛ geſtibus actoꝝ delectãt intelligẽtes varietate euentorũ delectãt doctos docta economia magno artificio ꝛ bñ ſeruato decoro. Finis ergo vnus in comedijs eſt vt boni ſint hoĩs mores. Alter vt principib9 populoq; placeãt. Terẽti9 vt lucellum conſequantur. Uarijs aũt de cauſis comedie leguntur. Ab alijs propter elegantiã ꝛ proprietatem ſermonis in qua Terentius palmã obtinet. Ab alijs ob ſententiarum grauitate: ab alijs ob morum edificationez: ab alijs ob variarũ rerum iucũdos exitus ab alijs ob alia. Neq; mirum eſt vnam rẽ. i. varios vſus ordinari. Nam id in multis videmus. Nam templũ ingrediunẽ alij vt deũ orẽt: alij vt carnalia videant: alij vt videanẽ. alij vt noua audiant alij vt mercatores debitores offendant: alij ob alias cauſas: ꝛ tamen templũ deo vt preces noſtras exaudiat conſecratum eſt. Sic comedie ad mores ſine nimia rigiditate cõponendos ordinate ſunt: q̃uis aliqui ad delectationes ineptas leganẽ. Forma tractandi eſt modus procedendi quem ſatis declarauimus. Nam a prologo ad actus pceditur: diuiſio aũt comediarum ſatis patuit vbi de partibus comediarum egimus capitulo. xvij. ꝛ. xviij. Materia ſingularũ comediarum patebit in argumentis. Argumenta enim materias ꝛ totas hiſtorias declarabunt paucis quidem verbis. Et hec de cauſis. Sed quia expoſitores autorum ſolent eorum vitã declarare volo etiam paucis Donati verba repetere De Terentij vita.

¶ De Terentij vita. Cap. xxv.

Ublius Terentius aphricus ex ciuitate Carthaginẽſi natus fuit. Inde Romã profect9 poſt finẽ ſecundi belli punici ſeruiuit Terentio Lucano ſenatori apud quẽ ob ingeniũ ꝛ forme excellẽtiam gratiam inuenit. Nam ab eo nõ ſolũ liberaliter more ingenuorũ eſt in bonis artibus inſtitutus: verũetiã non poſt multum temporis manumiſſus. Quidam eum captũ putant in ſecũdo bello punico in quo Carthago a romanorum duce Scipione maiore ſubiugata ꝛ tributaria facta eſt. Sed id fieri nullo modo potuiſſe Feneſtella docet: q2 Terentius in fine ſecundi belli punici natus fuit ꝛ ante initium tertij mortuus eſt. Quod ſi quis dicat eum captum fuiſſe a Numidis aut Getulis qui populi aphrice ſunt: non eſt veriſimile inquit qd̃ ab illis ad romanum ducem reductus fuit propterea qd̃ ante deletam Carthaginez nullum cõmercium aphricum italis habuerant. Neq; vera eſt opinio dicentium hunc eſſe Terẽtiũ quẽ Ualerius maximus dixit liberatoris ſui currũ pileatũ ſecutũ fuiſſe q2 ille liber: hic ſeruus erat. Poſtq̃ tamen libertatẽ bene viuendo acquiſierat cũ multis nobilibus familiariter vixit ꝛ precipue cũ Scipione ꝛ cũ Lelio quẽ ſapientẽ vocabant qb9 ẽt corporis ſpẽ cõplacuit: Sz Feneſtella hoc repꝛhẽdit dicẽs ipz vtroq; ſeniorẽ fuiſſe: q̃uis Cor. N. pos vni9 etatis oẽs tres fuiſſe tradat. Porti9

ante oñdit eũ familiaritatẽ ⁊ cõſuetudinẽ cũ nobilibus habuiſſe ⁊ inde in paupertatẽ redactũ ⁊ in greciã pre pudore abijſſe: dũ eñ inquit laſciuiã ⁊ põpas nobiliũ ⁊ pingues lances petit: dũ Scipionis aphricani diuinã vocem auidis capiat auribꝰ: dũ apud furiũ ⁊ leliũ frequẽter cenare putat pulchrũ: dũ ſe amari ab his credit in flore etatis ſue ipſius ſublatis rebus ad ſummã inopiã redactus eſt. Itaqꝫ e ꝯſpectu olim abijt in greciã in terrã vltimam mortuuſqꝫ eſt in ſtimphali arcadie oppido. Nihil aũt ei Publius ſcipio ꝓfuit: nihil Lelius: nihilqꝫ furius q̃ tres ꝑ idẽ tpa viuebãt nobiles. Quorũ auxilio ⁊ opa Teren. in externis oris nõ potuit habere domũ ſaltẽ conductam vt haberet locũ in quẽ ſeruulus corpus dñi exangue referret. Hec ille quibus oñdit potius ſtultos eſſe qui ſe in maximorũ dominorũ auxilio fidẽtes ſuas res ꝓdigaliter expẽdũt. Nam lꝫ Teren. in magna eſſet nobiliſſimorũ ⁊ potẽtiſſimorum gr̃a nihilominus tñ pauperrimus ⁊ miſerrimus in externis oris obijt. Et his aũt que ipſe Terentius de ſe in prologis ſuis atteſtat colligi põt ꝙ iuuenis adhuc has ſex comedias ſcribere inceperat. Itẽ ꝙ in nobiliſſimorũ virorũ gratia erat. Unde emuli ⁊ aduerſarij eiꝰ dixerũt ipm non ſuas: ſed Scipionis aut Lelij comedias ꝓ ſuis edidiſſe. Alij dicebãt ipm ab illis in comedijs adiutum eſſe: qđ nõ multũ eſt veriſimile: q2 olim iudicio iſte comedie Terentiane dicunt. Ipſe tñ Terẽtiꝰ in prologo adelphorũ nõ multũ dicit cõtra hoc opinãtes volẽs nobilibꝰ blãdiri. Dicit eñ hoc dari ſibi ad magnã laudẽ ſi additus fuerit ab his viris quos ſibi ꝓncepo oẽs cõſtituũt ⁊ a quibus rempublicã gubernari oẽs ſumme ope optauerũt ⁊ quibꝰ placere oẽs voluerũt. Dicit pterea Corneliꝰ nepos ſe cõperiſſe authore Celio Caiũ Leliũ in puteolano ab vxore admonitũ vt citiꝰ diſcũberet petijſſe ab ea ne interpellaret ⁊ cũ tarde tricliniũ ingreſſus eſſet dixiſſe ait. Nõ ſepe ſibi in ſcribẽdo magis ſucceſſiſſe: ⁊ dũ ipſuꝫ precaret vt ſcripta que tunc fecerat ꝓferret pnũtiaſſe ait verſus qui ſunt in heautõtimorumeno Terentij. Satis pol proterue me ſyri ꝓmiſſa huc induxerũt. Quod ſi verũ eſt ſatis conſtat eũ Lelij opa pro ſuis edidiſſe: quis non cogemur ex eo hec fateri. Propterea ꝙ vterqꝫ grecũ ſtylũ in latinũ cõuertẽtes potuiſſent cõſimiles ⁊ q̃ſi eoſdẽ verſus edidiſſe. Nã ⁊ Strabo dicit ſi adiutoribꝰ Terẽtiꝰ eguiſſet ꝙ nõ tã Lelio ac Scipione vſus fuiſſet q̃ tũc adoleſcẽtuli fuerũt q̃ Sulpitio gallo hoĩe docto ⁊ q̃ cõſularibus ludis initiũ fecerit dandarũ fabularũ. Uel Quinto Fabio Labeone ⁊ Marco põponio cõſulari vtroqꝫ ⁊ poeta. Et ideo dicit in prologo ipſe Terẽtiꝰ ſe gaudere eoꝝ fuiſſe viris: quorũ opa in bello ⁊ in pace ꝑplus expertus ſit: quales nõ fuerũt Scipio ⁊ Leliꝰ adhuc tũc tꝑis adoleſcẽtes: q̃uis eñ opinio eſt ꝙ de Scipiõe ⁊ Lelio in prologo adelphoꝝ loquatur: nullũ tñ nolat: itaqꝫ Strabo de alijs ipſum loqui ſentit. Quia igitur ſuſpitio erat eũ ab alijs adiutũ fuiſſe dicũt ipſum anno .xxv. ſue etatis in greciã abijſſe cauſa eu tãde opinionis: q2 putabatur aliena pro ſuis edere: ſeu gratia percipiẽdi grecoꝝ inſtituta ⁊ mores quos interdũ poſtea in ſcriptis ſuis exprimeret. Poſtq̃ aũt egreſſus eſt nũq̃ redijt. De morte aũt eiꝰ ſic Volcatius tradit. Sꝫ vt apher hoc eſt Terẽtiꝰ ex aphrica ſeu ꝑplo edidit comedias: iter hinc hoc eſt a roma in aſiã fecit nam in poſtq̃ ſemel aſcẽdit. nũq̃ viſus eſt amplius. Et ſic vita priuatus eſt. Quintus cõſcrius redeũtẽ e grecia perijſſe in mari dicit cũ centũ ⁊ octo fabulis cõuerſis a Menãdro. Ceteri mortuũ eſſe dicũt in archadia ſtimphali ſinu Leucadie quo tẽpore rome ꝯſules fuerũt Cn. Cornelius Dolobella et Marcus fuluius nobilior: dicũtqꝫ ipꝫ morbũ cõtraxiſſe ex dolore ⁊ tedio amiſſarũ fabularũ quas in naui premiſerat ⁊ ſimul ex amiſſiõe fabularũ quas ipſe nouas fecerat. Certũ eſt eñ ipſum intendiſſe nouas fabulas facere ⁊ nõ ſemꝑ grecas transferre: q2 hoc p̄omittit in p'mo prologo in fine eius vt videbimus. Miratur ergo Donatus q̃ non potius dixerit ipſuꝫ pre pudore ⁊ inopia abijſſe preſertim cũ diuitias ſatis abundantes Rome reliquiſſet. Nã filiã vnã habuit legitimam q̃ equiti romano nupſit: hortulos aũt habuit. xx. iugerũ in via apia ad martis villã. Nihilominus tñ potuit pauꝑ et miſer mortuꝰ eſſe ſiue in mari ſiue in archadia mortuꝰ ſit: q2 diuitias quas Rome dereliquerat illic nõ habebat. Potuit etiã recentis immobilibus mobilia viuẽdo luxurioſe cõſumpſiſſe: ⁊ ideo ne paupertas ſua nota fieret pre pudore abijſſe. Nã ſi domos ⁊ poſſeſſiones vendidiſſet abeundo paupertatem celaſſe. Sed hec de vita eius.

❡ De forma operibꝰ ⁊ laude Terentij. Cap. xxvi.

QUantũ autẽ ad corporis formã Donatus dixit Terẽtiũ fuiſſe mediocri ſtatura gracili corpore: colore fuſco: quo colore Carthagnẽſes fere ſunt. Scripſit autẽ ꝑmum ſex comedias quas nunc in manibus habemꝰ: ⁊ vt aliqui atteſtant centũ ⁊ octo quas mare obruit. De laude quam in ſcribendis comedijs meruit varie ſunt opiniões. Seruiꝰ eñ in ꝓprietate ſermonis ipſi primũ locum dat: in alijs vere noniſſimũ: alij etiam in alijs rebus ipſum multa laude dignũ cenſent. Nam Afranius ipm oĩbꝰ comicis prefert ſcribens in cõpitalibus Terẽtio nõ ſimilẽ dices quẽpiã. Uolcatius aũt ipſum nõ ſolum Neuio Plauto ⁊ Cecilio: ſed etiam Liuio ⁊ Attilio poſtponit. Sed Igitius vt diximus in. vi. c. ſeptimũ locũ illi dat Ceſar in puritate ſermonis ipſum Menãdro ꝓferẽdũ cenſet. Donatus dicit ꝙ ꝑſonarũ leges circa habitũ etatẽ officium partes agẽdi nemo diligẽtius Terẽtio cuſtodiuit. q̃ etiã ſolus auſus eſt in fictis argumẽtis cũ fidẽ v̄itatis aſſequeret: etiã cõtra preſcripta comica meretrices interdũ nõ malas introducere: qbꝰ tñ cur bone ſint et voluptas per ipm ⁊ cauſa nõ deſit. Hec cũ artificioſiſſima Terẽtiꝰ fecerit etiã illud precipue ſeruauit ꝙ in ſcribenda comedia modũ ⁊ menſuram retinuit. Nam affectus ſic tẽperauit vt nuſq̃ in tragediã tranſiliret. Eo eñ eiꝰ fabule ſunt tꝑamento: vt neqꝫ extumeſcãt ad tragicã celſitudinẽ: neqꝫ abijciãt ad hiſtrionicã. Adde inquit Donatꝰ ad laudem Terẽtij ꝙ nihil abſtruſum ab eo ponat aut quod ab hiſtoricis requirẽdũ ſit qđ ſepius Plautus facit ⁊ preterea eſt obſcurior in pluribus locis. Adde ꝙ argumẽti ac ſtyli ita attẽte memor eſt vt nuſq̃ claudicauerit aut errauerit que obeſſe potuerũt: vel iđ ꝙ media primis ⁊ poſtremis ita nexuit: vt nihil additũ aut appoſitũ alteri: ſed aptũ ⁊ ſolidũ ⁊ ex ſe totũ ex vno corpore videatur eſſe cõpoſitũ. Illud quoqꝫ mirabile eſt Terentio ꝙ nõ ita miſcet perſonas vt obſcura ſit earũ diſtinctio. Itẽ ꝙ nihil ad populũ facit actorẽ loqui velut ex tragedia qđ vitiũ Plauti eſt frequẽtiſſimũ. Adde etiã illud inter cetera eius artificis laude digna ꝙ locupletiora argumẽta ex duplicibus negotijs delegerit ad ſcribẽdũ. Nam excepta Hecyra in qua ſcribit ſolius Pãphili amorẽ: cetere quinqꝫ comedie binos adoleſcentulos habent. Harũ autẽ ſex comediarũ noĩa ſunt: Andria: Eunuchus: Heautontimorumenos: Phormio: Adelphi: ⁊ Hecyra: quas nũc exponendas aggredior.

❡ Quid comedia quid partes eius.

❡ Comedia ſm grecos eſt priuate ciuiliſqꝫ fortune ſine periculo vite comprehenſio. ❡ Comedia ſcđm Ciceronem eſt imitatio vite ſpeculum cõſuetudinis ⁊ imago v̄itatis. Dicit aũt a greco comoy quod idicat pagos ⁊ ode cãtus. Nam vt ait Uarro: iuuẽtus attica circum vicos ita ire ſolita fuit: ⁊ queſtus gratia hoc carminis genus exercebat. Uel dr̃ a greco comoy: hoc eſt comeſſatione que olim in hmõi fabulis amantiũ fiebat. Tragedia vt refert Diomedes eſt heroice fortune in aduerſis cõprehẽſio Diciturqꝫ a tragos qđ eſt hircꝰ ⁊ ode cantus qm̃ olim authoribus tragicis hircus in premiũ cantus proponebat. Ut Horatius in arte poetica Carmine q̃ tragico vilem certauit ob hircũ. Uel ꝙ vtrẽ ex circina pelle vino plenũ ꝓ premio caperẽt. Uerg. Uncti ſallere per vtres. Tragedia autẽ heroas regeſqꝫ cõtinet ⁊ ſemꝑ infelices exitꝰ hꝫ. Uñ Euripedes rogãti Archilao regi, vt de ſe Tragediam ſcriberet abnuit: precatuſqꝫ deos eſt ne q̃d illi accideret Tragedia dignum. Comedia cõtra ciuiles priuatoſqꝫ felices exitꝰ habet. Primi poete comici fuerũt Saſſarã Ruliꝰ ac Magnes. hi veteris diſcipline iocularia nec ſcite nec venuſte

pronuntiabant

Publij Terentij vita.

pronuntiabant. Secunda etate fuerunt Ariſtophanes: Eupolis Cratinus: qui vitia ſectari acerbiſſimas ſcripſerūt comedias. Tertia etas Menādri ⁊ philemonis fuit qui oēm comedie acerbitatem mitigauerūt. Horū fabulas romani tranſtulerunt: primuſqꝫ Liuius Andronicus ſcripſit. ſunt qui velint epicarmū in inſula Ceo exulātē primum hoc carmen frequētaſſe: ⁊ ſic a Ceo comediam dici. ¶ Comediarū quedam ſunt togate ſic dicte vt ait Diomedes ꝙ omnia in publico honore confuſa cernebantur. Que togate poſtea in pretextatas ⁊ tabernarias diuidebantur. Togate ſunt que ſcribuntur ritu habituqꝫ togatorū .i. romanorum: vt grece fabule a grecoꝝ pallio palliate dicuntur: ſed quāuis togata genus ſit ſub quo ⁊ pretextate ⁊ tabernarie reponunt: tamen pro tabernaria ponit. Pretextata habet argumentum magiſtratum qui pretexta vtuntur et imperatorum ⁊ principium romanorum. Tabernarie ab humilitate perſonarum ⁊ argumentorum appellant. Nam tabernas pauperum domos habebātque priſcis temporibus ex tabulis cōficiebantur. Attellane dicuntur ab atella Aſtorum vrbe vbi reperte ſunt he ſunt argumētis dictiſqꝫ iocalibus ſiles ſatyricis fabulis grecis. Planipedes comedie dicunt grece mimi: latine vero planipedes ꝙ actores neqꝫ ſoccio neqꝫ cothurnis prodeūt in proſceniū aut pulpitum: ſed plantis .i. nudis pedibus. Membra comediarū tria ponebant greci. Diuerbia Cāticū Choros. Diuerbia ſunt partes Comediarum in quibus diuerſorum perſone verſantur. Perſone autem diuerbiorum aut due ſunt: aut tres raro quatuor plures adhibere non licet. In canticis vna duntaxat poni debet: aut ſi due fuerint ita ponuntur: vt ex occulto vna audiat nec loquatur: ſed ſecū ſi opus fuerit verba faciat. In choris numerus pſonarum diffinitus non eſt: q2 oēs coniuncti canentes concentumqꝫ facientes pro vna voce habentur. Comedia tamen vetus chorus fuit. Sꝫ paulatim ex numero perſonarum aucta in quinqꝫ actus proceſſit. Paulatim deinde attenuato choro ita ad nouā peruenit vt non modo non ſit chorus: ſed ne locus quidē illi relinquatur. Quapropter quinqꝫ actus qui in comedia ſunt difficile eſt noſſe in latinis ſublato choro qui ſe interponens actus diſtinguebat. Eſt autem comedia in quinqꝫ partita: ita vt pars prima argumentum explet. Secunda agi iam cepta ad finem deducere cupit. Tertia perturbationem affert ⁊ impedimenta ⁊ deſperationem rei concupite. Quarta remedium interuenienti malo affert. Quinta adoptatum exitū cuncta pducit. He itaqꝫ quinqꝫ ſunt principales comedie partes que dicūtur actus. Hi aūt neqꝫ plures neqꝫ pauciores eſſe debent. Horatius. Neue minor quinto ne ſit productior actu. Fabula que poſci vult ⁊ ſpectata reponi. Actus autem vnus interdum multas ſcenas habet. actio vero eſt pars ſecundaria que qualibet ſcena continetur: vt puta partus glycerij.

¶ Publij Terentij vita.

Publius Terētius Apher Carthagine natus ſeruiuit Rome Terentio Lucano Senatori a quo ob ingeniū ⁊ formā non inſtitutus mō liberaliter ſed mature manumiſſus. Quidā captū eē exiſtimāt quod fieri nullo mō potuiſſe Feneſtella docet cū in fine ſcdi belli punici ⁊ ante initium tertij natus ſit ⁊ mortuus. Nec ſi a numidis aut getulis captus ſit ad ducē Romanū peruenire potuiſſe nullo commercio inter Italicos ⁊ Aphros niſi poſt delatam Carthaginem cepto. Hic cum multis nobilibus familiariter vixit: ſed maxime cum Scipione Aphricano ⁊ cum Lelio: quibus etiā corporis gratia conciliatus exiſtimat: qđ ⁊ ipſꝫ Feneſtella arguit cōtēdēs, vtrūqꝫ maiorē natu fuiſſe: ſhuius Cornelius nepos equales oēs fuiſſe tradit ⁊ Portius ſuſpitionē de conſuetudine per hec faciat: dū laciuiā nobiliū ⁊ fucoſas laudes petit dum Aphricani voce diuina inhiat auidis auribus: dū apud Furium ſe cenitare: ⁊ Leliū putat pulchrū: dum ſe amari ab his credit: crebro in Albanū rapit ad florē etatis ſue ipſis ſublatis rebus ad ſummā inopiam redactus eſt. Itaqꝫ e conſpectu omniū abijt in greciam in terram vltimā mortuus eſt in Stymphalo Archadie oppido. Nihil. P. Scipio profuit: nihil ei Lelius: nil Furius: tres ꝑ idem tpe ꝙ agitabāt nobiles. Facillime coꝝ ille opera ne domū quidem habuit conductitiā ſaltem vt eſſet quo referret obitū domini ſeruulus. Scripſit comedias ſex ex quibus primā Andriam cū edilibus daret iuſſus authore Cerio recitare ad cenātem cū veniſſet dictus eſt initium quidē fabule quod erat contemptiore veſtitu ſubſellio iuxta lectulum reſidēs legiſſe. Poſt paucos vero verſus inuitatus vt accūberet cenaſſe vna deinde cetera percurriſſe non ſine magna Cerij admiratiōe ⁊ hanc itaqꝫ ⁊ quinqꝫ reliqs equaliter populo probauit. Quamuis ⁊ Uolcatius de enumeratione ita ſcribit. ſumeretur Hecyra. ſexta. ex his fabula eunuchus quidem bis acta eſt: meruitqꝫ pretium quantum nulla alia cuiuſqꝫ comedia videlicet octo milia nummum: propterea ſumma quoqꝫ titulo aſcribitur. Nam Adelphorum principium Uarro etiam prefert principio Menandri. Non obſcura fama eſt adiutum Terentium in ſcriptis a Lelio ⁊ Scipione quibus cum familiariter vixit. Eandem ipſe auxit nunꝙ enī niſi leniter ſe tutari conatur: vt in ꝓlogo Adelphorum. Nam qđ iſti dicūt maliuoli homines nobiles hunc adiutare: aſſidueque vna ſcribere quod illi maledictum vehemens exiſtimant eam laudem hic ducit maximā: ꝙ illis placeat qui vobis vniuerſis ⁊ ppl'o placent: quorū opera in bello: in ocio: in negotio ſuo quiſqꝫ tpe vſus eſt ſine ſuperbia. Uidet aūt ſe lenius defendiſſe: q2 ſciebat Lelio ⁊ Scipioni non ingratam eſſe hanc opinionem que tamen magis magiſqꝫ etiā vſqꝫ ad poſteriora tpa inualuit. Q. Memius in oratione pro ſe ait. P. Aphricanus q2 a Terentio perſonam mutuatus: qui domi luſerat ipſe nomine illius in ſcenam detulit. Nepos authore Cerio comperiſſe ſe ait. C. Lelium quondam in puteolano kal. Martijs admonitum ab vxore temperius vt diſcumberet: petijſſe ab ea ne interpellaretur: ſerius tandē ingreſſus triclinium dixiſſe nō ſepe ſcribendo magis ſucceſſiſſe ſibi. Deinde rogatum vt ſcripta illa pferret pnūtiaſſe verſus qui ſunt in heautontimorumeno. Satis pol proterue me Syri promiſſa huc induxerunt. Arab. Terentium eſtimat ſi modo in ſcribendo adiutoribus indiguerit: non tam Scipione et Lelio vti potuiſſe qui tunc adoleſcentuli fuere: ꝙ Sulpitio gallo homine docto et qui conſularibus ludis initium fecerit fabularum dandarum. Uel. Q. fabio Labeo. ⁊. M. Pompilio conſulari vtroqꝫ: ac poeta. Ideo ipm nō iuuenes deſignaſſe qui ſe adiuiſſe dicerentur: ſed viros quoꝝ operā et in bello ⁊ in ocio ⁊ in negotio ppl's ſit expertus. Poſt editas comedias qntum atqꝫ trigeſimū egreſſus annū: cā euitāde opinionis: q2 videbat alienas ꝓ ſuis edere. ſeu ꝑcipiendi grecoꝝ inſtituta moreſqꝫ quos ꝑinde exprimeret iſcriptis egreſſus eſt: neqꝫ amplius redijt. De morte eius Uolcatius ſic tradit. Sed vt Afer ſex poplo edidit comedias iter hinc in Aſiā fecit. Naui cū ſemel ꝯſcēdit viſus nunꝙ eſt: ſic vita vacat. Q. Cōſerius redeūtem e Grecia ꝑijſſe in mari dicit cū cētum ⁊ octo fabulis ꝯuerſis a Menēdro. Ceteri mortuum eē in archadia Stymphali ſinu leucadie tradūt Cn. cor. Dolabella. Marco fuluio nobiliore ꝯſulibus morbo implicitū a cri dolore ac tedio amiſſaꝝ fabularū ꝗs in naui ꝓmiſerat ac ſimul fabulaꝝ ꝗs nouas fecerat. Fuiſſe dr mediocri ſtatura: gracili corpe colore fuſco reliquit filiā ꝗ eqti Romano nupſit. Itē hortulos viginti iugerū in via appia ⁊ martis villā ꝗ magis miror Porticum ſcribere Scipioni nil pfuit: nihil Lelius: nil Furius Tres ꝑ idē tps ꝗ agitabant nobiles: facillime coꝝ ille opa ne domum quidē habuit cōductitiā ſaltē vt eſſet quo referret obitū dñi ſeruulus. Hunc Affranius quidem omnibus comicis prefert: ſcribens in compitalibus. Terentio nō ſimulē dices quē piam Uolcatius aūt non ſolum Neuio ⁊ Plauto ⁊ Cecilio: ſed Liuio quoqꝫ ⁊ Atilio poſtponit Cice. in limone hac tenus laudat. Tu quoqꝫ qui ſolus lecto ſermone terētij: conuerſum expreſſumqꝫ latina voce Menandrū in medio populi ſedatis vocibus effers.

Quid ꝙ comic loquens ac omnia dulcia dicens. ¶ C. Ceſaris verſus.

Tu quoqꝫ ſubmiſſo iam dimidiate Menander.
Poneris ⁊ merito puri ſermonis amator:
Lenibus atqꝫ vtinam ſcriptis adiuncta foret vis.
Comica vt equato virtus polleret honore:
Cum grecis neqꝫ in hac deſpectus parte iaceres.
Unum hoc macero ⁊ doleo tibi deeſſe Terēti. Hec Sueto. Tranquillus. Nam duos Terētios poetas fuiſſe ſcribit Metius quorū alter fregellanus fuerit Terētij libertus: alter libertinus Afer patria: de quo nūc loquimur Scipionis fabulam edidiſſe Terentium Ualegius natione ait he que vocantur fabule eius ſunt: non has qui iura populis recenſentibus dabat ſummo honore affectus fecit fabulas. Due ab Apolodoro tranſlate dicūtur Comico phormio et hecyra quatuor reliquę Menandro, ex quibus magno ſucceſſu et precio ſtetit Eunuchus fabula hecyra ſepe excluſa vix acta eſt.

Initium Tragedie ⁊ comedie a rebus diuinis eſt inchoatum quibus pro fructibus vota ſoluentes operabant antiquę. Nam incenſis iam altaribus ⁊ admoto hirco id genus carminis qḋ ſacer chorus reddebat Libero patri Tragedia dicebatur: vel a trago hoc eſt ab hirco hoſte vinearū: ⁊ a cātilena eius: ipſius rei apud Uergiliū plena fit mentio. Uel quod hirco donabatur eius carminis poeta. Uel quod vter eius muſti plenus solēne premiū cātoribus fuerat. Uel quod ora ſua fecibus perlinebāt ſcenici ante vſum ꝑſonarū ab Eſchylo repertū. Feces enī dicūtur grece tryges. Ex his quidē cauſis tragedie nomen eſt inuentum. At vero nondū coactis in vrbem Athenienſibus cum apollini nomio. i. paſtorum vicinorum ve preſidi de conſtructis aris in honorem diuine rei circum attice vicos: villas: pagos: et compita feſtum carmen ſolenniter cantarent orta eſt comedia.

quod eſt comeſſatū ire cantātes quod ꝓpoſitis ſolēni die: vel amatorie laſciuientibꝰ choris comicis non abſurdū eſt. Itaqꝫ vt rerum ita etiā temporum ipſorum cepto ordine Tragedia primo prolata eſſe cognoſcitur. Nam vt ab incultu ⁊ feris moribus paulatim peruētū eſt ad māſuetudinē vrbes que ſunt condite vita mitior atqꝫ otioſa proceſſit. Ita res tragice longe ante comicas inuēte quāuis retro priſca voluentibus reperiatur Uthespis. Tragedie primus inuentor: ⁊ comedie veteris pater Eupolis: cū cratino: ariſtophaneſqꝫ eſſe credat. Homerus tamen qui fere oīs poetice largiſſimus fons eſt etiam his carminibus exempla prebuit ⁊ velut quadam ſuorum operum lege preſcripſit qui Iliadem inſtar tragedie: Odyſſeam ad imaginē comedie feciſſe mōſtrat. Nam poſt illius tale tamē documentū ab ingenioſiſſimis imitatoribus ⁊ digeſta ſunt in ordinē ⁊ diuiſa ſunt eaqꝫ ēt tñ temere ſcribebant adhuc impolita atqꝫ in ipſis rudimētis haud quaqꝫ: vt poſtea facta ſunt decora ac leuia: adeo vt ea propria de tragedia dicēda ſunt. De titulo ꝓpoſiti opis ſine inſtantia in alia tpa differamus ⁊ de his fabulis iā loqmur quas Teren. imitatus eſt poſtqꝫ demōſtrande origis cā de vtriuſqꝫ generis initio diximꝰ qḋ neceſſe eſt iā dicamus Comedia fere vetus vt ipſa quoqꝫ olim tragedia ſimplex carmē. quēadmodū iā diximus fuit qḋ chorus circa aras fumantes nūc ſpatiatus nunc reuoluens gyros cū tibicine concinebat. Sed primo vna perſona ſubducta eſt cantoribus q̄ rñdens alternis choros locupletauit variauitqꝫ rem muſicā tum altera tum tertia ⁊ ad poſtremū creſcente numero ꝑ actores diuerſos: ꝑſone pallee: cothurni: ſocci: ⁊ ceteri ornatꝰ atqꝫ inſignia ſcenicorū reperta ⁊ ad hoc vnicuiqꝫ ſuꝰ habitus. ⁊ ad vltimū q̄ primarū partiū: qui ſecūdarū ⁊ tertiarum quartiqꝫ loci atque quintarum actores eſſent diſtributa ⁊ diuiſa in quinqꝫ partita acta eſt tota fabula q̄ tñ in ipſius ortus ſui velut quibuſdā incunabulis. vix dū incipiēs dicta eſt archea. Idcirco qz nobis parū percognitis vitijs

ant qz in. eſt in eo velut hiſtorica fides vere narrationis. ⁊ denolatio oim de qbꝰ libere deſcribat. Etenī per priſcos poetas nō vt nūc penitꝰ ficta argumēta: ſz res geſte a ciuibus palā cū eorū ſepe q̄ geſſerāt noīe decātabant. Ideo ipſa ſuo tpe morbꝰ multū ꝓfuit ciuitatis: cum vnuſqſqꝫ careret culpa ne ſpectaculo ceteris extitiſſet, ⁊ domeſtico ꝓbro. Sz cū poete abuti licētiꝰ ſtilo ⁊ paſſim ledere ex libidine cepiſſent plures bonos ne qſqꝫ in alterū carmē infamie poneret: lege ſanxerūt. Et hinc ide aliud genus fabule Satyra ſumpſit exordiūqꝫ a ſatyris quos illotos ſemper ac petulātes deos ſimus eſſe vocitata eſt. Et ſi aliunde nomē traxiſſe praue putant alij. Hec que ſatyra dr̄ eiuſmodi fuit vt l ea q̄uis duro ⁊ veluti agreſti mō de vitijs ciuiū tñ ſine vllo ꝓprij noīs titulo carmē eſſet. Quod item genꝰ comedie multis obfuit poetis cū in ſuſpitionē potētibus ciuibus veniſſent illorū facta reſcripſiſſe in peius ac deformaſſe genꝰ ſtilo carmīs. Qḋ primo Lucilius nouo cōſcripſit mō vt poeſim inde feciſſet. i. vnīꝰ carmīs plures libros hoc igit̄ quo ſupra diximus malo coacti omittere ſatyram ⁊ aliud genus carminis.

hoc eſt nouā comediā reperere poete. q̄ argumento cōi magis ⁊ gn̄alr ad oēs hoīes qui mediocribꝰ fortunis agūt pertineret: ⁊ minus amaritudinis ſpectatoribus ⁊ eadē opa multū delectationis afferret. Concinna argumēto conſuetudine congrus. Utilis ſententijs: grata ſalibus apta metro. Ut igitur ſuperiores ille ſuis quiqꝫ celebrant authoribus: ita hec.

Quum multorum ante hunc fuerit: poſtea tñ precipue Menandri Terentijqꝫ eſt: de qua quum multa dicēda ſint ſat erit tñ velut admonendi lectoris cā: quid arte comica veterū chartis contineantur exponere. Comedia vetus ab initio chorus fuit. paulatimqꝫ perſonarum numero in quinqꝫ actus proceſſit ita paulatim velut attrito atqꝫ extenuato choro ad nouam comediā ſic peruenit. vt in canonē nō inducatur chorus: ſz nec locus q̄dē vllꝰ iā relinquat choro. Nā poſtqꝫ ocio ipſe faſtidioſior ſpectator effectꝰ eſt tunc cū actores ab actoribus fabula tranſibat: quum ſurgere ⁊ adire cepiſſet admonuit poetas: primo quidem choros locū tñ eis relinquētes: vt Menāder fecit hac de cā non vt alij exiſtimāt. Alij in proſcenio ne quidem locū reliquerūt qḋ latini fecerant Comici. Unde apud illos dirimere actus quinqꝫ partitos difficile eſt. Quum ēt greci ꝓlogos nō habēt more nr̄orū quos latini habent. Deinde

τους argumētis narrādis machinatos. Ceteri latini inſtar grecorū hñt. Terētius nō hz ad hoc ꝓtatica ꝑſa. ⁊ perſonas extra argumētum accerſitas nō facile ceteri hñt quibꝰ Terētius ſepe vtit̄: vt ꝑ harū inductiones facile pateat argumētum. Ueteres ⁊ ſi ipſi quoqꝫ trimetris negligētiꝰ vſi ſunt. Iābici verſus dūtaxat in ſcḋo ⁊ quarto loco: tñ a Terentio vincuntur reſolutione huius metri qn̄tū pōt cōminuti ad imaginem ꝓſe orōnis. Tū ꝑſonarū leges circa habitū: etatē offīm partes agēdis: nemo diligentius Terētio cuſtodiuit qnetiā ſolus auſus eſt in fictis argumētis quū fidē veritatis aſſeq̄ret ēt cōtra preſcripta comica meretrices interdū nō malas introducere quibus tñ cur bone ſint ⁊ volūtas ꝑ ipſꝫ ⁊ cā nō deſit: hec cū artificioſiſſime Terētiꝰ fecerit. Tū illud eſt admirādū ꝙ morē retinuit ⁊ qn̄ comediā ſcriberet tpauit affectū ne in tragediā trāſiliret: qḋ cū alijs rebus minime obiectū ⁊ a Plauto ⁊ ab Afranio ⁊ Accio: ⁊ multis fere magnis comicis. inuenimus illud quoqꝫ inter Terētianas virtutes mirabile qḋ eius fabule eo ſunt temperamento: vt neqꝫ extumeſcāt ad tragicā celſitudinem: nec abijciant ad hiſtrionicā. Adde ꝙ nihil abſtruſum ab eo ponit aut qḋ ab hiſtoricis requirēdū ſit qḋ ſepius Plautꝰ facit: atqꝫ eo eſt obſcurior pluribus locis. Adde quod argumenti ac ſtili ita attente memor eſt vt nuſqꝫ claudicarit aut errauerit que obeſſe putauerunt. tñ ꝙ media primis atqꝫ poſtremis ita neruit: vt nihil additū alteri, ſz aptū ⁊ ex ſe totū: ⁊ vno corpe videat̄ eſſe compoſitū. Illud qꝫ mirabile i eo. primū ꝙ nō ita miſcet ꝑſonas q̄tuor: vt obſcura ſit earum diſtinctio. Et itē ꝙ nihil ad ꝓplm facit actorē velut ex tragedia loq̄: qḋ vitiū Plauti frequētiſſimū eſt. Illud ēt inter cetera eiꝰ laude dignū vr̄ ꝙ locupletiora argumēta ⁊ du

plicib⁹ negotijs delegerit ad ſcribēdū. Nā excepta Hecyra: in qua ſcribit pāphili amorē: cetere quinq binos adu
leſcentulos habent: illud vero tenendum eſt ne Latinos multa fabularum gña
ptuliſſe vt Togatas a ſcenicis: atq argumētis latinis: ꝑtextatas a dignitate ꝑſonarū tragicarum ⁊ latina hyſtoria
Attellanas a ciuitate cāpanie vbi actitate ſunt plurie. Rinthonicas ab actoris noīe. Tabernarias ab hūilitate ar-
gumēti ⁊ ſtili. Mumimonia dr̄ ab imitatiōe vilū rerū ⁊ leuiū ꝑſonarū. Inter tragediā ⁊ comediā tum multa tum in
primis hoc diſtat: ꝙ in comedia mediocres fortune hoim parui impetus particulaq leti ſunt exitus funeſti haben-
tur: ⁊ illic turbulēta prima: trāquilla vltima. In tragedia cōtrario ordine res agunt: tum ꝙ in tragedia fugiēda vi
ta: in comedia capeſſenda exprimit. Poſtremo ꝙ oia comedia de fictis eſt argumētis. Tragedia ſepe de hyſtorica
fide petit. Latine fabule primo a Liuio Andronico ſcripte ſunt ad cūctas res etiā cū recētius idē poeta ⁊ actor fa
bularū ſuarū fuiſſet. Comedie aūt motorie ſunt: aut ſtatarie aut mixte. motorie turbulente ſtatarie qetiores: mi-
xte ex vtroq actu cōſiſtētes. Comedia ꝑ q̄tuor ptes diuidit: Prologū: Protheſim: Epithaſim. Cataſtrophē. Pro-
logus eſt velut ꝑfatio q̄dā fabule in q̄ ſolo lȝ ꝑter argumētū aliqd ad populū: vł ex poete vel ex ipſius fabule. vel
ex actoris cōmodo loq. Protheſis prim⁹ eſt act⁹ initiumq dragmatis: Epithaſis incremētum ꝓceſſuſq turbarū ac
totius vt ita dixerim⁹ motus erroris. Cataſtrophe cōuerſio rerū eſt ad iucūdos exit⁹ patefacta cunctis cognitione
geſtorū. ¶ Comedia eſt fabula diuerſa conſtituta continens affectum ciuilium ac priuatorum qua dr̄ qd ſit in vita
vtile qd contra euitandum: hanc greci ſic diffiniuere comediā eſſe. Cicero ait imitationem
vite ſpeculū conſuetudinis imaginē ꝟitatis. Comedie aūt more antiquo dicte: qr in vicis huiuſmodi carmina ini
tio agebant apud grecos: vt in italia compitalicijs ludicris admixto ꝓnuntiationis modulo quo dum actus com-
mutantur populum detinebant aut hoc eſt ab actu vite hoim qui in vicis
habitabant ob mediocritatem fortunarū: non in aulis regijs: vt ſunt perſone tragice: comedia vero qr poema ſub
imitatione vite atq ſimilitudine compoſitum eſt in geſtu ⁊ pronuntiatione conſiſtit. Comediā apud grecos dubium
eſt quis inuenerit primus: apud latinos certum eſt ⁊ comediā ⁊ tragediam. Togatam primo liuium adronicum re
periſſe: qui ait comediā eſſe quotidiane vite ſpeculū: nec iniuria. Nā vt intēti ſpeculo veritatis liniamēta facile ꝑ
imagines colligim⁹ ita lectiōe comedie imitationem vite cōſuetudiniſq nō egerrime aiaduertim⁹. huj⁹ autē origi
nis rō ab exteris ciuitatib⁹ moribuſq ꝓuenit: athenienſes nāq atticā cuſtodientes elegātiā: cū vellēt male viuētes
notare in vicos ⁊ cōpita ex oib⁹ locis leti alacreſq veniebāt: ibiq cū noib⁹ ſingulorū vitia publicabāt: vñ nomē cō
poſitū vt comedia vocaret: hec aūt carmina primitus in pratis mollib⁹ agebat: nec deerāt ꝑmia qb⁹ ad ſcribendū
doctorū ꝓuocarent ingenia: ſȝ ⁊ actorib⁹ munera offerebant: q̄ libētius iucūdo vocis flexu ad dulcedinē ꝯmēda
tiōis vterētur. Caper nāq ꝓ dono his dabat: qr vitib⁹ noxiū aial habebat: a qua ēt Tragedie nomē exortū ē. Nō
nulli aūt ex amurca aleiſece: q̄ eſt humor aquatilis tragediaȝ dici vocariq maluerint: q̄ ludi quū ꝑ artifices in ho
norē liberi patris agerent ēt ipſi comediarū tragediarūq ſcriptores hui⁹ dei velut ꝑſenamē nūc colere: venerariq
ceperūt cui⁹ rei ꝓbabilis rō extitit. Ita carmina inchoata ꝑferebant. vt p ea laudes ei⁹ ⁊ facta glorioſa celebrari
ꝓferriq cōſtaret. Tū paulatim fama huius artis increbuit. Teſpis aūt prim⁹ hec ſcripta in oim notitiam protulit:
poſtea Eſchylus ſecut⁹ prioris exēplū publicauit. De quib⁹ ita horati⁹ in arte poetica loquitur. Ignotū tragice
gen⁹ inueniſſe camene. Dicit et plauſtris vexiſſe poemata Teſpis. Que canerēt agerētq peruncti fecib⁹ ora. Poſt
hunc ꝑſonā palleq repertor honeſte. Eſchylus ⁊ modicis intrauit pulpita tignis. Et docuit magnumq loq̄ nitiq co-
thurno. Succeſſit vetus his comedia nō ſine multa laude: ſȝ in vitiū libertas excidit. ⁊ vim dignā lege regi: lex eſt
accepta choruſq. Turpiter obticuit ſublato iure nocēdi. Nil intētatū noſtri liquere poete. Nec minimū meruere
dec⁹ veſtigia greca auſi deſerere ⁊ celebrare domeſtica facta. Uel q̄ ꝑtextas vł qui docuere togatas. ¶ Fabula gña
le nomen eſt. Ei⁹ due prime ptes ſunt Tragedia ⁊ comedia. Si latina argumentatio ſit ꝑtextata dr̄. Comedia aūt
multas ſpecies hȝ aut eñ palliata aut togata. aut tabernaria: aut attellana: aut mimus aut rhinotica aut plani
pedia. Planipedia aūt dicta ob hūilitatem argumenti ei⁹ ac vilitatē actoꝝ q̄ nō cothurno aut ſocco vtunt in ſcena
aut pulpito: ſed plano pede. Uel ideo ꝙ nō ea negotia cōtinet que perſonarū in turribus aut cenaculis habitan-
tium ſunt ſed in plano et humili loco. Perſonati primi egiſſe dicunt comediā Cincius ⁊ Faliſcus Tragediā Mi-
nutius ⁊ Prothonius. Omniū aūt comediarū ſcripta quatuor ex rebus omnino ſumunt: nomine: loco: facto: euen-
tu. Nomine: vt phormio. Hecyra Curculio Epidicus. Loco: vt andria. Leucadia Brundiſina. Facto vt eunuchus aſi
naria captiui. euentu. commorientes crimen heautontimorumenos. Comediarum forme ſunt tres palliate gre-
cum habitum referentes quas nonnulli tabernarias vocant. Togate iuxta formam perſonarum habitū togatarum
deſiderantes. attellane ſalibus et iocis compoſite: que in ſe non habent niſi vetuſtam elegantiam. Comedia au-
tem diuiditur in quatuor partes. Prologum. Protheſim. Epithaſim. Cataſtrophen. ¶ Prologus eſt prima dictio
a grecis dicta id eſt antecedēs veram fabule com-
poſitionem elocutio eius ſpecies quatuor ſunt. Commendatiuus
quo fabula vel poeta commendatur. Relatiu⁹ quo aut aduer
ſario male dicta: aut gratie populo referuntur. Argumentatiuus fabu-
le argumentum exponens. Mixtus om
nia hec in ſe continens. Inter prologum ⁊ prologium quidam hoc intereſſe voluerunt: qr prologus eſt vbi peccata
excuſantur: aut fabula commendatur. ¶ Prologium autem eſt quūn tm̄ de argumento deducitur. ¶ Protheſis eſt
prim⁹ act⁹ fabule quo pars argumēti explicatur: pars reticet ad pop[illegible] ¶ Epithaſis inuolutio
argumenti cuius elegantia [illegible]. ¶ Cataſtrophe [illegible] fabule [illegible] approbat. In pleriſq
[illegible] poetarū nō [illegible] fabularū: cuius mdiis diuerſitate antiq-
[illegible] ꝑſarū nomina pronuntiabantur anteq̄ poete pronuntiarentur
[illegible] inuidia a ſcribendo deterreri poſſet: cum autem per editionem multarū poete jam eſſet auth[illegible]
ſita ruſus priora poetarum noia proferebantur: vt p ip[illegible] fabulis attentio acquireretur. ¶ Actas di-
uerſis ludis manifeſtum eſt inſcribi. Nam lud[illegible] quatuor ſunt ſpecies: quos curules ediles munere publico cu
rant Megalenſes magnis dijs conſecrati quos greci [illegible] appellāt. Funebres
ad retinendū populum inſtituti: dū pompa funeri [illegible] Patricij viri plene inſtruitur. Plebei qui ꝓ
ſalute plebis luduntur. Apollinares Apollini conſecrati. In ſcena due are poni ſolebāt: dextera liberi: ſiniſtra ei⁹
dei cui⁹ ludi fiebāt. Unde Terentius in andria ait. Ex ara ſume [illegible] palliatū ſemꝑ induunt:
ſiue qꝺ aliqñ inſaniam ſimulauit: quo temp[illegible] tectum [illegible] ne agnitus cogeretur in bella prodire: ſeu ob
ſingularem ſapientiā qua text⁹ muniturq plurimū [illegible] hu⁹ eñ virtutis erat animi ſemꝑ [illegible]
nium. Nōnulli Ithace incolas ſicut lucros palliatos [illegible] cōmemorāt. Achillis ſiue Neoptolemi ꝑſone diadema
ta habent [illegible] regalia ſceptra nūq̄ tenuerint cuius argumēti probatio talis inducitur: [illegible] nūq̄ cū reliqua [illegible]
iuuentute ad gerenda cum Troianis bella ſacramenta cōiuratiōis [illegible] Agamēnonis imperio fue-
runt. Comicis ſenibus cand[illegible] inducitur: ꝙ is antiquiſſimus fuiſſe memoratur. Adoleſcentulis diſcol

De miro poete artificio.

lor attribuitur. Serui comici amictu exiguo cōtegunt ꝑ paupertatis antique gratia. vel quo expeditiores rē agant. Paraſiti cum intortis palliis veniunt leto veſtitus candidus erumnoſo obſoletus: purpureus diuiti: pauperi pheniceus datur. Militi chlamys purpurea. puelle habit9 peregrin9. inducitur leno pallio varii coloris vtitur. Meretrici ob auaritiam luteū datur. Syrmata dicta ſunt ab eo trahūtur: q̄ res ob ſcenicā luxuriā inſtituta eſt. Eadem in luctuoſis pſonis incuriā ſui p negligentiā ſignificāt. Aulea quoq̧ in ſcena in terra ſternuntur: q pictus ornatus erat ex Attalica regia Romam vſq̧ eſt perlatus p quibus ſuppara etas poſterior accepit. Eſt autem minutū velū quod populo obſiſtit dum fabularum actus commutantur. de cuius vmbra hiſtriōes pronunciabant. Cantica vero temperabantur modis nō a poeta: ſed a perito artis muſice factis. Neque eñ omnia iiſdem modis in vno cantico agitabant: ſed ſepe mutatis vt ſignificant qui tres numeros in comediis ponunt que tria continent mutatos modos cantici illius: qui huiuſmodi modos faciebant. Nomen in principio fabule et ſcriptoris et actoris ſuperponebant huiuſmodi adeo carmina ad tibias fiebant: vt his auditis multi ex populo ante dicerent quam fabulam acturi ſcenici eſſent. Cū omnino ſpectatoribus ipſis antecedens titulus pronunciaretur. Agebantur autem tibiis paribus aut imparibus: et dextris aut ſiniſtris. Dextre autem tibie ſua grauitate ſeriē dictionemq̧ comedie pronunciabant. Siniſtre et ſerrane acuminis leuitate locum in comedia oſtendebant: vbi autem dextera et ſiniſtra acta fabula inſcribebatur mixtim ioci et grauitates denuntiabantur. Andrie explanatio. ¶ Poeta cum primū animū ad ſcribendum appulit. Comedia andria quum palliata ſit fabula: de loco nomē accepit: et a menādro primo et nunc ab ipſo Terentio qui quū de Chryſide loqueretur ſic ait. hei vereor ne quid andria apportet mali: et hoc cōe vocabulū eſt et in greca et in latina lingua hec maiori ex parte motoria eſt. Continetq̧ actus amatorum adoleſcētū. Ex partib9 patrū priorū: callidi ſerui: aſtute ancille: ſerue lenes. Adoleſcētule liberales in hac prime partes Simonis ſunt: ſcde Daui: tertie Chremetis: et deinceps reliquorū. Prologus in hac acer inducitur et in aduerſario nō mediocriter aſperatur: ſed tñ id ſubtiliter fit vt omnia laceſſitus facere videat ac dicere: hic ptheſis ſubtilis: epitaſis tumultuoſa: cataſtrophe pene tragica et tñ repente ex his turbis in tranquillū peruenit. ¶ Hec prima acta eſt ludis Megalēſib9 Marco Fuluio et M. Glabrione. Q. Minutio Ualerio Edilib9 curulibus: egerūt L. attilius lauinius pneſtin9. et L. ambiui9 Turpio. Modos fecit Flaccus Claudii fili9: tibiis paribus dextris et ſiniſtris: et eſt tota greca edita. M. Marcello et Sulpitio cōſulib9. Pronuntiataq̧ eſt andria Terētii ob incognitū adhuc nomen poete: et minoris apud populū authoritatis ac meriti. De verbis autēticis lepide diſtincta eſt et ſucceſſu aſpecta proſpero: hortamenta poete fuit ad alias conſcribendas. Initium aūt id eſt aduenticiam pſonam recipit Soſie propter euoluendā argumenti obſcuritatem: perſona autem protatica ea intelligitur que ſemel inducta in principio fabule in nullis deinceps fabule partibus adhibetur. Annotandum ſane puellarū libellum nullā orationem in proſcenio induci in Comedia palliata preter inuocationem Iunonis Lucine: q̄ et ipſa quoq̧ poſt ſcenam fieri ſolet: ſcire debemus hanc eſſe virtutem poeticam a nouiſſimis argumentum rebus incipiens: initium fabule. et originē narratiue reddat ſpectatoribus authoremq̧ preſentē ſibi exhibeat. vbi finis eſt fabule. hūc eñ ordinem et circulū poetice artis vel virtutis nō mō ſecuti ſunt Tragici Comiciq̧ authores: ſed homerus etiā et Uergilius tenuerunt. Diuiſionē actuum in latinis fabulis internoſcere difficile eſt: cauſam iandudū demonſtrauimus. Unde aūt aut quomodo: quāuis egre tñ intelligi diſtinguiq̧ poſſint: eſt operepretium dicere. Principio diſcendū eſt nullā perſonā egreſſam quinquies vltra exire poſſe. Sed illa re plerūq̧ decipimur q perſonā cū tenuerit egreſſam falſo putamus q̄ nihilominus in pſcenio tacens. loquendi tempus expectat. Eſt igitur attente aduertendū vbi et qñ ſcena vacua ſit ab omnibus pſonis: vt in ea chorus vel tibicen audiri poſſit: quod quum viderimus: ibi actū eſſe finitū debemus agnoſcere. Cōfundit ſepe lectorē id qđ pſona in ſuperiori ſcena deſinēs: et in proxima incipiēs loqui non intelligit ingreſſa: qđ experientes ipſaꝫ fictā diiudicāt de republica ac tēporū qualitate pōt ei fieri vt et egreſſa ſic ac egreſſa: quā praue credim9 de proſcenio nō receſſiſſe poſſe aūt quinto egredi pſonā neceſſe ē dicim9: ſed vt appareat vltra exire nō poſſe. In tragedia aūt parci9 exire et ſolere pariter et licere. ¶ Primus actus in andria narrationem Simonis apud Soſiam continet argumenti qđ populus hac occaſione pdicit mox querelam apud ſe Daui de domino: et eiuſdem cum domina verba et rurſus eiuſdem ſerui deliberationem de rerum gerat. Secundi actus ſunt charini verba primo cum Byria ſeruo: et poſt cū ipſo pāphilo de nuptiis pamphili ſermo cum patre dolo cōſentiētis in nuptias Byrie verba. daui callida oratio aduerſum ſenē. Tertio actui hec attribuuntur Miſidis cū obſtetrice colloquiū Dauo ac Simōe audientibus. partus Glycerii ſuſpect9 ſeni: et daui apud eum fraudulēta ſermocinatio. Simonis verba cū Chremete de nuptiis. Daui pturbatio ac pamphili. Quartū actum per hec intelligim9. primo Charini verba ſunt indignantis velut fidē ſibi non ſeruatam a pamphilo tum Miſidis verba ad pamphilum eiuſdemq̧ queſtus. Daui adminiſtratio doli aduerſus Chremetem. In quinto actu ſimonis et chremetis prope iurgium diſputātis: tū detectio fallaciarū daui tū indignatio pris aduerſus filiū tū Critonis interuentus: vt per eū cognitis rebus in trāquillam rem acta: ducentib9 vtrob9 quas cōcupierunt pamphilo et charino. ¶ Illud non cōmonere nos debet: qđ in horū actuū diſtinctiōe videt de pſcenio non deceſſiſſe perſone quedam: ſed tenere debemus ideo Terentium vicinitatis mentionē feciſſe in principio vt modico receptu et adeſſe et abeſſe perſonam intelligamus: nihil ergo ſecius factū eſt ab antiquis: q̄ ad hunc modum. Terentianas fabulas diuiſerunt.

TERENTII APHEI COMITI EPITAfiu:

Natus in excelsis tectis carthaginis alte
Romanis ducibus bellica preda fui.
Descripsi mores hominum iuvenumque senumque
Qualiter et servi decipiant dominos:
Quid meretrix quid leno dolis confingat avarus.
Hec quicumque legit sic puto cautus erit.

Argumentum Andrie Terentiane.

¶ Andrie argumenti narratio.

Chremes Atticus pr̄ paſſibule ⁊ Philomene quū ex his duab⁹ ſe paſſibulā ꝑdidiſſe falſo crederet relictā Athenis: nec viſam poſtea multo tp̄e tā℥ vnicā ſibi putabat philomenā quā Charinus adoleſcēs athenienſis adamabat vnice ⁊ eā ſibi petebat vxorem. Sꝫ pr̄ eā pāphilo cuidam Simonis filio vltro deſpōderat: q̄ pāphil⁹ ecōtrario ſororē Chryſidis ſic peregrina ea creditā paſſibulā ſupradictā alterā Chremetis filiā ſub nōie Glycerij latenter ſic amauit. vt ex ea filiū ſuſceperit initio p̄ce qua re intellecta cōmot⁹ Simo pr̄ pāphili: dum per falſas nuptias tentat animū pamphili multis a Dauo deludit̄ ſeruo periculoq; Charini ⁊ pāphili notus error in fabulis qui vſq; ad eū ductus eſt finem dum Athenas veniēs de andro quidā Crito rem aperiat: ⁊ nondū fabule ſoluat per quē agnita paſſibula recipit̄ a parentibus ⁊ traditur pamphilo amanti. Philomena vero Charino deſpondet̄ ⁊ traditur exoptanti.

DISTICHON PAULI MALLEOLI.

Liuide pone tuum tandem exitiale venenum:
Non alium ledis: te furor iſte necat.

¶ Alterum Diſtichon eiuſdem.

Stet ſua per totum virtutis gloria mundum.
Recte viue deo: cetera funus erunt.

¶ Argumentum Andrie Terentiane.

¶ Titulus prime comedie Terentij.

Andria publij Terētij Aphri poete comici. Acta ludis Megalenſib⁹ Marco fuluio glabrione. Quinto minutio Ualerio edilibus curulibus. Egerunt Lucius Attili⁹ latinus preneſtinus ⁊ Lucius ambiuius. Modos fecit flacc⁹ claudij tibijs parib⁹ dextris ⁊ ſiniſtris. Tota greca eſt edita. Marco marcello ⁊ Sulpitio conſulibus.

¶ Expoſitio verborum tituli.

Andrie ⁊c. Hic eſt cōpletus ⁊ perfectus titulus prime comedie Terentij cōplet⁹ ex titulo huis quē authores fingebāt i frōte pſcenij: ⁊ ex annotatiōe ſubiectus quā ſcriptores comediarum poſtq; an fuerant ſolebāt aſcribere vt ſciret̄ quo tp̄e qb⁹ ludis ⁊ qb⁹ authoribus luſe fuerāt. Cōtinet eñ completus titul⁹ hec octo: Nomē poete: nomen comedie: nomē ludoꝝ celebriū: nōia ediliū q̄ comediā a ſe emptā agi curauerūt: nōia actoꝝ q̄ eā egerūt: nomē modulatoris. Qualitatē ⁊ ſpeciē comedie: et nōia conſulū: in quoꝝ conſulatu comedia primū edita fuerat. ¶ Quā tñ ad nomē comedie ſcire opꝫ illud quod in .xvi. decimo ſexto capitu. noſtri preambuli dictum eſt. ſ. q; in titulis aliqñ nomē poete preponit̄ et aliquando nomen comedie. Quando eñ poeta ex alijs operibus ſuis famam ⁊ authoritatē ſibi acquiſiuerat tunc nomen eius proponebatur: vt eo viſo populus deſiderio vidende comedie detineretur. Quando vero iam primum cepit edere fabulas: ⁊ nomen fabule propter grecū authorē in precio erat: tunc nomē comedie ſeu fabule proponi conſueuit vt in hoc preſenti titulo. Nomen ergo comedie exprimitur cum dicitur Andria. Circa quod ſciendum eſt quod omnes iſte comedie primum erant in greca lingua compoſite ⁊ acte in ciuitate Athenienſi ⁊ ideo perſone fere omnes Athenienſes ſunt: ⁊ q̄uis poſtea a Terentio in latinam linguam ſunt trāſlate: tamen materia ⁊ perſone māſerunt eedem ⁊ ſepe etiam nomina: ⁊ ideo ſemper preſupponi debet quod comedie aguntur in ciuitate Athenienſi. ⁊ de perſonis athenienſibus licet Rome aut etiam in galliarum regionibus agantur. ¶ Notandum preterea eſt q; eo tēpore quo facte ſunt he comedie quod multo erat ante natiuitatem Chriſti mulieres que turpi queſtu merebantur ſolebant patriam natiuam derelinquere ne parentibus eſſent dedecori: ⁊ vt liberius viuere poſſent. quod etiam hodie fieri videmus. Ea autem tempeſtate ab andro que eſt inſula in mari egeo. venerat Athenas quedam mulier Chriſis nomine que ſecum adduxit quandaꝫ iuuenculam ciuis Athenienſis filiam vt in argumēto dicemus. Nam tota materia huius comedie eſt de illis principaliter mulieribus que ex andro venerant: ⁊ ideo comedia vocatur a loco Andria. ſicut etiam ipſa mulier vt dicemus. Nomē poete ſatis notū eſt .xv. c. preambuli vbi de vita Terentij dictum eſt. Uocatus eſt autem huius operis author Publius: q2 hoc erat ipſi prenomē: Terentius q2 hoc erat eius nomen. Apher: q2 erat ex Carthagine q̄ eſt ciuitas in Aphrica. Aphrica autem eſt vna de tribus partibus mundi: que ſunt Aphrica: Aſia: ⁊ Europa. Dictus eſt poeta comicus: quia comedias ſcripſit Nomen ludorum ponitur cum dicitur. Acta eſt ludis megalenſibus. i. ludis conſecratis in laudem magnorum deorum. vt dictum eſt in .xij. cap. ¶ Nomina edilium curulium qui hanc comediam emerunt ponunt̄ ibi: Marco fuluio Glabrione Q. Minutio Ualerio edilibus curulib⁹. ¶ Nōia ludētiū ſeu actoꝝ ſubdunt̄ cū dicitur. Egerunt Lucius ⁊c. Nomen muſici ſeu cantoris ponitur ibi, Modos fecit. i. modulationes tibiarum Flaccus Claudij ſubaudi filius. ¶ Qualitas comedie tangit̄ cum additur. Tibijs paribus dextris ⁊ ſiniſtris. Ex hoc enim habetur q̄d ita comedia eſt mixta. i. partim motoria et partim ſtataria fecit vt̄ prius dictum eſt. Nam de qualitatibus comediarū ſatis dicet̄ cap. xiiij. De cātoribus. xij. cap. De tibiarū ſignificationibus cap. vij. ¶ Species comedie tangitur ibi: Tota greca eſt. Ex hac eñ habetur q; eſt palliata vt ſatis patet ex. xiij. ca. Dicit̄ autem tota greca q2 nihil ſumptum eſt ex latina hiſtoria aut ex materia romana. Tranſlatā autem eſt ex Menandro. q̄ in hoc genere comediarum principaliſſimus fuit apud grecos authores. Nomina conſulum in fine ponuntur ibi: Marco Marcello ⁊c. Solebāt eñ romani oīa acta et publica inſtrumenta notare per conſulatus dicendo. Actum rome iſtis vel illis cōſulib⁹. Et hoc inuentū eſt ad memoriā ⁊ gloriam cōſulū perpetuādā ſicut quidā in Francia annos poſt coronationem talis aut talis regis computant̄. Et hec de hoc titulo latius executi ſumus: vt in alijs breues eſſe poſſimus. Hunc autem titulum ex Donato collegimus: nam qui in libris multis reperiuntur ſcripti omnes deprauati ſunt. Nunc argumentum.

¶ Argumentum Andrie Terentiane.

Chremes attic⁹ duas habuit filias: alteram paſſibulā nōie: alterā Philomenam. Ex his duabus credidit diu: [illegible] falſo ſe alterā pdidiſſe. relictaq; ſibi vnā Philomenā: quam Carinus mirum in modū deperibat vbiq; iungi matrimonio ſe poſcebat. Uerum pater eā deſpōderat pāphilo Simonis filio q̄ filius liberior amo[illegible] pedagogo effectus adamauit alterā filiā Chremetis que perdita putabatur ſub nōie Glycerij: idq; adeo vt ex ea filiū ſuſceperit quē amorē vt reſciuit pater Simo dū filij aīm tentat p ſimulatas nuptias multis dolis a dauo ſeruo deluditur. Deinde notus error periculo Carini ⁊ pamphili tantiſper perductus eſt dum Athenas veniens de andro quidā Crito rē aperiat: ⁊ nodum fabule ſoluat per quem agnita paſſibula reperitur a parētib⁹ ⁊ traditur pamphilo amanti. Philomena vero Carino deſpondetur ⁊ traditur exoptanti.

Argumentum

Pamphilus nomen proprium filij Simonis ſenis: quod nomen idem ſonat ſi velimus interpretari qꝫ totus amans: vt ait Tortelius. Nam pan totum dicit et philon amans vel philos amicus ita vt totus dicatur amicus: quo nomine teſte Quintiliano fuit pictor quidam eximius qui multa ratione depinxit. Pamphilus ergo vitiat: id eſt ſtuprat. Uitiare a vitio deductum interdum ſignificat vitioſe agere aliquid. Perſius Ne liceat facere id quod quis vitiabit agendo. Uitiabit id eſt vitioſe aget. Interdum ſignificat vitium et ſtuprum afferre puelle nō ſine eius vitio ⁊ quaſi vi turbatione qꝫ affert Glycerium. i. illam puellam cui nomen hoc inditum fuerat menandro: quāuis re vera eſſet paſſibula filia Chremetis. Dicitur autē glycerium dulcis amor. Nam componitur ex glycis quod eſt dulcis ⁊ eros amor quaſi dulcis amor. et ſic quoqꝫ diminutionem adulatione amatoria a grecis prolatum eſt: q̄ꝙ glycera reperiat̄. Martialis in. xj. Formoſam glyceram amat Lupercus. Pāphilus inq̄ vitiat glycerium creditam ſororē id eſt que credita fuit ſoror: vbi ſororem accuſatiuus non habet creditam pro adiectiuo: ſꝫ potius ab eo vt dici ſolet regit̄. Eiuſmodi em̄ participia paſſiua plerūqꝫ copulant ſimiles caſus vbi caſus ſequens ſignificat rem coniunctam vel eandē cū antecedente. Soror inquit Labeo appellata ē q quaſi ſeorſum naſcitur: ſeparaturqꝫ ab ea domo in qua nata eſt: ⁊ in aliā familiam transgreditur. Fratris autem vocabulum publius Nigidius homo impenſus. i. valde doctus non minus argute ſubtiliqꝫ ethymo. i. recto interpretamento interpretat̄. Frater inquit eſt dictus quaſi fere alter. Creditam ergo falſo. i. non vere: eſt aūt ablatiuus poſit᷒ p aduerbio qualitatis: ſororem meretricule ſcꝫ Chryſidis andrie. i. ex andro inſula maris egei: vñ athenas venerat. Meretricula diminutiuū eſt a meretrice ſic poſitum per contēptum: vt cū homuncio appellat̄ aliquis vel homunculus vel homulus: vt Priſcianus habet de diminutiuis. Quatuor em̄ de cauſis proferuntur diminutiua. Prima gratia ſignificationis vt regulus paruus rex gratia vrbanitatis et vitande arrogantie: vt ingeniolum gratia adulationis vt corculum ocellus gratia contemptus vt homuncio ⁊c. Andrie aūt hic eſt adiectiuum ab andro nole ſubſtantiuo deriuatū. Declinatqꝫ Andrius a um. i. de Andro illa inſula nomen eſt denominatiuum ⁊ gentile genere id eſt natione de gente vel patria. Nam genus interdum dicitur tota cognatio eorum qui ab eodem principio originem ducunt: vt Romani a Romulo. Nam primi reges fuerunt patresfamilias: ex quibus genera propagata ſunt et ciuitates condite: vt ait Ariſtoteles libro primo politicorum. Interdum genus refertur ad nobilitatem: vt familia ad copias: ait Donatus. Item genus aliquando eſt progenies: aliquando genus: vt iam dictum eſt: aliquando ipſa generatio. Genus autē putatur dictum: vt refert Feſtus a greco vocabulo terre quam greci geas dicūt poſſumus quidem dicere imitati Terentium habeo matrem genere cenomananam: qꝫ. i. ⁊ glycerio facta grauida. i. pregnāte ablatiui abſoluti ſic reſoluendi. i. vbi vel poſtq̄ glycerium facta eſt ſeu euaſit grauida. Pamphilus dat fidem. i. ſancte promittit. Nam dare fidem eſt ſancte promittere. Uergi. Accipe daqꝫ fidem. i. accipe meam pmiſſionem: et da mihi viciſſim tuam Dicimus etiam quamcūqꝫ fidem pro me dederis eam preſtabo. i. exequar quicquid de me promiſeris. Promittit ergo hanc glycerium fore. i. futuram eſſe ſibi Pamphilo vxorem. i. coniugem. Ab vngendo dicitur vxor: vt ait Donatus: quod cum puelle nuberent maritorum poſtes vngebant: et eis lanam figebant Ennius exinde inquit Tarquinium bona femina lauit ⁊ vixit. Inde vxorius dicitur qui vxori ſeruit, ait Seruius. Nam pater ſcilicet Simo deſponderat: id eſt deſtinauerat ei Pamphilo aliam ſcilicet gnatam: id eſt filiam Chremetis ſenis ciuis Athenienſis nomine philomenam. Deſpondere ⁊ ſpondere hanc habent differentiam. Nā pater adoleſcentis qui filio puellam petit deſpondet filium ſuum ducturum in vxorem illam quam petit. Pater autem ſponſe a quo petitur puella ſpondet ſe daturum filiam nuptui, adoleſcenti a cuius patre petitur. Nam vt Seruius Sulpitius in libro quem ſcripſit de dotibus inquit. Sponſalia in ea parte, Italie que Latium appellatur hoc more: atqꝫ iure ſolita erant fieri. Qui vxorem ducturus ab eo: vnde ducenda erat: ſtipulabatur eam in matrimonium ducturum: qui daturus erat idem ſpondebat daturum. Is contractus ſtipulationum ſponſionumqꝫ dicebatur ſponſalia. Tum que promiſſa erat ſponſa appellabatur qui ſpoponderat: ducturum ſponſus. Sed ſi poſt eas ſtipulationes vxor non dabatur aut non ducebatur: qui ſtipulabatur ex ſponſu agebat. Iudices cognoſcebant. Iudex quamobrem data accepta ve non eſſet vxor querebat. Si nihil iuſte cauſe videbatur litē pecunia eſtimabat: quantiqꝫ interfuerat eam vxorem accipi aut dari eū qui ſpoponderat aut qui ſtipulat᷒ erat condemnabat. Hoc ius ſponſaliorum obſeruatum dicit Seruius ad id tempus quo ciuitas vniuerſa latio lege iulia data eſt. Hec eadem Horatius ſcripſit in libro quem de nuptijs compoſuit. Hec Gellius. Atqꝫ vt id eſt poſtq̄. Simo pater cōperit. i. deprehendit cognouit. Inde dici ſolet compertum eſt mihi: vel habeo compertum: id eſt exploratum eſt mihi vel habeo exploratum vel perſpectum. Ut ergo comperit amorem pamphili filij: ſimulat id eſt fingit nuptias futuras: id eſt faciendas. Nam futurus interdum a ſum es retinet ſignificationem. Interdum a fio fit vt hic. Uocis tamen formatione a neutro deriuatur: ſed a verbo antiquo fuo fuis fuit futum futu quod in diſſuetudinē abiiſſe conſtat retinemus tm̄ fui preteritum quod verbo ſum es eſt accommodamus. Nuptie autem ſiue matrimonium nā idem ſibi volunt: vt in inſtitutionib᷒ titu. de patria poteſtate. Uiri ⁊ femine coniunctio eſt indiuiduam conſuetudinem vite continens. Pater ergo ſimulat futuras nuptias cupiens: id eſt volens cognoſcere quid animi id eſt quē animum: vt quid cauſe eſt: id eſt que cauſa. quid rei: id eſt que res filius ſuus Pamphilus haberet. Pamphilus non repugnat ſubire nuptias que apparabantur ei ſuaſu. i. admonitione Daui callidi ſerui. Sed vt. id eſt poſtquā Chremes pater Philomene deſponſate ſiue deſtinate Pamphilo vidit puerulum natum ex Glycerio amata a pamphilo: que reuera erat paſſibula recuſat. i. renuit ipſe Chremes nuptias: id eſt matrimonium contrahi cum pamphilo. A puer proprium diminutiuum fit puellus: vt a puerpera quod dicebatur puella: quod autem puerulus dicitur potius a puerius nominatiuo manare iudicatur ipſe pater abdicat. i. expellit a ſe generum non qui eſſet ſed qui futurus ſperabatur. Abdicare eſt expellere a bonis filium dum viuit pater. Exheredare vero eſt filium a bonis paternis expellere poſt mortē patris. ſed abdicare eſt grauius quod etiam in ſe exheredationē continet mox id eſt ſtatim poſt conuerſionem factam omnium turbationum ⁊ rixarum. Chremes dat Pamphilo in vxorem hanc

C. Sulpitij Apollinaris periocha.

Sororem falſo creditam meretricule genere Andrie, Glycerium vitiat Pamphilus: Grauidaqꝫ facta, dat fidem vxorē ſibi fore hāc. Nam aliam pater ei deſponderat, gnatam chremetis, Atqꝫ vt amorē comperit, ſimulat futuras nuptias, cupiēs ſuus quid haberet animi fili᷒, cognoſcere. Daui ſuaſu nō repugnat pamphilus. Sꝫ ex Glycerio natū vt vidit puerulū chremes, recuſat nuptias, generum abdicat. Mox filiam Glycerium īſperato agnitā, dat Pamphilo hāc, aliā Carino coniugē.

Glycerium cuius amore tenebatur Pamphilus agnitam id eſt recognitam. Agnoſcimus enĩ vetera: cognoſcimus noua filiam id eſt que agnita fuit eſſe filia Chremetis que paſſibula dicebatur: inſperato aduerbium: id eſt preter ſpem inopinato preter expectationẽ: preter opinionẽ: nã cũ agnita fuit nõ ſperabãt parẽtes ſe vnq̃ viſuros filiã quam mortuã putabãt: ⁊ ipſe Chremes dat aliã .ſ. Philomenã cõiugem .i. vxorem Carino adoleſcẽti athenienſi. Aliam poſuit pro alteram: nam duas tñ filias habebat Chremes: Philomenam ⁊ Paſſibulam.

¶ Explanatio argumenti Andrie Terentij.

Sororẽ ⁊c. Iſtud eſt argumẽtũ Andrie. Eſt enĩ argumẽtũ breuis ⁊ cõpendioſa narratio totius materie ſeu fabule ſeu hiſtorie quã tractamus. Qđ q̃dem argumẽtũ creditur a poeta ipſo nõ eſſe cõpoſitũ neq̃ eſt de integritate comedie. neq̃ recitatur ſicut ſequentia omnia. Quia non expediret populo euentũ rerũ aperire. Alioquin enĩ ſtatim aufugeret viſis quibuſdam partib⁹: nec finẽ expectaret ſicut nũc qñ deſiderio finis videndi ⁊ dubij exitus ſciẽdi detinet. Cõpoſita aũt huiõi argumẽta ſunt a grammaticis ⁊ expoſitoribus comediarũ vt per ea iuuenes ſeriẽ totius rei intelligãt. Ideoq̃ vt nos ⁊ qui poſtea in textu autores dicent ſine longa declaratione intelligi poſſint longius totã rẽ enarrabimus. Sciant tamẽ lectores q̃ in huiõi ludis ſeu comedijs nõ oportet q̃ rẽs ſint geſte aut ex vera hiſtoria ſumpte: imo oẽs ſunt ab ingenio ipſi⁹ poete greci ꝯficte. Uñ apparet ſtatus ingenij poetaꝝ q̃ ita res ſciũt fingere vt re vera eueniſſe eas putemus: nam multa que ex conſilio ⁊ ex ꝓuidentia poetarum in comedijs fiunt a caſu euenire videnẗ: hui⁹ aũt preſentis comedie hiſtoria ſic effecta eſt. Fuerãt olim in regiõe athenienſi fratres duo mediocriter diuites quoꝝ alter vocat⁹ eſt Chremes: Alter Phania. Chremes ex vxore ſua generauit duas filias Paſſibulã ⁊ Philomenã. qb⁹ adhuc teneris ortũ eſt athenis graue bellũ: quapropter chremes in aphricã ꝓfugit. Phania aut creſcente bello fratrẽ ſequi volẽs nauẽ ꝯſcẽdit ⁊ paſſibulã filiã fratris ſui quã ſolã derelinq̃re ſtatus eſt ſecum aſſumpſit. Orta aũt tempeſtate apud andrũ fracta eſt nauis ei⁹: ⁊ ipſe cũ filia illa paruula eiect⁹ eſt egen⁹ ⁊ appulſus ad inſulã illã q̃ Andro vocatur ibiq̃ recepit ſe in domũ cuiuſdã ciuis: q̃ paruula erat filia chriſis vocata. Poſtq̃ aũt ibi phania pluſculos eſſet dies venit aliqñ ad eũ cõſanguineus hoſpitis ſui vocatus Crito: qui athenis ante illud tempus cõuerſatus erat cum Chremete ⁊ Simone de quib⁹ mentionẽ fecimus: cui critoni phania fortunas ſuas exponens oſdit quõ bellum fugiens naufragiũ paſſus fuit: ⁊ filiã fratris ſui ſecũ adduxerat: non indicãs tum q̃nam ſibi frater eſſet. Factũ eſt aũt durãte bello: vt phania ille moreret. Puella aũt ſola derelicta eſt: que q̃ in oculis oĩm gratiam meruit vocata eſt Glyceriũ qđ ẽ dulcis amor. Mater aũt Chriſidis cepit eã educare eodẽ modo quo filiã Chriſidẽ: ita qđ fere oẽs eã Chriſidis ſororẽ eſſe crederẽt. Interea aũt loci mater chriſidis moriẗ: pater aũt ãtea mortu⁹ fuerat. Uidẽs itaq̃ Chriſis q̃ ſola eſſet preter illã puellã cognoſcẽſq̃ qđ paupercula deberet viuere cogitauit vt ciuitas Athenienſis eſſet opulẽta: itaq̃ ſperãs q̃ illic forte facili⁹ poſſet ſibi vitã defendere op⁹ mulicbre exercẽdo cũ puella illa que ſoror ei⁹ putabaẗ: ⁊ cũ tota ſupellectili ſua athenas ꝓfecta eſt. Sed ne Chremetis hiſtoriã pretermittã Chremes finito bello athenas redijt: ſed fratrẽ ⁊ filiã nõ inuenit: neq̃ ẽq̃ certi potuit de ipſis habere itaq̃ credidit qđ ambo periſſent i mari aut mortui eſſent. Alterã aũt filiã ſuã quã vnicã ſibi eẽ putabat ſtudio ſuo nutriuit. ⁊ cũ grãdis erat cuidã adoleſcẽti deſpõdit: de quo nũc dicẽdũ erit. Poſtq̃ enĩ chriſis athenas venerat cũ puella illa ⁊ vna ancilla cui miſidi nomẽ ſobrie ⁊ pudice cepit viuere acq̃rẽs ſibi tenellũ victũ ex ope manuũ ſuarũ texẽdo ⁊ nendo: deinde adoleſcẽtes athenienſes vidẽtes qđ pulchra nimis eẽt ⁊ iuuenis: ⁊ ſola ⁊ paupertate honeſta: ſepe aũt ficta ⁊ bene ſimulata honeſtas ⁊ deuotio magnum libidini prebet augmentum ceperunt eam ſolicitare primũ per internũtios: deinde obtẽta cõſenſu in propria perſona ipſam alloquẽtes ⁊ plurima pollicitãtes ſi cõſentire vellet. Illa aũt vt eſt natura humana ꝓna a labore ad libidinem: tandẽ donis ⁊ precibus ⁊ ꝓpria libidine victa ẽ: ita vt nõ vni tñ: ſꝫ trib⁹ ſimul morẽ gereret: q̃rũ noĩa erãt Clinia: Phedria: ⁊ Niceratus ſocij ⁊ familiares cuiuſdã adoleſcẽtis Pãphili noĩe: q̃ pãphil⁹ honeſtus erat ⁊ prudẽs ſciẽs ciuiliter vrbane ⁊ liberaliter cũ oĩb⁹ viuere itaq̃ ſocietatis gratia ſepe adduct⁹ erat cũ alijs ad cenã i domo chriſidis ibiq̃ ſymbolũ cũ alijs ſoluit: quãuis chriſidẽ nõ amaret. Uerũ nõ multo poſt euenit ſi incauti⁹ paſſibulã ſeu glyceriũ inſpiceret et eius amore caperet ipſiq̃ cũ ea cõfabulari: inuenitq̃ eã lepidã: ſapiẽtẽ: eloquẽtẽ ⁊ in oĩbus gratioſam. quocirca eius amore tandẽ exarſit nec quieuit donec blãdis precibus ⁊ pollicitationib⁹ eam ſibi conſentientẽ effecerat: clam tñ oĩbus dempta chriſide: euenit aũt quod grauida eſſet glyceriũ: ſed nõdũ percipiebatur. Interea autẽ tẽporis ſepiſſime in domo chriſidis erat: ita qđ ſimo pr̃ eius haberet ſuſpitionẽ de chriſide: de puella aũt nihil ſuſpicabaẗ. Sciſcitabaẗ ergo ex ſeruis triũ illoꝝ qui chriſidẽ amabãt: q̃d pãphilus in domo egit. Nã vt in p̃ia ſcena dicet: Ipſe Simo obſeruabat mane ſeruos eorum: ⁊ interrogabat eos: quis heſterno die chriſidẽ habuerat: ⁊ reſpondebant nunc. clinia: nunc phedria: nunc niceratus: ⁊ cũ nunq̃ pamphilũ nominarent queſiuit. Et q̃d pamphilus fecit. Reſponderunt: cenauit ſymbolũ dedit. Uñ Simo multũ gaudebat credẽs qđ filius cõtinẽtiſſimus eſſet eo qđ in domo inhoneſta inter laſciuiẽtes pudicus permãſerat. hoc enĩ credidit nõ ſciẽs de glycerio. Et q̃ patres nimiũ filios amãt ⁊ eos libẽter laudãt ⁊ laudari audiunt ſepe pamphilũ extollebat: qđ etiam alij fecerũt Nam re vera probus adoleſcens erat q̃uis amore claꝫ captus eſſet. Uñ euenit qđ chremes ille de quo dictũ eſt audiẽs pãphili honeſtã ⁊ frugalẽ vitã vltro venit ad Simonẽ offerẽs filio eius filiã ſuaꝫ vnicã: ⁊ pñtabat cũ ſumma dote: quam rem Simo acceptauit. Interea aũt Chriſis illa moritur: ⁊ dum ad vſtrinã vbi corpora vrebanẗ duceret: aſſuerunt illi tres amatores ⁊ gratia illoꝝ etiã erat in põpa funebri. Pãphilus ⁊ amore pãphili Simo pater ei⁹. vidẽs enĩ Simo pietatẽ pãphili erga chriſidẽ hoſpitẽ ſuã: ⁊ putãs nil aliud eſſe cauſe cogitabat ſecuꝫ ſi filius me⁹ hoſpite ſue mortẽ tam egre fert quid faceret mihi patri. certe vt nõ minus prius videar eã comitabor. Dũ ergo duceret funus vidit Simo puellã illã quã Pamphilus grauidã effecerat: ⁊ aſpiciẽs eã preter ceteras formoſaꝫ ⁊ gratioſam interrogabat pediſſequas quenã eſſet quã dicebãt ſororẽ eſſe Chriſidis: quãq̃ re vera ſoror eius nõ erat ſed filia Chremetis. Dũ autẽ in ignẽ chriſis mitteretur: Glyceriũ nimio dolore cõmota ſe etiã precipitare in ignẽ voluit qđ videns pãphilus reiecit ſe in eã flens familiariſſime: ⁊ amplexus eſt eã dicẽs. Quid agis Glyceriũ amica mea: qđ quare te ꝑdere vis vila viciſſim in pãphilũ familiariter innixa eſt. Qđ vidẽs Simo ſtatim cognouit amorem Pamphili: ⁊ qđ eius cauſa in domo chriſidis ſepe erat: ⁊ qđ funus chriſidis ea de cauſa celebraret. Grauiter igitur cõmotus redijt domũ neſciuit quid faceret. Non enĩ potuit filiũ obiurgare ex eo qđ puellã q̃ ſe cõburere voluit ſaluaſſet. Uerũ quãquã chremes hec etiã intelligens filiam ſuã ſequẽti die volebat denegare: tñ Simo ſimulabat futuras eẽ nuptias vt ſciret ã pãphil⁹ tã ꝑdite amaret eã: vt nõ vellet ducere vxorẽ qđ ſi ſic tũc habuiſſet veras cãs obiurgãdi ſꝫ ſi nõ renuiſſet ducere vxorẽ: tũc intẽdebat q̃ chremetẽ iterũ oraret vt filiã deſpõderet: quod ab eo faciliter impetrare ſperauit: eo quod ſummi amici eſſent. Dauus aũt ſeruus callidus itellexit qđ chremes generũ refutauerat: ⁊ quod ſimo ad tentãdũ Pamphilũ nuptias ſimularet: ſed nõ animaduertit qđ nõ poſſet faciliter a chremete nuptias veras impetrare. Itaq̃ perſuaſit Pamphilo qđ patri iubenti vt vxorem duceret conſentiret: dicens non eſſe periculum eo qđ chremes filiam ſuã nollet dare. Magnum autem econtrario pe-

ꝑiculum oſtendit ſi pamphilus negaret ſe vxorem velle ducere: q2 tūc pater acerbe ipſuȝ obiurgaret: ⁊ Glyceriū cuius cauſa pamphilus nuptias fugeret faciliter extra oppidū eiiceret. Cōſenſit itaq; pamphilus dauo ⁊ patri iubēti vxorem ducere: quo facto ſimo chremetem adijt nuptias impetrauit: quod vidēs pamphilus totus attonitus ⁊ ira in Dauū perſuaſorē cōmotus fuit cōmotus fuit etiam carinus ſocius pamphili qui amauit illā filiam chremetis quā pāphilo voluerūt dare. Commotus inſuper fuit dau⁹ ꝙ pamphilū timuit: itaq; ita calliditate ſua inuenit mediū ad diſturbandas nuptias: q2 voluit filiū ꝙ eodem die quo nuptie fierent pāphilo naſcebatur ante oſtiuȝ ſimonis ponere vt eo viſo nuptie diſturbarentur. Forte autem dum dauus puerum ex domo criſidis vbi glyceriū puerpera fuit afferret. Chremes interuenit ac dauo cum miſide āncilla glycerij litigāte cognouit pāphilū habere filium ex puella quā ciuē atticā dicebāt. Lex aūt athenienſiū erat q; ꝙ ciuē vitiauerat eaȝ ducere cōpelleretur. Itaq; chremes grauiter cōmotus ad ſimonem redijt: ⁊ iterum nuptias refutauit. Cū aūt adhuc loquerentur venit quidā vir ex andria ſobrinus. i. cōſanguine⁹ ex ſorore chriſidis ad quē hereditas eius pertinebat que tota glycerio derelicta fuit eo qꝺ putabaꝶ eſſe ſoror chriſidis. Verū vir ille crito noīe ꝙ not⁹ erat chremeti ⁊ ſimoni adduct⁹ eſt ad eos ⁊ oſtendit glyceriū eſſe ciuem athenienſem. Tandemq; inuēta eſt eſſe filia chremetis vnde oēs gauiſi ſunt: ⁊ pāphilus eā ducit ⁊ relictā duxit carin⁹. In fine aūt totius fabule oſtēdā quō oēs fere tandē leti effecti ſunt: ſed hec pro argumēto ſufficiūt: addere poſſum diſtinctionē eſſe faciēdā illic. Nā ei aliam pater deſponderat. Nō eñ aliā gnatā ſ; aliā vxorē videlicet gnatam chremetis. In fine autem aliam carino ⁊c. quidam legunt illam ⁊c.

¶ Argumentum prologi.

¶ Huius prologi ratio eo tendit vt nouus poeta veniam paret eo qꝺ non vt reliqui poete argumentum ſuo loco narret: tum deinde vt veterem in odium ducat. Poſtremo vt Terentium modeſtiſſimum minimeq; errantem comprobet.

Prologus.

Poeta quū primū aīm ad ſcribēdū appulit: id ſibi negociū credidit ſolū dari, populo vt placerēt, quas feciſſet fabulas. Verū aliter euenire multo intelligit. Nā in prologis ſcribundis operā abutitur, non qui argumētuȝ narret: ſed ꝙ maleuoli veteris poete maledictꝭ rñdeat. Nūc quā rē vitio dēt, queſo animū aduortite. Menāder fecit andriā ⁊ perinthiā. ꝙ vtrāuis recte norit, ambas nouerit: nō ita diſſimili ſunt argumēto, ſed tamē

¶ De nominibus ⁊ partibus perſonarum prime comedie.

Quantū aūt ad noīa pſonarū hu⁹ comedie partiū ſciēdū eſt ꝓpria noīa ingenuis ꝑcipue ꝯuenire. ſeruilib⁹ aūt ⁊ inhoneſtis danꝶ noīa patriaꝝ aut officij. gaudēt tñ ꝓprio noīe appellari. Unde dauus ꝺr a dacia ſyrus a ſyria frigi⁹ a frigia pr̄ia ſua. Miſis a miſi: Leſbia a leſbo: andria ab ādro. Propria tñ noīa interdū ꝓ officijs finguntꝛ: vt pāphilus latine ꝺr totus amans vel totus in amore. Glyceriū ꝺr dulcis amor. Chryſis aurea ꝓpter pulchritud.nē ⁊ ſic de alijs multis ꝙ res parū facit ad linguā vulgarē incūda tñ eſt cognitu. Partes aūt danꝶ pſonis ſcꝺm principalitatē in agendo vñ illi danꝶ prime partes ꝙ plurimū ⁊ principaliter agit ſic cōſequēter. Unde in hac comedia prime partes dantur Simoni: ſcꝺe Dauo. tertie Chremeti quarte Pamphilo. quinte charino. ſexte Miſidi. ⁊ ſic deinceps.

Poeta quū primū ⁊c. hic ꝓlogus quē in manibus habemus eſt relatiuus qm̄ in aduerſarium maledicta referuntur: ⁊ quidem acriter ea tamen ſubtilitate: vt poeta videatur oīa refellere laceſſitus aduerſarij maledictis. Sunt aūt quatuor prologi ſpecies alius eſt commendatitius in quo fabula aut poeta cōmēdatur. Alius relatiuus quo aut aduerſario maledicta aut gratia populo referunꝶ. Quidam eſt argumētatiuus fabule argumētū exponens. Quidā mixtus oīa hec in ſe cōtinēs. Hic autem prologus eſt in quo defenſor poete introductus oſtendere nititur poetā modeſtū minimeq; errātem ⁊ aduerſarium in inuidiam vocare cuius maledictis rñdendo occupatus a narrando argumento ſupſedere cogitur. Comici aūt ſolent introducere nō ſeipſos in prologis loquētes. ſed aliū inducūt ex abrupto aduerſariū reprehendentem poete cōmendatione adhibita: qꝺ fecit ariſtophanes inducens in prima comedia ſua chremetem: qꝺ etiā ſatis videre eſt in hoc ipſo Andrie ꝓlogo in quo poete defenſor inductus captat beniuolentiam a perſona poete eā cōmēdando ⁊ a pſona aduerſarij eā in crimē ⁊ inuidiā vocando. ¶ Poeta cū primum ⁊c. Poeta a pieo. i. facio dicitur q; carmina facit. Verg. pollio ⁊ ipſe facit noua carmina. Appello is. ex ad ⁊ pello ſignificat ſubducere naues ad litus quaſi pellere naues ad litt⁹. Inde appulſus. i. acceſſus ⁊ ꝓprie ad aquā vel ad litt⁹: trāſfertur aūt ad alia: ſed appello as. ſignificat nomino as. Cicero in epiſtolis. tertio quoq; verbo orationis ſue me appellabat qꝺ ex ad ⁊ pello as. cōponitur qꝺ ſimplex nō eſt in vſu. ſed cōpoſita eius appello ⁊ cōpello as. qꝺ eſt alloquor eris. Verg. Prior eneā ꝯpellat achates. Negotiū interdū capiꝶ pro labore vt nō ē magni negotij debilē ſuperare. i. magni laboris. Interdū capiꝶ ꝓ moleſtia cura ſiue ſolicitudine. Cū ꝑmū: vt ꝑmū vbi ꝑmū ſtatim vt ſimulaꝶ ſimul atq; poſtq̄ poſtea. q̄ idem fere ſibi volunt poſtulantq; duo verba: q̄ primū vero qꝺ ſignificat citiſſime vnum tantum vt veni ad me q̄ primū. i. citiſſime. Interdum cū primum due partes ſunt vt hic ordo eſt. quum. i. quādo poeta appulit animū. i. applicuit vel adhibuit ingeniū ad ſcribēdū. i. cōponendū poema credidit id negotiū. i. illā ſolicitudinem ſolū. tantūmodo dari ſibi vt. i. ne nō; vt Donati ſententia fabula. i. fabule vel ſubaudiaꝶ fabule quas fabulas feciſſet placerent populo. vt ſit ſenſus putauit ſibi dūtaxat illā curā ſiue illū timorem relinqui quod ſue fabule populo nō placerent de quo vnuſquiſq; poeta ſolet eſſe ſolicitus. Aut ſi ponatur negotiū pro labore: et vt ꝓ qꝺ ſenſus erit putauit ſolum illum laborē ſibi relinqui vt efficeret ſuas fabulas populo placere: ſed ſpe falſus intelligit ſibi eſſe maledictis poete laceſſentis rñdendū: itaq; ordo eſt verū poeta intelligit euenire multo aliter i. longe ſecus vel valde cōtra quare nā abutitur opera. i. labore ⁊ induſtria: hoc eſt nō bene collocat laborē ſuū in prologis. i. prefationibus ſcribendis preſertim ꝙ poeta. ſ. non narrat argumentum. i. fabule materiā vt facere deberet: ſed qui reſpondeat maledictis. i. purget detractiones ⁊ criminationes poete natura maliuoli ⁊ longa ꝯſuetudine: quia iam veteris ⁊ in emulatione inueterati. Ubi aduertendum puto dictum Diomedis legentis operam abutitur. inquit enim ita fuiſſe antiquos locutos vtor hanc rem abutor hanc rem: quod a recentioribus dictuȝ eſt vtor hac re. i. abutor hac re. vt ait Donatus vtimur fructu rē ipſam nō deperdentes. Abutimur autem ⁊ rē deperdentes ⁊ fructū. vtimur enim agro abutimur oleo aut vino. Legunt etiam negoti pro negotiū: vt verſus approbat ⁊ ſcribūdis ꝓ ſcribendis. Non qui ſubaudiatur nō exiſtēs is qui vel vt poete qui nō ⁊c. Nūc queſo. i. poſco vos ſpectatores animum aduortite. i. diligēter attendite quam rem vitio dent. i. quid vituperent ⁊ improbent. quod ſi ſubaudiatur hic datiuus poete ſenſus eſt attendite de qua re poetā vituperēt. Nā dare rē aliquā vitio alicui eſt

cum vituperare ſugillare. Jtidem vertere rem aliquã vitio cuiq̃ idem ſignificat. Menãder narrat qđ vitio illi da bit inquiens verti vitio quod trãfferẽs ſibi Menãdri andriã ex perinthia altera comedia greca cõuerterit in ſuã latinam andriam que illi congrue viſa fuerunt: qđ non diffitetur confutans ab authoritate et exemplo id vitium nõ eſſe precipue cum id grauiſſimi authores comici effecerint. Attende ordinem. Menander poeta grecus fecit Andriam ⁊ perinthiam grecas comedias et bene fecit quia earum argumentũ excogitauit. Scribitur aũt Terentius transferens. licet in eius laudẽ ⁊ facere quo

diſſimili oratione ſunt facte, ac ſtilo. Que cõuenere, in andriã ex perinthia fatetur trãſtuliſſe, atq; vſum pro ſuis. Jd iſti vituperant factum: atq; in eo diſputãt, cõtaminari nõ decere fabulas. Faciũt ne intelligẽdo, vt nihil intelligãt. qui quũ hunc accuſant, Neuiũ, Plautũ, Enniũ accuſant: quos hic noſter authores habet: quorũ emulari exoptat negligentiam potius, q̃ iſtorũ obſcuram diligentiam. Dehinc vt quieſcant porro moneo. ⁊ deſinãt maledicere, malefacta ne noſcãt ſua. Fauete, adeſte equo animo, rem cognoſcite, vt pernoſcatis, ⁊ quid ſpei ſit reliquum, poſthac quas faciet de integro comedias, ſpectãde, an exigende ſint vobis prius

q̃ dicatur. qui nouit. i. cognouerit recte. i. bene ⁊ vt intelligi debet vtrãuis earũ ſcilicet hoc eſt vtrãc libet ſiue alterutram earũ nouerit ambas nõ ita i. nõ adeo diſſimili ſunt argumento. i. materia: ſʒ tamen ſunt facte diſſimili oratione. id eſt diſſimilibus ſentẽtijs: ac diſſimili ſtilo. i. iũctura verborũ. Ubi aduerte orationẽ in ſenſu ſiue ſententijs eſſe ſtilum in verbis ſiue corũ iũctura qui etiã charac ter dr. argumentũ aũt i reb⁹. Jpſe poeta fatetur tranſtuliſſe. i. traduxiſſe ex perinthia. greca in andriam latinam ea que cõuenere. i. cõmoda fuerũt ⁊ apta atq; fatetur ſe eſſe vſum illis tranſlatio pro ſuis. i tanq̃ a ſe inuentis. vel pro ſibi cõuenientibus: iſti maliuoli. ſcʒ per contemptum dicitur vituperant factũ illud atq; diſputãt. i. immorantur calumniantur vel argumentantur in eo vcʒ qđ ſequitur nõ decere. i. nõ honeſtũ eſſe fabulas cõtaminari. i. q̃ſi fedari aut maculari ex multis vnã faciẽdo Contaminare enim eſt manibus luto plenis aliqđ attingẽdo illud relinquere pollutũ maculatũ ſiue

fedatum. Ne. i. certe vt ait Laurentius. Uel vt donatus. i. valde intelligẽdo. i. prout nimis curioſi minima queq; rimando efficiunt vt nihil intelligant. Jnterdũ enim nimia curioſitas ac vt poeta inquit obſcura diligentia potius eſt omittenda q̃ ſequẽda. Alij capiũt ne p vtrũ interrogatiue illud dictũ legẽdo. Alij p nõ verũ. vt bene ſentit Donatus melius eſt vt p certe aut valde accipiatur. Qui maleuoli cũ accuſant. i. arguũt hũc Terẽtiũ accuſant Neuium Plautũ Enniũ poetas magne authoritatis. Quos poetas hic nr̃ poeta habet authores imitãdos. i. quorum ſequitur authoritatẽ ⁊ eorũ ſe tutatur authoritate. Quorũ poetarũ exoptat. i. preeligit emulari. i. imitari aliqũ luidere negligẽtiam. i. nõ nimiã curioſitatẽ potius q̃ exoptet emulari diligentiam. i. curioſitatẽ obſcuram. i. afferentem abſcuritatem dictis iſtorũ maleuolorũ. Dehinc admonet eos vt ceſſent maledicere ne audiãt malefacta ſua. Dehinc. i. deinceps moneo. i. admoneo eos vt porro. i. in futurũ ſiue poſtea quieſcãt. i. quieti ſedeãt q̃ tam inſolẽtes ſunt ⁊ inquieti: neq; amplius aĩm ſuũ perturbatione inuidie vexent. ⁊ deſinãt maledicere. i. detrahere ne noſcant ſua malefacta manifeſtatione poete qua ſit criminaturus eos et vitia detecturus ceſſent detrahere. Fauete. Ad auditores cõuertitur a quib⁹ fauorẽ captat. Fauete. i. fauorẽ date ſilendo ſic ⁊ pontifices dicebant. Fauete verbis: fauete linguis. Et verg. Ore fauete oẽs adeſte. i. auxiliũ prebete ⁊ intenti eſtote vt aduocati adſunt clientib⁹ equo aĩo. i. bono animo. ⁊ cognoſcite. i. intelligite rem. i. comediã agẽdã vt pernoſcatis. i perfecte noſcatis eam rẽ. ⁊ etiã cognoſcatis quid ſpei reliquũ ſit. i. que ſit apud vos reliqua ſpes. Uel qđ ſpei. i. que ſpes reliquũ. i. reliquorũ hoc ẽ reliquarum comediarũ ſit apud vos aĩ. i. vtrum comedias. i. comedie. Uel ſubaudi comedie quas comedias poeta faciet. i. trãſferet vel ſcribet poſt hac. i. amodo vel impoſterũ. de integro. i. ex integris grecis vel denuo vt ſit aduerbium: ſint ſpectande. i. aſpiciẽde vobis p a vobis an prius. i. ãteq̃. peccent vtrum ſint exigende. i. excludende ab ex qđ ẽ extra ⁊ ago agis qđ eſt duco ducis. Tanq̃ dicat de hac fabula ſumite ſpecimen. i. degustationẽ. vt ſciatis an cetere vobis ſpectande ſint.

¶ Expoſitio literalis huius prologi.

Poeta cũ primũ ⁊c. Poeta vt dixi in primo capitulo preambulorũ ſignificat factorẽ rei quã artificioſe et quaſi diuine cõponit ⁊ fingit. Multe aũt ſunt cauſe quare Terẽtius maluit dicere Poeta quũ primum. quã ſic. Terẽtius quũ primũ. quas cauſas ſic Donatus ponit. Cũ maiore honore poetã quã Terẽtiũ dixit vt illud de ipſo nole de quo laborat ornaret. Pro quibus verbis ſciendũ eſt primo q̃ triplicia ſunt hoĩm exercitia. Quedã ſunt oĩno honeſta ⁊ magne dignitatis. vt ſunt exercitia regũ: principũ: poetarũ. oratorum magiſtratuũ, ⁊ oĩm eccleſiaſticorum. Alia ſunt oĩno inhoneſta vt oĩm turpi queſtu viuentium vt ſunt lenones. meretrices vſurarij, tortores. ⁊ eiuſmodi. Alia ſunt mixta ſine honore et ſine magna laude ⁊ dignitate, vt ſunt mechanica officia textorũ. fullonũ fabrorũ ſartorũ ⁊c. Qui in primo exercitijs ſunt volũt noĩe officij ⁊ dignitatis appellari. Unde ſi regẽ. principẽ cãcellariũ. iudicẽ cõſiliariũ prepoſitũ doctorẽ. locũ tenentẽ aut eiuſmodi ꝓprijs dignitatis noĩbus appellaremus. ipſi crederẽt ſibi iniuriã fieri. Qui in exercitijs honeſtis ſunt ſolo ꝓprio noĩe vocari volunt. Sicut etiã humiles perſone gaudẽt dum a diuitibus ꝓprio noĩe appellantur. Non enim amicus eris ſi quem lenonem. ſicarium, aleatorẽ tortorẽ. vſurariũ aut eiuſmodi vocaueris. Qui in tertio ſunt exercitio vtroq; noĩum fere ſimul libẽter appellãtur vt Joãnes faber. Petrus Apothecarius ⁊c. Quia aũt officiũ poete honeſtiſſimum eſt: vt p̃mo capitulo oſtẽdit. ideo multi gaudebãt ſalutari poete ſicut dicit Acron q̃ greci poetas ſalutauit chere hoc eſt ſalue poeta. Romani etiã gaudebant ſic ſalutari, qđ Horatius moleſte tulit in illis q̃ nõ erãt veri poete. Unde dicit in libro de arte poetica in perſona ſua pro quolibet alio. Deſcriptas ſeruare vices operũq; colores. Cur ego ſi nequeo ignoroque Poeta ſalutor. Si ego inq̃ neſcio ſeruare illud qđ ad artificiũ poeticũ pertinet quare ſalutor poeta. q. d. iniuſte: cũ nullus debeat vocari poeta niſi ſit dignus. Et ſi quis dicat q̃uo Teren. cũ iuuenis etiã et de nouo incipiens auſus eſt ſe poetam appellare. Dices q̃ in poetis non attenditur annoſitas neq; longa experientia ſicut in alijs artificibus. Quia vulgo dici ſolet alij artifices per doctrinã ⁊ ſtudium exercitiũq; fiũt: ſed poeta naſcitur q̃ diuinũ ingeniũ qđ ipſi a muſis inſpiratur ſine labore obtinet. Et ideo dicit Teren. q̃ credidit ſibi id negotij hoc ẽ officiũ ſcribẽdi poema dari qđ nature eſt ⁊ fati: vt ſtatim dicemus. Ne ergo q̃s dubitet an qui hanc comediam ſcripſit eſſet poeta dicitur in primo verbo prologi. Poeta ⁊c. Ut enim dicit Donatus. Terent. laborauit de hoc nomine. hoc eſt incertum erat ⁊ nondũ ſatis probatum an ipſe eſſet poeta. Cauſa autem dubitationis triplex erat. Una ex iuẽta. altera ex nouitate ſcribẽdi. tertia ex genere ſcribendi. Poſſet enim aliquis dicere qũo poetã appellas q̃ adhuc tam iuuenis eſt. Ad hoc põt dici q̃ ad poetã non requiruntur anni: ſed diuinus ſpũs. Et ſi q̃s dicat: qđ fecit vt poeta appelletur. Rñderi poteſt q̃ hanc fabulã ſic tranſtulit. vt nihil vitij licet reperiri poſſet q̃uis emuli eius diligentiã fecerint vt aliqđ reprehenſione dignũ annotarẽt. Tertio ſi dicatur q̃ nõ ſatis ſit cenſendus hoc

vt ꝗ̄s poeta appellaṫ ꝙ comedias ſcripſerit:qꝛ vt dicit Hor. in ſermonib⁹ dubitandū ē an comedia eſſet poema. Propterea ꝙ acer ſpūs ꝛ vis verborū in ea nō eſſet ꝛ multi aſſerūt ꝙ nō eēt poema vt dixim⁹ in p̄lo capitulo. Uerum Terē. nolēs excludi a dignitate tāta dicit ſe eſſe poetā. Cām dicem⁹ ſtatim vbi oñdem⁹ quare ſe dicit facere fabulas. Eſt ergo vna cā q̄re a noīe poete incipiṫ:qꝛ voluit poeta a dignitate officij appellari. Scōa eſt qꝛ appellando ſe poetā remouit dubiū an eſſet poeta. nō tñ loquiṫ in ꝓpria ꝑſona qꝛ vt p̄u⁹ dcm̄ eſt i comedijs. Eſt ḡ vna poeta nūq̄ loquiṫ ſꝫ qꝛ certū eſt ꝙ ꝓlogū fecit tm̄ eſt ac ſi ip̄e loquereṫ. Tertia cā pōt eſſe qꝛ qn̄ al. q̄d facim⁹ nō ꝓpria authoꝛitate:ſꝫ noīe officij:tūc ꝯueniēs ē vt nomē officij ꝛ dignitatis nr̄e exprimam⁹. Qꝛ ḡ edere comedias eſt offiū poete. iō poeta ꝛc. ꝛ nō Teren. eſt ꝛ alia cā ſatis efficax:qꝛ eñ Terētius adhuc erat ignot⁹ ꝛ nullas ediderat fabulas:forte ſi dcm̄ fuiſſet. Cū Terē. p̄mū aīm appulit ꝛc. ꝓpl̄s aufugiſſet dubitāō an dign⁹ eēt cui⁹ opa viderenṫ. itaq̄ vt honeſtatē officij ꝛ ſuā dignitatē ꝯſtrereṫ, fecit ꝓlogū dicēs. Poeta cū p̄mū ꝛc. Aliud in quo fertilis eſt ſignificatio eſt illud verbū appulit. Appellere eñ ꝓp̄ie ē nauē ex maris tēpeſtate ad portū dirigere qđ ſt pellēdo vētos fluct⁹ ꝓcellas ꝛ ſcopulos in quo magna eſt difficultas. Applicaṫ aūt ꝓp̄ie ad offm̄ poete:qꝛ iuuenilis etas vt dicimus ē inſtabilis ꝛ incerta vt mare. Et iō dicit Terē. qꝛ applicauerit aīꝫ ad ſcribēdū ſicut nauē appelleret ex maris ꝑturbationib⁹. Uñ magna diligētia ē ferueñs ſtudiū ad ꝓpl̄o cōplacēdū ſignificaṫ. Tertiū vocabuluꝫ ē dari. dr̄ eñ dari qđ benignitate nature ſeu fatorū ſine nr̄a opa nobis cōtigit. Uñ qñ nobis aliquā ſpālē grām i oculis olim dicere volum⁹, dicim⁹ hoc mihi datū eſt:vt placeā t q̄ faciā oīa. Qꝛ ergo Terē. ex natura poeta ſic dicit ꝙ credidit ſibi offiū ſcribēdi fabulas dari. Quartū vocabulū eſt feciſſet. Facere eñ ꝓp̄ie cōuenit poetis qui a faciēdo appellanṫ. Sꝫ tñc tm̄ facere dicimṫ qñ aliqđ de nouo cōponūt. Uñ trāſlatores nō dicerenṫ ꝓp̄ie facere:niſi qꝛ tā artificioſe trāſferūt vt nō ſolū trāſtuliſſe, ſꝫ ēt multa feciſſe putenṫ ꝓcipue q̄tū ad artificiū:ꝛ modū dicēdi. Pōt ēt dici ꝙ Terēt. ꝓp̄ie dicit ꝙ credidit ſibi offm̄ ſcribēdi ſolū dari vt fabule q̄s feciſſet placerēt ꝓpl̄o qꝛ lꝫ p̄mū comedias trāſtulit principalr̄ tñ intēdit comedias facere, vt pꝫ ex eius vita. Alia in q̄b⁹ nō eſt magna difficultas patebūt in ꝓceſſu ꝛ declaratione totius textus que talis eſt.

Poeta cū p̄mū ꝛc. In hoc ꝓlogo q̄tuoꝛ fiūt. p̄mū oñdit poeta liberalitatē ſuā erga ꝓplꝫ:vt ei⁹ grāꝫ mereret ꝛ aduerſario ſuo odiū faceret. Deide purgat ſe ab opprobrijs ſibi ſine cā obiectis. Ultio rogat vt cū ſilētio audiaṫ. Prima pars eſt i ꝓncipio. Scōa ibi. Sed q̄ rn̄deat maledictis ꝛc. Tertia ibi. Nūc q̄ſo aīaduertite ꝛc. Ultia ibi fauete ꝛc. Liberalitatē ꝛ hōeſtatē ſuā erga ꝓplꝫ oñdit q̄ſi i q̄libet v̄bo vt patebit:qꝛ oīa tāgit q̄ p̄nt bñficium cōmendare. Uñ ſi queras q̄s eſt q̄ bñficiū cōtulit. Rn̄deṫ digniſſima ꝑſona vcꝫ poeta. Si queras qñ contulit. Rn̄detur p̄mū. i. citiſſime ꝛ in p̄ma etate, ꝛ vtrūq̄ gratiſſimū eſt. Si q̄ras q̄uo cōtulit. Rn̄deṫ ꝙ appulit qđ difficilimū erat ꝓpter ꝑturbationes in q̄b⁹ adoleſcētia eſt. Si queras q̄d appulit. Rn̄deṫ aīm. i. rōnē ꝛ voluntatē. ſ. rōne nihil eſt dignius:ꝛ volūtas ſola eſt nr̄a. ꝛ ideo ab ea deus honorari et amari vult. Si queras ad q̄d appulit aīm. Rn̄deṫ ad ſcribendū qđ honeſtiſſimū offm̄ eſt:qꝛ ſcribere capiṫ hic nō ꝓ eo qđ eſt lr̄as formare. ſed ꝓ eo qđ ē aliq̄d nouū ꝛ bonū cōponere:vñ ſancte doctrine et diuina ſcripta vocanṫ ſacre ſcripture. Si queras q̄re appulit aīꝫ ad ſcribendū. Rn̄deṫ ꝙ credidit ſibi id negotiū. i. offm̄ ſcribēdi dari. i. credebat ꝙ ſibi datū eēt a natura. Sꝫ ad q̄d. rn̄deṫ iō vt placerēt ꝓpl̄o fabule q̄s feciſſet:in q̄ oñditur magna liberalitas:qꝛ nihil ꝓmij expetebat ꝓter q̄ bñplacitū ꝓpl̄i. Deinde mouet magnā cōpaſſionē erga ſe. Primo quia hoc vnū nō potuit īpetrare. Scōo qꝛ multū a ſpe ſua decidit. Tertio ꝙ ſine culpa ſua decidit:vñ dicit. Uerū tñ iſte poeta itelligit ſibi euenire multo alr̄ q̄ vt ꝓpl̄o placerēt fabule ſue. Si q̄ras q̄uo itellexit. Rn̄deṫ qꝛ ſperauerat ꝙ totam fabulā ꝓpl̄s benigne ſpectaret:ꝛ nihil ſine cā reprehēderet:ꝛ tñ luci⁹ lauini⁹ vetus ꝛ maliuolus poeta añq̄ agereṫ reprehēderat eā:vt dicim⁹. Uñ ꝓ tert⁹ cōtinuatiōe hoc ſufficit. Credidit Ter. ꝙ tote fabule ſue placerēt ꝓpl̄o:ſed nūc itelligit multo alr̄ euenire. Nā abutiṫ hoc ē coactus eſt abuti opa in ꝓlogis ſcribēdis. Proprius eñ opa ꝓlogorū eſt narrare argumētū:ſꝫ qꝛ Luci⁹ lauini⁹ q̄ comediā Terētij añq̄ agereṫ īſpexerat eā male trāſlatam eſſe dixerat. Ideo Terē. nō potuit i ꝓlogo iſto argumēta narrare. ſꝫ coact⁹ ē rn̄dere maledictis veteris maliuoli poete hoc ē Lucij lauinij aduerſarij ſui:ꝛ ita conaṫ Terē. gñare odiū aduerſario ſuo ꝓpterea ꝙ voluit impedire ne amplius ad cōplacendū ꝓpl̄s ſcribat:ꝛ hec de p̄ma ꝛ ſcōa ꝑtib⁹. In tertia q̄ incipit ibi. Nūc q̄ſo ꝛc. Excuſat ſe poeta oñdēs ꝙ ſine cā accuſatus eſſet. dr̄ hic qđ ꝓpe fecit ēt antiq̄ ꝛ doctiſſimi poete fecerūt:ꝛ ita q̄ reprehēdūt Terentiū debēt ēt illos reprehēdere quoꝝ ſi authoꝛitas maioꝛ eſt q̄ illoꝝ q̄ Terē. reprehēderūt. Cauſa aūt reprehēdendi erat ꝙ Terētius trāſferēdo Andriā menādri ſūpſit aliq̄ ex perinthia eiuſdē. Sunt aūt Andria ꝛ perinthia noīa duarū comediarū menādri poete greci. hoc excuſat Terē. duplr̄. Primo qꝛ potuit hoc cōuenienter fieri ꝓpter ſimilitudinē argumēti. Andria eñ menādri ꝛ perinthia eiuſdē quaſi ex vna materia ſunt. Et iō potuit aliqua que in vna ponunṫ i alterā trāſferre. Uerū tñ ne videaṫ Menādrū velle reprehēdere ꝙ de vna re duas comedias fecerat oñdit ꝙ hoc potuit facere ꝓpter diuerſitatē ſtili ac oꝛonis:hoc ē ꝓpter diuerſitatem forme ac modi ſcribēdi. Sicut eñ ex eadē materia p̄nt formari diuerſa aīalia ꝓpter diuerſitatē forme:vt ex vna cera poteſt formari leo ꝛ agnus ſic ex argumēto p̄nt ꝓpter diuerſitatē ſtili fieri due comedie etiā in vna lingua. Unde habeṫ ꝙ trāſlatores comediarū bñ facere dicunṫ:qꝛ formas dant. Scōo oñdit Terētius hoc ſibi licere:qꝛ licuit antiquis poetis quos imitatur. ¶ Notandū aūt eſt ꝙ dicit in plurali numero. nūc aīaduertite queſo de qua re vituperē ꝛc. cū tñ antea dixerat:debeat rn̄dere maledictis vnius veteris ꝛ maliuoli poete. Ad hoc aūt rn̄deri pōt duplr̄. Primo ꝙ Luci⁹ ille vetus poeta erat cā mouēs:ſꝫ tñ plures habuerat ſibi cōſentiētes. Scōo pōt dici ꝙ eſt modus iraſcentiū ꝓpter vnū multa dicere. Uñ in ſcōa comedia ꝓpter vnā meretricē dr̄. Nō poſſum pati meretricū cōtumelias. Et in ꝓ̄mo Enei. de vna naue amiſſa dr̄. Nauibus in fundum amiſſis ꝛc. ꝛ etiam hic de vno poſſet pluraliter loqui. Notandum ēt q̄ ironice ꝛ deriſorie dicit ꝙ mallet ſequi negligentiā antiquorū poetarū q̄ diligentiā ſuoꝝ aduerſarioꝝ. Non eñ vult dicere ꝙ antiqui illi poete q̄ ex plurib⁹ grecis comedijs vnā latinā effecerāt eſſēt negligētes ſed amare deridet aduerſarios ſuos q̄ dicentes ꝙ ipſe hac faciens eſſet negligens in ore ſuo debuerūt ēt dicere ꝙ Plautus:Ennius ꝛ Neuius q̄ hoc idē ſepe fecerūt eſſent negligētes. Senſus ergo ver⁹ eſt. Qđ Terēti⁹ mallet ſeq̄ antiquorū negligentiā nō q̄ neglīgētes erāt:ſed q̄s aduerſarij neglīgētes debebāt iudicare q̄ obſcurā diligentiā ipſorū aduerſarioꝝ. Debebāt aūt dicere ꝙ illi āt̄iqui poete comici eſſēt neglīgētes. Qꝛ dicerēt ꝙ Teren. neglīgēter andriā menādri trāſtuliſſet ex eo ꝙ ex perinthia aſſumpſerat aliqua:diligens aūt poeta vt ſenſerunt nō deberet niſi ex vna greca vnā latinā cōficere. Qđ ſi neglīgētie eſt hoc facerē etiā Plaut⁹ Enni⁹ ꝛ neui⁹ erāt neglīgentes:q̄ hoc ſepe effecerāt. Sed vult Terē. dicere ꝙ hoc nō eſt incōueniens:neq̄ neglīgētiā argui ſed ꝙ mallet ſequi talē negligentiā q̄ obſcurā diligentiā aduerſarioꝝ:dicit obſcurā. i. ignobilem ꝛ illaudatam diligētiā. Mala eſt eñ diligētia qua cauemus qđ perfectiſſimi viri fecerūt in eodē gñe artificij:ꝛ ita vocat eā obſcurā:ſicut eñ viros nobiles illuſtres ꝛ laudatos vocamus claros eo qđ virt⁹ ꝛ fama eoꝝ clareſcat:ita ecōtrario ignobiles ꝛ turpes obſcuros dicimus. Nō erat aūt clara diligētia:qꝛ ꝓ eā nō viderūt ꝙ etiā antiquos poetas autēticos vt vos quos reprehēdere nō licet accuſarēt. vñ dicit faciunt ne intelligendo vt nihil intelligāt ꝛc. quoꝝ verborum vna eſt ſnīa. Qđ pōt accipi:ſicut nos accipimus ſic:fac ūt aūt ſic valde intelligēdo vt nihil intelligāt vel pōt accipi cū amara interrogatiōe:vt ſic faciūt ne hoc itelligēdo. q. d. ſic faciūt intelligēdo vt nihil intelligāt qꝛ non intel

ligunt ꝙ autenticos viros ſimul cū poeta noſtro accuſauit. Ubi aūt dicit. Deinde vt poſthac ⁊c. Innuit poeta quod
alibi expuniit ſe multa hēre aduerſariorum vitia. ſʒ ea nō vult mō recitare. ſed monet dūtaxat ſi nō velint male au
dire ꝙ deſinant maledicere. In quo laudatur modeſtia ⁊ honeſtas poete. In fine aūt vbi dr̄ fauete notat̄ fiducia poe
te: vt em̄ dicit Quintilianus orator pre ſe ferre fiduciam q: niſi ſic putaret̄ agere ineptū cūm. Magna aūt fiducia
eſt de opere ſuo qñ q̄s p̄dicat. vt bñ examinet̄ ⁊ diſquirat̄ an dignū ſit qđ ſpectet̄. Un̄ vult poeta ꝙ ppl's ſumat expe
rimētū ex hac fabula an fabule q̄s poſtea de integro hoc eſt ſine argumento greco: ſed oīno denouo facturus eſt
ſint pectāde: an vō ſint prius ꝗ ipectent̄ exigēde. i. expellēde vt voluerūt aduerſarij. Cū magna aūt amaritudie
ſtomachi dixit. an ſint exigēde. Exigere em̄ ꝓprie eſt eijcere aut expellere. Cōponit̄ ab extra ⁊ ago vt ſcīūr gram
matici. Exigit̄ aūt canis aut qñ feret: aut qñ obſcenū qđ portat. Itaq̄ voluiſſent aduerſarij ꝙ actores comediarū
Terētij eſſent exacti: tanꝗ canes obſcenum afferentes. Nūc ad alia. ¶ Sententiarum prologi declaratio.

Poeta quū primū ⁊c. Hic prologus pro pte eſt cōmēdatiuus ⁊ ꝓ parte relatiuus vt ptʒ ex. xvij. ca. preſ
bulorū. Eſt em̄ cōmēdatiuus: q: cōmēdat ⁊ laudat pſonā poete vʒ Terētij. Eſt aūt relatiuus: q: refert
maledicta in aduerſariū: ſed cū multa modeſtia vt videbimꝰ, cōmēdat̄ aūt vt dicit Donatꝰ ipſe Teren
tius a tribꝰ. p̄mo a pudētia. ſeu pudore ⁊ modeſtia. Scđo a prudētia, ⁊ tertio ab honeſtate. Omnis em̄
intentio huiꝰ prologi eſt vt nouo poete grām ppl'i ⁊ veteri odiū generet. Non obliuiſcēdū aūt eſt ꝙ vt
prius patuit. Prologꝰ eſt ſermo precedēs principalē actū quo ſolet captari ſilentiū ⁊ beniuolētia ppl'i ⁊ argumēta
pars narratur, ſed Terētius ab aduerſarijs impeditus id facere nō potuit vt in hoc prologo ⁊ in alijs fere omni
bus dicetur. Sciēs etiam ꝙ prologus non dr̄ a poeta: q: comedie ſunt luſoria poemata in quibus poeta nuſꝗ lo
quitur. Dicitur aūt vt plurimū ab eo qui curā principalē ludendi hʒ ſicut ab eo q̄ in cōibus ludis librū tʒ. Et quia
poeta non loquit̄ ab ipſo prologus cōpoſitus eſt. Ideo audacius pōt pſonā ſuā cōmēdare ſʒ tñ id faciēdū eſt mo
deſte ſicut ēt poeta id facit. Q: vt Donatꝰ ſubtiliter dicit. Poeta i ꝓlogo cōmēdat̄ ab eo ꝙ pudēs eſt: ꝙ honeſtus
⁊ prudēs. Que tria cū hic aptiſſime habeant̄ a paucis tñ diſcernunt̄: iō ꝓ virili nr̄a laborauimꝰ ea oñdere. Primū
oñditur Terētius pudēs. Eſt aūt pudētia ſeu pudor q̄dā naturał modeſtia q̄ intra limites nr̄e dignitatis nos cō
tinemus neq̄ audemꝰ maiora ꝗ digni ſumꝰ de nobis p̄dicare erubeſcimuſq̄ ſi alij de nobis p̄dicēt. Cōtra dicunt̄
ipudētes q̄ oīa ſibi vſurpāt vltra ꝗ meriti ſunt. Terētꝰ aūt pudēs eſt. P̄mo q: tā modeſte libertatē ſuā cōmemo
rat. Nō em̄ dicit ꝙ magna bñficia in ppl'o ꝯtulit: ſʒ ſolū ſꝑauerat ppl'o placere: neq̄ rogat vt comedia ſua laudet̄
ſed cū ſilētio ſpectet̄. Scđo oñdit ſe pudētē in aduerſario vitupērādo ⁊ id dupl'r p̄mo q: nō nolat eū: deide q: nō
dicit eiꝰ vitia: ſʒ ſolūmodo admonet: vt deſinat maledicere. Honeſtas aūt poete oñdit̄: primo ex officio: q: poeta
eſt: ſcđo ex libertate: q: oīa q̄ ad libertatē faciūt obſeruat. tertio ex modeſtia erga aduerſariū cui taʒ honeſte rñ
det. Prudētia poete oñdit̄ ex animi eiꝰ tēperātia: lʒ em̄ iniuſte leſꝰ fuit: nō tñ imodeſte aduerſariū carpit: ſʒ ſe ho
neſte excuſat: ⁊ aduerſariū pie admonet. Oñdit̄ ēt prudētia eiꝰ i artificioſa cōpoſitiōe ꝓlogi iſtiꝰ. Eſt em̄ artificio
ſiſſime factꝰ iuxta artē rethoricā. Q: in ꝓlogis hr̄ officiū oratoris vt in alijs dicet̄. Et eſt in gn̄e demonſtratiuo: q:
in cōmēdatione ⁊ vitupatiōe certarū pſonarū p̄ncipal'r ꝯſiſtit. Uidet̄ aūt in p̄ncipio eſſe q̄dam color ſeu honeſtas
loquēdi q̄ dr̄ apō oratores ꝯtētio: eo ꝙ ſingule ptes ſīlarū inter ſe ꝯtēdūt ⁊ litigāt: q̄ ꝯtētio multum facit ad clari
tatē ſermōis: q: vt dicit Phs. Oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcūt. Primū ergo nitit̄ acqrere. Tertio fauorē
ppl'i ex beneuolētia ⁊ liberalitate ſua erga pplm. Et deinde odiū i aduerſariū ꝓpter maleuolētiā eiꝰ. Pro p̄mo
oñdit Terētꝰ oēs ꝯditiōes liberalitatis obſeruaſſe. Ut em̄ donū aliq̄d ſit gratū reqrit̄. P̄mo vt donās ſit pſona
honeſta: ſʒ nulla eſt dignior aut honeſtior: vt pʒ ex p̄mo capl'o ꝗ poeta. Et ergo dr̄ poeta ⁊c. Scđo reqrit̄ vt donū
cito det̄ ⁊ ſine magna difficultate: q: vt dicit Seneca. Nihil cariꝰ emit̄. ꝗ qđ p̄cibꝰ emit̄. Idē dr̄ i parabolis Alani.
Sub celo nihil eſt ꝙ credā cariꝰ emptū ꝗ qđ emūt lōge fronte rubēte p̄ces. Sed poeta nō fecit difficultatē: q: p̄i
mū hoc eſt citiſſime voluit ꝯferre bñficiū ſuū. Tertio reqrit̄ ꝙ donū ſit p̄tioſum: ⁊ ita addit aīm: ſʒ ſi animꝰ capiat̄
pro rōnali aīa ſicut a Iuuenale accipit̄ tūc nihil i terris eſt p̄tioſꝰ. Solꝰ em̄ animꝰ eſt q̄ hō a beſtijs differt: vt dicit
idē Iuue. Quarto reqrit ꝙ donū ſit dātis ⁊ nō alteriꝰ: ſʒ nihil eſt hoi ꝓpriū p̄ter aīm ⁊ volūtatē: hoc eſt liberū ar
bitriū. Itaq̄ deꝰ deſiderat ſummopere honorari ⁊ ſeruiri ab eo qđ nīm eſt hoc eſt a volūtate: q: coacta ſuītꝰ nō plʒ
deo. Appulit ergo. Terē. aīm. Quinto vt donū ſit gratū reqrit̄ ꝙ ſit difficile ad acqrendū. Quia res q̄ cum ſummo
periculo aut ſumma difficultate ⁊ labore acqrūt̄: ſolēt eſſe p̄cioſiſſime: ⁊ q̄ dixit appulit: qđ vt pꝰ dixi magnā diffi
cultatē iportat: q: ſignificat nauē ex mari ad portū applicare in q̄ eſt magna difficultas. Eſt aūt adoleſcētia tanꝗ
mare multis ꝑturbatiōibꝰ animi iplicita: ita vt difficillimū ſit iuuenibꝰ aliquē certū portū: hoc eſt modū viuēdi in
uenire. Un̄ dicit Salomō in ꝓuerbijs. Tria difficilia ſunt mihi: de q̄rto penitꝰ ignoro. Uia aqle in celo: via colubri
ſupra petrā: via nauis i medio maris: ⁊ via viri i adoleſcētia. Tria inq̄t ſūt mihi difficilia ad cognoſcēdū. Primū ē
via aqle qñ ē in aere: nemo em̄ ſcit q̄ volabit. Scđʒ ē via colubri ſupra petrā, cū em̄ lubricꝰ ſit icertū ē q̄ ſe volue
Tertiū ē via nauis i mari q: neſcit̄ q̄ ꝑueniet: q: vētꝰ q̄ pellit icertꝰ ē. Quartū aūt dicit ſe penitꝰ ignorare: videlʒ
viā viri i adoleſcētia. Cā huiꝰ ē: q: vt dr̄ Cic. in lib. offīo. Adoleſcētes ſunt maxīe expertes cōſilij: ⁊ tñ maxīe indi
gētes. Uerba Cic. q: pulchra ſunt ſubiūgā. dicit itaq̄ ſic. In p̄mis aūt ꝯſtituēdū eſt q̄s ⁊ q̄les eſſe velimꝰ ⁊ in quo
gn̄e vite: q̄ deliberatio eſt oīm difficillima. Ineūte em̄ etate adoleſcētie cui ineſt maxima imbecillitas cōſilij. tūc id
ſibi q̄ſq; genꝰ etatis degēde cōſtituit: qđ maxime adamauit. Itaq̄ añ implicat̄ aliquo certo gn̄e curſuq̄ viuendi ꝗ
potuit qđ optimū eſſet iudicare. hec Tulliꝰ. q̄ v̄ba volunt. Si velimꝰ recte ⁊ officioſe viuere neceſſe eſt vt añ oīa cō
ſtituamꝰ ⁊ deliberemꝰ p̄mū q̄s nos eē velimꝰ: hoc eſt clericos an ſeculares literatos an mecanicos Deinde vbi
deliberauimꝰ q̄s eē velimꝰ cōſtituere debemꝰ q̄les nos velimꝰ eē: ſi em̄ milites eē volumꝰ videndū eſt q̄les an eq̄
ſtres: an pedeſtres: an inter p̄mos: an inter medios: an inter vltios: in ſtrenuitate ⁊ ſil'r in alijs exercitijs: q: i me
canicis vt in picturis ſculpturis ⁊ hmōi q̄ p̄mꝰ eſſe velit in arte neceſſe eſt optimū habeat magiſtrū: naturā benī
gniſſimā ⁊ diligētiā ſummā. Tertio vidēdū ē in q̄ gn̄e vite velimꝰ nos exercitare: q̄ em̄ carnē aut mūdū ſequi vo
let ſtulte religionē ꝓtebit̄: ⁊ q̄ ſe totū deo dedicare ⁊ deuouere velit fugiat claſſica cytharas meretricū gānitꝰ ⁊
laſciuos cuiuſcūq̄ riſꝰ ⁊ blāditias. Nihil ioci nihil plauſꝰ: nihil claritas: nihil facetie: nihil lepores: nihil mūda
ne gr̄e ad religioſos: deliberare aūt q̄ q̄les ⁊ q̄o viuere debeamꝰ difficillimū ē: nā dū icipimꝰ eē adoleſcētes ⁊
ꝓprij q̄dā mōi iuris ⁊ ipſs inſtat: q̄ aliquā viuēdi viā debeamꝰ ingredi. In qua q̄dē etate maxime ſumus ſine cōſi
lio ⁊ prudētia: cū tñ maxīe egeamꝰ ꝯſilio. Tūc nos vt plurimū ſeqmur id genꝰ vite pagēde: qđ maxīe adamamꝰ.
nō vidētes ſi hōeſtū ſit necne: ⁊ ita iplicamur ⁊ icludimur in aliq̄ certo gn̄e ⁊ curſu vite añꝗ poſſumꝰ iudicare qđ
ſit optimū genꝰ viuēdi. Pauciſſimi em̄ ſūt: vt ibidē ꝯſr docet Cic. q̄ deliberēt priꝰ ꝗ vitā ingrediāt̄. Relinquit̄ er
go manifeſtū vt quotidie videmus ꝙ vita adoleſcētis eſt dubia vaga incerta ſine cōſilio: ſi ergo maxīe laudandi
ſunt adoleſcētes q̄ ſtatim deo ſuiūt: q: i p̄ma etate damꝰ deo aureū ſacrificiū: i media argētū: i vltima plūbeū. et
ſi ad extremū vſq̄ ad finē diſtulerimꝰ vix terreū. Nō eſt aūt deo gratiꝰ ſacrificiū ꝗ cū ſit holocauſtū. i. totū icēſum
caput cū cauda hoc eſt ꝗ cū totū tp̄e vite nr̄e ſit icēſū igne charitatis i deū ⁊ p̄imū. Mira eſt ꝗ liberalitas te
rentij erga pplm romanū: ꝙ ꝗuis eſſet in adoleſcētia tñ viciis oībus ꝑturbatiōibꝰ animi ſtatim appulit nauē ſuā

hoc eſt genus vincēdi ad ſcribendū amorē populi. Sexto reqrit̄ ꝙ illud qđ cū difficultate volumus alicui offerre
ſit honeſtum. honeſtiſſimū aūt gen' offerēdi eſt offerre ſcripturā hoc eſt ſanctā doctrinā, qꝛ nihil ꝓtioſi' ſapiētia q̄
ſcribēdo creſcit: ⁊ ergo dicit ad ſcribendū ⁊c. Septio ſicut qn donū aliqđ dare volum' reqrit̄ ꝙ ſit nrm: ita qn ſer
uitiū ⁊ obſequiū alicui impēdere pollicemur opꝫ ꝙ ſit ĩnr̄a ptāte. Stultū eñ eēt ſi aliqđ nos facturos polliceres
mur ꝙ facere neſcirem' aut nequirem': ⁊ ergo dicit. Credidit id negotiȷ̄ dari ſibi: dari eñ vt dixi dnr q̄ a natura no
bis attribuunt̄ ⁊ ſingulari gr̄a: hoc aūt optie facere ſolem' ad qđ natura nos genuit. Nā vt dicit Propertı'. Na
ture ſeqt̄ femina qſq; ſue. hoc ē qſq; naturalē ſeqt̄ iclinationē qꝛ vt iā vidīi' i Cicerōis ꝓbo i adoleſcētia ſolem'
pumū facere ꝙ marie adamam': hoc aūt marie adamam' facere ad qđ nos natura dirigit. Qui aūt naturā ducē
in aliq̄ exercitio ſeqt̄ errare vix pōt. Ut videre poſſum' i aīalib' rōne carētib' q̄ ſolā naturā inſequunt̄: qs eñ cuz
aranea ꝯtēdere velit texēda in tela. aut cū auib' in ꝯgerēdis nidiculis? Et ob hāc rē multe natiōes hn̄t eā cōſue
tudinē vt ſol' ā iuuenib' olim exercitiorū arma hoc eſt inſtrā ꝓponere ⁊ in qb' magis delectant̄ ad ea ipſos appli
care. Marie aūt in poeta reqrit̄ ꝙ habeat naturā benignā: qꝛ lꝫ in aliȷs exercitiȷs qs ꝑter naturā incipiēs poſſet
diligētia ſua aliqd laudis acqrere. qꝛ vt dcm̄ volūt a Boetio. Diligētia cuiuſlibet opis obtuſitas ꝑmollit̄. Per dili
gētiā duritas opis ⁊ igenȷ ꝑmollit̄ tn̄ in poetica nemo laudē inuita natura acquiret. Quia lꝫ in aliȷs artib' me
diocriter experti laudent̄. nullus tn̄ poeta laudat̄ niſi ſumm' ſit vt dcm̄ eſt ꝑ Horatiū de quo vidim' in p̄io capi
tulo. Octauo marie oñdit̄ liberalitas ex affectiōe ⁊ alo dātis. Ex hoc eñ differt vere liberalis a captioſo qđ libe
ralis libere dat neq; mercedē aliā ꝗ eā q̄ in cōſciētia virt' eſt deſyderat. Captioſus aūt dat ſicut venator lupo et
vulpi predā offert ⁊ piſcator piſci eſcā vt pl' accipiat ꝗ dederit. Eſt aūt duplex offm̄ liberalitatis alterū donādo
vt libēter. vbi qn̄o qbus ⁊ qđ decet donet ⁊ inuite accipiat. Aliud eſt reddēdo, qꝛ ſi qd ab amico recipit in illo re
ferendo imitabit̄. vt dt̄ Tul. in. i. ij. vt̄. iij. de offi. agros feraces. q̄ lōge pl' ꝗ acceperint referūt. Hic aūt tāgit̄ pria
ſpēs liberalitatis q̄ eſt in dādo. Unde dicit: ꝙ pro tota diligentia ⁊ largitate ſua nihil exoptauit ſibi reddi ꝗ ꝓpro
vt placerēt qs feciſſet fabulas. Uñ vt ſinē faciā. Si qs vir multa dignitate ꝑdit' ſtatum vbi conceperit aīo quo tibi
placeret totas omnis vires expēderet ⁊ piculoſiſſimū mare intraret, ⁊ inde ꝑ oēs tēpeſtates nauē i portū traduce
ret oiaq; cū quadā gratioſitate ⁊ bñuolētia nature faceret. nihil ad portū veniēs aliud deſyderat ꝗ vt tibi placē
ret obſequiū ſeruitutis ſue nōne inept' ⁊ tot' ihuman' eſſes ſi illđ donū qđ tibi offert nō libēti aīo ⁊ hylari vultu
acceperis: ꝑcipue ſi tibi fuerit bonū. Quia ergo Terētius hec oia ſe feciſſe oñdit erga ppl̄m romanū prudēter et
honeſte ꝑſonā ſuā cōmēdat ꝑcipue cū id qđ offerre gratis vult populo bonū ſit. Eſt eñ triplex bonū. Quoddā eſt
honeſtū: qđdā vtile ⁊ quoddā voluptuoſum. Honeſtū eſt qđ de deo ⁊ diuinis reb' cōcipit̄: in q̄ animi' paſcit̄: nihil q;
preter virtutē deſyderat̄. Et illud ſummū bonū ſtoici poſuerūt q̄ nihil preter honeſtū bonū cenſuerūt. Bonū vtile
eſt illud ex quo lucrū ſequit̄: ſicut illa q̄ vulgo bona appellam' hoc eſt diuitie. Bonū voluptatis eſt in deliȷs car
nalib' in qb' quidā epicurū ſummū bonū poſuiſſe volūt: ſed p̄imū bonū ꝑfecti appetūt: ſcđm mūdiales: tertius
carnales: qđ magis porcorū eſt ꝗ oīm ſi purū accipiatur. Uerum ſi epicurus in carnis voluptate ſummum bonum
cōſtituiſſet nō tam abſtinēs ⁊ cōtinēs vixiſſet: ſicut ipſum vixiſſe cōſtat ex Senece epiſtolis. Ut autē victorin' dicit
in princi. rhetoricorū. Bonū honeſtū duplex eſt: quoddā eñ purū eſt in quo nulla attenditur vtilitas: ⁊ illud cō
uenit ꝑfectiſſimis vt viris: cuiuſmodi erant philoſophi: qui oīa vitia relinquētes ſolam virtutem amplexati ſunt.
Aliud eſt honeſtū quod admixtā habet vtilitatē: ⁊ illud conuenit ȷs qui cum vita cōtēplatiua actiuā commiſcent.
Quia vero Teren. vult ꝯferre bñficium in ipſum populū oportet ſi vult donū ſuū eſſe gratum ꝙ videatur populo
bonum. Et idcirco non offert bonū mere honeſtū: neq; mere vtile nec mere voluptuoſum: ſed quoddā ex his tri
bus cōfectū hoc eſt comediā. Comedia eñ habet bonū honeſtū inqͣtū bonos mores docet: ⁊ habet bonū vtile ex
quo iuuenes frugalitatē docet ⁊ parētes lenitatē ⁊ māſuetudinē erga liberos ⁊ prudētiā eos regēdi ⁊ habet vo
luptatē: quia iſta documenta nō probet ſeuere ⁊ rigide: vt faciūt philoſophi qui dum nimis ſeueri eſſe volunt peni
tus delinquunt̄: ſꝫ tractat delitioſe ⁊ per modū ludi. Nā in comediȷs tanq̄ in ſpeculo q̄libet videre pōt qualē vi
tā debeat degere. Et hec de cōmēdatiōe poete ꝑ libertate ſua. E diuerſo aūt generat̄ odiū aduerſario poete qꝛ
ſicut Terē. laudat̄ ex eo ꝙ honeſtus eſt: ſic aduerſari' vituperat̄ ex eo ꝙ inhoneſt'. Uidem' eñ ꝙ ꝯtra habent ſe
ri circa idē ſubiectū ⁊ quaſi in eiſdē gradibus intēſionis ⁊ remiſſiōis: vt ferrū qđ intēſe ſit calidū: intenſe ēt ſit fri
gidū. Chriſtian' ſi bon' eſt optim' eſt: ⁊ ſi malus peſſimus. Sic poeta ſi bon' eſt beniuol' honeſtiſſimus eſt: ſicut
Terē. q̄ pp̄lo beniuolētiā voluit oſtēdere: ſed ſi malus eſt peſſim' eſt ſicut Lucius laui. aduerſari' Terētȷ̄. Idē
ſicut Terē. laudat̄ ex eo ꝙ p̄mū volui pp̄lo placere ſic Luci' vituperat̄ ex eo ꝙ vſq; ad extremā etatē voluit noce
re ⁊ facere ne qs pp̄lo cōplaceat. Itē ſicut Terēti' laudād' eſt ex eo ꝙ diligētiā maximā fecit: vt plurib' ꝓdeſſet:
ſic Lucius vituperādus ex eo ꝙ maximā diligētiā fecit vt obeſſet. Nam lꝫ nō haberet cauſam reprehēdēdi Terē.
tn̄ eū rep̄hēdit iniuſte ex inuidia. ¶ Notādū aūt eſt ꝙ Terē. multis modis cōcitat miſerationē ⁊ compaſſionē ſui.
Primo qꝛ euenit ſibi aliud ꝯ ſpē. Quis eñ non cōpateret̄ ſi videret oia feciſſe vt placere poſſet: ⁊ tn̄ aliqs per in
uidiā conaret̄ ipm cū donis ſuis expellere. Uñ ēt deplangit diſfortuniū ſuū poeta dicēs ꝑ ꝓlogū. Uerū multo ali
ter euenire intelligit. Primo ꝯq̄rit̄ ꝙ euenit ſibi aliter. Scđo ꝙ euenit ſibi multo aliter: oñdit autē qm̄o ſibi multo
aliter euenit. Nā etiā in prologis ſcribēdis opa abutit̄ tanq̄ is q̄ nō narret argumētū ⁊c. Sperauit Terē. ꝙ po
pulo fabule ſue placerēt vſq; ad finē: ſed tm̄ abfuit vt etiā in ꝓlogo q̄ ante initiū actiōis dꝫ debuit abuti opa. Nā
ꝓpria opa ꝓlogi eſt narrare argumētū: ſꝫ Terē. nō potuit narrare argumētū: ſꝫ coact' eſt rn̄dere maledictis ma
liuoli veteris poete. Scđo monet cōpaſſionē pp̄li in ſe: eo ꝙ aduerſarius eū iniuſte conat' eſt vitupare. Nā ſi hūa
nitas exigit vt etiā peccātib' ignoſcam' multū inimanes ⁊ crudeles ſunt q̄ bonos ꝑ maliuolentiam ⁊ inuidiā ſuam
rep̄hēdūt ſicut Lucius laui. Uñ ꝯnr oſtēdit ꝙ iniuſte vituperat' fuit. Nā id in quo vitupat' eſt attentiſſimi viri
nō ſemel fecerūt. Tertio monet cōpaſſionē in ſe ꝓpter modeſtiā ⁊ pietatē ſuā. Qui eñ vult miām cōmouere in ſe
neceſſe eſt vt libēter miſericordē eſſe oñdat: hoc fecit Terē. Nā ſummū charitatis indiciū eſt diligere aduerſa
rios: qđ Terē. vſ feciſſe ex eo ꝙ aduerſariȷ vitia nō vult rep̄hēdere: q̄uis vt alibi dicit multa habeat q̄ ꝯ aduer
ſariū poſſet dicere: ſꝫ admonet eū dūtaxat vt deſinat maledicere: ſi nō velit noſſe ſua malefacta. Noſceret eñ ex
relatiōe Terē. ⁊ eſt ſilis locutio apud Saluſt. q̄ ſic ꝯ Ciceronis inuectiuā rn̄dit. Rn̄deo tibi vt ſi quā maledicēdo
voluptatē cepiſti eā male audiēdo amittas. Cicer. indt. ego rn̄deo tibi hac intētiōe: vt ſi cepiſti aliquā voluptatē
⁊ delectationē in male dicēdo mihi tu eā voluptatē nūc amittas male audiēdo a me. Sic Terē. dicit Lu. ſi nō vis
deſinere maledicere mihi ipntādo falſa vitia: ego faciā vt tu cognoſcas malefacta tua: qꝛ ego dicā tibi tua vera
vitia q̄ in ſcriptis tuis cōmiſiſti. Ultimo ſicut mod' eſt oratoris poſt ꝙ poeta oñdit beniuolentiā ſuā in pp̄lm et mo
deſtiā in aduerſariū ponit petitionē ſuā rogās modeſte vt velit diligēter hāc fabulā ad finē vſq; ſpectare: vt poſ
ſent ſcire an alie fabule qs factur' eſſet eēnt ſpectādē an ſtatiȝ: vt aduerſariȷ bñ voluiſſent exigēde priuſq̄ ſpecta
rent̄. Et hec de ꝓlogo. ¶ Circa quē reſtāt adhuc aliqua inquirēda. Dubitat̄ eñ primo an Terē. ſapiēter fateat̄ ad
uerſariū inuidia motū eē. Scđo qm̄o coactus eſt Terē. obire officiȷs ꝓlogi. Tertio an licite potuit aduerſario rn̄de
re. ¶ Quarto an debite Luciū lauiniū ſeniorem poetā rep̄hēdat. Ultimo an recte imitat̄ autoritati veterū ex ma

totū ſuorū. ¶ Circa primū vr q nō recte fateaꝛ inuidiā aduerſariꝫ: q maioris probitatis clemētie ⁊ humanitatis indicium vr amari ꝙ odio haberi. Ad hoc dicēt q magne ꝓbitatis eſt ſignum malis diſplicere ⁊ odio haberi: nullus em̄ bonus aut humanꝰ mouet inuidia. Nec mouet aliq̄ inuidia in aliū niſi ꝑpter ſalutē ⁊ proſperitatem eiꝰ. Vn̄ Martialis ꝯ inuidiā ſic dicit. Omnibꝰ inuideas inuide: nemo tibi. O inuide ego inqt velim inuideas olbus q: tunc oēs eſſent felices: ⁊ q nemo tibi inuideat: q ſic ſolus miſer eſſes. Et q vt dicit Hora. Inuidus alteriꝰ rebus marceſcit opimis: hoc eſt q inuidus ſit macer ⁊ conſumit ex pinguibꝰ rebꝰ alterius. Ideo quidā notus autor ðt Utinā inuidi haberēt oculos ⁊ aures i oi loco: q ſic viſis ⁊ auditis multis ꝓſperitatibꝰ multū torquerent. Ut em̄ ðr Iuſtiꝰ inuidia nihil eſt: nihil eſt iuſtius inuidia: q ſtatim torquet poſſeſſorē ſuū. Vn̄ dicit Hor. i epla. Inuidia ſiculi nō inuenere tyrāni maiꝰ tormētū. Tyrāni ſiculi ēſ eos nō excogitauerūt maiꝰ tormētū ꝙ ſit inuidia q ipſa ſicut ignis ſubiectū ſuū cōſumit. Vn̄ q naturaliter liuidi ſūt nūꝙ bn̄ ſunt colorati: ſꝫ ꝗſi exuſti ſemꝑ ſunt liuidi. Et inde vocant cōiter liuidi. Nemo aūt pōt dicere q ꝑpterea q aliqs odio a multis hr̄ vituperādus ſit: q ſic xp̄s vitupe randꝰ eſſet quē ꝑ inuidiā tradiderūt iudei pilato ad crucifigendū: imo ediuerſo q iudei ſanctitatē vite xp̄i imi tari noluerūt nec aſſequi potuerūt: ideo inuiderūt. Vn̄ ſolet dici illō comicū ꝓuerbiū. Qr aſſeq neqs inuides. Tu ha bes inuidiā q nō potes idē efficere. Vn̄ Lucius lauinius vidēs q Terē. iuuenis peritioꝛ eēt ꝙ ipe ſenex: morꝰ eſt inuidia. Signū eſt ergo magne ꝑfectionis in Terē. q potuit mouere veterē poetam inuidia. Nā niſi eque doctus aut doctior ꝙ lauinius eſſet nūꝙ ei inuideret. ¶ Scḋo dubitatū eſt qūo Ter. coactus eſt abuti opa in ſcribendis ꝓlogis: vr em̄ q ꝯtēpto aduerſario cōſultiꝰ narraſſet argumentū. Ad hoc ðr q lucius lauinius coegit terentium rn̄dere hoc mō. Poſtꝙ iuuenes poete de nouo incipiētes opa ſua ad ediles vendēda portauerāt. Solebāt edi les de ipſis ſeniores cōſulere an digna eſſent q emerēt ⁊ pplo exhiberēt. itaq forte euenit poſtꝙ Terē. comediā hāc edilibus venalē ꝓbuerat q ediles Luciū lauiniū veterē poetā cōſulerunt an bona eſſet. q coactꝰ eſt eā lauda re tn̄ poſtꝙ ꝑlegit eā dicit ineptā factā eſſe: ex eo q nō trāſtuliſſet andriā Menādri purā: ſed aliqua ex perinthia aſſumpſiſſet. Ediles tn̄ quiēt periti erāt nō dimiſerūt ꝑpterea emere: ſed dixerūt Terentio hoc vitio dari ſibi ꝙ ex duabꝰ vnā feciſſet. Terētius vt aiūt in ꝓlogo ſcḋe comedie dicet nō vult fateri q ediles Lauiniū cōſuluerut: q ſic cōfiteret q maioꝛ eſſet autoritas ipſius ꝙ ſua. ſed dicit q Lauiniꝰ tm̄ fecit erga ediles q eā priuſꝙ ageret inſpexerat. Si aūt Ter. nō purgaſſet ſe de vitio obiecto. forte aduerſarius qui pn̄s erat exclamaſſet dum ea pars que ex perinthia ſumpta erat ageret q iam aliā fabula inceptaret: ⁊ ſic forte pplꝰ ſtatim aufugiſſet: ⁊ ita ſapien ter purgauit factū ſuū oſ̄dens ſe nihil feciſſe preter cōſuetudinē aliorū poetarū. ¶ Si querat quare nō narrauit argumentū ſuū poſtꝙ ſe excuſauerat. Dices ꝑlo q ad vitandā ꝓlixitatē ꝓlogi q vitioſa eſt. Scḋo q in pria ſce na cōuenientiſſime narrat argumentū nō narratiue aut recitatiue: ſꝫ repreſentatiue: intrādo ludū agit argumen tū. Itaq coactus eſt Terētius ne aduerſarius ꝯ ſe exclamaret rn̄dere aduerſario. Nec voluit argumētū hic poſt excuſationē facti ſui recitare q prolixus fuiſſet: ⁊ ſtatiꝫ poſt id cōmodiſſime facit. ¶ Tertio dubitatū eſt an liceat aduerſario rn̄dere ad qḋ dices q ſic quoties veriſimiliter ſperat emēdatio vite alterius: aut excuſatio proprie vi te: aut caſtigatio improbitatis alterius: ſicut xp̄s dicit in paſſione. qd me cedis ⁊c. Sic Terē ſperat ex molli rn̄ſio ne emēdare vitā alterius q vt dicit Salomon. Rn̄ſio mollis frāgit irā: ſermo durꝰ ſuſcitat furorē ⁊c. Molliter au tem rn̄dit eū admonēs ſolū vt deſineret etiā innocentiā ſuā defendere: q oſ̄dit ſe fretū authoritate maximorū vi rorū. Uult ēt refrenare iꝑobitatē aduerſariꝫ: q minat ſe ipſius vitia niſi deſinat manifeſtaturū. ¶ Quarto queſi tum eſt an debite Luciū lauiniū ſeniorē poetā reꝑhēdat. Uidet em̄ q nō: q adoleſcētes debēt maiores ſuos reue reri et eorū correctionē bono aio audire. Vn̄ Tulliꝰ de officijs iuuenū dicit ſic. Eſt igit adoleſcētis maiores natu vereri: ex hiſq eligere optimos ⁊ ꝓbatiſſimos: quorū ꝯſilio atq authoritate nitat. Incōtis em̄ etatis iſcitia ſenū cōſtituēda ⁊ regēda prudētia eſt. At adoleſcētie inqt ꝑtinet vereri maiores ⁊ antiqiores ⁊ ex ipſis eligere optios ⁊ ꝓbatiſſimos: quorū cōſilio atq authoritate nitat. Nā ignorātia iuuenū eſt regēda prudentia ſenū. Vn̄ ēt apud an tiquiſſimos hoīes ſeniores erāt i ſūma reuerētia nō ſolū apud iudeos vt ſacre atteſtāt lr̄e: ſꝫ ēt apud gētiles. Vn̄ di. Oui. poeta. Magna fuit quondā capitis reuerētia cani: ⁊ Aulus gellius dicit Lacedemonios pro veteri inſtituto antiqiores venerari. Vn̄ ēt cōi vocabulo apud oēs fere nationes antiquiores vocant pr̄es reuerētie cuiuſdaꝫ grā. Vn̄ iuuenalis de antiqs ytalie pplo loquēs ſic ait. Improbitas illo fuit admirabilis euo. Credebāt hoc grāde ne phas ⁊ morte piandū ſi iuuenis vetulo nō aſſurrexerit ⁊ ſi barbato cuicūꝙ puer: lꝫ ipe videret plura domi farra: ⁊ maioris glādis aceruos. Tā venerabile erat ꝑcedere quatuor annis ⁊c. Tpe inqt priſco quo hoies i. agris degē tes farre ⁊ glādibꝰ veſcebant: nec alias diuitias ſciebāt preter agros ⁊ pecora. Improbitas erat tanꝙ monſtrum ita q oēs admirabant qn̄ aliqs iter eos iꝑobus repeiebat: credebantq tūc q eēt grāde nephas ⁊ dignū ſuppli cio mortis ſi iuuenis nō fecerit reuerētiā hoi parū veteriori ſe aſſurgēdo illi dū ꝑteriret: aut cum eo loqret. Et ſi puer q adhuc minoꝛ eſt ꝙ iuuenis nō fecerit reuerentiā cuicūꝙ viro barbato: lꝫ ipſe puer eſſet ditioꝛ ꝙ barbatus ⁊ haberet domi plura farra ⁊ plus glādis. Intm̄ erat tūc venerabile ꝑcedere aliū in quatuor annis. Hec Iuuena lis. Qn̄o ergo Terē. audet maiorē ſuū reprehēdere: maxie ex eo q vetus eſſet. Ad hoc rn̄dendū eſt q nō reprehē dit eum q vetus eſt: ſꝫ q erat vetus ⁊ maliuolus ſimul. Sicut em̄ pulchrū eſt eſſe xp̄ianum: pulchrius tn̄ bonum xp̄ianum: turpiſſimū aūt malū xp̄ianum. Ita pulchrum eſt eſſe veterē pulchrius veterē ⁊ beniuolū: turpiſſimū aūt veterē ⁊ maliuolū. Maliuolētia em̄ ex inuidia ⁊ ſuperba emulatione naſcit: q maxime ꝯ humanitatē ⁊ ꝯ charita tem eſt. Deberēt em̄ ſenes bene conantes ad virtutē cohortari ⁊ laudare vt amplius proficiāt. Quia vt dicit Oui. Laudataq virtus creſcit ⁊ imēſum glīa calcar hꝫ. Uirtus laudata creſcit: ⁊ glīa hꝫ imenſum calcar: hoc eſt amoꝛ glie q bn̄ operāti datur viget ⁊ inſtigat nos maxie ad virtutē. Officiū ꝑterea maiorū eſt adoleſcētes docere: ⁊ ipſis in virtutibus preire. Vn̄ dicit Tullius lib. i. offi. Senibus dāda opa eſt vt amicos ⁊ iuuētutē ⁊ maxie rempublicam cōſilio ⁊ prudētia ꝙ plurimū adiuuēt. Et q vt idē Tulliꝰ alibi dicit. Simul ac iuuenes eē ceperūt magna ſpecta re ⁊ ad ea rectis ſtudijs debēt ꝯtēdere qḋ eo firmiori aio faciēt q nō mō nō inuidet illi etati: ſꝫ ēt fauet. Pueri ſta tim poſtꝙ ceperūt eē iuuenes debēt ſpectare magna ⁊ egregia facta ⁊ debēt ad ea directis ſtudijs i nullā partē flectēdo ꝯtēdere audacter ⁊ firmo aio: eo q iuuenili etati nō ſolūmodo nō inuideri ſolet: ſꝫ ēt ab olbꝰ faueri ⁊c. Iō in Lucio lauinio ſene: grauis eſt culpa qḋ Ter. ad virtutē cōtēdēti nocere ſūmopere conat. Et cū olbus vitiū ma liuolentie turpiſſimū ſit: maxie tn̄ Lucio lauinio dedecori eſt. Qḋ oibus hoc vitiū turpiſſimū ſit ptꝫ: q deprauat oē qḋ hūane nature ꝓpriū eſt: eſt em̄ maliuolētia mala volētia ſeu mala voluntas. Nihil aūt ꝓpriū habemus p ̄ter liberū arbitriū ⁊ volūtatē. Vn̄ ſi nō eſſet nobis volūtas libera: nō eſſet nobis infernus. Oēs ꝑterea ꝟtutes mo rales ⁊ qbꝰ celū meremur i volūtate ſūt vſq adeo q meliꝰ ſit bn̄ velle ⁊ nō opari: ꝙ bn̄ opari ⁊ nō bn̄ velle: q em̄ vult: ſꝫ ꝑ ipotētiā aut ignorātiā nō culpabilē bn̄ opari alr̄ neqt tm̄ eſt ac ſi bn̄ opatꝰ eſſet. Nā deꝰ piū affectū ꝓ eſſe ctu ſuſcipit. Qui ꝟo ſine bona volūtate qḋcūꝙ opus bonū facit nō meret celeſtia. Et ſi cū mala facit meret infer nalia vt hypocrite q ꝑpter vanā gloriā i ꝯſpectu ppli deū adorāt. Et luxurioſi q ꝓ laſciuia iplenda eleemoſynas diſtribuūt. Ideo quo die ſaluatoꝛ humani gn̄is Ieſus xp̄s natus eſt q pacē inter deū pr̄em ⁊ hoiem recōciliare ve nerat: angeli nō olbꝰ pacē annūtiauerūt: ſꝫ tm̄ eis q erāt bone volūtatis: vn̄ cecinerūt corā paſtoribꝰ. Gloria in ex celſis deo ⁊ in terra pax olbꝰ bone volūtatis ⁊c. negat ergo maliuolis pax. dei pris. Negat ēt etiā ſapiētia qui filius

dei eſt. Quia vt dr in libro ſapiētie. In maliuolā aīam nō introibit ſapiētia. Benignus eſt em̄ ſpūs ſapiētie ⁊ non liberabit maledictū a labiis ſuis. Negat etiā gr̄a ſpūſſancti q̄ ipſa bonitas dei eſt. Vñ dicit pſalmiſta. Spūs tuus bonus deducet me in terrā rectā ⁊c. Eſt ergo deteſtādus ſummopere deo ⁊ per ꝯñs toti celeſti curie hō maliuolus quietā hoibus nihil odioſius eſſe pōt: ꝓpterea ꝙ hō maliuolus ferinā poti⁹ ꝙ̄ humanā obtinet naturam. Et ita pꝫ ꝙ vitiū maliuolētie eſt homini turpiſſimū ſit: qđ vero maxie Lucio lauinio diſconueniat: pꝫ dupliciter. Primo q̄r vetus eſt. Secūdo q̄r poeta: Vñ dr maliuoli veteris poete. Eſt ergo vituperandus Lauinius q̄r vetus eſt ⁊ maliuolus. Veteres em̄ deberēt eſſe miſericordes: fauorabiles ⁊ beniuoli. Miſericordes q̄r viderūt ⁊ experti ſunt multas miſerias in humana vita: ideoq̄ cōpati deberēt aliis ſi aliqñ ceciderint. Unde petr⁹ cecidiſſe permiſſus eſt: vt cadentibus facilius cōdoleret. Deberēt eſſe fauorabiles: q̄r ſciunt ꝙ̄ difficile ſit in adoleſcētia virtutē maiorū aſſequi. Ideoq̄ bene conātibus fauere deberēt. Deberēt eſſe beniuoli: vt illud qđ viribus corporis nō pñt virtute animi ſuppleāt. Nihil eſt in ſene maliuolo cōmēdandū. Vituperatur aūt maxie ſenex maliuolus qñ eſt poeta. Primo q̄r poeta ſcit grauitatē maliuolētie. Scđo q̄r maliuolentia eſt directe ꝯ officiū poete. ꝓpriū em̄ poete eſt vt ſit affabilis comis vrbanus. māſuetus oibus ſermonib⁹ eloquentia gr̄am concilians. Nā vt dicit. Cice. in rhetoricis. per eloquentiā multe vrbes ſūt ꝯſtitute. plurima bella reſtincta firmiſſime ſocietates ⁊ ſanctiſſime amicitie ꝯfirmate. Ideoq̄ poete ſtudiū ſuū vocauerūt ſtudiū hūanitatis. Hūanitas aūt eſt q̄dam animi clementia qua hō hoi cōpatitur ſeq̄ beniuolū erga cōparē naturā oñdit: paceq̄ ꝯciliat. Nā vt dicit Oui. Cādida pax homines trux decet ira feras ⁊c. turpiſſimū ergo eſt veterē poetā eſſe maliuolū vt latius dicemus ſtatim in doctrinis. Vltimō queſitū eſt an Terentius recte ſe defendit authoritate veterū: ⁊ vr̄ ꝙ nō q̄r multa veteribus licita fuerūt que nobis vetantur. Nā ante oia debemus vti ſermone nō peruetuſto: vt docet Ceſar. Horatius. Aulus Gellius ⁊ multi alij. Similiter leges et iſtituta mutant: vñ ēt vita mutari dꝫ. Sꝫ dices ꝙ Terēti⁹ imitat antiquos i eo cui⁹ ſemp eadē manet rō. Nam qua rōne antiqui potuerūt ex plurib⁹ grecis comedijs vnā latinā facere eadē etiā moderni pñt: ſed nō ē eadē ratio de modo loquēdi qui mutat. ſequēdi tñ ſunt ꝓbati viri nō qui nūc ſunt barbari. Et de modo viuēdi nō ē ſemper eadē ratio ſi lex ⁊ que mater humane legis eſt vtilitas reipublice mutat. Recte ergo defendit ſe in hac re Terētius authoritate maiorū ſuorū quos nemo in ea re reprehēdit niſi Lucius lauinius q̄ cū Terentiū reprehendit: lꝫ id non aduerterit: coactus eſt illos quoq̄ reprehendiſſe. Sed hec hactenus. Nunc ad doctrinam prologi.

¶ De doctrinis ⁊ authoritatibus ex prologo notandis.

Ametſi plures doctrine morales ex hoc ꝓlogo elici pñt ꝙ̄ in eo ꝟba ſint: ne tñ nimiū plix⁹ ſim ſatis erit decem collegiſſe: quarū prima eſt. ¶ Si q̄s vult gratū impēdere bñficiū opꝫ vt ſeruet cōditiones quas ſeruat Terēti⁹: vcꝫ cito det honeſt⁹ ⁊ donū ſit honeſtū ⁊ vtile vt ipm̄ cito det vt nō ſit vtile ⁊ vt liberali animo vt ipſe ⁊ honeſt⁹ fuit Terētius q̄r poeta honeſtū fuit donū: q̄r comediā q̄ boni mores docent cito dedit: q̄r primū ⁊ in prima etate ⁊ nō erat inutile q̄r cū ſūma difficultate aīm ad ipſum appulit ⁊ liberali aīo dedit: q̄r nō petijt aliud ꝙ̄ populo vt placerēt quas feciſſet fabulas. ¶ Scđa doctrina eſt ꝙ ad illud exercitiū honeſtum tēdemus ad qđ nos natura impellit Sicut Ter. aīm ad ſcribēdū appulit qđ negotij credidit ſibi ſolū dari .i. a natura concedi. Nemo em̄ inuiſa natura bonus poeta euadere pōt. ¶ Tertia qđ difficile eſt ꝑplo ſeruire ⁊ grāz mereri: q̄r Ter. vt ꝑplo placeret oia fecit: ⁊ tñ multo aliter euenire intellexit. Vñ Horatius i ep̄lis dicit ad cōitatē beluā multorū capitū eē. Et vt dicit Terē. Quot capita tot ſenſus. Ideoq̄ qđ vni placet alteri diſplicet. Id circo tutiſſimū deo ſeruire qui ſemper eo aīo quo facimus factum accipit neminēq̄ ſuo munere fraudat imo centuplum hic reſtituit ⁊ vitā eternā cōcedit. Neceſſe eſt tñ ēt hoib⁹ charitatē bñ facere: ſꝫ ne mercedē perdamus vnū eſt ⁊ ſalubre remediū. Si oia amore dei faciam⁹ de qua re loquit beatus Aug. li. de. verbis aph̄. c. xx ij. circa mediū dicēs ſi tu bñ feciſti: ⁊ ingratus ea hō nō te peniteat bñ feciſſe. ne fundas penitēdo qđ impleſti miſerando. Dic in corde tuo lꝫ nō videt iſte cui feci tñ ille videt ꝓpter quē feci. Si ipſe videret cui feci ⁊ grat⁹ eēt ſibi poti⁹ ꝙ̄ mihi ꝓdeſſet. Ad deū me teneā q̄ ſcit nō ſolū qđ facio: ſꝫ quo aīo facio: illū ſperē retributorē q̄ factimei nō querit teſtē. ¶ Quarta doctrina eſt ꝙ vnuſquiſq̄ ſe ⁊ illos a q̄b⁹ q̄ petit talē ⁊ tales mōſtrabit q̄le eſt qđ petit vt ſi q̄s beniuolētiā petit ſe beniuolū mōſtrabit. Sicut Terētius q̄ noluit vitia aduerſarij publicare: ſꝫ maliuolē tñ eius repehēdit vt ꝑplꝫ beniuolū faceret. Hoc ēt Verg. obſeruat vt pꝫ apud illū. ¶ Quinta ꝙ ad gr̄am inueniendā affectionē ꝙ pathos grece dr mouebimus vt digni miſeratione videamur. Sic Terentius hic multipl'r facit. Primo ab eo qđ eſt preter ſpē: ſperauit em̄ ꝑplo placere: ſed multo aliter euenit. Scđo ab eo ꝙ eſt circa culpā: vituperat em̄ in eo quo non eſt culpa: vt pote in eo ꝙ aliqua ex vna comedia greca maliū trāſtulerat: qđ doctiſſimi viri ſepe fecerūt. Tertio ab innocētia in eū cui nocere poſſet: vt pote in maledicū ⁊ maliuolū cui humane parcit: ſolū monēdo vt deſinat maledicere. ¶ Sexta doctrina eſt ꝙ immane vitiū maliuolentie ſummope ſenib⁹ ⁊ viris in dignitate cōſtitutis fugiendum eſt. Nā vt dicit Iuue. Oē animi vitiū tāto cōſpecti⁹ in ſe crimen hꝫ quāto q̄ peccat maior habet. Ideo Ter. Luciū Lauiniū taxat ꝙ eſſet vetus ⁊ maliuolus poeta. ¶ Septima doctrina eſt ꝙ iunior ſingulari ꝟtute preditus ſenem corripere pōt ſi tria hec cōcurrāt: primū vt legitimā habeat cām. Scđm vt bonā habeat intētionē. Tertiū vt bonā habeat moderationem. Pro primo ſciendum ꝙ triplex pōt eſſe iniuria. ſ. in deū. qualis eſt blaſphemia: ⁊ illā tolerare nimis ē impiū vt dicit Chryſoſtomus: ſicut iniuſte reprehēdere poſſum patriā aut parētes aut quoſuis alios bonos xp̄ianos iniuſte diffamatos. Nā id ad fraternā correctionē ꝑtinet. Ideoq̄ daniel tametſi iuuenis eēt nō veritus eſt tñ corripe ſenes vt inocētā ſuſāne ſaluaret. Alia iniuria eſt i ꝑſonā nr̄aꝫ: vt qñ aut verbo aut facto ledimur ⁊ illā tolerare ſi ſine ſcādalo fieri pōt magne ꝑfectionis eſt indiciū. Nam vt xp̄s Ieſus ꝑ perſequētibus ſe orauit ⁊ hāc nō eſt paſſus Terē. Tertia iniuria contumelia eſt in opa nr̄a: ⁊ in doctrinā nr̄am: ⁊ ꝓ illis ſi bona eſt lꝫ rñdere: q̄r bona doctrina cui fides nō adhibet inutilis eſt. Quocirca doctoribus cuiuſcunq̄ bone doctrine opus eſt nomen habere bonū. Nā vt dicit Au. Cōſciētia bona nobis neceſſaria eſt bona fama ꝓximis nr̄is. Idcirco ſctūs Hier. vt trāſlationi ſue fides habeat. Et ſacra ſcriptura integra legat maledictis emulorū. i oib⁹ fere biblie ꝓlogis: ſicut Terē. in oibus comedie ꝓlogis coactus eſt rñdere. Vñ i prologo Iob ſic dicit. Cogor ꝑ ſingulos ſcripture libros aduerſariorū rñdere maledictis ⁊c. Habuit ergo Ter. bonā cāꝫ rñdendi. ꝓ eo vt nomē bonū ſibi ꝯſeruaret. Iuxta illud. Curā habe de noīe bono ⁊c. Maxie aūt de nouo aliq̄d incipiēti interdum eſt: vt ſibi. vt autoritas ſine qua fruſtra moliret. Scđo doctrinā ſuā quā a maiorib⁹ ⁊ more maiorū fidelr ſcr. pſit defēderet. Tertio vt aduerſarij petulantiā ⁊ temeritatē reprimeret. Iuxta illud ꝓuerbiorū. xxvi. c. Rñde ſtulto iuxta ſtultitiā ſuā ne ſibi ſapiens eſſe videatur. Vñ etiā agnus māſuetudinis Ieſus xp̄s vt ſerui iniuſte cedētis temerarios auſus reprimeret dixit. Si bñ locutus ſum q̄d me cedis. Habuit etiā bonā intentionē q̄r non rñdit: vt aduerſariū diffamaret: ſed vt ſe ⁊ opa ſua defenderet: qđ pꝫ ex eo ꝙ noluit vitia aduerſarij recenſere: habuit preterea bonā moderationē q̄r non vltra ꝙ̄ debuit ꝯuitiatus eſt. Oportuit em̄ ꝙ aduerſariū maliuolum appellaret: q̄r niſi ex maliuolentia Terentiū reprehendiſſet Terētius illi videt debere credere cū eſſet ſenior: ſed hec hacten⁹. ¶ Octaua doctrina eſt ꝙ vir bonus eſſe plenus potius conabitur famā ſuā defendere ꝙ̄ alterius vilipendere: qđ eſt contra ruſticos ⁊ ineptos qui dū ipſis ꝯuitia lꝫ iniuſte ingerunt nō conant ſe defendere. ſꝫ ꝯuitia reddere vt pulchre docet Verg. in buccolico qđ incipit. Dic mihi dameta ⁊c. Nona doctrina eſt ꝙ qui mala audire nō vult non debet male loqui de alijs: vt dicit Te-

rentius. deſinant maledicere malefacta ne noſcāt ſua. Decima ⁊ vltima doctrina eſt ꝙ vt a Quintiliano precipitur orator qui cauſam agit: ⁊ iuſtam agere credatur dʒ pre ſe ferre quādam fiduciā. Unde Teren. vt populus credat bonam eſſe comediam precatur vt eam diligēter inſpectet ⁊ ſciet in quas de integro poſthac facturus erat ſpectāde eſſent aut an exigende prius: ⁊ hec de hoc prologo: in quo longe plura notatu digna ſunt: ſed nimis prolixus forem ⁊ ſequentibꝰ que non nimis iucunda ⁊ vtilia ſunt iniuriā facerem ſi diutius immorarer.

¶ Sequitur prima ſcena primi actus Andrie.

¶ Prime ſcene textualis declaratio.

Vos iſthec ⁊c. Hec eſt prima ſcena primi actꝰ huiꝰ comedie: quapropter priuſꝙ ad expoſitionē textus deueniā aliqua premittā neceſſaria ad cognitionē dicēdoꝝ. Et primo ꝙ quelibet comedia hʒ quinꝗ actus qui tunc finiunt̄ qñ nulla perſona permanet in proſcenio: hoc eſt in loco vbi ſunt ludentes. Secūdo ꝙ in quolibet actu poſſunt eſſe plures ſcene ſed non in certo numero. Tertio ꝙ in qualibet ſcena poſſunt eſſe multe perſone: ſʒ raro pluſꝙ tres loquunt̄: quarta aūt rariſſime loquit̄. Perſone aūt interloquētes ſcribunt̄ añ principiū ſcene: ⁊ in hac ſcena due ſunt pſone interloquentes. Simo ſenex paterfamilias pater pāphili: de cuiꝰ amore eſt principalis materia totius ludi ⁊ ſoſia libertꝰ eius. Dicitur autem libertus alicuius ꝙ ab ipſo libertate donatꝰ eſt cū antea fuerit ſeruus. Qñ autē libertatē accipiebāt a dñis ſolebāt etiā accipere pileū: ⁊ caput radere. Cauſa autem manumittēdi erat plerūꝗ honeſta ⁊ bona coruʒ ſenſus aut qñ dñm ſuū a morte liberauerāt: vel quid libertate dignū effecerant. Quarto ſcias ꝙ qꝛ hic eſt ſermo ſenilis plenꝰ ſnīarū bonarū ꝓpterea ꝙ loquit̄ vir ſenex cuiꝰ ſalubre ſolet eſſe cōſiliū de ſalute filij quē añ oīa in terris diligit. Ideo pluſculis verbis hic immorādū erit quā in tota comedia: ꝓ materia huiꝰ autē ſcene ſciēdū eſt ꝙ qꝛ argumētū in ꝓlogo narratū non eſt poeta hic ipſum ſubtiliſſime manifeſtat nō ꝑ modū narrationis: ſed ꝑ modū actionis. Sicut eīm in argumēto dictū eſt Simo ſenex Athenienſis ciuis habuit filiū noīe pāphilū fuit aduleſcens multū moratꝰ in tātū ꝙ chremes ei filiā ſuā philomenā quā ſolā ſibi viuā eſſe credebat deſponderat vxorē: verū poſtꝙ in die ſepulture Chryſidis ꝑceperat Chremes ꝙ pāphilꝰ amaret glyceriū quā credebat eſſe ſororē Chryſidis cū tñ eēt filia ipſiꝰ chremetis. Uenit chremes poſtridie ad Simonē: ⁊ niſi ſimo ſe ſubtraxiſſet refutaſſet nuptias; quā rē ſimo familiariū ſuoꝝ nemini adhuc dixerat lʒ eīm ſciebat ꝙ nō eēnt future nuptie qꝛ certꝰ erat ꝙ chremes nō vellet filiā ſuā dare pāphilo: tñ voluit ſimulare nuptias ꝓpter hāc cām. Si eīm Pamphilꝰ ꝓpter amorē glycerij nō dimitteret ducere vxorē tūc ſꝑauit ꝙ facilr̄ poſſet īpetrare a chremete ſuas nuptias ſicut etiā poſtea faciet. Si verā nō vellet ducere vxorē: tūc haberet verā cām ipſū obiurgandi quā aliter hr̄e nō potuit. Ipſo ergo die quo deberēt fieri nuptie hora fatto bona ⁊ matutina qd̄ iō ſuſpicor: qꝛ multa eodē die fiūt ſenex ipſe rediēs ex foro vt quidā putāt: aut ex domo: aut aliūde veniēs vult cape cōſiliū cū ſoſia liberto ſuo quē fidelē ⁊ taciturnum ſemper inuenerat quō poſſet ſcire animū filij ſui ꝑ falſas nuptias. Et ſimul oſtēdit cām q̄re vult nuptias ſimulare: ⁊ quare nō ſunt vere nuptie ꝑ quē modū docet̄ ppl̄s argumēta vnde adhuc duo premittēda ſunt. Primū ꝙ pſona ſoſie eſt ꝓtatica hoc eſt introducta ſolū in principio ludi ad hoc vt argumētū aperiri poſſet. Nō eīm ampliꝰ ludet in tota comedia. Scdm̄ ꝙ vt dixi poete nō incipiūt hiſtorias ſuas eo ordine quo geſte ſunt: ſed ſepe a medio: nō enim incipit hic Terē. agere quō Chremes atticꝰ abijt in aphricā: ⁊ quō phania frater eius volēs ipm ſed cū paſſibula filia Chremetis naufragus ad andrū inſulā venit: ⁊ quō ibi mortuꝰ eſt ⁊ reliqua ꝙ dicta ſunt in argumēto ſʒ hec omnia dicent in toto fine. Incipit autem a die nuptiarū. Et qꝛ loquit̄ liberto ſuo ꝙ oēs pſonas nouerat: ⁊ quaſi oēm rem nō opus erat multis verbis argumētū narrare; neꝗ vt dixi in preābulis vtile eſſet corā pplo oīa expreſſe dicere: qꝛ ſic pplˢ vt primū intelligeret principalē exitū rei ſtatiʒ aufugiſſet ad alia ſpectacula ꝙ eodē die Rome fiebant. Unde dʒ poeta comicꝰ maxime laborare: vt animꝰ audiētis ſemꝑ eſſet ſuſpēſus ⁊ captꝰ amore vidēdi finē rei. nūc ad rē hoc eīm ſatis notū eſt ꝙ ſemꝑ perſona ꝙ prima ſcribit̄ eſt prima ꝙ loquitur: ꝗtū hic primo loquit̄ Simo ⁊ deinde Soſias. Itaꝗ qñcūꝗ ſcribit̄ Si. intelligit̄ ꝙ loquit̄ Simo. Et qñ ſcribit So. intelligit̄ ꝙ loquit̄ Soſias ꝙ interdum loquitur vt ſine ſtudio loqueretur. vnde dicit Simo.

Vos iſthec ⁊c. Simo vt multi volūt expoſitores rediēs ex foro emerat aliꝗd: ſed nō multum obſonij dū eſſet ante fores domꝰ ſue vocauit ſeruos ſuos: ⁊ dū viderat eos vt ſecrete loqueretur cū Soſia: ⁊ tamen alij non ſuſpicarent̄ ꝙ loqueret̄ de nuptijs falſis miſit alios intro relicto ſolo Soſia. Alij tñ dicunt ꝙ non emerat obſonium: qꝛ ſi parū obſonij emerat vt poſtea dicit Dauꝰ non debuit multos ſeruos introducere: nec veriſimile eſt ꝙ ipſe ſenex portaſſet obſoniū e foro: hoc eīm ſeruorū officium erat vt poſtea dicitur ꝙ puer Chremetis portauerat illi pauculos piſces ad cenam eius. Si autem ſerui cum Simone e foro venerant fruſtra diceret eis ꝙ intro auferrent. Unde alij dicunt ꝙ aut ligna aut ſupellectilia aut ſcabella que ad apparatū nuptiarū ſine expēſis pñt intro ferri ſenex fecerat intro portari. Quomodocūꝗ tamē intelligat̄ parum refert. Certum aūt eſt qd̄ Simo dum hec loqueretur ſtetit ante domū ſuam vbi erāt domeſtici cū eo: ſiue eos euocauerat ſiue inuenerat eos foris: parū etiā intereſt. Nola etiam ſeruorū non ponunt̄ hic. Sed qꝛ poſtea oñdetur habere duos ſeruos dauū ⁊ dromonē: poſſumꝰ intelligere ꝙ ad illos nūc loquat̄ dicēdo ſic. Si. vos alij ſerui mei aſportate iſtas res introrſum: ⁊ dū non cito ꝑperarent ſicut fere pigri ſunt: dixit quaſi iratus concitate: abite hoc eſt diſcedite vt dixi: poſtea aūt ſubmiſſius dixit ad ſoſiā. Soſia venias ad me volo te paucis ꝟbis colloqui. Soſias ad hoc rūdēs, qꝛ ſenes ſunt multorū verborū ⁊ prolixi in ſermone vt ſermonē eius ꝑueniret dicit. Dictū puta hoc eſt ꝙ iam dictū eſt qd̄ vis dicere. Nam certe vis dicere ꝙ ego facerem diligētiam vt hec recte curētur: hoc eſt ſm̄ eos qui dicūt ꝙ dedit obſonia intro portanda vis ne vt faciam diligentiam vt eſculēta tua bene coquantur. vel ſi alias res dedit tas portādas vis ne: vt hec bene ordinent̄ ⁊ diſponātur in domo. Ubi notādū ꝙ inter domeſticos quidā erāt vicarij dominorum quales ſunt ꝓcuratores domus ꝙ non laborabāt: ſed preerant laborantibus in abſentia dñorum ⁊ precipiebant aliꝗs: ⁊ iſti erant vt plurimū libertini ſicut hic Soſias. Simo. ſimo multū anxius de vita filij reſpondit ad ſoſiam. Imo aliud dictū volo. Sic autē ſolemus loqui quoties res ardua ⁊ difficilis eſt. Eſt bene alia res ꝙ putas. So. ⁊ quia ſoſias intellexit forte ex ſpurio ſenis vel ex grauitate loquele ꝙ res eſſet magni ponderis: miratur dicens. Quid eſt ꝙ ars mea poſſit tibi efficere qd̄ eſſet maius ꝙ vt hec bene curent̄. Erat enim diſpenſator domus: ⁊ ita credebat ꝙ per artem ſuam nihil poſſet facere niſi ad gubernationem domus pertineret: Simo ergo reſpondet illi. Non eſt mihi opus ad hāc rem quam intendo iſthac arte de qua tu loqueris. hoc eſt arte coquēdi vel gubernandi ſeruos ſʒ opus eſt mihi fide ⁊ taciturnitate ꝙ ſemper in te fuerunt. Soſias ergo admiratus dicit. Ego deſydero ⁊ expecto audire ⁊ ſcire qd̄ velis. Simo ergo volēs ei ſecreta ſua reuelare facit artificioſaʒ inſinuationē cōmemorādo beneficia ei impenſa: vt pro recōpēſatione illorū in ea re quā dicturus eſt fidelitatem ſeruet. Et quia rem arduā inceptat incipit a pronoīe ego qd̄ in principio orationis expꝛſſum ſemper quādā vehementiā hʒ. Dicit ergo ſoſia: tu ſcis qualr̄ poſtꝙ ego te emi a paruulo ſemꝑ tibi fuerit apud me iuſta ⁊ clemens ſeruitus. Feci eīm te mihi libertū: cū antea ſeruus eſſes. perſolui etiā tibi ſummū pretiū qd̄ habui dādo tibi libertatē: ꝓpterea qd̄ ſeruiebas liberaliter hec ſimo. Quibꝰ verbis artificioſe cōmemorat magnitudinem bñficij ſui. Scire enim opʒ quod

ſerui dicū̄t:qꝛ ſeruati ſunt cū poſſint a dn̄is ſuis occidi. Qn̄ eni olī in bello quis capiebatur erat ſeruꝰ eius qui ipſū cepit. Quinetiā vxores liberi ⁊ oēs ꝗ ab hoſtibꝰ capiebant: aut ab eis ipſos ceperāt aut poſſidebāt emebant ſer ꝟ captoris aut authoris erāt. Seruoꝝ aūt miſerrima eſt conditio. Nam quicquid lucrant dn̄is noꝝ lib: lucrant: vt apud leges ⁊ iura ciuilia ſpecialꝰ videri debet: ſꝫ hec dixi qꝛ in multis regionibꝰ ad quas opus hoc forte pueniet nullus ſeruus inuenit. Nō eni mercenarij ſerui dicēdi ſunt. Erat aūt olim dn̄is mera libertas: vt poſſent ſeruos occidere ex libidine. vnde bene actum cū illis putabatur ꝗ mites ⁊ humanos dn̄os ſortiebant. Nūc videamꝰ magnitudinē beneficij a ſimone impenſi. Primo dicit. Ego poſtꝗ̄ te emi a paruulo. Pro q verbo ſciēdū eſt ꝙ mala eo ſunt duriora ⁊ intolerabiliora ꝗ̄to diuturniora. Unde in inferno nihil horribilius excogitari poteſt ꝗ̄ ꝙ eterno ſunt duratura tormēta. Ideo in hac vita ſi quis a prima etate ſeruꝰ effectꝰ eſt: miſerrimꝰ eſt ꝙ ppe ꝗ in nulla vite ſue parte liber fuerit. Uult ergo dicere Simo. vide ꝗd tibi effecerim ſoſia cū adhuc eſſes puerulꝰ factꝰ es ſeruꝰ meus: qꝛ te emi. Ideoꝗ̄ ſi voluiſſem fuiſſem in te durꝰ ⁊ inicus toto tp̄e vite tue fuiſſes i duriſſima ſeruitute; ꝗ̄ꝓpter magnū beneficiū tibi impēdi ꝙ te emi: qꝛ ſi aliꝰ te emiſſet nō habuiſſes tā clemētē dn̄ꝫ. Scd̄o maxima fuit tibi grā cōcedens ꝙ tā iuſta ⁊ clemēs fuerit tibi erga me ſeruitus. Iuſta ſeruitꝰ fuit: qꝛ nō vltra ꝗ̄ debuit exegi a te. Clemēs aūt qꝛ minꝰ ꝗ̄ potuiſſet feci te ſeruire. Tertio nō ſatis fuit ꝙ clemēter te tractaui i ſeruitute: ſed feci vt eſſes mihi libertus ex ſeruo. Ubi tria notāda ſunt bn̄ficia. Primū ꝙ effectꝰ ē libertꝰ. Un̄ ſciēdū ꝙ tres ſunt ſtatꝰ hoīs. Quidā ſunt ingenui ꝗ ſemp liberi fuerūt ⁊ nulli vnꝗ̄ ſeruierūt: ⁊ illoꝝ nobiliſſimꝰ eſt ſtatꝰ. Alij ſunt ſerui ꝗ actu ſeruiūt ⁊ illi infimi ſunt. Alij ſunt libertini ꝗ ex ſeruis liberi effecti ſunt ⁊ illi ſunt i media dignitate: qꝛ nō erāt ſubiecti vt ſunt ſerui: qꝛ ꝓprij effecti erāt iuris ⁊ ſibi lucrabant: tn̄ debebāt adhuc patronis ſuis īpēdere reuerētiam: ꝙ ſi ingrati inuēti fuiſſent potuiſſent iterū in ſeruitutē reuocari: qꝛ aūt ſerui nūꝗ̄ potuerūt fieri igenui maxia grā impēdebāt qn̄ fiebāt libertini. Un̄ dt feci vt eſſes libertꝰ. Scd̄ꝫ aūt bn̄ficiū tāgit qn̄ dicit ex ſuo. q. d. niſi clemētia ⁊ bn̄ficētia mea feciſſet adhuc eſſes ſeruꝰ: ſꝫ feci vt eſſes libertꝰ. Tertiū bn̄ficiū notat cū dt mihi p hoc eni innuit ꝙ nō ē effectꝰ libertꝰ filij ſui nec alterius ꝗ poſſet forte duritiē exercere i eū ⁊ ita cogere ad ingratitudinē: ⁊ p ꝯñs ad ſeruitē reuocare. Cām aūt ꝗ̄re hec bn̄ficia ipſi ipēderat ſubdit dicēs. Propterea ſeruiebas liberalr ꝗ ꝟbū nō ſine cā additū eſt. Sicut eni priꝰ dictū eſt optia via ad ipetrādū aliꝗd ab alio eſt oſtēdere illi eā rē ꝑcipuā eē quā ab alio petimꝰ. Un̄ dauid volēs hr̄e miam a deo dicit. Miſerere mei deꝰ ſm magnā miam tuā. Et ſm multitudinē miſerationū tuarū dele iniꝗtatē meā ⁊c. Et iō ſimo volēs vt ſeruꝰ eēt fidelis ⁊ tacitꝰ dt ꝙ in eo ſp fuit fides ⁊ taciturnitas et qꝛ ſemp ſeruiuit liberalr. Itē qꝛ dictū eſt comedias dꝫ ſeruire ad bonos mores: ⁊ dare exemplū honeſte viuēdi. Iō dicit ſimo ego id tibi feci ſoſia nō ex ꝗ̄dā lenitate ⁊ felicitate animi mei: ſꝫ ꝗ̄ſi ex merito tuo: qꝛ ſeruiebas liberalr: p ꝗ ceteri ſerui cohortant: vt ſi velint libertatē adipiſci ſuiāt liberalr. Ubi notāda eſt ꝗd ē ſeruire liberalr eſt ſeruire more liberoꝝ ⁊ ingenuoꝝ ꝗ ſeruiūt nō timore verberū: ſꝫ amore honeſtatis ⁊ debiti officij. Scimꝰ omnes ꝙ duplex ē timor: ꝗdā ē filialis ꝗ filiꝰ timet offendere prēꝫ ſuū: ꝓpterea qꝛ diligit eū. Idꝗ̄ lꝫ ſciat prēꝫ nullā facturum eſſe vindictā: nō tn̄ vellet eū offendere. Et ꝗ ꝓpter hūc filialē timorē ſeruiūt dn̄r liberalr ſuire qꝛ ſeruitꝰ voluntaria nō facit animū ſeruilē: ſꝫ ꝗ̄ſi ingenuū: ⁊ in hoc nos debemꝰ timere deū: ⁊ nō velut ſerui ne nos puniat. ſꝫ vt boni filij ne ipſꝫ offendamꝰ. debemꝰ ēt deo ſuire libēter ⁊ liberalr. qꝛ ſicut ſeruitꝰ quā filij ꝗ ſunt i ptāte prīs ipēdūt prī nō verat eos eē igenuos: ita ſuitꝰ quā deo prī nr̄o ipēdimꝰ nō facit nos ſuos ſꝫ liberos ꝗ̄ſi reges. Nā vt dt boetius in lib. de cōſolatione phē. Dei agi frenis atꝗ̄ obtemparare ꝑceptis ſumma libertas eſt ⁊c. Serui autē ſeruiunt ciuilr: qꝛ timore verberū: ſi eni ſperarēt ꝙ non punirent nihil boni dn̄is ſuis facerēt: qꝛ ſciūt qꝛ nihil ſibi ſꝫ dominis oīa lucrant. Et iō di. hora in epl̄is. Oderūt peccare boni virtutꝫ amore. Oderūt peccare mali formidine pene qꝛ ergo ſoſia dn̄o ſuos liberaliter hoc ē fidelr eo abſente ⁊ pn̄te ſeruierat: iō cōſecutꝰ eſt libertatē ⁊ merito: qꝛ talis aliꝗ dignꝰ eſt libertate: ⁊ iō dicit Simo ꝙ habui ſummū ꝑciū ꝑſolui tibi. Que ꝟba pn̄t duplr intelligi pri̇o. q. d. qꝛ vidi ꝙ ſeruiebas liberalr: volui vt haberes aliqꝺ ꝑciū p liberali ſeruitio tuo. Sꝫ nō dat maius ſeruis ꝑciū ꝗ̄ hr̄e libertatē ſine ꝗ nihil ꝓpriū hr̄e pn̄t. Iō dicit ego ꝑſolui tibi ſummū ꝑciū: qꝛ feci libertatē tibi. Alio mō ſic qꝛ ſerui nō pn̄t p ſe effici liberi: qꝛ ꝗcꝗd lucrant dn̄orū eſt. Et iō pn̄t reſtituere ꝑciū pro ꝗ empti erant: niſi aliꝗs ex amicis eorū poſt pacē cū hoſtibꝰ apud ꝗs captꝰ eſſet redimat eos vel niſi dn̄is ex libertate condonaret. Iō di. nemo ꝑſoluit mihi pecuniā quā p te dedi ſꝫ egomet ꝑſolui tibi: hoc eſt p te ſummū ꝑciū ꝗ habui: qꝛ te liberū gratꝫ effeci. So. ego inde ſoſias habeo in memoria: hoc eſt ego bn̄ memini ꝙ ita feciſti ⁊ ita nō velim obliuiſci ne ingratus videar. plus eni eſt ꝙ dt i memoria habeo ꝗ̄ ſi dicat ego bn̄ ſcio. Nā ꝗ habemꝰ i memoria nō obliuiſcimur ſicut interdū ea ꝗ ſcimus. Simo. nō mutuo. i. deſtruo factū hoc eſt nō vellē ꝙ aliter eſſet factū: qꝛ non me penitet ita feciſſe. Uel legit nō muto factū. i. nō faciā de te aliter ꝗ̄ fcm̄ ē: hoc eſt nō volo id ꝗ feci te liberū faciēdo mutare reuocādo te in ſuitutē. Iura eni pmittūt vt ingrati reuocarent in ſuitutē. Soſias rn̄det. Gaudeo ſi ꝗd feci tibi aut facio ſimo ꝗ plꝫ tibi ⁊ habeo grām ꝙ illud fuit gratū apud te. Ubi tria notāda ſūt. Prio ꝙ ſoſias ſeruierat liberalr: et libenti aīo: ⁊ nō coacto: ⁊ iō dicit ſe gaudere ꝗ fecerit ꝗ placet patrono ſuo. Scd̄o ꝙ lꝫ liber eēt adhuc ſuiebat qꝛ dt nō ſolū ſi ꝗd feci: verūetiā ſi ꝗd facio adhuc quotidie ꝗ placeat. Tertio notāda ē difficultas inueniēdi grāꝫ apud diuites: qꝛ ſepe licet bono aīo ſeruierimꝰ: nō tn̄ impetramꝰ grām nec gratū eſt ꝗ facimus: qꝛ putant aīo captādi nos facere. Et ideo dicit. Et habeo grām id fuiſſe gratū apud te hoc eſt ꝙ gratāter ſuſcepiſti obſequiūꝫ meū verū qꝛ vt Seneca dicit i ꝓuerbijs. Bn̄ficiū ꝗ ſe dediſſe dt petit: dt ſoſias. Sed mihi moleſtū eſt qꝛ. ſ. cōmemoras bn̄ficiū mihi impēſuꝫ: qꝛ iſtiuſmodi cōmemoratio eſt quaſi exprobratio immemoris bn̄ficij. Qꝺ ſic probat. Qꝗ. eni cōmemorat bn̄ficiū vt dixi vr̄ aliud petere. Et qꝛ nō audet petere niſi cōmemorādo bn̄ficiū datū: ideo vr̄ exprobrare alteri ꝗ ipſe imemor ſit bn̄ficij. De exprobrātibꝰ aūt dicit Ci. in li. de amicitia ſic. Odioſum ſane genus hoīm officia exprobrantiū ꝗ meminiſſe dꝫ is in quē collata ſunt: nō cōmemorare ꝗ cōtulit. Et qꝛ gratus erat ſoſias: ideo dicit ꝙ ſibi hoc moleſtū eſt. Nō eni vult ꝙ ſimo vtatoꝝ iſto ambitu verboꝝ: paratꝰ eni eſt facere ꝗcꝗd velle vult etiā ſi nullū bn̄ficiū cōmemoraret. Unde dicit. Quinimo dic vno verbo ꝗd eſt ꝗ me velis facere. Simo videns paratū obſequi dicit: ego faciā ita hoc eſt dicā tibi paucis verbis ſꝫ ego dicā tibi priꝰ in haere hoc primum he nuptie filij mei cū filia chremetis quas credis hodie eſſe non ſunt vere nuptie. Et iſtud eſt principiū narrandi argumentū: ſoſias admiratꝰ ꝙ diceret eſſe nō veras nuptias ait ꝗ̄re igit ſimulas veras nuptias eſſe hic notādū eſt ꝙ p ſubtilē breuitatē poetaꝝ multa ſubintelligi debent: qꝛ eni ſoſias dicit ꝙ ſimo ſimulabat nuptias datur intelligi ꝙ iuſſerat domum apparari: ⁊ fortaſſe aliqua abſonia parari tanꝗ̄ eſſent future nuptie: ſimo dat cām quare ſimularet dicens. Tu audies oēm rē a ꝑncipio: vide ſnlam ſenilē: priꝰ dixerat ſe dicturū ꝙ vellet vno ꝟbo: nūc dicit ſe dicturū oēm rē a principio: ſeruat decoꝝ perſone: qꝛ ſenes garruli ſunt: ⁊ nimiū libenter de filijs loquuntur. Seruat etiā vtilitas materie ꝙ dū ſimo ſoſie narrat ꝓplo docet argumētū. Dat aūt cām quare vult oīa a ꝑncipio dicere qꝛ vult tria facere. Primo eni vult ſoſias ſciat vitā filij ſui pāphili. Deinde cōſiliū ſuū: qꝛ voluit ſcire qualē aīm haberet filiꝰ erga nuptias. Tertio qꝛ ēt oñdere voluit ꝗd oporteret ſoſiā facere. Uoluit eni ꝙ ſimularet ēt nuptias: ⁊ ꝙ obſeruaret filiū ſuū ꝗd faceret ⁊ ꝙ ꝑterrefaceret dauū ſeruū nequā ⁊ fautorē filij: vt plurimū enim ſerui magꝫ fauēt filijſfamilias ꝗ̄ prībꝰ: qꝛ prēs auſteriores ſūt. Cū iuuenibꝰ aūt lauta ꝯuiuia ducūt ⁊ leta otia. Incipit ergo

ſimo narrare vitã filij ſui ab eo tpe quo incepit eſſe extra virgã patris ꝛ pedagogi quẽ magiſtrũ vocãt. Tenẽt enĩ
diuites pedagogũ q̃ filios ſuos ducat ad ſcholas ꝛ regat domi ꝛ ſub eiꝰ virga ſunt pueri adhuc parui. ꝑpropter
tãdiu dũ ſunt adhuc ſub vige prẽte non poſſunꝰ bñ noſcere ingeniũ ſeu naturã ipoꝝ: ſꝫ poſtq̃ liberiꝰ ſine cuſtode
vagari pñt: tũc incipiũt oñdere naturã ſuã ad q̃d inclinaẽ. Ut aũt dictũ eſt in ꝓlogo Salom. dĩ ſe peniteꝰ ignorare
viã viri in adoleſcẽtia ſua ꝓp inopiã ꝯſilij: vt dĩ Cic. Ut aũt dicit Hora. in lib. de arte poeti. iuuenes ſunt ardentes
in ſtudijs ſuis: ita q̃ cũ rẽ quã amãt nimiũ amãt: ſꝫ non diu amãt. Et qꝛ nimiũ ardẽter oĩa plerũq̃ faciũt iõ lauda-
bile ꝛ vtile eſt in adoleſcẽtibꝰ q̃ ingeniũ ad vnã ſolã rẽ applicẽt: ſed nũc ad vnã nũc ad aliã. Et qꝛ hoc fecit pam-
philus gaudebat ſimo pr̃ eiꝰ rudes ſoſias q̃ nõ ſine cã. Qꝛ apprime vtile eſt in vita hoĩs vt ne q̃d nimis de q̃ vbo
poſtea dicã in ſentẽtijs. Si q̃s aũt velit ꝯuertere verba textꝰ ſciat q̃ ſic ordinaẽ. Nã is filius meus poſtq̃ ſupauit
pueritiã ꝛ iã liberius viuere potuit fecit oĩa mediocriter ea q̃ plerique oẽs faciũt adoleſcẽtes. q̃ applicãt ingeniũ
ad aliq̃d ſtudiũ: vel ad venationẽ vel ad philoſophiã. Reddit aũt per interpoſitionẽ q̃ grece parentheſis dĩ cã ꝯq̃
re dixerat q̃ ipſi erat poteſtas liberius viuẽdi q̃n excellit ex ephebis. Nã ante inq̃t q̃uo poſſes ſcire animi ingeniũ
noſcere dũ etas metus ꝛ magiſter ꝓhibebãt. q. d. nullo mõ: qꝛ vt dĩ phs. Nullũ violẽtũ eſt ꝑpetuũ. Unde q̃d inuitus
te facis aut nõ diu facis aut non bñ. Uñ nõ ſequitur: ſi puer eſt bonus q̃diu eſt ſub virga q̃ ſemꝑ bonꝰ erit. ¶ No-
tãda ſunt aũt tria vincula q̃bꝰ pueritia cõſtringiẽ. Primũ eſt etas. Neſciũt enĩ impuberes q̃d venꝰ. Unde multis
prima multi labes oritẽ: q̃d vinũ quid alea: ꝑ q̃ tria multi depauperanẽ. Uñ tritus eſt verſiculꝰ. Diues eraꝫ dudum
me fecerũt tria nudũ. Alea: vina: venus: ꝑ q̃ ſum factꝰ egenus. Neſcit ergo pueritia adhuc ea q̃bꝰ bona dilabida-
ret. Scꝫ vinculũ metus aut prĩs aut magiſtri ꝑ quẽ liganẽ in abſentia patris aut magiſtri: qꝛ dũ magiſter preſens
nõ eſt ſepe facerẽt malũ niſi timerẽt q̃ magiſter ꝑciperet. Tertiũ eſt magiſter hoc eſt pedagogꝰ ꝛ cuſtos eoꝛũ qui
eos dũ preſens eſt coercet ne quid ineptũ faciãt. Simo cõtinuat laudes Pamphili ꝛ laudando eũ cohortatur oẽs
adoleſcẽtes qui hãc comediã audiũt: vt etiã ſic viuãt. hoc enĩ habẽt boni hiſtoriographi qui laudes virorum bo-
norũ ſcribũt q̃ dũ eos laudant nos admonẽt vt laboremꝰ tales eſſe. Nã ſepiſſime ſcribũt nõ quales illi fuerunt in
rei veritate ſꝫ quales eſſe debuerũt. Dicit ergo Simo de filio ſuo. Sic erat vita eiꝰ q̃ facilimer tolerabat oẽs eos
cũ quibꝰ erat: ꝛ dedebat ſe cũ his obſequebaẽ eoꝝ ſtudijs nemini erat aduerſus ꝛ nũq̃ preponẽs ſe alijs: vbi no-
taẽ q̃nque conditiones ꝑ quas hõ ab oĩbus amabitur ꝛ charus habebiẽ. ¶ Prima eſt q̃ debeat pati ꝛ tolerare ꝛ ſuf
ferre eos cũ quibꝰ viuit aliq̃n enĩ boni viri (nã cũ alijs nõ eſt viuẽdũ) ſunt interdũ ſatis importuni. ita q̃ verbis.
aut factis interdũ amicos ſuos ledũt: cuius eos poſtea penitet. Uerũ ſi ille q̃ lediẽ fuerit iracũdus aut nimis inex-
orabilis ꝛ implacabilis tũc eoꝛũ amicitia cito diſſolueẽ: ſed ſi patiens fuerit melius recõciliabiẽ. ¶ Scd̃a conditio
eſt q̃ dedat ſe vna cũ his q̃bus eſt. Dedere aũt eſt ſe penitꝰ dare ad volũtatẽ alterius: ꝛ ſic cõſentire q̃ nullo alio
modo ab eiꝰ voluntate diſcedat. ¶ Tertia cõditio eſt obſequi ſtudijs aliorũ q̃ vnus ſemꝑ velit vt aliꝰ: ꝛ iſta maxie
facit amicos vt patebit. ¶ Quarta q̃ nemini ſit aduerſus hoc q̃ nõ oſtendat verbis aut factis aduerſitatem ꝛ ho
ſtilitatẽ cõtra alios. ¶ Quinta cõditio eſt q̃ nõ ſit ꝑponẽs ſe alijs. hoc eſt q̃ nõ ſit ſupbꝰ volẽs alijs preferri: qꝛ in
ter ſupbos ſemꝑ eſt diſcordia. Qui aũt iſtas cõditiones bñ ſeruauerit inueniet laudem ſine inuidia ꝛ amicos pa-
res. Superbia enĩ eſt mr̃ inuidie: raraque inuidet q̃s niſi ſit ſuperbus: ꝛ raro inuidemus humilibꝰ aut pauperibꝰ.
Ideo dicit Simo q̃ Pãphilꝰ vixit ita vt facillime inuenias laudẽ ſine inuidia ꝛ amicos pares hoc eſt q̃ eſſent pa-
rati tibi tñ amicitie facere q̃tũ te acceperũt ꝛ vtit ſcd̃a perſona pro tertia ſicut ſepiſſime fit. Soſias interdũ loq̃
tur. Ne faſtidiũ eſſet ſeni in longo ſermone. vnde inquit Pam. inſtituit vitã ſuã ſapienter. Nã hoc tpe obſequium
facit amicos et veritas odiũ parit, de qua ſnĩa poſtea dicã. Si. Interea mulier ꝛc. Simo hic facit quãdã digreſſio-
nẽ digrediẽ enĩ parũ a ꝓpoſito ſuo. Nã ꝓpoſuerat dicere vitã pãphili: ſed nũc incipit loq̃ de chryſide q̃ ex andro
inſula athenas venerat. Sciẽdũ tñ eſt q̃ tũc digreſſiones ſunt licite q̃n illi deſeruiunt q̃d principaliter dicturi ſu-
mus ſicut hic: qꝛ enĩ mutatio vite pamphili facta eſt in domo Chryſidis opꝫ̃tetiũ fuit oſtẽdere q̃ fuerat illa chry
ſis. vnde di. Interea dũ filius meꝰ ſocialr̃ ꝛ amicabiliter ſic viueret quedã mulier venit ex andro in hanc viciniã
habitatũ coacta patriã deſerere ꝓpter inopiam ꝛ paupertatẽ: ꝛ ꝓpter cognatoꝝ negligentiã. ¶ Ubi notãdũ ẽ q̃
cognati qui ipſi debebãt ſuccurrere ꝛ nõ ſuccurrebãt erãt cã occaſiõabiliter vite turpis quã poſtea geſſit. dicit no
tanter q̃ erat coacta ꝑ inopiam ad ſignificandũ q̃ nõ erat naturalr̃ inclinata ad turpẽ vitã neque ẽt ex cõſuetudine
turpẽ q̃ſtũ amauit. Q̃d poeta artificioſe indicat qꝛ ſi ipſa ſemꝑ turpẽ vitã deduxiſſet nõ videreẽ veriſimile q̃ gly-
cerium que apud ipſam a iuuentute ſua morata eſt eſſet ꝓba et modeſta futura. itaque Simo poſtq̃ inuenta eſſet eſſe
filia Chremetis nõ accepiſſet eã vxorẽ filio. Subtiliter erga inducit filio excuſare vitã chryſidis. Soſias audiẽs
q̃ eſſet aduena mulier interrũpit ſermanẽ ſimonis dicẽs. hei vereor ne Andria iſta mulier ex andro apportet quid
mali. Multa enĩ ſunt quare id vereri poſſit. Prima qꝛ aduenerat mulier. i. corrupta nõ virgo. Uirgines enĩ urcen-
tur pudore quo amiſſo nihil eſt in muliere cõmendãdũ. Scd̃o q̃ erat ſola ſine marito: q̃d notaẽ cũ dꝛ mulier q̃dã.
Tertio q̃ erat peregrina. i. externa extra cognatos ꝛ natos vbi ſolẽt mulieres vt plurimũ turpiter viuere. Nã me
retrices vt plurimũ ꝑegrine ſunt. vnde dicit ex andro. Et ſoſias repetẽs illũ dĩ. hei vereor ne q̃d andria apportet
mali. ¶ Ubi notãdũ eſt q̃ vocando eã andriã tria facit. Primo notat cõſuetudinẽ patrie: qꝛ andrie mulieres libi-
dinoſe erant. Scd̃o notat ꝯſuetudinẽ appellãdi hoĩes turpis cõditiõis. Nã ſerui ꝛ meretrices ſepe ad patriã no
minanẽ. Tertio indicat nomẽ comedie q̃ ab illa inſula vñ erat hec mulier andria appellaẽ. Quarto aũt timebat ſo-
ſias: iõ qꝛ effecta eſt vicina: vñ dĩ q̃ venerat habitatũ i illã viciniã. Multũ enĩ allicit freq̃ẽs cõſpectꝰ mulieris vñ
dĩ Uer. i geor. Urit q̃ vidẽda femĩa. i. femina vrit. i. incẽdit maſculũ amore ſui dũ ſolũmõ vĩ. Quĩto timebaẽ qꝛ diu
ibi ꝯmorata fuerat: qꝛ venerat iã triẽniũ. Sexto qꝛ erat paupcula ꝛ a cognatis deſerta: vñ faciliter poſſet ad que
ſtũ etiã turpẽ anhelare. Septimo qꝛ erat multũ formoſa vñ poſſet faciliter a multis appeti. Octauo qꝛ erat in flo-
re iuuẽtutis: ꝛ hec oĩa erãt timẽda ex ꝑte mulieris: vñ diligẽter oĩa vba ſunt ꝯſiderãda nullũ enĩ vbum a poetis
fruſtra poni ſolet. Multa ẽt ſunt timẽda ex ꝑte Pãphili. Primo qꝛ erat iã liber effectꝰ ꝛ nõ ãplius ſub virga vt priꝰ
dictũ ẽ. Scd̃o qꝛ erat diues. Tertio qꝛ erat liberalis. Quarto qꝛ erat iuuenis vt faciliter poſſet ad venerẽ allici.
Quinto qꝛ erat otioſus. Sexto qꝛ frequẽtabat ꝯuiuia. Septĩo qꝛ erat freqũẽter inter amatores vt poſtea dicetur.
Octauo qꝛ erat amabilis hoc eſt formoſus ꝛ amoroſus ex natura. Uñ dictꝰ ẽ Pamp. hoc eſt totꝰ amãs vel totus in
amore. Vñ aũt timeẽ ignis amoris: qꝛ nihil eſt q̃ faciliꝰ in oĩ gñe aĩaliũ trahat ad furias vt docet Uer. in iij geor.
Simo ꝯñr vitã chryſidis recitat dicẽs hec mulier primũ viuebat pudice hoc eſt caſte ꝛ ſine libidine ſicut conſueta
erãt viuere in andro. Itẽ parce. i. ſobrie ſicut paupes ſolẽt ꝛ duriter. i. cũ magno labore acq̃rẽs ſibi quatidie miſe-
rum victũ ex lana quã carpebat aut nebat ex tela quã texebat vñ oñdiẽ q̃ nõ erat multũ libidinoſa ſꝫ poſtq̃ acceſ
ſerũt amatores vnus duo aut tres pollicẽtes ei multa munera ſi vellet cõſentire ipſa tandẽ conſenſit: qꝛ natura
oĩm hoĩm eſt multũ inclinata vt dimiſſo labore trãſferat ſe ad libidinẽ ꝛ carnalẽ vitã cũ otio. Incepit ergo facere q̃
ſtũ meretriciũ. Amatores aũt q̃ tũc illã amabãt ſicut fieri ſolet ꝑduxerũt inde ſimo illuc filiũ meũ pamphilũ vt cõ
uiueret ꝛ eſſet cũ illis: dictũ enĩ ẽ q̃ erat multũ ſodalis. Ego aũt inq̃t ſimo hoc vidẽs ꝯtinuo dicebã mecũ certe fi-
lius meꝰ capꝰ eſt amore: ipſe hꝫ hoc eſt recepit amoris vulnus. Et tractus eſt inquit Dona. hic modus loquendi a

gladiatoꝛibꝰ ſeu dimicatoꝛibꝰ. Qñ eñ alter gladiatoꝝ ꝑcuſſus eſt ꝓpꝛs hoc vidēs exclamat ipe hꝫ hoc ē vulnꝰ recepit ꝙ̃uis neſciat. Vñ ēt qui aliū vulnerare volūt dicūt hoc hꝫ vt apꝺ Ter. Vñ aūt ſumit̄ hec ſilitudo: q꞉ cupido deꝰ amoꝛis hꝫ in altera manu flāmas. ⁊ in altera tela ſeu iacula q̄ coꝛda amantiū incēdūt ⁊ vulnerāt. Et q꞉ ſimo ſuſpicabat̄ ꝙ filius ſuus eſſet captꝰ amoꝛe chꝛyſidis. Ego aūt obſeruabā mane ſeruulos illoꝝ amantium cūtes ad domū Chꝛyſidis aut redeūtes ex domo chꝛyſidis: ⁊ interrogabā hoc mō. Heus puer dic ſodes .i. dic bone ſi audes ꝗs habuit heri chꝛyſidē. Nā illa andria quā dixi huc habitatū veniſſe vocabat̄ Chꝛyſis. Soſias rñdit: Ego bn intelligo. Simo cōtinuat ſermonē ſuū quē habebat cū pueris ⁊ eſt ſermo breuis ⁊ mimiticꝰ .i. imitatiuꝰ .i. q꞉ nō eſt cōtētꝰ narrare rē ſꝫ repetit eadē ꝟba ⁊ eoſdē geſtus quos cū pueris habebat. vñ dicit̄ pueri dicebāt Cliniam habuiſſe eā. aut phedriā aut niceratū. Nā illi treo amabāt tūc ſimul eā ⁊ cū temp illos dicerēt ⁊ ubꝗ̄ pamphilū eā habuiſſe. Simo admiratꝰ dixit ad eos. Eho ꝗd ꝗ̄ pāphilꝰ faciebat. pueri aūt rñdebāt ꝗd hoc eſt qris ꝗd pamphilꝰ fecit ipe dedit ſymbolū hoc eſt impoſuit pecuniā ꝓ cena vel dedit anulū vel aliud pignus vt facta cena cū aliis poꝛtionē ſuam ſolueret: ⁊ cenauit cū aliis. Hic ꝯſiderāda eſt expoſitio Donati. qui in ſentētiis ſubtiliſſimus ſemꝑ eſt vn dicit Mire nulla negatio facti eſt poſita ꝓ pāphilo: ſꝫ ꝑ puerilē ſimplicitatem oīa geſta narrata ſunt. Ubi ſciēdū eſt ꝙ ſubtiles ⁊ aſtuti viri nō pñt melius decipi ꝙ̃ ꝑ fictā ſimplicitatē. Nā ſciūt oēs ꝙ q̄ in aliquo pctō culpabiles ſunt maxie ſolēt ſe de illo purgare. Vñ adultera ꝗ̄diu ſecreta eſt plures cōtumelias dicet de adulteris ꝗ̃ mulier ꝓba. ⁊ ſi dicat̄ ipſi ꝙ adultera ſit multo impatiētiꝰ ferre ꝗ̃ mulier honeſta. Et fur occultꝰ ſemper de furibus male loquit̄ ⁊ ſe nimis anxie purgat. Vñ legit̄ de ꝗdā q̄ dū frumēti caritas atꝗ penuria eēt ⁊ frumētū ciuitatis cuſtodiret ſolebat nocte ad modum poꝛci incedere ꝗdrupes ⁊ grunire ⁊ poꝛtare ſaccū ſub vētre ī q̄ frumētū furatū repoꝛtabat añ cuſtodes q̄ credebāt poꝛcū eē nō hoīem: ꝗdā aūt die dū fur ad furcas ducerēt ille inſultabat ipm dicēs. Uade miſer ad patibulū q̄ dignꝰ abire eo: q̄re nō vixiſti labore tuo ſicut ego. ⁊ hoc dicens oſtēdebat ei callſas manꝰ. Qð videntes viri ſapiētes incipiebāt hr̄e ſuſpitionē de ipſo ⁊ obſeruabāt vitā eiꝰ. vñ paulo poſt dephēſus eſt in furto ⁊ ad patibulū adiudicatꝰ. Si ergo ſerui rñdiſſent ſic. Queris ꝗd pāphilꝰ fecit ipe non curat de meretricibꝰ ipe nimis eſt ꝯtinēs. Nūꝗ̄ ipe tale ꝗd faceret: tūc ſimo cepiſſet ſuſpitionē ⁊ putaſſet ꝙ ſerui fuiſſent cōſcii ⁊ docti ſic rñdere Nūc ꝟo q꞉ nō negāt ipm eē luxurioſum: ſꝫ fatebant̄ ipꝫ cenaſſe ⁊ ſymbolū dediſſe vñ ſimo poſſet iraſci: q꞉ ſic bona cōſumpſiſſet. ipe ſimo nullā habuit ſuſpicionē de vita pāphili. Vñ dicit. Ego audiēs tale rñſum gaudebā: ⁊ ſilr alia die querebā ⁊ cōperiebā nihil oīno attinere ad pāphilū de amoꝛe illiꝰ mulieris. Et certe ego putabā cū eē ſatis expectatū ⁊ magnū exēplū cōtinēti. Nā q̄ ꝯflictat̄ ⁊ atterit̄ cū eiuſmodi ī genys: q̄lia ſunt ingenia adoleſcētuloꝝ meretricū: nec animꝰ eiꝰ mouet̄ in ea re: tūc ſcias ipm poſſe hr̄e modū ⁊ moderationē ſue vite. Pariter ergo id mihi plꝫ: ⁊ ꝙ oēs hoīes vno oꝛe vincebāt mihi oīa bona ⁊ laudabant foꝛtunas meas q̄ habebā filiū ꝑditū hoc eſt a natura an alios dotatū tali ingenio ꝙ vꝫ in domo meretricis cōtinue conuerſatus nō poſſet ad incōtinētiā trahi. Quid verbis opꝰ eſt: Chꝛemes vir ille diues impulſus hac tam laudabili fama filij mei venit ad me vltro nō rediſitꝰ a me vt daret vnicā filiā ſuā cū maxima dote vxoꝛē filio meo. Placuit mihi ⁊ deſpōdi hodiernus aūt dies aſſignatꝰ ē ad celebrādas nuptias. Hic notādū eſt ꝗ̄tū valeat bona fama: q꞉ vt dicit Salomō. Melius eſt nomē bonū ꝗ̃ diuitie multe. Illud eñ ꝑꝫ ex facto chꝛemetis. Ipſe eñ chꝛemes debuiſſet requiri nō requirere. Pꝛio q꞉ diues fuit. Nā poſtea dabit duo talēta ꝓ dote: cū tñ aliā filiā reperiſſet. Scđo q꞉ vir honeſtus. Tertio q꞉ vnicā filiā ſe hr̄e putabat. Quarto q꞉ pulchꝛa valde filia eius fuit vt ꝑꝫ ꝑ Carinū adoleſcētē qui eam nimis amabat. Quinto q꞉ ſummam dotē cū ea dare voluit. Unde valde mirandū eſt ꝙ ipſe vltro venit. Nam conſuetudinis eſt ꝙ pr̄ ſpōſi petat filio ſuo ſpōſam ⁊ nō ecōtrario. Nam mulier nō dꝫ petere virum: ſed peti ab eo. Soſias aūt hec oīa admirat̄ q̄rens quid igitur obſtat quare he nuptie nō fiant vere. Simo reſpondet. audias hec. Chꝛyſis quam dixi moꝛitur his diebus paucis in quibus hec que dixi acta ſunt. Soſias timens ſemꝑ aliquid mali eueniſſe Pamphilo dum audit eam moꝛtuam exclamat pꝛo letitia. O iſtud bene factum eſt dicendo eam moꝛtuam feciſti me beatum: q꞉ liberaſti me a cruciatu animi q̄ timebam eam. vnde ſubdit̄. Hei metui a chꝛyſide. Aduerte aūt inquit Donatus. vbiꝗ a Terentio moꝛtes comicas ſic induci. vt cū ad neceſſitatē argumenti referantur non ſunt tñ tragice. Nam aut meretrix moꝛiat̄: aut ſenex: aut de duabus ſimul vxoꝛibus vna vxoꝛum. Itaꝗ hmōi obitus aut cum mediocri triſtitia excipit̄ aut etiam cum gaudio. Hec Donatus. Pꝛo quibus verbis notanda ſunt in pꝛeambulis dicta vꝫ ꝙ comedia eſt de mediocribus foꝛtunis: ⁊ hꝫ letū exitū quapꝛopter non pñt induci moꝛtes ꝑcipue eoꝝ de quibꝰ pꝛincipalis ludꝰ eſt. Et ſi de alioꝝ moꝛte fiat mētio illa nō dꝫ afferre magnam triſtitiam: q꞉ ſi eſſet materia tragediarū que maximas ⁊ triſtiſſimas res tractant quales ſunt obitus charoꝝ ⁊ pꝛīcipum. Q ſi igit̄ hic meretrix moꝛtua nuntiat̄ nō fit magna triſtitia ꝑcipue audiētibus hoc eſt ſimoni ⁊ Soſie. Quia Soſia antea dixerat ꝙ metuebat ne quid mali appoꝛtaret andria Simo qui ſciebat malū eueniſſe ꝑ glycerium non per Chꝛyſidē cōtinuat ſermonē dicēs. Filius meꝰ erat ſimul cū illis qui amabant Chꝛyſidē ⁊ curabat eiꝫ illius funus, erat interdū triſtis ⁊ interdū collachꝛymabat: dictū eñ eſt ꝙ erat ſodalis ⁊ obſequioſus. Placuit aūt dicit ſimo. tūc id mihi cogitabam eñ ſic hic filiꝰ meus cū parue conſuetudinis quā habuit in domo chꝛyſidis ſuffert moꝛtem eiꝰ tam familiariter hoc eſt tā doloꝛoſe ac ſi eſſet de familia ꝗd faceret ſi ipſe amaſſet eā: quid ipſe faciet mihi pr̄i ſuo qñ moꝛtuꝰ ero. Ego putabā hec oīa eſſe officia hūani ingenij ⁊ māſueti animi. Ubi notandum eſt ꝙ antiqui circa ſepulturā et am miſericoꝛdes erant vt latiſſime oñdit Ter. vñ hic ſimo inquit ad ꝗd te teneo ſuſpenſum multis ꝟbis. O mitto pietatē filij. Egomet ēt ꝓcedo cū funere eā filij mei: nihil mali ſuſpicās. Soſi. q꞉ ſimo dixerat ſe nihil mali ſuſpicātē cū filio in funꝰ ꝓceſſiſſe ſuſpēſus Soſias q̄rit cū quadā nota foꝛmidinis dicēs. Hem quid eſt id mali. ſ. ꝙ nō ſuſpicabaris ⁊ tñ inimis ſubſecutū. Simo rñdet dicens: tu ſcias quid ſit funus iam affert̄ ex domo nosimꝰ ad locū vbi deberet cōburi cadauer ⁊ cineres ſepeliri. Interea aūt aſpicio foꝛte iter eas mulieres q̄ aderant ibi adoleſcētulā vnā habētē foꝛmā. So. q꞉ Simo ſicut ſolet admirās nō cito expꝛeſſit elegātiā foꝛme adiuuat eum. Soſias dicēs habentē bonā foꝛtaſſis foꝛmā: hoc eſt magnā pulchꝛitudinē. Simo. vnde dicit Simo habentem dico foꝛmā ⁊ vultū o Soſia adeo modeſtū vt nihil ſupꝛa. vbi debet notari artificium poete in bona economia .i. diſpoſitione operis. Q꞉ eñ hic Simo laudat Glycerium a venuſtate et honeſtate foꝛme ſic ꝙ dicat nihil venuſtius aut honeſtiꝰ poſſe inueniri. Nō eñ mirādū poſtea qñ inuēta erit eſſe filia chꝛemetis ꝙ capiat eā vxoꝛē filio ſuo. Cōtinuat aūt narrationē ſuā dicēs. Que mulier videbat̄ mihi lamētari ſuꝑ oēs alias: ⁊ q꞉ habebat foꝛmā vltra oēs alias honeſtā ac liberalē ego accedo ad pediſſequas ⁊ īterrogo q̄. ſ. pediſſeque dicūt eſſe foꝛoꝛē chꝛyſidis qð verbū ꝑcuſſit ilico animū meū ⁊ incepi pauere dicēdo: atat q̄ eſt interiectio metuētiū hoc illud eſt qð nūc ſuſpicoꝛ pamphilū amare hāc puellā eſt illud qð ipſe ſepe erat in domo Chꝛyſidis: ⁊ tā familiariter tulit moꝛtē chꝛyſidis: ⁊ hic .i. ex hoc alie ſunt lachꝛyme ꝗs fudit ob moꝛtē chꝛyſidis: ⁊ hinc .i. ꝑ amoꝛē glycerij ſoꝛoꝛis chꝛyſidis: ſi illa mia q̄ credebant ipm ex hūano ingenio ⁊ alio mitī affectū. Eſt aūt mod loquēdi ꝑ ꝓnoīa demōſtratiua qñ loquimur de rebus nobis cognitis: lꝫ aliis adhuc ignotis dicentes hoc illud eſt. Sicut anna poſtꝗ̃ Dido q̄ ſimularat ſe velle peragere ſacrific a interemerat. dicit in. iiij. enei. hoc illud germana fuit. o ſoroꝛ mea germana Dido fuit illud quod dicebas te velle ſacrificare inferis ⁊ vti arte magica hoc ſcꝫ ꝙ te interficeres. hi autē ſermones quos ex paſſione

breuiter proferimus ſunt nobis noti. ſed nõ ſemper audiẽtibus: vñ Soſias hic adiũgit. So. Q̃tum timeo quorſum
euadas. ad qđ petiſti filij tui narrãdũ tu puenias cũ tãtã difficultatẽ facias anteq̃ id mihi clare di. Si. ſimo ſic con
tinuat. Funus interea pcedit ad locũ vbi deberet cadauer cõburi nos oẽs ſeqmur ſicut conſuetudinis adhuc erat:
qz funus eſt dictũ a funib⁹ hoc eſt a chordis que ſunt in cereis ⁊ ita capitur funus pro omi põpa circa defunctum
et p cereis quo pcedunt. bñ ergo dicit nos ſequimur funus. venimus ad ſepulchrũ ⁊ ipſa poſita eſt in ignẽ ⁊ cum
proijceretur in ignẽ ab oĩbus maximo eiulatu fletur. Si qs q̃rat ſi ↄburebant cadauera qđ tunc ſepeliebat dices
cineres ⁊ oſſa ſi qua erãt nõ cõbuſta q̃ in vrnã vt dixi colligebant. de ſepulturis aũt diuerſis antiquorum ſciẽdũ eſt
ꝙ ſicut apud philoſophos naturales diuerſitas erat in principijs natural.b⁹ ex quibus corpus humanũ conſtat
ita etiã in mõ ſepeliẽdi. Nã q̃ oĩa ex igne cõſtitui dicũt: corpa cremabãt pcipue pter purgationẽ q̃ vero ex terra
aut aqua in pfunda terra ſepeliebãt. cineres aũt etiã cõbuſtorũ in vrna ſepeliebãtur: cum ergo chryſis in ignem
proijceret. Interea vt inqt Simo. Hec ſoror quã dixi acceſſit ad flammã ſatis imprudẽter ⁊ cũ periculo: ita quod
videret ſe velle pijcere in ignẽ: multũ eñi amabat Chryſidem lz nõ eſſet ſoror ei⁹: ſz qz fuerũt ſimul nutrite: ⁊ tanq̃
ſorores ſimul ſemp cõuerſate. Pãphil⁹ aũt ibi exanimatus .i. factus totus pplexus ⁊ ſine aĩo ⁊ prudẽtia cũ vide-
ret glyceriũ velle ſaltare i ignẽ indicat ⁊ pdit amorẽ ſuũ: multũ ãtea diſſimulatũ ⁊ occultatũ qz occurrit ad eã ⁊
amplectitur eã ⁊ inqt. O mea glyceriũ amica mea qđ agis hoc eſt qđ inceptas agere mittẽdo te in ignẽ. Tunc illa
taliter ⁊ faciliter cerneres: hoc ẽ vt q̃libet faciliter cernere poſſet amorẽ ↄſuetũ inter eos eiecit ſe in eũ flẽs ⁊ cũ
vellet dicere Simo multũ familiariter vl qđ ſimile memor adhuc illi⁹ rei: qz nõ potuit inuenire vocabulũ ſatz am
plũ ad ſignificãdũ illã familiaritatẽ. ⁊ ideo admirãdo ⁊ ſtupẽdo dicit. o quam familiariter. hic lz poeta breuiter
dicat faciliter colligere lz v̓ba glycerij ſz qz ipſa parum in publico loquit eo ꝙ pudica ẽ ⁊ futura matrona: pudice
aũt mulieres parũ loquebant. Potuit aũt fingi. ideo ſic eam in ignẽ velle pijcere quaſi ſic l aio aut etiã palã lamẽ
tarent. Heu me miſerã q̃ neq̃ parẽtes cognoſco neq̃ amicos neq̃ notos habeo ſola ſum: ⁊ eã quã ſororis loco ha-
bui nũc miſera amiſi. O ſoror mea chryſis tecũ puella vixi: tecũ nutrita ſum: tecũ aducta: tecũ ẽt me mori iuſtũ ẽ.
⁊ hoc dicẽs ſe in ignẽ pieciſſet niſi Pãphil⁹ eã amice cõplex⁹ fuiſſet. Tũ vero reiecit ſe ab igne in eũ quaſi dice
ret. O mi pãphile. Tu mihi ſol⁹ ſpes. ſol⁹ vita ſine te certe mori velim ⁊ multa hmõi cogitari poſſunt. Soſias hec
audiẽs dicit nõ interrogãs tanq̃ eẽt dubi⁹: ſed admirãs qđ aio. Simo cõtinuat ſermonẽ ſuũ ego redeo inde domũ
irat⁹ ⁊ moleſte patiẽs factũ filij nec tñ erat mihi ſatz cauſe ad obiurgãdũ eũ: poſſet eñi dicere pr̃ qđ feci: qđ mali
cõmiſi in quo peccaui: ego phibui ⁊ ſeruaui eã q̃ ſe voluit pijcere in ignẽ: ⁊ ce. te ait Simo. Rõ eſt honeſta. Soſia
cõfirmat hoc verbũ ſimonis dicẽs. Tu recte putas ꝙ honeſta eſt rõ ſe excuſandi. Nam ſi obiurges eum q̃ attulit
auxiliũ vite ⁊ ſaluauit vitã puelle qđ facies illi q̃ fecerit alicui dãnũ vite aut rerũ. Et eſt argumẽtatio ſumpta a cõ
tradictorio q̃ſi diceret: ſi interfectores dñt puniri tũc ſaluatores vite dñt remunerari ⁊ laudari nõ obiurgari. Si-
mo. Chremes q̃ vltro deſpõderat filiã ſuã filio meo venit ad me poſtridie .i. ſequẽti die clamitãs ſic. O factũ indi
gnũ tali hoie nõ eñi decebat filiũfamilias hoĩs honeſti tenere pegrinã .i. meretricẽ p ↄiuge. credebat eñi Chre-
mes ꝙ glyceriũ eẽt meretrix cũ tñ eẽt filia ſua. Clamitabat eñi Chremes idignũ facin⁹ .i. factũ pãphili ⁊ dicebat
ſe cõpiſſe hoc ẽ p certo pcepiſſe pãphilũ hr̃e illã externã mulierẽ p vxore. Ergo dicit Simo diligẽter cepi nega-
re illũ factũ eẽ. Ille ↄtrario pſeuerat inſtãter ita eẽ. Tãdẽ qñ vidi ipm mihi velle dicere ꝙ nõ daret filiã ſuã filio
meo vxorẽ. Ego diſcedo ab eo accepta leui occaſiõe receđẽdi ab eo. Et ita nõdũ recuſauerat Chremes nuptias ſz
recuſat niſi Simo celeriter abijſſet. So audiẽs rẽ de q̃ ſciebat patronũ ſuũ maxime iratũ querit. Nõne tu hic qñ
vidiſti filiũ tuũ repudiãdũ eſſe obiurgaſti filiũ tuũ. Si. rñdet etiã in hac re nõ eſt mihi viſa adhuc ſatis vehemens
cã ad obiurgãdũ eũ. So. dic ergo inquit Soſia q̃re nõ eſt ſatis cã obiurgãdi. Simo. Simo rñdet in qua rñſione
notãdus eſt anim⁹ paternus qui ſemp pronus eſt ad excuſandũ facta filiorũ. ideo inquit non eſt ſatis magna cau-
ſa ad obiurgandum cum poſſet enim dicere pater tu preſcripſiſti ⁊ ſtatuiſti hmõi rebus terminũ: hoc eſt tu dediſti
diem nuptiarũ: poſt quas nõ licebit mihi amplius indulgere voluptati ⁊ libidini quia ergo prope adeſt dies quo
debebo viuere alieno more hoc eſt more coniugatorũ qui honeſte viuere debent alter pro alteri⁹ more pmitte me
nunc viuere meo modo hoc eſt ſm arbitriũ meũ. So. quia Soſias viderat tantã lenitatẽ in ſimone ꝙ etiã tale fa-
ctũ excuſaret quaſi parũ indignatus querit. Quis igitur relictus eſt obiurgandi locus: hoc eſt quã cãm ergo ob-
iurgãdi poteris habere in filium tuũ ſi pro luxurioſa vita eũ nõ obiurgas. Si. vſq̃ ad hanc partẽ dicit vitam filij
nũc dicet ↄſiliũ ſuũ qđ tale eſt voluit eñi vt nuptie bene ſimularent propter duas cauſas. Primo eſt vt ſciret qua-
lem aĩm filius haberet ad matrimoniũ. Nã ſi pter amorẽ puelle quã meretricẽ putauit nollet ducere vxorẽ tũc
eñi iniuſte ⁊ acriter obiurgaret. Sicut enim Dona. di. alibi. Tolerabile putabãt veteres ꝙ adoleſcẽtes libidinis
impatiẽtes cum meretricibus rem habebãt: ſed turpiſſimũ cenſebãt ſi eas amabant. Quod ergo pamphilus gly
ceriũ cognouerat pater eius Simo toleraret: ſed ſi eã ſic amat ꝙ nõ vellet ducere vxorẽ tũc eũ acerbe caſtigaret.
Neq̃ tñ credendũ ẽ ꝙ licitũ putabãt veteres meretricẽ ſectari: ſed tolerabile ſicut hodie q̃uis oĩs coit⁹ nõ legi
timus mortalis eſt tamen meretrices tolerant: non ꝙ licitũ ſit: ſed vt maius malũ euitet ſic etiã veteres ſciẽtes ꝙ
difficile eſt iuuenes diuites ⁊ ocioſos caſtitatẽ cuſtodire pmittebãt tñ eis ſcortari ne grauius malum perpetrent: vi
delicet ne virgines aut viduas aut maritatas aut veſtales ſolicitent aut turpius quid faciant ⁊ ne cum meretrici-
bus aufugiãt. ⁊ eiuſmodi vt in adelphis dicẽdũ eſt. Si ergo pãphilus ſic amaſſet glyceriũ qđ nolet filiã Chreme
tis vxorẽ. tñ pater eũ caſtigaſſet: at ſi dimiſſa Glycerio voluiſſet vxorẽ: tunc Simo chremetez taliter oraſſet ꝙ da
ret filiã ſuã ſicut etiã euenit: ⁊ hec eſt prima cã quare voluit nuptias bene ſimulare. Scđa eſt vt deciperet Dauũ.
Dauus erat ſeruus aſtutus ⁊ maliuolus qui ſemp conabat ſeni aduerſari. Itaq̃ Simo putabat eũ vt primum au
diret nuptias futuras laboraturũ vt eos diſturbaret qđ Simo ipſum facturũ putauit ſine ſuo dãno qz nõ erãt v̓e
nuptie ergo ſic. Si. ſi fili⁹ me⁹ pter amorẽ glycerij nolit ducere vxorẽ: tũc ea iniuria mihi illata pter inobediẽ
tiã erat vindicãda ⁊ caſtigãda ab illo ⁊ ego nũc conor p falſas nuptias habere verã cãm obiurgãdi eũ ſi deneget
eã ducere. Inſuper Dauus ſeruus me⁹ ſceleratus ſi habet aliquid cõſilij ⁊ ſubtilitatis ad diſturbandos nuptias:
volo vt nũc illud cõſumat ⁊ in bonũ exerceat qñ doli eius nihil noceant quem dauum ego ſcio omnia facturũ la-
borioſe ⁊ diligẽtiſſime manibus ⁊ pedib⁹ hoc eſt totis virib⁹ ſuis magis. ideo vt noceat mihi q̃ vt pſit ⁊ obſequa-
tur filio meo. Soſi. Soſia mirat ꝙ dauus id vellet facere cũ nõ viderit cãm fallendi tã bonũ herũ. vñ querit. Quã
propter velit dauus tibi nocere. Simo quoq̃ cõſentit quod nõ eſt cã: ſed ꝙ per malitiã ipſe hoc faceret. Unde ait
interrogas quare mihi velit nocere mala mens ⁊ malus animus eſt in eo: ſed vbi eſt mala mens et malus animus
non poteſt niſi malum ſequi. Sicut in euangelio dicitur. Non poteſt arbor mala bonos fructus facere. vnde vt di-
cit Donatus eſt argumentum a natura. Natura enim mali animi eſt malum ſine cauſa inferre: ⁊ quia grauiſſimum
eſt peccatũ quod ex certa malitia fit. ideo Simo commotus ira vtitur quadã reticentia. hoc eſt imperfecta ⁊ abru-
pta oratione ſicut irati ſolent q̃ plus in animo habẽt q̃ v̓bis explicare poſſunt. vnde dicit quẽquidẽ Dauũ ſi ego
ſenſero quã orationẽ ſic cõplebis: quẽquidem dauũ ſi ego pcepero aliquid facere ad diſturbãdas nuptias aut vt
equum molire faciam aut perpetuis cathenis teneo aut verberibus ſeuiſſimis affligam aut aliquid ſimile. So-

lemus autem irati tunc imperfecta locutione vti. ⁊ non poſſumus inuenire ſtatim ſupplicium ſatis magnū ꝓ peccata eius cui iraſcimur: vñ ſimo nolens exprimere dicit: ſed ꝗd opus eſt verbis permitte ⁊ cōcede mihi eueniat in pamphilo qd volo vt ſine mora accipiat vxorē qm̄ ipſi iubebo tūc chremes remanet mihi exorādus vt det filiam ſuam pamphilo ⁊ ſpero ꝙ ita fiet hoc eſt ꝙ non negabit filio meo filiam ſuā quando videbit ꝙ filius meus eſt paratus dimittere amicam et ducere vxorem. Poſt hec verba ſimo ponit tertiam partem eorū que promiſerat dicturum. nam promiſerat ꝙ diceret Soſie vitā filij ſui ⁊ conſiliū ſuū ſicut fecit: ⁊ diceret ei quid ipſe Soſias deberet facere ſicut hic. vñ dicit. Tuū officiū eſt nunc vt ſimules has nuptias vt perterrefacias dauum: et vt conſideres quid filius meus agat ⁊ quid conſilij captet cum dauo. So. ſatis eſt dictum ego curabo ita facere vt iuſſiſti eamus nunc intro. Si. ſimo qui volebat manere in proſcenio liberto ſuo Soſie dicit. Vade ante ego te ſequar quare autē volebat ⁊ debebat in proſcenio manere dicam in principio expoſitionis ſequentis ſcene.

Principales ſententie ⁊ authoritates prime ſcene primi actus.

Authoritates ⁊ ſententie digniſſime notatu hic plurime ſunt: ſed qꝛ eas ꝑ expoſitiōes noſtras quilibet habere faciliter pōt: ideo paucas repetam. vnde prima eſt qui clementem vult habere patronū neceſſe eſt liberaliter ſeruiat: vnde Teren. in andria. Feci ex ſeruo vt eſſes libert⁹ mihi ꝓpterea ꝙ ſeruiebas liberaliter. ¶ Secunda eſt ꝙ ſummum pretium omniū que poſſident eſt libertas. vnde Teren. in and. de libertate loquens dicit ꝙ habui ſummum pretium perſolui tibi. ¶ Tertia. Beatus eſt famulus cuius obſequium dn̄o gratum eſt. vnde Teren. in and. facit famulum loquentem ad patronum ſuum. Gaudeo ſi quid tibi feci quod placeat Simo. ⁊ hic gratum fuiſſe aduerſum te habeo grām. ¶ Quarta qui beneficium datum commemorat videtur ingratitudinem accipientis exprobrare. vnde Teren in and. Iſtuc commemoratio quaſi exprobratio eſt immemoris beneficij. ¶ Quinta ingenium hoīs non cognoſcit̄ q̄diu ſub virga tenet̄. vnde Teren. in and. Nam antea qui ſcire poſſes aut ingenium noſcere dum etas metus magiſter ꝓhibebant. ¶ Sexta vtiliſſimū eſt iuuenibus nulli vni rei nimis ardenter inſiſtere. ſed omnia que iuuenes honeſte facere poſſunt mediocriter peragere. vnde Terenti⁹ in and. Id arbitror apprime in vita eſſe vtile vt ne quid nimis ⁊ eſt illud vnū de trib⁹ aureis verbis chilonis philoſophi que dicunt̄ aurea qꝛ ſcripta erāt aureis literis et conſecratis in tēplo appolinis tanq̄ eſſent a deo ſapiētie mortalib⁹ data. vñ dicit Plini⁹ lib. vij. naturalis hiſtorie. cap. xxxij. Mortales oraculoꝝ ſocietatē dederūt chiloni tria ei⁹ ꝓcepta delphis cōſecrādo aureis literis q̄ ſunt hec. Noſſe ſe queq̄. Et nihil nimiū cupere. Comitēq; eris alieni atq; litis eſſe miſeriā. Primū inq̄ eſt noſſe ſe queq̄. vñ dicit Iuuenalis. E celo deſcēdit noti ſe autō e ſelo deſcendit hoc grecū cognoſce teipſum ⁊ certe nulla ſciētia ſub deo vtilior eſt. Scōm preceptum chilonis fuit nihil nimium cupere. Nam vt dicit Terentius. Apprime vtile eſt in vita hominis ne quid nimis. vnde vulgare eſt dictum. Omne quod eſt nimium vertitur in vitium. Nam vt omēs philoſophi morales dicunt virtus moralis conſiſtit in medio. vñ dicit Horatius. Uirtus eſt mediū vitioꝝ ⁊ vtriq; reductum. Et alibi. Eſt modus in rebus ſunt certi deniq; fines: Quos vltra citraq; nequit conſiſtere rectū. Tertiū preceptum chilonis fuit comitem eris alieni atq; litis ſemꝑ eſſe miſeram. miſeria ſemper comitatur et inſequitur eos qui accipiūt pecuniam ad vſuram: ⁊ qui libenter litigāt in iudicio. oēs enim qui pecuniam mutuo alienis ꝑ precio accipiūt ad miſeriā tendunt. Laertius in vita chilonis dicit ꝙ tertium eius dictum fuit Sponſioni comes eſt iactura qui pro alio fideiubet aut ſpondet faciliter damnum inuenit quia naturaliter ſequitur ſponſionē. Septima doctrina huius ſcene eſt. Qui alios prefert ⁊ eorū ſtudijs obſequitur nemini aduerſus ⁊ nunq̄ ſe alijs preponens facillime laudem ſine inuidia inuenit ⁊ amicos parcs. Author eſt Terentius in and. ¶ Octaua eſt hoc tēpore obſequium amicos veritas odium parit. de qua ſentētia dicit Donatus quod improbatur a ſapiētibus. nam obſequium aſſentator debet: veritatem amicus. Et idem ſententia inquit magis probabilis quam neceſſaria ⁊ honeſta. Eſt quidem probabilis: quia ita fere fit vt per obſequium facias tibi amicos ⁊ dicendo veritatem generes inimicos: ſed non eſt neceſſaria nec honeſta qꝛ nō deberet ita eſſe. vnde Tullius in libro de amicitia di. ſic. Cuius aures clauſe veritati ſunt ab amico verū audire nequeat huius ſalus eſt deſperāda. Scitum eſt eniz illud Catonis. Multo melius de quibuſdam acerbos inimicos mereri: q̄ eos amicos qui dulces videantur. Illos verū ſepe dicere: hos nunq̄. Et propterea dicit Cicero in eodem libro de amicitia. Monēdi amici ſunt ſepe ⁊ obiurgādi ⁊ hec accipienda amice: cum beniuole fiunt. Sed neſcio quomodo verum eſt ꝙ in andria familiaris me⁹ Terentius dixit. Obſequiū amicos veritas odium parit. Moleſta veritas eſt ſi quidē ex ea naſcit̄ odiū qd eſt amicitie venenū. Sed obſequiū multo moleſtius quod peccatis indulgens precipitē amicuz fieri ſinit. Maxima aūt culpa in eo eſt qui ⁊ veritatem aſpernatur ⁊ in fraudem obſequio impellitur. Ex his omnibus patet ꝙ non debemus adulatorie amicis obſequi nec parcere veritati. ſi per eam poſſum⁹ proximū opportune corrigere. Et ideo dicit Dona. ad excuſandum Terē. qd iſtud verbū dr̄ in theatro non in ſchola. Pro quibus verbis ſciendum eſt qd in ſcholis a philoſophis non debent precipi niſi ea que ſunt omnino laudabilia ⁊ honeſta: ſed in ludis ea ſepe dicuntur nō que fieri debent: ſed que male fiunt: quod ſi qs velit dicere qd i theatro liceat ſententias cōtra bonos mores ꝓferre tūc multū derogat̄ authoritati comicoꝝ: qꝛ neſciretur qm̄ bonum ⁊ qm̄ malū preciperēt. Et ideo melius eſt vt dicam⁹ Terētiū dicere ꝙ honeſtū ſit obſequi ⁊ odioſuz verū dicere: ſz ꝙ ita cōiter fiat lz nō ſit laudabile ꝙ aūt nō ſit laudabile indicat Teren. qꝛ addit illā particulā hoc tpe. Qm̄ eīn ſic loquimur nunc videmur mores tpis noſtri reprehendere. Cōmune eſt enim vt oēs laudent mores preteriti tpis. Itaq; qm̄ dr̄ vt nunc viuant homines: vt nūc ſunt mores hoc tempore ſic viuitur hoc genus aucupij eſt nunc vberrimuz: tunc ſignificatur ſemper aliquid fieri non recte ſicut hic ⁊ ideo Soſias dicit ad Simonē ꝙ Pāphilus ſapienter vitā inſtituit ꝓpterea ꝙ illo tēpore ſic erant corrupti mores hoīm vt obſequiū generet amicos: ⁊ veritas odiū: ꝙ ſi velim⁹ itelligere hoc tpe vt referat̄ ad etatem eorum quibus pamphilus obſequebat̄: tūc etiā non eſt mala ſententia nam ſenſus tunc eſt hoc tempore. i. tempore adoleſcentie aut iuuente in quo eſt pāphilus cū ſuis equalibus. Obſequium parit amicos et veritas odiū. Iuuenis enim vt dicit Hora. in lib. de arte poetica eſt monitoribus aſper: qꝛ nō libenter corripitur precipue ab eo qui non eſt maior ipſo. maiores non equales debent prauos minorū mores corrigere. Prudenter ergo vñ Pāphilus vitam inſtituit ꝙ cū eſſet iuuenis obſequebatur ſtudijs cōſociorū hoc eſt cōformabat ſe voluntati eorum cum quibus viuebat: vnde dicit Hora. in epiſto. Nec tua laudabilis ſtudia aut aliena reprehēdes: nec cū venari volet ille poemata panges ⁊c. Cauſaz poſtea dicit ꝙ oderūt hilarē triſtes: triſtēq; iocoſi: Sedatū celeres: agilē gnauumq; remiſſi ⁊c. Itaq; qui vult amari ⁊ charus haberi obſequat̄ ſtudijs: quod tunc licitum eſt qm̄ ſtudia ſunt honeſta vel quando non ſunt vitioſa qualia erant ſtudia eorum quibus pamphilus obſequebatur quia vt dictum eſt maxime hoc tempore. i. tempore iuuente obſequium amicos parit. Melius eſt tamen intelligere vt referat̄ ad omnes et dicatur cum quadam reprehēſione temporis in quo hec comedia ludebatur: quod etiam Donatus videt̄ ſentire. Nunc ad alia. ¶ Nona doctrina eſt. Ingenium omnium hominum eſt procliue ab labore ad libidinem. ¶ Decima authoritas eſt. Si illum obiurges vite qui auxilium tulit: Quid facies illi qui dederit damnum aut malum. Multa alia notanda ſunt ſed alijs relinquo.

Primus actus Andrie.

Os iſthec. Hec ſcena ꝑ argumẽti narratiõe ꝑponit̃ atq; ꝑ faciẽdis fabule fundamẽtis in q̃ ẽdem introducit̃ ꝓtatica pſona Soſia q̃ ſemel inducta i pncipio fabule i nullis deiceps fabule ꝑtibus adhibet̃. Hic aũt Simo ſenex. Pãphili pr̃ ſeruũ alloquitur ſup nuptijs falſis quibꝰ alm filij tẽtare nitebatur iſq; ſuo ſermone ſubtilr̃ fabule argumentum explicat qđ in ꝓlogo omiſerat vt maliuoli poete dictis rnderet: ſermonis etiã pncipiũ abrupti eſt. ſic eñ incipit̃ q̃ñ epule nuptiales ia eſſent coẽpte ⁊ i cõuiuiũ ferẽde. ℂ Ordo eſt. vos ſerui auferte. i. aſportate hec edulia intro puta ad coq̃nã. Ipſis aũt ſeruis reſpiciẽtibꝰ neq; ꝓperãtibꝰ ſubiũrabit eq̃ ſi diſcedite domũ ⁊ facite qđ iubemus. Ubi aduerte illa auferri q̃ cũ faſtidio cernũt̃ ea: vero ferri q̃ cũ honore tractant̃. Deinde ſubmiſſa voce dicit Si. Soſia. i vecõ adeſdũ. i. adueni huc ſeu ad me veni vbi dũ eſt ſyllabica adiectio. ⁊ ades vt̃ adſis imꝑatiuũ eſt vel ades capit̃ ꝑ prope ſis: hic volo te alloq̃ paucis verbis. i. breui ſermone. Soſia. dictũ puta. i. exiſtima te dixiſſe aut reputa id dictũ eſſe. Nẽpe. i. certe vis ſup. vt hec edulia recte curẽt̃. i. coquant̃. Nã curatio medicoꝝ eſt: ⁊ cura reliquorũ. Curare eñ iterdũ ſignificat reficere. vñ curare corpꝰ gñale verbũ eſt ad oĩa q̃ ſpectãt ad curaʒ corporis: ⁊ precipue ad egeſtionẽ ſiue ventris euacuationẽ. Si. Imo. i. ſʒ aliud volo. Soſia. quid eſt qđ mea ars. i. meũ artificiũ. mea iduſtria poſſit efficere tibi amplꝰ. i. maius hoc. i. hac re. ſ. vt recte edulia coquãt̃ facere eſt i ope eſſe ſʒ efficere deſignat ꝑfectionẽ. Inde effectꝰ ⁊ efficax. Simo. nihil. i. nõ vel nullatenus eſt opꝰ mihi. ſ. i. non egeo iſthac arte. i. tua arte coq̃naria ad hãc rẽ. i. ad exꝑimẽtũ filij: quã rẽ ego paro. i. facere diſpono ſed opus eſt his artibꝰ ſup. vcʒ fide ad cõplenda iuſſa taciturnitate. i. ad celanda cõmiſſa ſecreta. Interdũ eñ fides eſt mãdatoꝝ fida executio qs. ſ. artes itellexi. i. cognouiſtias. i. poſitas eſſe ſemꝑ i te. Soſia. expecto. i. deſidero. Verg. Expectate venis: ſcire qđ velis. Simo. Ego ſimo poſtq̃ te emi a paruulo. i. q̃ tu pe paruulus adhuc eras nedum paruus ſcis vt. i. qualr̃ ſeruitus. i. tua ſeruilis ꝯditio fuerit tibi ſẽꝑ apđ me iuſta ⁊ clemẽs. i. iuſte ⁊ benigne tractata capiẽdo, vcʒ illa verba iuſta ⁊ clemens paſſiue vel ſi mauis cape actiue. tũc vt ſentit Donatꝰ ſeruitꝰ ꝑ dñatione capi dʒ. feci vt eſſes mihi patrono tuo nõ filio libertꝰ. i. manumiſſꝰ ex ſeruo. i. cũ prꝰ eſſes ſeruꝰ ꝓpterea q̃ i. ideo qđ ſeruiebas liberalr̃. i. liberali aĩo vl̃ liberalr̃: q: tue priuate vtilitati nõ auide cõſulebas: ſʒ mee ꝑſolui tibi Soſie ſummũ ꝑtiũ qđ habui. ſ. libertatẽ dãdo. So. i mẽoria habeo. i. nõ ſũ ingratꝰ ſʒ memor accepti bñficij ⁊ plꝰ eſt q̃ ſcio. Nã q̃ fecimꝰ poſſumꝰ obliuiſci: q̃ vo memorie cõmẽdamus nũq̃ amittimꝰ. Si. haud. i. non muto factũ. i. nõ vellẽ nõ eẽ factũ ſine me nõ penitet id feciſſe: vcʒ te a ſuitute liberaſſe: q: cuiꝰ nõ penitet id infectũ eẽ vellemꝰ. Aut ꝓpterea dr̃ ſe factũ nõ mutare q̃ libertꝰ factꝰ nõ fecit q̃cq̃ indignũ qđ factũ eſſet mutãdum ⁊ reuocatio in ſeruitutẽ faciendã. Legit̃ aliq̃ñ haud muto factũ. i. non dãno neq; reꝓhẽdo. So. o Simo gaudeo ſi q̃d. i. ſi aliquid feci aut facio qđ placeat tibi: ⁊ habeo grãm. i. habeo animũ gratũ i te id qđ feci fuiſſe vl̃ eſſe (vt alij volũt) gratũ aduerſuʒ te. i. apđ te: vbi aduerſuʒ nõ declarat ꝯuẽtatẽ: aduerſuʒ aũt dici põt ⁊ aduerſus: ſicut rurſuʒ ⁊ rurſus: ſʒ hoc mihi eſt moleſtũ i. hoc mihi diſplicet. Nã iſthec. i. iſta hec cõmemoratio. i. ad memoriã reductio eſt q̃ſi. i. tanq̃ exprobratio. i. vituperatio hois ſup. immemoris. i. q eſt ingratꝰ beneficij accepti: vel ſi capiat̃ immemoris paſſiue: vt memorẽ iunonis ob irã ſic intellige: eſt q̃ſi exprobratio. i. obiectio. (Eſt eñ exprobratio) tũc cõmemoratio beneficij cuʒ enumeratiõe factorũ bñficij immemoris i. obliti paſſiue: vcʒ de quo nõ habet̃ memoria. quin. i. quinimo dic vno vbo i. vna ſnia perfectam intelligẽtiam continẽti que conſiſtit̃ ex noĩe ⁊ verbo q̃d eſt qđ me velis facere. Simo. ita faciam. i. vno verbo dicaʒ: ꝑdico. i. aperte dico tibi hoc primũ. i. ante reliqua in hac re. i. in

ℂ Simo ſenex. Soſia libertus eius.

Hec ſcena pro argumenti narratione proponitur: in qua totius fabule faciunt fundamenta: ita vt virtute poete ſine officio prologi materiam comedie populus teneat: et res agi magis q̃ narrari videatur. Simo eñ hic argumentum narrat quod prologus in maledictis refellendis occupatus omiſerat.

Os iſthec intro auferte; abite. Soſia, adeſdũ, paucis te volo. Soſi. dictũ puta: nempe vt curent̃ recte hec. Simo. Imo aliud. Soſia. quid eſt, quod tibi mea ars efficere hoc poſſit amplius? Simo: nihil iſthac opꝰ eſt arte ad hãc rem, quaʒ paro: ſʒ ijs, quas ſemper i te intellexi ſitas, fide ⁊ taciturnitate. Soſia. Expecto q̃d velis. Simo. Ego poſtq̃ te emi a paruulo, vt ſemꝑ tibi apud me iuſta, ⁊ clemẽs fuerit ſeruitus, ſcis: feci, ex ſeruo vt eſſes libertus mihi. propterea q̃ ſeruiebas leberaliter, qđ habui ſummum pretiũ, perſolui tibi. So. in memoria habeo. Si. Haud muto factũ. Soſi. Gaudeo, ſi tibi q̃d feci, aut facio, quod placeat Simo: Et id gratum fuiſſe; aduerſum te. habeo gratiam. ſed mihi hoc moleſtũ ẽ: nam iſthec commemoratio, quaſi exprobratio eſt immemoris beneficii. quin tu vno verbo dic. quid eſt, qđ me velis. Si. Ita faciã. hoc primuʒ hac in re predico tibi, quas credis eſſe has, nõ ſunt vere nuptie. So. cur ſimulas igitur? Simo. Rẽ omnẽ a principio audies: eo pacto ⁊ gnati vitã ⁊ cõſiliũ meuʒ cognoſces, ⁊ quid facere in hac re te velim. Nã is poſtq̃ excellit ex ephebis Soſia, liberius viuẽdi fuit poteſtas. Nã antea q̃ ſcire poſſes, aut igeniũ noſcere, dum, etas, metus, magiſter ꝓhibebãt? Soſi. ita eſt. Simo. Qđ plerisq; oẽs faciũt adoleſcentuli, vt animum ad aliqđ ſtudiũ adiungant. aut equos alere, aut canes ad venãdũ, aut ad philoſophos: horũ ille nihil egregie ꝑter cetera ſtudebat: ⁊ tñ oĩa hec mediocriter gaudebã. Soſi. non iniuria: Naʒ id arbitror adprime in vita eſſe vtile, vt ne quid nimis.

hoc negotio has nuptias.i.he nuptie non ſunt vere q̃s nuptias vez credis eē veras. So. cur igiť ſimulas.i.fingis eas eſſe cū nō ſint. Si. audies oēm rē a pncipio eo pacto.i.eo mō. Nā pactū pcedit ⁊ modus ſeqť: ⁊ ita dr id qđ pcedit ab eo qđ ſequiť cognoſces ⁊ vitā gnati q̃ pri⁹ bona, ⁊ nunc mala ⁊ ꝯſiliū meū.i.id qđ facere ꝑpoſui: ⁊ qđ velim te facere in hac re. Nā is. Incipit narrare vitā nati bonā inquiēs. Nā o ſoſia poſtq̃ is nat⁹ exceſſit ex ephebis.i. poſtq̄ nō fuit ampli⁹ de numero epheboꝝ. Ephebi eñ ſunt q̃ pubeſcere incipiunt: ⁊ ephebia ē p̄ila etas adoleſcē-tie ptās.i.facultas fuit ⁊ ſubaudi viuēdi: liberius i. libere cōparatiuū ꝓ poſitiuo vel ſupplēduz eſt aliquāto quaſi aliquanto liberi⁹ ſolito viuere potuit. Nā antea.i.ante illud tp̄s qui ꝓ quo mō poſſes ſcire aut neſcire ingeniū,i.inclinationez naturalē dū etas tenera.ſ.metus verberū ⁊ magiſter i.pedagogus ꝓhibebāt .i.impediebāt quoniā⁹ ingeniū noſceretur. Scimus qđ certū eſt: neſcim⁹ que adhuc incerta deſideramus. So. ita eſt vt dicis.ſ.hoc iterponitur ne ſolus ſimo loqueretur. Si. Ille nat⁹ nihil hoꝝ.i.nihil ex his q̃ ſequunť ſtudebat.i.ſtudioſe faciebat egregie.i.valde vľ nimis pter cetera.i.vltra reliq̃ q̃ agere ſolebat: et tn ſtudebat mīq̄ hec ola in lrām prius cōtēta mediocriter.i.modeſte.qđ.ſ.egregie ſtudere aliqđ hoꝝ pter cetera plerīq̄ oēs alteꝝ.ſ.plerīq̄ abūdat q ad ſenſuz: ſ; ſonorā reddit orationē alterū ſ.oēs poniť neceſſario oēs adoleſcētuli faciūt, vez vt.i.ita qđ adiungāt.i.applicent animū ad aliqđ ſtudiū.i.ad aliquā vacationē aut alere.i.ad alendos equos aūt canes ad venādū.i.ad venatū vľ venādi grā adiūgāt inq̄ animū ad philoſophos aut iectādos ſubaudi aut audiēdos pōt etiā ſubaudiri infinitiu⁹ ſic aut adiūgāt animū adire philoſophos.i.adeūdos philoſophos aut audiēdos ſ; tuc i idē redit gaudebā letabar ꝙ tam mediocriter cuncta agebat. So. nō iniuria.i.nō immerito gaudebas. Nā arbitror id eſſe apprime.i.valde vľ ſūmū in modū vtile in vita: vt.i.ꝙ ne quid.i.nō aliquid agas ſup. nimis.i.ne agat aliqs vltra id quod ſatis eſt.

Simo. Sic vita erat: facile oēs pferre, ac pati cū q̄bus erat: cū q̃ vna his ſeſe dedere: eoꝝ obſequi ſtudijs: aduerſ⁹ nemini: nūq̄ ꝑponēs ſe illis: ita, vt facillime ſine inuidia laudē inuenias, ⁊ amicos pares. Soſia. ſapiēter vitā inſtituit: Nāq̄ hoc tp̄e obſequiū amicos, veritas odiū parit. Simo. Iterea mulier quedā abhinc trienniū ex Andro ꝯmigrauit hu'c vicinie inopia, ⁊ cognatoꝝ negligētia coacta, egregia forma, atq̄ etate itegra. So. Hei vereor ne q̃d Andria apportet mali. Simo. Primū hec pudice vitā, parce ac duriter agebat, lana ac tela victū q̄ritās. ſ; poſtq̄ amās acceſſit, ꝑtiū pollicēs vn⁹ ⁊ itē alter (ita vt ingeniū eſt oīm hoīm a labore ꝓcliue ad libidinē) accepit cōditionē: Dein queſtū occipit. qui tū illā amabāt, forte (ita vt fit) filiū ꝑducere illuc ſecū, vt vna eſſet, meum. Egomet continuo mecū, certe captus eſt, habet. obſeruabam mane illorum ſeruulos venietes, aut abeūtes: rogitabā, heus puer dic ſodes, quis heri Chryſidem habuit? nā Andrie illi id

Si. vita eius erat ſic.i.eiuſmodi ſiue talis hoc eſt modus viuendi eius talis erat: videlicet facile: id eſt benigne perferre ⁊ pati oēs cum quibus erat.i.facile tolerare eorum mores cum quibus viuebat ⁊ dedere ſeſe vna cum his.i.ſe eſſe deditum aut paratum ad ea ad que ſocij erant parati aut dediti: ⁊ obſequi id eſt morem gerere ſtudijs.i.cupiditatibus ⁊ voluptatibus eorum cum quibus erat vbi eſt aduertendū dedere ſignificare valde dare quemadmodum hoſtes ſe dedunt in hoſtium poteſtatem. Sed nuquam eius vita erat nemini eſſe ſup. aduerſus: id eſt, nulli aduerſari aut repugnare nunq̄ preponens, id eſt, vita eius ſic erat nunquam eſſe preferens ſe alijs. Uel ſic conſtrue literam exponendo illa infinitiua per preterita imperfecta indicatiui ſic. Uita eius erat ſic vt ſequitur facile perferre.i.perferebat pati.i.patiebatur oēs cum quibus erat ⁊ dedere.i.dedebat ſeſe.i.accommodabat ſe vna cum his cum quibus viuebat obſequi.i.morem gerebat complacebat ſtudijs eorum nemini ſupple erat aduerſus: nunq̄ erat ſupple preponens.i.preferens ſe alijs erat ita agens ſup. vel faciens vel volens vt inuenias.i.vt inueniret aliquis facillime inter eos laudē ſine inuidia i. ſine detractione ⁊ amicos pares.i.concordes. Soſias. Pamphilus inſtituit.i.ſuſcepit ſiue incepit ⁊ formauit ſapienter vitam.i.viuendi modū Nāq̄ hoc tp̄e obſequium quaſi obedientia ſiue (vt ita loquar) complacentia parit: i. acquirit amicos veritas parit odium. Simo. incipiť hic vite narratio ⁊ prius fit digreſſio ad Chryſidem. Interea.i.interim dum hec aguntur quedam mulier ſcȝ Chryſis egregia forma.i.eminenti ⁊ preſtanti facie atq̄ etate integra.i.florēte cū nihil eſſet ad dēdū nihil quoq̄ foret diminutū cōmigrauit ex andro inſula .i.patriā linquens acceſſit huic vicinie.i.ad hāc viciniā coacta inopia.i.paupertie neglıgētia.i.incuria cognatorū.i.ꝓpinquorū trienniū abhinc.i.ex trib⁹ annis: qđ barbare dr a nōnullis ac poſt tres annos prepoſitio itaq̄ aduerbio iungi poteſt vt abhinc dehinc. A mane vſq̄ ad veſperū illic pugnata eſt pugna dicit Plautus in amphitriōe. Soſia. hei interiectio dolentis ⁊ indignantis vereor ne quid mali.i.quod aliquod malum andria femina.ſ. Chryſis que ex andro inſula maris egei Athenas venerat apportet.i.afferat. ⁊ bene apportet: q̄r portare ignotis eſt. Si. defendit vitā Chryſidis vt potuerit apud eā recte morata eſſe Glycerium. primū.i.in pncipio hec Chryſis agebat vitā viuebat pudice. i. caſte parce.i.tenuiter ac duriter.i.laborioſe nā dure aduerbiū ſignificat crudelr q̄ritās victū.i.vix quotidie q̄rēdo ⁊ victū inueniēs. Nā q̄rit qui ad plenū ⁊ ꝑpetuū reponit: queritat q̄ vix quotidie querēdo victū inuenit. Bene etiā dicit victū q̄ in paruis aridiſq̄ alimonijs eſt ꝯſtitut⁹. Cib⁹ etiā delicat⁹ prebeť queritās ergo victum lana.i. opere lanificio. ⁊ tela que eſt finis laboris. Tela aūt eſt pānus quicūq̄ tā lane⁹ q̄ lineus. Pānus eñ ꝓprie dumtaxat pānū ſignificat q̄ vilis eſt ⁊ craſſo filo contextus ſolo paupes decēs. vñ pānoſus hō q̄ pauper eſt: ꝙ veſte vili induať. Sed poſtq̄ amans.i.q̄ vere amat amator eñ fingi pōt: acceſſit: aduenit pollicēs.i.vltra ꝑmittēs ꝑtiū vn⁹ primo: ⁊ itē.i.ſiť vel poſt alter.i.duo ita vt.i.eo mō quo ingeniū.i.natura olm holm. eſt ꝓcliue.i.pronū inclinatum ab labore ad libidinē.i.voluptatē: ipſa Chryſis accepit cōditionē .i.pactioni ꝓmiſſionīq̄ aſſenſit. Interdū enim cōditio ꝓ pactione capiť. Inde ferre cōditionē q̄ſi certa lege ſiue certo pacto aliq̄d ꝓmittere. Dein.i.deinde occipit.i.cepit vel incipit q̄ſtū facere vel exercere.i.lucrū facere: nā q̄ſtus ſignificat lucrū: ſed ꝓprie numariū illi q̄ tū .i.tunc amabāt illā forte.i.caſu q̄dā: ita vt fit.i.fieri ſolet ꝑducere ſecū illuc.i.ad chryſidē filiū meū vt eſſet vna cū eis.i.vt comitareť ſeu ſociaret eos vel ſi ꝑducere legať eſſet ab edo eo: ſenſus ē: vt comederet vna cū eis ⁊ cōuiueret: ⁊ q̄dē bñ ꝑduxerūt q̄ſi inuitū: nā ꝑducunť neceſſitate coacti. Egomet.i.ego ipſe ꝯtinuo .i.illico meum ſubaudi volutabā vel cogitabā: Certe capt⁹ eſt.i.irretit⁹ ſiue illa queſtus eſt amoris praua cupidine tactū a feris laqueo implicatis. h;.i.vulnerat⁹ eſt q̄ eñ percuſſus eſt h;. tractūq̄ eſt a gladiatoribus q̄ dicūt alterutrū coꝝ habere q̄ percuſſus eſt: obſeruabā.i.aduertebā mane ſeruulos illoꝝ iuuenū venietes aut abeuntes rogitabā: frequenter rogabā. heus aduerbiū vocātis o puer.i.ſerue dic ſodes.i.ſi audes qđ vocabulū Priſci vult eſſe defectiuū verbum. Seruius vult eē aduerbiuz ⁊ ꝑcationē ſignificare. Doua dicit eē vocē exhortantis vt amabo rogo. Feſtus ⁊ Nō-

nius volunt eſſe copulata ṽba vt ſodes ex ſi ⁊ audes cōponāť vt capſis cape ſi vis.ſis ꝑ ſi vis.exponit etiā Dōa. ſodes pro ſi ſcias:dic ergo ſodes ſi audes:vel ſi ſcias q̄s habuit heri Chryſidē.i.q̄s eſt ea potiꝰ.Nā id nomē ſcʒ Chryſis erat illi andrie.i.illi muliere de andria.So.teneo.i.intelligo.Si.dicebāt ſeruuli phedriā aut cliniā aut niceratū iuuenes habuiſſe Chryſidē:nā hi tres tū.i.tūc ſimul amabāt.i.amore capti erāt.Eho interiectio nōnūq̄ꝫ admirantis interdū depoſcit intentionem nurus ⁊ animaduerſionem quid Pāphilus fecit:dicebant inq̄ꝫ q̄d: mo

erat nomen.So.Teneo.Si.Phedrum,aut cliniā,di=cebant,aut niceratum:nam hi tres tū ſimul amabāt. Eho,quid Pāphilꝰ?quid?Symbolū dedit,cenauit. gaudebam.Item alio die querebam:comperiebaʒ ni=hil ad Pamphilum quicquā attinere.Enimuero ſpe=ctatum ſatis putabaʒ,⁊ magnum exemplum continē=tie.Nam qui cum ingenijs cōflictatur eiuſmodi,neq̄ꝫ cōmouetur animus in ea re tamē,ſcias poſſe habere iam ipſum ſue vite modū quū mihi placebat,tuʒ vno ore oēs omnia bona dicere,⁊ laudare fortunas meas, qui natum haberem tali ingenio preditū.quid ṽbis opꝰ eſt?hac fama impulſus Chremes,vltro ad me ve=nit,vnicā gnatam ſuam cum dote ſumma filio vxoreʒ vt daret.placuit;deſpondi:hic nuptijs dictꝰ eſt dies. Soſia.quid igitur obſtat cur nō vere fiant?Simo.au=dies.fere in diebꝰ paucis,quibꝰ hec acta ſunt,Chry=ſis vicina hec moritur.Soſia.O factum bene:beaſti: metui a Chryſide.Simo.ibi tum filius cum illis,qui amabant Chryſidem,vna aderat frequens,curabat vna funus,triſtis interiʒ,nōnūquā conlachrimabat. Placuit tum id mihi.ſic cogitabā:hic parue conſue=tudinis cauſa,mortē huius tam fert familiariter:q̄d ſi ipſe amaſſet?quid mihi hic faciet patri?hec ego oīa putabam eſſe humani ingeni,māſuetiq̄ꝫ animi offi=cia.quid multis moror?Egomet quoq̄ꝫ eiꝰ cauſa in fu=nus prodeo,nil ſuſpicans etiam mali.Soſi.Hem,q̄d eſt?Si.Scies.effertur:imꝰ.iterea inter mulieres,que ibi aderant,forte vnam aſpicio adoleſcētulam,forma=

dus interrogādi ⁊ facta diſtinctione ſubnectēda eſt reſpōſio dedit ſymbolū.i.vt ſcribit tortelꝰ por tionē ſuā vel ſignū dedit vt anulū vel aliq̄d tale quouſq̄ꝫ pecuniā ꝯferret ſymbolū eni teſte Tulio polluce de vocabulis rerū paruū erat numiſma: vnde ⁊ ſignū a nōnullis traditur q̄ etiam ſymbo lum bonuʒ omen interpretatur.Tū aūt a ſymbo lo q̄d eſt cōfero deducatur:q̄dā collatiōnē inter=pretari voluerūt:ita vt ſcena illa dicatur collatio in quam cōparādam plures aliquid cōtulerunt. Symbola enim huius ſymbole eſt collatio.Cena uit cum ſocijs.i.ego pater gaudebā.Itē ſimiliter alio die querebā cōperiebā.i.inq̄rēdo reperiebā ſiue cognoſcebam nihil eiuſq̄ꝫ abūdat quicq̄ꝫ aut cape nihil ꝑ non vt ſepe fit attinere.id eſt ſpecta re ad Pāphilū.Enimuero.i.certe putabaʒ ſatis ſpectatū.i.ſatis ꝓbatū ⁊ putabā ipm eſſe magnū exēplū.i.magnā imitationem continētie cautiōis cōſeruatiōis a libidine hyperbole laudis ē fidē excedens,nam homo qui cōflictatur.i.atteritur ſiue agitatur:frequētatiuum enim eſt conflicto a confligo cōfugis cōfligit:q̄d ſignificat cōcertare et manus cōſerere inde cōflictus pretiū.Cōflicta tio autem eſt tactus corporū inuicē ⁊ colliſio.con flictatur ergo:id ē colliditur atteritur colluctať cum eiuſmodi:id eſt talibus ingenijs hoc eſt cuʒ hominibus talis nature puta laſciuis:neq̄ꝫ tamē animus eiꝰ commouetur.id eſt a ſuo ductu et te=nore nō deflectitur:vbi aduerte tamē poni vbi nō preceſſit etiā q̄d Laurētius valla vult eſſe ſubau diendum:ſcias ipſum:id eſt talē iuuenē poſſe ha bere modū:id eſt regimē ⁊ moderationē ſue vite tum.i.⁊ vel partim id ſcʒ quod nō cōmouetur ani mus eius mihi placebat tum:id eſt ⁊ vel inſuper vel ꝑterea oēs vno ore.id eſt vno cōſenſu vna vo=ce.dicere.id eſt dicebāt oīa bona ⁊ laudare:id eſt laudabāt fortunas meas id eſt me fortunatū ⁊ fe liceʒ qui refertur ad meas quo ad ꝑſonā poſſeſſo ris nō poſſeſſionis qui videlʒ ego haberē gnatū: id eſt filiū preditūʒ tali ingenio:tali natura ⁊ ta=libus moribus moratū ſiue inſtitutuʒ.quid opus eſt verbis:id ē cur pluribus verbis laudes eius inculcarē.Chre.ciuis atticus impulſus.i.inductꝰ motꝰ hac fama.id eſt bono rumore de filio venit ad me vltro.id eſt nō rogatus vt daret vnicā gna tam ſuā vxorē.i.que foret vxor filio meo Pāphilo cū ſumma dote.i.cū optima dotis cōditione.Placuit.i.fui ꝯtētꝰ volui deſpōdi.i.pmiſi me ē daturū filiū viru ſue gnate:⁊ bñ deſpōdi:nā ſpōdet pr̄ puelle:deſpōdet ṽo adoleſcē tis.hic dies.i.pñs dies dictꝰ ē.i.cōſtitutꝰ ⁊ aſſignatꝰ nuptijs.i.ad nuptias celebrādas.So.q̄d igiť obſtat.i.impe dit.cur.i.ꝓpter q̄d nō fiāt ṽe ⁊ nō ficte.Si.audies.i.cognoſces fere.i.ꝓpemodū in his paucis diebꝰ.i.in hoc bre ui tp̄e q̄bꝰ.i.diebꝰ hec p̄dicta ſūt acta.i.facta.Hec chryſis vicia.i.q̄ ꝯmigrauerat huic vicinie:moriť.So.o factū bñ i.o bonꝰ euētꝰ:vl'o bñ collatū ē.ꝙ ipa obierit ex qua mali q̄cq̄ꝫ filio poterat oriri.beaſti me.i.beatū me reddidiſti. Hei interiectio dolētis metui a chryſide.i.timui.ne q̄d mali Pāphilo cōtingeret ex chryſidis cā.Nam metuo illū dico q̄ mihi aliq̄d facturus eſt metuo ab illo cuius cā poſſum mali pati quicq̄ꝫ etiā ſi ipſe nihil in me mali cōſulat. Simo.Ibi id eſt apud chryſidē.tum.i.tūc filiꝰ meꝰ aderat.i.pñs erat frequēs.i.adherēs(nam pñtes eē poſſumꝰ: neq̄ꝫ tñ adheremus ijs q̄bꝰ aſſumꝰ)vna cū illis iuuenibꝰ q̄ amabāt chryſidē.Curabat diligēter diſponebat funus id eſt pōpā ſiue ſpectaculū exequiarū.Diciť eñ funus a funalibus.i.a funibꝰ q̄ intra cerā latēt.Vergi.Et noctem flāmis funalia vincūt.Et eñ noctu efferebāť mortui ꝓp ſacroꝝ celebratiōnē diurnā:ꝓpterea opꝰ erat funalibꝰ.i. facibꝰ ſeu cereis interim.i.iterea dū curaret funus ipſe triſtis conlachrymabat.i.ſimul cū alijs lachrymas emit tebat.id ſcʒ q̄d lachrymabat placuit:tū id eſt tūc mihi.ſic.i.hoc pacto cogitabā hic filius meus fert tam familia=riter.i.tā grauiter q̄ſi familiaris mortē huiꝰ mulieris cā parue ꝯſuetudinis.i.parue ꝯuerſatiōis:q̄d feciſſet ſup.ſi amaſſet eam.i.eiꝰ fuiſſet amore captꝰ q̄d hic filiꝰ faciet mihi patri.i.mihi q̄ ſum pr̄:ego putabā voluebā mēte tāq̄ꝫ pectoris ſimplicitate oberrans hec oīa.ſcʒ q̄ faciebat filiꝰ eē officia.i.eē debita igenij hūani.i.nature benigne cir ca Chryſidē ⁊ eē officia manſueti animi.i.bone mētis in amicos.q̄d.i.cur moror te multis ṽbis:ſcʒ.i.cur lōgo ſmōe te detineo.pōt ē dici q̄d moror.i.imoror ꝯſiſto multis.i.i lōgo ſmone ⁊ hoc dicēdi genꝰ cū ſitibꝰ ſolet adhiberi vbi aliq̄d p̄cipuū aut creditu difficile addēdū ē.quoq̄ꝫ i.ēt egomet.i.ego ipſe pr̄ cā eiꝰ ſcʒ filij:ꝓdeo:id eſt exeo in fu=nus.i.in officiū ipm ſeu pōpā exequiarū nihil mali ſuſp.cās.i.cogitās ēt.i.adhuc:vt fiat ſuſpenſio auditoris.So. hem interiectio indignātis q̄d eſt.i.q̄d ſibi vult q̄d dicis etiā.Si.ſcies.efferť.i.exportať ad rogū m.ſ.cadauer mor tue.nam efferri ꝓprie dicunť cadauera mortuorū:imus ire ꝓpius ad exequias ſpectat interea inter mulieres q̄ aderāt ibi.i.in eo loco forte.i.caſu quodā:aſpicio vnā adoleſcentulā.i.iuuēculam forma.i.habentē formam ibi

ſub diſtinguēdū eſt vocē ſublevādo. Soſia. fortaſſe bona forma eſperiſti iuvēculā. i. vidiſti eam habētē bonam formā. Simo. O Soſia ad attētionē excitādū ꝓpriū nomē exprimit ⁊ aſpicio in quā illā vultu. i. frōte vel iudicio voluntatis adeo. i. ita modeſto. i. moderato ⁊ ꝓbo ⁊ adeo. i. ita venuſto formoſo ⁊ elegāti: vt nihil ſupra excogitari poſſit vel nihil ſit ꝑterea redrēdū. ē eṁ eclypſis q̄. ſ. adoleſcētula. tū. i. tūc ꝰ: ſa ē mihi lamētari. i. plāgere: flere ꝑter ceteras. i. plꝰ ꝙ̄ cetere. ⁊ q̄r erat forma. i. ſpecie ſeu factura honeſta. i. pulchra ac liberali. i. ꝑ ſe ferēti liberalitatē ꝗ̄tū ad vultū. ſ. forma eṁ imobilis ē ei naturalis vultꝰ mouet ⁊ fingit: accedo ad pediſſeq̄s. i. ad ancillas ⁊ comites glyceriꝗ rogo. i. iterrogo ꝑcōtorque ſit illa adoleſcētula. aiūt. ſ. pediſſeque eā eē ſororē chriſidis ilico. i. ꝯtinuo ſuſpitio vl̓ reſponſuꝫ earū ꝑculſit hoc eſt cōmouit aim meū atat interiectio ſubitū motū deſignās ⁊ impetū admirātis hoc eſt illō ꝑpter qđ. ſ. curabat vna funꝰ hinc. i. ex hac cā ille lachryme filij. ſ. ꝑcedūt hec ē illa mīa q̄. ſ. eā duci putabat mortuā cū tñ ex ſuperſtite glycerio ꝑficiſcat. So. q̄. i. ꝗ̄tū timeo quorſuꝫ euadas. i. ad q̄ ꝯſequēda te cōferas ⁊ exeas ſeu ꝑuenias. Simo. interim. i. interea. funꝰ. i. mortuū corpꝰ ꝑcedit. i. progredit. id eſt aſſidue portat ad rogū ſeq̄mur. i. imꝰ poſt: venimꝰ accedimꝰ ad ſepulchrū. Dicit ſepulchrū aut q̄ſi ſine re pulchra aut q̄ſi ſine pulſu cū ibi mortui ſint aut a ſepeliēdo dr̄. Chryſis poſita eſt in ignē flet (imperſonalr̄ dictū) ab oībus. ſ. iterea hec ſoror. ſ. Glycerium quā dixi acceſſit imprudētiꝰ. i. nimis inconſiderate. vel cōparatiuum pro poſitiuo ponit ad flāmam ſatis cum periculo. i. non ſatis ſibi conſulēs: ibi. i. in eo loco. tū. i. tūc. pāphilꝰ exanimatꝰ. id eſt perturbatus. exanimis aūt vel exanimꝰ dr̄ mortuꝰ. indicat. i. indicijs ⁊ argumētis oſtēdit ab effectu ſcꝫ facto ⁊ dicto amorē bene. i. multū diſſimulatū ⁊ celatū. i. occultatū accurrit. i. ad eā currit cōplectitur mediā mulierē. i. mediū mulieris. inquit pamphilꝰ tanꝗ̄ amator. mea Glyceriū. i. amica mea quid agis cur is perditū. i. deſtructū te. tum id eſt tūc illa Glyceriū reiecit ſe in eū pāphilum flens q̄. i. ꝗ̄tuꝫ familiariter: id eſt amice: vt. i. ita ꝙ facile. i. clare cerneres. i. cernere poſſes vl̓ cernere poſſit aliqs (vt ſecūda ꝑſona ꝓ tertia ponatur) amorē ꝯſuetū. So. qđ ais mirātiſ eſt nō interrogātis. Si. redeo inde iratꝰ atq̄ꝫ egre. i. indigne. i. ꝑatiēter difficulter ferēs culpā filij ſcꝫ nec ſatiſ cauſe. i. ſufficiēs cauſa erat ſup. ad obiurgandū. i. incuſandū vel inclamāduꝫ: diceret eniꝫ ſup. o pater qđ feci tanꝗ̄ facinꝰ. quid cōmerui et bene. nam cōmeremur mala: ꝑmeremur bona tātuꝫ. vt quid id eſt in quo peccaui. i. errari. ꝓhibui impedim ſeruaui eā ſup. que voluit iniicere ſeſe in ignē ratio vel vt alij volunt oratio eſt honeſta. So. recte putas. i. bona eſt tibi ſnīa: nam ſi obiurges. i. icuſes illū qui tulit. i. attulit (alias ſuſtulit vel pertulit) auxiliū vite dicimus auxiliū dare et ferre. ideo dixit tulit auxilium qđ facias illi q̄ dederit. i. intulerit dānū rei. ſ. aut malū qđ eſt hominis. Si. Chremes venit poſtridie. i. die ſequenti ad me clamitās tāꝗ̄ indignabūdꝰ (indignū facinꝰ) id eſt turpe ⁊ deforme factū ⁊ indignū iuuene ita bñ puꝰ morato ⁊ eſt illō per ſe legēdum ſicut ꝓh dolor ⁊ ſimilia clamitās ergo qđ clamitās ſe. ſ. cōperiſſe. i. ab alijs cognouiſſe pāphilū habere ꝓ vxore nō ꝓ amica hāc ꝑegrinam. i. alienigenā ⁊ per cōtēptū dictū eſt. nā etiā peregrine nole meretrices nolabātur. Ego Simo negare. i. aut negabā aut ſubaudi cepi ſedulo: id eſt inſtāter illud factū ille porro Chremes inſtat: id eſt cōtēdit ⁊ vrget factū eſſe ſcilicet. Deniq̄ꝫ: id eſt poſtremo tuꝫ id eſt tunc diſcedo ab illo ita vt id eſt tāꝗ̄ ab eo qui neget ſe daturū filiā. Soſi. nō tu ibi. i. tūc nō obiurgaſti ſup. gnatū. id eſt filiū ſcꝫ pāphilū. Si. ne q̄dem. i. nec etiā hic pro tunc cauſa erat ſatis vehemēs ad obiurgādū. i. inclamādū vel incuſandū. So. qui. i. cur cedo. i. dic vel da. ⁊ eſt manuꝫ porrigētis. Si. o pater tute. i. tumet ꝑſcripſiſti ꝓſtituiſti determinaſti finē. i. terminuꝫ his rebꝰ voluptati ⁊ libertati. ꝓpe adeſt tēpus ſup. quuꝫ. i. quo tpe mihi eſt viuēduꝫ more alieno. id eſt vxoris arbitrio iā adſunt nuptie in ꝓxilo ſunt mere libertatiſ: ⁊ ideo auidius voluptaria ſub finē capio. interea. i. duꝫ nuptie parant ſine. i. permitte me viuere. meo mō. i. mea volūtate meo arbitrio meo more. Soſi. qs igit locus. i. q̄ opportunitas vel occaſio obiurgādi eſt relictꝰ tibi. Simo. Hoc eſt initiū ꝯſilij ſui demōſtrādi ſi ꝑpter amorē Glycerij nolit. i. renuat. ducere. i. accipe vxorē ſibi ꝓmiſſaꝫ. ſ. Philo. Primū. i. tūc ꝑmū ea iniuria quā facit nuptias recuſando eſt aīaduertēda. i. caſſanda vindicāda ab illo. ſ. Pāphilo. penas ſumēdo ab eo ⁊ nūc do operam. i. ꝑpter id vt vera cā. i. occaſio obiurgandi id eſt incuſandi cum ſit ꝑ nuptias falſas. id eſt fictas ſi denegetid eſt recuſet

Soſi. bōa fortaſſe. Sy. Et vultu Soſia adeo modeſto, adeo venuſto, vt nihil ſupra: que tū mihi lamētari preter ceteras viſa ē: ⁊ quia erat forma preter ceteras honeſta ac liberali, Accedo ad pediſſequas, que ſit, rogo: ſororē eſſe aiūt Chryſidis. percuſſit ilico animum: atat, hoc illō eſt, hinc ille lachryme, hec illa ē miſericordia. Soſ. quam timeo quorſum euadas. Si. funus interim procedit: ſequimur: ad ſepulchrū venimꝰ: in igneꝫ poſita eſt: fletur. Interea hec ſoror, (quā dixi) ad flammam acceſſit imprudentius ſatis cuꝫ periculo. ibi tuꝫ exanimatus pamphilus bene diſſimulatum amorē, ⁊ celatum indicat. adcurrit: mediā mulierēꝫ cōplectitur: mea Glycerium, (inquit) quid agis? cur te is ꝑditum? Tum illa (vt cōſuetum facile amorem cerneres) reiecit ſe in eū, flens ꝙ̄ familiariter. Soſia. Quid ais? Si. Redeo inde iratus, atq̄ꝫ egre ferēs: Nec ſatis ad obiurgādū cauſe. diceret, quid feci? quid commerui, aut peccaui pater? que ſeſe voluit in ignē iniicere, prohibui: ſeruaui. honeſta oratio eſt. So. Recte putas: nā ſi illū obiurges, vite qui auxiliū tulit: quid facias illi, qui dederit damnum, aut malū? Si. venit chremes poſtride ad me, clamitans, indignum facinus, cōperiſſe Pamphilum pro vxore habere hāc peregrinam. ego illud ſedulo negare factum: ille inſtat factum. deniq̄ꝫ ita dum diſcedo ab illo, vt qui ſe filiam neget daturum. Soſi. Nō tu ibi gnatum? Si. ne hec quidē ſatis vehemēs cauſa ad obiurgandū. So. qui cedo? Si. Tute ipſe his rebꝰ finem preſcripſiſti pater: prope adeſt, quū alieno more viuēdū eſt mihi. ſine nūc me meo interea viuere modo. Soſi. quis igitur relictus eſt obiurgandi locꝰ? Si. ſi propter amorem vxorēꝫ nolit ducere: ea primum ab illo animaduertēda iniuria eſt. et nunc id operam do, vt per falſas nuptias vera obiurgandi cauſa ſit, ſi deneget: ſimul ſceleratus Dauus, ſi quid cōſili habet, vt cōſumat nūc, cū nihil obſint doli: quē ego credo manibꝰ pedibuſq̄ꝫ obnixe oīa facturū, magis id adeo, mihi

ducere Philomenā: ſimul.ſ. Et vt ſi quid cōſilij.i. aſtutie vaframēti Dauus ſceleratus.i. vitioſus h₃ cōſūmat.i. cōterat ⁊ in vanū exponat nūc cū nihil.i. in nullo doli.i. fraudes obſint noceāt quē dauū ego credo facturū obnixe.i. inſtanter toto conatu ⁊ niſu mānibꝰ pedibuſq₃.i. olbus mēbris hoc eſt olbꝰ viribꝰ adeo.i. certe vt magis incommodet.i. noceat mihi id ē p id qđ faciet ꝙ vt obſequaꝛ.i. morē gerat gnato.i. filio. So. ꝙpropter.i. q̄re id faciet dauus vt tibi incōmodet ſiue cōmodū afferat cū iuſtus ſis dñs. Si. rogas.i. interrogas inq̄rio ꝛratio mala mens malus animus quali mala iniectio ſiue excogitatio ac mala volūtas eſt ſupple eā quē dauū ego ſi ſenſero.i. ſi percepero aliqđ moliri ⁊ capoſ.i. opeſis: ſ₃ qđ eſt opꝰ v̄bis ꝛeueniat.i. cōtingat. qđ ſi ſit ſine tūc eſt ſenſus p̄mitte ꝙ eueniat id i pāphilo qđ volo. ſ. vt experiar eiꝰ amorē p falſas nuptias: vt.i. ita ꝙ nihil ſit more.i. tardationis. Chremes reſtat.i. reliquꝰ eſt q̄ eſt exorandꝰ mihi.i. pſoadēdꝰ ⁊ ſpero cōfore.i. perfectū iri vt Chremes adiuuet ſigmentū. nūc in hac parte tuū eſt.i. ad te ſpectat vt aſſimules.i. fingas. bene.i. vt decet has nuptias: ⁊ perterrefacias.i. territū facias Dauū obſerues.i. animaduertas vel oculis diligenter cuſtodias filium quid agat qđ conſilij.i. qđ cōſiliū captet.i. capiat cū illo Dauo. So. ſatis eſt.i. ſufficit curabo.i. apparabo omnia camꝰ nūc intro. Si. J pre.i. preī precede ſequar.i. ibo poſt te ⁊ J pre eſt anaſtrophe pro prei. ¶ Aſcenſius.

¶ Sine eueniat ⁊c. ſic intelligo. Sine.i. pmitte et cōcede vt eueniat mihi in pāphilo qđ volo.i. vt non recuſet vxorē ꝓpter amorē: reſtat Chremes.i. ſola difficultas erit in chremete qui ⁊c.

vt icōmodet, ꝙ vt obſequaꝛ gnato. So. quapropter? Si. rogas? mala mēs, malus animꝰ. quē q̄dē ego ſi ſenſero. ſed quid opus eſt verbis? ſin eueniat (qđ volo) in Pamphilo vt nihil ſit more. Reſtat chremes, q̄ mihi exorandus eſt: ⁊ ſpero cōfore. Nūc tuū eſt officiū, has bene vt adſimules nuptias ꝑterrefacias dauū: obſerues filiū, quid agat, quid cū illo conſili captet. So. ſat eſt: curabo. Eamus iam nunc intro. Si. J pre, ſequar.

Simo herus. Dauus ſeruus.

¶ Simo a Dauo glꝫ. amorē explorat: idē falſas nuptias veſtre ſimulabat interminādo ipſi Dauo ne qđ i ea re fallacie ſtruat: poſtremo Daui heſitabūdi ē cōſultatio pāphilū ne adiuuet: an potius obtēperet hero.

Non dubium eſt, quin vxorē nolit filius: ita dauū mō timere ſenſi, vbi nuptias futuras eſſe audiuit: ſ₃ ipſe exit foras. Dauus. mirabar hoc ſi ſic abiret: ⁊ heri ſemꝑ lenitas verebar quorſum euaderet. qui poſt ꝙ audierat nō datū iri filio vxorē ſuo: nunꝙ cuiꝙ noſtrū verbū fecit, neq₃ id egre tulit. Si. at nūc faciet: neq₃ (vt opinor) ſine tuo magno malo. Da. id voluit, nos ſic nec opinātes duci falſo gaudio, ſperantes iam amoto metu, inter oſcitātes opprimi, ne eſſet ſpatium cogitandi ad diſturbandas nuptias: aſtute. Si. carnufex q̄ loquitur? Da. Herus eſt, neq₃ preuiderā. Si. daue. Da. hē, quid eſt? Si. Ehodū ad me. Da. q̄d hic volt? Si. Quid ais? Dauꝰ. qua de re? Si. rogas? meū gnatū rumor eſt amare. Dauus. Jd populꝰ curat ſc₃. Si. hoccine agis, an nō? Da. Ego vero iſthuc. Si. S₃ nūc ea me exquirere iniq̄ patris eſt, nā quod antehac fecit, nihil ad me attinet. Dū tempus ad eam rem tulit, ſiui animum vt expleret ſuū nūc hic dies aliā vitam adfert, alios mores poſtulat. dehinc poſtulo, ſiue equū eſt, te oro daue, vt redeat iam in viam. Dauus. hoc quid ſit. Simo. omnes q̄ amāt,

Non dubiū. hic Simo alloquiꝛ populū. Nam ſoſia ꝓtatica perſona nō erat amplius neceſſaria narratione iā habita ꝓpterea diſceſſerat: ſenex aūt ſubſtitit perquē agēda erāt reliq̄. Nō ē dubiū quin.i. ꝙ filiꝰ nolit vxorē. ſenſi dauum ita timere mō.i. ante quā cū ſoſia loq̄ cepiſſet. vbi.i. cū primū audiuit nuptias eſſe futuras ſed ipſe Da. exit foras.i. egrediꝛ. Da. mirabar ſi hoc.i. hoc commiſſum pāphili vel ſi hoc factū ſimonis ſic.i. ita negligēter ⁊ facile abiret.i. traduceretꝛ: ⁊.i. ēt verebar.i. timebā heri quorſū.i. ad quē effectū ſemplenitas.i. cōtinua ⁊ aſſidua clemētia euaderet.i. ad quā partē erumperet. Nā euadere eſt p quācūq₃ difficultatē ad aliqđ peruenire q̄ poſtꝙ audierat vxorē nō datum iri.i. non eſſe dandā filio ſuo nūꝙ fecit verbū cuiꝙ nrm.i. nihil dixit nobis: ne verbū₃ quidē neq₃ egre tulit.i. nō impatiēter aut moleſte tulit illud.i. vxorē filio nō datū iri. Si. at.i. ſ₃ nūc faciet.i. egre feret ⁊ ſimo de ſe p tertiā pſonā loquiꝛ ſummiſſe ⁊ ſecreto r̄ndens verbis daui neſcientis eum: neq₃ vt opinor ſine tuo maximo malo. Dauus. id voluit ꝙ ſequiꝛ. ſ. nos duci.i. induci tanꝙ feras in rhetia aut duci.i. foueri. Nam duci ex expectat one lōgi tēporis malum ꝑ letari falſo gaudio ſic.ſ. tali lenitate nec opinantes.i. nō ſuſpicantes voluit inq̄₃ nos ſperātes.i. ſpem habentes quietos iā amoto metu.i. poſito timore opprimi.i. deprehēdi inter oſcitātes.i. vel ſecuros vel nihil ꝓuidentes. Oſcitatio em̄ eſt animi otiū ⁊ ſecuritas dicta ab ore ciendo.i. cōmouēdo: ne ociū eēt nobis ne haberemus opportunitatē cogitādi.i. comminiſcendi ad diſturbandas id eſt impediendas diſſipandas nuptias aſtute fecit ſupple. ⁊ agitatione capitis dictū eſſe putandum eſt. Si. carnifex.i. Da. carnifice.i. laniatore dignꝰ vel ipſe excarnificās dñm.i. vel deſtruens vꝛ in eiꝰ perniciē ⁊ malū tendēs aut eū ſuis verbis laniās. Carnifex ergo q̄ loquiꝛ cū explanatione lege. Da. audiēs dauus murmur ait: herꝰ eſt.i. dñs adeſt neq₃ preuiderā mea ſimplicitate ductus. Si. daue? Da. hē. interiectio indignātis qđ eſt? Si. ehodū hec ꝑticula eſt ſignū depoſcētis attētionē ⁊ aladuerſionē ⁊ dū eſt ſyllabica adiectio ad me. ſ. veni. Dauꝰ. qđ hic. ſ. ſimo vult. Si. qđ ais? Da. de q̄ re. Si. rogas.i. interrogas rumor eſt.i. fama volat gnatū meū amare.i. amore capi. Da. ppl's curat id.i. filiū amare ſc₃.i. qđ vulgo dr̄ deꝰ ſciat ⁊ fere ſemꝑ ironice dr̄. Si hoccine.i. vtrū hoc agis.i. audis an nō agis. ſ. qđ intelligis qđ dico an nō. Da. ego vero ago.i. audio iſtoc.i. iſtud qđ ais. Si. ſed eſt iniqui patris.i. ſpectat ad patrē nō equum me nūc exq̄rere ea q̄. ſ. antefecit. Nā nihil ad me attinet.i. ſpectat de his ſup. q̄ fecit ante hac.i. ante hoc tp̄s dum.i. q̄n tp̄s.i. tpis opportunitas tulit.i. ꝑbuit ſe ſup. ad eā rē.i. ad amādū ſiui a ſuo ſinis.i. permiſi vt expleret aīm ſuū.i. vt ſatiſfaceret aīo ſuo. nūc hic dies.i. hoc tp̄s pars pro toto affert.i. recte denuntiat ſiue adhibet alā vitā.i. diuerſum viuendi modū. ⁊ poſtulat.i. requirit alios mores.i. contrarios a ſuperioribus. Dehinc.i. de hoc tp̄e impoſterū poſtulo tanꝙ rem iuſtā ⁊ ſi eſt equum.i. rectū. q. d. non daue te oro tāꝙ maiorē vt ipſe filius iam.i. nunc ⁊ modo tarditatis ſignū eſt redeat in viā rectā. ſ.i. reſipiſcat et viam laſciuie deſerat ⁊ redeat in viam rectā prouerbialiter dictū eſt: ⁊ tranſlatiue ab eo qui delirauit deuiauit et

tandē in rectā redit viā. Da. miror qd hoc ſit qđ .ſ. dicis. Si. ſi queris .i. ſi ſcire vis dicā. Oēs q amāt .i. q amore ſūt capti grauiter ferūt .i. moleſte ⁊ egre patiunt vxorē ſibi dari. Dauus. ita aiunt. q. d. fere oēs ita dicūt: ⁊ eſt tepida diſſenſio ⁊ qſi multi rhiſio. Tum .i. deinde vel ꝑterea ſi qs cepit magiſtrū improbū ad eam rē .i. ad amādū ſue ſup amore .i. plerūqꝫ .i. ſepenumero: applicat .i. adiūgit ipm aīm egrotū .i. male habentē ꝓpter amoris inſaniā ad ꝑtē deteriorē .i. peiorē. Egrotus tñ hic vſurpaſ ꝓ egro. Nā eger eſt aīs, corp' vero egrotū. Da. hercle .i. certe: iurātis aduerbiū nō itelligo .i. nō capio ꝟba tua. Si. nō.

grauiter ſibi dari vxorē ferunt. Dauus. ita aiunt. Si. tum ſi quis magiſtrum cepit ad eam rē improbū, ipſum animum egrotum ad deteriorem partem plerūqꝫ applicat. Dau'. nō hercle intelligo. Simo. nō? Da. Nō. D. nō dauus ſum, nō edippus. Simo. Nēpe ergo aperte vis, que reſtāt, me loqui? Dauus. Sane quidē. Si. Si ſenſero hodie quicqꝫ i his te nuptijs fallacie conarier: quo ſiant minus: aut velle in ea re oſtendere, quā ſis callidus: verberibus ceſuz te i piſtrinum Daue dedam vſqꝫ ad necem, ea lege atqꝫ omine, vt ſi te inde exenerim, ego pro te molam. Quid, hoc itellextin? an nōdum etiam ne hoc quidē? Dauus. imo callide. ita aperte ipſam rē mō locutus, nihil circuitione vſus es. Si. vbi vis facili' paſſ' ſim, quā i hac re, me deludier. Da. bona verba qſo. Si. irrides? nil me fallis. Sed dico tibi, ne temere facias: neqꝫ haud tu dicas tibi nō predictum: caue. Da. enīuero daue nihil hic loci ē ſegnicie, neqꝫ ſocordie, qꝫtū itellexi mō ſenis ſniaz de nuptijs: que ſi non aſtu prouidentur, me, aut herum peſſundabunt. Nec quid agam, certū eſt: pamphilū ne adiutē, an auſcultem ſeni. Si illuz relinquo, eius vite timeo: ſin opitulor, huius minas: cui verba dare difficile eſt. primū iaz de amore hoc cōperit: me iſenſus ſeruat ne quam faciam in nuptijs fallaciam. Si ſenſerit, perij: aut ſi libitum fuerit, cauſaz ceperit, quo iure, quaqꝫ iniuria ꝑcipitē me i piſtrinū dabit. Ad hec mala hoc mihi

Nō in interiectio iraſcētis. Da. ego ſum dau' qſi dicat ſimplex ſeruus nō edippus .i. nō interpres enigmatū mihi propoſitorū niſi apertius fiat ſermo. edipp' eñ poſtea ꝙ ſphingis mōſtri enigma ꝓponētis ⁊ neſciētium diſſoluere appremētis diſſoluit ⁊ mōſtrū iterfecit dicēs: eſt rerū obſcuriſſimarū interpres: itaqꝫ dau' hic poteſt intelligi vt diſce ſenē deformē ⁊ mōſtri ſimilē aut ihumanū ⁊ ſeu i inſtar ſphingos. Si. nēpe .i. certe ꝙ vis me loqui aperte .i. plane ea q reſtāt .i. reliqua ſunt. Dau'. qdē .i. certe. Sane .i. valde volo ſup. Si. ſi ſenſero hodie .i. tā nocte ꝙ die. cōplectiſ .n. dies naturalis tā diē ꝙ noctē: te dauū conarier .i. moliri quicqꝫ fallacie .i. aliquam deceptionē: aut cauillationē in his nuptijs quas .ſ. ſimulo quomin' .i. vt impediti' fiāt: aut ſi ſenſero te velle oſtendere in ea re: ꝙ .i. qꝫtum ſis callidus .i. callid' a calleo calles. nā vt manu' labore ſic mēs callidi aſſiduitate malitie ſeu aſtutie ꝯcalluit: ac callū fecit o daue dedam .i. perpetuo dabo te. Dam' eñ ad tpſ qđ repetimus vt amicis. Dedimus vero ad ppetuum vt hoſtib'. in piſtrinū vez ad circū agendas molas quas truſatiles vocāt (vt Gelli' ait.) Dicit eñ piſtrinū a pinſo is. qđ eſt molo molis: ſiue tūdo tundis. ceſum .i. flagellatū verberib' .i. virgis fuſtibus loris. Nā (vt ait Laurē.) lz verbera ꝓ verberatione accipiunt: tñ rem compatē proprie ſignificāt: vt flagella virgas baculos fuſtes loras ferulas harūdines: ⁊ ſi quid eſt ſimile: vſqꝫ ad necē: id eſt mortem ea lege .i. tali cōditione referendo ad hoies ⁊ omine: id eſt auſpicio ſeu augurio ⁊ voto mētis ⁊ vocis referēdo ad rem diuinā. Omē eñ teſte Feſto eſt auguriū qđ ore ſit vt voce nō auibus aut alio mō dictū quaſi orimē qđ ore fiat. Seruius ēt dicit eſſe auſpiciū. Itē votū mētis ⁊ vocis: ea ergo lege ⁊ omine vt .i. q ſi exemerim .i. ſi eduxeriz te īde .i. ex piſtrino. ego dñs moli .i. circūagā molas ꝓ te .i. vice tua. quid itellextin .i. intellexiſti ne hoc qđ nūc dixi an nondū .i. adhuc etiā ne hec qdē .i. nec etiā hec itellexiſti ſicut nec cetera te dicebas itelligere abūdat ē.

Da. imo .i. ſed itellexi ſupple tu locut' ita apte .i. clare rē ipſam id eſt tuā volūtatē modo .i. pauloāte: nihil. id eſt nō vſus es circuitione .i. ambage verborū. Si. vbi vis .i. in quacūqꝫ alia re facili' paſſus ſim .i. min' moleſte ferrem deludier .i. deludi ꝑ paragogē hoc eſt derideri ꝙ i hac re .i. in his nuptijs. Da. qſo .i. rogo bona ꝟba. q. d. meliora loqre vel ſuaui' loqre ꝑcor. Simo. irrides nil: id eſt nō me fallis .i. nō te ignoro nō me ꝑteris aut fugis ſed dico tibi: id eſt admoneo caue: id eſt fuge ne facias qcqꝫ ſupple temere .i. incōſulte incōſiderate neqꝫ ꝓ non caue inqꝫ id eſt fuge. Ne haud dicas .i. qđ dicas. (due enim negatiue faciunt vnā cōſentiuam) malum futurū nō ꝑdictum fuiſſe tibi. vel ſic dici poteſt. Caue .i. animaduerte vel prouide ne .i. vt pro qđ haud .i. nō dicas nō predictum ⁊c. Dicimus eñ caue cadas ⁊ caue ne cadas in eodē ſenſu: vbi ne ſignificare videſ q ſi caue capiaſ pro fuge: quo quidē pacto capidz. Nam cū dicimus caue ne cadas intelligimus fuge hoc vez caſum ⁊ lapſum tui. aliter legit Don. qđ mente et ingenio reuolue. Enimuero hic Dau' ſcđm ſequētia volūtatē atqꝫ loquiſ. enīuero .i. certe: o daue: nihil loci eſt ſegnitie .i. negligentie neqꝫ ſocordie .i. ſtultitie. q. d. non opꝫ hic dauum eſſe negligentem neqꝫ ſtultū ⁊ inconſideratum vel nihil valet hic ſegnitia aut ſocordia: dr eñ ſegnis negligēs ⁊ ſegnitia vel ſegnit' eo negligētia: quaſi vt feſtus ait: ſine nitendo qđ vtile ⁊ honeſtum eſt. Socors autem ē aut ignauus .i. timidus. aut ſtultus ſiue incōſideratus. Inde ſocordia ignauia vel ſtultitia. Dicitur eñ ſocors quaſi ſine corde .i. animoſitate vel prudētia. nam cordati hoies prudentes dicanſ qꝫtum itaqꝫtum intellexi modo .i. pauloāte ſniam .i. propoſitum ſenis .i. ſimonis de nuptijs: que nuptie ſi nō prouideanſ .i. caueantur ⁊ videntur aſtu .i. vel aſtute. vel aſtu .i. aſtutia vt vult Tortelius ab aſtu vrbe in qua verſati ſūt cauti ipſe nuptie peſſundabūt .i. ꝑcipitē dabūt ⁊ eſt metaphora ab his qui irruentibus vndis in aquas precipites danſur atqꝫ ſubmerguntur ⁊ ab vndis opprimantur: ſic hic Da. timet ne a nuptijs opprimanſ aut herilis filius. peſſundabūt ergo me: aut herū .i. herilē filiū: nec certū eſt mihi .i. nō eſt mihi exploratum aut cōpertū ſiue nō eſt apud me deliberatū aut cōſtitutū qd agam .i. qd agere debeā ne .i. vtrū adiutem .i. iuuē pāphilū: an auſcultē .i. obſequar morē gerā: ſiue obediā ſeni .i. ſimoni. Si relinquo .i. deſero illum .ſ. pā. timeo vite eius .i. metuo ne pereat ſin .i. ſed ſi opitulor .i. opem fero pamphilo. timeo inqꝫ minas .i. intermināciones huius ſenis: cui ſeni difficile eſt dare verba .i. fallacias. Nam verba dare alicui eſt fallere aliquē. Primū iā .i. iſt priſmā in anaſtrophe: cōperit .i. veritatem deprehendit de hoc amore: hoc dicit quaſi cū tedio ipſe inſenſus .i. vehementer iratus ⁊ odium gerēs obſeruat me .i. diligenter animaduertit quid agam ne quam: id eſt vt non aliquam fallaciam faciam nuptijs quominus ſiant ſi ſenſerit: id eſt perceperit me feciſſe fallaciā: perij: id eſt male agetur mecum: aut ſi libitum fuerit id eſt ſi libuerit ſeu placuerit ei ceperit .i. capiet cōiunctiuum pro indicatiuo. cau

ſam .i.occaſionem dabit me precipitẽ.i.precipitabit in piſtrinum:id eſt in eum locum quaſi ergaſtulum in quo ingens erat mola:qua equis voluentibus molebatur triticum. In eum autem locum mitti ſolebant ſerui contumaces:vt equorum vice molam verterent:neq; illinc eximebantur niſi dominis ipſis poſtulantibus quo iure que pro et qua iniuria prouerbiale eſt quaſi fas nephas velis nolis.q.d.iure vel iniuria:me in piſtrinū dedet,ꝛ illud litterã poterit intelligi.ceperit cauſam quo iure.i.per quod ius interrogando.q.i.ꝛ qua iniuria.i.per quam iniuriam.

accedit ẽt:hec andria,ſiue iſta vxor,ſiue amica eſt,grauida e Pãphilo eſt:audireq; eorum eſt operepretiū audaciã.Nã inceptio eſt amentiū,haud amantiū:q̃cq̃d peperiſſet,decreuerunt tollere.ꝛ fingũt quãdã inter ſe nũc fallaciã ciuẽ atticã eſſe hanc.Fuit olim quidã ſenex mercator:nauem is fregit apud andrū inſulã: Is obijt mortẽ:Ibi tū hãc eiectã Chryſidis patrẽ recepiſſe orbã,paruã.Fabule.mihi q̃dẽ hercle nō fit veriſimile:atq; ipſis commentum placet. Sed Myſis ab ea egreditur. At ego hinc me adforū, vt cōueniã Pãphilum,ne de hac re pater imprudentem opprimat.

Myſis ancilla.

Hinc exiens e proſcenis Myſis: de quo geſtura eſt dicit in ſimulq; docet quidnam ab altera geſtum ſit.

Audiui archilis:iãdudū Leſbiã adduci iubes.Sane pol illa temulẽta ẽ mulier,ꝛ temeraria:nec ſatis digna,cui cõmittas primo partu mulierẽ.tñ eã adducã. importunitatẽ ſpectate anicule,q: cõpotrix ei⁹ eſt.Dij date facultatẽ obſecro huic pariẽdi, atq; illi i alijs poti⁹ peccãdi locū. Sed q̃dnã pãphilū exanimatū video? vereor q̃d ſiet: operiar,vt ſciã nū q̃d nã hec turba triſtitie adferat.

Pamphilus adoleſcens. Myſis.

In hoc ſcena inducitur Pamphilus ſtomachabundus:et ira concitus:vehementer dolens de nuptijs tam ſubito celebrandis pollicetur preterea Myſidi fidẽ omnino ſeruaturū ſe Glycerio vel inuito:ſi res ita exigat,patre.

vel quo iure.i.aliquo iure et qua.i.d eſt aliqua iniuria dabit me ꝛc.Uerū tñ q: prouerbiale eſt ita ſumendum eſt,vt ſaml ſolet eiuſdẽ verbis. etiã hoc qđ ſequitur accedit.i.adiũgitur additur ad hec mala que imminẽt propter nuptias hec andria id eſt,hec puella de Andro.ſ. Glyceriū ſiue iſta cum quodam tedio et indignatiõe ſtomachi hãc facit interruptionẽ eſt vxor ſiue amica id eſt amaſia eſt grauida id eſt pgnãs e Pãphilo. id eſt ex opere pamphili q.i.et operepretiū eſt,id eſt mirum eſt. Operepretium enim dicitur de miris:et laudabilib⁹. Miramur enim que magna ſunt etiam mala ꝛ libenter audimus et ita admiratio et delectatio pretium eſt opere. id eſt laboris audiendi.operepretium igitur ſignificat iocundum,laudabile,neceſſariū, fructuoſum, ꝛ haud abre.id eſt non preter rem ſiue non vltra propoſitum.Operepretiuz itaq; eſt id eſt iocundum eſt vel mirum eſt audaciam: id eſt temeritatem eorum ſcilicet Pamphili ꝛ ſociorum. Nam id ſup. eſt inceptio.i.inchoatio amentiū id eſt mẽte deſtitutorum:haud id eſt non amantium:id eſt amore captorum.paranomaſia eſt. Nam veteres amabant de primo ſimilia dicere decreuerunt id eſt conſtituerũt.Decernere eſt de magnis rebus certam proferre ſentẽtiam. Unde ſenatus decreuit tollere.i. educare quicquid peperit:ſiue maſculū ſiue feminã: vbi oſtẽditur nimius eẽ amor: cū non expectetur quod tollatur:ꝛ nunc fingũt inter ſe quandam fallaciam.ſ.hanc Gly. eſſe ciuẽ atticam id eſt ex vrbe athenienſi que eſt in attica regione.quidã ſenex mercator fuit olim id eſt iã pudem is fregit nauẽ.i. naufragiū fecit eius fracta naui apud andrum inſulã appoſitiue. is mercator obijt mortẽ.i.mortu⁹ eſt quaſi iuit ad mortem. Nã Cicero in epiſtolis dicit obire villas p adire. Inde obire mortẽ.i.ire ad mortem. obire diem ſuū.i.ire ad diẽ fati hoc eſt mori. Ibi id eſt in andro.tum.i. tunc fingunt inquã aut fama eſt ſup.patrẽ chryſidis recepiſſe hanc Glycerium eiectã.id eſt ad litus emiſſam ex naufragio. Nam naufragus dicitur naui fracta eiectus. orbam id eſt ſine parẽte paruam ita vt cognoſcere parentes nequiret.fabule.i.vt Perſius ait nuge ſunt ſub.quidẽ hercle.i. per herculem.i.ſup.non fit mihi ſup.veriſimile.i.pbabile atq;.i.tñ cõmentū tale figmentū mendacij excogitatū tale inuẽtum. Nã cõminiſcor ſignificat excogitare:inuenire.Inde cõmentitia ratio.i.ratio ficticia:cõmẽtū ergo placet ipſis quaſi dicat quod cõminiſcunt probãt.Sed miſis. Hec eſt paraſceue.i.ꝑparatio alterius ſcene.Myſis ergo.i.ancilla illa a natiõe ſic dicta.Seruorū enim comicorū nõia aut a natiõibus ſunt indita vt miſis. Aut accidẽtib⁹ vt leſbia quaſi ebrioſa a leſbo.inſula q̃ ferax eſt ſuauiſſimi cãdidiſſimiq; vini. Aut a moribus ꝛ vernilitate:vt pſeudulus. Aut ex negotio vt chryſalus.Aut ex qualitate corporis:vt chilacus.Aut ex ſpecie forme:vt pinaciū. Myſis egreditur.i.exit ab ea ſcz.Gly.at.i.ſz.Ego Da.ducã ſup.vel cõferã me huc ad forū vt cõueniã.i.alloquar Pã.ne pr̃ Si. opprimat.i.depzehẽdat eū imprudentẽ.i.improuiſuz nõ ſuſpicantẽ de hoc amore.i. q̃tum ſpectat ad hunc amorẽ

Aſcenſius.

Verum eſt quod ait Donatus difficile eſſe diſtinguere actus in Terẽtio:q: videt hic actus primus cõpletus. Nam Simo quoq; ingreſſus eſt poſt Soſiam:vnde dixerat. Ipſe ſequatur ꝛ ibi vidiſſe Dauū perturbatum cū Soſia nuptias aſſereret vnde ait ingreſſus rurſus. Ita modo dauum timere ſenſi. Sed dicem⁹ Simonẽ non eſſe ingreſſum vidiſſe aũt Dauum timere pauloante quum percipet. Uos iſthec intro auferte. Multa autem exemplaria habent: illic enimuero Daue nouam ſcenam in qua ſolus Dauus loquit. Nã Simo vt Soſie pollicitus erat nũc ingreſſus eſt. Inter oſcitãtes opprimi. Moralis ſententia. Multi enim anxietate tuti in ſecuritate perierunt:vt troes. Unde illud Job. xxi. Ducunt in bonis dies ſuos ꝛ in puncto ad infernũ deſcendunt. Dauus nõ edippus.prouerbiale eſt.i.ſimplex ſum ſeruulus. callidus enigmatū explanator ꝛ edipus qui ſphingis monſtri marini enigma ſoluens ad ipſam mortẽ compulit. Enigma aũt fuiſſe creditur quod pedibus binis animal me ꝛ abſq; ruinis. Et ſumptis ternis poſt claudicat atq; quaternis. Eſt autem homo qui ſumpto baculo aut podijs claudicat. Decreuerũt tollere: id eſt educare. Nam vt in tertia comedia latius patet veteribus athenienſibus erat in filios poteſtas aut educãdi aut abijciendi et exponendi ferio. Tangit autem argumentum fabule vt Critoni poſtea facilius credatur: eſt autem paraſceue.i.preparatio ſequentis ſcene quum dicit.Sed Myſis ab ea egreditur:ſicut in ſequenti ſcena cum dicet ſed q̃dnam pã. exanimatum video? Cetera nota ſunt niſi q plerique textus habent ante illud. Omnes qui ament hec verba. Si queris dicam.

Audiui archilis ꝛc. hic Myſis egrediens ꝛ de quo geſtura eſt loquit:ꝛ ſimul docet quid ab altera geſtū ſit: O archilis:id eſt o anus audiui quid ſcilicet me facere velis:iubes id eſt vis vel precipis leſbiam: id eſt illam

obſtetricē ebrioſam adduci iā dudū.i.ꝙ primū pol.i.p pollucē ſiue per edē pollucis. illa leſbia eſt mulier ſane.i. multū temulēta.i.vinolēta q̄ſi temeto.i.vino plena. Temetū eni vinū eſt qđ teneat mentē. Inde abſtemius.a.um.i.ſobrius.⁊ temeto abſtinēs.⁊ temeraria.i.inconſiderata.pceps nō ſatis conſiderās qđ agat. Nec eſt ſatis digna cui cōmittas.i.credas:cōmittun⁹ eni magna q̄ ſalutē in dubio habēt tñ ꝙuis ſit temulēta adducā eā: qꝛ tantope vis vos ſupple ſpectatores ſpectate.i.cōſiderate īportunitatē.i.incōſiderationē ſiue incōmoditatē loci ⁊ tpis anicule.ſ.archilis: qꝛ Archilis eſt cōpotrix eius.ſ. Leſbie.i.ſimul cū ea potat. Deeſt p apoſiopeſim Iō vult illā accerſiri. O dij obſecro.i.p ſacra rogo.date huic Glycerio facultatē pariendi atq; date illi Leſbie poti⁹ locū.i.opportunitatē ſiue occaſionē peccādi.i.errādi in alijs vel reb⁹ vel mulierib⁹. Sꝫ q̄d nā.i.cur video pāphilū exanimatū pturbatū. Exanim⁹ aūt dicit mortu⁹ vereor.i.timeo qđ ſiet.i. qđ ſit negotij: vł qđ.i.cur vł pper quid ſit exanimat⁹ operiar.i.expectabo qđ nam triſtitie.i.quā triſtitiā hec turba.id eſt hec turbatio commotio adferat.

Hoccine eſt humanū factū, aut inceptum? Hoccine officiū patris? Mi. Quid illud eſt? Pam. Proh deum atq; hominū fidē, qđ eſt, ſi nō hec cōtumelia ē? vxorē decrerat dare ſeſe mihi hodie, nonne oportuit preſciſſe me añ? nōne pri⁹ cōicatū oportuit? Mi. Miſerā me, qđ v̄bū audio? Pam. Quid Chremes, q̄ denegarat ſe commiſſurū mihi gnatā ſuā vxorē? id mutauit, qm̄ me immutatū videt. ita ne obſtinate operā dat, vt me a Glycerio miſerum abſtrahat? qđ ſi fit, pereo funditus. Adeon hominē eſſe inuenuſtū, aut infelicē quēq; ego vt ſum? Proh deū atq; hominū fidē, nullone ego Chremetis pacto affinitatē effugere potero? quot modis cōtēpt⁹ ſpret⁹, facta, trāſacta oīa. hem repudiat⁹ repetor. quā obrē niſi, ſi id eſt qđ ſuſpicor: aliqđ mōſtri alūt: ea qm̄ nemini obtrudi pōt, itur ad me. Mi. Oro hec me miſerā exanimauit metu. Pā. Nā qđ ego nūc dicā de prē? ah tantā ne rem tā negligenter agere? preteriens mō mihi apud forū, vxor tibi ducēda eſt Pāphile hodie, inqt: para, abi domū. id mihi viſus eſt dicere, abi cito, ⁊ ſuſpende te. Obſtupui. cenſen vllū me v̄bū potuiſſe ploq̄? aut vllā cām: ineptā ſaltē, falſā, iniquā? obmutui. Qđ ſi ego reſciſſem id pri⁹: qđ facerē: ſi qs nūc me roget: aliqđ facerē: vt hoc ne facerē. Sꝫ nūc, qđ pmū exequar? tot me impediūt cure, q̄ meū aīū diuerſe trahūt, amor, miā hui⁹, nuptiarū ſolicitatio: tū pris pudor q̄ me tā leni paſſus eſt aīo vſq; adhuc, q̄ meo cūq; aīo libitū eſt, facere: Ei ne ego vt aduerſer? hei mihi, īcertū eſt qđ agā. Mi. Miſera timeo, hoc īcertū quorſuꝫ accidat. Sed nūc peropus eſt, aut hūc cū ipa, aut

Hoccine inducitur pāphilus iracund⁹ et dolens de nuptijs tam repēte celebrandis. Iracundia deſcendit ex iniuria. Dolor vero ex miſeria. Hoccine.i. vtrū hoc eſt factū hūanū inceptū aliqđ volūt factu aut inceptu vt ſit ſenſus. vtrū hoc eſt hūanū factu aut inceptu.i.vt fiat aut incipiatur. Hoccine.id eſt vtrū hoc eſt officium patris id eſt id quod deberet facere pater. Mi. Quid illud eſt? pamphilus. Proh fidem deum id eſt deorū atq; hominum. Proh interiectio dolētis. Unde pro dolor dici ſolet ab eo qui dolēs loquit atq; exclamat: poteſt etiam eſſe interiectio indignātis ſiue vituperantis. Inde proh pudor dici conſueuit ab eo qui cum vituperatione alicuius loquitur hic autem proh fidem deum atq; hominū dicitur a dolente iracūdo atq; indignante ⁊ pre indignatione in exclamatōe prorumpēte. vbi ſenſus eſt. proh fidē: quaſi dicat teſtor ⁊ inuoco fidē .i. veritatem vel opem ſiue auxiliū deū.i.deorū atq; hominū. quid hoc eſt ſi contumelia: id eſt iniuria non eſt: quaſi dicat nihil aliud eſt q̄ contumelia. hoc autem dicēdi genus per ſe apte accōmodari ſolet his que neceſſario ſunt: hoc etiam cum ſtomacho dictum eſt quaſi in eū qui diceret non eſſe contumeliam. In eo eſſet dicto ſi hec cōtumelia non eſt poteſt eſſe ſenſus. hec id eſt ſi hec res que incipiunt cōtumelia non eſt id eſt ſi non ſunt contumelia etenim ſi contumelia poſtponeretur in eo ordine ſunt diceret nō eſt decreuit id eſt cōſtituit pater ſcilicet ſeſe daturū ſubaudi mihi hodie vxorem: nonne oportuit me pamphilū preſciſſe ante: vbi alterū abūdat vel ante vł pre nonne oportuit id ſup. de nuptijs communicatuꝫ fuiſſe. id eſt collatum fuiſſe prius inter patrem ⁊ me: quia nuptiarū non omnis poteſtas in patre eſt. Mi. Me miſeram ſubauditur o. vel dico ſicut te infelicem: hominem nequam: pro o hominem neq;. Fungitur aūt id dicēdi genus vice interiectionis oſtendentis aut indignationem aut dolorem cum exclamatione: quod verbum id eſt quem ſermonem audio. Pamphil. quid Chremes ait ſupp. vel facit qui denegaret ſe commiſſurum id eſt traditurum vel crediturum aut daturum mihi gnatam ſuam vxorem. id eſt in vxorem et eſt appoſitiue dictum mutauit id quia videt me immutatū: id eſt nō deſiſtētem ab amore Glycerie. id eſt vtrum Chremes dat operam ita obſtinate. id eſt perſeueranter pertinaciter. Obſtinate enim aliquid facere eſt aliqđ in alterius malum cum conatu perſeueranter facere ⁊ in alterius perniciem nimis niti vt abſtrahat. id eſt diuellat me miſerū.i.afflictum a Glycerio. Proh deum atq; hoim fidē exclamat. o affectū idignātis dolētiſq; demōſtrās qđ ſi fit.i.ſi abſtrahat ab ea pco.i.actū eſt de me fundit⁹.i.proſus radicit⁹ adeō.i.vtrū eſt vez ſup. quēq; hoiem eſſe adeo.i.ita vel tātū inuenuſtū ſcꝫ ſine venere ⁊ gratia quē oēs pulchre reſpuāt ⁊ repudiēt ⁊ appetāt deformes atq; infelicē.i.infortunatū vt ego pā. ſum. Inuenuſt⁹ eni hic dr cui diſplicēs obijcitur. infelix cui placēs negat nullū. id eſt vtruꝫ nullo pacto.i.nullo mō potero effugere.i.ictū effugere affinitatē.i.propinquitatē p nuptias Chremetis ne vez ſim eius gener. Quot mōis q̄ſi dicat multis modis ſum cōtēpt⁹ ſpret⁹. exaggeratio eſt indicās affectū exprimētis. oīa ſunt facta trāſacta pacta.i.cōcordata. puerbiale ē hoc dictū de eo de q̄ negotio nihil ſupeſt agēdū. Hē interiectio indignātis ego repudiat⁹.i.recuſat⁹ a chreme repetor.i.reuocor: quāobrē.i.cur repetor ſiue hoc faciūt pr̄ ⁊ chremes niſi.i.q ſuſpicor.i.opinor ⁊ ē argumētū cōiecturale alūt pr̄ ⁊ chremes aliqđ mōſtri cōtumelioſi⁹ dr ſi diceret aliqđ monſtrū ſic alibi qđ hoīs vxorē habes: alūt ergo aliqđ mōſtri. q. d. tegūt ⁊ celant aliquid mali ſeu aliqđ deforme qđ mihi cōmitti volūt qm̄ mōſtrū aliqđ deforme eſt ppter nature ritū pdutū ea.ſ. filia chremetis mutauit āt gen⁹ dicēdo ea qm̄ femina ē qm̄ nemini pōt obtrudi.i.ſtringi: īpingi: impelli. vt nubat. itur impſonalr.i. venit recurrit ad me. Miſis. Hec ora.i.hic ſmo exanimat.i.pturbat me miſerā īfelicē ⁊ afflictā metu. Pā. nā.i.ſꝫ qđ ego nūc dicā de prē. ah interiectio dolētis ⁊ indignātis.i.vtrū decuit. ſubaudi agere tātā rē.ſ. nuptias tā negligēter pr̄ meus

modo.i.pauloante preteriēs inquit mihi apud forū hec verba. Pā. hodie vxor eſt tibi ducenda. hoc dicēdi genus ſemper oſtēdit neceſſitatē para.i.diſpone te abi.i.recede domū aduerbialiter viſus eſt mihi dicere idiabi cito r ſuſpende te.i.ſuſpēdio vitā termina. obſtupui.i.attonitus. r exanimatus totus fui nihil rñſionis hñs. cēſen.i.putas ne me potuiſſe proloqui.i.pponere profari ſiue pronūtiare. inde proloquiū ppoſitio item profatum r pronunciatum (vt habet Gellius) vllum verbū aut vllam cām.i.excuſationē ſaltē ineptā abſurdā que a quouis poſſet reprehēdi falſam.i.fallentē etiā prudentē in quā

aliquid de illa aduerſum hunc loq̄. Dum ī dubio eſt animus, paulo momēto huc illuc impellitur. Pāph. Quis hic loquit̃? Mi. ſalue Mi. o ſalue pāphile. Pā. q̄d agit? Mi. Rogas? laborat e dolore, atq; ex hoc mi ra ſolicita eſt, diē q̄ olim in hūc ſunt cōſtitute nuptie: tū aūt hoc timet, ne deſeras ſe. Pā. Hē, ego ne iſthuc conari queā? Ego ppter me illā decipi miſerā ſinā? q̄ mihi ſuū animū, atq; oēm vitā credidit: quā ego aīo egregie charā pro vxore habuerim, bñ r pudice ei9 do ctum, atq; eductum ſinā coactū egeſtate ingenium im mutarier? nō faciā. Mi. haud vereor, ſi ī te ſolo ſit ſitū ſed vim vt queas ferre. Pamphi. Adeō me ignauum putas? adeon porro ingratum, aut inhumanū, aut fe rum: vt neq; me cōſuetudo, neq; amor. neq; pudor cō moueat, neq; cōmoneat, vt ſeruē fidem? Mi. Unū hoc ſcio, hāc meritā eſſe, vt memor eſſes ſui. Pāp. Memor eēm? o myſis myſis, etiā nūc mihi ſcripta illa dicta ſūt in aīo Chryſidis de Glycerio. Iā ferme moriēs me vo cat: acceſſi, vos ſemote, nos ſoli: īcipit, mi Pamphile, hui9 formā, atq; etatē vides. nec clā te eſt, q̄ illi vtre q; res inutiles, r ad pudicitiam, r ad rē tutandā ſīet. Quod ego p hāc te dextrā oro, r genium tuū, per tuā fidē, perq; hui9 ſolitudinē te obteſtor, ne abs te hāc ſe greges, neu deſeras, ſi te ī germani fratris dilexi loco ſiue hec te ſolum ſemper fecit maximi, ſeu tibi morige ra fuit in rebus oībus: te iſti virum do, amicū, tuto

inuiſā: non admittendā. obmutui. obticui. quid feciſſem ſup. ſi ego reſciſſem.i.cognouiſſem pu9 id ſcz me hodie ducturū vxorē. q.d. aliquid commētus eſſem. Deinde ſe deprehēdit ſi q̄s me nūc roget.i.interroget q̄d facerē: rñdcrem ſup. facerē aliud vt ne.i.nō facerē hoc.i.vt nō facerē: ſed nūquid exequar pzimū tot cure impediūt.i.perturbāt me: ne poſſim deliberare q̄d optimū factu ſit que cure trahūt diuerſe.i.in diuerſas ſententias animū meū. Deinde q̄ ſunt ea q̄ diſtrahūt ei9 animum ſubdit r eſt articulus exornatio rhetorica. vel diſſolutū ſiue dialitō vel ſorte ſcheſonomatō deficientibus copulis amor mis hui9 glycery ſolicitudo nuptiarū. Solicitudo eſt que inheret mētibus. ſolicitatio aūt eſt q̄ fit ab alio: tū.i. inſuper pudor pr̃is vel pudor quē ppter me pater eſt habiturus vel quē apud eū ſum paſſurus nāq; amphibologia eſt. hec oīa p̄dicta trahūt aīm diuerſe qui pater paſſus eſt tā leni.i.benigno aīo vſq; adhuc.i.hucuſq; ſiue hactenus me filium facere quecūq; (themeſis eſt) libitū eſt.i.libuit animo facere ſubaudi ne.i.vtrū paſſus eſt ſup. hec p̄dicta vt ego nunc aduerſer ei.i.repugnē voluntati ei9. Hei interiectio dolētis incertum eſt mihi.i.nō eſt mihi exploratū q̄d agā.i.agere debeā. Mi. Myſis nondū ſe oſtendit pāphilo: ſed eū apud ſe cō querentē latēter auſcultat r ſola etiā ſecū per interualla loquit̃ vt vidimus ī priori parte hui9 ſcene. ego miſera timeo quorſuz.i.ad quā rē vel verſus quā partē hoc incertū q̄d dixit pāphilus accidat.i.perueniat vel vertat̃: ſed nūc eſt perop9.i.valde opus aut hūc pamphilū loq̄ cū ipa glycerio aut me miſidē loqui aliq̄d de glycerio aduerſus.i.apud hūc pāphilū. Dum.i.q̄diu aīa eſt in dubio.i.mutat̃ r neſcit q̄ potiſſimū ſe vertat paulo momēto.i.facile ac paruo tpe r abſq; longa mora impellit̃.i.inducit̃ huc vel illuc.i.in hāc vel in illā ſniam quā eliget. Hoc aūt dictū tractū eſt a mole ponderis alicuius que antequā ī loco ſederit r q̄diu pēdet facile cōmouet̃ r huc vel illuc impellitur. Pam. q̄s loquit̃ hic ſecū eſt voluntās

predicta audiuit Miſidis vocē. deinde cōuerſus: vt aſpiceret viſa Miſide dixit. O miſis ſalue. Mi. O optantis eſt aduentū aut repēte percuſſi. pāphile ſalue. Pā. q̄d agit̃ amatorie perfamiliariter dictū. miſis rogas.i.interrogas lenta r triſtis rñſio r dolore p9na laborat e.i.ex dolore partus r egritudinis atq; ipſa miſera.i.afflicta r miſerabilis ſolicita eſt.i.anxia ex hoc die q̄ olim.i.multo aū nuptie cōſtitute ſunt.i.deſtinate r determinate in hunc diē: aut i.ſed tū.i.preterea timet tertiā ſolicitudinē.ſ.ne deſeras.i.ne derelinquas ſe Gly. Pam. hem interiectio dolētis r indignātis affectū demonſtrās ne.i.vtrū queam conari.i.velle vel nedū pficere iſtud.q.d. nonne.i.vtrū ego ſinaz i.patiar iſtud q̄d ſequit̃ fieri ſup.ſ.illā Gly. miſerā.i.afflictā decipi ppter me. q̄ ex me grauida r de me ſolicita q̄ Glycerū credidit.i.mee fidei cōmiſit aīm ſuū q̄tum ad amorē atq; oēm vitā ſuā ſperās ſe nactā maritū quo cū vitā trāſigeret ſuā quā Gly. ego haberē charā p vxore aīo egregio.i.optimo aīo ſummoq; deſiderio.q.d. credidit mihi r aīm r vitā vt eā p vxore charā haberē. Sinā.i.patiar ingeniū.i.naturā eius Gly. doctū.i.ſuſtentatum atq; educatū.i.alitū bñ.i.honeſte pudice.i.caſte immutarier paragoge.i.mutari coactū egeſtate.i.īdigētia: rñdet ſibi pſi nō faciā miſis. aut.i.nō vereor ſi negotium ſubaudi ſit ſitū in te ſolo.i.ſi tuo ipſius relinquat̃ arbitrio: ſz vereor inq̄ vt neq̄as.i.q nō poſſis ferre.i.pati vim.i.impeditū pr̄is pā. adeo.i.vtrū ita putas me ignauū.i.timidū parū fortē. Ignauus eſt eſt qui vim ſeruare non pōt q̄ nō eſt perſeuerās: porro hic cōiunctio copulatiua eſt. porro autem particula ſignificat ſed longe certe poſtea vltra adeon.i.vtrū ita ingratum me putas.i.immemorem beneficij accepti aut ita inhumanū.i.ita durum aut ita ferū.i.immanſuetū immitē: vt.i.q̄d neq; cōſuetudo.i.diutina conuerſatio qua fere manſueſcūt. ꝫ id q̄d dicit ferū: neq; amor ꝫ inhumanitatē: neq; pudor ꝫ ingratitudinem commoueat me.i.in me affectionē inducat neq;.i.nec etiā cōmoueat me ſup.i.incitet vt ſeruē fidē.i.ſim ei fidelis. Mi. ſcio hoc vnū.q.d. q̄d factur9 ſis neſcio eq̄dē vnū ſcio hāc Glyceriū meritā eē.i.meruiſſe vt eſſes memor ſui. Pāp. dicis vt memor eſſem: o miſis miſis prius eſt vocādi alterū increpandi: etiā nūc illa dicta chryſidis de glycerio ſunt mihi ſcripta in aīo ipſa chryſis iā ferme.i.ppemodū: r eſt aduerbiū feſtinātis moriēs: r ppterea vera dicēs nō adulās vocat me pāphilū: acceſſi ad eā.ſ. vos alie mulieres ab ea iuſſis vel iuſtis ſubaudi ſemote.i.ſepate ſeiūcte ſeorſum: nos ego r ipa chryſis māſim9 ſup. ſoli ipa īcipit dicere.ſ.o mi pā. vides formā.i.pulchritudinē atq; etatē.ſ.puam iuuenilē hui9 gly. nec eſt clā te.i.nō tu ignoras q̄.i.q̄tū nūc vtreq; res.ſ.forma r etas parua nihil pl9 ſignificat̃ p vtreq; res in plurali q̄ ſignificaret̃ ſi in ſingulari diceret̃ vtraq; res ſient.i.ſint inutiles nō cōmode r ad tutandā rē.i.pſeruādā pudicitiā.i.caſtitatē r hoc ppter formā r ad tutādū rē.i.ſubſtātiā r fortunas ſitū ad etatē puāi q̄d.i.poſt q̄d deīn. vt Uer. q̄d te p ſupos.i.poſt q̄d ego oro te p hāc dexterā quā teneo. hic eīn apparet Chry. cū te

nuiſſe ⁊ oro .i.q̃ p ingeniũ.i.per naturã tuã manſuetã ⁊ bñ moratã alij p genib legant quaſi p familiarem.i.naturã deũ per tuã fide.i.p cõſtãtiã ⁊ veritatẽ ſeu fidelitatẽ qua polles:⁊ p ſolitudinẽ.i.qꝛ ſola eſt niſi tibi vni cõſociet̃ur alij legũt p ſolicitudinẽ obteſtoꝛ te.i.adiurãdo te.rogo ne ſegreges.i.ſeiũgas elõges hãc glyce.abs te neu.i.vt nõ deſeras.i.deſertã relinquas hanc. Si dilexi te. Utimur ſi i tali gñe loquẽdi:cũ aliqd preſtitũ volumꝰ exprobꝛare, ſi ergo dilexi te loco fratris germani.i.fratris ex eodẽ vtroq; parẽte:ſiue.i.vel ſi hec Glyce.ſemp maximi fecit.i.plurimi eſtimauit te ſolũ.i.ſine riuali:ſeu ſi inq̃ fuit moꝛigera.i.officioſa:obſequioſa tibi.i. oĩbus rebus do te virũ.i.maritũ iſti glycerio:do inq̃ te amicum ſcꝫ:vt eam nõ deſeras.do te tutoꝛẽ vt eã tuearis tã q̃ oꝛbã:do te patrẽ vt pote q̃ parua ſit ⁊ adhuc paterno egẽs auxilio: cõmitto tibi.i.credo ſeu trado tibi hec bona nr̃a.i.hãc nr̃am ſupellectilẽ:⁊ mãdo.i.cõmẽdo ea bona tue fidei.i.tue fidelitati. Chryſis dat mihi hãc Glyceriũ manũ q.d.per manuũ cõiunctionẽ nos cõiũxit cõtinuo i.ilico moꝛs occupat.i.arripit eã Chriſidẽ q̃ magis me opꝫ eſſe memoꝛẽ eoꝝ poſt q̃ illa locuta nõ eſt. Accepi pꝛeceq̃ ſi vxoꝛẽ ſeruabo eã acceptã tã q̃ vxoꝛẽ. Mi.ſpero ita futurũ ſubaudi vel te ita facturũ. Pã.ſed cur tu abis.i.diſcedis ab illa eã.ſ. ſolã relinquẽs.⁊ hoc dictũ increpãtis eſt. Mi.acceſſo.i.eo ad vocãdũ obſtetricẽ.i.ſagacẽ mulierẽ que parturiẽtibꝰ fert opẽ. Pã.ppera atq; audin.i.audis ne ⁊ reuocãs eã hoc ait.q.d.itelligis ne caue dicas ſup.illi vnũ v̾bũ de nuptijs ne etiam hoc doloꝛis accedat ſubaudi ad moꝛbũ eiꝰ. Mi. teneo.i.intelligo capio audiui quid velis.

rem,patrẽ:bona noſtra hec tibi cõmitto.⁊ tue mando fidei. Hanc in manũ dat:moꝛs cõtinuo ipſam occupat. Accepi:acceptam ſeruabo. Mi. ſis.ita ſpero quidem. Sed cur tu abis ab illa? Mi. obſtetricẽ acceſſo. Pãp. propera. Atq; audin? verbũ vnum caue de nuptijs,ne ad moꝛbum hoc etiam. Mi.teneo.

¶ Secundus actus.

Carinus adoleſcens. By. ſeruus. Pam.

¶ In hac ſequẽti ſcena colloquium eſt duoꝛum adoleſcentum Carini ⁊ pamphili:in quo altera pars oſtenditur fabule nam ex duoꝛum iuuenum periculis gaudijſq; Andria componitur. Pamphilum Carinus pꝛecatur obnixe philomenam ne ducat.

QUid ais Byrria? datur ne illa pãphilo hodie nuptũ? By. ſic eſt. Cari. Qui ſcis? By. apud foꝛũ modo de dauo audiui. Car. Ueh miſero mihi:vt animus in ſpe atq; i timoꝛe vſq; antehac attentꝰ fuit:ita poſtq̃ adẽpta ſpes eſt, laſſus,cura confectus,ſtupet. By. Queſo edepol carine,qm̃ id fieri qꝺ vis,nõ põt,velis id, qꝺ poſſit. Car. nihil aliud niſi Philumenã volo. Byꝛia. Ah quãto ſatius eſt te id operam dare,qui iſtũ amoꝛẽ ex aio amoueas tuo:q̃ id loqui,quo magis libido fruſtra incẽdatur tua. Cari. Facile oẽs quũ valemus,recta conſilia egrotis damꝰ: Tu ſi hic ſis,aliter ſentias. By. age age, vt libet. Cari. Sed pãphilũ video oĩa experiri certũ ẽ. priuſq̃ pereo. By. quid hic agit? Ca. ipſum hũc oꝛabo,

¶ Aſcenſius.

HOccine ⁊c. In hac vltia ſcena p̃miſſꝰ pamphilꝰ cuiꝰ pꝛincipales ſunt partes inducit̃ pturbatꝰ. Solẽt em̃ i comedijs fere oẽs pturbari. Hic vero nõ pturbatur pãphilꝰ:qꝛ Simo p̃r eiꝰ vt a dauo receſſerat iuit domũ:vt filij aĩm erga nuptias tẽtaret:ſꝫ eo nõ inuento domi:ad foꝛum pfectꝰ illic eum inuenit:⁊ quaſi aliud agẽs ⁊ p̃terire volẽs. Abi inquit pãphile domũ ducenda em̃ eſt tibi hodie vxoꝛ. Quo audito Pã.domũ rediẽs hec ſecũ qui a Miſide audiunt̃ hec verba amoꝛis quidem plena:ſed in quibus ingenui iuuenis erga patrẽ aĩm agnoſcas. Utitur aũt i pꝛincipio figuratis interrogationibꝰ affectioni inſeruiẽtibꝰ. Ideo aũt maioꝛ eſt cõmotio:qꝛ ſubita:vt em̃ Boetiꝰ inqͭt oĩs ſubita cõmutatio rerũ nõ ſine quodã cõflictu fit aĩoꝝ. Et id dido Enei.iiij.nõ iam cõiugiũ antiquum qꝺ pdidit oꝛo, Nec pulchꝛo vt latio careat:regnũq; relinquat. Tẽpus inane peto requiem ſpatiũq; furoꝛi, Dũ mea me victã doceat foꝛtuna dolere. Nulla aũt maioꝛ cõmotio q̃ amiſſa amica aut coniuge.vnde etiã Eneas Quẽ nũ incuſauit amens hoĩmq; deoꝛũq; ſic pam.pꝛoh deũ fidẽ atq; hoĩꝫ. Pulchꝛũ aũt eſt q affinitatem chꝛemetis nũc tãtopere fugit.qꝺ in fine maximopere expetet vt videamus qd poſſit amoꝛ. Aliqꝺ monſtri alũt.hoc nõ vere ſed ex amoꝛe dicit:qꝛ pulchꝛa admodũ erat philomena que tãtope placuit Carino. Perturbat̃ aũt hec quoq; miſis ſed nõ tãtopere vt amãs. Cauſa inepta eſt ⁊ inſufficiẽs:vt ſi dixiſſet non poſſum qꝛ nimis amo glyce. Cauſa falſa:qꝛ etiã ſapientẽ deciperet:vt nõ poſſum qꝛ fidẽ dedi Glycerio:aut qꝛ glyceriũ ciuis eſt attica. Cauſa iniqua que ꝯ me:vt nõ ducam ꝯ voluntatem meã:ſed potius aufugero in militiã. Pudoꝛ patris ambiguus eſt ſermo aut quẽ pater haberet de me ſi pꝛopter meretricẽ recuſem vxoꝛẽ aut q̃ mihi ineſſet ob reuerentiã pr̃is. Quid agit̃ nõ dicit qd agit glyceriũ. Uix em̃ audent amantes pferre in abſentia nomẽ amati vel amate. Un̄ p noĩbus vtuntur vt Enei.iiij. Dido. Que mihi reddat eũ vel eo me ſoluat amantẽ. Et magdalene. Jo.xx. Si ſuſtuliſti illũ dicito mihi ⁊c. Quod aũt dixit eã decipi:ſi aliã duceret ſpectat ad honeſtatẽ puelle q̃ nõ cõſenſerat niſi data fide q ciuis iuſta ducat̃. Bene aũt ſe memoꝛẽ verboꝛũ Chryſidis fatet̃. Quia vt dixit apud Oui.ſapho. Meminerũt oĩa amantẽ. Maximũ aũt ſupꝛema verba põdus hñt. Unde eſt illud ⁊ dixit moꝛiẽs te nũc hꝫ iſta ſcdm. Hinc etiã teſtamentis vigoꝛ. Per dexterã. Ea em̃ conferet̃ fidei:ſicut geñ mẽe aut res memoꝛie:frons genito ⁊ pudoꝛi digiti muneri ⁊c. In ea aũt ſupꝛema orõne ponit chꝛyſis oĩa que cogant Pã.in amoꝛẽ glycerij. Pꝛimo qꝛ dicit iuuenculã et foꝛmoſam. Secũdo qꝛ honeſtã eo ſolo cõtentã. Tertio qꝛ amantẽ vt que ipm ſemp fecerit plurimi. Quarto qꝛ moꝛigeraꝫ ⁊ obſequioſam. Quinto qꝛ ab eo cognitã accepta pꝛius fide. Sexto qꝛ diuitem vt cui oĩa bona ſua reliquerit chꝛyſis. Bene aũt vtitur ſi cũ indicatiuo:vt dido Enei.iiij. Si bene qd de te merui ⁊c. Queras aũt qũo pcedat qꝺ pãphilꝰ vetat mentionẽ fieri de nuptijs quũ miſis dixerit eã ad eas ſolicitã:ſed ſcias glyceriũ ſciuiſſe deſpõſatã fide.n ſed iterũ negatã chꝛemetis filiã. Neſciſſe aũt qꝛ eo die ducẽda eſſet. In fine aũt Miſis abit ad obſtetricẽ:⁊ Pam.ad aliquẽ a quo conſiliũ petat.⁊ ita qꝛ nemo manet in pꝛoſcenio finitus eſt actus pꝛimus

QUid ais:in hoc colloquio duoꝛũ adoleſcentum Carini ⁊ pamp.altera pars oſtenditur fabule:nam andria ex duoꝛũ adoleſcentũ piculis gaudijſq; cõponit̃ cũ fere ſolam hecyram Teren.ex vnius comedia adoleſcentis effecerit carinus.o Byꝛria ſerue qd ais:ne.i.vtrum illa philomena datur nuptum.i.datur vt nubat hodie pam.ex verbis carini apparet byꝛriam ſeruũ nũtiaſſe carino futuras nuptias phi.cũ pã.nec ad ducit̃ tñ vt ſtatim credat ⁊ accõmodet aĩm,ſepius ergo repetit interrogãdo ⁊ bene dixit illa velut amatoꝛie de certa loqueret̃ perſona ipſe etiã miratur magis q̃ iterrogat vel potius indignatur. By.ſic eſt.i.datur hodie nuptum. Cari.qui.i.hoc quatenus eſt quõ ſcis.q.d.vnde hoc ſcis

huic ſupplicabo, amorẽ huic narrabo meũ. Credo ſpe
rabo, vt aliquot ſaltem nuptijs ꝓtrahat dies: interea
fiet aliqd ſpero. By. Id aliqd, nihil eſt. Ca. Byrria qd
tibi videt̃? adeõ ad eũ? By. qdni? ſi nihil ĩpetres, vt te
arbitret̃ ſibi pa̲tũ mechũ, ſi illã duxerit. Ca. Abi hĩc ĩ
malã crucẽ cũ ſuſpitiõe iſthac, ſcel°. Pam. Carinũ vi-
deo. ſalue. Ca. o ſalue pamphile. Ad te venio, ſpẽ, ſalu
tẽ, auxiliũ, ꝯſiliũ expetẽs. Pã. neq3 pol cõſilij locũ ha-
beo, neq3 auxilij copiã. Sz iſthuc qdnã eſt? Ca. hodie
vxorẽ ducis? Pã. aiũt. Ca. Pãphile, ſi id facis, hodie
poſtremũ me video. Pã. qd ita? Car. hei mihi, vereoꝛ
dicere: huic dic qſo Byrria. By. ego dicã. Pã. Quid ẽ?
By. ſpõſaz hic tuã amat. pã. ne iſte haud mecũ ſentit.
Ehodũ dic mihi, nũqd nã ãpli° tibi cũ illa fuit carine?
Ca. ah pãphile, nihil. pã. ꝙ vellẽ. Ca. nũc te ꝑ amicitiã
& ꝑ amorẽ obſecro, ꝑncipio vt ne ducas. Pã. dabo eq
dẽ opꝫ. Ca. ſꝫ ſi id nõ põt, aut tibi nuptie he ſunt coꝛ-
di. pã. coꝛdi? ca. ſaltẽ aliquot dies ꝓfer, dũ ꝓficiſcoꝛ ali
quo ne videã. Pã. audi nũc iã: ego carine, neutiq̃ of-
ficiũ liberi eſſe puto, cũ is nihil promereat, poſtulare
id gratie apponi ſibi. nuptias effugere ego iſtas ma-
lo, quã tu adipiſcier. Carin° Reddidiſti aĩm. Pãphi-
lus. Nũc ſi quid potes aut tu, aut hic Byrria, facite,

By. audiui. i. accepi id mõ. i. paulo ante. e dauo. i. a dauo apud forũ. Ca. veh. iteriectio execrãtis & deteſtantis de quã mihi miſero: vt. i. nimi° fuit attẽt°. i. arrept° in ſpe de futuro bono & timoꝛe de futuro malo vſq3 an hoc. i. aliſ dne an hoc tpe harũ ꝓpoſitionũ ſuctarũ vſq3 & añ: altera eſt velut adu. rbiũ nõ ꝓpoſitio & cu nulla ꝑpoſitio ꝓpont adiungi ſeparatim poſſit vſq3 tã eſt hmõi: vt ſine aliq̃ prepoſitiõe raro inueniat: ita ſic poſtq̃ ipeo eſt ademꝑta. i. ablata animus eſt laſſus defatigatus & confectus. i. cruciatus ſic vulneratus & perculſus vt ſanari non poſſit cu-ra. i. ſolicitud. nc ſtupet. i. totus attonitus & ſtupidus eſt. By. edepol. i. ꝑ edẽ pollucis: iuratio eſt & obiurgatio. O Carine queſo. i. oꝛo te qm id qð vis nõ põt fieri velis id qð poſſis e ꝓuerbiale e. Ca. nihil volo aliud niſi philomena. q. d. nec vitã qdẽ. & eſt amatoꝛie dictum. By. ah q̃to ſatius eſt i. meli° te id. in eo dare operã. i. laboꝛare: q. i. vt amoueas iſtũ amoꝛẽ ab aio tuo q̃ loq̃ id quo. i. ꝑ qð tua libido. i. immoderatus amoꝛ incẽdatur. i. inflãmet. fruſtra. i. incaſſum. Car. oẽs nos cũ va-lem°. i. ſani ſum° facile dam° recta conſilia egrotis tu ſi ſis hic. i. ego vel ſi ageres ꝑtes meas. Nã hic ꝓnomẽ eſt in hoc loco nõ aduerbiũ. Alr ſen-tias. By. age age. i. ꝑge. hoc dictũ reꝓbãtis ẽ. vt lubet tuo arbitrio. ca. Sꝫ ꝑicula eſt hic experti ua qſi ꝓ atq3 video pã. certũ. i. deliberatu eſt mihi experiri. i. tẽtare oĩa. i. oẽs vias & rõnes qb° phil. hic poſſim priuſq̃ ꝑ eã obeã. i. moriar. By. Quid hic agit. q. d. qd tadiu immoꝛamur hic vanis verbis tps cõſumẽtes. Ca. carin° tot° in amoꝛẽ rapt° nõ attẽdit ad ṽba By. ſut. ſꝫ ꝑgit dicẽs oꝛabo hũc ipm pã. huic ſupplicabo. ſ. pã. oꝛam° aũt q̃ bona ſunt: ſupplicam° in aduerſis malis cũ lachrymis narrabo huic pã. meũ amoꝛẽ: credo q̃ ſup. ĩpetrabo: vt ſaltẽ ꝓtrahat alij ꝑdat q̃ l hac ꝑte idẽ ſignat hoc ẽ ꝓferat ꝓtelet, differat aliq̃t dies nuptijs interea. i. durantib° illis dieb° ſpero q̃ fiet aliqd. By. id aliqd. ſ. q̃ tu dicis fa-ctum iri nihil eſt. Ca. quid tibi vr̃ adeõ. i. debeo ne adire ad eũ. dicim° eñ. adeo te: & adeo ad te ſꝫ Dona. ait adeo ad eũ: dici magis conſuetudi-ne q̃ rõne cũ alterũ ad abũdet. By. qdni. i. cur nõ adeas ſubaudi: vt. i. quatin° ſi nihil impetres ſaltẽ arbitret̃. i. reputet te paratũ mechũ. i. adulterũ ſibi ſi duxerit illã philo. & hoc dictũ itelligi dꝫ ironice ꝓferẽdũ. Ca. O ſcel°. i. ſcelerate ſub-ſtantiuũ ꝓ adiectiuo abi. i. faceſſe diſcede hinc a me ĩ malã crucẽ. i. ĩ malã foꝛtunã vt dici ſolet abi ad patibulũ aut ad ſuſpẽdiũ cũ iſthac. i. tua ſuſpitiõe. i. turpi opi niõe tua. pã. video carinũ ſalue. Ca. o oꝑtãtis ẽ hic. pã. ſalue venio ad te expetẽs ſpẽ: vt. ſ. des mihi aliqd ſpei q̃ recreer a meis curis expetẽs in q̃ ſalutẽ. i. icolumitatẽ ſi nõ ducas eã vxoꝛẽ. Cui° amoꝛe depereo auxiliũ: vt ſaltẽ pꝛoꝛoges nuptiarũ tps in aliq̃t dies cõſiliũq̃ vt qꝛ amãs ſum ideo amẽs & non mei compos) des mihi conſilij qds ꝙ ad ſanãdã meã demẽtiã: qð ṽbũ bñ ĩ fine dicti poſitũ ẽ veluti expectat illũ tãq̃ magis cõducibile & cõſentaneũ. pã. pol neq3 habeo locũ. i. facultatẽ aut oppoꝛtunitatẽ cõſilijq̃ ipe ꝯſilij egeo neq3 habeo copiã. i. facultatẽ auxilij referẽdi: qꝛ miſer ſuꝫ: ſꝫ qdnã. i. iſtuc. i. qd iſtũ eſt qð te ipellit ad hec petẽda. Ca. hodie ducis. i. accipis vxoꝛẽ philomenã. pã. aiũt. i. dicim° de te quã volum° eſſe falſam. Ca. pamphile ſi id facis. i. ſi eam ducis video me poſtremũ. i. poſtremo nouiſſime hodie quaſi inſania amoꝛis doloꝛe iãiã ſit moritur°. pã. qd. i. cur ita poſtremum. ſ. hodie te video ſi id facio. Ca. hei mihi vereoꝛ dicere byrriã qſo dic huic pãphilo Byrria. ego dicã. pã. qd eſt Byrria. i. By. Ca. amat hãc philomenã ſpõſaz tuã. i. tibi ꝓmiſſaz. pã. ne. i. valde vl ne. i. o q̃ vel certe. Iſte carin°: haud. i. ſentit mecũ. i. lõge a mea ſnia eſt alien°. Naz eã deperit quã vehementer odi ehodũ ꝑicula mouẽs attẽtionẽ qꝛ ſe conuertit ad carinũ. O carine dic mihi. i. rñde mihi nunqd nõ. i. nõ aliqd ampli° q̃ amare fuit. i. interceſſit tibi cũ illa philomena qð ſit ei° recuſande cã. Ca. ah, dolẽtis ꝑticula: o pãphile nihil fuit inq̃ &c. pã. q̃. i. q̃ſi vellẽ vt aliq̃ tibi cũ illa fuiſſet. Ca. nũc o pã. obſecro te ꝑ amicitiã. i. ꝑ beneuolẽtiã inter te & me mutuã & per amoꝛẽ meũ in cam philomenam quo ita crucioꝛ: vt mei ſit miſerãdũ ꝑncipio. i. in primis vt ne. i. nõ ducas eã. pã. eqdẽ. i. ego qdẽ ſepe apud Ter. dabo operã. i. elaboꝛabo ne id fiat plus eſt q̃ nõ ducã. Ca. ſꝫ ſi id nõ põt fieri. ſ. q̃ eã nõ ducas ꝓpter patris inſtãtiã aut ſi he nuptie ſũt tibi coꝛdi. i. ſi placẽt tibi. pã. pãphil° dictũ iterrũpẽs nouiſſimũ ṽbũ ſibi nõ placere repetit inqẽns coꝛdi. q. d. dubitas aut times ne ſint mihi coꝛdi. Ca. deinde ꝑgit in petitiõe. Ca. ſaltẽ qſi ſalutẽ deſperatis eñ reb° ſolã ſalutẽ petim°. ꝓfer. i. ꝓlata ꝓtela ꝓrogo ꝑduc differ: dũ. i. quouſq3 ꝓficiſcar. i. pegre me cõferam: aliquo. i. in aliquẽ tãq̃ exilij locũ ne videã nuptias. ſ. pã. O carine iã nũc audi: coꝛreptio eſt impatiẽtis q̃ nõ ſinat audire de exilio Carine ergo ſnie q̃ ex ꝓnoibus incipiunt ſeria ſemper ac vera ꝓmittãt. Ego neutiq̃. i. nequaq̃ puto eſſe officium liberi. i. hois ingenui animi poſtulare id poni. i. attribui aſcribi ſibi gratie. i. ad gratiam quaſi diceret poſtulare: vt ob id ſibi gratia habeat̃ cũ his nihil mereat̃. i. nihil mercede dignũ efficiat. Mereri eñ eſt aliqd mercedis ꝓ laboꝛe ſumere. Iõ cũ dicim° nihil meretur. hoc intelligitur nihil eſt mercedis dignus accipere & qð nihil merent̃ ꝓbat inquiẽs ego malo effugere. i. euadere iſtas nuptias q̃ tu velis adipiſcier. i. aſſeq. Ca. reddidiſti aĩm mihi ſcꝫ. pã. nũc ſi qd potes aut tu carine aut hic byrria facite qð verũ eſt fingite: qð falſum eſt inuenite. i. excogitate ne qd temere. i. incõſiderate fiat eff cite. i. date operã qui. i. vt detur tibi Carino philomena. ſ. ſi donatus tñ dicit q̃ capi ꝓ quẽadmodũ. ego. agam id qui. i. vt ne. i. nõ det̃ mihi pãphilo. Ca. ſat habeo. i. ſufficit mihi Pam. video optime dauum. q. d. opoꝛtune eum video ſeruũ cuius cõſilio. i. ſuaſione fretus ſum. i. cõfiſus. Ca. an tu By. es ſup. ſimilis dauo. Hercle. haud. i. non dicis aut nãras aut affers quicq̃ mihi niſi ea que nihil. i. nõ vel in nihilo op° eſt me ſcire vel ſi dicat̃ ſunt addẽdũ eſt ſcire ſicn hil affers niſi ea q̃ nihil. i. nõ ſunt op°. i. nõ attinẽt ſcire me. ſ. fugin cõminãtis eſt & reijciẽtis ſeruũ a ſe. q. d. es tu adhuc hic neq3 hinc faceſſis ſeu diſcedis. By. ego vero fugiẽ ſup. ate ac lubens. i. & quidem bono animo.

¶ Aſcenſius.

Secundus actus

Quid ais Byria. Hec eſt prima ſcena ſcdi actus. Prim⁹ eñ eſt finit⁹: quū nullus mãſerit in pſcenio. Nam Dixis abyt: ilt Pãphil⁹ ꝗ in hac ſcena iterū occurreret. Uerūtñ ne qualitas obſtaret dicerē pmū actū fuiſſe finitū poſt primã ſcenã: qꝛ veriſile eſt Simonem ingreſſum fuiſſe vt in pncipio ſcde ſcene pmi act⁹ vidimus nunc aũt vt pãphi. nõ ingreſſus. ſed deambulãdo in occurſum carini veniſſe cui⁹ hic tractant tunc amores. Unde amatorie dicit. Datur ne illa nõ nolando eã quã tãtopere dilexit. Illa aũt ponit pro philomena nõ tñ dices coniūctum illa philomenas: ſed illa videlicet philomena. Hiſtoria ſic cõtexitur. Poſtꝗ Dau⁹ audiuerat a ſimone ꝗ decreuerat Pamphilo dare philomenã: abyt in forum vt pamphiluꝫ certiorē faciat eius rei: quem quū Pãphilū nõ inueniret dixit Byrie ſeruo Carini ꝗ ilico dño retulit. vnde egrediēs dñs perturbatus ⁊ ſtupefact⁹ ẽt. Quid ais non interrogatiue ſed admiratiue. Summa aũt turbatiõis ⁊ deſperationis vis eſt in aduerbio hodie. Seruat̃ autē cõſuetudo: vt mala cito innoteſcãt: qꝛ vt dt Uer. eneid. iiij. Fama malū: quo non aliud velocī⁹ vllum mobilitate viget vireſqꝫ acq̃rit eūdo. Ideo tñ q̃rit que ſciat vt veriſile videat̃ Byriã id tam cito ſcire potuiſſe. Sciat autē grãmatic⁹ dicēdū eſſe. ꝗ vt q̃uo id ſcis nūquid ſcis ⁊c. poſt aũt Byria ſe dicit a Dauo audiuiſſe. credidi ilico Carinus: qꝛ ſciuit Dauū eſſe intimū: illi in omnib⁹ cõſilys vñ exclamat. Ue miſero mihi. Stupet animus. i. hebetatur ⁊ obtundit̃ ſicut dētes in immaturo fructu ſtupeſcūt ⁊ obtundunt̃. Notãdū aũt qꝛ ſeru⁹ nõ amãs induciť prudētior dño amante vt ſignificet̃ vis furoris q̃ in amore eſt. Bonū eſt ergo conſiliū. Qm̃ nõ poteſt fieri qꝺ vis id velis qꝺ poſſis. Prouerbiale aũt eſt. Facile oēs cū valem⁹ recta ꝯſilia egrotis dam⁹ ⁊c. Tu ſi hic. id ē ego demonſtrat eñ ſeipſuꝫ. Prīuſꝗ pereat. Sic de Didone Enei. iiij. ne qꝺ inexpertum fruſtra moritura relinquat. Amatorie aũt dicit prīuſꝗ pereã quaſi certum ſit ipſuꝫ periturū eſſe. Interea fit aliqꝺ: aut mors pãphili aut poti⁹ cognitio glycery: que ciuis aſſerebat̃. Pãphil⁹ autem prior Carinum alloquit̃. Ut ſeruetur decorum ⁊ vt detur Carino fiducia colloquendi. Et preterea notatu digna rñſio pãphili. ego neutiꝗ offm̃ eē liberi hoīs puto: quū is nihil mereatur. i. quum nihil faciat amore alterius: ſed oīa ad ſuum cõmodū lꝫ inde etiam alteri obueniat cõmodū ⁊c. Qui detur. i. qua via qua ratione detur tibi. Fugis. i. fugis ne hinc: Cetera nota ſunt.

fingite inuenite, efficite qui detur tibi: ego id agã, mihi qui detur. Cari. Sat habeo. Pamphi. Dauū optume video, cuius cõſilio fretus ſum. Cari. At tu hercle haud quicꝗ mihi, niſi ea, ꝗ nihil opus ſunt ſcire: fugin hinc? Byria. ego vero, ac lubens.

Dauus. Carinus. Pamphilus.

In hac ſcena conſilium cõtinetur perſonarū ad quas potiſſimum argumētum ſpectat. Et eſt locus in quo: vt fieri ſolet: fortuna mixta rebus diſpoſitis magnas turbationes dat. In cuius principio Dauus comperta ex varys cõiecturis: nuptiarum falſitate Pamphilum querens inſolentius exultat.

Di boni, boni qꝺ porto. ſed vbi inueniã pãphilū? vt metū in quo nūc eſt, adimã: atqꝫ expleã aīꝫ gaudio. Ca. letus eſt, neſcio qꝺ. Pã. Nihil ē: nõdū hec reſciuit mala. Da. quē ego nunc credo, ſi iã audierit ſibi patrē nuptias. Car. audin tu illū? Da. toto me oppido exanimatū q̃rere. Sꝫ vbi q̃rã? aut quo nūc pmū intendã? Ca. Ceſſas alloq̃? Da. abeo. Pã. daue ades, reſiſte. Da. qs hõ eſt qui me? o pamphile: teipſuꝫ q̃ro: Euge o Carine: ambo oportune: vos volo. Pam. daue perij. Da. quin tu hoc audi. Pã. Interij. Da. qꝺ timeas, ſcio. Pã. Mea quidē hercle in dubio vita eſt. Da. ⁊ tu qꝺ, ſcio. Pãp. nuptie mihi. Da. ⁊ id ſcio. Pã. hodie. Da. obtundis, tametſi intelligo. id paues, ne ducas tu illã: tu aũt, vt ducas Cari. Rē tenes. Pã. iſthuc ipꝫ. Da. atqꝫ iſthuc ipꝫ, nihil pericli eſt: me vide. Pã. obſecro te, ꝗprimū hoc me libera miſerū metu. Da. hem, libero: vxorē tibi iã nõ dat Chre. Pã. qui ſcis? Da. ſcio tu⁹ pater modo me prehendit: ait tibi vxorem dare ſe hodie: Item

Di boni ⁊c. In hac ſcena cõtinet̃ cõſilium perſonarū ad quas maxime pertinet argumentū. In cuius principio Dauus cõperta nuptiarū falſitate inſolentius exultat q̃rēs pãphilum. Da. Odꝫ boni ꝓpter bñficia in homines quid porto. i. geſto in pectore. Portamus non ſolū corpore: ſed etiam animo portamus autem tam bona ꝗ mala vt alibi vereor ne quid andria apportet mali. Nūc autem dicit Dauus ſe aliquid boni ſcire ⁊ illud geſtare in animo ſed vbi inueniam Pamphilū vt adimam. i. abſtergam auferam metum in quo nunc eſt atqꝫ vt expleam. i. repleam animum gaudio. Ca. letus eſt Dauus ſcilicet neſcio quid. i. ob vel propter neſcio quid quaſi diceret letus eſt ꝓpter neſcio qꝺ vel letus neſcio quid. i. neſcio quare Pam. nihil eſt quo letus ſit nondū. i. nõ adhuc reſciuit. cognouit hec mala. ſ. indictas mihi nuptias. Da. Dauus querēs Pamphilū neqꝫ vidēs pergit in ſermone incepto ad ſpectatores: quem pamphilum ego nunc credo ſi iam audierit nuptias paratas ſibi Cari. Carinus alloquens ſecreto pamphilū inquit audin. i. audis ne tu illū Dauū q̃uo de nuptis loquatur tanꝗ reſciuerit. Da. Daui ſermo carini ſermonis interpoſitione interruptus eſt ideo repete quem pãphilum exanimatum. i. perterritū perturbatū credo querere me dauū toto oppido. i. in tota vrbe ſed vbi queram eum ſcꝫ aut quo. i. in quam partē nunc primū intēdã. i. curſum dirigam. Car. Carinus timens ne abeat Da. dixit pamphilo ceſſas loqui. q. d. nē vis loqui vel q̃du loqueris. Da. abeo. i. diſcedo quaſi egerit quo pergat. Pãphilus. Daue ades. i. ad ſis imperatiui modi eſt reſiſte. i. remane. Uer. pmo enei. Reſtitit Eneas claraqꝫ in luce refulſit Da. dau⁹ in oēs ptes ſe verſans inquit quis eſt hõ qui me vocat. deinde animaduertens pamphilū ſubdit. O pãphile quero te ipſuꝫ. o Carine. euge interiectio eſt letitiã mouēs. q. d. exulta. interdum applaudētis eſt ⁊ adulantis. interdum etiam irridentis ſeu exprobrantis ⁊ prec pñ: qñ geminat̃ ambo pãphi. ⁊ Carinus oportune. i. tempeſtiue vel mature adeſtis ſubaudi volo vos. i. quero vos. Pam. Da. pery. i. dolore confectus ſum. Da. quin. i. quin imo potius audi hoc qꝺ ſum dictur⁹. Pam. Intery quaſi actum eſt de me: niſi conſulas. Da. ſcio quid timeas. Cari. quidem hercle. id eſt. per herculem vbi quidem expletiua dūtaxat particula eſt mea vita eſt in dubio. i. in periculo ne cum morte cõmutetur. Da. et id eſt etiam ſcio quid tu timeas. Pãphilus. Nuptie mihi indicte ſunt ſubaudi a patre. Dau⁹. ⁊ id ſcio tibi indictas ⁊ nuntiatas futuras nuptias. Pamphi. hodie ſcilicet ſunt indicte ⁊ in hunc diem conſtitute. Dauus. obtundis. i. toties repetēdo me hebetas ⁊ moleſtus es. qui eñ ſepe repetēdo aliqꝺ dicit obtundere dicitur. trãſlatio autē eſt a fabris. ꝗ ſepe repetūt tundēdo aliquid malleo ⁊ idē obtūdunt ⁊ hebetant obtūdis ergo. q. d. caput mihi frãgis ⁊ aures

et aures hebetas tua crebra repetitione tametſi.i.q̄uis intelligo qđ ſcʒ repetis ⁊ inculcas totiens p̄caues id.i.ti-
meo.i.ꝓpter id.ſ.ne.i.ꝙ tu pāphile ducas illā philomenā.aut.i.ſʒ tu Carine p̄cauco.i.timeo.vt.i.ne nō hoc eſt ꝙ
non ducas eā.vt eñ pro qđ non interdū vſurpari inueñr.Carinus.teneo.i.intelligis rem.i.negotiū ipſum vti eſt.
Pamphil.iſtud ipſum.eſt ſup.quod tu dicis.Dauus.Iſtud ipſum quod.ſ.times nihil pericli eſt ideſt nullum eſt pe
riculū in eo quod times.vide.i.ſpecta me Dauum vel ſidei datorē vel an letus ſim ⁊ vult⁹ meus in ſpem aliquā
geſtire videat.

alia multa,que nūc non eſt narrādi locus.cōtinuo ad te properās percurro ad forū, vt dicā tibi hec.Ubi te non inuenio, ibi aſcēdo in quēdam excelſum locum circunſpicio:nuſq̄ forte ibi hui⁹ video Birriam: Rogo:negat vidiſſe:Mihi moleſtū:Quid agam,cogito. Redeūti interea ex ipſa re mihi incidit ſuſpicio: Hē, paululū obſoni,ipſus triſtis,de improuiſo,nuptie nō coherēt.Pamphilus.Quorſum nam iſthuc? Dau⁹. egomet cōtinuo ad Chremem:cum illo aduenio, ſolitudo ante oſtiū:iam id gaudeo.Cari.recte dicis.Pāphi.Perge.Da.Maneo:Iterea itroire neminē video exire neminem: matronā nullam:in edibus nihil ornati,nihil tumulti:acceſſi intro:aſpexi.Pāphi.Scio: magnum ſignum.Dauos.Nū videtur conuenire hec nuptijs? Pā.Nō opinor daue.D.Opinor narras? nō recte accipis,certa res ē.Etiā puerū īde abiēs ꝯueni Chremis,holera ⁊ piſciculos minutos ferre obolo,in cenā ſeni.Ca.liberat⁹ ſuʒ hodie daue tua opa.Da.at null⁹ q̄dē.Ca.Quid ita.nēpe huic ꝓrſus illā nō dat. Da.ridiculū caput:quaſi neceſſe ſit,ſi huic nō dat te illā vxorem ducere.niſi vides,niſi ſenis amicos oras, ambis.Cariñ.bene mones.ibo.et ſi hercle ſepe iā me ſpes hec fruſtrata eſt. Uale.

pamphi. Obſecro quaſi ꝑ ſacra rogo te libera q̄ꝓrimū.i.citiſſime me miſerū afflictum hoc metu quo crucior: et bene libera ꝑfecte eñ ſecuritas liberatio nominatur.Da.Hem: hec particula hic demonſtrantis factum eſt quaſi ecce libero te.Chremes non dat iam tibi vxorē filiam ſcʒ et bene addit iam.eſt enim hic renūtiatio perpetuitatis.q.d.nec dat iā poſthac datur⁹ eſt.pāphi.qui.i.quō ſcis.Dau⁹.ſcio tuus pater prehendit.i.comprehendit tanquam vitātem et fugientem me Dauum modo.i.paulo ante ait bnait qr cōtemnēda dicunr ait ſeſe dare tibi hodie vxorē.Itē ſilr alia multa ait.ſ.que nūc non eſt locus.i.tp̄s.vel ſpatiū aut opportunitas narrādi cōtinuo ego ꝓperās ad te percurro quaſi celeriter curro ad forū:pōt ēt ibi addi ad te.q̄ſi addi ad te ꝯueniēdū ⁊ alloquēdū vt dicā tibi hec vbi i.poſtq̄ nō inuenio te ibi.i.i foro aſcendo in quēdā locū excelſū.i.editū eminētē circūſpicio.i.circū luſtro oculis an te videā:nuſq̄.i.i nullo loco vidi te.ſ.fore.ibi.i.i eo loco video birriā ſuū ſubaudi hui⁹ Carini.rogo.ſ.iterrogo viderit te nec ne negat ſe vidiſſe te id ſup.mihi moleſtum fuit. Cogito qđ agā iterea ſuſpicio icidit mihi redeūti de foro.ſ.ex ipſa re quaſi ex ipſo apparatu niſi dicat redeūti ex ipſa re agendo:ſʒ ſupior ſnia melior. Hē ꝑticula ſepe eſt iteriectio corripiētis ſe ipſum vel indignātis.quādoq̄ etiā demōſtrātis eſt:⁊ hic q̄ꝗ capi pōt paululū obſonij erat.i.rei cibarie ſiue ꝑmēti.Eſt.n.obſoniū qđ greci obſonion dicūt q̄cq̄d i comedēdo addit pani ⁊ vino a quo obſono as:verbū neutrū:⁊ obſonor ris v̄bū deponēs.ipſ⁹.i.iſte more vetuſto.ſ.pr Simo erat triſtis.i.meſt⁹ nuptie de iprouiſo.i.ex abrupto ⁊ ex inſperato indicte:non coherēt.i.nō quadrāt. nō ſunt veriſimiles.pam.quorſum nā.i.ad quē finem iſtuc.i.iſtud dicis.ſ.vbi nam ſyllabica adiectio eſt ad ſignificationē nihili efficiēs .Da.egomet continuo.i.protinus ad Chremem vado ſubaudi hoc eſt me confero ad eius domum quum aduenio illo ideſt illuc ſolitudo.i.nolum vacuitas ⁊ carentia eſt ſubaudi ante oſtiū iam.i.tunc gaudeo.i.ꝓpter id.Carinus.Recte dicis.pamph.perge.i.proſequere.Da.Maneo.Interea iam loci q̄ꝫ temporis habet ſignificantiam neminem video introire.neminem video exire.nullā video matronam.i.mulierem.Matronam quidam dicunt eam eſſe que peperit qđ mater ſit.Quidam autem locupletiorem feminam matronam appellant.Feſtus etiam ait matronas fuiſſe appellatas quibus ſtolas habēdi ius erat.nullā ergo matronam video in edibus id eſt in domo Chremis nihil ornati pro ornatus nihil tumulti pro tumultus in genitiuo.ſ.et eſt archaiſmos.Inuenitur etiam in Salluſtio ſenati in genitiuo pro ſenatus vbi dicitur.Ergo ſenati decreto ſeruiendum ne ſit acceſſi.i.ꝯdiui:intro aſpexi.
Pam.Scio.i.intelligo magnū ſignū.i.magnū argumentū eſt ſup.qđ tu dicis nō mihi datū iri philomenā.Da.hec nō videnr conuenire nuptijs.q.d.hec ſigna ſunt a nuptijs aliena.pam.Nō videnr inq̄ ⁊c.opinor.i.in ea ſum opinione.Da.Narras.i.dicis opinor non recte accipis.intelligis cū opinor dicas res eſt certa.de ea itaq̄ nō eſt opinandum.Etiā.i.preterea ego abiēs.i.diſcedēs inde cōueni.i.caſu inueni puerū.i.ſeruū Chremi.i.Chremis.Chremes eñ ⁊ Chremi genitiuum facit:vt Ulixi ⁊ Chremis.Inueni igit puerū ferre olera ⁊ piſciculos minutos emptos obolo:que eſt vltima nummorum ſignificatio:in cenam.i.in vſum cene:ſeni.i.propter ſenem chremem cuius eſt maior cura domi.Ca.O daue liberatus ſum hodie tua opera.i.induſtria.Da.at nullus quidē ſum.ideſt nō ſum qr adhuc cura confectus.Cari.Quid ita.i.cur ita nullus eo.nēpe.i.pfecto chremes prorſus non dat.illam Philomenā huic pam.Da.Ridiculū caput ꝑ toto hole ponitur per ſinecdochē quaſi valde homo ridiculus eſt.i.ridendus.quaſi per ironiā dicit.i.tanq̄ neceſſe ſit ſi Chremes nō dat huic te ducere illam vxorem Ambis.i.appetis q̄ nō aſſequeris niſi vides.i.prouides niſi oras amicos ſenis.i.Chremis.Cari.bene mones.Ibo tametſi hercle ſepe iam hec mea ſpes fruſtrata eſt.i.decepit me Carinum.Uale.His ſuperioribus dictis artificioſe Dauus laborauit:vt ſi fieri poſſet Carinus proprijs laboribus promereretur vxorem. ❡Aſcenſius.

D
Ii boni ⁊c.Interuenit Dauus letus:qr putauit ſe depĥēdiſſe cōſilium ſenis.Ut ergo illi officiat et paphilū a curis liberet p̄ceps venit.Ex hac aūt ſpe ⁊ letitia vehemēs poſtea oritur cōturbatio.que res aūt quō Dauus ſciuit ꝙ Carin⁹ philomenā amaret:quaſi id Pāphilus iam primū ſciret.Sʒ facile eſt ipſum id a Bir.audiuiſſe quum dixerat ei qr Pāphilus eā duceret.Non⁹ aūt eſt ordo vt primū metū demat:deinde gaudiū inferat.preterea opportune dicit ꝙ non eſſet narrandi locus.qr inepta eſſet repetitio antedictorū ⁊ importuna:qr pāphilo metū rurſus ingerāt.Illud aūt.At nullus quidē non intelligo vt ſit:at nullus quidē ſum:ſʒ at nullus.i.non ſup.liberatus es opera mea:q.ſi eſſic' vt nō detur Pāphilo:nō tñ ideo tibi dabit.Sepe aūt null⁹ ⁊ nunq̄ ꝓ nō ponunt:vt nūq̄ oēs hodie moriemur inulti.Illud preterea:Niſi ſenis amicos oras ambis quidā intelligunt niſi ſenis amicos oras ⁊ ambis.i.modo ambiētis ſolicites.Alij vt Sui do tu ambis.i.fruſtra rem arduam appetis:vt ambientes ſepe ſolent.

Secundus actus

Quid igitur &c. Hec ſcena deliberationē cōtinet Daui & Pam. Cū illud falſas eſſe nuptias. Igitur quid ſi vult pater.i.quid querit quid cogitat & ſtomachoſe dictum eſt: cur ſimulat illas nuptias. Da. ego dicā tibi ſi pr̄ ſuccēſeat.i.iraſcat̃ nūc id.i.ꝓpter id:q2 chremes nō dat tibi vxorē ipſus.i.ipſe videat̃ ſibi iniuri⁹.i.indicet ſe tibi iniuriā intuliſſe neq3 id indicabit.ſ.iniuria.i.nō īmerito: ꝓuſq3 ꝓſpexerit.i.ad plenū & ꝑfecte nouerit aīm tuū.vt,i.qualr̃ ſeſe habeat.i.ſit diſpoſit⁹ ad nuptias:ſ3 ſi tu negaris.i.nolueris ducere ibi.i.tūc trāſferet.i.ꝯferet,traducet ī te oēz culpā.tū.i.deinde ille ad terrorē dictū eſt. Ille turbe.i. turbatiōes cōmotiōes rixe fiēt. Pā. patiar ꝗduis.i.ꝗdliʒ dū culpa ī me nō trāſferat̃: & turbas pr̄is non audiā vel vt alij volūt ꝗd.i.quā rē vis vt ſup.patiar:ſ3 ſuper.oī mihi magis placet. Da. O pāphile ipſe eſt pater et ideo habēs authoritatem difficile eſt reſiſtere id eſt cōtradicere ſubaudi patri Alij habēt difficile eſt ei ſubdare.i.cū verbis decipere tamē.id eſt deinde hec mulier.ſ.glycerū ē ſola.i.deſerta ſine auxilio dictū ac factū:vel ē prouerbiū celeritatis.qđ ſepe in ore populi eſt:tūq3 ſenſus hmōi eſt ſtatim dictum ſtatim factum inuenerit.i.inueniet coniunctiuū pro indicatiuo.aliquā cām.i.aliquā occaſionē quāobrē.i.propter quā eyciat.i.exigat eā oppido.i.ex ciuitate ſiue magis ex vrbe vel ſi nō ſit ꝓuerbiū ſenſus eſſe pōt. inuenerit.i.inueniet aliquā cām pⁿta dictū aliqđ aut factū quāobrē eyciat oppido. Pamp. eyciet Pamphi. miratur & ſtupet Dau⁹.& cito.ſ.eyciet tp̄s celeritatis illi admirātē affert. Pam. igitur o Daue cedo.i.dic ꝗd faciā. Da. dic te ducturū eā philome. Pāp. Hem interiectio dolorem oſtēdēs. Da. Quid eſt cur ita ingemis. Pāp. Egon.i.ego ne.i.vtrū ego dicā.i.dicere debeā mētitur⁹. Da. Cur dices nō. Pam. nunq̄ faciam.i.nunq̄ dicam. Da. ne nega.i.noli negar̃. Pā. noli ſuadere.i.ꝑſuadere hoc. Da. Uide ꝗd fiat ex ea re. Pā. fiet ſup. vt excludar ab illa glycerio & ꝯcludar.i.claudar cum hac philomena captus & irretitus ferarū in morem. Da. nō eſt ita. Nēpe.i.certe opinor.i.puto patrē tuum dicturū eſſe hoc ſic.volo ſup.q̄ ducas hodie vxorē:tu inquies.i.dices (ducā) cedo.i.dic:ꝗd obiurgabit.i.propter quid rixabit̃ tecū hic.i.tunc reddes.i.efficies vt oīa cōſilia q̄ nūc ſunt certa vt ſient.i.ſint īcerta ſine omni periculo. Nam hoc haud eſt dubiū.ſ.quin.i. qđ Chremes nō det tibi gnatā philomenā.nec.i.nec etiā tu minueris.i.diminues coniunctiuum ꝓ indicatiuo vel mutabis ea cauſa.i.propter eā cām hec que facis ne is Chremes mutet ſuā ſententiam. Dic patri te velle ducere vxorē vt neq̄at iraſci tibi iure.i.cum cauſa cum velit iraſci.ſ. Nā facile propulſabo repellā3 id quod tu ſperas.i.cōfidis:vē3 quod nemo dabit vxorem his morib⁹.i.viro talibus morib⁹ predito:ecce qđ confidis:ſ3 illud dictū ita propulſabo pater inueniet inopē.i.vxorem pauperculam poti⁹ q̄ ſinat.i.patiatur te corrumpi a meretricib⁹ ſcilicet: ſ3 ſi accipiet id ē audiet vl' itelliget te ferre equo animo nuptias feceris.i.facies reddes eū negligentē in parandis nuptijs ipſe ocioſus.i.ſecurus ſine cura ſine ſolicitudine nuptiarum queret aliā id eſt alium modum.Iterea aliquid boni acciderit.i.accidet coniunctiuum pro indicatiuo. Pamphilus Itan.i.ita ne credis futurum. Dauus. quidem id haud:id eſt non eſt dubium: Pamphilus. vide.i. diligēter aiaduerte:quo inducas.i. immittas me Pamphilum. Da. Quin.i.cur nō taces:id eſt nō es ſecurus. Non enim ſilentium illi imperat ſed ſecuritatem. Pamph. Dicam ergo me velle ducere ſubaudi:autem,id eſt ſed cautio eſt.i.cauendum eſt.vel cautione opus eſt ne pater reſciſcat puerum.i.fetum eſſe mihi ex illa Glycerio. Nam pollicitus ſu3 me ſuſcepturum.i.recepturum & educaturum. Da. O facinus audax:ideſt factum temerarium. Pamphilus. Glycerium obſecrauit me vt darem ſibi hanc fidem.i.vt firme promitterem illi hoc ſcilicet me ſuſcepturum puerum qui.i.vt ſciret me ſupp.non deſerturum.i.derelicturum ſe. Dauus. curabitur.impꝑſonaliter.i.opera dabitur vt non reſciſcat:ſed pater adeſt.i.prope eſt vel aduentat caue ſentiat te triſtē.i.d eſt prouide vel proſpice ne ſentiat te eſſe triſtem:vel ſi capiatur caue pro vita vel fuge ſenſus eſt:caue,id eſt fuge illud.ſ.q̄ ſentiat te triſtem. Pamphilus. Faciam,id eſt cauebo.

Pamphilus. Dauus.

In hac ſcena ponit̃ cōſultatio & deliberatio Daui & pāphili cui tandē Dauus ꝑſuadet ne a patre ꝓpoſitas recuſet nuptias.

Quid igit̃ ſibi volt pater? Cur ſimulat? Dauus. Ego dicam tibi:ſi id ſuccenſeat nunc, quia non det tibi vxorem Chremes,ipſus ſibi eſſe iniurius videatur:neq3 id iniuria, priuſq̄ tuū animum vt ſeſe habeat ad nuptias:perſpexerit.Sed ſi tu negaris ducere, ibi culpā in te trāſferet,tum ille turbe fiēt. Pāphilus. Quiduis patiar? Dau⁹. Pater eſt Pamphile,difficile eſt.Tum hec ſola eſt mulier. Dictū ac factum,inuenerit aliqua3 cauſam,quāobrem eyciat oppido. Pam. Eyciat? Da. Cito. Pāphil. Cedo igitur,quid faciā daue? Da. dic te ducturū. Pam. Hem Da. Quid eſt? Pamph. Ego ne dicam? Da. Cur nō? Pamphi. Nunq̄ faciā. Da. Ne nega. Pāphi. ſuadere noli. Da. ex ea re ꝗd fiat,vide. Pāphi. vt ab illa excludar,huc concludar. Dau⁹. Nō ita:eſt,nempe hoc ſic eſſe opinor dicturum patre3,ducas volo hodie vxorem:tu,(ducā)inquies,cedo, quid obiurgabit tecū? hic reddes omnia,que nūc ſunt certa ei conſilia,incerta vt ſient,ſine omni periculo:Nā hocce haud dubiū eſt,quin chremes tibi nō det gnatam:nec tu ea cauſa minueris hec que facis,ne is mutet ſuam ſententiā:patri dic velle:vt cum velit,tibi iure iraſci nō queat. Nam qđ tu ſperas,propulſabo facile:vxorē his moribus dabit nemo:,inueniet inopē potius,q̄ te corrūpi ſinat. S3 ſi te equo animo ferre accipiet,negligentē feceris,aliam ocioſus queret:interea aliqd acciderit boni. Pāp. Itan credis? Da. Haud dubiu3 id quidem eſt. Pāph. vide quo inducas. Da. Quin taces? Pam. dicā: puerum autem ne reſciſcat mihi eſſe ab illa,cautio eſt. Nam pollicitus ſum ſuſcepturū. Da. O facinus audax. Pam. hanc fidē ſibi me obſecrauit,qui ſe ſciret nō deſerturū,vt darē. Da. curabit̃:S3 pr̄ adeſt,caue te eſſe triſtē ſentiat. Pāp. Faciā.

Simo. Dauus. Pamphilus.

Aſcenſius.

Q Uid igitur ⁊ c. Poſtꝗ̃ carinus abierat remanſerūt pamphi· et Dauus in proſcenio: vñ actus finitus non eſt. Dat autem dauus conſilium conſentiēdi in nuptias cuius poſtea vterꝗ̃ penitebit: quia Dauus perceperat nuptias non eſſe paratas neſciuit tñ quia facile parari poſſent. vñ poſtea maxima purgatio fiet potiſſimum ex eo ꝙ pamphilus totis viribus ne in nuptias conſentire cogatur obſtat. Inuidioſe autem vt excludar ⁊ cōcludar: ꝗ̄ſi cū fera aut ferꝰ ab amica. Nec tu ea cauſa minueris hec ꝗ̄ facis ne is mutet ſuā ſniam. i. licet dicas patri te velle ducere: poſſis tamen Chremeti patefacere amorē tuos in Glyceriū: ne is mutet ſentēnam ſuam: qua cōſtituit. ſ. dī filiam ſuam nō dare. Naz ꝙ tu ſperas. i. ſi tu ſperes te amare Glyceriū fatear... et propterea refugias nuptias ꝙ nemo d...t tibi ſic corrupto filiā ſz erras. ꝗ̄a pr̄ potiꝰ cogat te īopē ducere. Interea aliꝗ̄d acciderit boni: q2 vt dona tus ſentit mors patris: aut q2 alteri nubet Chremetꝫ filia vt carino. Qui ſciret. i. vt aut ꝗ̄d. i. quare vel per quam re[...]r quod ſciret ⁊c. In ſeq̄ ūēti ſcēna nihil [...] dubij.

☞ In hac ſcena cōtinetur errori fabule nodus: ⁊ periculum comicum atꝗ̃ executio conſiliorum.

R Euiſo quid agā̄t, aut quid captent conſili.
Da. hic nūc non dubitat, quin te ducturuz
neges, Venit meditatꝰ alicunde ex ſolo loco, orōnē ſperat īueniſſe ſe, qua differat te.
Proin, tu fac, apud te vt ſies. Pā. Modo vt poſſim.
Dauus. crede mihi hoc, iꝗ̃. Pāphile, nūꝗ̄ hodie tecū
cōmutaturū patrē vnū eſſe verbum, ſi te dices ducere.

Byria. Dauus. Simo. Pamphilus.

☞ Hec ſcena habet quēadmodū pamphilum Byria obſeruet. Deinde euſdē pamphi. ꝯſenſum ad nuptias: tandem Byria re intellecta Carinum merore conficit: hic quatuor perſone ſine intellectus confuſione loquuntur.

H Erus me relictis rebus, iuſſit Pamph ilū
hodie obſeruare: vt ꝗ̄d ageret de nuptijs
ſcirem. Id propterea nunc hunc venientez
ſequor, ipſum adeo preſto video cum Dauo: hoc agam. Si. vtrūꝗ̃ adeſſe video. Dauus. Hē ſerua. Si. Pāphile. Da. Quaſi de īprouiſo reſpice ad eū.
Pamphi. Hem pater. Da. probe. Simo. Hodie vxorē
ducas (vt dixi) volo. By. Nūc noſtre parti timeo, ꝗ̄d hic
reſpōdeat. Pā. Neꝗ̃ iſtic, neꝗ̃ alibi tibi vſꝗ̃ erit ī me mora. By. Hē. Da. obmutuit. By. Quid dixit? Si facis
vt te decet, cū iſthuc, quod poſtulo, impetro cū gratia.
Dauus. Sum verus? Byria. Herus (quātum audio)
vxore excidit. Si. I iaz nūc intro: ne in mora, cum opꝰ
ſit, ſies. Pā. Eo. Byria. nulla ne ī re eſſe homini cuiꝗ̃
fidē? verū illud verbū eſt, volgo qd̄ dici ſolet, Omnes
ſibi meliꝰ eſſe malle ꝗ̄ alteri. Ego illā vidi virginē: forma bōa memini videre: quo equior ſuz Pāphilo, ſi ſe

R Euiſo. Continet errores fabule nodꝰ ⁊ ꝑiculū comicū atꝗ̃ executio cōſiliorꝫ. Si. reuiſo. i. redeo ad vidēdū ꝗ̄d agā̄t. i. dicā̄t loquant̄ vñ [...]cēt aut ꝗ̄d ꝯſilij. i. ꝙ ꝯſiliū captēt. i. ineā̄t ſuſcipiant. Da. hec cū odio dicit ꝗ̄c. ſ. Simo. nūc nō dubitet qui neges te ducturū: venit meditatꝰ. i. muniꝰ ratiōe ꝗ̄ te opprimat alicunde id eſt ex aliquo loco quod exponit ſubijciēs ex loco ſolo. i. deſerto ſolitario ⁊ ꝓpter ea aptiori ad meditādū ſperat id eſt credit ſe inueniſſe. i. excogitaſſe rationē. i. viaz modū qua rōne ſcz differat. i. diſturbet: diſſipet: diſcruciet quaſi in diuerſuz ferat te proin. i. proinde. i. ea propter tu fac. i. labora vt ſis. i. ſis apud te. i. preparatꝰ ad rñdendum. Ideo nō ſum apud me: ſignat nō ſuz paratus. Pam. o daue modo vt. i. nō poſſiz eſſe. ſ. apud me: vel cape vt pro qualiter ſic. Da. qualiter modo poſſim eſſe apud me. i. poſſim eſſe paratꝰ. Illud etiā dictū. fac vt ſis apud te: pōt elegā̄ter collocari loco horū dictorum attende diligenter ⁊ animaduerte quid tibi ſit agendum vel ꝙ vulgo dici ſolet. tene te in tuis cuſtodijs et caue tibi. Da. O pamphile inꝗ̃. i. dico tibi crede mihi hoc nunꝗ̄ patrē tuū eſſe cōmutaturū. i. altercaturuz vnū verbū iurgij. ſ. tecū: ſed dices te ducere philomenā. Commutare verba dicit Donatꝰ eſſe ꝓ bonis dictis mala ingerere: hoc eſt pre iracūdia in maledicta cōpelli. Proinde illiꝰ dicti crede patrem tuū non cōmutaturum tecum vnum verbūz Senſus eſt: patrē nullū iurgium tecū habiturū id enim verba cōmutare. ſic in phormione tua nō cōmutabis verba ſiter nos hodie. i. nō iurgabis.

H Erꝰ me ⁊c. Hic quatuor ꝑſone ſine implicatiōe ītellectꝰ loquūt̄ ex ꝗ̄bꝰ Byrie ꝑſona ꝑ ſe loquit̄ ad populū nō alijs admixta. Herꝰ dñs. ſ. carinꝰ iuſſit me Byriā obſuare. i. aiaduertere oculis mēteꝗ̃ cuſtodire. Obſeruatio autem eſt duplex vel captionis cū damꝰ operā: vt aliquem deprehendamus in aliquo negotio. altera eſt obſeruatio obſequij: cum videlicet accurate animaduertimus ⁊ intentos tenemus oculos in eum cui plene obſeꝗ̄ cupimus. Obſeruare inꝗ̃ hodie Pāphilum omnibus rebus: id eſt negotijs: ceteris ſemotis ⁊ poſtpoſitis ſiue ꝓ oſt habitis: vt ſcire ꝗ̄d ageret de nuptijs in diē iſtū conſtitutis id propterea vacat. Id ait Donatus aut propterea pro poſt aut propter capiendum eſt: poſſet tamen iungi id cum ſcirem et eſſet ſenſus. vt ſcirem id ſcilꝫ quid ageret de nuptijs: nuc ſequor hūc pamphilum venientem quaſi diceret cum venientem oculis luſtro ⁊ obſeruo adeo. i. certe video hunc pamphilum preſto. i. preſentem ſiue coram cum dauo hoc agam. i. faciam quod iuſſus ſum ⁊ cum obſeruabo qd̄ ꝓnunciandum eſt geſtu corporis obſeru[a]ns quid agat. Si. video vtrūꝗ̃ Dauum et pāphilū adeſſe. ſ. aduenire vel propeeſſe. Dauus. Hem dolentis interiectio. obſerua. i. cuſtodi teipſuz pamphile ne opprimaris improuiſus: imo caue tibi attende quid tibi agendū ſit. Si. pamphile. Da. reſpice ad eū quaſi de improuiſo. i. quaſi preter ſpē: inopinato ex inſperato: preter opinionē ex abrupto. Pamphi. Hem pater: reſponſio eſt pamphili qualis ſit quotidie a nobis vocatis. Da. probe: id recte reſpondiſti. Si. volo vt ducas hodie vxorem vt dixi priꝰ. ſ. tibi apud forum. By. nunc metuo noſtre parti quid hic pamphilus reſpondeat. Pamphi. Neꝗ̃ non mora non erit tibi in me iſtic. in hoc negotio: neꝗ̃ alibi. i. in alijs negotijs vſꝗ̃. i. in aliquo loco. In quo dicto ponuntur aduerbia loci pro rebus et negotijs que in locis ſunt preter vſꝗ̃ quod proprietatem ſuā ſeruat. By. Hem, dolētis eſt. Da. obmutuit Simo ſcilicet id eſt obticuit nec vnuz addidit verbū. By. Quid dixit exclamando hoc pronuntiat. Si. facis vt decet te: id eſt tibi honeſtū eum impetro: id eſt obtineo: cum gratia. i. beniuolentia iſtuc. id eſt iſtud quod poſtulo: id eſt iuſte volo. Petimꝰ eni̅ ꝑcario: poſcimus imperioſe: poſtulamꝰ iure Da. ſum verus: id eſt verax vel veridicus

ſicut falſus pro falſidicus. By. Herus excidit ab vxore. i. a matrimonio et nuptijs quantum audio. i. quantum poſſum intelligere ex verbis auditis. Si. J. i. vade nunc intro: id eſt in domum ne ſies. i. ſis in mora dum opus ſit. i. ſis paratus cum erit opus. Pam. Eo. i. intro. By. ne. i. verum eſt verum ſubaudi fidem. i. veritatem cōſtantiam nō eſſe cuiq̄ homini in vllare. Illud verbū. i. prouerbium vel ſententia eſt verū qd ſolet dici vulgo. i. cōiter: vt ita dicā: oēs homines malle. i. eligere meli⁹ eſſe ſibi q̄ alteri: ſic alibi. Proxim⁹ ſum egomet mihi: ego vidi illā virginem philomenā. bona forma. i. honeſta pulchritudine et recte bō: ne illa forma laſciuie poti⁹ irritamentū eſſet q̄ caſtimonie ornamentū. Ubi poeta corrigit per Byrie perſonā quod a pāphilo dictū fuerat aliquid aliud mon ſtri cum dicat ſe eam vidiſſe bona forma. Memini videre. i. vidiſſe ſum memor: vel fortaſſe eſt ſenſus nūc adhuc eā mihi videre videor: vel vt dictū eſt preſens ponitur pro preterito etiam qr meminj preteriti vox eſt cui preteritum infinitiui nō ſepe inuenitur iunctū fortaſſis ea cauſa videre dicere maluit q̄ vidiſſe quo[illegible] ſum equior: id eſt minus iniquus pamph. [illegible] pāphil⁹ ſi maluit ſe amplecti illā ſomn[illegible] noctē q̄ illū carinū amplecti illam inq̄. Renūtiabo. i. referam illi carino vt det mihi malum pro hoc malo.

illam in ſomnis, q̄ illum amplecti maluit, Renūtiabo, vt pro hoc malo, mihi det malum.

Dauos. Simo.

Hic ſcena dolos cōtinet vtriuſq̄ perſone Daui et Simonis quibus vterq̄ miro modo et fallit et fallitur.

Hic nūc me credit aliquā ſibi fallaciā portare, et ea me hic reſtitiſſe gratia. Si. Qd Dauus narrat? Da. Eque quidq̄ nūc quidē. Si. nihil ne? Hē. Da. nihil proſus. Si. at qui expectabā qdem. Dau⁹ pter ſpem euenit: ſentio: hoc male habet virū. Si. potes ne es mihi verū dicere? Da. nihil facili⁹. Si. nū illi moleſte quippiam he ſunt nuptie, pter hoſpite huiuſce ɔſuetudinē? Da. nihil hercle: aut ſi audeo, bidui, aut tridui ē hec ſolicitudo: noſtin? Deinde deſinet: Etenim eam ſecum rem recta reputabit via. Si. laudo. Da. dū licitū eſt ei, dūq̄ etas tulit, amauit: tum id clā: cauit, ne vnq̄ infamie ea res ſibi eſſet, vt virū fortē decet, nūc vxore op⁹ eſt: animū ad vxorē appulit. Si. ſubtriſtis viſus eſt eſſe aliquātulum mihi. Da. nihil pter hāc rem: ſed eſt q tibi ſuccēſeat. Si. qdnā eſt? Da. puerile eſt. Si. quid eſt? Da. nihil. Si. quin dic, quid ē. Da. ait te nimiū parce facere ſumptū. Si. Mene? Da. Te. Uix (inquit) drachmis obſonatus eſt decem: num filio videtur vxorē dare? quē (inquit) vocabo ad cenam meorū equaliū potiſſimum nūc? et (quod dicendum hic fiet) tu quoq̄ perparce nimiū. nō laudo. Si. Tace. Da. commoui. Si. ego iſtbec

Ascenſius.

Herus me etc. Graphice depigit qd Ouidius dicit qr res eſt ſoliciti plena timoris amor. Non em̄ potuit Ca. quieſcere donec ſciret quid de pamhilo et philomena que dicitur ducis amor factum ſit. Mittit ergo ſeruum ad explorādū. Illud autē in fine. Quo equior pāphilo videt mihi exponēdum vt pāphilo ſit datiu⁹ caſus. Nā ſenſus eſt. Menim videre. i. adhuc repreſentat mihi decor forme illius quo. i. quocirca vel de qua re ego ſum equior. i. minus irat⁹ et ſuccēſus pāphilo. i. ignoſco pāphilo. Ca. fallēti ſi ſe illā in ſomnis q̄ illū amplecti maluit. i. ſi maluit q ipſe eam q̄ tam formoſa eſt habeat q̄ Carinus. Hoc autē dicto abit Byria. Pāphil⁹ aūt abierat poſtq̄ dixerat ſe pariturū patri. Reſtitit ergo dau⁹ qui nō ſecut⁹ eſt pamphilū vt cum Simone loquat. vñ ſecū dicit. Hic nūc etc. Hec ſcena dolos cōtinet vtriuſq̄ pſone Daui et Simōis qb⁹ vtraq̄ capit et capit miro mō. Da. dau⁹ ita vel loqt vt nullus ſpectator audiat: ſz hoc ait vt velit audire a ſcena hec Simo nūc credit me portare. i. aio ɔmētitā geſtare aliq̄ fallaciā: et credit me reſtitiſſe. i. remāſiſſe hic ea ɉ gr̄a. ea cā. Simo. qd dau⁹ narrat. i. dt. Da. eque. i. ita nūc qdē dcq̄ i. aliqd narro ſubandi vt pri⁹. q. d. nihil narro nūc te alloquēs pluſq̄ narrabā cū tu interrogaſti: q rūſio abuiualet nihil. Si. nihil ne: vtrū nihil narras? Hē interiectio irati aduerſus eū qui ſe negat aliquid dixiſſe. Da. nihil proſus. i. oīno nihil narro. Si. atq. i. ſed certe expectabā vt. ſ. aliquid narreo: et alloquitur eum per verbum tertie perſone. Expectamus bona et mala: ſperamus bona tantū. Da. ſentio. i. percipio q hoc. i. talis rnſio filij euenit preter ſpē. i. cōtra opinionē patris hoc male habet: quaſi male tractat virū ſcz Simonē ſenē: ppterea virū dixit p ironiam et iocularitér. Si potis ne es ſup. i. Dau⁹ es ne potes dicere mihi verum. Da. nihil facilius eſt illi q̄ dicere verū tibi. Si nam. i. nunquid he nuptie ſunt quippiā. i. nōnihil ſiue aliquātulū moleſte. i. inuiſe diſplicentes illi pāphilo. vbi quippiā ſignificationē hz minime rei propter conſuetudinē. i. cōuerſationē huiuſce hoſpite. i. peregrine et alienigene. ſ. glycerij. Da. hercle nihil ſunt inq̄ moleſte aut ſi adeo. i. certe hec ſolicitudo. i. perturbatio: eſt bidui. i. ſpacij duorū dierū aut tridui: id eſt triū dierū: noſtin. i. noſtine. Noſtin dicim⁹ in ſignificationē multorum que cōpendio facimus. Deinde. i. poſtea deſinet. i. deſiſtet ceſſabit etenim ipſius pamphilus putauit. i. retractauit. i. qr putare purgare eſt: vñ et arbores et vites putare dicimus: putauit ergo eā re: ſcz amorē recta via. i. ratione et conſilio. Si. laudo. dum licitum eſt ei per te: ſcz id eſt dū permiſiſti: nā licitum eſt pro licuit dicimus: ſicut placitum eſt pro placuit et puditū eſt p puduit que id eſt cum etas immatura nuptijs tulit. i. paſſa eſt aut pertulit. ſignificat etiam tulit attulit abſtulit amauit: id eſt amori operam dedit: tum. id deinde cauit: id promdit. clā: id eſt ſecreto. id quod ſequitur: ne vnq̄ ea res. ſ. amare eſſet ſibi infamie vt decet fortem virum id eſt vt honeſtum eſt viro forti nunc opus eſt vxore. appulit. i. applicauit quaſi ex multis iactationibus fluctuū amoris qui innumeras habet tēpeſtates. appulit animum ad vxorem relicta amaſia. Si. viſus eſt mihi aliquantulum ſubtriſtis quaſi non ad plenum triſtis. Da. nihil eſt triſtis ppter hāc rem: id eſt non eſt triſtis ob nuptias: ſed eſt aliquid quod. i. propter qd ſuccenſeat. i. iure iraſcatur tibi. Succenſere eſt cum ratione iraſci et hoc in re graui et iuſta. Si. quidnam: id eſt quid eſt. Da. id ſup. puerile. i. eſt grauem virum dedecens. Si. quid eſt. Da. nihil eſt. Si. quin. id eſt imo dic quid eſt. Da. pamphilus a. i. te facere ſumptum. i. impenſas nuptiarum nimium parce: id eſt nimium parue vel tenaciter, Simo. Mene. id eſt verum ait me id facere. Da. te. i. ait te id facere Inquit pamphilus hec verba pater meus vix obſonatus eſt. id eſt vix comparauit obſonia pro decem dragmis. Habemus obſono obſonas neutrum: obſonor obſonaris deponens eodē ſenſu: dragma autem ex decem et octo ſiliquis hoc eſt ex tribus ſcrupulis conſtare dicebatur. Ait etiā Jul⁹ pollux de vocabulis

rerum ad cōmo.dum ceſarem fuiſſe Atheniensiū nuniſma qꝺ etiā bos vocabatur:q̄ eiuſmodi aīalis figura deſignatus erat. Ipſe pater nō videt dare vxorē filio inquit Pamph. quē potiſſimū.i.dignitate pncipaliſſimum meorum equaliū.i.equeuoꝝ vocabo.inuitabo ad cenam ⁊ qꝺ nūc hic dicēdū ſit.i. qꝺ pōt a me dici in abſentia. Pamphili.q.d.nō dicerē in cōſpectu eius quoq̄.i.etiā numiū.i.nimis perparce.i.tenaciter ⁊ tenuiter ſumptum facis nō laudo. Si.tace. Da. cōmoui.i.ſolicitaui ⁊ irritaui iam eū idq̄ dicit: vt audiat ſpectator nō ſenex. Si. Ego videro. i.mee partes ſunt nō tue: vt hec recte fiāt. Quidnam hoc rei eſt.i.quid hoc eſt quidnā hic veterator in aſtutia inueteratus ⁊ callidus. ſibi volt. nā ex eo pēdet qꝺ dixit veterator: ſi hic dēq̄ mali ē, vt ſi promiſſa nō cōplcat. Pamphi. Hem interiectio indignātis ⁊ excandeſcentis: illic.i.ille Dauus eſt caput.i.origo huic rei. Caput eñi eſt origo ⁊ ſumma vniuſcuiuſq̄ rei. Uerg. O laty caput horum ⁊ cauſa malorum hic videre eſt cōmotū eſſe ſenem ex argumento falſarum nuptiarum.

recte vt fiant, videro. Quidnā hoc rei eſt? quidnā hic volt veterator ſibi? Nā ſi hic mali eſt q̄dq̄ (hē) illic eſt huic rei caput.

¶ Tertius actus.

In hac ſcena nouo quodāmodo Dauo inſcio ceſſanteq̄ fallitur. Simo pre nimia ſagacitate ſua: ⁊ hoc ita fingit poeta vt vehementius ad nuptias agendas accendat Simo ⁊ quadam induſtria ſic quedam agit poeta tanquam caſu eueniant. vt hec eſt ſuſpicio ſenis de partu ficto.

¶ Miſis. Simo. Dauus. Leſbia. Glycerium.

Ita pol quidē res eſt, vt dixti, Leſbia: fidelē haud ferme mulieri inuenias virū. Si. ab andria eſt ācilla hec: quid narras? Da. Ita eſt Mi. Sed hic Pāphilus, Si. q̄d dicit. Miſ. firmauit fidē. Si. Hem. Da. Utinā aut hic ſurdus, aut hec muta facta ſit. Mi. Nā qꝺ peperiſſet, iuſſit tolli. Si. O iuppiter quid ego audio? actū eſt, ſi quidē hec vera predicat. Leſ. Bonum ingenium narras adoleſcentis. Miſ. Optimū. ſꝫ ſequere me intro, ne in mora illis ſies Leſb. Sequor. Dauus. qꝺ remedium nūc huic malo inueniā? Simo. quid hoc? Adeō eſt demens: ex peregrina? iam ſcio: ah vix tandem ſenſi ſtolidus. Da. Quid hic ſenſiſſe ſe ait Simo. Hec primum adfertur iam mihi ab hoc fallacia, hāc ſimulāt

¶ Aſcenſius.

Nemo nūc ⁊c. Ut dicitur s ſꝫ illud Eque dicq̄ ſic exponit. Narro q̄dē.i.certe nūc quidē dēq̄ eq̄.i.equalr vt ſupp. prius hoc eſt nihil vel narraui dēquā: cū vt ſupp. nunc narro: hoc eſt nihil vñ ſino Nihilne. Hem prudentis autem viri eſt ſentētia Tum.i.clam cauit q̄ ſic celari pōt. Fortem virum cauere decet ne qua res ſit ſibi infamie. Maxime aūt amor celādus eſt. vnde Tibull⁹. Celari vult ſua furta venus. Quin adeo dulcior petatur furtiuus amor ſicut cetera. Unde prouer.i. Aque furtiue dulciores ſunt ⁊ panis abſcōditus ſuauior. Ueteres autem occupabant amores pp̄ter infamiam vitandam. Quia inde authore Horatio in ſermonibus. Fama malum grauius quā res trahit. Animum ad vxorem appulit dictum eſt ſicut in prologo expoſuimus illud animum ad ſcribēdū appulit huic rei caput.i.cauſa ⁊ origo: vnde Uerg. O latu caput horum ⁊ cauſa malorū. Hoc autem dicto Simo abit. Dau⁹ autem prius abierat quaſi pamphilū ſequēs vnde q̄ null⁹ manet in proſcenio: finitur hic ſecundus act⁹ ſcdm nonnullos de quo proxime dicam.

Ita pol ⁊c. In hac ſcena nouo mōdo fallit Simo per nimiam ſagacitatē ſuam. Mi. pol quidem iuſiurandum eſt. O leſbia res eſt ita vt dixti p dixiſti p ſincopā: haud ferme.i.nō facile inuenias.i.inueniat aliq̄s vel inuenire poſſit: ſcda pſona pro tertia virū fidelē.i.fidē ſeruantem mulieri. Simo. hec ancilla eſt ab Andria.i.ex pte andrie hoc eſt Glyceriū. nam illi fauet quid narrat. Da. ita eſt. Mi. Sed hic Pamphilus ſup. firmauit fidē: ſꝫ audito noīe Pāphil pr̄ intercepit loqui inquiēs. Si. quid dicit. neq̄ tamen alloquitur Miſidem ſed Dauum. Miſis. firmauit id eſt cōfirmauit fidem.i.promiſſionē ſuam q̄ſi qꝺ pmiſerat ratificauit. Si. hem. interiectio eſt verba accipiētis ⁊ admirātis. Da. vtinam aut hic Simo ſit factus ſup. ſurdus aut ſit facta muta. ſileſpſis eſt p gñā. Mi. nā pēdet ex eo qꝺ dixi firmauit fidē. nā iuſſit tolli.i.educari nutriri q̄cq̄d peperiſſet.i.ſiue maſculū ſiue feminā pp̄terea ſic firmauit fidē. Si. o iuppiter q̄d ego audio? Actū eſt in ſumma rerum deſperatione ponit actū eſt quaſi.d. periſti male tecū agetur. Eſt aūt illud dictū a iure ciuili deductū in quo cauetur ne q̄s res acta apud iudices repetat. Cic. ad petū. Actū igit de te eſt niſi puides ſiquidē.i.ſi certe hec miſis predicat.i.loquit vera. Leſ. narras.i.refers. bonū ingeniū.i.bonā naturā adoleſcētis. Mi. optimū narro inq̄ ingeniū: ſed ſeq̄re me intro ne ſies.i.ſis in mora cū illi Glycerio ſit opus.i.ne cū egeat tua opa in te mora ſit neq̄ illi adſis ſatis tēpeſtiue. Leſ. ſequor te.ſ. Da. qꝺ remediū nūc inueniā huic malo. Si. q̄d hoc rei eſt ſup. Adeō.i.tm̄ deeſt demens. Pāphilus deeſt vt ſuſcipiat filiū vel aliquid tale: ſed hoc tacuit per apoſio peſim reliquumq̄ pnuntiauit p̄uide atq̄ cōſilio repertū: ⁊ bene demēs dixit nam demens eſt qui amore captus eſt: ſequit eñi quo ducit voluptas nō quidē ſui cōpos adeō itaq̄ demēs eſt: vt.ſ. ſuſcipiat filiū ex pegrina.i.meretrice: nā peregrine mulieres: inhoneſte ac meretrices habebant Jam.q.d. nunc primū ſcio factū filiū. ah. interiectio dolentis vix tandem.i.poſt multum tpis adhuc vix potui ſentire. ⁊ id dicēdi genus non tā refert ad diuturnitatē tpis q̄ ad affectum expectantis. Cice. ad Appium. Uix tandē legi literas dignas appio. ⁊ Uerg. vix tandē magnis ithaci clamoribus aptum a poſito rūpit vocē. Uix tandē. ego ſimo ſtolidus ſenſi.i.pcepi fallaciā.ſ. quā comminiſcuntur aduerſum me ⁊ Chremetem. Stolidus d̄r qui pxime accedit ad naturam ſenſumq̄ pecudū. Et cū quinq̄ ſenſus habeamus cōes cum alienis: duos tñ viſum ⁊ auditum magis ſenſibiles habemus q̄ pecora. Duabus autē rebus ſcimus aut rationes aut ſenſu quibus maxime preſtamus ceteris aīalibus. Da. Quid hic. Si. ait ſe ſenſiſſe. hec fallacia primum affert iam mihi ab hoc Dauo. ſ. ſimulāt hanc glyceriū parere quo.i. vt abſterreāt.i.deflectāt chremetē a dāda filia ſua gly. o Juno lucina ſic dicta ab eo qꝺ in lucem pducat. fer opē ōt in malis rebus ⁊ ab his q̄ de ſalute dubij ſunt. Igitur fer opē.i.opitulare partui.i.pp̄ter qꝺ lucina eſt dicta inde obſtetrix. vt Dona. vult dicit q̄ opē ferat obſecro id eſt p ſacra rogo. ſerua.i.cuſtodi me parientē ſiue puerperā: hoc eſt etiā ſerua me cū ero partu liberata. Si. Hui interiectio eſt irridētis: tā cito illucuſq̄ ſubaudi pueētū eſt ridiculū ſicut prius dixit fabule ⁊ Perſius nuge ⁊ eſt vultuoſe.i.cū geſtu ⁊ capitis motu pnūtiādū.q.d. quāta ridēdi materia qꝺ verbū an nomē an aduerbiū dicendum ſit Do. dubitans tandē in eā deſcēdit ſniam vt magis aduerbiū ſit videt tñ nō incpte dici poſſe illud eſſe nomē ſubſtantiuū neutri generis. Poſtq̄ audiuit me ſtare.i.ſtantem eſſe ante ſuum oſtium approperat.i.eiulare ⁊ iunonis auxiliū implorare feſtinat. O daue hec q̄ ſūt.ſ.nō ſunt diuiſa.i.digeſta: cōpoſita: diſtributa tibi.i.a te ſatis commode.i. ſatis opportune vt nō prodaris: ⁊ vt nō tua ſentiat fallacia. tpibus.i.p tpa. Da. mihin.i.mihi ne nō ſunt ſat commode diuiſa, q̄ dixerat Simo. tibi r̄ndi. Dau⁹. mihin, q̄ſi nō intelligens quid loquat ſenex. Si. nū.i.nūq̄d.q.d. non es

immemor.i.oblit⁹ diſcipuli.i. pamphili:ꝙ ad has fallacias faciēdas.inſtruis.Dixerat eñ prius tñ ſi quis magi-
ſtrum cepit ad cārē improbū:ideo dauus reputaꝛ magiſter. pamphilus vero diſcipulus.Da.ego neſcio q̄d nar
res.i.quid dicas.Si.hiccine.i.hic ne hoc eſt verū ſi hic dau⁹ adortus eſſet.i.aggreſſus eſſet:nam adoriri diciꝛ qui
ex inſidijs repente inuadit dictū ab eo q̄d corpora aggredientiū exurgant ſub.to atq̧ increſcāt ſi adortus eſſet me
imparatū.i.improuiſum.in nuptijs veris.i.vere celebrandis:q̄s ludos.i.quos .docos quas irriſiones:nūc reddere-
ret.i.obijceret mihi.ꝛ retorqueret in me. Nūc hic
impſonale eſt:vt Cice.ad Gelliū.ſedulo fit.i.res
agitur in nuptijs laboratur periculo.i.in pericu
lū ꝛ pn̄ciē hui⁹ Daui.Ego Simo nauigo in por
tu.i.tuto res meas ago circa omne periculū me
taphoricos ex moris tranquillitate.

Aſcenſius.

Ita pol.qui ꝛc.hoc eſt Donat⁹ cēſet
principiū tertij actus.Qui vero dicūt
primum actū tm̄ vnā habere ſcenam:
non ponūt hic nonū actū:ſed dicūt Si
monē cum Dauo reſtitiſſe Quod vero
ſimile nō eſt quia ſi Dauus permāſiſſet nō tot ver
ba de eo dixiſſet Simo. Preterea prius lōge fue
runt a domo Chryſidis ſeu Glycerij anteq̄ nūc
ſunt.Dicemus ergo cum Donato hic tertium in
cipi actum ꝛ ita cōtexemus hiſtoriam. Poſtquā
Simo introgreſſus iuſſerat ſeruis que domi age
rent:rurſus egreditur:ꝛ Dauus eum forte inuiſ-
ſus ſequitur:vt obſeruaret quidnā ageret. Egreſ
ſus aūt erat ad conueniēdum Chremetē quo cū-
do dum perueniret vſq̧ in domum Chryſidis au
diuit Myſidē ad Leſbiam obſtetricem pro qua
miſſa fuerat dicentem. Iſta pol.ꝛc.Quo audito
receſſit vt itelligeret q̄d diceret ꝛ tñ nō videreꝛ
ab ea vnde etiā cum ea nihil loquitur.In ſequē
ti autem.ſcena iubebit Dauo introire:quia nō ex
pediret ipſum intereſſe qñ Chremetē cōueniret:
vnde videtur in iuſſu domini ſecutus. Uerum nō
omnia ſunt mihi que ſentio dicenda illud tñ non
tacebo donatum hic legere. Num immemores di
ſcipuli vt ſit. Nū diſcipuli tui ſunt imemores pre
ceptorum tuorum. Uel num mulieres ſunt imme
mores diſcipuli tui videlꝫ Pamp.Cui⁹ tu ad ne
quitias ꝑceptor es.Si q̄s dicat poetā facere cō-
tra illud Horatij de arte. Nec quarta loqui pſo
na laboret:qꝛ hic qu nq̧ ſunt perſone.Dicem⁹ ꝙ
non ſimul nec inter ſe oēs loquuntꝛ. Nā Myſis ꝛ
Leſbia non loquuntur cuꝫ Simone ꝛ Dauo.gly
cerium aūt tm̄ ſemel loquitur:ꝛ id int⁹ atq̧ adeo
parcius.Dauus autem fere ſecum aut ad populum loquitur.Si vero parum donec mulieres introgreſſe erant:
ꝛ interdum etiam ſecum vt non intelligat Dauus pulchrum aūt eſt quod vterq̧ aſtutia ſua capitur.Ideo autem
puerpera intus loquitur:quia Horatius dicit. Non tamen intus digna geri promes in ſcenam:multaq̧ tolles
Ex oculis que mox narrat facundia preſens.In hoc autem tertio actu fient maxime commotiones.Nam in co-
medijs fit:vt in primo actu commotiones ꝛ turbe excitentur.In ſecundo creſcant.In tertio conſummate ſint.In
quarto decreſcant:ꝛ in quinto finiantur.

parere,quo Chremetē abſterreant.Gly.Iuno lucina
fer opem:ſerua me obſecro.Si.Hui.tā cito?ridiculū:
poſtq̄ aute oſtiū me audiuit ſtare.appropcrat.Non
ſat cōmode diuiſa ſunt tēporibus tibi daue i.ec.Da.
mihin?Sim.Num immemor es diſcipuli?da.Ego q̄d
narres,neſcio.Sim.hiccine me ſi īparatū in veris nu
ptijs adortus eſſet,quos mihi ludos redderet?Nūc
huius periculo fit,ego in portu nauigo.

Leſbia.   Simo.   Dauus.

In hac ſcena perq̄ ſcite exprimitur conſuetudo medici vel
medice de domo egroti abeuntis. Nā Leſbia egrediens de ne
gotijs eius et morbo loquitur. Preterea Daui et Simonis de
puero edito callida habetur altercatio.

Adhuc archilis q̄ adſolēt.queq̧ oportet ſi
gna ad ſalutē eē,oīa huic eſſe video.nūc p̄
mū fac iſthec vt lauet:poſt deinde q̄d iuſſi
ei dare bibere,ꝛ q̄tū īpaui,date:mox ego
huc reuertar.Perecaſtor,ſcitus puer nat⁹ eſt pamphi
lo:deos queſo vt ſit ſuperſtes.qñquidem ipſe eſt inge
nio bono:Cumq̧ huic veritus eſt optime adoleſcēti,
facere iniuriā.Sim.vel hoc q̄s nō credat,q̄ norit te,
abs te eē ortū?da.q̄dnam id eſt?Si.nō īperabat corā
q̄d op⁹ facto eſſet puerpere:ſꝫ poſtq̄ egreſſa eſt,illis,
que ſunt it⁹,clamat de via.O daue,itane cōtēnor abs

Adhuc archillis q̄ aſſolēt ꝛc.In hac ſcena ſpectari pōt q̄ ſcite expſſa ſit ꝯſuetudo medici vꝰ medice
egrediētis de egri domo.nā veniēs leſbia de negotijs ei⁹ loqꝛ abiēs de morbo.O archillis adhuc.i.
huc uſq̧ video oīa ſigna q̄ aſſolēt queq̧.i.q̄ opꝫ (q̄dā codices habēt oportēt:attñ oportet raro perſo-
nale inuenitꝛ) eſſe ad ſalutē adeſſe huic Gly.Medicina hꝫ eſſe aut in rōne:aut in cōſuetudine:aut in
exēplis.Aſſolent ergo conſuetudinis eſt.opꝫ rōnis nūc primū in primis fac.i.da operam vt iſt hec.i.
puerpera.Glyceriū lauet ſe.ſ.vel ſi iſt hec ſit actūs pluralis gñis neutri:vt vult Dona.ſic aſtrue fac
vt Glyceriū lauet iſthec.i.illa q̄ ei lauāda oſñdebat Leſbia:ꝛ hāc ſn̄iam cōprobat Dona.altera improbata ꝑpter
hāc rōnē ꝙ nō cōtinuo ſolēt puerpe poſt puerperiū lauare:ſꝫ dieb⁹ omiſſis poſt deinde alterū abūdat:date ei bibe
re q̄d iuſſi ꝛ quātū imperaui.hoc aūt dicēdi gen⁹ date ei bibere ꝯſuetudine magis q̄ rōne dictū eſt.nan duo verba
ſic vna iuncta male coherēt ſine noīe aut ꝓnoīe vt ſi dicas dic facere.date ergo ei potionem mox.i.ſtatim reuerta
tur huc. Perecaſtor:ꝛ periūgēda ē cū ſcitus vt ſit ecaſtor.i.per caſtorū aduerbiū iurādi aptum feminis ſicut pol
i.ꝑ pollucē preſcit⁹ puer.i.puer valde ſcite fact⁹ vel perſcit⁹.i.elegās pulcher nat⁹ eſt e pāphilo.i.ex opere pā
phili q̄ſo deos vt ſit ſupſtes.i.ſalu⁹ diu viuēs:ſupſtites ſunt ſenex ꝛ auus.qꝛ ſenes multi ſupſtites.i.ſupuenientes
etate delirāt.vñ ꝛ ſupſtitio dr.i.vana religio ꝛ ſupſtitioſi q̄ vana religione implicati delirāt:qñ quidem.i.qꝛ certe
ipſe pāphilus:hic eñ tranſitus fit a puero ad ipſum Pamphilū:eſt bono ingenio.i.bona natura.q̧.i.ꝛ qñ id eſt qꝛ
ꝛ.i.etiam veritus eſt facere iniuriam huic optime adoleſcentule.ſ.Glycerio.Si.vel.i.etiā q̄s non credat qui no-
rit te Dauū hoc.i.hanc fallaciam eſſe ortū.i.pfectū cōpoſitum.inſtructū abs te dauo.Da.quidnam.i.Si.Leſbya
nō imperabat puerpere Glycerio:puerpera eñ omnis dr que peperit ſiue que ſuperioribus dieb⁹ mater eſt effe
cta corā.i.in conſpectu ſiue in pñtia puerpere:corā ad certas perſonas palam ad oēs refertur quid eſſet opus fa
cto.i.facere:ſed poſtq̄ egreſſa eſt clamat illis mulieribus que ſunt int⁹ de via.i.de itinere ſiue de vico.O daue itā
i.adeo ne contēnor abs te.Temno grecū eſt.i.credo ꝛ reijcior:veteres eñ illud dicebāt ſine ꝓpoſitione.aut tādē:ibi
tandē hꝫ quiddam vrgens ꝛ accelerans.q.d.ſine longiori ſermone ita ne videor tibi idoneus eſſe.i.aptus ꝛ huic
rei nat⁹:quē.ſ.me incipias fallere dolis.i.fallacijs ſiue fraudib⁹ tā apte ſaltē incipias inq̄ me fallere dolis:tam.

accurate.i.tam diligenter ⁊ cũ tãta cura ⁊ tã ſubtiliter:vt videar metui ate.ſ.certe.i.pfecto ſi reſciuerin.i.ſi cognouerim ſcʒ fallere me per apoſiopeſim deeſt acerbe te puniã vel te in piſtrinũ dedã:q̃dã dicũt ſi reſciuerim cũ reiciuerim:vel certe ſi reſciuerim.q.d.putas ꝙ nõ reſciuerim ⁊ ita ſtultũ me putas:vt id me latuerit:ſed pria mihi potiſſimũ plʒ.Da.certe hercle.i.phercule h̃ ꝯipſus.i.hic ipe fallit.ſe.i.ſe decipit haud.i.nõ ego cũ.ſ.fallo.Si.i.edixin.i.iuſſi ne vel imperaui ne tibi ⁊ interminat⁹ ſũ ⁊ phibui ne faceres fallaciã in nuptijs.Nũ.i.nſiquid.q.d.nõ verit⁹ es.ſ.facere fallaciã vereri liber metuit fu⁹ quid retulit.i.quid interfuit quid pfuit tibi edicere ne faceres:nã referre prima lõga ſignificat interdũ vtile eſſe ſiue pdeſſe:⁊ eſt ſenſus ſic ꝯtẽpſiſti quaſi non tibi comminatus ſim:⁊ ideo nihil profuit prohibere tibi ne faceres:qꝛ nihilomin⁹ effeciſti ꝯtra iuſſuʒ meũ credõ.i.credone tibi hoc ꝙ ſequit:vcʒ hanc Glyceriũ nũc peperiſſe e Pãphilo.i.ex opere Pãphili.Da.teneo.i.ſcio itelli.go q̃d.i.ppter q̃d erret.i.fallatur deliret ⁊ habeo.i.ſcio.Cicero ad lẽtulũ habeo õ vaticinio cognoſcere de craſſo.habeo.ergo.i.ſcio q̃d agam.i.loquar ⁊ rñdeam:⁊ hoc populo dicit nõ ſeni.Si.quid taces:quia nõ audierat Dauuʒ alloquẽtem populũ.Da.q̃d credas:qꝛ Simo dixerat credõ tibi hoc ⁊c.et ideo nũc repetit Dau⁹ ṽbũ q̃d.i.propter quã nõ credas quaſi per ironiaʒ dicitur quaſi hec nõ ſint renũtiata.i.nũtiata:ꝯpoſituʒ p ſimplici tibi ſic.i.comodo fore.i.futura eẽ.Si.mihi.i.mihi ne q̃ſq̃ renũtiauit.ſ.q.d.meo ingenio id perſpicaciter excogitaui.Dau⁹.Eho.mõ eho eſt interiectio admirãtis interdũ ad ſe vocãtis:vt alibi ehodũ ad me an tute.i.tumet tuipſe intellexti.i.nouiſti hoc.ſ.ptũ Glycerij.aſſimularier.i.fingi.paragoge ẽ.Si.Irrideor.i.illudor.Da.renũtiatũ ẽ tibi hoc aſſimulari.Nam qui.i.quõ vel vnde iſtec.i.iſta ſuſpitio.i.opinio.incidit tibi.Si.qui.q.d.miraris vnde inciderit profecto qꝛ norã te.i.iampridẽ tuos mores cognoueram.Da.q̃ſi tu dicas.i.credas ab eo ꝙ ſequit̃ vr id quod precidit intelligit(figura eſt metalepſis a poſterioribus ad priora)id factũ eſſe meo cõſilio.i.mea ſuaſione.Si.cer.i.da certe ſcio.i.exploratũ ẽ mihi.Dauus.o Simo etiam.i.adhuc nõ ſatis pernoſti qual s ſim.Si.ego ne.i.vtruʒ nõ pernoui te.Da.Sed ſi quid occepi ab occipio.i.inſtitui tanq̃ caput rei narrare tibi cõtinuo cẽſes verba.id ẽ fallacias dari tibi hoc eſt te falli ⁊ decipi a me.Si.falſo aduerbium ironiceq̃ dictum quaſi dicatur falſo cẽſet.ſcilicet.Uel ſi ſine ironia dicat̃ ſenſus eſt falſo loqueris.q.d.tu mentiris.Da.itaq̃.i.idõ hercle nihil audeo iam mutire.i.loqui:vt inquit Feſtus Perſius Men mutire nephas.i.non licet mihi loqui.Uel vt vult Donat⁹:mutire id eſt nec

te?aut ita ne tandẽ idone⁹ tibi videor,quem tã aperte

fallere incipias dolis?ſaltẽ accurate,vt metui videar certe ſi reſciuerim.Da.certe hercle nũc hic ſe ipſus fallit.

haud ego.Si.Edixin tibi?interminatus ſum,ne faceres?num veritus?quid retulit?Credon tibi hoc,nũc

peperiſſe hãc e Pamphilo?Da.Teneo q̃d erret:quid

ego agã,habeo.Si.quid taces?Da.q̃d credas?quaſi

nõ tibi renũtiata ſint hec ſic fore.Si.mihi ne quiſq̃?

Da.eho,an tute itellexti hoc adſimulari?Si.irrideor.

Da.renuntiatum eſt:nam qui iſthec tibi icidit ſuſpectio?Si.Qui?quia te noram.Da.quaſi tu dicas factũ

id conſilio meo.Si.certe enim ſcio.Da.nõ ſatis me pernoſti etiam qualis ſim ſimo.Si.ego ne te?Da.ſʒ ſi q̃d

narrare occepi,continuo dari tibi verba cẽſes.Si.falſo.Dau⁹.Itaq̃ hercle nihil iã mutire audeo.Si.hoc

ego ſcio vnum,neminem peperiſſe hic.Da.intellexti?

ſed nihilo ſecius mox deferẽt puerum huc ante oſtiũ:

id ego iã nũc tibi renũtio here futurũ,vt ſis ſciẽs:ne

tu hoc poſteri⁹ dicas Daui factũ ꝯſilio,aut dolis.prorſus a me opinionẽ hãc tuã ego eẽ amotã volo.S.vñ id

ſcis?Da.audiui,⁊ credo:Si.multa concurrunt ſimul,

qui cõiecturã hãc nũc facio:iã p̃mũ hec ſe e Pãphilo

grauidã dixit eſſe:inuẽtũ eſt falſum.Nũc:poſtq̃ videt

nuptias domi apparari,miſſa eſt ãcilla ilico obſtetricẽ

accerſitũ ad eã,⁊ puerũ vt adferret ſimul.Da.hoc niſi

ſit puerum vt tu videas,nihil mouentur nuptie.Si.

Quid ais?cũ itellexeras id cõſiliũ capere,cur nõ dixti

dicere nec facere:vnde mutos dicimus.Forſitan etiã dici poſſet nõ abſurde:iam non audeo mutire.i.nõ modo nõ audeo loqui:ſed nec hiſcere quidem quaſi non audeo os aperire ad loquẽdum.vel inter dentes immurmurare:et ſuſurros efferre.Mutire enim videtur eſſe mutorũ:⁊ eorum qui more mutoruʒ volunt loqui:ſed non audent.ſicut muti non poſſunt loq̃:nec aliquid proferre.Simo.ſcio hoc vnum neminẽ.i.nullã mulierem.Ubi aduerte neminem femmino gñe poſitum peperiſſe hic in ea domo in qua eſt Glycerium.Da.intellextin.i.intellexiſti ne neminẽ peperiſſe:ſed nihiloſecius.i.nihilominus:puer.i.infans deferet̃ nobis.ſ.mox.i.ſtatim huc añ oſtiũ o here iam nunc renuntio.i.ſignifico tibi id futurum vt ſis ſciens.i.vt cognoſcas:ne.i.vt non dicas mihi hoc poſterius.i.hoc ſequens factũ.ſ.qñ deferetur mox puer ante oſtium factũ fuiſſe ſup.conſilio aut dolis Daui.i.meis ego volo hãc tuaʒ opinionem eſſe prorſus.i.omn o amotã a me.Si.vñ ſcis id.ſ.puerũ allatũ iri.Da.audiui ⁊ credo.Simo.multa ſigna ſcʒ ꝯcurrunt.i.cõueniunt.ſimul ex eodẽ tẽdunt mihi ſupple q̃ facio:nunc hãc cõiecturã.i.qui nunc hoc qđ ſequitur cõiecio ſiue cõiecturo.Iãprimũ.i.iprincipio hec Gly.dicit ſe eſſe grauidã e Pãphilo inuentũ eſt falſum.i.cõpertuʒ eſt illud eſſe falſum vel inuentũ.i.cõuẽtũ illud eſt falſum:⁊ tũc inuentũ eſſet ſubſtãtiuũ:nũc poſtq̃ Glyceriũ videt nuptias apparari.i.preparari domi illico.i.ſtatim ancilla miſſa eſt acc rſitũ.i.vocatũ obſtetricẽ.i.mulierẽ puerperium adiuuantẽ ad eã puta Gly.iuuãdã.ſ.⁊ vt ſimul.i.ẽt afferret puerũ.Da.niſi hoc ſit vt tu videas puerũ nuptie nihil.i.nõ mouent̃.i.perturbant̃ q̃n ſtatiʒ fiãt.Si.quid ais:cũ intellexeras Glyceriũ capere id ꝯſiliũ cur nõ dixiſti extẽplo.i.ilico.Da.dicis ſupple.cur nõ dixi q̃s igit̃ abſtraxit.i.abſtulit auulſit eũ Pamphilum ab illa Glycerio niſi ego dau⁹.nã q̃dẽ.i.certe oẽs ſcim⁹ ꝙ miſere.i.valde vł nimis amarit eã nũc expetit.i.nõ recuſat ſibi vxorẽ dari ſcʒ poſtremo.i.tãdẽ da.mihi.id negotiũ.q.d.relinq̃ mihi iſtõ faciẽdũ vt vcʒ nõ recuſet.vxorẽ tñ tu,idẽ i.tutemet pge.i.pſeq̃re facere has nuptias ita vt facis ⁊ ſpo id vcʒ deos adiutores fore ſubaudi.alij codices hñt adiuturos ⁊ tunc ſenſus.ſpo deos adiuturos id negotiũ.i.nuptiarũ.Si.imo.i.ſed abi.i.diſcede:itro.i.domũ opꝫre.i.expecta me ibi:⁊ para id qđ eſt op⁹ pato.i.pare hic dau⁹ nõ ipulit me.i.nõ mihi pſuaſit oĩno vt crederẽ nunc atq̃ haud ſcio an oĩa q̃ dt ſint ṽa:ſʒ paruipẽdo.i.nõ multũ curo illa.Illud eſt mihi multo maximũ qđ ipſus gnat⁹.i.ipſe Pã.pollicit⁹ eſt mihi nũc cõueniã.i.alloquar Chre.Orabo.vt det ſup.vxorẽ gnato ſi ipetro vt det.ſ.q̃d.i.cur maliʒ.i.eligã has nuptias fieri alĩs.i.alio tpe q̃ hodie.nã id haud.i.nõ ẽ dubiũ mihi q̃n.i.ꝙ nõ ſi filius nolit.i.recuſat facere ꝙ ẽ pollicit⁹ poſſiʒ cogere merito eũ vt.ſ.faciat atq̃ adeo.i.certe vel valde vł intm̃ eccũ.i.ecce hic ipm Chremetẽ obuiã.i.i occurs

ſum. aduerbiũ eſt obuiā in ipſo tpe.i.tēpeſtiue mature l ipſa opportũitate: ⁊ l ipſo articulo negotij ſuſcepti. ¶ Adhuc archilis ⁊c. Hec ſcena poſſet eſſe continua cum ſuperiori: q2 Simo ⁊ Dauus ſteterant añ oſtiũ donec Leſbia obſtetrix egrederet: ſed nihil refert quod ſcene ponant dũmodo actus rite diſtinguant. Deos queſo vt ſi ſuperſtes ſubaudi patri Pamphili: q2 ſequitur q̃n quidē ipſe ſcȝ pater Pamphilus eſt ingenio bono. Vñ autē intelligitur non expuniitur ⁊ patri ne videatur mortem eius optare quum ⁊ filiũ ſuperſtitē deſiderat ſaltē ac curate ſupple me fallas.i.cũ curet ⁊ cetera mo te ne ꝑcipiſcā: vt metu videar abs te licet nõ metuar. Num id eſt nunquid verit⁹ es ne percipiſcam quaſi dicat. Nunquid retulit: id eſt profuit aut in re mea fuit quod tibi intermina tus ſum quum nõ minus facias. Quid.i.ad quid aut cur alias.i.alio tēpore. Imperiti aũt accipiũt alias pro aliter.

Iubeo: hec cõgreſſio duorũ ſenũ ad tale ꝑiculũ redigit fabulā vt id videat ↄſilio nõ poſſe mutari: ſȝ euētu qui euēt⁹ ē critõis p̃ntia. Nã nũc ex falſis fiēt vere nuptie. Iubeo.i.volo nã firme aliq̃d iubere velle ē) Chre metē ſaluere ſubaudi: ſȝ ſupprimit alteri⁹ pſone interuētu. Volo aũt ⁊ iubeo differũt. Nã volum⁹ animo. iubemus verbis. Chre o aduerbiũ optan tis querebam teipſum. Si. ⁊ ego te querebã inq̃. Chre. aduenis optato.i.multũ optat⁹ aliquot.i. neq; multi neq; pauci adierunt me.i.venerũt ad me nõ autē dixit acceſſerunt nã adit⁹ ardu⁹ diffi cilis eſt: itaq; adierunt quaſi importune et inter pellantes aduenerũt qui aiebant id ſup. auditũ eſſe ex te.i.a te vel filiā meā nubere hodie.i.da ri nuptui gnato tuo.ſ. Pāphilo id.i.ob id viſo.i. ad videndũ venio ne.i.vtrũ tu Simo inſanias q̃d id dixiſti: an illi q̃ id aiebant inſaniant qui ſcȝ non audita referãt. Si. Auſculta.i.audi paucis.i.bre uibus verbis. pauca etiã legit quaſi audi aliqua et ſcies quid ego veli te vl intellige facere: vl eſt ſenſus ſcies propt quid ego te tãtopere optarē et ſcies inq̃ id q; tu q̃ris. Chre. Auſculto loq̃re: id ē dic q̃d velis.i.cupias vt fiat. Si. O Chre. oro te per deos et per noſtrã amicitiã que incepta.i. inſtituta a paruis.i.iam tum cũ adhuc parui eſſe mus ⁊ a paruis ꝓ aduerbio ponit: ſicut a puulo puero accreuit.i.cepit incremētũ ſimul id eſt pa riter cũ etate q;.i. ⁊ oro inq̃ te per tuã gnatã phi lomenam vnicã. ⁊ ſolã ſine ſororib⁹ aut fratribus ⁊ per gnatũ meum cuius gnati ſeruandi.i.cuſto diendi ne perdat ſumma poteſtas dat tibi. oro ergo te vt adiuues me l hac re in hoc negotio ab ſtrahēdi filij a libidine atq; ita.i.eo pacto nuptie fiant.i.celebrēt: vt.i.ſicut fuerãt future.i.faciēde a ſuo potius q̃ a ſuũ. Chre. ah dolētis interiectio ne obſecra me.i.noli me obſecrare.i.ꝑ ſacra roga re q̃ſi.i.tanq̃ oporteat te impetrare hoc: ſcilȝ vt nuptie fiant a me Chremete orãdo me: ſcȝ cēſes i. putas me eſſe hunc alium.i.aliorũ morũ atq;.i. q̃ oli.i.preterito tpe cũ.i.qñ dabã filiã meã filio tuo ſi eſt in re vtriq;.i.ſi vtriq; noſtrorũ ē vtile: ne mini inutile. Res enim interdũ ꝓ vtilitate poni tur vt hoc eſt e re mea. id ē mihi vtile e re tua.i. ti bi vtile ⁊c. ſimilr puto hoc eē in rē vtriq; noſtrũ.i. puto hoc eſſe vtile vtriq; noſtrũ: ergo ſi eſt in rem vtriq; noſtrũ: vt nuptie fiãt accerſi.i.euoca me ſeu fac me certiorem: vl mõe: nam accerſo vl accerſio ab arcio arcis q̃d ſignificat voco vocas quēadmo dum ⁊ accerſo eiuſdem ſignificatiõis: antiqui eñ dicebãt arcio is mutãtes d litterã in r. Inde arce ſſo is. nunc autem dicim⁹ accio is. mutata d in c. ⁊ ide fit accerſio ſis: vl accerſo ſis. tertie inflexiõis vel quarte iube.i.impera vt fiant ſc l ſi pl⁹ mali eſt ex ea re: id eſt ex nuptijs q̃ cõmodi vterq; mihi ⁊ tibi oro te id.i.a te peto vt cõſulas: id eſt proſpicias ꝓuideas in cõmune.i.in commodum quod ſit mihi cõmune tecum: vel in cõmune.i.ex equali vt Donatus vult cõe ſepe di citur de duobus tñ vt hic: ⁊ Cicero ad ſulpitium q̃cq̃d nos communi ſententia ſtatuerimus.i.mea ⁊ tua ⁊ in mul tis alijs locis cõſulas igitur in cõe quaſi.i.tanq̃ illa filia mea ſit tua q;.i. ⁊ ego ſim pr̃ Pāphili. Si. imo.i.ſȝ o chre me l yctõ ſicut vlyxe volo itaq;.i. ⁊ poſtulo ita vt fiat.i.vt hoc negotiũ ↄplet neq; poſtulē.i. poſtulare vell abs te

exēplo Pāphilo? Da. q̃s igit eũ ab illa abſtraxit, niſi ego? naȝ oēs nos quidē ſcimus, q̃ miſere hãc amarit: Nũc ſibi vxorē expetit. Poſtremo id mihi da negoti: tu tamen idē has nuptias perge facere ita, vt facis ⁊ id ſpero adiuturos deos. Simo. imo abi intro, ibi me opperire, ⁊ q; parato op⁹ eſt para. Non īpulit me, hec oĩno nũc vt crederem: atq; haud ſcio, an que dixit, ſint vera oĩa. ſed parui pēdo: Illud mihi multo maximum eſt, quod mihi pollicitus eſt ipſus gnat⁹: Nũc chremē cõueniam: orabo gnato vxorē. ſi impetro, quid alias malim, quã hodie has fieri nuptias? naȝ gnatus quod pollicit⁹ eſt haud dubiũ eſt mihi id, ſi nolit, quin eũ merito poſſim cogere. Atq; adeo in ipſo tēpore eccum ipſum obuiam Chremem.

Simo. Chremes. Senex.

¶ In hac ſcena continetur egreſſio duorũ ſenum que ad tale periculum redegit fabulam: vt id videatur conſilio vitari non poſſe ſed euentu q̃ aduentus eſt Critonis preſentia. Nunc etiam ex falſis vere fient nuptie.

Iubeo chremetem. Chre. O teipſum quere bã. Si. ⁊ ego te. Chre. optato aduenis. ali quot me adiere, ex te auditũ qui aiebãt hodie filiã meã nubere tuo gnato: i d viſo tu ne, an illi inſaniãt. Si. auſculta paucis, ⁊ q̃d ego te velim, ⁊ tu q̃d queris, ſcies. Chre. auſculto: loq̃re q̃d ve lis. Si. per ego te deos oro, ⁊ noſtrã amicitiã chreme, que incepta a paruis cũ etate accreuit ſimul q; vni cam gnatã tuã, ⁊ gnatũ meũ, cuius tibi ptãs ſumma ſeruãdi datur: vt me adiuues in hac re: atq; ita vt nu ptie fuerãt future, fiant. Chre. ah ne me obſecra. quaſi hoc te orando a me impetrare oportet: aliũ eſſe cēſes nunc me, atq; olim, cũ dabam? ſi in rē eſt vtriq;. vt fiãt, accerſi iube. ſȝ ſi ex ea re pl⁹ mali eſt, q̃ cõmodi vtriq; id oro te. in cõmune vt cõſulas: quaſi illa tua ſit, Pã philiq; ego ſim pater. Si. imo ita volo, itaq; poſtulo vt fiat chreme. neq; poſtulē abs te, niſi ipſa res mone at. Chre. q̃d ē? Si. Ire ſunt inter glycerium ⁊ gnatũ. Chre. audio. Si. ita magne, vt ſperē poſſe euelli. Chre. fabule. Si. ꝑfecto ſic eſt. chre. ſic hercle, vt dicã tibi,

niſi ipſa res moueat.i.incitet ⁊ poſtulet: vt fiat Chre.quid eſt. Si.Ire ſunt inter Gly.⁊ gnatum.Chre.audio.i.intelligo capio quod dicis. Si.ita magne ſunt ire vt ſperem pamphi.poſſe auelli.i.abſtrahi ab illa.Chre.fabule.i.nuge ſunt ſcʒ. Si.profecto.i.procul dubio: ⁊ eſt particula confirmatiua.ſic eſt.i.ire ſunt magne.chre.hercle.i.ita eſt vt dicam tibi ire amantium.i.amore captorum reintegratio.i.amoris: eſt autem ſilepſis cuiuſmodi illud eſt xenophon delitie mee ſunt: mandata tua meditatio mea eſt.verbum enim ſequitur vltimum nominatiuum ⁊ cu illo congruit.Si.mo.Hem interiectio oſtẽdens dolorem

amãtiũ ire, amoris redintegratio eſt.Si.hẽ,id te oro, vt ante eamus,dũ tẽps datur,dũq; eius libido occluſa eſt cõtumelijs:priuſq̃ harũ ſcelera,⁊ lachryme cõficte dolis,reducãt aĩm egrotũ ad miſa͡ʒ,vxorẽ decmꝰ:ſpero cõſuetudine,⁊ cõiugio liberali deuinctũ chreme,dehĩc facile ex illis ſeſe emerſurum malis.Chre.Tibi ita videt:at ego nõ poſſe arbitror,neq; illũ hãc ꝑpetuo habere:neq; me ꝑpeti.Si.Qui ſcis ergo iſthuc,niſi periculũ feceris? Chre.At iſthuc periculũ in filia fieri,graue eſt.Simo.Nempe incommoditas deniq; huc omnis redit,ſi eueniat(quod dij prohibeãt)diſceſſio.at ſi corrigatur,quot cõmoditates,vide:principio,amico filiũ reſtitueris:tibi generũ firmũ,⁊ filie inuenies virũ. Chre.Qd' iſthuc? ſi iſthuc aĩm induxti eſſe vtile,nolo tibi vllum cõmodum in me claudier.Si.merito te ſemp maximi feci chreme,Chre.ſʒ qd' ais? Si.quid? Chre.q̃ ſcis eos nũc diſcordare inter ſe? Si.ipſus mihi dauos (qui intimus eſt eorũ conſilijs)dicit:⁊ is mihi perſuadet,nuptias q̃tum queã vt maturẽ.Num(cenſes)faceret,filium niſi ſciret eadem hec velle? tute adeo iam eius audies verba.heus euocate huc dauum.Sed eccum,video ipſum foras exire.

profectum ex dicto Chremetis:qui catholicam.i.cõem ꝓtulit ſniã.ʒ.i.ob id q͛ amãtiũ ire ⁊c.Oro te vt eamus ante.i.preueniamus:dum.i.q̃diu tẽpus.i.opportunitas daꝶ dum q; libido.i.effrenis voluptas:⁊ laſciuia eiꝰ. pãphil.eſt occluſa.i.cohibita repreſſa ꝯtumelijs.i.probris.vltro citroq; datis deinus vxorẽ priuſq̃ ſcelera.i.ſcelerati mores ⁊ lachryme:harũ.ꝑ hunc Glycery inuidioſe dictũ ẽ vt i eunuccho nõ perpeti meretricũ ꝯtumelias: cõficte.i.ſimulate dolis.i.aſtutijs fraudibus ad decipiẽdũ reducãt.i.redigãt aĩu egrotũ q͛ amore.ſauciũ ad miſericordiã.i.vt miſeraꝶ eiꝰ glycery.O chreme ſpero.i.confido ipm pãphilũ deuinctum.i.alligatum irretitum allectum cõſuetudine.i.cõuerſatione et filie ⁊ coniugio.i.matrimonio liberali.facto cum libera ⁊ non ſerua qualis forte putabaꝶ peregrina illa Glyceriũ vel cõiugio liberali.i.liberaliꝶ facto ſpero itaq; ſeſe ⁊ euinctũ deĩn,vl'dehinc.i.poſtea facile emerſurũ.i.erupturum ex illis malis que in amore ſũt.chre.hoc videꝶ tibi ita futurũ ſupple at.i.ſed ego arbitror neq; illum Pamphilũ poſſe habere hãc filiã meã vꝶ contradici poteſt hanc non poſſe habere illum perpetuo:ideo amphibologia ex induſtria vſus eſt vt vtrũq; oſtenderet:et arbitror inq̃ me chremetẽ nõ poſſe perpeti.i.vſq; ad finẽ pati vt filiã habeat ſecũ.ſ.q͛ eiuſmodi mores poſt cõnubia ſit proſecuturus.Si.ergo qui.i.vnde vel quomodo ſcis iſtuc pro iſtud niſi feceris periculum.i.tẽtamẽtũ ſeu experientiã.Chre.⁊ eſt graue.i.moleſtũ iſtuc periculũ.i.tentamẽtũ fieri in filia mea.Si.nẽpe.i.certe reſpõſioni q; aptũ eſt deniq;.i.tãdẽ oĩs incõmoditas.i.importunitas redit huc.i.in meipſum recidit:nam huc de perſona loquentis dicitur ſi diſceſſio.i.ſeparatio eueniat.ſ.qd diſceſſionẽ euenire dij prohibeãt.i.auertãt.parẽteſis eſt per emphemiſmũ.At ſi.i.ſʒ ſi corrigaꝶ.i.reſipiſcat propter filiam tuam.quot commoditates id eſt opportunitates inde procedẽt.ſ.alij habẽt vide quod ipſum ſatis quadrat q̃tum ad ſententiam principio:id eſt in primis reſtitueris: id eſt reddes cõiunctiuum pro indicatiuo anacoluthõ

Dauus. Simo. Chremes.

¶ In hac ſcena Dauus ſeni inſultans vt nuptias acceleret hortatur: cui facile acquieſcit Simo.Dauo cõſiliũ ſuum prodit conaturq; fictis veras efficere nuptias que res Dauum anxium ⁊ exanimatum reddit.

filium amico tuo,quem,ſcʒ filium vides laſciuia perditum iri inuenies tibi generum firmum.i.ſtabilem ⁊ virum.i.maritum filie tue.Chre.Quid iſtic verbũ concedentis eſt ⁊ velut victi ita vt iſtic abundet: vel ſenſus.qd iſtic facis ſup.quaſi conceſſionẽ tandem ſubiuncturus. Uel quid iſtic:id eſt iſte dicit ſup.admirando:ſi induxit per ſincopẽ ſup.animum.i. ſi tibi imperaſti vel tibi perſuaſiſti iſtud eſſe ita vtile nolo vllum cõmodum claudier ꝓ claudi per paragogen.tibi in me.hoc eſt nolo tuum conmodum retardari per me.Si.O chr. merito.i.iure ſemper maximi feci te.i.plurimi exiſtimaui.chre.ſed quid ais.Simo.Quid.chre.qui.i.quo ſcis eos nunc diſcordare inter ſe ſcʒ.pam.⁊ Gly.⁊ eos dixit quod maſculinũ genus preponderare dʒ feminino.Si.ipſus Dauus quaſi qui maxime ſciat qui eſt intimus:id eſt familiariſſimus propinquiſſimus cõſilijs.id eſt propoſitis ſcorum Pamphi.⁊ Gly.dixit mihi: et his perſuadet mihi vt maturem.i.accelerem nuptias:q̃tum queam. Nũ.id eſt nunquid:quaſi dicat non cenſes.i.iudicas qd ſup.faceret niſi ſciret filiũ vel hec eadem.Adeo certe tute:id eſt tuipſe iam.i.nũc audies verba eius.Deinde admonet alios ſeruos vt euocet dauum ad ſimonẽ.Heus aduerbiũ vocantis ⁊ attentionem petẽtis.euocate.i.accerſite dauum huc.i.ad me atq; eccum.i.ecce hic prope video ipſu͡ʒ exire foras.Ipſe eñ iuſſu ſimonis abierat intro:vt pararet poranda.

¶ Aſcenſius

Iubeo Chreme ⁊c.Egreſſu erat chre.ad diſquirendum quid ſibi vellet quod fama eſſet filiam ſuam eo die a Pamphilo deducendam quum ipſe id neſcire ⁊ pollet ⁊ ita ſimo ad ipſum profectus occurrit ⁊ prior ſalutat eundem.Accerſi iube.Accerſo tertie eſt: vnde hic infinitiuus paſſiuus nec reperitur quarte apud idoneos.Amantium ire amoris re integratio eſt. Aptum prouerbium.Eſt autẽ in locutiõe zeuma ab inferiore.Et boni textus hñt redintegratio d interiecto ꝓpter meliorẽ ſonũ.Illud autem reciprocum ſeſe dependet ad emerſurũ non ad deuinctum:q͛ ordo eſt deuinctum coniugio liberali emerſurum.i.elaturum ſeſe ex turpi vita . Preterea illud nempe incommoditas omnis huc redit.non intelligo:vt huc ſit in me:ſed huc.i. ad hanc rem quam dicam.i.peſſimum quod inde euenire poteſt vt fiat hoc eſt ſi eueniat diſceſſio ſeu diuortium:quia non in ſimonis tantum:ſed etiam in Chre.⁊ filie eius damnum fieret.Quot cõmoditates ⁊c. pulchre deſcribit legem amicitie:que vult vt plus cõmodi cõſequaꝶ qui petit q̃ dãni accipiat qui dat:nam aliter non eſſet petendum.

Tertius actus

AD te ibam ⁊c. Hic locus eſt in quo iam ad diſcrimen mali producta comedia in meliorem partem iam incipit inclinare. Da. Ibā. ego dauus ad te. ſimonem. Si. quid nam eſt. Da. cur vxor non acceſſitur. i. ad uocatur vel adduci curat. Iam aduesperaſcit. i. ad veſperum inclinatur dies. Si audin. i. audi o ne tu chremem illum. Da. Ego ſemp grauis eſt inceptio orōnis que exordium ſumit a pronomine ego dudum i. pauloante. Aduerbia tpis aut certa ſunt vt hodie cras: aut incerta vt dudum nuper. Itaque incertis certum addit tpus: vt iamdudū iam nuper. O daue veritus ſum non nihil. i. al. qd timui ne quid a te fieret ſed breuitati ſtuduit poeta: vt alibi. uetui a chryſide ne. i. q̄ faceres idem qd vulgus. i. ma or pars ſeruorū ſolet. ſ. vt. i. q̄ deluderes. i. ludibrio oſtenderes me ſenē dolis. i. aſtutus malis ppterea q̄ filius amat. i. amore captus eſt. Da. egon. i. ego ne facerē. i. facere. velit iſtuc vez te deludere dolis. Si. credidi q̄. i. ⁊ ego adeo. i. valde metuēs: id ne. ſ. deciperet celaui vos ſeruos id ſup. qd dicā nūc. Da. Quid eſt? Si. Nā ppemodū. i. vt admodū vt vult Donatus vel ferme ppe habeo iaz fidem tibi. i. credo tibi Da. tādē cognoſti. i. noui ſti. q. i. qualis ſiem. hoc eſt ſim. Si. nuptie nō fuerant future. i. faciende. Da. quid id eſt cur nō fuerant future? Si. ſed ſimulaui nuptias futuras ea gratia. i. cauſa vt pertētarē vos. i. perfecte de vobis periculum facerē. Da. quid ais. Si. ſic res ē. Da. vide nunq̄ quiui egomet intelligere iſtud. Uah. interiectio indignantis vel increpātis ac deridētis. conſiliū. i. propoſitū cōmētum: callidū. i. aſtutia ⁊ ca id tate plenū. hoc aūt dictū exclamatione tollēdū eſt. q. d. cōſiliū illud eſt multū callidū ⁊ irridet dauus ex pacto ſimonē. cum eū non latebat eiuſmodi cōſilium. Si. audi hoc vt. i. poſtq̄ iuſſi te dauum introire huc. i. in domū parandorum obſoniorum gratia hic Chre. fit obuiam. i. occurrit ⁊ preſto eſt mihi oportune. i. tēpeſtiue. Dau. he n dolentis interiectio nōnam. i. nunquid perimus. i. perditi ſumus. ⁊ nam adiectio eſt ſyllaca vt quinā. Si. narro huic chremeti que tu dudū i. pauloante narraſti mihi. Da. quidnā audio: alij audia. Si. oro vt ipſe chre. det gnatum virḡ exoro. i. obtineo id. Da. occidi. i. perij. perdit⁹ ſum Si. hem indignantis interiectio hic eſt quid dixiſti. Da. inq̄. i. dico vl' dixi optime factum eſſe ſc3. Si. Nunc nulla eſt mora per hunc. i. non ſtat per chremetē quominus nuptie fiant. Chre. nunc ibo domū dicā vt apparent̄ obſonia. ſ. atq̄ renuntio. i. ſignifico huic filie mee. ſ. Si. O. daue nunc te oro. qm̄ tu ſolus effeciſti. i. faciendo perfeciſti has nuptias. Da. dauus interrūpens ſermonē dicit. ego vero ſolus effeci nuptias: hoc aūt dicit nō ad confirmationē ſ3 ad increpationē. Si. ſubdit ſimo qd fuerat dauus rogaturus porro. i. deinceps in futurum. vel hortādi eſt aduerbiū enitere: id eſt, labora: quaſi difficile ſit ⁊ conatu opus corrigere id eſt ad vitam rectam redigere mihi gnatū. ſ. pāphilum. Da. hercle. i. per herculem faciā ſedulo i. iſtāter quaſi ſine dolo. Si. potes corrigere nūc dum animus eius eſt irritatus. i. commotus ira ſiue concitatus ⁊ prouocatus. Da. quieſcas. i. conquieſce neq̄ de hac re labores. Si. igit̄ age. i. vel dic vel loquere vel eſt aduerbiū hortātis: quo ad hortatur eum: vt faciat qd pollicet̄ vbi ipſus pamphilus eſt nunc. Da. mirum. eſt. i. miror ni. i. ſi non eſt domi cum ſine inimicitie illi cum amaſia. Si. Ibo ad eum filiū atq̄ dicam itidem. i. ſimiliter illi hec eadem que dixi tibi. Da. nullus. i. non ſum plus: eſſe eū nullum eſt minus q̄ periſſe. Nam qui perit corpus habet reliquum. qui vero nullus eſt ita non eſt ac ſi natus non ſit quid cauſe. i. que cauſa eſt. quin. i. cur non proficiſcar tanquā reus egra et difficilis recta via. i. plana hinc. i. ex hoc loco in piſtrinum. i. in ergaſtulum piſtorum ad circum agendas truſatiles molas: nihil loci. i. nullus locus hoc eſt nulla opportunitas relictum eſt preci quaſi nūc preces apud pam. non ſint valiture iam perturbaui omnia conieci. i. impetu ⁊ iniuria immiſi filium herilem. i. pam. filium heri mei. Si. in nuptias feci vt nuptie fierent hodie hoc pam. inſperante atq̄ inuito. i. nolente. Hem iraſcētis ſibi interiectio eſt aſtutias omiſſo: vt hoīem neq̄ po hoīem neq̄ bona ironia pluraliter dixit aſtutias quaſi ei qui abūdat aſtutijs vna non ſufficiat ac ſuppetat quod. i. ſed ſi quieſſem. i. in ea re non laboraſſem nihil mali eueniſſet. Sed eccū. i. ecce hoc ante oculos video ipſum pam. occidi. i. perditus ſum. vtinam aliquid eſſet mihi hic quo. i. vt vel quo darem me precipitem nunc. i. precipitarem me mihi ipſi mortem conſciturus.

AD te ibā. Si. quidnā eſt? Da. cur vxor nō acceſſitur? iam aduesperaſcit. Si. audin tu illū? Ego dudū non nihil verit⁹ ſum daue abs te, ne faceres idē qd volgus ſeruorū ſolet: dolis vt me deluderes, ppterea qd amat filius. Da. Ego iſthuc facerē? Si. credidi, idq̄ adeo metuēs vos celaui, qd nūc dicam. Da. Quid? Si. ſcies: nam ppemodum habeo iam tibi fidem. Da. tādem cognoſti q̄ ſiem. Simo. nō fuerāt nuptie future. Da. Quid nō? Simo. Sed ea gratia ſimulaui, vos vt ptētarē. Da. qd ais? S. ſic eſt res. Da. vide, nunq̄ quiui ego iſthuc intelligere: Uah cōſilium callidum. Sim. hoc audi: vt hinc te iuſſi itroire, opportune hic fit mihi obuiā. Dau. hē, numnā perim⁹? Si. narro q̄ tu dudū narraſti mihi. Da. quidnā audio? Si. gnatā vt det oro, vixq̄ id exoro. Da. occidi. Si. hem, quid dixti? Dauus. optume iq̄ factum. Si. nunc per hunc nulla eſt mora. Chremes. Domum modo ibo: vt apparentur, dicam, atq̄ huc renūtio. Si. nunc te oro daue, quoniaz ſolus mihi effeciſti has nuptias: Dauus. ego vero ſolus. Simo. corrigere mihi gnatum porro enitere. Dauus. faciā hercle ſedulo. Simo. potes nunc, dum anim⁹ irritatus eſt. Dau⁹. Quieſcas. Simo. Age igitur: vbi nunc eſt ipſus? Da. Mirum ni domi eſt. Simo. ibo ad eū, atq̄ eadē hec, que tibi dixi: dicā itidem illi. Dauus. Nullus ſum. qd cauſe eſt, quin hinc in piſtrinum recta proficiſcar via? Nihil eſt preci loci relictum, iā perturbaui omnia: herum feſelli: in nuptias conieci herilem filium. Feci hodie, vt fierent, inſperante hoc, atq̄ inuito pāphilo. Hē aſtutias, qd ſi quieſſem, nihil eueniſſet mali. S3 eccū ipſum video, occidi. Utinā mihi eſſet aliquid hic, quo nunc me precipitem darem.

Pamphilus. Dauus.

¶ Aſcenſius.

¶ Ad te ibam ⁊c. Iocundum eſt ridere ſeruū aſtutū ⁊ callidum qui ſe ſpectat dn̄m decipere ab eodē decipi. vnde impatientiſſime perturbatur: ſed quia omnia facilia ſunt pergo.

Vbi illic eſt ⁊c. hec ſcena cuius perturbationis eſſe debeat ſupra poeta preſtruxit cū ad conſentiendum Daui conſilio tardum Pamphilum faceret. Pam. vbi illic ſcelus. i. ille ſceleſtus ⁊ illic pro ille ponitur, ⁊ ad intellectū refertur non ad verba. Nam illud eſſet dicendū: quēadmodū ſubiungit relatiuum maſculi gñis. ſ. qui vbi eſt ſilepſis per gña: cū qđ eſſet dicēdū ſi ad verba redigeret. In eo aūt ꝙ ſcelus ꝓ ſcelerato ponit̃: quidā dicūt emphaſim eſſe vbi ergo eſt ille ſceleratus Dauus qui perdidit. i. deſtruxit me. Da. perij Pam. atqꝫ cōfiteor hoc malū. ſ. obtigiſſe. i. attigiſſe mihi iure qſi dđ: qꝛ certe ſum tā iners. i. ſine arte ⁊ aſtutia: ⁊ tam nulli cōſilij. i. nullius prudētie ꝗ mihi cauere nequeā: vbi nulli in genitiuo ponit̃ vetuſte pro nullius. Nā vetere nulli nullo ⁊ ſoli ſolo declinabāt more adiectiuorū nominū nec ſola hec ſed ⁊ alia nōnulla in ius nūc genitiuum terminātia ſeruon. i. ſeruo ne. i. vix ū eſt prudētie ſubaudi me cōmiſiſſe. i. crediſſe fortunas meas. i. ſucceſſ⁹ nicos vel cōditiones ſtatus meos: ſeruo futili. i. leui inſtabili tractum a vaſe quod futile dicitur. Illud vero ſacrorū eſt: ⁊ a vaſo ſacrorū miniſtro deponit̃ ad terrā eſtqꝫ fundo acuto ⁊ patulo ore propterea in terra ſtare nō poteſt. quinimo ſtatim accūbēs effundit quicquid ī ſe liquoris eſt oblatū os ⁊ fundū acutū. Committere enim plus eſt ꝙ cōmendare cōmittim⁹ eñ que cū magno periculo volumus eſſe ſeruata. ego fero premium. i. pretium ſꝫ pretiū potius eſt pena ꝓ ſtultitia premiū pro virtute ⁊ ſapientia: honorē ⁊ lucrū premiū tñ generaliter qđ ꝓ bono aut malo facto reddit̃: fero igit̃ pretiū ob ſtultitiā: ſed ipſe ſeruus nūꝙ auferet. i. aſportabit in premium a me inultum paſſiue poſuit pro nō vindicatum. Da. Poſthac. i. in futurū ſat ſcio me fore. i. futurū eſſe incolumē. i. ſaluū: ⁊ non poſſe periclitaturū. ſi deuito. i. euado nunc hoc malum quaſi dicat tam difficile eſt hinc euadere: vt qui euaſerit videatur immortalis futurus. Pamphi. Nā quid ego nūc dicā patri: negabone me velle modo qui pollicitus ſum ducere: ꝗ fiducia. i. impudētia audeam facere id. i. negare: neſcio quid faciam nūc de me. Dona. aūt vult vt me ablatiuus ſit ſine propoſitione quaſi quid faciam me: id eſt per me ſolum. Da. equidē: id eſt certe nec neſcio mihi ꝙ quid faciā de me: per quod oſtēditur de me in dicto Pāphilo fuiſſe atqꝫ ago id ſedulo: id eſt inſtāter cogito: vt ſciam quid de me ſit facturum vel faciam dicam me inuenturū iam aliquid vt producam. i. proferam prolatem protendam differam aliquam moraꝫ huic malo.

¶ Quemadmodum hec ſcena perturbationis plena eēt futura ſupra poſuit poeta cum conſentiēdum Daui conſilio tardum induceret Pamphilum. hic nunc indignatur Pamphilus ſtomachaturqꝫ ꝙ ſeruo futili auſcultauerit.

Vbi illic ſcelus eſt, ꝗ me perdidit? Da. perij.
Pā. atqꝫ hoc cōfiteor iure obtigiſſe: qñquidem tā iners, tā nulli cōſili ſum. ſeruō fortunas meas me cōmiſiſſe futili? ergo pretiū
ob ſtultitiā fero: ſꝫ inultū id nūꝙ auferet. Da. Poſthac
incolumē ſat ſcio fore me, nūc ſi deuito hoc malū. Pā.
Sed qđ ego nūc dicā p̄ri? negabon velle me, mō q̄ ſuꝫ
pollicit⁹ ducere? q̄ fiducia id facere audeā? nec qđ me
nūc faciā, ſcio. Da. nec quidem me, atqꝫ id ago ſedulo.
Dicā aliqđ iam inuēturū, vt huic malo aliquā ꝓducā
morā. Da. Oh. Da. viſus ſuꝫ. Pam. Ehodū bone vir.
qđ ais? vidē me tuis cōſilijs miſerū impeditū eſſe? Da.
at iā expediā. Pā. expedies? Da. certe pāphile. Pāp.
nēpe vt modo. Da. imo melius ſpero. Pāph. Oh, tibi
ego vt credā furcifer? tu rem impeditā, ⁊ perditā reſtitues? Hem, quo fretus ſiem, qui me hodie ex trāquilliſſima re cōiecisti in nuptias. an nō dixi hoc eſſe futurū?
Da. dixi. Pā. qđ merit⁹ es? Da. crucē. Sꝫ ſine paululū
ad me vt redeā, iā aliquid diſpiciā. Pā. hei mihi, cur
nō habeo ſpatiū, vt de te ſumā ſuppliciū, vt volo? Nā
ꝙ hocce tp̄s precauere mihi me, haud te vlciſci ſinit.

Pamphi. ohe interiectio ſentientis eū quem querebat. Da. Dauus ſuperiora interpoſuit nō perceptus a Pāphilo. nunc di. viſus ſum. Pamphi. Ehodum particula eſt euocantis ad ſe bone vir: per ironiam et hoc ironia proſequitur cum omne contumelie genus leue in eum ducimus in quem ferimur iracundia, quid ais. id eſt loqueris dicis vel facis. viden id eſt vides ne me impeditum id eſt implicatum inuolutū: illigatum. irretitum tuis conſilijs. i. tuis ſuaſionibus. Impeditus autē ꝓprie eſt qui ita pedes habet illigatos vt progredi non poſſit ſed hic ad negotium retulit. Dauus at. i. ſed expediam. i. exoluam te iam breui vel celeriter. Pamp. expedies. Da. o Pāphile certe expediam. ſ. Pamphi. nempe. i. certe vt id eſt ſicut modo expediſti. Da. imo. i. ſed ſpero: id eſt cōfido me meli⁹ expediturum. ſ. quaſi iam bene expedieris. Pamph. oh. interiectio indignātis vel irati vt furcifer: qui dignus es vt circumferas furcam ignominie cauſa vt credam tibi hoc. Furciferi enim dicebantur ſerui qui ob leue delictū cogebantur a dominis ignominie magis ꝙ ſupplicij cauſa circa vicinos furcam in collo ferre ſubligatis ad eā manibus ⁊ predicare peccatū ſuum ſimulqꝫ monere ceteros ne quid ſimile admittāt. Reſtitues. i. reſarcies reparabis recuperabis: reſtaurabis rem impeditam. i. intricatam: inuolutā implicatam ⁊ perditam. i. de qua nulla reſtat ſpes. Hem. irati interiectio ⁊ indignantis: quo ſiem fretus: quia dixerat cuius conſilio fretus ſum. q. d. in quo poſſim amplius fiduciā habere qui Dauus hodie cōiecisti me in nuptias ex re tranquilliſſima id eſt que erat ſine vlla perturbatione an. i. vtrū non dixi. q. d. imo hoc eſſe futurum vcꝫ vt ab illa excludar ac cōcludar. Da. dixiſti illud futurum. ſ. Pamphi. quid meritus es. Da. crucem meritus ſum. i. vt cruci affigar: quod ſupplicium malorum ſeruorum erat: ⁊ precipue fugitiuorum. Sed ſine. i. patere vt redeam paululum ad me. i. vt animum reſumam ſine recipiam ⁊ ſedem mentis. Ad ſe enim redit qui eſſe amens deſiſtit. Iam. i. celeriter diſpiciā diſquirā. i. excogitabo: commentabor comminiſcar: conſiderabo aliquid. i. aliquod remedium ſeu aliquod conſilium Nam diſpicere eſt diſquirere conſilium. Deſpicere vero ſignificat deorſum aſpicere. Pamphi. hei mihi cur non habeo ſpacium. i. oportunitatem: tempus ocium: vt ſumam ſuppliciū. i. vt exigam penas vt perſequar penas de te. vt volo. i. ad arbitrium meum. Namqꝫ hoc tp̄s monet. i. admonet me precauere. i. prouidere mihi. haud. ſinit permittit me vlciſci de te. i. vindictam capere de te ſi ſit te abſqꝫ de tunc vlciſci ſignificat punire.

¶ Aſcenſius.

Vbi illic eſt ſcel⁹ ⁊c. Emphaticos ſcelus ꝓ ſceleſto poſuit. Vñ ad rē ad vocem reſpiciens dixit illic et quo maſculino genere. Nā ſi dixiſſet illud ſcel⁹ quod ⁊c. videret̃ de facinore nō de homine loqui. Cur nō habeo ſpacium. Vñ negat ſibi ſpaciū eſſe ne tragicū fiat opus. Hoc aūt dicto ingredit̃ forte ī quēuis angulum excogitatū cōſiliū ⁊ Dau⁹ idē facturus eūdē ſequit̃. Vñ hic finit̃ tertius act⁹ vt in ſequēti dicā lati⁹.

Occine eſt &c. Elegans pturbatio inqua inter ſe oēs oībus reddūtur offenſi. Cari. hoccine. i. vtrum hoc eſt credibile. q. d. eſt incredibile & nephandum aut memorabile. i. memorari dignū vt tāta vecordis i. mala cordis dicitur enim vecors mali cordis ſit innata cuiq̄ vt gaudeat malis alienis: atq̄ vt comparet. id eſt acquirat: aſſequatur ſua commoda ex incōmodis alterius. Ah dolentis interiectio: ne. i. vtrum id genus hominū eſt verū. i. verax. veridicum. Fidele. imo. i. ſed id genus hominū eſt peſſimū: q̄s. i. quibus hominibus pudor paululum adeſt modo. i. dūtaxat in denegādo. i. vt negēt ſe facturos poſt. i. deinde vbi. i. qn̄ tēpus eſt iam promiſſa perfici. i. pſtari: tum. i. tunc pſi coacti neceſſario quaſi dicti neceſſitate: ſe aperiūt. i. malitiā ſuā oſtēdūt quā prius texerūt in pectoris altitudine & timēt de negare & tū res. i. malitia ſua cogit eos denegare q̄ pmiſerāt ibi. i. tūc tum. deinde oro eorū eſt ipudētiſſima. i. inſolētiſſima petulātiſſima. Quis es tu. i. qua dignitate polles: q̄s es mihi. i. frāter an cognatiōe iunct⁹: cur optas ſup. vel petis tibi. i. pro te meā vēz vxorē. Heus. Hec pticula heus hic ſignificationē hz reuocādi aliquē ad attentionē ſiue cōſiderationē ei⁹ q̄ ſtatim eſt dicēdū. Egomet ſuz prim⁹. i. char⁹: beniuol⁹ mihi. Inde primi & ppinq̄ dicūt q̄ nobis chari eſſe dnt: atth. i. ſz tn̄ ſi roges. i. ſi percontēris: vbi eſt fides. i. fidelitas vitas: cōſtātia dictoꝝ & cōuētoꝝ: nihil illos pudet. i. nullo afficiunt pudore vbi nihil pōt capi pro nō: aut gtti caſus eſſe pōt q̄ſi nulli⁹ rei eas pudeat aut nolatiui: & tūc pudet vbū pſonale eſt. Hic vbi eſt op⁹ vereri denegare vēz vbi pmiſerūt nō verēt denegare illic vbi nihil. i. nō ē opus. ſ. vbi nōdū pmiſerūt: vbi verēt denegare. Sz q̄d agā. Adeāne ad eū: alterū ad abūdat vt expoſtulē. i. cōquerar hāc iniuriā. i. de hac iniuria cū eo Pā. Expoſtulare ē querelā apud eū ip̄z deponere q̄ fecit iniuriā. Poſtulare aūt eſt querelā dicere de altero apud alterū vt ingerā. i. iniciā mala multa tanq̄ tela illi Pam. q. d. vt multis pbris eū afficiā. Atq̄ aliq̄d dicat expoſtulādo & ingerēdo mala mlta: nihil pmoueris. i. pfeceris vel pfueris. Et q̄ vulgo dici ſolet: nihil lucraberis. Rn̄deo ſubaudi q̄ multū pmouero inq̄. i. pfecto qm̄ certe. i. ſaltē fuero moleſt⁹ ei. Pāphilo. i. eū ſaltē aliq̄ affecero moleſtia atq̄ morē geſſero. i. cōplacuero obſecut⁹ fuero ſatiſfecero aio meo. pā. O Cari. ego ipudēs. i. male pud⁹ & incaut⁹ male pſpiciēs reb⁹ meis pdidi. i. deſtruxi & me & te: niſi q̄d. i. niſi aliquātulū: dij reſpiciunt nos. i. niſi dij ſint adiutores: q̄ reſpiciēdo mortales iuuāt. Ca. ita ne. i. verū ē ita. Et diſtinguēdū ē hic atq̄ ſubiūgēdū ipudēs me pdidiſti iq̄. q. d. nō imo cōſulto id effeciſti tādē cā. i. occaſio inuēta eſt vt me pderes: ſoluiſti. fregiſti: violaſti: non pſtitiſti fidē. i. ſanctā pmiſſionē: vel ſoluiſti fidē. i. fidelitatē q̄ iūcti eram⁹ tāq̄ vinculo q̄dā. Et ſi mihi ſoluiſti fidē. i. pmiſſionē. nā pmiſſōib⁹ obligātur hoīes. vt pz i iure de ſtipulationib⁹. & tō nō ſoluit fides qn̄ nō bſtat ſz cōtēnit. Pā. q̄d tandē: ibi tādē hz q̄dā vrgēs & accelerās rn̄ſionē. i. rn̄de paucis & ſine lōgis ābagib⁹ cur ſolueriz fidē. Ca. etiā poſtulas. i. ptēdis educere me nūc. i. decipe iſtic dictis. i. tuis verbis. Pā. q̄d iſthuc eſt. Cari. poſt q̄ dixit me amare. i. amore capi iſta amica cōplacita eſt tibi vt & mihi: heu me miſerū. i. dico vel fateor me miſerū & exclamādo pferēdū eſt me miſerū: q̄ ſpectaui. i. cōſideraui aīm tuū ex animo meo. i. putaui te geſtare aīm adeo fidelē vt ego habeo cōiecturā eī ex meo aio capiebā. Pā. falſ⁹ es. i. deceptus O Ca. q̄ eam de me habes opinionē malā. Ca. nōne hoc gaudiū. ſ. eam hēre q̄ amo viſum eſt tibi ſatis ſolidū. i. integrū idoneū plenū niſi lactaſſes. i. pduxiſſes: induxiſſes: oblectaſſes: & tuis ſuauib⁹ ſmonib⁹ me fouiſſes & allexiſſes: interdū eī lactare vltra notā ſignificationē ē iducere i aliquā volūtatē a lactādo: vñ & oblectare dr. niſi q̄ lactaſſes me amātē. i. amore captū: & pduceres. i. pduxiſſes me ſpe. i. ſpectatiōe falſa. i. fallaci & decipiēti: ibi. n. falſ⁹ actiue capit ſz ſupi⁹ paſſiue hēas pmiſſio al irati. Pā. hēam. i. dicis vt habeā. ah iteriectio dolētis: neſcis i q̄tis malis ego miſer verſer. i. aſſidue ſiz & voluter & q̄tas ſolicitudīes me⁹ carnufex. i. tortor i me q̄ vēz ita me torq̄at: q̄ſi faciēs carnē carnifex dr mortuoꝝ. n. poti⁹ caro ē vt corp⁹ viuoꝝ q̄tas ſolicitudīes me⁹ carnufex. i. carnufex i me cōfecit. i. cōparauit ꝯtrit mihi: cōflauit mihi ſuis cōſilijs. i. ſuaſiōib⁹. Ca. q̄d iſthuc. i. cur iſtud ē tā mirū ſi capit exēplū de te. i. ſi te imitat. Pā. haud dicas iſtō ſi cognoris p ſincopā p cognoueris me. i. igeniū meū ſiue nām & amorē meū q̄ cōplector glycer. Car. ſcio q̄ ſup. altercaſti: alij altercat⁹ es. nā alterco nō dicim⁹. i. cōtēdiſti dudū. i. paulo añ cū pre & his pter ppea nūc ſuccēſet. i. iraſcit tibi nec q̄uit. i. potuit coger te hodie vt duceres illā philomenā. Pā. imo. et. ſz ēt vt pp terea ſcias q̄ ſupli⁹ he nuptię nō appabant mihi appari cū dtō caſu ſz cladē & pnicię ſigt vt p. Mihi ſacra pari. q. d. q̄ re. ſ. q̄z

Quartus actus. Charinus. Pāphilus. Dau⁹.

In hac ſcena elegans perturbatio eſt in qua inter ſe Si. Pāphilus. Dauus. Carinus. Byria. Chremes omnes omnib⁹ redduntur offenſi ſed potiſſimum Carini in Pamphilum cōtinetur iurgium.

Occine credibile ē, aut memorabile, tāta vecordia inata cuiq̄ vt ſit, vt malis gaudeant, atq̄ ex incōmodis alterius, ſua cōparēt vt cōmoda? Ah: id ne verū eſt? imo id genus hoīm eſt peſſimū, in denegādo modo q̄s pudor eſt paululū: poſt vbi tēpus pmiſſa iam perfici, tū coacti neceſſario ſe aperiunt & timēt: & tū res cogit denegare. Ibi tum eorū impudētiſſima oratio eſt: Quis tu es? quis mihi es? cur meam tibi? heus pxim⁹ ſum egomet mihi. Attamē, vbi fides eſt, ſi roges nihil pudet. Hic vbi op⁹ eſt, nō verēt: illic, vbi nihil op⁹ eſt, ibi verent. Sed quid agā? adeā ne ad eū, & cū eo iniuris hāc expoſtulē? igerā mala multa? atq̄ aliq̄s dicat, nihil pmoueris. multū: moleſt⁹ certe ei fuero, atq̄ aio morē geſſero. Pam. Carie, & me, & te ipudēs, niſi q̄d dij reſpiciūt pdidi. Ca. ita ne? impudēs: tādē inuēta eſt cauſa, ſoluiſti fidē. Pā. quid tādē? Ca. etiā nūc me ſubducere iſtis dictis poſtulas? Pā. q̄d iſthuc eſt? Ca. poſtquā me amare dixi, cōplacita eſt tibi. heu me miſerum, q̄ tuū animū ex animo ſpectaui meo. Pā. falſus es. Ca. nō tibi ſatis eē hoc viſū ſolidū eſt gaudiū, niſi me lactaſſes amātem, falſa ſpe produceres? habeas. Pam. habeā? ah neſcis quātis in malis verſer miſer, quātaſq̄ hic ſuis cōſilijs mihi cōfecit ſolicitudīes me⁹ carnufex. Ca. q̄d iſthuc tam mirū eſt, de te ſi exēplum capit? Pā. haud iſthuc dicas, ſi cognoris me, vel amorē meū. Ca. ſcio, cū pre altercaſti dudū: & is nūc pptērea tibi ſuccenſet: nec te quiuit hodie cogere, illā vt duceres. Pam. imo etiā quō tu minus ſcis erūnas meas he nuptie nō appabant mihi, nec poſtulabat nūc q̄ſq̄

ignoꝛas illud tu ſcis minus meas erūnas.i.miſerias: nec quiſq̄ poſtulabat nunc dare vxoꝛē.Ca.ſcio.q.d.intelligo bñ tu coactus es tua ſolius volūtate.Pā.mane.i.auſculta adhuc parū nec diſcede nondū.i.nō adhuc ſcis rem vti eſt.Ca.quidē.i.ego quidē ſcio te eſſe ducturū illam philomenā.Pā.cur enecas.i.crucias me audi hoc nunq̄ ſubaudi.Da.deſtitit.i.ceſſauit inſtare.i.inſtanter vrgere ſuadere tanq̄ parē oꝛare tanq̄ ſuperioꝛē:vt dicerē patri me ducturū vſq̄ adeo.i.intantū:vel quouſq̄ donec.i.quouſq̄ perpulit.i.impegit impulit me ad id faciendum.Ca.quis

vxoꝛem dare.Ca.ſcio:vt coactus tua volūtate es.Pā. mane nondum ſcis.Ca.ſcio equidem illam ducturum eſſe te.Pam.cur me enecas?hoc audi nunq̄ deſtitit inſtare,vt dicerem eſſe ducturū patri:ſuadere,oꝛare, vſq̄ adeo,donec ꝑpulit.Ca.q̄s hō iſthuc?Pā.dauos. Carin.dauos?Pamphi.interturbat.Ca.quamobꝛē? Pāphi.neſcio:niſi mihi deos ſatis ſcio fuiſſe iratos, qui auſcultauerim.Carin.factum eſt hoc daue?Da. factum.Car.hem,quid ais ſcelus?at tibi dij dignum factis exitum duint.eho dic mihi,ſi omnes hunc cōiectum in nuptias inimici vellent,quod niſi hoc cōſilium darent?Da.deceptus ſum,at nō defatigat⁹.Ca. ſcio.Da.hac non ſucceſſit,alia aggrediemur via.Niſi id putas,q2 pꝛimo proceſſit parū,nō poſſe iam ad ſalutem conuerti hoc malū.Pam.imo etiam:nam ſatis credo,ſi aduigilaueris,ex vnis,geminas mihi conficies nuptias.Da.Ego pamphile,hoc tibi ꝓ ſeruitio debeo conari manibus,pedibus,nocteſq̄ ⁊ dies capitis periculum adire,dum pꝛoſim tibi.Tuum eſt,ſi q̄d pꝛeter ſpem euenit,mihi ignoſcere.Parū ſucceſſit q̄d ago,at facio ſedulo.Uel melius tute aliud reperi,me miſſū face.Pam.cupio:Reſtitue,i quē me accepiſti, locum.Da.faciā.Pam.At iā hoc opus eſt.Da.Hē: ſed mane,concrepuit a glycerio oſtiū.Pamphil⁹.Nihil ad te.Da.quero.Pam.Hem,nunccine demū? Da. At iam hoc tibi inuentum dabo.

iſtic hō eſt de quo loqueris.Pam.Car.eſt dauus. Pam.Dauus interturbat.i.valde turbat oīa:nā inter hic eſt particula actiua adeo vt nō ꝓ mediocri ſignificatione ſit:ſed q2 maioꝛē habere nō poteſt.vt interfectus interceptus niſi inter capiatur pꝛo poſt:vt hūc iterfluuio tyberinus ameno.Ca. q̄obꝛem iterturbat.Pam.neſcio niſi ꝙ ſcio ſatis deos fuiſſe iratos mihi:q2 auſcultauerim.i.obedierim ei ſeruo.Carinus.o daue hoc factū eſt.Dauus factū eſt fateoꝛ.Carinus.Hem indignantis particula.O ſcelus.i.ſceleroſe ſerue:q̄d ais.At dij duint.i.dent tibi exitū dignū.i.perniciē dignā factis.Eho iteriectio intentionē audientis exponens:dic mihi hoc ſemper iniurioſum eſt.ſi oēs inimici vellēt hunc eſſe cōiectū in nuptias q̄d cōſilium darē niſi hoc quod dediſti.Da.deceptus ſū at nō defatigatus.i.nō ita factus vt nullas alias vias pꝛoſequi velim:imo ad alia experiēda paratus ſum.Ca.ſcio te:ſcȝ nō eſſe fatigatum.Da.nō ſucceſſit.i.q̄d conabamur non pꝛoſpere ceſſit hac via.i.hac rōne aggrediamur.i.adoꝛiamur ⁊ cunctamur alia via niſi putes id quod loquit̄ vcȝ q2 pꝛimo parum proceſſit.i.parū habuit momēti quod moliti ſumus hoc malū iam non poſſe verti ad ſalutem.i.ad pꝛoſperitatē ⁊ icolumitatē.Pāp.imo etiam iā ſatis credo ſi aduigilaueris.i.dederis operam adhibueris ingenium q̄d ſup.conficies mihi geminas.i.binas ex vnis nuptijs.q.d.ſi vigiles ſcio te adeo mea mala poſſes augere vt ex vno malo ad duo me deducat ita q̄d ſi non ſatis vnis crucier nuptijs binas mihi cōficias.Da.o Pam. debeo tibi hoc ꝓ ſeruitio.i.ꝓ ſeruitute vcȝ conari manib⁹ pedibuſq̄ in omnibus mēbꝛis ⁊ virib⁹ totis ⁊ noctes ⁊ dies.i.omni tēpoꝛe adire periculū capitis.i.ſubire moꝛtis periculum:dum id eſt dūmodo ꝓſim tibi id eſt ſim vtilis tibi.Tuū eſt.i. tuum officium eſt tue partes ſunt mihi ignoſcere ſi quid euenit pꝛeter ſpem.i.contra opinionem ⁊ voluntatem meam.ſi id quod ago.i.molioꝛ parū ſuccedit.i.parū pꝛoſpere cadit.at facio ſedulo.i. ex aio quaſi ſine dolo ⁊ iſtāter vel melius tute.i. tumet facis ſubaudi vbi vel poſſet coꝛreptiue capi.q.d.id q̄d molioꝛ ſedulo id facio vel poti⁹ tute ipſe facis: quia per me nihil feciſſem niſi pꝛomiſiſſes te ducturum:vt ego ſuadebam:vel tute ſup.facis melius q̄ ego. Deinde ei⁹ menti occurrit quicq̄ quod ei placebat ad turbandas nuptias ſcȝ pꝛolatio pueri ad oſtium:ideo ſubaudit reperi aliud.i.excogitaui ⁊ cōmētus ſum miſſum face me.i.dimitte me vt inuentum pꝛoſequar:neque vtaris opa mea. Pam.cupio.i.volo.ſed reſtitue me in quem locum me accepiſti.i.in eum ſtatū in q̄ me accepiſti:vł oīa mihi integra ⁊ ſalua redde qualia tibi tradidi cōſulturo.Da.faciam.i.te reſtituā.Pam.atq̄ iam hoc eſt opus vt hoc ſit nc latiui caſus.vel opus eſt hoc in ablatiuo.Da.hem ſed mane.q.d.patientiam habe modicū.Jam em̄ quicq̄ noui mihi occurrit:oſtium a glycerio cōcrepuit.i.glycerij oſtium apertum eſt.Pā.nihil ad te ſpectat ſup.ſi oſtium glycerij concrepuerit.q.d.nihil ad inuentionem tuam apertio illius oſtij facit.Da.quero.i.inueſtigo animo meo conſilium quo reſtituaris in pꝛiſtinum ſtatum.Pam.Hem dolentis vel indignantis particula nunccine demum.i.vnum nunc denique queris ſubaudi conſiliū ⁊ inuentionem vt reſtituat in pꝛiſtinum ſtatum.q.d.adhuc incipis cum iam conſilium excogitatum ⁊ inuentum eſſe foꝛet opus.Da.at iam.i.ſtatim nunc dabo tibi hoc conſilium id eſt quo reſtituaris in pꝛiſtinum ſtatum inuentum.i.excogitatum.

¶Aſcenſius.

Hoccine ec.Difficultas magna eſt in hac comedia in actionibus diſtinguendis vt Donatus dicit qui hoc pꝛincipium quarti actus ponit.Sed q2 Dauus ⁊ pāphilus hic loquunt̄ ⁊ non dicuntur ingreſſi nec videtur ratio cur idem facerent.videntur in pꝛoſcenio rem auſiſſe ⁊ ita nō eſſet nouus actus.Uerū dicemus introgreſſos:quod ex multis collig poteſt.Pꝛimo quia hic iterū incipit agi de amoꝛe Carini ſicut in pꝛincipio ſecundi actus.Secundo quia in fine pꝛecedentis ſcene non eſt facta mentio de Carino hoc eſt nulla facta eſt paraſceue ſequentis ſcene vt in eodē actu fieri ſolet.Tertio quia Dauus ⁊ Pamphilus nihil loquuntur de Carino aut eius aduentu:nec q̄ diu illa loquitur q̄d haud dubie feciſſent ſi in pꝛoſcenio manſiſſent.Dicentur ergo introgreſſi ⁊ nunc egreſſi:foꝛte vt conſpectum ſimonis fugerent.Sed ad rem ibi tamen eoꝛum impudentiſſima oꝛatio eſt quia videlicet depꝛehenſi ſunt.Unde de mulieribus dicit Juuenalis.Nihil eſt audacius illis depꝛehenſis.Iram atq̄ animos a crimine ſumunt.Ne autem tragica fiat exclamatio,Pamphilus pꝛioꝛ Carinum alloquitur id ꝙ molli ſermone qui iram frangere ſolet.Aliud autem vel melius tute aliud reperi ſic intelligo,vt reperi ſit imperatiui modi i hoc ſenſu:vł tute.i.tuipſe reperi id eſt excogitaui et inueni aliud ſcilicet conſilium melius.⁊ face.i.fac me miſſum.i.dimitte ⁊ abſolue me.Unde pamphilus Cupio ſcilicet melius aliquid reperire q̄ tu.reſtitue me in quē locum accepiſti me.Cetera in hoc actu tota manifeſta puto.

Quartus actus

Iam. In hac ſcena inſtauratio eſt adhortationis pamphili per miſidem: opus eſt enim exortari rurſus adoleſcentem ne ſub patris oppreſſione aſtringatur aut frangatur. Mi. Iam. i. ſtatim vel mox curabo. i. dabo operā inuentū. i. inuenire. ⁊ adductū. i. adducere tibi mecū tuū pāphilum vbi vbi. i. vbicūq; erit ⁊ bñ ibi dixit quaſi amāti modo. o mi animus. ſ. glycerium quā toto pectore amor ⁊ eſt mollis oratio ⁊ feminea muliebris implicata blandimentis noli macerare. i. excruciare te vel noli te angore afficere. pā. o Miſis. Mi. quid eſt. deinde viſo pamphilo dixit. hem. o pamphile optime. i. opportune ⁊ tēpeſtiue offers te mihi. i. obuiā mihi efficeris. pāphi Quid eſt? M: hera. i. Glyceriū iuſſit me orare te ſi ames ſe i. ci⁹ es amore captus: vt iam. i. nūc venias ad ſe ait ſe cupere videre te. pam. Uah interiectio lere pamus peri hoc malum. i. amor meus ⁊ glyceriū ſolicitudo integraſcit. i. integrat hoc eſt integrū redditur repetitur: reſtaurat refricat renouat. Siccine. i. vtrum ſic oportet ſup. illam Glyceriū atq; me pamphilū miſeros. i. afflictos. vbi maſculinū ppōſuerat feminino: vt mos eſt ſolicitarier. i. perturbari nūc tua opera. i. tua operatione tuo labore. ſ. Daui qui operam dediſti vt nobis hoc malū patereś: nam idcirco accerſor. i. euocor q. id eſt q: ſenſit ipſa glycerium nuptias apparari mihi. apparari ad honorē refertur: ⁊ ad timorē: ⁊ datiuo caſui ſubiunctū cladē ⁊ perniciem ſignificat. Uergi. Miſt ſacra parari. Ca. quidē. i. certe quibus nuptijs: quam. i. quātum facile potuerat quieſci. i. potuerat ſuperſederi ⁊ ſine turbatione ac labore abſtineri vbi tam potuerat ꝙ quieſci ipſonalia verba ſunt: ſi hic ſcꝫ Dauus quieſſet. i. qͤ miſſet neq; aliud fuiſſet moli͂t⁹. Dau. age. i. agedū hortantis eſt aduerbiū per ironiam ⁊ deriſionē. dictū: ſi hic pāphilus nō inſanit. i. deſipit furit iracūdus eſt ⁊ furore pcitus: ſatis ſua ſpōte. i. ex ſeipſo inſtiga. i. incita ⁊ ſubminiſtra iracūdie tormenta. Mi. atq; edepol ea res eſt. i. ipſa glyceriū nuptias ſēſit apparari: ⁊ ppterea nūc ipa miſera eſt i merore. i. in luctu ⁊ ſqualore ⁊ dolore. Pāp. o Miſis aſſeueratio eſt vbi a noie incipit eius cū quo fit ſermo adiuro. i. valde iuro nam ad actiua particula ē vt admirabiliter. i. valde mirabiliter ꝑ diuro igit tibi ꝑ oēs deos nunꝗ̄ me deſerturū i. derelicturū eam nō addit iterū nō ad maiorē negationē ⁊ ſimul vt ſubneciat qd ſequit: ⁊ eſt ſenſus nō eā vnꝗ̄ me deſerturum iuro tibi etiā ſi ſciā vel capeſſā ꝑ ꝗ̄mis oēs hoīes: hoc verecūde dixit propter patrem: eſſe mihi capiundos inimicos. i. mihi maliuolos vbi capiundos mutauit e in u vt mos eſt expetiui. i. optaui elegi mihi hāc glycerium: cōtigit. i. euenit vt potiar optata: qd mi euenit cōtigiſſe dr: mores noſtri cōueniunt magnam habent ſimilitudinē qd valet ad matrimoniū confirmandū. Illi valeāt. i. abeant diſcedāt a nobis: q: ⁊ diſcedentibus ⁊ mortuis vale dr eſt autē valeant renunciationis ⁊ imprecationis verbū q vo lunt diſſidiū. i. diſcordiam a diſſideo diſſideo qd ſignat diſcrepo diſcrepas diſcordo diſcordas. inter nos: ſcꝫ Glyceriū ⁊ me: nemo adimet. i. abſtrahet mihi hanc niſi mors. Carinus. reſipiſco. i. vires reſumo recreor ſenſus mei reuocant ſpiritū ⁊ bene reſipiſco ait: qd ſignificat i priſtinū ſenſuꝫ bonū redire. q. d. ſe paulo ante inſaniſſe ⁊ deſipuiſſe pro dolore pam. reſpōſum apollinis nō eſt magis verum ꝙ hoc. i. meū ſi poterit fieri vt ne id ē quod nō pater credat per me ſtetiſſe: id eſt ꝑ me factū eſſe quominus: id eſt vt nō he nuptie fierēt volo. i. bñ cupio illud ne fieret: ſꝫ id non poterit fieri faciā id qd eſt in pcliue. i. qd impendet faciendum qm iam res eo inclinata ppe vī: vt id ſit neceſſe quo eā nō deſerā. Deinde oñdit qd ſit i pcliue: vcꝫ vt pater credat ꝑ me ſtetiſſe q minus fierēt nuptie. do. i. qualis videor. Ca. videris eque i. ita miſer. at ꝙ. i. vt ego Dauus. qro. i. alo meo ingenio cōſiliū. i. viā rōnē modū quo poſſim te reſtituere in bonū ſtatum. Ca. es fortis. i. validus magnanimus q nullo infortunio deprimeris. pā

Miſis. Pamphilus. Carinus. Dauus.

Ar. In hac ſcena inſtauratio eſt adhortationis pamphili per miſidem: opus enim erat rurſus adoleſcentem exhortari ad amorem glyceriū ne ſub patris impulſione opprimatur: frangatur q; itaque victus per miſidem ſpondet ſe nunquam amicam deſerturum etiam ſi omnes homines ſibi ob id reddat infeſtos.

Iam vbi vbi erit, inuentum tibi curabo, et mecum adductum tuum Pamphilum: tu modo anime mi noli te macerare. Pāphilus. Miſis. Mi. quid eſt? hem pāphile, optume mihi te offers. Pamphil⁹. Quid eſt? Mi. orare iuſſit, ſi ſe ames, hera, iā vt ad ſeſe venias: videre ait te cupere. Pāphilus. Uah perij: hoc maluꝫ integraſcit. Siccine me, atq; illam opera tua nūc miſeros ſolicitarier? nā idcirco accerſor, nuptias ꝙ mihi apparari ſenſit. Carinus. quibus qdē quā facile poterat quieſci, ſi hic quieſſet. Dauus. Age, ſi hic non inſanit ſatis ſua ſpōte, inſtiga. Miſis. Atq; edepol ea res eſt, ppterea nūc miſera i merore eſt. Pāphilus. Miſis: ꝑ oēs tibi adiuro deos, nunꝗ̄ eā me deſerturū: non, ſi capiundos mihi ſciam eſſe inimicos oēs homines. hāc mihi expetiui, contigit: cōueniunt mores: Ualeant qui inter nos diſſidium volunt: hāc, niſi mors, mihi adimet nemo. Carinus. reſipiſco. Pāphilus non appollinis magis veruꝫ, atq; hoc reſpōſum eſt. Si poterit fieri, vt ne pater per me ſtetiſſe credat: quominus he fierent nuptie, volo: ſed ſi id nō poterit, id faciā, in pcliui qd eſt, per me ſtetiſſe vt credat. Quis videor? Carinus. miſer eque: atq; ego. Dauus. cōſiliū quero. Carinus. fortis. Pamphil⁹. ſcio quid conere. Da. hoc ego tibi pfecto effectum reddam. Pāphilus. iaꝫ hoc op⁹ eſt. Dauus. quin iam habeo. Cari. quid eſt? Dau⁹. huic, non tibi habeo, ne erres. Car. ſat habeo. Pāphilus. qd facies? cedo. Dauus. dies hic mihi vt ſit ſatis, vereor, ad agendum: ne vacuum eſſe me nūc ad narrādū credas. proinde hinc vos amolimini: nam mihi īpedimēto eſtis. Pamphilus. Ego hāc viſam. Da. quid tu? quo hinc te agis? Cari. verū vis dicā? Da. imo etiā narrationis incipit mihi initiū. Ca. qd me fiet? Da. eho tu impudēs nō ſatis habes, ꝙ tibi dieculam addo, ꝗ̄tū huic pmoueo nuptias? Ca. daue. attñ. Da. qd ergo? Ca. vt ducā. da. Ridiculū. Ca. huc face, ad me vt venias, ſi qd poteris. Da. qd veniā? nihil habeo. Ca. Attñ ſi quid. Dau. age veniā. Ca. ſiquid, domi ero. Da. tu miſis, dū exeo parūp opperire me hic. Mi. qpropter? a. Da. ita facto

philus ſcio q̄d conere.i.moliaris.Dauus ꝑfecto.i.certe: ego reddā tibi hoc qđ molio: effectū.i.perfectū. Pam. Jam hoc eſt opus.Dauus.quin.i.quinimo,iam habeo.i.iam excogitatū eſt conſiliū qđ querebā. Carinus quid eſt qđ habes.ſ.dauus,habeo.i.cōmentus ſum aliq̄d huic.i.ꝓpter hūc pāphilū nō tibi.i.ꝑꝑ te ne erres.i.deciparis. Carinus.ſat habeo.i.ſufficit mihi qđ ſit dilatio nuptiarum. pāphilus.cedo.i.dic.q̄d facies daue.Da.vereor. vt.i. ꝙ nō hic dico ſatis ſit.i.ſufficiat ad agēdum qđ.ſ.agere volo:ne.i.nedū.hoc eſt nō ſolū credas me nō eſſe vacuū.i. ocioſū ad narrādū nūc ꝓpoſitū.Alij habēt tm̄: ⁊ tūc ne ꝓhibentis eſt.q.d.noli credere me ocioſū ad narrādū:proinde.i.iō: q: hic dicos nō ſatis eſt mihi vos pamphil. ⁊ Carine amolimini i.diſcedite hinc.i.ex loco. Amoliri dicūt qui cū magna difficultate ⁊ molimine ſummouēt ac tollunt de medio. Cum eñ res aliqua iacēs in medio magnitudine ⁊ mole ſua affert moleſtū impedimētū:niſi cū magna difficultate diſcedit dicit amoliri nō abire aut diſcedere. Nā diſcedit q̄ facile abit de medio. molitur aūt q̄ vix recedit nā eſſes mihi impedimēto. Pamphi.ego viſā.i.ibo ad vidēdū hanc.i.meā Glycerium. Dauus. quid tu carine ſcȝ ages quo agis.i.fera ducas te hinc. Agere ſe eſt ꝓprie tarde diſcedētis ac triſtis. Ca.vis vt verū dicā.Da.imo ⁊ iam incipis mihi initium narrationis.Carinus.q̄d fiet de me.Da. eho tu impudens.i.inuerecundus et procax ac moleſtus in rogādo nō ſat habes.i. nō tibi ſufficit qđ addo.i.adhibeo ⁊ prorogo tibi dieculam i.tēpuſculū. Nam diecula ſignificat paruū tēp⁹ ſeu paruā morā quaſi parua dies.i.tēp⁹ in feminino genere quantū tp̄is ſcȝ promoueo. i.differo nuptias huic ſcȝ pāphilo.Ca.attamē.Da.Dau⁹ intercipit ſermonem carini dicēs q̄d ergo petis ſ.tibi fieri aliud.Ca.vt ducā philomenā. i. habeā in coniugē.Da.ridiculū cū exclamatione ⁊ irriſione legēdū eſt.⁊ deeſt hominē.i. o hominē ridiculū.i.plurimū ridendum ⁊ illudēdū.Da.fac vt ad me venias huc ſi quid poteris. i. vel ſi aliq̄d poteris inuenire:vl' ſi aliquo modo poteris huc venire.Da.quid.i.cur veniam ad te nihil habeo i.nihil ſum cōmentus quod tibi ex re ſit.Car.at tamē ſi q̄d habueris:ſcȝ venito.Da. age.hortātis aduerbium ⁊ vix concedētis veniā ad te ſcilȝ. Ca.ſi quid habueris ſcȝ ero domi.i.cōtinebo me domi quo me poſſis facile conuenire.Da.tu Mi. operire.i.expecta me hic parumper.i. aliquandiu. Miſis q̄propter.i.quare te operiar.Dau⁹. opus eſt facto.i.facere ita.Miſis. matura. id eſt propera cum moderatione.Da.inq̄.i.dico tibi: adero.i.preſens ero:id eſt ſtatim hic.

opus eſt.Mi.Matura.Da.iam,inquam, hic adero.

Miſis. Dauus.

☞ hec ſcena adminiſtrationem doli continet:ideo fit vt deme reatur Chremes filiā ſuam dare Pamphilo: ⁊ Dauus cū Miſide fraudem cōminiſcitur.Attende etiam Miſidi non minimas partes in hac comedia tribui.

Nihil ne eſſe propriū cuiq̄?dij veſtrā fidē. ſūmū, bonū eē here putabā hūc pāphilū, amicū,amatorē,virū ī quouis loco paratū: Uerū ex eo nūc miſera quē capit dolorē?facile hic plus mali eſt:ꝙ̄ illic boni.Sȝ dau⁹ exit.mi hō, q̄d iſthuc obſecro eſt?quo portas puerū?Da.Miſis, nūc op⁹ ē tua mihi ad hāc rē exprōpta memoria:atq̄ aſtutia.Mi.quidnā incéptur⁹? Da.Accipe a me hūc ocy⁹,atq̄ āte nr̄am ianuā adpone.Mi.obſecro,humi ne?Da.ex ara hinc ſume verbenas tibi,atq̄ eas ſubſterne.Mi. quāobrē id tute non facis?Da.quia ſi forte opus ſit ad herū iuſiurādū mihi nō adpoſuiſſe,vt liq̄do poſſiȝ,Miſis.intelligo.noua nūc religio te iſthec inceſſit,cedo?Da.moue ocyus te vt quid agam porro intelligas.Proh iupiter.Mi.quid?da. ſponſe pater īteruenit:repudio cōſiliū,qđ primū intēderā.Mi.Ne ſcio quid narres.Da.ego quoq̄ hic ab dextera venire me adſimulabo:tu vt ſubſeruias oratiōi,vtcunq̄ op⁹ ſit verbis,vide.Miſis.Ego,quid agas,nihil ītelligo. Sed ſi quid eſt quod mea opera op⁹ ſit vobis, aut tu plus vides,manebo:ne qđ veſtrū remorer cōmodū.

Nihil ne eſſe ꝓpriū ⁊c. hec ſcena adminiſtrationē doli habet quod fit vt deterreatur Chremes filiam ſuā pāphilo dare.Miſis nihil ne aduerbiū percontantis.i.ne verū ſubaudi nihil eſſe proprium.i.perpetuum cuiq̄.i.alicui dij veſtram fidē.admirationis aduerbiū cum exclamatione:vbi fides pro ope ⁊ auxilio ponit.Eſtq̄ ſenſus:o dij imploro ſup.veſtrā fidē.i.opē ⁊ auxiliū quo etiā modo poteſt capi in eo dicto proh deum atq̄ hominum fidem:vt ſuperius eſt explicatum: putabā hunc pamphilum amicū quātum ad animū amatorē quantū ad corpus virū.i.virilē ⁊ nō facile vincibilē paratum in quouis i.in quolibet loco eſſet ſummum bonū here.i.dn̄e.ſ.Glycerium verū.i.ſed quem dolorē.q. d. maximū ipſa miſera capit nūc ex eo pāphilo facile.i.liquido ⁊ manifeſte haud dubie clare:veteres etiā pro certo facile dicebāt: plus mali eſt hic.ſ.in dolore ꝙ̄ boni illic.ſ.in amico amatore viro:ſed Dauus exit a domo glycerij.Mi.homo obſecro.i. queſo ⁊ per ſacra rogo quid iſthuc mali eſt,quid.ſ.portas Dauus eñ portabat puerū inuolutum: quem dum euoluit miſis ſubdit quo.i.in quē locum portas puerū. Da:Miſis nunc eſt op⁹ mihi tua memoria.i. intelligētia ad retinenda ⁊ intelligenda mea precepta exprompta.i.in medium emiſſa ſeu prolata ab expromendo. Aliquid enim expromitur quod reconditum deducitur in medium ad hanc rē quā paro.ſ. ⁊ eſt etiā opus tua aſtutia.id eſt calliditate ad ſtrenue agēdum que imperabuntur tibi.Miſis.Daue quidnā.i.quid es incepturus.i.ſuſcepturus ⁊ inchoaturus. Dauus accipe.i.aſporta ⁊ recipe ex me ocius.i. velociter:comparatiuum pro poſitiuo hunc puerum, atq̄ appone eum ante ianuā noſtrā.Mi.obſecro.i.queſo:ne.i. vtrū apponam eum humi.i.ſup terrā. Dauus.ſume tibi(hoc tibi quaſi motū quendam ⁊ geſtū ſtomachātis habet)verbenas.i.herbas ⁊ frōdes.ex quibus hec ara coronatur.verbene eñ ſunt omnes herbe ⁊ frōdes facte ad aras coronādas:vel ſunt omnes herbe frōdeſq̄ ex aliq̄ loco pure decerpte dicte quaſi herbene.Sume ergo tibi verbenas hinc ex ara quā tibi oſtēdo que eſt ara Appollinis. Nā apollini comedia dicata eſt in cuius honorē arā cōſtituebāt:comediā celebrantes Apollini ergo comedia dicata eſt: ſicut libero patri tragedia;Atq̄ ſubſterne eas verbenas . i.ſuppone eas puero ⁊ apta ſub eo.Miſ.quā obrē.i.quare tuteipſe.i.tumet ⁊ eſt tātologia:nō facis.i.non apponis ante ianuā:tute.i.tutemet: tūc dicitur cum ꝓnomē reflectit ad eā perſonā ⁊ aquā ſumit:vt verbi grā dum dicim⁹ tu lege:⁊ ille nobis rīdeat:cur tute nō legis. Da. ſi forte ſit mihi opus iuſiurādū.i.ſi mihi ſit opus iurare:ad.i.erga herū.ſ.Simonē.vbi iuſiurandum pōt eſſe nt̄ūs vel accuſatiuus.Dicit eñ hec res eſt mihi opus vel eſt mihi opus hāc rē. Itē eſt mihi hui⁹ rei opus: ſȝ frequēti⁹ et magis oratorie dr̄:eſt mihi vt op⁹ hac re.Cic.i ep̄ls ait.Duce nob ⁊ auctor op⁹ ē reliq̄;duo magis ſūt poetarū aut hiſtoricorū, poſſiȝ iurare ſup.liq̄do aduerbiū.i.pure māifeſte (nā q̄ ſunt pura ⁊ defecata:liq̄da ſunt)me nō

appoſuiſſe puerū ad ianuā. Mi. intelligo .i. capio: cedo .i. dic: ⁊ eſt porrigētis manū. vñ iſthec noua religio .i. ſubit⁹ ⁊ inſolitus metus dei ⁊ reuerētia: vt timeas mētiri ⁊ peierare: inceſſit in te .i. ingruit: inuaſit incedit ab incido ſpectus tui. Da. moue te ocius .i. velociter: vt porro .i. deinde. aduerbiū ordinis al's tpis itelligas qd agā .i. agere ī ſe piā. Deinde dauus ſubito aſpiciēs chremetē venientē exclamat. Proh iupiter exclamatio eſt comica indignatione pariter ⁊ dolore oſtendens vbi iupiter pōt eſſe vocatiui caſus, quaſi o iupiter fer mihi opē. Mi. qd eſt? Da. pſ ſpōſe .i. philomene pmiſſe paphilo interuenit .i. intercedit repudio .i. recuſo: reijcio . cōſiliū .i. ppoſitu qd pri⁹ intenderā .i. tāq̄ rete qd tetēderā ad decipiēdos chremetē ⁊ ſimonē: tractū eī eſt vl' a ſagittis vel ab arcu. Mi. neſcio qd narres .i. recites loquaris. narrare enim aliena q̄ nobis nō ſunt neceſſaria dicim⁹. Da. quoq̄ .i. et aſimili labo .i. fingā me venire hinc .i. ex hoc loco a dextra parte ſcʒ. tu miſis .i. aladuerte: eſto cauta intellige ſuſpecta vt ſubſeruias .i. latēter ⁊ caute ſoneas obſequaris oratiōi mee qm oratiōe vtar: tu ſolis v̄bis: ſum eī diutius locutur⁹ q̄ tu: iō dixit vtcūq̄ .i. qualitercūq̄ op⁹ ſit v̄bis tuis ſcʒ. Mi. ego nihil intelligo qd agas .i. agendū proponas ſed ſi quid eſt quod .i. in quo ſit opus opera id eſt labore ⁊ induſtria vobis: aut ſi tu pl⁹ vides .i. ſi plus intelligis ⁊ ſapis q̄ ego manebo. id eſt hic premanebo vt vobis morem geram: ne quid .i. non in aliquo remorer .i. retardem: retineam veſtrum commodum.

Chremes. Miſis. Dauus.

☞ In hac ſcena inducitur Chremes audiens de puero pamphili ex glicerio: ob cuius interuentum ſecus ſcena illis fraudibus inſtructa eſt ne promiſſas compleat nuptias.

Reuertor, poſtq̄ que op⁹ fuere ad nuptias gnate, paraui, vt iubeam acceriſi. ſʒ qd hoc? puer hercle ē. mulier, tu ne appoſuiſti hūc? Mi. vbi illic eſt? Chre. nō mihi reſpōdes? Mi. Hē, nuſq̄ eſt: ve miſere mihi, reliquit me homo atq̄ abijt. Da. Dij voſtram fidem, quid turbe eſt apō forum? quid illic homi litigant? tum annona cara eſt quid dicam aliud, neſcio. Miſi. cur tu obſecro hic me ſolā? Da. Hē que hec eſt fabula? Eho Miſis, puer hic vnde eſt? quis huc attulit? Mi. Satin ſanus es, qui me id rogites? Da. quem igitur rogem, qui hic neminem alium video? Chre. miror vnde ſit. Dau⁹. dicturan quod rogo? Miſis. au. Dauus. cōcede ad dexteram Miſis. deliras: nō tute ipſe? Dauus. Verbum ſi mihi vnū, preterq̄ quod te rogo, faxis caue. Miſis. maledicis. Da. vnde ē? dic clare. Mi. A vobis. Da. ha. ha. he mirum vero, impudēter mulier ſi facit meretrix. Chre. Ab andria eſt ancilla hec, quantū intelligo. Da. Adeō videmr vobis eſſe idonei, in quib⁹ ſic illudatis? Chre. veni in tēpore. Da. Propera adeo puerū tollere hinc ab ianua. mane, caue quoq̄ ex iſthoc exceſſis loco. Mi. dij te eradicēt: ita me miſerā territas. Dau⁹. tibi ego dico an nō? Miſis. Quid vis? Dau⁹. At ēt rogas? cedo, cuiū puerum hic appoſuiſti? dic mihi. Mi. tu neſcis? Da. Mitte id qd ſcio. dic quod rogo. Mi. veſtri. Dau⁹. Cui⁹ noſtri? Miſis. Pamphili. Da. hē quid? Pāphili? Mi. Eho, an nō ē? Chremes. recte ego ſemp fugi has nuptias. Da. O facin⁹ aladuertēdū. Miſ. qd clamitas? Da. Quē ne ego heri vidi ad vos adferri veſpi? Mi. O homīē audacē. Da. verū vidi cāntharā

Reuertor &c. adeſt nūc ipſe Chremes cui⁹ cauſa ſcena fratrib⁹ inſtructa eſt ne promiſſas cōpleat nuptias. Chre. reuertor poſtq̄ param ea q̄ fuerūt opus ad nuptias gnate philomene: vt iubeā acceriſi .i. euocari vel pamphilū: vel potius filiam: ſed qd hoc eſt: viſo. q. d. hercle ornatius eſt hec pticula q̄ ſi per herculē iurātis ē aduerbiū pueri id mulier tu ne .i. verū appoſuiſti hunc puerū? Miſis q̄rit dauū q̄ deceſſerat: vt a foro venire videretur vbi illic .i. ille dauus? Chre. nō rñdes mihi. Mi. hem: dolētis ⁊ idignātis eſt interiectio: nuſq̄ .i. in nullo loco eſt hic ve mihi miſere. q. d. maledictio me inuaſit hō reliqt me ſic ſolā atq̄ abijt .i. diſceſſit. Da. dij vr̄aʒ fidē .i. imploro vr̄m auxiliū. Eſt aūt aduerbiū admirātis cū exclamatiōe: vt ſuperi⁹ dictu eſt qd turbe .i. turbatiōis pp varia hoim litigia eſt apō forū cauſarū .ſ. qt homines. q. d. multi litigāt .i. agūt cauſas ī ſe inuicē: tū id eſt deinde annona .i. res cibaria. Nō eī ſolū annona dr de frumentis de carnib⁹ ſalitis ⁊ alijs hmōi rebus. ℭ c. de diuina. Putaret annonam in macello cariorē fore. Annona ergo eſt cara: neſcio qd aliū dicā. Mi. obſecro .i. q̄ſo: ⁊ per ſacra rogo te cur tute .i. tutemet reliquiſti ſup. me ſolam hic. Da. hē interiectio dolentis ⁊ indignātis que eſt hec fabula .i. ſunt henuge: quaſi principium rōnem q̄ ignoret. Eho interiectio aut aladuerſionē poſcentis aut repētē cermātis o Miſis vñ hic puer eſt q̄ue attulit eū huc. Mi. ſatin .i. ſatis ne ſan⁹ es. q. d. tu es bene fatuus ⁊ inſanus q̄ rogites .i. interroges me id: qm rogo duos regit accuſatiuos Da. igitur quē ego rogem .i. interrogare poſſim qui neminē aliū videā hic. Chre. miror .i. neſcio vnde ſit miror veteres cum vnde pro neſcio ponebant: nam admiratio ab ignorantia deſcendit. Da. dicturam id eſt dictura ne es id qd rogo .i. peto. Mi. hau interiectio cōſternate mulieris. Da. concede .i. confer te veni ad dexteram. Mi. deliras .i. deuias deſipis .i. inſanis nō es mentis compos. q. d. tute .i. tute met dediſti ſcʒ mihi puerū hūc: ſed tacuit illud per apoſiopeſim tertiam propter .ſ. interruptionem faciam a Dauo ne mulier prodat eum. Dauus. Caue ſi faxis .i. facias mihi vnum verbum preterq̄ .i. niſi illud quod rogo te. Mi. Maledicis .i. minaris. Poſuit enim hic pro cōminatione q̄uis p cōtio ſoleat poni niſi forte q2 cōtumelie gen⁹ eſt cōminatio. Pōt ēt dici maledicis .i. cū cōtēptu loq̄ris ⁊ 9ntiū facis: ſupior ſnia melior eſt. Dau⁹. dic clare .i. apte depoſita oī ſimulatiōe: vñ eſt hic puer. Mi. a vobis eſt .ſ. q2 ab hero pāphilo eſt: iō dixi eū etiā eſſe ſerui dño ſuo fauētis in amore. Da. ha ha he interiectiōes ridētis ob riſionē. mirū vero eſt hoc p ironiā dictū eſt. q. d. nō eſt mirū nā vero particula ſepe ad ironiā refertur: ſi mulier meretrix bono ordine ocutūs eſt: prima eī cā impudētie natura eſt deinde 9ditio minime ergo mirum eſt ſi mulier meretrix facit ipudēter .i. inuerecūde poſito oī pudore cū frōtē defricuerit. Chremes: hec ancilla eſt ab andria .i. hec ancilla eſt andrie .i. glycerij q̄ ex andro inſula venit: hoc eſt ipſi fauet andrie q̄tū itelligo Da. adeō .i. adeo ne .i. verū tm̄ vl' valde videmur vobis idonei .i. apti. Idone⁹ eī dr apt⁹ ⁊ ad bona ⁊ mala ī qb⁹ il ludatis .i. ī qb⁹ vr̄as faciatis illuſiōes ⁊ irriſiōes Dicim⁹ eī illudo tibi cū dtō: vt Ter. Certū teq̄ illudere capto ſtē

illudo te

illudo te cũ actõ:vt verbis virtutẽ illude ſupbis.Itẽ illudo in te vt ĩ hoc loco:ſimile eſt inſulto:vt teſtat̃ Serui⁹ in ij.eneĩ.Chre.chremes apud ſe dicit.Ueni in tpe.i.veni opportune tẽpeſtiue auſpicato mature.Dicimus etiam veni tpe ſine prepoſitione.ꝛ veni tẽpori in dtõ.Da.adeo.i.valde propera.i.feſtina tollere.i.aſportare auferre puerum hinc ab ianua.deinde eã retinens ſubmiſſe:ꝛ dicit mane caue excеſſis.i.excedas vt faxis ꝓ facias:ꝛ dicit̃ caue excedas et caue ne excedas pro eodẽ:caue ergo exceſſis.i.exeas aliquo.i.in aliquem locum ex iſto loco in quo tu es quicquid tibi dicam.Mi.Dij eradicent quaſi extirpẽt euellã te terra te abducãt ꝛ de medio tollant te Dauũ ſiue etiam excrucient ita territas.i.

ſuffarcinatã.Mi.dijs pol habeo gratias,cũ ĩ pariũdo aliquot adfuerũt libere.Dauus.Ne illa illũ haud nouit,cuius cauſa hec incipit.Chremes,ſi poſitũ puerũ ante edes viderit,ſuam gnatam non dabit.tãto hercle magis dabit.Chremes.Nõ hercle faciet.Dauus.Nũc adeo,vt tu ſis ſciẽs.ni puerum tollis,iam ego hunc in mediam viam prouoluam,teq͂ ibidem peruoluam in luto.Miſis.tu pol homo non es ſobri⁹.Dauus.fallacia alia aliam trudit:Jam ſuſurrari audio,Ciuem atticam eſſe hanc.Chremes.Hem.Dauus.coact⁹ legib⁹ eam vxorem ducet.Mi.Eho obſecro,an nõ ciuis eſt? Chremes.Jocularium in malum inſciens pene incidi.Dauus.quis hic loquitur? o Chreme,per tẽpus aduenis:auſculta.Chremes.Audiui omnia.Dau⁹.an hec tu omnia? Chremes.audiui inq̃ a principio.Dau⁹.audiſtin obſecro? hem ſcelera:hanc iã oportet ĩ cruciatũ hinc abripi.Hic ille ẽ:nõ te credas dauũ ludere.Miſ.Me miſerã:nihil pol falſi dixi,mi ſenex.Chremẽ.Noui rem omnẽ:ſed eſt Simo intus? Da.eſt.Mi.ne me attingas ſceleſte.ſi pol Glycerio nõ omnia hec.Dauus.Eho inepta,neſcis quid ſit actũ.Miſis.quid ſciam? Da.Hic ſocer ẽ:alio pacto haud poterat fieri,vt ſciret hec,que volumus.Miſis.Hem predіceres.Da.Paulum intereſſe cẽſes,ex animo omnia vt fert natura,fa

frequẽter terres me miſerã.i.in miſerijs verſantem afflictam ꝛ anxiam.Dauus.qr dauus ſublata voce dixerat illi prius propera tollere puerũ deinde ſubmiſſe dixerat mane nunc iterum ſublata voce alloquit̃ eam quaſi facere cõtẽnat qd iuſſa ſit dicens dico tibi an non vt tollas puerũ vel vt dicas cuius ſit.Mi.quid vis.Da.at etiam rogas rurſum iurgium repetit ꝛ turbulentam orationem cedo.i.dic cuium.i.cuius ẽtique ſicut dic mihi Dameta cuium pecus appoſuiſti hic.i.in ianua puerum dic mihi.Facit repetitionem non ſine vehementia:Cedo enim et dic mihi idem ſignant:ſed iſtat vt rñdeat.Mi.tu neſcis.ꝛ vultus ſe proferendum eſt per ironiam.Da.dauus lentius ꝛ ſubmiſſe dicit ei omitte.ꝑtermittẽ qd ſcio.ꝛ dic quod rogo.Mi.appoſui inq̃ puerum veſtri intelligitur ſi Priſciano credimus interpretanti hunc locum dñi vel herilis filij.q.d.puerũ veſtri domini vel herilis filij vt ſit gẽitius poſſeſſiui ꝛ non primitiui.Quod ſi miſis locuta ſit vt prius dixerat a vobis eſt velitq͂ dicere eorum eſſe ſcʒ Pãphili ꝛ Daui qui ei fauet in amore ꝛ ſui eſt particeps conſilij.proculdubio veſtrum in caſu accuſandi eſſet dicẽdũ:vt Ualla cõprobat lõge lateq͂ interrogandi enĩ cuium puerũ appoſuerim alicui nonne reſpõdere debeo veſtrũ ꝑfecto ita ſi vſum ſectari velim⁹.Sed fortaſſis dicet aliquis veſtri ĩ pluratiui eſſe numeri genitiui caſus a primitiuo ego.Id dici poſſet ſectando vetuſtatem quando quidem conſtat multos vetuſtos ſic eſſe locutos.vt refert Gellius libro vndeuigeſimo ex ſentẽtia Apollinaris viri probatiſſimi.Uerum in eo loco Laurentius Gellium carpere non dubitauit cui ſi aſſentiamus hic potius ſequeremur Priſciani ſententiam preſertim cum vti Laurentius ait veſtri ab ego ſemper paſſiue capiatur non autẽ actiue nec paſſiue:hic autem deſignatur aut poſſeſſio aut actio cum interrogetur per interrogatiuum poſſeſſionis ſ. cuium ꝛ etiam cum hoc verbo oſtendatur pater pueri qui a nullo paſſiuus in generatione diceretur:attamen ſi quis velit ſequi Gelliũ non carebit authoritate ꝛ inſuper comica vetuſtate defendetur.Sed de hoc ſatis ſuperq͂.Dauus.cuius veſtri.Quia nimis ſubmiſſe ancilla dixerat veſtri:ideo Dauus repetit vt plene audiretur a Chreme.ꝛ etiam vt miſis amplius exponat ꝛ confirmet.Miſis.Pamph.ſcʒ puerum appoſui ex hoc multum Priſciani ſententia comprobatur qui dixit veſtri filij vel herilis domini cum mi.ſubdat Pamphili:Nam de vno loquẽs non dixiſſet veſtri in plurali niſi eo modo intelligeretur quo dictum eſt videlicet pro veſtri comprehenderet dominum ꝛ ſeruum fautorem:et quum diceret Pamphili ſolum intelligere authorem.Dauus.Hem interiectio indignationẽ oſtendens quid modus interrogandi quaſi.d.quid dicis Pamphili cum exclamatione pronuntiandum eſt:ꝛ hoc facit Dauus vt melius Chremes apprehendat puerum eſſe ex Pamphilo.Mi.Eho interiectio attentionem poſcens ꝛ animaduerſionem non Pamphili appoſui puerum.q.d.ita.Chre.Chremes adhuc ſelus poſt Dauum loquitur.ego fugi recte ſemper has nuptias.Da.o facinus.i.puniendum flagitium a/ſaduertendum ꝛ flagitione.i.increpatione dignum ꝛ ſupplicijs conpeſcendum ac piandum.ꝛ eſt apoſiopeſis.i.reticentia interuentu.ſ. perſone.Miſidis q̃ inceptum ſermonem interpellauit.Mi.quid.i.cur clamitas.i.ita clamas.O f·cin⁹.ꝛc.Dauus.Dauus vult irritare mulierem negando eum eſſe Pamphili ad confirmanda q̃ vult quẽ.ſ.puerũ ne.i nonne vidi adferri ad vos here veſperi aduerbiũ.i.ſero.Mi.O hominẽ audacẽ:exclamãdo.Da.verũ.i.ſed vidi cãtarã.i.illã anũ ſiue vetulã ſuffarcinatã.i.pãnuciã:vt Perſius.pannucia baucis:vel pãnoſam.Nã pãnuci⁹ ꝛ pannoſus dr̃ qui craſſo ꝛ vili pãno indut⁹ eſt:ꝛ vt ait Dona.proprium eſt anie.i.vetulis ſuffarcinatas q̃ ſub veſte multa ferre ſolent latentia q̃ cũ reuolutas ſurſum veſtes atq͂ ſuccintas habent eo quidem modo vt nõnulla ferre poſſint dr̃r ſuffarcinate.Mi.pol iurantis aduerbiũ habeo gratias dijs.q.d.fateor me bñficio a dijs affectum qd aliquot libere mulieres quarũ teſtimoniũ plurıs eſt aduerſus ſeruũ:affuerũt in pariũdo.i.cũ pareret ſiue in ipſo puerpij tpe ꝛ aliq̃t dixit.q.d.neq͂ multe neq͂ pauce.Dau⁹.da.cõuertẽs ſermonẽ ad ſpectatores de Miſide in tertia pſona loq̃tur.Ne.i.certe ſm Uallã.ꝛ valde ſm Dona.illa.ſ.miſis haud.i.nõ nouit illũ.ſ.Chremetẽ:cui⁹ Chremetis cã incipit hoc ſi chremes viderit puerũ poſitũ ante edes nõ dabit ſuã gnatã:deinde altera cõſideratiõe motus ſubdit q̃ſi ſe corrigẽs hercle q̃ſi p herculẽ tãto magis dabit gnatã.Chre.qm̃ nondũ ſe putat a dauo ꝑceptũ eẽ apud ſe dicit de ſe in tertia pſona hercle dixit qr Dau⁹ dixerat magis dabit.Chre.inq̃ quẽ ita dicis facturum non faciet.i.non dabit gnatã.Da.nunc adeo.i.certe vt tu ſis ſciens.i.vt tu ſcias more vetuſto ꝛ eloquenter niſi tollas.i.auferas hinc puerũ iã.i.nunc ego prouoluam.i.proijciã quaſi pedibus voluẽdo ꝛ trudẽdo hinc.i.ex ianua in mediam viam ꝛ te ꝑuoluã quaſi porro voluã te miſidem ibidem.ſ.in via media ꝛ in luto.i.in ceno ꝛ ſordibus vie.Mi.pol.tu hõ non es ſobrius.i.ſane mẽtis nec in te menſurã ꝛ modũ habes quaſi ſobrius.i.ſeparatus ab ebrio:vt ſecretus dicitur

quaſi ſepat⁹ abhis q̄ diſcernat. Da. alia. fallacia. ſ. aliud mēdaciū alia aſtutia ⁊ deceptio trudit. i. impellit aliā fallaciā. q. d. alia emerg t fallacia. Eſt aūt puerbiū cui ſubiacet memorē mēdacē eē oportere. iā audio ſuſurrari. i. murmurari ⁊ quaſi in aure ſubmiſſi verbis latēter dici hoc. ſ. qđ ſequit. vbi ſuſurrari paſſiuū eſt. Nam ſuſurro as dicimus vel ille ſuſurrat ſemp aliquo. i. ille ſemp aliqua latēter dicit ⁊ ſubmiſſe loquit. inde ſuſurr⁹ ri. i. murmur. inde ſuſurro nis. i. murmurator: nō audens plane verba afferre. audio ergo hoc qđ ſequit ſuſurrari. ſ. hanc Glycerium eſſe ciuē atticam. i. athenienſem. Chre. Hem indignātis interiectio. Da. pāmphilus ducet eam Glycerium vxorem coact⁹. compulſus legib⁹. i. iure ciu. li. Mi. an interiectio cōturbate mulieris obſecro te. i. queſo an non eſt ipſa ciuis attica ſcʒ Chre. pene. i. fere incidi. i. lapſus ſum inſciēs. i. iprudens in malū iocularium. i. (ad verbum interp̄tando) ridiculum ridendum illudēdum. i. de quo poſſet fieri iocus ⁊ irriſio. vel vt Donat⁹ vult per antiphraſim dicat iocularium. i. graue moleſtum ac nimium. Dauus. quis loquit hic. Deinde conuerſus Dau⁹ dixit. O chreme aduenis p tēpe. i. in tpe ⁊ tempeſtiue ſeu peropportune quaſi cū nunc primum viderit auſculta. Chre. iam audiui oīa. Da. ah. interiectio dolentis ⁊ mirantis. ne. i. vtrū audiſti oīa: vel ſi ne producat ſignificat non audiſti omnia. Chrem. in. ꝓ. i. dico tibi audiui omnia a principio. Dauus. obſecro audiſtin. i. audiſti ne: Hem ſcelera. i. flagitia omnia. ita vt ſcelera regatur ab audiſti prius tamen interiecta interiectione. Uel dici poteſt hem ſcelera: exclamādo quaſi dicat te audiēte multa ſcelera commiſſa ſunt propterea quod i cōſpectu tāti viri hec inepta ancilla tot ineptias effudit. oportet hāc miſidem abripi. i. abſtrahi: hinc ⁊ deduci i cruciatum. i. ſupplicium. Hic eſt ille Chremes. ſ. q. d. vir magn⁹ vbi ille habet emphaſim qui videlicet ſic nō debet illudi ⁊ hoc dicit cum ironia non credas te illudere. i. deridere Dauū quando derides tantū ſenē. Miſis. me miſeram ſubpalpitatio mulieris. q. d. exclamando ſum bene miſera. O mi ſenex polis reiurando dictū firmat nihil dixi falſi. Chremes noui. i. ſcio omnem rē vt ſcilicet eſt: ſed Sim. eſt intus. Da. eſt intus. ſ. Mi. O ſceleſte. i. ſcelerate ⁊ ſceleribus plene. Dauus. ne attingas me. i. noli me tāgere ſi pol non omnia hec via ſupple me dicere. Glyce. vl' aliquid tale: eſt apoſiopeſis. i. reticētia. Fiūt aūt trib⁹ modis apoſiopeſes ſiue reticētie. Aut eñ quis p ſeipſum tacet: et hoc duobus modis: aut ad aliud tranſit et ſic eſt prima. Aut non vltra aliquid dicit: ⁊ ſic eſt ſecunda: aut aliene perſone interuentu reticet: et ſic eſt tertia. Dauus. Eho hac interiectione mouet attentionem: tu inepta: ſtulta: inconſiderata: neſcis quid ſit actum. Miſis. Quid ſciam id eſt ſcire poſſim. Dau⁹. Hic Chremes eſt ſocer, id eſt pater Philomene ſponſe Pamphili. Nam cuius habet quis filiam ſocer eſt: haud alio pacto id eſt nō aliter poterat fieri vt ſciret hec que volumus. Miſis. Hem interiectio dolentis hic prediceres, id eſt predicere debebas. Dauus. Cenſes paululum intereſſe, id eſt paruī referre, an facias hec omnia ex animo. ⁊ id eſt (nam ephereſis eſt) vt natura, id eſt naturalis ⁊ ingenita actio fert, id eſt poſtulat inſtigat: an facias de induſtria id eſt conſulta dedita opera: de ſcientia: de prudentia

cias, an de induſtria?

¶Crito ſenex. Miſis. Dauus.

¶In hac ſcena Crito perſona ad cataſtrophen. i. euentum fabule enodandum introducta loquitur. Nā hic Crito nihil argumento dʒ: niſi ad abſolutionem erroris eius: ſimulqʒ ⁊ ſtdio ſuis q̄ grauis q̄ modeſtus: q̄ iuſtus ſit oſtendit.

In hac habitaſſe platea dictū eſt Chryſidē: q̄ ſe inhoneſte optauit parare hic diuitias potius, q̄ i patria honeſte pauper viuere, ei⁹ morte ea ad me lege redierūt bona. Sʒ quos percouter video: ſaluete. Miſ. obſecro quem video? eſt ne hic crito ſobrin⁹ Chryſidis? is eſt. Crit. O miſis ſalue. Miſis. ſaluos ſis Cri. Itane Chryſis? hē, Miſ. nos quidem pol miſeras perdidit. Crit. qđ vos? quo pacto hic ſati recte? Miſis. nos ne? ſic vt quim⁹, aiunt, quando vt volumus, nō licet. Crito. Quid Glycerium? iam hic ſuos parētes repperit? Mi. vtinā. Crito. an nondū etiā? haud auſpicato huc me appuli. Nā pol ſi id ſciſſem, nunq̄ huc tetuliſſeʒ pedeʒ. Semp eñ eius dicta eſt hec, atqʒ habita eſt ſoror, que illi⁹ fuerūt, poſſidet, nunc me hoſpitē lites ſeq̄, quā hic mihi ſit facile, atqʒ vtile, aliorum exēpla cōmonēt: ſimul arbitror iam eſſe aliquē amicū, ⁊ defenſorem ei: nam fere grandiuſcula iā pfecta eſt illinc: clamitent, me ſycophātā, hereditatē pſequi, mendicū: tum ipſaʒ diſpoliare non

In hac. In hoc loco pſona machinata loquitur. nam hic Crito argumento nihil debet: ſed abſolutionē erroris facit ⁊ ſimul q̄ grauis q̄ modeſtus. q̄ʒ iuſtus ſit oñdit Crito. hoc qđ ſequit dictum eſt nubi: ſcʒ chryſidem habitaſſe in hac platea. i. in hac pte vrbis plana ⁊ lata q̄ chryſis optauit. i. elegit. Nā optare eſt vnū de duob⁹ eligere ſeſe. i. ſeipſam parare. i. acq̄rere quaſi alo heredis habēdi hic diuitias inhoneſte poti⁹ q̄ viuere paup pro pauperē: vt poſuit ex aliquoꝝ ſnia. non eñ ſepe in vſu eſt hic dicēdi mod⁹ optauit ſeſe viuere paup: id tñ dicēdi gen⁹ iterdum inuenit Luca. x. Titūqʒ putauit. iam bonus eſſe ſocer. q̄ ergo viuere honeſte paup. i. inops in patria ſua. Crito ita oſtendit Chryſidem contempſiſſe patriā: honeſtatē: ⁊ paupertatē morte. i. per mortē: vel ex morte eius ea bona que parauit redierūt ad me lege. i. per legem: q̄ in familiam redeunt ſi nō eſt heres de primo: aut ex teſtamento: ſed video quos percunter. i. interrogem. Sed interogatio differt a pcontatione. nam interrogationi neceſſario rñdetur aut ſic aut non: ſed non percontationi. ſaluete. i. ſalui ſit⁹s Dauo ⁊ Miſidi dictū eſt: ⁊ maſculinū ꝑpōderauit feminino. Mi. obſecro q̄ video ne. i. vtrum Crito ſobrin⁹ Chryſidis. i. cognat⁹ eſt hic ſobrini vt aliqui volunt dr̄ quaſi ſororini. i. nati de duabus ſororibus. Uel vt alij volunt ſobrini ſunt cōſobrinoꝝ filij. Deinde miſis attentius viſo Critone ſubdit: Is eſt Crito ſcʒ. Crito. O miſis ſalue. Mi. O crito ſaluus ſis. Crito. Itan. i. itane Chryſis perijt ſubaudi. ſʒ impedirit genit⁹. Mi. hem eiulando pferēda eſt pticula. Hem. quidē. i. certe. pol perdidit. i. deſtruxit nos. ſ. me ⁊ herā Gly. miſeras. Chry. quid vos facitis ſup. quo pacto. i. quō hic vos habetis vel valetis ſatin. i. ſatis ne recte. ſ. vos habetis vel valetis. Miſ. nos ne. i. petis vtrū nos habeam⁹ recte ⁊ qđ faciam⁹. Habemus nos vel facimus inq̄ ſic vt quim⁹. i. poſſumus: q̄ñ i. quia non licet i. non permittitur nos habere vel facere vt volumus aiunt per parentheſin eſt legendum id eſt fertur: vt dicitur vt aiunt homines quaſi ſit prouerbium: quale eſt illud Cecilij. Uiuas vt poſſis quando nequis vt velis. Crito. quid Glyce. facit ſcilʒ iam. i. nunc repperit ſuos parētes hic. i. Athenis. Mi. vtinam repperiſſet. ⁊ p negatione hoc dictum eſt quaſi non repperit. Cri. an etiam nondum. i. non adhuc repperit. Haud. i. non, auſpicato: id eſt. infeliciter quaſi aut non prius captatis auſpicijs: aut male captatis quaſi dicat malis auibus huc me contuli:

intempeſtiue immature. et qđ dici vulgo ſolet: in mala hora: appuli. i. applicui: adegi me huc. nā pol ſi ſciſſē id. ſcʒ eā nōdū parentes reperiſſe. nunq̄ retuliſſem pedē huc. i. nunq̄ huc acceſſiſſem quaſi nūq̄ extuliſſem ſeu ſublenaſſem pedem huc venturus: vbi Teretiꝰ antiq̄tatem ſecutus retuliſſem dicit a tollo. Nam vt dicit Priſcianus. tollo tetuli facit. pro quo nunc in vſu frequenti eſt ſuſtuli. Atulo quoq̄ qđ apud veſtuſtiſſimos in vſu fuit tetuli dicebant. Hec Glyce. ſemper dicta eſt eſſe ſoror eius Chryſidis. atq̄ habita. i. indicata extimata ⁊ credita poſſidet ea bona

licet. Miſis. optume hoſpes pol Crito antiquū obtines. Cri. duc me ad eam, quando huc veni, vt videam. Mi. maxime. Da ſequar hos: nolo me i tempore hoc videat ſenex.

que fuerāt illius Chryſi. nunc exempla aliorū cōmouent. i. admonent: cōmonefaciūt. quam. i. quantū ſit mihi facile (quaſi dicat difficille) ⁊ vtile, q̄ſi dicat inutile) me emphaſiʒ habet quaſi ſenē pauperem ⁊ a litibus remotum hoſpitē: id eſt pegrinū ſequi. i. exercere agitare lites: id eſt litigia cōtrouerſias. hic: id eſt in hac vrbe aliena mihi et ignota ſimul. i. etiā arbitror iam aliquē eſſe amicū ⁊ defenſorē eius Glycerij. Nā fere iā grādiuſcula: id eſt adulta excreta grādi: a: ita comparatiuum illud diminutiuum ſumatur p poſitiuo etiā diminutiuo ſi haberemus tanq̄ ſi diceretur grandula. Nam grandis de etate ſepe dr̄. itē de pecunia ⁊ prole. Fere ergo iā. grandiuſcula profecta eſt. i. deceſſit illic. id eſt ex andro: clamitent. i. clamitare poſſint me ſycophātā. i. calūniatorē: cauillatorem. mendicum. i. inopem ⁊ quaſi petentē ſtipem perſequi. i. pſequi vel repetere in iudicio hereditatē. ſ. ſucceſſionē ſobrine. Sycophāta ad verbum interpretādo dicitur ficuū comeſtor. Nā ſycos grece dicitur ficus ⁊ phāta comeſtor quaſi ficuū comeſtor: traducitur tamen a noſtris calumniator. Nam vt inquit Syneſius grāmaticus grecus ex duobus ſeruis grecis alter aſſumpſerat ficus alter quis prorſus excepiſſet ignorabat domino tamē cōquerente a ſonte inſons accuſabat herus prudentiſſimus vtriq̄ calidam aquā prebuit ſolus delinquēs euomuit. Quid enim ieiunꝰ euomeret niſi inteſtina. tunc primum natum eſt id verbum ſycophāta. id eſt calumniator: quia delinquens inſontē falſo crimine calumniabatur. Mēdicus vt vult Uarro animus dicitur. Uel vt Feſtꝰ ait ex ſententia Uarri a mente quam fefellerit fortuna vel quod precatur quēq̄. vt vite ſue medeatur cibo, ⁊ tunc a medeor diceret. Tū. i. preterea non licet quaſi dicat non eſt honeſtum diſpoliare i. vacuam omnibus bonis relinquere ipſam: quia ſcʒ nihil ſuū habet. Miſis. O crito hoſpes: id eſt aduena pegrine aliengena optime. pol tu crito obtines. i. habes vel poſſides ⁊ aſſecutus es āti quum morem ſupple vel ingenium vel obtineo. ſ. obſeruas antiquum ſcʒ equum ⁊ bonum Cri. quādo huc veni: id eſt cum huc venerim quāuis nihil habiturus ſim: duc me ad eā Glyceriū: vt vidcā eam ſcʒ Mi. Maxime. q. d. libentiſſime redxcā. Da. ſequar hos nolo vt: id ē quod ſenex ſcilicet Simo videat me in hoc tempore.

Quintus actus.

Chremes. Simo.

Hec ſcena continet diſceptationem officiorum patrum duorum inter ſe de officio amicorum et paterna pietate tractantium. Chremes ob natum filium ex Glycerio generum recuſat.

SAtis iā, ſatis Si. ſpectata erga te amicitia eſt mea: ſatis pericli cepi adire: orandi iā finē face. duʒ ſtudeo obſeq̄ tibi, pene illuſi vitā filie. Sim. imo enim quā maxume abs te poſtuꝰo atq̄ oro Chreme, vt beneficiū verbis initū dudum, nūc re comprobes. Chre. Uide, q̄ iniquus ſis pre ſtudio, dum efficias id quod cupis: neq̄ modū benignitatis, neq̄ quid me ores, cogitas. naʒ ſi cogites, remittas iaʒ me onerare iniurijs. Simo. quibꝰ? Chre. Ah rogitas? ꝑpuliſti me, vt homini adoleſcentulo, in alio occuppato amore, abhorenti ab re vxoria, filiā darem in ſeditionem, atq̄ incertas nuptias: eius labore, atq̄ eiꝰ dolore guato vt medicarer tuo. inpetraſti: incepi, dum res tulit: nunc non fert, feras. Illam hinc ciuem eſſe aiunt: puer eſt natus: nos miſſos face. Simo. Per ego te deos oro, vt ne illis animū inducas credere, quibꝰ id maxume vtille ē, illū eſſe q̄ deterrimū. nuptiarū grā hec ſunt ficta, atq̄ īcepta oīa. Ubi ea cā. quā obreʒ hec faciūt, erit adēpta his, deſinent. Chre. erras.

SAtis iam ⁊c. Hec ſcena officiorū diſceptationē cōtinet patrū inter ſe tractantiū de officio amicorum et paterna pietate. Chre. O Si. iā ſcʒ nunc ſatis. Hec repetitio oſtēdit Chremetē cumulate ſuo in Simonem functum officio: amicitia mea erga te eſt ſatis ſpectata. i. probata incepi adire. i. ſubire ſatis pericli. i. periculi ſyncope. face nunc finē orādi. i. ſiſte preces dū ſtudeo. i. laboro obſequi. i. morē gerere tibi: pene. i. propemodum illuſi. i. ludibrio inquinaui ſiue ridiculam pene reddidi vitā filie ſcʒ Philomene. Si. imo eſt. i. ſed certe nunc O chremes oro atq̄ poſtulo abs te cōprobes. i. cōfirmes nunc re. i. ipſo effectu beneficiū initū. i. inceptū ſiue ceptū ab ineundo. i. incipiendo dudum. i. paulo āte verbis. id eſt per verba. Chre. vides q̄. i. q̄tum ſis iniquus. i. iniuſtus petitor pre ſtudio. i. pre nimia cupiditate faciendi quod inſtiteris. dum. i. dummodo efficias quod cupis velis vel iubes. neq̄ cogitas. i. mente voluis modum. i. iuſtam menſuram benignitatis. id eſt vel liberalitatis: vel manſuetudinis debite in amicitia: neq̄ cogitas quid. i. quam rem iuſtam an iniuſtam ores me. Oro enim regit duos acuſatiuos. nam ſi cogites iam remittas. i. ceſſes deſiſtas ſuperſedeas onerare me iniurijs. id eſt iniuſtis petitionibus. nam iniuria dicitur quicquid non iure fit. Sim. quibus iniurijs ſcilicet te onero. Chre. ah interiectio dolentis et indignantis rogitas. i. percontaris quibus iniurijs perpuliſti: id eſt tuis importunis precibus me impuliſti vt darem filiam homini adoleſcentulo occupato. id eſt detento in alio amore quā filie: et abhorrenti: id eſt perquam alieno ab re vxoris: id eſt a coniugio legitimo in ſeditionem: id eſt diſcordiam atq̄ in nuptias incertas: id eſt non firmas: quoniam eam fortaſſis relinqueret ⁊ in alterius amore fixus inhereret aut rationem aliquam iniret qua eam repudiaret et quidem perpuliſti me: vt id facerē adhuc precipue finem medicarer: id eſt mederer tuo guato. id eſt Pamphilo qui amoris graui vulnere ſaucius eſt. impetraſti. id eſt iuſſiſti familiaritatis iure vt id facerem incepi id facere dudum. i. quandiu res retulit compoſitū pro ſimplici protulit. id eſt quandiu honeſtas poſtulauit ac paſſa eſt: nunc res: id eſt honeſtas vel vtilitas filie non fert. i. non poſtulat non patitur feras: id eſt patiaris oportet quandoquidem filiam non ſum daturus cum res non ferat. aiunt: id eſt dicunt homines quaſi rumor eſt per contemptum dixit aiunt illam Glycerium eſſe ciuem hinc: id eſt ex athenis

puer natus eſt ex ea fac nos miſſos qđ vulgo dici ſolet dimitte nos in pace nec amplius ſcribus aures nr̃as obtunde ſi per deos ego oro te: vt ne. i. nõ inducas aim. i. tibi imperes aut perſuadeas credere illis quib⁹. i. maxime vtile eſt illum filium eſſe ꝙ deterrimum. i. peſſimũ deprauatiſſimũ pditiſſimũ puerſiſſimuʒ vbi ꝙ pro valde ſuperlatiuo iungitur. hec omnia ſunt ficta. i. ſimulata atꝗ incepta gratia. i. cauſa nuptiaꝝ vbi. i. quãdo ea cã ꝙobrem: id eſt ppter quã cãm faciunt hec erit adempta. i. ablata deſinẽt. i. ceſſabunt fingere et comminiſci mẽdacia. Chre. erras id eſt te decipis deliras egomet vidi ancillaʒ obiurgare. i. rixari cũ dauo. Si. Scio. q. d. intelligo illud: ſed ſimulabat ancilla. Chre. at vo. ſ. vultu vidi eam obiurgare. q. d. ſerio obiurgabant nõ ſimulate cuʒ neuter preſenſerat. i. pceperat me adeſſe ibi. Si. Credo quod dicis ⁊. i. etiam Dauus ꝓ dixit mihi dudũ mulieres illas facturas. i. obiurgaturas ac diſturbaturas nuptias ⁊ neſcio quid. id eſt quare vel propter qđ oblitus ſum dicere tibi hodie. ac. i. ſicut volui vel ac. i. cõtra quã volui vt Donatus ſentit.

Cum Dauo egomet vidi iurganteʒ ancillaʒ. Si. ſcio.
Chre. at vero vultu, cum ibi me adeſſe neuter tum preſenſerat. Si. Credo, ⁊ id facturas Dau⁹ dudũ predixit
mihi, ⁊ neſcio qđ tibi ſuʒ oblit⁹ hodie, ac volui, dicere.

Dauus. Chre. Si. Dromo. Seruus.

¶ In hac ſcena principium iudicij Glicerium ciuem eſſe atticam: continetur preterea Simonis indignatio aduerſus Dauum quem in vincula conijcit. Mire quoque ⁊ artificioſe exprimitur conſuetudo patris ac domini offenſi et excandeſcentis.

Animo iã nunc otioſo eẽ impo. Chre. Hem Dauuʒ tibi. Sim. Unde egreditur? Dau⁹. meo preſidio, atꝗ hoſpitiꝭ. Simo. quid illõ mali eſt? Da. ego cõmodiorem hoſem, aduẽtum, tempus, non vidi. Sim. Scelus quẽnã hic laudat? Dauus. Ois res eſt iam in vado. Si. Ceſſo alloq? Da. heus eſt: quid agam? Si. O ſalue bone vir. Dau⁹. Hem Simo, O noſter chreme, oĩa apparata iã ſunt intus. Si. curaſti pbe. Da. vbi voles, acceſſe. Si bene ſane: id enimuero hic nunc abeſt, etiaʒ tu hoc reſpõdes? qđ iſthic tibi negoti eſt? Da. mihin? Si. ita. Dau. mihine? Si. tibi ergo. Da. Modo itroij. Si. quaſi ego ꝙdudum rogem. Da. cum tuo gnato vna. Si. an ne eſt int⁹ Pãphil⁹? Da. crucior miſer. Si. Eho, nõ tu dixtin eſſe inter eos inimicitias carnifex? Dau⁹. ſunt. Si. cur igitur hic eſt? Chremes. quid illum cenſes? cũ illa litigat. Dauus. Imo vero indignũ Chre. iam facinus faxo ex me audias. Neſcio quis ſenex modo venit: ellum, confidens, catus: cum faciem videas, videtur eſſe quãtiuis preti: triſtis ſeueritatis ineſt ĩ voltu, atꝗ ĩ verbis fides. Simo. quidnam apportas? Da. nihil equidẽ, niſi qđ illũ audiui dicere. Si. Quid ait tãdẽ? Da. Glicerium ſe ſcire ciueʒ eſſe atticã. Si. Hem dromo, dromo. Dro. qđ

¶ Aſcenſius.

Satis iam ⁊c. Hoc eſt principiũ quinti ⁊ vltimi act⁹. Nã Dauus ⁊ Crito ac miſis ingreſſi ſunt ad Glyceriuʒ vbi Pamphil⁹ erat. Chremes aũt ad Simoneʒ vnde nũc eum eo egrediens ait. Nũꝗ auteʒ vehementius exaudiuit Simo quam hic vbi fabula ad finem tendit.

Animo iam ⁊c. Hec ſcena pncipiũ iudicij: ⁊ iracũdiã ſenis ptinet atꝗ in ea vehemẽter exprimitur ꝯſuetudo pris ac dñi offenſi ⁊ indignãtiꝭ. Da. exultans egreditur (Dau⁹ nuntiãs pnacẽola) ad ſecuritatẽ. Impero. i. volo vl' iubeo vt ſtatiʒ fiat eſſe iã nũc animo ocioſo. i. ſecuro qđ dicendi genus hoc pacto otiã dicetur a metu ocioſum animum eſſe iubeo. Nã ociũ capitur pro ſecuritate ſicut negotiuʒ pro ſolicitudine. Chreme. Heʒ. Da. tibi video ſubaudi vl' aliquid tale. Simo vnde egreditur cuʒ indignatiõe hoc dicitur. Da. Dauus non videns Chremetem neꝗ Simonem continuat ſuum ſermonẽ inꝗ eſſe animo ocioſo ꝓſidio meo atꝗ preſidio. i. auxilio ⁊ bñficio hoſpitis. i. critonis pegrini ⁊ alienigene. Si. qđ illud mali eſt. De. ego nõ vidi hominẽ commodiorẽ. i. opportuniorẽ nõ vidi inꝗ aduẽtũ cõmodiorem et non vidi inꝗ tẽpus commodius ſubaudi per ſylepſim. Si. hic ſcel⁹. i. ſcelerat⁹ refertur eñ ad ſenſuʒ nõ ad verba: ppter ſenſus autem verba ſunt nõ propter vba ſenſus ea ppter nõ eſt ſoloeciſmus. Hic ſcelus ergo eſt quem nam id eſt quẽ hominẽ laudat. Dauus. omnis res eſt iam in vado. i. in tuto in ſecuritate. Ut eñ in profundo periculum eſt ita in vado ſecuritas eſt. Eſt autẽ tritũ in ſermõe prouerbiũ. Simo. ceſſo. i. deſiſto alloqui te Chremeteʒ allocuturus Dauũ. Dauus. herus eſt quid agã. Si. O bone vir ſalue. ironia vſus eſt que increpatione maior eſt cum enim omne genus criminis aliquis ſuperauerit cum ironia alloquendum putamus. Da. Dauus oppreſſus et improuiſus ſubdit Hem. interiectio pertubati eſt. O Simo. o chreme noſter propter Glicerium compertam filiam eius omnia ſunt apparata intus quando prius dixerat ſenex abi intro et quod parato opus eſt para. Si. Curaſti probe. i. vel recte vel memoriter cure habuiſti iuſſa mea. vel curaſti pro paraſti aut decoxiſti. Da. acceſſe: id eſt voca inuitatos vbi. i. quando voles. Si. bene ſane. i. valde bene dicis ſupple. Nã ꝗ ſanus eſt is eſt validus. Enimuero. ſ. certe is ſcilicet Dauus conuertit enim Simo ſermonem ſuum ad Chremetem. Nunc abeſt hinc: id eſt ab hoc loco in quo parari deberent nuptie. Deinde reducit ſuum ſermonem ad Dauum etiam tu hoc reſpondes an non ſubaudi vt donatus. Alij legunt reſponde: vt ſit imperantis quid negotij. i. opere ſolicitudinis eſt tibi iſthic. i. vbi tu es ante Glicerij oſtium. Da. neſciens quid reſpondere debeat dici mihin. i. mihi non loqueris ſcʒ. Si. Ita tibi dico ſcilicet. Da. mihin ne dixerat prius corrupte mihi nũc plene profert. Si. tibi ego dico. ſ. Dauo. Intro modo. ſ. pauloante. Si. quaſi per quandam deriſionem dr̃ quaſi. i. interrogem ꝙdudum. i. quanto ante tempore introieris. ſcʒ. Da. introiui inquã vna gnato tuo Pamphilo. Si. an ne. i. verum Pamphilus eſt intus. i. in domo Glycerij. Da. Dauus in verbis deprehenſus et oppreſſus neſcit quid reſpondeat ſed videt ſe accuſaſſe filium ſe excuſando miſer: id eſt oro infelix crucior. i. opprimor: conficior: vexor: angor. et vt ita dicam in maximam ſum conſtitutus anguſtiam. Simo. Eho interiectio hic oſtendens Dauum oppreſſum et verbis ſuis captum vel eſt interiectio mouendo attentionem carnifex. i. improbe ſerue qui me torques tantopere non dixti. id eſt nonne dixiſti quaſi dicat ita inimicitias eſſe inter eos. ſcilicet Pamphilum ⁊ Glycerium: ſed maſculinum feminino preponderauit. Da. Sunt inimicitie inꝗ. Simo igitur cur eſt hic apud Glycerium. Chrem. irridet Simonẽ. Chremes. O Simo quid cẽſes illũ facere apud eam litigat. i. cõtendit cum illa Glycerio: vel quid. i. propter quid cenſes illũ. i. tua cenſura notas illũ.

vnde cenſores magiſtri morũ qui mores cẽſebant.i.incuſabãt ⁊ notabãt. Da. īmouero.i.ſed potius o Chre.faxo.i. faciam ꝙ ſup.audias ex me.i.ex me audies quemadmodum etiam dicimus feci vt ad te ſcriberem pro ad te ſcripſi audies ergo ex me facinus indignũ.i. incongruum inconueniens ⁊ indecens neſcio quis ſenex.ſ.Cri.venit modo.i.paulo ante ellum.i.ecce illic longe poſitũ eum.ſ.eſt aũt demonſtrantis aduerbiũ:⁊ ſimiliter ellam ellos et ellas que ſic exponit Laurentius valla ellũ ecce illic virum.ſ.ellam ecce illic mulierẽ ellos ecce hic viros:ellas ecce illic mulieres ſic eccũ eccã eccos eccas.i.ecce hic virum vel mulierẽ.viros vel mulieres.Ellũ ergo.i.ecce illic eum eſt ſubaudi conſidens id eſt conſtans interdum in malam partem capitur. ce

eſt? Simo. Dromo. Dau. audi. Si. vbũ ſi addideris. Dromo. Dau. Audi obſecro. Dro. Quid vis? Si. Sublimẽ hũc intro rape, quãtũ potes. Dromo. Quẽ? Si. Dauum. Dro. Quobrem? Simo. quia lubet. rape īquã. Dauus. Quid feci? Simo. Rape. Dauus. ſi quicꝙ mẽtitū inuenies, occidito. Si. nihil audio. ego iã te commotum reddam. Dau. tametſi hoc verũ eſt. Simo. tu tñ cura adſeruandum, vinctum: atꝙ audin? quadrupedem cõſtringito. age nunc, iã ego pol hodie, ſi viuo, tibi oſtẽdã, herum quid ſit pericli fallere, ⁊ illi patrẽ. Chre. ah ne ſeui tãtopere. Simo. Chreme, pietatẽ gnati, nonne te miſeret mei? tantum laborem capere ob talẽ filiũ? age Pamphile: exi Pãphile: ecqd te pudet?

Pamphilus. Simo. Chremes.

¶ In hac ſcena continetur querimonia Simonis aduerſus filium cum ingenti acrimonia indignantis ſubinde filij accuſatio per conceſſionem qui ſe quoꝙ omnino patris voluntati ſubmittit. poſtremo Chremes Simonem aliquando temperatiorem reddit.

Quis me volt? perij: pater eſt. Si. qd ais omnium. Chre. Ah: rem potius ipſã dic, ac mitte male loqui. Si. quaſi quicꝙ ĩ hũc iã grauius dici poſſit. Ain tandẽ? ciuis Glycerium eſt? Pã. ita predicãt. Si. ita predicãt? O ingentẽ cõfidẽtiã. nũ cogitat qd dicat? nũ facti piget? vide, nũ

conſtans interdum in malam partem capitur. ce cantus id eſt callidus doctus ingenioſus ſciens ſibi cauere vel ardens. nam ingeniorum igneus vigor eſt cum videas faciem.i.formam vel facturam eius videtur. id eſt cẽſet: quantiuis precij id eſt iudicatur tãti eſſe quanti a quouis eſtimatur: vbi precij refertur ad magnitudinẽ: ſed quãtiuis ad paruitatem differunt quãuis ⁊ quantiuis alterũ enim eſt contentionis: alterũ laudis. Seueritas i. rigor quidã triſtis.i.grauis triſtis enim īterdũ ad laudem ſumit: non ad amaritudinem. Cicero iudex triſtis ⁊ integer ſeueritas igit̃ ex triſtis ineſt in vultu dicimus enim ineſt huic rei ⁊ in hac re atꝙ fides.i.veritas conſtantia in verbis. Si. quid nam. id eſt quid apportas. quaſi dicat quid non? mali affers. vt pu⁹ vere. ⁊ ne quid andria apportet mali. Dauus. equidem nihil apporto ſcilicet niſi id quod audiui illũ Critonem dicere. Simo quid tandem.i.paucis: habet enim quiddam vrgens ⁊ accelerãs hec particula tandem ait ille ſenex. Da. ait ſe ſcire Glyce. eſſe ciuem atticã. Si. cõmot⁹ ira Simo ⁊ dolore nihil dicit niſi ꝙ lorariũ.i.verberatorem ⁊ punitorem ſeruorum aliorũ repetendo ſepius vocat. Item indignãtis. Dromo dromo. Dauus. quid eſt. Simo. Dromo veni ſubaudi. Dauus. audi. Si. ſi addideris.i. ſi adiūxeris verbum vnum cogam. ſupple te tacere aut aliquid tale per apoſiopeſim. deinde reſumit iterũ. Dromo. Dauus. obſecro audi. Dromo. quid vis? Si. rape.i. celeriter cape hũc Dauum ſublimem id eſt per altum vel elatum in altum rapiendo cũ intro.i. in carcerẽ aut piſtrinũ quãtũ potes celerrime. Dromo. quem rapiam. Simo. Dauum. Dromo. quobrem.i. cur capiam. Si. qꝛ lubet.i. libet mihi: vbi u pro.i. ponitur: inꝙ.i. iterũ dico tibi rape. Dauus. Quid feci. Simo. rape. Dauus. Si inuenies me mentitum eſſe quiddã.i. falſo affirmaſſe aliquid occidito me.ſ. plus eſt ꝙ verberato. Simo. nihil audio ergo reddam.i. efficiam iam.i. nunc te commotum idest. citum ⁊ celerem vel multum perturbatũ. Da. tametſi.i. quamꝙ hoc quod dico verum eſt. Simo. tantum.i. tantummodo tu Dromo cura id eſt da operã ad ſeruandum Dauum vinctum.i. ligatum. atꝙ audin.i. audis ne conſtringito.i. ſtricte ligato ipſum quadrupedem.i. diſpoſitum more quadrupedis aut belue vel fere: aut quadrupedem conſtringito.i. cum pedibus et manibus aut poſuit quadrupedem pro ſeruo ac fugitiuo. Dubitauit etiam donat. vtrũ quadrupes gen⁹ ſit ligature ſic appellatũ. nũc age.i. eya. ⁊ tũc eſt aduerbiũ hortantis vel age.i. ſtringe ⁊ fac qꝺ iuberis. ⁊ tũc eſt verbũ pol iurãtis eſt iã.i. nunc O Daue ego oſtendam tibi hodie ſi viuo (qui certa minari volunt incertã faciũt vitã ſuã) oſtendã ergo tibi qd pericli.i. qꝺ periculũ ſit fallere herũ ⁊ oſtẽdã inꝙ illi Pãphilo quid ſit pericli fallere patrem. Chre. ah ne ſeui.i. noli ſeuire.i. ſeuitiam tantopere exercere. Simo. o Chreme non te miſeret mei ob pietatem per ironiam dicit pietatem: qua in patrẽ filius eſſe deberet et intelligit tñ ob impietatem gnati ſ. pamphili. oportet ſupple me patrẽ capere tm̃ laborem ob talem filium cum indignatione proferendũ eſt. O Pãphile age hortãtis eſt exitũ ex egredere de Glycerij domo: ecquid.i. vtrum aliquid pudet.i. pudore afficit te: ⁊ eſt tunc perſonale verbum pudet.

¶ Aſcenſius

Simo ⁊c. Ceſſo alloq̃.i. ad qd ceſſo alloq̃ Dauũ. Ubi voles accerſe. ſubaudi ſpõſam vt ducaſ. Is eñ vero hic nunc abeſt. Is inꝙ qui pncipalis eẽt in nuptijs hoc eſt pãphil⁹. o Chreme pietatẽ gnati ſubaudi vides. q.d. video: vt nulla ſit gnati ĩ me pietas: ⁊ ergo. Nõ.i. nõne miſeret te mei. q.d. certe ſcio qꝺ ſic cũ vides me tã ſolicitũ p eo. vñ exclamat. Ita ne duo viſum aut placitum eſt. Aut ita ne iuſtum aut decẽs eſt me tm̃ laborẽ cape ob talẽ filiũ. q.d. impiũ ⁊ iniquũ id eẽ. Et ita penit⁹ deſperat de nuptijs: qꝛ filiũ non amplius excuſat: ſed palam accuſat nequitie ⁊ impietatis que duo deteſtanda ſunt vitia. Quis ⁊c. hec accuſatio eſt q̃ ſoluit̃ p cõceptionẽ in eo qꝺ ptinet ad amorẽ ⁊ p coniecturã in eo quod ad critonis perſonã ſpectat. Pamphi. Quis vult me.i. quis petit. deinde viſo patre ſubdit. perij.i. perdit⁹ ſum pater eſt qui.ſ. me vult. Si. qui: d omniũ.i. ex oĩbus excuſatiõibus que dici paſſunt ais: ⁊ eſt apoſiopeſis. eſt eñ interruptus ſermo a Chremete ipſa aũt figura eſt iratis familiaris cũ p dignitate peccati nõ inueniat̃ coniunctũ. ⁊ illud quid ais nõ eſt interrogãtis ſed increpãtis: ⁊ i eo qꝺ ait oĩm eſt eclypſis multa ſignificans vt vult Dona. Chre. ah dolentis eſt potius vero eligentis dic ipſam rem.i. ipſum factum mitte.i. omitte male loqui.i. cõtumelias inferre. Si. quaſi per ironiam ſepe particula quaſi ſumit̃.i. tanꝙ quicꝙ poſſit iam dici grauius.i. moleſtius ⁊ enormius in.i. contra hunc Pã. quam ſubaudi fecit vel peccauit. Ain.i. ais ne vt tunc Da. tandẽ Donatus capit p tñ. videt̃ aũt melius capi vt reſponſionẽ celerem vrgeat. Glycerium eſt ciuis. Pãphi. ita pre

eius color pudoris ſignum vſ͡q indicat? Adeon impo-
tẽti eſſe animo, vt preter ciuium morem, atq legem, ⁊
ſui voluntatem patris, tñ hanc habere ſtudeat cũ ſum
mo probro? Pam. me miſerum. Si. modo ne id demũ
ſenſti Pamphile? Olim iſthuc, olim: cũ ita aium idu-
xti tuum, quod cuperes, aliquo pacto efficiundũ tibi:
eodẽ die iſthuc verbum vere ĩ te accidit. Sed qd ego?
cur me excrucio? cur me macero? cur meã ſenectutem
huius ſolicito amentia? an vt ꝓ hui⁹ peccatis ego ſup
pliciũ ſufferã? Jmo habeat: valeat: viuat cũ illa. Pã.
mi pater. Si. quid mi pater? quaſi tu hui⁹ ĩdigeas pa
tris. domus, vxor, liberi inuẽti inuito patre: adducti, q̃
illã ciuẽ hinc dicant viceris. Pam. pater, licet ne pau
ca? Si. quid dices mihi Chre. attamẽ ſimo audi. Sim.
ego audiã? quid ego audiã chre? Chrem. Attamen di-
cat ſine. Simo. Age dicat: ſino. Pã. ego me amare hãc
fateor: ſi id peccare eſt, fateor id quoq. tibi pr̃ me de-
do quiduis oneris impone: ĩpera. Uis me vxorẽ duce-
re? hanc vis amittere? vt potero, feram hoc mõ te obſe
cro, vt ne credas a me adlegatum hũc ſenem. ſine me
expurgem, atq illum huc coram adducam. Si. Addu-
cas? Pamp. ſine pater. Chre. Equũ poſtulat: da veniã.
ſine hoc te exorem. Sim. Sino. quiduis cupio, duz ne
ab hoc me falli comperiar chre. Chremes. Pro pecca-
to magno paululum ſupplicij ſatis eſt patri.

dicãt homines. ſ. Si. ita predicant. repetit dictũ Pamphi. per iracundiã. nã repetunt verba in quib⁹ arguit̃ impudentia. O exclamatio ingentẽ cõfidentiã. i. audaciã cũ improbitate: ſupra aũt capitur pro conſtanti ⁊ graui. ergo confidentia interdum in bona interdum in mala capit̃: ſed fiducia ſemper in bona. Num. i. nunquid. q. d. non cogitat quid dicat. nũ. i. nunqd eũ penitet facti ſui videnun color eius indicat. i. oſtendit vſ͡q. i. in aliqua parte faciei aut vultus ſignũ pudoris. i. erubeſcẽtie ꝓpter admiſſum flagitiũ adeon. i. vtrũ eſt verũ ſubaudi eã filium eſſe animo adeo. i. tm̃ impotenti. i. ſuis appetitib⁹ moderari nequeunti quaſi minus potenti aut debili. ⁊ deuicto vt cupidus ſup. id ſit preter. i. cõtra morem i. conſuetudinem ſiue ius non ſcriptum ⁊ legẽ. i. ius ſcriptũ ciuiũ ⁊ preter voluntatem ſui pr̃is. tñ ſtudeat. i. laboret cupiat det operam habere hãc Glycerium cum ſummo probro. i. vituperio igno minia atq dedecore. Pam. me miſerum declamãdo. i. fateor me infelicẽ qui tãto ſim inſanus amo ⁊c. Si. ne. i. vtrũ modo demũ. i. ſolũ vel tarde. Eſt enĩ hic demum tarditatis ſignũ. ſenſiſti. i. ꝑcepiſti id videlʒ te eſſe miſerũ olim repetit: ne cõfirmat dictũ ſuũ. q. d. multo ante tp̃e iſtud verbũ. ſ. miſerũ accidit vere in te eodem die quum. i. quando induxiſti ita aim tuum. i. quum perſuaſiſti tibi hoc eſſe. tibi efficiendũ aliquo pacto. i. aliquo modo quod cuperes. i. velles: ſed qd ago cur excrucio. i. vero me. cur macero. i. affligo: cõtero debilito me: cur ſolicito. i. ſolicitum reddo ſeu cõtriſto. vel perturbo meã ſenectutem. i. me ſenio confectũ amentia. i. inſania. qm̃ inſani ſunt oẽs amantes: nec ſui compotes: ſed mẽte capti: amentia ergo hui⁹ filij: an. i. vtrũ ſolicito meã ſenectutẽ ⁊c. vt ſufferã. i. ſuſtineam portẽ feram patiar ſuppliciũ pro peccatis. i. erroribus ⁊ flagitijs huius Pamphi. imo. i. ſed poti⁹ habeat ipſe Pam. illã ſubaudi valeat. i. a me diſcedat viuat cũ illa Gly. Pã. O mi pater. q. d. veniã peto. Simo. quid mi pater q. d. quid tibi vis dicẽdo mi pater quaſi. i. tanq̃ indigeas huius patris. i. quaſi indigeas opera mea qui ſum pater tuus: domus inuenta eſt. ſ. in qua cuʒ Glycerio habitas vxor inuẽta eſt. ſ. Gly. quã foues vt vxorẽ liberi. i. puer vn⁹ ⁊ libertũ dixi de vno. vt enĩ Gellius ait antiq̃ oratores hiſtoricq aut carminum ſcriptores etiam vnum filium filiamue liberos multitudinis numero appellarũt. liberi ergo inuẽti ſunt patre ſcilʒ me inuito. i. moleſte ac egerrime ferẽte adducti ſunt homines q̃ dicant illam Glyce. eſſe ciuẽ. hinc. i. ex Athenis. Uiceris. i. viciſti coniunctiuũ pro indicatiuo. q. d. curam tui vehemẽter geſtabã: ſʒ tandẽ tua improbitate effeciſti vt eam curam eiecerim. Pamph. Pamphilus titubans ⁊ balbutiens pudore et conſcientia loquendi copiam petit O pater ne. i. vtrum licet mihi per te pauca loqui vel dicere. Simo. quid dices mihi. Chre. attamen O Simo audi. Simo. dicis vt ego audiam eum o chre. (Chremes ⁊ chreme dicitur in vocatiuo) quid ego audiam. Chremes. attamẽ ſine. i. patere quod ſupp. dicat. i. loquatur quod vult. Simo. Age hortantis eſt dicat loquatur ſino. i. do facultatẽ patior. Pamp. ego fateor me amare hãc Glyce. vel hanc amare me dubium enim eſt vtrum dicat amphibologia. ſi id. ſ. amare eſt peccare quoq. i. etiam fateor me peccare O pater dedo me tibi. i. vt ita dicam reddo me tibi quaſi cõtraria ⁊ hoſtilia volenti: impone quiduis oneris. i. quodlibet onus impera. i. iube vt exequar. vis me ducere vxorẽ vis amittere hãc Glycerium. Ferã. i. patiar vt potero. i. prout me feret facultas. modo. i. tantũmodo obſecro te hoc vt ne. i. non credas hunc ſenẽ critonem adlegatũ. i. adhibitũ a me: ſine. i. permitte vt ſup. expurgẽ. i. excuſem me atq vt adducã illum huc coram aduerbium eſt hic quaſi preſentialr̃: vt ita loquar. Si. Simo indignatus q̃ illum petit adduci Pamphilus repetit verbum ſibi diſplicẽs dicis vt adducas illum indignanter ꝓferendum eſt. Pamp. O pater ſine. i. permitte. Chre. poſtulat equum. i. rem iuſtã da veniam. i. cõcede indulge fac ei poteſtatem adducendi illius pamph. ſine. i. patere q̃ exorem hoc. i. aut tibi perſuadeam hoc: aut a te impetrem hoc. Si. ſino. i. permitto. Deinde conuertit ſermonem ad Chremetem. O chreme cupio quiduis. i. rẽ quamlibet: dum. i. dummõ. ne. i. non comperiar. i. deprehẽdar: cognoſcar vel inueniar falli ab hoc ſcʒ Pamphilo. Chre. paululum ſupplicij. i. reprehenſionis: accuſationis: iurgij: cruciatus ſatis. eſt. i. ſufficit patri in ſuum filium pro magno peccato.

Aſcenſius

Quis me vult ⁊c. Jllud q̃duis olim. Non intelligo quid olim. i. ex oibus annis ſʒ quid tu olim ſubaudi homo perditiſſime ⁊ impuſſime: eſt enĩ interruptus ſermo interloquente Chremete: Ah rem potius ipſam dic ⁊c. Adeon. i. decẽs ne eſt an iuſtũ ipſum eſſe aio adeo impotenti vt ⁊c. Olim iſthuc oli ⁊c. matura ⁊ patre digna ſentẽtia: q̃ hoc vult q̃ Saluſtius ait. Nam priuſq̃ incipias conſulto ⁊ vbi conſulueris mature facto opus eſt. Uñ etiã recte Ouid. Principijs obſta: ſero medicina paratur Quum mala per longas conualuere moras. Eodẽ die ⁊c. Stoice ⁊ ſeuere. Nã ſtoici miſerũ cenſent quencunq̃ eſſe turpẽ aggredit̃. Uñ Hora. dixeſtem inſanit: ſic nõ minus dũ matrem occideret q̃ poſt q̃ occiderat. Uñ et Seneca. Jllo nocẽs ſe dãnat q̃ peccat die. Uiceris. Cõceſſiu⁹ eſt mod⁹. Sicut enei. x. neq illum iuueris. Subiunctiuus enĩ ſepe conceſſiue ponitur: ſed hec conceſſio vim habet inhibendi. Pro peccato magno paululum ſupplicij ſatis eſt patri. Bona ſententia ad temperandos patrum animos: vnde vtilitatis plurimum hec habet comedia

MItte ꝛc. Hic in ſcenā progreditur crito: i. cui⁹ verbis nō modo ipſe promiſit, ſed etiam qḋ ꝛ Pam. dixerit demōſtrat ꝛ hic omnis error aperietur fabule. Crito alloquitur Pamph. orantē vt firmus ſtaret ꝟbis contendēdo aduerſus patrē. Mitte. i. omitte ceſſa del. ſic orare. i. rogare me. vna q̄libet cauſa harū q̄ ſequū-tur monet me vt faciam qḋ petis et he ſunt cauſe: vel tu. i. vel tua in me beniuolentia: aut tuus honeſtus mod⁹: ꝛ tua ſermonis affabilitas monet me ꝛc. vel qḋ. i. quia verū ē qḋ dicitur⁹ ſuꝫ vł qḋ. i. qꝛ bene cupio

Crito. Simo. Chre. Pāphi.

¶ Hic in ſcenam progreditur Crito incuius verbis nō ſolum quid ipſe promiſerit: ſed etiam quid ꝛ Pamphilus dixerit demonſtratur et hic omnis error fabule aperitur.

MItte orate: vna haruꝫ q̄uis cauſa me vt faciam, monet: vel tu, vel qḋ verum eſt, vł qḋ ipſi cupio. Glycerio. Chre. andriū ego Critoneꝫ video? ꝛ certe is eſt. Cri. Saluos ſis Crito. Chre. q̄d tu athenas īſolēs? Cri. euenit. ſed hiccine eſt Si? Chre. hic eſt. Si. Men queris? Eho, tu glycerīū hinc ciuem eſſe ais? Cri. tu negas? Si. ita ne huc paratus aduenis? Cri. quare? Si. Rogas? tu ne impune hoc facias? tu ne hic homines adoleſcētulos, imperitos rerū, eductos libere, in fraudē inlicis? ſolicitando, ꝛ pollicitādo eorū animos lactas? Cri. Sanus nes? Si. Ac meretricios amores nuptȳs ꝯglutinas? Pāphil⁹. perȳ: metuo vt ſubſtet hoſpes. Chre. ſi Si. hūc noris ſatis, nō ita arbitrere. bon⁹ hic eſt vir. Simi. hic vir ſit bonus? Ita ne attemperate venit hodie ī ipſis nuptȳs, vt veniret āteac nunq̄? Eſt vero huic credēdum Chre. Pamp. Ni metuā patrem, habeo pro illa re illum quod moneaꝫ probe. Simi. ſycophāta. Crito. heꝫ. Chre. ſic Cri. eſt hic: mitte. Cri. videat q̄ ſiet. ſi mihi pergit, que volt, dicere: ea que non volt, audiet, ego iſthec moneo, aut curo? non tu tuū malū equo animo feres? nam ego que dixi, vera, an falſa audieris, iā ſciri pōt. Atticus q̄dā olim, naui fracta apud andrū eiect⁹ eſt, ꝛ iſthec vna parua virgo. Tū ille egēs, forte applicat primum ad Chryſidis patrem ſe. Si. fabulā inceptat. Chre. Sine. Cri. ita ne vo? obturbat. Chi. perge. Crito. Tum is mihi cognatus fuit, qui eū recepit: ibi ego audiui ex illo, ſeſe eſſe atticuꝫ: is ibi mortuus eſt.

ipſi Glycerio. i. Glycerīū plurimum amo: ꝛ eō illi bene volo. Chre. Ego video critonē andriū. i. ex andro īſula. certe. i. profecto eſt is. ſ. crito ādri⁹. Cri. Chremes ſis ſalu⁹. i. ſalue quid. i. cur tu īſolens. i. inſolitus inſuet⁹ athenas veniſti ſubaudi q. d. cur veniſti athenas qui nō ſis ſolitus venire qui nō ꝯſueueris videri athenis. Inſoles enī ītterdum dr̄ inſuetus: inſolit⁹. Inde inſolentia. i. inſuetudo. Cice. Moneor etiā īſolētia loci. i. inſuetudine. Itē inſolēs dr̄ arrogās. Inde inſolētia. i. arrogantia qui enī ꝑter legē agit humanā ꝛ naturalē inſolēs dr̄. Cice. Ipſa victoria q̄ natura īſolēs eſt. Cri. euenit. i. cōtigit caſu aliquo vt athenas venirē: pudet enī eū fateri ꝓpter hereditatē veniſſe. ſed hiccine ē Simo. i. vtrū ē hic Simo. Chre. hic eſt ſimo. ſ. Si. mē. i. me ne hoc ē vtrū q̄ris me ꝛ nō q̄ris pro me: vt nōnulli cōſueuerūt dicere tāq̄ ꝑ ſermōe elegāti. Eho hic īteriectio attētionē monet vt audiat Crito dictū ſimonis: vł deridētiꝫ eſt particula tu ais Glyce. eſſe ciuē hīc. i. ex athenis vrbe. Cri. tu negas. i. inficiaris: eam eſſe ciuē atticam. Si. Ita ne ꝑ indignationē ſepe dr̄ ita ne ꝛ derīſionē aduenis huc paratus. i. ſubornat⁹ ꝛ dolo cōpoſitus. Cri. qua de re venirē. ſ. parat⁹. Si. rogas. i. interrogas tu ne. i. vtrū facias īpune. i. ſine pena ſeu punitione. i. venias parat⁹ ad decipiēdū hic. i. athenis vbi delicta vīdicāt tu ne. i. vtrū. q. d. ita illicis. i. illigas vnde licita dicta ſunt q̄ſi li gia in fraudē hic. i. athenis hoīes adoleſcētulos impitos rerū eductos libere. i. vł educatos ꝛ nutritos more eorū adoleſcētulorū qui īgenui nati ſunt vł eductos libere. i. emiſſos in viuēdi libertatem. i. quib⁹ facta eſt copia: vt libertina viuāt lactas. i. delles quadā dulcedine animos teneros. ſ. eorū ſolicitādo. i. inuitando eos: nam ſolicitare interdū ſignificat ſolicitū reddere. iterdū ꝟo eſt inq̄etare aliquē ꝛ inter ſpē metūq̄ ꝯſtituere atq̄ incitare ſeu ſtimulare: ꝛ pollicitādo. i. frequenter promittēdo illis ꝯplemēta volūtatum. Teneros alos lactare ē dulcedine aliq̄ retinere: ꝛ ad ꝯſuaſionē inducere. Un̄ oblectare dicim⁹ ꝛ delectare. Cri. ne. i. vtrū ſan⁹ es. i. ſane mētiꝫ ꝛ ꝯpos. q. d. in ſanis. Si. interruperat Crito. ſermonē. Si. quem nunc continuas ac cōglutinas. i. cōiungis vt cum glutino res alique cōiunguntur nuptȳs. i. ꝯnubio amores meretricios. q. d. nō efficit amica d̄ meretrice ſꝫ cōiūx. Pam. perȳ metue: vt. i. ne nō vt donat⁹: poſſet tamē ſimpliciter capi pro quo ſic me [illegible] qḋ hoſpes. i. peregrin⁹ ꝛ alienigena iſte cri. ſubſtet. i. ſuccūbat: neq̄ ferre poſſit ꝯtumelias patris. Chre. ſimo. ſi naris. i. ſi cognoſcas ſatiꝫ hūc nō arbitrare. i. nō ita de eo cēſeas hic. ſ. crito eſt vir

bon⁹. Si. hic vir bon⁹. q. d. ſit bon⁹ q̄ntū volet ꝛ per ironiā dictū intelligitur. vt eū nec virum nec bonum dicat ita ne. i. vtrū venit hodie ita attēperate. i. tēpeſtiue in ipſis nuptȳs. i. in ipſo articulo: ſine vt ita dicā in pūcto nuptiarum. vt nūq̄ veniret antehac. i. ante hoc tp̄s. plerūq̄ tn̄ caſus imitatur induſtria ꝛ ſepe hoc ſit vt ēt ſedula facta ſint ſuſpecta eſt ꝟo credendū huic. q. d. non eſt illi fides habēda. vbi ꝟo dr̄ ꝑ ironiā: vt Uerg. Egregiā ꝟo laudē ꝛ ſpolia ampla refertis Tuq̄ puerq̄ tu⁹: quēadmodū: ꝛ. ſ. vt id ꝑpls curat. ſ. qḋ dici ſolet de⁹ ſciat ꝟo fere hoc eodē mō capit: vt illic. ſ. Pā. ni. i. niſi metuā patrē habeo. i. ſcio. aliq̄d ſup. qḋ moneā. i. admoneā ꝓbe. i. cōmode illū Critonē ꝑ illa re. i. pro rñſione ad obiecta. Si. o ſycophāta. i. o calūniator exclamādo ꝓfert. Cri. hem interiectio indignantis. Chre. Cri. hic. Si. eſt ſic. i. talis nature ꝛ recte nā nature ignoſcit nō volūtati mitte. i. dimitte eū nec attēde ad ea q̄ dicit Cri. videat q̄. i. qualis ſit ſi perget. i. proſequetur ꝯſeuerabit dicere mihi q̄ vult: audiet q̄ nō vult ꝛc. Ego moueo. i. perturbo ꝛ curo. i. cogito iſthec q̄ tu dicis. Si. tu non feres equo animo tuū malū. ſ. amorem in filio. Nam audieris. i. audies ea q̄ dicit vera an falſa. i. ſiue ſint vera ſiue falſa ꝛ hoc vt tibi ſim moleſte ſicut ea mihi. Et additē poris celeritate inquiens iam. i. nunc poteſt ſciri an vera ſint an falſa quidam atticus olim fracta naui: id eſt naufragio facto apud Andrum eiectus eſt ad littus. ſcꝫ ꝛ vna. i. ſimul iſthec virgo parua eiecta eſt tum. i. tunc forte ille egenus applicat. i. adigit appellit ſe primum ad patrē Chryſidis. Proprie de naufragio ad littus eiecto atque egēti applicare dr̄. Si. Simo narratiōem irridens inquit inceptat. i. incipit fabulam: id eſt nugas cōmentum: mendaciū vanitatem. Chre. ſine: id eſt permitte eum loqui. Cri. ita ne obturbat vero ita ne euertit veritatem: aut reclamat aut reluctat ſeu interſtrepit veritati. Chre. Cri. perge: id eſt ꝓſequere perſeuera. Cri. tū is fuit mihi cognat⁹

que recepit eū atticū ibi.i.in eo loco audiui ex illo ſeſe fuiſſe atticū is mortu⁹ ē ibi.Chremes.crito dic ſupple nomē eius.Cri.putas ſupple:vt tā cito dicā tibi nomē oñdit eē difficile ſeſe dicturū deinde ſubdit phania eſt ſup nomē eius:ſed ita Cri.dicit vt nemo audiat adhuc ſcʒ dubitans an ipſe ſit chre.hem perij Chremis:eſt dolent ī:pōt et pāphi.eē.Cri.verū.i.ſʒ hercle opinor fuiſſe phaniā:ſcio certe hoc aiebat ſe eſſe rhānuſiū.i.ex rhāno attice pago:rhān⁹ eñ pag⁹ ē attice.Chre.o iuppit.cri.o chreme multi alij a me audiuere:tū hoc eadē i andro.i.in ea inſula.

Chre.eius nomē?Cri.nomē tā cito tibi?phania.Chre.hem.perij.Cri.Uerū hercle opinor fuiſſe phaniā.hoc certo ſcio,rhānuſiū ſe aiebat eē.Chre.o iuppiter.Cri.eadē hec chreme multi alij in ādro tū audiuere.Chre.vtinā id ſit,qđ ſpero.Eho dic mihi,q̇d eam tū Crito?ſuā ne eſſe aiebat?Cri.nō.Chre.Cuiam igitur?Cri.fratris filiā.Chre.certe mea eſt.Crito.Quid ais?Si.quid tu ais?Pamphil⁹.arrige aures pāphile.Si.Quid credis?Chremē.phania ille frater meus fuit.Si.Norā,et ſcio.Chre.Is hinc bellum fugiens,meqꝫ in aſiam perſequens proficiſcitur.tum illā hic relinquere eſt veritus.poſt illa,nunc primuʒ audio quid illo ſit factum.Pamph.vix ſum apud me.ita anim⁹ ꝯmot⁹ eſt metu,ſpe,gaudio,mirando hoc tanto,ꝛ taʒ repētino bono.Si.Ne iſtam multis tuā inueniri gaudeo.Pamphi.Credo pater.Chre.At mihi vnus ſcrupulus etiam reſtat,qui me male habet.Pamp.Dignus es cū tua religiōe odio:Nodū i ſcirpo queris.Crito.Quid iſthuc eſt?Chre.nomē nō ꝯuenit.Crito.fuit hercle aliđ huic paruę.Chre.quod crito?nūquid meminiſti?Crito.Id quero.Pāphi.ego ne huius memoriā patiar mee voluptati obſtare?cum ego poſſim in hac re medicari mihi.nō patiar.heus Chreme,quod queris?Paſſibula eſt.Cri.ipſa eſt.Chremē.Ea eſt.Pāphi.Ex ipſa milies audiui.Simo.oēs nos gaudere hoc Chreme te credo credere.Chremē.Ita me dij amēt,credo.Pamphi.Quid reſtat pater?Si.iandudum res reduxit me ipſa in gratiam.Pam.o lepiduʒ patrē.de vxore,ita vt poſſedi,nihil mutat chremes.Chre.cauſa optuma eſt:niſi quid pater aliđ ait.Pāph.nēpe.Si.Id ſcʒ.Chre.dos eſt Pāph.decē talēta.Pam.Adcipio.Chre.Propero

chre.vtinā id quod ſpero ſit eho:attentionē monet dic mihi quid tum.i.tunc aiebat eam Glyce. eſſe ſcilicet ne.i.vtrum aiebat eſſe ſuam filiā ſcʒ cri.Non.chre.Igitur cuiā.i.cuius filiam eſſe dicebat.cri.Aiebat eē filiā fratris chre.certe ea eſt mea ſcʒ filia.cri.q̇d ais.Si.quid tu ais.pam.alloquitur ſeipſum dicēs.pamphi.arrige aures.i.erectas prebe aures ad accipiendaʒ vocē tibi cōgruam.Si.quid credis chreme ſcʒ.chre.ille phania fuit me⁹ frater.Si.noram phaniam:ſcilicet ꝛ ſcio eū tuū eſſe fratreʒ.chre.is frater fugiēs bellum ꝛ perſequens me in aſiā proficiſcitur hinc.i.ex athenis ꝛ perſequens dicit oſtēdens ſequētis perſeuerantiā tamē frater verit⁹ eſt relinquere illā hic poſt illa vel tempora vl' ea que ſunt dicta nūc primū audio quid ſit factū đ illo fratre meo.pāphi.pāph.pre nimio gaudio ita perturbatur vt apud ſeipſum non ſit propterea inquit vix ſuʒ apud me.i.nō ſum apud me.Et magis cōſuetudine đr quam rōne vel ita dicit quaſi abierit anim⁹ in aduētu gaudij ꝛ rurſus redierit.Ꝑpropē cū aliquis ſe colligit ꝛ cōſiderat đr ad ſe redire:cū prius extra ſe exiſtēs apud ſe nō eſſet ita.i.adeo animus eſt commot⁹.i.ꝑturbatus:metu ſpe gaudio mirando.i.dum miror hoc bono tanto ꝛ tā repentino.i.ſubito id eſt propter tantum bonū ꝛ tā repentinū.Duo ſunt futurarū rerū carnifices.i.tortores:afflictores:turbatores:q: turbāt animū ſcʒ ſpes ꝛ metus:dolor enim ꝛ gaudiuʒ p̄ſentiuʒ rerū ſunt.Si.ſane.i.valde alij ne habent.i.certe vl' valde:aut nimis gaudeo iſtā glyceriū inueniri tuam multis modis.i.rationibus:gaudemus nobis gratulamur alijs.pā.o pat credo te ſcʒ gaudere.Simo.at vn⁹ ſcrupul⁹.i.vna anxietas vna difficultas vna moleſtia.Tractum eſt enim a ſcrupulo lapide minimo q̇ in calceo latēs ledit ꝛ moleſtus eſt moleſte enim ſunt pedib⁹ vie ſcrupulo ſe vnus ergo ſcrupul⁹ reſtat.i.ſupereſt reliquus eſt mihi qui male habet.i.vexat vel male tractat me.pam.dignus es cum tua religione.i.ſuperſtitione et ſcrupuloſitate odio.i.vt odio habearis queris nodū i ſcirpo ſcirp⁹ iunci ſpecies eſt leuiſſima ꝛ ſine nodo.Et ideo prouerbiū eſt de illis q̇ nimis ſunt curioſi:ꝛ qui querunt aliquid vbi non eſt quod ſic ſolet vulgo.Tu queris in veruece duos pedes:cum tamen tantuʒ ſint quatuor.Cri.q̇d iſtud eſt quod te ſolicitat.Chre.nomen nō conuenit id eſt de nomine eſt controuerſia:vel nomē nō congruit vt ſit filia mea.cri.hercle aliđ fuit nomē huic paruę.i.cum eſſet parua.Chre.quod nomē fuit?Cri.quero id.i.tento in memoriam illud redigere.pam.ne.i.vtrum patiar memoriam huius Critonis obſtare.i.nocere mee voluptati.cum egomet poſſum mihi medicari in hac re non patiar heus Chreme.Uocat Chremetem qui intuendo critonē erat attētus q̇d queris?Illa eſt paſſibula.Cri.ipſa eſt paſſibula.ſ.Chre.eſt ea que eſt filia mea.pā.audiui milies ex ipſa ſe eē paſſibulā.Si.o chreme credo te credere nos oēs gaudere hoc.i.hac re.Chre.ita dij me ament bene credo.pam.o pater q̇d reſtat.i.ſupereſt reliquū eſt.Si.res ipſa.ſ.cognitio paſſibule reduxit me iādudū.i.pauloāte in grām.i.beniuolentiā ꝛ chremetis ꝛ filij vt veʒ mihi bñ cupiant:ꝛ ego quoqꝫ illis:qđ ſi ad ſolū dicat pāphilū ad pāphilū referat tñ.pam.o lepidū patrē.i.in quo plurimū eſt lepos.ac venuſtatiſ:nā lepos eſt venuſtas Chre.nihil mutat de vxore ita vt poſſedi.i.vt iā habui eā.chre.cā eſt optima:vt nihil mutem niſi pater.Si ait aliđ eſt aliud.pā.nēpe.i.certe nihil aliud ſup.ait.Si.ſcʒ.i.ſed certe nihil aliđ aio.Chre o.pāphile dos eſt tibi decē talēta.i.p dote dabunt tibi ēt decē talēta.pā.accipio.i.grata habeo illa talēta:ſeu illam dotem habeo gratā.Chre.propero.i.ꝑperanter eo ad filiā paſſibulā.Eho admonitio eſt attētionis ad id qđ dicturi ſum⁹ me⁹ crito veni ſup.mecū.Nā credo illā haud.i.nō noſſe me.Si.cur nō iubes illā trāſ erri huc.i.traduci in hūc locum.pā.admones recte.ego dedā.i.valde dabo ꝛ cōmittā iā iſtud negotiū dauo.Si.nō pōt id negotij ſuſcipere.pā.q̇d.i.ꝑobrē nō pōt hic peragere.Si.hʒ aliud malū ꝛ maius et ſeſe.ex ſeipſo pā.q̇d.uā.i.q̇d mal:hʒ vl' quidnam.i.cur hʒ malum.Si.vinctus eſt.i.ligatus in carcere:ſiue eſt in vinculis coniectus.pā.o pater non eſt vinctus recte.i.iuſta de cā.Si.Iocatur.pater dicēs ſe nō iuſſiſſe vt ita vinciretur:ſʒ vt quadrupes ſtringeretur.haud.i.nō iuſſi ita vinci ſcʒ.pā.Obſecro iube ſolui.i.vt ſoluatur.Si.age.hortātis eſt fiat.pam.at matura.i.accelera iubere.Si.eo intro.pam.o hunc diē fauſtum et felicem.q.d.multe felicitatis plenum.

Aſcenſius.

Mitte orare. hic omnis error aperitur: et olim fit reconciliatio inuenta Gly. chremetis filia. Uocatur aũt hic per ſummã iniuriam Cri. ſycophãta: quod vocabulũ grecum eſt ſignificatq; latine comeſtorẽ ficuũ. Nam ſycos ficus eſt. phagin comedere. Et per tranſlationem ſumitur pro calumniatore qui aliũ accuſat: cuius ipſe culpabilis eſt: tractũq; eſt a ſeruis. quorum alter ficus comederat: et conſeruũ ſuũ accuſauit: dñs aũt dedit vtriq; potionem calide aque vt euomãt. euomit ergo accuſator ficus: et ita ſycophãta dictus eſt quicunq; alium ſciens iniuſte accuſat.

ad filiã. Cho mecũ crito: nã illã me haud noſſe credo. Si. cur nõ illã huc transferri iubes? Pã. Recte admones, Dauo iſthuc dedam iam negoti. Sim. nõ poteſt. Pam. Qui? Si. q; habet aliud magis ex ſeſe, et maius. Pam. quidnam? Si. vinctus eſt. Pã. pater nõ recte vinctus eſt. Si. haud ita, iuſſi. Pã. iube ſolui obſecro. Si. age fiat. Pam. At matura. Si. Eo intro. Pã. O fauſtum et felicem hunc diem.

Carinus. Pamphilus.

In hac ſcena alterum generum Chremetis comparat: ne. Carinus triſtis recedat: aut non promiſſum philomene videatur.

Prouiſo quid agat pamphilus: atq; eccum. Pãph. aliquis forſan me putet non putare hoc verum: at mihi nunc ſic eſſe hoc verum lubet. Ego vitam deorum propterea ſempiternã eſſe arbitror, q̃ voluptates eorũ ꝓprie ſunt. Nã mihi imortalitas parta eſt, ſi nulla egritudo huic gaudio interceſſerit. Sed quẽ ego potiſſimũ exoptẽ nũc mihi, cui hec narrem, dari? Cari. quid illud gaudij ẽ? Pam. Dauum video: nemo eſt quem mallem oĩm: nã hunc ſcio mea ſolide ſolum gauiſurum gaudia.

Dauus. Pamphilus. Carinus.

In hac ſcena mira arte ea que reſtant de comedia breuiter explicantur et deſignantur duorũ ſcilicet ſociorum bine nuptie pamphili et Carini. Letus quoq; comedie exitus ſubinde exhibetur et clauditur.

Pamphil⁹ vbi nã hic eſt? Pamphi. Daue. Da. Qui ſnam homo eſt? Pãphi. Ego ſũ. Dau⁹. O Pãphile. Pãphi. Neſcis quid mihi obti

In fine haud ita iuſſi. Do. legit. At ita iuſſi. vt vere mutatus videaꝛ animus chre. qui nũc iocaꝛ et ridicule dicit. At illud pamphili. Non recte vinctus eſt q; pãphilus intellexit q̃ non ſure et ex iuſta cã. At pater q̃ non ſatis firmiter vinctus eſſet vnde dicit. At. i. attamẽ. i. lz nõ recte vinct⁹ ſit ſi iuſſi. ita. i. vt recte hoc eſt firmiter vinciaꝛ. In hac autẽ comedia oẽs fuerunt commoti et perturbati: omneſq; in fine letanꝛ. Cõmotus eñ fuit ſummopere Simo q̃ñ vidit filiũ peregrine puelle amore captũ: ex ea natũ velle tollere: et eã ciuẽ aſſerere. Letatur aũt nunc quãdo videt eam eius cuius voluit filiam. Turbatus fuit pamphi. q̃ñ ſe in nuptias coniectum intellexit aut pati eſt neceſſario offendendũ. Letatur autem nunc q̃ñ cum gratia patris dilectam recipit cõiugẽ. Perturbatus fuit Chr. quum filiaꝫ ſuam vidit homini perdito ſpõſam. Gaudet nunc quando alterã quã credebat periſſe inuenit optimo iuueni chariſſimã: et vtrãq; bonis matris iungendam. Turbata fuit Gly. q̃ñ ſe a pamphi. per nuptias excludendã intellexit. Gaudet autem nunc quãdo agnito patre dilectiſſimo nubit. Turbata fuit ob nuptias et daui dolũ Miſis que nunc gaudet: aut quia cum Critone reditura eſt i patriam: aut cum Glycerio in optima domo manſura. Turbatus fuit preter morem Dauus. quãdo ſuo conſilio pamphi. in nuptias coniectum accepit. Gaudet autem nunc vinculis exemptus: et dilecto domino reſtitut⁹. Doluit Carinus quando dil gentiſſimam alteri nupturã accepit. Gaudet nunc quando eam ducet. Turbata forte fuit philomena ſi audiuit ſe a pamphi. cui nuptura erat ſperni. Gaudere aũt nunc põt amãtiſſimo iungi. Turbatus fuit Crito quum ſe ſycophantam nuncupari intellexit. Letatur nũc cum verax creditur: et ius ſuum recipit. Gaudent preterea actores: quia populũ ad finem fabule retinuerũt. Unde vt id fiat i fine breues ſunt. Uicit ergo in fine Calliopi⁹. i. principalis muſicus q̃ non eſt dauus ſed qui prologum dicit. Unde poſtquã dauus dixerat. Cho. inducit perſonã Calliopij. aut Caliopius venit dicens. Ne expectetis. Caliopius aũt videtur a Calliope muſa: q̃ bona vox dicitur dici ſed finem facio.

Prouiſo ec. Hec ſcena alterũ generum chremeti cõparat ne aut carinus triſtis recedat: aut non promiſſum videreꝛ philome. Cari. prouiſo. i. prouideo vel procedo vel pro ſimplici ponitur: id eſt eo ad videndum quid pamphilus agat atq; eccum: id eſt ecce hic eum. pamphilus. forſitan aliquis putet me nõ putare hoc eſſe verum ac mihi lubet pro libet nunc hoc eſſe verum ſic vt dicitur ſꝫ quaſi dicat alij putant vt volent ego vero illud verum eſſe confirmo quod nihil lubet verum credere ego arbitror vitam deorum eſſe ſempiternam propterea q̃ voluptates eorum. id eſt eorum gaudia ſunt proprie: id eſt perpetue ſempiterne non accommodate ad tempus ſeu mutue. Omne enim quod habemus ad mutuũ eſt aut proprium. Mutuum eſt quicquid ad tempus habemus nec poſtmodum noſtrum futurum eſt vt vxor domus villa ſerui ec. proprium autem eſt vt virtus animi et bonum ſempiternum quod proprie de dijs dicitur: non enim aliud venerunt ſed apud ſeipſos ſunt ſemper. epicurum autem Teren. hic ſecutus eſt a ceteris enim philoſophis reputatur de ocio deorum et perenni voluptate. Et intereſt inter ſempiternum et perpetuum. Nam ſempiternum ad deum: perpetuum proprie ad homines pertinet. Ergo pamph. in illam ſententiam dicit ſi propria hec fuerit voluptas deus ſum. Nam immortalitas parata eſt mihi ſi nulla egritudo. i. ſollicitudo anxietas animi aut paſſio interceſſerit. i. obſtiterit huic gaudio. ſed quem potiſſimum. i. principaliſſime exoptem dari mihi nunc. i. obuium fieri mihi cui narrem hoc. Ca. quid gaudij. i. quod gaudium eſt illud quod agitur a pam. Pam. video dauum nemo eſt omnium quem malim dare mihi. ſ. Nam ſcio hunc ſolum gauiſurum ſolide. i. integre firme mea gaudia. i. grateſta tuũ mihi. Dicimus enim eleganter gaudeo tuum gaudium pro eo quod eſt gaudeo q; gaudes. Ge. ad Ci. Acceſſit huc quod poſtridie eius abſolutionem theatrũ curionis hortenſius introyt: puto vt ſuum gaudium gauderemus. i. vt gauderemus q; ipſe gaudebat.

Pamphilus ec. In hoc actu mira arte que reſtant de comedia breuiter explicantur et deſignanꝛ duorum ſociorum bine nuptie. Dauus. vbinam hic pamphilus eſt. Pam. daue. Da. quiſnam. i. quis homo eſt qui me vocat. ſ. pamphilus. Ego ſum. Da. o pãphile. Pã. neſcis q̃d obtigerit. i. acciderit mihi. Da. certe: id eſt profecto neſcio quid tibi contigerit ſcilicet. ſed ſcio quid obtigerit mihi. Pamph. Et quidẽ id eſt etiam ego ſcio. Da. Euenit more ho. in abundaꝛ hominum dicit Dona. quaſi dicat euenit vt ſolet euenire et tu

gerit? Da. certe: ſed q̇d mihi obtigerit ſcio. Pamp. Et quidẽ ego. Damus. more hominũ euenit, vt quod ſim nactus mali, prius reſciſceres tu, quam ego quod tibi euenit boni. Pam. mea glycerium ſuos parẽtes reppe rit. Da. o factum bene. Car. Hem. Pamp. pater amic⁹ ſummus nobis. Dau⁹. Quis? P amp. Chremes. Da. Narras probe. Pam. Nec mora vlla eſt, quin eã vxorẽ ducam. Ca. nũ ille ſomniat ea, que vigilãs voluit? Pãphilus. Tum de puero daue? Dau⁹. ah deſine. ſol⁹ eſt, quem diligunt dij. Cari. Saluus ſum, ſi hec vera ſunt. Conloquar. Pamphi. Quis homo eſt? Carine, i tem pore ipſo mihi aduenis. Carinus. Bene factum. Pã. Hem, audiſtin? C. omnia. age, me in tuis ſecũdis reb⁹ reſpice. tuus eſt nunc Chremes: facturum que voles, ſcio eſſe omnia. Pamphi. Memini, atq; adeo lõgũ ẽ, nos illũ expectare duz exeat. ſeq̄re hac me intus apud glycerium eſt nũc. tu daue abi domum: propera, accer ſe, hinc qui auferãt eã. quid ſtas? quid ceſſas? Da. eo.

Calliopius.

Ne expectetis, dum exeant huc: Intus deſpondebitur. Intus tranſigetur, ſi quid eſt quod reſtet. Plaudite.

Terentij eunuchus.

Acta ludis Megalenſibus. L. poſthumio Albino & L. Cornelio merula edilibus curulibus egere. L. ambiuius Turpio. & L. Attilius preneſtinus greca menandri prima. Acta ſecũda. M. Valerio. & C. Mutio fannio conſulibus. Modos fecit Flaccus Claudij tibijs duabus dextra & ſiniſtra.

reſciſceres. i. poſt factum cognoſceres q̄d mali nactus ſim. i. inuenerim prius q̃ ego reſciſcerẽ illud boni. i. id bonũ q̄d euenit tibi. Pam. Glyceriũ mea amica repperit. i. caſu quodam inuenit parentes ſuos prẽz & matrẽ. Da. o bñ factum exclamatio eſt ꝓ qua bñ factũ eſt. Cari. Hem. interiectio hic admirantis: factum illud pam. pr̃ eius Glycerij eſt ſummus amicus nobis. Da. q̄s pater. pã. Chremes. Da. narras ꝓbe. i. dicis verum pam. nec vlla mora eſt quin i. quod non ducam eam Glycerium vxorem id eſt quin habeam eam in vxorem. Carinus. Num ideſt nunquid ille Pamphilus Somniat ea que vigilans. i. cum vigilaret voluit. i. cupiuit. Pamphilus. tum. i. deinde o Daue de puero quid fiet ſcz. Dauus. Ah. deſine id ẽ deſiſte de ea re ſolicitus eſſe tu es ſolus quẽ dij diligunt. i. tu omnium fortunas ſuperas ſiue omnium fideliſſimus es & cui dij magis fauerũt. Cari. ſum ſaluus. i. ſum incolumis ſoſpes viuo nõ langueo vt prius ſi hec ſunt vera adibo: id eſt ibo ad eũ & colloquar: id eſt alloquar eum & cõferã cũ eo de his. Pamphi. quis homo eſt: qui ſcilicet loquitur. Deinde percepto eo ſubdit. O carine ad uenis mihi in ipſo tempore: id eſt oportune & tempeſtiue. Cari. benefactuz eſt ſupple. pamphilus. Hem audiſti q̄ bene factum ſit. Carinus. omnia audiui. ſcz age id eſt eya hortantis eſt aduerbiũ reſpice. i. retroaſpice me hoc eſt faue mihi tractũ a dijs qui reſpiciẽdo homines illis fauent. Sunt autem qui felicitate elati ne reſpicere quidem velint amicos. Itaq; reſpice me. i. non obliuiſcaris me quem precedis felicitate. id eſt in tuis reb⁹ ſecundis: id eſt in tuis proſperitatib⁹. Chre. eſt nũc tuus. i. ei⁹ moderator es & tibi magna eſt apud eum fides ita vt tuo ſit vſurus conſilio ſcis eũ eẽ facturum omnia que voles. Pamphi. memini: id eſt ſcio eum eſſe meum & omnia facturum. nam quorum meminimus illa nouimus & ſcimus atq; adeo id eſt certe vel valde longum eſt mihi expectare illum chremetem dum: id eſt quouſq; exeat ſequere me hac i. per hanc viam eſt nunc intus apud glycerium agnitam filiam tu Daue abi. i. diſcede ꝓpere. i. celeriter velociter. domum aduerbialiter ſumitur acceſſe: id eſt voca vel vade ad vocandum aliquos qui auferant. i. abducãt eã Glycerium hinc. i. ex hac domo in qua eſt quid. i. cur ſtas. i. erectus es neq; vadis quid. i. cur ceſſas in mora es vel ocioſus es. Dauus. Eo. i. vado. Deinde conuerſus ad ſpectatores loquitur. ne expectetis id eſt nolite expectare dum. i. quouſq; glyce. exeat huc. id eſt veniat huc in mediũ ꝓſceniũ. Deſpõdebitur. i. ſponſa efficietur intus. i. poſt ſcenam niſi malis illud verbũ imperſonaliter capi pro eo quod eſt ſpõſalia fient intus. De ſponſalibus ait ſic ait Gellius lib. iiij. & capit. iiij. Qui vxorẽ inquit ducturus erat ab eo vnde ducenda erat ſtipulabatur eam in matrimoniũ ductum iri qui daturus erat itidem ſpondebat daturum is contractus ſtipulationum ſpõſionumq; dicebatur ſponſalia: tunc q; promiſſa erat ſponſa appellabatur que ſpoponderat ſponſus. Sed ſi poſt eas ſtipulationes vxor non dabatur aut non ducebatur qui ſtipulabatur ex ſponſo agebat hec ille. Si quid eſt quod reſtat. i. ſupereſt tranſigetur. i. concordabitur: conficietur i[n]tus. i. poſt cenam hoc autem dicit propter iuſtam hereditatis petitionem que a critone fieri poterat ex ſucceſſione chryſidis ſibi propinqua. Intereſt autem inter tranſigere & paciſci. Nam vt ait Vlpianus qui tranſigit quaſi de re dubia et lite incerta neque finita tranſigit qui vero paciſcitur donationis cauſa rem certam & indubitatam liberalitate remittit. Vos ſpectatores valete diſcedite cum ſanitate: & plaudite. i. cõgratulamini poete qui hec vobis ſuo ingenio ſpectanda prebuit. ego Caliopius recenſui. i. recognoui et cenſuram meam adhibui his ſcriptis coram recitatis.

Terentij eunuchus.

ACta ludis &c. Hec comedia fuit acta. i. recitata: & q̄d vulgo dr̃ luſa ludis. i. in ludis megalẽſibus. i. in honorẽ magne matris deorũ celebratio. L. poſthumio. L. cornelio merula ed lib⁹ curulibus. i. tpe quo erant ediles curules. L. ambiuius turpio & L. attilius preneſtinus ideſt de preneſte ciuitate illi actores egere. i. vt dici ſolet luſerunt & comediam recitauerunt ac pronuntiauerunt voce & geſtu corporis. Prima greca eſt ſubaudi Menandri facta. i. facta: ſecunda ſcilicet latina. M. Valerio. C. fannio conſulibus. i. quo tempore tales erant conſules. Flaccus claudij filius ſup. fecit modos. i. modulatus eſt ſiue modulamina fecit muſicis inſtrumentis inter actus duabus tibijs. i. illis inſtrumentis muſicis dextris i. grauitatem orationis oſtendẽtibus. Tybias eñ adhibebant pares & impares. i. dextras & ſiniſtras. Dextre ſua grauitate ſeriem comedie & orationem pronuntiant: ſiniſtre ſerrane a cuminus lenitate iocum oſtendeb ant. Ergo vbi mixtum cum grauitate iocus eſſet dextre ſiniſtreq; adhibebantur.

Aſcenſius.

Argumentum eunuchi.

ACta ludis ꝛc. Ex titulo andrie pōt hic faciliter declarari. Habet propoſitū nomē poete iam noti. Illud autē: Greca menādri prima acta. ſecūdo ꝛc. Ueri codices ſic habent. Greca eſt menādri. Acta primo ⁊ ſecūdo eſt em̄ bis acta ⁊ octo milibus ſeſtertijs vendita. Egerūt aūt dicit Donatꝰ. Luciꝰ numidiꝰ poſthumus ⁊ Lucius ambiuius turpio. Pronūtiata nō eunuchꝰ Terētij. ſz Terētij eunuchꝰ prīc pres hic ſunt parmenonis. Scde Cherec. Tertie phedrie. Quarte Gnatonis. Quīte Thraſonis. Sexte Thaidis. Septime Pythie. Octaue Chremetis: ⁊ ita conſequenter nō ſecundum dignitatem ſed ſecundum principalitatem et difficultatem in agendo.

Unum eunuchi argumentum.

SOrorem falſo dictatam Thaidis, idipſum ignorās, miles aduexit thraſo ipſiqꝫ donat. Erat hec ciuis attica. eidē eunuchū, quem emerat, tradi iubet thaidis amator phedria, ac rus ipſe abit, thraſoni oratus biduū cōcederet. Ephebꝰ frater phedrie puellulā cū depiret dono miſſam Thaidi, ornatu eunuchi induit. Suadet parmeno, introijt: vitiat virginem. ſed atticꝰ ciuis repertus frī eiꝰ: cōlocat vitiatā ephebo, phedriā exorat Thraſo.

Argumentum eunuchi.

VIrgo quedā attica rhodū aduecta eſt matrique thaidis meretricis dono data. Deinde thais athenas ſe contulit vna cū amatore ſuo cui mortuo heres inſtituta ſucceſſit: quā thraſo miles miſere cepit adamare. Rhodūqꝫ profectus rerum oim̄ ignarus inuenit puellam atticam venum propoſitam mortua Thaidis matre quā thaidi donaturus emit: reuerſuſqꝫ athenas phedriam cum Thaide commercium habere comperit quare indignatus nō prius ſe donaturum puellam affirmauit, ꝙ phedria excederetur. Ipſa aūt Thais puelle potiunde cupida ad tempus phedriam eiecit quem poſtea indignatum leniuit ab eaqꝫ obtinuit vt in biduī ſpaciū rus ſuccederet: qꝺ abiēs Phedria iuſſit eunuchū cum puella ex ethiopia deducta p Parmenonē Thaidi dono offerri: qꝺ reſciuit Cherea frater Phedrie amatorqꝫ puelle a Thraſone date ſuppoſitus eunuchi loco Thaidi donatꝰ eſt. Ea occaſiōe ſtuprata virgo ⁊ mox ciuis et nobilis cognita datur vxor Cheree. Phedria vero ⁊ miles ex riualibꝰ cōcordes per paraſitū redditi cōi amicitia ſine certamine potiūtur. In hac comedia Terētiꝰ delectat facetijs: pdeſt exēplis ⁊ vitia hoim paulo mordacius ꝙ in ceteris carpſit. Exēpla aūt morū hic trina precipue pponunt vrbani. ſ. morꝰ paraſitici ⁊ militaris. Hec edita tertio eſt ⁊ pnuntiata Terētij eunuchus ꝗppe iam adulta cōmēdatiōe poete meritis ingenij notionibus pplo. Facta aūt ex duabus grecis vna eſt latina. Nā ex eunucho ⁊ collace menādri fabulis hic eunuchꝰ Terētiana ſcripta eſt nō ſine crimine ꝙ multa in hanc tranſlata ſint ex multis poetis latinis: q totū plogo purgat atqꝫ defendit. Primus actꝰ phedrie cōqueſtionē hꝫ. Secundus profectionem eius rus. Tertius militis characterem ⁊ paraſiti colloquium. Quartꝰ phedrie eſt ex villa reditū nūtiato p Doriā iurgio militis ⁊ Thaidis. Quintꝰ thaidis querelā de ſtuprata virgine eāqꝫ agnitam cheree vxorē datam ad vltimum reditum in gratiam militis cum phedria.

HEc maſculini gñis nōie nūcupata fabula eſt Eunuchꝰ: ⁊ eſt palliata menādri vetus. Quā ille author de facto adoleſcētis q ſe p eunucho deduci ad meretricē paſſus eſt noiauit. Itaqꝫ ex magna pte notoria eſt. Atqꝫ in hac comedia qui perſonā Parmenonis actor ſuſtinet primas hꝫ partes. Scōe ſunt cheree. Tertie ad phedriā ſpectant. Huius prologus ſane eſt concitatior. Nā ⁊ obijcit crimina aduerſantibꝰ ⁊ cōminatur in poſterum ⁊ accuſatorie narrat iniuriā Terentio factam: ⁊ ad vltimū tumultuoſe: ⁊ cū magna inuidia defendit poetām. Hec ⁊ protheſim. ⁊ cataſtrophen ita equales habet vt nuſꝙ dicas lōgitudine opis Terētiū delaſſatū dormitaſſe Actꝰ ſane implicatiores ſunt in ea vt qui non facile a parū doctis diſtingui pñt. Ideo qꝛ renēdi ſpectatoris cauſa vult poeta noſter oēs quinqꝫ actus velut vnum fieri ne reſpiret quodāmodo: atqꝫ diſiuncta alicubi cōtinuatione ſuccedētiū rerū ante aulea ſublata faſtidioſus ſpectator exurgat. Acta plane ludis Magalēſibꝰ. L. poſthumio. Lu. cornelio curulibus edilibꝰ. i. curā edium habentibꝰ etium nunc perſonatis. L. Numidio Prothimio. L. Ambiuio turpione. Itē modulāte Flacco Claudij tibijs dextra ⁊ ſiniſtra ob ſpecularia vel multa pmixta grauitate ⁊ acta eſt tanto ſucceſſu: ac plauſu: ac ſuffragio vt rurſus eſſet vendita ⁊ ageret. iterum pro noua pos ea prctiū qꝺ nulli ante iſtā fabulam cōtingit octo miliū ſeſtertiorū numerarent poete: puerbia multa pnūtiata ⁊ cantica ſepe mutatis modis exhibita ſunt nuſꝙ hꝫ. ſed ſuis tñ pſonis vtitur in hac Terētij delectat facetijs: pdeſt exēplis: ⁊ vitia hoim paulo mordaciꝰ ꝙ i ceteris carpſit. Exēpla aūt morū trina precipue pponunt. Urbani. ſ. paraſitici. ⁊ militaris. Hec edita tertiū eſt. ⁊ pnūtiata Terētij Eunuchus: quippe iam adulta cōmēdatione poete. ac meritis ingenij notionibus pplo. Facta aūt ex duabꝰ grecis vna eſt latina. Nā ex eunucho ⁊ collace Menādri fabulis hec eunuchus Terentiana ſcripta eſt non ſine crimine quod multa in hāc tranſlata ſint ex multis poetis latinis quod totū prologum purgat atqꝫ defendit.

Argumentum eunuchi.

IN primo actu Phedria excluſus a Thaide ⁊ ſecum prior ⁊ mox cū Parmenone cōqueril fortunas ſuas. ⁊ ad poſtremū corā accuſat Thaidē rurſus pmulcet ab eadē ⁊ voluntate digrediēs rus ſeſe conceſſurū in ſpatiū bidui eſſe pmittit. Scōs actus profectionē phedrie cōtinet delegātis ſeruo deductionē Eunuchi ⁊ puelle ad thaidē. Tum paraſitū loquētē p quē virgo a milite dono amice miſſa eſt. Tū interuentu Cheree amātis virginē: eiuſdēqꝫ cū Parmenone cōſiliū de eadē potiēda per fallaciam qꝛ pro eunucho ipſe ſupponitur Thaidi. Tertius actus caracterē exprimit militis ⁊ paraſiti ridiculū colloquiū. Tū inuitationem ad cenā Thaidis. tū oblationē velut eunuchi cheree ⁊ puelle ex ethiopia p Parmenonē factā tum verba Che. ad Thaidē venietis pducti qꝫ ad militē antiphonis chereeqꝫ colloquiū de viciata p dolū ṽgine. In quarto actu. Dorias nūtiat iurgiū inter militē ⁊ Thaidē. tū reditū ex villa phedrie ⁊ q̄relā pythie de vitiata ṽgine apō Phedriā ⁊ eiuſdē ſtupentis qꝺ audiebat errorē ebrij Che. ⁊ verba petulātia thaidis aduerſum militē: ⁊ militis aduerſum thaidē parata plia ridiculoqꝫ deo ſita. Quintus actus hec cōtinet: querelā thaidis de vitiata virgine prlo cū pythia poſtea cū ipſo Cherea: tū interuētū Cher. atqꝫ meretricis. tū p turbatiōnē p dolū pythie atqꝫ eiꝰ iudicio p ſenē qui rure tūc aduenerat: cōfirmatas nuptias p vltimū reditū in gratiam militis cū Phedria.

Argumentum.

CApta quedā eſt Attica ṽgo nobilis: atqꝫ adducta rhodū. Ibiqꝫ matri Thaidis meretricis ab amico dono data eſt ⁊ educta velut ſoror vna cū filia. Sꝫ thais relicta mře rhodo cū amatore quodā athenas ſe cōtulit ab eo heres inſtituta quo mortuo mox a milite thraſone diligebat nimis. Qui cū milite athenis profectꝰ thais mortuā Rhodi cōpꝑiſſet: et eā virginē quā diximꝰ ab heredibꝰ mortue animaduertiſſet venū eſſe ppoſitā: quis ignarus rerū oim emit eā ⁊ dono amate thaidi vexit athenas. Uerū poſtꝙ adueniens riualem phedriā apud amicā reppꝑit quē per eius abſtiā ſibi meretrix cōciliata: affirmauit ſe nō ante daturū amiſſam virginē ꝙ thais foras emulū pepuliſſet. Illa igiť ⁊ ſi amaret phedriā cupiditate tñ recuperāde

virginis ⁊ ciuis Attice ⁊ quã a paruula vt ſororē dilexerat: excludit phedriã. Hinc ille p̄rio iraſcit̄ poſt accepta facti rõne a thaide lenit̄: ⁊ in bidui ſpaciū ſpõte cõcedēs militi rus proficiſcit̄. Statim ne ab emulo milite muneribus ſuperaret̄ eunuchū ⁊ puellã parme. iubet abiēs ad thaidē deducere. Verū cherea frater Phedrie tūc ephebus viſa ꝟgie nimio inflãmat̄ amore. Atq̄ eo cuaſit vehemēti amore vt ꝑ eunucho ip̄e deduceret̄ ad thaidē. Hac occaſiõe viciata ꝟgo: ⁊ mox ciuis ⁊ nobilis cognita dat̄ vxor Cheree. Phedria ꝟo ⁊ miles ex riualib⁹ concordes ꝑ paraſitū redditi cõi amica ſine certamie potiūt̄.

Ororē falſo ⁊c. Thraſo miles.i.q̄ militiã ſolit⁹ erat exercere aduexit.i. vel nauigio vexit: vł eq̄: vel vehiculo puellã ſup. atticã dictitatã.i.frequēter appellatã ſororē thaidis meretricē rhodi falſo.i.iniuria nõ ꝟe. nã ei⁹ ſoror nõ erat ignorãs.ſ.miles idipſum.i.eã nõ eſſe ſororē thaidis et ipſe miles donat: id eſt dono dat ipſi thaidi puellam illã. hec puella aducta ex rhodo athenas a milite erat ciuis attica: id eſt oriūda ex ciuitate athenienſi vel ex parentibus atthenienſib⁹ ciuibus phedria amator thaidis iubet eunuchū quē emerat tradita parmenone eidē thaidi oratus.ſ. Phedria.i.rogatus a thaide concedere thraſoni.i.dare locū militi apud thaidē biduū; i.per ſpaciū duorū dierū frater Phedrie.ſ.cherea ephebus.i.adoleſcēs pubes vt ſentit Tortelli⁹ cū reperiret puellulã miſſam dono.i.ꝑ dono thaidi: induit̄.i.veſtitur ornatu.i.indumento eunuchi. Ip̄e cherea introijt.i.ingreſſus eſt in thaidis domū ipſe vitiat.i.ſtuprat virginē q̄ pri⁹ erat ꝟgo. Parmeno callid⁹ ſeru⁹ ſuadet.i.monet cõſulit id fieri. ſed in primis.i.ante oīa frater phedria exiſtēs ciuis attic⁹ repert⁹ eſt forte interueniēs collocat.i.m̄rimonio iūgit puellã vitiatam ephebo.ſ.che. pubeſcenti. ❡ Aſcenſius.

Ororem falſo dictitatã ⁊c. In explanationibus. D. Guidonis velim emēdes idipſum. ignorãs miles. Ubi nõ dices idip̄m.i.eã nõ eſſe ſororē Thaidi q̄ nõ putauit eſſe ſororē cum neſciret thaidi notam. Sʒ idipſum.i.ſororē thaidis dictã eſſe.i. habitã ꝑ ſorore thaidis. ⁊ cū ea commoratã. Et illud frater collocat ⁊c. Nõ dicã frater veʒ phedria ſʒ Chremes q̄ Pãphile fr̄ rept⁹ eã cheree collocat. Cetera nota ſunt: nec magni momenti.

Eretrix thais excludit.i. foris clauſit neq̄ intromittere voluit adoleſcētem phedriã cui⁹ phedrie adoleſcentis ipſa tenebat̄ amore mutuo.i.pari. vltro citroq̄ dato acceptoq̄. Mutuū in amore ait. Cicero ad Metellum eſt cū pars volūtas accipit̄ et reddit̄ ⁊ ip̄a meretrix reddidit cãs.i. occaſiones motiuas excluſionis.i.expulſionis ei.ſ.phedrie reuocato.i.recõciliato placato frater eius Phedrie ſcilicet Cherea minor natu.i.iunior cepit amare virginē.ſ.puellã quã miles thraſo miſerat meretrici. dono.i. pro dono. Dicimus eñ elegãter do vel mitto tibi hanc rem dono tanq̄ nõ repetitur⁹ neq̄ quicq̄ mercedis habiturus et ipſe cherea deduct⁹ in domū meretricis a Par. ꝑ eunucho.i. loco eunuchi vitiat.i. ſtuprat puellã. Itaq̄.i.iõ vel ſunt due partes ꝑ ⁊ ita re cognita.i. ſtupro reſcito cū meretrix thais doleret ſe eſſe illuſam.i. ludibrio leſam placatur ipſa meretrix.i.ad lenitatem reducitur atq̄ mitigatur ab adoleſcente.ſ. Cherea ⁊ interuētu.i.interceſſione fratris ſiue aduentu fratris intermedio duxit vxorem.i.cepit in vxorē ipſam puellam cognitam ciuem Athenienſem id eſt ex athenis originem parentum ducentem quoq̄.i.etiam miles thraſo receptus in partem amoris meretricij. id eſt ipſius thaidis meretricis illuditur.i.decipitur ac ridetur ⁊ ludibrio afficitur.

❡ Aliud argumentum.

Eretrix adoleſcētē, cui⁹ mutuo amore tenebatur, excluſit: eiq̄ reuocato excluſiõis cauſas reddidit. ei⁹ frater minor natu, ꝟginē, quam miles meretrici dono miſerat, amare cepit: deductuſq̄ i domū meretricis ꝑ eunucho vitiat. Re itaq̄ cognita, cū illuſam ſe meretrix doleret, ab eodē adoleſcēte placatur: interuentuq̄ fratris ei⁹ ciuem cognitam athenienſem, duxit vxorē. miles quoq̄ in partem meretricij amoris receptus illuditur.

❡ Prologus eunuchi.

☞ Defenſor poete Calliopius introductus: hūc prologū quē admodum ⁊ precedetem in maledicum ⁊ detractorem Lucium lauinium pronūtiat captando multiphariam ſpectatorū beneuolentiam. Diluit quoq̄ aduerſarij accuſationem oſtēdens etiã veteres talia feciſſe: qualia in Terentio carpere nititur.

I quiſq̄ eſt, qui placere ſe ſtudeat bonis q̄ plurimis, ⁊ minime multos ledere: in his poeta hic nomē ꝓfitet̄ ſuū. Tū ſi q̄s eſt, q̄ dictū in ſe inclemēti⁹ exiſtimet eſſe, ſic exiſtimet, ſciat, rñſuʒ, nõ dictū eſſe: q̄le ſit pri⁹, q̄ bñ vertēdo, ⁊ eas deſcribēdo male, ex grecis bonis, latinas fecit nõ bonas. Idē menãdri phaſma nūc nuper dedit, atq̄ in theſauro ſcripſit, cauſam dicere prius, vñ petit̄ aurū, quare ſit ſuū: q̄ illic q̄ petit, vnde is ſit theſaur⁹ ſibi, aut vnde in patriū monumētū ꝑuenerit. dehinc ne fruſtretur ip̄e ſe, aut ſic cogitet: defunct⁹ iam ſum, nihil eſt q̄d dicat mihi. is ne erret, moneo, ⁊ deſinat laceſſere: Habeo alia multa, que nūc cõdonabūt̄, que

I quiſq̄ ⁊c. Poſtea defenſor introductus calliopius hūc prologū in maledicos pronuntiat ita inquiens. Si quiſq̄.i.ſi aliq̄s eſt q̄ ſtudeat.i.laboret cupiat placere q̄ plurimis bonis ⁊ minime.i.nõ ledere.i.offendere multos in his.i.inter tales q̄ ſtudent placere ⁊ nõ offendere vel in his.i.in his rebus.ſ.in placēdo ⁊ nõ ledēdo. hic poeta Terēti⁹ ꝓfitet̄.i.oſtētat iactitat: ingenue fatet̄ nomen ſuū eſſe ex illis tū.i.ꝑterea ſi q̄s eſt ꝑpter Luciū lauiniū dicit q̄ exiſtimat.i.exiſtimauit dictū eſſe impersonaliter intelligi recte poteſt.i.quaſi inuectū eſſe ſiue iocū ⁊ ſermonē mordacē factum eſſe inclementius.i.inclementer cõparatiuū ꝑ poſitiuo. Põt etiã ꝓprie capi pro nimis aſpere dure acerbe mordaciter. Nã ſepe animaduerti cõparatiuū q̄ꝺ ꝑ poſitiuo poni vꝫ in ſeimplicare nimis cū poſitiuo: vt cū vꝫ hic interpres diuti⁹ immorat̄ in re parui momēti.i. hoc eſt nimis diu q̄d ni etiã hic eo pacto ſumat̄ ꝓculdubio video impedire nihil quin ēt liberi⁹ aſſero prio aſpectu ſenſum poete forſitã id magis poſtulare. Si q̄s ergo exiſtimat dictū eſſe inclementi⁹.i.nimis acerbe aſpere mordaciter in ſe.i.cõtra ſe exiſtimet.i.iudicet ſciat.i.cognoſcat p̄ſumat.i.aio ſuo cõcipiat ſiue ſibi perſuadeat rñſum eſſe ei ſup. impſonalr̄.i.q̄ ei rñſum eſt nõ eē iocū mordacē. Dicta eñ īterdū ſunt iocoſi ſales: mordaces tñ. ⁊ ijs q̄deʒ non placētes q̄ ledūt̄ ſed alijs: vñ dicaces dr̄ q̄ iocoſis ſalib⁹ maledicūt: exiſtimet ꝙ nõ eē dictū tale ſubaudi q̄le ſit pri⁹ dictū.ſ.i andria. vbi dictū ē faciūt ne itellīgēdo vt nihil itelligãt. Idē Luci⁹ lauini⁹ q̄ fecit ex bõis fabulis grecē, fabulas latinas nõ bonas: bñ.i.valde ꝟtēdo.i.i. linguã latinã trãſferēdo aut corrūpēdo ⁊ deſcribēdo male.i.inepte eas fabulas hoc ē carminib⁹ iãbicē trãſlata male ordinãdo. Idē ꝙ dedit.i.edidit nūc nuꝑ.i.paulo añ ſiue is ſuprio

ribus dieb⁹ recēter ⁊ bñ nūc addidit. nā niſi addidiſſet nup̄ ſignificaſſet olim p̄idē. Dedit ergo phaſma .i. fabulā quandā menādri poete greci ſic appellatam ab apparitione vana. Phaſma em̄ grece dr̄ apparitio latine ⁊ ꝓpue vana ⁊ incerta vt ī nocte. Hanc aūt fabulam totam ſilētio dānat quaſi admonuerit ſpectatorē qd̄ turpe ⁊ inepte ſit ſcripta ⁊ ex vicinitate facti. q: dixit nūc nup̄ dedit oñdit nihil aliud eſſe dicendum ꝙ qd̄ illa comedia diſplicuerit cū adhuc res ſit recens ⁊ oēs meminerint. Theſaurū vero nō totū: ſed ex vno loco dānat propterea qd̄ Lucius ꝯ

ꝑferent poſt, ſi perget ledere ita, vt facere īſtituit, nūc quam acturi ſumus menandri eunuchum, poſtꝙ̄ ediles emerūt, perfecit, ſibi vt inſpiciundi eſſet copia, magiſtratus cum ibi adeſſet, occepta eſt agi, exclamat, furem, non poetam, fabulā dediſſe, ⁊ nihil dediſſe verborum tamen. colacem eſſe neui, ⁊ Plauti veterē fabulam, paraſiti perſonā inde ablatam, ⁊ militis. Si id eſt peccatum, peccatum imprudētia eſt poete: nō qui furtum facere ſtuduerit. Id ita eſſe vos iā iudicare poteritis. Colax menandri eſt, in ea paraſitus colax, ⁊ miles glorioſus: eas ſe non negat perſonas tranſtuliſſe ī eunuchum ſuam ex Greca: ſed eas fabulas factas pri⁹ latinas ſciſſe ſeſe, id vero pernegat. Quod ſi ꝑſonis hiſdem vti alijs non licet: qui magis licet currentes ſeruos ſcribere, bonas matronas facere, meretrices malas, paraſitum edacem, glorioſum militem, puerū ſupponi, falli per ſeruum ſenem, amare, odiſſe, ſuſpicari: Denique nullum eſt iam dictum, quod nō dictū ſit pri⁹. Quare equum eſt vos cognoſcere, atque ignoſcere, q̄ veteres factitarūt, ſi faciāt noui. Date operā, ⁊ cū ſilētio aīaduortite, vt pernoſcatis, quid ſibi eunuchus velit.

conſuetudinē litigantiū defenſionē añ accuſationē īduxerit poſſeſſionēque theſauri inuēti ī ſepulchro patris adoleſcētis a quo ſenex quidam auarus emerat agrū fecerit agere priorē ꝙ petitionē qd̄ abhorret a ꝯſuetudine ⁊ iuris ⁊ litiū: ſꝫ ad Terētij verba accedam⁹ atque Luci⁹ lauini⁹ ſcripſit a theſauro. i. ex ea fabula tractāte de theſauro a ſene auaro detento ſcripſit ergo eū ſenem auarū vnde. i. a quo aurum petitur dicere cauſā. i. rationem quare ipſum aurum ſit ſuū prius ꝙ ille adoleſcens cuius erat aurū in patris ſepulchro inuentum dicat ſubaudi cām ſuam qui adoleſcens petit vnde. i. a qua ratione is theſaurus ſit ſibi. i. vnde habuerit ſenex illū theſaurū, aut vnde peruenit in monumentū patriū. i. patris ipſi⁹ adoleſcētis cū dicit poeta ſcripſit cum vnde petitur aurū dicere cauſam prius quam ille qui petit rectior eſſet locutio ſi dixiſſet quā illum qui petit: vt quā particula iungeret ſimiles caſus vt ſolet: ſꝫ quā ille maluit dicere vt ſubaudiamus cauſam dicat per zeuma a ſuperiore figuratum. Dehinc e id eſt poſt hac moneo ne ipſe fruſtretur ſe: id eſt ne decipiat ſe ſi poſt hac loquatur aut ne ſic cogitet ſi taceat iam defunctus ſum: id eſt iam finiui pericula in edēdis comedijs nam defunctus periclis vel morbis dicitur qui finiuit pericula vel morbos. nihil eſt qd̄ dicat mihi. q. d. nihil. Terentius ī me dicere vel in eunuchi poteſt. Nam iam edidi fabulam quam carpit. Dicit tamen Terētius vel defenſor eius non ſit ſecurus de ſuis vitijs ꝓpter vetuſtatem: nihilominus a me reprehenditur. moneo: et admoneo eum ne is erret. i. in errorē labatur ⁊ ſe decipiat: ⁊ moneo illū vt deſinat: id eſt deſiſtat: ceſſet: laceſſere: id eſt cōtumelijs Terentiū irritare

habes id eſt ſcio teneo alia multa que nunc condemnabuntur. i. remittentur que proferentur: id eſt detegentur poſt. ſi perget Lauinius. i. ſi perſeuerabit proſequetur perſiſtet ledere. i. offendere Terentium: ita vt id eſt ſicut inſtituit. id eſt incepit facere. Quam nunc ab aliquo incepit hec narratio: ⁊ a carmine dimidiato. Poſtꝙ̄ ediles. i. magiſtratus curam edium habentes ⁊ ludorum inſtruendorum quos populo exhiberent emerunt eunuchum menandri. i. hanc fabulam ex menandri fabulis eunucho ⁊ colace traductam: quam eunuchum ſcilicet. i. quam fabulam. nam ad fabulam non ad hominem retulit. quam fabulam ergo nunc ſumus acturi. i. repreſentaturi agendo. perfecit ſcꝫ Lucius lauinius. i. obtinuit impetrauit: vt copia. i. facultas inſpiciundi fabulā eſſet. i. daretur vel fieret ſibi lucio cum magiſtratu: ſcꝫ is q̄ exhibebat ludos ibi adeſſet. i. preſens eſſet fabula accepta. i. incepta eſt agi, id eſt agendo repreſentari. Occipere eſt caput rei inſtituere ſiue incipere exclamat. i. voce effrena clamat furem videlicet Terentium (quaſi qui varia hincinde ex alijs ſublegiſſet.) dediſſe fabulam non poetam. vt qui eam non feciſſet: ſed ab alijs ſurripuiſſet: ⁊ tamen exclamat ipſum Terentium nihil verborum dediſſe: hoc eſt nihil addidiſſe de ſtilo ſuo: aut neminem decepiſſe. Dare enim verba eſt decipere quia qui rem expectat ⁊ nihil preter verba inuenit deceptus eſt. Unde ⁊ alibi verba iſtec ſunt. Exclamauit inquā hanc fabulam colacem nomine ſcilicet Neuij ⁊ Plauti. i. in qua ⁊ Neui. ⁊ Plau. comici poete laborarunt. Exclamat inquā perſonam paraſiti ⁊ militis eſſe ablatam inde. i. ex colace: ſi id ſcilicet abſtuliſſe perſonam paraſiti ⁊ militis eſt peccatum. i. vitium. Peccatum eſt impersonaliter a peccatur peccabatur. i. peccatum eſt amiſſum imprudentia ignorantia poete. i. Terentij, qui non ſtuduerit. i. non laborauerit vel cupiuerit facere furtū ex alijs poetis: vos ſpectatores iam poteritis iudicare colax: id eſt ea fabula eſt menandri. i. prius a menādro greco poeta facta eſt colax paraſitus id eſt qui omnia ad voluntatem eius loquitur in cuius contubernio eſt aſſentando laudando nihil repugnando: ventris gratia eſt. i. introductus eſt in ea fabula: ⁊ miles glorioſus. i. glorie affectator eſt in ea fabula poeta nō negat ſe trāſtuliſſe. i. traduxiſſe eas perſonas. i. quod barbare dici ſolet ea perſonagia ex greca colace in ſuam eunuchum ſuam feminini num ad fabulā nō ad hoiem retulit: ſed vero id eſt certe pernegat. i. valde negat ſe ſciſſe eas fabulas grecas colacem ⁊ eunuchum prius. i. ante eum eſſe factas latinas. i. ſcriptas latino ſermone. Quod ſi perſonis. Talis eſt ſnīa inquit poete defenſor ſi non licet iiſdem perſonis quibus alij ſunt vſi cur magis licet perſonas introducere vt ſeruos matronas. meretrices ceteraſque id genus vna cum ſuis epithetis: vt currentes ſeruos matronas bonas ⁊c. quas alij introduxerūt nec perſonas mō licet introducere quas alij introduxerūt: ⁊ quidē cū iiſdem epithetis: ſꝫ ⁊ facta quoque vt amare odiſſe ⁊c. preſertim cum ſit impoſſibile oīno nouū aliquid in mediū depromere cū nullū ſit dictum quod prius dictum non ſit. quod. i. ſed ſi non licet. i. permittatur ⁊ deceat alijs ſequentibus poetis vt iiſdē ꝑſonis. qui. i. cur. vel quō magis lꝫ ſcribere. i. inducere in comedijs ſeruos diſcurrentes. i. huc ⁊ illuc curſitātes. qui magis licet facere. i. introducere matronas bonas. i. matresfamilias ſiue locupletiores ⁊ optimates mulieres honeſtas. Item facere. i. introducere meretrices malas. i. improbas facere paraſitum edacem. i. voracē facere militē glorioſum. i. glorie cupidum ſeu affectatorem: ⁊ qui magis licet puerum ſupponi. i. introduci velut ſuppoſitū. i. loco alterius clam poſitum. Item qui magis licet ſenem aliquem falli. i. decipi per ſeruū qui magis lꝫ amare. i. introducere amores odiſſe. i. introducere odia ſuſpicari. i. introducere ſuſpitiones. denique nullum eſt iam dictū qd̄ non ſit dictum prius. i. a veteribus quare equum eſt. i. iuſtū eſt vos cognoſcere morē ſcribētiū vel materiam comicorum

neq; equū eſt vos ignoſcere ſi noui.i.recētes poete faciūt ea q̄ veteres.i. priſci poete factitarūt.i.ſepi⁹ fecerūt da te operā.i.attēdite ⁊ aures equas prebete ⁊ aduertite.i.cōſiderate cū ſilentio.i.taciturnitate vt pnoſcatis.i.pſe cte intelligatis q̄d eunuchus ſibi velit.i.q̄d ſit de eunuchi cōpoſitione ⁊ q̄d ſignificet. Eſt eīm comedia imitatio vi te:ſpeculū cōſuetudinis, imago veritatis.⁊ ideo q̄d ſibi velit comedia eſt aduertendum. ℭ Aſcenſius.

SI quiſq̄ eſt ⁊c. Prologus hic eſt relatiuus multiq; cōcitationis ⁊ commotionis habēs. Nam aduerſariū errores partī oſndit ⁊ partī ſe oſtēſurū minat. Facit aūt p̄cipue quatuor. Pmo oſtēdit innocentiā poete. Scd̄o culpā ⁊ maliuolētiā aduerſarij. Tertio ī defenſionē poete recitat fere comediarū materiā. Et quarto ſilētiū ⁊ fauorē populi īplorat. Innocētiā aūt poete oſtēdit:q: ſemp conat⁹ eſt bonis quamplurimis placere ⁊ minime multos ledere. Ubi ſignanter dicit bonis q: malis placere malorū eſt. Et ſi dicas illud Iuue. Rari q̄ppe bōi q̄uo ergo q̄pluri⁹ ⁊. Dicā poetas ſʒ diuerſos locos ⁊ diuerſas affectiones diuerſas ponere ſentētias. Iuuenalē quoq; loq̄ d̄ bonis.i.ſapiētib⁹ ⁊ ſtudioſis:poetā aūt de bonis.i. beniuolis quos pluri mos in populo romano cēſet: ⁊ ita eorum captat grām:oratorie eis inē oñdēs q̄d plurimū cupit. S; rurſū dicas nemunē eē ledēdū.q̄uo ergo dicit. Et minime multos ledere. Dicā ordinē poſſe eē minime.i. nullo ledere multos:aut ledere minime multos.i.pauciſſimos vez maliuolos:vt leſi reſipiſcāt ⁊ errorē ſuū agnoſcāt q̄d oīb⁹ lʒ. Habent aūt antiq̄ textus:nō ſtudeat ſʒ ſtudeāt vt ſit. Si q̄ſq; eorū ſup.q̄ ſtudeāt ⁊c. Scd̄o oñdit culpā aduerſarij:oſteſo pri⁹ candore animi ipſius poete. Poteſt aūt vocabulū dictū eē participiū ⁊ nomē: ſi participiū ſenſus ē. Tū.i.inſup ſi q̄s eſt(ſcit autē u lucēū eſſe)q̄ exiſtimat.i.iudicat dictū.i.ſermonē factū eſſe in ſe.i. ꝯ ſe inclemētius.i. inhuman⁹ ⁊ magis hoſtiliter q̄ decuit:vt in plogo andrie.vbi eū maliuolū appellauit exiſtimet.i.cēſeat ⁊ iudicet nō eē dictū ſ.ab incipiēte cōuiciari:ſʒ riſum ſup.tale q̄le ſit prius ſup dictū ab eo q̄ bn̄ ⁊c. Siu nomē ſenſus eſt. Tum ſi q̄s exiſtimat dictū.i.dicteriū ⁊ ſcōma in ſe eſſe inclementius.i.minus humanum ⁊ hoſtile. Et priore mō inclementius erat aduerbiū:nunc aūt nomen:talis ſup.exiſtimet ſic vez riſum eſſe factū in teuō dictū ⁊ tale riſum quale ſit ſprius dictum eius ſup.vez Lucij Lauinij:q̄ vertendo.i.trāſferēdo ſup. comedias de greco in latinū bn̄.i.ſm Do.abūde ⁊ multū ⁊ deſcribēdo eas male.i.indecēter fecit ex grecis bonis latinas non bonas.i.malas. Pōt bn̄ etiā exponi p eo q̄d fideliter,i.de verbo ad verbū nō cōmiſcēdo nec cōmutando fabulas q̄d Lucius credidit bn̄ factū eſſe:iquātum in ea errat. Nam vt dicit Hora.in arte poetica. Nec verbo verbū curabis reddere fidus interpres:nec deſilies imitator in arctū.vnde pedē pferre pudor vetet aut opis lex.i.nō aſtringes te ad imitationē talē: vt nihil imutare cōmiſcere aut addere audeas:vt fecit Lucius q̄ hic bn̄ factū putauit:⁊ ideo poete vitio dedit q̄d cōmiſcuerit Menandri fabulas. Qui ergo vertēdo bn̄ nō reuera:ſed ſicut ipſe exiſtimauit vt ſic dem̄ eſt ſicut in prologo andrie quorum emulari exoptat negligentiā poti⁹ q̄ iſtorū obſcurā diligentiā nō q̄ reuera fuerit negligētia : ſʒ exiſtimata ab imperitis. Bene ergo vertēdo ſ̄ zopi. Lucij.i.fideliter ⁊ male.i.indecēter deſcribēdo fecit ex grecis bonis latinas nō bonas:q̄d pmo illi dat vitio. Deinde q: in phaſmate menādri nō ſeruauit forte decorum. In phaſmate sūt argumentū eſt. Uir quidā filio ſuo nouercā ſupduxit q̄ filia neſciēte marito genuit eāq; clam aluit apud vicinū inter quē erat ſolus paries quē paruū fecit dictitās foramē ſacrū eſſe ⁊ ille ſe cū deab⁹ ſepe hēre colloquiū. quo circa ſertis ⁊ frondibus coronauit:filiā aūt inſtruxit vt deā ſic q; comparere in habitu defecit.quidnā priuignus videns phaſma vn̄ fabule nomē eſt credidit primū:de inde virginē eſſe pcepit:euiſq; forma captus cepit ſollicitare nouercam:vt cū ea loq̄ liceret quo cōceſſo ex prudēti riſo ⁊ colloquio vehemētius accēſus nō quieuit donec cōiugē haberet:q̄d nouerca plurimū optauit itaq; fabula letū habuit exitū. Sed queras ad q̄d ppoſitū dicat plogus. Idem menādri phaſma nūc nup dedit. Dicā q̄d duabus de cauſis altera vt pplo ſignificet:q̄d ſit de quo loquat. Nā Lucius paulo ante phaſma dederat:vn̄ dicit nūc nuper. Altera vt ſignificet:quas fabulas ille malas ex grecis bonis fecerit q: totus ppl̄s ſcit phaſma eſſe comediā a lucio male tranſlatā ⁊ nō ad finē actā ⁊.a pplo fugiēte derelictā ⁊ ita eā ee toto dānat.q.d. bn̄ ſcitis qualiter phaſma menādri hiſce dieb⁹ verterit.⁊ vobis exhibuerit. Atq; idē theſauro.q.d.ſi forte nō eā cognoſcitis errorē in theſauro comedia ab eodē trāſlata dicā vobis in ea poſuit defenſionem ante accuſationem. Theſauri aūt argumentū tale eſt ſenex atheniēſis filiū habuit pdigum quo circa ne bona ſua dilapidaret excogitauit remediū. Nam ſepulchrū ſumptuoſum ſibi in agro ſuo extrui fecit:⁊ in eo theſaurum ſuum occultauit ⁊ filiū iureiurādo aſtrinxit. Poſt decēniū ⁊ nō prius epl̄am quandā in ſepulchrum īferre ea ſpe: vt cū reſpexerit fili⁹ theſaurū inueniret cū alia epl̄a q̄ cōſiliū occultādi theſauri illi patefaceret. Mortu⁹ igit ī ſepulchrū ſuū elat⁹ eſt:ſʒ fili⁹ ad inopiā redact⁹ agrū vēdidit vicino cuidā auaro:excepto ſepulchro q̄d nephas ēt tūc erat violare. Peracto aūt decēnio memor iuramēti acceſſit cū eo q̄ agrū emerat ſepulchrūq; ipſm apuit ⁊ theſaurū inuenit quē ſuū eē q̄ agrū emerat aſſeruit ⁊ priuſq; aliq̄d ab eo peteret:aut priuſq; accuſaretur acceſſit ad iudices dicēs: ſcitis pres cōſcripti quale bellū hoc decēnio paſſi ſumus quocirca in ſepulchro pr̄is ei⁹ ab a quo hūc agrum emi abſcondi theſaurū meū putās illic tutiſſimū fore:nūc fili⁹ aperuit ſepulchrū epl̄am illatur⁹ ex iuſſu pr̄is petitq; iniquiſſime theſaurū meū eo q̄d in pr̄is ſui ſepulchro eēt ſibi dari. At q̄ d̄ inuenis inſtitutū ⁊ factū pr̄is aperuit ita ꝯ morē litigantiū is vn̄de peteretur aurū prius dixit cōmeur aurū ſit ſuū q̄ ille q̄ petit dixit rn̄ſis theſaurus ſit ſibi:aut inde ī patriā peruenit monumentū:quo vitioſum cōtendit eſſe poeta licet nōnulli id interdū licere cōtendāt. Sed finem facio:reliqua eīm nota ſunt.

℮ Phedria adoleſcens. Parmeno ſeruus.

℮ In hac ſcena Phedrie habetur conſultatio an redeat poſt excluſionē ad Thaidem necne ⁊ miro artificio amatoris exprimitur affect⁹. Inde parmenonis cōſilium quo ſuadet phedrie vt equo aīo amoris moleſtias ferat quum nequeat euitare.

QUid igit faciā: nō eā,ne nūc q̄dē cū accerſor vltro: an poti⁹ ita me cōpare, nō pperti meretricū cōtumelias: excluſit, reuocat:redeā? nō,ſi me obſecret. Par. ſi q̄dē,hercle poſſis,

QUid igit faciam ⁊c. hac ptaſi.i.ī hoc pmo actu exēplū ponit q̄rtū ſue pt̄atis nō ſit q̄ amat.phe.poſtq̄ multa cogitauit phedria tādē in hec verba prupit:igit.i.deinde vt vult Do.pōt ēt īſta ſignificatiōe capi qua ſi poſt multa volutata dicat igit q̄d faciā dubitat an eum reuocet redeat an ea deſerat:itaq; dubitando

hec dicit: nõ eã. i. ire nõ debeã. ne qdẽ. i. nec ẽt nũc cũ accerſor. i. aduocor vltro. i. ꝑ ꝓrio motu meretricis an poti⁹ ꝙ ſi hoc eligat cõparẽ. i. cõſtitutã ſiue cõſtituere me debeã: ita. i. in eo pacto nõ ꝑpeti. i. ferre cõtumelias illuſiones meretricũ iratus vni de oibus q̃rit ſimul. Cõparare interdũ ſignificat cõſtituere vñ dici ſolet ita veterũ morib⁹ cõparatũ eſt. i. cõſtitutũ. Excluſit me. i. eiecit me reuocat non rogat: uno tanq̃ ſuperba reuocat redeã. i. redire debeã de liberatiue dictũ eſt. deinde cõſtituit ſe nõ rediturũ ne ſi qdẽ vehemẽtiſſime rogeẽ: non redibo ſupple hoc affirmatiue dr. ſi. i. q̃uis obſecret. i. me vehemẽter et obnixe roget. Par. hercle. i. ꝑ hercule ſi qdẽ. i. ſi certe poſſis facere ſup. vt non redeas nihil erit ſupple

nil pri⁹, neq; forti⁹: verũ ſi icipies, neq; ꝑficies nauiẽ, atq; vbi pati nõ poteris, cũ nemo expectet, infecta pace, vltro ad eã venies, indicãs te amare, et ferre nõ poſſe actũ ẽ, ilicet periiſti: eludet, vbi te victũ ſenſerit. Phe. Proin tu, dũ eſt tꝑs, etiã atq; etiã cogita. Par. Here, q̃ res in ſe neq; cõſiliũ neq; modũ hꝫ vllũ, eã cõſilio regere nõ potes. In amore hec oĩa inſunt vitia: iniurie, ſuſpiciones, inimicitie, inducie, bellũ, pax rurſum: Incerta hec ſi tu poſtules rõne certa facere, ni hilo plus agas, ꝙ ſi des operã, vt cũ rõne inſanias. Et qđ nunc tute tecũ irat⁹ cogitas: ego ne illã? q̃ illũ? q̃ me? q̃ nõ? ſine mõ, mori ne malim, ſentiet q̃ vir ſiem. hec ṽba vna me hercle falſa lachrimula, ꝙ oculos terendo miſere, vix vi expſſerit, reſtinguet, et te vltro accuſabis, et dabis ei vltro ſuppliciũ. Ph. O indignũ facin⁹: nũc ego et illã ſceleſtã eſſe, et me miſerũ ſentio: et tedet, et amore ardeo et prudẽs, ſciẽs, viu⁹, videnſq; pereo: nec qđ agã, ſcio. Par. Qđ agas? niſi vt te redimas captũ ꝙ queas nimio ſi neq̃as paululo, at ꝙti q̃as: et ne te afflictes. Phe. ita ne ſua[illegible] Par. ſi ſapis, neq; preter q̃ quas ipſe amor [illegible] habet, addas: et illas quas habet, recte [illegible] ipſa egreditur noſtri fundi calamitas, na[illegible] nos capere oportet, hec intercipit.

pu⁹. i. inclit⁹ nec forti⁹. i. validi⁹ verũ. i. ſꝫ ſi incipies neq; ꝑficies. i. ꝑſeuerabis nauiẽ. i. fortiter et magno aĩo dictũ aũt eſt a naui teſte Donato q̃ in aliũ nullũ diuerſoriũ eſt. atq; vbi. i. cũ nõ poteris pati quin eam viſas venies vltro ad eã pace. id eſt cõcordia infecta. i. nondũ facta cũ nemo expectet. i. preter ſpẽ preter expectationẽ: indicans. i. oſtẽdens te amare. i. amorẽ ei⁹ capi et nõ poſſe ferre quin ſcꝫ ad eã venias ſi hec feceris actũ eſt de te. ſ. Cicer. actũ eſt de te niſi prudens. ilicet. i. ire lꝫ hac voce a ꝑcone plata iudices de concilio dimittebanẽ: ponẽ aũt ea vox ſemper in fine trãſacte rei periiſti. i. ꝑdit⁹ es: neq; ẽ ampli⁹ de tua ſalute vlla reliqua ſpes eludet. i. ridebit te vbi. i. cũ viderit te victum. Eludere eñ ꝓprie eſt gladiatorũ cũ vicerint. Nam victores victos eludũt. Similiter eludere eſt finẽ ludo imponere. Phe. proin. i. proinde hoc eſt ea ꝓpter tu parmeno. i. ꝙdiu tꝑs ẽ. ꝯmodũ ſeu oportunũ cogitaẽt atq; ẽt. i. iterũ ac ſepius tecũ volue quonãmodo hoc inſano amore potero me exoluẽre. Par. here. i. dñe nõ pt regere. i. moderari ꝯſilio. i. ſuaſione et monitione alicuius eam rẽ ſup. q̃ res non hꝫ in ſe ꝯſiliũ. i. in q̃ dari bonũ ꝯſiliũ nõ põt neq; habet modũ vllũ. i. vllã menſurã et moderationẽ qualis eſt inſanus amor nunc domino amante et ſui non cõpote ſeruus eſt ſapiẽtior q̃ nõ eſt amator nec amans vt idẽ in andria facile cũ valemus recta conſilia egrotis damus: hec oĩa vitia. i. mala ſunt in amore dicim⁹ eñ ineſſe huic rei et in hac re. ſ. iniurie. i. iurgia: ꝓbra: cõtumelie ſuſpitiões de riuali. ſ. inimicitie: diſcordie: inducie. i. intermiſſiões amoris. Inducie eñ ſunt pax in paucos dies vel qđ in die deñẽ vel qđ in dies aliqđ ociũ prebeãt bellũ. i. certamen inter amãtes rurſus.

[illegible]o eſt pax. i. ꝯcordis reconciliatio ſi poſtules. i. vẽ cenſeris facere. i. reddere hec incerta. i. inſtabilia. certa. i. firma et ſtabilia rõne. i. moderatione aliqua nihilo pl⁹ agas. i. nõ plus efficias ꝙ ſi des operã. i. labores vt inſanias. i. inſan⁹ ſis cũ rõne. i. cũ vſu rõnis qđ eſt impoſſibile cũ hec inter ſe pugnẽt inſanie et rõne vti: et qđ dictũ ſup. vel vt ait Dona. q; pro q̃ ſumaẽ: et ad id qđ ſequiẽ referãẽ hec ṽba qđ. i. tute. i. tumet irat⁹ cogitas tecũ vcꝫ egone. i. ñõ vlciſcar ſup. illã thaidẽ que recipit illũ militẽ q̃ excluſit ſup. me q̃ non admiſit me. ſ. fine a ſino nis. modo. tantũmodo quaſi dicat linquatur mihi hoc vlciſcar eam malim me mori ꝙ ſcilicet non vlciſci ſentiet qui: id eſt qualis vir ſiem: id eſt ſim: vel hercle iurantis eſt vel affirmantis quod ab eis ſic intelligebatur quaſi hercle me iurãte quod a chriſtiano minime putem vſurpari debere qui verum deum vera colit religione: neq; herculẽ neque alios quos eluſa antiquitas pro deis colebat quicquam habere deitatis putat quoniam omnes dij gentium demonia vna lachrymula falſa ficte quam lachrymulam ipſa expreſſerit. i. quaſi premendo oculos amiſerit vt cũ exprimimus ſordes alicuius vlceris carnem premendo miſere male vt aduerbialiter ſumatur quaſi cum maximo labore et maxima miſeria expreſſerit vix. i. difficulter vi. i. violentia et ſumma ope tergẽdo oculos ſuos. vna ergo lachrymula reſtinguet id eſt extinguet hec verba pridem que tecum cogitas et accuſabis: id eſt culpabis te vltro nullo cogente et dabis ei ſupplicium vltro id eſt dabis penas ei hoc eſt teipſum punies aut te ei puniendũ offeres: ſumere de aliquo ſupplicium vel penas ſignificat aliquem punire: dare vero penas vel ſupplicium ſignat puniri: ſi enim ab aliquo ſupplicium ſumatur ipſe eſt qui dat ſupplicium a quo ſumitur. Phedr. O exclamatiue vel indignanter facinus indignum. i. non admittendum neq; impune ferendum nunc quaſi dicat tarde ego ſentio et illam thaidem eſſe ſceleſtã. i. ſceleratam et iniquam et me eſſe miſerum: et me tedet. i. tedio afficior et ardeo. i. vror amore. i. inſaniis amoris. et prudẽs. i. mea intelligẽtia cognoſcens et ſciens. i. alterius iudicio admonitus. Prudens enim per ſe aliquid ſentit. ſciens vero per aliorum admonitionem: pereo. i. occido viuus non mortuus et videns id eſt vigilans et non dormiens: nec ſcio quid agam. i. agere debeam. Parme. quid agas. i. agere debeas niſi vt redimas te ꝙ minimo pretio ſup. queas. i. quanto minimo poſſis pretio te captum. i. in amore captiuum et irretitum ſi nequeas te redimere ſupp. paululo. i. admodum paruo pretio at redimas te quanti queas. i. quanto pretio te poteris redimere: et ne id eſt non afflictes. i. torqueas excrucies cõmouẽas te. Phe. ne. i. verum ſuades. i. cõſulis ita. Par. ſi ſapis. i. ſi es ſapiẽs facis neq; addas moleſtias preterea ſup. quas ipſe amor hꝫ et recte feras eas moleſtias quas hꝫ: ſed ecca. i. ecce hic ipſa calamitas. i. ipſa pernicies ipſa tempeſtas. noſtri fundi. i. noſtre poſſeſſionis egreditur. id eſt exit foras. ſcilicet Thais que eſt tanquam grando que calamos fundi concutit. vnde ſequitur pauperies coloni: calamitatem enim proprie ruſtici grandinem dicunt quod cõminuat calamũ hoc eſt culmũ ac ſegetẽ. Subdit deinde quare ſit calamitas. nã hec thais intercipit. i. totũ capit quod nos oportet capere interdũ etiam intercipere ſignificat ex inſidijs rapere vt latrones intercipiunt merces que feruntur huc et illuc.

Aſcenſius.

Primus actus

Q[u]id igitur &c. principiũ huius comedie ſumitur: vt reliq̃s quaſi ad mediũ aut ſupra medio argumẽ[ti]. Donat⁹ aũt dicit eſſe dialogiſmõ. i. ſermonẽ vnius ſecũ diſputãtis q̃ſi duo ſint. Sunt aũt v̄ba Phe. vſq; ad illud Parmenonis here q̃ res in ſe &c. Et id Donat⁹ ſentit. Horatius. h. ſermonũ oñdit indu[c]ens ſeruũ id primo rñdentẽ. Eſt aũt hic dicere ſeruũ nõ amantẽ prudentiorẽ eſſe dño amãte: q̃ nul[l]us furor grauior eſt ne plura amãtis torquet ipſo amore. Vñ Verg. in Geor. li. iij. Omne adeo genus i[n] terris hoĩm q; ferarũq;. et gen⁹ eq[uore]ũ pecudes picteq; volucres. In furias igneſq; ruũt amor oĩb⁹ idẽ. Si q̃d ẽ hercle poſſis. Sunt v̄ba vt dixit p̃a. ſecũ diſputantis: ⁊ ſiquidẽ due ſunt ptes orõnis. ſicut aũt vni noĩ nõ danĩ duo adiectiua plena ſine cõiũctiõe media: ita nec vni v̄bo duo aduerbia vñ non dicam expreſſerit. miſere: ſ; tegẽdo miſerere vix expliſerit vi. Et prudens ſciens viu⁹ videnſq; pereo. Graphice exprimit vim amoris. Notãter aũt dixit ſciẽs ⁊ prudẽs nõ ſciẽter ⁊ prudẽt q̃ nemo prudẽter petit.

Thais. Phedria. Parmeno.

In hac ſcena Thais ratione adducta quare Phedriam excluſerat eum ſibi reconciliauit. Et vt biduum rus abſcedat militi tantiſper concedat: ſuis blandimentis tandem impetrat.

M[i]ſerã me, vereor ne illud graui⁹ Phedria tulerit, ne ve aliorſum, atq; ego feci, acceperit, q̃ heri intromiſſus nõ eſt. Phe. Totus, Parmeno: tremo horreoq;, poſtquam aſpexi hãc. Par. bono aĩo es: accede ad ignẽ hũc, iam calefces plus ſatis. Tha. q̃s his loquitur? Ehẽ, tũ hic eras mi Phe. q̃d hic ſtabas? cur nõ recta introibas? Par. Ceterum de excluſione verbũ nullũ. Tha. q̃d taces? Phe. Sane: quia vero he mihi patẽt ſemp̃ fores aut q̃ ſu; apud te prim⁹. Tha. miſſa iſthec face. Phe. Quid miſſa? o thais, thais, vtinã eẽt mihi pars equa amoris tecum, ac pariter fieret, vt aut hoc tibi doleret itidẽ, vt mihi dolet. aut ego iſthuc abs te factũ nihili pẽderẽ. Tha. ne crucia te obſecro aĩe mi. Phe. nõ pol quo quẽq̃ plus amẽ aut pl⁹ diligã, eo feci: ſed ita erat res faciundũ fuit. Par. Credo, vt fit, miſera pre amore excluſit hũc foras. Thais. Siccine ais Parmeno? age ſ; huc qua gratia te acceſſi iuſſi, auſculta. Phedr. fiat. Thais. Dic mihi hoc primum, pot in eſt hic tacere? Parmeno. Ego ne optume. Verũ heus tu, lege hac tibi meã aſtringo fidẽ: que vera audiui, taceo, ⁊ cõtineo optume. Sin falſum, aut vanũ, aut fictũ eſt, continuo palam eſt? Plenus rimarũ ſum, hac atq; illac p̃fluo proin tu tace ri ſi vis, vera dicito. Th. ſamia mihi

M[i]ſerã &c. Hic thais adducta rõne qua excluſerat phedriã eũ ſibi reconciliat ⁊ vt biduum rus abſcedat ſuis blãdimẽtis impat. Tha. me miſerã pro interiectiõe dolẽtis ab aliq̃bus rite capit vel intellige dico vel fateor me miſerã et infelicẽ. vereor ne phe. tulerit graui⁹. i. grauiter et moleſte ne ve. i. vel vt. i. q̃d accipit. i. interpretat⁹ fuerit ⁊ cõceperit aliorſum. i. in aliam partẽ. atq;. i. q̃ ego feci vereor ergo ne tulerit vel acceperit illud q̃d nõ intromiſſus eſt heri. i. admiſſus in domũ: ſed excluſus. O parmeno tremo. i. tremul⁹ ſu; ⁊ horreo. i. horrore cõcutior tot⁹. i. p̃ oẽs ptes poſt aſpexi hanc thaidẽ p̃ amore nimio horrere iterdũ ſignificat frigere. Iuue. tunicã horrẽti nõ reddere ſuo. ⁊ Perſi⁹. ſcis comitẽ horridulũ trita donare lacerta. ex frigore aũt efficimur tremuli ⁊ horridi ⁊ aliq̃n ex nimio calore. Nimius eñ ignis effectũ frigoris reddit vt ex frigore nimio effect⁹ ignis exiſtit: ſm illud quod phiſici aiunt. Natura eñ magni caloris etiã horrorem incurrit vt nimie febres. Q̃d aũt ex frigore nimio effect⁹ ignis exiſtat e vergiliano liq̃t dicto. Aut horrore penetrabile frig⁹ adurat. Par. es. i. ſis bono aĩo. i. hẽat bonũ animũ. accede. i. adueni ad hunc ignem ſc; thai. cui⁹ amore te vt ignis adurit iã. i. ſtatim caleſces. i. calidus fies pl⁹ ſatis. i. vltra q̃ ſatis eſt ſiue ſupra modũ. Et ponit ibi ſatis tñq̃ pro vno ablõ velut ſi diceret plus ſufficientia quẽadmodũ dicim⁹ pl⁹ equo. Donatus aũt ſentit plus ſatis tãtũ capi hic p̃ ſatis: ⁊ ita pl⁹ abũdare. Tha. quis loq̃tur hic. O mi phedria. mi eſt blãdiẽtis verbũ ne: id eſt verũ eras hic: quaſi nõ aĩ eũ percepiſſe ſimulatrix meretrix. q̃d. i. cur ſtabas: i. morabaris hic cur nõ introibas recta via: eleganti⁹ aũt ſupprimit via q̃ apponat Tic. ad petã. recta eñ a porta domũ meã veniſſe. Itẽ omic⁹ vrbẽ ingreſſus recta venit domũ meãt id eſt nuſq̃ aliorſum diuertit; ſed ſtatim eodem vie tenore domum meam petiuit. Parmeno. caterũ: id eſt ſed nullum verbum. id eſt nullus ſermo ſit excluſione ipſius. phedria. Tha. q̃d: id eſt cur tu phedria taces id eſt non loqueris. Phedria. ſane vero hoc totũ per ironiam dictum eſt. vero enim particula ſepe ironice ſignificat. vt Vergi. Egregiam vero laudem &c. quia he fores ſemper patent id eſt aperte ſunt mihi: aut quia ſum primus: id eſt preci[p]uus et in maximo honore habitus ⁊ precio apud te. Thais miſſa face. id eſt omitte iſtec que loqueris. Phe. quid id eſt cur miſſa faciam. ſcilicet vel quid miſſa face dicis ſupple o Thais thais vtinã equa pars: id eſt equalis portio amoris eſſet mihi tecum: id eſt vtinã equalis eſſet noſter amor ita q̃ tantũ te redamarem quantum me rurſus ſi me nõ amares nec ego quoq; te: ac pariter. id eſt ſimiliter vel equaliter fieret. id eſt efficeret vt aut hoc quod ſcilicet excluſus ſum doleret tibi id eſt te afficeret dolore itidem. i. ſimiliter vt dolet mihi: id eſt quantum mihi eſt dolori aut affert dolorem. aut nihili penderem. i. nihili facerem contemnerem non curarem iſtud factum abs te ſcilicet excluſione mei. Tha. O Phedria anime mi appoſitiue dictum. i. quam per amorẽ geſto in pectore meo aut cuius animus meo iungitur per amorem ita vt vn⁹ anim⁹ eſſe videatur. vt dicimus duos amicos eſſe animam vnam in duob⁹ viuentẽ corporib⁹ obſecro. id eſt per ſacra rogo ne crucia te: id eſt nol. te angere ⁊ torquere tali dolore. Pol. id eſt per pollucem non feci id ſup. i. non excluſi te eo q̃ plus me amem aut plus diligam quẽq̃. i. aliquem q̃ te: ſed res erat ita: id eſt negotium id poſtulabat faciendum fuit id eſt oportuit facere ad eam aſſequẽdam que parabat. Parmeno. credo tu miſera id eſt aſſueta amore eius excluſiſti hũc Phe. foras pre amore. id eſt tanto eius amore flagrabas vt eum excluſeris vt fit. i. vt fieri ſolet. hoc autem per ironiam dictum eſt. q. d. nõ eſſe veriſimile vt ſi quempiam amet eundem poſſit excludere. Tha. O parmeno ſiccine verum ſic ais. Age ibi non eſt aduerbiũ hortantis: ſed potius corripentis: ſed auſculta qua gratia. id eſt qua cauſa iuſſi. id eſt precepi te acceſſi. id eſt vocari eſt enim infinitiuus paſſiuus tertieq; inflectionis. interdum autẽ eſt quarte ⁊ tũc facit acceſſiri. Phedria. fiat id eſt auſcultabo. Thais. at id eſt ſed dic mihi primum hoc quod ſequitur hic. ſ. parmeno ſeruus tu potin. i. potis ne hoc eſt: es ne potẽs facere. Par. ego ne quaſi dicat dicis verũ ego poſſim facere. deinde rñdet optime id eſt

poſſum

poſſunt tacere. verū. i. ſed hec aduerbiū attētionē poſcentis. aſtringo. i. pmitto ſiue obligo. Nam vincula fidei di cuntur. aſtringo ergo tibi meā fidē. i. veritatē. conſtātiā τ fidelitatē vel equitatē: vel potius aſtringo tibi fidem. i. ſancte pmitto tibi me taciturū hac lege. i. hac cōditione hoc conſiliū: qḋ ſequit᷑ vcꝫ taceo. i. ſecreta teneo: non enū᷑- meus ea que audiui vera: τ contineo. i. me cohibeo optime ne pateſiant bene vera audiui: vel potꝰ eſt tranſlatiua a metaphora vaſatā que non perfluūt. ſꝫ liquorē impoſitū cōtinēt: ſic hō ꝗ nō eſt elinguis τ ſecreta cōmiſſa non

mater fuit: ea habitabat Rhodi. Parmeñ. pōt taceri hoc. Tha. ibi tum matri paruolam puellā dono quidam mercator dedit, ex attica hinc abreptā. Phedr. ciuem ne? Tha. Arbitror: certum non ſcimꝰ: matris nomen, τ patris dicebat ipſa: Patriā, τ ſigna cetera neq ſciebat, neqꝫ per etatem etiam potuerat. Mercator hoc addebat: ꝑ predonibus vnde emerat, ſe audiſſe abreptā e ſunio. Mater vbi accepit, cepit ſtudioſe omnia docere, educare, ita vt ſi eſſet filia. Sororem pleriqꝫ eē credebāt meam. ego cum illo, quocum vno rem habebam tūc hoſpite, abij huc: qui mihi reliquit hec, q̄ habeo, omnia. Parmeno. Vtrumqꝫ hoc falſū eſt: effluet. Thais. Qui iſthuc? Parmeno. quia neqꝫ tu vno eras contēta, neqꝫ ſolus dedit: Nam hic quoqꝫ bonam, magnamqꝫ partem ad te attulit. Thais. Ita eſt: Sed ſine me peruenire quo volo. Interea miles, qui me amare occeperat, in Cariā ē profectus: te interea loci cognoui. tute ſcis, poſt illa quā intumum habeam te, et mea conſilia vt tibi credam omnia. Phedr. ne hoc quidē tacebit Parmeno. Parmeno. oh, dubiū ne id ē? Tha. Hoc agite amabo. mater mea illic mortua eſt nuper: eius frater aliquātum ad rem ē auidior. Is vbi hanc forma videt honeſta virginē, τ fidibus ſcire, pretium ſperās, ilico producit. vendit. Forte fortuna adfuit hic meꝰ amicꝰ: emit eā dono mihi, īprudēs harū rerū. ignarusqꝫ omniū: is venit: poſtquā ſenſit me tecū quoqꝫ rē habere, fingit cauſas, ne det, ſedulo: ait, ſi fidē habeat, ſe iri prepoſitū tibi apud me ac nō id metuat, ne, vbi acceperim, ſeſe relinquam velle ſe illā mihi dare: verū id vereri. Sꝫ ego q̄tū ſuſpicor, ad virginē animū adiecit. Phe. Etne ampliꝰ? Tha. nihil nā q̄ſiui. nūc ego eā, mi Phedria, multe ſūt cauſe, quāobrem cupio abducere. ꝑmū, ꝙ ſoror ē dicta: ꝑterea vt ſuis reſtituā, ac reddā.

prodit continere dicitur. Verū. i. ſed ſi dictū tuū ſup. eſt falſum aut vanum aut fictum continuo. i. ſtatim eſt palam. i. ſtatim vulgatū eſt τ patefactū. Falſum eſt quo tegitur id quod factū eſt vanum. i. quod fieri non poteſt. Fictum dicitur quod non eſt factum fieri potuit. Vel falſum eſt fictum mendaciū ſimile veritati: vanum nec poſſibile eſt nec veriſimile. Fictum eſt totū ſine vero ſed veriſimile falſaꝫ loqui mendacis eſt fictum callidi vanū ſtulti: falſum loqui culpe eſt, fictū virtutis: vanū verecundie falſis decipimꝰ. Fictis delectamur: vanis offendimur ſiue obtundimur: ſum plenꝰ rimarum. i. fiſſurarum. i. meo nō vera dicta effluūt vt p rimas vaſorū effluit liquor. perfluo hac atqꝫ illac. i. cōmiſſa mihi reuelo ſine ꝯſideratiōe vl la cōmittentis ſi vera nō ſint τ eſt tranſlatio facta a vaſis perfluētibus. i. per rimas liquorē emittētibus. Dicimus enim eleganter hoc vas pfluit quod inepte ſꝫ vadit. ſ. pro in. i. ea ꝓpter ſi vis taceri. i. vt taceatur impersonaliter legendo vel ꝑ paſſiuum ſi vis dicta ſup. tua taceri. id eſt celari dicta vera. Tha. Mater fuit mihi ſamia. i. ex Samo inſula: ea mater habitabat. i. commorabatur Rhodi aduerbialiter. i. in ea vrbe remota a natali ſolo. per quod oſtenditur eaꝫ fuiſſe meretricē. Par. hoc poteſt tacere: qꝛ ſcꝫ eſt veriſimile meretricē poſſe naſci ex peregrina τ quidē meretrice. Thais. tum. i. tunc quidam mercator dedit dono matri mee paruulam puellam arreptā id eſt ablatā hinc. i. ex attica. i. illa regione grecie que attica nominatur: vel ex vrbe Athenienſi. Phed. ne. i. vtrum dedit ciuem. atticam id eſt athenienſem. Tha. arbitror non ſcimus. certū ipſa dicebat nomen patris τ matris. neqꝫ. non ſciebat neqꝫ etiā potuerat ſcire ſupple. Tum. i. tunc per etatē: id eſt etate permittēte patriā τ cetera ſigna: vt domum: regionem τ ſimilia. Mercator qui eam dederat addebat hoc ſe audiſſe. i. a predonibꝰ vnde. i. a quibus emerat eam. quid addebat ipſam puellam. ſ. fuiſſe abreptam. i. adductam p vim e ſunio. i. ex eo promontorio Athenienſium in quo rerū venalium emporium. i. mercatus eſt. Inflectitur autem hoc ſunium nij ſecunde inflectionis. vbi. i. poſtq̄ mater mea accepit datam puellā cepit. i. incepit docere eam omnia ſtudioſe. i. diligēter τ affectuoſe. Cepit mihi educare. i. nutrire eā ita. i. eo modo. vt. i. ſicut ſi eēt filia. pleriqꝫ id eſt multi credebant eam eſſe ſororem meā. ego abij diſceſſi ex Rhodo huc Athenas cū illo hoſpite. i. peregrino alienigena: quia attico quocū. i. cū quo vno. i. ſolo tunc habebam rem. i. conſuetudinem amorem: cōuerſationē, qui hoſpes reliquit mihi per teſtamentum omnia hec que habeo id eſt poſſideo. Parmeno. hoc vtrunqꝫ dictum ſup. eſt falſum. propterea effluet. i. reuelabit nec tacebitur: ſed a pectore noſtro exibit. Thais. Quid. i. cur iſtud dicis: ſcilicet eſſe falſum. Parme. rogas id eſt petis. reſponſio. quia neqꝫ tu eras contenta vno amatore: neqꝫ ſolus ille hoſpes dedit tibi omnia que habes: namqꝫ quoqꝫ id eſt etiam hic Phedria attulit tibi bonam partem tuorum bonorum quātum ad ſpeciem τ qualitatem: et magnam quantum ad quantitatē. Interdum tamen bonus capitur pro magnus vel multus. Tha. eſt ita vt dicis. ſ. Phedriam multis me affeciſſe donis ſed ſine. i. patere permitte me peruenire quo volo id eſt ad quod narrādum tendo. interea. i. dum hec aguntur miles. qui occeperat. i. inceperat amare me profectus eſt in cariam. i. in eam prouinciam interea loci ponitur loci ſoni aptioris gratia duntaxat vt dici etiam ſolet nuſq̄ gentium nuſq̄ locorum vbi locorum. i. alicubi terrarum. ſunt enim hi genitiui loci locorum terrarum. gentium adiectiones nihil ad ſenſum facientes cognouite Phedriā: tute. i. tumet ſcis poſt illa. i. omiſſis illis rebus. ſcꝫ qḋ prior me cepit amare: τ ea illa genuit. vel poſt illa tempora ſcꝫ quibus in cariam eſt profectus id eſt quātum habeam te intimum. id eſt familiarem. ibi enim poſitiui naturam habet poſſetqꝫ comparari intimus intimior vt proximus proximior. Phedria. ne quidem. i. nec etiam Parmeno tacebit hoc. Par. ah ne. i. vtrum eſt dubium me non taciturum hoc. q. dicat non eſt dubitandum. Tha. amabo interiectio blandientis comicis valde familiaris. q. d. rogo vos per amorem agite hoc. id eſt illud deſinite τ hoc attēdite qḋ ſum dictura. hoc enim dictum corripientis eſt τ vt audiētia prebeatur

ſola ſum:habeo hic neminē,neq̧ amicū,neq̧ cognatum.Quobrē Phedria,cupio aliquos parare amicos bñficio meo,id amabo adiuta me.quo id fiat facilius.ſine illum priores partes hoſce aliquot dies apud me habere.Nihil reſpondes? Phedria. peſſuma.egō q̄c q̄ cum iſtis factis tibi reſpondeā? Parmeno.heu noſter,laudo,tandē perdoluit:vir es. Phe.at ego neſciebā quorſum tu ires.paruola hinc eſt abrepta:eduxit mater pro ſua:ſoror ē dicta:cupio abducere vt reddā ſuis:Nempe omnia hec nunc verba huc redeūt deniq̧.ego excludor,ille recipitur:qua gratia? niſi illū pl⁹ amas,q̄ me:ꝛ iſtā nūc times,que aduecta eſt,ne illū talē precipiat tibi.Thais,egon id timeo? Phe,q̄d te ergo aliud ſollicitat?cedo.num ſolus ille dona dat?nū cubi meā benignitatē ſenſiſti in te claudier?nonne vbi mihi dixti cupere te ex ethiopiā ancillulā,relictis reb⁹ omnibus:queſiui?eunuchū porro dixti velle te,q2 ſole vtūtur his regine:repperi.heri minas viginti pro ambob⁹ dedi,tamen cōtemptus abs te,hec habui in memoria:ob hec facta abs te ſpernor.Tha.q̄d iſthuc Phedria?q̄q̄ illā cupio abducere.atq̧ hac te arbitror id fieri poſſe maxume:veruntamē poti⁹ q̄ te inimicū habeam,faciam vt iuſſeris. Phedria,vtinā iſthuc verbū ex animo,ac vere diceres:poti⁹ q̄ te inimicum habeā:Si iſthuc crederē ſincere dici,quiduis poſſem perpeti.Par.Labaſcit,victus vno verbo,q̄cito.Tha.ego non ex aīo miſera dico?quā ioco rē,voluiſti a me tādē,quin perfeceris?Ego impetrare nequeo.

adhortantis mater mea mortua eſt nuper.i.non multo tempore nunc illic.i.Rhodi vel in charis.frater eius eſt aliquātulū auidior.i.nimis cupidus ad rem.i.ad pecuniā congerendam.vbi.i.poſtq̄ is vidit hanc virginem forma honeſta.i.habentē pulchritudinē honeſtā ꝛ pre ſe ferentē honeſtatem:ꝛ vidit eam ſcire fidibus.i.eſſe peritam fidium pulſandarum hoc eſt cytharurum tangendarum.fides aūt fidis ḋr genus cythare:vt Feſtus inquit ſic dicte q̄ tm̄ inter ſe chorde eius quantū inter hoīes fides concordet.Inde fidicula diminutiuum.i.parua cythara,aut chordula cythara:ſed i plurali fidicule fidicularum ſignificat tortorū:ipſe frater eius ſperans precium magnū ſcʒ ex venditione illius puelle ilico.i.ſtatim producit.i.venum eam ſeruenale proponit ac venit forte fortuna:id eſt bona fortuna ſeu quodam caſu bono hic meus amicus.ſcilicet miles affuit.i.preſens fuit:emit eam ipſe imprudens harum rerum.i.ex ſe non intelligēs has res ꝛ ignarus omnium.i.neſcius omniū rerum:quia ab alijs non admonitus dedit eā puellam in dono.imprudens aliquis per ſe dicitur q̄ ex ſua intelligentia non cognoſcit.ignar⁹ p alios hoc eſt ab alijs nō admonitus.miles venit athenas poſtq̄ ſenſit quoq̧.i.etiam me habere tecum rem.i.amorem conſuetudinē fingit.i.comminiſcitur:ꝛ inuenit excogitat cauſas:id eſt occaſiones:ne:id eſt vt non det puellam ſedulo.id eſt in pſēs inſtanter quaſi ſine dolo.Ait ſi habeat fidē:id eſt ſi credat ſe prepoſitū iri id eſt quod preferetur tibi apud me ita quod magis ſit amandus a me.Ait dicimus ſemper quum vel inuiſa nobis aut audientibus narramus aut vana dicta alicuius recitamus ac id eſt ꝛ ſit inq̄ ſi nō metuat id eſt timeat id quod ſequitur ſcilicet ne id eſt vt hoc eſt quod vbi.i.poſtquam acceperim puellā ab eo militē relinquam deſerā ſeſe:id eſt ſeipſum militem.Ait ergo ſe velle dare illam puellā mihi.verū:id eſt ſed ait inquā ſe vereri id.i.timere quod dictum eſt ſed quātum ego ſuſpicor.i.opinor adiecit animum ad virginem:id eſt virginem cepit amare ꝛ ad eius amorem animū adplicuit. Phed.etiamne.i.vtrum amplius:id eſt vtrū vltra fecit q̄ animū adiecit. Thais nihil fecit ſup. amplius nam queſiui id eſt inueſtigaui nunc O mi Phedria ſunt multe cauſe q̄ ob rem:id eſt propter quas cupio abducere.id eſt abſtrahere eā ab eo milite primum q2:id eſt q2 dicta eſt ſoror mea.preterea:id eſt inſuper vt reſtituā propria voluntate ductam ac reddam parentibus volentibus reſtituimus eum volentes: ꝛ reddimus volentibus:ſum ſola.id eſt ſine familiaribus ꝛ ſanguine iunctis neminem habeo hic eorum ſcʒ qui volūtate ſua iunguntur.neminē: ergo habeo neq̧ amicum neq̧ cognatum:explicat quod dicit ſola ſum:id eſt ſine cognatis et habeo neminem:q2 ſine amicis.amator dicitur qui ad tempus amat:amicus qui perpetuo:Quobrem O mi Phedria cupio parare:id ē acq̄rere aliquos amicos meo beneficio:ſcilicet reſtitutione filie amabo blandientis eſt particula vt dictum eſt adiuta:id eſt adiuua frequentatiuum pro principali.quo:id eſt vt id ſcilicet paratio amicorum fiat facilius:ſine:id eſt permitte a ſino ſinis illum militem habere priores partes id eſt preferri tibi eſſe potiorem apud me per hoſce aliquot dies nihil reſpōdes mihi:Phe.eo peſſima egon.i.vtrum ego reſpondeam.quicq̄ cum id eſt tuis factis ꝛ iſtis per contemptum dixit. Par.hei noſtra Phedria laudo te:ſcilicet vel dictum tuum tandē perdoluit.i.dolorem ſenſit. Thais.es vir id eſt virilis non puer qui meretricem contemnis. Phedr.at ego neſciebam quorſum tu ires.i.quorſum tēdebas dicendo ſupple hec vba puella ipſa abrepta.i.abducta eſt ꝛ aſportata hinc.i.ex attica paruula.i.cū eſſet adhuc parua mater eduxit.i.educauit ꝛ extra pueritiā duxit p ſua filia.ſup.i.tanq̄ ſuā filiā dicta eſt ſoror cupio abducere eā vt reddā ſuis parētib⁹. Nēpe.i.pfecto hec oīa verba nūc redeūt huc.i.recidunt ſpectāt ꝑtinēt ad hoc vt cōceda ꝛ tuis.Deniq̧.i.tandē excludor:ille miles recipit qua gratia id eſt qua cauſa.q.d.nulla al'a niſi vt ames illum plus quam me.ꝛ timeo nūc iſtā puellā que aduecta eſt ex Rhodo ne precipiat.i.ſurripiat illum talem militem tibi.i.ne eius amore implicatus te amplius nō amet q̄ timor magnū oſtendit amorem. Tha.ne.i.vtrum timeo id q̄d dicis. Phe.ergo quid aliud ſollicitat.i.cōmouet ſollicitam tanq̄ reddit.Cedo.i.dic nūc.i.nūquid ille miles dat ſolus dona tibi:nunc vbi.i.nūq̄d alicubi ſenſiſti.i.percepiſti meam benignitatē.i.liberalitatē benigne exercitatā. claudier.i.claudi:paragoge vel claudicare:i te.i.erga te:nōne vbi.i.poſtq̄ dixti.i.dixiſti te cupere.i.deſiderare ancillulā.i.paruā ancillā ex ethiopia.i.ethiopiſſam queſiui.i.inueſtigaui vnā oībus rebus relictis.i.omiſſis porro.i.deinde vel poſtea aut multo poſt.Dixti.i.dixiſti.te velle eunuchum.Eunuch⁹ vt vult Tortelius eſt q̄ viribus ejectus eſt:q2 ſole regine.i.ſole diuites.rex eſt interdū pro diuite capitur.Iuuen.ſatyra prima.Optima ſyluarū.interea pelagiq̧ vorabit rex horum.Quia ergo ſole regine vtunē his.i.huiuſmodi eunuchis vel his.i.huiuſcemodi delitijs ſeruitijſq̧ reperi.i.dedi tantā operam vt vnum inuenerim:dedi heri minas viginti.i.illa genera numiſmatis.Nam vt Priſci.inquit de ponderibus ꝛ menſuris,mina attica drachmas cōtinet octoginta quinq̧.Mina:

vero gratia nonaginta ſex. Latine autẽ dicitur mina: ſed grece dr mna. Minas ergo viginti dedi.i. viginti libras ita tñ vt tanti ſit libra quãti diximus eſſe. Tamen ego contemptus. id eſt ſpretus abs te habui hoc in memoriam: id eſt in recordationẽ beneficii qđ m te contuli vel vt conſtrani paraui: ſpernor abs te ob hec facta.i. propter hec offi cia. Tha. quid.i. quare rememoratur ſupple iſtud O Phedria ꝙ q.id eſt tameſi q̃uis cupio abducere tãquaſi a ſtulis ꝙ ꝑ fraudem illam puellam. atq; arbitror id poſſe fieri. id eſt poſſe eam abduci maxime id eſt ꝓcipue hac re.

hoc abs te, biduũ ſaltem vt concedas ſolũ. Phe. Siqui dem biduũ: verũ ne fiant iſti viginti dies. Tha. profe cto nõ plus biduũ. aut, Phed. aut? nihil moror. Tha. non fiet: hoc modo ſine te exorem. Phed. Scʒ faciẽdũ eſt qđ vis. Tha. Merito te amo. Phe. bene facis: rus ibo: ibi hoc me macerabo biduũ: ita facere certuʒ eſt, mos gerundꝰ eſt Thaidi. tu Parmeno huc fac illi ad ducantur. Par. maxime. Phed. In hoc biduũ Thais vale. Tha. mi Phedria. ꝛ tu: nunq̃d vis aliud? Phed. egone quid velim? cũ milite iſto ꝑſens, abſens vt ſies: dies noctesq; me ames: me deſideres: me ſomnies: me expectes: de me cogites: me ſperes: me te oblectes: me cũ tota ſis: meus fac ſis poſtremo animꝰ, quando ego ſum tuus. Tha. me miſerã: forſitan hic mihi paruã ha beat fidẽ, atq; ex aliarũ ingenijs nunc me iudicet. ego pol, que mihi ſuʒ ꝯſcia, hoc certo ſcio, neq; me finxiſſe falſi quicquã: neq; meo cordi eſſe quẽdam chariorem hoc Phedria. ꝛ quicquid huiꝰ feci, cauſa virginis fe ci: nam me eius ſpero fratrem propemodum iaʒ repe riſſe, adoleſcentẽ adeo nobilem: et is hodie venturuʒ ad me conſtituit domum, concedam hinc intro, atq; expectabo, dum venit.

ſcilicet biduũ concedendo. verũ tñ potius ꝙ ha beam inimicam.i. infeſtum mihi facias vt diſſeriores et hoc totũ Thais dicit tãquã ipſa magis amet Phedriã ꝙ ab illo ametur Phedria. vtinaʒ dice res iſtud verbuʒ.i. iſtud dictũ vel ſententiã: ſed ꝓ ea propie ſnia vel enuntiatione ponitur que vno ligatur vel aſtringitur verbo: vtinã ergo diceres iſtud dictum ex animo.i. ex animi affectione ac vo re.i. nõ ſimulate ꝛ qđ eſt iſtud dictũ: videlicet po tius quã te habeam inimicum. Si crederẽ iſtud dictũ dici ſyncere.i. ſolide integre ꝑure ſimplici ter ſine fuco.i. adulatiõe ꝛ ſimulatiõe. Fucꝰ enĩ dr color adulterinus.i. ſimulatus non verꝰ poſſem perpeti q̃duis.i. quidlibet. q.d. paterer quicq̃d velles. Parũ. hoc dicit Parmeno apđ ſe de Phe dria: hic labaſcit.i. cadit animo ſeu animꝰ eĩ defi cit ꝛ dicitur ſtatim victꝰ.i. ſuperatꝰ vno verbo.i. vno dicto q̃cito.i. q̃tũ celeriter ꝛ cũ exclamatiõe et diſtinctione eſt proferendũ. Tha. egon.i. vtrũ ego miſera dico ex animo. q.d. dubitas vtrũ dixe riʒ ex animo illđ dictũ potiꝰ qđ te inimicũ habeã tandeʒ hic accelerat reſpõſuʒ vel aſſenſuʒ extor quet quaſi ſine longis ambagibꝰ dicas quã rem voluiſti a me ioco aduerbium eſt cui contrariũ eſt ſerio. q.d. quid a me modo poſtulaſti ſed dũtaxat voluiſti ꝛ quidem non ſerio: ſed ioco.i. iocãdo: q̃ id eſt quaʒ nõ perfeceris: ego nequeo impetrare abs te vt ſaltem cõcedas.i. annuas preſice mihi hoc ſolũ biduũ.i. dierũ duorũ ſpatiũ. Phe. ſi q̃dẽ.i. ſi certe biduũ eſſet futurũ ſup. ꝯcedere ſubintel lige: verũ.i. ſed vereor ſup. ne iſti duo dies fiant vi ginti dies. Tha. ꝓfecto biduũ erit ſup. vt fiet nõ plꝰ id eſt nõ vltra vl' ãplꝰ aut apoſiopeſis eſt in terructu ſmonis Phedrie. Phe. dixti.i. dixiſti aut nihil moror.i. nõ dubito. cum autem dixeris quia plꝰ biduo ſit futurũ ſi cõceſſero. Tha. nõ fiet hoc modo.i. hoc pacto vt putas. ſine.i. ꝑmitte a ſino, ſinis. vt ſup. exorẽ te.i. perſuadeã tibi ꝛ te i meã ſententiã inducam. Phe. ſcʒ.i. certe: faciũ eſt.i. fa cere oportet amore cogente. quoduis.i. qđlibet. Tha. amo te merito: qꝛ meruiſti. Phed. Bene fa cis ibo rus. id eſt ad agros me conferã ibi.i. ruri.

Secundus actus. Phedria. Parmeno.

Hec actio iã amatorũ multiloquium vaniloquiũq; continet nã Phedria ſepe repetit q iã dictũ eſt ꝛ id facere magis ꝛ odio ſe nimis. deinde rus proficiſcit. Parmeno illiꝰ ex amore immu tationem admiratur: poſtremo militis donum mirifice laudat.

macerabo id eſt debilitabo afflictabo excruciabo me hoc biduũ.i. hoc ſpatio bidui. nomina autem tempo: alia cum omnibus verbis poſſunt poni aut in accuſatiuo aut in ablatõ: ſed per actũm eloquentius loquimur. certum eſt: id eſt deliberatum eſt mihi me ita facere. id eſt me macerare ruri hoc biduo morigerandũ eſt.i. oportet morigerari.i. obſequi et morem gerere Thaidi. O Parmeno tu fac vt ſup. illi.ſ. eunuchus ꝛ ethiopiſſa vbi maſculinũ genus pre põderat feminino. adducantur huc ad Thaidẽ.ſ. Par. Maxime. id eſt libẽtiſſime. Phedria. O Thais vale in hoc biduum quaſi dicat a te abſcedo ego vſq; ad duos dies. Nam hic vale potius abſceſſum ſignificat quam ſalutatio nẽ. Tha. O mi Phedria ꝛ tu nũq̃d.i. non vis aliquid aliud.i. nõ aliud petis a me fieri interea quã biduum abieris. Phedria. ego ne id eſt verũ ego velim aliquid cum iſto milite. iſto dicit per contemptuʒ.i. odioſe: quaſi dicat quid poſſem velle quandiu riualis miles a te prefertur ꝛ tunc ſit diſtinctio deinde ſequitur. velim ſupple: vt tu abſens id eſt a me qui ruri ero diſtans ſies.i. ſis preſens per cogitationem: q̃ñ vt Cicero inquit non minus noſtra ſunt que mente complectimur quam que oculis intuemur. Poſſet etiam ſic fieri diſtinctio. egone quid velim.i. vtrum per o. ſupple quid velim. deinde ſubaudi velim. vt tu preſens cũ iſto mil. te ſies.i. ſis abſens ab eo in me cogitando ames me dies noctesq;.i. luce ac tenebris deſideres.i. requiras me ꝛ mei deſiderio tenearis ſomnies me.i. ꝑ ſomniũ me videre videaris: expectes de me ſperes me. Expectare et ſperare ſic differunt. Nam expectatio eſt certorum ſpes vero incertorum. Itẽ expectatio eſt ꝓpinquarũ rerũ ſpes longinquarũ. Itidẽ expectatio deſtinat tempus: ſpes nõ deſtinat. Oblectes te.i. delectionẽ capias me.i. memoria et recordatione mei. Eſt eĩ me ſeptimꝰ caſus q̃ et ablatiuus eſt ſis tota.i. toto aio mecũ ꝑ cogitationẽ. fac.i. da operã vt poſtremo.i. tandẽ ſis animꝰ meꝰ.i. vnanimis mecũ et ve lis ac optes qđ volo et opto qđ.i. qꝛ ſum tuus animus.i. a tua nõ diſſentio voluntate ita vt inter nos tanta ſit coniũ ctio animorũ: vt vna vtriuſq; ſit volũtas: ꝛ quorſum alter animus ferat curſum ꝛ alter ferri non recuſet: is enim eſt animus meus q̃ animi mei cupiditati ſeu ſi mauis volũtati nõ refragatur ſʒ vnum idẽq; vtriuſq; eſt velle. Tha. hic Thais ꝯuertit ſmõnẽ ad Par. apđ eũ de Phe. loquẽs. Me miſerã dolẽtiſ interiectiõis vice fungit. hoc dictũ me miſe rã q̃ſi ꝓh dolor v[illegible] ſubaudi fateor vl' aſſero me miſerã forſitã hic Phe. habeat.i. hẽre poſſit paruã fidẽ mihi .i. paruũ mihi cred[illegible] iudicet me nũc ex ingenijs.i. moribꝰ ꝛ naturis aliarũ meretricũ.ſ. pol. iuratiõ ẽ ꝑticula qua mulieres vtebãt ꝯfirmatiue dicẽs ego Thais. q̃ Thais. q̃ eĩ refert ad ego ſuʒ ꝯſcia mihi.i. q̃ noſco volũtatẽ meã ꝛ q̃ ſcio q̃d nã i pectore geſtẽ ſcio certe hoc.i. ne hoc nouũ me neq; finxiſſe.i. ſimulaſſe q̃cq; falſi.i. aliqđ mẽdaciũ: neq; q̃ndã.i. aliquẽ eẽ chariorẽ cordi meo hoc Phedria.i. ꝙ hic Phedria ꝛ q̃cq̃d feci cũ excludẽdo fecicã huiꝰ virginis nam ſpero.i. confido vel credo me reperiſſe propemodum.i. fere fratrem eius appoſitiue adoleſcentem adeo.

id eſt valde ſe nimis vt ſit ꝑicula expletiua.i.certe nobile.z is frater ꝯſtituit.i.ꝓpoſuit ſe vēturum hodie domum aduerbialr ad me cōcedā.i.decedā hinc.i.ex hoc loco itro.i.eo domū atq; expectabo dū.i.quouſq; veniat. ¶ Alic.

M Iſerā me ꝛc. Quia nō diu excandeſcit Thais omiſit O ꝑiculā vt valla recte docet. Suauiꝰ ſabaudi ꝙ par ſit qđ heri ieromiſſus nō ē. Callide extenuat factū nā nō dicit qđ heri excluſus ē ad ignē huc:ſunt em amati quidā ignis. vn Uer. in buc. At mihi ſeſe offert vltro meus ignis amintas. z Ual. editus apud Gel. Quid faculam preferes phileros. qua nil opus nobis. Ibimus hic lucet pectore flāma ſatis. Iſtam nō poteſt vis ſeua extinguere venti. Aut ymber celo cādidus precipitans. At cōtra hunc ignē veneris ſi nō venꝰ ipſe. Nulla ē que poſſet vis alia opprimere. Et ponꝰ Inc. Cuſtodes ouium videre propaginis agnum quaeritis ignē ite huc: quaerite ignis homo eſt. Si digito attigero incendam ſiluā ſimul oēm. Omne pecus flamma eſt omnia que video ꝛc. Cur nō recta dicentur omittitur vis.

F Ac ita ꝛc. Hec actio continet amatoriū multiloquium: z vaniloquiū. Nā in ea ſepiꝰ repetit qđ iā dictū eſt. Phed. Fac ita: id eſt eo pacto vt iuſſi.i.imperaui tibi z commiſi. Iſti id ē eunuchus et ethiopiſſa. ſed maſculinū ꝓponderauit feminino deducant.i.ad thaidē ducant. par. faciā. phed. at.i.ſed mature.i.tēpeſtiue fac.ſ. parme. fiet maturē. phe. Satin.i.ſatis ne hoc ē mādatū.i.iniunctum tibi. par. Ah indignātis eſt ꝓpter tā odioſam repetitionē. Mirū eſt ſup. te rogitare.i.ita iterū rogare: vt id fiat ꝗſi ironice dr ſit difficile.i.res difficilis ad meretricem munera deducere vtinā poſſis inuenire.i.acq̄rere tā facile aliqd: ꝗ id eſt ꝗtū facile hoc donū qđ dari iubes peribit.i. nihil fiet z nihil eſtimabitur ab ea.ſ. Uel ꝗ facile hoc peribit intellige.i. quātū facile hoc ꝙ thais tibi promittit peribit.i.non durabit z euaneſcet. Phe. quoq;.i.etiā ego ꝑeo.i.moleſtia amoris conficior vna.i.ſimul cum eo qđ dicis tam facile periturus. qđ mihi chariꝰ eſt. Don. vult hic capi hanc ſtructurā neutrā pro maſculina vt ſit ſenſus. ego q mihi charior ſuꝫ pereo vna cū eo dono ꝙ dicis periturū vt ſi vis fac vt qđ totā clauſulā referas vt ſepe fit. Ita qđ ſit ſenſus. ego quoq; vna ꝑeo ꝙ id eſt que res.ſ.me ꝑire ē mihi charius.i.maioris eſt mihi cure z magis animū meū tangit ſiue pūgit: ne patiare.i.noli pati iſtud tā iniquo a.o.i.tā egre animo pareto volūtati mee. par. Minime. id eſt non patior.ſ.iniquo animo quin.i.quinimo dabo effectum.i.producam in effectum ꝙ iuſſiſti. ſed nūquid imperas.i.precipis aliud ꝗ vt deducam dorum tuū. Phe. ornato.i.reddito pulchrū z decorum munus noſtruꝫ verbis.i.aliquo ſermonis eloquio quoad.i.in ꝗtum poteris z pelluto ab ea: iſtum emulum.i.inuidū z riualē adducēdo eū in inuidiam Thaidis. par. ah interiectio ad eū ſpectans que incipit capere z intelligere quorſum vergatur: memini.i.in memoria habeo z iam recōditum quorſum ſpectet tametſi.i.ꝗuis nullꝰ.i.nō vt ſepe ita interpretari ſolet moneas.i.admoneas. phe. ego ibo rus aduerbialr ponitur rus atq; manebo ibi.i.ruri. par. cēſeo.i. caſt mea ſnia z id effic.as. phe. ſed heus vocātiꝫ eſt aduerbiū. tu par. q.d vis. phe. cenſen.i.abitraris ne (vnde cēſores ſunt q morū alienorū ſumūt arbitriū). Cenſen ergo.i.arbitraris ne me poſſe affirmare.i.cōſtituere: ſtabilire aīm meū.ſ.z ꝑpeti.i.tolerare ne redeā iterea.i.ꝗdiu hec mea iuſſa explebis. par. Tene.i.petis vtrū cēſeā te poſſe affirmare vt nō redeā hercle.i.ꝑ herculē nō arbitror te poſſe affirmare ꝛc. nā aut reuertere.i.redibis iam.i.ſtatim aut mox paulo poſt inſomnia. vel in ſomnis v el vigilie ꝗuis pro vigilia dicat potius inſomnia me pumo inflexionis: z ꝓpterea aliqui dicūt adiget. vt ſit ſingularis numeri: adigent.i.adducēt hoc eſt te ad vrbē agēt.i.ducēt. vel lege adiget.i.ipellet horſum.i.verſus hāc vrbē noctu.i.nocturno tpe. phe. faciā opus.i.oꝑabor: rurſus vt defatiger vſq;.i.aſſidue vt dormiā.i.ſomnū capiā igratꝰ.i.etiā coactus: Nā ingratꝰ non vltro ſignificat q: non vltronea grata ſunt ingrata que ab inuitis fiunt ac repugnātibus. par. tu laſſus.i.opere defatigatꝰ vigilabis.i.ſomniū nō capies: facies.i.efficies plꝰ.i.maius z difficilius hoc in ablō.i.ꝗ vigilare laſſus. phe. Ah. parmeno nihil dicis hec mollicies.i.hec effeminatio animi ē eꝗcienda.i.eruenda a nobis. hercle.i.certe: vel ꝑ herculē nimis.i.plus equo indulgeo mi anīo.q. ꝑ indulgeo mihi hoc eſt nimia ſum benignus mihi ipſi z facilis: z ꝑeo nimis mihi tandē.i.vt ego maximū ducā non careā.i.carere poſſim mi[illegible]ſit opꝰ: vel.i.etiā triduū totū.i.integrū triduū. par. Ridet Phedriā ſeruꝰ. Hui interiectio ridētis vel qđ odi[illegible].carebis hū vniuerſum triduū illa: vide.i.ꝯſidera quid agas.i.quid agēdū ſuſcipias quaſi res ardua ſit. phe. Stat ſententia.i.ea opinio z eſt.ꝯſiliū mihi plꝫ z apud me firmatū ē deliberatū ac decretū. par. Dii boni vetūs eſt.q.d.inuoco vos qđ hoc morbi eſt.i.qualis eſt hic morbꝰ z inſania: nā ē aūt amor. Adeon.i.eſt ne verum ſupple. hoīes adeo.i.tm immutarier.i.mutari ex amore.i.ꝓpter amorē: vt cognoſcas.i.cognoſcat aliqs ſcḋa ꝑſona ꝓ tertia vt ſepe fit nō eundem

F Ac ita vt iuſſi: deducātur iſti. Par. Faciam. Phedria. At diligēter. Parme. Fiet. Phe. At mature. Parm. Fiet. Phe. Satin hoc mādatū eſt tibi? Par. Ah rogitare? quaſi difficile ſit. Utinā tam aliquid inuenire facile poſſis Phedria, quam hoc peribit. Phe. ego quoq; vna pereo, qđ mihi eſt charius: ne iſthuc tā iniquo patiare aīo. Par me. Minime: quin effectū dabo. ſꝫ nunquid aliud imperas? Phe. Munus noſtrum ornato vbis, quod poteris: z iſtū emulum, quod poteris, ab ea pellito. Par. memini, tametſi nullus moneas. Phedr. ego rus ibo atq; ibi manebo. Par. cēſeo. Phe. ſed heꝰ tu. Parme. quid vis? Phe. cenſen poſſe me obfirmare, z ꝑpeti, ne redeā iterea? Par. te ne? Non hercle arbitror: nā aut iā reuertere: aut mox noctu te adigent horſum inſomnia. Phe. Opus faciaꝫ, vt defatiger vſq; ingratiis vt dormiā. Par. vigilabis laſſꝰ, hoc plꝰ facies. Phe. abi ſis: nihil dicis Parmeno. eꝗciūda hercle hec mollicies animi: nimis me indulgeo. tandem ego non illa caream, ſi ſit opus: vel totū triduum? Par. Hui, vniuerſum triduū? vide quid agas. Phe. ſtat ſentētia. Par. Dii boni, qđ hoc morbi eſt? Adeon homines immutarier ex amore, vt non cognoſcas eundem eſſe? hoc nemo fuit minus ineptus, magis ſeuerus quiſquaꝫ, nec magis cōtinens. Sed quis hic eſt qui huc ꝑgit? at at, hic quidem eſt paraſitus gnato militis: ducit ſecū vna virginem huic dono. pape facie honeſta miruꝫ ni ego me turpiter hodie hic dabo cuꝫ meo decrepito hoc eunucho, hec ſuperat ipſam Thaidem.

eſſe hominem qui ante amore erat adeo immutatus eſt ꝛ more ſuo plurali numero ad ſingularē ſe cõuertit. Nemo fuit min⁹ inept⁹.i.prudẽtior hoc.ſ.phedria.ante amorē min⁹ cū vni poſitiuo iūctum reddit cõtrariū cõparatiui ſignificationē vt min⁹ prudēs.i.ſtultior.minus ſtult⁹.i.prudētior. Quiſq̄.i.aliquis non fuit magis ſeuerus.i.grauis neq̄ magis continēs.i.a laſciuia ſibi cauēs. Sȝ quis eſt q̄ pergit.i.q̄ ꝓſequit iter ſuū huc.i.ad hāc partē. Atat interiectio metuētis vel oppreſſi ex inſperato quidē.i.certe hic eſt gnato.i.ſic adpellat⁹.paraſit⁹.i.q̄ adulatione victū q̄ritat.ꝛ ſic replere vētrē cõſiderat milit;.ſ. Thraſonis quem ille paraſitus ambit.vt v. t.ꝛ ē ipleat ducit ſecum hanc.ſ.Thaidi:dono.i.pro dono vnā virginem.pape interiect.o admirantis.facie honeſta.i.habentem faciem honeſtam ꝛ modeſtam. Mirū erit ſup.m.i.niſi dabo.i.dedero ſeu obtulero me turpiter.i.cū pudore meo:hic.i.l hoc loco cū hoc meo eunucho:i viribꝰ exacto decrepito.i.ſenio iā cõfecto admodū. Decrepiti aūt dicti ſunt q̄rū iā fuerāt cõclamata funera crepitu ꝛ plangore famil e hec puella ſuperat.i.vincit pulchritudine ipſam Thaidem. Uſcenius.

Ac ita vt iuſſi ꝛc. Principiū ē ſcdī act⁹. Nā cū Phedria abitur⁹ in agrū domū abierit ꝛ Thais ītrogreſſa ſit:nulli mā ſit i.pſcenio. Ab rogitare. Dona.ſubintelligit pgis.vt ſit. Ab pgis rogitare. Et iſtū q̄ſi vilē ꝛ cõtemnēdū:ſic eū ptīnet ad cõtemptum. Tametſi null⁹.i.non moueas.

Gnato paraſitus. Parmeno ſeruus.

In hac ſcena (que tota moralis eſt) quaſi ambulans perſona inducit. Exprimit autem paraſitum:ſub cuius verbis corruptos hominum mores in aſſentationem prolapſos oſtendit. adeo vt honeſte quoq̄ perſone in eius culpa inuente ſint.gnato ſectam adulandi inſtituit:deinde mira dicacitate et mordacibus ſalibus parmenonem laceſſit.

Dii immortales,homini homo q̄d preſtat? ſtulto intelligēs quid intereſt?hoc adeo ex hac re venit in mētē mihi:cõueni hodie adueniēs quēdā mei loci hinc,atq̄ ordinis hominē,haud īpurū,itidē patria q̄ abligurierat bona: video ſentū,ſqualidum,egrum,pannis,annisq̄ obſitū. Quid iſthuc,inquam,ornati eſt?quoniā miſer q̄d habui,perdidi. Hem quo redactus ſum?oēs noti me atq̄ amici deſerunt.hic ego illum cõtempſi pre me:q̄d homo inq̄ ignauiſſime?itane paſti te,vt ſpes nulla reliqua in te ſiet tibi?ſimul cõſiliū cū re amiſiſti?vidē me ex eodē ortū loco?qui color,nitor,veſtit⁹,que habitudo eſt corporis?oīa habeo,neq̄ q̄cq̄ habeo;nihil cū eſt,nihil deſit tñ.at ego infelix,neq̄ ridicul⁹ eſſe,neq̄ plagas pati poſſum. Quid tu his reb⁹ credis fieri?tota erras via.olim iſti fuit generi quondam queſt⁹ apud ſeclū pri⁹.hoc nouū eſt aucupiū:ego adeo hāc primus inueni viā. Eſt genus homī,qui eſſe primos ſe omniū rerū volūt,nec ſunt.hos cõſector:hiſce ego nõ paro me vt rideāt.ſed his vltro adrideo,ꝛ eorū īgenia admiror ſimul:q̄cquid dixit,laudo:id rurſus ſi negāt laudo id quoq̄.negat q̄s,nego:ait,aio. Poſtremo īperaui ego met mihi oīa aſſentari:is q̄ſtus nūc eſt multo vberrimus. Par. Scitū hercle hominē.hic homines prorſus ex

Dii immortales ꝛc. In hac ſcena optime atq̄ elegātiſſime paraſitorū mores exprimunt. Gna. Dii immortales exclamat o admirant.s.quid i.q̄ntū hõ vnus preſtat.i.preferēd⁹ eſt alteri homini.ſ.quid.i.quantum intelligens.i.prudēs intereſt.i.differt a ſtulto.i.ab imprudēti adeo.i.certe hoc.i.hec ſententia venit mihi in mentem.i.ſubit animum meum ex hac re.i.ob hanc cauſam ego adueniens hodie cõueni.i.ſum allocutus quendam hominem hinc mei loci vel ex eodē loco oriūdū quo ego vel eiuſdē generis:quaſi eiſdem natalibus ortū ita q̄ alter nõ eſt ex maiori loco nat⁹ q̄ alter atq̄ mei ordinis:menſurat⁹ q̄ntum ad fortunas.q.d.ſ.ſuperē vt ego ſum haud impurum nõ auarū q̄m auaritia ſepe dicit ſordes ꝛ auarū ſordid⁹ ꝛ bene non auarum q̄m prodig⁹ erat.qui itidē:id eſt ſimiliter vt ego abligurierat.i.ſuauibus eſcis ſeu epulis conſumpſerat bōa patria.i.que a patre ſimul relicta fuerant. Et abligurio is verbū ē a greco tractū. Nā ligurion greci nauc appellāt.video.i.conſpicio eū ſentum.id eſt horridum. Sentus ſ.tum ſ.dicit a ſentib⁹.i.ſpinis.ꝛ eſt ille ꝓprie qui geſtat veſtem vilem multis fruſtis compoſitam cui⁹ fruſta ſpinis colligantur ꝛ cõiungunt. Uerg.in.iij. Conſertum tegmen ſpinis ac cetera grat⁹:video inq̄ eū ſqualidū.i.ſordidum ꝛ alta ſordiū cõgerie obductū. Squalor enim eſt illuuies denſa ꝛ inculcata. Squalere eſt dicitur q̄d facie nõ a viſent h⁹ ſcutit horrorē:video inq̄ eū egrū.i.animo meſtum:ꝛ obſitum id eſt inculcatum circumdatum ꝛ quaſi ſeſſarcinatum pannis.i.vilib⁹ indumētis ꝛ annis.i.ſenio inq̄.i.dixi q̄d iſtud ornati pro ornatus eſt. Antiqui ornati ꝛ ornatus in genitiuo dixerunt ſenati ꝛ ſenatus tumulti ꝛ tumultus vt priſcian⁹ ꝓbat exemplis. Ubi eſt aduertendum q̄ ſi in caſu recto proferatur interrogatio non eſt cõtumelioſa:vt ſi dicas quis hic homo eſt:ſi aūt in obliquo proferatur cõtēpt⁹ ſignificat vt ſi dicatur quid hoc eſt hominis quid mulieris:quid ornat⁹. Rndit alter. Cū ego miſer.i.inops perdidi.ſ.conſumpſi q̄d habui.ſ.a patre meo. Hem dolentis interiectio quo.i.in quē ſtatū redact⁹ ſum i.deueni:oēs noti.i.cogniti ꝛ amici.i.qui prius erāt familiares cū miles eſſem deſerunt.i.derelinquūt me. Hic ē.tunc ego gnato cõtēpſi illū pre me.i.in cõparatione mei.q.d.q̄uis patrimoniū cõſumpſerim ſicut ꝛ ipſe:tū mea īduſtria viuendi viā cõperi inq̄.i.dixi illi q̄d modus īterrogandi. O hõ ignauiſſime.i.ſine aſtutia ꝛ q̄ tot⁹ alo cadis. Ita ne paſti.i.diſpoſuiſti te vt nulla ſpes ſit tibi reliqua.i.relicta ꝛ ſuperſit tibi in te.i.in tuo conſilio ꝛ induſtria. Amiſiſti conſiliū.i.rõnem qua tibi cõſulere debeas?ſimul.i.vna cū re.i.ſubſtantia tua ſeu patrimonio.vidē.i.video ne me ortū ex eodē loco:q.d.qualis color eſt mihi:ſup.nõ eñi inceſſus ſū.i.horridus aſpectu.q̄ nitor.i.qualis mundicia eſt mihi:nõ eñ vt tu ſqualidus ſum q̄ veſtit⁹.i.quis cult⁹ eſt mihi:nõ eñ pānoſus ſum vt tu.q̄.i.qualis eſt mihi habitudo corpis.i.aptitudo ſtat⁹ corporis mei.q.d.ſum vegeto corpē viuēdo ꝛ bn habito:habeo omnia q̄ntum ad induſtriā.i.q̄ viuēdi nõ deeſt mihi cõſiliū neq̄ habeo q̄cq̄ fortunarū.ſ.q̄a.i.q̄uis nihil eſt mihi fortunarum nihil tñ deficit a deficio.i.deſiciat vl deeſt mihi:q̄m viuēdiſq̄ habeo īduſtriā. Rñdet alter. At.i.ſȝ ego infelix neq̄ poſſū eē ridicul⁹.i.q̄ ab aliis ridear ꝛ illis pbeā ridēdi materiā:neq̄ poſſum pati.i.tolerare plagas.i.vt vapulē. Rñdet gnato q̄d credis fieri.his reb⁹.i.dū q̄s ridet aut vapulat.erras tota via.i.penit⁹ te decipis ꝛ fallis.ꝛ eſt methaphora eſt a deuiātib⁹ tractaoll.i.multo añ fuit quõdā queſt⁹.i.lucrū ꝛ ꝓprie nūmariū iſti generi.i.paraſitorū.ſ.apud prius.i.ſuperi⁹ ſeclū:hoc eſt cū eſſent tp̄a meliora hoc aucupiū.i.hoc vite q̄rēde genus eſt,nouum,i.recens nec diu vſur

ſtultis inſanos facit. Gna. Dū hec loquimur, interea loci ad macellū vbi venimus, concurrunt leti mi obuiam cupedinarij, Cetari, Lanij, coqui, Fartores, piſcatores, aucupes, quibus ⁊ re ſalua et perdita profuerā ⁊ et proſum ſepe: ſalutant: ad cenam vocāt: aduentum gratulātur. Ille vbi miſer, famelicus, videt me eſſe in tantū honorem, ⁊ tam facile victum querere ibi, homo cepit me obſecrare, vt ſibi liceret diſcere id de me. ſectari iuſſi, ſi pote, tanquā philoſophorum habent diſcipline ex ipſis vocabula, paraſiti itidē vt gnatonici vocentur. Par. Uidin otiū, ⁊ cibus quid faciat alienus? Gna. Sed ego ceſſo ad Thaidē hanc deducere, ⁊ rogitare ad cenā vt veniat. Sꝫ Parmenonē an oſtiū Thaidis triſtē video, riualis ſeruū: ſalua res ē: nimirū hic hoīes frigēt. nebulonē hūc certū eſt ludere. Par. hice hoc munere arbitrāt ſuā Thaidē eē. Gna. plurima ſalute parmenonē ſummū ſuū impartit. Gnato. quid agit? Parme. ſtat. Gna. video. nōquid nā hic, qđ nolis vides? Parme. te. Gna. credo. at nunquid aliud? Par. quid dum? Gna. quia triſtis es. Parme. nihil equidē. Gna. ne ſis: Sed quid videtur hoc tibi mācipium? Parm. non malum hercle. Gna. Uro hominē. Par. falſus animi eſt. Gna. quā hoc munꝰ gratum Thaidi arbitrare eſſe? Par. hoc nūc dices, eiectos hinc nos: omnium rerum heus viciſſitudo ē. Gnat. Sex ego te totos Parmeno hos mēſes quietū reddā, ne ſurſum; deorſū curſites: neue vſq; ad lucē vigiles. ecquid beo te? Par. Mē? pape. Gna. ſic ſoleo amicos. Par. laudo. Gna. Detineo te fortaſſe, tu profectus alio fueras. Par. nuſquā. Gna. tum tu igitur paulū da mihi opere, fac vt admittar ad illā. Par. age mō, nūc tibi patēt fores he, quia iſtam ducis. Gna. Numquē euocari hinc vis foras? Parm. Si

patū. aucupiū proprie eſt ars auiū capiēdarū. nā aucupari ſignificat arte quadam aues decipere. Inde trāſfert ad alia vt aucupari laudē: aucupari gloriam adeo. i. certe inueni primꝰ hanc viā. i. hāc viuēdi ⁊ paraſitandi rōnem. Eſt. i. extat genꝰ. i. modꝰ ſpēs hoīm qui volūt ſe eſſe primos. i. principes oīm rerū. nec tñ ſunt principij cōſectoꝝ hos. i. tales nō paro. i. nō preſto: nō prebeo: nō offero: non iſtruo me hiſce. i. talibꝰ vt rideant. i. derideant me: ſꝫ arrideo. i. applaudo vel pareo ⁊ aſſentior arridēdo illis vltro. i. nō rogatus quāuis Donatus dicat vltro. i. verſa vice vel inſuper ⁊ ſimul. i. etiā admiror plꝰ eſt quā laudo ingenia. i. naturas mores eoꝝ. q. d. lando quicquid dicūt rurſus. i. denuo ſi negāt id qđ laudarūt: quꝫ. i. ēt laudo id qđ negarūt. ⁊ ſi quis. i. aliquis negat ego etiā nego dein quis ait. i. affirmat ego ēt aio. i. affirmo. Poſtremo. i. deniq; imperaui mihi. i. induxi animum meū aſſentari. i. cōprobare oīa aſſentiēdo ⁊ adulando: is queſtus. i. illud aucupiū ille vite modus: illud lucrū eſt nūc vberrimꝰ. i. copioſiſſimꝰ. Par. Hercle ſtudio ſcitū hoīem. i. ſciētē. hic facit pri⁹ hoīes iſanos ex ſtultis. i. ex incōſideratis: reddit iſanos. i. ſue mentis nō compotes: ſed deſipiētes. Gna. proſequitur narrationem ſuā. Interea loci abundat loci vel ſoni cauſa adhibet ſicut interea tēporis nuſquā terrarum nuſquā gētiū vbiuis loci. vbicūq; locorum id eſt quādiu loquimur hec predicta vbi id eſt poſtquā aduenimus. i. acceſſimꝰ ad macellū. i. ad locū vbi obſonia. i. ea que veſcēdi cauſa in vrbem eſſent allata qualia ſunt omnia que adduntur pani ⁊ vino vendebantur. Macellus enim et cupes vt Feſtꝰ ⁊ Donatꝰ referūt ex ſentētia varronis duo romani fuerūt quoꝝ ob latrocinia vel vt alij volunt ob proditionem patrie damnatorū edes dirute atq; ſolo equate ſunt in areis autem vbi edes fuerāt vendi ceperūt obſonia. i. ea que adduntur pani ⁊ vino: ac propterea locus ille vocatus eſt macellū vel forū cupedinis: vt Feſtꝰ inquit. Antiq etiam cupedia in neutro plurali. vel cupedias in feminino nominabant lautiores cibos. Auli⁹ Gelliꝰ lib. vj. c. xij. Coniectabamꝰ inquit ad ſenulam non cupedias ciborū: ſed argutias queſtionū cupedias poſuit pro cibis lautioribus. Cupedinarij autem dicti ſunt omnes qui eſculenta ⁊ poculenta vendunt. vel vt Seruiꝰ inquit. Cupedinarios vocant voluptatis et cupiditatis miniſtros: omnes ergo Cupedinarij leti cōcurrunt obuiam mihi ſcilicet cetarij. i. qui maiores piſces vendunt. lanij. i. qui pecora laniāt quorū officina dicitur laniena. Inde laniſte deducti ſunt qui laniandis preſunt gladiatoribus. coqui. i. qui obſoniorum decoquendorū curam gerūt. Fartores qui fare mina faciunt quos vulgꝰ paſtillarios vocat. tametſi paſtillus ſit paruꝰ panis ⁊ dulciarius. Horatius. paſtillo ruſillus olet itaq; quod dicitur paſtillus deberet potius dici farcimen minis piſcatores id eſt qui recentem piſcē prebent. aucupes. i. auiū captores. ab auibus capiēdis dicti quibꝰ tendūt inſidias: quibꝰ cupedinarijs profuerā ⁊ re. i. ſubſtantia ⁊ patrimonio ſalua. id eſt cū adhuc haberē patrimoniū ſaluū. ⁊ re perdita. i. adhuc poſtquā rem meam cōſumpſerā quādoquidē māticinabar. i. furabar vel doloſe agebam de alieno: manticinor aris. vel manticulorꝛis ſignificat furari vel doloſe agere quaſi ergo dicat cū de meo impenderem: ⁊ de alieno manticinabar illis ſemper profueram et proſum expletus eſt hic hec particula ſepe ſalutant me vocant me ad cenam gratulant aduentum. i. ob aduētū meū vel actūs pro datiuo ponitur. Aduentus aūt proprie expectatorū neceſſariorūq; dicitur. vbi. i. poſtquā ille miſer famelicus. i. fame confectus a fame ⁊ edendo quaſi famelicus videt me eſſe in tāto honore ⁊ videt me querere victum. i. alimoniam tam facile. i. tam leui via et rōne: ibi. i. tunc homo ſcꝫ ille miſer cepit obſecrare. i. vehementer ⁊ quaſi per ſacra rogare me vt ſibi liceret diſcere id ſcꝫ artem paraſitandi de me. i. a me. Antiqui enim magis de illo ⁊ de me dicebant quam ab illo vel a me iuſſi: id eſt precepi illum ſectari me. i. eſſe ſectatorem mei ⁊ proprie: nam ⁊ ſecte philoſophorum ab eo dicte ſunt ſi potis eſt. i. ſi poteſt ⁊ ei ingenium aptum itidē. i. ſimiliter paraſiti vocētur gnatonici a Gnatone paraſito tanq̃. i. veluti diſcipline. i. ſecte philoſophoꝝ habēt vocabula ex ipſis philoſophis. ſ. Par. Parmeno. interrūpit ⁊ diſtinguit longiloquium paraſiti neq; tn ab eo ſentitur. viden. i. vides ne quid otium. i. ſecuritas. hoc eſt curarum vacuitas ⁊ cibus alienus faciat: quaſi vt Perſius inquit venter ſit artis magiſter. Gnato. ſed ceſſo. id eſt nimis cōtor et tardo deducere hanc puellam ad Thaidem: ducitur quis ad ſupplicium: ſed deducitur in letitiā. ⁊ ceſſo iuxta id eſt nimis contor rogare vt veniat ad cenā ſed video parmenonem triſtem ante oſtiū Thaidis ſeruum appoſitiue dicit id eſt qui eſt ſeruus riualis. i. emuli militis ſcꝫ Phedrie qui thraſon is riualis erat: res eſt ſalua prouerbialiter dictum: id eſt res bene ſe habet nimirum. i. certe hi homines frigent. i. ceſſant remiſſi ſunt ⁊ pigri. Nam pigrum frigus dicitur certum eſt mihi. i. conſtitui apud me ⁊ decreui ludere. i. decipere ⁊ ludis vel deridere hūc nebulonē ſcꝫ.

ne biduum hoc preteréat: qui mihi nunc vno digitulo fores aperis fortunatus, ne tu iſtas faxo calcibus ſepe inſultabis fruſtra. Gna. etiã tu hic ſtas Parmeno? ehē numnã tu hic relictus cuſtos, ne quis forte internũti⁹ clam a milite ad iſtam curſitet? Par. facete dictũ: mira vero, militi que placeant. Sed video herilem filiũ minorẽ huc aduenire. miror quid ex pireo abierit: nã ibi cuſtos publice eſt nunc. non temere eſt: et properans venit: neſcio quid circunſpectat.

Cherea. Parmeno.

In hac ſcena nouus amor Cherece ephebi oſtenditur. Laus forme virginis conſpecte. conqueſtio Cherece de interceptione archimenidis virginis diuerticulum ad Thaidem: deinde conſilium eius potiunde per ſubornationem Cherece loco Eunuchi hic omnia tanta fiunt virtute comici poete vt hoc commentum ſua ſponte occurriſſe non queſitum aut elaboratũ videat.

Occidi, neqꝫ virgo eſt vſqꝫ: neqꝫ ego, qui illã e conſpectu amiſi meo. Vbi queraz? vbi veſtigem? quem percontet? quã inſiſtã viam? incert⁹ ſum: Una hec ſpes ẽ, vbiubi eſt, diu celari nõ põt. O faciẽ pulchrã: deleo oẽs dehic ex ani-

parmenonem nebulonem inquit.i.vel fretem ꝙ nebulas obſcurat ꝛ tenebras ſequatur: vel inaniẽ vt nebulã vel inanẽ ꝛ vanũ vt nebula eſt. Par. iſce ꝑ his veſtute.ſ. gnato arbitratur thaidẽ eſſe ſuam hoc munere illius puelle. Gnato. Gnato impartit plurima ſalute parmenonẽ ſuũ ſummũ amicum ſup. quid agitur.i. quid fit a te.ſ. parmeno ſtatur a me ſcꝫ.i. ego ſto neqꝫ ambulo: ſed erectus ante oſtium maneo. Gna. video a te.ſ. ſtari nunqd nõ.i. quid vides id qđ nolis videre.ſ. parme. video ni ꝓ te quã nolis videre. Gna. at.i. ſed nũquid aliud vides.ſ. qđ nolis ꝓter me parmenonẽ. quid tum.i. quid tunc eſſet ſi aliud viderẽ quod nolis vl' quid deinde vis dicere. Gna. quid.i. cur es triſtis. Par. equidẽ nihil.i. ꝓpter nullaz rem ſuz triſtis vl cape nihil pro nõ. Gna. ne ſis.i. noli eẽ triſtis ſed quid.i. que res hoc mãcipiũ.i. hec ſerua puella videtur tibi.i. quid dicis d' hoc mancipio. Parme. hercle nõ eſt malũ mãcipiũ.i. non eſt inuenuſtum neqꝫ deforme. Gna. vro.i. incẽdo hominẽ.ſ. parme. vel vro.i. dolore ãgo hũc ſcꝫ parme. vt.i. ꝗtum eſt falſus animi pro animo antiptoſis.i. ꝗtuz errat ꝛ deceptus eſt. Gna. ꝗ.i. ꝗtum arbitrare.i. putas hoc munus eſſe gratum Thaidi. Parme. dicco nunc vos me et ꝗeruz exe ctos hic.i. ex domo thaidis hoc munere.ſ. hẽ⁹ viciſſitudo.i. permutatio vl' alterna mutatio omniũ rerũ eſt. Gna. O parmeno ego reddã.i. efficiã te quietũ hoſce ſex mẽſes totos.i. integros ſine vlla intermiſſione aut ceſſatiõe ne curſ. teo.i. frequẽtẽ curras ſurſum deorſum.i. huc ꝛ illuc: neue.i. vel vt non vigiles: imo vt dormias vſqꝫ ad lucẽ neqꝫ noctem inſomnem ducas: ecquid.i. nunquid beate.i. te beatũ facio. Parm. Men.i. me ne beas pape admirãtis. Gna. ſoleo ſic beare ſupp. amicos. Par. laudo illud.ſ. Gna. detineo.i. iped. o te ꝛ res moror fortaſſe erras profectur⁹ alio.i. in aliuz locum aduerbium. Parme. nuſꝗ.i. in nullum locuz eram profecturus. Gna. igitur tũ.i. deinde da mihi paruulum opere.i. paruum adiuuamẽ vt admittar.i. introducar ad illã thaidẽ. Parme. age hoc tantis particula modo.i. tantummodo: vel nũc fores patent.i. a pertenũc ſunt tibi: quia ducis iſtã puellã. Gnato. num.i. nũquid vis quenꝗ.i. aliquẽ euocari hinc.i. ex domo foras ad te ſcꝫ. Par. ſine.i. ꝑmitte aut expecta qđ ſupple hoc biduum.i. duorum dierum ſpatium preterea. Ita producatur eſſluat foro.i. faciam quod ſupple tu qui fortunatus.i. ꝗ proſpere omnia cedent aperis mihi nunc ſcꝫ co vno digitulo.i. facillime ne.i. valde vel certe inſultabis.i. pulſabis ſepe iſtas fores calcibus.i. pedibus ſeu talis pedum: ꝛ quidem fruſtra.i. nequicꝗ incaſſum dicimus inſulto tibi ꝛ te inſulto foribus et fores. Gna. etiam parmeno tu ſtas hic: quaſi dicat nõ admitteris ehẽ intro eho interiectio attentionez mouens num namid eſt nunquid. nam eſt ſyllabica adiectio. vt quidam es ſupple relictus a phe. ſupple cuſtos.i. ſpeculator et prohibitor ne forte quis: id eſt aliquis internuncius.id eſt amantium miniſter ꝗ nũcios amorus defert: curſitet clam.i. ſecreto a milite ad iſtã thaidem. Par. facete dictũ eſt ſupple ironice. quaſi infacete.i. inepte illud dictum eſſe intelligat vero.i. ſed mira.i. mirum hoc eſt quid mirum eſt ſupple ea facete eſſe dicta que placeãt militi quaſi vero delicatas aures habeat in dignoſcendis fac. te dictis ab infacete dictis: hoc autem totũ per ironiam intelligendum eſt vel ea ſunt ſupple mira que placeant militi. ſed video filium herilem.i. filium heri mei ſcꝫ Cheream fratrem phedrie minorẽ natu: ſcilicet iuniorem phed. aduenire huc miror.i. neſcio quid: id eſt cur abierit: id eſt diſceſſerit. ex pireo.i. ex eo oppido in attica qđ oppidum portus erat athenienſium: pars enim illa maritima ac ceſſu littorus erat clementior quare minor: nam eſt ibi.i. pyrei publice.i. ex publico conſtitutus cuſtos aduerſus predonum incurſus: illic eſt iuuentus attica excubabat: nunc nõ eſt temere.i. inconſiderate hic ſupple. q.d. non ſine cã et conſideratione: nunc eſt viſum ei huc venire vel eſſet: ꝛ.i. etiã venit huc properans.i. feſtinus circunſpectat.i. circunluſtrando oculis omnia emolitur neſcio quid ꝛ parat.

Aſcenſius.

Dii immortales ꝛc. Dicimus auctore Laurẽtio valla. O particulã tũc recte ſupprimi qñ nõ eſt ex condeſcentia: neqꝫ vehemens animi cõcitatio: idqꝫ tam cum actõ vt nuſeram me. ꝗ cum ntõ ꝛ vetõ vt Dii immortales ꝛc. Iſce abitrant: vt donatus. puſc. ſulpitius ꝛ multi alii atteſtant. Iſce hoc loco ponitur ꝑ ntõ plurali. Unde legendũ eſt arbitrant. nõ arbitrat: qꝛ nõ tã de gñatione ꝗ de milite riuali loqt. Riualis aũt dr qui ad eãdem amicam tendit cum emulatione. Tractꝫ mqꝫ eſt ab amnentis ad vnum trium non ſine emulatione et conflictu ſendere ſolitis. Plurima ſalute ꝛc. Petulanter et magnifice dictum. vt a paraſito ꝑ petulãtiã ſ: briſſimã pre alteri⁹ ſeruo ꝓdicãte. vñ impartit.i. pticipẽ facit illũ ſum: uũ ſuũ. vcꝫ amicũ ꝛ ſodalẽ ſalute. In qua re cauendũ eſt nobis ne ad beatiores eeminores nobis loquentes ſimili vtamur loquela. Eſt eñ latina ſed nimis pompoſa nec conueniens modicio aut humilibus reſpectu potentium: vel falſis animi. Bene ſeruo dat ſermonem minus grãmaticum. ne ſurſum deorſum. Tractuz inquit valla hoc eſt a ſitu vrbis athenienſis: cuius portus deorſum eſt arx ſurſum. Nuſꝗ ſubaudi profecturus eram. Uñ eſt aduerbiũ tã ad locum ꝛ in loco ꝗ de loco. Sed video. Paraſceue eſt future ſcene etiam habitũ ſuturi ſermonis prenotans.

Occidi ꝛc. In hac ſcena nou⁹ amor Cherece ephebi oſtditur et conſilium potiende virginis deniꝗ ſtrat: Che. cherea inducit tãqꝫ properans et circunſpiciens videre ne puellam cuius in amore exarſerat. Occidi: media breuis: ab ob ꝛ cado ꝑ mouat.i. mortuus ſum ſiue perii ac pdit⁹ ſum: neqꝫ virgo.i. puella ducta ad thaidem eſt vſqꝫ.i. in aliquo loco quem aſpiciam neqꝫ ego ſum inꝗ vſqꝫ. q.d. eã pdẽdo illã me quoqꝫ perdidi ꝛ hoc amatorie. nã dum illa nõ inuenit ſeipſum perditũ eẽſet: neqꝫ ego inꝗ ſum vſqꝫ qui ſcilicet ego amiſi illã e cõſpectu meo incertus ſum.i. dubi⁹ vbi inueſtigẽ.i. per veſtigia eã ſequar

mo mulieres, tedet harum quotidianarum formaruꝫ. Par. Ecce autem alteruꝫ, neſcio quid de amore loquitur. O infortunatũ ſeneꝫ. hic vero eſt, qui ſi amare oceperit, ludum iocumꝗ; dices fuiſſe illuꝫ alterũ, pꝛe ut huius rabies que dabit. Chre. Ut illũ dij, deeꝗ; ſeniuꝫ perdãt, qui me hodie remoratꝰ eſt: neꝗ; adeo, qui reſtiterim: tũ autem qui illum vel flocciſecerim. Sed eccum Parmenonẽ. ſalue. Par. quid tu es triſtis, quid ve es alacris? vnde is? Che. ego neſcio hercle, neꝗ; vñ eam, neꝗ; quorſuꝫ eam, ita proꝛſum oblitus ſum mei. Parmeno. Qui queſo? Chere. amo. Par. Heꝫ. Chere. Nunc te parmeno oſtendes q̃ vir ſies. Scis te mihi ſepe pollicituꝫ eſſe: Cherea, aliquid inueni modo quod ames: in ea re vtilitatem ego faciam, vt cognoſcas meam: cum in cellulam ad te patris penuꝫ omne cõgerebam clanculuꝫ. Parm. Age inepte. Che. hoc hercle factum eſt. fac ſis nũc promiſſa appareant. ſiue adeo digna res, vbi tu neruos intẽdas tuos. Cher. haud ſimilis virgo eſt virginum noſtrarũ: quas matres ſtudẽt demiſſis humeris eſſe, vincto pectoꝛe, vt graciles ſiẽt. Si qua eſt habitioꝛ paulo, pugilem eſſe aiunt: deducũt cibum: tameſi bona eſt natura, reddunt curatura iunceas. itaꝗ; ergo amãt. Parme. Quid tua iſthec? Che. noua figura oꝛis. Parme. pape. Cher. coloꝛ verus: coꝛ

quẽ hoſtem percõter.i.neſcio quẽ interrogẽ ſi veſtigia deſint incertꝰ ẽt ſum qua via inſiſtã.i.qꝺ iter tenẽa ſequendo eam. hoc eſt ſumma ſpes mea.i.pꝛecipua expectatio ⁊ fiducia vbi ubi.i.vbicunꝗ; eſt non põt celari diu ꝓpter nimiã foꝛme gloꝛiã o admirãtis eſt faciẽ.i.foꝛmaꝫ totã ac facturã ⁊ ſpẽ totam que apparet ⁊ cernitur pulchꝛã.i.venuſtam: ibi particula o accuſatiuo iũgitur ⁊ admirãtis eſt: vt Uer. o foꝛtunatos nimiũ bona ſi ſua noꝛint agricolas: interdum etiã iungitur nominatiuo ⁊ vocatiuo in quibus ſtructuris poſſunt ſubaudiri verba pro legẽtium arbitrio dehinc.i. amodo deleo ex animo meo.i.aufero ex animo et oblitero omnes mulieres filias ab hac puella me tedet.i.tedio afficioꝛ harũ foꝛmarũ.i.facierũ q̃tidianarum.i.leuium et vſitatarũ. Par. autẽ.i.ſꝫ ecce in conſpectu adeſt anteꝗ; repentinum malũ alter filius loquitur neſcio quid per indignationeꝫ dici ſepe ſolet neſcio quid ꝑ cõtẽptũ de amoꝛe exclamantis et dolẽtꝫ eſt ſenẽ.i.patrẽ hoꝛũ iuuenũ phedrie ⁊ cherec infoꝛtunatũ.i.infelicẽ vo.i.ſed hic.i.talis cherea ſupple eſt. Donatus tamẽ vult ꝙ per hic intelligatur potiꝰ ſenex malo tñ vt cherea ꝓpter ſequẽs relatiuũ qui nõ referẽdũ ad ſenẽ: ſed ad cherea q̃.ſ.cherea ſi occepit.i.inceperit amare dices.i.diceret aliꝗs illũ alterũ.ſ.phedriam fuiſſe ludũ ⁊ iocũ: ludꝰ eſt in facto iocꝰ in verbo: pꝛeut illa erũt ſup. que rabies.i.inſania amoris huius cherec dabit.i.mouebit: dici eni ſic eleganter ſolet hoc non eſt niſi ludꝰ ⁊ iocꝰ pꝛeut illa ſunt que fecit alter pꝛeut illa ſunt hoc eſt in cõparatione eoꝛũ q̃ alter fecit ꝑ eñ ſepe ſignificat in comparatione: vt Cice. ad Sulpitiũ. At cõtra nobis non tu quidem vacuꝰ moleſtijs ſed pꝛe nobis beatus videris.ſ.pꝛe nobis dixit in cõparatione ⁊ reſpectu noſtrũ. itaꝗ; pꝛeut particula nõ q̃dẽ ꝑpoſitio: ſꝫ aduerbiũ retinet ſignificationẽ illꝰ ꝑpoſitionis pꝛe caſui nõ ſeruit: ⁊ ea eſt ita vtẽdũ vt dictum eſt. Che. vt.i.vtinã dij ⁊ dee ꝑdãt.i.deſtruãt illũ ſeniũ.i.illũ ſenẽ i quo dicto nõ reſpexit genus ſed intellectũ tãtuꝫ. dixiſſet eñi illud: at qui q2 ſenẽ intelligebat dixit illũ ⁊ ſeniũ appoſuit ad cõuiciũ ſenis illꝰ cognati patris qui eũ detinuerat q̃ retulit ad intellectũ nõ ad vocabulũ. qui.ſ.ſenex remoratꝰ eſt.i.detinuit me hodie. Remoroꝛ ris. ſignificat detineo eo. diciturꝗ; a remoꝛa oꝛe qꝺ ſignificat piſciculũ echeneidẽ nomine naues remorant. neꝗ; adeo.i.valde vel certe dij ⁊ dee ꝑdãt me q̃ reſtiterim.i.ceſſauerim ſequi virginẽ. ꝓpter eũ autẽ.i.ſed tũ.i.deinde vl' cape illas particulas pro ⁊ repetẽdo dij ⁊ dee etiã perdãt me: qui non flocciſecerim.i.cõtempſerim illũ ſenẽ: ſed eccũ.i. ecce hic pꝛope video Par. deinde vt acceſſit ad eũ ſubiunxit. ſalue parmeno.i.ſaluus ſis. Par. quid.i.cur es triſtis id eſt vultu meſto q̃d ne id eſt cur nõ es alacris.i.letus. vnde is.i.venis authoꝛes eñ ⁊ eo pro venio ⁊ rurſus venio ꝑ eo indifferẽter vtunt. Che. hercle ego neſcio neꝗ; vñ eã.i.veniã ita pꝛoꝛſus.i.adeo omnino ſuꝫ oblitꝰ mei.i.adeo totꝰ ſuꝫ amoꝛis inſania coꝛreptꝰ neꝗ; ſcio ſup. quoꝛſum.i.verſus quã partẽ eã. Par. q̃ſo.i.quõ vel cur ita es tui oblitus. Che. amo.i.amoꝛe ſum coꝛreptꝰ. Par. hem interiectio indignãtis. Che. o parmeno nũc oſtendes q̃.i.q̃lis vir ſies.i.quantã poteſtatẽ ⁊ virtutẽ habeas. vl' quãtũ fidelis ſis ꝑmiſſis ſtãdo tu ſcis te pollicitũ eẽ.i.ſpõte tua mihi ꝑmiſiſſe: ⁊ q̃dẽ in hec verba ſiue in hãc foꝛmã: ⁊ eſt mimeſis qm̃ nõ eſt cõtentꝰ dicere q̃d ſit pollicitꝰ: niſi etiã dicat quõ ⁊ qbus v̄bis. verba hec ſunt o cherea inueni.i.excogita elige mõ.i.tñmõ aliq̃d qꝺ ames.i.qꝺ ſit tibi coꝛdi. ego parmeno faciam vt tu cognoſcas meam vtilitatem.i.q̃tum ero tibi vtilis in ea re quam amabis: et ſcis inquam te eſſe id pollicitũ: cũ.i.qñ congerebam.i.vel coadunabam vel cõpoꝛtabã ad te clanculũ.i.ſecreto occulte ⁊ quo cõgerebam ad te in cellulã.i.in aliquã camerulã vel in aliũ locũ domus aptũ reponẽdis clandẽdiſꝗ; rebꝰ: cella eñ ab eo dicta eſt qꝺ eã clauſaꝫ eſſe cõueniat ob ea q̃ in ea celant ⁊ cella cellariũ dr̃ a reponẽdis clandẽdiſꝗ; rebꝰ eſculentis ⁊ poculẽtis: itaꝗ; cella vel cellula a celando rite dici debet ꝙ in ea celant repoſita: cũ ergo cõgerebã clãculũ ad te in cellula oẽm penũ patris.i.oẽq̃d eſculentũ ⁊ poculẽtum pater habebat domi reboſtuꝫ longe viſionis cauſa nõ autẽ quotidiani vſus ⁊ hiperbolicꝰ eſt. Ueteres aũt dixerũt ⁊ hoc penus ⁊ hic penus ⁊ hec penus. Itẽ et hoc penu indeclinabile. Parme. O inepte qui ſcꝫ dubitas de pꝛomiſſis vel iactas te multum largitum age vel hoꝛtantis eſt vt inueniat aliquid quod amet aut ſi verbum.i.effice ergo vt aliquid inuenias. Che. hercle hoc factum eſt ſcilicet inueni quod autem fac.i.effice nunc ſis. id eſt ſi vis ſicut cape ſi vis. Perſius. Unde ſis ꝑ ſi vis intellige ergo ſic fac ſis vt ſupple ipſa pꝛomiſſa tua appareant nunc ſi adeo.i.ſi certe vel valde aut ſatis digna res eſt vbi.i.in qua tu intẽdas neruos tuos.i.laboꝛes aut pericliteris.i.de tuis viribus capias periculum. Alij applicãt illud dictuꝫ ſiue adeo digna res eſt vbi tu neruos intendas tuos ad perſonam parmenonis ſed meliꝰ vt ſentit Dona. totum applicatur perſone cherec. Uirgo illa haud.id eſt nõ ſimilis noſtrarum virginum.id eſt virginum noſtre terre ⁊ patrie. dicimus enim ſimilis huic ⁊ ſimilis huius quas ſcilicet virgines noſtras matres ſtudent.id eſt laboꝛãt. dant operã eſſe humeris demiſſis: id eſt habere demiſſos: ⁊ non extantes humeros: ⁊ quas ſtudẽt eſſe pectoꝛe vincto: id eſt caſtigato: tenui: repꝛeſſo: cohibito non permiſſo diſtenti neꝗ; diffluere aliqui habẽt iuncto: ſed donatus legit vincto quẽ puto ſequendũ: vt ſint graciles: ſi qua eſt virgo paulo habitioꝛ: id eſt vegetioꝛ aptioꝛ. Inde habitudo coꝛpoꝛis dicitur quaſi ſtatus eius ⁊ factura ſeu aptitudo. vel cape hoc dictum ſic: ſi qua eſt habitioꝛ: id eſt aliquanto coꝛpulentioꝛ ꝗ; deceat puellam. Et eſt quod barbare dicitur ſi aliqua eſt in ſatis bono pũcto: vbi diceretur recte: ſi qua eſt habitioꝛ paulo. Aut vt Gellius hꝫ ſi qua eſt coꝛpoꝛe bene habito ac vegeto aiũt. id eſt dicant matres vel

holes eam eſſe pugilem.i.pugne aptam: qđ virorum potius eſt. cū mulieres ſint imbelles etiam audire eſt colonos appellantes mulierem corpulentā ac rebuſtam militem matres inq̄ deducunt.i.diminuunt illis puellis cibum et dietam illis imponūt: tamet ſi.i.q̄uis natura earum puellarum eſt bona.i.plena magna ⁊ pinguis reddunt.i.exhibent perficiunt eas iunceas.i.tenues ⁊ pallidas tali curatura.i.diligentia. nam curatio eſt medicine curatura eſt diligentie. ergo ita idest eo pacto amāt per ironiam.q.d. nemo illas pallidas amat quas curatura tales fec. ⁊ ſed eas potius que natura. Uel intellige ſine ironia.q.i. ⁊ ergo amatur ita.i.tali induſtria ⁊ curatura effic. Et vt auientur nō nature beneficio.

p⁹ ſolidū, ⁊ ſucci plenū. Par. Anni? Che. anni? ſedecī Par. flos ipſe. Che. hāc tu mihi vel vi, vel clā, vel precario fac tradas: mea nihil refert, dū potiar mō. Par. quid, virgo cuia eſt? Che. neſcio hercle. Par. vnde eſt? Che. tantundē Par. vbi habitat? Cher. ne id quidem Par. vbi vidiſti? Che. in via. Parm. q̄ ratione amiſti? Che. id quidem aduenieus mecum ſtomachabar modo: neq̄ quenquā eſſe ego hominē arbitror cui magis bone felicitates omnes aduerſe ſiēt. Parmeno. Quid hoc eſt ſceleris? Cherea. perij. Parmeno. Quid factū eſt? Cherea. rogas? patris cognatū atq̄ equalē, archidemidem noſtin? Parmeno. quidni? Cherea. is, dū ſequor hāc, fit mihi obuiam. Parme. īcōmode hercle. Cherea. imo enimuero infeliciter: nā incōmmoda alia ſunt dicenda Parmeno. illū liquet mihi deierare his mēſibus ſex vel ſeptē prorſum nō vidiſſe p̄ximis, niſi nūc, cū minime vellē, minimeq̄ op⁹ fuit. eho, nōne hoc monſtri ſimile eſt? quid ais? Par. maxume. Che. Cōtinuo adcurrit ad me, q̄ lōge q̄dē, incuruus, tremulus, labijs demiſſis, gemēs: heus heus, tibi dico Cherea, inquit, reſtiti. Sin quid ego te volebā? dic. cras eſt mihi

Parme. quid interrogandi modus eſt diſtinguendo a ſequentibus: deinde ſubde dic ſup. (vt ait Donatus) qualis eſt iſtec.i.iſta puella tua quā ſcilicet amas. Che. noua.i.inaudita inuſitata forma.i.figura venuſtas oris.i.faciei eſt ſup. illi. vel ſi ſint ablatiui caſus: ⁊ tunc ſic ordina qr peteras: parmeno qualis eſſet. ſubdit eſt ſupple noua forma oris.i.habet nouā faciei figurā. Parmeno. pape interiectio admirātis venuſtatē virginis. Cherea. color eius eſt ſup. verus.i. naturalis non ex cura ex ceco corpus eſt illi ſolidū.i. firmum plenū forte non flaccidum non corruptum curamentis vt noſtrarum virginum: ⁊ corpus inquam eius eſt plenum ſucci.i.humoris non corrupti quo animalis corpus alitur ac ſuſtentatur: nā humor in corpore animali q̄ corruptus eſt dicitur pus. Vergi. Et ſuccus pecori ⁊ lac ſubducit agnis. Succ⁹ vt ait Donatus eſt humor in corpore quo abūdāt bene valentes ⁊ dicitur propter quaſi ſugus quoniam illum humorem membra ſibi ſugunt ex alimēto vt ſe repleāt. Deinde ſubdit. Succ⁹ eſt pinguedo membrorū. hec Donatus. Dixit ergo Teren. Succi plenum: quia nemo dedurit cibū illi. Parme. quot ſūt anni illi. Che. ſedecim. Parme. Flos ipſe iuuentutis in ea eſt ſupple cum ſit ſedeci annos nata. Che. tu. fac.i. labora vt tradas mihi hanc puellam: tractum a iure eſt. nam res vendita tradi debet vel alio modo contracta ⁊ recte tradas: qr ſubdit vi.i. violentia: quia virgo eſt vel clam: quia cuſtoditur: vel precario.i. per p̄ces. quia cheree pretium deeſt. hec tria verba vi clam precario ex iure deducta ſūt q̄b⁹ non rite res agit: ⁊ mala fide aliq̄d poſſidet, qr ſine p̄tij mētione nihil.i. nō refert mea. q.d. nō curo qua via tradatur mihi: dūmodo potiar.i. voto meo cãptar. par. quid modus interrogandi. virgo iſta cuia eſt.i. cuius cōditionis ſerua ne an filia. ⁊ bn dixit cuia. Nam tam ſerua q̄ filia in p̄tāte ſunt aliena. Cherea. hercle neſcio cuia ſit. par. vnde eſt.i. ex quo loco eſt oriūda. Che. tātūdē ſcio ſup. q̄tū ſcio de ei⁹ cōditione. par. vbi habitat.i. moratur. Che. ne quidē.i. nec etiā ſcio inq̄ id.ſ. vbi habitet. Et eſt venuſta variatio reſponſionis. Nunc neſcio nūc tātūdē denique ne id quidē. par. vbi vidiſti eam Che. in via. par. q̄ ratione.i. qua pacto quō amiſiſti id eſt amiſiſti eā. Che. equidē ego aduenies.i. accedēs huc ſtomachabar.i. indignabar modo.i. p̄pter id: qr ſic mea culpa amiſeram meū.i. apud me: neq̄ arbitror quēq̄.i. aliquem hoīem eſſe q̄ me ſup. cui oēs bone felicitates.i. boni ſucceſſus: ⁊ bone dixit Dona. ponit pro magne inſite vel noue: ſint magis aduerſe cū eis aliq̄d qđ ledat naſcatur: nam qđ occurrerit e felicitatis loco putat: ſed qđ amiſerat infelicitatis ⁊ aduerſitatis. Et vt ait Dona. Epytheta tribus de cauſis nōibus addunt.ſ. cauſa diſcretionis vt phrygie molliuntur mētibus eidē. Aut p̄prietatis: vt a terribili impreſſum ſeta dentibus atris. Aut ornatus vt alma venus. parme. quid hoc ſceleris eſt.i. quid eſt hoc ſcelus qđ cōmiſſum eſt a te vel ab alio vt ita ſis infelix. Cherea. Perij.i. perditus ſum. parme. quid eſt factū. Che. rogas i. querias noſtin.i. cognoſcis ne achimenidem cognatum patris atq̄ equalē. parmeno. q̄dni.i. cur non noueriꝫ ſup. Nam quidni ſignat quid niſi aut cur non. Veteres enim ni pro ne ponebant ⁊ ne pro non. Plautus in Aulul ſis.i. non: ⁊ ne vult pro nō vult. Che. dum.i. q̄diu ſequor hāc puellā fit.i. efficitur. offert obuiā.i. in occurſum mihi. parmeno. hercle factus eſt ſupple tibi obuiam incommode.i. intempeſtiue ⁊ importune. Cherea imo enimuero: idest ſed certe infeliciter factus eſt obuiam mihi. Nam o parmeno alia infortunia ſcilicet que in mora ſunt dicenda incommoda non aūt iſtud ſed maxima quedam ac noua infelicitas ⁊ ſi quid grauius eſt dici debet liquet mihi.i. liquidum eſt vel conſtans vel manifeſtum: aut certum eſt mihi: ⁊ quod dici ſolet paratus ſum. Nam ſi quis conſtituerit aliq̄d facere illud efficere eſt paratus liquet mihi.i. paratus ſum deierare.i. valde iurare: ſi de p̄ducta legatur vel ſi correpta legatur deierare intellige.i. deos iurare. paratus ergo ſum iurare me ſup. nō vidiſſe illū ſenē prorſus.i. omnino his ſex. vel ſeptē mēſibus proximis.i. ſuperioribus aut preteritis. (Nam preterita ⁊ futura nobis ſunt proxima preſentia aūt ea ſunt in quibus ſumus nunc.) Quod autem dici inepte ſolet illum non vidi re poſt ſex vel ſeptem mēſes. Diceret recte ⁊ elegāter ſequēdo Terentiū qui dicit illū non vidi his ſex vel ſeptē mēſib⁹ ſuperioribus primis vel preteritis lapſis vel actis niſi nūc cū.i. quādoque minime.i. vellē vidiſſe eum: ⁊ cū minime.i. non fuit opus.i. neceſſe neq̄ vtile: eho interiectio indignationē ⁊ animi paſſionē oſtendens: nōne hoc eſt ſimile mōſtri. q.d. nōne hoc eſt deforme admodū ⁊ velut portentū ⁊ fedū mōſtrū. ſ. ita p̄didiſſe cā aduentu ſenis illi⁹ q̄d. mo.i. q̄ eſt in hac re opinio. parmeno maxime.i. admodū eſt ſimile mōſtri. Che. cōtinue.i. illico accurrit.i. acceſſit ad me curriculo: q̄ longe.i. q̄tum longe quod dici ſolet q̄tum de longe. vel ſi vis ſubaudi q̄ longe eram. Accurrit ergo quidem id eſt certe incuruus.i. valde curuus in nunc auget nunc minuit dictionem. tremulus.i. titubans p̄ ſenio labijs demiſſis.i. depreſſis aut pēdentibus. Labra ſunt ſuperiora: labia vero inferiora: labre autem ſunt proprie aſinorum. A magnitudine labiorū dicunt labrones ſicut chilones improbrius labeati dicuntur: nam chila grece labra ſunt improbius ⁊ modū excedētia. Et propterea q̄dā piſces improbrius labeati chilones dicunt. accurrit inquam gemens.i. gemebundus propter continuatam tuſſim inquit.i. dixit o Cherea. Heus vocantis aduerbium eſt, heus

iudiciū. quid tū? vt diligenter nuncie3 patri, aduocatus mane mihi eſſe vt meminerit. Dū hec dicit, abijt hora. Rogo nunquid velit. recte, inquit. abeo. cū huc reſpicio ad virginē, illa ſeſe interea commodum huc aduorterat in hāc noſtram plateā. Parmeno. Mirū ni hanc dixit, modo huic que data eſt dono. Cherea. Huc cum aduenio, nulla erat. Parmeno. Comites ſecuti ſcilicet ſunt virginem? Che. verum, paraſitus cū ancilla. Par. ipſa eſt ſciz. deſine: iam conclamatū eſt. Cherea. Alias res agis. Parme. iſthuc ago q̄dē. Cherea. noſtin q̄ ſit? dic mihi: aut vidiſtin? Parmeno. Vidi, noui, ſcio quo abducta ſit. Cherea. O Parmeno mi noſtin? Parme. noui. Cherea. Et ſcis vbi ſiet? Parmeno. Huc deducta eſt ad thaidē meretricem, ei dono data eſt. Che. quis is eſt tam potens cū tanto munere hoc? Parmeno. Miles Thraſo phedrie riualis. Cherea. Duras fratris partes predicas. Parmeno. Imo ſi ſcias quod donum huic dono cōtra comparet, tum magis id dicas. Cherea. quodnam queſo hercle? Parmeno. Eunuchum. Cherea. Illum ne obſecro inhoneſtum hominem. quem mercatus eſt here, ſenem: mulierē? Parmeno. Iſthunc ipſum. Cherea. hō quatietur certe cum dono foras. Sed iſtam thaidem nō ſciui nobis vicinā. Parmeno. Haud diu eſt. Che. perij, nunq̄ ne etiam me illā vidiſſe? ehodū dic mihi: eſt ne, vt fert, forma? Parme. ſane. Cherea. at nihil ad

Cherea procedente iterum dixit ſenex heus dico tibi. i. vel intellige cū vno tenore dixiſſe reſti. i. f. c̄ſti ti fixi gradū retinui pedē: ſcin. i. ſcis ne quid ego volebā te. pōt intelligi facere: vt ſit quid volebā te facere. ſed melius ſuppri mitur q̄ addatur. Gellius. Hoc te volebā neſcius ne eſſes ⁊ eleganter dicitur quid me vis. Quod vulgo dici ſolet qd vis mihi. Dic verbū eſt Cherce admonēts eū: vt dicat celeriter. Iudicium eſt mihi cras. i. in ius vocatus ſum in craſtinum: aut eſt mihi negotium cras agendum: ſeu cauſa agenda ⁊ controuerſia. Deinde ſubdit cherea. Quid tum. i. quid inde vis dicere ſi ſit tibi iudiciū dixit ſenex vt nūcies diligēter patri tuo. vt meminerit eſſe aduocatus mihi cras mane. Dum: id eſt quā diu dicit hec hora vna abijt. i. diſceſſit tranſit tra ducta eſt rogo. i. interrogo: nunquid. i. vtrum ali quid aliud velit quaſi dicat ſignifico me abire ⁊ i ſendo quod abeuntes ſolent. na3 abituri ne id tu re facerent nunquid vis dicebant hijs quibus con ſtituerant inquit ſenex recte pro eo quod eſt nihil aliud volo: ⁊ quidem moraliter dictū eſt ⁊ gratiſ ſe vetera loquar. eſt enim in his dictis caritēſmos abeo id eſt diſcedo quum reſpicio ad virginē huc i. in hanc partem in qua meretrix thais habita bat. Interea. i. dū id agebatur illa puella auerte rat. i. diuerterat ſeſe cōmodū. i. oportune tēpeſti ue vel vt ei viſum ſit commodū. i. oportunum ⁊ tē peſtiuum ⁊ eo dicendi genere vti perpulchrū eſt. Nam interdum dici ſolet cum vidit bonum ſuum collectis ſarcinulis diſceſſit ⁊ elegāter ſic diceret. Nactus oportunitatem diſceſſit vel ſic. ipſe autē collectis commodum ſarcinulis abſceſſit auerte rat ergo ſeſe huc: ſcilicet in hanc noſtram plateā: quia vicina erat illis thais ad quā deducebatur. q. d. in hanc noſtrā vicinitatē diuerterat: q3 i. eadē platea. i. eadem planicie ⁊ amplo loco vrbis vbi mul ti ⁊ frequentes cōmorantur illic q3 frequens vici nia eſſe ſolet. par. mirum eſt ni dicit hanc que da ta eſt dono huic thaidi modo. i. paulo āte. hic au tem dicendi modus per mirū perpulcher eſt: vt ſi ſic dicatur latine quod in ore populi eſſe ſolet. Edentes intuens ſi non edat mirum ni ſibi mortē cōſciſcat. Cher. cū aduenio huc nulla erat hic. i. nō erat puella. par. ſ. comites ſecuti ſūt virginē ſc3 hic ponit p eo qđ barbare dici ſolet libēter vt in tali dicendi genere. Libēter comites ſecuti ſunt eam. Che. verum hec particula verū eſt hic inceptiua ⁊ nō relatiua: vt ſepe ſit paraſitus: ſc3 gnato cum ancilla. i. paraſitus ⁊ ancilla ſecuti ſūt eam. parmeno ſcilicet: id eſt certe ipſa eſt quā q̄ ris deſine ceſſa iam conclamatū eſt. i. finitū eſt vt tranſactū: vt conclamata corpora nihil reliqui tam habēt ad vite officia. vl' cōclamatū eſt. i. ma nifeſtū eſt: vt in cōclamatis funerib' nulla dilatio eſt doloris ⁊ luctus. Unde Luca. ait. corpora nondū conclamata iacēt. aut conclamatum eſt. i. ſatis deploratum eſt ſatiſq̄ vociferatum eſt: q3 dixerat o infortunatum. ſenem tanq̄ dicat iam occiſum patrem propter filij vtriuſque amorem. Che. agis alias res. i. vel nō intendis ad id qđ dico occupatus in alijs rebus cogitandis aut nugatorias ⁊ vanas res agis. i. iocaris. par. equidem. i. certe ago iſtuc. i. intēdo ad id quod dicis. Che. dic mihi noſtin. i. cogno ſcis ne que ſit illa puella aut audiſtin. i. accepiſti ne ab aliquo que ſit. par. vidi eam: ⁊ noui. i. cognoſco eam: ſcio quo. i. ad quē locū ſit abducta. i. deducta. Che. Eho mi parmeno noſtin. par. noui. Che. ⁊ ſcis vbi ſit. par. deducta eſt hac ad meretricē Taidē ⁊ data eſt ei dono. Che. qs eſt is hō tam potēs cum hoc tanto. i. tam egregio munere. Par. Thra. miles amator Thaidis riualis phedrie. i. emulus. riuales enim dicunt emuli de eadē muliere q̄ſi in vnum amorē deriuantes facta trāſlatione a feris beſtijs que ſitientes cū ex eodē riuulo hauſtū petūt in preliū inuicem veniūt. Inde in iure riuales vel corriuales dicit q̄ in eodē riuo ius habēt ⁊ p eo ſepe cōtendūt. che. pdicas. i. dicis duras. i. aſperas acerbas ptes. i. onera ſeu puinciam aſperā frīs. q. d. fratri ē res cū potēti viro pptereá illi dure ptes ſunt. pro eo eni qđ dī magnā mihi ipono puinciā, diceret recte magnas ſeu difficiles mihi partes ipo nis. par. imo eni. i. ſed certe ſi ſcias qđ donū frater tuus cōparet. i. emat aut cōparandū putet 3 ſup. hoc donū vl3 i. viciſſim vel ex oppoſito vt ſit aduerbiū: tum. i. tūc mag' dicas id. ſ. duras phedrie eſſe partes: vt cū tam diuite ⁊ largo cōtēdat donis ſeu muneribus certet. Che. hercle. i. p herculē q̄ſo qđ nā. i. qđ donū cōpat huic. par. Cōparat eunuchū. Che. Obſecro ne. i. vtrū cōparat illū hoie3 inhoneſtū. i. fedū ſenē. i. annoſū mulierē. i. effeminatū ⁊ qui molliciē h3 mēbrorū vt mulier id vituperat ab etate q̄ ait ſenē: ⁊ a mēbrorū mollitie cū ait muliebrē: quē ſc3 hoiem mercatus eſt. i. emit heri. par. Iſtū ipm cōparat inquam. Che. certe hō ille. ſ. frater quatietur impelletur vel' fu gabit' ⁊ q̄dē verberib' foras. Dici ēt ſolet ferī canē foras. i. feriēdo foras canē eijce. Sed nō ſciui iſtā thaidē eſſe vici nam nobis. par. haud. i. non diu eſt ex quo ſup. eſt vicina nobis. Ubi diu eſt nomen cum ſupponat huic verbo eſt. Che. perij. i. perditus ſum: id eſt vtrum eſt verum ſup. me nunquam vidiſſe illam ſcilicet thaidem. Ego dum inter iectio mouens attentionem dic mihi: id eſt reſponde mihi ne: id eſt vtrum eſt forma. id eſt habet pulchritudinē talem ſupple. vt fertur: id eſt vt rumor. Nam Ariſtoteli eſt ſcientie copia: debet reſolui per habeo: vt Priſcianus ſentit pro eo quod eſt ariſtoteles habet copiam ſciētie. parme. ſane: id eſt certe eſt forma inq̄: vt fertur: affirmat enim tibi ſane. Che. at id eſt ſed nihil ad noſtram hanc puellam: id eſt nihil eſt in comparatiōe huius puelle. par. alia res eſt de hac ⁊ de illa quaſi. d. latiſſ. differentia. Cherea. o parmeno. obſecro fac: id eſt elabora vt potiar.

ea.i.voto meo vtar. Parmeno faciam ſedulo.i.diligēter inſtanter quaſi ſine dolo ac dabo operam.i. elaborabo ad iuuabo.i.fauebo nunquid vis aliud hoc dicere abeuntes ſolēt quaſi alio properantes & verbis ſinē optatos.Che rea.quo nunc is.i.vadis. Parme.eo inq̄ domum:vt deducam ad thaidem hec mancipia.i.hos ſeruos quaſi manu capta:vcȝ eunuchum & ethiopiſſam ita vt.i.ſicut frater tuus.ſcȝ Phedria.iuſſit.i. precepit.Che.o iſtum eunu chum(iſtum per contemptum dicit, & in odium)fortunatū.i.felicē.q.d. reputo ſeu exiſtimo iſtū eunuchum felicē:q̄ quidē.i.certe detur.i.mittatur dono in hanc domuȝ thaidis. Parme.quid.i.cur ita dicis eū fortunatū.Che.rogitas.i. interrogas videbit ſemper domi conſeruā.ſcilicet puellam q̄ erit conſeruā illi cum ipſe ſeruus videbit ergo conſeruam ſumma forma.i.habētem formam:id eſt pulchritudinem excellentem:colloquet.id eſt ſimul loq̄tur aderit.i.preſens erit vel prope vna.i. ſimul in vnis edibus.i.in vna eadēq̄ domo nonnuq̄.i. interdum capiet cibū cum ea comedet::interdum dormiet propter.id eſt iuxta eam. Par.quid dice res ſupple ſi tute.i.tumet nunc ſias.i. efficiaris fortunat⁹.i.felix:vt ille eunuch⁹. Cherea quare parmeno ſierem fortunatus reſpōde. Parme.capias veſtem illius.Cherea.veſtem capiam.ſ.q̄d tum.i.tūc ſiet ſupple poſtea.i.poſt captā veſtē. Par.ducā te ad thaidē pro illo.i.illi⁹ loco.Cherea.audio.i.libēter hoc admitto & cōſentio.Parmeno dicam te eſſe illum eunuchū.Che. intelligo.i.capio quo ſpectes. Parme.tu.i.tunc fruere i.cū delectatione vteris illis commodis.i. illis voluptatibus & oportunitatib⁹ quibus cōmodis tu dicebas modo.id eſt pauloāte illum fruiturū ſcilicet.capias cibuȝ vna id eſt ſimul cū ea adſis i.preſens vel prope ſis tangas attrectes ludas i.colludas cū ea dormias: prope id eſt iuxta eaȝ quādoquidem.i.quia certe: neq̄ quiſq̄ id eſt aliqua & quiſq̄ quamuis maſculini tantum generis eſſe videatur multis exemplis probatur a veteribus in feminino genere eſſe poſitū. Nā queq̄ abſurdū eſſet:q̄ſq̄ ergo illarū id eſt ex illis muliercults non nouit te.i.nō cognoſcit te:neq̄ q̄ſq̄. ſcit.cognoſcit qui ſies.i.qui ſis preterea.i. inſuper forma.i.pulchritudo:q: pulcher es:& etas:quia es ephebus eſt ipſa.i.talis vt facile probes.i. perſuadeas ſingas cōprobes te pro eunucho.i.perſuadeas te eſſe quaſi eunuchuȝ. Che.dixti.id eſt dixiſti pulchre id eſt ſeſtiue ſeu feſtiuiter. nūquā vidi melius:id eſt excellentius cōſiliū dari. Age hortantis eſt eamus intro nunc iam orna me id eſt indue me veſtem eunuchi.abduc: id eſt deduc quantum potes cito ſupple. Par. quid ais eq̄ dē iocabar.i.ioco dicebā ſupradicta. Che. Garris.i.nugaris verba mihi dare vis vel futilibus verbis me ludere tētas. Par. perii q̄d ego miſer.i. infelix egi.i.dixi vel feci quo.i.in quē locū trudis.i.impellis me tu iam.i.ſtatim perculeris a percello lis l̄.i.peruerteris me ſiue ad terrā me deieceris.quaſi dicat ſi pergas me ſic trudere ſtatim me peruerteris.i. ad terrā deieceris

noſtram hanc. Parmeno.alia res eſt.Cherea.obſecro hercle parmeno,fac vt potiar. Par.faciā ſedulo,ac dabo operā:adiuuabo.nunquid me aliud vis? Che.quo nunc is? Par.domū,vt mancipia hec, itavt iuſſit frater,deducā ad thaidem.Che.O fortunatum iſtum eunuchum,quiquidem in hanc detur domum. Par.q̄d ita? Che.rogitas?ſumma forma ſemp̄ ɔſeruā domi videbit:colloquetur:aderit vna in vnis edib⁹: cibū nō nunq̄ capiet cū ea:interdū propter dormiet. Par.q̄d ſi nūc tute fortunat⁹ ſias? Che.quare parmeno? reſpōde. Parme.capias tu illius veſtē. Che. veſtem? quid tū poſtea? Parme.pro illo te ducā. Che.audio. Parme.te illum eſſe dicā. Che.intelligo. Parmeno. tu illis fruare cōmodis,quibus tu illuȝ dicebas modo:cibum vna capias,adſis,tāgas,ludas, p̄pter dormias. quādoquidem illaruȝ neq̄ quiſquā te nouit, neq̄ ſcit qui ſies preterea forma,etas ipſa eſt, facile vt pro eunucho probes. Che.dixti pulchre nūq̄ vidi melius cōſiliū dari. Age.eamus intro,nūc iam orna me: abduc, duc q̄tū potes. Par.q̄d agis? iocabar eq̄dē. Che. garris. Par.perii , q̄d ego egi miſer? quo trudis? perculeris iam tu me? tibi equidē dico,mane eam⁹. Par. pergin? Che.certum eſt. Par.Uide ne nimiū callidū hoc ſit modo. Cherea.Non eſt profecto , ſine. Parm. At enim iſthec in me cudetur faba:ha,flagitium, facin⁹. Che.an id flagitiū eſt,ſi in domū meretriciā deducar: et illis crucib⁹ que nos noſtrāq̄ adoleſcētiā habēt deſpicatam,& que nos ſemp̄ oībus cruciant modis, nūc referam gratiā, atq̄ eas itidē fallam , vt ab illis fallimur? an potius hec pati? eq̄uū eſt ſieri, vt a me ludaſ

rāq̄ plauſtrū aliquod euerſum:vt verbis iuris vtar:vnde prouerbiū natum eſt bene plauſtrum perculit forte pro eo quod dici ſolet:poſuit manum ſuam in bono loco:vel cecidit ſeu deuenit & appulit in bonum locum:equidē dico tibi.mane.nec proſequere quod incipis.Cherea.eamus. parmeno.pergin.:id eſt perſeueras ne incepto.Cherea.certum eſt:id eſt conſtitutū eſt apud me pergere. parme.vide ne hoc ſit modo nimis callidum:id eſt nimis callide excogitatū quaſi dicat periculoſum.Cherea.profecto: id eſt certe nō eſt nimis callidum cōſilium ſcilicet ſine quaſi dicat ip̄e videro:& quod inepte dici ſolet dimitte mihi facere. parme.at.i.ſed iſthec faba cudetur in me prouerbium eſt.i.hoc malum recidet in me vel hec culpa vindicabitur in me ſicut terra in qua cuditur.i. batuitur faba cum ſiliquis exuitur laborat etenim cum fabe e ſuſtibus id eſt flagellis tunditur in area more ruſticorum : ſed ipſa etiam in area tunditur. Uel hoc prouerbium inde natum eſt quidam male coctam fabam:et que nō madue rit ſed dura permanſerit ſupra caput coqui ſato communiunt:tumq̄ vniuerſum malum & omnis dolor ad coquū peruenit.Simile etiam a libis pulmento prouerbiū eſt. Tute hoc nutriſti tibi:id eſt hoc malum tibi peperiſti.Ah interiect⁹ o volentis facinus hoc ſupple faciam eſt ſubaudi flagitiū.i. flagitione hoc eſt increpatione dignū. Flagitium enim more militari dicitur reo flagitione:id eſt increpatione digna. Nam flagitio ad ſtrepitum dicitur . Unde flamma flagella flagitare:id eſt petionare intelligimus dici . Nam hec omnia ſine ſonitu crepituq̄ non ſunt. Quidam codices habēt flagitium facinus verū Dona.mihi velle videt facinus dici.Chere.an:id eſt flagitiū.i.vituperatione dignū ſi deducar in domū meretriciam ſcilicet Thaidis:& ſi referā gratiam in malā partē.hic capitur referam gratiam:id eſt reddam ſiue rependam vices illis crucibus.i.tormētis vexationibus que ſcilicet cruciatus habēt nos deſpicatos ſup.:id eſt cōtēptos & habent in q̄ noſtram adoleſcentiam:id eſt iuuēntutem deſpicatam id eſt contemptam deſpectam. Nam ſicut conſpicor ſignat conſpicio ſic deſpicor ſignat deſpicio ſed nunc deſpi

vatā capiſ paſſus tanq̄ a cōi ꝛ q̄ cruces cruciant.i.torquēt nos oībus modis.i.omnib⁹ viis. An flagitium inquam eſt referā illis cruciб⁹ grām atq̄ fallā.i.decipiā vicīdē.i.viciſſim vel eodem modo eaſdē cruces.i.meretrices q̄ nos cruciant vt.i.quēadmodum nos adoleſcentes fallimur.i.captamur atq̄ decipimur ab illis an potius flagitium eſt in q̄ pati hec que fiunt a meretricibus. at equum eſt.i.iuſtū eſt fieri: vt meretrices ludantur a me dolis.i.decipiātur a me fraudulenter: hoc eſt qualicunq̄ potero fraude qđ ſcilicet hoc pati hi qui reſciuerint.i.ad quorum notitiam peruenerint nulli culpent.i.cr īminentur: omnes putent illud.ſ.deluſas eſſe meretrices eſſe factā merito.i.q2 bene meruerūt. Parm. Quid iſthuc dicis ſup.q.d.cur tā lōgū ſermonē producis. Et eſt dictū egre cōcedētis: ſi certum eſt tibi.i.ſi cōſtitutū ſit facere illud.facias pro facito. verū.i.ſed vide ſup.ne poſt.i.ne poſtea conferas.i. cōiicias vel reiicias culpā in me. Ubi ſine ſit prohibentis ad verbiā nihil deeſt. Cherea. Nō faciā.i.nō cōferā in te culpam iſtā. Parmeno. Ne.i.vtrū iubes me ornare te ꝛ deducere. Cherea: petis ſupple an iubeo imo: id eſt ſed cogo atq̄ impero vbi ſatis liquet pl⁹ eſſe imperare q̄ iubere. Parme. nūq̄ fugiā tuā autoritatem.i. tuam iuſſionē. Uel non recuſabo facere dum tu tamē autor ſis facti. Sequere me. Cherea. Dij bene vortat quod agim⁹ ſcȝ.i.efficiant: vt ex hoc nobis bene contingat et quaſi in noſtrū bonū vertant vel vt bono omine id efficiamus. Tractum eſt aūt hoc ab hectore ꝛ Aiace. Nā Hector dedit Aiaci gladiū q̄ ſe aiax poſtea interemit. Hector vero balteum accepit ab aiace quo circa muros patrie tractus eſt poſtea inde ꝛ illud comicum natum eſt dij bene vortāt quod agas: plerumq̄ enim bona in peius: mala mutantur in melius.

dolis. quod qui reſcierint, culpent? illud merito factū omnes putent. Parmeno. Quid iſthuc? ſi certū eſt facere, facias: verū ne poſt cōferas culpam in me. Che. non faciam. Par. iubes ne? C. iubeo, cogo, atq̄ impero. Parme. nūquā defugiam autoritatem. Sequere. Cherea. dij vortant bene.

Tertius actus.

Thraſo miles. Gnato paraſitus. Parmeno ſeruus.

In hac ſcena continetur aſſentatio paraſiti: ꝛ ſtultitia militis glorioſi eiuſdemque ſummis in rebus iactantia. Inſuper dani cōſilium ne ſcilicet Thraſo ſe purget erga thaidē de amore Pamphile: imo potius ſuſpitionem augeat quoad poſſit: vt par pari referatur.

Magnas vero agere grās Thais mihi? Gna. ingētes. Thra. ain tu, leta eſt? Gna. nō tā ipſo quidē dono, q̄ abs te datū eſſe: id vero ſerio triūphat. Par. huc prouiſo, vt vbi tps ſiet, deducā, ſȝ eccū militē. Thra. eſt iſthuc datū profecto mihi, grata ſint q̄ facio oīa. Gna. aduorti hercle animū. Thraſo. vel res ſemp maximas mihi agebat, quicqd feceram: alijs nō item. Gna. labore alieno magnam partem gloriam verbis ſepe in ſe trāſmouet, qui habet ſalem qđ in te eſt. Thra. habes. Gnat. rex te ergo in oculis? Thraſo. Scȝ. Gnat. geſtare. Thraſo. verum credere omnem exercitum, conſilia. Gna. mirū. Thra. tum ſicubi eū ſatietas hominū, aut negotii ſi quādo odiū ceperat, requieſcere vbi volebat, quaſi noſtin? Gna. Scio. quaſi vbi illā expueret miſeriā ex animo. Thra. tenes. tū me conuiuā ſolū abducebat ſibi. Gnato. hui, regē elegātē narras. Th. imo ſic homo eſt perpaucoꝝ hominū. Par. imo nulloꝝum arbitror, ſi tecū

Aſcenſius.

Cecidi media hic breui pronūciabit. Recte inqt pro eo qđ eſt nihil aliud ex veteri ſuperſtitiōe q̄ credebāt mali eſſe ominis ſi nihil dicerēt q2 ſic ne ſalutē quidē videbaſ optare. dicebāt ergo recte.i. nihil aliud volo q̄ vt recte ſint oīa. Un alibi. Tū qđ illi directe eſt nā nihil dicere mihi religio eſt. Senē mulierē: veteres tert⁹ habēt mulierē: vt per emphaſim non mulierē ſed mulierē dicat ſicut prius ſemū pro ſene dixit in vnis edib⁹. Ab vnis plurali dixit q2 edes pro domo priuata ſingulari carēt. Illarū quiſq̄ antique. nam quis olim tertie declinationis communis erat generis.

Magnas ꝛc. Hec ſcena continet aſſentationem paraſiticā ꝛ ſtultitiā glorioſi militis. Thr. vero hec particula hic eſt inceptiua: vt Cicero incipit epiſtolā ego vero ſerui velle ꝛc. Tha. agere id eſt: agebat (ſed plus ſonat infinitus mod⁹ q̄ finitus) magnas gratias mihi gnato ingentes.i.immenſas maximas agebat mihi gratias. Thr. ain.i. dicis ne tu qđ thais eſt leta ob donū meū.ſ. gnato quidē.i.certe tā eſt leta inq̄ ipſo dono.i.propter ipſuȝ donū q̄ q2.i. q2 datuȝ eſt abs te cuius amore letatur. Uero id eſt ſed triūphat.i.more triumphantis ducis floret ꝛ letatur: id eſt ob id quod ſcȝ abs te datum eſt ſerio: id eſt bono animo non ficte neq̄ iocularitter quod ſi ſit eſſe intelligit ſentit vel aliud verbum id gen⁹: quaſi dicat q̄ q2 id eſt q2 ſentit vel ſcit abs te datum eſſe. Dixit autem triumphat propter militē q2 ex victoria militie parta triumphetur. Par. hic tertia perſona venit in ſcenam. ſed ſeparatim loquitur ꝛ ſecum. Prouiſo.i. procedo. Significat etiā prouideo vel proſpecte vt vbi.i.quando tps ſit adducam huc eunuchū cum ethiopiſſa: ſed eccū.i.ecce hic militem per cōtemptum dixit. Thraſo. Illud eſt datum mihi id eſt facto decretoq̄ cōceſſuȝ. vt omnia ſint grata que facio. Gna. Hercle aduorti aīm.i. aīaduerto: ꝛ dux me⁹ ſemp agebat mihi maximas gratias: qcqd.i. q̄cūq̄ rē effecerā: nō itidē.i. nō ſic alijs grās agebat: ꝛ nō ſibi ipſi: id fieri voluit. gnato his q̄ hȝ ſalē.i. vrbanitatē facetiā ꝛ facūdia: ſapiētiā: qđ.i. habere ſalē eſt i te ſepe trāſfert.i. traducit i ſe verbis.i. eloquētia ſua gliaȝ magnā ptē.i. q̄ pcipit ſeu acqrit labore alieno.i. labore alioꝛū q̄ nō ea ſunt facūdia q̄ tu es. Sal neutraliter cōdimētū eſt maſculini ſapientia. Sed ſepius reperit in bonis autoribus in maſculino: q̄ in neutro. ꝛ quidē p cōdimēto. Nō velim tñ negare qn vetuſtiſſimi aliqui neutro ſint vſi. Thr.ſ.i. habes.i. intelligis. Cicero ad lentulū. Habes de vaticinio cognoſcere de craſſo. qđ eſt tenem⁹ corpe habem⁹ aīo. Itē qđ aīo habem⁹ illud intelligim⁹. Gna. g rex te habebat ſup.i oculis.i.i pſpectu ſuo. Thr.ſ.i. certe me habebat an pſpectū ſuū. Gna. geſtare.i. geſtiebat hoc eſt geſtib⁹ letitiā ſuā oñdebat de p̄ntia tua. Thra. verū.i.ſȝ credere.i. cōmittebat mihi oem exercitū oem aciē: ꝛ cōſilia.i. arcana ꝛ ſecreta. Gna. mirū. Uel nō eſt mirādū vel mirū nō eſt ſup. mihi.i. nō miror: ꝛ quidē pironiā.q.d. qs nō crederet tali viro. Uel eſt admirantis dictū quaſi dicat mirū eſt quomodo ſic vtaris eo familiariter. Thraſo. tum.i. deinde ſicubi: id ſi alicubi ſatietas

holm ceperat eum.i.tedio hominū erat affectus aut ſi aliqñ.i. vel ſi forte odiū negotij.i. moleſtie cure vel laboris vbi volebat.i.qñ cupiebat requieſcere ↄ recreatū ceſſat ↄ otioſus requieſcit ↄ otiſſimo:quaſi nollin appoſitū ꝑche. q. d.habeo iā ↄ teneo aio qđ dicere volo:ↄ iā nō eſt op ꝑficere dicere Gna.ſcio.i.intelligo vel quod vbi.i. qñ expue ret.i.cū faſtidio ejceret aio.i.ex mente ſua:Alam miſeriā.i.moleſtiam animi.Expuere enim eſt cum faſtidio aliqđ rejcere ↄ expellere. Nam expuere.i.extra pus mittere. Pus enim eſt omnis humor corpori onerosus. Thra.teneo i.intelligis:tu.n.i.tūc adducebat ſibi me ſolū cō

viuit.Thra.inuidere oēs mihi,mordere clanculū:ego nō floccipendere:illi inuidere miſere:verum vnus tamē impenſe,elephantis quē indicis preſecerat,is vbi moleſtus magis eſt,queſo,inquam,ſtrato eo ne es ferox,quia habes imperiū in belluas? Gnato. Pulchre me hercle dictum.ↄ ſapienter.Pape,iugularas hominem.quid ille?Thraſo.Mutus illico.Gnato.Quidni eſſet?Parmeno.O dij voſtram fidem,hominem ꝑditū miſerumq;,ↄ illū ſacrilegum. Thraſo.Quid illud gnato?quo pacto rhodium tetigerim in cōuiuio,nūquid tibi dixi?Gnato.nunquam:ſed narra obſecro.plꝰ millies iam audiui.Thraſo.vna in conuiuio erat hic,quē dico:rhodius adoleſcentulus:forte habui ſcortum:cepit ad id adludere,ↄ me irridere:Quid ais,inquā,homo impudens?lepus tute es,ↄ pulpamentū queris?Gnato.Ha ha he.Thraſo.Quid eſt?Gnato.facete,lepide,laute,nihil ſupra.Tuum obſecro ne hoc dictum erat? vetus credidi.Thra.Audieras?Gnato.Sepe,ↄ fertur in primis.Th.Meum eſt.Gna.dolet dictū impudēti adoleſcenti,ↄ liberō.Parmeno.at te dij ꝑdāt.Gnato.Quid ille queſo? Thraſo.Perditꝰ.riſu omnes qui aderant emoriri,deniq; metuebant oēs iam me.Gna.non iniuria.Thra.ſed heꝰ tu,purgon ego me de iſthac Thaidi,quod eā me amare ſuſpicatur?Gnato.nihil minus:imo magis auge ſuſpicionem. Thraſo.Cur? Gnato.rogas?ſcin ſi quando illa mētionē phe.facit, aut ſi laudat,te vt male vrat?Thra.ſētio. Gnato.id vt ne fiat,hec res ſola eſt remedio:Ubi nominabit phedriā:

miū.i.inuitatū ad eo ad epulas ſecū. Gna.Hui interiectio geſtientis ↄ quaſi admirātis narrātē regē elegantē vel q eligere ſciat vel quiſpiā ſit eligendus. Thra.Imo ſic eſt immo ꝑpaucorū hominū.i.que paucis vtitur vel paucis placet.ſ.bonis et ſapientibus q pauci ſunt vel eſt hō de paucis vel pauci ſunt aut rari inueniū q ſunt eiꝰ ſimile et qđ dici ſolet eſt ſingularis hō ↄ noaꝰ q habet quod paucis conuenit.Gnato:aduerſus parasitū hoc dicit nē miles audiat.Imo arbitror nullorū hoim ipſum regem ſic ſecū viuit.q.d.nullū eum eſſe ſimilem puto ſecū viuit quoniam nemo ſit preter eū qui te ſecū ob tuū admittere dignaretur ꝓpter tuā facultatem cū ſis ita glorioſus loquar:ↄ nihil. Thra.miles nō aduertit adū parasiti ſine iactantie adeo inſudans oēs cōmilitones inuidere.i. inuidebant mihi mordere.i.mordebāt ↄ detrahebāt mihi clanculum.i.ſecreto ego floccipendere.i.contēnebam qđ inuiderēt ↄ morderēt.Illi aūt inuidere.i.inuidebāt miſere.i.cū miſeriā ↄ moleſtia ↄ infeliciter. Nā ſe non alios inu digne coquit.Uerū i.ſz tū vnꝰ ex inuidia impēſe.i.valde vel vehemēter vel miſere inuidebat:vnꝰ quē rex ꝑfecerat elephātis (nā hic elephantus dicitur)indie s.i. de indis profectus vbi.i.cū is eſt magis moleſtus.i.animo me afficiēs tedio inq̄.i.dico ei o ſtrato nomē accōmodatū militi:ne.i.verū es ferox.i. terribilis ↄ fortis es.i.iō qđ habeo imperiū in belluas.i.ſupra elephātos. Gna. dictū fuit ſup.pulchre ↄ feſtiue lepide ↄ ſapiēter. pape interiectio admirātis tale dictū iugularas hoiem. i. attonitū ac mutū reddideras eū ac ſi iugulaſſes.i.occidiſſes eū.Quid ille reſpondit ſupp. Thra.illico.i.ſtatim mutꝰ fuit:neq; quicq̄ addit. Gna.qđ ni.i.cur non eſſet mutꝰ ſez por. O dij veſtrā fidē inuoco ſup.hoc eſt veſtrū auxiliū imploro ↄ opem hominem ꝑditū vbi deeſt ſed ſic melius ſonat maioris enim eſt ſtuporis ſic ꝓnūciatū.s. o hominem perditū.i.in homie ſcelus datū ↄ miſerū infelicem ↄ.i.etiā o illū ſacrilegū.i. nephariū.illū dicit elegāter ad maiorē expreſſionē vel retulit illō ad gnatonē ita q vnū pīe illiꝰ dicit referens ad Thraſonē ↄ alterā ad paſitū q ſi vtrāq; vitus

peret. Thraſo.O gnato quid:modus interrogādi nunqđ dixi tibi illud.ſ.quo pacto tetigerim. i. quo tetigerim.i.pupugerim laſcetus fatigauerim:conuiuio rodium quēdam adoleſcentulum de rhodo:Gna:nunq̄ dixiſti mihi:ſed obſecro narra audiui plus millies.hoc dicit aduerſus Thraſonem. hic adoleſcentulus Rhodius quem dico erat vna id eſt ſimul in conuiuio forte.i.caſu habui ſcortū.i. meretricem cepit. i. incepit ludere ad id ſcortum ſcilicet quod habebā ↄ cepit in quam:rridere me inquam id eſt dixi o homo impudens id eſt effrons ↄ inuerecunde et qui defricuiſti frontem quid ais:tute.id eſt tumetips lepus.i. pulpamētum ↄ queris pulpamentū.i.aliō hoc eſt quod in te habes hoc in altero queris.quaſi dicere velit:preſtas te aliis abutendum.ↄ vt ait Cicero: aduerſus impudens es. Pulpa.pulpe ↄ pulpamentum pulpamenti:vt vult Donatus dicitur caro que manducatur eo quod pulſet et concidatur ↄ ideo lepus hominis pulpamentum eſt quoniam eius carne veſcatur homo. Sed hic ſub eo dicto infamia feda multaq; intelligitur que potius eſt reticenda quā in nue patefacienda. Gna. ha ha he interiectio in riſum effuſi. Thraſo.quid eſt?Dictū ni fuit ſup.feſtiue vrbane. Nam facetus dicitur qui facit verbis quod vult. Lepide.i.polite. Nam lepidus dicitur qui politus eſt vt leperſi grece.i.lamina lenis.i.ſplendide nitide. Lautus eſt eſt qui mundus ↄ ſplendidus eſt nihil ſupra:id eſt nihil vltra dic vltra dici poterat vel nihil ſupra quam dici debebat eſt dictū.vel nihil melius dici poterat obſecro.id eſt verū hoc dictum erat tuū:id eſt a te inuētū:credidi:id eſt iudicaui illud eſſe vetus propterea q redolet antiquitatē que feſtiua erat ↄ faceta ↄ omnia vetera magna ſunt dicta ↄ prouerbiaↄ adagiones ſiue adagia facetis hominibus aſcribuntur. Thraſo. Audieras illud ſcilicet dici aliquando. Gna:ſepe audieram.ſcilicet ↄ fertur id eſt dicitur in primis:id eſt inter prima ↄ precipua dicta que facetiam habent. Thraſo.Illud dictum eſt meum:id eſt ex ingenio meo ↄ eloquentia profectum. Dolet mihi ſupp. ſ.dolco illud ſcilicet tute lepus es ↄc. dictum eſſe vt ſit participium adoleſcenti ſcilicet illi Rhodio iuueni imprudenti id eſt incauto non ſolum adoleſcenti ſed etiam libero qui non eſt ſeruilis conditionis cuique id dictum dicendum non erat vel ſic intellige dictum ſit nomen id eſt dicterium meum ↄ ridiculum mordax: ſcilicet lepus tute es dolet id eſt dolori eſt vel dolorem affert adoleſcenti:ↄ libero imprudenti.id eſt qui minime crederet tali ſe poſſe percuti conuitio aut cum tali viro ſibi rem futurā.Uidetur velle Donatus hec dicta ſuperius ſcilicet dictum dolet eſſe Gnatonis:ſz melior eſt ſuperior interpretatio.Parmeno,at dij [illegible] Thraſonē:

quod dictũ ſecũ profert parmeno neſcius vł ignoratus illic eſſe. Gnato. queſo qđ ille adoleſcẽs rñdit ſup. Thra. perditus fuit ſup. a. per ve z totus ſtupefactus z attonitus euaſit oẽs qui aderant .i. aſtabant emoriri .i. moriebantur riſu .i. pre nimio riſu ant pre nimia ridendi cupiditate: deniqȝ ad ſummũ oẽs metuebant me no talia illis diſcerem. Gnato non mirum .i. non ſine cauſa. Thra. ſed heus in aduerbiũ vocãtis .q.d. tu adhuc hoc audi .ꝑ purgẽ .i. ſcȝ purgare ne debeo me .i. me excuſare thaidi .i. apud thaidem de iſthac puella .ſ. quã eſt qȝ ſuſpicata eſt .i. opinata eſt me militem amare eam puellam. Gnato. nihil minus facias. ſcȝ te purges .i. mod. ſed magis augeas ſuſpicionẽ .i. fac vt magis ſuſpicet. Thraſo. cur .i. quare id faciã. Gna. rogas .i. interrogas. Scin .i. ſcis ne: z monẽtis eſt: ſi quando .i. ſi forte. vł ſi aliquando z tunc eſt vocabulum compoſitũ habẽs accentum i prima: nam ſi ſint due particule ſolutas habent ſignificationes ſuas z ſolitos accẽtus ſi quãdo ergo illa tha. facit mẽtionem phed .i. ſermonẽ de phe. aut ſi laudat phe. vt male vrat: id eſt incendat ira cura vel amore. Thra. ſentio .i. intelligo. Gna. hec res ſola .i. vnica ẽ remedio .i. ad remedium ne faciat id: id eſt ne laudet phedriã ſiualem vbi locũ z tempus ſignat. ſed cape hic ꝑ quando thais nominabit phedriam continuo .i. ilico nominato ſup. phedriã illã puellã. Si. qñ .i. ſi forte dicet intromittamus .i. introducamus z admittamus phedriam comeſſatum qđ ſi ſit comeſſatũ additur vnum ſ nam a comedo edis: comeſum ſit comeſſo comeſſas ꝑ ſimplex ſ comeſſatũ ergo id eſt ad comedendũ quã intromitto eſt verbum motum ad locum declarans tu dicito ſup. ꝑ vocemus quaſi foras vocemus pamphilam cantatum .i. ad cãtandum. Si hec thais laudabit formam .i. pulchritudinẽ illius: tu contra .i. e diuerſo inuicem viciſſim laudato ſupp. formam huius ſcȝ pãphili deniqȝ .i. ne plura perſequar referto: id eſt reddito par pari .i. id eſt iniuriã iniurie accõmodato qđ ſcȝ referre par pari mordeat .i. ledat offendat z tangat ſeu pungat eam thaidẽ. Thra. ſiquidem .i. certe amaret me iſtud qđ dicis: z mones tu gnato prodeſſet hoc dicto oſtenditur non prorſus ridiculã fuiſſe ꝑſona militẽ z ſtulta. Stultitia aũt eſt in his quatuor modis aut non venire in mentem qđ opȝ: aut ſi venerit nõ tenere aut bonum cõſilium admittere: aut malum admittere. Gnato. qñ .i. quia thais expectat .i. deſiderat vł expectate venis .i. deſiderate atque qñ amat illud quod tu das iamdudum vel imprudẽti vel nimis aut valde dum te iamdudum: id eſt ſtatim vel ilico vt iamdudum ſami te penas facile ſit illi thaidi aliquid quod doleat: certe dicimus eſt doleo hanc rem doleo hoc re: z res dolet mihi. Tha. metuet ſemper: ne qñ .i. ne forte vel ne aliqñ tu iratus conferas alio aduerbium loci pro nomine perſonam ſignificante. hoc eſt ne conuertas ad aliam amicam eum fructum .i. eam commoditatem quã ipſa nunc capit ſubaudi abs te. Thra. dixti bene: at .i. ſed iſtud non venerat mihi in mentem .i. non animaduerterã illud vel illud non cogitauerã. Gna. ridiculũ dicitur per indignationẽ .i. o ridendũ hominem qui es inconſideratus. Uel ridiculum neutri generis: eſt z caſus nominandi vt ridiculum eſt ſup. .i. res ridenda dictum .q.d. non eſt veriſimile ꝙ tu non cogitaueras vel poteſt eſſe caſus vocandi aut accuſandi: vt ſit ſenſus ridiculum .i. aliquid dignũ riſu eſt .i. certe nõ cogitaras .i. dicis ꝙ non cogitaueras ceterum .i. ſed o thraſo quãto melius tute .i. tuipſe inueniſſes .i. cogitaſſes hoc idem quod ſcȝ inueni ſi ſcȝ cogitaſſes.

tu pãphilam cãtinuo. Si quãdo illa dicet. phedriã intromittamus comeſſatũ: tu, pãphilam cantatũ prouocemus. Si laudabit hec illius formã: tu huius cõtra. Deniqȝ tu par pari referto, quod eã mordeat. Thra. ſi quidẽ me amaret, tum iſthuc ꝓdeſſet gnato. Gna. qñ illud qđ tu das, expectat atqȝ amat, iãdudũ amat te: iãdudũ illi facile fit qđ doleat: metuet ſemper, quẽ ipſa nunc capit fructum, nequãdo iratus tu alio cõferas. Thra. bene dixti, at mihi iſtuc nõ i mentem venerat. Gna. Ridiculum, non enĩ cogitaras. ceterum idẽ hoc tute melius quanto inueniſſes thraſo!

¶ Thais. Thraſo. Parmeno.
Gnato. Pythias ancilla.

¶ Hic inducitur multiplex concurſus diſſimilium perſonarum tñ ita virtute poetica diſcretarũ: vt nulla cõfuſio ſermonis oborta. id fiat ſimul etiã quecũqȝ accõmodata videntur repreſentata oratio. Deinde parmeno phedrie munus laudat. Thraſo gnatoqȝ contra contemnunt.

Audire vocẽ viſa mĩ militis, atqȝ eccũ. ſalue mi Thr. Thr. o thais mea, meũ ſuauiũ, quid agit? ecqđ nos amas ꝺ fidicla iſthac? Par. q̃ venuſte! qđ dedit ꝑncipiũ adueniẽs. Thr.

¶ Aſcenſius.

Magnas vero agere &c. Bene obſeruat id qđ prius inſtituerat offiũ paraſito: ſi ꝗ vt Iuue. inqt de magnis maiora loquunt. Nã vbi thraſo queſiuerat an magnas rñdet ingentes qđ eſt plus ꝗ magnas. Nã ingẽs dr quaſi ſine gne .i. incõparabile: aut ingenus aut gentem ſufficiẽs ſicut oppido qđ oppido ſatis eſt qui hȝ ſalẽ qđ .ſ. habere ſalẽ i te eſt vel dicamus imperitis dari ſermonẽ nimius grãmaticũ: ſicut ſerui plautini papauerã z gutturẽ dicunt. Quaſi noſtri graphice deſcribit ineptitudo militis qui contẽptum ſuum eloqui neſcit. Elephantis datiuus eſt. Nã a genitiuo tertie in os fit ſepe nolatiuꝰ ſcđe in us vt a genitiuo elephãtos hic elephantus. delphinos hic delphinus. arabos hic bus. Dolet dictũ. Bene cenſet Dona. eſſe gnatonis verba. Nam ad illum loquit Parme. lȝ ſecrete dicens. At te dij perdant.

Audire vocẽ viſa &c. Hic iducit multiplex cõcurſus diſſimiliũ ꝑſonarũ tñ virtute z cõſilio poete diſcretarũ. Tha. viſa ſũ .i. ſẽſi audire modo .i. paulo ãte vocẽ militis atqȝ eccũ .i. ecce hic eũ. O mi thra. ſalue. Thra. o thais mea amaſia. ſ. Deinde cũ oſcularet dixit meũ ſuauiũ .i. meũ baſiũ. Oſcula ſunt officiorũ baſia pudicorũ ſuauia libidinũ vł amorũ. qđ agit ecqđ .i. vtrũ aliquãtulum amas nos de hac fidicina .i. ꝓpter hanc puellã peritã fidiũ pulſandarũ. Par. quã .i. q̃tũ venuſte .i. facere. incipit ſup. ꝑ troniã reprehẽdit dictũ militis qđ .i. quale principiũ ipſe aduenicns .i. in aduentu ſuo dedit. Thais. plurimum te amo ſc ȝ merito tuo .i. beneficio tuo z preſtito vel qȝ bene mereris vt ameris plurimũ ex tuo ipſius officio. Meritum eñ dicitur beneficium ſeu preſtitũ. Cice ad Lentu. Tanta eſt eñ magnitudo tuorum in me meritorum .i. preſtitorũ bñficiorũ. Gna. ergo eamus ad cenã. quid .i. cur ſtas .i. moraris qđ tardas. Par. ah. indignãtis dicas hunc alterũ ſtultum paraſitum gnatonem natum .i. ortũ ex hoie hoc .i. traſonem adeo bene inter ſe conueniunt Thraſo. vbi .i. quando vis eamus ad cenam. ſcȝ non moror .i. non tardo neqȝ reſto. Parme. adibo eos ſupple .i. ibo ad eos atqȝ aſſimulabo: id eſt fingam quaſi: id eſt velut nunc eream: id eſt egrediar ꝓpe acceſſurus: que prius procul ſteti. O Thais iturã: id eſt itura nec eo quopiam .i. in aliquẽ locum. Tha. hem parmeno pol: id eſt per pollucem bene feciſti quod vulgo dici ſolet tu habes bonam cauſam ſeu rationem petendi nunc hos bene; ergo

feciſti petendo an quopiā ſup. ſum itura hodie: par. q̄.ſ. q̄re bñ feci vel repetit īterrogātiō q̄rit. Tha. q̄d modo me terrogādi hic cū ſtomacho nō vides hūc.ſ. militē. par. video eū.ſ. ⁊ me tedet videre.ſ. eū vbi vis.i. vbi libet vel q̄uis: dona adſunt.i. p̄ſto ſunt tibi e phedria. Thra. q̄d.i. cur ſtam⁹.i. nō im⁹ q̄d iterat dicto cur nō im⁹ hinc.i. ex hoc loco. par. hercle.i. p̄ herculē q̄ſo.i. poſco vt liceat q̄ tē dare huic thaidi q̄ volum⁹ liceat q̄ cōuenire eam.i. alloq̄ eā colloq̄.i. cōicare cū ea ſ aliq̄b⁹ q̄d.ſ. dare munera cōuenire colloq̄ fiat cū ſup. pace tua.i. gr̄a ⁊ volūtate ē q̄ſi ⁊ par captata venia ⁊ q̄d dici vulgo ſolet neq̄ diſplicent tibi: vl' ita p̄mitte: vt ſine moleſtia tua fiat. Thr. Credo te datur ſup. p̄pulchra.i. valde pulchra dona. hoc dicit p̄ ironiā haud.i. nō ſīlia nr̄is dona.ſ. parme. res.i. aſpect⁹ rer̄ indicabit.id ē oſtēdet ſint pulchra necne. Heus aduerbiū vocātis iubete.i. p̄cipite iſtos.ſ. eunuchum ⁊ ethopiſſam exire ocius.i. velociter quos iuſſi exire.q.d. facite vt properent quos iuſſeram exire tu ſcilicet ethiopiſſa procede.i. veni vt appareas ſiue prodi huc et progredere. hec maura eſt ex ethiopia: id eſt mauritania eſt autem ethiopia duplex. vna ad ortum ſolis: altera ad occaſū vſ quemodo aduerbium eſt vſq̄ ⁊ quidē de loco vt Vergi. Siculo proſpexit abuſq̄ pachyno. poſuit autem vſq̄ vt longinquitatem loci monſtraret. igitur ſic aſtrue hoc ē ex ethiopia vſq̄.i. ex eo loco huc vſq̄ hic deducta eſt. Thra. hic id eſt in hac maura ſunt. tres mine.i. tres libre iacrūt ex poſt tem ea emenda. Gna. vix.i. difficile vel non ſunt tres mine. par. o dore vbi eſt tu accede huc. dex ide vt venit ſubiugit. en.i. ecce. Eunuchū tibi.ſ. pro te. q̄.i. q̄ſtuz eſt facie.i. forma vel ſpecie liberali.i. venuſta ſicut contra auarus dicitur ſordidus q̄ id eſt q̄ſtū eſt etate integra.i. habet etatē florentem ſolidam firmam nihil paſſam detrimēti caloris naturalis. Tha. ita dij ament me iurātis eſt illud dictū quaſi imprecātis ita le amari a dijs: vt illud quod ſequitur eſt ex aīo dictura ſcz thais. deinde ſubdit honeſt⁹ eſt.i. pulcher nā honor pro pulchritudine apud Ver. inueniſ. vt ⁊ letos oculis afflarat honore. par. o Gna. q̄d ais. nunquid habes.i. inueniſti q̄d contemnas in hoc ſup. eunucho autem.i. ſed o Thraſo q̄d ais tacēt ⁊ ideo ſatis laudāt: q̄ā quidē taciturnitas concellionis genus eſt: fac periculū.i. experiētiā p̄bationē eſt examina in l'ris.i. in doctrinis in paleſtra.i. in luctādi arte in muſicis.i. in arte muſica. dabo adoleſcentē ſcz eunuchū ſolertē.i. diſertū omnī p̄ditū ſup. q̄ equū eſt.i. licet liberū iuuenē.i. ingenuū ſcire.i. callere: quōdā eīm liberi pueri in his artibus erudiebātur.i. l'ris in paleſtra ⁊ muſica: ſolers d̄r quaſi tot⁹ arte cōſiſtēs.ſ. diciturq̄ a ſolū q̄d totū ⁊ ars artis q̄ſi tot⁹ ī arte nā vt ait feſtus ſolū lingua oſcor̄ ſignat totū integrū vel ſolidū. Inde tela dicunt ſoli ferrea.i. tota ex ferro ⁊ ſolers tot⁹ in arte. Thra. Ego indigne tractarē ſup. illū eunuchū ſi ſit opus. vt.i. et ſobrius.i. ieiunus ⁊ fecit apoſiopeſim propterea q̄ fediſſimū dignū erat ⁊ indigniſſimum auditu. Sobri⁹ elegāter ponit p̄ ieiuno. vt dicā hoc ego illi facile diccrē vel ſobrius vbi dicit tot⁹ ſanus etiam dici ſolet hoc tibi ſobrius dico hoc eſt ſeria tibi dico ſciēs ⁊ volēs nullo me cogente p̄ otu.

plurimū merito tuo. Gna. eamus ergo ad cenam: q̄d ſtas? Par. hem alterū ex hoīe hunc natū dicas. Thra. Ubi vis: nō moror. Par. adibo, atq̄ adſimulabo, quaſi nūc exeam. itura ne thais quopiā es? Thr. hē Parmeno, bñ feciſti: hodie itura. Par. quo? Tha. Quid, hūc non vides? Par. video, ⁊ me tedet: vbi vis, dona adſunt tibi a Phedria. q̄d ſtam⁹? cur non im⁹ hinc? Par. q̄ſo hercle. vt liceat, pace q̄d fiat tua, dare huic q̄ voluimus: conuenire ⁊ colloq̄. Thra. perpulchra credo dona, haud nr̄is ſimilia. Par. res idicabit. heus. iubete iſtos foras exire, quos iuſſi, oci⁹. p̄cede tu huc. ex Ethiopia eſt vſq̄ hec. Thra. Hic tres mine. Gna. vix. Par. vbi tu es dore? accede huc. en eunuchum tibi, q̄ liberali facie? q̄ etate integra? Tha. ita me dij ament. honeſt⁹ eſt. Par. q̄d tu ais Gnato? nunq̄d habes q̄d contēnas? q̄d tu autē thraſo? tacent: ſatis laudāt. fac periculū in literis: fac in paleſtra, in muſicis: q̄ liberū ſcire equū eſt adoleſcentē, ſolertē dabo. Thra. ego illū eunuchū, ſi ſit op⁹, vel ſobri⁹. Par. Atq̄ hec q̄ miſit, nō ſibi ſoli poſtulat te viuere, ⁊ ſua cauſa excludit ceteros: neq̄ pugnas narrat, neq̄ cicatrices ſuas oſtētat: neq̄ tibi obſtat. q̄d quidam facit verū vbi moleſtū non erit, tu voles, vbi tempus tibi erit, ſat habet ſi tū recipit. Thra. Apparet ſeruū hunc eſſe domini pauperis, miſeriq̄. Gna. nā hercle nemo poſſet, ſat ſcio, q̄ haberet qui pararet aliū, hunc perpeti. Par. Tace tu quē ego eſſe infra infimos oēs puto hoīes: Nam qui huic animū aſſentari induxeris e flāma te petere cibū poſſe arbitror. Thr. iā ne im⁹ Tha. Hos pri⁹ introducā, ⁊ q̄ volo ſimul iperabo: poſtea cōtinuo exeo. Thr. Ego hinc abeo, tu iſthāc operire. Par. haud cōuenit vna ire cū amica imperatorē ī via. Thr. q̄d tibi ego multa dicā? dñi

Par. atq̄ is qui miſit hec ſcz tāta munera.ſ. nō poſtulat te viuere ſoli ſibi.i. vt illū ſolū ames ⁊ illi ſoli indulgeas. ⁊ nō poſtulat ceteros amatores excludi.i. eijci ſua cauſa.i. p̄pter ſe: neq̄ ipſe phedria narrat.i. recitat pugnas: deſcriptio eſt militis: neq̄ oſtētat.i. freq̄nter oſtēdit ⁊ quaſi iactitat ſuas cicatrices.i. vulnerum veſtigia ⁊ indicia: neq̄ obſtat tibi inſtat vt amatores tuos repellat q̄d.i. quā rē totā p̄ſaiā q̄dē p̄ cōtemptū hoc v̄bo exp̄rimit ⁊ intelligit militē efficit cui⁹ parce nō verū vbi.i. q̄d moleſtū.i. res moleſta ⁊ tediū ſiue moleſtiā afferēs tibi non erit eſt eīm hic moleſtū gn̄is neutri. Vel pōt itelligi vbi phedria recipi nō erit moleſtū tibi.i. nihil tibi afferet tedij: neq̄ moleſtie vbi q̄n voles. vbi.i. q̄n tp̄s opportunitas tp̄is erit tibi ſat h̄z.i. ſufficit ei ſi tū.i. tunc recipit.i. admittit. Thr. apparet.i. viſu ē. euidē hūc ſeruū eſſe dn̄i pauperis ⁊ miſeri.i. ſpectare ad dn̄m pauperē ⁊ miſerū.i. miſeria aliq̄ afflictū ⁊ calamitoſum: nō eīm ſi paup ſit aliq̄s cōtinuo eſt miſer q̄ pauca eīm pōt vel poſſidet paup eſt nō p̄pterea miſer: ſi parvo cōtēt⁹ ſit Gna. hercle.i. p̄ herculē. ſat ſcio.i. ſatis mihi cōſtat q̄ ſup. nemo poſſet perpeti.i. pati vel tolerare hūc ſeruū q̄ hēret.i. ſciret viā ⁊ rōnē modū ē.i. q̄. via ⁊ pacto q̄ rōne vel mō pararet.i. cōpararet ſibi aliū ſeruum. Par. Tu gnato tace quē.ſ. te puto.i. exiſtimo eſſe ifra oēs hoīes infimos.i. quē exiſtimo eē vilioris cōditionis oīb⁹ ſeruis. Nā arbitror: te poſſe petere cibū.i. alimētū e flāma.i. ex flāmis īcēdio. poſſet tn̄ fortaſſe nō inepte dici q̄rens Donato non placeat puto lecta ligurionē voracē ſeu epulonē aut comedonē vt etiam ex medio igni: aut ex medio eū olle bulliētis educere ſeu decerpere cibū nō dubitaret adeo vētri deditus eē ita q̄ flāme vl' ardoris moleſtias perpeti nō reuereret dūmodo gule ſue inſeruiret. arbitror ergo te poſſe petere cibum e flamma q̄ induxeris quambe

id eſt ꝗ̄ ſuſceperis vel imperaueris tibi e pſuaſerio aſſentari.i.adulari verbis tuis huic militi. Thra.hic ſtomachus idignatio animo oſtēdit hac feſtinatiõe.ne.i.verū imꝰ.i.vadimꝰ:tā.i.nūc.q.d. ſatiſne eñctori ſumus ꝗ̄mor imus. Thra.prꝰ.i.anteꝗ̄ te comiter introducā.i.in domū ducam hos.ſ. eunuchū ⁊ ethiopiſſam:ſed in hac elocutione maſculinū pponderauit feminino ⁊ ſimul.i.⁊ etiā prius imperabo.i.precipiā que volo fieri.ſ.ſed potius ſuppriunt ꝗ̄ exprimat:poſtea.i.poſt illa facta que dixi facturū continuo.i.ilico ex eo vt ſequar ad cenam quam mihi apud te dare cupis. Thra.tedio affectꝰ miles in quit abeo.i.diſcedo:hinc.i.ex hoc loco tu gnato opperire i ſcdā imperatiui.i.expecta hãc thaidē. Par.non cõuenit.i.non bene quadrat.nō eſt bene cõſentaneū aut cõgruum imperatorē.i.eum ꝗ̄ milites ſub ſe habet ire.i.iter facere.vna.i.ſimul cum amica in via. Thra.quid.i.cur ego dicam tibi multa es ſimilis domini.i.ſimiles domino habes mores:dicimus enim ſimilis domini ⁊ ſimilis dño. Gna.ha ha he interiectio ridentis eſt ⁊ ſtulti effuſi in riſum qualis erat paſitus. Thra.quid.i.cur rides vel propter quā rē rides. Gna.rideo ſup.iſtud.i.propter iſtud..q.d.ppter tuū dictum quod mō.i.paulo ante dixiſti. Et.i.etiam illud dictum de rhodio.ſ.tute lepus es ⁊c.venit mihi in mentē.i.in memoriā.ſed thais exit.i.egreditur a domo ſua vt te ſequatur in domum tuam cenatura. Thra.abi.i.diſcede domū pcurre.i.ante nos curre vt omnia ſint parata domi. Gnato.fiat.non dixit faciā vel fiet ne videatur eius ſeruus. Sed fiat dixit tāꝗ̄ liber ipſe ſibi precipiat. Thais. O Pytia fac.i.da operā vt cures.i.cure habeas diligenter a. ſtudioſe ſi forte.i.ſi caſu aliꝗ̄ Chremes aduenerit.i.acceſſerit huc cures igit vt ores eū primū.i.in primis vt maneat me expectans:ſin.i. ſz ſi id.ſ.manere:nō ē cõmodū.i.vtile vel opportunum ei ores inꝗ̄ vt redeat:ſi nō põt fieri:vt ſcz redeat adducito ad me. Pythias ita faciā vt impe raſti. Thais.quid aliud volu:t dicere quod nunc non venit in mentem hoc mēte volutans ⁊ memoria repetens qḋ erat oblita inuento eo qḋ querebat erupit in hanc voculā hem.q.d.rediit in memoriam ⁊ quaſi aliquid indignationis illa vocula indicat qḋ indignet Thais fere illud eſſe oblitū nec imperaſſe curare diligēter iſtā virginē.i.diligenter curā habeatis huius virginis facite.i.efficite vt ſup.adſitis.i.pſētes ſitis domi:nec illinc vos moueatis. Thra.eamus ad cenam.ſ.i domū meam. Thais. Vos puelle ſup.ſcz.pediſſeque ſequimini me.

ſimilis es. Gna.ha ha he. Thra.qd rides? Gna. Iſthuc quod dixi modo, ⁊ illud de rhodio dictum in mētē venit.ſed thais exit. Thra.abi,pcurre,vt ſint domi parata. Gna.fiat. Th,diligēter Pythias fac cures,ſi chremes huc forte aduenerit,vt ores,primū vt maneat:ſi id non commodū eſt,vt redeat:ſi id nō poterit,ad me adducito. Py.ita faciam. Thais. Quid? quid aliud volui dicere? hem.curate iſtam diligēter virginem:domi adſitis facite. Thra.eamus. Tha.vos me ſequimini.

Chremes adoleſcens ruſticus.   Pythias ancilla.

Hec ſcena continet Chremetis probati adoleſcentuli ſuſpitionem de Thaidis erga ipſum amore:quem ſane ſubterfugere obnixe conatur.

Profecto ꝗ̄to magis magiſꝗ̄ cogito,nimirum dabit hec Thais mihi magnū malū:ita me video ab ea aſtute labefactarier. Jā tum cum primū iuſſit me ad ſe accerſier(roget quis,quid tibi cum illa? ne noram quidē)vbi veni. cauſam vt ibi manerē,repperit:ait rem diuinā feciſſe ⁊ rem ſeriam velle agere mecum. Jam tum erat ſuſpicio,dolo malo hec fieri omnia,ipſa accumbere mecū:mihi ſeſe dare,ſermonē querere.vbi friget,huc euaſit, ꝗ̄ pridē pater mihi ⁊ mater mortui eſſent:dico iādiu. Rus Sunii ecqḋ habeā,⁊ quā longe a mari.credo ei placere hoc:ſperat ſe a me auellere.poſtremo,ecqua inde parua periſſet ſoror:ecquis cū ea vna.quid habuiſſet,cū periit:ecquis eā poſſet noſcere. Hec cur quiritet? niſi illa forte,que olim periit paruula ſoror,hãc ſe in

Profecto quāto magis ⁊c. Hec perſona apud menādrum adoleſcētis eſt ruſtici cuius oratio eſt inconſequens ſz cõcedit ſe cum loquentibꝰ multa trāſcē dere que taciti intelligūt Chreme. pfecto id eſt certe qñ cogito.i.mente voluto magis magiſꝗ̄.i.intentius nimirum.i.certe vel ſine dubio inuenio ſup.vel intelligo quod ſup.hec Thais dabit mihi magnum malum his verbis intelligitur ſe ſentire paulatim labi in amorem meretricis quamuis inuitū ⁊ adhuc retinentem mentem. Nimirum dr quaſi nō mirum:interdum enim ni capitur pro nō. Ita id eſt eo pacto vel adeo video ideſt intelligo me labefactarier(paragoge eſt) id eſt perturbari cõmoueri ſuis illationibus malis ⁊ corrumpi cum prius mihi bona mens eſſet aſtute.i.callide ab ea Thaide. Jam tum. id eſt iam ex eo tempore quum.i.quando primum iuſſit.i.precepit vel voluit me accerſier.i.accerſi hoc eſt appellari vocari domum.i.ad domum ſuā quis.i.aliꝗ̄s roget.i.interroget qḋ tibi cū illa intercedit ſup. vel eſt quaſi dicat qḋ commerciū habes vel cõſuetudinis cum illa vel quid eges eius opera vel quid tibi eſt illo opus:ne quidem.i. ne etiam noram.id eſt noueram illā ſup.quaſi dicat non modo nihil mihi eſt cum illa ſed nec etiam quidem noueram cum iuſſit me accerſi ad ſe domum vbi.i.poſtꝗ̄ veni repperit cauſam.i. occaſionem vt manerem.i.remanerem ibi:id eſt domi ſue ait.i.dixit ſe feciſſe rem diuinā.i.velle ſe feciſſe ſacrificiū ſeu ſacrū:⁊ ait inꝗ̄ ſe velle agere. id eſt loqui ⁊ cõicare mecum rem ſeriam.i.magni ponderis non iocularium iam tunc ideſt iam ex eo tempore ſuſpicio.id eſt opinio et coniectura erat mihi: hec omnia fieri dolo malo id eſt mala calliditate:nam dolus malus vt Labeo ait dicitur omnis calliditas fallacia ⁊ machinatio ad circūueniēdū:fallendū:decipiendū ne alterū adhibitū;nec ſine cauſa dolus malus dici ſolet qm̄ veteres etiam dolum bonū dicebant ⁊ pro ſolertia hoc nomen accipiebant maxime ſi aduerſus hoſtem latronem ve quis machinatur. Dicitur autem vt vult Dona.vel a dolando.i. leuigādo:vel a ledēdo.nā dolus grece leſio dr latine:⁊ dolones telaquedā bellica ⁊ dolare lignū eſt fabri:id aſcia ſcindere:dicitur etiā dolus malus:quia eſt ⁊ bonus quo a medentibꝰ falli egros non decipi. Lucretius poeta teſtatur ipſa Thais accūbere.i.accumbebat ad epulas ſcz ſumendas mecum vel more epulantium iuxta me ſedebat:dare.i.dabat ſeſe.id eſt ſeipſam mihi qbꝰ ſignificat profuſa petulantia:querere.i.querebat ſermonē.q.d.inuitabat me ad reſpōdendū vt loquēdi materiā inueniret.vbi.i.qñ friget id ceſſat:nec ſuppetunt ei verba vt ſolebāt euaſit huc.id eſt in hec verba erupit ſiue huc peruenit ſiue eo pceſſit vt peteret ꝗ̄pridem.i.ꝗ̄tum temporis eſſet ex quo pater ⁊ mater eſſent mortui mihi.i.ad meum incommodū vel refert mihi an pater ⁊ mater quaſi dicat pater meus ⁊ mater mea dico.i.reſpōdeo iā diu parētes meos.ſcz eſſe mortuos:ipſa Thais ſperat id eſt credit ſe poſſe auellere

auellere.ſ.extorquere.obſtrahere a me tanꝗ pertinaciter retinēte hoc.ſ.⁊ qđ rus.i.quē fundū ſunꝗ habeaſ.⁊ quā.ſ.
ꝗtū longe.i.ꝓcul almari habeā illud:vel ſit.Sun:ū aūt eſt ꝓmontoriū Atheniēſiū ⁊ in eo rerū venaliū emporiū
eſt hic aūt ſunꝗ in gtō aduerb alr ponī recte pōt.credo.i.puto rus illud ſup.placere ei.i.Thaidi ⁊ propterea ita
de illo percontari poſtremo.i.tandem ſperat inꝗ ſe poſſe auellere hec.ſ.ꝗ ſequunt̄ vez in qua dic.i.in quo tēpore
perijſſet.i.perdita fuiſſet:⁊ quis perierat ſup.cū ea vel quis erat cū ea vna.i.ſimul.hoc eſt etiā ſperat poſſe auellere:quid habuiſſet.i.poſſediſſet eam.i.quādo perijt.i.perdita fuit:⁊ quis poſſet noſcere eā.id eſt agnoſcere:nam agnoſcimus vetera cognoſcimꝰ noua. Neſcio ſup.cur querīt.i.percōtetur hec.niſi forte illa paruula ſoror que olī perijt.i.propoīt.nitiē oſtēdere ſe eſſe hanc que eſt apd̄ thaidem intendere propue eſt crimē l aduerſariū iacere:vt audacia eſt mulierū ſup.i.qua ſunt audacia mulieres.Uerum.i.ſed ea ſoror ſi viuit eſt nata ſedecim annos.i.habet ſedecim annos.vel eſt etatis ſedecim annorū non eſt ſupple maior.i.maioris etatis.Thais eſt maiuſcula.i.paulo maior ꝗ̄ ego ſum. Maiuſculus maiuſcula maiuſculum.a maius eſt diminutiuum retinetq̄ priorīs ſtructuram ſimilē.oſtendit aūt Chremes vtrāq̄ eſſe puberē nam porro.i.poſtea:nā porro ſignificat ſz longe certe poſtea vltro Thais miſit orare ꝓ miſit ad me oradū vt venirē ad eā ſerio.q.d.pro ire ſeria vt primo predixerat.eſt aūt ſerio aduerbiū cuius contrariū eſt ioco.vel refer ſerio ad orare quaſi dicat miſit orare ſerio.i.cōſulto dedita opera omni ſemoto loco vt venirē ad te:aut dicat qđ vult pro velit aut ne.i.nō prohibentis eſt.ſit moleſta.i.non me moleſtia afficiat hercle non veniā tertio quod ſolet dici tertia vice.Heus heus aduerbium vocantis ⁊ hoc dicens pulſat ianuam.

tēdit eſſe,vt eſt audacia.verū ea.ſi viuit,annos nata ē
ſedecim,nō maior:Thais,ego quā ſuz,maiuſcula eſt.
Miſit porro orare vt venirem ſerio.aut dicat qđ volt,
aut moleſta ne ſiet:nō hercle veniam tertio.heus heꝰ.
Pythias.Hic quis eſt?Chre.Ego ſum Chremes.Pythias.o capitulum lepidiſſimū.Chre.dico ego mihi
inſidias fieri.Pythi.Thais maximo te orabat opere.
vt cras redires.Chre.rus eo.Pyth.fac amabo.Chre.
nō poſſum,inꝗ.Pyt.at apd̄ nos hic mane,dū redeat
ipſa.Chre.nihil minꝰ.Pyt.cur mi Chremes?Chr.malam in rem hinc ibis.Pyth.Si iſthuc ita certū eſt tibi,amabo vt illuc trāſeas,vbi illa eſt.Chre.eo.Py.abi
dorias,cito hunc deduce ad militem.

Antipho adoleſcens.

In hoc prologuio eſt inſinuatio illiꝰ perſone cui narraturus eſt Cherea que a ſe retro poſt ſcenā facta ſunt:hoc autez fit ꝓ eruſſimum populi gratia vt id auribus percipiat:quod poete honeſte oculis abijcere non potuit.

Heri aliquot adoleſcētuli coimꝰ in pyreo,
in hunc diem vt de ſymbolis eſſemus:chęream ei rei pręficimus:dati anuli,locꝰ,tempus conſtitutum eſt:Preterijt tempꝰ:quo
in loco dictū eſt,parati nihil eſt,homo ipſe nuſꝗ eſt:
neq̄ ſcio quid dicam,aut quid coniectem.nunc mihi
hoc negoti ceteri dedere,illum vt querā.idq̄ adeo viſam ſi domi eſt.Qui ſuaz hinc a Thaide exit?is eſt an
nō eſt?ipſus eſt.Quid hoc hominis,qui hic ornatus
eſt?Quid illud mali eſt?Nequeo ſatis mirari,neq̄ cō

Pythi.hoc audiēs Pythias dicit ecquis id eſt nunquid aliquis eſt hic qui oſtium pulſat.Chre.ego ſum Chre.Pythias.O capitulū.i.paruū caput diminutiuum factum blandimenti gratia lepidiſſimū.i.facetiſſimū vel iucundiſſimum quaſi cuius aduentus plurimum ſit optatus qđ indicat o accuſatiuo iunctū nominatiuo vel vocatiuo qm̄ capitulum illorum triū caſuū eſſe pōt.Chre.ego dico inſidias.i.ꝓditiones ⁊ fraudes circumētiōes fieri mihi.Pythias.Thais orabat te maximopere pro maximo opere.i.maxime vel ſingulariter vl̄ vehementer:vt redires cras.Chre.eo rus id eſt eo ad negociandum:⁊ operandum i agris.vt meus mos eſt:quia ſum ruſticus.Pythi.amabo amantis ⁊ blādientis eſt interiectio comicis valde familiaris.q.d.rogo te per amorē:fac qđ peto.ſ.cras redi.Chremes.inꝗ.i.dico tibi nō poſſum redire.Pythia.aut tu mane apud nos dū.i.quouſq̄ ipſa thais vel dn̄a redeat.Chremes:nihil minus faciam ſupp.quam quod maneam.Pythias.O mi Chremes cur nihil minus facies ⁊ intelligimus cum manu a Pythia tactum vel ꝓpterea quod vocatus ſit mi Chremes iraſcentem.ea propter ſubdit Chremes abi.i.diſcede hinc.i.a me in malā rem:quaſi in malam fortunā ⁊ qđ dici ſolet vade in febrim ꝗrtanam ꝗdam codices habēt ibis ꝗſi eā a ſe reijciēs dicat ibis in malā rem.Donatꝰ legit abis in malā rē vultq̄ hoc aduerbialiter dici.Pythia.ſi iſtud.ſ.nō redire eſt iā tibi certū.i.cōſtitutū:amabo ꝑticula blādiētis quaſi rogo te ꝑ amorē vt trāſeas.i.ꝑ eam breuē viā te trāſferas.illuc.i.in domū militis vbi illa thais eſt.dixit aūt tranſeas ⁊ nō eas vt breuē viam demonſtraret.Chre.eo.i.vado illuc.O Doria ſerua deducito hunc ad militem.i.ad domum militie vbi eſt Thais.

Aſcenſius.

PRofecto quāto magis magiſq̄ cogito ⁊c.Qr hic non ponit̄ a Donato principiū quarti actus neceſſarium eſt dicere Pythiā māſiſſe in ꝓſcenio.aut ſaltem Chremetē ingreſſum eſſe ꝓſcenium priuſꝗ pythias intro greſſa ſit.⁊ in ſequenti ſcena antiphonem in proſcenium veniſſe anteꝗ pythia diceſſerat.

HEri aliquot ⁊c.In hoc ꝓloquio inſinuatio cōſone eiꝰ eſt cui narraturꝰ eſt cherea ꝗ a ſe poſt.i.retro ſcenā facta ſunt.fit aūt hoc ꝓpter cā:vt ſpectator auribꝰ accipiat qđ ſubijcere oculis poeta non potuit.Heri aliquot adoleſcētuli coimꝰ.i.cōſenſimꝰ pepigimꝰ cōuenimꝰ:⁊ dr̄ coimꝰ ꝓ coiuimꝰ heri in pyreo.i.i vrbe atti ce regionis ꝗ erat portꝰ Atheniēſiū:cōſenſimus inꝗ in hūc diē:vt eſſemꝰ ab edo es.i.comederemus de ſymbolis quaſi de portionibꝰ collatis ab vno quoq̄ noſtrū quid aūt ſit ſymbolū ſatis abūde ſupꝰ dictū eſt pręfecimus.i.ꝓpoſuimꝰ chereā ei rei.ſ.vt eſſemꝰ de ſymbolis.qui.ſ.colligeret ſymbola collata a ſingulis anuli dati ſunt pro ſymbolis.qr deerāt pecunie vt nobiles adoleſcētes facere ſolēt deficiēte pecunia:locus cōſtitutꝰ et deſtinatus vbi cena parāda erat tēps erat cōſtitutū.i.determinatū tēps preterijt.i.lapſum eſt.nihil eſt paratum.nihil apparatus in eo loco ſup.in quo hoc dictū eſt.i.conſtitutum eſt cenam vel prandium fore.ipſe hō.i.cherea nuſꝗ eſt.i.nō apparet nuſꝗ offert̄ oculis.neq̄ ſcio quid dicā aut qđ cōiectē.i.ꝗd poſſim ꝯiectura cōſequi ⁊ cogitare.Nūc ceteri adoleſcētuli dederūt mihi hoc negotiū.i.hāc curā hāc ꝓuinciā vt ꝗrāilū.i.inueſtigē ibo ad eū viſam.i.videbo vel interdum ibo ad vidēdū ſi eſt domi.ſz ꝗſnā.i.ꝗs exit hic.i.ex hoc loco a Thaide.i.a domo Thaidis:id eſt.ſ.Cherea an non eſt ita volutat ſi Cherea necne quē videt deinde eo attentius ꝓſpecto confirmat.ipſus eſt

id eſt eſt ipſe.Cherea. Quid hoc hois eſt.i.quis hic hō eſt: ⁊ bene hoc hois.q.d.qui nōdū pubes eſt ſed ephebus iā a Thaide meretrice exit qd hic ornat⁹ eſt.i.cuiuſmodi eſt hic ornatus:q: hic eunuchi veſte indutus eſt qd illū mali eſt:q.ſ.timid⁹ egredit neqo ſatis mirari.i.tm mirari qn adhuc ſit mirādū neq poſſum ſup.cōijcere.i.coniectura ſatis gcipere qd ſit.n.ſi qcqd eſt.i.qcqd ſit mali,pcul hinc.i.lōge a me.q.d.ſibi totū nihil mihi. Libet id eſt velim primo ſciſcitari.i.inqrere tā.p nouū qd ſit.Sciſcitari ē occulta magis ⁊ ſecretiora mirari ac velle cognoſcere.

Nunquis ⁊c. In hac ſcena v̄ba geſtū vultuq; indicant exultis cui obuia perſona obijcit ſub cui⁹ occaſione ſpectatorib⁹ geſta narrabūt.Che. nunqs.i.nū quid aliqs ē hic apud me.ſ.q mihi cōprehenſos occurrat. Deinde nemine viſo ſubdit. nemo eſt nemo eſt nōqs ſequit me hic q me.ſ.per ſequat.poſtea nemine viſo ſubiūgit nemo homo eſt.i.nullus homo eſt nemo enim iunctum cū hōmo idem eſt quod nullus vt neminem vidi hominum.i.nullum. Deinde oſtendit ſe cupere ſummopere ſuū gaudiū alicui cōmunicare:ſed nemīnē interuenire videt cui narret. Ne.i.vtruz licet mihi iam.i.nunc erūpere.i.erpumere emittere manifeſtare pdere meū gaudium.qd cepi illis ſup poſitione cū.ſ.p eunucho ſui ſuppoſit⁹:vel ſi vis capere vt Dona.aut erūpere neutraliter p exire ⁊ ſic ſic aſtruc:l; ne iam hoc.i.meū gaudiū erū pe.i.exire pdire:elabi euadere mihi:id eſt a me manifeſtādo.ſ.alteri.Dicimus eū erūpit in hanc vocē ⁊ hec vox ex ei⁹ pectore erupit quaſi exiuit. Proh iuppiter vt ait Seruius.in.iij.eneid.iraſcētis exclamatio eſt profecto.i.procul dubio:nūc ē pus eſt cum.i.quando vel in quo tempore:⁊ tunc aduerbium ponitur pro nomine vt ſepe ſit poſſuz perpeti.i.ferre:me iterfici ne.i.vt nō hoc gaudium quod cepit contaminet.i.inquinet fedet vita mea aliqua egritudine.i.aliquo crimine ⁊ paſſione. Nam crimen eſt animi egritudo quemadmodum ⁊ omnis animi paſſio. Sed neminem video nūc interuenire.i.iterea venire:mihi.i.ad me curioſum id eſt minutiſſima queq; exquirente.n.a nimia enim cura curioſus dicitur quotiens plus diligenter q̄ oportet impendim⁹ reb⁹ vel noſtris vl alienis q.ſ.curioſus homo ſequat me. ⁊ que iam obtundat.i.mſtet repetat moleſtus et tedioſus ſit rogitādo:⁊ q inq̄ enecet.i.ſuis qōnibus quaſi me mori faciat vt vulgo dici ſolet cum aliquis eſt nimis tedioſus mori me cogis tedio: quaſi enecas:qui ergo enecet querēs ſubaudi qd geſtiam.i.quid motu corporis oſtendam.Nā geſtire proprie eſt ſenſum.i.ſententiam ⁊ cupiditatē corporis geſtu indicare quod magis brutorumeſt animalium.Vergili⁹.Et ſtudio incaſſum videas geſtire lauandi.Aut querens inquam.qd.i.cur ſim letus et quo.i.in quē locum pergam.i.iter p ſequar ⁊ dirigam vnde.i.a quo loco emergam.i.exeam erumpam ⁊ bene velati ex luſtris ⁊ inhoneſtis locis. Ciceroi petm.quidem emerſiſti luculenter queſo ex nature tue ſordibus querens inq̄ vbi nactus ſim.i.inuenerim hunc veſtitum.i.talem cultum eunuchi querens inq̄ quid queram mihi.i.quid mihi velim quod poſtulem que ſ rens inq̄ an ſim ſan⁹.i.mētis cōpos an ne.i.vel vtrū inſaniā.i.deſipiā ſim inſan⁹ ⁊ mēte capt⁹. Ant adibo eum.ſ. atq; inibo hāc gratiam ab eo.i.dabo illic hoc beneficiū quā.ſ.gratiā hoc eſt qd bñficiū video eū ſup.velle.q.d.offera.m me illi ⁊ interrogabo eū vt poſſit ſuū gaudiū erūpere qd habitur⁹ eſt bñficij loco. Grā eñ interdū capit p bñficio.vnde referre gratiā.i.bñficiū p̄ſare alio bñficio. Interdū gratia d̄t amicitia.vnde inire gratiā alicui.i.eſt mereri amicitiā eius preſtatiōe bñficioꝝ.⁊ ita gratia acquirit p grām.i.amicitia p bñficium. In hoc ergo gīam ab eo pro eius:hoc eſt merebor amicitiam eius hoc beneficium illi preſtando. Teren.autem ſepe amat ponere ab eo.p eius vt ſatis prius dictum eſt. O cherea repent antipho verba interrogationis.vt Cherea ſciat eum ſemper idem eſſe pñtem:quid eſt qd ſic geſtis.i.qd geſtu corporis oſtēdis:aut qd hic veſtit⁹ querit ſibi.i.quid ſibi vult ta le indumētū ſiue qd ſignificat quid eſt qd.i.propter qd ſis letus quid tibi vis.i.qd dici inepte ſolet.q.d.opoʒtetti.bi ſat s.ne.i.vtrum es ſatis ſan⁹.i.ſatis bone mentis:quid.i.cur aſpectas me.qd.i.cur taces. Chereas. O feſt⁹ dies hois.O homo feſt:d:ei.i.q eo cū feſt ⁊ letidici:vel q ſit tātus q̄tus eſt feſt⁹ dies. Poſſet.n.ā riteo dicta Cherea de ſeipſo. O feſtus dies hois vez mis.q.d. O dies mihi letus iſtius hominis aduentu mihi amici ⁊ admiratiue dictū eſt hoc vel exclamatiue:amice antipho ſalue.i.tu ſaluus. Nemo oim.i.nullus ex olb⁹ eſt quem ego nūc magis cuperē videre q̄ te antiphonē. Ant. queſo.i.rogo narra.i.recita qd iſtud qd.ſ.geſtis ⁊ qd letus es ⁊c. Cheres. Imo.i.ſed potius ego te obſecro.i.per ſacra rogo qd pl⁹ eſt q̄ queſo.hercle.i.per herculē interueniet ſed audiū vt audias.i.auſcultes dicta mea. Noſtin.i.cognoſcis ne hanc meretricem quam frater Phedria amat. Antip. Nempe.i.certe noui vt opinor: amatm ſ Thaide Cherea.iſtā ipſaz.i.iſtā.n.et amat.ſ. Antip. ſic.i.eo modo cōmemineram.i.recordabar ⁊ memoria tenebā. Cher.hodie queda virgo eſt data ei dono. Antip.qd.i. quare ego nūc predicē.i.narrem aut laudem.i.cōmendē tibi faciē.i.formē ⁊ ſpeciē eius ſeu figurā. Predicamus res vt ſunt dicit Donatus,laudamus vero cum extollim⁹ vel predicam⁹ voce:laudamus argumētis. Quid ergo tibi predicē cum

ijcere:niſi quidquid eſt.Procul hinc libet pri⁹ qd ſit, ſciſcitari.

Cherea. Antipho.

Hic parmeno gloriat Cheream eunucho ſubornaſſe ita vt virginē preter ſumptā ⁊ diſpendiū poti⁹ ſit. Deinde meretris eſt ingenia et ſordeo cōmemorat quare pythia quam nō adeſſe percipit ſatis cōmotam magis irritat.

Nunquis hic eſt?nemo eſt.Nunqs hic me ſequit?nemo homo eſt.iā ne erūpere hoc licet mihi gaudium?Proh iuppiter,nūc eſt profecto,interfici cum perpeti me poſſum, ne hoc gaudium contaminet vita egritudine aliqua. Sed neminem curioſum interuenire nunc mihi,qui me ſequat:quoquo eam rogitando obtundat,enecet: quid geſtiam,aut quid letus ſim,quo pergam, vnde emergam,vbi ſiem veſtitum hunc nactus:quid mihi queram,ſan⁹ ſim,an ne inſaniā. Antip. Adibo:atq; ab eo gratiam hanc,quam video velle,inibo. Cherea,qd eſt quod ſic geſtis?quid ve ſibi hic veſtitus querit?qd eſt quod letus ſis?quid tibi vis?ſatin ſan⁹?qd me aſpectas?quid taces? Cherea. O feſtus dies hominis:amice ſalue:nemo eſt omnium,quem ego magis nunc cuperem,q̄ te. Antiph.narra iſthuc queſo quid ſiet. Cherea,imo ego te obſecro hercle vt audias. Noſtin hanc quā amat frater? Antipho.noui:Nempe opinor Thaidem. Chere.iſtā ipſam. Ant.ſic cōmemineram. Che.quedam hodie eſt ei dono data virgo.qd ego ei⁹ tibi nūc faciē predicem,aut laudē Antipho,cum ipſum me noris,q̄ elegans formarū ſpectator ſiem?in hoc cōmo

notis.i.nouerio hoc eſt cognoſcas quā.i.quātū ſim elegās.i.aptus accōmodat⁹ ad eligendas formas ſpectator.ſ. probator formarū.i.facierū cōmot⁹ ſum.i.allect⁹ p̄mo aſpectu et p̄mo motu intraſit me titillatio forme eius ſeu inclitat⁹ ſuꝫ in hac ſcꝫ virgine.Antipho.ain.i.ais ne tu Cherea te eſſe cōmotū in illa ꝛ eā eſſe tanta forma.Cherea. ſcio ꝙ dices eā eſſe p̄mā.i.p̄ſtātiſſimā forma ꝛ vincētem ceteras ſi videris eam.quid multa verba inculco.ſ.vel quid plura vel q̄d verbis opus eſt que verba poni ſolent vbi qđ p̄cipuū eſt venit ſub.intelligendū.Cepi amare poſt.ſ. cōmotionē meā in ea:p̄mo eī cōmouemur deīn de amamus forte fortuna.i.caſu quodā vt dicis ſo let aduerbiū euent⁹:quidā eunuchus erat domi fratris quē eunuchum frater mercat⁹ fuerat.i. emerat Thaidi.i.ꝓpter Thaidē:neqꝫ tū.i.tūc is eunuchus deductus erat ad eā Thaideꝫ.Ibi.i. tunc Parmeno ſeru⁹ ſubmonuit.i.leniter ꝛ latēter monuit me aliq̄d ſupp.techne ſeu artꝫ et verſutie qđ ego arripui.i.celeriter ipſo inſtito rapui ꝛ mi hi vēdicaui.Antip.q̄d eſt.Che.ſis tacit⁹.i.noli in terrumpere ſermonē audies citius hoc dictuꝫ eſt corripiendo Antiphonē qui ſermonē interrupe rat.Subiungit deinde ſm ſu ordinē.Submonuit inq̄ me vt mutem veſtem cū illo eunucho ꝛ vt iu beā.i.precipiā ſeruo Parmenonē me deducier.i. deduci ꝑ paragogē illuc.i.ad Thaidem ꝓ illo.i. illi⁹ loco.Antipho.pro eunucho.i.loco eunuchi. Cherea.ſic eſt.Antipho.quid tandē.ibi tādē ha bet vrgēs q̄ddā ꝛ accelerans:quid ergo ꝯmodi: id eſt quid vtilitatis caperes ex ea.i.ex ea dedu ctiōe.Cherea.rogas.i.iq̄rīs viderē.i.delectarer eius aſpectu audirē ei⁹ blādos ſmones eſſeꝫ.i. verſarer vna.i.ſimul qua cū.i.cum qua puella cu piebam eſſe.O Antipho num.i.nūq̄d.q.d.nō eſt parua cauſa aut parua ratio quare cuperem de ducier tradit⁹ ſum mulieri.ſ.Thaidi.Ilo.id eſt ſꝫ ilico.i.ꝯtinuo:vbi.i.cum accepit me illa leta.i.ga uiſa deducit me domū ad ſe.i.quod vulgo dr̄:ſed nō recte penes ſe:nā ad ſe:hic illud ſignificat cō mēdat.i.tradit mihi.i.fidei mee ꝟginē.ſ.puellā Antipho.cui cōmendat virginem ſup.ne.i.viruꝫ tibi.Cherea:mihi cōmendat inq̄.Antipho.tamē ſatis tuto.i.ſatis ſine periculo tibi committit eā. quaſi dicat periculoſiſſime.ꝛ hoc per ironiā dicit vel ſatꝫ tuto dicit cū null⁹ te p̄ſente ſit acceſſu rus al.ue preſertim cum illius ſis ſatis futur⁹ ſo litus.Cherea edicit id eſt iubet nam edicim⁹.i.iu bemus ꝛ iure dicimus.Edicta enim imperatoris ſunt nequiſq̄ vir.i.aliq̄s vir adeat.i.ingrediat ad eam puellā ꝛ imperat mihi.ſ.Thais poſtq̄ iuſſit oib⁹ mihi precipue iperauit:ne abſcedā.i.diſce dam ab ea impat inq̄ mihi vt maneā.i.remaneaꝫ perſeuerē in eo loco ſol⁹ cū ſola.Annuo.i.quodā ſigno oſtēdo me velle intuēs.i.aſpiciens modeſte cū bono mō terrā.An.miſer eras ſup.vt pote do no dor⁹ ꝛ ſuies meretricꝫ.Cherea.inq̄t thais ego eo hic.i.ex eo loco ad cenā cū milite:abducit ſe cū ācillas:pauce puelle nouitie adhuc noue ꝛ ru des ꝛ impitie q̄ eſſent circū illā.ſ.virginē ſuādeꝫ manent.i.remanēt.Cōtinuo.i.ilico hec pro he vt in phormione hec illeerāt adornāt.i.apparēt vt lauet.i.balnea ſubeat adhortor ſuadeo vt ꝓpere tur id celerit̄ fiat talis apparatio vł vt alij codi ces habēt vt ꝓperēt ſcꝫ puelle.dū.i.q̄diu appa ratur.i.fit apparatus ille ad lauādum ꝛ apparā

tus ſum.Antip.Ain tu? Che.Primam dices ſcio,ſi vi deris.Quid multa verba?amare cepi.forte fortuna do mi erat quidaꝫ eunuchus,quem mercatus fuerat fra ter Thaidi,neqꝫ is deductus etiam tum ad eam:Sub monuit me Par.ibi ſeru⁹,quod ego arripui.Antiph. quid id eſt?Cher.tacitus citius audies.vt veſtem cuꝫ eo mutem,et pro illo iubeā me illuc ducier.Anti.Pro eunucho?Che.ſic eſt.Anti.quid ex ea re tandem vt ca peres commodi?Che.Rogas?viderem,audireꝫ,eſſeꝫ vna quacum cupiebaꝫ Antipho.nuꝫ parua cauſa,aut parua ratio eſt?traditus ſuꝫ mulieri.Illa ilico vbi me accepit,leta vero ad ſe abducit domuꝫ.commēdat vir ginēꝫ.Antipho.Cui?tibi ne?Che.mihi.Antip.ſatꝫ tu to tamen.Che.Edicit,ne vir quiſq̄ ad eaꝫ adeat:ꝛ mi hi ne abſcedam,imperat:In interiori parte vt maneā ſolus cum ſola.adnuo,terraꝫ intuēs modeſte.Antip. Miſer.Che.Ego,inquit,ad cenaꝫ hinc eo:abducit ſe cum ancillas:pauce,que circum illam eſſent,manent, nouitie puelle:Cōtinuo hec adornāt,vt lauet:adhor tor properent.Duꝫ apparatur,virgo in cōclaui ſedet, ſuſpectans tabulam quandam pictaꝫ,vbi inerat pictu ra hec,Iouem quo pacto danae miſiſſe aiunt quōdaꝫ in gremium imbrem aureū.Egomet quoqꝫ id ſpecta re cepi.ꝛ quia conſimilem luſerat iam olim ille luduꝫ, impendio magis animus gaudebat mihi,deum ſeſe in hominem cōuertiſſe,atque per alienas tegulas ve niſſe clanculum,per impluuium fucum factum mulie ri.At quem deum?qui templa celi ſumma ſonitu con cutit.ego homuncio hoc non facerem?ego illud vero ita feci,ac lubens.Dum hec mecum reputo,accerſi tur lauatum interea virgo.it,lauit,redit:Deinde il lam in lecto ille collocant.Sto expectans,ſi quid mi hi imperent:Venit vna,heus tu,inq̄t,dore,cape hoc

tur dictum eſt imperſonaliter virgo ſedet pro ſedebat in conclaui.i.in loco ſecretiori domus.Eſt eīm cōclaue ſepa ratior locus in interioribus tectis vel qđ intra in eum locum multa loca ꝛ cubicula clauſa ſint adherētia triclinio ſuſpectans.i.ſurſum vel ſurſum aſpiciēs quādā tabulā pictā vbi.i.in qua tabula hec pictura inerat:quo pacto.i.q̄ modo aiunt poete.ſ.ꝛ bene aiunt qꝛ fabula eſt iouem miſiſſe quondam.i.iam pridem olim imbreꝫ aureū.i.habētem aureas guttas in gremium dane illi⁹ puelle.Nam dane potius eſt datiuus q̄ genitiuus:niſi latina inflexione de clinetur ꝛ tunc eſſet bene genitiuus quoqꝫ.i.etiā egomet cepi ſpectare id.ſ.tabulam pictaꝫ.Et qꝛ ille iuppiter iam olim.i.iampridē luſerat ludū conſimilē qualē ludere conabar veꝫ ſuum facere mulieri impendio:magis.i.multo anim⁹ gaudebat mihi deū.i.iouem cōuertiſſe.i.mutaſſe.ſeſe.i.ſeipm in hoieꝫ.atqꝫ veniſſe clāculū.i.ſecreto.latēter aduerbiū eſt:in alienas tegulas.i.in tecta aliena:qđ furi ſoli aptū erat ꝑ impluuiū.Uarro ait impluuiū eſſe id qđ relictuꝫ erat in me dio tecti vt lucē caperet deorſum quo impluebat dictū ſic impluuium a pluuia.Aſconius etiam dicit impluuiuꝫ eſſe locū ſine tecto in edibus quo implueret imber in domū poſſit.Ueniſſe ergo per impluuiū factū .i.vt facere p̄mū ſupinū:fucum.i.inſidias fraudē furum aſtutiam mulieri pro femine.At.i.ſed quē deum animus inq̄ gaudebat te conuertiſſe.Interrogat deinde r̄ndet illum ſup.qui cōcutit templa celi.i.loca cōſecrata deo.Et vt varro interpretatur:tēpla.i.atria celi ſeu alta tecta tonantis:qui ergo ꝯcutit ſumma tēpla.i.ſublimia atria celi

ſonitu videlicet tonitruum. Hoc autem ex Ennio deductū eſt de induſtria non errore aliquo. Ego Cherea homuncio.i.quaſi qui non ſum homo in comparatione eius non facerem.i.non efficerē hecque fecit:ſcʒ vero.i.ſed feci:ita vt ipſe ac libens.i.cū magna libidine ⁊ appetitu interea dū repeto.i.cōſidero hec predicta mecū.i.apud me acceritur virgo:ſcʒ.i.aduocat ab ancillis it vadit ad eas lauit in balneo ſcʒ rediit reuerſa eſt vbi ego eraʒ. Deinde ille ancille collocarūt:id eſt diſpoſuerunt (quod verbum aſcribitur pronubis) eam puellam in lecto. ſto.i.erectus ſum non ſedens expectans ſi quid imperēt mihi ipſe domine puelle. Donatus legit ſpectans.i.deſiderans: vt aſpiciēs vna ex illis puellis. venit inq̄t.id eſt dixit heus aduerbium vocantis voce nomē eunuchi cape hoc flabellum:id eſt hoc inſtrumentum aptum aut ad ventilandum:id eſt ventuʒ faciendum: aut ad abigendas muſcas. Dicitur eniʒ a flo flas. vel eſt diminutiuum a flabruʒ flabri.qđ a flādo ſic nominať. Et facito huic:ſcʒ puelle ventulum:id eſt paruum vētū:ſic.i.hoc pacto vt tibi oſtendo dum.i.quādiu lauamus vbi.i.quando lauerimus nos lauato ſi voles. Accipio flabellū triſtis:id eſt vultu ſeuero et quaſi meſto. An equidē.i.certe. tum.i.tunc vellem nimiuʒ.i.valde ceperā videre: iſtud per contempum dixit os tuū:id eſt tuam faciem impudens.i.inuerecūdum nimium: inquā vellē videre: qui.i.qualis eſſet ſtat⁹ tuus: id eſt tuus habitus ⁊ modus te habendi te tātuʒ aſinum.i.te qui es tam magnus aſinus: ⁊ hoc per contemptum dicit: cum illud officium et miniſterium ſit delicatorum et paruorum ſeruorū. Vellē ergo videre te tam magnum aſinuʒ tenere flabellū: quaſi dicat operepretiū fuiſſe videre te tā magnum aſinum facere miniſteriuʒ paruorum ⁊ delicatorum ſeruorum. Ita enim loqui fere ſolem⁹ cum videmus aliquem magnum adhuc puerilia opera exercere. Che. vix puella ſupple ē elocuta:id eſt effata hec q̄ dixi omnes proruūt ſeſe foras.i.omnes ſimul cuʒ impetu ſe conferūt foras. Ubi vero neutrali ꝑ actiuo eſt vſus: abeūt:id eſt diſcedūt lauatū perſtrepunt:id eſt magnū ſtrepitum faciunt pedibus manibus vocibus confuſis. Ita.i.eo modo vt.i.quēadmodū fit. vbi.i.quādo vel in quo loco domini abſunt.i.non ſunt preſentes. Interea.i.dū perſtrepunt ſomn⁹ opprimit.i.occupat virginem cui vētulū faciebā. Ego aſpecto limis. ſi inflectať hic ⁊ hec limis et hoc lime: tūc eſt ſenſus. ego limis:id ē ego trāſuerſus. Unā limen dicitur quod ingredientibus et exeuntib⁹ trāſuerſum eſt. Si vero inflectatur limus lima limum. tūc eſt ſenſus. ego aſpecto limis oculis ſupple:id eſt oblique intuētibus. Nā limi obliqui dicuntur generaliter: proprie tamen de oculis illō vocabulum dicitur. Cum antē homines diſſimulant ſe videre qđ vident: ⁊ nō recta facie: ſed trāſuerſa intuētur limes dicūtur aſpicere ego inquā aſpecto limis oculis.i.oblique intuētibus: ſic.id eſt hoc modo: vt oſtēdo clanculum id eſt ſecreto. per flabellum::id eſt per ventilatoriuʒ: vt ita dicā. Et ſimul.i.etiaʒ circūſpecto.i.circūluſtro oculis alia. ſati.i.vtrū ſint ſatiʒ: explorata.i.certa video omnia eſſe explorata inquā: obdo.i.oppono q̄ſi contra do peſſulum.id eſt repaguluʒ obicē.id eſt illud ſcilicet ligneū vel ferreū: quo ex ſteriori domo clauditur oſtiuʒ. Diciturq; a pello pellis. obdo inquit peſſulum oſtio: vt ſcʒ amoueret ⁊ arceret auxilium virginis. An. quid tuʒ.i.deinde ſecutum eſt. Che. quid tum fatue.i.o fatue queris qđ tum ſit ſecutum. An. fateor me eſſe fatuum q̄ querim. Che. an.i.vtrum amitterem.i.amittere debebam: vel putas q̄ amitterem occaſionem.i.opportunitatē oſtētatā.i.oblatā: mihi tā breuē.i.tā parū duraturā tā optatā tā inſperatā.i.tam preter ſpē mihi oblatam. Pol.i.per pollucem ego eſſem vere is qui aſſimulabar.i.fingebar.i.ego eſſeʒ vere eunuch⁹ q̄ videbar eſſe cū nō eſſeʒ. An. hercle.i.ꝑ herculē ſane.i.certe ē ſup. ita. vt dicis. Sʒ interiʒ.i.iterea qđ eſt actū de ſymbolis.i.de pecunijs vel anulis collatis ad prādiū. Che. paratū eſt.i.prādiū eſt apparatū vel forſitā iperſonalr ſumi poſſet. An. es frugi.i.vtilis ⁊ neceſſari⁹ vt fruges ſunt hūano gňi. Frugi ē ergo in q̄ eſt aliqđ quo fruamur.i.vtamur. Ubi eſt patū inq̄ domi.i.vtrū domi. Che. imo.i.ſed apud libertū.i.manumiſſum diſcū.i.ſic notatū paratū eſt ſup. inq̄. An. eſt perlōge.i.valde lōge. Che. ſʒ ꝓperem⁹.i.ambulem⁹: ait Do. vel feſtinem⁹ tāto oci⁹.i.veloci⁹. An. muta veſtē.i.depone illā ⁊ ſume aliā. Che. vbi mutē.i.vbi poſſiʒ mutare vel neſcio ſup. vbi mutē perij.i.ꝑdit⁹ ſum: nā exulo.i.ꝓpe iā ſuʒ eiect⁹ a domo p̄ria nā exulat q̄s de loco ⁊ a quo eiect⁹ ē et

flabellū, ⁊ ventulum huic ſic facito, duʒ lauamur: vbi nos lauerimus, ſi voles, lauato. accipio triſtis. An. tuʒ equidē iſthuc os tuuʒ impudēs videre nimiū vellem q̄ eēt ſtat⁹, flabellū tenere te aſinū tm̄. Che. vix eloquuta ē hoc, foras ſimul oēs proruūt ſe: abeunt lauatū: perſtrepūt, ita vt fit, domini vbi abſunt. interea ſomnus virgineʒ opprimit: Ego limis aſpecto ſic per flabellū clanculum, et ſimul alia circumſpecto, ſatin explorata ſint. Video eſſe. peſſulum oſtio obdo. Antip. quid tū? Che. quid tum? fatue. An. fateor. Che. An ego occaſionem mihi oſtentatam, tam breuem, tam optatam, taʒ inſperatam amitterē? tum pol ego is eſſem vere, q̄ aſſimulabar. An. ſane hercle vt dicis: Sed interiʒ de ſymbolis quid actū eſt? Che. Paratum eſt. Anti. frugi es. vbi? domin? Che. imo apud libertum diſcum. Ant. per longe eſt. Cher. ſed tāto ocius properemus. An. Muta veſtem. Che. vbi mutem? perij: nā domo exulo: nūc metuo fratrem, ne intus ſit: porro auteʒ, pater ne rure redierit iam. Anti. eamus ad me, ibi proximum ē vbi mutes. Che. recte dicis, eam⁹, ⁊ de iſthac ſimul quo pacto porro poſſim potiri, cōſiliū volo capere. vna tecū. Ant. fiat.

Quartus actus. Dorias ancilla.

Hic doriam introducit q̄ terribilē credat militem vt eo magis vnus poſtea ridiculuſq; eſſe poſſit: tam quid poſt cenam.i. in conuiuio militis geſtū ſit ancilla demōſtrat. e quibus profecto ea que in proſcenio gerantur agnoſcere poterimus.

ITa me dij bene amēt, q̄tū ego illū vidi, nō nihil timeo miſera, nequā ille hodie inſan⁹ turbam faciat, aut vim thaidi. Naʒ poſtq̄ iſte aduenit chremes adoleſcens frater virginis, militē rogat, vt illū admitti iubeat: ille cōtinuo iraſci, neq; negare audere: Thais porro iſtare, vt hominē inuitet. id faciebat retinēdi illi⁹ cauſa: q: illa q̄ cupiebat de ſorore eius indicare, ad eā rē tēpus nō erat. inuita triſtis: manſit ibi: illa cum illo ſermoneʒ occipit. miles vero ſibi putare adductū ante oculos emulum, vo

in loco in quo exiliū illi aſſignatū eſt. nūc metuo.i. vereor ne frater.ſ. phe. ſit it⁹. porro.i. deinde metuo inq̄ ne pꝯ iā redierit rure.i. ex agris. An. eamus ad me.i. q̄ barbare dr̄ penes me vel apud me. cū nec penes nec apud ſe q̄ poſſint verba motū ſignātia::biapud me primū eſt domiciliū ſup. vbi.i. in quo mutes.i. mutare poſſis: vt primum in neutro genere ſume.i. res proxima eſt.ſ. dom⁹ mea vbi mutes. Che. dicis recte.i. bene dicis eam⁹ ad te.i. ⁊ ſimul i. etiam volo capere conſiliū.i. volo deliberare conſtituere vna tecū de iſthac puella quo pacto.i. qua poſſim potiri ea.ſ. tāq̄ re optata porro.i. poſtea deinceps. An. fiat.i. efficiatur vt vis.

luit facere contra huic egre: heus, inquit, puer, Pamphilā acceſſe, vt delectet hic nos. illa exclamat, Minime gētium: in conuiuium illā? miles tēdere inde ad iurgiū: Interea aurū ſibi clam mulieri demit: dat mihi vt auferā: hoc eſt ſigni, vbi primuʒ poterit, ſe illinc ſubducet ſcio.

Quartus actus. Phedria.

Ratiocinantem ⁊ cogitabundum Phedriam inducit ſecum reputantem quid incommodi perpetief intercepti amoris ſi tantū biduū ruri permanſerit. Sed vicit amor eaq̄ gr̄a importune in vrbem reuerſus fingit vt iurgium militis tollatur.

Dum rus eo, cepi egomet mecū inter vias. ita vt fit, vbi quid in aīo eſt moleſtie, aliam rem ex alia cogitare: ⁊ ea oīa in peiorē partē. quid opus eſt verbis? Dū hec puto: preterij imprudens villā: longe iā abierā: cū ſenſi, redeo rurſum, male vero me habens: Ubi ad ipſum veni diuerticulū, cōſtiti: occepi mecū cogitare: hem biduum hic manēdū ē ſoli ſine illa? qd tū poſtea? nihil eſt. qd? nihil? ſi nō tangēdi copia eſt, eho, ne vidēdi qdē erit? ſi illud nō licet, ſaltē hoc licebit: Certe extrema linea amare, aut nihil eſt. Uillam preterco ſciēs. Sed quid hoc eſt, q̄ timida ſubito egreditur Pythias?

Aſcenſius.

Unde hic eſt ⁊c. Meli⁹ legas cū Don. Nec hoc gaudiū cōtaminet vita egritudine aliq̄ q̄ vita ⁊ vita ſit ſuppoſitum. Nā viuēdo diu multa incōmoda pati ſolem⁹. Un̄ Flacc⁹ i arte. Multa ferūt anni veniētes cōmoda ſecū. Multa recedentes adimūt. Hinc Maro in buc. Olycida viat per ne nimius ⁊c.i. diu viuēdo. ⁊ in eodē Oia fert etas, omnium quoq̄. Nouitie puelle. Nouitij ⁊ nouitie proprie ſunt ſerue ⁊ ſerui pauloante venundati. Quo pacto Daue triſſyllabum eſt. Hora. in carminibus. In clauſam donatē turris ahena. Hūc aūt locū damnat in de ciuitate dei Auguſ. Quia morum deprauatiuus eſt quiʒ doceat a dījs peccandi exempluʒ ſumere. Unde Plinius dicit lib. ij. naturalis hiſtorie. Proxime accedere ad dementiā iter deos ſtatuere cōiugia aut adulteria picture tamen ⁊ fabule id predicabant priuſquā aūt a proſcenio penitus decedūt ingreſſa eſt Dorias: q̄ remota finitur tertius actus.

Ta me ⁊c. Queſita eſt hic pſona q̄ et terribileʒ credat militē: ⁊ ſimul demōſtrat quid poſt cenā geſtū ſit i cōuiuio militis. Dorias dīj ita ament me. iurāſ eſt dictū. q. d. ita amer a dījs vt dictura ſuʒ: verū q̄ rē vidi.i. cognoui illū militē nō ſ hil.i. aliquaten⁹ ſiue aliquātuluʒ ego miſera.i. dolore afflicta et timore timeo ne quam.i. q̄ aliquā turbā.i. turbationeʒ tumultū ille inſanus.ſ. miles faciat.i. moueat hodie: aut timeo inquā faciat aliquam vim.i. violentiā Thaidi. Nam poſtquā iſte Chremes adulescens iuuenis frater virginis aduenit ad domū militis Thais rogat militē vt miles iubeat illū.ſ. Chremetē admitti.i. introduci in domū ⁊ recipi. Continuo id eſt ilico ille miles iraſci cepit ſup. vel iraſci pro iraſcebat: neq̄ audere.i. audebat negare.i. renuere q̄ Chremes introduceret preſertim poſcente amaſia. porro.i. deinde vel poſtea Thais inſtare.i. inſtabat hoc eſt vrgebat aſſiduis precibus vt inuitet.i. alliciat ad diſcumbendum hominem.ſ. Chremetem. Thais faciebat.i. precabaf vt inuitaret miles eum cauſa retinendi illius.i. retinendi illū Chremetem: q̄r nō erat tempeſtiuum ⁊ oportunum adeā rem quam parabat.ſ. indicare.i. ſignificare oſtendere de ſorore Chremetis illa que cupiebat indicare inq̄ miles ſup. inuitas Chremetē triſtis.i. inuit⁹ non libens. Chremes manſit ibi.i. remoratus eſt: remāſit nō receſſit illa.ſ. thais ilico.i. ſtatim occipit.i. incipit ſermonē.i. colloquiū cū illo. vero.i. ſed miles putare.i. putabat emulū.i. eiuſdē rei ſtudioſum hoc eſt riualē adductū.i. adhibitū ſibi añ oculos cōtra.i. in oppoſitum miles voluit facere egre.i. moleſte huic thaidi indt ipſe miles heus vocātis eſt acceſſe.i. fac venire vel vade ad vocādū: aut voca Pāphilā.i. virginē quā dono dederat vt delectet hic nos fidib⁹.ſ. canēdo q̄ hec thais nonfacit. Illa thais exclamat minime gētium.i. nequaq̄ gētiū terrar̄ loci locor̄ tp̄is ſepe ponunf vbi ad ſignificationem nihil faciūt: ſʒ dūtaxat ad vocalitatē vt nuſq̄ terrarū nuſq̄ gētiū. vbiuis loci: ſʒ hoc magis mirū eſt minime gentium q̄ nuſq̄ gētiū: pōt itaq̄ eſſe diſtinctio hic minime gētiū.i. nequaq̄ acceſſaf.ſ. Velde ſubdaf acceſſes ſup. illam puellam in cōuiuium. q. d. es ſatis fatuus vt velis acceſſere eam in conuiuio hoc interrogando: vel pōt intelligi continue ⁊ affirmatiue minime gētiū.i. nequaq̄ acceſſes ſup. illā in cōuiuiū q̄r vetʒ phibebo. Miles tendere.i. pertinaciter cōtendebat vt puer eam acceſſet. inde.i. deinde vētū eſt ſup. ad iurgiū.i. ad rixā ⁊ obiurgationē iterea mulier thais demit ſibi clam.i. amouet a ſe ⁊ tradit mihi aurū ne amittat aurū q̄ tenebat aut vt eſſet ad rixam expeditior vel ad fugam dat.i. tradit mihi: vt auferā.i. aſportē hoc eſt ſigni.i. hoc eſt ſignū ⁊ coniectura ⁊ vñ ſup. ſcio q̄ ſupp. ſubducet ſe.i. clā ſe ſubtrahet illinc.i. ex domo militis vbi primum.i. cū primū poterit ſe ſubducere. ſcʒ.

Dum rus eo ⁊c. Hic nūc cā narraf cur ſtati vrbē redeat Phedria q̄ diſceſſerat abſutur⁹ biduū ad tollēdum iurgiū militis: ſed importune redit. verū erat ipſe reuocādi Phedriā i ſcenā poſtq̄ facta ſunt oia q̄ illius abſentiam deſiderabāt. Phe. Phedria ſolus loquitur. cū eo rus egomet cepi.i. incepi cogitare mecū.i. mēte volutare inter vias.i. interdum vel in ipſis vījs aliam rem ex alia.i. nunc vnam rem nunc aliam vt etiam Cicero ad petum. Me quotidie aliud ex alio impedit.i. aliud poſt aliud. Et Uerg. Nos alia ex alījs in facta vocamur ita vt fit.i. quemadmodum fieri ſolet. vbi.i. cum quid.i. aliquid moleſtie.i. diſplicentie: vt ita loquar eſt in animo ⁊ cepi inq̄ cogitare ea oia in partē peiorē.i. deteriorem quid eſt opus verbis.i. qd attinet plura dicere poſt dictum quid nūc ſubiungā: dū.i. quādiu puto.i. exiſtimo ſiue reputo hec. ⁊ eſt aphereſis puto pro reputo. Putam⁹ autem inſtantia. reputamus preterita ego p̄terij.i. p̄tergreſſus ſum imprudēs.i. per imprudētiā nō cōſiderans viā quam pertranſibā: preterij ego villā.i. domū agreſtē quo ibam iā abieram.i. pertrāſiuerā lōge.i. procul illā villā cū ſenſi i. percepi redeo rurſum.i. reuertor: ⁊ eſt tātologia: vo.i. ſed male habēs: me.i. male ſan⁹: q̄r ſano vexat⁹ amore vbi i. poſtq̄ veni ad ipſum diuerticulū.i. ad ſemitā qua de via diuertif ac deflectif. Nā diuerticulū vt ait Donat⁹. eſt vbi iter de via flectitur: ⁊ proprie diuerticula ſunt in via domicilia a q̄ de itinere diuertendum ſit. Conſtiti.i. reſtiti

illic ⁊ ſtri gradū cogitabūd⁹ tot⁹ cepi cogitare mecū.i.apō meſequētia. Hē iteriectio labo:ātis animi manendum eſt.i.op3 manere:hic.i.i hac villa biduū.i.ſpatio duoꝝ dierum. Manēdū ē mihi ſup.ſoli ſine illa.ſ.thaide hic ꝗſi in loco triſti ⁊ biduū qđ tps logū putaẜ amanti. Deinde itermiſcet conſiliū ſane mētis:quid tū poſtea.i.quid inde ſequetur ſi biduū manēdū ſit. Nihil eſt manere.ſ.biduū:deinde reſurgens amor incitat eū:vt dicat quid nihil.i.quo dicis nihil eſſe biduū abeſſe ſi nō eſt copia.i.facultas tangēdi. Cho ridicule additū quaſi nō ſecū loquatur. ne quidem i.nec etiam copia in.ꝑ videndi erit ſi illud non l3.i.pmittatur hoc eſt tāgere ſaltē hoc licebit.ſ.videre certe.i.pfecto extrema linea poſtiue dictum.i.quod.ſ.videre eſt linea extrema in amore quattuor he inſant linee in amore. Prima viſus.ſecunda tactus.tertia oſculū quarta op⁹. linee ergo extreme ſunt viſus ⁊ opus niſi dicatur extrema linea quēadmodum dr longis lineis qđ fieri.i.de lōginq̄ amare.i.amore frui.ideo amore impellor ad repetēdā vrbē. S3 qđ hoc ē. his verbis perſona in ſenā veniēs ⁊ locutura deſcribitur.⁊ timida:ſed quid hoc eſt.i.qđ de hoc ſibi vult ꝙ Pyt.egrediẜ.i.exit ſubito.timida.i.cōmota egro animo ac turbata. Aliquid eſt timidū naturaliter vt cū canibus timidi veniunt ad pocula damme. Aliquid eſt etiam timidum ex eventu vt addit ſe ſociam timidiq; ſuperueniſſe egle.

Bi illum ⁊c. In hui⁹ ſcene initio oſtendit ꝓgreſſam eſſe pſonam ancille thaidis tanq̄ proſequētem fugiētem. Py. Ubi.i.in quo loco ego miſera inueniā illum ſc3 Cheream ſceleroſum.i.ſceleribus plenum:quia Thaidem que ei credebat illuſit atq; impium.i.iniquum ⁊ improbum in virginem.ſ.cui vim attulit ſceleroſus eſt multorū ſcelerū:ſceleſt⁹ vero eſt:vel.i.etiā vni⁹. Sceleroſ⁹ proprie eſt auctor ſceleris ſceleratus i quo ſcel⁹ ſit coſtitutū ⁊ cōmiſſum aut.i.vel vbi querā illū ſceleroſum. Hoccine.i.ne verū eſt aut credibile ipſum ſup.ſceleroſum eſſe auſum facere hoc tam audax.i.tam importunū facinus ⁊ tam ꝓteruū ac petulās. Perij.i.pdita ſum. Phe. vereor.i.et neſcio ⁊ timeo quid hoc ſit qđ cōqritur pythias. Pyt. quinetiam.i.atq; etiā inſup.i.preterea poſt ꝙ ſcelus pro ſceleſtus:ſed auxeſis eſt:pl⁹ eſt eī ſcelus ꝙ ſceleſtus ludificat⁹ eſt.i.decepit illuſit virginē.i.puellam dono datā diſcidit.i.diſrupit omnem veſtem.i.totam veſtem illi virgini miſere. tū.i.deinde cōſcidit.i.lacerauit illā capillo multo inclitus:quaſi diceret capillum conſcidit. Phe. Hem.i.iteriectio indignātis. Pythias.ſ.eunuch⁹ (cōtinuat eīn ſermonē ſuū Pythias) ſi pōt hic capi ꝓ vtinā inde o ſi vt ſit ſenſus:vtinā nūc detur mihi:vt inuolē.i.in modū auis volātis celeriter ſaliā in capillos illi venefico.i.mutāti holes ⁊ ex virginib⁹ mulieres faciēti:aut venefico.i.amatori.nā amor venenū occultū eſt. Verg. Occultū inſpirēs ignē falſaſq; veneno. Venefic⁹ ꝓprie dr q̄ venena miſcet ⁊ ꝑ illa aliene vite inſidiatur qui alio noīe dicit intoxicator. vt ergo inuolem vnguibus.i.per vngues i capillos illi venefico. Phe. pfecto neſcio quid eſt turbatū.i.perturbatū domi abſente nobis.i.nobis abſentibus.ſingularis ꝓ plurali adibo.i.accedam.adeam.qđ iſthuc eſt ſup.qđ ita q̄reris. O pythia qđ.i.cur feſtinas.ꝓperas turbaris ⁊ trepidas.aut o pythia quē hominē ſup.queris.i.inueſtigas ⁊ pſcqris. Phedr. Hem interiectio indignātis rogas ſup. quē q̄rā. abi hinc.i.diſcede a nobis quo.i.in quā partē dignus es abire.q.d.in malā rem cū tuis donis tā illepidis.i.inuerecundis. Phed. iſthuc rei.i.qđ. iſta res eſt. Pyth. rogas.i.iterrogas me is eunuchus ſup. quem eunuchum dediſti Thaidi quas turbas.i.turbationes dedit nobis quemadmodum dicimus ſermonē quem audiſtis nō eſt me⁹.vrbem quam ſtatuo veſtra eſt:ſic etiam hic eunuchum quem dediſti.vbi vel Eunuchum ponit pro eunuch⁹:caſus ꝓ caſu vel extrinſecus ſumitur ſiue ſubauditur is eunuchus:prout interpretanti placet. Alij capiunt interrogatiue quē pro qualem vt ſit ſenſus:quē.i.qualem eunuchum dediſti quas.i.q̄les turbas dedit nobis ipſe vitiauit.i.ſtup auit ⁊ violauit virginē quam miles Thraſo dederat here.i.dñe Thaidi dono.i.pro dono. Phe. quid ais:quaſi nō credat aut itelligat.⁊ eſt admirātis. Py. perij.i.pdita ſum. Phe. es temulēta.i. vino ingurgitata ⁊ ebria a temeto q̄ noīe antiq̄ graue vinū appellabant eo ꝙ tētaret mentē.i.labefactaret ſue ...

Pythias. Phedria. Dorias.

In hac ſcena opereptiū erat aliqđ delectatione ex querela Pythie ⁊ errore Phedrie ſpectatoribus eſſe ⁊c. Nā magnopere ancilla de fuga Cheree ad Thaidem miſſi pro eunucho conqueritur:quod certe Phedrie difficile creditu videbatur.

Vbi ego illū ſceleroſum miſera atq; impiū inueniam? aut vbi queram? hoccine tā audax facin⁹ facere eſſe auſum? Phedria. Perij. hoc quid ſit vereor. Pythias. quinetiā inſuper, ſcelus, poſtq̄ ludificatus eſt virginē, veſtem omnem miſere diſcidit: tū ipſam capillo cōcidit. Phe. Hem. Pythias. Qui nunc ſi detur mihi, vt ego vnguibus facile illi i oculos inuolē venefico? Phed. neſcio quid profecto abſente nobis turbatū eſt domi. adibo. Quid iſthuc? qđ feſtinas, aut quem queris Pythia? Pythia. Hem phedria, egon quem queram? abi hinc quo dignus es cum donis tuis tā lepidis. Phe. quid iſthuc eſt rei? Pyt. Rogas me? Eunuchum quem dediſti nobis, quas turbas dedit? virginem, quam here dederat dono miles, vitiauit. Phed. Quid ais? Pyt. Perij. Phe. temulenta es. Py. Utinā ſic ſint, q̄ mihi male volunt. Dori. Hau obſecro mea Pythias, quid iſthuc nā monſtri fuit? Phedr. inſanis: qui iſthuc facere eunuchus potuit? Pythi. ego illū neſcio qui fuerit: hoc qđ fecit, res ipſa indicat. virgo ipſa lachrumat: neq; cū rogites quid ſit, audet dicere. Ille autem bon⁹ vir nuſquā apparet: etiam hoc miſera ſuſpicor, aliquid domo abeuntē abſtuliſſe. Phedria. nequeo mirari ſatis quo ille abire ignauos poſſit longius, niſi ſi domū forte ad nos redierit. Pythias. Viſe amabo nū ſit. Phedriā faxo ſcias. Dorias. perij, Obſecro tā infandum facin⁹ mea tu, ne audiui quidē. Pyt. at pol ego amatores audieram eſſe mulierū eos maximos, ſed nihil poteſſe: Uerum miſere non in mentē venerat: nam illum aliquo concluſſem: neq; illi commiſiſſem virginem.

Phedria. Dorus. Pythias. Dorias. ancilla.

In hac ſcena facetus ⁊ iucundus error eſt quando quidem Phedria credit eſſe Eunuchum ipſum qui queratur: ꝓinde ſic indignatus eum aggreditur vt cum eo iniuriam expoſtulet: tamen ſignis ⁊ argumentis comperit Cheream fratrem ſcelus perpetraſſe.

turbaret. Py. vtinā illi qui mihi male volunt ſic ſint ebrij ſup. ego tum: quaſi dicat: nō ego me eſſe ebriā. at non vi- no: ſʒ malo ⁊ indignatione. Doxas. Hau interiectio indignationē oſtēdēs ⁊ dolorē. q2 videbat alterā ancillā ſic dolētē. Pythias. mea blandimentum mulieri aptum eſt: vt ⁊ amabo ⁊ mi ⁊ alia id genus: quidnam. i. quid iſthuc mōſtri fuit. i. quid iſtud inopinatum ⁊ contra naturā factū. Quippe omne monſtrum eſt qđ eſt contra naturam ſeu preter gredit nature modū. Nunc aūt contra naturā factū eſt ſi eunuchus ſtup:auerit virginem. Phe. inſanis. id eſt a tuo ſenſu deſtitueris qui. i. quō eunuch⁹ potuit facere iſtud. i. virginē ſtuprare. Py. ego neſcio. i. non cognoſco illum qui ſit qui ſtuprauerit virginē id eſt ſit eunuch⁹ necne res ipſa. i. ipſe effect⁹ indicat id eſt liquido oſtendit hoc vitiuʒ: quod fecit virginem violēdo ipſa virgo lachrymat p lachrymatur. id eſt effuſa in lachrymas: neq̄ audet dicere quid ſit. Nam hec iniuria apud virginem non habet nomen cum rogitas. id eſt interrogas eūt. autem. id eſt ſed ille bonus vir: bon⁹ per ironiaʒ. ⁊ bene vir quia virum ſe eſſe oſtēdit: nō eunuchū nuſquam id eſt in nullo loco apparet id eſt facit copiaʒ ſui ſeu preſto eſt etiā ego miſera ſuſpicor. id eſt opinor hoc videlicet ipſum eunuchū abeūtem abſtuliſſe aliquid domo: id eſt ex domo Thaidis. Phed. Nequeo ſatʒ mirari. id ē neſcio quo, id eſt in quem locū ille ignauus ⁊ inualidus poſſet ire longius niſi ſi forte redijt domū ad nos. id eſt quod dicitur vulgo penes nos ſed de eo dicendi genere ſatis eſt dictum. Pyt. amabo blādimentuʒ muliebre quaſi rogo te per amorē: viſe id eſt vade ad videndum: nuʒ id eſt nunquid ſit domi. Phed. iam id eſt ſtatim faxo id eſt faciam: vt ſupple ſcias an illic ſit necne. Dorias. perij o tu mea blandimentū muliebre eſt obſecro id queſo vidiſti ne ſupple vel audiſti facinus: id eſt flagitium tā infandum, id eſt deteſtandum ⁊ abominandum ego quantum ad me ſpectat ne quidem: id eſt nec etiam audiui tale facinus ſcilicet. Pythi. at. id eſt ſed audierā eos eunuchos eſſe maximos amatores mulierum ſed audierā eos nihil poſſe ita qđ non deerat volūtas ſed facultas. Verū id eſt ſed non venerat in mentem mihi miſere. id eſt ego miſera non eram ſuſpicata vel non cogitaueraʒ eos eſſe ſupple amatores mulieruʒ maximos. In mētem venire non ſoluʒ ſignat reminiſci ſed etiā cogitare ⁊ ſuſpicari. nonnulli capiunt verum vt ſit nomen et ſit ſenſus audieram quidem hos nihil poſſe: tamen illud audieram falſum: verum autē id eſt rei veritas non venerat mihi in mentē. i. veritatem non cogitaueram nam concluſiſſem tāq̄ ſeruam feraʒ aliquo, id eſt in aliquo loco: vel in aliquē locum tradendo concluſiſſem. Nam in concludendo motus localis adeſſe intelligitur: neq̄ commiſiſſem ſiue tradidiſſem illi virginem cuſtodiendam.

Exi foras ſceleſte, at etiam reſtitas? fugitiue prodi, male conciliate. Dor⁹. Obſecro. Phedria. Oh, illud vide os vt ſibi diſtorſit carnufex. quid huc reditio eſt? quid veſtis mutatio eſt? qđ narras? paululum ſi ceſſaſſeʒ Pythia, domi non offendiſſem, ita iam ornabat fugāʒ. Pythias. habes ne hominē amabo? Phedria. quidni habeā? Pyt. O factū bene. Dor⁹. Iſthuc pol vero bene. Pyt. vbi eſt? Phed. rogitas? nō vides? Pyt. videā obſecro, quē? Phed. hūc ſcilicet. Pyt. quis hic eſt homo? Phe. Qui ad vos deductus hodie eſt. Pyth. hūc oculis ſuis noſtrarum nunq̄ quiſq̄ vidit phedria. Phed. Nō vidit? Py. an tu hūc credidiſti eſſe obſecro ad nos deductum? Phedr. Namque alium habui neminē. Pyth. hau, ne comparandus hic quidē ad illam eſt: Ille erat honeſta facie, ⁊ liberali. Phe. ita viſus eſt dudūʒ, quia varia veſte exornatus fuit: nūc eo tibi videtur fedus, quia illaʒ non habet. Pyth. Tace obſecro, quaſi vero paululum interſiet. Ad nos deductus hodie eſt adoleſcētulus, queʒ tu vero videre velles phedria. hic eſt vetus, viet⁹, veternoſus, ſenex, colore muſtellino. Phed. hē, q̄ hec ē fabula? eo redigis me, vt qđ egeriʒ, egomet neſciā. Eho tu, emi ego te? Do. emiſti. Py. Iube mihi denuo reſpondeat. Phe. Roga. Py. veniſtiʒ hodie ad nos? negat. at ille alter venit ānos nat⁹ ſedecim, quē ſecū adduxit parmeno.

¶ Aſcenſius.

¶ Ubi illum ego ſceleroſum ⁊c. Bene dicit in oculos q2 poete docent homines fore puniri per que mēbra peccant vt amatores in oculis: paraſitos in ventre ⁊c.

Exi foras ⁊c. Hic videri pōt iucūd⁹ phedrie error: qui nō dubitet ipſuʒ eſſe qui querit̄ eūq̄ ſic aggreditur ac ſi eſſet ipſe. Phe. phedria exturbās ⁊ trahēs eunuchū foras inquit. O ſceleſte. i. improbe ſcelerate exi foras. id eſt linque domū meam. ⁊ miſellus eunuchus ſe trahi admirans reſiſtebat trahenti cui ſic ait phedria at etiam. id eſt et etiam cum ſcelere tuo eo mihi repugnans neq̄ exire vis o fugitiue reſtitas. id eſt reſiſtis remanes neq̄ vis prodire foras nam reſtito reſtitas. a reſiſto frequentatiuum eſt quod reſiſto recta formatione facere debet reſtitum cum preteritum et ſupinum mutuetur a ſto. Cuius compoſita faciunt ſepe ſupinum in itum vt preſto preſtitum. Reſiſto autem interdum ſignificat repugnare: reluctari interdum ſignificat remanere ſiue figere gradum neque progredi vt ſuperius viſum eſt. Poſſet etiam forſitan reſtito tas a reſto deduci. Sceleſtum autem vocauit et fugitiuum qđ vitiuʒ. ſ. eſſe fugitiuū erat in ſeruo grauiſſimum qđ ſummo plectebatur ſupplicio. O male conciliate. i. o tu empte magno pretio. ſ. nā male pro magno pretio hic capitur Dona. teſte conciliate autem ſignat hoc empte vel comparate. Nam interdum cōciliare ſignat comparare qđ ſcilicet comparare interdum ſignat emere. preterea omnis conuentio conciliatio nominatur ergo male conciliate. i. nimis caro pretio empte cum ſis nihil ⁊ nullius frugis prodi. i. exi foras. Dorus eunuchus: obſecro. i. per ſacra rogo noli ſupple ita me innocentē trahere. Phe. eho interiectio mouens attentionem pythie vide illud ſcilicet vt. i. qualiter carnufex ille tortor qui me iſtis curis et moleſtijs excarnificatur: diſtorſit ſibi os. i. os ſuū detorquendo os: reditio. i. reditus ſiue reuerſio huc id eſt in domum meam quid eſt id eſt quid ſibi vult. q. d. ad quod ppoſitum ex thaidis domo huc rediſti. Mutatio veſtis quid eſt. i. quid ſibi vult quid ſignificat quid narras. i. quid dicis. Nunc aduertit ſe ad perſonam pythie o pythia ſi ceſſaſſem. i. tardaſſeʒ ſeu moratus eſſeʒ paululū. i. aliquandiu: non offendiſſem. i. nō inueniſſem eū. ſ. domi: ita. i. hoc modo vt videri pōt. q2. ſ. veſtē ſuā depoſuit ⁊ liberi veſtē ſumpſit. vł ita. i. adeo. iā adornarat. i. apparauerat fugā. i. diſceſſuʒ celerē. Py. pythias cernēs eunuchū hec oia dicit. Id aūt erat iucūdū vt querat illū quē videt amabo particula blādictis eſt quaſi rogo te p amorē habes ne. i. vtrū habeo hominē quē quero. ſcilicet eunuchū qui male tractauit puellā. Phe. qđni. i. quare nō habeā. q. d.

nõ video py.o exclamãtis eſt.quaſi dicat q̃ bñ factum eſt.ſi tu.ſ.eũ habeas. Dorias vero.i.ſed pol.i.per polucem iſtud bñ factum inq̃ ſi habeas eũ. Py.vbi eſt. Phe.rogitas nõ vides aſpiciebat enim Doruz eunuchum.ſed ſciebat nõ eſſe eũ quẽ q̃rebat. Py.obſecro.i.queſo quẽ videã.i.videri poſſima me precipue queſitũ. Phe.tangẽs eũ phedria inquit.ſ.i.certe videas hũc quẽ tãgo. Py.obſecro.i.queſo quis eſt hic hõ quẽ tãgis ꝛ dicis eſſe eũ quẽ q̃rim⁹. Phe.eſt is ſup.q̃ deduct⁹ eſt hodie ad vos. Py.nũq̃ q̃ſq̃ p queq̃ antiq̃. Nã quiſq̃ in vtroq̃ genere dicebat.q̃ſq̃ noſtrũ.i.noſtrarũ hoc eſt noſtre familie ſeu noſtrarũ familiarũ.vidit oculis ſuis(pleonaſmos)hũc quẽ oſtẽdis phedria. Phe.nõ vidit admirãdo ꝛ indignãdo inquit. Py.obſecro quaſi per ſacra rogo vt dicitur per tuam fidẽ an credidiſti hũc eſſe deductũ ad nos. Phedria.Credidi ſup.nã.i.q̃ptꝫ pe qui neminẽ aliũ habui ad vos deducẽdũ. Pythias.hau.interiectio cõturbate femine nec conſtantis ſibi quidem.i.nõ etiã hic eſt cõparandus ad illũ ſcꝫ Chereã eunuchi ſimulatorem ille Cherea erat facie honeſta liberali.i.habebat facturã formã ſeu figurã ꝛ precipue oris honeſtam ꝛ liberalẽ hoc ẽ pulchrã ꝛ benignã. Phedria ille eunuchus vitius eſt tibi ſupple:dudũ.i.pauloante.i.talis ſcꝫ honeſta facie ꝛ liberali:q꞉ fuit exornat⁹ varia veſte:nũc videtur tibi fed⁹.i.deformis turpis eo.i.ea re ſiue ideo q꞉ non habet illam veſteꝫ quã pri⁹ habebat. Pythias.obſecro tace:hoc feminino ſtomacho dictum eſt:ꝛ ne iniurius videatur auditus eſt obſecro quaſi dicat noli obſecro cõtẽdere illũ eſſe quẽ quero:q꞉ nulla ratiõe mihi poteris perſuadere:quaſi vero per ironiaꝫ dictũ ẽ vt ſepe ſolet q̃ due particule hoc videntur ſignificare videlicet quaſi dicatur ꝙ paululũ interſit ꝛ.i. ꝙ parua ſit differẽtia cũ tñ ſit latiſſima. adoleſcẽtulus deductus eſt hodie ad nos vero.i.ſed aliũ ſupple quã tu Phedria velles videre adeo facie eſt honeſta ꝛ liberali hic ſcilꝫ Dorus eſt victus.i. mollis flaccidus ꝛ flexibilis corpore. Jteꝫ aut ſeſtus languidus ſine vi ꝛ naturalibus viribus priuatus. Nam viere ſignat vincere ſeu ligare inde vimina quib⁹ aliquid vietur.i.ligatur:vetus hic ad vituperationẽ ponit nõ ad laudẽ.ſ.vt pri⁹ dictum eſt carioſus aut rancidus. A vetus diminutiuum ſit vetulus veternoſus.i.morbo vetere cõfectus.i.veterno quales qui hidropẽ patiũtur ꝛ recte naꝫ ſepe eunuchi in ſenecta veternoſi ſiũt. i.hidropici ſenex.i.rugoſus ex morbo eo egritudine:ẽ inq̃ colore muſtellino.i.habet colorẽ muſtellino colori ſimileꝫ.ſ.ſubliuidum.muſtella autem dicitur longus mus. Do.vult in menãdri fabula: vnde hec traducta eſt eſſe ſtellionẽ videlicet animal quod lacerte non diſſimile eſt maculoſo corio.namq̃ ad genus id coloris facies exprimitur eunuchorũ quia plerīq̃ lentiginoſi ſunt.id eſt maculoſi.nam lentigo lentiginis faciei eſt macula. Phedria. Hem.indignantis que.id eſt qualis vel cuiuſmodi hec fabula eſt quaſi hoc figmentum ſiue he nuge et ioculare aliquid redigis.id eſt reducis me eo.id eſt in eum errorem:vt egomet neſciam.id eſt non meminerim ſiue non agnoſcam quid emerim. Eho tu eunuche eho eſt interiectio attentioneꝫ mouens et reſponſionem ego emin.i.emi ne te eunuchum. Dorus. Emiſti me. Py.iube vt ſupple reſpondeat denuo.i.ſecundo quia reſpondit tibi iube vt iterum reſpondeat mihi. Phedria.roga.id eſt interroga eum. Py.veniſtin.i.veniſti ne hodie ad nos negat:hoc dicit Py.de eunucho queꝫ interrogauit at ille alter venit ad nos natus.xvi.annos.i.xvi.annum agens quem parmeno adduxit ſecuꝫ. Phed. agedũ hortantis eſt primum.i.in primis expedi.i.explica mihi hoc.i.vnde habes iſtam veſtẽ quã habes.taceo.i. non reſpondes o monſtrũ hominis.i.deformitas hoĩs ꝛ pretergrediẽs nature hominis modũ cũ nec ſis mas nec femina non dicturus es.i.nõ es reſponſurus. Dorus.Cherea venit. Phe.ne.i.vtrum frater meus venerit ſcꝫ Dorus. Jta. Phe.quando. Dorus.hodie. Phed.quandudũ.i.quanto ante venit ſcꝫ. Dorus. Modo.i.pauloante Phe. qui cum.i.cum quo vt nobiſcum.i.cum nobis. Dorus cum parmeno. Phed.ne.i.vtrum noras:id eſt cognoueras prius cũ fratrẽ cum ſis nouitius. Dorus non norã nec vnq̃ audiueram dicier.i.dici q̃ eſſet Cherea frater. Phed. igitur vnde ſciebas eum eſſe fratrem meũ. Has autem interrogationes obliquas intermiſcet vt fruſtrẽtur omnia que confeſſus eſt Dorus.vult enim fratri eſſe conſultum. Dorus parmeno dicebant eum eſſe Cherea fratrem tuuꝫ is dedit mihi hanc veſtem. Phed.occidi.i.perij. Dorus ipſe Cherea induit meaꝫ veſtem poſt.i.deinde vel poſtea ambo.ſ.Cherea.ꝛ parmeno abierũt.i.diſceſſerũt vna.i.ſimul foras. Py.ne.i.vtrũ credis tã ſatis me eſſe ſobriã.i. non temulentam vt prius dixeras et credis inq̃ me nihil mentirã eſſe.i.falſo affirmaſſe tibi iam ſatis eſt certum: id eſt exploratum virginem eſſe vitiatam.i.ſtupratam. Phed.age.hortantis eſt aduerbium o belua.i.ſtolida mulier et non ſatis conſiderata credis nunc huic ſcilicet eunucho ſeruo et fugitiuo id ſupple quod dicat. Py.quid.i. cur.vel quam rem credam iſti eunucho vel vt alij habẽt:quid ni:id eſt cur non credaꝫ iſti res ipſa.i.ipſe effectus.indicat:id eſt declarat ſatis ſine aſſeueratione ꝛ teſtimonio. Phe.concede:id eſt confer te eunuchum paululuꝫ:id eſt: aliquandiu iſthuc.i.ad me ipſum etiam audin:id eſt audis ne hunc paululum.aliquid quod dicturus ſum et dixit: audin quod pre timore forte alter:ſcilicet eunuchus refugiebat propinquare Phedrie:et cum acceſſit ſubiunxit: Phedria.ſat eſt:id eſt ſufficit:quaſi dicat ſatis prope eſt:ꝛ incipit interrogare voce ſubmiſſa tu rurſuꝫ.i.denuo dic: id eſt reſponde hoc videlicet cherea detraxit:id eſt abſtulit tibi tuã veſtem. Dorus eunuch⁹.factuꝫ eſt ſupple ab eo.

duxit parmeno. Phedria.agedũ hoc mihi expedi primum:iſtam quam habes,vnde habes veſtem? Taces? mõſtrum hominiꝫ:non dicturus? Dorias. Venit cherea: Phedria.frater ne? Dor.ita. Phed. Quando? Dor. Hodie. Phed.quãdudũ? Dor. Modo. Phe.quicũ? Dor.cũ Parmenone. Phed.noras ne eũ prius? Dorias.non:nec quis eſſet,vnq̃ audieram dicier. Phed. Unde igitur fratreꝫ eũ eſſe ſciebas? Dor.parmeno dicebat eum eſſe:is dedit hanc veſtẽ mihi. Phe.occidi. Dor.meã ipſe induit:Poſt vna ambo abierũt foras. Pyt.Jam ſatis credis ſobriam eſſe me,ꝛ nihil mentitam tibi? iam ſatis certum eſt virginem vitiataꝫ eſſe? Phe.age nũc bellua,credis huic quod dicat? Pyt.q̃d iſti credaꝫ? res ipſa indicat. Phed.Cõcede iſthuc paululum,audin? etiaꝫ nunc paululum. Sat eſt. Dic dum hoc rurſum,Cherean tuã veſtẽ detraxit tibi? Dorias. factum. Phedria.et ea eſt indutus? Dorus.factum. Phedria.ꝛ pro te huc deduct⁹ ẽ? Dor.ita. Phedria. Juppiter magne,o ſceleſtum,atq̃ audacem hominem. Pyt.ve mihi,etiã nũc nõ credis indignis nos eſſe irriſas modis? Phed. Mirũ ni tu credas quod iſte dicat. Pyt. Quid agã neſcio. Phed.heus tu,negato rurſuꝫ. poſſuꝫ ne ego hodie ex te exculpe verũ? Vidiſti fratreꝫ chereã? Dor.nõ. Phe.nõ põt ſine malo fateri,video: ſequere hac:modo ait,modo negat.ora me. Dor.obs

Che. Phe. ⁊ indutus eſt ſcꝫ Cherea eam veſtem: nam ſecundus actus remanet in paſſiuo cū verbis vehementis tranſitionis. Dor. factum eſt ſup. illud ab eo: Phe. ⁊ deductus eſt huc ad thaidem ſiue ad thaidis domum quam oſtendebat pro te. i. loco tui. Dorus ita deductus eſt: ſcꝫ pro me. Phedria. o magne Juppiter. o hominem ſceleſtum atqꝫ audacem. i. temerariū ⁊ importunum ⁊ petulantem ⁊ hanc exclamationem facit de cherea ſed hic pnūtiat vt putet ancilla de Eunucho dicit. Pythias. Uah. miſere. i. ego ſum

ſe ero te vero phedria. Phedria. J intro. Dorus. Hoi, hei. Phe. alio pacto honeſte quomodo hinc adeā, neſcio. actum eſt ſiquidem: tu me hic etiā nebulo ludificabere? Pyt hi. parmenonis tā ſcio eſſe hāc techinā, ꝙ me viuere. Dor. hic eſt. Pyt. inueniam pol hodie parem vbi referam gratiā. ſed nūc quid faciendū cēſes dorias? Do. De iſthac rogas ꝟgine? Py. Jta: vtrū taceā ne, an ꝓdicē? Dor. Tu pol ſi ſapis, qđ ſcis, neſcis: neqꝫ de eunucho, neqꝫ de vitio ꝟginis. hac re ⁊ omni te turba euolues, ⁊ illi gratū feceris. Jd modo dic, abyſſe dorum. Py. itā faciā. Dor. Sed video chremē? Tha. iam aderit. Py. Quid ita? Dor. qꝛ cū inde abeo, iā tuꝫ inceperat turba inter eos. Py. aufer aurū hoc, ego ſcibo ex hoc quid fiet.

Chremes. Pythias.

☞ Hic Chremes vino ſemigrauis inducitur exprimens egregie temulentorum conditionē priorū memor in preſentib⁹ titubans quemamodū egregie compoti ſolent.

Atat, data hercle verba mihi ſunt: vicit vinum qđ bibi. Ac dū accubabaꝫ, ꝙ videbar mihi eē pulchre ſobri⁹? Poſtꝙ ſurrexi, neqꝫ, pes neqꝫ mēs ſatis ſuū offiū facit. Pyt. chreme. Chre. qs eſt? ehem pythias, vah quanto nūc formoſior videre mihi, ꝙ dudum? Py. certe tu quidē pol multo hilarior. Chre. verbū hercle hoc verū eſt: Sine cerere ⁊ libero friget venus. Sꝫ Thais multo ante venit? Py. an ne abijt iam a milite? Chre. iamdudūꝫ etatē: lites ſunt īter eos facte maxume. Pyt. nihil dixit

bene infelix ⁊ miſera quaſi maledicta cum omnia accidant mihi ita aduerſa: etiaꝫ non credis nunc nos eſſe irriſas. i. illuſas modis indignis id eſt inhoneſtis ⁊ turpibus rationibus. Phedria. mirum eſt ſup. ni tu credas illud ſup. quod iſte eunuchus dicat. ⁊ iſte per cōtemptū dixit. Deinde ſummiſſa voce dicit neſcio quid agā. i. agere debeā vt fratris honorē tuear heus ⁊ aduerbium excitantis eum ad negandū rurſum. i. contrario negato qđ prius dixiſti admonito Eunucho quid debeat reſpōdere ſublata voce vt audiat ancilla interrogat ne. i. vtrū poſſum exculpere. i. extorqre teſte marcello. verum. i. veritatem vidiſti. i. vtrum vidiſti. Che. fratrem. Dorus nō vidi: ſcꝫ Phe. video. i. facile perſpicio qđ ſup. hic eunuchus nō pōt fateri qđ ſcꝫ verū eſt ſine malo. q. d. ſine ſupplicio ⁊ tormentis: tu Dore ſequere me hac. i. per hanc viā ad tormenta. ſcꝫ ſubeunda: ⁊ hec omnia ſimulant ad excuſationem inueniendam Chere. modo: id eſt aliquādo ait. id eſt fatetur modo id eſt aliquādo negat: id eſt diffitet. ora me. id eſt finge quod oies me ne te afficiam ſupplicio. Dor. o Phedria obſecro te. vero. i. certe ⁊ qſi ex animo: oñdit eñ eunuchus ſe anxiū rogare ex alio nō vt illi, videbat dolo. Phe. J intro. i. ingredere i domū ad tormēta ſubeūda. Do. Hoc hei interiectiones dolentis ⁊ deplorationē faciētꝫ. Phe. neſcio quomodo abeā. i. diſcedam hinc. i. ex hoc loco honeſte. i. cū meo honore: alio pacto. i. alia rōne ꝙ per hāc fallaciā. Actū eſt. i. factū eſt dicitur qꝫ ſemp de malo cui vix medela adhiberi pōt. Cice. in epiſt. Actū eſt de te niſi prouides: ſi qdeꝫ. i. qꝛ etiam tu nebulo. i. futilis: inutilis nullius frugis a bone nihili leuis ac van⁹ vt nebula: ludificabere. i. illudes irridebis me hic. Py. Scio tā. i. tm̄ hāc techinā. i. hāc artē: hanc cautelā hanc fallaciā eſſe parmenonis i. produxiſſe a parmenone ꝙ. i. ꝙtū ſcio me viuere. i. qđ ego viuo. techina grece ars dicitur latine. Jn de techinides. i. artifex inde calotechn⁹. i. bon⁹ artifex. ⁊ cacotechnus. i. malus artifex. Dorias ancilla. Sic eſt vt dicis pythia. Pythi. pol. i. per pollucem: inueniam hodie enim ſup. alicubi vt referāꝫ parmenoni parem grām. i. rependā ei vices i malū eñ ſepe dr referre gratiā. i. qđ vulgo dr reddere placitū. ſed nūc o doria qd cēſes faciēdū. Dorias: rogas. i. interrogas me de iſtac virgine qꝛ fuit ſtuprata. Py. J ita rogo de iſta virgine vtrū

ne altera particula abundat taceam. i. celem an predicē. i. aperte dicā ⁊ detegā facinus. Do. pol ſi ſapis. i. ſi es ſapiens: neſcis. i. ignoras ꝙtum ad detegēdū illud ſup. qđ ſcias apud te. referuntur eñ hec verba ad diuerſa alioqꝫ non caperēt fidem veꝫ ne ſcis neqꝫ de eunucho neqꝫ de vitio. i. de ſtupro virginis: quod iam ſit facta mulier ac re. i. tua taciturnitate ⁊ celatione euolues. i. exolues. i. explicabis expedies extricabis te ab omni turba. i. ab omni turbatione ⁊ iurgio ⁊ gratū feceris: gratū facies cōiunctiuū ꝓ indicatiuo illi. ſ. virgini cum ſilentio feceris amiſſaꝫ virginitatem que reparari non pōt. Nā vt inqt Oui. leſa pudicitia deperit illa ſemel. i. irreuocabilr. Modo. i. tm̄ mō: dic id ſcꝫ dorū abyſſe. i. fugiſſe ſeu diſceſſiſſe. Py. faciam ita vt mones. i. vt ſuades. doria. Sed video. i. vtrū video Chre. declinat eñ chremes is. vel chremetis: ⁊ ita deinceps. Tha. iā. i. ſtatim aderit. i. adueniet vel pñs erit. Pyt. qd. i. cur ita aderit. ſ. thais: qꝛ. ſ. chremetē vides. Dorias qꝛ cum abeo inde. i. ex domo militis: iam tum. i. tūc turba. i. rixa turbatio iurgiū inceperat inter eos. ſ. militem ⁊ thaidē. Py. tu dorias aufer hoc aurū: ⁊ ego ſcibo pro ſciaꝫ ex hoc ſc. chremi quid fiet. i. qd ſit de turba incepta: ⁊ qñ o res ſeſe habeant.

Aſcenſius.

Exi foras ⁊c. Jllud iube mihi denuo rñdeat. Juxta artem facit callidā mulier. Nam dum ad interrogata aut ꝓpoſita rñdere nequimus: precipimur aliud interrogare ac proponere qꝛ ergo non potuit inficias ire quin emptus eſſet a phedria interrogat. Ueniſti n hodie ad nos. Et cū reſpondere non auderet quū erigeret ſignificauit ſe negare. vnde dicit negat.

Atat data ⁊c. Hic ſemigrauis inducit vino chre. priorꝫ memor titubans in pñtib⁹. Chr. Atat interiectio eſt paulatim percepti atqꝫ intellecti mali. hercle. i. per herculē iurātis eſt: verba ſunt mihi data. i. fraus mihi facta eſt a vino. i. ab aliquo captioſo ⁊ doloſo. Propterea plaut⁹ de vino loqnēs vocat vinū luctatorem doloſum. vinū quod bibi vicit me: At dum. i. qñ accumbebā. i. ad edēdū ſedebā. Antiqui eñ ꝑ lectos cubabāt: accubito innitebant ꝙ. i. ꝙtū videbar mihi. i. iudicabar a meipſo eſſe pulchre. i. nimis vel fortiter ſobrius. i. modeſtus vel potius moderatus poſtquam ſurrexi e conuiuio neqꝫ pes ꝙtum ad inceſſum: neque mens quantum ad facta ⁊ dicta facit ſatis ſuum officium. i. id qđ efficere debet vel quod efficere ſolet cum homo

ſobuus eſt. Py. o Chre. quid eſt deinde viſa pythia ſubdit. hem pythia. hem dixit. q. d. non videbam te. Uah. q̄ñq; vah eſt interiectio gaudētis vt hic: oſtēdit em̄ ibi gaudiū ⁊ effuſionē in riſum. quādoq; ſignificat deriſionem vt in paſſione. Uah qui deſtruis templum dei: quanto. q. d. multo vl' longe: quanto em̄ ibi dicitur exclamando: videre. i. videris mihi nūc formoſior. i. pulchrior q̄ dudum. i. pauloante. Pyt. certe quidem pol he particule fere idem ſignificantes ſunt inculcate vt apparet hanc vere loqui que ſobria eſt videris inq̄ mihi multo hilarior. i. alacrior: quā prius ſcʒ Chr. hercle hoc verbū. i. hoc dictū hoc prouerbium hec ſententia eſt vera. Uenus. i. laſciuia friget. i. ceſſat vl' nō adheret ſine cerere ⁊ baccho. i. ſine cibo ⁊ potu: ⁊ eſt metonimia: ponitur enim inuentor vel inuentrix pro re inuēta: vt bacchus pro vino: venus pro laſciuia: ceres p frumento: ſed thais venit multo ante interrogando: q̄ſi dicat verū thais venerit multo ante pythiam: an: id eſt verū iā abijt a milite. Chremes. iamdudū etatem. i. longo ante tempore: quaſi dicat diu ⁊ longinquo tempore vt eſt etas. Nam ſic dicimus de die: nam dieculam aliquantulum moram dicimus. Nec mirum ſi dicamus etatem i accuſatiuo. nam nomina temporalia, vel tendentia ad tempus vel diſtantiam poſſunt poni cum verbis omnibus ⁊ in accuſatiuo ⁊ in ablatiuo: ſʒ elegantius in accuſatiuo. Iamdudū etatē. i. multo ante tempore. iamdudū enim infinite eſt more: ⁊ nunc paruam: nunc mediocrem: nunc magnam moram ſignificat propterea addidit etatē vt oſtēdat multū abijſſe temporis ex quo factum eſt. Lites facte ſunt eſt maxime inter eos: iamdudū etatem. i. longo ante tempore. Pyth. nihil. i. nō dixit tum id eſt tunc: vt ſequeris ſeſe. i. ipſam. Chrem̄. nihil. i. non dixit niſi abiens. i. cum diſcederet: innuit. i. ſignum fecit mihi vel oculis vel digito. vel alio quouis modo. Py. eho nonne ſat erat. i. ſufficiebat. Chre. At. i. ſed neſciebam illam thaidē dicere. i. velle vl' ſignificare: id ſcilicet vt diſcederē niſi quia miles correxit. i. corrigendo me oſtēdit id quod minus. i. nō intellexi. Nam extruſit. i. exturbauit impulit me foras. Sʒ eccā. i. ecce video ipſam miror. i. in qua parte vie anteuerterim huic. i. hanc preceſſeri. Nā anteuertere alicui vl' celeriori curſu p̄tergrediendo. Pōt forſitā etiā anteuerto iūgi accuſatiuo: vt anteuerti ſociū vl' ſocio ſequendo hunc locum.

tū. vt ſequerere ſeſe? Chre. nihil, niſi abiēs mihi innuit. Py. Eho, nonne id ſat erat? Chre. at neſciebā id dicere illā, niſi q2 correxit miles, quod intellexi minus: Nā me extruſit foras. ſʒ eccam ipſam. miror vbi ego huic anteuerterim.

Thais. Pythias. Chremes.

In hac ſena habetur colloquium Thaidis ⁊ Chremetis ac martium ſe ad bellū contra militem: quē rapturū virginē formidabant. ⁊ inducit thais longe animoſior ipſo chremete.

Credo equidem illū iam affuturum eſſe. vt illā a me eripiat: ſine veniat. atqui ſi illam digito attigerit vno, oculi illico effodiēt. Uſq; adeo ego illi' ferre poſſum ineptias, ⁊ magnifica verba, verba dum ſint: verū enī ſi ad rē cōferent, vapulabit. Chremes. Thais, ego iamdudū hic adſum. Thais. o mi Chreme, teipſuʒ expectabā: Scin tu turbā hanc propter te eſſe factā? ⁊ adeo ad te attinere hanc oēʒ rem? Chremes ad me? qui? quaſi iſthuc. Thais. Quia dum tibi ſororē ſtudeo reddere, et reſtituere, hec atq; hmōi ſum multa paſſa. Chrem̄. vbi eſt? Thais. Domi apud me. Chremes. Hem. Tha. Quid eſt? educata ita, vti teq; illaq; dignū eſt. Chre. q̄d ais? Tha. id qō res eſt. hāc tibi dono do, neq; repeto p illa q̄cq̄ p̄tij abs te. Chr. habet̄, ⁊ refert̄ a me Thais tibi, ita vti meritá es, grā. Thais. at enī caue, ne p̄uſq; hāc a me accipias, amittas Chr. iā hec ea ē, quā miles a me

Credo eodē ⁊c. Hic apparet ex ipſis verbis q̄ cōcitata ⁊ recēs a litigio veniat thais itaq; nec nominat militem ac virginē: ſʒ pro noīe vtrūq; ſignificat quaſi in medio cōſtituta negotijs. Thais. equidem credo illū militem affuturū. i. aduenturū. Nā adeſſe interdū ſignificat aduenire vt Uergil. huc ades. i. aduenias iādudū. i. ſtatim: ⁊ hic de futuro: vt iamdudū ſumite penas: quaſi ilico vel nūc vt eripiat. ſ. miles illam. ſ. virginē a me ſine. i. permitte. id. i. quod veniat hoc eſt dimitte eum venire ⁊ eſt cōminantis dictū vt ſine modo: atqui. i. ſed certe ſi miles attigerit illam virginem digito vno ilico oculi effodient̄. i. extrahentur euellent̄ eruentur il. i: ⁊ bñ oculi. nam in oculis maxime ſeuire feminas ⁊ tragedi fere oēs ⁊ comedie proteſtantur vſq; adeo. i. certe a lias intantū: ego poſſum ferre. i. pati tolerare ineptias. i. ſtultas viuendi rōnes: ⁊ verba magnifica. i. verba tumida ſuperba: elata vel verba q̄bus ſe iactitare ſolet dum. i. dūmodo ſint v̄ba. i. dūmō verbis nō addant̄ verbera. Uerum. i. certe: ſi verba cōferantur. i. conuertant̄ ad rem. i. ad effectū. q. d. ſi deceſſerit verbis ⁊ rem experiri ceperit, vapulabit. i. cedet̄. Et elegans eſt locutio ſi dicas verba ad rem cōtulit: hoc eſt aggreſſus eſt agere qō dicebat. chremes o thais ego adſum hic iamdudum. i. diu eſt ex quo ſum hic. Thais. o mi chreme blandientis eſt expecto teipſum. Scin. i. ſcis ne hanc turbam. i. turbationem rixam eſſe factam propter te: vt verum ſcis inq̄ hanc oēm rem. i. totam hanc contentionem adeo. i. valde: ⁊ intantum vel certe attinere ad te: id eſt ad te ſpectare ⁊ tua intereſſe. Chre. chremes commotus eſt meretricis dicto dicis ſup. eam contentionem ad me pertinere indignanter eſt proferendum qui: id eſt quomodo dicis hoc. vel quamodo poteſt ad me attinere quaſi ego iſthuc fecerim ſup. id eſt quaſi commouerim hoc iurgium. Tha. quia dum ſtudeo. id eſt laboro reddere reſtituere tibi ſororem paſſa ſum hec iurgia atq; huiuſmodi multa. i. talia id genus. Proprie redditur cupientibus: vt domino ſeruus reſtituitur cupiens vel patrie ciuis redditur ⁊ reſtituitur cupiēs cupientibus vt parentibus filius. ergo in hāc virginem vtrunq; eſt ⁊ reddi et reſtitui. Chre vbi ea ſcʒ ſoror eſt. Tha. eſt domi apud me. Chremes. hem timentis eſt ⁊ indignatione perculſi quia audiuit ſororeʒ eſſe in domo meretricis. Tha. quid eſt quod indignaris ⁊ times ſoror eſt educata. i. nutrita apud me ſup. ita vt ſicut dignum eſt te ⁊ illa ſorore eam ſup. educari. q. d. ita eſt educata ſicut honeſtum eſt pro te ⁊ ſorore eam educari: ⁊ vt vulgo dici ſolet ſicut ad te ⁊ ad illam pertinet: ⁊ vbi quis diceret ego tractaui lautius quaʒ ad te pertineret elegātius diceretur lautius te accepi quā dignus ſis vel quam te ſit dignū. Chremes. Quid ais: quaſi dicat mirum eſt apud meretricem virginem liberaliter educari. Tha. dico ſup. id qō eſt res quaſi dicat dico id quod eſt verum do tibi hāc ſororem dono neq; repeto: id eſt non repoſco quicquam pretij abs te pro illa quod poſſem facere. Chre. o thais gratia: id eſt memoria ⁊ recordatio beneficij accepti habetur a me ⁊ refertur. i. reddi

tur vel rependitur:ita vti. i. ſicut merita eſ.i.bene meruiſti. Qui h3 apud ſe grãm nondũ retulit, retulit autem qui
deſiſtit habere. Unde agere gratias dicimur verbis referre gratiam facto reddendo beneficiũ τ habere grãs. vel
gratias in animo. Tha. at eñ.i.ſed certe o chreme caue ne amittas hanc priuſq̃ accipias a me. Hoc ita dicit in cõ
media iꝫ more vulgi ceterũ non põt amitti: qđ nondũ ſit acceptũ. Nam hec eſt puella quã miles venit nũc ereptũ
i.vt eripiat a me. tu pythias abi.i.vade domum affer domo.i.ex domo ciſtellam.i.ſcrinium, vt ait Nonius paratum
ad leges ferẽdas Nam vt ait Uarro a ciſta ſit ci
ſtula τ ciſtella. τ tam ciſta τ ciſtella inueniũtur ꝑ
ſcrinio poni in quo recõdite leges ferebãtur. Ci
cero ad herẽ. ille nihilominꝰ ciſtellam detulit Et
paulo poſt põtes diſturbat ciſtas deijcit.i.ſcrinia
ferendarum legum parata. Interdum ciſta eſt
corbis.i.genus calati magni viminibus cõtexti
τ forte ſcrinium legum ferẽdarum paratũ in mo
dum calati: erat contextum aut paratum abeo
differebat. Affer ergo ciſtellam id eſt ſcrinium
cum monumentis id eſt cum inſtrumẽtis. ſeu lite
ris τ memorialibus que litere forte fac ebant mẽ
tionem de ſtatu eiꝰ.ſ.q eſſet ciuis attica: aut ẽt
q̃ litere erant de hereditate ſua. Chre. O thais
vidẽ.i.video ne illũ militem. Py. vbi ciſtella eſt
ſita.i. poſita τ recõdita. Th. eſt ſita in riſco.i.vel
in feneſtra parietis vel in magna ciſta pelle cõte
cta. Nã vt inquit Seruius. Riſcus dicit feneſtra
parua in pariete poſita. Do. aũt dicit eſſe nomen
frigium ſignificans ciſtam pelle contextã. Noni.
conuenit cum Seruio inquiens eſſe locũ in parie
te anguſtũ. o odioſa.i.eroſa vel moleſta. Nã odiũ
interdũ capit pro moleſtia: inde dicitur odioſus
i. moleſtus. ceſſas.i.tardas contrario. Chre. Quã
tas copias.i.quãtas legiões. Nam copie in plu
rali dicũtur legiones in exercitu collecte: video
militem adducere ad te.id eſt ad tibi nocẽdum.
Atat interiectio metuentis. Tha. obſecro mi ho
mo. mi blãdientis. eſt num .id eſt nũqd es formi
doloſus: paſſiue hic capit ait Dona.i. terribilis
ſeu timendꝰ. interdũ capitur actiue et ſignificat
meticuloſum τ timidũ. Chre. Apageſis.i.apage
hoc eſt recede vel abi ſicut apagete: id eſt abite
vel recedite: hba ſunt comica vel aduerbia τ gre
ca. Nonnulli dicũt apageſis ꝑ tace vel ſta in pa
ce: aut ſis ſanus et pacificus. Egon.i. ego ne ſu3
ſup. formidoloſus.i. timidꝰ ſeu meticuloſus. Ne
mo oim eſt qui minus metuat q̃ ego.ſ. Atqui.i.ſ3
certe. eſt opus ita.id eſt opus eſt vt nõ ſis meticu
loſus ſed animoſus. Chre. Hau interiectio dolẽ
tis ſeu metuentis: interdũ indignãtis τ exclamã
tis metuo.q.d. ſolicitus ſum et anxius qualem
hominem exiſtimes me eſſe. Tha. Imo id eſt ſed
cogita hoc q̃ cũ.i.cũ quo: qui enim eſt ablatiuꝰ: res
eſt tibi.i. negotiũ habes cũ quo es conflicturus τ
manus cõſerturus: miles ſup. eſt peregrinus.i.
alienigena minus potens q̃ tu minus notus q̃
tu es minꝰ habens hic minus amicorum. i. nõ tot
amicos quot.ſ. habes. Chremes. Scio iſtud. ſed ſtultũ eſt admittere id eſt pati fieri id ſup. qđ poſſis cauere.i. vita
re et prohibere ne fiat ſeu impedire. Ego malo id eſt potius volo vos proſpicere.i. prouidere cauere q̃ vlciſci. id
eſt punire hunc militem iniuria accepta.i. poſtq̃ erimus ab eo effecti iniuria. q.d. lõge melius eſt cauere iniuriã q̃
eam accipere et poſtea vlciſci τ vindicare. tu thais abi atq; obſera.i. claude intus.i. per partẽ interiorẽ oſtium.i. ia
nuã. Donatus dicit ſeram eſſe omne clauſtrum dũ.i.q̃diu ego tranſcurro hinc ad forũ vel venale vel carſi: vt illuc
deducam adiutores: volo aduocatos: id eſt homines paratos defendere nos: vt Laurentius ait adeſſe.i. pñtes eſ
ſe vel prope eſſe hic vel preſidio eſſe nobis in hac turbatiõe τ rixa. Thais mane mane.i. noli ire queſitum aduoca
tos. Chremes. melius eſt ſcilicet ire ad forum. Tha. mane.i. ſiſte. Chre. omitte.q.d. dimitte me per qđ verbũ innui
tur chremetẽ fuiſſe comprehenſum manu a thaide iã. i. ſtatim adero.i. preſens ero hic quaſi dicat ſtatim rediero.
Thais. O Chremes nihil id eſt nullatenus eſt opus iſtis per contemptũ dixit: id eſt tuis aduocatis vel tuis omni
bus que dixiſti hic hoc modo illam eſſe tuam ſororem: τ diſcis te eam amiſiſſe virginem paruam.id eſt cum adhuc
parua foret. Dic inquam te cognoſſe. id eſt te cognouiſſe nunc oſtende ſigna quibus perſuadeas eam eſſe tuam ſo
rorem. Pyth. Adſunt ſcilicet miles τ ſui: hoc eſt aduenerunt vel iam prope ſunt. Thais. cape hominem militem hoc
eſt comprehẽde eum ſi faciat vim. id eſt violentiam ducito in ius: hoc eſt deduc eum ad iudices: vt de eo fiat ius. in
tellectin. id eſt vtrũ intellexiſti. Chremes. Probe, id eſt recte intellexi. ſcilicet. Thais. Fac vt dicas hec animo pre
ſenti id eſt forti preſtãti. Uergiliꝰ in quinto Eneidos Nũc ſi cui virtus animuſq; in pectore preſens: id eſt fortis vt
Seruius recte ſentit. Chremes Recte faciam et timide dictum eſt a Chremete. Thais. attolle: id eſt erige pallium
tuum: quod ſcilicet. Thais perij id eſt perdita ſum opus eſt patrono. id eſt defenſore. Nã patronus eſt qui accuſa
ti cauſam agit: ſeu defendit huicipſi: id eſt huic mero adoleſcenti quem paro: id eſt diſpono defenſorem meum: quaſ
ſi dicat iſte quem paro meum defenſorem eget ipſo defenſore cum adeo ſit ſimplex vt quod pallium attolere de
bet illud trahat.

vi nunc ereptũ venit. Abi tu, ciſtellam pythias domo
effert cũ monumentis. Chremes. vidẽ tu illũ Thais?
Py. Ubi ſita eſt? Tha. in riſco: odioſa ceſſas? Chre. mi
litem ſecum ad te quãtas copias adducere? atat. Tha.
Num formidoloſus obſecro es mi homo? Chre. apa
geſis, ego formidoloſus? nemo eſt hominum, q̃ viuat,
minꝰ. Tha. atq; ita opus eſt. Chre. Hau metuo, qualẽ
tu me eſſe hominẽ exiſtumes. Tha. imo hoc cogitato
qui cum res tibi eſt, peregrinus eſt. minꝰ potẽs q̃ tu,
minus notus, amicorum hic habens minus. Chrem.
Scio iſthuc. ſed tu quod cauere poſſis, ſtultũ admit
tere eſt. Malo ego nos proſpicere, q̃ hunc vlciſci acce
pta iniuria. tu abi, atq; oſtiũ obſera intꝰ ego dũ hinc
tranſcurro ad forum: volo ego eſſe hic aduocatos no
bis in turba hac. Tha. mane. Chrem. meliꝰ eſt. Tha.
mane. Chre. omitte iã adero. Tha. nihil opus eſt iſtis
chreme. hoc dic modo: ſororem illam tuam eſſe, τ te
paruam virginem amiſiſſe, nunc cognoſſe: ſigna oſtẽ
de. Py. Adſunt. Tha. cape. ſi vim faciet, in ius ducito
hominẽ: intellextin? Chre. probe. Tha. fac animo hec
preſenti dicas. Chre. faciã. Tha. attolle palliũ. perij,
huic ipſi eſt opus patrono, quem defenſorem paro.

Thraſo. Gnato. Thais. Sanga. Chremes.

Hic inepti militis vanitas demonſtratur qui ad amicam tã
quam hoſtilem exercitũ pergit concito curſu irritato animo qua
tienti capite furienti ſimilis: aciem inſtruit ad pugnam progre
ditur: paraſiti tamen ſuaſu facile exercitum dirimit: et verbis
contendit.

HAnccine ego vt contumeliam tam inſignem
in me accipiã gnato? mori me ſatiꝰ eſt. Sima
lio, Donax, Syriſce, ſequimini. primũ edes

Quartus actus

expugnabo. Gna. recte. Thra. virginē eripiam. Gna. probe. Thra. male mulctabo ipſam. Gna. pulchre. Thr. in mediū huc agmen cū vecti Donax, tu Simalio in ſiniſtrū cornu, tu Syriſce in dexterū. Cedo alios: vbi centurio eſt ſanga, ⁊ manipulus furū. Sanga eccū adeſt. Thr. quid ignaue? peniculo ne pugnare, q̄ iſthuc huc portes, cogitas? San. ego ne? imperatoris virtutē noueram, ⁊ vim militū, ſiue ſanguine hoc fieri nō poſſe, q̄ abſtergerē vulnera. Thr. vbi alij? San. q̄ (malum) alij? ſolus ſannio ſeruat domū. Thra. tu hoſce inſtrue: hic ego ero poſt principia: Inde oībus ſignū dabo. Gna. illuc eſt ſapere, vt hoſce iſtruxit, ipſus ſibi cauit loca. Thraſo. Idē hocce Pyrrhus factitauit. Chre. Vidē tu Thais quam hic rem agit? nimirū conſilium illud rectum eſt de occludendis edibus. Thais. Sane qđ tibi nūc vir videat eſſe, hic nebulo magn⁹ eſt ne metuas. Thra. Quid videtur? Gnato. fundam tibi nūc nimis vellē dari, vt tu illos procul hinc ex occulto cederes: facerēt fugā. Thra. Sed eccā thaidē ipſam video. Gna. quā mox irruimus? Thr. mane. omnia pri⁹ experiri, quam armis, ſapientē decet. Qui ſcis, an que iubeam

Hanccine ergo contumeliā tam ⁊c. Hic militis inepti vanitas demonſtratur: qui ad amicam tanq̄ ad hoſtilē exercitū pergit irritato animo. Thraſ. O gnato. hanccine verū hanc contumeliam accipiā. i. patiar tā inſignem. i. tā magnā ſiue grauē: hoc in malā partem in me. i. contra me ſatius eſt. i. melius eſt me mori q̄. ſ. talē pati contumeliā: ſed accipere cōtumeliā potius q̄ pati. Miles incitato aīo ſuos ſeruos vocat facturus inſultationem Thaidi ſimalio donax ſyrice. id eſt vos ſerui ſequimini me. Simalio a ſimo. a ſimia deriuatū eſt ob feditatem oris vel naſi. Syriſcus diminutiuū eſt a ſyro. Primū. id eſt in primis expugnabo capiam edes. i. domū thaidis. Gna. recte facias ſup. adulando dicit hoc. Thraſo. eripiam: id eſt abducam a Thaide virginem quā dono dedi. Gnato. probe facies ſupple. quaſi dicat nō improbe facies eripiendo virginē pro qua mala tibi habetur ac refertur gratia? Thraſo. male. id eſt valde in malum eius mulctabo. i. puniam ipſam ſcꝫ Thaidem. Gnato. pulchre facies eam mulctando: quaſi dicat. honeſte ac decēter: decet enim eam mulctari que ſic eſt ingrata et hec omnia potius dicit aſſentando ineptijs militis q̄ probando: nam eo omnia paraſiti verbatendūt vt gule indulgeat ⁊ vēter impleatur. Thra. O donax concede ſup. vel veni huc in medium agmen. id eſt in medium exercitum ordinatum cum vecte. i. cum ferreo inſtrumento parietibus domorū perfodiēdis apto. Inde vecticularia vita dicitur eoꝝ qui vectibus parietes perfodiunt alienos furādi gratia. Cato. Vecticulariā vitam viuere eſt repēte largiter habere repēte nihil. Et ita cū vellet expugnare edes thaidis vectib⁹ erat opus ad parietes quatiēdos ac frāgendos. tu Simalio nomē ſerui concede inq̄ in cornu ſiniſtrū. i. in partē aciei ſiniſtrā. hic em̄ cornu p metapharā dicit p parte aciei tā dextra q̄ ſiniſtra hoc ē p latere tā dextro q̄ ſiniſtro. ⁊ vt inq̄t. ſtrabo cornu hꝫ ſexagenos milites. Tu ſyriſce cōcede in. ꝫ in dextrū cornu: hoc eſt in lat⁹ dextrū aciei ſeu exercit⁹. cedo. i. dic ſeu noīa alios id eſt reliquos ſeruos vbi eſt cēturio. i. is q̄ cētū preeſt militib⁹: ⁊ potius peditib⁹. Nā cēturio eſt peditum: decurio ꝟo equitū. In exercitu miles cēturioni parebat: cēturio tribuno: tribun⁹ legato: legatus conſuli ſed ſeorſum magiſter equitum ſolum dictatori parebat. Quidā dicunt centuriones aliquando prefuiſſe quatuor manipulis. manipulum vero conſtitiſſe ex centum primo. deinde ex ducentis militibus dictoſque manipulos a faſciculis palearum quos manipulos dicimus. Nam adhuc pauper populus romanus pro vexillis manipulos palearum partica ſuſpenſos ferre ſolebant: vnde manipularis miles dictus eſt. Ouidius. partica geſtabat ſuſpenſos acta maniplos. Unde manipularis nomina miles habet. Uarro autem inquit. Manipulos eſſe minimas manus. id eſt minimas catervas exercitus que vnum ſequuntur manipulos enim contigit plures manus ce Nonius. Manipuli ſunt manus militum vel collecti viri ſic dicti: vt vult Dona. Nam cum Romani et latini ſub nouo centurione bellum aggreſſuri deputabantur ſibi ſertum vel coronam ex manipulo herbe conficiebant quam pro ſigno ſequebantur. Nonnulli etiam volunt manipulos dici ſigniferos: quia ſub Romulo pauper adhuc Romanus exercitus haſtis fecit manipulos alligari: et hos pro ſignis tenebant. Redeamus ad literam. Ubi eſt ſanga ille ſeruus: vbi eſt manipulus. i. caterua furum: id eſt predonum vel manipulus vt alij volunt. i. ſignifer. Aliqui quē hic manipulum furum coqui diſcipulos dici putant: et quod miles coquum vidēs comuas deſiderat. San. eccum id eſt ecce hic coram te Sanga adeſt ⁊ in tertia perſona de ſeipſo loquitur. Thra. O ignaue. i. timide quid modus interrogandi: ne. i. vtrum cogitas pugnare peniculo: id eſt ſpongia longa quā ſcilicet tu portes. i. afferas iſthuc peniculum huc. ſ. in medium agmen. Penis: vt Feſtus ait cauda vocabatur. vnde ⁊ offam porcinam cum cauda offam peniā dicebant. eſt etiā membrū virile vt ait Serui⁹. Saluſtius adulter ganeo manu ventre alea pene bona patria lacerauerat: hic ⁊ hec penicuros dicimus quibus calceamenta terguntur: que de caudarum extremitate fiunt. Sunt etiam peniculi ſpongie longe propter ſimilitudinē caudarū appellate. Iuuenio etiam penicula in neutra a peniculum peniculi pro inſtrumentis factis ex ſetis porcinis quibus vtuntur pictores cū pingūt: que inſtrumenta ni quid me fallat pincella vulgo vocāt. Sanga. ego ne. i. queris ſupple vtrū ego cogitem pugnare peniculo. Noueram virtutem: id eſt vires imperatoris vcꝫ. tuas qui es imperator huius certaminis: ⁊ noueram vim: id eſt vehemētiam acrimoniam militum: noueram inquam hoc certamen ſcꝫ non poſſe fieri ſine ſanguine qui. i. quomodo abſtergerē. id eſt deſiccarem vulnera ⁊ mundarem niſi attuliſſem peniculum: vel niſi ponatur hoc totum interrogatiue: ſic ſupple attuli ſup. peniculum: qui. i. vt abſtergerē vulnera. Thr. vbi ſunt alij. Gnat. malū. hic eſt interiectio malū: ⁊ per parentheſim ſolum legendū ſit malum. i. quod vulgo dr̄ mala gratia: qui alij ſunt ſupple. Plau. in epidico. que malum hec impendentia vt ſi ſic dicerem vnde malum mihi pecunias eſſe putas quod vulgo dicit vnde mala gratia putas mihi eſſe pecunias. Item. Quid malum tibi vis: quod dicitur quid mala gratia aut male. gratie oportet tibi: quod ineptum eſt dicendi genus. Sed hic talia apponuntur non vt approbentur: ſed potius vt reprobentur alijs dicendi modis ſubrogatis. Solus ſanio. i. ille ſeruus ſeruat. i. cuſtodit domū quod ſi ſit domi intellige ſic ſeruat. id eſt manet aut ſedet domi vt obſeruet eam vel etiā cuſtodit domi. Thr. tu Gna. inſtrue. i. appara vel orna. aut diſpone aut informa hoſce milites ego ero hic poſt principia. i. poſt primas legiones firme armature. Nā in acie bene inſtructa erant milites agiles leuis armature: q̄ velites dicebantur. quia velitabantur: id eſt agiliter pugnabant quorum officiū erat laceſſere pugnam: Et quaſi preludij preludiū facere velitationem. id eſt proborꝫ vltro citroque obiectatione. Deinde laceſſita pugna ſecedebant aut in equos inſiliebant ſua agilitate. inde veniebatur

ad primas legiones firme armatae ꝛ robuſte q̄ dicebanť princ:pis: q2 illic principiū reſiſtētie. Sequitur in litera inde.i.ex eo loco dabo ſignū olbus aut ſonitu tube ſeu claſſici: aut alio ſignū aut vibratione vexilli vel erectione ꝛ alia re id genus. Gna. illud.ſ.ita ſibi cauere eſt ſapere.i.eſſe ſapientē: vt.i. poſtq̄ inſtruxit.i.apparauit hoſce milites ac diſpoſuit ipſus.i.ipſe cauit ſibi.i.puidit proſpexit ſibi l loco.i.opportune: vt in adelphis pecunia in loco ꝛc. pyrrhus rex epyrotarū periti ſſimus ſtratagematū.i. aſtutiarū militie factitauit.i.ſepe fecit hoc idez.i.ſibi oppor

ſine vi faciat? Gna. dij veſtrā fidē, quāti ē ſapere? nūq̄ accedo, quī abs te abeā doctior. Thra. thais, ꝑmū hoc mihi responde: Cum tibi do iſtā virginem, dixtin mihi hos dies ſoli dare te? Tha. q̄d te poſtea? Thra. Rogitas? que mihi ante oculos amatorem corā adduxti tuum? Tha. quid cum illo agas? Thra. Et cū eo clam ſubduxti te mihi? Tha. libuit. Thr. Pāphilā ergo huc redde, niſi vt mauis eripi. Chre. tibi illā reddā? aut tu eam tangas? omnium. Gna. Ah quid ais? tace. Chremes. quid tu tibi vis? Thra. ego nō tangā meā? Chremes. tuam aūt furcifer? Gna. caue ſis, neſcis cui maledicas nunc viro. Chremes. nō tu hinc abis? ſcin tu vt tibi res ſeſe habeat? ſi q̄dquā hodie hic turbe ceperis, faciam vt huius loci, diciq3, meiq3 ſemper memineris. Gna. miſeret tui me, qui hūc tantū hoīem facias inimicum tibi. Chremes. diminuā ego caput tuū hodie, niſi abis. Gna. ain vero canis? ſiccine agis? Thr. quis tu homo es? quid tibi vis? quid cū illa rei tibi eſt? Chr. Scibis: principio eam eſſe dico liberam. Thraſo. Hē. Chremes. Ciuē atticā. Thraſo. Hui. Chremes. Mē ſororem. Thra. Os durum. Chremes. miles, nūc adeo edico tibi, ne vim facias vllam in illam. Thais. ego ad ſophronam eo nutricem, vt eam adducam, et ſigna

tune cauit ac cōſuluit. Chre. o Thais viden.i. vides ne quārem hic Thraſo miles ait, Nimirū.i. ſine dubio illud cōſiliū.i.illa ſuaſio vl' illud ꝓpoſitum de occludēdis edib⁹.i.de obſeruāda domo eſt rectū.i.recte ſuaſū ꝛ ſuſceptū. Tha. ſane.i.nimis vl' valde cōſiliū inq̄ rectū eſt de occludēdis edib⁹: ꝛ hoc per ironiā dicit qui.i.qualis vir nūc vr̄ tibi hic eſt nebulo.i.vanus inanis: mollis: vt nebula magnus corpore.ſ.ꝛ ſtatura: ſ3 mollis vt nebula ne timeas.i.noli timere q̄uis ſit magnus ꝛ etate virili. Donat. aūt ſubaudit nō eſt legēdū affirmatiue nō interrogatiue ſic nō eſt ſup. talis vir qui.i.qualis videť tibi: hic eſt magnus nebulo.i. magnus corpore ꝛ ſtatura.ſ.mollis vt nebula futilis ꝛ vanus nō virilis neq3 magnanimus: vt tibi videtur ne metuas. Thra. gnato q̄d videť tibi.i.q̄d iudicas de ineundo prelio per q̄ ōnditur ſe iam timere. Gna. nūc vellē fundā.i.ſagittā q̄.ſ.multū longe iactať non haſtā neq3 lanceā. Funda em̄ interdū dr̄ inſtrm̄ quo rotantur ſeu iaciunť lapides vt Seruius ait. Uerg in geor. Stupeat torquentē balearis verbera. iterdū dr̄ genus rhetis a fundēdo vt ait Nonius. Uerg. in geor. atq3 alius latum funda iā verberat amnē. ꝛ illud rhetis gen⁹ vulgo dr̄ barcha. interdū funda ſignificat iaculū ſiue miſſile aliquod q̄ longe funditur.i.mittitur: inde funditores vt Nonius ait dicūtur qui fundis magnis dimicant. Siſcena m.iij. hiſtoriarū. At peſt armatos funditores ꝛ ſagittarios ponit. Nūc igitur vellem fundā dare tibi vt tu cederes.i.verberares ꝛ verteres ac oppugnares illos ſc3 Taidem ꝛ Chremem procul hinc.i.lōge ab hoc loco ex occulto.i. ex loco vbi nō videris: ipſi ſubaudi facerent fugam.i.darent terga ſiue fugerēt. Thra. ſ3 eccam.i.ecce hic video ipſam thaidem. Gna. quā mor.i.q̄tum ſtatim vl' q̄ cito poſt irruimus.i.impetum fecimus: nā irruere eſt cū furore prelium inire. Thra. mane.i.ſiſte pedē: decet ſapientē pri⁹ experiri.i.tētare oīa.i. querere ꝛ experiri oīa media verbis.i.bona cōpoſitione ꝛ pactione verbis militib⁹ facta q̄ armis.i.bello ꝛ eſt ſententia ex oratiōe rethorica: q̄ i.quō ſcis an faciat. Thais ea que iubeā.i.velim ſine vi.i.ſine impetu ꝛ violentia: Gna. dij veſtrā fidem exclamatio eſt comica.i.imploro ſup. veſtrā fidem.i.veſtrū auxiliū ꝛ veſtrā opē quanti eſt.i.quāti valet: q̄tum eſt vtile ſapere.i. eſſe ſapientē nunq̄ accedo ad te quin.i.q̄ nō abeam doctior.i.quin redeā ex cōſortio tuo doctior tanta eſt ſapientia eſt aūt adulatio paraſitica. Thra. O thais primū reſpōde hoc mihi quod ſequitur cum do.i.darē tibi iſtam virginem dixtin.i.promiſiſtine dare.i.exhibere te hos dies.i.per hos dies: ſed elegantius omittitur prepoſitio ꝛ elegantius in acuſatino dr̄ q̄ in ablatiuo ſoli mihi non etiam Chremi. Tha. quid tum.i.tūc poſtea fecit ſup. Thra. rogitas.i.petis q̄d feciſti: que.ſ.tu adduxiſti mihi coram oculis tuū amatorem.ſ.chremetem quē miles putauit eſſe ſuū riualem. Thais. Quid agas cū illo chremete.q.d. quam actionem ex ea re cōtra eū habere poſſis vel fiat diſtinctio poſt quid ꝛ ſit interrogandi modus vt ſepe fit: deinde ſubdať agas cū illo de illa re.q.d. loquere cum eo: de ea re non mecum vel contendas cum illo tibi.q.d. acerrime reſponſuro ꝛ verbo ꝛ dimicatione. Thra. ꝛ ſubduxti id eſt ſubtraxiſti te mihi clam.i.furtim cū illo amatore. Th. libuit.i.ſic mea fuit voluntas. Thr. ergo redde.i.reſtitue huc mihi pamphilam: quia diſceſſiſti a pacto ideo nullum eſſe debet vel conditionem donationis nō impleuiſti.ideo donatio nullius momēti eſſe debet: niſi.ſ.ſi non vis illam ſup. eripi.i.auferri a te vi.i.violentia. Chre. dicis ſupple vt Th. reddat tibi illam pamphilam: aut vt.i.q̄ tu omniū tangas eam pamphilam non modo eripias eam ꝛ eſt apoſiopeſis locutio namq3 imperfecta eſt ꝛ cōciſa. nāq3 loqui ſolent plus geſtu q̄ verbis conciti ꝛ commoti ira. Gna. Ah. dolentis vel deridētis quid agis vel q̄d ais.i.quid loqueris: tace.q.d. neſcis cui viro maledicas. Chremes. q̄d tu tibi vis.i.quod inepte dicitur quid oportet tibi. Thr. egon.i.vtrum ego non tangam meam ſcilicet pamphilā? Chremes. O furcifer.i.verbero ꝛ qui dignus es illa ignominia affici: vt furcam.i.patibulum feras circu3 vicinos more improbi ſerui. Gna. caue ſis: i.ſi vis ꝛ eſt cōpoſitam ex duobus corruptis: vt capſis ex tribus.i.cape ſi vis.ſ3 talibus vti potius eſt poetarum q̄ oratorum: neſcis cui viro tu nunc maledicas.i.cōtumeliam inferas. Chremes alloquitur hic militē inquiens tu non abis diſcede hinc.i.ex hoc loco ꝛ minaciter cum eo agitur. Quis tamen ſit meticuloſus. Scin.i.ſcis ne: vt.i.qualiter res ſeſe habeat tibi.i.q̄tum ad te ſpectat ꝛ in tuum malum quaſi dicat ſcis ne quomodo res ſe habeat q̄tum ad te ſpectat ſi quid.q̄ turbe.i.rixe turbationis ceperis.i.cōcitaueris hodie hic.i.in hoc loco faciam.i.efficiam vt memineris.i.recorderis huius loci ꝛ diei ꝛ memineris mei ſemper: id eſt omni tempore. Gnato. me miſeret tui: id eſt miſericordia tui me mouet qui ſcilicet tu facis hunc ſc3 militem tantum virum: id eſt qui eſt tantus vir inimicum.i.aduerſarium et maliuolum tibi. Chremes alloquitur iterum militem. Ego diminuam.i. mutilabo hodie caput tuum niſi abis. Gna vero.i.ſed o canis.i.impudens acerbus vt canis. hoc verbū canis impudētibus inimicis cōuicium fieri ſolet ain.i.dicis ne te diminuturum caput eius ſic agis.i.ſic loqueris: alias ſic ais. ſed in idem redit. Thraſo. quis.i.qualis homo es quid tibi vis q̄ dicitur quid oportet tibi

inepte quid rei eſt tibi: cũ illa puella.i.qđ negotium ſeu commercium habes cũ pamphila: quod ita de ea loque-ris acriter. Chre. ſcibis pro ſcies principio.i.in primis dico eam eſſe liberã non ſeruilis conditionis. Thra. Hem in-teriectio indignantis propter dictũ illud. Chre. dico in̄ꝗ eſſe ciuem atticã. Thra. hui interiectio deridẽtis. Chre-mes. dico in̄ꝗ eam eſſe ſororẽ meã. Thraſo. os durũ.i.os impudẽs qui talia effudit mẽdacia & figmenta: ſicut con-tra molles frontis dicunt̃ qui ſunt reuerẽtes. Chre. o miles adeo.i.certe miles aũt contumelioſe dixit vt fieri ſolet cũ vilis officij noĩe aliquẽ vocamus: edico.i.precipio impero tibi tanꝗ̃ pretor vł imperator militi: pretoris enĩ & imperatoris edicta ſunt: ne.i.qđ nõ facias vllam vim.i.vllã violẽtiã in illam.i.cõtra illam puellã. Deinde cõuertit ſermonẽ ſuum ad thaidem inquiens ego eo ad ſophronam nutricẽ puelle.ſ.vt adducam eam nutricem & oſtẽdã hec ſigna ſorori mee que ſigna intelligimus oſtẽdiſſe thaidi de ſorore ſua. Thra. tu ne.i.vtrum tu prohibeas.i.impedias ne tangã meã puellã quã emi. Chr. in̄ꝗ.i.iterũ dico tibi phibeo.i.veto ne eã tã-gas. Gna. audin.i.audis ne innuẽs.ſ.phiteri: hic ſe.ʒ.chremes vł hic tanꝗ̃ ad pretorẽ alligat.i.ſtringit: illaqueat & obnoxium ſeu reũ facit ſe furti.i. fraudis per methalepſim.nã omne qđ fraude fit furtũ eſt. Inde dulcia furta dicũtur adulteria.i. atꝗ furtũ accipiun̄ p omni fraude dolo & iniuria. Duobus aũt modis đ: furtum: vno modo cũ omne maleficiũ gñaliter ſignificat̃: altero cũ res ſubrepta demonſtrat̃: nunc ergo furtũ maleficium eſt. Chre. ſati.i.ſatis ne hoc eſt tibi.i.ſufficit ne hoc tibi. Thra. alloquit̃ nunc thai. tu thais ais hoc idẽ ſc.ʒ qđ ipſe chremes dicit. Tha. quere aliquẽ q re-ſpondeat tibi tanꝗ̃ ſis indignus cui ego debeam rñdere & quere dixit ꝯtumelioſe illud enĩ querit̃ qđ difficile reperit̃. ergo nõ modo indignus es liquit cui ego rñdeam: ſed vix inuenies q te dignũ reſpõſo iudicet. Thra. quid agimus nunc hos di-ctũ ẽ lãguidi atꝗ defeſſi. Gna. quin.i.imo redea-mus vnde venimus: iam.i.ſtatim hec Thais adeꝛit.i.adueniet ſupplicans vltro.i.ſponte ſua tibi. Thra. credin.i. credis ne: credere dubitãtis eſt certũ eſſe fidẽtis. Gna. imo certe.i.ſʒ pfecto aderit ſupplicãs tibi noui.i.cognoſco ingeniũ.i.naturam mulierũ vbi.i.qñ velis aliud nolũt. vbi.i.cũ nolis ipſe cupiunt vltro illud.ſ.quod nõ vis. Thra. bñ putas.i.recte cogitas diſputas vł iudicas. Gna. iam.i.ſtatim vel nunc dimitto exercitum.i.facio illi copiam abeundi idẽ prebeo militibus commeatum. Nam dux dicit̃ dimitte-re milites ſuos qñ vltra illis ſtipendia dare nõ vult: ſed illis abeundi preſtat facultatem. Thraſo. vbi vis.i.qñ vis vel cum libet dimitte exercitum. nam gnato p interrogationẽ dixerat dimitto exercitũ. Gna. O ſanga fac: vt viciſ-ſim.i.identidẽ ſine ſpe cum quodã interuallo meminneris.i.recorderis domi & foci.i.coquine. Focus proprie dicit̃ locus vbi ignis eſt: & qm̃ coquina ſine igne eſſe non põt (cum a coquẽdo dicatur) precipue quo tpe aliquid decoqui-tur ideo pro coquina rite poni põt. San. Iamdudum animus eſt in patinis.i. pauloante incepi habere appetitum & cogitare de patinis.i.de vaſis in quibus edulia ponuntur: & per vaſa oſtendit ſe habere animum ad edulia & iam eſurire. & eſt qđ vulgo đ. Iſte ſemper hʒ cor ad coquinã num quis vult dicere aliquem velle ſemper comedere vbi eleganter diceret̃ illi ſemper animus eſt i patinis: vel in patinis ſemper aĩm habet. Gna. es frugi.i.vtilis & neceſſa-rius a frugibus que dicte ſunt vt his fruamur. Inde fructus & frumentũ. Frui aũt eſt veſci: diciturꝗ a frũine q̃ eſt ſumma pars gule a quare & his fruidicimur que nec cibi nec pocula ſunt vtpote amicitia delectatione ſenſuum exteriorum pariter ac interiorũ. San. vos ſequimini me hac.i.per hãc partem. Sanga enĩ coquus eſt qui eſurienti-bus ſequendus eſt qualis eſt paraſitus qui ventrem implere cupit.

oſtẽdam hec. Thra. tum me prohibeas, meã ne tãgã? Chre. Prohibeo in̄ꝗ. Gna. audin tu? hic furti ſe alli-gat. Chr. Sati hoc ẽ tibi? Thra. idẽ hoc tu ais thais? Thais. quere qui reſpõdeat. Thra. quid nunc agim⁹? Gna. quin redeamus: Iam hec tibi aderit ſupplicãs vltro. Thra. Credin? Gna. Imo certe: noui igeniũ mu-lierũ, nolunt, vbi velis: vbi nolis, cupiũt vltro. Thra. bene putas. Gna. Iã dimitto exercitũ? Thra. vbi vis. Gna. ſanga, ita vti fortes decet milites, domiꝗ, fociꝗ fac viciſſim vt memineris. Sanga. Iãdudũ eſt anim⁹ i patinis. Gna. frugi es. Thraſo. vos me hac ſeqmini.

Hic demum virgo a cherea vitiata eſſe cognoſcitur: et id quidem opportune poſtꝗ̃ cõtra militem defenſa eſt ac retẽta vñ ſtatim ſequent̃ nuptie eius: & cheree qui illam vitiauit. is in fi-ne ſcene vt hec parentur interuenit.

Quintus actus. Thais. Pythias.

PErgin ſceleſta mecũ pplere loqui? ſcio, ne ſcio: abijt: audiui: ego non adfui. Non tu iſthuc mihi dictura aperte es, q̃q̃d ẽ? virgo ꝯciſa veſte lachrumãs obticet, eunuch⁹ abijt. Quobrẽ? quid factũ eſt? taces? Py. Quid tibi ego

Aſcenſius.

HAnccine ego &c. pulchre hic miles glorioſus & paraſitus aſſentator partes ſuas agunt. Nam glorioſum dicit alter & alter approbat mulierẽ oppugnare: cũ Enei.ij. dicat Eneas. Non ita. Nã & ſi nullũ memorabile nomẽ feminea in pena eſt. Nec hʒ victoria laudẽ &c. neꝗ ergo recte expugnauerit edes: qđ lege ve-titum. Neq: pbe virginẽ eripuerit: qđ ẽ pbitarẽ. Nec pulchre mulierẽ mulctauerit ꝙ ẽ honeſtatem eſt: oia prius experiri ꝗ̃ armis ſapientẽ decet. Inepte quidã apponũt verbis. Nam dona. dicit aut antiptoſim eſſe vt ſit ꝗ̃ armis p ꝗ̃ arma, aut eclypſim vt in ſubauditione ſit agere: ſic ꝗ̃ agere armis: ſermo aũt imperfe-ctus aut incõgruus bñ cõgruit tali militi. ridicula aũt eſt ſeuera ſnĩa in ore ſtulti meticuloſi. Ex more aũt meticu-loſorũ chremes ruſticus q parũ facere audet multa minat̃ dicẽs. Faciã vt hui⁹ loci &c. Ruſticitatẽ aũt ſuã oñdit di-cens phibeo in̄ꝗ qꝛ ꝑ hoc fatet̃ militis eſſe cum aſtutus diceret phibebis ne meã tãgas. Et qꝛ inepte rñdit ait gna-to. hic furti ſe alligat: qꝛ q phibet dño ne rem ſuã contingat illam furto occupat. Illud aũt. Quid nũc agimus eſt thraſonis: cuius animus labaſcit: nõ paraſiti q dicit. Quin redeam⁹ vt fortis decet. Nã ita vt apud Liuiũ & cete-ros in cõſecutionibus cohortant̃ ipſi duces ſuos milites vt cõiugis liberorũ ac penatiũ meminerint q̃ oĩa in ma-nus hoſtiũ ſi vĩ icant̃ pueniant. Uos me hac ſequimini: hoc dicto oẽs abeũt: & ita finis eſt quarti actus.

PErgin &c. Nũc demũ cognoſcit̃ a thaide eſſe ſtupratã & quidẽ opportune poſtꝗ̃ defenſa eſt & retenta ma-gnopere: nam ſtatim conſequenter nuptie eius & Che. qui ei vim attulit. Thais perſceleſta id eſt ſcelera-ta pythias pergin.i.proſequeris ne loq̃ mecũ perplere.i. obſcure: inuolute intricate vt ſint aduerbia. nam perplexus dicitur diſtrictus. mutuans. dubius titubans intricatus qui neſcit quorſum ſe conferat pergin ergo loqui mecũ perplere dicendo ſupple. ſcio puellam flere: deinde neſcio ſtupratam eſſe abijt ſcilʒ eunuchus: audiui domi hoc eſſe admiſſum &c. Ego non affui id eſt non interfui cũ eſt illi vis illata. hec aſtu;

thera inſtantis domine vultũ habitũq; demonſtrãt nõ es mihi dictura iſtud quicquid eſt aperte.i.palã loquẽdo et manifeſte non perplexe ⁊ obſcure virgo veſte cõſciſſa.i.habens veſtem fracta obticet.i.tacet lachrymãs.i.lachrymas emittẽs tacemus cõſilia:reticemus dolores obticeimus quorum nos pudet. Eunuchus abijt.id eſt diſceſſit quãobrem.i.quare taces.i.celes id qđ eſt factũ.i.admiſſum. Py.qđ ego miſera dicã negem.i.negare debeo illũ q̃ adductus eſt fuiſſe eunuchus. Tha.igitur ſi non fuit eunuchus.quis fuit. Py.iſte per contemptũ dixit iſte cherea

dicam miſera? illum eunuchum negant fuiſſe. Thais. Quis fuit igitur? Pythias. Iſte cherea. Thais. q̃ cherea? Pythia iſte ephebꝰ frater phedrie. Tha. q̃ ais venefica? Pythia. Atqui certo comperi. Thais. Quid is obſecro ad nos? aut quamobrem adductus eſt? Pythia. neſcio, niſi amaſſe credo pamphilam. Thais. hẽ miſera occidi infelix, ſiquidem tu iſta vera predicas. Nũ id lachrymat virgo? Pyt. id opinor. Tha. Quid ais ſacrilega? Nuccine interminata ſunt hinc abiẽs tibi? Pyth. Quid facerẽ? ita vt tu iuſti, ſoli credita eſt. Tha. ſceleſta ouẽ lupo cõmiſiſti. diſpudet ſic mihi data eſſe ꝟba. Quid hominis illhic eſt. Pyt. Hera mea tace, tace obſecro, ſalue ſumus: habemus hoĩez ipſm. Tha. vbi is eſt? Pyth. Hẽ ad ſiniſtrã, vides ne? Tha. Uideo. Pyt. comprehẽdi iube, quãtũ poteſt. Thais. Quid illi faciemus ſtulta? Pyt. Quid faciem rogas? vide amabo, ſi non, cum aſpicias, os impudens videtur. Th. Non eſt. Py. Tum que eius confidentia eſt.

Cherea. Thais. Pythias.

In hac ſcena continetur Cherec poſt fugam comprehenſio. Deinde contentio inter Thaidem ipſumq;: tandem redeunt in gratiam Pythia tamen renitente: deinum de nuptijs cum Pamphila contrahendi tractant.

Apud antiphonẽ vterq;, mater, ⁊ pater q̃ſi dedita opera, domi erãt, vt nullo modo introire poſſem, quin viderẽt me: Interim dũ ante oſtiũ ſto, notꝰ mihi quidã obuiã venit. Ubi vidi, ego me in pedes, quãtũ queo, In angiportum quoddam deſertũ: inde itẽ in aliud, inde in aliũ: ita miſerrimꝰ fui fugitando, ne q̃s me cognoſceret. Sz eſt ne hec thais, quã video? ipſa eſt. hereo. ah,

fuit ſcʒ Thais q̃ cherea fuit. Pythia. iſte ephebus.i.adoleſcẽs impubes frater phedrie. Tha. o venefica.i.o meretrix:q: omnis adulter eadẽ venefica eſt ſimiliter et omnis meretrix que ſuis illecebris tãq̃ veneno inficit amatores ꝓpterea inſanus amor: interdum venena appellatione deſignatur. Pythi. at qui.i.ſʒ certe cõperi.i.cognoui quod fuit frater phedrie. Tha. obſecro.i. q̃ſo quid.i.cur: ⁊ quamobrem.i.ꝓpter quam occaſionem is cherea adductus eſt ad nos. Pyt. neſcio niſi quod ſupple credo cum amaſſe pamphilam. Sed ſi ſit amaſſet dic ſic. Neſcio cur adductus ſit: niſi q: ſupple amaſſet pamphilã. Et tũc ſubdatur credo: id eſt ita arbitror. Thais. hẽ interiectio indignãtis ego miſera occidi.i.perij infelix ſum ſupple. ⁊ per ſe legendum eſt ſi quidẽ.i. ſi certe tu predicas.i.narras iſtec.id eſt iſta q̃ dicis vera num.i.nũquid virgo lachrymat.i. ob id. Pyth. Opinor.i.ſuſpicor id ſcilicet virginem ob id lachrymare. Thais. O ſacrilega.i.nefaria impia ⁊ ſceleroſa quaſi q̃ ſacrũ violauerit quid ait. Nuccine.i.nõne ego abiẽs.i. diſcedẽs hinc interminata ſum.id eſt cõminata ſum tibi iſtuc qđ ſcilicet conſtabat inter eas: poſtq̃ ad cenã fuerat mãdatum vt ſoꝛitã ne quiſq̃ ad eã accederet. Py. credita eſt.i.cõmiſſa eſt eunucho ſoli: vt iuſti.id eſt iuſſiſti.ideo quid facerẽ: id eſt qđ facere aliud poſſem q̃ tuis morem gerere mãdatis: vel ꝓpone quid facerẽ vt in tenore textus eſt. Thais. O ſceleſta.i.ſcelerata cõmiſiſti: id eſt tradidiſti credidiſti ouẽ lupo. prouerbialiter dictũ eſt: quaſi dicat virginem violatori cõmiſiſti ſicut ſi ouis lupo deuoratori committatur diſpudet id eſt maximo pudore efficior verba ſic mihi data eſſe.i. me ſic eſſe deceptã: quid illic hominis eſt: id eſt quis ẽ ille homo eunuchi veſte indutꝰ. aiadu ertit enim thais cheream: ſed non continuo agnouit ꝓpter veſtem ⁊ hominis dixit in genitiuo. Nam per genitiuum iniurioſe dicitur: per nominatiuum autem honorifice. Pythias. O hera. id eſt domina mea obſecro tace. id eſt eſto ſecura. Nã illud tace nõ eſt ſilentium indicentis: ſʒ ſecurã facientis ſumus ſalue habemus hominem ipſum. ſcilicet cherẽ tanquam reum. Thais: vbi is ſcilicet cherea eſt. Pythia. hem per indignationem. vides id eſt vides ne eum ad ſiniſtram partem: ſcilicet Thais video. Py. iube eum comprehendi.i.capi q̃ntũ potes. Thais. O ſtulta.i.inconſiderata quid faciemus illi comprehenſo. Pyt. rogas quid faciã amabo interiectio blandientis. quaſi dicat queſo rogo te per amorem vide ſi os eius non videtur impudens: id eſt inuerecundum cum aſpicias eum Thai. non eſt os eius impudẽs. Pyt. tũ.id eſt deinde vltra hoc quod non erubeſcat vide que. id eſt qualis confidentia. id eſt nimia ſecuritas eſt: ⁊ eſt quod dicit inepte: vide quomodo eſt aſſecuratus. Fiducia in bonum ſonat vt plurimũ cõfidentia vero in malum.

Apud ⁊c. Hic cherea reddit cãm cur etiã rediẽs in viciniam ſuam nõ mutauerit veſtẽ. Che. apud antiphonẽ.i. in domo antiphonis vterq; parens.ſ. pr̃ ⁊ mr̃. Et vterq; dixit nam maſculinum prepõderat fẽminino erãt domi quaſi dedita opa id eſt conſulto de induſtria vt nullo modo poſſem introire quin.i.quod non viderẽt me interim.i.dũ hec aguntur: dũ ſto ante oſtiũ quidã notꝰ venit obuiã.i.in occurſum mihi vbi poſtq̃ vidi eum.ſ.egomet dedi in pedes.i.conuerti conieci ſeu contuli me quantũ queo in quoddã angiportũ.i.vicum anguſtũ nec parum deſertũ.i.non frequentatum. Angiportum ti. neutrum vel angiportus ti. maſculinũ (vtrũq; eñ dicit) vicus eſt anguſtus nõ paruus: vt Donatus ⁊ Serui. ſentiũt vel inter compẽdiariũ q̃t ſeſtꝰ it. oppido: o qđ ſit anguſtus portus.i.aditus ad portũ q̃ vel ſm Uarronẽ dr̃ angiportũ q̃ ſit anguſtũ ⁊ q̃ qđ mihi ag: pẽ ꝑ nimia anguſtia quaſi ab angẽdo ⁊ portu eo q̃ talis anguſtia ſit inter portus.i.inter domos. Nã portus quẽadmodũ ⁊ inſulas ꝓ domibꝰ veteres dixerũt: multi codices hñt in pedes ⁊ tũc ita dicendũ eſt ego dedi vel vtaliq habẽrerex me in pedes.i.cepi ꝓgredi vel velociter ire. Nã q̃ vult ire ĩ pedes ſe egerit. vel dat ⁊ que cepi ꝓgredi velociter in angiportũ: quoddã deſertũ ⁊c. q̃ ſi nõ eẽt in tũc facile eſſet dicere dedi pedes in angiportũ.i. me cõtuli in vicum anguſtũ qui vernacula lingua venella dicitur: vel latine viculus. Nã q̃ ſe ꝯfert aliquo illuc dat ac dirigit pedes. Inde.i.ex angiporto: idem.id eſt ſimiliter dedit pedes in aliud angiportum inde.i.ex angiporto ſecundo contuli me in aliud angiportum ita.ſ. eo modo fui miſerrimus fugitando

ſul fatigatus laſſus languidus dū fugio: ⁊ eſt honeſta locutio: vt miſer amādo: miſer loquendo. ne quis. i. vt nō aliquis cognoſceret. i. agnoſceret: pu⁹ em̄ eū cognouerat. Agnoſcimus em̄ vetera: cognoſcimus noua: ſ; ne. i. vtrū hec mulier quā video eſt Thais. Deinde diligēter intuit⁹ ſubdit. ipſa eſt Thais hereo. i. incertus remaneo ⁊ deſigor. Primus eīm met⁹ adimit conſiliū: ſ; recogitatio reddit ꝯfidētiā. hereo ergo. i. dubito qd faciā aūt. i. ſ; qd mea. h. d. vt hoc verbo Thais mitiget cū dicat eam ſuā. i. cui bene cupit. nō amicā nō eſſet ꝑpꝫ fratris riualis. Quid inquit repetit ad maiorem expreſſionem faciet mihi. q. d. dubito ac neſcio prorſus quid mihi ſit factura.

qd faciā? qd mea aūt? qd faciet mihi? Th. adeam⁹. bone vir dore, ſalue. dic mihi, aufugiſtin? Cher. Hera, factū. Tha. ſatin id tibi placet? Che. Nō. Tha. credin te ipune abituꝝ? Ch. vnā hāc noxiā mitte: ſi aliā vnꝙ admiſero vllā, occidito. Tha. nū meā ſeuitiā veritus es? Che. Non. Thais qd igiť? Che. Hāc metui, ne me criminareť tibi. Tha. Quid feceras? Che, paululū quiddā. Tha. eho, paululū ipudēs? an paululū hoc eſſe tibi videtur, virginē vitiare ciuē? Che. cōſeruā eſſe credidi. Py. cōſeruā? vix me cōtineo, quin inuolē in capillū. mōſtrū, etiā vltro deriſum aduenit. Tha. Abi hinc inſana. Py. qd ita vero? debeā. Credo iſti quidꝙ furcifero, ſi id fecerī: pſertī cū ſe ſeruū fateať tuū? Tha. Miſſa hec faciam⁹, nō te dignū. Che. feciſti: nā ſi ego digna hac cōtumelia ſum maxime, at tu indign⁹ q faceres tamen. neqꝫ edepol quid nūc cōſilij capiam ſcio de virgine iſthac: ita cōturbaſti mihi rōnes oēs, vt eā nō poſſī ſuis, ita vt equū fuerat, atqꝫ vt ſtudui, tradere: vt ſolidū parerem hoc mihi beneficiū cherea. Che. at nūc dehinc ſpero eternā iter nos grāz fore Thais: Sepe ex hmōi re quapiā, et ex malo principio, magna familiaritas coflata eſt. Quid ſi hoc quiſpiam voluit deus? Tha equidē pol in eā partem accipioqꝫ ⁊ volo. Cher. imo ita queſo, vnum hoc ſcito, cōtumelie nō me feciſſe cauſa, ſ; amoris. Th. ſcio, ⁊ pol ꝑpterea magis nunc ignoſco tibi. Nō adeo inhumano ingenio ſum. Cherea neqꝫ tā imperita, vt quid amor valeat⁹ neſciā. Che. te quoqꝫ iam Thais, ita me dij bene ament, amo. Py. tum pol tibi ab iſto hera cauendū intelligo. Che.

Tha. adeamus illū. i. eamus ad eunuchum illū ſc; Cheream indutū adhuc eunuchi veſte. O bone vir. per ironiā ſalue dic mihi aufugiſtin. i. fuiſti ne fugitiuus tāꝙ ſi eſſet ſeruus eū alloquiť ꝑpter veſtē quā adhuc erat indutus. Che. O hera. i. dn̄a factū eſt ſup. i. aufugi. Tha. ſatin. i. verū ſatꝫ. i. valde tibi placeat. aufugiſſe. ſ. Che. nō placet. ſ. mihi. Tha. credin. i. credis ne qđ hoc ſequitur. ſ. te habiturū impune. i. te euaſurū ſine punitiōe. Che. mitte. i. ignoſce dimitte hāc vnā. i. hāc ſolā noxiā pro noxam. i. culpā ſi vnꝙ admiſero i. commiſero aliam noxā occidito me. Tha. Non veritus es. i. nō timuiſti meā. ſeuitiā. Che. nō veritus ſum. ſ. Tha. quid igitur veritus es. ſ. Che. metui hanc ancillā. ſ. ne. i. ꝙ criminareť me tibi: id eſt apud te. Tha. qd feceras. Che. fecerā quiddā. i. aliqd paululū. Tha. eho interiectio hic indignātis. o ipudēs. i. inuerecūde dicis. ſup. paululū te quiddā feciſſe an hoc. ſ. vitiare. i. ſtuprare virginē bonā ciuē. appoſitiue dictū hoc inꝙ videť tibi eſſe paululū. i. parue eſtimatiōis ⁊ parui criminis. Che. credidi. eam eſſe cōſeruā ⁊ nō ciuē. i. putaui eā eſſe ſeruam cum Pythis ⁊ alij. Py. indignata eſt ancilla ꝙ dixerit ſe putaſſe eā eſſe cōſeruam quaſi paululū eſſe diceret ancillis meretricis vim afferre dicas ſup. te crediſſe eā eſſe cōſeruā. vix cōtineo me quin. i. ꝙ non inuolem. i. inſiliā velociter more volātis auis de inuolo qđ dr a vola vole ſoña ſupra dictū eſt. Uix inꝙ cōtineo me quin inuolē. i. inſiliā in capillū tuū etiā; monſtrū. i. qui ſtuprat virginea cū tamen ſe ſimulet eunuchū. Cōtra naturā em̄ eſt vt eunuch⁹ ſtuprū cōmittat etiā mōſtrū hoc aduenit deriſū;. i. ad deridēdū vltro. i. ſpōte et ꝑ ſe. Thais. O inſana. i. nō cōſiderata: abi. i. diſcede hinc. Py. ſo per ironiā dictū eſt quid ita abeā. i. diſcedā credō. i. vtrū credere debeo quicꝙ. i. alꝗd iſti furcifero. i. iſti improbo ſeruo digno qui furcā circa vicinos ferat in collo ignominie cā preſertim. i. ꝑcipue cū fateať ſe eſſe ſeruū tuū. Tha. miſſa faciamus. i. omittam⁹ hec iocularia. ſ. ⁊ futilia. o Cherea nō feciſti dignū facin⁹. ſ. vel rem dignā te in ablto. i. non feciſti debitum tuum. ſiue ſi mauis nō es funct⁹ officio tuo vel non feciſti qđ te decebat aut tibi erat honeſtū. Nā ſi. i. quis ſum maxime digna hac ꝯtumelia: quia meretrix ſc; attamē tu es maxime indign⁹ qui faceres. i. facere deberes aut debuiſſes: neqꝫ edepol iurantis eſt: ſcio qd conſilij capiā; nunc: id eſt quam deliberationem ſumam ſiue quod ꝓpoſitū ſuſcipiā de iſta virgine: ita. i. adeo cōturbaſti. i. perturbaſti implicaſti impediſti omnes rationes id eſt omnes vias reddende eius vt non poſſim tradere. i. offerre eam ſuis parentibus. ſc;. appinquis: ita vt. i. ſicut fuerat equum i. iuſtum atqꝫ vt. i. quemadmodū ego ſtudui. i. laboraui tradere eam ſc; vt pararem. i. conciliarem contraherem. acquirerem mihi hoc beneficiū ſolidū. i. integrum ⁊ firmū ac ſtabile reddere eam ſuis. Che. at id eſt ſed O thais nunc ſpero gratiam. i. beneuolentiam fore. i. futuram eſſe eternam: dehinc. i. amodo poſthac impoſterum in futurū inter nos ſepe. i. plerumꝙ ex hmōi. i. ex tali quapiam. i. aliqua re. ſ. turbulēta ⁊ ex malo principio magna familiaritas. i. cōſuetudo ⁊ cō. iunctio ſocietas eſt cōflata. i. cōtracta parata cōciliata acquiſita quid diceres ſup. ſi quiſpiā deus. ſ. Cupido deus amoris voluit hoc ita ſc;. fieri ⁊ inſtigauit vt fieret. Tha. equidem. i. certe pol iurātis eſt accipio. id eſt intelligo in eam partē ⁊ volo euenire ſup. in eā partem in quā vt ve; eterna inter nos ſit gratia ⁊ ex malo principio compleatur magna familiaritas. Che. imo. i. ſed ita queſo. i. rogo te vt fiat: vel queſo deos vt idē velint. Scito hoc vnum me non feciſſe cauſa contumelie: ſed cauſa amoris. Tha. ſcio te feciſſe cauſa amoris ⁊ pol propterea nūc magis ignoſco tibi o Cherea nō ſum ingenio adeo inhumano. i. non ſum natura adeo immiti ⁊ inſuaui ⁊ quaſi ferina vtpote cum ſim homo neqꝫ ſum tam imperita. i. non experta vel tam impudica: quia meretrix vt neſciam quid amor valeat. i. quid amor poſſit: qui profecto ad multa nephanda impellit. Cher. o Thais, quoqꝫ. id eſt etiam iam te amo ita dij me bene ament ſicut. i. verum te a me amari: ⁊ eſt affirmandi ac iurandi modus quemadmodum ſic viuat aīa mea: talis id genus. Pyth. O hera. i. dn̄a pol intelligo. i. cēſeo: tibi cauendū eſſe. i. puidēdum tibi ab illo. ſ. cherea ne tibi quoqꝫ vim afferat. Che. nō auſim. i. non audebo ꝑpter fratrem. ſ. Phedriā q eam amat ⁊ ideo dixit nō amare Thaidē pro libidine: ſed ꝑpter ei⁹ benignitatē ⁊ etiā cā illius puelle quā amat. Py. nihil. i. nō credo tibi quicꝙ. i. tuis verbis fidē non habeo. Thais. deſinas. i. deſine hoc eſt ceſſa loqui: vt intelligeť ſac vt deſinas. Cherea, nūc ego te oro Thaidē vt ſis mihi adiutrix in hac re. i. vt ducā Pāphilā ego cōmēdo ⁊ cōmitto. i. trado.

trada credo me tue fidei.i.fidelitati:ꝫ eſt aureſis.nā cōmēdo ꝫ cōmitto hic parū diſtant niſi ꝙ cōmendamur nos cognitis cōmittimur vero nos ignotis. O Thais capio.i.eligo te patronā mihi.i.capis te aduocatā ꝫ mediatricem ſeu ꝓtectricē:vt ꝫ me cōmēdes:ꝫ aduerſus obſiſtētes me defendas quo poſſim potiri illā quam amo:ꝫ obſecro.i. per ſacra rogo vt mihi adſis in hoc negotio:emoriar.i.mortē oppetam ꝫ nihil plus ſignificat ꝙ primitiuū ſi non duxero hāc vxorē.ſ.pamphilā. Thai.tā ſi pater nō valet ſup.ꝫ eſt eclypſis vel apoſiopeſis facta ꝑ interruptionē a Cherea factam:qui vno verbo tā cito intellexit qđ dicere vellet. Thais ꝫ illi obuiāti:Cherea.quid dicat ſup. Ah.interiectio geſtiētis i ſpē certo ſcio ꝙ ſupple volet modo.i.dumodo hec pāphila,ſit ciuis. Tha:ſi vis opperirier ꝓ operiri paragoge.i.expectare iā.i.ſtatī ipſe frater virginis.i.Chremes aderit.i.pſto erit hic iuit acceſitum.i.adductum ſiue vocatum nutricem q̄ aluit illā virginē paruulā.i.cū adhuc paruula foret. O cherea tute ipſe.i.tutemet aut te aut ipſe quātū ad ſignificatū vocat:aderis:i.preſto eris cōparebis hic i cognoſcendo paſſiue poteſt capi.i.dū cognoſceretur a nutrice:vel ſi capiat̄ actiue ſic itellige tute hic aderis in cognoſcēdo eā.ſ.q.d.iterea magis ac magis eā cognoſcca. Cherea.ꝫo modo eſt cognoſcentis aduerbium interdum confirmātis:qn̄ꝙ eſt coniunctio ſignificās:ſed interdū verum iuuat ironiam.vt Egregiam vero laudem ꝫ ſpol a ampla refertis. Tu ꝙ puerꝙ tu°.ego maneo.i.operior vt voluiſti. Tha.ne.i.vtrū vis qđ ſup.operiamur.i.expectemus eū fratrē domi potius ꝙ ante oſtium. Interea.i.interim dum is frater.ſ.venit Che.imo.i.quinimo percupio.i.valde cupio illud. Pyth.Obſecro Tha.ſ.quam rem es actura que ſic in domum Chereaꝫ vis deducere. Tha.quid nā.i.cur ita petis qđ ſim actura. Py.rogitas cogitas recipere hunc poſthac.i.amodo in edes.i.i domū tuā. Tha.Cur nō recipere ſup. Pyth.crede hoc mee fidei:id eſt habeas hāc mihi fidē.i.credulitatē:hic Cherea dabit.i.inducet denuo.i.rurſus aliquā pugnā.i.aliquod ſtuprum Lucillus.vicinuo o ſocij ꝫ magnā pugnauimus pugnā. Thai.hau.interiectio ꝑturbate mulieris obſecro tace. Pyth.videre.i.videris iudicare parum ꝑſpexiſſe.i.parū clare cognouiſſe audaciā:id eſt temeritate ei°.ſ.Cheree. Che.Pythia nō facturū:niſi.i.pterꝙ ſi nō cōmiſſum erit tibi.i.ſi tibi nō creditum erit.q.d.faciē qđ dico pſertim ſi tibi fuerit cōmiſſa puella. Nam ſi nihil tibi creditum aut cōmiſſum fuerit credo facile nihil factururū cū non erit tibi copia facta. Cōmittere enim literdū ſignificat credere ſeu tradere fidei alicuius quicꝙ:vt hic vbi cōmiſſū fuerit īperſonaliter dictū eſt quaſi pro creditum fuerit:niſi itelligatur aliquid:ꝫ tunc cōmiſſum fuerit paſſiue capietur quod in idem recidit. Chere.quin.i.quinimo tu pythias ſeruato.i.obſeruato me auſim quicꝙ facturus. Pyt.pol.neꝙ auſim.i.non audeam dare tibi qđꝙ.i.aliqđ ſuadū.i.cuſtodiēdū neꝙ auſim ſeruare te id eſt cuſtodiam tui gerere. Thais

nō auſim. Pyt.nihil tibi quidꝙ credo. Tha.Deſinas. Che.Ego me tue cōmēdo ꝫ cōmitto fidei.nūc ego te iu hac re mihi oro vt adiutrix ſies. Te mihi patronaꝫ cupio Thais:te obſecro:emoriar,ſi nō hanc vxorē duxero. Tha.tā ſi pater. Che.quid? Ah volet,certo ſcio,ciuis modo hec ſit. Tha.paululū opperirier ſi vis:iā frater ipſe hic aderit virginis:nutricē accerſitū īt,q̄ illā aluit paruolā:i cognoſcendo tute ipſe aderis Cherea. Cherea.Ego vero maneo. Thais.vis ne interea,dum is venit,domi opperiamur potiꝰ, ꝙ hic ante oſtium? Che.imo percupio. Pyt.quā tu rē actura obſecro es? Tha.nam quid ita? Pyt.rogitas?hunc tu i edes cogitas recipere poſthac? Tha.cur non? Pythi.crede hoc mee fidei,dabit hic aliquā pugnā denuo. Tha.hau,tace obſecro. Py. Parū perſpexiſſe eiꝰ videre audaciā. Che.Nō faciam Pythias. Pythi.nō pol credo Cherea,niſi ſi cōmiſſuꝫ nō erit. Che.quin Pythias tu me ſeruato. Py.neꝙ pol ſeruādū tibi quidꝙ dare auſim, neꝙ te ſeruare:apagete. Tha.ade.ſt optime ipſe frater Che.Perij hercle,obſecro abeamus intro Thais,nolo,me in via cum hac veſte videat. Tha.Quamobrem tandē?an quia pudet? Cher.Idipſum. Pyth.idipſuꝫ? virgo vero? Tha.I pre,ſequor.tu iſthic mane,vt Chremem introducas Pythias.

Pythias Chremes. Sophrona nutrix.

Hoc in loco eſt diſputatio pythie apud ſeipſam cogitantis quemadmodum parmenonem dolo poſſit vlciſci.

Quid,qđ venire iu mentē nūc poſſit mihi, quidnā? Qui referā illi ſacrilego gratiam, qui hūc ſuppoſuit nobis? Chre.moue te o ociꝰ te nutrix. Sop.moueo. Chr.video,ſed

apagete.id eſt diſcedite ac ceſſate ab his verbis.ipſe frater virginis ſcꝫ. Cher.adeſt.id eſt pſto eſt optime.i.oportune Che.hercle:id eſt ꝑ herculē perij.i.ꝑditꝰ ſum. O Thais obſecro abeamꝰ itra.i.abſcedamꝰ intra domū:nolo ſupple qđ videat me in via cum hac veſte eunuchali. Tha.tandem.i.quaſi dicat paucis reſpōde vt nūc ſit omnis dilationis finis:habet enim tandē hic quiddā vrgēs reſpōdere ꝫ accelerās:quā ob:ē.id eſt quare nō vis vt te videat ꝫc.an:id eſt verum ideo ſupple quia te pudet.i.pudore afficeris ꝫ erubeſcis eſſe ita indutū. Cherea.idipſum ē ſupple propter qđ nolo vt me videat:quia ſcꝫ me pudet. Pyt.dicis ſupple idipſum eſſe quia te pudet virgo vero eſt ſup.ironice capitur vero.quaſi dicat ſcꝫ (virgo eſt qui pudicitiam virginalē ꝫſeruat ꝫ veneratꝫ et i hoc ſenſu virgo in maſculino genere poni intelligitur:quod ſi dicatur de puella ſic intellige dicis te nolle ſic videri quia te pudet. ſcilicet virgo eſt puella que tibi credita fuit ꝑ ironiam intelligendo tanꝙ dicat id male indicat te eſſe prudentē qđ feciſti. Thais. Chre.ſupple Ipre.id eſt prei,precede ſequar te. O pythia tu mane iſthic introducas:id eſt intromittas Chremem.

Aſcenſius.

Apud Antiphonem vterꝙ pr ꝫ mater ꝫc. Iocunde Cherea cum Thaide loquit̄ vt eunuchꝰ hoc eſt ſeruus cum dn̄a.vnde heram dicit ꝫ ſi aliam admiſero vnꝙ occido. Et ſic conuerſam eſſe credidi.

Quid,qđ. In hoc loco eſt diſputatio pythie cogitātis apud ſeipſam quatenꝰ.i.quomodo parmenonem dolo poſſit vlciſci. Pyt.quidnam.i.qđ eſt interrogatiue legendo quicqđ.i.quod:quicquid enim ſignificat oē qđ:ꝫ interdum capit̄ pro qđ iſtō. Quid eſt igitur quod poſſit venire mihi in mentem:qui.i.quomodo, vel vt referam gratiam id eſt rependam vices iſti ſacrilego.ſ. parmenoni impio nephario ſeu improbo qui ſuppoſuit id eſt loco eunuchi latēter adhibuit vel adduxit hūc Cheream. Iuncuelis. Suppoſitus

veniaſ: ⁊ falſo nole poſcaſ. Sub. lucunt q̄ valum⁹ admittere ait Dona. Supponūtur aūt q̄ non deſideramus. Non nulli codices habent quid his poſitū quaſi ſit repetitio oſtēdēs indignationem ⁊ vleiſcēdi cupiditatem ſic quicq̄d poſſit venire mihi i mētē. Iterū quidnā poſſit inq̄ venire in mētē qui .i. vt referam gratiam iſti ſacrilego qui ſuppoſuit nobis hūc Chereā. Chr. O nutrix vero hic ſtomachātis interiectio eſt moue te oci⁹ .i. veloci⁹ .i. mouēdo te pge. ⁊ accelera citi⁹. vult eñ chremes eā velocius ambulare qđ non pōt fieri niſi ſe velocius moueat. So. moueo me. ſ. i. exerceo corpus meū eūdo q̄ maxime poſſum. Chre. video te. ſ. moueri: ſed nihil pmoues. idest nihil pficis. Nā q̄uis maximo ſtudio te moueas tñ non ſatiſfacis mee cupiditati: quod non eſt mirandum. Nam anus q̄uis ſtudio pperent ire: tñ accelerare nequeūt pter etatem igraneſcentē. Promoueo aūt dicitur quaſi procul moueo. dicit ergo moues te ſed nō procul te moues. Py. ne. i. vtrum iā oſtendiſti ſigna agnitiōis virginis nutrici ſue. Chremes. oſtendi ſup. omnia ſigna. Py. amabo. i. rogo te per amorem: blādientis eſt particula quid ait nutrix. ſ. ne. i. vtrū cognoſcit ea ſigna. ſ. Chre. ac. i. etiā cognoſce ea quidē memoriter. q. d. ea ſigna firma adhuc an⁹. memoria tenet. Pyt. edepol. i. per edem pollucis bñ narras. i. pſpere refers talia. Nā fauco illi virgini ite itro. i. in domū iamdudū. i. iam ex multo āte tpe hera i. dña expectat domi. Eccū. i. ecce hic video parmenonē virū bonū p ironiam ⁊ appoſitiue dictū incedere huc. i. venire huc vidē. i. vides ne: vt. id eſt qualiter ſit otioſus. i. ſecur⁹ ſine ſolicitudine ⁊ cura: ſi diȷs placeat ſpero. i. credo vel confido habere. i. ſcire ac cognoſcere. Cice. ad lētulū. Habeo de vaticinio cognoſce de craſſo. i. ſcio cognoſcis vel habere. i. habiturā ⁊ naturā qui. i. quo q̄ ratione excruciā. i. affligā afficiā hūc par. meo more. i. meo modo ⁊ ad votū meū ibo intro. i. itra domū vt certū ſciā de cognitione. i. de agnitione pucelle a nutrice poſtea. i. poſtea ſeu valde exibo. i. egrediar atq̄ pterrebo hūc ſacrilegū. i. impium. ſ. parmenonem ⁊ nefarium.

nihil pmoues. Pyth. iā ne oſtendiſti ſigna nutrici? Chre. omnia. Pyt. amabo, q̄d ait? cognoſcit ne? Chre. ac memoriter. Pyth. Bñ edepol narras: nā iſti faueo virgini. ite intro: iādudū hera vos expectat domi. Virum bonum eccum parmenonē incedere video: vide vt otioſus ſit, Si diȷs placet, ſpero me habere. q̄ hunc meo excruciē modo, ibo intro, de cognitione vt certū ſciam: poſt exibo, atq̄ hunc perterrebo ſacrilegum,

¶ Parmeno. Pythias.

¶ Hic parmeno gloriatur Chereā Eunucho ſubornaſſe ita vt virgine preter ſumptū ⁊ diſpēdiū potius ſit deinde meretricum ingenia ſordes cōmemorat quare Pythiam ⁊ quā nō adeſſe percipit ſatis commotam magis illitat

Euiſo quidnam Cherea hic rerū gerat. q̄ ſi aſtu rem tractauit, diȷ voſtrā fidez, quantam, ⁊ q̄ veram laudē capiet parmeno? Nā vt omittam: q̄ ei amorem difficilimum et chariſſimum ab meretrice auara: virginē quam amabat, eam confeci ſine moleſtia, ſine ſumptu, ſine diſpēdio. Tum hoc alterū, id vero eſt quod ego mihi puto palmariuz, me repperiſſe, quomodo adoleſcētulus meretricum īgenia ⁊ mores poſſet noſcere: mature vt cū cognorit, ppetuo oderit, Que dū foris ſunt, nihil videtur mūdius, nec magis compoſitū quicq̄, nec magis elegans: que cuz amatore ſuo cū cenant, liguriūt. Harum videre ingluuiem, ſordes, inopiam, q̄ īhoneſte ſole ſint domi, atq̄ auide cibi, quo pacto ex iure heſterno panē atrū vorent: noſſe oīa hec, ſal⁹ eſt adoleſcētulis. Py. Ego pol te pro iſtis dictis ⁊ factis, ſcel⁹, vlciſcar: vt ne impune in nos illuſeris,

¶ Aſcenſius.

Quid. quid venire ⁊c. Nōnulli legūt Quid quid vt ſit q̄d ſupp. eſt qđ poſſit mihi venire in mentem nunc ſcz cū otioſa Chremē expecto ⁊ reſpōdet ſibi dicens: Quidnā. i. quero nequid certe qui. i. quomodo referam ⁊c. Si vero legēdū eſt quicquid: ordo eſſe poteſt quicquid poſſit venire nunc mihi in mētem ſupple cogitandum eſt quidnā. i. quidnā aūt in mentem venire poſſit. deinde quaſi inuēto eo dicit q̄d referam ſacrilego illi gratiam.

Euiſo ⁊c. Hic Parmeno pythiaz ſuis maledictis magis irritat quē tñ nō ſentit adeſſe. neq̄ maledicta audire. Parmeno reuiſo. i. redeo ad videndum quidnam rerum. i. quas res cherea agat hic: id eſt apud Thaidem quid ſcz Cherea ſi tractauit, id eſt geſſit: agitauit deduxit rem. i. negotium aſtu. i. aſtute caute id eſt hic eſt aduerbium, alias autem eſt nomen: vt iam in aſtu venit. Et vt inquit Tortellius eſt nomen grecum ſignificatq̄ apud poetas aſtutiam: cuius origo (ait Feſtus) ex greco vocabulo aſtu deducitur, quod oppidum ſeu vrbem indicat. In qua qui cōuerſati aſſidue ſunt cauti atq̄ acuti eſſe videbantur. Diȷ veſtram fidem. hic non inuocantis eſt ſed admirātis quemadmodum cum dicitur admirando vir ille quanta diȷ boni: cum ſuauitate locutus eſt: vbi nos diceremus. Quanta bone deus cū venuſtate eſt locutus. Verū cum eſt inuocantis ſic intelligitur o diȷ imploro ſupp. veſtrā fidem. i. veſtrā opem ac veſtrum auxiliū quantā laudē. i. quantū magnam ⁊ q̄. i. quantū veram idest non ſine cauſa Parmeno capiet: loquitur in tertia perſona de ſeipſo. Nam vt omittam. i. quod dicitur excepto eo quod ſurripui. i. ſubtraxi furtim ei. ſ. Cheree hoc eſt ad eius voluptatē a meretrice auara. i. habendi cupida amorem difficillimū. i. admodum difficilem vt Cherea ſuo nutu illo potiretur et chariſſimum. i. quo ſi voluiſſet potiri maximum meretrici erat pretium dandū. Confeci. i. ſuperaui vel deuici eam virginem quam amabat vt potiretur ea ſup. ſine moleſtia. Proprie hoc verbum cōficio conuenit gladiatoribus qui grauiſſimis confecti ⁊ ſauciȷ vulneribus occubuerunt. Inde cōfectores ferarū q̄ feras ſauciādo trucidāt. Pōt etiā ſic intelligi textus. Cōfeci. i. pfeci expediui vt Cherea potiret. i. cū deſiderio vteretur eā virginē quā amabat. Potior eñ interdū iungit actō alibi pat. tria potit cōmoda: ſepi⁹ tñ aūt gtō iūgit aut ablō Vel ſic intellige quā virginē Cherea amabat. Cōfeci. i. deuici eā vt ipſe potiret ea ſine moleſtia. i. impedimēto ac tedio ſeu faſtidio ſine ſumptu. i. impenſa ſine diſpēdio. i. dāno ac detrimēto. Al: qui non hñt potiretur ⁊ tūc ſic aſtruit litera. Cōfeci. i. deuici ſuperaui ſine moleſtia: ſine ſumptu ⁊ ſine diſpendio eā virginē quā amabat. Tū. i. deinde hoc alterū. i. hec altera res a me inuēta vero. i. certe eſt id qđ ego puto me reperiſſe. i. excogitaſſe palmariū mihi. i. palma dignū. i. victoria ſeu laude ac pmio victoriē vcz qđo. i. quo vt a adoleſcentul⁹ poſſet noſcere mature. i. cito ⁊ añ tps. ingenia. i. naturas ⁊ mores. i. modos faciēdi meretricū vt cū cognorit. i. cognouerit ingenia earū ⁊ mores oderit. i. odio pſequat ppetuo. i. oī tpe earū ingenia ⁊ mores. Que meretrices dū. i. q̄ñ ſunt foris apud amātes nihil videt mūdi⁹. i. lauti⁹ delicatius cū tñ non ſint nec quicq̄. i.

aliquid videt magis cōpoſitū.i.ornatū:nec magis elegās.i.venuſtū aptū appoſitū ſeu accōmodatū et quod vulgo dr magis propriū.que meretrices cū.i.qū cenant cum amatore ſuo ligurrunt.i.ſuauiora cum faſtidio deguſtant. Ligurrire enim dicitur a verbo greco ligonem quod ſignificat ſuaue. Ligurire eī fertur ille qui eleganter ⁊ more ſe cūcꝗ multo faſtidio ſuauiora queqꝫ deguſtat. Nonius etiā dixit ligurrire eſſe deguſtare inde obligurrire.i.auide multa conſumere.inde ligurriones qui ligurientes et ſuauiſſima edulia ac pocula deguſtantes:caqꝫ vndiqꝫ ſibi cōquerentes:patrimonia ſua cōſumpſerunt.Salus

Pythias. Parmeno.

In hac ſcena Pythias ſimulata perturbatione ſui Parmenonem vt ſupra propoſuit:terret atqꝫ in principio vim magnam oſtendit deorum implorans fidem:quaſi in hoc negotio nihil poſſit humanum conſilium. Parmeno tandem Pythie nimis territus rem omnem ſeni aperire molitur.

Proh fidem deum,facinus fedū:O infelicem adoleſcētulū,o ſceleſtum Parmenonem qui iſtū huc adduxit. Parm. Quid eſt? Pyth. Miſeret me:itaqꝫ vt ne viderem,miſera huc effugi foras. que futura exempla dicunt in eū indigna? Parmeno. O iuppiter,que illhec turba eſt?numnā ego perij?adibo. Quid iſthuc Pythias?quid ais?in quem exēpla fiēt? Pythias. rogitas audaciſſime?pdidiſti iſtū,quem adduxti pro eunucho,adoleſcentulū,dum ſtudes dare verba nobis. Parmeno. qd ita?aut quid factū eſt? cedo. Py. dicā:virginem iſtam,Thaidi hodie que dono data eſt,ſcin eam hinc ciuem eſſe?⁊ eius fratrem adprime nobilē? Par. neſcio. Pyth. atqui ſic inuēta eſt: eam iſte vitiauit miſer.ille vbi id reſciuit factum frater violentiſſimus. Par. quidnam fecit? Pyt. cōligauit primum eum miſeris modis. Par. Hem,cōligauit? Pyt. Atqꝫ equidem orāte,vt ne id faceret,Thaide. Parme. quid ais? Py. nūc minatur porro ſeſe id,quod mechis ſolet quod ego nunꝗ vidi fieri,neqꝫ velī. Parmeno. qua audacia tantū facinus audet? Pyt. quid ita tātū? Parme. an non hoc maximum eſt?quis homo pro mecho vnquā vidit ī domo meretricia deprehēdi quēꝗ? Pyth. neſcio. Parme. at ne hoc neſciatis Pythias,dico,edico vobis,noſtrū eſſe illū herilem filium. Pyth. Hem,obſecro,an is eſt? Par. ne quā in illū Thais vim fieri ſinat:atqꝫ adeo autē,cur nō egomet intro eo? Py. Vide Parmeno qd agas,ne neqꝫ illi proſis,⁊ tu pereas. Nā hoc putāt quidquid factum eſt,ex te eſſe ortū.

eſt.i.ſalutare ē ⁊ vtile:ſiue ſalus.i.vtilitas maxima qualis eſt ſal⁹ adoleſcētulis videre ingluuiē id eſt ventris ſeu gule voracitatē ⁊ videre inquināſordes.i.vel auaritiam.nam ſordidus dr auarus vel ſqualorem quo ſunt obſite apud ſe ſalus ē inqꝫ videre inopiam.i.extremam paupertatem:harū meretricū ⁊ ſalus eſt inqꝫ adoleſcentulis noſſe.i. cognoſcere hec omnia videlicet ꝗ.i.ꝗtum ſint inhoneſte.i.turpes:ſole.i.cū ſole ſint domi apd ſe ſcꝫ atqꝫ ꝗtum ſint auide cibi.i.voraces ⁊ quo pacto.i.quō vorēt.i.diglutiāt panē atrū.i.vetuſtate mucidū:madidū ſup.maceratū vl mollitū ex iure.i.ex ſucco pulmētarij:quod brodium vulgo dicūt heſterno.i.ꝓdiano.i.ꝓcedēti die. Pyt. o ſcel⁹.i.ſceleſte ⁊ ſceleribus plene pol iurāt o eſt:ego vlciſcar.i.puniā te ꝓ iſtis.i.tuis dictis ꝗ paulo ante ꝓtuliſti in nos.⁊ pro factis ꝗ exercuiſti in puellam:vt ne.i.vt non illuſeris in nos.i.inuectus fueris in nos impune.i.ſine pena. Dicimus autē illudo tibi cum datiuo:illudo te cum accuſatiuo:⁊ illudo in te quaſi inuehor in te.

Aſcenſius.

Euiſo ⁊c. Inducitur letus vt grauius cōmoueatur audito Cheree incōmodo:ſicut etiā poſtea Laches inducetur trāquillo animo:quum nuntium tam triſtē de filio accipiet.

Proh.deū. Hic Pythias ſimulata turbatione ſui Parmenonē terret:atqꝫ in pricipio vim magnā oſtdit deorū iplorās fidem quaſi in hoc negotio nihil proſit humanū cōſiliū. Pyt. Proh iraſcentis exclamatio eſt ⁊ teſtātis ſeu inuocātis fidē.i.opē ⁊ auxilium deorū imploro ſup.vel inuoco fidē.i. opem deū.i.deorū. O facinus.i.flagitiū ſeu factū fedū.i.crudele. Saluſti⁹.fedi oculi.i.crudeles. o exclamātis eſt particula hic adoleſcētulū.ſ.Cheream infelicē.i.miſerū ⁊ afflictū fingit eīs eū grauiter apud Thaidē multari:o Parmenonē ſceleſtum.i.ſceleroſum qui adduxit iſtū adoleſcētulū huc vt tam grauiter puniret. Par. qd eſt? Py. hoc Pythias ſecū dixit fingēs ſe neſcire ꝙ Parmeno aſſiſtat:me miſeret.i.miſereor ei⁹ Cheree ⁊ pre nimia crudelitate cōmota mea viſcera ſunt itaqꝫ.i. ideo ego miſera afflicta vidēdo talia effugi.i.elapſa ſum huc vt aufugi foras huc vt ne.i.nō viderem id.i.tale ſuppliciū Cheree. Deinde Pyt. exclamat inquiens que exempla idigna.i.feda crudelia et horrēda Thais Chremes ⁊ ācille dicūt eſſe futura.i.faciēda in eū Chereā.i. erga eū vt ceteris ſit documēto ne qd tale attētēt vbi futura a ſio poti⁹ manat ꝙ a ſuo vt ſepe fit:q vt credū adducor ex eo quod ſequitur quid ais in quem exempla fient poſſet etiā legi ſine clamatiōe aufugi ne viderē id.ſ.que exēpla indigna dicunt futura in eum vel hic ne viderem indigna exempla que dicunt eſſe futura in eum Cheream. Par. iuppiter talis exclamatio eſt qualem facimus cum turbati recurrimus ad deum dicentes. O deus que.i.qualis. illhec ꝓ illa cōpoſitum autē eſt ex illa ⁊ hec:que ergo illhec turba.i.turbatio eſt ⁊ cōmotio numnam.i.id eſt nunquid nam eſt parelcon ſiue ſyllabica adiectio:ego perij.i.perditus ſum occidi qui illius rei fuerim auctor adibo. O Pythias quid iſthuc eſt ſup. Quid ais?in quem:id eſt erga quem vel in quo exempla non quidem imitanda ſed fugienda fient.i.efficient vt ceteri ſint ad iniuriam tardiores. Py. O audaciſſime.i.plene temeritatis ⁊ confidentie rogitas:id eſt inquiris in quē fient exēpla:perdidiſti.i.deſtruxiſti pernicioſus illi fuiſti perdidiſti ergo iſtū adoleſcentulū:ſcꝫ Cheream quem adduxti.i.adduxiſti pro eunucho.i.loco Eunuchi.dum:id eſt qñ ſtudes.i.das operas laboras conaris dare verba nobis.i.deciperenos. Par. quid eſt cur ita dicis ſup.aut cedo.i.dic quid factum eſt de Cherea. Py. dicam.quod factum ſcꝫ. Scin.i.ſcis ne eā virginem que hodie data eſt dono Thaidi eſſe ciuē hinc:id eſt ex hoc loco hoc eſt ex athenis ⁊ ſcis fratrē eius.ſ.Chremem eſſe adprime.i.valde nobilem? Par. neſcio. Py. atqui.i.ſed certe inuenta eſt.i.comperta ē ſic.i.ciuis eſſe hinc iſte miſer ſcilꝫ Che. vitiauit:id eſt ſtuprauit eā ille frater violentiſſimus.i.impetuoſiſſimus ſiue turbulentiſſimus vbi id reſciuit.i.tāꝗ inopinatum cognouit. Pa. deinde intercipit ſermonem petens. Par. quid nam id eſt quid fecit ille frater et hoc petit vt acceleret ancillam que longiora narrat. Py. primum.i.in primis;conligauit eum ſcilicet Cheream miſeris modis. Pa. conligauit indignādo ⁊

exclamãdo pre timore ⁊ ita repetiuit idē verbū a phytia platū. py. atq̃ equidē fecit id ſcilicet colligauit eū Thai de orante.i. quũ thais oraret: vt ne:i. vt non faceret id.i. colligaret eum. par. quid ais extupentis eſt. py. non mi natur.id eſt minatur ſeſe facturum porro.i. poſtea id quod ſolet fieri ſupple mechis.id eſt ſtupratoribus aut adulteris vt forte ꝙ abſcindet illi virilia vel alia id genus efficiet quod.ſ. illud fieri ſolet mechis ego pythias nūq̃ vi di fieri neq̃ velim.i. neq̃ vellē vidiſſe fieri vel neq̃ velim nunc fieri cheree. parmeno qua audacia chremes audet id eſt audacter admittit tātum facinus.i. tam enorme factum. py. Quid cur: dicis ſup. ita tātū facinus ipſū audere. par. an.i. vtrū hoc facinus nō videtur tibi maximū. quis homo vidit inq̃ quē q̃ id eſt aliquē deprehēdi.i. opprimi ⁊ cōprehēdi in domo meretricia p mecho.i. p ſtupratore ⁊ adultero. pythias. neſcio. parmeno. at.i. ſ; o pythias ne.i. vt nō neſciat;.i. vt nō ignoretis dico.i. aſſero vobis edico.i. ſignifico ſeu notū facio vobis illum chercam eſſe noſtrum filium herilem.i. filiū heri id eſt domini noſtri puta lachis ſenis. pyt. hē indignantis et dolentis obſecro an.i. vtrū eſt is qui filius herilis eſt. parmeno. neq̃.i. nō aliquā vim i. violentiā; thais ſinat id eſt pmittat fieri eū vbi ne poteſt capi vt ſit aduerbiū prohibētis vel poteſt capi pro vt non ⁊ iungi cum precedēti ſermone. par. ſic dico illum eſſe herilem filiū vt thais non ſinat aliquā vim fieri in eū atq̃ adeo.i. certe cur egomet nō eo intro defenſurus.ſ. eum. pyth. o parme. vide.i. aſpice ꝯſiderāq̃ quid agas.i. agēdum ſuſcipias vel vide ne.i. vt pro ꝙ neq̃.i. ⁊ non prorſus illi cheree: ⁊ tu peras.i. occidaris nā putant ſcz chremes cum thaide ⁊ aliis quicq̃d factū eſt eſſe ortum.i. prodiſſe profectū eſſe a te.i. a tua techna ⁊ arte. par. igitur ego miſer perplex⁹ ⁊ anxius quid faciam.i. moliar: vel q̃d incipiā.i. inibo faciendum. perficimus mediocria incipimus ingentia. Autē.i. ſed ecce.i. in cōſpectu adeſt. tāq̃ repētinus ſit eius reditus ⁊ inopinatus video ſenē.i. patrē cherec lachē redeūtē rure.i. ex agro vbi rure aduerbiaſcere vel meli⁹ p aduerbio de loco poni conſtat. Deliberat an debeat illi dicere an non. Dicam huic ſeni non dicam.ſ. Deinde eligit ſe dicturū hercle.i. p herculē ego dicā ⁊ ſi.i. q̃uis ſcio magnū malū mihi paratū: ſed neceſſe eſt dicere ſup. vt ſubueniat.i. ſuccurrat huic.ſ. filio ſuo cheree. py. Sapis.i. ſapiēter dicis ſeu loqueris ego abeo.i. diſcedo intro.i. in domū thaidis tu par. narrato iſti ſeni oēs ordinē.i. totā ſeriē facti. i. qualr factū ſit.i. quo pacto totū factū pceſſerit.

Parme. q̃d igitur faciam miſer? quidue incipiā? Ecce autem video rure redeuntē ſenem. Dicā huic, an nō? dicam hercle, ⁊ ſi mihi magnū malū ſcio paratū: ſed neceſſe eſt, huic vt ſubueniat. Pyth. Sapis: ego abeo intro: tu iſti narrato omnem rem ordine, vt factū ſiet.

Laches ſenex. Parmeno.

☞ In hac ſcena otioſus adeo ⁊ quietus inducitur ſenex vt neque mores ſuorū increpet, neq̃ quidq̃ ſuſpicet mali. Sz agit gratias proxime ville cuius bñficio ignorat: quid in vrbe agerent filii: cū percipit imprudenti parmenonis narratio ne felicitas quoq̃ ſenibꝰ hic attendat vt appareat q̃ inopinate malum omne fieri poſſit. nam imparatis mentibus mala grauiora ſunt.

EX meo ppinquo rure hoc capio ꝯmodi: neque agri, neq̃ vrbis odiū me vnq̃ ꝑcipit. Ubi ſatias cepit fieri, cōmuto locū. ſz ē ne ille noſter parmeno? ⁊ certe ipſus eſt. quē preſtolare parmeno hic ante oſtiū? Parmeno. Quis homo ē? hē, ſaluū te aduenire here gaudeo. Lach. quē pſtolare? Parmeno. Perii: ligua heret metu Laches. hem, quid eſt quod trepitas? ſatis ne ſalue? dic mihi. Parmeno. here, primum te arbitrari id quod res ē velim: quidquid huius factum eſt, culpa non factum eſt mea. La. quid? Par. recte ſaue iterrogaſti: oportuit rē prenarraſſe me. emit quedā phedria eunuchum, quē dono huic daret. La. cui? Parme. thaidi. La. emit? pii hercle. quāti? Par. virginti minis. La. actū eſt. Par. tū quādā fidicinā amat hic cherea. La. hē, q̃d? amat? an ſcit iā ille, quid meretrix ſiet? an in aſtu venit? aliō ex alio maluz. Par. here, ne me ſpectes: me impulſore hec non facit. La. Omitte de te dicere. Ego te furcifer, ſi viuo. ſed iſthuc q̃cq̃d eſt, pmū expedi. Par. is pro illo eunucho ad thaidē hanc deduct⁹ eſt. Laches. p eunucho ne? Par. ſic eſt. hūc pro mecho poſtea ꝯprehēdere iſtꝰ, et cōſtrinxere. Lac. Occidi. Par. audaciam meretricū ſpecta. Lac. Nūquid eſt aliud mali, damnũue quod nō

Ascenſius.

PRoh deū ⁊c. Per. notes dicūt hanc interiectionē ſine e imo et ſine h ſcribēdā in morē prepoſitionis p. Que exēpla Aul⁹ gelli⁹ docet grauiſſima ſupplicia apud veteres exempla dicta ꝙ fierēt vt p ea deterreāt alii. EX meo ⁊c. Hic primū introducit Laches ſenex phedrie ac cheree pater ol cura vacās vt poſtea relato facto p ordinē a parmenone videat turbatior. nā iparatis mētib⁹ mala maiora ſunt. Laches capio.i. percipio hoc cōmodi.i. hāc cōmoditatē ⁊ vtilitatē ex meo rure, id eſt agello ppinquo vrbi ſcilicet ꝙ ſup. neq̃.id eſt nō vnq̃ odiū id ē tediū ſeu faſtidiū agri neq̃ vrbis. percipit me.i. nunq̃ ſacietate ſum defeſſus neq̃ agri neq̃ vrbis vbi.i. poſtq̃ vel quando ſatietas.i. faſtidium vel tedium qđ ex abūdantia plerūq̃ naſcitur cepit fieri.i. incepit capere me cōmuto locū.i. diſcedo ab vno loco ad aliū. Sed ne.i. verū ille quē video ſupple eſt Parmeno ſeru⁹ meus: deinde attētius viſo eo ſubdit certe ipſus pro ipſe vetuſte eſt Parmeno ſcilicet: o Parmeno. quem preſtolare.i. preſtolaris hac eſt expectes. Dicimus preſtolor tibi et pſtolor te: ſed ſepius cum datiuo quē preſtolare hic ante oſtiū Thaidis meretricis. parme. quis homo eſt qui me ſcilicet alloquitur: hem interiectio percipientis quem prius nō aduertebat. o here id eſt tu domine mi gaudeo te aduenisse ſaluum id eſt incolumen. Laches. quem preſtolare: id eſt quem expectas vel manes. preſtolare enim. vt Nonius inquit eſt expectare ſine manere. Donatus autem dicit preſtolari ſignificare preſto eſſe. Parmeno. perii. id eſt occidi lingua heret.i. quaſi fixa manet et immobilis vt loqui non poſſit metu.i. pre timore. Uerg. ⁊ vox faucibus heſit. Laches hem hic interiectio metuentis eſt ne quid mali ſit quid id eſt cur trepidas id eſt times ſatin, id eſt ſatis ne ſalue aduerbiū hic: id eſt integre recte commode incolumiter te habes ſcilicet dic mihi: id eſt reſponde mihi vel ſatin id eſt ſatis ne ſalue: id eſt integre recte commode res ſe habent ſupple domi nunc dic mihi. Parmeno o here primum velim te arbitrari id quod res eſt: id eſt id quod eſt verum ſcilicet quicquid huius rei ſupple factum eſt videlicet de ſuppoſitione cheree et eius deprehenſione non eſt factum mea culpa, id eſſe

meo vitio ⁊ mea improbitate. Lac. q̄d dicis factū ſup. ſane .i. certe vel valde recte interrogaſti oportuit me ꝑnarrare .i. pu⁹ recitare rem .i. factū ip̄m. Deinde incipit narrare inquiēs Phedria emit quēdā Eunuchū quē daret huic Thaidi dono. Lac. cui daret .ſ. Par. Thaidi daret .ſ. Lac. emit hercle perij q̄nti emit .ſ. q̄nto ꝓtio. Par. cuiit ſup. viginti minis .i. viginti libris vt dictū eſt. Lac. actū eſt: hoc eſt deſperās dictū. q.d. actū eſt de Phedria pdit⁹ eſt q̄ſi nō ſit reliqua ſue reſipiſcentie ſpes cū ſit meretricis irretitus blāditijs. Par. tum .i. deide hic Cherea fili⁹ alius amat quandā fidicinā .i. canētē fide .i. cythara ſcʒ virginē quam ſtuprauit. La. hem dolentis vel indignātis ⁊ excādeſcentis quidꝫ modas īterogādi ea que nō bene intelleximus aut intellecta nō credim⁹. An .i. vtrū ille Cherea ſcit iā quid ſit meretrix an .i. vtrum venit in aſtu .i. in vrbem Athenas ex pireo. eſt eñ hic aſtu nomē ⁊ īdecli. ſignificatq̄ vrbē. Nam Athenien. ſic vocabant vrbē ſuā. Aſtu eñ grece vrbs dicitur latine. Inde aſtu inuenitur pro aſtutia ⁊ calliditate. nam qui vrbes frequentarunt vt plurimum aſtutiores ſunt. inuenit autem ⁊ aſtus aſtus aſtui maſculini generis. ⁊ aſtu indeclinabile neutri generis ꝓ aſtutia. Inde aſtutus .i. callidus. Aliud malū ex alio hoc ſeparatim ꝓtulit ſenex fixis ī parmenonē oculis. ſic autem intellige ecce ſup. aliud malum ex alio .i. aliud malū poſt aliud vel lege per appoſitionē iungēdo precedentibus ſic q̄d ſupple .ſ. Chereā amare eſt aliud malum ex alio .i. eſt aliud malum ſup malū q2 primū malū ipſi venierat ex phedria ſcðm ex cherea. Par. O here .i. dñe ne ſpectes id eſt aſpicias me fixis oculis vt facis īdignabūd⁹ ipſe Cherea nō facit hoc .i. nō amat me impulſore .i. q2 impellam eum ad id faciendū aut īducā. La. omitte .i. ceſſa dicere .i. loq̄ de te ⁊ te excuſare o furcifer .i. digne q̄ furcā feras circū vicinos ignominie cauſa illi alligatus ego te puniā ſup. ⁊ eſt apoſiopeſis ſi viuo: ſed primum expedi .i. explica iſtud quicq̄d eſt .i. explica iſtud quicquid ſit. Par. is Cherea deductus eſt ad Thaidem pro illo eunucho qui fuerat emptus. La. ꝓ eunucho .i. vtrum pro eunucho deductus eſt. Par. ſic ē poſt ea comprehendere .i. ceperunt hūc Chereā int⁹ .i. in domo Thaidis ⁊ conſtrinxerunt pro mecho .i. tanq̄ eſſet mechus ſeu adulter. Lac. occidi .i. perij. Par. ſpecta .i. conſidera vide audaciā meretricum. La. nunq̄d vtrū aliquid aliud mali vel dāni ē reliquū .i. reſtat ſupereſt ſuperat q̄d nō dixeris. Mali aūt dixit referēdo ad comprehenſum ⁊ cōſtrictū Cheream. Damni vero dicit referēdo ad emptionem eunuchi que facta eſt viginti minis. Par. tantū .i. illud dumtaxat eſt q̄d dixi. Lac. ceſſo .q.d. cur tardo vł cunctor irrumpere .i. violēter ingredi huc oſtendebat locum intro .i. intra domum Thaidis. Par. non eſt dubiuʒ quin magnū malū .i. ſupplicium ſit mihi ex hac re: id eſt propter hanc deductionem et comprehenſionem vel manifeſtationē facti. niſi q2 fuit neceſſe id eſt oportuit facere hoc: id eſt manifeſtare rem patri vt ſuccurreretur Cheree cōprehenſo. Eſt autē neceſſe

dixeris, reliquom? Par. tm̄ eſt. La. ceſſo huc intro irrūpere? Parme. Non dubium eſt, quin mihi magnū ex hac re ſit malū, q2 neceſſe fuit hoc facere, id gaudeo propter me hiſce aliquid eſſe euenturū mali: Nam iā diu aliquam cauſam querebat ſenex. quamobrem inſigne aliquid faceret: is nunc repperit.

¶ Pythias. Parmeno.

¶ In hac ſcena Pythias egreditur tanq̄ irriſura Parmenonem vt ipſa putat: egredi autem a poeta cogit vt doceat populum quid intus egerit ſenex.

Nunq̄ edepol q̄d q̄ iādiu q̄d magis vellem euenire, mihi euenit, q̄ quod modo ſenex intro ad nos venit errās: mihi ſoli ridiculo fuit, que quid timeret, ſciebā. Parme. quid hoc autē eſt? Pythias. nunc id prodeo, vt conueniam parmenonē. Sed vbi obſecro eſt? Par. Me ne querit hec? Pythias. atq̄ eccū video: adibo. Parmeno. q̄d eſt inepta? quid tibi vis? Quid rides? Pergin? Pythias. perij, defeſſa iā ſum miſera te ridēdo. Parme. quid ita? Pythias. rogitas? nunq̄ edepol hominē ſtultiorem vidi, nec videbo. ah non poſſuʒ ſatis narrare, quod ludos prebueris intus at etiā primo callidū ⁊ diſertum credidi hominē. Parmeno. quid? Pythi. illico ne credere ea q̄ dixi oportuit te? an penitebat flagitij, te autore quid feciſſet adoleſcens, ni miſerum inſuper etiam patri indicares? nā quid illi credis animi tum fuiſſe, vbi veſtē vidit illam eſſe eū indutuʒ pater? Parmeno. q̄d eſt? Pythias. iā ſcis te periſſe. Parmeno. Hem, quid dixti peſſuma? an mentita es? etiam rides? ita ne lepidū tibi viſuʒ eſt ſcel⁹, nos irridere? Pythias. Nimium. Parmeno. ſiquidē iſthuc impune ba-

nomen. nā neceſſus neceſſi neceſſitas ⁊ neceſſum lectū eſt. gaudeo id .i. ꝓpter illud q̄d ſequitur .ſ. aliquid mali eſſe euenturū hiſce ſcʒ meretricibus ꝓpter me .i. per me ſeu me incitāte. nam ſenex .ſ. Laches querebat tandiu .i. a longo tp̄e aliquam cauſam .i. occaſionem q̄obrem .i. propter quam faceret aliquid inſigne .i. aliquod magnum ⁊ notabile facinus. is .ſ. ſenex nunc repperit cauſam .ſ. eius facinoris faciēdi.

Nunq̄ ⁊c. Hic Pythias egredit̄ velut irriſura Parmenonē vt ipſa putat: egredi aūt a poeta cogit̄ vt doceat ꝓplm q̄d int⁹ gerit ſenex. ergo ꝑſona cachinās .i. īmoderate ridēs inducit̄ q̄rēs Parmenonē aſpectuq̄ eius ob nimiū riſum vix loqui potēs. Py. edepol nūq̄ q̄d q̄ euenit mihi iādiu ex longo tp̄e q̄d magis vellem euenire. dixit autem iamdiu ⁊ nunq̄. q.d. in lōgo temporis ſpatio nulla temporis parte mihi euenit q̄d magis euenire vellē q̄ id .ſ. q̄d mō .i. pauloāte ſenex .ſ. Laches venit ītro .i. ī domū ad nos errās .i. allucinat⁹ nō q̄dē errās greſſu aut via ſed aīo potius ⁊ opinione is ſenex fuit mihi ridiculo .i. loco mihi ſole ꝓ ſoli. nā antiq̄ dicebant in genitiuo ſoli ſole ſoli: ⁊ in dtō ſole ſolo more ceteroꝝ adiectiuoꝝ ridiculū dr̄ ſermo poti⁹ riſum mouens q̄ deriſum: q̄ .ſ. ego Pythias ſciebam q̄d timeret. Par. Parmeno minat̄ ridētē Pythiā inquiens. aūt .i. ſʒ q̄d hoc eſt q̄ tanto tp̄e ridet. Pyt. nunc prodeo .i. exeo in medium id eſt ꝓpter id vt cōueniā .i. alloquar parmenonē: ſed obſecro vbi eſt parmeno. Par. hec Pythias querit me ⁊ non querit pro me vt quidam literatores ſe recte cogitaſſe putāt. Pyth. atq̄ eccum .i. ecce hic video eum ſcʒ adibo eum .i. ibo ad eum. Parme. o inepta .i. fatua que tāto cachino rides quaſi fatua quid eſt quid tibi vis id eſt quid per tuum riſum ſignificas vel q̄d dicitur inepte quid oportet tibi cum tuo cachino ⁊ riſu effrenato quid .i. cur rides. vel quid rides .i. quid derides ita cachinando .i. immoderate ridēdo: ⁊ cū videret eā magis inualeſcētem ⁊ inſultantē riſu ſubdit pgin .i. vtrum non ceſſabis hodie vł deſiſtes a tuo riſu. Py. perij ꝓprie dicit q̄ſi ſit laſſa ridēdo ego miſera .i. ego infelix ⁊ effeta tāto

riſu iam ſum defeſſa.i.defatigata ridēdo.i.deridēdo te par.qd.i.cur ita me rideo. pyth.rogitas.i.indris. pol nū͂ q̄ vidi hoiem ſtultiorē te.i.q̄ tu ſis:nec videbo poſthac .ah.interiectio ridētis:nam idcirco pythias locuēdo re ſoluit in tm̄ riſum:vt loq̄ nō poſſit nō pōt ſatis.i.ſuff cienter narrari:quos ludos.i.iocos q̄ ridicula ꝛ quā materiā ꝛ idcirco pbueris intus.i. in domū thaidis. At etiā.i.ſed etiā primo.i.in principio cū te incepi cognoſcere credidi te ſup.eē hoiem callidū.i.aſtutū ac diſertū optime diſſerere potētē de re aliqua. par.quid eſt. pyth.quid.q.d.petis quid ſit:ne.i.verū oportuit credere ilico.i.ꝯtinuo ea q̄ dixi:an.i.vtrū te ſup.penitebat flagitij.id ē vtrū tibi parū videbat flagitiū qd̄ adoleſcēs.ſ. cherea feciſſet te autore.i.te ſuadēte ꝛ te ꝯſulēte: niſi etiā inſup.i.preterea indicares.i.pderes ip̄z Cheream miſerū patri ſuo.ſcȝ Lachi. bene autē dixit indicares.nam indiciū eſt eius qui vna pec cauerit:nam quid animi.i. quem animum credis fuiſſe illi Cheree vbi.i.quādo pater.ſ. Laches vi dit eū eſſe indutum eam veſtem eunuchi. dicun᷑ autem recte ego ſum indutus hāc veſtem vl hac veſte quid eſt modus interrogandi ridendo illū qui prius non poterat intelligere quod ei dicebat iam:id eſt nunc:ſcis te periiſſe.i.male te habere: hoc autem dici ſolet non ſtupentibus ac culpam fatentibus. parmeno. Hem indignantis ꝛ dolen tis. O peſſima.i.o improbiſſima ꝛ petulātiſſima, quid dixi.i.dixiſti:nunc demum parmeno intel ligit ſe eſſe deluſum an mentita eſt dicendo mihi quod prius dixeras etiam.i.ꝛ cum hoc rides: Ec quo apparet eā ex hmōi ſtomacho vehementius cachinnare.i.immoderate ridere.ne.i.vtrum irri dere.i.illud:re nos viſum eſt tibi ſcelus id eſt fla gitiū ita lepidū.i.ita feſtiuū:ꝛ iocūdū:vl poteſt ſcelus eſſe vocatiui caſus:ꝛ tunc aſtruitur litera: o ſcelus.i.ſceleroſa mulier que videris digna qd̄ voceris ſcelus ipſum:ne.i.vtrum viſū eſt tibi ita lepidum.i.ita iucundum irridere nos . pythias nimium.i.valde vel plurimum viſum eſt mihi le pidū te irridere parmeno.intelligi ſic pōt.. py. bene dicere quod nimium tibi lepidum viſum eſt nos irridere:ſi quidē,id eſt ſi certe habueris iſtd̄ impune.i.ſine pena.i.ſi iſtud impune feras nec p pter iſtud puniaris.pythias ridendo cum pyt. ſubdit.verum.i.ſed quid fiet ſup.cōtra me vl qd te facturum putas qui me non laturam impune videris minitari. parmeno. Hercle id eſt per her culem iurantis eſt:reddā.i.rependam vices ſup ple ſeu gratiam referam ꝛ hoc in malam partem.

bueris Py. verū? Par. reddam hercle. Pyt. Credo ſed in diem iſtuc parmeno eſt fortaſſe, quod minitare tu iam pendebis, qui ſtultū adoleſcentulū nobilitas flagitijs, ꝛ eundem indicas:vterq̄ i te exempla edēt. Parmeno. nullus ſum. Pyt. hic pro illo munere tibi honos eſt habitus : abeo. Par. egomet meo indicio miſer quaſi ſorex, hodie perij.

Gnato. Thraſo.

In hac ſcena conſiderare licet,ad quos exitus militem in duxerit Gnatonis aſſentatio. Nam dixerat ſupra . Iam tibi hec aderit ſupplicans vltro. Hic contra miles vltro ſe dedere thai di ac deuouere ſatagit exemplo herculis:qui Omphale in la nificio ſeruiuit.

Quid nūc? q̄ ſpe, aut quo conſilio huc imus qd̄ cepꝫ as Thraſo? Thra. ego ne? vt Thai di me dedam, ꝛ faciā quod iubeat. Gna. Quid eſt? Thra. qui min᷑ q̄ Hercules ſer uiuit Omphale? Gna. Exēplū placet. vtinā tibi cōmi tigari videam ſandalio caput. Sed fores crepuere ab ea. perij. Thra. quid autē hoc eſt mali? hunc ego nun q̄ viderā, ꝛ iā hic quidam properans proſilit?

Cherea. Parmeno. Phedria. Gnato. Thraſo.

In hac ſcena introducitur perſona Cheree magnopere fer uens ingenti gaudio:vt adoleſcentuli in pſperis ſolent quod nuptias cum Pamphila confecerat : nec mirum eſt quod adeo inſane ob id inſultat qui iamdudum tantopere quod eam vitia uerat letabatur.

pyt.credo.i.facile perſuadeor ad id credendum quod miranda facies:ſed o parmeno iſtd̄ qd̄ minitare.i.minā do pollicceris ꝛ dicis te facturum fortaſſe dubitantis eſt in diē.i. in longam dilationem vide dilatio eſt dieta diei ꝓlatio:tu parmeno iam.i.nūc aut ſtatim poſt pendes penas ſup.i.lues ꝛ dabis penas meritas qui denobilitas i.infamas ſeu deturbas flagitijs.i.turpitudinib᷑ flagitione.i.increpatione dignis iſtū adoleſcentulū.ſ.Cheream ſtultum.i.incōſideratum ꝛ indicas.i.pdis ꝛ qd̄ non propterea dicit hic incuſas eūdem adoleſcētulū ſcȝ vterq̄.ſ.pa ter ꝛ filius edent.i.efficient:ꝛ quaſi publicabūt exempla.i.documenta ceteris ſeruis vt ſint tardiores ad inducen dos iuuenes ad malos mores.pōt etiā eſſe edet ſine figura vt ſic vterq̄ edet exēpla in te. par.null᷑ ſum.i.nō ſum perij occidi exanimatus ſum ꝛ cōſternatus ac ſi nullus eſſem. py. hic.i.talis honos habitus eſt.i.impenſus tibi a Cherea vl talis honos habit᷑ eſt tibi.i.a te ab eo.ſ.Cherea p illo munere.i.p deductione ei᷑ ad thaidem loco Eu nuchi qd̄ magni muneris loco repoſuit tūc. par.egomet miſer perij hodie meo indicio.i.mea pditione ꝛ manife ſtatione quā feci de Cherea patri ſuo quaſi.i.velut ſorex ſepe perit ſuo idicio ꝛ ſtridore. Proprium eſt ſorici cū q̄ ſunt in multis ſimiles murib᷑ ꝛ forſitā eiuſdē ſpeciei.ꝓpriū inq̄ eſt eorū vel ſtridere clarius q̄ mures,vel magis ſtrepere cū abrodunt friuola.i.cruſtula vl fruſtula qui ex edulijs factis decidunt a frio as.friuola dicun᷑:quod ſi gnat frango is.nam ex rebus fractis quicqd decidit friuolū dicit᷑:vt ex panibus cruſtula friuola dicun᷑. ſumuntur etiā friuola pro minutis ſupellectilib᷑. Iuue. Iā friuola transfer vcalegon. Ad vocē itaq̄ ſoricum multi intenden tes transfigunt eos ꝯtinuo per tenebras noctis Plau. confeſſorem te faciam ſoricina venia.

Quid nūc ꝛc. Hic paraſit᷑ induci᷑ interrogare militem vt audiat ppl's qua conſilio veniat miles ad thai dē:vt vcȝ poſt inſtructum bellum tanq̄ victus ſe dederat ꝛ eius voluntati morē gerat. Gna. qd.i.cur cum imus huc.i.in domū Thaidis aut q̄ ſpe.i.qua ſpectatiōe ꝛ fiducia aut q̄ ꝯſilio.i. q̄ mente quo propoſi to imus huc ad Thaidē.q.d.ala expt᷑ es:nec muneribus grat᷑ nec terroribus metuēdus. O Thraſo, qd ceptas.i.faciendū inſpicis:incipere maiorū facinorꝫ eſt audacie . Thra.ne.i.vtrum petis qd ego in cepto inq̄ vel eo huc vt dedam me Thaidi.i.tradā me in Thaidis poteſtatem ꝛ vt faciā id qd̄ iubeat.i.velit ꝛ p̄ cipiat. Gnato.qd eſt qd̄ tu dicis ſup.hoc interrogat quaſi nō poſſit credere militem qui ſe fortem iactitat in eā poſ ſe adduci ſententiam. Thraſo.qd.i.cur minus ſeruiā ſup.huic.ſ. Thaidi inq̄ Hercules vir fortiſſim᷑ ſeruiuit Om phale.i.regine Lydie que herculem ſibi ſeruientē etiam ad lanificium compulit cum ipſa calathum ꝛ colum cul tuſq̄ femineos cum ſagittis ꝛ claua leoniſq̄ tegmine mutaſſet. Gna.exēplum tuum placet mihi.i.probo exēplum tuum qd̄ tibi propoſueris imitandū vtinam videam caput commitigari.i.tundendo deprimi atq̄ deponi tibi ſan dalio.i.illo genere calceamenti:dicuntur noſtra tēpeſtate ſandalia illi calcei quibus vtit᷑ papa ꝛ epiſcopi in cele branda miſſa quibus nec pes totus tegi᷑ nec nudus terre alliditur.dicunt inſuper quidam ſandaliū eſſe pānum quo operiuntur equi magnatum vt pape cardinalium et ceterorum . Item eſſe pannum quo vulnera vel corpora

uxorꝛiorum teguntur. Seruius autem inquit ſandalium eſſe genus calceorum vel calligarum altiorum. Sed fores ab ea Thaide. id eſt fores eius Thaidis crepuerunt id eſt patefacte ſunt et fores crepuerunt ab ea eſt ſimili modo dictum vt prius. Ab andria eſt ancilla hec pro hec eſt ancilla Andrie Thia. Eunuchi habitu Cheream videt a quo terretur tanquam a nouo riuali. Perij autem id eſt quid hoc mali eſt. id eſt quod malum eſt iſtud nunquam videram hunc Cheream, ſcilicet etiam quidnam. id eſt cur proſilit. id eſt prodit exit prorumpit huic id eſt ex domo Thaidis properans id eſt feſtinans et cum quadaȝ confidentia virili. properabat enim pre gaudeo querens Parmenonem cui ſuuȝ gaudium impartiret.

O Populares, ecquis me viuit hodie fortunatior? nemo hercle quiſquam. Nã in me plane dij poteſtatem ſuam omnem oſtendere, cui tam ſubito tot congruerint commoda. Parme. quid hic letus eſt? Cherea. O parmeno mi, o mearum voluptatum omniuȝ inuentor, inceptor, perfector, ſcin me in quibus ſim gaudijs? ſcis Pamphilã meam inuentam ciuem? Parmeno. Audiui. Cherea. ſcis ſponſaȝ mihi? Parmeno. bene, ita me dij amẽt, factuȝ. Gnato. audin tu illum? quid ait? Cherea. Tuȝ autem Phedrie meo fratri gaudeo amorem eſſe omneȝ in tranquillo: vna eſt domus: Thais patri ſe commendauit, in clientelam et fidẽ nobis dedit ſe. Parmeno. fratris igitur Thais tota eſt? Cherea. Scilicet. Parmeno. iaȝ hoc aliud eſt, quod gaudeamus: miles pellitur foras. Cherea. Tum tu, frater, vbiubi eſt, fac quam primum hec audiat. Parmeno. viſam domũ. Thraſo. nunquid Gnato dubitas, quin ego perpetuo perierim? Gnato. ſine dubio, opinor. Cherea. quid commemorẽ primum? aut quem laudem maxume? illũ qui mihi dedit cõſiliũ vt facerẽ, an me, qui auſus ſim incipere? an fortunã collaudẽ, que gubernatrix fuit? que tot res, tãtas, tã opportune ĩ vnũ ↄcluſit diẽ. an mei pr̃is feſtiuitatẽ ⁊ facilitatẽ? o iuppiẽ, ſua obſecro hec nobis bõa.

O Populares ⁊c. Hic perſona Cherec et feruens gaudio: vt adoleſcentuli eſt in proſperis rebus. Che. Cherea inſane exultãs p̄ter nuptias quas videt ſibi paratas in hec verba prorũpit. alloquẽs Parmenonem vt populus et miles inſtruantur quid intus geſtũ ſit: o populares. id eſt o gratioſi ⁊ populo grati ſeu fauorabiles vł o vos qui eſtis de populo aut qui habetis auraȝ id eſt fauorem populi iudicetis an ſitis fortunatiores me. Et quis, id eſt vtruȝ aliquis viuit hodie. i. hoc tẽpore fortunatior. i. felicior me deinde ſibi reſpõdet. Hercle. nemo quiſquã abundat quiſquam nemo inquam eſt fortunatior me. nam plane. i. omnino vł certe dij oſtendere id eſt prebuerunt explicuerunt omnem ſuam poteſtatẽ in me. i. erga me cui. ſ. mihi tot bona. i. tot proſpera congruerint mihi. nã ſubito. i. repẽte. Parmeno. quid eſt cur hic ſcȝ Cherea. eſt letus. Cher. O mi Parme. o inuentor tãquã ſapientis. o inceptor tanq̃ audax perfector tanq̃ conſtans omniũ mearum voluptatum. i. delitiarum. Scin. i. vtruȝ ſcis ne abundat me in quibus gaudijs ſum ſcis Pamphilam meam. i. quam amo: inuẽtam. i. cõpertam eſſe ſup. ciuem atticam. ſ. q. d. ingenuã. Par. audiui. i. accepi ita eſſe. ſ. Che. ſcis Pãphilaȝ eſſe ſpõſam. i. promiſſam mihi: hic enim ſponſus ſa ſum. deriuatur et eſt participium. Par. dij ita me amẽt modus eſt iurandi. q. d. ita me dij ament ſic ex animo dico hoc benefactum eſſe. ſ. q̃ tibi Pamphila promiſſa ẽ. Gna. audin. i. vtrũ audis id quod hec ſcȝ Cherea ait ⁊ hoc vultu mutato ⁊ turbato ait. Cherea autem. i. ſed tum. i. deinde gaudeo omnẽ amorem eſſe fratri meo in trãquillo. i. in tuto ſine pturbatione vlla: aut cõtentione: ⁊ bñm trãqllo: nam mari et tempeſtatibus omnis amice mobilitas et inſtabilitas comparatur: vna eſt domus. i. vnica eſt mãſio fratri ⁊ Thaidi. Tha. cõmẽdauit ſe patri. ſ. Lachi in clientelam. i. in protectionem ac defenſionem ac patrocinium pater ſit aduocatus. i. cliens dicitur clientela. eſt autem cliens conſultor qui patronuȝ ſequitur ſeu aduocatum vt ab eo cauſa ipſius clientis agatur: et ita clientela dr̃ illa defenſio et illud patrocinium. capi etiam poteſt pro illa amicitia quam conciliat mihi aduocatus clientibus cauſas eorum defendendo: vt hic aduocatus multas habet clientelas. id eſt quod inepte dicitur multas practicas. Aliqui codices habent commendauit ſe in clientulam et tunc ſic intellige commendauit id eſt tradidit commiſit ſe in clientulam id eſt pro clientula et famula patri meo id eſt cuius ſit pater patronus futurus: nam a cliens fit clientulus clientula clientulum vt mancipium diceretur clientulũ in neutro ſaltem legis ſatis clientulus et clientula. Tha. inquam dedit ſe nobis in fidem. id eſt fidelitatẽ et beneuolentiam vt eſſemus illi fideles et bene illi cuperemus. Parmeno. igitur Thais eſt tota fratris tui ſcilicet Phedrie. Cherea. ſcilicet. id eſt certe ipſa eſt tota eius. hic enim ſcilicet affirmatiue ſumitur. Parmeno. Jam. id eſt nunc hoc eſt aliud quod. id eſt propter quod gaudeamus quia miles Thraſo pellet id eſt exturbabit foras. Che. Tum. id eſt deinde tu Parmeno fac quamprimum. i. citiſſime vt frater. ſcȝ Phe. audiat hec ſcilȝ et amatorem ſuum eſſe in tranquillo: et militem pelli foras: vbiubi eſt. i. vbicunque ſit. Parme. viſam id eſt ibo ad videndum an ſup. ſit domi. alij habent domum: et tunc eſt ſenſus viſam domum: id eſt ibo domum ad videndum an inueniam eum. Thra. O gnato nunquid dubitas: quaſi dicat non: quin. i. q̄ non ego nunc perierim: id eſt ſim perditus perpetuo id eſt ſine remedio. Gna. ſine dubio: id eſt proculdubio. opinor. i. mea eſt opinio te perijſſe perpetuo vel opinor te perijſſe ſine dubio non autem perpetuo. Che. quid commemorem. i. exponam aut laudem. i. commendem primum. id eſt ante cetera maxime. i. plurimum: quaſi dicat neſcio ex his rebus tam proſperis q̃ cui proferre debeam vtrum ſup. laudem illum ſcilicet Parmenonem qui mihi dedit conſilium vt facerem. id eſt vt deducerer ſuppoſitus ad Thaidem an laudem me qui auſus ſim incipere. id eſt inire. tale factum an collaudem. id eſt bebeom collaudare fortunam. id eſt ſucceſſum que ſcilicet fortuna fuit gubernatrix. id eſt directrix in eo ſacro que ſcilȝ fortuna concluſit: id eſt contulit coniecit tam oportune. i. apte ita tempeſtiue tot res et tantas. id eſt tam proſperas et tanti ponderis in vnum diem. an. i. vtrum collaudem feſtiuitatem: id eſt ſermonis ſeu orationis lepiditatem ac ſuauitatem et facilitatem: id eſt benignitatem patris qui et mihi amanti non obſtitit et vt facilis agnouit. vnde feſtiuitas in dictis eſt: facilitas vero in animo et factis. Tria autem ſunt in vita hominum conſilium: factum: ſucceſſus. Conſilium eſt animi factuȝ corporis ſucceſſus fortune. O iuppiter obſecro quaſi per ſacra rogo: ſua, i. cõſerua nobis hec bona: id eſt has proſperitates.

Aſcenſius.

Q populares ⁊c. Scin me in quibus ſim ⁊c. Imitatio eſt grecorum qui priori dant quod poſterioris eſt ver
bi vt ſin me pro ſcis ne in quibus ego ſim gaudijs. O iuppiter ſerua obſecro hec bona nobis prudēter:
nam raro hic ſolida aut perpetua ſunt gaudia. Unde Alexandri magni pater Philippus tribus letis
nuntijs vno die acceptis. Optime inquit Iuppiter precor pro his taʒ animis bōi modicū reponas mali.
Dij voſtrā fidē: incredibilia ⁊c. Hic itroducit Phedria e domo ſua veniēs vt fratri ɔgaudeat: audierat
enim que geſta eſſent apud Thaidem Parmeno
nis relatione ibi ⁊ interuētu paraſiti Thraſo mi=
les in partē amoris meretricij admittitur a Phe
dria. Phedr. dij voſtram fidē pre admiratiōe eo
rum que audiuit facta erumpit in exclamationeʒ
hanc ad deos factam implorans de more eorum
fidem. id eſt opem ⁊ auxiliuʒ vt ſatis eſt interpre
tatum hic tamen proprie non inuocat: ſed tātum
admiratur: vt ſolemus chriſtiani admirantes ali
quid dicere. bone deus quāta probitate vir ille ful=
get deinde ſubdit cauſam admirationis inquiens
que incredibilia. id eſt maxime ⁊ ſua magnitudine
excedentia fidem parmeno narrauit modo id eſt
pauloante ſed vbi frater eſt ſcilʒ cherea. Che.
frater tu⁹ ſcilicet ego adeſt preſto id eſt preſens
eſt. vel prope vel iuxta te. ⁊ loquitur in tertia per
ſona de ſeipſo. Phed. gaudeo ⁊ te adeſſe ⁊ te res
tuas ex ſententia bene geſſiſſe. Cherea. ſatis cre
do te ſcilʒ gaudere mea gaudia o frater nihil eſt
dignius quod ametur id eſt nulla meretrix eſt di
gnior que ametur a Thaide tua amica. vbi vſus
eſt Teren. oratione neutra pro oratione feminina
ſuauitatis gratia ita id eſt adeo eſt fautrix. id eſt
fauoreʒ prebens noſtre familie id eſt ades eſt fau
trix. id eſt fauorem prebens noſtre familie id ē no
ſtre cognitioni. Phe. hui ridētis ē interiectio hic
⁊ amatoris dictas laudes mihi illam thaidē. q. d.
mihi gaudēti atqui eā optime nouim. Thra. perij
quanto minus ſpei eſt mihi tanto magis amo. i.
amore capior. o gnato obſecro te. vt ſcʒ me in hac
re vnica ſpes ē i te quaſi dicat nihil mihi ſpei eſt
reliquuʒ niſi in teipſo. Gnato: quid vis. id ē quid
cupis me facere. Deinde ſubiungit faciā ſi admo
nitus: ſcʒ fuero quid velis efficiaʒ ⁊ laborabo mo
rem gerere tue voluntati. poteſt etiam ſic ſumi in
terrogatiue. Quid vis faciā. id ē quid petis a me
fieri: vel quid vis quod ego faciā vel ſine interro
gatione ſic faciam quiduis vt ſit compoſitum no
men pro faciam quodlibet. q. d. faciam quicquid
volueris. Thra. perfice precib⁹. id eſt ꝓcario aut
pretio id eſt donis hoc ſcilʒ vt heream. i. maneaʒ
tandem. i. ſaltē dicit Dona. apud thaidem in ali=
qua parte. i. ꝙ ſit mihi aliquid loci ſaltē apud eā.
Gna. id qđ vis eſt difficile factu ſcʒ. Thraſo. ſi qđ
collibuit tibi. i. ſi quid capeſſis aut ſuſcipis facien
dū facile ē perficere ſup. vel. i. facile factu ſupp.
Do. vult ſi quid pro ſiquidem capi: vt ſit ſenſus. ⁊
ſi collibuit tibi perficere illđ ſup. de quo loquut⁹
ſum prius. i. facile factu tibi noui te. id eſt tuam in
duſtriā ſi effeceris hoc. ſ. vt heream apud eā opta
to a me quoduis. i. quodlibet donū ⁊ ꝓmiū feres.
id eſt habebis tolleſq; me id optatum quod a me optaueris. donum tam ante factum quaʒ poſt factum datur ſicut
et munus premium vero non niſi poſt factum donum inſuper voluntarium eſt munus vero debetur. Gnato. ita
ne id eſt ita feram donū et premiuʒ ſi efficio quod vis. Thraſo. ſic erit. i. ita fiet. Gna. ſi efficio hoc quod petis poſtu
lo vt tua domus pateat. i. ſit aperta mihi et quod vulgo dicitur ſit ad meum preceptum et te preſente. i. quando
tu eris pñs ⁊ te abſente. i. cū tu eris abſens poſtulo inquā vt locus ſit ſemper mihi inuocato. i. inuitato ſtin augeat
ꝙ ſi priuet ſenſus eſt loc⁹ ſemꝑ ſit mihi nō vocato. i. qͣuis non ſim inuitatus: ſed mea ſponte venerim. niſi qđ velit
inuocato futurū eſſe imperatiui: verūtā lōge melior eſt ſupior expoſitio. Thra Do fidem id eſt ſpondeo iuro cōfir
mo futurū. i. quod erit ita ⁊ t petis. Gna ⁊ accingar. i. me parabo ad id ac viribus vtar ſiue qđ barbare dr implebo
me ad id faciendum. Accingar autem dicimus in magnis rebus ſuſcipiendis. Uergi. Accingūt oēs operi. Phe. quē
hominem audio hic. Deinde anima duerſo eo ſeu percepto ſubdit ſuperbe ⁊ minaciter o Thra. Thra. Saluete. i.
ſalui eſtote vos ambo fratres Phedria ⁊ Cherea Phedria. tu fortaſſe neſcis que facta ſunt hic. Thra. ſcio ea ſcʒ
que facta ſunt. Phedria: ergo ſi tu ſcis cur cōſpicor. i. video: conſpicio te in his regionibus. i. in his locis in qbus
moratur amica. Thra. ſum ſup. fretus. i. cōfiſus vobis. i. veſtra amborū clementia. Phe. ſcin. i. ſcis ne ꝙ. i. ꝙtuʒ fre=
tus. i. cōfiſus eſſe debeas nobis: vt ſi dicerem⁹. Tā illo fret⁹ eſſe debes ꝙ inimico ⁊ inuido. i. illi tm̄ debes cōfide
re ꝙtum inimico. O miles minaciter ⁊ acerbe hic cum milite agit edico. i. ꝓcipio tibi. vt dux edicit militibus ſuis ſi
poſt hac. i. poſtea poſt hoc tpa offendero. i. inuenero te inꝗ. i. aliquo tpe in hac platea. i. planicie ⁊ pte vrbis nihil
eſt. i. non opʒ (vt ſic loquar) qđ tu dicas mihi vel nihil eſt qđ. i. propter qđ dicas. i. dicere debeas mihi q̄rebā aliū. i.
nō illū quē putas. vbi maſculinum gen⁹ preualet: qͣuis forſitan intelligat poeta feminā forſitan dico: Nam qđ pro=

Phed. Dij voſtraʒ fidē, incredibilia parmeno modo
que narrauit: ſed vbi eſt frater? Cherea. preſto adeſt.
Phed. gaudeo. Cherea. Satiſ credo. nihil eſt Thaide
hac frater tua dignius, quod ametur: Ita noſtre ē om
ni fautrix familie. Phedr. hui, mihi illā laudas? Thra
ſo. perij, quanto minus ſpei eſt, tāto magis amo. obſe
cro Gnato, i te ſpes eſt. Gnato. Quid vis faciā? Thra
ſo. perfice hoc precibus, pretio, vt heream in parte ali
qua tādem apud Thaidem. Gnato. difficile eſt. Thra
ſo. ſi quid collibuit, noui te: hoc ſi effeceris, quoduis
donum ⁊ premium a me optato, id optatū feres. Gna
to. ita ne? Thraſo. Sic erit. Gnato. ſi hoc efficio, poſtu
lo vt mihi tua dom⁹ te preſente, abſente, pateat: inuo
cato vt ſit locus ſemper. Thraſo. do fidē ita futurum.
Gnato, accingar. Phedria. quē hic ego audio? o thra
ſo. Thraſo. ſaluete. Phedria. tu fortaſſe ꝗ facta hic ſiēt
neſcis? Thraſo. ſcio. Phedria. cur te ergo in his ego
conſpicor regionibus? Thraſo. Uobis fretus. Phed.
ſcis quam fretus? miles edico tibi, ſi in platea hac te
offendero poſt vnquaʒ, nihil eſt quod dicas mihi, aliū
querebā: iter hac habui: periſti. Gnato. Eya, haud ſic
decet. Phedria. dictuʒ eſt. Gnato. nō cognoſco veſtrū
taʒ ſuperbum. Phedria. ſic erit. Gnato. prius audite
paucis: quod cum dixero, ſi placuerit, facitote. Phe=
dria. Audiamus. Gnato. tu concede paululum iſthuc
thraſo. Principio ego vos credere ābos hoc mihi ve=
hementer velim, me, huius quicquid facio, id facere
maxime cauſa mea: verum idem ſi vobis prodeſt, vos
non facere, inſcitia eſt. Phedria. qđ id eſt? Gnat. Mi=
litē riualem ego recipiēdum cenſeo. Phedria. Hē, re=

hibet etiam rite intelligi maſculinũ:vt ſi quis me roget quid mihi vellē vel quē quererē rñderē de more nõ illum quero quē tu putas. Dixit aũt alium querebã nõ ꝓ alio vt vulgus grammaticorum ſomniat. Nihil eſt iſtꝗ qð dicas mihi habui iter hac.i.per hũc locũ hoc eſt mihi fuit hac eundũ ſeu trãſeundũ. Periſti.i.mortuus es ſi hoc feceris ſeu ꝑditus es. Gna.eya iterdũ hortãtis ē:nũc eyus correctio nē ſignificat.hand.i.nõ decet.i.nõ eſt honeſtũ ſic velle facere ſcꝫ Phe.dictũ eſt.i.ſic ſtat ſnĩa certũ eſt. Gna.nõ cognoſco veſtrũ genus ſup.vel ingeniũ vel morē vel inſtitutum vel aĩm eſt ſup.tã ſuperbũ.i.tam inſolēs vt id efficere nõ dubitetis. Ph.ſic erit vt dictũ ē.

cipiendum? Gnato. Cogita modo. Tu hercle cum illa phedria ⁊ libēter viuis, etenim bene libenter victitas: ⁊ quod des, paululũ: ⁊ neceſſe eſt multũ accipere thaidē: vt tuo amori ſuppeditare poſſit, ſine ſumptu tuo: ad oĩa hec, magis opportunus, nec magis ex vſu tuo nemo eſt. Principio ⁊ habet qð det, ⁊ dat nemo largius: fatuꝰ eſt, inſulſus, tardus: ſtertit noctesqꝫ ⁊ dies: neqꝫ iſtum metuas ne amet mulier, facile pellas vbi velis. Phedria. quid agimus? Gnato. preterea hoc etiã, qð ego vel primum puto, accipit hominem nemo meliꝰ prorſus, neqꝫ prolixius. Phedria. mirũ, ni illhoc hoſe quoquo pacto opus eſt. Cherea. idem arbitror. Gnato. recte facitis. Unum etiam hoc vos oro. vt me in veſtrũ gregem recipiatis ſatis diu hoc iam ſaxũ voluo. Phe. recipimus. Che. ac libēter. Gnato. at ego pro iſthoc, phedria, ⁊ tu cherea, hunc comedendum ⁊ deridendũ vobis propino. Cherea. placet. Phed. dignus ē. Gna. Thraſo, vbi vis, accede. Thr. obſecro te quid agimus? Gna. quid? iſti te ignorabant: poſtquã eis mores oſtēdi tuos, ⁊ collaudaui ſecundum facta ⁊ virtutes tuas. impetraui. Thra. bene feciſti, gratiam habeo maximã. Nunquã etiã fui vſqꝫ, quin me omnes amarent plurimum. Gnato. dixin ego in hoc eſſe vobis atticam eloquentiam? Phedria. Nihil pretermiſſum. Gnato. Ite hac omnes vos valete, ⁊ plaudite.

Gna.prius audite paucis.ſ.breui ſermone qð dicturus ſum qð cũ dixero facitote.i.faciatis ſi placuerit.i.ſederit aĩo veſtro ⁊ ſi viſuꝫ fuerit bonum. Phe.Audiamꝰ qd dicat ſu.gnato. O thraſo concede.i.vade vel confer te paululũ iſtuc.i.iſtũ locum quē tibi oſtēdo:nõ eñ eũ ad ſe vocat:ſꝫ locũ oſtēdit quo abeat atqꝫ cõcedat principio.i.in primis ego vehemēter volo vos ãbos credere mihi hoc.i.hãc habere mihi fidē quicqd.i.quãcũqꝫ rē huc huiꝰ.i.hac re faciã me facere id maxime.i.ꝑcipue mea cã.i.pro mea vtilitate verũ.i.ſꝫ ſi idē qð faciũt ⁊ dicã nũqꝫ ꝓdeſt vobis inſcitia eſt.i.ſimplicitas ignorãtia vel imprudētia eſt vos non facere.i.ſi vos nõ faciatis. Phe.qd eſt. Gnat.cēſeo.i.iudico militē riualē.i.emulũ eiuſdē meretricis amatorē facta aũt eſt nõis huius tranſlatio a feris q̃ ſitientes cũ ex eodē riuulo hauſtũ petũt in prelũ ꝯ ſe inuicē cõcitant:cēſeo ergo riualē recipiendũ.i.admittendũ in aliqua parte apud thaidem. Phedria hem indignãtis eſt recipiēdũ vcꝫ cēſes. Repetit eñ phedria id vbũ qð ſibi accidit moleſtũ. Gna.modo.i.tm̃modo vel nũc cogita:cõſidera hercle tu libēter viuis.i.ꝯſuetudinē hēs ⁊ familiaritatē viuēdo cũ illa:ē eñ vt ſit vnũ verbum pro qꝛ,vel ſunt duo.i.certe vel bñ.i.valde licenter victitas.i.bonorũ ciborum edax exiſtis cũ illa ⁊ qð des.i.dare poſſis paululũ eſt.i.paululũ admodũ eſt ⁊ neceſſe eſt thaidē accipere multũ bonorũ ſcꝫ vt poſſit impeditare te ſup.i.ſubminiſtrare ſe faciendo copiã ſui aut vt poſſit incũbere īdulgere tuo amori ſe ſuppeditãdo tibi ⁊ tue voluntati morē gerēdo ⁊ hoc ſine ſumptu tuo.i.ſine impēdio fortunarũ tuarũ que pauce ſunt nec diu poſſent cõtinuare:nemo eſt magis opportunꝰ.i.magis congruus ac magis ex vſu tuo.i.vtilior tibi.nam ex vſu ſignificat ex vtilitate vſus enim interdũ pro vtilitate capitur nemo eſt ergo magis ex vſu tuo ad hec oĩa vcꝫ vt ſine ſumptu tuo ⁊ viuētes cũ ea ⁊ thais multũ accipiat ⁊c. principio i.in primis ⁊ habet qð det.i.habet vnde poſſit muneris factitare tanqꝫ diues ⁊ nemo dat largius.i.copioſius velut liberalis.hec autem in eo bona corrumpunt eo qð eſt fatuus.i.inepte loquens a fando inſulſus.i.ſine ſale.i.ſapiētia vel vrbanitate. Id enim ſal ſignificat:nã ſales ſunt facetie ſeu vrbanitates.inde ſalſus homo dicitur.i.vrbanus facetus lepide loquēs inde inſulſus a mutato in u quaſi non ſalſus.i.non vrbanus aut facetꝰ ſed potius inſipidus ⁊ illepidus:⁊ etiam tardus ideſt.hebes torpidus corpore ⁊ membris ⁊ forte intellectu ⁊ ingenio obtuſus. Itaque vt Do.inquit Fatui ſunt qui verbis ⁊ dictis fatui ſunt.inſulſi vero qui corde ⁊ aĩo:tardi aũt ſunt q corpore ⁊ membris torpidi ſunt etiã ⁊ intellectu tardos vocamus. Stertit.i.dormiens in ſomnium prorumpit noctes ⁊ dies.i.diebus ⁊ noctibus vel die ac nocte vel noctu diuqꝫ:aut luce ac tenebris.iſta eñ omnia idem ſibi volũt. Neqꝫ metuas ne verearis ne.i.vt ⁊ vt.i. quod mulier thais amet iſtuꝫ.ſ.militē per contemptum dicit iſtum facile pellas ideſt.repellas eum ab ea vbi.i.qñ vel cum velis. Phe.quid agimus intimus hoc eſt cõtũtionis. Gna.preterea.i.preter ea que dixit de eo hoc deeſt ſup.vel hꝫ hoc qð vel.i.etiã puto.i.reputo primũ.i.precipuum qꝛ paraſitꝰ q cupit laute epulari vel replere ventrē. Nemo accipit.i.inuitat:excipit tractat paſcit. Vergi. Illos porticibus recipiebat lamplis.i.paſcebat tractabat. Nemo ergo accipit hominem aliquem prorſus.i.omnino melius.i.lautius apparatius neqꝫ prolixius.i.largius copioſius.nam prolixus interdum ſignificat largum ⁊ ſepe Cice.habet in ſuis epiſtolis. Phe.mirum eſt ſup.ni.i.ſi non opus eſt.i.ſi nõ indigemus illo homine:ſcꝫ milite quoquo pacto.i.quocunqꝫ modo ſit opus. Che.ego arbitror hoc idē.ſ.opus eſſe illo homine. Gnato.recte facitis ita vcꝫ iudicando ⁊ in hoc gratiarum quodãmodo eſt actio etiã oro vos vnũ.i.a vobis vnum flagito vel peto.nam oro duos poteſt regere accuſatiuos:vt recipiatis me in veſtrum gregem.i.in veſtram cõmunitatem ſeu in veſtram ſocietatem ⁊ cateruam vt ego ſim vnus ex numero veſtro iam ſatis diu.i.iam ſatis longo temporis ſpatio voluo hoc ſaxum.i.deduco iſtam materiam ⁊ ad hoc tendo habeatis militem cuius ſumptibus meretricē foueatis ⁊ me in veſtram recipiatis fidem ⁊ ſocietatem. Eſt eñ prouerbiũ in eos q inextricabili labore (.i.labore cuius exitũ videre nõ poſſunt).afflicti ſunt qð a ſiſypho latrone tractũ eſt qui ꝓ ſupplicio eterno ſaxum inextricabiliter apud inferos voluit neqꝫ illius reuolutionis exitum videre põt. Ubi eñ dici ſolet iã diu ſuma hoc labore,vel iam pridē deduco iſtã materiã:diceret eleganter iamdiu hoc ſaxum voluo. Phe.recipimus te gnatonem in gregē noſtrum. Che.ac pro ⁊ lubēter.i.libenter recipimus inqꝫ te. Gna.at ego gnato pro iſthoc.i.iſta te ꝓ iſto beneficio qꝛ me admittitis in gregem veſtrũ O phedria ⁊ tu cherea propino ideſt porrigo offero vobisꝰ hunc militem comedendum.i.ꝯſūmad ſubſtantiam ſuam:ac rem familiarem conſumendũ ⁊ deridendum.i.illudendum propinare ſignificat poſt potum dare ſiue aliquem prouocare potu.⁊ vbi dici ſolet bibo tibi dicendum latine foret ꝓpino tibi. Uale.lib.iii.c.de fortitudine Ridēſqꝫ ſeruo

publico qui eam tradiderat critic indꝫ ꝑpino. Che. placet. i. volumus vt aut decipiat̃ aut derideat̃ ac bonis enã cuetur. Phe. Dignus eſt q̃. ſ. comedat̃ ac rideatur. ſ. noluit id efferre: vt illis vltimis verbis ſublata voce enũtiatis exiſtimet uulea ſe laudatũ ac ꝓbatũ. Gna. o thraſo accede vbi. i. q̃ſi vis. nã vbiuis aduerbiũ loci non hꝫ hic locum poſt verbũ motũ ſignificãs. Thr. obſecro te. i. te rogo quid agimus. i. q̃d facimus quo modo ſe hꝫ res mea. Gnat. q̃d. i. pet:a q̃d agamus. Iſti phedria cũ cherea ignorabãt. i. nõ nouerãt te: ſed poſtq̃ oſtẽdi mores tuos amphibolum. nam ſunt boni mores ⁊ mali: ⁊ poſtq̃ collaudaui te ſcḋm facta. i. geſta ⁊ virtutes tuas ipetraui. i. obtinui qḋ volui. ironice aũt hec ola dicũtur amarioꝛ em̃ eſt ironia i vitioſos holes q̃ veritas. Th. bñ feciſti ⁊ habeo tibi. ſ. maximã grãm ẽtnũ q̃ fui vſq̃. i. in aliq̃ loco. Dono. vult capi nuſq̃ ꝑ nõ nihil tm̃ prohibet q̃ poſſit tpaliter ſumi quin. i. q̃ non oẽs holes amar:nt. i. amauerint me pluriuum. Gna. alloquit̃ gnato phedriã ⁊ cherẽ. Dixin. i. dixi ne vobis eloquentiã. i. facundiã atticã. i. verã germanã venuſtã excuſſam eſſe. i. reſidere in hoc milite hoc tibi dicit per ironiã ⁊ dñ atticã dicit. nã exculcioꝛ eloquẽtia dꝛ attica ⁊ ſummi oratores attici appellati ſunt: Inde etiã attica venꝰ dꝛ. i. venuſta ſermonis ac feſtiuitas excultioꝛ cuius modi vigebat apud athenienſes quoꝝ oratores oẽs dicẽdi veneres ſectati ſunt. Gnat. ite hac. i. ꝑ hũc locũ quem oſtẽdo comeſſatũ. ſ. vel ad militẽ vel ad thaidẽ. Uos ſpectatores valete ⁊ plaudi. i. congratulamini poete. Ego call:opius Terẽtij defenſoꝛ recognoui hanc comediã Terẽtianam ⁊ in ea meũ adhibui iudiciũ ac meã cenſurã ſeu eam recenſui. i. probaui.

¶ Aſcenſius.

Di veſtrã fidẽ ⁊c. Sepe dixi in minore affectione ſubticere particulam o. Ita uſe omni ⁊c. Datiuꝰ familie potiꝰ ab eſt q̃ a fautrix regit̃: In hac q̃ꝫ comedia oẽs fuerũt cõmoti omneſq̃ i fine letãt. Cõmotꝰ fuit phedria excluſus. Miles repulſus. Che. amiſſa virgine. Chre. audiẽs ſoroꝛẽ vi auferendã. thais audito vitio ꝟginis. Uirgo accepto vitio. Py. eodẽ ⁊ doꝛi profugio cognito. Laches ⁊ parmeno audientes Cheream caſtrari. Letantur aũt omnes in fine: vt videre eſt.

¶ Publij Terentij Aphri poete Comici Heautontimoꝛumenos incipit feliciter.

Terẽtij Heautontimoꝛumenos.

Acta ludis megalenſibus. L. Coꝛnelio lentulo. L. Ualerio flacco, edilibꝰ curulibus. egere L. ambiuius turpio, L. attilius preneſtinꝰ. Modos fecit flaccus claudij, tibijs duabꝰ dextris: Greca eſt menãdri edita. M. Junio ⁊ tito Sẽpꝛonio: aut aulo Rumio ⁊ Marco coꝛnelio, Conſulibus.

Argumentum.

In militiam proficiſci gnatũ cliniã, amantẽ Antiphilã, cõpulit durus pater: animiq̃ ſe ſe angebat facti penitens. Mox vt reuerſus eſt, clam patre diuoꝛtitur ad clitiphonẽ (Is amabat ſcoꝛtum bacchidẽ) Cũ accerſeret cupitã antiphilã clinia, vt ciꝰ Bacchis venit amica, ac ſuole habitum gerens. Antiphila, factũ id quo patrẽ ſuũ celaret Clitipho. hic technis Syri decẽ minas meretricule aufert a ſene. Antiphila Clitiphonis reperitur ſoroꝛ. hanc clinia, aliam clitipho vxoꝛem accipit.

¶ Argumentum Heautontimoꝛumenos.

Chremes ⁊ Menedemus duos filios habuerũt. Chre. clitiphonẽ ⁊ Menedemus cliniam clitipho exarſit in bacchidis meretricis amoꝛẽ: clinia aũt in antiphile q̃ cũ ea cõſidebat. Menedemꝰ egerrime ferẽs illũ iurgijs multis filiũ cliniã i militiã ire cõpulit. Deinde ad ſe reuerſus ⁊ ſe oꝛbũ vidẽs oĩa vẽdidit ⁊ agrũ emit in quo ſe exerceat ac maceret in ſeipſo filij iniuriã volẽs vlciſci. Interea clinia clã p̃re redijt: diuertitq̃ ad clitiphonẽ: vbi cũ accerſiſſet antiphilã bacchis vna cũ ea venit cupiẽte clitiphone chremetiq̃ ꝑſuaſum eſt eã eſſe clinie amicã q̃ haberet puellã antiphilã arrabonis grã ob pecunie certe ſummã q̃ ei ab anu coꝛinthi debebatur: hec aũt ꝑſuaſio a ſyro callido ſeruo prodijt effectumq̃ eſt vt a chremete extoꝛquerent̃ decem mine quas clitipho promiſerat ipſi bacchidi. Poſtea agnita eſt antiphila eſſe ipſius clitiphonis ſoroꝛ que a matre fuerat tradita cuidã anui coꝛinthie ſecreto ꝓpterea qḋ chremes vxoꝛi ſue fuerat interm natus ſi puellã pareret nolle tolli: itaq̃ ipſa agnita data eſt clinie in vxoꝛẽ. Cli. vero dimiſſa bacchide aliam accepit.

¶ Aſcenſius

Uandoquidẽ vt poſt finẽ operis dicturi ſumus. Auctoꝛ ipſe Guido Juuenalis operã noſtrã amiciſſime efflagitauit: qua cõmentaria in Terentiũ ꝑperanti vt indꝫ ſtudio edita: q̃ppe quo tpe i ſinitis laboribꝰ implexus eſſet: recognoſceremus noluimus in tam pia re difficiles nos exhibere. Ne q̃s aũt eiꝰ q̃ plurima ſunt bñ ⁊ argute dicta a nobis deprauatas putet nos diximus eius dicta imutare ſꝫ ipſis fideli̇ꝫ impreſſis noſtras annotatiũculas quoties cõmodũ videbit̃ ſuperaddere inſtituimus. Ut igit̃ ad rẽ ipſam redeamꝰ. In huius argumẽti enarratione qḋ dꝛ bacchis vna cũ ea venit cupiẽte cliti. ⁊c. ſic intelligo. Nõ quidẽ vt in pꝛincipio id cupiuerit cliti. Nã clam eo effectũ eſt ſed vbi cõſilium Syri intellexerat. Itẽ illud effectũq̃ eſt vt a chreme extoꝛquerent̃ decem mine quas cliti. ꝓmiſerat bacchidi: poſtea agnita eſt antiphila ⁊c. Non intelliges vt prius extoꝛſerit minas illas q̃ agnita fuerat antiphila volnit quidem eas extoꝛquere Syrus. Sed eiuſmodi via quã intendit nõ placuit Chreme. Poſtea vero q̃ antiphila agnita erat filia chremetis abſtulit eas ab eo ꝓpterea q̃ ſyrus honeſtũ duxerat vt ꝓ alimẽtis redderent̃: Quod etiã Chremes atteſtat̃ vt videre eſt. Credo ergo ab auctoꝛe poſitum fuiſſe non poſtea. ſed poſtq̃ agnita ⁊c. ¶ Acta dꝛ in ludis megalẽſibus modi facti tibijs tm̃ dextris ob grauitatẽ. In ea pꝛime partes ſunt Menedemi ⁊ Chremet:s. Secũde Clinie ⁊ Clitiphonis. Tertie Syri: et ſic deinceps. Fit aũt ex duoꝝ argumento. Nomen eſt grecũ heautontimoꝛumenos. i. ſeipſum crucians. nam heauton ſignat ſemet: he em̃ ſignat ſe ⁊ auton ipſum. Caret aũt hauton nõiatiuo: ⁊ timoꝛumenos crucians aut puniẽs. Nã timoꝛeone dicitur punio ⁊ crucio.

¶ Argumentum.

¶ Joãnis Calphurnij Brixieñ. viri clariſſimi In. p. o. Terẽtij Heautontimoꝛumenon examinata interꝑtatio.

In militiã proficiſci. Hec fabula menãdri greca q̃ facta a Terentio latina nomẽ idẽ obſeruauit ne greci nois euphoniã ꝑderet. Quod Terẽtius minus laudis exiſtimaret ꝓpꝛia ſcribere q̃ greca trãſferre nomen habet a ſene ſeipſum excruciante ob filij abſentiam quem amantem duritia ſua in militiam pꝛofici ſci compulerat. Heautontimoꝛumenos latine ſeipſum excrucians interpꝛetat̃. Illud animaduertendũ oẽs Terẽtianas fabulas ex vtroq̃ ghe mixtas pꝛeter hanc. Nã comedie aut motoꝛie ſũt aut ſtatarie

mixte. Motorie turbulēte ſtatarie quietiores: mixte ex vtroq; actu ꝯſiſtētes. In hac que plurimū delectat ⁊ actu ⁊ ſtilo: primę partes ſunt Menedemi ⁊ Chremetis: ſecūde Clinie ⁊ Clitiphōis: tertie Syri ⁊ ſic deinceps. Hec etiā vt ceteri quinq; actus hȝ prologū concitatū. Nā ⁊ ſe purgat: ⁊ in ledēdis aduerſarijs eſt occupatus. Argumētum quoq; in ſimplicis negotij hȝ: nec vnius adoleſcentis amores: vt in Ecyra ſed duorū vt ceteris fabulis. ¶ In primo actu agit de commictione ſenū videlicet Menedemi ⁊ Chremetis ſimul ⁊ de amicitia ⁊ familiaritate adoleſcētū: in qua Clitipho ardentiſſimus oſtēditur. Secūdus act⁹ cōtinet quēadmodū adoleſcentes amicas receperint ſimul et Syri callidum conſiliū: Tertius actus exprimit Syri fallaciā in Chremetē vt Bacchidem credat Clinie eſſe amicā: et Antiphilam arraboni Bacchidi relictā eſſe putat pro argento qd̄ anum corinthiam meretrici debere finxit. In q̄rto actu agit̃ de recognitione Antiphile: et de extorſione argēti qd̄ Bacchidi Clitipho promiſerat. Quintus vero actus continet omnium rerum conuerſionē ad iucūdos exitus patefacta cunctis cognitione geſtorū: quēadmodum Antiphilam vxorem Clinia duxerit. Clitipho vero dimiſſa Bacchide aliam acceperit.

¶ Prologus.

¶ Hic prologus concitatus eſt: nam et ſeſe purgat iterum de obiectis ⁊ aduerſarium acriter terret. Autor quoq; ipſe ex ſuo commodo: cur hanc comedie actionem ſuſceperit cauſas affert varijs etiam modis ſpectatorum beniuolentiam et atteſtationem captat.

Ne cui ſit veſtrum mirum, cur partes ſeni poeta dederit, que ſunt adoleſcentiū, id primum dicā: deinde quod veni, eloquar. Ex integra greca, integram comediam hodie ſum acturus Heautontimorumenō, duplex que ex argumento facta eſt ſimplici, nouam eſſe oſtēdit. ⁊ que eſſet. nunc qui ſcripſerit, ⁊ cuia greca ſit ni partem maximam exiſtimarem ſcire veſtrū, id dicerē: Nūc quam obrem has partes didicerim, paucis dabo. Oratorem voluit eſſe me, nō prologum: veſtrum iudicium fecit: me actorē dedit. ſed hic actor tantū poterit a facūdia, quantum ille potuit cogitare commode, qui orationē hanc ſcripſit, quam dicturus ſum. Nā qd̄ rumores diſtulerūt maliuoli, multas ꝯtaminaſſe grecas, dū fecit paucas latinas: factū hic eſſe id non negat, Neq; ſe id pigere: ⁊ deīde facturū autumat. Hȝ bonorū exēplū: quo exemplo ſibi licere id facere, qd̄ illi fecerūt, putat. tū qd̄ maliuol⁹ vetus poeta dictitat, repēte ad ſtudiū hūc ſe applicaſſe muſicū, amicū ingenio fretum, haud natura ſua, arbitriū vr̃m, vr̃a exiſtiatio valebit: Quāobrē oēs vos oratos volo ne plus iniquū poſſit

¶ Argumentum totius comedie.

Chremes grauide vxori olim interminatus ſi puellā pareret nolle tolli. Ad illā clam anui corinthie nutriendā dedit: hanc adultā Clinia inuito patre amare cepit. cui⁹ duritia aſſiduis iurgijs in militiā proficiſci cōpulſus eſt. Poſtea facti patrē Menedemum adeo penituit vt omnia venderet ⁊ agrū emeret in quo ſe exerceret ⁊ cruciaret: vt ſic filij iniuriā vlciſceret̃ paulopoſt reuertit̃ Clinia: et clam patre diuertitur apud Clitiphonem: qui et ipſe amabat ſcortū Bacchidē. Mittit accerſitū cupitam antiphilā Clinia cū qua ⁊ bacchis vna venit hanc adoleſcētes Clinie amicam ſimulant Syri technis Antiphila ad matrē deducitur: cuius occaſiōe Syrus decē minas meretricule affert a Chremete. Dehinc Antiphila Clitiphonis ſoror reperitur et ſic Clinie in vxorem datur. Chre. Bacchidē a clitiphone amari animaduertit iraſcitur minatur: ſed ⁊ Menedemo adhortāte filio ignoſcit: ⁊ aliā illi dat coniugem.

In militiā pficiſci ⁊c. pater. ſ. Menedem⁹ durus. i. acerb⁹ ⁊ qd̄ inepte dr̄ in hac ſignificatiōe rudis cōpulit Cliniā gnatū. i. filiū ſuū amantē. i. q̄ amabat Antiphilā puellā pficiſci i militiā. i. bellū. Et ipſe Menedem⁹ penitens. i. penitentia ductus facti i llius. i. talis duriciei: angebat ſeſe animo. i. animo curas voluebat. Uel ip̄e penitens facti animo. i. m. alo ſuo angebat. i. ſeſe macerabat ſeu excruciabat ſeipſum. Mox. i. Statim: vbi. i. poſtquam reuerſus clam patre. id eſt neſciente patre diuertitur pro diuertit ſe vel deflectitur ad Clitiphonem is clitipho amabat ſcortū. i. meretricem. Bacchidē. Cum Clinia accerſeret Antiphilā cupitam. i. amatam Bacchis venit. i. tanq̄ amica eius Clinie ac Antiphila venit induta genus habitum ſeruo. i. tanq̄ ancille Bachidis. Id factū eſt ſup. quo id eſt vt Clitipho celaret patrem ſuum Chremetem hic Clitipho aufert. i. extorquet a ſene. ſ. chremete meretricule id eſt pro Bacchide cui promiſerat decē minas. i. decē libras technis: id eſt artibus ⁊ calliditatibus Syri Antiphila reperitur ſoror Clitiphonis. Clinia accipit hanc ſcȝ Antiphilam vxorem. Clitipho accipit aliam vxorem dimiſſa Bacchide. Nam ſi intelligeret̃ Bacchidem dixiſſet alteram.

Ne cui veſtrū ſit mirum ⁊c. Hic eſt prologus concitatus. Nam ⁊ ſe purgat ⁊ aduerſariū acriter terret. Actor quoq; ex cōmodo ſuo cur hanc comedie actionem ſuſceperit cauſas volo hic afferre. Actor loquitur. i. q̄ ille comediā eſt acturus ne cui. i. non alicui veſtrum qui auditis ſit mirum cur poeta dederit partes. i. officiū ſeni que ſcilicet partes ſunt adoleſcentum. i. ſpectant ad adoleſcentes ⁊ ad iuuenes. Et per ſenem vt ſentio intelligit ſeipſum q̄ iam ſit ſenio cōfectus. Dicam primum id ſcȝ quare dederit partes mihi ſeni agendi hanc comediā: cū tamē aptiores forēt iuuenes. Deinde eloquar. i. culto ſermone dicam quid. i. ppter qd̄ vel quare veni. i. prodij in mediū. Ego ſum acturus. recitaturus hodie hanc comediā integrā trāſlatā ſup. ex integra greca menādri. Nā ex menādro oēs trāſtulit p̄ter duas. ſ. Ecyrā ⁊ formionē quā ex apolodoro traduxit ſuȝ ergo actur⁹ hodie hanc comediā noīe ſcȝ Heautontimorumenon: que dictio greca in latino ſonat ſeip̄m excruciās q̄. ſ. comedia facta eſt duplex propter ſenes et iuuenes qui in ea introducuntur ex argumento ſimplici. id eſt ex materia vniformi. Oſtendi hanc comediā eſſe nouā. i. nouo mō traductam ex greco ⁊ oſtendi que eſſet. i. quo noīe nūcuparetur. Nunc ni. i. niſi exiſtimarem maximā partem veſtrum ſcire q̄ ſcripſerit i. compoſuerit: ⁊ cuia. i. cuius autoris ipſa greca ſit dicerem: id nūc dabo. i. dicā paucis. i. breui ſermone q̄obrē didicerim has partes. i. diſcēdo eas ſuſceperim poeta voluit me eſſe oratorē. i. oratiōe aliquid rogare ſtudētē. Orare enī eſt petere ſeu rogare: ſed exorare eſt impetrare. Itē orator dicitur qui cauſas orat in foro. Item dicit̃ legat⁹ q̄ ad peregrinas nationes mittit̃: vt oratione ſua efficiat ſi poſſit ne bellū exoriat̃: ſed petita repetant̃. Et q̄m orato

Argumentum

ꝙ equum oratio.facite equi ſitis : date creſcēdi copiā nouarum,qui ſpectandi faciunt copiaꝫ ſine vitijs: ne ille pro ſe dictum exiſtimet,qui nuper fecit ſeruo currēti in via deceſſe populū:cur inſano ſeruiat?de illius peccatis plura dicet,cuꝫ dabit alias nouas,niſi finem maledictis facit.Adeſte equo animo : date poteſtatē, mihi ſtatariam agere vt liceat per ſilētium:ne ſemper ſeruos currēs,iratus ſenex,edax paraſitus , ſicophanta autem impudens,auarus leno,aſſiduei agendi ſint mihi clamore ſummo ,cū labore maximo.mea cauſſa cauſſam hanc iuſtam eſſe animū inducite , vt aliqua pars laboris minuatur mihi.Nā nūc nouas qui ſcribūt,nihil parcūt ſeni:Si qua laborioſa eſt, ad me curritur:Sin leuis eſt,ad alium defertur gregem. in hac eſt pura oratio: Experimini, in vtrāqꝫ partē ingeniū, quid poſſit meum:Si nunquam auare pretium ſtatui arti mee,⁊ cum eſſe queſtum in animum induxi maximum,quammaxime ſeruire veſtris commodis:exemplum ſtatuite in me,vt adoleſcētuli vobis placere ſtudeant potius,quam ſibi.

ri non lꝫ iniuriam facere ideo actor ne patiatur iniuriā non ſe prologū ſed orationē nolat. Non valuit inquam me eſſe prologū.i.facientē prefationem ſiue prologuiū ſiue narrātē totius comedie materiā. Fecit ipſe poeta iudiciū eſſe veſtrū.i.voluit vt iudicaretis:vel fecit id qđ cenſebatis eſſe faciendū: ⁊ veſtre morem geſſit volūtati dedit.i. deſtinauit exhibendo me vobis actorē.i.repreſentatorē ſeu pronuntiatorē. Sed hic actor.ſ.ego quem poeta vobis dedit tñ poterit.i.tñ cōſequetur a facūdia.i.ex ornatu loquendi ſeu ſuauitate pnuntiandi quantū ille poeta voluit cogitare.i. inuenire cōmode.i.apte.q.d. actor facūdia tñ valebit ſeu poterit quātū poeta inuentione cōmoda qui.ſ.poeta ſcripſit hanc orationē quam ſum dicturus.i.facunde pnuntiaturꝰ. Nā qđ.i.qđ aūt modus reſpondēdi maliuoli.i.inuidi ⁊ emuli diſtulerunt.i.diuulgauerunt rumores i.ſermones in populo ſeu famam ipſum poetam contaminaſſe.i.fedaſſe maculaſſe ex multis vnā faciēdo multas grecas comedias:dūꝫ id eſt quādo fecit paucas latinas comedias. hic poeta nō negat id eſſe factum id eſt ex multis grecis paucas eſſe factas latinas:neqꝫ id eſt nō ⁊ non negat inqꝫ ſe non pigere.i. nō dolere id.id eſt ob id et autumat id eſt opinatur dicit cēſet ſe facturum. Deinde id eſt poſtea id inquam:ſcꝫ ſe facturum paucas latinas ex multis grecis : ipſe poeta hꝫ exemplum bonorum:id eſt doctorū erudiorū poetarum comicorū.ſ. Neuij. Plauti ⁊ ceterorū quo exemplo.i.qua imitatiōe putat licere ſibi facere id quod illi fecerunt. Tum.i.deinde arbitriū veſtrum.i.veſtrum iudicium veſtra eſtimatio.i.veſtra ſententia valebit id eſt locum ac pondus habebit ſeu autoritatem in eo ſup.qđ poeta.ſ. Lucij.lani.i.maliuolus.i.malignus ſuis maledictis ⁊ detractionibus vetus.i.inueteratus in ſua inuidia ⁊ detrahendi atqꝫ latrandi cōſuetudine dictitat.i.iactitat hunc muſicū:id eſt hunc poetam elegantem.nam amuſis. i.a camenis ſeu cantibꝰ ⁊ carminibꝰ amenis dicitur muſicus qualis rite cenſendus eſt poeta qui muſis eſt ſacer: eſt enim muſarum ſacerdos:muſicꝰ ergo latine dicit elegans ſicut amuſos grece dicitur inelegās qđ dictitat ergo hunc muſicum ſe applicaſſe.i. appuliſſe animū repēte.i.ſubito ad ſtudiū fretū.i.confiſum ingenio.i.induſtria amicum id eſt amicorum per ſyncopen haud.i.non fretum inqꝫ natura ſua.i. ppria minerua ſeu pprio ⁊ ſuopte igenio ⁊ vt dici ſolet ppꝛio marte. Quare.i.quapropter volo vos oēs oratos.i. oro vos oēs ne oratio,i.ſermo iniquū.i.iniquorū ⁊ improborum ac maliuolorū plus poſſit.i.maiorem habeat auctoritatem ꝙ oratio equū.i,equoruꝫ hac eſt bonorū ⁊ iuſtorū facite.i.laborate qđ ſup.ſitis.equi.i.iuſti iudices date copiam.i.facultatē creſcendi nouarū.i.vt creſcāt noue comedie. Nā gtūs gerūdij ſingularis numeri iungit genitiuo pluralis numeri:vt Plautꝰ in capti. duo nolandi iſtoꝝ magis ꝙ edūdi copia. Silr hic date copiā.creſcēdi nouarū.i.vt creſcant noue date illam copiam his poetis q faciunt copiā.i. facultatē ſpectādi.i.aſpiciēdi ſine vitijs.i.ſine erroribus ſeu erratis. Ne.i.nō phibentis eſt is.i.ille poeta non exiſtimet hoc dictū eſſe ſup.pro ſe.i. gratia ſuiſiue cauſa ſua q poeta nuper fecit:id eſt ſiuit ſuo poemate populum deceſſiſſe:id eſt locū dediſſe ſeruo currēti in via ⁊ per hoc nō ſeruauit decorū. Cur id eſt quare populus ſeruiat.i. obediat obſequatur cedat inſano ſeruo ſcilicet fatuo ⁊ deſipienti:poeta dicet plura de peccatis.i.erroribus ipſius poete ſcꝫ Lucij.cum.i. quādo dabit alias comedias nouas niſi facit finem maledictis.i.detractionibus ſeu cōuitijs ⁊ dictis cōtumelioſis ac mordacibus. Adeſte:id eſt intenti eſtote ac auxiliū ferte more aduocati:qui clienti adeſt .i.preſidio illi eſt equo aio.i.bono animo ⁊ iuſte iudicāti ſine vlla affectiōe in queqꝫ date poteſtatem vt mihi liceat per ſilentiū. i. per taciturnitatē agere.i.recitare, hanc comediam ſtatariam.i.quietam que non eſt turbulenta vt motorie . Nam comedie motorie ſunt turbulente. ſtatarie autem ſunt quietiores . Item mixte ex vtroqꝫ actu conſiſtunt. alij dicunt mihi hanc ſtatariā : id eſt ſtando perpetuo vſqꝫ ad fabule exitū ſine turba aliqua. Agi enim dicitur fabula cum recitatur: ſtare autem cum placet. Ne. i . vt non ſeruus currens ſit ſemper agendus. Item ne ſenex iratus ſit agendus ſemper ne paraſitus edax. i. vorax multi cibi ſit ſemper agendus ne ſicaphanta . id eſt calumniator de quo ſatis prius dictum eſt impudens. id eſt inuerecundus ſit ſemper agendus ne leno.i.fouens lenocinium hoc eſt puellarum:⁊ interdū proprie vxoris venditor auarus.i. cupidus habendi:ne ergo hi oēs prius enumerati ſint aſſidue agendi: id eſt repreſentādi ac recitandi ſeni:ſcilicet mihi actori annoſo ſummo clamore.id eſt vociferatione magna cum magno labore vos ſpectatores inducite animū. i.imperate vobis ſiue perſuadete mea cauſa : id eſt mea contemplatione hanccauſam: ſcilicet me eſſe ſenem iuſtam vt aliqua pars laboris minuatur mihi:nam hi qui nūc ſcribunt:id eſt condunt nouas comedias nihil id eſt nullatenus parcunt ſeni ſcilicet mihi actori : ſi qua comedia: id eſt ſi aliqua eſt laborioſa: id eſt requirens maximū laborem in ea agenda curritur ad me.id eſt ad me venitur vt eam agam:ſin. id eſt ſed ſi eſt leuis.i.facilis actu defertur ad alium gregem.i.ad alios actores non egregios ad gregem per contemptum aliorum actorum dicit. In hac comedia ſtataria eſt oratio pura:id eſt nitidus ſermo et facile auditorum aſſenſum inicēs experimini:id eſt periculū facite in vtranqꝫ partem : id eſt tam in comedijs leuibus ꝙ laborioſis ⁊ ſtatarijs quam motorijs quid meum ingenium poſſit.i.quantum virū habeat ingenium meum in vtriſque recitādis ac probādis hac re enim oſtendit Teren.ꝙ grauis autor ſit qui ſuas comedias probet. Si nunꝙ ſtatui . id eſt conſtitui preſcripſi limitaui auare pretium.i.mercedem arti mee induſtrie:⁊ ſi induxi in animum. i. eū exiſtimaui: ſi mihi perſuaſi eum queſtum.id eſt illud lucrum eſſe maximum ſeruire:id eſt obſequi inſeruire:veſtris commodis: plus dixit quā ſi dixiſſet voluptatibus commodis ergo:id eſt vtilitatibus ſi ego hec feci ſtatuite.i.collocate exēplum in me: vt

Et eſt quod adoleſcentuli.i.iuuenculi qui ⁊ ipſi in proſcenium ſunt proditurí agendi gratia ſtudeant id eſt laborent placere vobis potius ꝙ ſibi quaſi dicat quemadmodum in arte mea non ſector lucella:ſed potius auditorum voluptatibus ſeruire contendo ſic ⁊ ipſi adoleſcentuli potius iocunde gratie veſtre gratia ſuam arté agendi exercebunt quam queſtus ⁊ lucri.

Chremes. Menedemus.

¶In hac ſcena iuxta argumenti pars aperit̃ per menedemum quem ſeſe excruciantē in agro ob diſceſſum filij Chremes cōſulendo alloquitur ſedulo cauſas inquirens cur ſe tā perdite die noctuꝙ pre graui aſtro fodiēdo excruciet. Inde pmoleſto alo conqueritur pater de iniuria a ſe citra rōnem filio illata. Hic ēt ex arte comica ſenex opitulator inducitur qui ex alterius triſtitia vt verū amicum decet mirum in modum commouetur.

Quanꝙ hec inter nos nuper notitia admodum eſt, inde adeo, ꝙ agrū in proximo hic mercatus es, nec rei fere ſane ampli⁹ qdꝙ fuit: tñ vel virtus tua me, vel vicinitas (qđ ego in ꝓpinqua parte amicitie puto) facit, vt te audacter moneā, ⁊ familiariter, qđ mihi videre preter etatē tuā facere, ⁊ preterꝙ res te adhortat̃ tua. nā proh deū atꝙ hoīm fidē, qđ vis tibi? aut qđ queris? annos ſexaginta natus es, aut plus eo, vt conijcio: agrū in his regionibus meliorē, neꝙ preti maioris nemo hꝫ: ſeruos cōplures: Proīde quaſi nemo ſiet. ita attēte tute illorꝫ officia fūgere. Nunꝙ tā mane egredior, neꝙ tā veſpi domū reuertor, quin te in fundo cōſpicer fodere, aut arare, aut aliqđ ferre: Deniꝙ nullū remittis tpꝰ: neꝙ te reſpicis. hec non voluptati eſſe ſatis certo, ſcio. At enī dices: me ꝙtum hic operis fiat, penitet. qđ i operefaciūdo ope cōſumis tue, ſi ſumas i illis exercēdis, pl⁹ agas. Me. chreme, tātū ne ē ab re tua otij tibi, aliena vt cures, ea q̄ nihil que ad te attinēt? Chre. hō ſum, humani a me nihil alienum puto, vel me monere hoc, vel

¶Aſcenſius.

Neminí vſm ⁊c. Comediā hanc ſtatariā dicit vt nō ſtet.i.placeat ad finē vſꝙ ſꝫ quia quietiorem habet actionem qđ ꝑ cōtemptū ptꝫ q̄ rōnem addit ne ſemꝑ ſeruus currens ⁊c. Queras autem cur dicat partes ſeni datas que ſunt adoleſcētiū. nā ſtatariam agere ſeni competit. At ſcies q̄ illic nō loquit̃ niſi de prologo q̄ a minori pronunciari deberet niſi poeta voluiſſet vt ſenex etiā ſua q̄ plurimum potuit apud populum autoritate fauorē popularem impetret exoretꝙ vt hanc lꝫ ſtatariā ad finem vſꝙ ſua gratia ſpectet.

Quanꝙ ⁊c. Hic ſenex Chremes induci͂t qui alteri⁹ ſenis menedemi triſtitia cōmouetur etiā amborū ſenū coniunctio multū ſequētibus reb⁹ accōmoda eſſe cenſet̃. Ch. ꝙꝙ hec notitia admodū eſt [illegible] tat ſiue intercedit nuꝑ.i.nō multo ān tpe inter nos: adeo.i.intm̄ ꝙ inde.i.ex tali notitia ſiue propter talē notitiā mercatus ſum.i. emi hic in ꝓximo.i.i hac vicinia agrū.i.rus ⁊ prediū nec ſane i.certe qdꝙ rei.i.aliqua cā fere nō fuit amplius.i. nō fuit vltra illā notitiā q̄ vcꝫ res me induceret ad emendū illū agrū: vel qdꝙ rei nō fuit amplius.i. maius quo moueret ad id emēdū: tū vel virt⁹ tua vel vicinitas.i. ꝓpinquitas. nā vicini ſignificat hoīes q ꝓpe domū noſtrā habitāt: ſed vicinitas ē ipſa domorū ꝓpinquitas: qđ.ſ. eſſe vicinū puto.i.reputo eſſe ſup. in ꝓpinqua parte.i. in cōiuncta poſitione amicitie tua in ꝗ virt⁹ ⁊ vicinitas facit.i.inducit me vt moneā te audacter.i.libere ⁊ familiariter ei⁹ ſup. qđ videris mihi facere preter etatē tuā.i.ꝫ ſenectutē ⁊ pter ꝙ res tua.i.tua vtilitas adhortat̃.i.admonet: ſuadet poſtulat vt fiat. nā proh exclamatio vehemēs ipſorū ſup. fidē.i.opē ⁊ auxiliū deū.i.deorū atꝙ hoīm: qđ tibi vis.i. qđ vł qđ queris.i.qđ petis: natus es annos ſexaginta.i.habes ſexaginta annos aut plus eo nūero.ſ. i.vltra cū numerū: vt conijcio.i. cōiecturo hinc cōiectura dicta eſt a cōiectu.i.a directione quadam rōnis ad veritatem vnde ſomniorū ⁊ oīm interpretes cōiectores dicunt̃: nemo hꝫ agrū meliorē.i. fertiliorē: neꝙ maioris pretij.i. pluris valētē i his regionib⁹: ⁊ nemo hꝫ cōplures.i.plures cōpoſitū ꝓſimplici ſeruos ꝙ tu hēs.ſ. proinde.i.iō ē ſi nemo ſit.i.qſi ſi neminē habeas tute.i.tumet fungeris officia illorū nūc dicimus tū fungi officijs et non fungi officia vt hic nūꝙ egredior tam mane neꝙ reuertor domū tam veſperi.i.tā ſero tarde quin i.qđ nō cōſpicer.i.nō videā te fodere in fundo.i.i parte agri tui: aut quin videā te arare: aut aliqđ facere in fundo inꝙ tuo. Deniꝙ nullū remittis.i. relaxas tpꝰ quin ſemꝑ labores: neꝙ reſpicis te.i. tui nō ducis rōnē nec tue parcis valetudini: ſcio ſatis certo ꝓ certe hec nō eſt eē tibi voluptati.i. ad delectationē. At id ē ſꝫ dices me penitet id eſt

eſt mihi parū videt̃ ꝙtū operis fit hic.i.mihi parū videt̃ eē de eo qđ fit hic ſeruis meis qui pro maiori parte dier ceſſatores ſunt ꝓpterea ipſi operi manū libet admonere ſi ſumas id ſup. opere tue.i.id laboris qđ cōſumis.i.cōteris ꝑdis i opere faciēdo.i.i operādo i agro. ſi inꝙ ſumas id ope i illis ſeruis exercēdis.i.incitādis ad opus faciēdū: plus agas.i. magis operaris, ⁊ vt dici ſolet pl⁹ lucrari ſeu lucrifaceres vł tue vtilitati magis cōſuleres. Menedemus.o Chreme. ne.i.vtrū tm̄ otij.i.ceſſationis vacationis: qđ tis eſt tibi ab re tua.i.a tuis negotijs familiarib⁹ vt cures ea aliena.i.res aliorū ſeu negotia q̄ nihil.i.nulla ten⁹ attinēt.i.ſpectāt ad te. Chr. ego ſū hō ergo ſociabilis per naturam: ⁊ non ſolum ad me: ſed alium iuuandū natus puto nihil ſpectans ad hoīem eē alienū a me.i.a me abhorrens ⁊ ad me nō ſpectare. Puta me vel monere hoc vt ſcilicet non te ita excrucies: vel percōtari.i.interrogare arguēdi grā rectū.i.officioſū eſt. ⁊ honeſtū vt ego faciā hoc. ſup.ſ. vt te admoneam aut percōter: non eſt meum ſuperple: vel non eſt mihi integrum ſolutum aut liberum aut ad me non ſpectat vt deterream id eſt deflectam te ab inſtituto ꝓpoſito: ſꝫ meū eſt te admonere aut interrogare. Mene. vſus eſt mihi.i.opus eſt mihi more Plautino. Uel ſi vis capere vſum ꝓ vtilitate ſenſus eſt Utile eſt mihi ſic facere ſup. fac vt opus eſt tibi facto.i.facere ablatiuus participij preteriti hic ponit̃ pro infinitiuo: vt Sallu. fecit. Priuſꝙ incipias cōſulto: ⁊ vbi conſulueris mature op⁹

facto.i.cōſulere ⁊ facerē. Chr. an.i.vtrū vſus.i.opus vl' vtile eſt cuiq̄.i.alicui hoi vt cruciet.i. torqueat affligat ſe Mene. mihi eſt vſus.ſ. vt me cruciē. Chre. ſi q̄d laboris.i. ſi aliq̄d in eo faciēdo q̄d facis labor eſt. nollē.i. recuſarē ferre. ſed queſo obſecro q̄d iſtud mali eſt.i. q̄d ſibi vult iſtud malū q̄d pateris q̄d.i. in quo tm̄.i. tam grauiter ⁊ tam egre meruiſti de te..q̄d ita iratus es i te: aut de te male cōtentus: vt tā male de te merearis ſeu male te tractes. Mereo aūt vel mereor de te eſt aliq̄d in te cōfero vel bonū vel malū. Me. hei hoi interiectio dolētis effuſe. Chr. ne lachrȳm.i. noli lachrymare ſeu flere: atq̄ fac me ſine neceſſitate ponit ne. fac ergo vt ſciam iſtud: quicq̄d eſt.i. quecūq̄ res ſit ne retice.i. noli celare q̄cq̄d eſt mihi ſine vereare.i. noli timere: crede mihi iuuero.i. adiuuabo te aut cōſulendo: aut conſilio.i. ſuaſu ⁊ ratione conſilij: aut re.i. ipſo effectu Mene. vis ſcire hoc quicq̄d eſt. Chre. q̄dē.i. certe volo ſcire hac cauſa.i. ꝓpter hāc cām qua cā.i. ꝓpter quā cām: dixi tibi.ſ. vt te leuē labore. Mene. dicet tibi vez q̄cquid eſt. Chre. At.i. ſed interea.i. dum tu dices appone.i. iuxta te pone: neq̄ ſuſpēſos teneas iſtos raſtros. Dicimus raſtrum in ſingulari: ⁊ raſtri in plurali. dicti aūt ſunt a radēdo q̄d terrā radāt. ne labora.i. noli te vexare aut te ita labore cōficere īterdū ne labora ſignificat ne cura noli curare. Mene. minime.i. nō apponam raſtros meos. Chre. quā rem.i. q̄d agis te ita cruciādo. Me. ſine.i. patere me laborare: ne.i. vt nō dē mihi q̄d.i. aliq̄d tps vacuū laboris.i. vt nullo tpe ſim ſine labore meritis meis poſtulātib⁹. Chr. nō ſinā inq̄.i. dico tibi.i. nō patiar te ita facere. Mene. ha: dolētis eſt nō facis equū.i. remiſſā. Chre. hui cōmiſerantis eſt exclamatio queſo.i. obſecro portas ſup. hos raſtros tam graues.i. tam pōderoſos. Mene. meū meritū eſt ſic.i. id q̄d merui ſic poſtulat vt tales geſtiā raſtros. Chr. nūc loquere i. explica cām. Mene. habeo. filiū vnicū adoleſcētulū. Ah dolētis ē īteriectio: q̄d.i. cur dixi me habere: imo.i. ſz habui filiū o Chreme priuſq̄ mea culpa iret militiā incertū eſt.i. dubiū eſt nō cōſtat habeā nec nenūc eum.i. q̄d dici ſolet lz non ſatis recte incertum eſt ſi habeā nunc eum aut nō habeam. Chre. quid.i. cur iſtud eſt ſup. ita vez vt nō habeas filium. Mene. ſcies. anus.i. vetula: aduena.i. peregrina nō hinc oriunda: ſed e corintho.i. ex vrbe ac hac paupercula eſt.i. moratur hic ſeu reſidet ille filius cepit amare filiā eius anus ꝑdite aduerbiū.i. miſere ⁊ nimis vehemēter ⁊ i ꝑditionem morum ſuorum prope.i. fere iam vt haberet ⁊ teneret eā ⁊ reputaret eam pro vxore.i. tāq̄ ſi eſſet vxor hec oia fecit ſup. clam me.i. me neſciēte: vbi.i. poſtq̄ reſciui.i. tanq̄ inopinatā cognoui. id ſcʒ enim amore captum ⁊ habere eam pro vxore cepi.i. incepi tractare animum adoleſcētuli nō humaniter aduerbium.i. nō benigne neq̄ ritu ſeu amore humano neq̄ vt decuit id eſt vt congruum fuit tractare animum egrotum id eſt egrū. Nam animus eger eſt: ſed corpus egrotum: ſz quotidie accuſabā eū vi: id eſt impetu ⁊ via peruulgata.i.

percontari puta: Rectū eſt ego vt faciam, nō vt deterream. Me. mihi ſic eſt vſus, tibi vt opus eſt facto, face. Chre. an cuiq̄ eſt vſus hoi, ſe vt cruciet? Me. mihi eſt. Chr. Si q̄d laboris eſt, nollē. ſz q̄d iſthuc mali eſt? q̄ſo quid de te tm̄ meruiſti? Mene. Eheu. Chre. ne lachryma, atq̄ iſthuc q̄dquid eſt, fac me vt ſciam: ne retice: ne vereare: crede, inquam, mihi, aut cōſolando, aut cōſilio, aut re iuuero. Mene. ſcire hoc vis? Chre. hac eadem cauſa qua dixi tibi. Menedemus. dicetur. Ch. At iſtos raſtros iterea tū depone: ne labora. Mene. minime. Chremes, quam rem agis? Mene. ſine me, vacuū tempus ne quod dem mihi laboris. Chr. nō ſinā inq̄. Menede. ah, non equum facis. Chre. Hui, tā graues hos queſo? Menedemus. ſic meritum eſt meū. Chre. nunc loquere. Menedemus. filium vnicum adoleſcētulum habeo: Ah, quid dixi habere me? Imo habui Chreme: nūc habeam, necne, incertum eſt. Chremes. Quid ita iſthuc? Menedem⁹. Scies: eſt e corintho hic aduena anus paupercula, eius filiam ille amare cepit perdite, ꝓpe iam vt pro vxore haberet: Hec clam me omnia vbi rem reſciui: cepi nō humanitus, neq̄ vt animū decuit egrotum adoleſcētuli tractare: ſed vi, ⁊ via peruolgata patrum: quotidie accuſabam: hem, tibi ne hec diutius licere ſperas facere me viuo patre? amicam vt habeas prope iam i vxoris loco? Erras, ſi id credis, ⁊ me ignoras Clinia. ego te meū eſſe dici tantiſper volo, dū quod te dignum eſt, facies: ſz ſi id nō facis, ego q̄d me in te ſit facere dignū, inuenero. Nulla adeo ex re iſthuc fit, niſi ex nimio otio. Ego iſthuc etatis nō amori operā dabam: ſed in aſiam hinc abij ꝓpter pauperiē: atq̄

modo et more communi patrum.i. parētum: quibus ſunt inuiſi mali filiorum mores. Hec autem excuſandi mihi fui via alloquendo filium: ⁊ dicendo. hem indignantis interiectio: ne.i. vtrum ſperas.i. credis tibi licere.i. permitti facere hec.i. talia que facis diutius.ſ. vt habeas amicam prope iam in loco vxoris me patre viuo: id eſt viuente. O clinia erras.i. falleris opinione tua ſi credis. id ſcʒ vt tibi liceat diu: ⁊ ignoras me.i. haud meum noſti ſtomachū ego volo te dici eſſe meum. id eſt q̄d iudicaris eſſe filius meus tantiſper.i. tamdiu dum.i. donec aut q̄ādiu facies id quod eſt dignum te in ablatiuo.i. q̄diu fungeris tuo officio aut facies quod debes. Quod.i. ſed vel quod dignum te ſi non facis ego inuenero.i. excogitabo quid ſit dignum.i. honeſtum et equum me facere in te erga te ſeu contra te Adeo.i. certe ex nulla re.i. ex nulla cauſa iſtud quod efficis fit.i. efficitur niſi: id eſt preterq̄ ex nimio otio: id eſt ex ceſſatione ⁊ requie ab opibus. Nam diuturna quies vitijs alimenta miniſtrat. Res interdum ſignificat imperium: interdum diuitias aliquando litem quandoq̄ venerem: et quandoq̄ alia multa. Ego Menedemus iſthuc etatis: id eſt cum eſſem in etate qua es. Dicit eodem modo Cicero in epiſtolis id etatis pro ea etate: non dabam operam.i. non indulgebam amori: ſed abij.i. diſceſſi hinc.i. ex patria. natali in aſiam.i. in eam prouinciam ſeu in eam partem orbis. Nam eſt aſia tertia pars orbis: ⁊ prouincia in ea parte eiuſdem nominis propter pauperiem.i. q̄r eram pauper ⁊ vnuſquiſq̄ cupit pauperiem fugere tanq̄ magnum malum. Ut inquit Horatius. Atq̄ ibi in aſia reperi.i. adinueni ⁊ acquiſiui mihi ſimul.i. pariter: rē.i. diuitias ⁊ gloriam.i. laudem ⁊ honorem cū armis ſcʒ cum inſtrumentis belli.i. ad bellū faciendū. Alij codices non habēt cum: ⁊ tunc armis belli intelligit.i. preclara geſta que geſſi in bello Poſtremo.i. tandem res negotiū de filio redijt eo.i. ad hec ſequuntur ſeu ad hūc ſtatum: hoc eſt tandē res eo deducta eſt: vel res eo proceſſit ſeu pro fecta eſt: ſeu redijt eo.i. ad talem ſtatū q̄ ſequitur Adoleſcentulus.i. filius victus eſt.i. fractus eſt ⁊ a propoſito malo amoris deflexus audiendo ſepe eadem conuitia ſcilicet ⁊ probra: ⁊ grauiter.i. moleſte ⁊ egre audiendo. Et inquam ea putauit.ſ. filius me patrem plus ſcire ⁊ p

uidere ſibi ꝙ ſeipſuꝫ etate.i.ꝑpter etatem:qꝛ ſenex erā ⁊ beneuolētia.i.qꝛ videbat me bene ſibi velle:⁊ ita laudat filiū ꝙ in malo non fuerit ꝑtinax vt multi ſunt.O chreme abijt in aſiam ad regē aſie.ſ.militatū.i.ad militandū: vel vt militaret ſub eo.Chre.quid ais:admirantis eſt hoc dictū potius ꝙ interrogātis.Menede. Profectus eſt clam me.i.me neſciente abeſt.i.abſens eſt.Tres menſes.i.quod inepte dixit eſt abſens de poſt tres mēſes. Chr. eſtis ſup ple ambo.i.tam tu quam ipſe accuſandi.i.culpandi.⁊ ſi. i. ꝙuis tamen illud inceptum.i.inſtitutū:propoſitum.fil ꝗ

ibi ſimul rē ⁊ glīaꝫ armis belli reppꝛi. Poſtremo adeo res redijt:adoleſcētul⁹ ſepe eadē, ⁊ grauiter audiēdo, vict⁹ eſt:Putauit me ⁊ etate ⁊ bñuolētia plus ſcire et ꝓuidere, ꝙ ſeipꝫ ſibi:i aſiā ad regē militatū abijt chreme.Chr.Quid ais?Me.Clā me ꝓfect⁹, Mēſes tres abeſt.Chre.Ambo accuſandi:⁊ ſi illud inceptū,tn̄ animi eſt pudētis ſignū,⁊ nō inſtrenui.Me. Ubi cōperi ex his ꝗ ei fuere conſcij. domū reuertor meſt⁹,atꝗ aio fere ꝑturbato,atꝗ incerto pre egritudīe:aſſido:accurrunt ſerui:ſoccos detrahunt:video alios feſtinare,lectos ſternere,cenā apparare: ꝓ ſe quiſꝗ ſedulo faciebat, quo illā mihi lenirēt miſeriā. Ubi video hec.cepi cogitare:hē,tot mea ſoli⁹ ſoliciti ſunt cauſa, vt me vnū expleāt?ancille tot me veſtiāt? ſumpt⁹ domi tantos ego ſol⁹ faciā?ſed gnatū vnicū, quā pariter vt his decuit aut etiā ampli⁹ ꝙ illa etas,magis ad hec vtēda idonea eſt eum ego ieci hinc miſerū iniuſtitia mea. malo quidē me dignuꝫ quouis deputē,ſi id faciā:Nā vſꝗ duꝫ ille vitam illā incolit inopem,carens patria ob meas iniurias,interea vſꝗ illi de me ſupplicū dabo,laborās,querēs,parcēs,illi ſeruiēs.Ita facio prorſus:nihil relinquo in edib⁹,nec vas nec veſtimētum: corraſi oīa, ancillas,ſeruos,niſi eos,ꝗ ope ruſtico faciundo,facile ſumptum exerceāt ſuū:Oēs produxi,ac vēdidi,inſcripſi ilico edes mercede:ꝗſi talēta ad quindecim coegi:agrū hunc mercat⁹ ſum:hic me exerceo. decreui tantiſper me min⁹ iniurie chreme meo gnato facere,dū ſiā miſer:nec fas eſſe vlla me voluptate hic frui niſi vbi ille huc ſaluos redierit me⁹ ꝑticeps.chre. Ingenio te eſſe in liberos leni puto ⁊ illū obſequētē,ſi

tui eſt ſignum animi prudentis et non inſtrennui imo ſtrennui et valētis ſeu clari.Mene.vbi:id eſt poſtꝗ cōperi.i. cognoui ꝑ inueſtigationē ex his socijs ꝗ fuerūt cōſcij.i.participes eius vel cōſcij.i.cōſentientes ei filio reuertor domum meſtus.i.triſtis:atꝗ aio fere perturbato.i.penit⁹ turbato ⁊ cōmoto:atꝗ incerto. i. perplexo aſſido.i.iuxta aliquid ſedeo.nā cōponitur poſitum pro ſimplici:pre egritudine.i.pre dolore animi:ſerui.i. famuli mei accurrūt.i.celeriter ad me veniūt. accurro em̄ cōponit̄ ex ad ⁊ curro is. detrahunt.i. deducūt a pedib⁹ ſeu diſſoluūt. ſoccos. i. calcei gen⁹ eſt victus vt aliꝗ volūt quaſi ſaccus:qꝛ calciationi ſit facilis quales ſunt quas pedithecas vocant.Eo aūt calciamento comediarū actores vtebantur quēadmodū ⁊ cothurno tragedi vſꝗ adeo vt pro ſtilo comico poni poſſit quēadmodū cothurnus pro ſtilo tragico. video al os ſeruos meos feſtinare ſternere.i.parare lectos. Lectulis em̄ ſtrati antiqui cenitabant. Inde tricliniū a trib⁹ lectis dictū. Hora.ſepe trib⁹ lectis videas cenare ꝗternos. Video mꝗ alios feſtinare apparare.i.laute parare cenā:nā apparare eſt ad dignitatē quandā ac veluti pompā. Preparare vero eſt ꝗ vtilia ſunt aut fore credunt̄:quiſꝗ pro ſe. i. ex ſua pte vel ꝓ virili ſua aut ꝓ qualitate roboris ſui. Uerg.in.v.pro ſe quiſꝗ viri faciebat.i.efficiebat ſedulo. i. inſtanter ac ſine dolo quo.i.vt lenirent.i.mitigarēt mihi illā miſeriā.i.calamitatē.Ubi.i.poſtꝗ video hec que faciebāt ſerui cepi cogitare.i.conſiderare hem indignatiue ⁊ dolēter tot ſerui ſunt ſoliciti. i. anxij cauſa mei ſolius vt expleāt me vnū.i.vt mihi vni ſatiſfaciant cumulate ac mihi morē gerāt tot ancille veſtiāt me.q.d.non faciam ego ſolus faciam tātos ſumptus.i.tanta impendia ſiue tantas impenſas domi.quaſi dicat nō faciam ſed ego ieci hinc mea iniuſtitia eum gnatum vnicum miſerum quē natum decuit.i.decēs fuit vti pariter.i.equaliter vt ego his ſumptibus ⁊ ſeruis aut etiam quam decuit vt amplius ꝙ illa etas iuuenilis eſt magis idonea ad hec vtēda : id eſt ad vtēdū his vel vtat̄ his predictis vbi vtēda gerūdiū eſt nomē. quidē:id eſt certe deputē i id eſt valde putē me eſſe dignū quouis.id eſt quolibet malo: id eſt ꝗlibet afflictione ſi faciā hoc qꝺ dixi.ſ.ſi patiar vt tot ſerui pro me ſint ſoliciti qꝺ tot ancille me veſtiāt ꝙ tantos ſumptus faciam que oīa predicta dixerat indignatiue intelligas ſenō eſſe factuꝝ.

Nā vſꝗ.i.aſſidue dum.i.quouſꝗ vel ꝗdiu ille filius incolet.i.exercebit vel ducet vel aget aut frequētabit illā vitā inopem.id eſt miſeram carens patria.id eſt exul a patria propter meas iniurias:id eſt cōtumelias interea:id eſt tandiu dabo illi vſꝗ:id eſt aſſidue ſupplicium:id eſt penas de me laborans.id laborādo querens.id eſt acquirendo cum labore parcens.id eſt coartans ⁊ conſtringens ſolitum victū ⁊ tanꝗ parcus fortuſio parcendo ⁊ eas reſeruando ſeruiens.id eſt ſeruiendo illi conquirendo ⁊ conduplicādo vndiꝗ illi diuitias more boni ſerui. Dare alicui de ſe ſupplicium ſignificat punire ſeipſum illius vice.hec ſunt illa que ſenex faciēda ſibi decreuerat:nunc oſtendit ad rem verba acceſſiſſe ſeu eſſe collata inquiens:facio ita vt deliberam prorſus: id eſt omnino nihil relinquo in edibus.id eſt domi mee nec vas.ſ.relinquo nec veſtimentum corraſi .i.vndiꝗ coadunans ⁊ colligens vendidi oīa ſcilicet ancillas ſeruos niſi.i.preter eos qui facile exercerēt.i.bene collacarēt ⁊ demererent̄ ſuū ſumptū.i. preter eos ꝗ vt vulgo dici ſolet bene implerēt id qꝺ cōſtarent ſuo ſumptu in opere ruſtico faciūdo.i.in meditādo in agro ſiue in fodiēdo ſiue in arando ſiue in alijs id genus. Cū dicere volumus aliquē nil oīno tam paruum reliquiſſe ex rebus ſuis quod non alienauerit:recte dicimus oīa corraſi quaſi etiā raſerit parietes ⁊c. ſi ex illis radendis aliquid cōmodi potuerit conſequi.Interdum corradere(vt ait Dona.)ſignificat difficulter cōparare.Terē. in adelphis. Minas decē corradet aliunde.i.difficulter cōparabit.Abradere aūt ſignificat per vim auferre.produxi.i.ex poſui venales ſeu propoſui:nam producere ſignificat foras ducere.Inde producte es dicunt̄ qui virgines abducunt ⁊ eas ad queſtuꝫ exponūt:ac vendidi oēs ſeruos ſcꝫ meos:ilico.i.protinus inſcripſi.proſcripſi venales edes apponens inſcriptionem ad fores talē. Hec domus eſt venalis,vel aliud id gen⁹.inſcripſi ergo edes mercede.i.precio coegi.i.congeſſi coadunaui quaſi.i.prope ꝗndecim talenta. Talentū athenienſe paruū conſtat ex ſexaginta minis ſiue libris. Talentū vero magnū cōſtat ex octoginta tribus ⁊ quatuor vncijs Eſt ⁊ talētū euboicū qꝺ attico talēto paulomin⁹ ē,Mercat⁹ ſuꝫ.i.emi hūc agrū hic.i.i hoc agro exerceo.i.fatigo me.o chreme decreui.i.ſtatui me

facere min⁹ iniurie meo gnato tãtiſper.tãdiu dũ.i.qđ in ſiã.i.efficiar:miſer.i.afflict⁹. Decernere ꝓpriẽ eſt de reb⁹ magnis certam ꝓferre ſententiam nec.i.decreui nõ eſſe fas.i.non l:cere me frui hic vlla voluptate.i.aliq̃ ꝓpter voluptatẽ:niſi.i.preterq̃:vbi.i.poſtq̃ vel qn ille ſcȝ filius me⁹ pticeps.i.heres meus quaſi nũc partẽ capies bonorum meorũ:vel etiã particeps:id eſt cui debeam credere oia mea cõſilia redierit:id eſt reuerſus fuerit huc ſalu⁹ id eſt incolumis. Chre.puto te eſſe leni ingenio.i.te eſſe natura miti ꝛ benigna ac indulgẽti in liberos. erga filiũ. Nam vt Gellius ait liberos dixerunt anthores numero multitudinis de vno tantum filio quod longe eſt mirabilius de vnica filia.et puto illũ filiũ eſſe ebſequentẽ.id eſt officioſum morigerum obſequioſum:ꝛ ſi quis tractaret.i.foueret eũ recte accommode.i.oportune tempeſtiue. Verũ.i. ſed neq̃ tu noueras.i.cognoſcebas ſatis illũ.i. mores ei⁹ neq̃ ille ſatis nouerat.i.cognoſcebat te.i.tuos mores hoc ſcȝ vt mores ignorent ſu.i. efficitur vel cõtingit ibi.i.tunc vbi.i.quando non viuitur.i.vita non agit̃ recte vt decet tu nũquam oſtendiſti quãti penderes.i.quãti eſtimares ſue quanti faceres illum filium. Tractum autem ab antiquis qui ante pecuniam ſignatam es et argẽtũ pendebant.i.ponderabãt. Inde pendere penas dicimus:id eſt dare ſeu luere penas. Nã antiquorum pene erant pecuniarie inde pendere dicim⁹ eſtimare ſiue liceri. Inde nihil pẽdere.i. nihil facere. Inde parũ pẽdere flocci pẽdere magnipendere:nec ille filius auſus eſt credere.id eſt cõmittere ꝛ impartire tibi ſecreta ſup.ſua ſeu conſilia que equum eſt.id eſt iuſtum eſt filios ſup. credere.i.committere pñi vt nihil moliant̃ parẽtibus inconſultis. Quod ſi factum eſſet videlicet vt tu illi oſtendiſſes quãti eum faceres.ꝛ ille ſua tibi cõſilia credidiſſet nũq̃ hec eueniſſent tibi.ſ. vt tu ita doleres ꝛ filij preſentia priuat⁹ eſſes. Mene.res eſt ita.i.eo modo quo dicis res ſe hȝ. fateor.i.ꝯfiteor:eſſe peccatũ meũ eſt maximũ.i. grauiſſimum errani. Chremẽ. O Menedeme at porro id eſt certe recte ſpo.i.bona eſt mihi ſpes ſeu recta ſpe illum:ꝛ confido.id eſt credo illum filium affuturum eſſe.i.q̃ aderit hic propediem.i. breui cum.ſ.iam prope eſt dies. Me.vtinã dij faxint pro faciant. Chre.faciẽt.i.efficiẽt vt tu redhibeas filiũ nunc ſi cõmodũ eſt.i.ſi tibi eſt oportunũ tẽpeſtiuũ ꝛ nõ moleſtum volo q̃ ſup.ſis hodie apud me qꝛ ſup.dionyſia ſunt hic.i.in hoc anno hoc eſt nunc ſunt bacchanalia ſiue orgia q̃ ſunt bacchi ſacra ſeu feſta qui bacchus vna ſuarũ appellationũ dicit̃ dionyſius. Eius ſũt ſacra pleriſq̃ grecie vrbibus triennio quoq̃ celebrantur. Mene.non poſſum.ſ.eſſe conuiua apud te. Chre.cur non potes eſſe apud me queſo.i.obſecro tandem: id eſt vno verbo qđ tãtam vim habere apud te velim q̃tũ ſi diu te rogaſſem.ꝛ illud foret vltimũ hoc eſt qđ poſtulat Chre.parce aliquantulum tibi.i.aliquãtulũ tuos remitte ſeu interſeca labores ac interrũpe idẽ fili⁹ abſens vult te facere hoc.i.parcas tibi. Mene.non conuenit.i.non eſt conueniens nũc meipſum fugere laborem q̃ ſcilicet ego impulerim.i.impegerim ꝛ intruſerim illũ filiũ ad laborem ſumendum. Chre.ſiccine.i.vtrũ talis eſt ſtila ꝛ opinio tua. Mene.ſic eſt ſup.ſententia mea. Chre.bene vale.i.mane bene valẽs ꝛ ſanus. Me.ꝛ.i.etiã tu chre.bene vale.i. bene valens abi. Chr. Excuſſit mihi lachrymas.i.lachrymari me fecit.i.lachrymas in finibus oculoꝝ meaꝝ aboriri fecit q̃ ex oculis manarũt ac ſi forẽt excuſſe. Nã excutere ſignificat cõmouẽdo aliqđ deijcere:vt excute depulꝰ uere.i.te mouendo vehemẽter deijce a te puluerẽ ꝛ me miſeret eius menedemi.i.eius miſericordia teneor. Sȝ vt.i. ꝗdiu tpˢ dici eſt me opȝ monere.i.admonere certiorẽ facere hũc vicinũ phaniã noievt veniat ad cenã:ibo vt viſam.i.videam hic alias eam ad videndũ ſi eſt domi. Deinde vt ſciuit eum iam eſſe domi ſue ſubdit.nil.i.non fuit opus monitore.i.vocatore ad cenã aiunt hoĩes.ſ.dicunt eum preſto eſſe.i.adeſſe pramptũ ſeu paratũ eſſe ꝛ comparere iãdudũ.i.ex aliquãto ante tempore egomet moror.i.mora detineo conuiuas.i.eos q̃ ad conuiuiũ mecum venerunt cum enim eos deberem expectare me ſpectant. Ibo hinc.i.ex hoc loco intro.i.in domũ meam. Sed quid.i.cur fores crepuerunt.i.patefacte ſunt ꝛ aperte. Quiſnam.i.ſi quis egredit̃.i.exit hinc a me.i.a domo mea. Eſt eñ qđ vulgo ꝛ inepte dici ſolet quis exit de penes me:cum dicendum ſit quiſnaȝ a me exit aut effluit quẽadmodũ prius diximus eamus ad me pro eo quod barbare dici cõſueuit:penes me conceſſero.i.cõcedam cõiunctiuum pro indicatiuo:hoc eſt me conferam vel intrabo huc.i.in domum meam.

quis recte aut cõmode tractaret: Verũ neq̃ tu illũ ſatis noueras,nec te ille:hoc vbi fit,ibi nõ vere viuit̃.tu illũ nũq̃ oſtẽdiſti q̃ti pẽderes,nec tibi ille eſt credere auſus,que eſt equũ patri: Quod ſi eẽt factũ, hec nũq̃ eueniſſent tibi. Mene.ita res eſt,fateor:peccatũ a me maximũ eſt. Chre. Menedeme,at porro recte ſpero,ꝛ illum tibi ſalſum affuturũ eſſe hic confido propediẽ. Me. Vtinã dij ita faxint. Chre.faciẽt:nũc ſi cõmodũ eſt, Dionyſia hic ſunt:hodie apud me ſis volo. Me. Non poſſum. Chr. Cur nõ? queſo tandẽ aliquãtulũ tibi parce:Idẽ abſens facere te hoc volt fili⁹. Me.nõ cõuenit:qui illũ ad laborẽ impulerim, nunc me ipſum fugere. Chre. Siccine eſt ſententia? Me.ſic. Chre, bene vale. Me.ꝛ tu Chr.lachryma excuſſit mihi, miſeretq̃ me ei⁹. Sed vt dici tpˢ eſt,monere opȝ me hũc vicinũ phaniã,ad cenã vt veniat:ibo vt viſam ſi domi eſt. Nihil op⁹ fuit monitore:iãdudũ domi pſto apđ me eſſe aiũt:egomet cõuiuas moror,ibo adeo hic intro. Sȝ qđ crepuerũt fores? hic a me q̃ſnã egredit̃? huc cõceſſero

¶Clitipho. Chremes. Clinia.

¶Hic Clinie q̃ ex aſia redierat:ingẽs de amica ſollicitudo exprimit̃. Accedit ꝛ ſodalis opitulator Clitipho:q̃ aduẽtũ Clinie mira voluptate pñi chremeti narrat.q̃ deinde filio ſuo clitiphoni viuẽdi modũ Clinie exemplo tam pulchre moralit̃ preſcribit.

¶Aſcenſius.

Uanq̃ ec. Quia textus habet mercatus es quã lectionem etiã argumentũ cõprobat. Vẽdiderat eñ Menede.oia que voluptati eſſe poſſent atq̃ agrũ in quo ſe cruciaret emerat inquam nunc a chre.cõuenitur. Ordo talis eſt q̃q̃ hec notitia eſt inter nos admodum.i.valde nuper.i.noticia:ꝛ vt plautus diceret nupera ꝛ notitia inq̃ hec eſt adeo.i.ipſe ꝓcife:inde.i.ex ea re.q̃.i.qꝛ mercat⁹ es.i.menedeme emiſti hic.i.iuxta me ꝛ in proximo ad fundũ meum. Nec ſane.i.certe fere quicq̃ rei fuit amplius.vt.ſ.tui notitiam haberẽ:tñ vel tua virtus q̃ virum bonũ te perſpicio vel tua vicinitas qua te vicinũ effectũ video facit me vt ego audacter ꝛ familiariter te moneam eo precipue qđ.i.qꝛ videre.i.videris mihi facere preter tuam etatẽ. Illud aũt per parentheſim incertũ ſic aſtrues. Vel vicinitas inq̃ tua qđ vcȝ eſſe vicinũ vel in vicinitate ego puto eſſe in propinqua parte amicitie. Quia plus amicitie vicinis bonis ac neceſſarijs ꝛ affinibus q̃ remotis debemus. Fac me vt ſciam dictum eſt pro fac me ſcire.vel vt ego ſciam ad finem. Nunc me ipſum me ꝛ ipm due ſunt partes. Nam ordo eſt. Non conuenit me qui impulerim illum.i.filium ad laborem nunc fugere ipſum.ſ.laborem.

Dihā

Nihil adhuc e. c. Hic Clinie q̄ ex aſia redierat indigēs de amica ſolicitudo exprimit. Accedit & ſodalis opi nlator Clitipho q̄ aduētū amic: mira voluptate patri narrat. Miſerat aūt Clinia acceſſitū antiphilā vis ſernciabatq̄ nō rideret cui ſic inēt Clitipho. Cli. O Clinia nihil ē adhuc qd̄. i. ppter qd̄. vereare. i. time as nō venturā antiphilam. hoc eſt nondū habes timēdi materiam ſeu occaſionem qd̄ ſic dici nō ſatis cui te ſolet. nihil ē adhuc de quo tu debeas timere etiā haud q̄q̄. i. nequaq̄ ceſſāt. i. differunt aduētū & tar dant & qd̄ dici ſolet nō morant adhuc ſeu nō mo ram faciunt & ſcio illā antiphilam hodie affuturā tibi hic ſimul. i. vna cū nuntio qui iuit eam ac ceſſitū. Proin. i. pinde hoc ē ideo omittas. i. dimit tas iſtam. i. tuam ſolicitudinē falſam. i. ſine cauſa exiſtēte q̄ ſolicitudo excruciat. i. affligit te. Chr. qui cum. i. cum quo filius meus. ſ. Cli. loquitur. Cli. pater adeſt. i. prope eſt vel aduenit: quem pa trem volui adeſſe ſup. vel quē volui. i. optaui et deſideraui: vt quis me vult. i. quis me petit adibo. id eſt ibo ad eum vt decet filium patrē adire. O pater tu aduenis. i. accedis opoꝛtune. i. tēpeſtiue auſpicato bonis auib⁹ expectatus venis. Chr. quid illud eſt ppter qd̄ opoꝛtune aduenio. Cli. noſtin. i. noſtine hunc Menedemum noſtrum vicinum. Chre. probe. i. bene ſeu recte noui eū. Cli. Scis filiū eē huic. i. eū habere filiū. Chre. audiui i. accepi eum eſſe in aſia qd̄ dici non multum latine ſolet. audiui qd̄ eſt i aſia. Cli. O pater nō eſt in aſia ſed eſt apd̄ nos recte & non eſt penes nos. nā penes nos eſt quicqd̄ a nobis poſſidetur & in nr̄a poteſtate eſt. vt penes principē ſalus noſtra eſt. i. in eius poteſtate. Chre. Quid ais. interrogat id quod audiuit admirabundus neq̄ facile credēs. Cli. ego abduxi. i. deduxi ilico. i. cōtinuo ad cenā i. illum aduenientem. i. accedentem & applicantē ſeu appellentem egredientem. i. exeuntē e naui qua redibat ex Aſia. i. cū applicaret & e naui egre deretur ſtatim abduxi eum ad cenam. Nā fami liaritas fuit mihi ſemper cum eo iam īde vſq̄. i. aſſidue a pueritia. i. a tempoꝛe pueritie. iā ex eo tempoꝛe cum ambo eſſemus pueri. Chremes. nu tias. i. narras magnam voluptatem. i. magnā le titiam: vt Cicero in epiſtolis. Uoluptatem habui nimiam quid narrat. i. quid noui refert: aut quid dicit. Clit. petis ſup. qd̄ ille ſupp. narret. narrat ſup. ſe eſſe miſerū. i. infelicem. Chre. narrat ſe eē miſerum quem. i. qualem. ſ. miſerum eſſe min⁹ eſt credere. i. nō licet credere ſicut cernere licet. q̄ſi dicat non eſt credendum eum eſſe miſerū. q̄. i. q̄ tum vellem. i. optarem Menedemum patrē ei⁹ eſſe inuitatum. i. vocatum ad cenam vt eſſet nobiſcum hodie amplius. i. vltra vellem eum eſſe inuitatum vt obijcerē. i. offerrem domi prim⁹. i. ante

Nihil adhuc eſt, qd̄ vereare clinia: haud q̄q̄ etiam ceſſant, & illā ſimul cū nūtio tibi hic ego affuturā hodie ſcio: Proin tu ſolicitudinem iſtā falſam, q̄ te excruciat, omittas. Chre. quicū loquit fili⁹? Clitipho. Pater adeſt, quē volui: adibo, pater oppoꝛtune aduenis. Chremes. qd̄ id eſt? Cli. hūc menedemū noſtin noſtr ī vicinū? Chre. pbe Cli. huic filiū ſcis eſſe? Chre. audiui, ī aſia. Cli. non eſt pater, apud nos eſt. Chre. qd̄ ais? Cli. aduenientē e naui egredientē ilico abduxi ad cenā: nā mihi magna cū eo iā īde vſq̄ a pueritia ſemp fuit familiaritas. Chre. voluptatē magnā nūtias. Quā vellē menedemū inuitatū, vt nobiſcū eſſet hodie ampli⁹, vt hāc letitiā nec opināti prim⁹ ei obijcerē domi. atq̄ etiā nūc temp⁹ eſt. Cli. Caue faxis, nō ē op⁹ pater. Chre. q̄propter? Cli. q̄ eni incertū eſt etiā qd̄ ſe faciat: modo venit: timet omnia, patris iram, & animum amice ſe erga vt ſit ſue: eam miſere amat, ppter eā hec turba atq̄ abitio euenit. Chremes. ſcio. Cli. nunc ſeruolum ad eā ī vrbē miſit, & ego noſtrum vna Syrū. Chre. quid narrat? Clit. Quid ille ſe miſerum eſſe. Chre. miſerū? quē minus credere eſt? quid reliqui eſt, quin habeat, quequidem ī homine dicunt bona? parētes, patriā incolumē, amicos, gen⁹, cognatos, diuitias: atq̄ hec pinde ſunt, vt illi⁹ anim⁹, q̄ ea poſſidet: Qui vti ſcit, ei bona: illi q̄ nō vtit recte mala. Cli. imo ille fuit ſenex importun⁹ ſemp: & nunc nihil

ceteros hanc letitiam ei patri: nec. i. nec etiam opinanti. i. ſuſpicanti quaſi preter ſpem ei accidat quo maius gaudium eſſe ſolet atq̄ etiam nunc tempus eſt. i. adhuc ſatis maturum eſt eum inuitare. & ideo mittendus eſt qui eum acceſſat. Cli. o pater caue faxis. i. vide ne facias: & ita habemus faxim faxis faxit & faxint vt videre facile eſt p faciam facias faciat faciant non eſt opus. i. non eſt neceſſe vt inuitetur. Chre. Quapropter ideſt cur non eſt opus. Cli. quia etiam incertum eſt quid Clinia faciat. i. intendat facere de ſe. q. d. neſcit quam viam vult ipſe tenere mō. i. paulo ante adhuc venit. i. appulit ex aſia timet oīa vez timet iram patris ſui atq̄ timet animum amice ſue. vt ideſt qd̄ non: vt aliquando p vus diximus ex Do. ſententia. animus amice. ſ. non ſit erga ſe. i. timet ne amica eum poſtergauerit ac ne ex eius animo effluxerit amat eam amicā miſere. i. perdite vehementer & in ſuā miſeriā. hec turba: i. hec turbatio & diſcordia inter eum & patrem & hec abitio. i. diſceſſio ſeu pfectio euenit ppter eam amicam. Dicit autē abitio ab abeo is abitū abitu uerſam io fit abitio nis ideſt diſceſſio. Nam abire ſignificat diſcedere. Chre. Scio propter eam eum diſceſſiſſe a patre moleſtatum ſepe. Cli. nunc miſit ſeruulum in vrbem ad eam antiphilam accerſendam et ego miſi vna id eſt ſimul noſtrum ſyrum ſeruum. ſ. Chremes. Quid reliqui eſt. i. quid reſtat quid relinquitur quid ſupereſt: quid deeſt ſeu abeſt quin. i. quod non habeat ea que quidem. i. certe dicuntur ideſt cēſentur a vulgo eſſe bona in homine: cum tamen philoſophi tantum animi bona cenſeant appellanda: habet ergo ea que dicuntur bona ſcȝ habet parentes patrem & matrem habet patriā incolumē. i. ſaluam & non armis quaſſatam: habet amicos quos ſibi conciliauit habet genus. i. natales bone cōditionis et ſoꝛtis ſeu pꝛoſapiam mediocrem. habet cognatos ideſt ppinquos de cognatione ſua habet diuitias. i. opes atq̄ hec oīa que nec deſunt bona neq̄ mala. perinde. i. ita ſeu eiuſmodi ſunt: vt. i. qualis ſeu cuiuſmodi animus illius hominis eſt qui poſſidet ea que dicunt bona a vulgo. Sunt inq̄ bona ei q̄ vti ſcit recte. i. vt decet illis bonis & ſunt mala. ei qui nō vtitur recte illis que dicunt a vulgo bona. Cli. imo. i. ſed ille ſenex. ſ. Menedemus fuit ſemper importunus acerbus moleſtus: infeſtus & quod dici ſolet male gratioſus quaſi nō oppoꝛtunus & nūc nihil magis vereoꝛ q̄ ne quid. i. q̄ q̄ aliqd: nam hic ne ſignificat tantum: q̄ ipſe pater niſi manus pater eſſe vocatiui caſus referriq̄ ad Chremetem. nihil magis vereoꝛ q̄ ne. i. q̄ ille ſenex Menedemus iratus pl⁹ ſatis. i. plus eq̄ ſeu plus q̄ decet faxit. i. faciat aliquid in illū Cliniam. Chre. ille ne. i. dicis te timere q̄ ille ſenex ſup. faciat aliqd in illū. deinde Chr. ſe repſſit p apoſiopeſim ne cōfirmaret Cliniā vidēs bonū eſſe vt in timoꝛe foueat: ſed reprimam. i. cohibebo me neq̄ oſtendam vltra eius patris

teneritudinē in eū. Nā vtile eſt illi.ſ. Menede. hūc filiū ſuū eſſe.i. permanere ī metu. Cliti. q̄ dixerat Chremes re prīmā me: interrogat filius qui tute.i. tumet volūs ſup. aut cogitas tecū.i. apd te. Chre. dicam vtut.i. vtcunq̄ ſiue qualitercūq̄ erat.i. qualitercunq̄ res ſe habebat: tn̄ oportuit māſum.i. manere.i. oportebat filiū manere. Ut curabo adductū tuū Pam. pro adducere vt prius viſum eſt: fortaſſe.i. poſſibile qđ pr̄ erat aliquanto liquior.i. ſeuerior ꝛ acerbior equo ꝓpter laſciuiam eiꝰ filij aut ꝓpter inordinatam ꝛ temere ſuſceptā volūtatē eius patereť.i. pati debeat: vel debuiſſet. vt faceres ſepe ꝓ facere debuiſſes: niſi mauis ad patrē referri. q.d. debebat pr̄ eiꝰ pati libidinē: ſed ſuperior ſententia melior propter id quod ſequitur. Nam quē homīnē ferret.i. toleraret. ſi nō ferret.i. patereť. ſcȝ prēȝ ſuum. Tale ꝛ illud eſt in aliquo. Cuius ſaluti conſulet qui ſuam negligit. Huncciue.i. vtrū hunc ſ. hum equū erat.i. decebat vincere ex more.i. ex arbitrio illius.ſ. patris. an erat equum illum ſcȝ patrem vincere ex more huiꝰ.ſ. filij. ꝛ id nō eſt durū.i. aſperū ſeu acerbū aut toleratu difficile.ſ. qđ inſimulat eum.i. incuſat mores eius. Nā inſimulare ſignificat accuſare. hoc eſt mores malos reprehēdere: vt inſimulo illum ſupbie.i. incuſo. Nā iniurie parentum ferme ſunt vniuſmodi.i. vniꝰ rationis ſeu ſimilis homo ille parēs.ſ. qui eſt paulo.i. paululum tolerabilis.i. dignus q̄ toleretur. (nā tolerabilis paſſiue capi debet) non vult filiū ſuū ſup. ſcortari crebro.i. ſepe ſeu frequēter ſcortatu citare. Scortari em̄ vt Uarro inquit eſt ſepiꝰ meretriculam ducere. q̄ meretrix a pelle ſcortū appellatur quod vt pellicula ſubigatur ſcortes em̄ pelles ſunt arietine, ꝛ ſcortea vt Feſtus inquit. et ſimiliter Uarro appellantur omnia ex pellibꝰ facta ſeu corij: nō vult inq̄ parēs tolerabilis filiū conuiuari crebro.i. frequenter ſue meretrici celebrare conuiuium. Nam conuiuor aris. deponēs verbum aut ſignificat celebrare conuiuiū aut ad conuiuiū inuitare: aut etiam frequētare cōuiuia. Nonius etiā dicit inueniri conuiuo pro conuiuor pro eo quod eſt ad conuiuiū inuito. Pōpo. in nū da. Si kalendis conuiuant Idibus cenaut foris. Ipſe homo tolerabilis inq̄ ꝓbet exigue.i. parce ſumptum.i. impendia que fiunt a celebrandis cōuiuijs ꝛ meretricibus fouendis atq̄ hec oīa que facit pater ſunt. tū.i. tunc ad virtutē acquirendā ꝛ ad omittēdas tales immundicias. verum.i. ſed vbi.i. poſtq̄ animꝰ ſemel deuinxit.i. irretiuit: illigauit: innexuit ſe cupiditate aut libidinis aut honoris: aut opuȝ. O clitipho fili mi neceſſe eſt cōſequi.i. conſiderare ſimilia cōſilia.i. ſimilia propoſita ſeu ſimilia ſuſcepta qđ dicūt inepte aliqui interpriſius hoc eſt ſcitum.i. ſcite docte atq̄ prudenter factum: ꝛ hic capitur paſſiue. Quis ſcitus nō dicať ſepius qui ſciens eſt hoc ergo ſcitū eſt.ſ. facere experientiā ſeu ſumere experimentū aut conſilium et alijs: nam periculum interdum videtur pro cōſilio capi. Cice. ad trebatium Cornelio nil audeo dicere cir us periculo tu ſtultus es.i. conſilio. qđ ſcȝ periculum factum ex alijs ſit tibi ex vſu.i. ex vtilitate. hoc eſt tibi ſit vtile. Cliti. Credo.i. exiſtimo ita eſſe vt dicis ſup. Chre. ego ibo hinc intro.i. in domū: vt videaȝ quid cene ſit. minus dicat q̄ ſi dixiſſet que cena ſit nobis qđ dici ſolet inepte pro videndo quid habeamꝰ ad cenandum tu fili vt.i. q̄ diu tp̄s diei eſt vide.i. caue ſis.i. ſi vis ne quo.i. vt non in aliquē locū: abeas.i. diſcedas longius.i. nimis longe. hinc ex hoc loco qđ dici ſolet vide ne elonges te nimis de hoc loco.

magis vereor, q̄ ne quid in illū iratus plus ſatis faxit pater. Chre. ille ne: ſed reprimā me: nā ī metu eſſe hūc illi eſt vtile. Cliti. Quid tu tecū? Chre. dicaȝ: vtut erat, māſiſſe tn̄ oportuit. fortaſſe aliquanto liquior erat, preter eius libidinē, pateretur: Nam quem ferret, ſi parētem non ferret ſuuȝ? Hunccine erat equuȝ ex illiꝰ more, an illum ex huius viuere? Et quod illum inſimulat durū, id non eſt: Nā parentū iniurie vniuſmodi ſunt ferme paulo qui eſt hō tolerabilis. ſcortari crebro nolunt: nolunt crebro conuiuarier: ꝓbēt exigue ſumptū: ꝛ ea ſunt tamen ad virtutem omnia. Ueruȝ vbi animꝰ ſemel ſe cupiditate deuinxit mala, neceſſe eſt Clitipho conſilia conſequi conſimilia: hoc ſcitum eſt, periculuȝ ex alijs facere, tibi qđ ex vſu ſiet. Cli. Ita credo. Chremes. Ego ibo hinc intro, vt videā nobis q̄d cene ſiet. tu, vt tempꝰ eſt diei, vide ſis, ne quo hinc abeas lōgiꝰ.

Clitipho.

Solus hic Clitipho remanſit qui de patre conqueritur vt mos eſt adoleſcentum: hi em̄ paterna precepta fere moleſte ferunt preſertim cum ab amore dehortantur. Aperit quoque conditionem familiarium parentum: qui vbi aliquantulam plus iuſto potiti fuerunt: ſat inconſiderate tum filijs coram ſua olim patrata facinora enumerant.

Quam iniqui ſunt patres ī oēs adoleſcētes iudices: qui equuȝ eſſe cēſent, nos iam a pueris ilico naſci ſenes, neq̄ illarum affines eſſe rerū, quas fert adoleſcentia. ex ſua

Aſcenſius.

Ut Lauren. Uallen. ſentit atq̄ omnes fatemur appello ꝛ applico actiua verba ſunt, quocirca non dices nauis appulit vel applicuit ſed appulſa eſt. Ideoq̄ credo ſublatum eſſe appoſitum his verbis vt in hac ſcena aduenientē.i. accedētē ꝛ applicantē ſeu appellentē ſubaudi ſe vel nauē: vel expone aduenientem.i. applicitū vel appulſuȝ. Uel tutiꝰ quid ſit aduenire diſceptari modo paulopoſt.i. cum applicaret ſubaudi ſe. Sic ibi modo venit.i. appulit ſubaudi ſe. vel dic appulſus eſt. Sic illud. Chre. miſerū quem ꝛc. Quia reprehēſione dignum eſt (non em̄ reprehendere inſtitui) ſic quoq̄ intelligere potes. Miſerum? inquit ſe narrat eſſe quē minꝰ ē credere ſup. eſſe miſerū q̄ eū quippe q̄ talē habeat patrē: ſȝ illud ſubijcēs ait q̄ velleȝ ꝛc. ꝛ hoc modo dictio quā ponit interrogatiue ſȝ priorē non dāno. Itē illud nō eſt opꝰ pr̄ opꝰ.i. vtile ꝛ expediens potius q̄ neceſſe expoſuero. Multa ſiquidē fieri recte pōt q̄ neceſſaria nō ſunt. Itē illud. ꝛ qđ inſimulat ꝛc. ſic aſtrue. ꝛ qđ in Clinia inſimulat.i. falſo culpat illū.i. patrē ſuū durum.i. difficilē ꝛ nimis ſeuerū id nō eſt ſup. vt dicit vel verū. rōnē ſubiūgit cuiꝰ ſenſus eſt: ſi oēs parētes eiuſmodi ſunt falſo vnū ſuū incuſat moroſitatis. Itē illud. Neceſſe eſt conſilia conſequi ſimilia plures intelligunt ſic: vbi animus deuinxit ſemel ſe mala cupiditate: neceſſe eſt conſilia ſimilia.i. mala, cōſeq.i. ſimul ſequi ꝛ naſci. q̄ ſenſus quadrare videť illi. Atq̄ hec ſunt tn̄ ad virtutē oīa. Item et illud vt tp̄s diei eſt acc. piūt multi ſic: vt tp̄s.i. ſm̄ q̄ tempus diei eſt. q2 tardum ꝛ veſpertinum.

Quam inīq̄ ꝛc. Hic ſolꝰ Clitipho pmāſit qui de patre cōqueriť vt mos eſt adoleſcentum qui paterna precepta moleſte ferūt. Cli. q̄.i. q̄tū patres ſunt iniqui.i. nō equi ſed acerbi ꝛ importuni iudices.i. cenſores in oēs adoleſcētes.i. erga iuuenes oēs. q.d. eos non rectum in eos habere iudiciū qui cenſent equū eſſe.i. rectum eſſe ꝛ iuſtum nos naſci ſenes.i. habentes mores ſeniles ꝛ ſapientes ilico.i. cōtinuo a pueris ꝓ aduerbio ponitur: id eſt a puericia vel ab ineunte etate vel ſtatim vt pueri ſumus: aut cū primum pueri

euadim⁹. neq̄.i. ⁊ cenſet inq̄ nō eſſe equū: nos eſſe affines.i. participes ſeu finitimos ⁊ cōterminos ac propinquos earū rerū quas adoleſcētia.i. iuuenilis etas fert.i. affert ſeu inducit. Ipſi patres moderanť nos. ſcꝫ.i. regūt nos ⁊ ꝑponūt habenas nobis ſeu modū nobis adhibēt ex ſua libidine.i. ex mero arbitrio ⁊ volūtate. ſiue recta ſit ſiue nō. Nam libido eſt quedam volūtas temere ſuſcepta: interdū tamen capitur in bonam partē. Salluſtius. Magiſq̄ in decoris armis ⁊ militaribus eq̄s q̄ in ſcortis ⁊ cōuiuijs libidinē habebāt. Moderanť ergo nos ex ſua libidine. q̄ſ cꝫ

libidine moderātur, que nūc eſt. nō q̄ olim fuit: Mihi ſi vnq̄ fili⁹ erit, ne ille facili me vtetur p̄re, nā ⁊ cognoſcēdi ⁊ ignoſcēdi dabiť peccati locus, nō vt me⁹, q̄ mihi ꝑ aliū oſtēdit ſuā ſentētiā. Perij, is mihi. vbi adbibit plus paulo, ſua que narrat facinora: nūc ait: periculū ex alijs facito, tibi qđ ex vſu ſiet. aſtutus: ne ille haud ſcit q̄ mihi nūc ſurdo narret fabulā. Magis nunc me amice dicta ſtimulant: da mihi, atq̄ affer mihi. cui q̄d reſpōdeā, nihil habeo, neq̄ me quiſq̄ eſt miſerior. nā hic clinia, ⁊ ſi is quoq̄ ſuarū rerū ſatagit: attamen hꝫ bñ ac pudice eductā, ignarā artis meretricie. mea eſt potēs, ꝓcax. magnifica, ſumptuoſa, nobilis. tū qđ dem ei, recte eſt. Nam nihil eſſe mihi, religio eſt dicere. hoc ego mali non pridē inueni: neq̄ etiam dum ſcit pater.

libido nūc eſt illis nō que libido fuit olim illis cū iuuenes eſſent ⁊ quales ſumus. Si fili⁹ erit vnq̄ mihi ne.i. certe ille fili⁹ vteť me patre facilime. id eſt habebit me patrē benignisſimū ⁊ plurimū illi indulgentem. Nā locus id eſt facultas: occaſio: opportunitas cōmoditas dabitur illi a me cognoſcendi multa que fiunt a iuuenib⁹ in lubrico poſitis ⁊ ignoſcēdi id eſt parcēdi peccatū alienus vel vt alij habent peccāti.i. errāti. Nā qui alias errauerit errātibus ignoſcere nō renuit ⁊ eorum errata excuſare. Nō faciā ſupp. filio meo: vt.i. ſicut me⁹ pať mihi fecit qui oſtēdit mihi ſuā ſententiam.i. qđ ſentit per alium.i. per exēplū alteri⁹. Perij.i. ꝑditus ſum pre nimia ei⁹ importunitate ⁊ moleſtia. Is pater vbi.i. poſtq̄ adbibit id eſt nihil plus ſignat niſi aliquatenus augeat ꝓpoſito paulo pl⁹.i. paulo largi⁹ equo: ⁊ vbi narrat ſua facinora.i. ſua ꝓclara facta. per ironiā dicit nūc.ſ. aliquādo ait mihi facito periculū ex alijs.i. deliꝫge tibi qui imiteris exēpla ex aliorū euētis quod periculū ſit tibi ex vſu.i. vtile vt prius dictū eſt. Ne.i. verum ille pater eſt aſtut⁹.i. cautus. q.d. minime haud.i. nō ſcit quā fabulam.i. quas nugas. Nam fabule loco habeo ei⁹ ſermonē: narrat mihi nūc ſurdo.i. non attēdēti dicta mee amice magis ſtimulant.i. ſolicitant me. Deinde ſubiungit ꝟba amice ſemper petētis. Da mihi munuſcula.i. hoc vel illud affer mihi aliquid noui. Cui.ſ. amice ita petēti nihil habeo neſcio quid rńdeam.i. debeā reſpondere: neq̄ quiſq̄ eſt miſerior me. Nam hic clinia ⁊ ſi.i. q̄uis ſatagit ſuarū rerum.i. anxius ⁊ curioſus eſt earū faciēdarū: attamē habet amicā ſcꝫ eductā.i. educatā nam qđ nos educare dicimus antiqui educere dicebant: bene.i. honeſte et pudice.i. caſte et probe et habet eā ignarā.i. neſciam artis meretricie.i. aſtutie ſeu verſutie meretricū mea amica eſt potēs.i. vel robuſta vť opulēta procax.i. aſſidue petens. Procare eniꝫ pompe.

Secund⁹ actus. Clinia. Clitipho.

Mire amantis ſolicitudo in hac ſcena exprimitur. Cui amicam expectanti hora dies: dies vero annus videtur. Amor eñ res eſt ſuſpitionis plena. Clinia itaq̄ dilatione ⁊ mora antiphile amice vehementer torquetur.

Si mihi ſecūde res de amore meo eſſent, iā dudū ſcio veniſſent: ſed vereor ne me abſente hic mulier corrupta ſit. cōcurrūt multe opiniōes, q̄ mihi aiū exaugeāt: loc⁹, occaſio,

inquit ſignat poſcere. Inde procaces meretrices dicte ſunt ab aſſidue poſcēdo. Inde proci dicunť vxorē in matrimoniū poſcentes. Itaq̄ procax.i. petax diſpoliatrix magnifica.i. magnifice inſtructa ſupellectili magnifice. induta magnifice epulans ⁊ lauta querēs cōuiuia que omnia magnū auri pondus poſcunt ſumptuoſa.i. auida ſumptus.i. multa impendens ⁊ p̄terea multa petēs: nobilis.i. inſignis in malā partē.i. multis nota: quia videlicet frequentes habeat amatores. tum.i. deinde recte eſt: id eſt placet ei ⁊ probat q̄ dicit ei.i. faciā ei munera. Nā religio id eſt metus et ſolicitudo eſt dicere nihil eſſe mihi.i. me nihil habere qđ dē ei. Religio eñ interdum capitur ꝓ metu: vt alibi in Andria. Dignus eñ cū tua religione es odio nodū in ſcirpo queris religione inquit: id eſt metu et ſolicitudine vt ait Nonius. Non pridem.i. non nuper neq̄ paruo ante tempore inueni hoc mali.i. nactus ſum hoc malum et irretitus in eo ſcilicet inſano eius procacis meretricis amore etiam neq̄ dum.i. et etiam nondum.i. non adhuc pater meus ſcit me iſto malo laborare.

Aſcenſius.

Propterea qđ in textu habeť ſua q̄ narrat facinora ſic intelligo is pater q̄ vbi adbibit paulo plus quā equum ſup. eſt narrat mihi ſua facinora.i. facta iuuenta que ſepe deteſtanda ſunt nunc.i. dum ſenex et ſobrius eſt ait ⁊c. q.d. inepte ſobrium alterius crimina dānare: qui ſua ebrius profiteť iactabundus. Illud ꝟo in fine. Tū qđ dē ei ⁊c. ſic accipiēdū puto. Tū.i. deinde illō qđ dē.i. donē vl donare poſſim ei.i. bacchidi: eſt recte pro eo qđ eſt nihil. Quia eñ ex verbis omnia ſeruabant verebantur dicere ſibi nihil eſſe aut ſe a nullo peti. Ideoq̄ querēti patrifamilias quis me vult. reſpōdebatur bona fortuna pater ꝓ eo qđ eſt nullus. ⁊ querēti quid tibi eſt rńdebatur vt a Pamphilo in Ecyra. recte mater pro eo quod eſt nihil. Sic hoc loco. tum quod dē ei: eſt recte pro eo qđ eſt nihil. q.d. nihil eſt mihi.i. nihil habeo quod dem ei ſed religio eſt.i. metus et timor (dr̄ eñ religio a religando eo qđ mentem metu quodam ac obſeruandi ſtudio ligat) dicere nihil eſſe mihi.i. quod nihil habeam. Item illud quod ſequitur: hoc ego mali non pridem ⁊c. Quis Valleñ. dicit pluſculum temporis per pridem quā per dudum ſignificari bene quadraret ſi dixeris Nō pridem.i. non multo tēpore quod patet qꝛ addit: neq̄ etiam dum ſcit pater ⁊c. quod eſt et nedum.i. et non adhuc ſcit pater. eſt eñ tmeſis.i. inciſio quam inepti temeſim vocant. Multe ſunt vbiq̄ in hac comedia bone eruditiones. Nam cum dicit haud ſcit quam nunc ſurdo narrat fabulam admonet parētes coram pueris caſte viuere vnde Iuue. Ne tu pueri contempſeris annos. Sed peccaturo obſiſtat tibi filius infans.i. adhuc fari neſciens.

Si mihi ⁊c. Hic mira amātis ſolicitudo exprimiť cui expectāti hora dies annus vř. Clitipho. ſi ſecūde res: id eſt ꝓſpere ſuccedētes eſſent mihi de amore meo.i. quantū ad amorē ſpectat. Iā dudū: id eſt pauloante vel ſaepe ꝓ iāpridē veniſſent.ſ. Antiphila ⁊ ſerui q̄ eā acceſſiuerūt ſcio.i. non dubito q̄ iam veniſſent: ſꝫ vereor ne mulier.ſ. Antiphila corrupta ſit.i. ne pecuniarū largitiōe ad aliū diuerterit hic.i. in hoc loco me abſente.i. quandiu fui abſens multe opiniōes cōcurrūt.i. ſimul in mentem veniūt que exaugeant mihi animum ad credendum eam fuiſſe corruptam. Subdit ea que exaugeant aīm ad id

credẽdũ vez occaſio. i. opportunitas vt corrũpatur q2 formoſa ⁊ multis forte iuuenib⁹ placẽs ac nota locus: q2 ſcʒ eſt in eo loco vbi alie ſunt petulãtes: ⁊ iõ cõtagioſe facilis lapſu eſt etas q2 iuuenilis ⁊ flore inuitãs ni eõ q̃ plerumq̧ lubrica eſt mala. i. improba mater ſub imperio. i. ſub poteſtate cui⁹ eſt (hec oĩa exaugeãt animũ ad credendũ eam eſſe hic corruptã) cui. ſ. matri ſub cui⁹ eſt imperio: nihil eſt dulce. i. carum ſuaue placẽs preter. i. ꝑpter pecunias ⁊ mercedẽ. Cliti. o Clinia vocat eũ vt attendat qđ dicere cupit. Cli. hei mihi miſero. i. ſentio me miſerum: et illud dictum interiectionis viʒ obtinet. Cliti. etiã canes ne aliqđ exiẽs a patre vbi inepte dici ſolet de pe nes patrẽ videat te forte hic. Clinia. faciam. i. cauebo: ſed ꝑfecto. i. certe anim⁹ preſagit. i. prenũtiat predicit preſentit predıuinat mihi neſcio qđ mali. Cli. pergin. i. conaris ne aut niteris ſeu ꝑſequeris diiudicare iſtud priuſq̃ʒ ſcias quid veri ſit in eo. Cli. ſi nihil mali eſſet iaʒ antiphila adeſſe. i. preſens eſſe hic. Clit. iam. i. mox ſtatim aderit. i. ꝑſens erit hic. Cli. qñ iſthuc erit qđ aderit. Cli. non cogitas eã abeſſe. i. remotaʒ eſſe lõgi⁹. i. multũ longe hinc. i. ex hoc loco ⁊ noſti. i. cognoſcis mores. i. modos mulierũ. dũ. i. q̃diu molliũtur. i. leues ſeu molles cute efficiuntur ſiue dũ fucãtur ⁊ dum. i. q̃diu comuntur. i. pectũtur annus eſt. i. annũ conterunt integrum in leniẽda ſeu molienda cute ſua et in pectendis capillis. Clinia. o clitipho timeo. Clit. reſpira. i. reſume vires recrea te ceſſa a timore animuʒ reuoca ſeu reſume collige te ad te redi reſurge a metu eccuʒ. i. hic ꝓpe dromonẽ vna cũ ſyro ipſi ſerui adſunt. i. appropinquant. i. prope ſunt tibi.

etas, mater, cuius ſub imperio eſt, mala: cui nihil iam preter pretiuʒ dulce eſt. Clitip. Clinia. Clin. hei miſero mihi. Cliti. etiaʒ canes, ne videat forte hinc te a patre aliquis exiẽs? Cli. Faciam: ſed neſcio quid profecto mihi anim⁹ preſagit mali. Cli. pergin iſthuc pri⁹ diiudicare, quaʒ ſcis quid veri ſiet? Clin. Si nihil mali eſſet, iam hic adeſſet. Cli. Iã aderũt. Cli. quãdo iſthuc erit? Cliti. Non cogitas hinc longi⁹ abeſſe? ⁊ noſti mores mulierum: duʒ moliunt, dum comũtur, annus eſt. Clinia. O clitipho, timeo. Cli. Reſpira: eccum dromoneʒ cum Syro, vna adſunt tibi.

Syrus. Dromo ſerui. Clitipho. Clinia.

Hec ſcena plena eſt timoris et ſuſpicionis: quibus Clinia et Clitipho magnopere afficiuntur. verum Syrus vtriq̧ ſuccurrit diluendo quoad põt ſuſpiciones ⁊ formidinem. Is inter narrandum pudicã Antiphile vitam et mores aperit quo ingenti clinia gaudio perfunditur. Tum Bacchidem Clitiphonis amicam mira confidentia ad ſcenam: patre quoq̧ preſẽte adducit. Hanc tamen fingit eſſe Clinie: ita aſtute, vt et clitiphoni gratificetur et eius patrem minime offendat.

A In tu? Dromo, ſic eſt. Syrus. veruʒ interea dũ ſermones cedimus, ille ſunt relicte. Cli. mulier tibi adeſt: audi clinia? Clinia. Ego vere audio nunc demum, et video, et valeo Clitipho. Cli. Minime mirũ, adeo impedite ſunt: ancillarum gregeʒ ducũt ſecuʒ. Clin. perij, vnde illi ſunt ancille? Cli. Men rogas? Sy. Non oportuit relictas: portant quid rerũ. Clinia. Hei mihi. Syrus. Aurum, veſtem: ⁊ veſperaſcit, ⁊ non nouerunt viam: factum a nobis ſtulte eſt. Abidum tu Dromo illis obuiam propere, quid ſtas? Cli. Ue miſero mihi, quãta de ſpe decidi? Clinia, quid iſthuc? que res te ſolicitat autẽ? Cliti. rogitas quid ſiet? viden tu ancillas, aurũ, veſteʒ? quã ego cuʒ vna ancillula hic reliqui: vnde ea eſſe cenſes? Cli. Uah, nũc demũ intelligo. Syrus. Dij boni, quid turbe eſt? edes noſtre vix capient ſcio quid comedẽt, quid ebibẽt? qđ ſene erit noſtro miſeri⁹? Sed video, eccos, quos volebam. Clinia. O iuppiter, vbinam eſt

Aſcenſius.

A Nimũ exaugeãt. i. exꝑſſe augeãt ad credẽdũ corruptã eſſe ſunt qui exaugeãt legãt: ſed id lectũ nõ eſt: vñ dici poſſet veri⁹ exaugeãt. i. cruciẽt. Itẽ illic dum molliunt q̃dã legũt moliuntur. i. conantur proficiſci.

A In tu. ⁊c. Hec ſcena plena eſt ſuſpitionis et timoris ſed ꝑſona ſeruilis vtriq̧ ſuccurrit: ſerui aũt in frõte ſcene ex abrupto colloquũt tãq̃ ꝑgentes incepto collodo qđ vltro citroq̧ in via cõferebãt. Sy. ain tu. i. dicis tu verũ: qđ aũt dixerit dromo nõ eſt curãdũ. Nã iſte eſt abrupt⁹ ſermo ex cõi vie colloquio. Dro. ſic eſt vt dico. Sy. verũ. i. ſʒ dũ. i. q̃diu cedim⁹. i. ꝯmiſcemus ſermões. i. colloquia ille mulieres ſunt relicte. Cedere vt vult Noni⁹ vltra ceteras ſignificationes interdum ſignificat commiſcere. allegatq̧ Lucilũ dicentem. tunc oĩa cedunt. i. cõmiſcẽt vt ipſe interpretat. noſtro aũt hic propoſito optime cõgruit. Cliti. mulier adeſt tibi id eſt ecce propinquat tibi mulier quaʒ tãtopere optabas audin. i. vtrũ audis ſeruos Clinia. Clitip. vero. i. certe vꝫ ſed ego nunc demum id eſt nunc ſolum vel tãdeʒ video audio ⁊ valeo. i. ſanus ſum cum prius languerem pre timore ⁊ quaſi cõſternatus eſſem mei ſenſus ſua non recte exercebãt officia. Syr⁹. ſui non videntes adoleſcẽtes pergũt in ſermone incepto. itaq̧ inquit Sy. minime miruʒ. id eſt nõ eſt mirandum ſi ſint relicte. adeo id eſt valde vl' intãtũ ſunt impedite. id eſt retardate ab inceſſu vl' loci cauſam ſubdit. ducunt ſecum gregem id eſt cateruam ancillarum id eſt famularum ac ſi ducere tur vn⁹ grex ouiũ. Clit. p. Perij. i. perdi⁹ ſum ⁊ ſaucius illo dicto vnde ancille taʒ multe ſunt illi. id eſt vñ tot acqſiuit ancillas. Cliti. Men rogas. id eſt vtrũ me interrogas. Sy. nõ oportuit relictas ꝓ relinquere vt ſepe accuſatiuus ⁊ ablãs participiorum preteriti temporis ponuntur ꝓ infinitiuis. i. nõ oportebat relinquere eas portãt quid. i. aliquid reruʒ hoc eſt aliquas res quare non tuto incedunt ſine tutoribus. Clin. hei mihi interiectio dolorẽ oſtendens. Sy. pergit ſeru⁹ in ſermone quia dixerat portant quid rerũ. i. aurum veſtem ⁊. i. huc accedit quod veſperaſcit. i. veſpera fit ſeu ad veſperam venit ⁊ ꝓpterea nõ erant relinquende et non nouerunt: id eſt neſciunt viam ſtulte factum eſt a nobis illud ſcil eet qđ eas relinquimus. tu Dromo abidum. i. abi. vade dum eſt parelcon: id eſt adiectio ſyllabica abi ergo propere. i. celeriter obuiã. i. in occurſum aduerbium eſt illis: ſcilʒ mulieribus: quid id eſt cur ſtas. i. nõ vadis: ꝓpterea hoc dicit vtrum accelerare efficiat. Clin. Ue mihi miſero: quaſi dicat ſum maledictus et infelix. De quanta ſpe decidi. i. ſum fruſtrat⁹ ⁊ deiectus. Cli. quid iſthuc eſt aũt. i. ſed queres ſolicitat id eſt angit ſolicitũ reddit te. Cli. rogitas. quid ſit. vide. id eſt video ne aurum veſtem ancillas eſſe ſupple illi puelle quam ego reliqui hic cum vna ancillula: vñ

ſenſes.i.indicas ea eſſe illi.Cli.Uah.irridentis ſiue illudētis interiectio eſt demū.i.tādē itelligo quid te ſolicitat. Syr⁹.dū boni quid turbe eſt.i.que turba mulierū admirat̄ tantā cateruā ⁊ ſenis ſumptibus timet.Turbatio pri mo dicit turbationē inde perturbo conturbo.deinde multitudinem q̄ fere perturbatione nō vacat.edes nr̄e vix eas capient.i.recipient eas:hoc eſt vix poterunt recipi in nr̄a domo:ſcio.i.non.dubito q̄ edes nr̄e vix eas capient.dein de ſubdit admirādo q̄d comedēt q̄d bibēt:q̄d erit miſerius noſtro ſene.i.chremete.i.q̄d erit eo infelicius q̄ tātam turbā pauerit.Sed eccos.i.ecce hic video eos q̄s volebā videre vel quos petebā.ſcilicet ambos adoleſcentes.Eccū eccam eccos eccas ſignāt ec ce hic eum eam eos eas ellum ellam ellos ellas ſi gnant ecce illic eum eā eos eas ⁊ oia ſunt aduer bia ab ecce cōpoſita.Clinia O iuppiter qui iura hoſpitalitatis curas vbināā.i.vbi eſt fides.i.con ſtantia ⁊ veritas ſiue fidelitas ac fiducia:dum.i. q̄diu ego demēs.i.deſipiēs careo patria errās. i.pegrinabūd⁹ ppter te q̄ tua cā a p̄re iuz expul ſus verbo℞ increpationibus. O Antiphila tu in terea collocupletaſti.i.ditaſti te.i.locuplerē te ef feciſti ⁊ deſeruiſti.i.dereliquiſti ⁊ habuiſti contem ptui me in his malis propter quem ſum.i.verſor in ſumma infamia:et ſum minus.i.non obſequēs meo patri Menedemo cuius ſcʒ patris nunc me pudet et miſeret.i.verecundia teneor ⁊ miſericor dia ei⁹ patris qui cantabat.i.frequenter incul pabat mihi mores harum meretricū:antiq̄ui ca nere pro eloqui capiebāt.Dolet ipſe pater ſe fru ſtra monuiſſe me vel potius ſic intellige illud ſup ple quod ſequitur dolet mihi.i.mihi dolori ē ſci licet cum patrem monuiſſe fruſtra neq̄ potuiſſe vnquam expellere me.i.abducere abſtrahere me ab hac.i.ab hoc amore quod tamen nunc faciam i.abſtraham me ab ea nolui abſtrahere me ab ea tum.i.tunc quum illud ſcilicet me abſtrahere po tuit eſſe mihi gratum.i.iūcundum:quia tunc ſuiſ ſem patri obſecutus:⁊ eius morē geſſiſſem volū tati. Nemo eſt miſerior me.Syrus.hic Clinia er rat.i.in errorem labitur de noſtris verbis id eſt p pter verba noſtra videlicet.id ē certe eis verbis que locuti ſumus hic.O clinia accipis aliter tuū amorem.atq̄ eſt:id eſt quam ſe habet.nam ⁊ vi ta eius puelle eſt eadem:id eſt modus viuēdi ei⁹ eſt talis qualis fuit:⁊ animus eius eſt idem:id eſt equalis.ſimilis erga te:ac id eſt ſicut fuit prius quātum.cepimus coniectura ex ipſa re.i.ex ipſa ratione ſe habendi quam pre ſe fert.Clinia obſe cro quid eſt quod dicis:nam nihil omnium rerū id eſt nihil in omnibus rebus eſt mihi quod ma lim.i.potius velim quā me ſuſpicarier.i.ſuſpica ri falſo:id ē immerito hoc ſcilicet ea me deſeruiſ ſe ⁊c.Syr.primum id eſt i primis ſcito ſupp.hoc quod ſequitur.vt ne q̄d.id eſt vt non aliquid re rum huius puelle ignores:an⁹ id eſt vetula que dicta eſt antehac:id eſt ante hoc temp⁹ mater ei

fides? Dū ego propter te errās,patria careo demēs, tu interea loci collocupletaſti te Antiphila,⁊ me ĩ his deſeruiſti malis:ppter quam in ſumma infamia ſuʒ, ⁊ meo patri minus obſequens:Cuius nūc pudet me, ⁊ miſeret:qui harū mores cātabat mihi,monuiſſe fru ſtra,neq̄ potuiſſe vnquā ab hac me expellere:quod tū nunc faciam:tum,cum gratum mihi eſſe potuit no lui.nemo ē miſerior me.Syrus.hic de noſtris verbis errat videlicet,que hic ſum⁹ loquuti.Clinia,aliter tu um amorem,atq̄ eſt,accipis:Nam ⁊ vita eſt eadē,et animus te erga idem,ac fuit,quātum ex ipſa re conie cturam fecimus.Clitipho.Quid eſt obſecro?nā mihi nunc nihil rerum omnium eſt quod malim,quam me hoc falſo ſuſpicarier.Sy.hoc primum,vt ne quid hui⁹ rerū ignores:an⁹ que eſt dicta mater eſſe ei antehac, nō fuit:ea obijt mortē.hoc ipſa ĩ itinere altere dū nar rat,forte audiui.Clit.quenaʒ eſt altera?Syrus.mane: hoc quod cepi,primum enarreʒ Clitipho,poſt iſthuc veniam.Clit.propera.Syr.iā primuʒ omnium vbi vē tum ad edes eſt,Dromo pultat fores:anus quedā p dit:hec vbi aperuit oſtium,cōtinuo hic ſe coniecit in tro:ego conſequor,anus foribus obdit peſſulū,ad la nā redit.hinc ſciri potuit,haud vſq̄ alibi,clinia,quo ſtudio vitā ſuā te abſente exegerit.vbi de improuiſo eſt ĩ teruentum mulieri(Nam ea res dedit tū exiſtiman di copiam quotidiane vite conſuetudinē:que cuiuſq̄ ingenium vt ſit,declarat maxime)texentem telam ſtu dioſe ipſam offendimus,mediocriter veſtitā veſte lu gubri,eius anuis cauſa,opinor,que erat mortua:ſine

puelle non fuit mater eius ea anus obijt mortē.i.mortua eſt forte audiui hoc ſcilicet eam obijſſe ⁊c.dum ipſa puel la narrat altere more antiquo pro alteri mulieri:ſc.licet in via:id eſt inter veniendum.Clitip.quenam altera eſt cui dicis eam narraſſe id hoc dicit.nam notandum intellexerat amicam bacchidem aduentare cum Antiphila. Syr.mane.i.ſiſte interrogationes.⁊ me ſine progredi q̄ſ ſum volo:primum.i.in primis enarrem.i.dicta recitem hoc:quod cepi.i.inſtitui dicere poſt,id eſt poſtea.O Clitipho veniam iſthuc.i.eadam ſuper id quod interrogas. Clit.propera.properat q̄ feſtinanter aliq̄d agit aut dicit.Sy.iam primū oim ſic incipit multa pudicitie ſigna nar ratur⁹:vt Liui⁹.Jāprimū oim ſatis cōſtat.Jāprimū oim.i.eſſe primum oim q̄d ſequit̄ vbi.i.cum ventum eſt imper ſonaliter.i.peruētū eſt ⁊ acceſſum aut appulſum a nobis ad edes.i.ad domū puelle.dromo pultat.i.pcutit fores. i.oſtia dom⁹ q̄dā anus prodit.i.exit e domo vbi.i.poſtq̄ hec an⁹ aperuit oſtiū cōtinuo.hic dromo coniecit.i.cū im petu ingreſſus eſt intro.i.in domū ego cōſequor eū ⁊ ingredior.anus obdit.i.obijcit opponit peſſulū.i.repagulū ſiue obicem ſiue obſtaculū foribus.i.oſtio:de peſſulo ſuperius dictum eſt.redit.i.reuertitur ad lanam id eſt ad la nificium exercendum:O Clinia potuit ſciri hinc ex eo loco haud vſq̄ alibi potuerat ſciri quo ſtudio.i.qua indu ſtria qua animi applicatione exegerit.id eſt traduxerit vitam te abſente Exigere itaq̄ vitam ſignat traducere exi gere vero fabulam ſignat expellere:⁊ nō admittere vt in Andria.An exigende ſint vobis prius:exigere aūt opus ſignificat finire opus inceptum ab ex ⁊ ago agis compoſitum eſſe conſtat.Potuit itaq̄ ſciri vbi.id eſt quando inter uentum eſt impersonaliter id eſt inter tempus non expectatum ventum eſt mulieri.i.ad mulierem de improuiſo id eſt ex inſperato preter ſpem:preter opinionem:preter expectationem:nam ea res videlicet talis interuent⁹ ino pinatus dedit:tum.i.tunc copiam.i.facultatē exiſtimādi.i.iudicādi conſuetudinē.i.conuerſationem vite quotidia ne que cōſuetudo quotidie vite maxime.i.maiorem in modū declarat.i.oſtendit re ipſa non verbis vt.i.qualr̄ inge nium.i.natura cuiuſq̄ ſit offendimus.i.inuenimus ipſam texentem.i.ordientem telam ⁊ filum filo iungentem in te la.Tela aūt dicit̄ ois pānus tā lane⁹ q̄ line⁹ ſtudioſe.i.curioſe diligenter attēte:accurate.offendimus inquam.eā veſtitaʒ veſte lugubri.i.luctuoſa qua.ſ.lugebat anum defunctam propterea ſubdit opinor eam fuiſſe ita veſtitam

cauſa annis.i.vetule que erat mortua. Annis hic legi dz in caſu gignendi.nã vt Gellius indt antiqui dicebant.ſenatus ſenatuis domus domuis.ſic anus anuis ꝓ anno gẽ:offendimus in ꝓ eam tum.i.tũc ornatam ſine auro:ita.i.eo mõ vti.i.ſicut vel quẽadmodũ ille mulieres q̃ ornanť ſibi:vt.i.vti ſibi placeãt nõ vt placeãt amatorib⁹ honeſte eñi mulieres reyciunt veſtium ſordes.honeſteq; ſibi veſtiri cupiunt offendimus inquam malam:id eſt genam partem ſcilicet illam que rotunda eſt in ſpeciem mali inter oculos naſum et buccam nulla pro non et vlla non expolitam.i.non fucatam re muliebri.i.fuco quo mulieres molles vtuntur ad expurgandam cutem ne rugeſcat ſeu ſoluatur i rugas quod ſeneſcentib⁹ contingit capillus.i.capitis pilus ſiue crinis ei⁹ erat ſup.paſſus.i.ſparſus:ſolut⁹ per collũ a pãdo.dis quod eſt extẽdo dis.explico cas.quaſi extenſus ꝛ explicat⁹ erat inq̃ ꝓlixus.i.long⁹ erat inq̃ capill⁹ eius.par aduerbium grecum:vt ait Priſcianus.i.tantummodo reiectus negligenter circum caput.Clitiph.O mi ſyre obſecro ne conijcias.i.immittas me i letitiam fruſtra.i.ſine cauſa.

aurum ornatam, ita vti que ornanť ſibi:nulla mala re eſſe expolitam muliebri.Capillus paſſus, prolixus: circum caput reiectus negligenter:par.Clin.Syre mi obſecro ne me in letitiam fruſtra conijcias.Syr⁹.an⁹ ſubtegmen nebat, preterea vna ancillula erat, ea texebat vna, pãnis obſita, neglecta, immũda illuuie.Cliſ. Si hec ſunt Clinia vera, ita vti credo, quis te eſt fortunatior?ſcin tu hanc, quam dicit ſordidatam, ꝛ ſordidã magnum hoc quoq; ſignum eſt dñaz eſſe extra noxiã, cum eius tam neglegũtur internuntij:Naz diſciplina eſt, eiſdem munerarier ancillas primum, ad dominas qui affectãt viam.Clinia.Perge obſecro te, ꝛ caue ne falſaz gratiã ſtudeas inire.quid ait, vbi me nominas? Syrus.vbi dicim⁹ rediſſe te, et rogare vti veniret ad te, mulier telaz deſerit cõtinuo, ꝛ lachrimis oppletos totum ſibi, vt facile ſcires deſiderio id fieri tuo.Cli.ꝓ gaudio, ita me dij amẽt, vbi ſim neſcio:ita timui.Clitipho.At ego nihil eſſe ſciebam, Clinia.agedũ vicissim Syre, dic, que illa eſt altera?Syrus.Adducimus tuaz Bacchidem.Clitipho.Hem quid bacchidẽ?Eho ſcelesſte, quo illam ducis?Syrus.Quo ego illam?ad nos ſcilicet.Clitipho.Ad patrem ne?Syrus.Ad eũ ipſuz. Clitipho.O hominis impudentem audaciam.Syr⁹. Heus tu, non fit ſine periculo facinus magnuz, ꝛ memorabile.Clitipho.Hoc vide, i mea vita tu tibi laudẽ is queſitum ſcelus, vbi ſi paululum modo q̃d te fugerit, ego perierim quid illo facias?Syrus.At enim.Clitiquid enim?Syrus.ſi ſinas, dicã.Clin.Sine.Clitipho. Sino.Syrus.ita res eſt, hec nũc quaſi cuz.Clitipho. Quas, maluz ambages mihi narrare occipit?Clinia. Syre verum hic dicit, mitte iſta:ad rem redi.Syrus: enimuero reticere nequeo:multis modis iniurius Clitipho eſt:neq; ferri potis eſt.Clin.Audiẽdum hercle

Sy.anus.i.vetula cum qua viuebat ꝛ quidem laſcine internuntia.nebat.i.filabat ſubtegmen.i.filum quod in tela texenda.ſtamẽ intercurrit.preterea.i.preter eam anum vna ancillula erat eatexebat.i.filũ filo iungebat.vna.i.ſimul ancillula dico obſita.i.inuoluta circũdata pannis.i.vilib⁹ indumẽtis ꝛ craſſo filo contextis.Inde pãnoſus vil: panno indutus ancillula inq̃ neglecta.i.abiecta contempta ſpreta quando non vt ſolent eiuſmodi ancille apparata immũda.i.feda illuuie.i.ſorde.Clitipho o Clinia ſi hec ſunt vera ita vt credo q̃s eſt fortunatior.i.felicior te i ablatiuo.ſcin.i.ſcis ne.i.cognoſcis ne hanc ancillam quam Syrus dicit ſordidatam ꝛ ſordidam.Sordidus aliquis dicitur a natura:ſordidatus vrgẽte neceſſitate quoq;.i.etiam hoc eſt magnum ſignũ.dñaz eſſe extra noxiam.i.culpaz cum internuncij eius:i.qui nũtia ferunt ad amatores ꝛ referũt ad amatas quos aliqui gamagogi dicunt ducendis mulieribus verũ bene nec ipſi viderint.Cũ ergo internuntij eius tam negliguntur.i.parum aparãtur ꝛ curantur.Poſuit autem internuntiũ in maſculino:nam interdum habent puellos internuntios:interdum puellas.Et quia maſculinum prepõderat feminino.ideo in maſculino poſuit vtrosq; intelligẽdo.nam diſciplina.i.ars meretricãdi eſt eiſdem ſcz amatoribus:primũ ancillas meretricum vel amaſiarum munerarier.i.affici muneribus que.ſ.ancille affectãt.i.ꝓparãt.diſponũt ꝓmiſſo sio faciunt viam.i.ingreſſum acceſſum ad dñas ſuas.Affectare vt inquit Feſt⁹ eſt pronũ animu ad aliquid faciẽdum habere.Laurentius inquit.Affectare eſſe affectu ꝛ conatu alteri⁹ virtutem emulari quam aſſequi nequeas refragãte natura.Seruius autẽ hic interpretatur affectãt viam ꝓ ꝓparãt:quẽadmodũ ꝛ illud Uergilianũ viãq; affectat olimpo.i.vt iterpretãť ille ꝓparat ſibi diuinos honores ſeu diſponit.Ch.obſecro te, perge.i.ꝓſequere i incepta narratione tu ſyre ꝛ caue ne ſtudeas.i.de induſtria labores inire gratiam falſam.i.captare meam beneuolentiam mẽdacio.nã ipſo reſcito gr̃a inita fruſtraberis.q̃d ait ipſa antiphila vbi.i.qn nolas me.Syr.vbi.i.quãdo dicim⁹ te rediſſe ꝛ te rogare.vt veniret ad te continuo.i.ilico mulier ſcilicet Antiphila deſerit telã quã texebat.ꝛ opplet.i.replet ſibi totũ os.i.totam faciem lachrymis.vt.i.ita q; facile.i.clare ſcires id fieri ꝓ deſiderio.i.vt deſideras fieri.vł poſuit tuo ꝓ tui vt ſit deſiderio id eſt amore tui ꝛ cupiditate tui videndi.Cli.ita dij me amẽt vt verũ i.dico affirmantis id dictum eſt neſcio vbi ſim, i.mei ſum oblitus:ꝛ extra me ſum pre gaudio.ſ.nimio:ita.i.adeo timui oppoſitum ꝓpterea ex altero oppoſito q̃d op⁹ abũ accedente in tantã meciu letitia.Clit.At.i.ſed ego i ciebã nihil eſſe O clinia ꝓpter q̃d deberes timere o ſyre.agedum.i.eya vicissim.i.contra vel rurſus dic que eſt illa altera.Sy.adducimus bacchidem tuã amicam.Cli.Hem interiectio indignãtis quid mod⁹ admirãtis bacchidem adducitis.ſ.iterũ hoc admirando ꝓnũtiandum eſt.eho.interiectio mouentis attẽtionẽ:ꝛ vt ſiłał grad⁹ poſcẽtis.O ſceleſte.i.ſceleroſe q̃ ducis illã bacchidem.Sy.pe fis ſup.quo ducã illã.ſ.i.certe ad nos.i.q̃d dici ſolet lz inepte penes nos.Cli.ne.i.vtru ducis illa ad patrẽ.i.vt ita dicã penes patrẽ q̃uis barbare:ſed interpretationis cauſa ponit.Syr.duco.illã ad eũ ipſum patrẽ interpretando vt prius.Clit.O audaciã.i.temeritatẽ impudẽtẽ.i.effrenatã hominis.ſ.Sy.Sy.heus tu aduerbiũ eſt vocãdi heus ꝛ excitãdi ad attendẽdum facin⁹.i.factũ magnũ.i.magni põderis:ꝛ memorabile.i.dignũ memoria:nõ ni ſine periculo.Et eſt ſnia exornatio rhetorica.Clit.p.vide.i.animaduerte conſidera hoc q̃d ſequiť.O tu ſcel⁹.i.tu ſceleroſe adeo vt ipſum ſcelus dici poſſis:tu is.i.vadis:pergis q̃ſitũ.i.ad querẽdam tibi laudẽ in mea vita:id eſt in vite

mee per:culo q̃quidē dicturus eſt periculum ſi quid offendatur ſeu erretur.vbi.i.in qua via.ſiue faciendi rōne.ſi modo.i.tātūmodo quid.i.aliqd paululū.i.etiā paruū admodū fugerit te.i.tātūmō paululū erraueris in ea techna exercēda.ꝙ paras periculum.i.eo tp̄e perditꝰ ero.tho ꝑ tp̄e qd facias in illo tp̄e.Syr.At enī.i.ſed certe faciā ſup.quod intendo vel non eſt per culū.vel nihil me fugiet ⁊ ſimilia.Nā Clitipho more impatiētis eius ſermonē interrūpit inquiēs.Cliti.qd enī.q.d.qd vis dicere cū tuo enī.Sy.dicā ſi ſinas.i.permittas:patiaris.Clina.tu.Cli.t.poſ ſine.i.permitte vt ꝑgat ꝓducturꝰ tuū ꝯſil.u.Cli. ſino.i.facio illi copiaʒ ſeu permitto.Syrꝰ.res eſt ita.i.ita ſe habet negotiū hec an bacchis an Antiphila.certū eſt enī hic oratio imperfecta a Clitiphone interrupta nūc quaſi cū qd velit dicere ne ſcitur interruptiōe impediētis:et ideo liberum eſt vnicuiq; ſubaudire qđ placeat.Cliti.quas malum:ambages occipit.i.incipit narrare mihi.i.qđ dici ſolet quas male gratie circuitiōes ſermonū verborū ⁊ inuolucra iſte icipit narrare mihi.Ubi malū eſt aduerbiū vl' interiectio interpoſite indignatiōis:de quo ſuperius ſatis aperte diximus.Cli.iſte.ſ.Clitipho dicit,huʒ mitte.i.omitte iſta.i.tales ambages:atq; redi ad rem.i.ad inſtitutum ꝓpoſitū.Sy.Enim vero.i.certe:nequeo reticere id eſt non poſſum ꝯtinere quin dicā hoc quod mouet mihi ſtomachū videlʒ qđ Clitipho eſt iniuriꝰ.id eſt infeſtus moleſtus ac non equus multis modis:neq; potʒ eſt.i.non pōt ferri.i.tolerari.vl' nō pōt ferre ea que dicūtur ei:neq; patiētiā habere donec narrauerim.Cli.Hercle audiendum eſt qd dicat.ſ.Tace.Clitip.quid ē Sy.vis amare.i.eſſe amās.Uis potiri amata.i.quod inepte ſolet dici.Uis gaudere amata:vt rex potitur regno:vbi dicunt rex gaudet regno vis effici.i.inueniri aliqd ſup.quod des illi meretrici.Non vis ꝑiculū eſſe tuū in potiundo.haud.i.non ſtulte ſapis:ironice dicit quidē.i.quia id ſapere.i.velle cōtingere:id eſt aſſequi qđ non potes.vl' ſi ſit poteſt ſic intelligere.i.ſapere.Per ironiaʒ dicit velle.i.illđ optare non poteſt cōtingere.i.euenire.Aut hec per:cula ſunt habenda cum illis.i.cum his que dicta ſunt videlʒ amare:potiri:inueniri:aut aliud hmōi qđ des aut illa voluptaria ſcʒ amare:potiri ⁊c.ſunt amittenda cū illis per:culis.Nunc vide.cogita eramina vtrā.i.quā:ſi liceat dici.harum duarum cōditionū.i.optionum electionum malis.i.poſtꝰ velis.Et ſi.i.ſi quis ſcio hoc conſiliuʒ quod cepi.i.inivi ſuſcepi eſſe rectū ⁊ tutū.i.abſq; ꝑiculo.Nam copia eſt.i.facultas eſt ſeu facile factu vt eſt.i.qđ tua amica ſit tecum apud patrem tuū ſine metu.Tum.i.deinde poſt hoc inueniam hac eadē via.ſ.hoc eodē modo ſeu hac eadē rōne argētum quod pollicitus es illi amice.Quod vt efficerē.i.vt inuenirem argentū quod illi pollicitꝰ es:orādo.i.rogando etiam atq; etiā redd:deras mihi iā aures ſurdas.i.attonitas obtuſas ſtupidas.qđ aliquid tibi vis.Cliti.Siquidē.i.ſi certe hoc qđ dicis ſit.Sy.dicis ſup.ſiquidē ⁊ ꝓpterea videris dubitare:ſcies.i.effici experiūdo.i.cū experieris re ipſa quod dico.Cli.age age hortātis eſt aduerbiū geminatum maioris cauſa exhortationis cedo.i.dic iſtud conſilium tuū quid id ſcʒ cōſiliū eſt.i.quale eſt ſeu quod eſt illud tuum conſiliuʒ.Syr.aſſimulabimus id eſt fingemus tuam amicā ſcʒ bacchidem eſſe amicam huius Clinie.Cli.pulchre id eſt iocunde excogitaſti ſeu dicis ridendo cum hoc dicit Clitipho quid ſua amica faciet hic an quoq; ea ſcilicet Antiphila dicetur eſſe amica huius Clinie ſcʒ hec vna ſcʒ Antiphila parum dedecoꝝ.i.affert dedecus.q.d.ſi hec vna dedecus parit quantum eſſet illi dedecori ſi diceretur duas habere.Sy.Imo.i.ſed ipſa Antiphila deducet ad matrē tuam ſcʒ ſoſtratam.Clit.quid.i.ad matrem.Sy.O clitipho lōgū eſt ſi narrē tibi.q.d.lōgū eſſet tibi a ꝓncipio narrare.Uera cā eſt ꝙobrē.i.ꝓpter quā faciā id.i.ſuadeā eā deduci ad matrē.Clit.Fabule ſunt ſup.i.nō ſunt niſi nuge et iocularia verba neq; vera neq; viriſimilia:⁊ propterea ſunt fabule nihil ſatis firmi.i.nullam rē ſatis firmā certaʒ ac ſtabilē in tuo cōſilio video.i.itelligo eſſe ſcʒ ꝙobrē.i.ꝓpter quā rē expediat mihi.i.ſit mihi velle accipere.i.ſubire hūc metū.Sy.mane.i.tace audi qđ dicturus ſum et ſi ſic vba tua habeo.i.ſcio aliud ſi metuis iſtđ ſcʒ qđ ſuadeo puta vt aſſimuleř tua eſſe huiꝰ ⁊ ſua ad matreʒ deducatur:qđ veʒ illud qđ habeo ambo ꝯfiteamini eſſe ſine periculo.Obſecro repperi aliqd hmōi.i.tale qđ ꝯfiteamur eē ſine ꝑiculo.Sy.maxime.i.libētiſſime reperiā ibo obuiā iſtis ſcʒ mulieribꝰ.dicā eis vt reuertātur hic.i.ex hoc loco domū in edes ſuas vnde venerūt qñ nō vis eas recipi.Cli.Hē.indignātis eſt dixti.i.dixiſti.Sy.Iam faro.i.faciam oēm metum adēptū.i.ablatū tibi.i.a te.q.d.abſtergā ſtatiʒ oēm animi tui metū:nā dicā amice tue vt i domū reuertaž:vt dormias otioſe.i.trāquille qete ſecure abſq; ſolicitudine ⁊ metu in vtrāuis aurē.i.vl dormias quiete ſuper

eſt,tace. Syrus. Uis amare:vis potiri:vis, quod des illi,effici:Tuum eſſe in potiundo periculum non vis:haud ſtulte ſapis:ſiquidē id ſapere eſt,velle te id, quod non poteſt,contingere.aut hec cū illis ſunt habenda,aut illa cuʒ his amittenda ſunt.harum duarū conditionum nunc vtram malis,vide:Et ſi hoc conſilium,quod cepi,rectū eſſe,⁊ tutum ſcio.Naʒ apud patrem tua amica tecū ſine metu vt ſit,copia eſt:tum qđ illi argentum es pollicitus,eadem hac inueniam via.quod vt efficerem,orando ſurdas iam aures reddideras mihi.quid aliđ tibi vis? Cli.Siquidē hoc fit.Syr.ſiquidem experiūdo ſcies.Clini.Age age,cedo,iſthuc tuum conſiliū quod id eſt? Syrus.Aſſimulabimꝰ tuā amicam,huius eſſe amicaʒ.Cli.pulchre,cedo quid hic faciet ſua? an ea quoq; dicetur huiꝰ,ſi vna hec dedecori eſt parum? Syrus.Imo ad tuam matreʒ deducetur.Cli.quid eo? Sy.Longum eſt Clitipho,ſi tibi narreʒ, quamobrem id faciam:vera cauſſa eſt.Clit.Fabule,nihil ſatis firmi video,quamobrē accipere hūc mihi expediat metū.Sy.Mane:habeo aliđ,ſi iſthuc metuis, quod ambo confiteamini ſine periculo eſſe.Cliti.Huiuſmodi obſecro aliqd repperi.Syrꝰ.maxime.ibo obuiam hinc:dicam vt reuortantur domū.Cliti.hem qd dixti? Syrus.Ademptum tibi iam faro omneʒ metū in aurē vtrāuis otioſe vt dormias.Clitipho.quid ago nūc? Syrus.Tu ne? quod bōi eſt.Cli.Syre,dic modo verum.Syrus.Age modo:hodie ſero,ac ne quicꝗ voles.Clinia.Datur mō:fruare,dum lʒ.nam neſcias,eiꝰ ſit poteſtas poſthac,an nunꝗ,tibi.Clini.Syre inquā.Syrꝰ.Perge porro,tamē iſthuc ago.Clini.Uerū hercle iſthuc eſt.Syre:ſyre inquam,heus heus ſyre.Syrus.Cōcaluit.qd vis? Cliti.Redi,redi.Syrus.Adſuʒ,dic quid eſt? iaʒ hoc quoq; negabis tibi placere.Clini.imo

Syre, ⁊ me ⁊ meum amorem, et famã permitto tibi, tu es iudex, ne quid accuſandus ſis vide. Syr. Ridiculũ eſt iſthuc me admonere Clitipho, quaſi iſtic minor mea res agat. quam tua. hic ſi ꝗd nobis forte aduerſi euenerit, tibi erũt parata verba, huic homini verbera: Quapropter neutiꝙ̃ hec res neglectu eſt mihi. ſ; iſtũ exora, vt ſuam eſſe adſimulet. Cli. Scilicet facturũ me eſſe, in cũ iam res rediit locũ, vt ſit neceſſe. Cli. merito te amo clinia. Cli. verũ illa ne quid titubet. Syr. Perdocta eſt probe. Cli. At hoc demiror, qui taʒ facile potueris perſuadere illi, que ſolet quos ſpernere. Syr⁹. In tempore ad eam veni, quod rerum omnium eſt primum. Nam miſerum quẽdã offendi ibi militem, ei⁹ noctem orantem: hec arte tractabat virum, vt illi⁹ animum cupidũ inopia incẽderet: eademꝙ̃ vt eſſet apud te ob hoc quaʒ gratiſſima. ſed heus tu: vide ſis ne ꝗd imprudens ruas. Patreʒ nouiſti, ad has res ꝙ̃ ſit perſpicax. ego te autem noui ꝙ̃ eſſe ſoleas impotẽs inuerſa verba, euerſas ceruices tuas, gemit⁹, ſcreat⁹, tuſſes, riſus. abſtine. Cli. Laudabis. Syr⁹. Uide ſis. Cli. Tutemet mirabere. Syr⁹. Sed ꝙ̃ cito ſunt conſecute mulieres? Cliti. Ubi ſunt? cur retines? Syrus. Jam nunc hec nõ eſt tua. Cli. Scio apud patrem: at nũc interim. Syrus. Nihilo magis. Cli. Sine. Syrus. Non ſinã inquam. Cli. queſo pauliſper. Syr. veto. Cliti. Saltem ſalutare. Syrus. abeas ſi ſapis. Clitipho. co. Quid iſtic? Syrus. Manebit. Clitip. O hominem felicem. Syr⁹. Ambula.

Bacchis meretrix. Antiphila amaſia. Clinia. Syrus.

vtralibet latus aut ſuper dextrũ qḋ per dextram aurẽ deſignatur: aut ſuper ſiniſtrũ quod per ſiniſtraʒ aurem declaratur in tali genere dicendi. Cli. t. quid ago. i. ꝗd facio nunc dubius ⁊ perplexus: querit conſiliũ timet pericula et amicã egerrime fert abſcedere. Sy. tu ne. i. vtrũ petis quid agas: agis ſup. quod eſt boni. i. quod ſpectat ad virum bonũ. Nã boni eſt velle abſcedere laſciuas mulieres: ⁊ hoc totũ dixit ridẽdo eũ. Cli. O ſyre dic mo. i. dic nunc mihi verũ quaſi dicat nũc vere quid facere velis. Sy. Age. hortantis eſt particula qua ſe hortatur ſyrus. vt obuiam mulieribus eat dictur⁹ vt reuertãtur. dicã ſup. verũ modo. hodie ſero id ẽ veſperi ac ne ꝗcꝙ̃. i. fruſtra voles quoniam ſtatim reuocabis volũtatẽ et impedies quominus dicã veruʒ vt prius feciſti: vel ſi ne ⁊ quicꝙ̃ ſint duo verba ſic conſtrue: ac ne. i. nõ voles. i. nõ permittes. quicꝙ̃ dici ſcilicet a me nã impedies vt pri⁹. Cli. dat. i. ꝯcedit tibi oſtẽdere verũ fruare. i. vtare ea facultate dicẽdi veri dũ. i. ꝙ̃diu licet. i. permittitur. nam neſcias an vnꝙ̃ poteſtas ei⁹ ſcilicet oſtendẽdi veri ſit tibi poſthac. i. permittatur tibi poſt hoc tempus. Interea Syr⁹ ad mulieres ſe conferebat quem abeũtẽ clitipho primo paululum reuocat. Deinde ipſo caleſcẽte magis ac magis amore ⁊ ſyro pergente vehemẽtiſſime reuocat. Cli. Syre inꝙ̃. i. dico hoc ita dicit vt pauliſper eum retineat. Sy. pge. i. proſequere in me reuocãdo quantũ voles porro. i. ſed tamen ago iſthuc. i. mulieribus eo obuiam amicam tuaʒ remiſſurus. Quod vt vidit clitipho ſyrum pergẽtem in incepto veritus ne ſue amice preſentiaʒ amitteret ſubiungit cli. Hercle iſtud eſt verũ te ſtudere vt amicã remittas. Syre ſyre inꝙ̃ he⁹ heus ſyre aduerbiuʒ vocantis eſt hec particula heus. Syr. dicit hoc apud ſe ſyr⁹ ipſe amator cõcaluit: id ẽ amoris ardore exarſit quapropter ſic me reuocauit vehemẽter de inde reſpõdet ei ꝗd vis. Cliti. Redi redi id ẽ reuertere noli remittere amicã. Sy. adium. i. preſto ſum hoc dixit poſtea quã paululum rediit ac ꝓpe clitiphoneʒ fuit dic quid eſt proptar quod me reuoca. Jã. i. ſtatiʒ quoꝙ̃ id eſt etiã negabis hoc placere tibi veʒ ꝙ amica veniat ⁊ nõ reuertatur. Cliti. Imo o ſyre permitto: id eſt cõmitto tibi ſeu credo ⁊ trado me tibi Clitiphonẽ ⁊ meũ amorem ⁊ famã meã: tu es iudex. i. tuo arbitrio cõmitto me ⁊ amorẽ ⁊ famã: vide ne quid i. ne in aliquo vel ꝓpter aliꝗd ſis accuſand⁹. i. reprehendẽd⁹. Sy. O clitipho ridiculũ eſt. i. ſtultũ eſt ac ridẽdum te admonere me iſthuc. Admoneo te hoc dicim⁹ cũ duob⁹ accuſatiuis quaſi. i. tãꝙ̃ dicere vel quaſi qḋ mea res min⁹ agat ꝙ̃ tua iſthic. i. in ea fictiõe. quaſi dicat videris ita admonẽdo me putare ꝙ̃ minus mihi ex ea re impẽdeat periculũ ꝙ̃ tibi: vel qḋ id caute fieri minus mea interſit: aut min⁹ ad me ſpectet ꝙ̃ ad te. Nã cũ Hora. inquit. Nã tua res agit paries cuʒ prim⁹ ardet. intelligit ſic tibi imminet periculũ proxime ardẽte vicino pariete vel negotiũ de incẽdio parietis vicini ad te pertinet. Nam res in eo dicendi genere capitur pro negotio. preterea hec particula quaſi hic capitur ironice vt ſepe precipue cum iungitur cum vero etiam ſine exemploruʒ plena ſunt omnia. Si forte aliquid aduerſi euenerit nobis hic. i. in hac fictione ſuſpecto hoc eſt ſi forte quicquam in hac re non proſpere ſucceſſerit ꝟba erũt tibi parata ad me obiurgandum verbera erunt inꝙ̃ parata huic homini id eſt mihi. Nam hic dicitur de perſona loquentis: iſte de perſona audientis: ille de perſona remota ab vtroque. Quapropter hec res quam cogito facere neutiquam. id eſt nullatenus nullo modo eſt mihi neglectui. id eſt a me negligitur. imo eſt maxime mihi cure: nam res mea agitur: et in ea periculum mihi commune tecum impendet: ſed exora iſtum: ſcilicet cliniam hoc eſt perſuade illi vt aſſimulet. i. fingat tuam. amicam eſſe ſuam. Cli. ſcilicet. i. profecto certe res rediit in eum locũ: id eſt negotium hoc in eum peruenit ſtatum: vel conſꝙ̃ peruentum eſt in negotio iſto vt neceſſe ſit me eſſe facturuʒ id eſt quod faciam non. Cli. O clinia merito id eſt non iniuria amo te. Cli. verum id eſt ſed nequid id eſt ne aliꝗd: illa ſcilicet bacchis titubet id eſt vacillet: ſed ſemper ſit ſtabilis ⁊ firma: vbi ne capitur prohibitiue. neꝙ̃ eſt opus intelligere timeo. Admonet autem clinia vt bacchis nullaten⁹ verbis ſuis aut geſtis aut vultu titubet id eſt vacillet: ne forte deprehenderetur eam non eſſe ſuam. Syrus. bacchis eſt perdocta probe id eſt periti ſſima talium ſimulationũ. vbi probe capi poteſt pro ſatis aut rite aut opportune. Cli. ad hoc. i. ꝓterea: demiror. i. valde miror: qui id eſt quomodo potueris perſuadere illi bacchidi tam facile: vt ſcilicet veniret. que bacchis ſolet ſpernere quoſꝙ̃. i. omnes. Syr⁹. Ueni ad eam in tpe. i. tempeſtiue ⁊ opportune: qḋ ſcʒ venire ad aliquẽ tẽpeſtiue: eſt primum. i. optimuʒ precipuum oim rerũ valentiũ ad obtinendum. Nã offendi. i. inueni ibi apud eã quendã miſerũ militem orantem. i. petentem noctẽ ei⁹. i. petẽtẽ ei⁹ copiã nocturnã fieri vbi hec bacchis tractabat. i. fouebat arte. i. aſtutia meretricia vix ſcʒ miſerũ illũ vt incẽderet. i. inflãmaret aim illi⁹ militis cupidũ. i. amore captũ ⁊ ardore cupidinis inopia. i. carentia ſui qꝛ inter forte fouẽdũ ſeu tractãdũ nõ ſe morẽ geſturã ꝓmittebat. Nitimur aũt in vetitũ ſemp cupimuſꝙ̃ negata: et vt inꝙ̃ eadẽ eẽt ꝙ̃ gratiſſima. i. ẽt atꝙ̃ ẽt grata apud te: ob hoc. i. ꝓpter talẽ repulſionẽ militis: ſed he⁹ tu admonẽtis ⁊ vocãtis eſt aduerbiũ ac poſcẽtis attẽtionẽ vide. i. caue ſis. i. ſi vis neꝗd. i. ne aliquãtulũ ruas. i. labaris: erres

imprudens.i.incõſiderat⁹ nõ ſatis aſpiciẽs qd faciendũ ſit vel põt dici ne qd.i.ne in aliqđ dictũ aut factũ ineptũ vas.i cum impetu incurras:imprudẽs incõſultus. Noſtri patrẽ tuũ ꝙ.i. quãtum ſit perſpicax.i. ſubtilis aſtutus ad qđ res percipiẽdas.ſ.aut.i.ſed nouit te ꝙ ſoleas eſſe impotẽs.i.tuorũ appetituũ minime moderator. Nã is im potens dr qui ſuis affectibus ac animi paſſionib⁹ nõ põt modũ adhibere ac eas cohibere: ſed ab illis victus tra hitur quocũqꝫ ferãt ⁊ rapiãt eũ abſtine.i.ſiſte.cohibe reprime verba inuerſa.i.in ambiguũ iactata ⁊ in ꝯtrariũ verſa ſeu ꝑpoſtere ꝓnũciata.abſtine inqꝫ tuas ceruices euerſas.i.noli tondere.colla tua idomita.

☞ In hac ſcena poeta meretriciũ conditionẽ exprimit quod non potuit cõpetentius exequi ꝙ per Bacchidem que nomini mere tricio in primis fauet. Et quum alibi quoque reprehendantur nihil aliud ex adoleſcentũ amore querere ꝙ pecuniarum extor ſionem. Hic etiam iocunda amantium congreſſio a poeta ſi gnificanter exprimitur.

AEdepol te mea Antiphila laudo, ⁊ fortu natam iudico, id cum ſtuduiſti, iſti forme mores vt cõſimiles forẽt.minimeqꝫ, ita me dij amẽt, miror, ſi te ſibi quiſqꝫ expetit: Nã mihi, quale ingeniũ haberes, fuit inditio oratio.⁊ cũ egomet nũc mecũ in animo vitã tuã ꝯſidero, omniũqꝫ adeo veſtrarum, volgus que ab ſe ſegregãt, ⁊ vos eſſe iſtiuſmodi.⁊ nos nõ eẽ, haud mirabile eſt: Nã expedit bonas eſſe vobis: nos quibuſcum eſt res, non ſinunt. quippe forma ipulſi noſtra, nos amatores colunt: hec vbi immutata eſt, illi ſuum animũ alio cõferũt: niſi ꝓ ſpectũ interea aliquid nobis eſt, deſerte viuimus. vo bis cũ vno ſimul vbi etatem agere decretum eſt viro, cuius mos maxime eſt cõſimilis veſtrũ, hi ſe ad vos applicant: hoc beneficio vtriqꝫ ab vtriſqꝫ vero deuinci mini, vt nunquam vlla amori veſtro incidere poſſit ca lamitas. Antiphi. Neſcio alias: me ſcio quidẽ ſemꝑ fe ciſſe ſedulo, vt ex illi⁹ cõmodo, meũ cõpararẽ commo dum. Clitipho. Uah, ergo mea antiphila, tu nunc ſola reducem me ĩ patriam facis. nam dum abs te abſum, oẽs mihi labores fuere, quo cepi, leues, preter quã tui carendum quod erat. Syrus. Credo. Clinia. Syre, vix ſuffero: hoccine me miſerum nõ licere meo modo inge nio frui? Sy. imo vt patrẽ tuũ vidi eſſe habitũ, diu etiã duras dabit. Bac. q̃ſnã hic adoleſcẽs ẽ, q̃ intuetur nos? Anti. ah retine me obſecro. Ba. Amabo. qd tibi ẽ? An tiphila. diſperij. perij miſera, quid ſtupes Antiphila? Antiphi. Uideon cliniam, an nõ? Bac. quem vides? Cli. Salue anime mi. Antiphi. O mi clinia, ſalue.

Ceruix e ñ eſt poſterior colli pars ponitur qꝫ pro ſuperbia ſeu ꝯtumacia quadã ac rigore mẽtis vir duro cer uicis.idomabilis ⁊ mẽtis rigorẽ pre ſe ferẽs tãqꝫ nemini caput inclinare velit. Euertere interdum ſignat deſtruere vt euertere vrbẽ.i.deſtruere ⁊ eã demoliri ac diſſipare ac etiã ſubuertere. Interdũ euertere ſignificat ꝓſternere ⁊ facere vtqđ ſtabat nunc proſtratũ iaceat ⁊ ab hac ſignificatione ma nauit precedẽs.nam euertitur vrbs cũ menia que prius ſtabant diruuntur. Itẽ mulier querens dra gmã euertit totã domũ.i.inquirẽdo illam omnia que in domo ſunt iacit huc ⁊ illuc ⁊ a ſuo ordine dimouet. Item i iure ſepe dr euertit plauſtrũ ſeu currus qñ proſternitur ad terram. Abſtine inqꝫ.i. cohibe gemit⁹.i.ſuſpiria ſcreat⁹.i.ſputa a ſcreo as.quod ſignificat ſcreat⁹ eijcere ex ore abſtine inqꝫ tuſſis.i.tuſſes hoc ẽ cõuulſiones pectoris: ac precordiorũ. Abſtine.i. cohibe tandẽ riſus ne ſol uaris ſeu effundaris in riſum. Ubi eſt notandum abſtineo verbũ poſſe iungi genitiuo: vt apud Ho ratiũ. Abſtineto irarum. Itẽ acuſatiuo vt hic. Itẽ ablatiuo vt ſepe. Poſſet tñ hec ſtructura ita fieri vt abſtineo nõ iũgeret accuſatiuo repetẽdo noui ſic noui tua iuerſa verba noui euerſas ceruices tuos gemit⁹ ſcreat⁹ tuſſis ⁊ riſus ibi multa ponit Te ren. q̃ ab amãte vecordi fieri ſolent. Cli. Laudo bis.i. ꝓbabis meos geſtus.ſ.⁊ mores me haben di vbi tꝑs erit. Sy. videſis.i.ſi vis. Cli. Tutemet mirabere meas rationes me habẽdi. Sy. ſꝫ quã i.quantum cito mulieres conſecute ſunt. Cli. Ibi impatientiã amantis oſtendiꝭ vbi ſunt mulieres: cur retines eas neqꝫ ſinis nos illarũ preſẽtia de lectari. Sy. iam nunc hec bacchis nõ eſt tua ami ca. Cli. ſcio qđ apud p̃rem nõ eſt mea: at.i.ſꝫ ſaltẽ nũc interim.i.interea priuſqꝫ ad patrẽ eatur: ſine mea vt ſit. Sy. nihilomagis.i.nõ plus eſt tua nũ ꝙ apud patrẽ. Cli. ſine.i.ꝑmitte me delectari ei⁹ preſentia. Sy. inquam.i.dico tibi nõ ſinã.i.nõ ꝑ tiar. Cli. Queſo paulisper.i.paruo tempore ſinas ſcꝫ me delectari eius preſentia. Sy. Ueto.i.ꝓhi beo ſcꝫ te frui ei⁹ preſentia. Cli. ſaltẽ ſine.i.ꝑmit te me ſalutare eã.i.vt eam ſalutem. Sy. abeas.i. diſcedas ſi ſapis.i.qđ dr inepte ſ. facis q̃ ſapiẽs. Cli. eo.i.diſcedo qd iſtic.i.iſte clinia faciet.ſ. Sy. manebit.i. remanebit nõ diſcedet. Cli. o hominẽ felicem.i.dico hoiem.ſ.cliniam plurimũ felicẽ q̃ maneat cum amica. Sy. ambula.i.ingredere viã ⁊ perge q̃uis inuitus. ☙ Aſcenſius.

DAtur fruere dum licet plurimi ſic in terpretanꝭ: vt clinia ad clitiphonẽ id dicat de voluptate qua in amice pre ſentia fruatur. Nõ aũt ad ſyrum de ve ritate atqꝫ ita dicunt. O clitipho datur i.deorum beneficio vł fortune benignitate tibi cõceditur frui amica: fac igitur fruare.i. fruaris ea dum.i.donec li cet.i.licitum eſt. Nam neſcies an vnqꝫ poſthac id eſt amodo ſit tibi poteſtas eius id eſt an vnqꝫ poſthac ea potiri dabitur ad dominas que affectant viam. Alij legunt qui vt ſit hſdem qui affectant id eſt appetunt illud autem huiuſmodi aliquid reperiri ſcribendum eſt non repperi: quia preſentis temporis imperatiui eſt modi quod vnico ꝑ preſcribitur.

AEdepol ⁊c. Hic per meretricẽ optime conditio meretricis exprimiꝭ ſimulqꝫ amantũ cõgreſſio ſignã tiſſime repreſentaꝭ. Bac. aedepol iurantis eſt aduerbiũ quaſi per edem pollucis. Per caſtorẽ ⁊ pol lucẽ apud vetuſtiſſimos mulieres iurabant: o mea antiphila.i.amica mea laudo te q̃ dixiſti te velle traducere vitã cũ vno ſolo ⁊ iudico te fortunatã.i.felicem cũ ſtuduiſti: id qđ ſequitur. Studeo inter dum iungiꝭ datiuo cũ ſignificat incũbo. Interdum accuſatiuo cũ ſignificat magno ſtudio aliqd co nari vt hic cũ ſtuduiſti.i.conata es id vcꝫ. vt mores forent cõſimiles.i. conformes iſti forme.i. tue ve nuſtatiꝭ. Nam in pulchro corpore pudici mores grat ores eſſe ſolent. Uerg. Gratior ⁊ pulchro veniens in corpore virtus. Et ita dij ament me affirmatio cũ iuramẽto: minime.i. non miror ſi quiſqꝫ expetit te ſibi.i. cupit habere in vxorem cum talibus probis moribus ſis vt viri fida eſſe velis. Expetimus enim bona tantũ ⁊ honeſta i namoratꝫ

Cli. Ut vales? An. Saluū veniſſe gaudeo. Cli. Teneo ne te ātiphila, maxime animo exoptata meo? Sy. Ite intro: nam vos iamdudum expectat ſenex.

Tertius actus. Chremes, Menedemus.

Ueri comici officium a Terentio quam pulcherrime in hac ſcena deſcribitur. In qua profecto amicus amico gaudiū inſperati maximo cum affectu ꝛ nuntium ſimul ꝛ conſiliū affert. Cum menedemus filium ſuum liꝫenter poſthac educare inſtituit: cui id magnopere ob varias cauſas diſſuadet Chre. ſed cum illi menedemus minus ea in re auſcultaret: ſaltem hoc tandem perſuadet ne filio lenem nimis erga ipſum animū quoquo pacto prodat.

Luceſcit: hoc cur iā ceſſo pultare oſtiū vicini? primū ex me vt ſciat ſibi filiū rediſſe: ꝛ ſi adoleſcentem hoc nolle intellego. verū cū videā miſerū hūc tam excruciarier eius abitu, celē tam īſperatū gaudiū, cū illi nihil periculi ex indicio fiet? haud faciam: nam quoad potero: adiutabo ſenem: ita vt filium meum amico, atq; equali ſuo video inſeruire, ꝛ ſociū eſſe ī negotijs: nos quoq; ſenes eſt equum ſenibus obſequi. Mene. aut ego profecto ī genio egregie ad miſeriā natus ſum: aut illud falſum eſt, quod volgo audio dici, diem adimere egritudinē hoīبus. Nam mihi quidē quotidie augeſcit magis de filio egritudo: ꝛ quāto diutius abeſt, magis cupio tan-

tua. i. tuus antiqui etiam pauca verba orationem dixerūt: oratio tua fuit mihi indicio. i. argumento ſigno ꝛ oſtenſioni quale ingeniū. i. qualē naturā heberes: ꝛ cū egomet cōſidero nūc mecū aio vitā tuā: ꝛ adeo. i. certe vū cōſidero vitā omniū veſtrorū. i. veſtri ſimiliū iuuencularū: que iuuencule ſegregāt. i. ſeparāt reijciunt ab ſe. i. a ſuo conſortio ꝛ conſuetudine vulgus. i. amatorum multitudinē neq; promiſcue quoſq; recipiunt haud. i. nō eſt mirabile ꝛ vos eſſe iſtiuſmodi. i. tales quales eſtis ꝛ nos nō eſſe ſimiles veſtri. nā expedit. i. decet cōmodū ꝛ vtile eſt vobis eſſe bona. vbi notanda eſt hec ſtructura. Mihi expedit eſſe bonū ꝛ mihi expedit eſſe bono vt Quintil. Cui eſſe diſerto vacet. Illi ſup. amatores quibus cū. i. cum quibus res eſt nobis. i. cū quibus habemus rem ſeu conſuetudinem ꝛ quibus copiam noſtri facimus: ſiue cum quibus habemus commerciū ꝛ communicationem non ſinunt. i. non patiuntur nos eſſe tales quales eſtis quippe q2 certe vbi quippe ponitur ſine relatiuo ꝛ ſine coniunctione amatores impulſi: id eſt illecti inducti noſtra forma: id eſt pulchritudine colunt: id eſt frequentant nos. Ubi. i. poſtquā hec forma noſtra eſt immutata. i. decorem ſuum amiſit ꝛ nitorem illi amatores conferunt animum ſuum alio. i. ad aliam amicā: ſeu ad rem aliam niſi interea. i. dum colimur: ꝛ durat noſtra forma niſi aliquid eſt proſpectum. i. prouiſum nobis vt puta ſi non proſpeximus nobis cōparando ab illis pecunias viuimus. i. vitam agimus deſerte. i. derelicte ꝛ abiecte omnibꝰ. Decretum ē vobis. i. ſtatuiſtis deliberaſtis decreuiſtis etatē agere. i. traducere vite veſtre tēpus ſimul id eſt vna ſeu pariter cū vno viro cuius viri mos id eſt viuendi modus eſt maxime. i. in primis precipue conſimilis. i. conformis moribus veſtrū pro moribus veſtris: ſic enim antiquis loqui placuit: mores veſtri: vt recētioribꝰ placet. hi. id eſt tales viri applicāt ſe. i. adhibent animos ad vos: vero. i. ſed vtriq; tam vir quā vxor deuincimini. i. obligamini ab vtriſq;. i. vltro citroq; hoc beneficio ſcꝫ ſeruādi mutuo fidē: quaſi dicat ſic ambo obligatis vos mutuo beneficio intemerate fidei ſeruāde ꝛ hoc dictum eſt illi ſimile vterq; vtriq; ſūt cordi vbi Laurentius cōfirmat ab oratoribus potius eſſe dicendum vterq; alteri eſt cordi: vt. i. itaquod nulla calamitas. i. nulla miſeria poſſit incidere veſtro amori. Antip. neſcio alias. i. nō cognoſco quid alie faciant: quidem. i. certe ſcio me feciſſe ſemper ſedulo. i. inſtanter ac ſine dolo vt parem. i. contra ham: acquiram ꝛ reputem meū cōmodum ex cōmodo illi. q. d. commodum eius eſt mihi cure non minori quā meum liubet ita perſuadeo ex eius opportunitate mihi opportunitatem cōtingere. Clinia. Clinia hoc audiēs quāuis nō animaduerſus a mulieribus prorumpit in exclamationē inquiens. Uah que interiectio clamoſa hic ad gaudium ſpectat. Ego. q. d. lōge aliter quā ſuſpicabar vt video. O antiphila tu nūc ſola facis me reducē reuertentē incolumē poſt varia pericula que ſubij eundo in aſiam ac redeūdo. Nam vt Seruius inquit reduces dicunꝫ proprie qui pericula euadunt: facis itaq; me reducē. i. defunctū periculis reuertentē in patriā. Nam dum abſum. i. longe ſum obſte oēs labores quos cepi fuere mihi leues aſſidua tui cogitatione: ꝛ ſperādo te reuiſere aliqñ preterq;. i. niſi quod carendum erat tui. Antiqui careo verbū genitiuo iungebāt nedum ablatiuo. Sy. Credo qđ dicis eſſe ita vt aſſeris. Cli. o Syre vix. i. difficulter ſuffero. i. ſuſtineo ꝛ moleſte fero qđ in ea ſum anguſtia vt mihi meo nō liceat vti ingenio. Hoccine. i. hoc ne. i. vtrum hoc eſt verum ſup. vt interpretaꝫ Lauren. vel eſt ne hoc tolerandū nō licere. i. nō eſſe licitum modo. i. nunc miſerum frui ingenio meo. i. complexione mea delectari que eſt prona ꝛ proclinis ad voluptates. Sy. imo. i. ſed etiā vt. i. quātum vidi. i. potui cognoſcere patrē tuū habitū. i. affectū diſpoſitum dabit tibi duras lites ſup. vel partes. i. dabit tibi aſpera officia. i. onera ſi cognouerit te adhuc amare ꝛ quidem diu dabit illas partes aut lites. Bac. quiſnam. i. quis eſt hic adoleſcens q intuetur. i. aſpicit nos. An. percipiēs antiphila eē omi cum inquit Ah interiectio dolentis obſecro te Bacchis retine me ne cadam cōſternata: adeo amore amici repente percepti ſum perculſa. Bac. amabo particula blandientis quaſi rogo te per amorē quid eſt tibi. i. quid habeo? Antiph. Ego miſera diſperij pre nimio amore tota ſū attonita ꝛ mei impos. Bac. O antiphila: quid. i. cur ſtupes. i. ita ſtupida es ꝛ cōſternaris Antiphi. videon. i. vtrum video cliniam an non. Bacchi. quē vides? O tu antiphila mi animi, i. in cuius amore totus verſatur animus meus ſalue. Ant. o mi clinia expectate. i. diu deſiderate ſalue. Clinia. vt vales. i. qualiter te habes? Anti. Gaudeo te aduenisse ſaluum. Cl. ti. o antiphila maxime expectata. i. deſiderata animo meo. i. vtrum teneo te. i. vtrum es adhuc mea mihiq; quidem adhuc intemeratam conſeruas. Syr. Ite intro in domum Chre. nam ſenex iamdudū expectat vos vt tenetur.

Aſcenſius.

Manifeſtum eſt hic finiri actum. Nam chremem in proſcenio fuiſſe vſq; dum luceſceret poſtridie vez quam aduenerunt puelle ridiculū eſt Graphice aūt deſcribitur future cōiugis ſimplex integritas: ꝛ calide meretricis arguta duplicitas.

Luceſcit hoc cur iam ceſſo ꝛc. Hic veri amici officiuꝫ in ſcena pulcherrime exprimitur in qua amicus amico gaudiū inſperati maximo cum affectu nuntium ꝛ conſilium affert. Chremes. Luceſcit id eſt lux fit hoc eſt dies aduenit cur: id eſt quare iam ceſſo: id eſt tardo pulſare oſtium vicini mei. ſcꝫ Menedemi. vt ipſe ſciat primum ex me: id eſt a me filiū rediſſe ſibi. id eſt ad ſuum gaudiū: etſi: id eſt quāuis intelligo adoleſcentē ſcilicet Clini. nolle hoc ſcilicet vt pater ſciat eū veniſſe: verū: id eſt ſed cū videam hunc ſcꝫ ſenē

miſeram taz.i.adeo cruciarier.i.vexari abitu.i.diſceſſu eius celem.i.debeam celare gaudium tā inſperatū cum ni hil per.cli ſit illi ex indicio.i.ex indicatione & manifeſtatione. haud.i.non faciam.i.nō celabo gaudium.nam adiu uabo ſenē.ſ.Mene.quoad.i.quantū potero.vt.i.ſicut video filiū meū inſeruire amico atq; equali tuo.ſ.cli.& video eū.ſ.filiū meū cli.eſſe ſociū in negotijs.ita.i.eo modo quoq;.i.etiā.equū eſt.i.iuſtum eſt nos ſenes obſequi.i.inſeruire ſenibus.Mene.profecto.i.certe aut ego Mene.ſum egregie.i.valde nimis natus ingenio.i.natura mea ad miſe

to,& magis deſidero.Chr.ſz ipſum foras egreſſum vi deo:adibo:alloquar.Menedeme ſalue:nuntiū adpōr to tibi,cuius maxime te fieri participē cupis.Me.nū quidnam de gnato meo audiſti Chreme?Chr. Valet atq; viuit,Mene.vbinā eſt queſo?Chre.apud me do mi.Mene.meus gnatus?Chr.ſic eſt.Mened. venit? Chr.certe.Mene.clinia meus venit?Chr.Dixi.Me. eamus,duc me ad eum obſecro.Chre. nō volt te ſcire ſe rediſſe:etiā & tuū cōſpectū fugitat, ꝓpter peccatū: tū hoc timet,ne tua duritia illa antiqua,etiā adaucta ſit.Me.nō tu ei dixiſti vt eſſem?Chr. nō.Me. quobrē Chreme? Chr.q2 peſſime iſthuc in te atq; in illū cōſu lis,ſi te tā leni,& victo eſſe aīo oſtēderis.Me.nō poſ ſum:ſatis iā,ſatis pater durus fui.Chr.ah, vehemēs in vtrāq; partem Menedeme es nimis,aut largitate nimia,aut parcimonia:in eandē fraudē ex hac re,atq; ex illa incides.pmū,olim potius,q̄ paterere filiū cō meare ad mulierculam, que paululo tum erat cōtēta cuiq; erant grata omnia, perterruiſti hinc:ea coacta ingratis poſt illa cepit victū volgo q̄rere: nūc eū ſi ne magno intertrimēto nō pōt haberi, q̄duis dare cu pis.nā vt tu ſcias,q̄ ea nūc iſtructa pulchre ad pniciē ſiet:pmū,iā ancillas ſecū adduxit pl⁹ decē,oneratas ve ſte atq; auro:Satrapes ſi ſiet amator, nunq̄ ſufferre ei⁹ ſumpt⁹ q̄at,nedū tu poſſis.Me.eſt ne ea intꝰ?chr. Si ſit rogas?ſenſi:nā ei vnā cenā, atq; ei⁹ comitibus

riam.i.ad infelicitatem ſuſtinēdam.aut illud eſt falſum quod audio dici.videlicet diem.i.temp⁹ adimere.i.auferre egritudinem.i.merorē homi nib⁹.Nā egritudo.i.meror meſtitia animi(egri tudo em̄ animi eſt:ſed egrotatio eſt corpis)egri tudo ergo.i.meror dolor animi de filio.i.ex filio et cā filij augeſcit.i.increſcit mihi magnis quoti die quanto diutius.i.lōgius ipſe fili⁹ abeſt.i.ab ſens eſt tanto magis cupio & magis deſidero.i. ei⁹ deſiderio teneor.Chre.ſed video ipſum ſenē egreſſum foras.i.extra domū ibo ad eū.ſ.atq; al loquar.ſ.ſermonem faciā cum eo.o Menedeme ſalue apporto tibi nuntium.i.qđ dicitur nouū. Nuntius dicitur qui nuntiat:& res nuntiata: pro re etiam nuntiata nūtium in neutro reperitur eiꝰ ius ſcz nuntij maxime.i.maximopere cupis te fieri participem:id eſt te illo impartiri nuntio cu pis ſummopere.Menedo.nunquid nam.i.nōne aliquid audiſti de gnato meo ſcz Clinia.Chr.va let.i.ſanus eſt:atq; viuit.Menede. queſo vbinā. i.vbi eſt?Chre.eſt hic apud me domi mee.Mene dem⁹ admirabūdus hoc dicit me⁹ gnatus:id eſt meus filius eſt inquā apud te? Chre.ſic eſt.i.ita eſt.Mene.venit me⁹ gnat⁹? Chr.certe.i.ſine du bio venit.Mene.Clinia me⁹.i.me⁹ filius venit? Chre.dixi.i.iam ſatis dixi eū veniſſe. propterea non me vlterius obtundas talibus percontatio nib⁹:dixi autem eſt verbum aptum perorantib⁹ id eſt finem orandi facientib⁹.Mened.eamus ad eum.ſ.obſecro duc me ad eum. Chr. non vult te ſcire. id eſt quod tu ſcias ſe rediſſe:etiā fugitat tuū cōſpectū:propter peccatum.i. propter flagi tium ſuū:q2 te offendit amori indulgendo: tu3.i. deinde timet hoc ne.i. vt pro q̄ tua duritia illa antiqua etiā nūc ſit adaucta.i.augmētata ſeu in creuerit.Men.tu nō dixiſti ei.vt.i. qualiter eſſe3 hoc eſt qualiter me haberem. Chre.nō dixi. Me ne.o Chreme.quobrem.i.quare non dixiſti. Chr. quia peſſime conſulis.i.prouides: proſpicis ſeu ſuades iſtud quod ſequitur l te id eſt in tuū futu rum dolorem:& in filium.i.in filiū tui detrimentū nam nimia indulgētia nocet.ſubdit autem illud quod peſſime cōſulit. ſ.ſi oſtēderis te eſſe aīo tā

leni.id eſt ſuaui miti benigno.indulgenti & victo:id eſt fracto abiecto mollificato.Mene.non poſſum non oſtendere me illi animo leni & victo ſatis iam ſatis(hec replicat.o magnam habet vehementiam) quaſi dicat ſe vltra q̄ ſatis erat fuiſſe patrem durum.fui iam ſatis pater durus i.i eſt ſeuerus acerbus inhuman⁹.Chremes.ah interiectio do lentis o Mene. es nimis vehemens.i.impetuoſus.acer.a vi mētis & impetu dicitur vehemens in vtramq; partē.i. et in duritiam & indulgentiam.nam quando vis eſſe durus excedis modum:cum vis eſſe indulgens excedis id nō eſt ſatis incidens in eandem fraudem.i.eodem modo decipieris ex hac re.& illa ſcilicet ex nimia largitate.i. indul gētia aut ex nimia parcimonia.i.tenacitate ac duritia primum.i.in primis olim.i.multo ante tempore perterruiſti filiū.i.incuſſiſti filio terrorē poti⁹ q̄ paterere.i.poti⁹ q̄ pmitteres eū cōmeare.i. ſe cōferre ſeu transferre atq; tra ducere ſe ad mulierculam que tum.i.tūc erat cōtenta paululo.i.victu admodū tenui vel pretio admodum paruo: & cui mulierculę omnia erant grata.i.omnia placebant que illi dabant:hinc.i. ex eo tēpore illa muliercula coacta ingratis:id eſt inuita preter voluntatem:aliquis ingratus dr aliquid facere:vt vult Donatus qui inuitus coactus preter voluntatē facit vbi ingratis dicitur vetuſte tanquam foret tertie inflexionis cepit.i. incepit poſt illa:id eſt poſteaquam perterruiſti filiū ab ea querere:id eſt queritare. Nam querit qui ad plenum & perpetuū reponit que ritat qui vix quotidie inquirendo victum inuenit:cepit ergo querere vulgo:id eſt paſſim et in communi ſeu in me dium & in publicum aut in propatulo victum:id eſt alimoniam:vnde videlicet poſſet inopem defendere vita3.Cib⁹ delicatis prebetur:vict⁹ in paruis aridiſq; alimonijs eſt conſtitutus:nunc id eſt hoc tempore cum illa muliercula non poteſt haberi ſine tuo magno detrimento:id eſt damno ac diſpendio.Alij habent intertrimento quod in idem redit.Detrimentū vt Varro ait:dicitur a detritu:nam ea que ſunt detrita minoris ſunt pretij: ſimilr intertrimētū dicitur ab eo quod duo inter ſe trita ſint ac diminuta.Cum ergo nūc non poſſit haberi ſine detrimento cupis da re quiduis:id eſt quidlibet ſeu quod petatur.Nā vt ſcias quam pulchre id eſt ut de ea ſcilicet muliercula nunc ſit inſtructa:id eſt apparata ornata ad perniciem:id eſt damnū tuū & tui filij & tui deſtructionem:primum.i.in prim is iam adducit ſecū ancillas plus decem.i.pluſq̄ decem quēadmodū dixi:inſū adducit ſecū magis decem homines in quibus dictis magis & plus aduerbia ſunt alioquin diceret adducit ſecū ancillas plures decem & non plus:ſo lemus:tamē ſepi⁹ apponere q̄ vt adduxit ſecū plus q̄ ancillas decē:vel magis q̄ decem ancillas.Uerum auctorū vſus ſemper eſt ſequendus adduxit inq̄ ancillas plus decem ornatas veſte.i.veſtimentis atq; auro.id eſt monilibus aureis:vt zonis ſeu cingulis habentibus aureas fibulas:id eſt aurea firmacula ſi ſatrapes:dicit etiā ſatrapa

dedi:ꝙ ſi iterum mihi ſit danda, actum ſiet.nã vt alia omittam pitiſſando mõ mihi quid vini abſumpſit?ſic hoc dicẽs, aſperum pater hoc eſt,aliud lenius:ſodes, vide releui dolia omnia,omnes ſerias,oĩes ſolicitos habui:atq3 hec vna nox:quid tẽ futurum cenſes, quẽ aſſidue exedant?ita me dij amabunt,vt tuarum miſertum eſt menedeme fortunarum.Mened.faciat quod lubet ſumat,conſumat,perdat,decretum eſt pati:dũ illũ modo habeam mecum.Chre.Si certum eſt tibi ſic facere,id permagni referre arbitror,vt neſcientem ſentiat te id dare. Menede. quid faciam? Chre.quid vis potius, ꝙ qđ cogitas:per alium quemuis vt des: falli te ſinas technis per ſeruulũ: ⁊ ſi ſubſenſi id quoq3,illos ibi eſſe,⁊ id agere inter ſe clanculum.Syr.cũ illo veſtro conſuſurrat:conferunt cõſilia adoleſcẽtes: ⁊ tibi perdere talẽtum hoc pacto ſatius eſt,ꝙ illo minam.nõ nunc pecunia agitur:ſed illud, quomodo minimo periculo id demus adoleſcentulo. nam ſi ſemel tuum animum intellexerit, prius proditurũ te tuam vitam,⁊ prius pecuniam omnem,ꝙ abs te amittas filium:Hui,quantam feneſtram ad nequitiam patefeceris?tibi autem porro vt non ſit ſuaue viuere.Nam deteriores omnes ſumus licentia. quodcunq3 inciderit in mentem,volet:neque id putabit,prauum,an rectum ſiet,quod petet.tu rem perire,⁊ ipſum,nõ potes

pro eodẽ:dictio eſt perſica ſignificãs prefectũ vt ait Tortelli⁹. ſi ergo ſatrapes.i.ꝓfect⁹ ꝓuincie cui ſunt abunde pecunie ſit amator ei⁹ puelle nũq3 queat.i.poſſit ſufferre.i.ſuſtinere ſumpt⁹.i.impẽdia ei⁹ nedũ.i.nõ ſolũ tu nõ ſis: q3 poſſis ſufficere eius ſumptus argumentũ eſt a maiori ad minus:nam ſi non poſſit maior idem nec minor.Mene. ne.i.vtrũ ea puella eſt intus.Chre.rogas.i.petis an ſit intus:ſenſi.i.ſatis percepi eam eſſe intus apud me.nam dedi ei atq3 comitibus eius.i.ancillis pediſſequis vnã cenã q.i.ſed ſi iterũ cena ſit danda actum ſiet hoc dictũ ſemꝑ in malã partẽ capit̃:dicit̃ aũt de ea re de qua iã ſit lata ſententia ⁊ eſt verbum deſperantis.Chr. actum eſt de te niſi prouideas. Nam vt omittam alia.i.propter alia que impẽſa ſunt modo: id eſt pauloante.quid vini.i.quantum vini filius meus ſup.aſſumpſit.i.abſorpſit ſiue exhauſit mihi. i. in meum detrimẽtũ pitiſſando.i.degustando. nã pitiſſo as ſignificat parce vinum guſto quaſi tentandi gratia aſſumpſit ergo multũ vini dicẽs:id eſt dicẽdo hoc qđ ſequitur ſic tali mõ. O pater hoc vinum eſt aſperum.i.non ſuaue guſtui:aliud vinum eſt lenius.i.ſuauius mitius dulcius ſodes i.ſi audes vox eſt hortãtis.Ait Donatus vt amabo rogo vel precãtis:vt vult Seruius.dicit̃ autẽ coniuncte ſodes apud comicos:pro ſi audes: vt ſis pro ſi vis capſis pro cape ſi vis ⁊c.vide.i.cõſidera qđ dicturus ſum releui.i.perforaui vt dici vulgo ſolet:que perforatio fieri nõ poterat. niſi prius auferretur:aut lutum:aut limus:aut argilla:aut pix:aut reſina: aut gypſus quib⁹ liniebãtur dolia ac picãbant̃ ſeu incruſtabantur.Linire enim eſt picare.i.pice aliquid linire ſeu vngere ſeu manis incruſtare ⁊ alicui rei ſuppoſitũ aliqđ ſuꝑducere vt parietẽ linim⁹ calce aut gypſo .i.incruſtam⁹:doliũ linim⁹ pice aut argilla.i. ei⁹ rimulas obturam⁹ bitumine aliquo ⁊ queãdmodũ tegere ſignificat operire: ⁊ retegere ſignificat ꝯtrũ.ſ.tegmẽ auferre : ſic linire ſignificat qđ dictũ eſt linire aliquo bitumine et relinire ſignificat ꝯtrũ hoc eſt bitumẽ detegere ſeu amouere qđ aliqđ pri⁹ linitũ erat ⁊ ita releui dolia oia ſignificat abſterſi.lutum vel terrã tenacẽ ab olb⁹ dolijs vt in ea cena vinũ variũ apponeret̃. Preter aũt predictã ſignificationẽ linire ſignificat etiã deturpare.Inde litura re.id ẽ deturpatio facta atramẽto ducendo lineã per falſa ſcripta vt fieri ſolet:releui inq3 oẽs ſerias.i. vaſa fictilia in qbus vinũ:aſſeruabant . nam ad vſum doliorum que lignea ſunt ad vina cõſeruanda vaſis vtebãtur fictilib⁹ que ſerie dicebãtur.Inde ſeriola le. Perſius.Seriole veteris metuens deradere limum.Idẽ o ſi ſub raſtro creperet argẽti.ſeria dextro hercule.vbi Perſius capit ſeriã ꝓ vaſe fictili repleto argenti ⁊ terra infoſſo.Eſt eñ ſeria vt volũt aliqui vas fictile de limo oblõgũ.habui oẽs ſeruos meos ſolicitos.i.varijs officijs ac minifterijs diſtractos ⁊ occupatos.Feſtus inquit ſollicitare eſſe,a loco ſuo mouere a ſolum ſoli qđ terram ſignificat ⁊ locum ⁊ cito as.qđ eſt moueo moues. Atq3 hec vna.i.vnica ⁊ ſola nox fuit ſupple.q.dicat quid feciſſem ſi ſecunda nocte mihi paſcendi fuiſſent.quid cenſes te futurũ:id eſt quid putas ꝙ tu eris. q . d. inops et miſer euades:quem ſc3 te exedent ab ex et edo es.i.corrodent tuam ſubſtantiam ⁊ bene viuendi facultates abſumẽdo: et acri⁹ exedẽt te dixit ꝙ ſi dixiſſet exedent tuas res aut tuas opes o Menedeme dij amabũt ꝓ amẽt me ſic vt.i.ſicut me miſertũ eſt . vt miſericordia ſeu miſeratione motus ſum tuarũ fortunarũ.Miſeret ſepius facit miſertũ eſt: vt Tedet pertesũ eſt.Mene.Faciat filius.ſ.meus quod lubet.i.id quod ex ſua erit libidine.etiã ex ſua ordinata volũtate ſumat.i.ſponte capiat ⁊ ꝗtum volet cõſumat.i.aſſumat :impẽdat perdat.i.reb⁹ meis nõ ſolũ vtat̃:ſed ẽt interdum abutat̃ eis:rem vc3 cũ fructu deperdẽdo decretũ eſt.i.conſtitui ac decreui pati.i.ferre illud. i. equo alo dũmõ habeã (illũ) filiũ meũ mecũ.Chre.ſi certũ tibi.i.cõſtituiſti ⁊ decreuiſti facere ſic vt dicis arbitror illud ꝑmagni referre.i.tibi ⁊ filio maxime eſſe vtile ⁊ multũ ad rẽ tuã ⁊ illius ſpectare vt ſentiat.i.iudicet te neſcientẽ quaſi deceptũ ſerui technis dare ſibi id.i.tãtã indulgẽtiã ꝗtã daturũ te dicis.Mene.qđ faciam.Chre.petis ſup.qđ facies ⁊ q via ꝓcedes?facias ſup.qđ vis.i.qđlibet aliud poti⁹ ꝙ id qđ cogitas facere vc3 vt des illi qđ dare vis per aliũ quẽuis.i. quẽlibet ſeu quẽcũq3 volueris.Sinas.i.patiaris te falli.i.deludi technis. i. fallacijs ꝑ ſeruulũ tuũ ſ.⁊ ſi.i.ꝙuis quoq3.i.etiam ſubſenſi.i.aliquo mõ percepi id qđ ſequitur vc3 illos.ſ.ſeruos ⁊ filios eſſe:ibi.i.domi mee ſubſenſi inq3 illos agere.i.moliri id.ſ.fraudẽ ⁊ technas quib⁹ te deludãt ac clãculũ.i.ſecreto inter ſe.Syrus ſeru⁹ me⁹ ꝯſuſurrat.i.ſummiſſa voce colloquit̃ cũ illo veſtro ſeruo et bñ veſtro dixit quaſi patris ſit ſeru⁹ ⁊ herilis filij adoleſcentes.i.filij noſtri ꝯferũt.i.cõicãt ꝯſilia.i.ſuſpecta ꝓpoſita ſeu inſtituta.Et ſatius eſt.i.melius eſt tibi perdere.i.amittere talentũ.i.tale argẽti pondus hoc pacto.i.hoc mõ vt dico.Dictũ eſt ſuperi⁹ talẽtũ atticũ eẽ duplex maius qđ cõſtat ex quatuor ⁊ octoginta libris vel eo citra:⁊ minus qđ conſtat ex ſexaginta : melius eſt igit̃ te hoc modo perdere talentũ ꝙ perdere minam.i.librã:illo modo.i.prouidendo illi ⁊ tuã illi indulgentiã oſtẽdẽdo nunc.i.in hac parte non agitur.i.non tractatur de pecunia.i.de quãtitate pecunie ſed illud tractat̃ quomodo demus id qđ daturus es adoleſcentulo.i.filio tuo minimo periculo.i.eo modo quo minime vergat in eius perniciem:nã ſi ſemel intellexerit filius tuus tuum animum.i.tuam volũtatẽ videlicet te prius perditurum vitam tuam ⁊ omnem pecuniam.i.omnem ſubſtantiam nã nomine pecunie oẽs diuitie ſignificant̃ priuſq3 amittas . id eſt dimittas ſeu eijcias filiũ abs te.Antiqui enim vbi nũc dicimus dimittas etiã ⁊ amittas dicebant, Vergilius, Quiſquis

es amiſſos hinc obliuiſcere graios. Quã illic amiſſos poſſit interpretari pro ꝑditos: nã eos amiſerat q̄ eũ deſeruerant. Hui interiectio indignãtis. ꝗtam feneſtra.i. q̃ magnũ aditũ pateſeceris.i.patentẽ feceris hoc eſt aperueris ad nequitiã.i.luxum ac libidinem. Dicitur eñ nequitia luxus vite ꝓdigus atq̃ effuſus. Dm. Nequitia eſt q̄ te non ſinit eſſe ſenem at.i.ſ3 porro.i.certe tantã in q̄ pateſeceris feneſtra ad nequitia: vt.i.q̄ nõ ſit tibi ſuaue. uno acerbum viuere ſenem oẽs ſumus deteriores.i.(vt Seruius interpretatur) minus beneuolentia.ſ. nimis libertate cum

ris pati. Dare denegaris, ibit ad illũ ilico, quo maxime apud te ſe valere ſentiet, abiturũ ſe abs te eſſe ilico minabit. Me. videre verũ, atq̃ ita, vti res eſt, dicere. Ch. Somnum hercle ego ha: nocte oculis nõ vidi meis, dũ id quero, tibi q̄ filiũ reſtituerẽ. Me. cedo dexterã: porro te idẽ oro vt facias chre. Chr. parat⁹ ſum. Mene. ſcin q̄d nunc te facere volo? chre. dic. Me. q̄ ſenſiſti illos me incipere fallere, id vt maturẽt facere: cupio illi dare q̄ volt: cupio ipſum iam videre. Chre. operã dabo. Sy. eſt prehendẽdus, atq̃ adhortãdus mihi. a me neſcio q̄s exit: cõcede hinc domũ, ne nos inter nos congruere ſentiãt. paululũ negoti mihi obſtat. Scimus, et crito vicini noſtri hic ambigũt de finib⁹: me cepere arbitrum: ibo ac dicam, vt dixerã, operã daturũ me, hodie non poſſe his dare. ꝯtinuo hic adero. Menede. ita queſo. dĩ veſtram fidem, itã cõparatã e ſſe hominum naturam omnium aliena melius vt videant, et iudicent, q̃ ſua? an eo fit, q2 in re noſtra, aut gaudio ſumus prepediti nimio, aut egritudine? Hic mihi quãto nũc pl⁹ ſapit, q̃ egomet mihi? Chremẽ. Diſſolui me ocius operam vt tibi darem.

Tertius actus. Syrus. Chremes.

☞ In hac ſcena iocũdus error continetur quo chre. in ſeruo decipitur. Nã credit Syrũ menedemo fallaciã intendere: dũ ea ſibi tenditur. Et ſic herus ſeruũ inſtruit: inſtigatq̃ ad fallẽdum alterum q̄ profecto in ipſum retorquebitur.

quecq̄d libet.i.licet.ideo licẽtia dr impunitas cũ impune facim⁹ quicquid libet nulla ſecuta reprehenſione videt tñ deterior interdũ capi ꝑ peior. Cice. ad can.nũ. hoc aio qui ſunt deteriores fiunt rogan: quis et illic ꝑ minus bono ſumi poſſit. filius tuus volet quodcunq̃.i.omne q̄ inciderit in mentem: neq̃ putabit nõ.i.cõſiderabit nõ mente voluntabit an id q̄ in mẽte venerit ſit prauum.id eſt diſtortum: et a via recte vite deuians: an ſit rectum i.cum virtute et officio faciendũ. Nam vt inq̄t Ci. ad herẽ. Rectũ ẽ q̄ cũ virtute et officio fit: nõ putabit ergo an.i.vtrũ id q̄ petet ſit prauum an rectum tu nõ poteris pati rem tuã.i.tuam ſubſtantiam et tua bona et illũ filium perire.i.perdi et l pernicicm ruere ſi denegaris.i.denegaueris dare q̄ petet.ſ.ilico ibit ad illã q̃ ſentiet ſe maxime valere.i. habere maximã authoritatẽ apud te ilico minabit ſe abiturũ eſſe ſe eſſe diſceſſurũ abs te.i.a tua ſocietate. Me. videre.i.videris dicere verũ atq̃ vt.i.quemadmodũ res ẽ.i.res ſe habet. Chr. hercle iurãtis eſt ego nõ vidi ſomnũ ac nocte oculis meis dum.i.q̃diu quero.i.inquiro qui.i.quo q̄ via qua ratione reſtituerem.i. redderem reddit eñ et reſtituit vt ait Do. cupiẽs cupiẽti vt pri filius vt hic. Mene. cedo.i.da dexterã.i.manũ tuã. Cedo eñ verbũ ẽ defectiuum duas tñ perſonas habens ſecundas i ſingulari numero et in plurali preſentis iperatiui vez cedo et cedite vt salue et ſaluete. Cedo aũt ſignificat dic vl da et cedite vl date. q̄ ſignificat da vel date ꝓbat Nonius nitens dicto enniano: cuius hec verba ſunt Cice. manus veſtras meaſq̃ accipite.i. date manus veſtras et accipite manus meas vt iunctis manib⁹ cõfirmetur fedus q̄ exemplũ clarius poſſet adduci illo. Cedo igitur dexterã nos eñ aut oraturi aut confirmaturi quicq̃ alicui eius dexterã poſcere ſolemus: porro.i. vt facias idẽ.i.reſtituas mihi filiũ aliqua via. Chremes ſum paratus. Mene. ſcin.i. ſcis ne q̄d volo nũc te facere.i.q̄ tu facias. Chr. dic. Mene. q̄d.i.q2 ſenſiſti.i.ꝑcepiſti illos velle incipere fallere me volo iđ te efficere vt maturẽt.i. feſtinent ꝓperent facere.id.i.me decipere cupio dare illi q̄ vult iã cupio videre eũ. Chre. dabo operã vt maturẽt et filium videas. Sy. eſt apprehẽdendus.i. cõueniendus et cõpellendus atq̃ ipſe eſt mihi adhortãdus: vt.ſ. deducat filium ad te et efficiat vt eius preſentia reficiaris. neſcio q̄s exit.i. egredit a meis q̄ barbare dr de penes me i.de domo mea, cõcede.i.confer te abi vade hinc.i.ex hoc loco domũ.i.in domũ ne ſentiãt.i.percipiãt nos cõgruere.i.cõuenire. et q̄ dr facere forbam ac pactũ inter nos. hoc paululum negotij.i.aliq̄d paruc cõtrouerſie: q̄ ſequit inter vicinos obſtat mihi.i.impedit me quominus domum eam: illud aũt negotij hoc eſt ſyrus et crito vicini noſtri appoſitiue dictũ ambigũt.i.dubitãt hinc de finibus.i.de terminis agrorũ ſuorũ cepere.i.elegerũt: vt Ci. aut capiendus exilio locus: ceperũt ergo me arbitrũ.i.iudicẽ vt totius negotij habeã arbitriũ et facultatẽ Arbiter eñ eligit arbitrio litigãtiũ ibo ad eos ac dicã me nõ poſſe dare operã.i.nõ poſſe vacare ſuis negotijs hodie: vt ſicut dixerã i.promiſerã me daturũ operã eis.i.ſicut ꝓmiſeram me vacaturũ eorũ cõtrouerſie cõtinuo.i.ſtatim adero.i.preſto ero hic. Mene. quero.i.rogo vt adſis ſtatim deinde abſente chremete ſecũ menedemus dicit dij veſtrã fidẽ vrãm opem imploro.ſ.ita ne eſt verũ ſup. naturam hoim eſſe ita cõparatã.i.conſtitutã vt videant hoies melius aliena i.negotia aliorũ et iudicẽt q̃ videãt et iudicẽt ſua. An. fit.i.cõtingit vl efficit eo q2.i.ideo q̄ ſumus prepediti.i.impediti quominus recte iudicemus in re nr̃a.i.in nr̃a cã aut negotio aut nimio gaudio: aut nimia egritudine.i.dolore nimio mẽtis aut nimio merore: nã egritudo eſt mentis egrotatio corporis. Hic chre. q̃to plus.q.d. multo plus ſapit mihi.i.ꝑ vtilitate mea ſapienter loq̄t q̃ egomet ſapiã mihi.i.ꝑ mea vtilitate. Chre. iã redijt chremes dixitq̃ ſic. o Menedeme diſſolui.i exolui eripui me ab illis ocius.i. cito cõparatiuum ꝑ poſitiuo vt darẽ operã tibi id eſt tuis rebus incumberem.

¶ Aſcenſius.

Pitiſſando modo quid vini aſſumpſit.i. aſſumpſit tñ q̃ bacchis amica clinie vt credebat chre. cum tñ clitiphonis eſſet nam vt de clitiphone intelligas nõ ꝓcedit: nõ etenim veriſimile eſt chremetẽ illũ ſeuerũ patrẽ tñ filio indulſiſſe: preterea vult probare ſe ſenſiſſe illã eſſe intus.i. domi ſue: ꝓpterea q̄ tñ vini aſſumpſerit. Nec obſtat q̄ pr̃ dixit: id eñ venerationis cã patrifamilias ab oibus dicebat. poteſt etiã nõ incõcinne illud q̄ ſequit ſic aſtruere: pr̃ hoc vinũ q̄ modo guſtaui eſt aſperũ vide.i.ꝑ me perquire ſodes aliud lenius ꝛc. Illud vero. Et ſi ſubſenſi id quoq̃ illos ibi eſſe ꝛc. malẽ ſic interpretari. Et ſi.i.q̃q̃ ſubſenſi.i.ſecrete ſenſi et ꝑcepi illos.i. liberos et ſeruos nr̃os eſſe ibi.i.in ea re q̃ dico hoc eſt i deceptione tui ſeu in te decipiẽdo ſolicitos. Nã mihi nõ fit veriſimile vt de domo intelligat. Non eñ ſubſenſit ſ3 palam ſciuit eos eſſe domi ſue. preterea Mene. i eadẽ ſcena exponit vbi dicit. Quod ſenſiſti illos me incipere fallere ꝛc. Ne aũt actus eſſet cõplexus inducitur Chremes redijſſe anteq̃ Menedemus diſceſſerat.

Secundus actus

Hac illac circũcurſa: inueniendũ eſt tñ argẽtum: intẽdẽda in ſenẽ fallacia. Chre. Num me fefellit hoſce id ſtruere? vcʒ. ẽ ille clinie ſeruus tardiuſculus: idcirco huic noſtro tradita eſt ꝓuĩcia. Syr. q̇s hic loquit̃? perij: nũ nã hec audiuit? Chre. ſyre. Sy. Hem. Chre. q̇d tu iſtic? Sy. recte: equidẽ te demiror chreme tam mane: q̇ heri tm̃ biberis. Chr. nihil nimis. Sy. nihil narras? viſa vero eſt (q̇d dici ſolet) aquile ſenect⁹. Chre. eya. Sy. mulier cõmoda, ⁊ faceta hec meretrix. Chr. Sane idẽ viſa ẽ mihi. Syr⁹. Et q̇dẽ hercle forma luculẽta. Chre. ſic ſatis. Sy. ita nõ vt olim, ſʒ vti nũc ſane bona: minimeq; miror, clinia hãc ſi deperit. ſed hʒ patrẽ quẽdã auidũ, miſerum, atq; aridum. vicinum hunc noſtin? at quaſi is non diuitijs abundet, gnatus eius profugit inopia. ſcin eſſe factum, vt dico? Chre. q̇d ego neſciã? hominẽ piſtrino dignum. Syrus. quẽ? Chrem. iſtum ſeruulũ dico adoleſcentis. Syr. ſyre, tibi timui male. Chre. qui paſſus eſt id fieri. Syrus. quid faceret? Chrem. rogas? aliq̇d reperiret, fingeret fallacias, vnde eſſet adoleſcẽti, amice quod daret: atq; hunc difficilem inuitum ſeruaret ſenem. Syrus. Garris. Chrem. hec facta ab illo oportebat ſyre. Sy. Eho queſo, laudas q̇ heros fallũt? Chre. in loco, ego vero laudo. Syrus. recte ſane. Chre. q̇ppe, q: magnarũ ſepe id remediũ egritudinũ eſt: iã huic mãſiſſet vnicus gnatus domi. Sy. ioco ne an ſerio illhec dicat, neſcio: niſi mihi quidẽ addit aĩʒ, quo libeat magis. Chre. at nunc q̇d expectat ſyre? an dũ hinc denuo abeat, cũ tolerare huius ſumptus nõ queat? nõ

Hac illac ⁊c. Hic iucũdus error cõtinetur quo herus a ſeruo decipit̃ quẽ credit alteri fallaciã intendere dum ſibi tendit̃: ⁊ ſic eũ aggredit̃ de fallacia in alterũ. Sy. Circũcurſa hac illac. h. d. ſeruus ſecũ admonens ſeipm̃ ſic circũcurſa hac illac. i. curſita hac. i. per hãc partẽ illac. i. ꝑ illã circũcurſare cõponitur a circum ⁊ curſo quaſi circũ circa vt dici ſolet curſitare. tñ quicq̇d ſit inueniendũ eſt argentũ. fallacia. i. deceptio aſtutia eſt intẽdẽda. i. exercenda in ſenẽ intelligit Chremetẽ: ſed Chremes intelligit eũ dicere de Menedemo. Intẽdere ꝓprie dicuntur venatores cum rhetia feris capiendis intendunt: aut cũ tendunt arcus. Chr. nõ fefellit. i. me nõ latuit ſeu bene mihi in mẽtẽ venit hoſce ſeruos ⁊ adoleſcẽtes ſtruere. i. cõminiſci fabricare machinari. i. vt pecunias a ſene haberẽt vcʒ. i. certe ille ſeru⁹ clinie ſcʒ Dromo eſt tardiuſculus. i. aliquanto tardior meo vel aliquantum tardus ⁊ lentus idcirco prouincia. i. onus querẽde pecunie tradita eſt huic ſeruo noſtro ſcʒ ſyro. prouincia dicitur a porro quod eſt procul ⁊ vincẽdo: nã oẽs regiones lõge ab italia bello acquiſite prouincie dicte ſũt ad quas regendas magiſtratus cũ officio mittebãt ⁊ onere ea de re prouincia ꝓ omni onere ponit̃ cuiuſlibet rei gerẽde. Sy. nõdũ perceperat ſeruus herum q: loquitur h ic perij nunquã. i. nunq̇d nã aũt pareſcon eſt audiuit hec que dixi. Ch. Sy. vocat eũ herus. Hem rñdendi modus idignando. Chre. quid tu iſtic facis ſup. vl̃ aliq̇d tale. Sy. eq̇dẽ recte ago. ſ. nihil mali: ſʒ o chreme demiror q̇ auget hic te ſurrexiſſe ſup. tã mane: q̇. ſ. tu tm̃ biberis heri. Chre. nihil nimis feci. ſ. vel nihil. i. nõ bibi ſup. nimis. Sy. narras. i. dicis nihil te feciſſe nimis vero. i. ſʒ i te ſenect⁹ aq̇le viſa eſt vt. ſ. plus biberis q̃ comederis quemad modũ aquila ãnoſa q̇d dici ſolet. i. q̇d eſt prouerbium q̇d in ore populi habetur. ait eñ plini. lib. x. naturalis hiſtorie hoc de aq̇lis. Oppetũt nõ ſenio nec egritudine ſʒ fame itm̃ ſupiore accreſcẽte roſtro vt aduerſitas aperiri nõ queat: igit̃ aquila tm̃ i ſenectute bibit vel de preda ſanguinẽ ſugit ex quo fit ꝓuerbium i ſenes qui plus bibunt q̃ comedunt. Chr. eya interdũ hortãtis eſt nũc corrigit. Sy. hec meretrix q̃ eſt cũ clinia eſt mulier cõmoda oportuna elegãs: nõ iportuna: ⁊ faceta. i. feſtiua ⁊ ſermone iucundo. Facet⁹ dr̃ q̇ facit verbis q̇d vult vel põt ad formã corporis referri elegantẽ. Chr. ſane. idẽ. i. etiã viſa eſt mihi cõmoda ⁊c. vl̃ viſa eſt mihi idẽ ſcʒ eſſe faceta accommoda. Sy. quidem hercle. i. ⁊ certe per herculem eſt affirmatio cum iuramẽto eſt inq̃ forma luculẽta. i. pulchra nitida: ſplendida: fulgida. Chre. ſic. i. eo modo q̇ eſt ei⁹ forma eſt inq̃ ſatis luculenta. Sy. forma ei⁹ eſt ſane. i. valde bona. i. venuſta nõ vt oliʒ: ſʒ vt nũc hoc dicit q̇ preterita ſolent pñtib⁹ magis cõmendari: q̇d hic nõ facit nã eius formã pñtem laudat ⁊ minime. i. nõ miror ſi clinia deperit. i. ardẽter amat hanc meretricem. nam amator eius amore quam amat perire dicitur nam perditus eſt qui inſano raptus eſt amore. Inde ventum eſt vt dicamus depereo illam. i. ardenter ⁊ impatienter amo: ſed clinia habet quendã patrem ſcʒ Menedemum auidum. i. auarum parcum miſerum qui non audet vt patris atq; aridum: tranſlatio a terra que nihil producit: noſtin. i. cognoſcis ne hũc vicinum tuum ſcʒ menedemum. At. i. ſed quaſi is pater non abundet diuitijs natus eius profugit. i. profugus ruit nã profugus dr̃ qui procul a ſedib⁹ ſuis vagatur inopia. i. egeſtate ſcis. i. cognoſcis factum eſſe vt dico. Chre. indignatus eſt q̇ tam male audiat de ſene vicino: quid. i. cur ego neſciam. i. ignorem ⁊ non cognoſcã vicinũ ⁊ q̇d factũ ſit o ſup. hoiem dignum piſtrino. i. qui detrudat̃ ⁊ deputet̃ deſtinetur ad circũagendas molas truſatiles vt hʒ Gel. hoc aũt dixit apud ſe ita tñ vt audierit ſeruus. Sy. quẽ dicis eſſe dignũ piſtrino. Chre. dico. i. intelligo iſtum ſeruulũ adoleſcẽtis. ſ. dromonẽ. Sy. ſecum hoc ſuſurrat o ſyre male timui tibi. i. timui ne q̇d mali accideret tibi ex hac re: nã iam mihi neſcio q̇d preſagiebat animus mali. Chre. pſequit̃ dictum ſuũ q̇. ſ. ſeruulus adoleſcẽtis paſſus eſt id fieri. vcʒ vt fili⁹ diſcederet neq; eũ retinuerit. Sy. q̇d faceret. i. q̇d dici ſolet q̇d ipſe poterat. Chr. rogas. repiret. i. excogitaret cõminiſceret̃ aliq̇d, fingeret fallacias. vñ. i. q̇b⁹ fallacijs aliq̇d ſup. adoleſcẽti q̇d daret amice ſue atq; ipſe ſeru⁹ ſeruaret ſenẽ q̇ penit⁹ ſe ꝑdit ⁊ cõtinuis excruciat̃ laborib⁹. Sy. garris. i. nugaris ⁊ fabulas depromis. Chr. o ſyre. oportebat hec factã fuiſſe ab illo ſeruo. q. d. debebat hec q̇ dixi facere. Sy. eho mõ iterrogãtis eſt pticula al̃s admirãtis al̃s ad ſe vocãtis q̇ſo. i. obſecro laudas eos ſeruos q̇ fallũt heros. i. dños. Chre. vero ꝓ certe ego laudo tales fallẽtes heros i loco cũ eſt opportunũ ⁊ cũ loc⁹. i. ocaſio ⁊ opportunitas poſtulat. Sy. ſane recte facis vl̃ dicis. Chr. q̇ppe. i. q: certe. i. d. ſ. ſeruos fallere dños ſepe ẽ remediũ magnarũ egritudinũ. i. dolorũ ⁊ mẽtis ⁊ aliq̃ corpis: nã medici egrotos fallũt iã. i. tũc ſi fefellit herũ ſeru⁹ gnatus vnic⁹. ſ. clinia mãſiſſe domi huic ſeni. ſ. menedemo. hoc eſt i gaudiũ eius. Sy. hec dicit apud ſe commẽdabũdus neſcio an ſenex dicat illec. i. illa que dicit ioco. i. ꝑ iocũ an ſerio. i. ex animo ⁊ quod dicũt ſcienter niſi quidẽ. i. certe addit animum: id eſt auget mihi animum quo id eſt vt magis libeat: id eſt placeat heros a ſeruis decipi quod vt viderit ſeruatum me in piſtrinum dedat. Chremes. ⁊ nunc o Syre quid ipſe ſeruus expectat: an expectat dũ. i. done

quouſq; filius habeat. i. diſcedat hinc denuo. i. iterũ cũ fili⁹ nequeat. i. nõ poſſit tolerare ſumpt⁹ hui⁹ meretricis nõne ipſe ſeruus fingit. i. cõminiſcit excogitat aliquã fabricã. i. aliquã aſtutiã: aliquam techinam: aliquã machinationem ad ſenem decipiendum ſed tractum eſt autem ab his qui expugnaturi oppida; machinamenta belli ad id preparant. Syr. ipſe ſeruus eſt ſtolidus. i. totus fatuus ⁊ brutalis neq; quicq̃ habens cõſiderationis q̃ſi q̃ pprie accedat ad naturam ſenſumq; pecudũ. Chre. at oportet te adiuuare. i. adiuuare cũ ſeruum cauſa adoleſcentuli. ſ. clinie. Syr⁹ equidẽ facile poſſum facere. i. adiutare ſeruũ ad fabricã faciẽdam ſeni ſi iubes. i. ſi vis vel pcipis: etenim calleo. i. obtineſco: vt q̃ in talib⁹ iã fecerim callũ quo pacto id ſoleat fieri, i. ſoleãt ſenes decipi ⁊ filij retinere. Chr. hercle tãto melior es. i. aptior ſeruus qui dñio ſcias mederi. Syr. meũ non eſt. i. meus nõ eſt mos ſeu mee nõ ſunt partes: vt ad me nõ ſpectat mẽtiri. Chr. ergo. i. qz tu calles fac. i. adiuua ad fallẽdũ ſenẽ. Sy. at. i. ſed heu admonẽtis hic eſt heus. tu facito. i. dato operaȝ dũ. i. donec memineris hec eadẽ q̃. ſ. precipis me facere. ſi qd. i. ſi aliquid hoc eſt ſi forte euenerit aliquando vt. i. ſicut vel quẽadmodũ humana ſunt. i. ſe habẽt hoc more hũanitatis ⁊ humane fragilitatis vt filius tu⁹ faciat aliqd ſimile hui⁹. i. ſimile huic facto clinie. nã ſimilis ⁊ datiuo iũgit ⁊ actõ. Chr. ſpero q ſup. nõ vſuueniet. i. q non eueniet. Nã vſuuenire ſignat euenire vt ſepe lʒ videre in epiſtolis Ciceronis. Sy. ego quoq; hercle ſpero nõ vſuuenturũ: neq; dico nũc eo q ſenſerim quicq̃ in nullũ pceperim aliqd erga illũ. ſʒ dico inq̃ ne qd. i. vt non aliqd mihi dicas ſup. ſi qd acciderit ſup. ſimile huius. hic eñ ẽ apoſiopeſis. vides q̃ ſit ei⁹ etas: q̃ſi dicat amori ẽ obnoxia. ⁊ dico: niſi dico hoc. i. admoneo de filio añq̃ accidat vt caueas vel pruideas filio tuo ⁊ cũ obſerues ne ſit opus vt te fallã ⁊ te magnifice tractẽ ne. i. vt nõ poſſim tractare. i. vt nõ habeã occaſionẽ tractãdi te magnifice. i. excellẽter fallẽdi te vt illi de pecunijs prouideas: neq; video qua rõne hic ne capiat pro valde cuȝ ſenſus nõ procedat neq; ipſe ordo ſtructure pati videatur: vt liq̃t ſubtiliter inſpiciẽti ſi vſu veniat i. ſi accidat: vel ſi ſit opus. Chr. videbimus. i. cõſiderabim⁹ qd opus ſit de iſthoc. i. de iſta re quã timeo euenire filio cũ vſus venerit. i. cũ acciderit nũc age iſthuc. i. intẽde fallacias ſeni. Sy. nũq̃ audiui herũ. i. dñm loqui cõmodius. i. oportunius q̃ nũc: nec crederẽ mihi licere impunius. i. cũ maiori impunitate: cũ malefacerẽ. i. cũ aliqd mali molirer nam tunc hoies impunitatẽ ſe conſecuturos ſperãt lõge maiorẽ q̃ effectu cõſequãtur. Quiſnã. i. q̃s egredit. i. exit foras a nobis. i. qd barbare dici ſolet de penes nos ſiue de domo nr̃a. eſt hic paſceue. i. pparatio alteri⁹ ſcene.

ne ad ceuam aliquã fabricam fingit? Sy. ſtolidus eſt. Chre. at te adiuuare oportet, adoleſcẽtuli cauſa. Sy. facile equidem facere poſſum, ſi iubes etenim quo pacto id fieri ſoleat, calleo. Chr. Tãto hercle melior. Syrus. nõ eſt mentiri meũ. Chre. Fac ergo. Syr. At heus tu, facito dũ eadem hec memineris, ſi quid hui⁹ ſimile forte aliquãdo euenerit, vt ſunt humana, tuus vt faciat filius. Chre. nõ vſus veniet ſpero. Sy. Spero hercle ego quoq;: Neq; eo nunc dico: q quicq̃ illum ſenſerim: ſʒ ſi quid: ne quid que ſit eius etas, vides et ne ego te (ſi vſus veniat) magnifice Chreme, tractare poſſim. Chremes. de iſthoc, cũ vſus venerit, videbim⁹ qd opus ſiet nunc iſthuc age. Sy. nũq̃ commodius vnq̃ herum audiui loqui: nec cũ malefacerem, crederẽ mihi impunius licere. quiſnaȝ a nobis egreditur foras?

Chremes. Clitipho. Syrus.

Hic chremeti Syrus id ſuadet quod multum facit ad extorquendũ argentũ quod opere precium erat Clitiphoni pro amica ſuſtentanda cõquirere. Incipit aũt Chremes ab filij obiurgatione quem ſenſerat ludentẽ ⁊ iocantem cum Bacchide quam Clinie amicam credebat. Tum ſyrus fallaciam de emungendo ab ſene argento ſe inueniſſe refert.

Quid iſthuc q̃ſo? q iſthic mos eſt Clitipho? ita ne fieri oportet? Cli. qd ego feci? Chre. vidin te mõ manũ i ſinũ huic meretrici inſerere? Sy. acta hec res eſt, Perij. Clitip. me ne? Chre. hiſce oculis: ne nega. facis adeo indigne iniuriam illi, qui nõ abſtineas manũ. nam iſthec qdẽ cõtumelia eſt, hoiem amicum recipere ad te, atq; eius amicã ſubagitare, vel heri in conuiuio, q̃ immodeſt⁹ fuiſti? Sy. factũ. Chre. q̃ moleſt⁹: vt equidẽ, ita me dij ament, metui qd futurũ deniq; eſſet: noui ego amãtũ aĩos: aduertunt grauiter, que nõ cẽſeas. Cliti. at mihi

Aſcenſius.

Recte equideȝ demiror ⁊c. quoq; aſcelſpice recte. i. p eo qd ẽ nihil ago: ⁊ tũc addes chremes eadẽ demiror ⁊c. Itẽ illud. Atq; hũc difficile multum ſeruaret ſenẽ. Nõ interpretat ſeruaret. i. conſeruaret ſenem ⁊c. qui penitus pdit ⁊c. Non eñ volunt Chremes ſeruũ ſcire vt ppter filiũ pater Ne excrucietur. Ideoq; intelligam ſic. At ſeruaret. i. doloſe ⁊ captioſe obſeruaret illum difficilem inuitum ſenẽ. i. adoriretur illum atq; illi nactus opportunitatem inſidias inferendo pecuniam faceret et quod declarat illud ſyri quod ſequitur. Eho queſo ludas qui heros fallunt. Iteȝ in illo. Et ne ego te ſi vſuueniat ⁊c. mallem cum calphurnio diſceſſionem facere et ne pro valde accipere atq; ita interpretari: ſed ſi qd eiuſmodi in filio euenerit: vt videlicet te falli expediat quod fieri poſſe probat dicens. que ſit eius etas video. Si igitur quid euenerit ne quid ſupple mihi ſuccenſeas et poſſim ne. i. valde magnifice cũ remedio veȝ magnarum egritudinum tractare te. Sententia itaq; duas aſſeruationes habet alteram negatiuam hoc eſt ne quid ſuccenſeat alteram affirmatiuam: vt poſſit valde magnifice ſenem tractare ſi vſuuenerit. Idem quidem in ſentẽtiã Guidonis ſi in textu nõ eſſet illud (ſi vſus veniat) Nam qui poſſet dicere quod vellet ſe non poſſe ſenem magnifice tractare ſi vſus veniat: cum preſertim id laudauerit ſenex? At q ſenſum dicit nõ procedere: mihi contra videtur: dicit eñ ſyrus. Neq; eo nunc dico: ſed quid dixit? Nempe tu facito eadem hec memineris. quibus verbis non nititur ſuadere vt caueat ſenex ne decipiatur: ſed vt magnifice poſſit illi imponere ſi vſuuenerit. ſed hec ſatis.

Quid iſthuc q̃ſo ⁊c. In hac ſcena ſyr⁹ hero pſuadet id qd multũ facit ad extorquẽdũ argentũ. Chr. aũt incipit ab obiurgatiõe filij quẽ ſenſerat ludẽtẽ cũ bacchide quã clinie eẽ credebat. Chr. o clitipho q̃ſo qd iſthuc qd feciſti. ſ. ſibi vult ſeu ſignificat. q̃. d. illus. q. d. turpis iſthic. i. iſte mos ẽ ita ludere cũ meretricene. i. vtrũ opȝ ita fieri. Cli. qd ego feci. Chr. vidin. i. vidi ne ego te inſerere. i. imponere manuȝ huic mere

tricule in ſinū. Syr. apud ſe dicit hoc: hec res eſt acta. i. actū eſt de hac re q̄ñ fallacie fuerit: hoc facto obſtruet᷒ ad tuo perij. i. proditus ſum. Cliti. mene. i. vtrū dic͛s me inſeruiſſe manū. Chr. vidi me͞q te hiſce oculis ne nega. i. noli ne gare adeo. i. certe vel valde indigne. i. indecēter facis iniuriā illi Clinie qui nō abſtineas manum. i. q̄ nō reprimas manū tuā ab attrectatiōe amice illius. Nā quidē. i. certe iſta eſt cōtumelia vez reprimere. i. admittere ad te. id eſt in domum tuam amicū tuum atq; ſubagitare amicam eius. i. cum ea cōſuetudinē habere ſine ea abuti. vt: id eſt etiā

fides apud hūc eſt, nihil me iſtius facturū pater. Chr. eſto: at certe cōcedas aliquo ab coꝝ ore aliquātiſper. multa fert libido: ea prohibet facere tua preſentia: ego de me facio cōiecturā: Nemo eſt meoꝝ amicoꝝ hodie. apud quē exprōmere omnia mea occulta Cliti pho audeā: apud aliuꝫ. prohibet dignitas: apud aliū, ipſius facti piget: ne ineptus, ne proteruos videar: quod illuꝫ facere credito. ſed noſtrum eſt intelligere, vtcūque, atq; vbicū. p op᷒ ſit, obſeq. Syr᷒. Quid iſthic narrat? Clitipho. Perij. Syr. clitipho, hec ego pre cipio tibi, hominis frugi & temperantis functus offi cium. Clitipho. Tace ſodes. Sy. recte ſane. Chremes. Syre, pudet me. Syrus. credo: neque id iniuria, quin mihi moleſtum eſt. Clitiph. pergin hercle? Syr. verū dico quod videtur. Clitipho. Nōne accedam ad illos? Chremes. Eho queſo, vna accedūdi via eſt? Sy. actā eſt. hic prius ſe indicarit, q̄ ego argentum effero. chre me, vin tu homini ſtulto mihi auſcultare? Chremes. q̄d faciaꝫ? Sy. iube hūc abire hinc aliquo. Cliti. quo ego hinc abeā? Sy. quo lubet: da illis locū. abi deābulatū. Cliti. deābulatū? quo? Sy. vah, quaſi deſit locus. abi ſane iſthac, iſtorſum, quouis. Chre. recte dicit, cenſeo. Cli. dij te eradicēt ſyre, q̄ me iſthinc extrudis. Syr. at tu pol tibi iſtas poſthac cōprimito man᷒ cēſen᷒ o? q̄d illū porro credis facturū chreme: niſi eū: q̄tū Dij dāt tibi opis, ſeruas, caſtigas, mōes? Chr. ego iſthuc cura bo. Syr. Atq̄ nūc here hic tibi adſeruādus eſt. Chre. fiet. Syr. ſi ſapias: nā mihi iam min᷒ minuſq; obtēpe rat Chre. q̄d tu? ecq̄d de illo: q̄ dudū tecū egi, egiſtin

q̄. i. q̄t fuiſti immodeſtus in vino potādo vel vt habent alij in conuiuio. q. d. multū fuiſti immode ſtus. Sy. factū eſt. ſ. fatet ſyrus eū fuiſſe immode ſtū in vino niſi etiā capiatur factū eſt ſicut actum eſt: vt deſperantis dictum. Chre. q̄. i. q̄tū mode ſtus fuiſti ſup. i. tedioſus poſt interrogationē re ſpōdet ſibi: adeo ſupple fuiſti modeſtus: vt equi dē ita me dij ament: vt ſupple dicoverum iurādi eſt & affirmādi vt equidē timui q̄d denique eſſet fu turum. i. quid contingeret. timebā enim ne oriretur inter vos contētio: nō eſt opus vt capiatur vt pro q̄tam vel qualiter vt vult Calphurni᷒. Ego non animum amantium auortunt: id eſt accipiūt grauiter: id eſt iniquo animo et moleſte ea que non cenſeas. i. nō iudices eos aduertere & ſuſpi cari. Cliti. at. i. ſed fides eſt mihi apud hūc. i. hic adhibet mihi fidem & confidit mihi ſeu ea ſum autoritate apud eum vt credat me nihil facturū illius quod times ſcilicet. Chremes. eſto. i. ſic ita ſane ſeu fac ita eſſe at certe. i. ſaltem concedas. i. te conferas aliquo. i. in aliquem locū aliquanti ſper. i. aliquādiu. ab ore. i. a cōſpectu eoꝝ libido fert. i. affert. multa. i. multos geſt᷒. q. d. libido in citat amātes multa inter ſe vltro citroq; cogita re: tua pn̄tia ꝓhibet eos facere ea q̄ affert libido ego facio cōiecturā de me hodie: nemo eſt meo rū amicoꝝ apud quē o clitipho audeā exprome re. i. detegere omnia mea occulta. i. mea archana apud aliū. i. ante alium dignitas id eſt auctori tas eius prohibet ne proteru᷒ videar. apud aliū me piget ipſius facti id eſt doleo de ipſo facto q̄ admiſit turpiter ne videat ineptus aut proteru᷒ id eſt petulans & laſciuus ac importunus et im prudēs quod credito illum cliniam facere. id eſt credo q̄ ante te timet ne proteruus videatur ſꝫ noſtrū eſt. i. debemus ad nos ſpectat: noſtre par tes ſunt intelligere id eſt ſcire obſequi. i. inſerui re vtcūq;. i. qualitercūq; atq; vbicūq;. i. quocūq; loco opus ſit Sy. ſyrus timēs fallacie ſue apud ſe dicit q̄d iſthic. i. chremes narrat. Uel ſi ſit iſthuc ſic intellige quare narrat iſtud. Cliti. perij. Sy rus. clitipho ego funct᷒ officiū antique ꝓ officio hominis frugi id eſt vtilis ac neceſſarij ac tempe rātis: id eſt modeſti precipio tibi hec. i. hec te do ceo vel admoneo videlicet vt diſcedas aliquo a quo conſilio longe alien᷒ clitiph. illū ſermonē in terrupit nec audire voluit ſed inquit Cliti. tace ſodes. i. ſi audes. Syr. ſane. id eſt valde recte au deo tacere. Chre. o ſyre me pudet. i. pudore afficior filium nolle neq; mihi neq; tibi credere. Sy. credo te pudere neq; id iniuria. i. nō immerito te pudet quin. i. quinimo id. ſ. q̄ clitipho facere nō vult eſt mihi moleſtū qui nō ſum pater. Cli. hercle pergin. i. proſequeris ne aduerſus me loqui. Sy. dico id quod videtur verū. Cliti. nōne accedaꝫ ad illos. i. ad cliniam & bacchidem. Chre. eho queſo hic eho admonentis. eſt: vna. i. vna eſt ratio accedēdi ad eos ne vez te imm. ſceas meretricū libidini & amori: ſi pudice agas omnia. Sy. hec apud ſe dici actū eſt dictū eſt deſpe rantium de re aliqua. hic. ſ. clitipho prius indic irit pro indicabit: & quod dicitur incuſabit & prodeſt ſe priuſq; ef fero. i. extraho educo. i. extorqueo argentū a ſene quod det meretrici. Deinde conuertit ſermonem ad chremetem inquiens. O chreme vin. i. vis ne auſcultare. i. credere & aures prebere mihi homini ſtulto. Chre. q̄d faciam. Syr. iube hūc filiū abire hinc aliquo. i. in aliquē locū. Cli. quo. i. in quē locū ego abeā. i. diſcedā hinc. Syr᷒. habeas ſup. quo lubet. ſ. pro libet. i. quo tu vis abire. da locū. i. cede paululū illis clinie & puellis vt patri ſatiſfacias: abi. i. va de deambulatū. i. ſpatiatū. Cli. dicis vt abeā deambulatū: quo ibo. ſ. deambulatū. Sy. vah. interiectio irridentis quaſi locus deſit quo poſſis deambulare ſane. i. certe abi iſthac. i. ꝑ iſtā partē iſtorſum. i. verſus iſtā partem denique vade quouis. i. in quēlibet locū. Chre. Syrus dicit recte cenſeo tibi: ita faciendū clitipho. O ſyre dij eradicent. i. extirpent ſeu fundit᷒ ac radicit᷒ ſtirpit᷒ te euellāt & de medio tollāt q̄ extrudis. i. exturbas eijcis inuitū me hinc. Sy. At. i. ſꝫ tu cōprimito tibi poſthac iſtas. i. tuas manus quas in ſinū mulieri inſeruiſti. quare veniſti in ſuſpectio nē patris. Uel potius ſic intellige: ita vt legatur vt cōprimas quēadmodū in aliquo codice legi ſic. At vero id eſt ſed certe & alloquitur chremetem cēſen: id eſt putas ne vt id eſt quod comprimas tibi poſthac iſtas manus: neque extendas aliquādo eas ad filij caſtigationem porro: id eſt deinde quid o Chreme credis illum facturum eſſe: niſi caſtigas ſeruas mones eum quantū operis. . facultatis dij dent tibi id eſt pro ea facultate quantum tibi deus da bit. Chremes. ego curabo. id eſt accurate efficiam iſtud: id eſt vt ſeruem eam. Syrus atqui: id eſt ſed certe here nunc ipſe filius eſt tibi adſeruand᷒. i. cuſtodiēdus & obſeruādus. Chremes. fiet. i. obſeruabitur. . Syrus. ſi ſapias id eſt

id eſt ſi ſapienter agas cũ adſeruabis.nã iam min⁹ minuſq; obtemperat mihi.i.ſequit̃ conſilia mea ⁊ monitiones. Chremes.quid ra modus interrogãdi ecquid.id eſt nunquid egiſti aliquid de illo quod dudum.i.paulo ante egi tecum.i.te rogaui vel tecum ſum locutus ⁊ communicaui aut repperiſti aliquid ſupple quod placeat tibi an etiam nondum.i.non adhuc reperiſti.Syrus.dicis.i.loqueris de fallacia ſem intendenda inuenta eſt fallacia:nuper inueni quandã fallaciã.Chre.es frugi.i.vtilis:neceſſarius:interdum frugi dicitur modeſtus.cedo.i.dic. quid.i.qđ

Syre: aut repperiſti tibi qđ placeat? an nõdum etiã
Syrus.de fallacia dicis?eſt,inueni quandam nuper.
Chremes.frugi es,cedo quid id eſt?Syrus.dicam:ve
rũ vt aliud ex alio icidit.Chre.quidnã Syre?Syr.peſſu
ma hec eſt meretrix.Chre.Ita videt̃.Syr.imo ſi ſcias.
vah.vide quod inceptet facinus:fuit quedam an⁹ co
rinthia hic,huic dragmarũ hec argenti mille dederat
mutuum.Chrem.Quid tum?Syr⁹.ea mortua eſt:reli
quit filiam adoleſcentulã:ea relicta huic araboni eſt
pro illo argento.Chremes.intellego.Syrus hãc ſecũ
huc adduxit,eaq; eſt nũc ad vxorem tuam.Chre.quid
tum?Syrus.Clinia orat ſibi vti nunc det illam:illi ta
men poſt daturum mille nummũ poſcit.Chremes.et
poſcit quidẽ? Syrus.Hui,dubiũ ne id eſt?Chre.ego
ſic putaui.quid nunc facere cogitas?Syr⁹.Egone?ad
menedemũ ibo dicam hanc eſſe captã e caria,ditem ⁊
nobilem:ſi redimat,magnum ineſſe in ea lucrũ.Chre
mes.Erras.Sy.quid ita?Chre.p menedemo nũc tibi
ego reſpondeo:non emo:quid ais?Syrus.optata lo
quere.Chre.atqui non opus eſt.Syr⁹.Non opus eſt.
Chre.Nõ hercle vero.Syr.quid iſthuc,miror.Chrem̃.
Iam ſcies.mane mane,qđ eſt,quod tam a nobis gra
uiter crepuere fores?

¶Soſtrata. Syrus. Nutrix. Chremes.

☞In hac ſcena antiphile recognitio continetur:ex qua inter virum ⁊ vxorem iurgium ⁊ altercatio oritur.Deinde reconciliatio rurſum eorundem.Simulq; Syro alia offertur occaſio extorquendi argentum.

inueniſti.Syrus.Dicam.Uerum.id eſt ſed:vt id eſt qualiter aliud icidit ex alio.Chre.o Syre qđ nam eſt id eſt quid eſt propter quod dicis aliud incidere ex alio.Syr.hec meretrix eſt peſſima.Chremes.videt̃ ita ſcʒ q̃ ſit peſſuma.Syr⁹.imo ſi ſcias quam ſcʒ ſit mala mirareris:Uide hoc facinus quod inceptet.inceptare magnorum eſt factorum.Quedã an⁹.i.vetula Corinthia.i.ex Corintho vrbe fuit.h.hec meretrix dederat huic anui mille dragmarũ argẽti hic mille ſingularis eſt numeri ⁊ ſubſtantiuum de quo multa Gelli⁹ iũgit̃ autem ſemper genitiuo propterea quia ſubſtantiuum eſt:ſed mille adiectiuum ⁊ numeri pluralis ſubſtantiuo iungitur in ſimilitudine generis caſus ⁊ numeri.Dragma autem eſt pondus cõſtãs vt vult Priſcia.ex tribus ſcrupulis ⁊ octo ſiliqs.Sumitur etiam pro genere quodam monete propterea q̃ nummiſmata antiquitus ponderabantur.Hec ergo meretrix dederat huic vetule mutuũ ratione mutui mille dragmarũ argenti.Chre.quid tuʒ.i.quid inde ſecutum eſt.Sy.ea an⁹ mortua:eſt reliquit filiam adoleſcentulã:ea ſcʒ adoleſcentula ẽ relicta huic.ſ.meretrici araboni.i.pignore.Arabo enim interdum capitur p pignore:vt hic.interdum etiã ⁊ pprie ſignat:id qđ ꝯ nũdatur vt reliquum reddatur ſiue ſoluatur:quod idem ſignat errare.ea igitur relicta eſt huic araboni.i.pignori pro illo argento quod illi mutuũ dederat.Chre.itelligo.Syr.hec meretrix adduxit ſecum hanc adoleſcentulam huc ⁊ ea adoleſcentula eſt nunc ad.i.apud vxorem tuam.Chre.quid tũ.i.qđ inde vis inferre Syre.Clinia orat.i.petit id vlʒ vti:id eſt vt illa meretrix det nunc illam adoleſcentulam ſibi:tamen ipſe Clinia poſcit.i.flagitat ſe daturũ:id ẽ poſſe dare illi meretrici poſt:id eſt poſtea mille nummum quod vetule dederat ipſa mutuũ.Chre.⁊ qđeʒ poſcit ipſe Clinia:quaſi dicat poſcit multa que nõ dabũtur ⁊ poſcet.Deinde hac reſponſione indignat⁹ Syrus ſubdit.Syrus.Hui interiectio indignantis ne.i.vtrum:id eſt dubium quod poſcet.quaſi dicat nihil dicis ad rem quod non ſit ſcitum.Nam nemo dubitat quin ipſe Clinia illius adoleſcentule cupidus ⁊ iam poſcat ⁊ poſcet.Iterum ⁊ ſepi⁹ vt meretrici pecuniã ſoluat quo puella poſſit potiri neq; hoc dictum (dubium ne) id eſt quantum videre poſſum meretrice dici non intelligendum eſt:quicquid dicat Calphurnius:quia non cohereret ſenſus neq; cum antecedente:neq; cum conſequente.Chremes.ego ſic putaui quod poſcat ſe daturum illi mille nummum:vt adoleſcentula potiatur ſed quid hoc ad rem:quid cogitas facere.Syrus.ego ne id eſt vtrum petis quid ego ſperem me facturum.Deinde ſubdit ibo ad Menedemum dicam hanc adoleſcentulam eſſe captam e Caria.id eſt ex illa regione ſeu prouincia.ditem:id eſt locupletem et nobilem ⁊ dicam magnum eſſe lucrum in ea ſi redimat eam ſcilicet et det mille nummum.His predictis verbis Syrus fingit ſuam eſſe calliditatem qua dixerat ſe decepturum Menedemum:quam fallaciã confutat Chremes.Chremes.Erras ita volens eum decipere.Syrus.quid ita.i.cur dicis me errare.Chremes.nunc reſpondeo tibi id eſt recuſo tuas cautelas pro Menedemo.id eſt loco Menedemi:hoc modo cũ ſermonem facies ei de emẽda ea dicet:non emo.i.nolo eam emere.quid agis.i.quid loqueris:alij quid ais:quaſi dicat.dicet tibi Menedemus cur loqueris mihi de hac re.Uel Chremes interrogat Syrum quid ad eam dicat reſponſionem.Syr.loquere optata poteſt dupliciter intelligi:vel loquere pro loqueris dicit̃.⁊ eſt ſenſus.Dicis quod tu vis vel que ſibi ſunt cordi vt dici ſepe ſolet.Uel loquere eſt imperatiuum:⁊ tũc eſt ſenſus.Dicis hic ea que ego opto ⁊ accommoda ſermones tuos meis optatis.Chre.At quid id certe nõ eſt opus eam emere.ſ.Syrus.Dicis q̃ non eſt opus.Chre.hercle.per herculẽ vero:id eſt certe non eſt opus ⁊ confirmauit iuramento.Sy.Miror quid id eſt quare iſtud dicas ſup.Chre.Iam.id eſt ſtatim ſcies quare iſtud dicam mane mane:quaſi ſiſte loqui ⁊ audi:ſed interrupit ſermonem q̃ interea vidit vehementer fores ſuas crepare.quid eſt quod.i.propter q̃ iam.i.nũc fores crepuerunt.i.patuerunt aperte ſunt.grauiter.i.vehementer a nobis.i.quod dicitur inepte:de penes nos.Uel potius dixit quid eſt quod fores a nobis i.fores noſtre grauiter crepuere.

¶Aſcenſius.

In illo.Ego queſo vna accedenti via eſt:neutri cõmentariorũ aſſentio.Nam indignatus ſenex quod ille ſuperbe ſatis dixerat.Nonne accedam ad illos hoc eſt via ne omnino me ſecluſum a conſortio ⁊ ſodalitate amicorum.Cum ſtomacho reſpondet.Eho queſo eſt ne vna.i.ſola via accedendi ad amicos qua tu accedis.q.d.licet quidem accedere:ſed non iſthac via imo honeſta.

Quartus actus

Niſi me animus ꝛc. Hec ſcena Antiphile recognitionem continet: ex qua inter virū ꝛ cōiugem altercatio oritur. demū recōciliatio: ſimul Syro offert alia occaſio extorquēdi argētū. Soſtrata vxoꝛ eſt Chremetis alloquēs nutricē ſuā de agnoſcendo anulo Antiphile: cū quo fuerat expoſita. Niſi anim⁹ fallit me. profecto hic eſt anulus quem anulum ſuſpicoꝛ. i. opinoꝛ eſſe ſup. is anulus qui cū. i. cum quo anulo gnata. i. filia mea expoſita ē. i. morti obiecta. Nā exponere pueros ſignificat eos morti tradere ꝛ obycere aut saltē periculo mortis eos obycere vt ſi poſſint viuāt vt cū ponunt pueri in fiſcella aq̄ ſuper flumen aut in nemoroſo aliquo loco deponitur victurus ſi poſſit: et ſic de ceteris id genus exponēdi rationibus. Chremes. Chremes hoc audiens neq; tamen animaduerſus ab vxoꝛe alloquit ſeruum inquiens. O Syre quid hec oratio. i. hic ſermo vxoꝛis ſibi vult. i. ſignat. Soſtrata alloquitur nutricē. q̄d ē oſtēdit ei vel poꝛrigit anulū dicens quid ne. i. vtrum hic anulus videtur tibi eſſe is q̄ cū expoſita eſt. Nutrix. Equidem dixi tibi ilico hunc anulū eſſe illum qui cum expoſita vbi. id eſt poſt quam oſtendiſti mihi. Soſtr. at vide mea nutrix. i. diligēter conſidera cum vt cōtemplata ſis id eſt conſpexeris ſatis. id eſt ſufficiēter: modo. i. nunc. i. quod barbare dicitur vt amſaueris ſatis aſpice bene eum. poteſt etiaȝ intelligi vide ꝑ caue q̄ ſatis fueris modo contemplata cum anulū vt verius poſſis teſtificari. Nu. ſatis cōtemplata ſum a templo dicitur contemploꝛ contēplaris. Templum antiqui dicebant locum qui ab omni parte poteſt aſpici vel cuius omnis pars videri poteſt. Soſt. Jam. i. nunc abi intro atq; nuncia id ē refer mihi ſi illa Antiphila lauerit. i. q̄ dicūt balneauerit ſe iam: interea oppeꝛiboꝛ: id ē expectabo hic virum. i. maritum. Syrus. Vtrū ſupple vult te. i. te q̄rit te petit: te expectat. vbi barbare dici ſolet q̄rit p̄o te. Videas quid velit e triſtis neſcio quid. i. neſcio ꝓpter quid. Intelligitur enim ob aut ꝓpter non temere. i. inconſulte nō incōſiderate eſt triſtis vel vt alij volunt ſine cauſa metuo q̄d ſit. i. pter quid ſis triſtis. Chre. Metuis quid ſit ꝓpter q̄d eſt triſtis ne. i. certe iſta per indignationeȝ dicit. Hercle dixerit. i. dicet coniunctiuum pro indicatiuo. Magnas nugas, id eſt fabulas vana ꝛ futilia cum magno conatu vel metuo ſup. ne iſta dixerit. i. dicat mihi magnas nugas. Soſtra. Ehem interiectio applaudentis ꝛ blandientis o mi vir quaſi leto aduētu tuo. vt tibi narreȝ que acciderunt Chre. Ehem mea vxoꝛ hec re petitio a ſimili indignantis eſt. Soſtra. Quero te ipſum enī q̄ro p̄o te. Chremes. loquere. i. dic mihi quid velis. Soſtrata. primum. id eſt in primis oro te hoc ne quid id eſt vt non credas me eſſe auſam facere aliquid aduerſum edictum tuum: id eſt iuſſum ſeu imperium tuum. Chremes. vis me credere tibi iſthuc: id eſt quod nihil fueris auſa aduerſus edictum meum credo id eſt in hoc moꝛem gero tue voluntati: et ſi id eſt quamuis ſit incredibile te nihil eſſe auſam ꝛc. Syrus. hec purgatio. id eſt hec excuſatio poꝛtat neſcio quid peccati. Soſtrata. meminiſti. i. recoꝛdaris me eſſe grauidaȝ. i. teneo memoria cū eſſem grauida te maximopere. i. iurum immo dum maxime interminatum eſſe mihi: id eſt minatum eſſe mihi. Nam interminari ſignat minari ꝛ quaſi minando prohibere: vt interminatus ſum ne faceres. i. prohibui minas proponendo. meminiſti ergo te interminatum eſſe ſi parerem puellam te nolle tolli. i. nolle vt nutriretur. ſed exponeret. Chremes. ſcio quid feceris ſuſtuliſti. i. educaſti contra iuſſum meū puellam. Soſtra. factum eſt ita id eſt ſuſtuli. Sy. O domina ſi ſic eſt factum vt dicis. i. ſi ſuſtuliſti puellam. i. educaſti attollo pro educo ſeu nutrio ergo. i. itaq; herus. i. dominus me⁹ auctus eſt damno propter dotem que danda eſt: dicimus aūt ego ſum auctus damno ꝛ damnum eſt auctum mihi: pro eodem vt dicimus augeo tibi diuitias ꝛ augeo te diuitijs ꝛ per paſſiuū tu augeris diuitijs diuitie augētur tibi. So. minime id eſt non ſuſtuli puellam ſed anus. i. vetula coꝛinthia erat hic haud impura. i. nō inhoneſta neq; ipudica. impurus enī dicitur aliquo vitio maculatus dedi. i. tradidi ei anui filiam meā exponendam. i. moꝛtis periculo vel etiā ipſi moꝛti obijciendam. Chre. O Juppiter ne. i. vtrum decet ſup. vel eſt ne verum vt interpretatur Laurentius tantam inſcitiam. i. ignoꝛantiam eſſe in animo. q. d. putaretur ne tantam eſſe ignoꝛantiam in aliqua (vt aiunt) perſona: vt ſeȝ prodideret ſeipſam alteri in facinoꝛe q̄d celatiſſimū eſſe deberet. Soſtrata perij. i. ꝑdita ſum quid ego feci. Chre. at rogitas. Soſtr. o mi Chreme ſi peccaui. i. ſi errraui. feci id peccatū inſcitia. i. per impꝛudentiā ꝛ nō cōſulto aut dedita opera. Chre. q̄dē id eſt certo ſcio id q̄d ſequit. ſ. te dicere ꝛ facere omnia q̄ facis aut dicis inſcientē atq; imprudentem. i. per ignoꝛantiā ꝛ imprudentiā ſeu ſtultitiam ꝛ inconſiderationem. ꝛ ſi. i. etiā ſi vel q̄uis te neges: q. d. etiā ſi negares tu fateris ſcio te dicere ꝛ facere oia ꝑ impꝛudentiā. prudens enī q̄ aliq̄d ſentit ſua itelligētia. ſciens autē dr qui alicuius iudicio rē cognoſcit itaq; prudēs ꝑ ſe eſt: ſciēs per alios. Contra: imprudēs dr q̄ non hȝ delectum bonoꝛū ꝛ maloꝝ. Inſciēs aūt dr: qui res ignoꝛat quas deberet cognoſcere. oſtēdis tot peccata. i. errrata in hac re. nā in p̄rimis ſi voluiſſet exequi. i. complere meū imperium opoꝛtuit interemptā eam puellam. i. opoꝛtuit interfici eam nam ponitur hic participium preteriti tempoꝛis ꝑ infinitiuo vt aſſolet puta interemptam pro interim. id eſt fit in duob⁹ caſib⁹ actō ꝛ ablatō nō opoꝛtuit inq̄ ſimulare moꝛtē verbis. i. per verba dare ſpem vite reipſa. i. ipſo effectu. Nūdo veȝ illi anui que poterat eā educare neq; exponere at. i. ſed omitto id videlicet te debuiſſe exequi imperiuȝ

Niſi me animus fallit, hic ꝓfecto eſt anul⁹, quem ego ſuſpicoꝛ, is, quicum expoſita eſt gnata. Chre. Quid volt ſibi Syre hec oratio? Soſtrata. Quid eſt? is ne tibi videtur? Nu. Dixi equidē, vbi mihi oſtendiſti, ilico eum eſſe. Soſtrata. At vt ſatis contemplata modo ſis mea nutrix. Nutrix. ſatis. Soſtrata. Abi iam nūc intro. atq; illa ſi iam lauerit, mihi nūtia: hic ego virū interea opperiboꝛ. Syrus. te volt, videas quid velit: neſcio quid triſtis eſt: non temere eſt: metuo quid ſiet. Chremes. q̄d ſiet? ne iſta hercle magno iam conatu magnas nugas dixerit. Soſtrata. Ehem mi vir. Chre. Ehē mea vxoꝛ. Soſtrata. teipſuȝ quero. Chremes loquere q̄d velis. Soſtra. primum hoc te oro, ne quid credas me aduerſus edictum tuū facere eſſe auſaȝ. Chre. vin me iſthuc tibi (ꝛ ſi īcredibile eſt) credere? credo. Sy. neſcio quid peccati poꝛtet hec purgatio. So. meminiſti me eē grauidā, ꝛ mihi te magnopere inter minatū, ſi puellā parerē, nolle tolli? Chre. ſcio q̄d feceris: ſuſtuliſti. So. ſic eſt factū. Sy. dn̄a, ergo her⁹ dāno auct⁹ eſt. Sos. Minime: ſȝ erat hic an⁹ coꝛinthia, haud īpura: ei dedi exponendā. Chre. O, iuppiter, tantā ne eſſe ī animo inſcitiā? Soſt. Perij, q̄d ego feci? Chreme. rogitas? Soſtr. Si peccaui mi Chreme, īſciēs feci. Chre. id quidē ego ꝛ ſi tu neges, certo ſcio, te inſcientem, atq; imprudens

Animus matern⁹ miſericordia monetur:ſcʒ infectum vel animus matern⁹ eſt dignus miſericordia.i.meret vt ſui miſereatur ⁊ venia plurimū dignus eſt ſino.i.facile patior illō nō valde egre fero q̃ .i.nō expoſueris. Uero ꝑ lʒ q̃ bene per ironiā.q.d.peſſime a te proſpectū eſt filie.i.ꝓuidiſti filie dādo eā bñ proſpectū eſt.hic eſt impſonale: paſſiue vocis quod ante habet ablm̃ mediāte a vel ab pſone o gētis:⁊ poſt caſum īm verbi. Eodē mō in epiſtola Cic. loquitur:ait eñ q̃ ſi meis rōnibus a te pſpectū eſſe intellexero:q̄d voluiſti facere de filia.q.d.voluiſti facere mere

tem dicere,ac facere omnia:tot peccata in hac re oſtē
dis:nam iaʒ primuʒ,ſi meū imperiū exequi voluiſſes,
interemptam oportuit,non ſimulare mortē verbis,re
ipſa ſpem vite dare,at id omitto:miſericordia,animus
matern⁹,ſino.q̃ bene vero abs te proſpectū eſt:Quid
voluiſti? cogita:nempe anui illi ꝓdita abs te filia eſt
planiſſume,ꝑ te vel vti queſtuʒ faceret,vel vti veniret
palam:credo id cogitaſti quid vis ſatius eſt,duʒ viuat
modo.quid cū illis agas.qui neq̃ ius,neq̃ bonū atq̃
e quuʒ ſciunt? melius.peius.proſit,obſit,nihil vident,
niſi quod lubet.Soſtra,mi Chreme,peccaui fateor,vi
cor:nūc hoc te obſecro,quāto tu⁹ eſt anim⁹ natu gra-
uior,ignoſcētior, vt mee ſtultitie iuſtitia tua ſit aliq̄d
preſidi.Chre.Scilicet equidē iſtuc factū ignoſcam.ve-
rum Soſtrata male docet te mea facilitas multa.ſed
iſthuc q̄cq̄d eſt,qua hoc occeptuʒ eſt cauſa? loq̄re.So
ſtra.vt ſtulte.et miſere omnes ſum⁹ religioſe:cū expo
nēdā do illi.de digito anulū detraho:⁊ eū dico vt vna
cuʒ puella exponeret:ſi moreretur,ne expers ꝑtis eſſet
de noſtris bōis.Chremes.iſtuc recte:ꝯſeruaſti te atq̃
illam.Soſtra.is hic eſt anul⁹.Chremes.vnde habes?
Soſt.Quam bacchis ſecum adduxit adoleſcentulam.
Syr⁹.Hem.Chremes.quid ea narrat? Soſtr.ea laua-
tum dum it,ſeruādum mihi dedit anuluʒ:nō aduorti
primo:ſʒ poſtq̃ aſpexi,ilico cognoui:ad te exilui.Chre
mes.quid nunc ſuſpicare,aut inuenis de illa? Soſtra.
neſcio,niſi vt ex ipſa queras,vnde hunc habuerit,ſi po

triculaʒ:cogita voluta mēte tua quid reſpōdeas nempe.i.certe filia ꝓdita eſt.i.decepta ⁊ data illi anui ⁊ illi vetule. Feſt⁹ dicit ꝓdere eſſe dare ⁊ fallere:⁊ bene hic capi pōt eo modo:interdum ꝓdere ſignificat differre ſiue elōgare:vt ita dicā. Uergil.prodimur atq̃ italis longe diſiungimur oris. Interdū ſignificat īdicare qd deberet regi ⁊ per hoc fallere:vt prodidit me voce.i.indicauit ⁊ qd dicit incepte incuſauit me propterea proditores dicūtur qui decipiūt īdicādo qd celare deberēt filia ergo abs te prodita eſt quaſi commiſſa ⁊ illi anui:⁊ ꝓd decepta veluti.i.tanq̃ planiſſime.i.oīno vel clariſſime ⁊ manifeſtiſſime faceret queſtum.i. faceret lucruʒ turpiter corpore ſuo et veluti veniret.i.vēderet a venco is.palā.i.publice pl⁹ offerēti per te.i.per tuā ꝓditionē:credo q̃ ſup.cogitaſti id quod ſequitur cuʒ prodidiſti eam anui ſit ſupp.hec filia mea q̄d vis.i.quid libet ſiue faciat queſtum corpore ſuo:ſiue ſi at ⁊c.ſatis eſt.i.ſufficit dūmodo viuat:qd cū ſit ita dicit Chremes.q̄d poteſt tractari cum talibus imprudentibus quid agas.i.quid agat aliq̄s ſcḋa pſona ꝑ tertia.hoc eſt qui tractare aut ꝯferre:aut cōmunicare poſſit aliquis cum illis.i.cum talibus vi viris vl mulieribus:qui refert viros ⁊ mulieres:quia maſculinum prepōderat feminino qui neſciūt neq̃ ius.i. normā viuēdi neq̃ bonū.id eſt honeſtū factu neq̃ equū.i.qd iuſtū eſt ⁊ qui neſciūt inquā ſup.meli⁹ proſit aut quid pei⁹.i.magis obſit.i.noceat nihil vident niſi id quod lubet pro libet:u pro i ponit oliqñ a poetis.Soſt.O mi Chreme peccaui.i.errsui fateor victa ſcʒ tuis argumētis:vincor.i.confiteor vt cognoſcā me peccaſſe:nūc obſecro te vt q̄to tuus anim⁹ eſt grauior natu.i.peritior propter plures experiētias quas potuiſti hēre pl⁹ quam ego ⁊ bñ dicit grauior natu.nam maiores natu.i. ſeniores deb ēt eſſe grauiores.i.moderatiores ⁊ cōſtātiores atq̃ prudētiores ꝓp maiorē experientiam.pōt etiam hic capi grauior natu pro maior natu.q.d.tuus animus potuit plura videre quam meus cum me natiuitate preceſſerit.naʒ fere mariti ſunt natu grauiores ſeu maiores vxoribus ſuis:q̄to ergo tuus anim⁹ eſt grauior natu.i.ātiquior tanto ſit ignoſcentior.i.promptior ad ignoſcenduʒ et parcēdū:vt.i.ita qd tua iuſtitia ſit aliquid preſidi.i.protectionis ⁊ auxiliū mee ſtultitie.i.mee ſimplicitati Chre.eq̄dē.ſ.ambe he particule capiunt affirmatiue ad maiorē cōprobationē:ignoſcā tibi iſtud factum.verū.i.ſed o Soſtrata mea facilitas.i.benignitas īdulgētia multa.i.nimia ⁊ abundās pl⁹ equo male docet te.i.male te inſtituit nā ſi tibi eſſem paulo acerbior magis rebus tuis agēdis pſpiceres pōt etiam eſſe multa actūs pluralis ſic mea facilitas male docet te multa. Facilis ⁊ Clemens ſic differunt. Nam facilis eſt cuius ira cito ſoluitur. Clemens aūt qui nūq̃ iraſcitur:ſed q̄cq̄d iſtud eſt.i.quaſlecūq̃ fuerit factū illud de exponēda filia loq̄re.i.dic.qua cauſa.i.qua occaſiōe hoc.ſ.filiā eſſe inuētā acceptū eſt.i. notū eſt.Soſt.vt.i.quēadmodū oēs nos mulieres ſumus ſtulte.i.īcōſiderate miſere.i.infelices ⁊ religioſe.i.ſuperſtitioſe:nā etiā apd antiquos(vt Gelli⁹ refert)religioſus dicebaṫ qui nimia ac ſuperſtitioſe religiōe ſeſe alligauerat cū.i.quo tp̄e do.i.trado illi anui filiā exponēdā.i.morti obijciēdā detraho.i.abduco anulum de digito meo et dico vetule.vt exponeret.i.eijceret eū anulū vna cū puella:ne.i.vt nō ſi moreretur filia nō eēt expſ.i.exhoris ſine pte aut ſorte de bonis nr̃is.Chre.iſtud feciſti ſup.recte ꝑ ironiam dicit cōſeruaſti atq̃ illam.q.d.illo anulo tradito ſeruaſti te ne faceres ꝯtra religionē ⁊ cōſeruaſti illā ne moreretur.Soſt.hic eſt anulus:oſtēdit ei anulū quē dederat.Chr.vñ habes illū.i.a quo recupaſti.Soſt.habeo ſup.ex adoleſcētula quā bacchis adduxit ſecū.Sy.ſyr⁹ timet ne ſibi ꝑripiaṫ auferēdi argēti occaſio agnitiōe filie itaq̃ ingemit hem dolētis eſt Chre.q̄d ea ſoſtrata narrat.Soſt.ea antiphila adoleſcētula dū it lauatū antiq̄ ꝑ lotū.Ouidius ſacra lauaturas mane petebat aq̄s:dedit mihi.i.tradidit cōmiſit mihi anulū:ſeruādū.i.vt eū ſeruarē pſo.i.īprincipio nō aduerti aīm.i.nō aduerti neq̃ ꝯſideraui illum anulū ſʒ poſtq̃ aſpexi ilico.i.ſtati cognoui exilui vl exiliui.i.celeriter gaudēs ſeu exultās exiui ad te.Chr.q̄d nūc ſuſpicaris.i.coijcis aut inuenis d illa adoleſcētula.So.neſcio niſi vt.i.qd q̄ras ab ipſa adoleſcētula vñ hūerit hūc anulū ſi pōt repiri vñ ſcʒ hūerit.Syr⁹ perij video plus ſpei eſſe q̃ volo de agnitiōe filie ſi ita eſt quēadmodū ppon.ſ a Soſtrata de ea eſt nr̃a.i.filia heri ⁊ here ſeu de noſtra familia.Chremes ne.i.vtrū illa an⁹ cui dederas eam viuit. So.neſcio an viuat.chre.q̄d illa vetula renūtiauit.i.retulit tibi feciſſe oliʒ.i.quondā cū ei dederas an.ſ.expoſiſſe diceret vti erat iuſſa.So.renūtiauit inq̃ ſe feciſſe id qd iuſſerā ſcʒ ſe expoſuiſſe filiā.Chre.Cedo.i.dic quod ſit nomē mulieris.i.anus vt queraṫ.i.petatur a vicinis ⁊ noſcētibus.Soſtr.nomen ei philtere vel in dtō vel in genitiuo. Nā dicere poſſuʒ eſt mihi nomē Guido vel Guidoni.Itē ⁊ Guidonis vt plerūq̃ legi:ſʒ ſepi⁹ ꝑ nominatiuū loquu-

mur aut per datiuum ⁊ quid ē elegantius. Syrus. ipſa eſt an⁹ ſcilicet quā dicit et a qua antiphila abducta eſt quod nouerat. Syrus. nā iuerat qd querēdas puellas domū eius mirum eſt ſupple ni. i. niſi illa anus eſt ſalua. i. incolumis ac non mortua ⁊ ego Syrus perij qm auferēde pecunie eſt mihi prereptus locus. Chremes. O ſoſtrata ſeqre me intro. i. in domum hac. i. p hanc via. Soſ. vt. i. qualiter vel quātū euenit. i. accidit preter ſpem. i. ex inſperato vt ſcilicet tu eſſes cenſe ita placatus ꝙ. i. quantū male. i. miſere ſeu valde timui ne. i. vt ⁊ v. i. vt eſſes nunc animo ita duro. i. quod haberes nunc animum ita durum. i. inexorabilem vt. i. ſicut olim fuiſti in filia tollēda et exponēda ⁊ tollenda de medio vel nutriēda qm eā nolebas nutrire. Chremes. ſpe non lz homine eē ita vt vult ſi res. i. ſubſtātia facultas nō ſinit. i. non patitur paupertie premente nunc tempus eſt mihi ita vt cupiam. i. vt optē habere filiā quoniā auctus ſum diuitijs ſed olim. i. cū iuſſi exponē dā nihil minus erat mihi ſupple ꝙ vt cuperem filiā paupertie premēte rebuſqꝫ nō ſinētib⁹: neqꝫ video cur ſit capiendum nihil minus pro nō putat Calphurnius.

¶ Aſcenſius.

Ad finē ſcene. Ipſa eſt. Mirū ni illa ſalua eſt. et commētarius vtrūqꝫ inquit: mirū ni illa anus ſit ſalua. Ego vero nō de anu: ſed de filia itelligo vt ſit expoſitio. Mirū ē ni illa. i. filia ſit ſalua ⁊ ego perieri. Nō aūt ſ re de anu intellectum nolo eſt quod Syrus eā mortuam ſciuerat. Unde ſupra dixit. Anus que eſt dicta mater ei⁹ nō fuit eā obijſſe mortē. Et paulopoſt. Offendimus mediocriter veſtitam veſte lugubri ei⁹ anus cauſa vt opinor que erat mortua ⁊c. Nō ergo iā dubitat an illa ſalua ſit: ſed de antiphila loquitur. Illud quoqꝫ admonitos velī adoleſcētes ſepe in expoſitione pronom⁹nū ſublatum eſſe breuitatis gratia: verbū expoſitum. i. eſt vl' ſimile quoduis. Nam vt Seruius grāmaticus docte diſſerit. Pronomina non cum nominibus: niſi emphaticos: ſed pro ipſis nominibus ponūtur: quo circa noluit [illegible]. Olli nate ſic intelligi vt olli ſit [illegible] ad uerbiū [illegible] illi nate nō recte diceret. Tamē eſt igitur [illegible] ciuſmodi expoſitiones: illa an⁹ ipſe [illegible] ⁊c. nō tamē ſic loquēdum [illegible]. Reſtitit autē Syrus domino cum domina ingredientes: Unde non eſt finitus actus.

tis eſt reperiri. Syr⁹. interū pl⁹ ſpei video, ꝙ volo: noſtra eſt, ſi ita ē. Chremes. viuit ne illa, cui tu dederas? Soſtra. neſcio. Chremes. quid renūtiauit olī feciſſe? Soſtra. id quod iuſſeram. Chremes. nomē mulieris cedo quod ſit, vt queratur. Soſtra. philtere. Syr⁹. ipſa eſt. mirū, ni illa ſalua ē, ⁊ ego perij. Chremes. Soſtrata ſequere me intro hac. Soſtra. vt preter ſpē euenit: quā timui male, ne nūc animo ita eſſes duro, vt olī in tollē da, Chreme. Chremes. nō licet hominē eſſe ſepe ita vt vult, ſi res nō ſinit: nunc ita tempus eſt mihi, vt cupiam filiam: olim nihil minus.

☞ In hac ſcena tam morali quam faceta poſt recognitam antiphilam anxius Syrus nouū de extorquēda pecunia: conſilium querit ⁊ liberantem de re aliqua admodum artificioſe hic exprimit. Eſt enim dialogiſmos acuti ingenij in multa cogitatione verſantis.

Syrus.

Niſi me animus fallit, haud multū a me aberit infortuniū: ita hercle in anguſtū oppido nunc mee cogū tur copie: niſi aliquid video, ne eſſe amicā hāc gnati reſciſcat ſenex. Nā ꝙ ſperē de argēto, aut poſſe poſtulem me fallere, nihil ē: triūpho, ſcꝫ me latere tecto, abſcedere. crucior bolū tātū mihi ereptum tā ſubito e faucibus. qd agā? aut quid comminiſcar? Ratio de integro incūda ē mihi. Nihil tam difficile, quī querēdo iueſtigari poſſiet. Quid ſi hoc ſic incipiam nunc? nihil eſt. Quid ſi ſic? tantūdē egero. at ſic opinor: nō poteſt: imo optime. euge optumam habeo. retrahā hercle, opinor, ad me illud idem fugitiuum argentum tamen.

Niſi me ⁊c. Agnita filia ſyr⁹ nouū initū cōſiliū de extorquēda pecunia ⁊ hic de re aliqua quidē deliberās me exprimit. Syrus. ſyr⁹ ſol⁹ apd ſe hec loquit niſi animus fallit me q ſcꝫ ſſagit mihi aliqd mali infortuniū id eſt infelix ſucceſſus ſeu malus caſus: mala fortuna. haud id ē non multū aberit id ē lōge erit a me: ita. i. adeo mee copie id ē mee legiones meus exercitus: ⁊ ad propoſitū mei conatus coguntur. i. compellimur nunc conſtringimur nunc oppido. id eſt valde in anguſtū. i. locū arctiſſimum: quaſi dicat meus exercitus iam pene fuſus eſt. nā coactus eſt impulſus in anguſtias vbi contereretur facile hoc eſt mei conatus adeo repreſſi ſunt hac re. i. cognitione puelle: vt facile poſſint cōtundi atqꝫ conteri. vt eſt tranſlatio ſumpta a re militari. Alij codices habent ita mee copie coguntur. i. conſtringunē in anguſto oppido. i. in aliqua munitione in quam me recipere neceſſe fuit. Haud multum ergo aberit a me infortunium niſi prouideo aliquid. i. niſi excogito aliquam technā: ne. i. vt nō ſenex chremes non reſciſcat. i. cognoſcat hanc bacchidē eſſe amicā gnati clitiphonis nihil eſt qd. i. propter quod ſperē. i. ſpem habeam de argento extorquendo. ſ. aut nihil eſt inqꝫ propter qd poſtulē me poſſe fallere herum ſcꝫ chremetē. Scilicet per ironiam lege quod dici ſolet deus ſciat qd triūpho. i. glorior letor more illius qui triumphabat me latere. i. deliteſcere: neqꝫ audere emergere in lucē in cōſpectū Clitiphonis ⁊ triumpho inqꝫ: ſcꝫ me abſcedere tecto. i. relinquere tectū vbi ſit filius quem meis pollicitis decepi. Crucior. i. dolore affligor tantum bolum. i. tantum morſum. i. tantam opportunitatem eſſe ereptū. i. ſubductum ſubtractum mihi de faucibus. i. de gutture vel ore ac buccis. tam ſubito. i. tam repente. Eſt aūt hec tranſlatio ſumpta ab animalibus quibus eripiatur preda. quid agam aut quid cōminiſcar. i. fingam excogitabo. Inde cōmentum id eſt figmentum. rō eſt mihi incūda. i. inueniendus eſt mihi modus de integro. i. denuo: nam iam inuenerat vnam rōnem. i. excogitauerat vnum modum habende pecunie: que via vbi non proceſſit aliam inire. i. excogitare neceſſe fuit. Deinde ſequitur ſententie exornatio ſiue color rhetoricus. nihil eſt tam difficile quin. i. quod non poſſit inueſtigari. i. inueniri querendo. Nā inueſtigare ſignificat querendo inuenire: vt probat Laurē. Nūc ſyrus incipit deliberare ⁊ idē tidē proponit. ⁊ poſtea refellit: tandē inuēta bona rōne erumpit in letitiam. Quid erit ſupple ſi incipiā nūc hoc qd ſcꝫ cogitabat tunc in hoc pacto. Deinde ſibi non placere rńdet nihil eſt. i. tale figmētū nulli⁹ eſt momēti. Quid erit inqꝫ ſi ſic incipiā inqꝫ deinde cōfutat illud ergo tm̄dē. i. tm̄ pficiā in hoc faciendo ꝙtū in alio pcedēti iam cōfutato. At. i. ſꝫ ſi inqꝫ incipiā ſic qd erit opinor. i. vt mea fert opinio nō pōt fieri ſic. ſcꝫ vt ſūc cogitabat. deide

na rõne aliquandiu perſpecta cognouit eã eſſe bonã ⁊ tunc ſe corrigit.Imo.i.ſed optime põt fieri inq̃ hoc euge vox letantis eſt eius qui bonum inuenerit conſilium habeo.i.ſcio optimam rationem.ſ.extorquende pecun.e. Ber cle tñ id eſt q̃uis obſtructa ſit mihi altera via ⁊ occluſa:tamẽ hac via vt opinor retraham.i.reuocabo reducam ad me illud idem argentum fugitiuum:quod me tantopere fugit vt id aſſequi non poſſim.⁊ de argento iocularıter ⁊ ſeruili more tanq̃ de homine dicit.

Clinia. Syrus.

¶ Hic ingẽs Clinie letitia de recognita amica exprimitur qua vſq̃ adeo eſt preclusus:vt vix tandem a Syro perſuaderi potue rit vt clitipho conſodali ad bacchidis conſeruationem opitu= letur.

Nulla mihi res poſthac poteſt iam interue nire tanta,que mihi egritudinẽ afferat:tã ta hec letitia oborta eſt.dedo patri me nũc iam,vt frugalior ſim quã volt.Syrus.nihil me fefellit:cognita eſt,q̃tũ audio huius verba.iſthuc tibi ex ſentẽtia tua obtigiſſe letor.Clinia.O mi ſyre au diſtin obſecro?Syrus.Quidni?q̃ vſq̃ vna affuerim. Clini.cui eque?audiſti commodi quicq̃ eueniſſe? Syr. nulli.Clin.Atq̃ ita me dij ament,vt ego nunc nõ tam meapte cauſa letor,quam illius:quam ego ſcio eſſe ho nore quouis dignam. Syrus.ita credo.ſed nũc clinia age,da te mihi viciſſim:Nam amici quoq̃ res eſt vidẽ da,in tuto vt collocetur:ne quid de amica nũc ſenex. Clinia. O iuppiter.Syr⁹. Quieſce.Clinia.Antiphila mea nubet mihi.Syr⁹.Siccine me interloquere?Cli nia.Quid faciam Syre mi?gaudeo:ferme.Syrus.fe ro hercle vero.Clinia.deorum vitam adepti ſum⁹.Sy rus.fruſtra operã hanc opinor ſumo.Clinia.loquere. audio.Syrus.at iam hoc non ages. Clinia.agã.Sy. vidẽdũ eſt,inquã,amici quoq̃ res clinia tui ĩ tuto vt collocẽ.nam ſi nũc a uobis abis,⁊ Bacchidem hic re linquis,noſter reſciſcet ilico eẽ amicã hãc clitiphõis. ſi abduxeris,celabitur itidẽ,vt celata adhuc eſt.Clin. At enĩ iſthoc nihil ẽ magis Syre meis nuptijs aduor ſũ:Nã quo ore appellabo patrẽ?Tenes q̃d dicã?Syr.

¶ Aſcenſius.

Illud. Nã qđ de argẽto ⁊c.ſiquidẽ interp̄tat⁹ eſt nec inepte meo quidẽ iudicio . Nã nihil eſt qđ ſperem me poſſe fallere herũ.imo ad hoc redactus ſũ:vt triũphi loco habeã ma lũ fugiſſe.ideoq̃ aittriũpho.ſ.me latere tecto ⁊ abſcedere impunẽ.Si tñ textus hȝ nõ ſilet:ſed.ſ.ironia ẽ.Superuenit aũt Syro clinia.vñ manet tertius actus.

Nulla mihi res poſthac interuenire tã ta ⁊c.Hic nimia Clinie letitia exprimitur de recognita antiphila:q̃ letitia p̃culſus vix põt adduci a Syro vt clitiphoni ſuccurrat.Cli.Iã nulla tãta res põt interuenire mihi.i.accidere ⁊ qđ dr̃ ſubueni re lȝ nõ ꝓprie ĩ eo ſignificato poſt hac.i.poſt hoc tp̃o q̃ afferat mihi egritudinem.i.animi moleſtiã tanta.i.adeo magna hec letitia eſt oborta.i.enata mihi:vel erumpit nũc dedo me patri id eſt cõ uerto me vel trado me totum in patris poteſtatẽ hoſtium more qui de victoria deſperãtes ſe in hoſtium poteſtatem dedunt vel etiam tradunt vt id eſt ita quod iã ſim fragilior:id eſt tẽperatior:modeſtior quam vult quaſi dicat officio meo ⁊ mea fragilitate eius voluntatem ac propoſitũ vincã . Syr⁹.Nihil me fefell.i.id eſt ego bene dicebã ⁊ vere vel nõ erraui cum ita eſſe iudicaui. Nã hec res non me fallit quã non ignoro ſeu que me non latet non preterit.non fugit quantum audio id ẽ intelligo verba huius Clinie.Antiphila agnita ẽ id eſt recognita eſt a parentib⁹.Hoc autem apud ſe dicit.Deinde conuertit ſermonem ad Cliniã ⁊ inquit.Letor iſtud obtigiſſe id eſt cõtigiſſe eueniſſe ſucceſſiſſe tibi ex tua ſentẽtia.id eſt vt tu volebas vbi dici inepte ſolet ad tuũ gratũ ad tuũ placitũ.Clinia.O mi Syre obſecro audiſti ne rẽ totam vt facta eſt de agnitione filie.Syrus.quid ni.i.cur nõ audierim qui adfuerim.i.aſſidue vna id eſt ſimul cum parentibus.Clinia.Cui homini audiſti quicquam commodi eque.i.ita eueniſſe vt ſupple mihi euenit.Syrus.nulli audiui ita quic q̃ commodi eueniſſe.Clinia.atq̃ ita me dij amẽt affirmandi ſeu iurandi eſt hic mod⁹ ſatis comicis familiaris,hoc eſt dij amẽt me ite vt ego nũc letor nõ tã meapte.i.mea ipſi⁹ ſeu meamet cauſa inuenitur ⁊ meapte ⁊ meopte:ſuapte ⁊ ſuopte tuapte ⁊ tuopte:nr̃apte:⁊ noſtropte: veſtrapte ⁊ ve ſtropte in tribus generibus:ſed duntaxat in caſu ablatiuo:lȝ Catho poſuit mihipte ꝓ mihi ipſi.Ut ego letor non tam meapte cauſa q̃ cauſa mꝫ illius.ſ.Antiphile.quam Antiphilam ſcio eſſe dignam quouis.i.quolibet honore id eſt meruiſſe quẽlibet honorẽ.Sy.Credo ita e ẽ vt ais:ſed o Clinia age.nunc.i.eya hortantis eſt viciſſꝫ.e diuerſo cõtra vice tua da te mihi.i.obſequere mihi:⁊ mihi morẽ gere vt tibi ſum obſecutus.nã quoq̃.i.etiã res.i.cauſa negotium amici.ſ.Clitiphonis eſt videnda.i.puidenda vt collocẽ.i.conſtituatur in tuto:hoc eſt vt careat periculo culpationis ⁊ ignominie vel ne quid id eſt vt ſenex Chre.non ſciat ſupple aliquid nunc de amica.i.de bacchide q̃ ſit Clitiphonis amica.Clinia.O iuppiter exclamatio vehemens in ſyrum tanquã aliquid dixiſſet qđ videretur deſipienti vergere in nuptiarum impedimentum.Syrus.quieſce.i.ne iraſcaris ita ſis quietus ⁊ expecta que reliqua ſunt.Cli.Antiphila mea nubet mihi.i.mihi deſpondebitur:⁊ nuptijs copulabitur.Syrus.ſiccine.i.vtrum interloqueris.i.impedis interpellas me loquẽtem ſic.Interloqueris inquit quaſi loqueris inter me.i.iter meũ ſermonem meũ interrumpendo ⁊ in ei⁹ mediũ te interponendo.Cli.O mi ſyre q̃d faciam gaudeo hoc eſt nimio gaudio affectus ſum pculſus fer.i.tolera me.i.mea ṽba incõſiderata ⁊ modũ me habẽdi.Sy.hercle ṽo ironice vero aliqd hȝ hic refero.i.tolero te.Cli.ſumus adepti.i.ego ſum adept⁹ vitã deoꝝ q̃ letitie plena eſt ⁊ felicitate nulla admiſſa triſtitia:⁊ eſt hyperbolic⁹ ſermo ab affectione procedens.Syr.opinor q̃ ſup .fruſtra.i.inefficaciter ſumo operam.i.qđ vulgo dr̃ capio penã cũ tñ pena duntaxat dicatur de punitione:nam vt vult Priſci.in primo a pena ue diphthõgus in u mutata deducitur punio ⁊ ideo nõ eſt dicendũ ſumpſi magnam penam pro te ſed potius tua cauſa multos cepi ſeu ſumpſi labores aut plurimũ tui cauſa laboraui.opera aũt dr̃ operatio .labor induſtria .idẽ ſic intellige fruſtra ſumo operã.i.fruſtra laboro ſermonem apud te facere cũ tu gaudio deſipiens aures mihi non prebeas.Cli.loquere audio te.ſ.i.aures prebeo tuis ſermonibus.Sy.at.i.ſed iam.i.ſtatim nõ ages hoc.i.non me audies.Clinia.agã.i.te audiã.Sy.inq̃.i.dico rẽ ſeto quod videndum eſt.i.pſpiciendũ eſt vt quoq̃.i.etiã res amici tui.ſ.Clitiphonis collocẽ.in tuto:vt expoſitum eſt intellige:nam ſi nunc abis.i.diſcedis a nobis ⁊ relinquis hic

Quid ni? Cli. Quid dicam? quā cauſſam afferam? Sy. Qui nolo mētiare, aperte, ita vt res ſeſe habet, narrato. Cli. Quid ais? Syrus. iubeo illā te amare, et velle vxorem hanc eſſe Clitiphonis. Cli. bonam atq; iuſtā rem oppido imperas, ⁊ factu facilem ⁊ ſcilicet iam me hoc voles patrem exorare, vt celet ſenem voſtrū. Sy. Imo vt recta via rē narret ordine oēm. Cli. Hem ſatin ſanus es, aut ſobrius? tu quidē illum plane prodis. nā qui ille poterit eſſe in tuto? dic mihi. Syr. huic equidē conſilio palmam do: hic me magnifice effero, q̄ vim tā tam in me, ⁊ poteſtatem habeam tāte aſtutie, vera dicēdo, vt eos ambos fallam: vt cum narret ſenex veſter noſtro, iſtā eſſe amicam gnati, non credat tamē. Cli. At enim ſpem iſthoc pacto rurſum nuptiarū omnem mi eripis: Nam dum amicam hanc meam eſſe credet, nō committet filiam. tu fortaſſe quid me fiat, paruipēdis, dum illi conſulas. Syr. Quid (malum) me tandem cenſes velle id adſimularier? vnus eſt dies, dum argētum eripio, pax, nihil amplius. Cli. Tātum ſat habes? quid tum queſo, ſi hoc pater reſciuerit? Sy. qd ſi redeo ad illos, q̄ aiunt, quid ſi nūc celum ruat? Clinia. Metuo quid agam. Syr. metuis? quaſi nō ea poteſtas ſit tua. quo velis in tempore vt te exoluas, rem facias palā. Cli. age, age, traducatur bacchis. Syr. Optume ipſa exit foras.

Bacchis. Clinia. Syrus. Dromo. Phrygia.

¶ In hac ſcena vel fallacia Syri tandē expediatur pecunias q̄ extorqueat a ſene Bacchis indignata a Syro placat: cuius perſuaſione ad Menedemum cum pediſſequis: tantiſper dum Chremes fallatur: ſeſe confert.

Bacchidem ilico.i.ſtatim noſter ſenex Chremes rreſciſcet.i.cognoſcet tanq̄ rē inopinatam hanc Bacchidem eſſe amicam Clitiphonis ſi adduxeris.i.ſi tecum duxeris ⁊ a nobis remoueris indē.i.ſimiliter ipſa celabit eſſe amica eius.vt.i.ſicut adhuc.i.hucuſq; ſeu hactenus celata eſt Clinia at enī.i.ſed certe. O Syre nihil eſt magis aduerſum.i.contrarium meis nuptijs iſthoc.i.iſta re quam moneas. Nam quo ore.i.qua fronte quo aſpectu: quo vultu qua facie appellabo patrē meū vbi duxero Bacchidē: teneo.i.ſcio.ne quid dicā.i.dicere debeā. Syrus.q̄dni.i.cur nō teneo? Clinia quid dicā quā cauſam afferam patri propter quā abduxerim eā mecū. Sy. Peto ſup.quid dices: nolo q̄ ſup.mētiare narrato aperte.i.clare.vt quēadmodū res ſe hȝ. Clin. Quid ais.i.dicis Sy. Jubeo.i.volo te amare.i.tu ames illā Antiphilā ⁊ velle.i.quod tu velis habere eā vxorē ⁊ iubeo inq̄ te dicere ſup.patri tuo hanc.ſ.Bacchidē eſſe Clitiphonis.i.amari a Clitiphone. Clin. imperas.i.precipis, ſuades rē oppido.i.valde bonā ⁊ honeſtam per ironiam dixit.q.d.valde malā ⁊ inhoneſtam ⁊ imperas inq̄ rem facilē factu.i.vt fiat ironicos legēdo ⁊ hec particula ⁊ hic indignanter poni poteſt: vt ſi quis dicat ⁊ quis eſt qui male de me loqui poſſit: ſcȝ. hic ponitur ironice quaſi qd dici ſolet de⁹ ſciat vt alibi, hic popul⁹ curat.ſ.Uerg. Scȝ his ſuperis labor eſt iam voles me exorare patrem hoc.i.voles me pſuadere patri hec.exoro eīn te ſignificat pſuadeo tibi, ⁊ exoro vitā ſignificat impetro: iter dum ambo accuſatiui: tū accuſatiuus pſone quā rei iūgūtur ſimul cū eo, vt hic voles q̄ me exorare patrē hoc.vt pater me⁹ celet ſenem veſtrū.ſ. Chremetem. Dicim⁹ eīn celo te hāc rem: celo te hac re: ⁊ celo te de hac re. Syr⁹. Jmo.i.ſed ego volo vt recta via narres omnē rē ordine.i.per ordinē ⁊ tractu ac tenore ſuo nō deflectendo a via recta. Clin. Hem indignantis eſt ſat a ne coſan⁹ i.ſane mentis: aut ſobrius.i.non temulētus.q̄dē i.certe prodis.i.quod dicūt inepte tu incuſas illum Clitiphonem plane.i.clare olno. Nā dic mihi qui.i.quomodo ille Clitipho poterit eſſe in tuto.i.ſine periculo cognitionis tot⁹ facti.vbi.ſ.dixero patri meo eā eſſe Clitiphonis: nan ſenex ſenem nō celabat. Sy. equidem ironicos legas equidem do palmā huic cōſilio.i.aſſentio more paſciſcentiū qui aſſētiētes palmas porrigūt ſeu pſtāt hic l hac fictiōe effero.i.extollo eueho me magnifice.i.excellēter ⁊ qd dici ſolet ego bn̄ hic me apparo.qui.ſ.ego habeam tātā vim.i.tātā efficaciā in me ⁊ qui inquā poteſtatē tante aſtutie.i.verſutie cautele dol. dicēdo vera vt fallā.i.decipiā ambos iuuenes.ſ.pōt etiā referri ad ambos ſenes. vt.i.ita q̄ cum.i.q̄n̄is ſenex vr̄.ſ.menede.dicat noſtro ſeni Chre.iſtā.ſ.Bacchidē eſſe amicā gnati ſui videlicet tuam: tū nō credat.i.reuera ſciat contrarium.q.d.in q̄ decipietur vel erit pulchra vt dici ſolet deceptio vbi qs vt credit non decipitur quod ita erit in tuo patre quem putas iri falſum. Clinia. At enī.i.ſed certe eripis.i.aufers mihi rurſus iſthoc pacto.i.iſto modo omnem ſpem nuptiarū. Nam dum credet ipſe Chremes hāc bacchidē eſſe amicā meam nō cōmittet: id eſt nō credet: ⁊ nō tradet nō collocabit nuptui mihi filiam ſuam Antiphilā fortaſſe tu Syre paruipēdis.i.paruicuras parum cure habes quid fiat de me dum.i.dūmodo cōſulas.i.puideas illi Clitiphoni. Syr. quid malū eſt hic, interrogatio iraſcentis: vt prius ſatis diximus: ⁊ eſt quod dici ſolet quid male gratie cenſes.i.putas me velle.id.ſ.de Bacchide aſſimularier.i.fingi tādē.i.poſt multū tpis vel vſq; ad multū tpis vel ſi manus cape tādē: vt habeat vigens q̄ddā ⁊ accelerans vt ſepe oſtendit. deinde ſe nō velle id diu aſſimulari vn⁹ eſt dies: pax.i.tantūmō aduerbiū comicū. vt Priſcianus hȝ nihil amplius.i.nihil vltra peto ſimulari preter vnum diem dū.i.q̄diu eripio.i.aſtute ſubduco argentum qd Clitipho promiſit Bacchidi. Clinia. dicis vnum diem eſſe tantū per qd oſtendit pax ſignificare tantum qd tibi parum videtur. ſatis habes.i.qd dici ſolet tu habes bonum tēpus: vel tibi ſufficit dum iſtū diē habeas in quo argentū extorqueas: queſo quid tū.i.deinde ſequet ſup.ſi pater Clitiphonis reſciuerit hoc.i.hanc ſimulationem ad eum decipiendū. Sy. indignatus repetitionib⁹ Clinie dicentis ſi hoc ſi illud ⁊c. et vſus eſt verbo vſitato in eos qui ſubtimidi in re peragenda dicere ſemp ſolent, qd ſi hoc quid ſi illud accideret: ⁊ oſtendit ſuo reſponſo talia dicta eſſe ridicula q̄lia ſunt ea que dicit: qd ſi redeo ad eos q̄ aiunt quid ſi celū ruat.i.labat deorſum qd dictum eſt ridiculum dictu ⁊ oſtendens talia eſſe ridenda. Clinia. Metuo quid agā.q.d.neſcio quid tute debeā agere. Sy. aufer ei talem metū dicens poſſe ſe exoluere tali metu cū volet. cū tantopere patri ſit charus. Metuis.i.dicis q̄ metuis quaſi hec particula hic ponit ironice vt ſepe.i.q̄ſi dicas q̄ poteſtas tua nō ſites.i.tanta vt exoluas.i.liberes te prorſus eo.ſ.in eo tu quo dicis te metuere etiam in quo tpe velis te exoluere ſcȝ. Deinde rogat eum vt ſuā detegat voluntatē ſit facturus necne facias palā.i.manifeſtes rem.i.id qd facturus es an ſis abducturus Bacchidem an non. Clinia. age, age hortātis eſt Bacchis traducaẛ.i.deducaẛ ad me vt celeẛ indē ⁊ adhuc relata eſt. Syr. optime.q.d. opportune ipſa Bacchis exit foras.i.e domo Chre, in qua erat, eſt aūt hoc dictū paraſcene.i.preparatio ad ſequētem ſcenā.

¶Aſcenſius.

Qui eque audiſti. Ubi textus habet cõmodius ꝛ cõmẽtariũ cõmodi. alij legunt commode vt ſit cui audiſti eque cõmode quicꝙ eueniſſe. Illa vero exclamatio. O iupiter potius geſtiẽtis ꝛ exultantis ꝙ indignãtis eſt. Nam ad ſyri verba animũ nõ aduertat. Quod ſyrus indicat dicẽs quieſce vt mihi auſculteſ ꝛ manifeſtius ſequentia indicant. Illud bonam atꝗ iuſtam ꝛc. citra ironiam legendum indicant ſequentia. Ad illud vera dicendo vt eos ambos fallã: illo modo de iuuenibus intelligi põt. Nam alter iuuenũ hoc audit. Propterea hoc argumentũ eſt. Quia Chre. putabit Menedemũ decipi: licet menedemus vere dicet Bacch. deni Clitiphonis amicã nõ habebit fidẽ itaꝗ decipietur. At vbi Mene. ſ Chre. ſe deceptum putabit: tum primũ capietur quam rem et. am Sy. per ſequẽtia declarat. Illud autem. Rem facias palã intelligo vt doceat Syrus. quomodo ſe Cli. exoluat: vtpote ſi faciat rẽ palam. i. omnia que tecta erãt conſilia reuelet.

Satis pol proterue me ſyri promiſſa huc induxerunt: decẽ minas, quas mihi dare pollicit⁹ eſt. quod ſi is nũc me deceperit, ſepe obſecrans me vt veniã, fruſtra veniet. aut cum venturam dixero, ꝛ conſtituero: cũ is certe renũtiarit, ꝛ Clitipho cũ ſpe pẽdebit animi, decipiã, ac nõ veniam: Syrus mihi tergo penas pendet. Cli. ſatꝭ ſcite ꝓmittit tibi. Syr⁹. atꝗ tu hãc iocari credis? faciet, niſi caueo. Bacc. dormiũt: ego pol iſtos commouebo. mea Phrygia, audiſtin homo iſte modo quã villã demoſtrauit carini? Phry. audiui. Bacc. proximã eſſe huic fundo ad dexterã? Phry. memini. Bac. curriculo percurre: apud eum miles dionyſia agitat. Syr⁹. quid inceptat? dic me hic oppido eſſe inuitã, atꝗ adſeruari: verũ aliquo pacto verba his me daturã eſſe, ꝛ ventura. Sy. perij hercle. Bacchis mane, mane: quo mittis iſthanc queſo? iube maneat. Bacc. abi. Syr⁹. quin eſt paratum argentũ. Bacch. quin ego maneo. Syr⁹. atqui iam dabitur. Bacch. vt lubet, nũ ego inſto? Syrus. at ſcin quid ſodes? Bacch. quid? Syrus. Tranſeũdum nunc tibi ad menedemũ eſt, ꝛ tua pompa eo traducẽda eſt. Bac. Quam rẽ agis, ſcelus? Syrus. Ego ne? argentũ cudo, quod tibi dem. Bac. Dignã me putas, quam illudas? Sy. nõ eſt temere. Bac. etiã ne tecũ hic res mihi eſt? Sy. minime: tuũ tibi reddo: Bac. eat. Syr. Sequere hac. heus dromo. Dro. Quis me volt? Sy. Syr⁹. D. qd eſt rei? S. ancillas oẽs Bacchidis traduce huc ad vos ꝓpere. Dro. quãobrẽ? Sy. ne quæras: ꝛ ferãt que ſecũ huc attulerũt. ſperabit ſumptũ ſibi ſenex

Satis pol ꝛc. In hac ſcena vt ſyri fallacia explicat ꝛ pecunia extorqueat bac. irata a ſyro placat ꝛ ad menedemũ trãſit. Bacchis. Pol. i. ꝑ pollucẽ ſatꝭ ꝓterue. i. ſatꝭ mi ur dſe iniu cõtumel dſe aut ſatꝭ ridicule ac irriſorie: aut etiã ſatꝭ importune promiſſa. i. pmiſſiões Syri adduxerũt me huc ad Clitipho. ꝑpt ſupp. decẽ minas. i. libras quas pollicit⁹ eſt. i. ſponte ꝓmiſit dare mihi. Promittim⁹ rogati: pollicemur vltronei. Promittere etiã ſignificat aliqñ ad magnitudinẽ nutrire vt ꝓmiſſa barba. i. prolixa q̃ſi ꝓcul miſſa. Quod. i. ſed ſi is Syr. nũc deceperit me ipſe veniet ſepe fruſtra. i. incaſſum obſecrans me vt veniam ad Clitiphonem aut cum dixero. i. promiſero ꝛ conſtituero. i. confirmauero quaſi ſtatuero cũ eo me ventturam. i. quod veniam cũ. i. qñ is Sy. renũciarit: id ẽ retulerit ei Clitiphoni certe. i. ꝑmo certo ꝛ cũ. i. quãdo Clitipho pẽdebit animi. i. ſolicitus erit ꝛ anxius. ſpe. i. expectatiõe vt ſunt hi qui expectant quibus expectatio maximam affert anxietatẽ. Dicimus autẽ ꝓprie animo pendeo. i. ſum ſollicitus vel dubi⁹ quaſi ſuſpẽſum animum gerens. Figurate autem interdum dicitur pendeo animi: ſicut preſtans animi diſcruciot animi ꝓ animo. Gel. ad Cicero. Neſcio ego quidem vehemẽter animi pendeo: fortaſſis etiã interpretari poſſet cũ pendebit. i. erit in ſuſpẽſo ſpe animi decipiam ego promiſerã. Syr. pẽdet. i. dabit luet patiet penas tergo ſuo. id ẽ ſuo dorſo mihi. i. in vltionẽ iniurie mee. Dicimus enim pẽdeo mihi penas vel dabis. i. ꝑſolues penis tuis mihi ſatiſfacies. Cli. Bac. ꝓmittit tibi ſcite: id eſt pulchre ſe effecturam vt penas luas ſi eã fallas. Sy. Atqui. i. ſed certe tu credis hanc Bacchidẽ iocari. i. ioco dicere illa faciet id quod minat niſi cauero. i. niſi ꝓuidero vt illi pecuniã extorqueat. Bac. dormiũt. i. ſunt otioſi ꝛ negligẽtes Clitipho ꝛ Sy. neꝗ de pecunijs prouident et quaſi dicat ſurdos agunt vt Cicero in epiſtolis. Non omnibus dormio. i. non omnibus ſurdus ſum. Pol ego cõmouebo. i. excitabo iſtos per contemptum: ſcz Syrum ꝛ Cliniam. O phrygia mea famula. et eſt nomen a regione: audiſti ne modo. i. pauloante quam villam: id eſt quam domum agreſtem Carini: id eſt illius viri: iſte homo de quo conſtabat inter eos demonſtrauit. Phrygia famula audiu. Bac. Nonne inquam audiſti eam villam eſſe proximam huic fundo. id eſt huic predio. Fundus eſt pars agri: nam ager vnus multos continet fundos: ſed hoc eſt ſatis inculcatum ad dexteram: id eſt dextrorſum. i. verſus partem dexteram. Phry. Memini. i. recordor eum demoſtraſſe ita. Bac. percurre. i. valde curre curriculo. i. celerrime. ita vt ſit aduerbiũ vel ſit ablatiuꝰ a curriculum pro curſu: vnde Gellius. Nonne is curriculo et oleum petis: ideo eleganter dicimus. Venit ad me curriculo. i. quod dici ſolet toto curſu. Miles de quo prius dictum eſt qui noctem vnam Bacchidis orabat: agitat: id eſt celebrat Dionyſia. id eſt orgia Bacchidi hoc eſt feſta bacchi que bacchanalia etiam dicunt apud eum hominem: id eſt qui demõſtrauit villam. Sy. Quid hec bacchis inceptat: id eſt de nouo molitur et parat. Hac dic me eſſe hic et aſſeruari: id eſt detineri et ſuſpitioſe obſeruari hic oppido. i. valde inuitam: id eſt male contentam ꝛ cõtra voluntatẽ verũ id eſt ſed dic me eſſe daturam verba his: id eſt me decepturam hos qui hic me habent aliquo pacto. id eſt aliquo modo et dic me venturã. i. iturã ad eũ. Sy. Perij hercle. O bacchis mane mane: quo mittis iſtam phrygiam queſo iube ꝙ ſupple ipſa maneat: id eſt non eat illuc quo iuſſa eſt. Bac. Abi. i. diſcede Phrygia quo te iuſſi. Sy. quin. i. quinimo argentum eſt paratũ. Bac. quin. i. quinimo ego maneo hic: quaſi dicat. Quid dicit vt maneam: non vides me manere. et idem verbum: ſcilicet quin repetijt more iratorum. Syr. at qui. i. ſed certe iam id eſt ſtatim dabitur tibi argentum ſcilicet. Bac. Ut lubet. id eſt quemadmodum tu vis: Detur necne non curo amplius. Num. i. numquid inſto: id eſt ꝟges vt des. quaſi dicat non. Sy. at. id eſt ſcis ne ſodes blandientis verbum. q. ſi ſi audes dicat. ſi audes quid facias. Bac. Quid faciam. ſcilicet. Sy. eſt tibi tranſeundum: id eſt te oportet tranſire ad mened

muz:⁊ tua põpa.i.tuus comitatus ancillarũ eſt tibi traducẽda eo.ſ.ad Menedemũ.Bac.O ſcel⁹.i.o tu ſceleſte:ſʒ vocauit noie vitij:vt eius improbitatẽ aggrauet quã rẽ agis.i.q̃d mol ris aut quid dicis.Sy.ego cudo.i.extorq̃o argentũ egerrime quaſi ſi ego fabricarẽ illud. Nã ꝓprie cuditur argẽtũ dũ imprimit:qđ argentũ deʒ.i.tradã tibi Bac.putas me eſſe dignã quã illudas.i.irrideas.Dicimus aũt illudo te ⁊ tibi ⁊ in te tã in accuſatiuo q̃ı ablatiuo. Sy.hoc qđ molior.ſ.non eſt temere.i.non paratur inconſulte:ſed ingenioſe.Bacchis.etiam ne.i.vtrũ res eſt mihi tecum hic.i.habeo hic tecũ negotiũ quicq̃.Syr. minime.i. non habes negotiũ mecũ:ſed reddo tibi tuum.i.quod tibi eſt promiſſuʒ.Bacch.Eatur. Hic eſt cõſenſio bacchidis vt ad menedemũ eat. Eatur inquit impſonaliter.q.d.a me et a m is ancillis eat eo.Sy.ſequere me bacchis hac heus vocãtiᷓ particula o Dromo ſerue.Dro.Quis vult me.i.quis me petit.Syr.Syr⁹ eſt q̃ te vult.Dro. quid rei eſt.i.q̃ res de nouo obtigit.Sy.traduce pro traduc ꝓpere.i.feſtinãter hinc ad vos ois.i. oẽs ancillas.Bac.Dro.quãobrem.i.quare traducam.Sy. Ne queras.i.noli querere et ipſe ãcille ferant.afferant ea que attulerunt huc ſecũ ſenex chremes ſperabit ſumptũ.i.impendiũ eſſe leuatu ſibi.i.diminutuʒ:abitu.i.diſceſſu harũ muliercularũ.Ne.i.certe ille ſenex haud.i.nõ ſcit q̃ntuʒ damni hoc paulũ lucri adportet.i.afferat ei. Tu Dromo neſcis.i.actu nõ aduertis ad illud quod ſcis.i.qđ mẽte tua tenes. Nã multa ſcire nos experimur ad que nõ omni tempore aduertim⁹:ſʒ illorũ admoniti paulum facile recordamur ſi ſapies,i.eris ſapiẽs vł ſapienter ages.Dro.tu dices me eſſe mutũ adeo ſuʒ tacitur⁹ neq̃ ṽborum q̃cq̃ emiſſurus. ❡Aſcenſius.

Llud.Sat⁹ ſcire ꝓmittit tibi multi de Syro intelligũt vt ad Bacchidẽ (nõ itelligẽtẽ tñ)cũ irriſiõe dictũ o bac.ſyrus ꝓmittit tib: ſatis ſcire tñ. Et q2 Syrus intelligebat id ironicos ⁊ cũ irriſione dictũ ſubdit.At q̃ tu hãc ⁊c.In expoſitiõe illi⁹ ego pol.iſta cõmonebo vbi erat clitiphonẽ feci Cliniã:q2 Clitipho ab ſene vbs bacchidis excitari nõ potuit.Et ad finẽ ſcene vbi reppeti traduce huc ad nos ꝓpere tex⁹ quẽ ꝑmũ legi habuit traduce hic ad nos.Atq̃ ita legẽdũ quoq̃ iudico. Nã cũ bacchis apđ ſyrũ duos ſit q̃ poſſet. Syr.dicere traduce hic ad nos preſertim cũ Dro.ſit Me.ſeruus quo traducẽda erat Bac.At illud. Tu neſcis id qđ ſcis Dromo. mallem ſic interpretari vt vulgo dici ſolet:nõ me tamen vidiſti.Dro.tu neſcis.i.geras te taciturnũ perinde atq̃ neſcias qđ ſcis:hoc ẽ diſſimulato qđ ſcis. Naʒ qđ actu ſatis animaduertit ſatis abſurde intelligitur. Cũ maxime memorẽ eſſe expediat eum qui callide diſſimulabit.

Ta me dij amabũt ⁊c.Hic ſyri fallacia ſuũ ſortiẽ effectũ ⁊ tãdẽ a chremete extorquet argẽtũ.Chre.Dij amẽt ita vt me miſeret.i.mia moueat vicẽ menedemi.i.ꝓpter fortunã menedemi vł potius vicẽ menedimi.i.in loco menedemi.Eodẽ gñe dicẽdi Cice.vtitur ad lentulũ. Noſtrã inquit vicẽ vltus eſt ipſe ſeſe.i.puniuit ſeipſum vice.i.loco noſtri.Itaq̃ ſic cõtinua.Dij me amẽt ita vt me miſeret viceʒ pro vice hoc eſt loco menedemi:quaſi dicat cã ſua me miſeret tñ mali deueniſſe ad eũ.vt tanta illa familia ſit alẽda.Illhãccine.i.vtruʒ oportet ſup.aut neceſſe ſeu opus eſt alere illhãc:ꝑ cõtẽptũ ⁊ odiũ dicit pro illã mulierẽ bacchidẽ cũ illa familia.i. cum tanto comitatu ancillarũ:⁊ ſi.i.q̃uis ſcis qđ ſup.menedemus nõ ſentiet onus tñ ſeʒ hoſce aliquot dies.i.per aliquos dies primos.ita.i.adeo filius fuit ei magno deſiderio.i.adeo deſiderauit filiũ verum.i.ſed vbi.i.quãdo videbit tãtos ſumptus quotidianos.i.impenſas quotidie faciẽdas fieri ſibi domi nec videbit modũ.i.finẽ fieri rurſum denuo optabit vt fili⁹ abeat.i.diſcedat ab ſe qđ ðanepte de penca ſe.Eccũ.i.ecce hic ꝓpe.Sy.optime.i.tẽpeſtiue oppoꝛtune.Sy.ceſſo.i.q̃d moror q̃d tardo adoriri.i.aggredi verbis hũc chremetẽ.Chre.vocãdo ꝓnuntiãdũ Sy.heʒ hic eſt vox leti interdũ perturbat..Chre.q̃d eſt ꝓpter qđ me velis ⁊ gaudeas mea preſentia.Sy.iãdudũ.i.lõgo añ tẽpore exoptabã te dari.i.offerri obuiũ mihi.Chre.Uidere.i.videris cẽſeris:indicaris egiſſe iaʒ neſcio q̃d cũ ſene menedemo eũ decipiẽdo vt ego poſtulauerã.Syr⁹ dicis me egiſſe aliq̃d ð illo.i.ð illa re.veʒ de eo decẽpiẽdo qđ dudũ.i.paulo ante:vel ſcđ m Do.longe ante ſubaudi cõteſauerim⁹.vel aliquid tale:naʒ hic eſt diſtinguendũ.Deinde ſubdc.Reddidi dictũ ac factũ.i.et dixi ⁊ feci vel vt dixi ſic effeci. Reddere enĩ aliquid dictũ eſt illud dicere ⁊ reddere factum eſt facere ſolemus enim ſic dicere hoc tali die factũ reddã.i.hoc a me tali die fiet..Chre. Bonane.i.bona fide.i.vere ne dicis:nã fides eſt vt Cice.inquit:dictorum:conuentorumq̃ cõſtantia et veritas.Sy. hercle dico ſupple bona fide ⁊ iurãdo dictum comprobat.Chre. Non poſſum pati.i.non poſſum continere.quin.i. qđ non demulceam.i.ſuauiter attrectem tibi caput o Syre accede huc.i.ad me vt tibi caput demulceã ⁊ te aliquo munere donẽ:faciã tibi aliq̃d boni ꝓ iſta re.i.pro iſta fallacia ac libẽs.i.bono aio.Sy.at.i.ſʒ ſi ſcias q̃.i.q̃tũ ſcite.

leuatum eſſe harum abitu ne ille haud ſcit.hoc paulũ lucri:q̃tuʒ ei damni adportet.tu neſcis quod ſcis Dromo,ſi ſapies.Dromo.Mutum dices.

Chremes. Syrus.

❡In hac ſcena Syri fallacia ſuũ ſortiẽ effectũ. Nam tandem extorquet a chremete argẽtum.Idẽ ille chremes qui vt in ꝑma comedie parte cruciãs ſe cõdoluit:ita hic quoq̃ eiuſdeʒ menedemi miſeret:et eius vicem dolet de põpa ⁊ ſumptu bacchidis quam clinie amicam eſſe credebat.

Ta me dij amabũt,vt nũc Menedemi vicẽ miſeret me tantũ deueniſſe ad eũ mali. Illhanccine mulierẽ alere cuʒ illa familia? etſi ſcio,hoſce aliquot dies non ſentiet,ita magno deſiderio fuit ei filius.verum vbi videbit tantos ſibi ſumpt⁹ domi quotidianos fieri,nec fieri modum,optabit ruſum vt abeat ab ſe filius.Syruʒ optime eccuʒ.Syrus.Ceſſo hunc adoriri?Chre.Syre.Syrus.Hem.Chre.Quid eſt?Sy.Te mihi ipſum iamdudum exoptabam dari.Chremẽ.Uidere egiſſe iaʒ neſcio quid cum ſene.Syrus.de illo quod dudum?dictuʒ,ac factũ reddidi.Chre.Bõane fide?Syr⁹.Bõa hercle. Chre.nõ poſſum pati,quin tibi caput demulceaʒ:Accede huc Syre,faciã boni tibi aliquid pro iſta re,ac libens.Syrus.At ſi ſcias quam ſcite in mentẽ venerit. Chremẽ.Uah,gloriare eueniſſe ex ſententia?Syr⁹.Non hercle vero,verum dico.Chremẽ.dic,quid eſt?Syrus. Tui Clitiphonis eſſe amicam hanc Bacchidẽ menedemo dixit clinia,et ea gratia ſecuʒ adduxiſſe,ne tu id ꝑſentiſceres.Chre. Probe.Sy.dic ſodes. Chre.Nimiuʒ inq̃.Syr.Imo ſic ſatis,ſed porro auſculta qđ ſu-

.i.pulchre ingenioſe ſubtiliter venerit mihi i mentē illud.ſ.qđ poſtea eſt dictur⁹.nā īterrupit ſermonē chre.Chre. Uah irridēns īteriect̄o eſt hic:ſ3 tm̄ loco cū illudit nō ſerio glorīare.i.gloria te extollis euenīſſe ex ſnīa.i.qđ eue nerit tibi vt volebas.Sy.vero.i.ſ3 hercle non glorior ſ3 dico veru.i.veritatē.Chr.D.c qđ e?Sy.clinia dix.i menedemo hūc Bacchidē eſſe amicam clitiphon's filij tui.ꝛ dixit inq̄ꝫ ſe cliniā adduxiſſe ſecum eam ea grā.i.ea cā ne.i. vt nō pſentiſceres id.i.vt nō pciperes.Nam a preſentio pcīens adiuncta eo.ſit pſentiſco.qđ regit accuſatiuū vt

per eſt fallacie.ſeſe ipſe dicet tuā vidiſſe filiā:eius ſibi cōplacitā formā,poſtq̄ aſpexerit,hanc ſe cupere vxorē. Chr.modo q̄ inuēta eſt?Sy.eam.ꝛ quidē iubebit poſci.Chr.quāobrē iſthuc Syre?nā ꝓrſus nihil īntelligo. Sy.vah,tardus es.Chre.fortaſſe.Sy.argētū dabitur ei ad nuptias,aurū,atq̄ꝫ veſtē qui:tenes ne?Chr.comparet?Sy.idipſum.Chre.at illi ego neq̄ꝫ do,nec deſpōdeo.Sy.nō?quāobrē?Chr.quāobrē me rogas?hoī fugitiuo dabo?Sy.vt lubet.nō ego ꝑpetuo dicebā vt illā illi dares,verū vt ſimulares.Chr.nō mea eſt ſimulatio ita tu iſthec tua miſceto,ne me ad miſceas.ego ci ui daturus nō ſim,vt ei deſpōdeā?Sy.credebā.Chre.minime.Sy.ſcite poterat fieri:ꝛ ego hoc,q2 dudū tu tātopere iuſſeras,eo cepi.Chre.credo.Sy.ceterū eq̄dē iſtuc chreme equi boniq̄ꝫ facio.Chr.atqui tū maxime volo te dare operā vt fiat,verū alia via.Syrus.fiat:queratur aliud.ſ3 illud qđ tibi dixi de argento,quod iſta debet bacchidi,id nunc reddendū eſt illi: neq̄ꝫ tu ſcilicet eo nunc confugias:quid mea?num,mihi datū eſt?nū iuſſi?num illa oppignerare filiā meam me inuito potuit?verū illud chreme dicunt:ius ſummū,ſepe ſumma malitia eſt.Chremes.Haud faciam.Syrus.Jmo, alijs ſi licet,tibi nō licet:Omnes te in lauta ꝛ bene aucta parte putant.Chremes.quin ego met iā ad eā deferam.Syrus imo filiū iube potius.Chre.quāobrē? Sy.Quia eū i hūc ſuſpicio eſt trāſlata amoris.Chre. Quid tum?Syrus.Quia videbitur magis veriſimile id eſſe,cū hic illi dabit:ꝛ ſimul cōficiam facilius ego qđ volo.Jpſe adeo adeſt,abi,effer argētū.Chr.effero.

tuū verbū:q2 etiā ꝓ pr.initiuo hic ponit.Chr.pbe.i.recte excogitatu ē ſc3 vt aliq̄a ratē.Sy.Dic ſodes.i.ſi audeo blādictiꝰ particula.q.d.ſ3 dic ſine fictione.Chr.inq̄.i.dico tibi q nimiū.i.plurimum vel valde probe actu eſt.Sy.Jmo.i.ſ3 latis probe ſi actū eſt ſc3 porro.deinde poſtea auiculis id ſup.fallacie qđ ſupereſt.i.qđ reſtat qđ reliquū eſt ipſe Clinia dicet ſeſe.i.ſeipſū vidiſſe tuā filiā Antiphilā dicit etiā formā.i.pulchritudinē eius cōplacitā eſſe id eſt.cōplacuiſſe ſibi.Nā cōplaceo in preterito facit cōplacui:ꝛ complacituſſum pro eodem ſenſu:dicet etiā ſe cupere hanc filiā tuā vxorē.i.pro vxore ſua poſtq̄ aſpexerit eā:ſcilicet hoc ē ſe velle eā habere vxorē ex quo eā aſpexerit.Chr.modon.i.verū dicis illū capere hāc filiā que modo id eſt paulo ante inuenta eſt?Sy.eam dico ſc3 que inuēta eſt vel eam cupit:ꝛ quidē.i.ꝛ etiam vel certe iubebit poſci.i.peti.i.faciet.vt ꝑ aliquos a te petat.Chre.q̄obrē.i.quare O ſyre dicis ſup.iſtud nam prorſus:id eſt omnino nihil intelligo id eſt non bene capio quorſum ſpectent tua verba:aut quid ſibi velint.Syrus.Vah inter iectio indignantis ſyri herū nō intelligere es tardus.i.hebes ꝛ obtuſus ingenio q̄ me capere nō potes Chre.fortaſſe.i.poſſibile ē me eſſe tardū. Sy.argentū datur ei Clinie q̄ in ablatiuo.i.quo argento cōparet.i.querat aurū.i.anulos aureos ceteraq̄ꝫ aurea poſuit tantū materiā pro materia vt dicunt.atq̄ꝫ quo comparet veſtem.i.indumēta ad nuptias honeſte celebrandas.Chre.cōparet id eſt emat ſibi talis nihil impedio quid ad me? Sy.id ipſum eſt ſup.conſentiēdo dicit.q.dicat illud tm̄ eſt vt ꝯparet que ſibi volet te nō impediē te cū nihil ad te.Chr.at.i ſ3 ego Chr.neq̄ꝫ do neq̄ꝫ ſpondeo.i.ꝓmitto futurā ſpōſam filiā meā illi clinie.Sy.nō dicis te nō rñdere velle illi admirat hoc ſy.deīde interrogat quāobrē.i.quare nō ſpōdes Chre.rogas.i.īterrogas me q̄obrē nō ſpondeam dare illā filiā meā homini fugitiuo.ſ.clinie q̄ more fugitiui ſerui patrē reliquit.Sy.fac ſup. vt lubet:ego nō dicebā vt tu dares eā illi ꝑpetuo .i.vt totā vitā cū eo exigeret.Uerū.i.ſ3 dicebā vt ſimulares te illā dare ei.Chr.ſimulatio.i.fictio nō mea ē.i.nō me decet q̄ vir grauis ſum tu miſceto: i.cōfundito iſthec.i.tuas technas ꝛ fallacias:ita ne.i.vt non admiſceas me.i.vt nō me īterponas: ſeu inuoluas ī is ſup.vt deſpondeā filiam meam ſup.ei clinie.cui ego non ſum daturus.q.d.nō faciā.Sy.credebā te velle id facere.Chre.minime.i.nō volo ſup.illud.Syr.id ſup.poterat fieri ſcite.i.pulchre ac ingenioſe ꝛ quaſi ſcienter.Nam ſcitus dr̄ qui ſciens eſt.ꝛ ego cepi.i.incepi hoc propoſitum ꝛ hoc vaframentū: eo i.ideo q2 dudum tu iuſſeras.i.volueras tantopere vt ſcilicet ſimulationem aliquam quocunq̄ꝫ via inuenirem qua deciperetur Mene.Chre.enim credo te id accepiſſe eam ob rem q2 tantopere iuſſeram.Sy.ceterum.i.ſed eq̄dē.i.certe facio iſtud equi ꝛ boni.i.facio iſtud bona equitate tanq̄ꝫ bonus ſeruus domino in omnibus gerens morem. Dicimus autem iſtud equi ꝛ boni facio pro eo quod eſt facio iſtud equum ꝛ bonum vt dicimus iſtud rei facio pro facis iſtam rem.nam equi ꝛ boni hic vt ſubſtantiua in neutro genere capi debent.Chre.atqui.i.ſed certe tum ꝛ exinde conſequenter maxime volo te dare operam vt ſimulatio ꝛ fallacia fiat in Menedemum:verū.i.ſ3 volo id fieri alia via.i.alia ratione ſiue alio modo.Sy.fiat alia via.ſ.ego ſum cōtentus.ſed aliud.i.alius modus queratur id eſt excogitetur ꝛ aptus inueniat:ſed illud qđ dixi tibi de argento quod iſta.i.tua filia debet bacchidi qđ videlicet ab anu corinthia que mortua eſt data fuit illi pignori id argentum nūc eſt reddendum tibi.i.ad te oportet reddere:neq̄ꝫ ſc3 id eſt certe nunc cōfugias.i.recurras eo.i.ad eas rationes que ſequūtur dicendo:quid mea intereſt ſup.i.quid ad me ſpectat de iſto argento:num id eſt nunquid argentum datum eſt mihi quaſi dicat non:num id eſt nunquid iuſſi vt daretur quaſi dicat non:num illa anus corinthia potuit oppignerare.i.pro pignore dare filiam meam me inuito.i.nolēte.o Chreme homines dicunt vulgo illud dictum verum.i.veritati conſentaneum.ſ.quod ſummū.ius.i.nimi⁹ rigor iuris eſt ſepe ſumma malitia.i.(vt Cic.inquit i offi.)ſumma iniuria.Chre.haud non faciam hoc eſt nō confugiam ad eas rationes ſummi iuris.Sy.imo.i.ſed ſi licet.i.ſi fas eſt alijs hominibus vt ſequātur iuris rigorem:tibi tamen non licet propterea quod omnes homines putant.i.reputant ſe eſſe in parte hominum lauta.i.ſplendida ꝛ bene.i.valde aucta virtutibus ſcilicet ꝛ vite ꝓbitate quemadmodū dicimus maiore virtute quaſi magis aucta virtute.i.per virtutem: emelius aucta legitur quā acta.Etiā in multis codicibus

tas eſt inuenire. Chre. quĩn. i. quinimo iam. i nũc egomet deferrem decẽ m'nas ad eam bacch'dẽ qđ cito pſo a ſuis eſt glorie cupidus. Sy. imo potius iube filium deferre ad eã. Chre. q̃obrẽ. i. quare iubebo filiũ deferre illud. Syr. eſt. i. certe q2 ſuſpitio amoris eſt tranſlata in hunc filium tuũ qui putatur a Mened. eſſe amator bac. Chre. quid tum. i. q̃d deinde ſequit̃ ſi tranſlata eſt i eũ amoris ſuſpitio. Syr. q2 magis veriſimile videbitur id eſſe. i. eũ amare eam. cũ. i. qñ hic filius dabit illi bac. argentum. ↄ ſimul. i. etiã conficiã. i. efficiã perficiã facilius id qđ ego volo effi cere hoc ẽ facili⁹ decipiã. Menede. adeo. i. certe ipſe eſt ti. adeſt. i. aduenit o chre. abi. i. vade domũ ↄ affer argentũ. Chre. affero argentũ. i. vl' affero i. educo ex capſa vt feratur quaſi extra fero.

Clitipho. Syrus.

Hic mire a poeta proponitur ſpectatoribus amãtis incõſtã tia qui cõſeruo ſuo Syro in re ſua ſolicito magnope iraſcat̃: fa cillimo tñ momento ↄ cãdeſcentia animũ Clitiphonis Syr. ↄ leniter demulcet. Simulq3 quibus moribus verbiſq3 vti debeat erga patrem preſcribit.

Nulla eſt tã facilis res, quĩ difficilis fiet, quã inuitus facias: vel me hec deãbulatio, quã non laborioſa, ad languorẽ dedit. nec q̃cq̃ magis nunc metuo, quam ne denuo miſer aliquo extrudar hinc, ne accedam ad bacchidem. vt te quidẽ oẽs dij, deeq3, q̃tum eſt Syre, cũ iſthoc inuẽto, cũ ꝓ incepto perdiũt: hmõi mihi res ſemp cõminiſce re, vbi me excarnifices. Sy. I tu hinc quo dign⁹ es. q̃ pene tua me ꝑdidit proteruitas. Clitipho. Vellẽ her cle factũ: ita meritus. Syrus. meritus? Quomodo? ne me iſthuc ex te prius audiſſe gaudeo, q̃ argentũ habe res, quod daturus iam fui. Clitipho. Quid igitur tibi vis dicam? abijſti, mihi amicam adduxti, quam non li ceat tangere. Sy. iã non ſum iratus, ſed ſcin vbi nunc ſit tibi tua bacchis? Cliti. apud nos. Syr⁹. nõ. Cli. vbi igit̃? Sy. apud cliniã. Clitip. Perij. Sy. bono animo es, iam argentum ad eam deferes, quod ei policitus. Cli. garris, vnde id? Sy. a tuo patre. Cli. Ludis fortaſ ſe me. Sy. ipſa re experibere. Cliti. ne ego fortunatus homo ſũ. deamo te ſyre. Sy. qua cauſſa id fiat, obſecũ-

Nulla ↄc. Hic apparet amãtis icõſtãtia q̃ ob nimiũ amorẽ ſyro in re ſua iraſcit̃ deinde paulo momẽto illũ demulcet. Cli. nulla ẽ res tã facilis quã rẽ facias i. agat aliq̃s inuit⁹. i. ↄ voluntatẽ quin. i. q̃ nõ vel q̃ nõ (vt qđ ſit difficilis vl' ſit nulla res tã facilis. i. tãtũ facilis qđ nõ ſit difficilis quã rẽ facias inuitus vel. i. etiam hec deambulatio que ſolet afferre recreationẽ quã. i. q̃tum nõ laborio ſa. i. nõ habens laborẽ dedit me ad lãguorẽ. i. ad moleſtiam ↄ tedium ac merorẽ neq3 nunc metuo quicq̃. i. aliq̃d magis quã me. i. vt pro qđ ego mi ſer excludar. i. emittar: eijciar denuo. i. iterũ hinc i. ex hoc loco vbi eſt amica queadmodũ prius fui eiect⁹ ne. i. vt nõ accedã. i. adeam ad bacchidẽ. O ſyre vt. i. vtinam dij ↄ dee oẽs perdiũt ãtiquũ ꝑ perdãt. i. deſtruãt te cũ iſthoc ꝑ cõtẽptũ ↄ odiũ dixit cũ iſto tuo inuẽto. i. cũ tuo figmẽto ſeu cum iſta tua inuẽtione ↄ cum iſto tuo incepto. i. conſi lio meo ſeu iſtituto ꝓpoſito q̃tum eſt. i. q̃tum licet. i. q̃tum eſt poſſibile vl' q̃tum fieri põt vt te perdãt. Nam eſt ſepe ponit̃ pro licet. vel ſic lege vtinam dij ↄ dee oẽs q̃tũ eſt. i. q̃tum deorũ ↄ dea rum eſt: hoc eſt q̃tum magnũ eſt conſortiũ ſeu cõ tubernium deorũ ↄ dearum perdant te cũ tuo in cepto ↄc. q. d. oẽs dij ↄ dee quot quot ſũt te per dãt tu ↄminiſceris. i. tu fingis excogitas adinue nis ſemp hmõi. i. taleſ res vbi. i. i q̃b⁹: aduerbiũ pronomine excarnifices. i. excrucies affligas me. excarnificare dicimus actiue vt hic excarnificari vt ſit deponẽs verbũ vl' cõe vt Perſius. ſquit: ↄ fit a carnifex cis. q̃ ſic dr̃ qđ ex hoĩe carnem faciat: q̃ caro ꝓprie eſt mortuorũ dicta qđ careat anima vl' a cado dis. qđ remota aĩa cadat. Inde caduci. i. mortui. Uer. Belloq3 caduci. i. mortui. Inde etiã cadauer. Sy. Tu ipſe I. i. vade quo. i. in quam rem vel partem tues dignus ire quaſi dicas abi in malã rem vl me ruiſti que. i. q̃tum pene. i. ꝓpe aduerbiũ tua proteruitas. i. tua importunitas tua petulantia perdidit. i. deſtruxit vaſtauit me vt dicũt. Cli. hercle vellẽ factũ eſſe vt. ſ. mea ꝓteruitas te perdidiſſet: vt ais: ita. i. adeo vel ſic meritus es. i. dignus es qui perdaris. Sy. ais qđ meritus ſum perdi quo. i. qua rõne? ne. i. certe vl' valde gaudeo me audiſ ſe ex te pro abs te iſthuc cõuitiũ. ſ. priuſq̃ haberes argentũ: qđ iam. i. ſtatim fui daturus. i. qđ dare tibi volebam. Cli. igitur q̃d vis ↄ dicam tibi aliud q̃ qđ dixi cũ nõ dederis mihi occaſionẽ aliter dicẽdi. nam abijſti. i. iuiſti ad bac chidem adduxiſti mihi amicã bacchidẽ quã nõ liceat tangere. Sy. ridibũdus ait nõ ſum iam iratus ſ3 ſcin. i. ſcis ne vbi nunc bacchis tua amica ſit tibi. Cli. eſt apud nos. i. qđ dr̃ penes nos non recte nã penes eſt quaſi in manu ac ꝑtãte eſſe. Sy. nõ eſt inq̃ apud te. cli. vbi eſt ergo. Sy. eſt apud cliniã. Cli. Perij iam mali q̃d ſuſpicat̃: nã amãtib⁹ oĩa ſunt ſuſpecta q̃ ſiunt in amicas. Sy. es. i. ſis bono aĩo. i. habeas bonũ aĩm ↄ qđ dici ſolet facias bonũ vultũ iam i. ſtatim deferes argentũ ad eã qđ argentũ pollicitus es. i. ꝓmiſiſti ei. Cli. garris. i. nugaris inaniter loqueris tra ctũ ab auib⁹: vñ garrulus. vñ. i. a quo id argentũ extorquebit̃ inq̃ a pře tuo. Cli. ſup. Sy. extorquebit̃ fortaſſe lu dis. i. derides me. Sy. experibere antiq̃ ꝓ experiere ipſa. i. ipſo effectu. Cli. ne. i. certe vel valde ſum hõ fortunat⁹ i. felix. o ſyre deamo. i. valde amo. nã hic de auget: te ſyrus experiere inq̃ ita eſſicit repetẽdũ vt videat̃ ſyri ſermo cõtinuari ſic experiere re ipſa qua cã. i. ꝓpter quã cãm id fiat qđ habeamus argentũ a pře tuo tñ eſt vt mihi obtẽ pereas. iđ ſubdit obſecũdato. i. facito ad nutũ meũ in loco. i. qñ locus eſt occaſio ſeu opportunitas poſtulabit: nã ob ſecũdare eſt oĩa ad alterius nutũ facere: iđ deus ſecũdat res nr̃as qñ efficit vt nr̃is optatis rñdeant: hic ergo obſe cũdato cõmenta mea ſup. i. accõmoda ſeu cõſorma te meis inuẽtionib⁹: vbi tps ac locus erit: ſ3 pr̃ tuus egreditur caue admirat⁹ ſis q̃cq̃. i. vide ne q̃cq̃ tibi mirũ videat̃. vel ne q̃cq̃ cũ admiratione laudes ne deprehẽdaris amãs dicimus aũt caue ſis admiratus ſine negatiõe ↄ caue ne ſis admiratus cum negatione in eodẽ ſenſu penitus: vt ca ue cadas ↄ caue ne cadas. Facito id ſup. qđ pr̃ imperabit loquere. i. dicito paucula. i. admodũ pauca verba.

Aſcenſius.

In illo. Uel me hec deãbulatio q̃ nõ laborioſa ad lãguorẽ dedit melior eſt lectio cõmẽtarij. vt ſit q̃ nõ la borioſa: pe3 apud ipſm interpretatio. At ſi vt plurimũ legũt q̃ nõ laborioſa ↄc. nos quoq3 legerim⁹ ſic aſtrue nius cũ calphurnio vel. i. etiã deãbulatio q̃ deãbulatio nõ eſt laborioſa ſi nõ iuitus ſup. ambules: dedit me ad laborẽ qr inuitus ambulauimus melius tñ ſit que laborioſa. i. quas laborioſas nõ dedit. q. d. oĩa dedit ad laborẽ. Audiui tertiã lectionẽ nõ min⁹ bonã l qua nõ erat illud in e hoc modo. Uel hec deambu latio q̃ laborioſa nõ dedit ad laborẽ meũ. q. d. nulla nõ dedit hoc eſt oĩa laborioſa dedit ↄc. Sicut apud Uer. in buc olicis: hec eadẽ vt ſcires quid nam faciebat amintas: ↄ in illo Eneĩ. Quem non incuſaui amẽs hominũq3 deorũq3

Vbi Clitipho ⁊c. Hic Chremes cū argento egreditur ⁊ Syrus clitiphonē admonet q̄d debeat reſpondere patri. Chremes. vbi eſt nūc clitipho. Sy. tu clitipho inque.i. dic reſpōde: eccū.i. ecce hic me. Cliti. eccum.i. ecce adſum ſup. hic. tibi hoc eſt hic adſum tibi morē gerere paratus. Chre. dixt n vtrum dixiſti huic filio meo q̄d rei.id eſt que res eſſet quapropter mittebā hoc argentū. Sy. dixi pleraq; oia pleraq; ab. ndat.vt in andria etiam dictum eſt. Additiones autem interdum preponuntur vt hic: interdum poſt ponuntur : vt interea loci interibit. Chremes. Cape hoc argentū: ac defer ad Bacchidem. Syrus. hei hic indignātis eſt particula. O lapis.i. o dure ingenio quid.i. cur ſtas cur non accipis argentum. Lapis dicitur in ignauū : illa vero caudex ſtipes aſinus dicuntur in ſtultum. Clitipho. ſane.i. certe cedo.i. vado vel obſequor. Syr. ſeq̄re me nunc ocius id eſt cito cōparatiuum pro poſitiuo. Tu chreme interea.i. dum ibimus opperibere vetuſte pro opperiris nos.i. expectabis nos hic: dum.i. q̄diu erimus.i. egredimur laturi argētū ad Bacchidē: nā nihil eſt qd : id eſt ꝓpter qd moremur illic vbi eſt Bacchis diutius.i. multū diu. Chremes. apud ſe chremes numerat ſumptus ꝑ filia ēt factos ⁊ poſt faciēdos: q̄dē.i. certe iaz filia habet a me decē minas.i. decē libras: q̄s minas duco.i. puto nūc eſſe datas pro alimētis: id eſt nutrimentis altere decem mine conſequentur : haſce.i. has predictas decem pro ornamēta.i. indumēta porro.i. deinde. hec.i. he mine predicte pro alimentis et ornamētis adpoſcent.i. adſciſcent ſiue adiungent ſibi duo talēta.i. duo talia pondera de quib⁹ ſuperius dictū eſt dotis.i. pro dote: ita q̄ dotis regitur ab illo accuſatiuo talēta: talentum enim dotis recte dicit̄ q̄ id eſt quantum multa iniuſta ac praua.i. nō recta fiunt moribus.id eſt per mores et cōſuetudines hominum quales ſunt tales pecuniarum cōſumptiones in liberis et educādis ⁊ collocādis: nūc aliquis ſponſus ſeu gener eſt mihi inueniendus omnibus rebus.i. omnibus alijs negotijs relictis cui ſcilicet genero dem bona mea inuenta: id eſt parta labore: i. opera corporis mei et induſtria mentis.

dato i loco. ſed pater egreditur : caue quicq̄ admirat⁹ ſies, quod imperabit, facito: loquitor paucula.

Chremes. Syrus. Clitipho.

In hac ſcena Chremes egreditur afferens argentum Clitiphoni dandū. huic Syrus quomodo patri reſpondeat ſuggerit. Exinde de ſumptu ⁊ impenſis filie cauſa faciendiſq; conqueritur ſenex.

Vbi Clitipho nūc eſt? Sy. eccū me, inque. Clitiph. eccum hic tibi. Chr. Quid rei eēt, dixtin huic? Sy. dixi pleraq; omnia. Chre. cape hoc argentum, ac defer. Sy. hei, quid ſtas lapis? quin accipis. Cliti. cedo ſane. Sy. ſequere hac me ocius. Tu hic nos dum eximus, interea opperibere: nā nihil eſt illic, quod moremur diutius. Chremes. minas quidem iam decē habet a me filia, quas ꝓ alimentis eſſe nunc duco datas. haſce ornamentis cōſequētur altere. porro hec talenta dotis apposcent duo. q̄ multa iniuſta ac praua fiūt morib⁹? mihi nūc relictis omnibus inueniendus eſt aliquis, labore inuenta mea cui dem bona.

Menedemus. Chremes.

In hac ſcena declaratio continetur erroris ipſius Chremetis qui menedemū dum credit per Syrum decipi ipſemet plane per ſuos illos Syrum ⁊ Clitiphonem deluſus eſt.

Multo omnium nunc me fortunatiſſimū factum puto eſſe gnate, cum te intellego reſipuiſſe. Chre. vt errat? Me. teipſuz querebā chreme: ſerua, qd̄ ite eſt, filiū, ⁊ me, ⁊ familiā. Chr. cedo: q̄d vis faciā? Me. inueniſti hodie filiā. Chr. quid tuz? Me. hāc ſibi vxorē dari volt clinia. Chr. queſo q̄d tu hoīs es? Me. quid? Chre. iā ne oblitus es inter nos q̄d ſit dictū de fallacia, vt ea via abs te argentū auferret? Mene. ſcio. Chremes ea res nūc agit̄ ipſa. Mene. quid dixti Chreme? errani : res acta eſt: q̄nta de ſpe decidi? Chre. Imo hec, que apud te eſt,

Ascenſius.

Vbi cedo ſane non intelligo cedo.i. diſcedo vel vado ſz quia Syrus q̄. vt moris eſt pecuniam a Chremete acceperat propterea q̄ Clitiphoni miū contabatur: dixerat quin accipis dicit Clitipho ad Syrum cedo id eſt da porrige ſane: quaſi dicat ſine iſta obiurgatione.

Multo ⁊c. Hic incūda expoſitio erroris ſenis cōtinetur qui menedemū credit decipi cū ipſe decipitur. Menc. O gnate.i. fili Clinia puto me factū eſſe nūc multo fortunatiſſimū.i. feliciſſimum olim hominum cum ego intelligo.i. cognoſco te reſipuiſſe.i. in bonā viuendi viā rediſſe. ⁊ qd dici ſolet te emēdaſſe viuēdi rationē. reſipiſcere enim eſt ad priorē mētis ſtatum vel in meliorē redire. Chremes. vt.id eſt quantum errat.id eſt quātum fallitur qui eū

putat reſipuiſſe. Menedemus. O Chreme querebam.id eſt petebam teipſum.id eſt temet, ſerua me patrē et filiū Cliniam et familiam: id eſt totam domum meā : vt vxorem ⁊ famulos : quod ſcilicet nos ſeruare eſt in te: id eſt in tua poteſtate. Nam ſi dederis filiam tuam filio meo: ⁊ eū mihi retinebis ⁊ me a cruciatu liberabis et familiam ſonebis integram quam ſiui diſputaturus ſi iterum habeat filium. Chre. cedo.i. dic quid vis vt ſup. faciam Menedemus. Hodie inueniſti filiam. Chremes. Quid tum : id eſt quid inde ſi inuenerim vis vt ſequatur. Menedemus Clinia vult hanc filiam dari ſibi vxorem.id eſt in vxorem. Chremes. queſo hoc dictum eſt obiurgatorium q̄d hominis es per cōtemptum dicimus quid hominis es per genitiuum: ſed per nominatiuum ſine contemptu vt quis homo es quaſi dicat qualis homo es qui hoc non dubitas poſcere vt filium deſpondeam vni fugitiuo : ⁊ qui amicam habeat Bacchidem nam. Chremes. illam putat eſſe ipſius amicā. Menedemus. petis quid hominis ſim quaſi indignatus ſe ita verbis a Chremete deprimi. Chremes. ne.i. vtrum iam oblitus es quod ſit dictum inter nos de fallacia facienda.ſ. per ſeruum vt argentum auferretur abs te. Menedemus. Scio quod ſit dictum de fallacia. Chremes. nūc agitur.i. ea ipſa res agitur.i. tractatur. hoc eſt fallacia ita tractatur q̄am tu putas eſſe rem ſeriam. Mene. O Chreme quid dixiſti. percuſſus eſt dicto Chremetis quid dicat tm̄ eſſe fallaciam id quod agitur ad extorquēdū argentū errani.i. falſus ſum. res acta eſt ſic.i. tali vt deciperer de q̄nta ſpe decidi.i. deturbat⁹ ſum deiect⁹ ſum tuis ꝟbis. Chr. ⁊ q̄dem hec bacchis q̄ eſt apd̄ te.i. fingit̄ eſſe amicā clitiphōis. Me. ita aiūt.ſ. fili⁹ ⁊ ſeruus

Chre. ⁊ tu credis eſſe amicã Clitophonis. Me. credo omnia que dicuntur mihi. Chre. ⁊ aiunt illum Cliniam filium tuum velle. i. petere optare vxorẽ vt cum deſponderim. i. ſponſaz dederim filiã ſeu ſpopõderim me daturũ filiam in matrimoniũ illico des. i. tradas argentũ: et prius dictũ eſt: qui. i. quo argẽto cõparet. i. coemat ſibi aurum. i. ornamenta aurea: ⁊ anulos ⁊c. ⁊ veſtẽ. i. veſtimẽta atq alia. i. ornamẽta q̃ ſunt opꝰ. i. q̃ redrũt ad nuptias. Me. profecto. i. ita ſe res hz. id argẽtũ dabit amice. i. illi cuiꝰ amore tenetur. quid putat nũc eſſe bacchidem. Chre. ſ. i. certe credas ſup. eũ daturũ amice. Me. vah. interiectio irridẽtis ſeipſũ q̃ nõ potuerit ſua ſponte talẽ aiaduertere fallaciam igitur ego miſer fruſtra gauiſus ſum q̃ putaui filiũ reſipuiſſe. tñ iã malo amittere. i. pdere quiduis. i. quãcũq rẽ vel rẽ quãlibet q̃ amittere hũc filiũ o chreme qd nũc renũtiem t. referaz rñſum eſſe abs te ne ſentiat. i. percipiat me ſenſiſſe. i. pcepiſſe illã fallaciam atq egreſſerat. i. moleſte difficulter turbato aio ferat. Chre. times ſupp. ne egreferat. O menedeme nimiũ. i. vltra q̃ ſatis eſt indulges. i. permittis illi quecũq vult. Me. ſine. i. patere permitte inceptũ eſt i. iam incepi indulgere vel iã a te inceptũ eſt mihi fauert. O chreme. perfice hec mihi perpetuo aduerbiũ. i. cõtinue vt inceptũ eſt: pergito. Chremes. Dic illi te cõueniſſe: id eſt vel allocutũ eſſe me ſupple vel cõmunicaſſe mecum dic inquã te egiſſe id eſt feciſſe mẽtionẽ de nuptijs. cõuenire interdum ſignat paciſci vt conuem tecum pro denario diurno. itẽdũ ſignat alloq̃ vt te cõuenire cupio. i. alloq̃ interdũ caſu euenire: vt Ci. ad Lẽtulũ quẽ cũ cõueniſſet. i. caſu inueniſſet q̃nq etiã ſignat placere neq in cõtrouerſia eſſe vt hoc cõuenit inter nos. i. de hoc inter nos nulla eſt cõtrouerſia. item dicere ſolemꝰ cũ de hoc negotio deliberemꝰ. i. tandem cõuenit. i. placuit deliberantibus: vt res in craſtinũ differretur. Alias habet ſignificãtias p locis: hic aũt elige tibi qđ velis. Me. dicã illud qđ dicis: ſed deinde. i. poſtea qđ dicã. Chre dic me eſſe facturũ oĩa dic etiam generũ. i. ipſum facturũ maritũ filie placere mihi vel placere eũ eſſe ſupp. generũ mihi. poſtremo ẽt ſi voles quoq. i. etiã dicito filiã eſſe deſponſam. i. promiſſaz in matrimoniũ ſibi a deſpõdeo: eris paſſiuo fit deſpõſus ſa. ſum. participiũ. Me. hẽ. hic letãtis eſt interiectio volueram. i. optauerã: vt dicerẽ iſtud. i. filiã tuã eẽ deſpõſatã ſibi. Chr. dic illi illa vt tãto ocius. i. velocius citiꝰ poſcat te argentũ ſcilz ⁊ tu des illi q̃ ociſſime. i. citiſſime id argentũ qđ cupis dare. Menede. cupio renera dare quod poſcet. Chr. ne. i. certe vel valde tu obſaturabere. i. ſatis eris vel defeſſus eris ſacietate iſtius filij tui propediẽ. i. cito vt. i. quãtũ video iſtã rẽ. i. ſumptũ quẽ eo facturꝰ: ſz vtut. i. qua itercũq iſthec ſunt. i. quocũq mõ iſta omnia que dicimus ſe habeãt ſiue ſit fallacia ſiue nõ. ſi ſapies. i. ſapiẽter agere vis dabis argẽtũ cautiz i. callide verſute ⁊ tibi cauẽdo. ⁊ paulatim. i. non multũ ſimul: ſed per particulas. Mene. faciã qđ dicis ⁊ paulatim dabo. Chr. Abi. i. diſcede intro ſ. in domum vide quod poſtulent ego ero domi ſi qđ ſi voles me. i. ſi mea opera egebis: vel quid voles me facere. Menedemus. ſane. i. certe vel valde volo. Nam quicquid egero faciam te ſcientem: id eſt faciam vt ſcias te ſeu faciam te certiorem.

Clitiphonis eſt amica. Me. ita aiunt. Chr. ⁊ tu credis? Mene. omnia. Chr. ⁊ illum aiunt velle vxorem, vt cũ deſponderim, des qui aurũ, ac veſtẽ, atq alia q̃ opus ſunt cõparet. Mene. id eſt profecto. id amice dabit. Chr. ſcilicet daturũ. Menede. Vah, fruſtra igitur gauiſus miſer. quiduis tamen iam malo, q̃ hũc amittere. quid nũc renuntiem abs te reſponſum chreme? ne ſentiat me ſenſiſſe, atq egreferat? Chremes. egre? Nimiuz illi. Mene. indulges. Mene. Sine, inceptũ eſt: perfice hoc mihi ppetuo chreme. Chremes. dic cõueniſſe, egiſſe te de nuptijs. Menede. dicam. quid deinde? Chre. me facturum eſſe omnia: generum placere: poſtremo etiam, ſi voles, deſpõſam quoq eſſe dicito. Mene. hẽ. iſthuc voluerã. Chre. Tãto ocius te vt poſcat: ⁊ tu id quod cupis, q̃ ociſſime vt des. Menedemus. cupio. Chr. Ne tu ppediẽ, vt iſtã rẽ video. iſtius obſaturabere. ſed hec vtut ſunt, cautiz, ⁊ paulatim dabis, ſi ſapies. Me. faciã. Chre. Abi intro: vide qđ poſtulẽt. ego domi ero, ⁊ ſi quid me voles. Menedemꝰ. ſane volo: Nam te ſciente faciam, quicquid egero.

Quintus actus.

Menedemus. Chremes.

¶ In hac ſcena: qr iam ad exitum fabula tendit: per menedemum fallacia detegitur vt clinie Antiphila deſpondeatur. vbi profecto ſenes mutuis ſeſe ludibrijs illudãt vltro citroq catenus donec aperte Menedemus oſtẽdat Bacchidẽ Clitiphonis eſſe amicam: neq ad cliniam quicq eius attinere.

EGo me nõ tã aſtutũ, neq ita perſpicacem eſſe, id ſcio: ſz, hic adiutor meꝰ, et monitor, ⁊ pmonſtrator chremes hoc mihi pſtat. in me q̃duis harũ rerũ cõuenit q̃ ſunt dicta in ſtultũ: caudex, ſtipes, aſinus, plũbeus: in illũ nil põt: Nã exuperat eiꝰ ſtultitia hec oĩa. Chre. Ohe, iaz deſi-

¶ Aſcenſius

IBi. Queſo qđ hoīs eſt dicit id quidẽ Chremes p cõtẽptũ iocũdũz: ſed nõ eo qđ iniuſte filio fugitiuo vxorem Mene. petiuerat. Nã poſtea dicturus eſt Chre. generum ſibi placere. ſed qr inconſiderate petierat qppe q̃ meminiſſe debeat quid de fallacia actum eſſet. In cuius rei memoriam pauliſper redicẽs Mene. dicit. Quid. i. ppter qđ rogitas quid hominis ſum. Et Chre. iam ne ⁊c. Illud vero tametſi nõ multũ ad ſniam faciat: nõ tacebo pluſculis locis in cõmẽtarijs ſuis ⁊ ſuus non reciproce poſito. In quibus velim lectores eſſe cautiores vt hoc loco vbi dr Dicito filiã eſſe deſponſam. i. promiſſam in mrimoniũ. ſibi dicerem ei. i. ipſi. aut omitterẽ aut certe dicito filio ſciat filiã meã deſpõſam ſibi ſilr in ſequenti: vt dicerem iſtud. ſcilicet filiã eſſe. deſponſam ſibi dicerem ego ipſi.

EGo me ⁊c. Hic detegit p menedemũ fallacia vt antiphila clinie deſpondeat: vbi ſenes ſe mutuis ludibrijs alludũt vltro citroq couſq donec apte loquẽs menedemꝰ oſtẽdit bacchidẽ eẽ clitiphonis amicã nõ clinie. Me. Ego certo p certe ſcio id qđ ſequit vez menõ eſſe tã aſtutũ. i. cauti callidum ⁊ pſpicacẽ. i. ſubtilem. q. d. ſcio menõ eſſe multũ aſtutũ ⁊ ſubtilẽ. Nã interdũ tam ⁊ q̃ ſeparatim. i. vbi non ſibi correſpondent hñt ſignificationem vehemẽtie: vt laurẽtius ait. eo mõ recte tã pro multum hic capi põt. nã nõ vult dicere ſe nõ eſſe tã aſtutũ q̃ Chremetem quẽ dicturus eſt lõge ſtultiorẽ ſe niſi qr dicit chremetem eo pre-

ſtare ſibi ſed intelligimus id dictũ eſſe per quandam iactationẽ cũ ꝯtrarium intelligat. Sʒ hic chremes adiutor me⁹ .i. fautor ⁊ mon. tor .i. ſuaſor premõſtrator .i. qui mihi futur⁹ premõſtrat de filio preſtat mihi hoc .i. hac re hoc eſt excellit me in hoc. Dicimus enĩ preſto tibi ingeniũ acumine, vel ꝑſto te acumine ingenij .i. excello. dic. ⁊ ergo ſe excelli a chremete in hoc qd ſequit: nã in ſe tanq̃ in ſtultũ multa verba dici pñt: ſʒ in chremetẽ nihil illorũ recte dici põt cũ longe in eũ acerbiora verba cõferri deberẽt: hoc aũt totũ de ſe dicit ꝑ iactationẽ ꝯtrarium voleñ intelligi.

ne deos vxor gratulando obtundere, tuam eſſe inuentam gnatam: niſi illos ex tuo ingenio iudicas, vt nihil credas intelligere, niſi idem dictũ eſt centies. ſed quid interim illic iamdudũ gnatus ceſſat cum ſyro? Mene. quos ais homines chreme ceſſare? Chr. Ehem, menedeme aduenis? dic mihi, cliniã que dixi nũtiaſtine? Mene. omnia. Chre. qd ait? Menede. Gaudere adeo occepit, quaſi q̃ cupiũt nuptias. Chr. Ha ha he. Me. quid riſiſti? Chre. Serui venere in mẽtẽ ſyri calliditates. Mene. ita ne? Chr. Voltus quoq; hominũ fingit ſcelus. Mene. gnatus quod ſe aſſimulat letũ, id dicis? Chr. id. Mene. idẽ iſthuc mihi, venit in mentẽ. Chr. veterator. Mẽ. magis, ſi magis noris, putes ita rẽ eſſe. Chre. ain tu? Mened. quin tu auſculta. Chre. mane, hoc prius ſcire expecto, qd perdideris? Nã vbi deſponſam nuntiaſti filio, continuo iniecisse verba tibi dromonẽ, ſcilicet ſponſe veſtem, aurum, ancillas, opus eſſe argẽtũ vt dares. Mene. non. Chre. Quid non? Mene. nõ inq̃. Chremes, neq; ipſe gnatus? Menc. nihil prorſus Chreme, magis vnũ etiã inſtare, vt hodie conficerent nuptie. Chre. mira narras. quid ſyrus meus? ne is quidez quicq̃? Mene. Nihil. Chre. quamobrem? Mene. neſcio equidem: ſed te miror, qui alia tam plane ſcias. ſed ille tuum quoq; ſyrus idem mire finxit filiũ, vt ne paululum quidem ſuboleat eſſe amicam hanc cliniẽ. Chre. quid ais? Mene. mitto iam oſculari, atq; amplexari: id nihil puto. Chre. quid eſt, quod ampli⁹ ſimuletur? Mene. vah. Chre. quid eſt? Mene. audi modo: eſt mihi vltimis cõclaue in edibus quoddã retro. huc eſt ſtro latus lect⁹, veſtimẽtis ſtratuz eſt. Chre. qd poſtq̃ hoc eſt factum? Mene. dictum factum, huc abijt clitipho. Chremes. ſolus? Mene. ſolus. Chremes. timeo. Mene. Bacchis cõſecuta eſt ilico. Chre. ſola? Men. ſola. Chre. perij. Mene. vbi abiere intro, operuere oſtiũ. Chre. hẽ, clinia hec fieri videbat? Men. quid ni? mecũ vna ſimul. Chrem. filij ẽ amica bacchis menedeme, occidi. Mene. q̃obrẽ? Chre. decẽ dierũ vix mihi eſt familia. Me. qd? iſthuc times, qd ille operã amico dat ſuo?

Quiduis .i. quidlibet harũ rerũ que ſequunt cõuenit .i. congruit dici ſup. .i. me .i. ꝯtra me: q̃ dicta .i. q̃ vocabula ſunt .i. conijciuntur in ſtultũ .i. inconſideratũ vel que ſcʒ res ſunt dicta .i. ſunt quedã trãſlatitia: ⁊ modi dicẽdi in ſtultũ dicta aũt ſunt hec caudex .i. tabula vel trũcus ſtipes .i. columna dura vl trũcus aſinus .i. tard⁹ plũbeus .i. durus vt plũbũ Caudex vel codex. nã antiq̃ pthõgus ſepe mutat in ꝯ vt plauſtrũ ploſtrũ dr: vt vult tam Seruius q̃ feſtus: tabula ⁊ quidem craſſior ſeu mauis gratior. Inde publice tabule cõdicũt. Inde etiã codicilli ꝑ diminutionẽ de quib⁹ lõga eſt in iure ciuili mẽtio: caudicarie etiã naues dicunt ex tabulis craſſiorib⁹ facte. Dicit etiã Sene. vt Ser. refert: ãtiq̃ quos caudicẽ appellauere ꝯtextũ pluriũ tabularũ a quibuſdã etiã caudex dr trũcus arboris aut ei⁹ craſſior ramus dicit enĩ Gellius ꝓtagorã inercdũ tanq̃ baiulũ caudices lignorũ ex abdera in vrbẽ attuliſſe vbi vr capere caudices lignorũ ſimul colligatos ꝑ illis facib⁹ lignorũ q̃s baiuli ferũt in vrbe. Pariſeo Nihil horũ verborũ põt cõuenire ſup. vl cõgruere in eũ .i. ꝯ eũ: nã ſtultitia ei⁹ chremetis exuperat .i. trãſcendit hec oĩa dicta. Chre. ohe. interiectio eſt ſatietatẽ vſq; ad faſtidium deſignãs. Chremes vxorẽ alloquit tandiu precibus deos obtundentẽ ob inuẽtã filiã. O vxor ſoſtrata iã deſine obtũdere .i. moleſtia afficere deos totiens gratias repetẽdo: gratulando ipſis dijs .i. gratias illis ag. do vl applaudẽdo illis aut tibi gratulando coram eis tuam gnataz eſſe inuentã. Obtũdere ſignat ꝓprie hebetare. trãffertur aũt ad ſignificandum moleſtiã incutere ⁊ tedium ſeu faſtidiũ nimis aliquid inculcando. Cice. in epl'is Cupio te non obtundere traſlatum eſt a fabris q̃ ſepe repetunt tundẽdo .i. percutiẽdo aliq̃d malleo: niſi iudicas .i. cẽſes illos deos ex tuo igenio .i. ex tua natura: vt .i. ita qd credas eos nihil intelligere niſi idẽ ſit dictũ .i. niſi eadẽ res dicat cẽties. numerũ finitum ꝑ numero infinito. Sed interim interea quid .i. cur gnatus Clitipho cũ Syro ceſſat .i. tardat moratur morã facit illic id eſt apud Clitiphonem. Iãdudũ .i. tãto tẽpore. Menede. Hic Menedemus incipit alloqui Chremetem vt fallaciam detegat. O Chreme quos homines ais ceſſare .i. morari ⁊ eſſe deſidioſos. Chre. ⁊ hẽ particula oſtendens gaudium de aduentu o Menedeme aduenis: dic mihi nuntiaſti ne clinie ea que dixi. Menede. nuntiaui omnia que dixiſti. Chre. quid ait clinia ſcʒ. Menede. occepit id eſt incepit adeo .i. tantum vel valde gaudere q̃ſi .i. tanq̃ illi ſup. qui cupiunt nuptias .i. ducere vxorẽ. Chre. Ha ha he. vox eſt nimij cachini ei⁹ qui credebat menedemũ decipi in filio tanq̃ qui ficte peteret vxorẽ. Menede. quid .i. cur riſiſti. Chre. calliditates .i. aſtutie ſyri ſerui mei q̃s exercuit. ſcʒ inte venerunt in mẽtem ⁊ propterea riſi. Menede. ita ne eſt ſcʒ vt calliditates ſuas in me exercuerit. q. d. non imo potius in te exercuit. Chre. quoq; .i. etiã vultus .i. frons aſpectus hominum ⁊ facies fingit .i. diſſimulat format ſcelus. Nam vt ait Cicero. in epiſtolis. In fronte ⁊ vultu ſimulatio faciſſime ſuſtinetur. Mene. dicis .i. intelligis id quod ſequitur ſcʒ q gnatus aſſimulat .i. fingit ſe eſſe letum Chre. id dico ſcilicet Mene. Idem .i. ſiſr iſtud qd dicis venit mihi in mentem ſic dicit ridendo eum quaſi quem ſciat a ſeruo ſuo deceptum. Chre. veterator .i. ſyrus eſt ſup. in aſtutia inueteratus q̃ ita te deceperit. Me. magis putes rem eſſe ita ſcʒ ſeruũ eſſe veteratorẽ. ſi magis noris .i. noſcas eũ .ſ. vel id qd fecit. Chre. ain tu .i. dicis tu eũ eſſe veteratorẽ vltra q̃ norim. Me. quin .i. quinimo tuo ſculta. Chr. mane .i. tace noli narrare qd velis pri⁹ expecto ſcire hoc .ſ. qd perdideris vcʒ qd a te extorſerit. nã vbi .i. poſtq̃ nũtiaſti filio filiã meã ſup. eẽ deſpõſatã .i. ꝓmiſſam a me nõne eſt verũ ſi p. dromonẽ ſeruũ filij tui cõtinuo .i. ilico iniecisse tibi vba .i. dixiſſe tibi hec ſequẽtia. ſ. op⁹ eẽ neceſſe vt dares veſtẽ ſꝑ ſponſe .ſ. filie deſpõſato filio ſuo: ⁊ vt dares aurũ ancillas argẽtũ. Me. nõ iniecit mihi talia verba. Ch. qd .i. cur dicis nõ.

q.d. cur negas. Mene. nō inq̄.i. iterū dico ⁊ confirmo tibi eū nō iniecisse verbū talia. Chre. neq; ipſe gnatus inieci inq̄. Men. o chreme nihil prorſus petijt magis.i. potiꝰ inſtare.i. inſtabat vigebat ⁊ hodie nuptie cōficerētur.i. agerentur: celebrarent. Chre. narras mira. q̄d modus interrogādi ſyrus meus ſeruus ne quidē.i. nec ēt is petijt inq̄. q̄cq̄.i. aliq̄d. Me. nihil petijt.ſ. chre. quā obrē.i. quare nihil petijt. Me. quidē neſcio quare: ſʒ miror te neſcire illud q̄ ſcias tam plane.i. tam clare alia.i. alias res ſʒ ille id ē.i. ille met tuus ſyrus mire.i. mirabil'r finxit.i. informauit ſi lium meū: vt ne quidē.i. nec etiā paululū.i. parū ſuboleat.i. nec vt nec ēt paululū appareat vl' paululum ſentiaſ id qḋ ſequiſ vcʒ hanc bacchidē eē amicā clinie. Quod ſuboleat dicit id tractū eſt a ſenſu odorādi. q.d. ne minimus q̄dē odor amoris clinie ⁊ bacchidē in mediū potuit emergere. Ch. q̄d a.o: pcuſſus ilico dicto chre. incidit in timorē de filio ſuo. Me. iā.i. nūc mitto.i. omitto hec.ſ. oſculari.i. dari oſcula bacchidi amplexari: nihil puto.i. reputo id.ſ. oſculari ⁊ ā plexari in cōparatione eius qḋ ſequiſ. Chre. quid eſt qḋ ſimuleſ.i. qḋ fingaſ amplius vbi ventū eſt ad oſcula ⁊ amplexus. nam quinq; ſunt amoris linee: prima viſus: ſecūda colloquutio: tertia tactus: q̄rta oſcula: q̄nta exitus l opus. Mene. Uah. interiectio irridentis. Chre. Quid ē. Mene. modo audi quoddā cōclaue.i. quedā camera ſecretior. retro.i. in quodā ſeceſſu in vltimis edibus.i. in fine ſeu in vltima pte domus cōclaue ꝯclauis neutrū ſignat ſecretiorē locū in interioribꝰ tectis vl' q̄d intra eū multa loca clauſa ſint vl' cubilia adherētia triclinio. Feſtus aūt ait cōclaua dici loca que vna claue clauduntur. Cicero aūt in oratore cepit cōclaue p triclinio in quo epulabāſ cōmune loquēs de Simonide qui cum eſſet euocatus a duobꝰ iuuenibus ad ianuam interea conclaue inquit in quo epulabantur ſcopas ſuper conuiuas corruit. Ualerius aūt vocat illū locū triclinium. cū de eodē Simonide faceret ſermonē in capite de miraculis lectus illtro latus eſt.i. lectus portatus eſt intra illud cōclaue. ille lectus ſtratus eſt.i. paratus ornatus veſtimentis. Chre. quid ſecutum eſt ſup. poſtquam hoc eſt factū. Mene. id quod ſequitur dictum eſt ac factum vel melius eque cito factum eſt hoc: ac l. ſicut dictum eſt ⁊ hoc ſermone celeritas facti indicatur factū aūt hoc eſt clitipho abijt.i. receſſit huc.i. in conclaue. Uel intellige ſic dictū ac factū.i. qḋ dici vulgo ſolet ſtatim dictū ſtatim factū clitipho abijt huc.i. in conclaue: illud aūt dicendi genus dictū ac factū vim habet cuiuſdā aut aduerbij aut interiectionis: qḋ quidem ſumptū eſt a cōi loquendi modo neq; adhiberi dʒ verbū qm̄ eo addito vim ſuam perdere vr̄: melius eſt igitur vt p aduerbio aut interiectione ſumatur vt me miſerū: vt ph deum atq; hoim fidem vt malum ⁊ alia multa. Chre. abijt inq̄ ſolus. Mene. ſolus abijt. Chre. timeo ne quid mali ſit. Mene. Bacchis cōſecuta eſt eum ilico. Chre. ſola ne eſt cōſecuta. Me. ſola eſt conſecuta. Chre. perij.i. perditus ſum. Me. vbi.i. poſtq̄ abiere intro.i. introierūt: operuere.i. clauſerūt oſtium ab operio dr̄ ſicut aperio ſignat recludo ſic operio interdū ſignat claudo. vt hic. Chre. hem interiectio indignantis clinia videbat hec fieri ab eis.ſ. introire ⁊ operire oſtium.

Chremes. imo qḋ amice. Mene. ſi dat. Chre. an dubiū id tibi eſt? quenq̄ animo tā comi eſſe, aut leni putas. q̄ ſe vidente amicā patiaſ ſuā? Mene. ha ha he. q̄d ni. quo verba facilius dētur mihi? Chre. derides? merito mihi nunc ego ſuccenſeo. quot res dedere, vbi poſſem preſentiſcere, niſi eſſem lapis, q̄ vidi? ve miſero mihi. at ne illud haud multū, ſi viuo, ferent, nā iā. Men. nō tute cohibes? non te reſpicis? non tibi ego exēpli ſatis ſum? Chre. Pre iracūdia menedeme, nō ſū apud me. Mene. te ne iſthuc loq̄? nōne id flagitiū eſt, te alijs cōſilium dare, foris ſapere, tibi nō poſſe auxiliarier? Ch. Quid faciam? Mene. id qḋ me feciſſe agebas parum: fac te eſſe patrē ſentiat: fac vt audeat tibi credere oīa, abs te petere, ⁊ poſcere, ne quam aliam querat copiā, ac te deſerat. Chre. Imo abeat potiꝰ multo quouis gētium, q̄ hic per flagitiū ad inopiā redigat patrē. Nā ſi illi pergam ſuppeditare ſumptibꝰ menedeme, mihi illhec vere ad raſtros res redit. Mene. Quot incōmoditates i hac re accipies, niſi caues, difficilē oſtēdis te eſſe, ⁊ ignoſces tamē poſt, ⁊ id ingratū. Chremes. ah. neſcis quā doleā. Menede. vt lubet. quid hoc, qḋ rogo, vt illa nubat noſtro? niſi q̄d eſt quod mauis. Chremes. imo ⁊ gener. ⁊ affines placēt. Mene. quid dotis dicā te dixiſſe filio? q̄d obticuiſti? Chre. dotis? Mene. Ita dico. Chre. Ah. Mened. Chreme, ne q̄d vereare.

Mene. quidni.i. cur non vidiſſe: videbat inq̄ talia vna ſimul mecum. Una ⁊ ſimul idem fere ſignāt: ſed hic poniſ altera particularū earum ad ornatum vt ſonorior reddatur oratio. Chre. o menedeme bacchis eſt amica filij clitiphonis: occidi.i. perij media breui ab ob ⁊ cado is. Me. quamobrem.i. quare occidiſti. Chre. vix familia.i. res familiaris decem dierum eſt mihi.i. vix habeo ſumptus ⁊ penum ſeu manus promiſionem vt ita dicam pro decem diebus. q.d. ſe eſſe exhauſtū: ⁊ pecunijs a filio ⁊ ſumptibus a puellis qui multa impenderūt apud eum. Familia etiam interdum capitur pro hereditate. Inde in iure ſepe fit mentio de iudicio familie herciſcūde.i. hereditatis diuidūde. interdū cōplectitur oēs domeſticos ⁊ precipue ſeruos ⁊ ancillas aliosq; in eadē domo cōtentos ſub eodem patrefami. vt liberos inde filius familias appellaſ filius adhuc i patris ptāte reſidens. Men. quid.i. cur times illud qḋ ſequitur: vcʒ qḋ ille dat operā.i. inſeruit incūbit vacat: deditus eſt amico ſuo clinie. Chre. imo timeo q̄ amico dat opera: n.ſ. Bacchidi. Me. ſi dat.i. ſi eſt verum q̄ det operā amice. q.d. non ſatis eſt certum. chre. an id ſcʒ eū incumbere amice eſt dubiū tibi putas quēq̄.i. aliquē eſſe aio tam cōi.i. largo dedito oibus ⁊ leni.i. ſuam patiētē qḋ ſi ſit comi intellige poni p benigno ⁊ māſueto. nā comes hoies dnr̄ q̄ errantibus viā oſtendūt benigne ac nō grauanti. putas ergo aliquē habere aim ita lenē ⁊ comem qui patiaſ amicā ſuā ſeduci ſup. vel aliq̄d tale ſe videtē.i. in cōſpectu ſuo. Eſt aūt honeſta eclypſis ī re turpi. Me. ah hic quaſi ridētis eſt particula: quidni.i. cur nō id fiat ab eis quo.i. vt verba deniſ mihi facilius.i. vt facilius deciplar. chre. derides.i. me ludis ⁊ ludibrio tibi ſum merito i. nō iniuria ſuccenſeo.i. iraſcor: mihi nūc q̄ res.i. q̄ argumēta ⁊ ſigna huius mali dedere.i. tribuerūt mihi vbi.i. in quibus poſſem pſentiſcere.i. pcipere ea que vidi quorſum.ſ. ſpectarēt niſi eſſem lapis.i. durus itellectus ac nō facile intelligēs ppe manifeſta. at ne.i. certe haud nō ferēt facinꝰ inultū.i. nō punitū nō vīdicatū ſi viuo. nā iam apoſiopeſis p interruptionē colloquētis fcā. q.d. nā iā.i. ex hoc tpe exheredo eū aut aliq̄d tale neq; ē multū curādū q̄d voluerit dicere. Me. tu nō cohibes te.i. tu nō reprimis aim tuū neq; tēperas ſeu nō tibi moderaris nō reſpicis te.i. nō habes rōnē tue prudētie ⁊ honeſtatis: ego nō ſuʒ ſatis exēplū.i. ſufficiēs exēplū. tibi. q.d. imo. o menedeme nō ſū apd̄ me.i. nō ſuʒ mei cōpos nō facio de me qḋ volo vt dici ſolet pre iracūdia.i. adeo ſum ira cōmotus. Mene. ne.i. virū decet ſup. te loq̄ iſtud. q.d. nō. Nōne id qḋ ſequiſ eſt flagitiū.i. flagitione hoc eſt increpatione dignū vcʒ te da-

re conſiliū alijs: ⁊ inq̄ ſapere.i.eſſe ſapientē foris.i.apud alios ⁊ te non poſſe auxiliari tibi.i.tibi cōſulere ⁊ mode rari. Chre. q̄d faciā. Mene. fac ſup. id qđ aiebas.i.qđ dicebas me parū feciſſe.ad quod dicebas me non ſufficienter effeciſſe in filiū fac qđ ſup. ſentiat te eſſe patrem fac vt audeat credere.i.cōmittere tibi oia ſua ſcȝ conſilia hoc eſt vt audeat cōfidere tibi de omnibus ſuis cōſilijs ⁊ fac inq̄ vt audeat petere abs te petere inq̄ cū humilitate ⁊ po ſcere quod ſcȝ honeſtum. fac inq̄ ne querat quam.i.aliquam aliam copiam.i.facultatem oportunitatem: familiari tatem. Nam interdum facere copiā ſui eſt q̄ſi ſe familiarē exhibere ⁊ preſentiā ſuā non denegare. interdum ſignat cōcedere facultatē. Fac ergo ne querat aliā familiaritatē. ac deſerat.i. derelinquat te. Chre. imo. ſed multo.i. lōge malo: id eſt potius volo qđ ſup. abeat.i. diſcedat: quouis gentiū.i. quocunq̄ volet q̄ꝫ q̄ redigat: id eſt deducat patrem.ſ.me ad inopiam.i. pauperiem p flagitiū.i. per nequitiam ſeu libidinē ſuā flagi tione dignam. Nam ſi tu Menedeme ſi pergā id eſt perſeuerē ſuppeditare.i. ſubminiſtrare ſumptus.i. impendia ad fauendam meretricem. Dicimus enim eleganter nō poſſuȝ tibi diu ſumptꝰ ſuppeditare.i. adminiſtrare ea que impendes. Multi codices habent ſumptibꝰ quod nō multū placet niſi ſic dicas: ſi pergam ſuppeditare illi filio.i. inſeruire indulgere illi ſumptibus dādis ſcilicet vel ſumptibus id eſt per ſumptus ⁊ quan tum ad ſumptus ſpectat. Illec quaſi illa res.i. illa neceſſitas redit mihi ad raſtros.ſ. exercēdos id eſt ad rem ruſticam agitandā.q.d. id qđ tu ab ſentia filij exercebas hoc ego inopia efficere cogar. Me. quot incōmoda.q.d. multas moleſtias capies.i. ſumes tibi vel: cūge tibi cuȝ incōmoda: ita vt quod ſubſtantiue capiatur: ⁊ incommoda adiectiue. Quot ergo icōmoda tibi ſumes i hac re niſi caues.id eſt niſi tibi cōſulis oſtēdis te eſſe difficilem id eſt moroſum in filiū et inexorabilē.

ſi minꝰ eſt: nihil dos nos monet. Chre. Duo talēta p re noſtra ego eſſe decreui ſatis, ſed ita dictu opus eſt, ſi me vis ſaluū, ⁊ rē, ⁊ filiū, me mea oīa bona doti dixiſ ſe illi. Me. Quam rē agis? Ch. id mirari te ſimulato, ⁊ illum rogitato ſimul, q̄obrē id faciam. Me. quin ego vero q̄obrē id facias, neſcio. Chre. ego ne? vt eius animum, q̄ nūc luxuria, ⁊ laſcinia diffluit, retūdā redigā, vt quo ſe vortat, neſciat. Mene. quid agis? Chr. mitte, ac ſine me in hac re gerere mihi morē. Mene. Sino: ita ne vis? Chre. ita. Mene. fiat. Chr. Age iam vt vxorē accerſat, paret. hic, ita vt liberos eſt equom, dictis confutabitur. ſed ſyrum. Mene. Quid eum? Chr. ego ne? ſi viuo, adeo exornatū dabo, adeo depexum, vt dum viuat, meminerit ſemper mei: qui ſibi me pro ridiculo ac delactamēto putat. nō (ita me dij ament) auderet hec facere vidue mulieri, que in me fecit.

Quintus actus.

et tamen ignoſces illi poſt aduerbium id eſt poſtea ⁊ id.i.ſ. ignoſcere poſt erit ingratum: id eſt moleſtū. Chr. oh. interiectio dolētis: neſcis q̄.i. quantum doleam.i. dolore ſim affectus. Mene. vt lubet.i. quantum vis doleas tamen ignoſces. Deinde conuertit Menedemus ſermonem ad coniugium faciendum Clinie ⁊ antiphile quid? modus interrogandi vt ſepe in epiſtolis Ciceronianis. hoc qđ volo ſcilicet vt illa filia tua nubat.i. cedat in coniugium noſtro filio fiat ſubaudi: aut aliquid tale niſi quid.i. aliquid eſt quod tu mouis id eſt potꝰ vis: quaſi dicat honeſte po to nolens impedire quin alteri tradas ſi videas te melius filie tue cōſulturū. Chre. imo. ſed ⁊ gener futurꝰ.ſ. clinia ⁊ affines.i. parētes eiꝰ ſeu cognati q̄ ſunt futuri affines ſil e. Nā affinis eſt ꝓpinquꝰ in gradu propter nuptias. Placēt mihi.i. ſunt mihi ex animi ſnia. Mene. quid dotis.i. donationis pro vxore. Nam dos ab vxore datur viro: ſicut contra donatio propter nuptias fit a viro in vxorē quam ego dotem dicam filio meo te dixiſſe.i. deſtinaſſe ordinaſſe. Deinde cū taceret Chremes ſubiungit quid.i. cur obticuiſti. Tacemus cōſilio: reticemꝰ dolores: obticemꝰ quorū nos pudet. Chre. petis quid dotis pro filia. Mene. dico ita. Chre. ah. interiectio dolētis et exclamātis. Me. ne quid vereare.i. ne aliquatenus ſeu aliquantulū timeas ſi minus.i. ſi nō dederis dotē vel ſi minus dotis dederis hoc eſt ſi paruulam etiam dixeris dotem: dos nihil.i. nullatenus mouet.i. ducit nos vt dici ſolet. Chre. ego decreui.i. conſtitui duo talenta.i. duo talia pondera de q̄bꝰ dictuȝ eſt eſſe ſatis.i. ſufficere ꝑ re noſtra.i. ꝑ facultate noſtra ſeu pro ratiōe rei familiaris noſtre. Sed ſi vis me eſſe ſaluū ſi vis inq̄ rem: id eſt ſubſtantiam meam eſſe ſaluam. ⁊ filiū meū eſſe ſaluū: opus eſt dictu id eſt neceſſe eſt: vt dicatur filio me dixiſſe.i. deſtinaſſe illi filie doti ſcilicet pro dote omnia bona mea. Me. quā rem agis. Chre. ſimulato.i. fingito te mirari id propter illud quod dixerim illi doti oia ⁊ ſimul.i. etiā rogitato.i. interrogato illum quāobrē.i. quare faciam id. Mene. quin.i. quinimo vero: id eſt certe egomet neſcio.i. nō bene intelligo quid.i. cur facias id. Chre. ne.i. vtrū dicis te neſcire cur ego faciā: facio ſup. vt retundā.i. reprimā animū illius filij qui nūc diffluit.i. diſſolutus eſt luxuria ⁊ laſciuia.i. petulantia. Luxuria a luxu.i. ſuperfluitate deriuat. laſciuia. aūt deſignat quandam petulātiam ⁊ importunitatem flagitione dignā nimis exultando et delectando in ſua turpitudine. hec tamen differentia non obſeruatur ſed indifferenter illis duobus vtimur pro eodem ſignificato: ⁊ ego facio id inq̄: vt redigam.i. deducam eum in eum ſtatum ſupple. vt.i. quod neſciat quo.i. in quam partem vertat ſe. Mene. o Chre. quid agis.i. quid facis vel loqueris. Chre. mitte.i. omitte inq̄re ac ſine.i. ꝑmitte me morē gerere mihi.i. ſatiſfacere aīo meo vel facere arbitrio meo i hac re. Me. ſino.i. nō ipedio. ne.i. vtrū vis ita.i. vt ei dicā qđ dixiſti. Chr. ita volo.ſ. Men. fiat. Chre. age.i. effice vt iam.i. ex hoc tpe accerſat.i. adhibeat aduocet cōparet ſibi ⁊ eligat vxorē.ſ. clitipho ⁊ paret.i. preparet ſe ad reſpōdendū ſup. hic.i. ante me vt equū eſt.i. iuſtū liberos rñdere ſupple parētibꝰ ipſe filiꝰ cōfutabit.i. conuincet dictis.i. per dicta. non aūt verberibꝰ vt ſeruus ſed Syrum puniam ſup. apoſiopeſis eſt p̄ iracundia. Mene. quid modus interrogandi eum punies ſup. Chre. petis ſupple ne.i. vtrum ego puniam ſup. eum.q. quaſi.d. rogitas. Deinde ſub īgit affirmationē ſi viuo dabo.i. reddā eum ſyrū adeo.i. ita exornatum.i. ita preparatū vt dici ſolet ⁊ adeo.i. ita depexum.i. cō ptū.q.d. adeo comā ſuā depectā atq̄ traham vt ſupp. vſq̄.i. aſſidue vel vſq̄dum.i. q̄diu viuat: ſemper meminerit.i. recordabitur mei qui Syrꝰ putat.i. reputat me eſſe ſibi pro ridiculo.i. pro ludibrio ⁊ delectamento.i. putat me eſſe hominem ⁊ quem rideat ſeu illudat. ⁊ in quo fallendo delectetur dij me ita ament: vt dico ſupple verum: eſt q̄ iurandi modus ipſe ſyrus non auderet facere vidue mulieri: que ſe vlciſci non poteſt hec.i. has illuſiones que fecit.i. exercuit in me.i. erga vel contra me.

Aſcenſius.

PRincipiū huiꝰ ſcene ingenioſe interꝑtat Calphurnius. Ut eīn inquit inſultat ſenex dum alterius ſtultitiam ⁊ tarditatem ludibrio habet ⁊c. Itaq̄ oīa vultuoſe pronuntianda ſunt ⁊ cum ſtomacho in Chremetem: quo circa ſic quoq̄ interpretari libeat. Ego certe ſcio me nō eſſe tam.i. vehementer vl mirū aſtutū ⁊ ꝑſpicacē: ſed hic adiutor ⁊ monitor: ⁊ premonſtrator chremes preſtat.i. preter me ſufficit ꝑ miſtrā,

mihi hoc videlicet eſſe aſtutū ⁊ perſpicacē.q.d.per me quidē hebes ſum:ſed per monitorē fio perſpicax quod irri ſorie dixit vt patet ex ſequēti verbo. Poterit tñ ſnīa auctoris noſtri cōprobari. Illud ꝟo:ſed ille tuus quoqꝫ ſyrus idem mire finxit filium ⁊c.nō intelliges de clinia locutū:aliter em̄ inepte poſtea ſubiunxiſſet. Cli.n a.naꝫ debuiſſet dixiſſe eiꝰ vel ipſiꝰ ordo ergo melior eſt. Idē ille tuꝰ ſyrus quoqꝫ.i.etiā finxit.i.inſtituit inſtruxit filiū tuū Clitiphonem mire vt ne paulum quidem ſuboleat mihi ſup.i.percipiatur a me hanc(de bacchide loquetur) eſſe amicam cliniē:qꝛ palā pmiſit bacchidē cū clitiphone vxorem videre Menedemo. Quod ꝟo hoc vult dicere menedemꝰ pꝫ qꝛ interrogatꝰ qd ais. Rñdet mitto iā oſculari ⁊c. Illud i fine ipſiꝰ ſcene. Age iā vxorē vt accerſat preparet ſe de Clinia dictū volunt ſequens de Clitiphone. Illud in cōmentarijs.q.d.adeo comā ſuā depectam ⁊c.ſinē ſtudio tranſcribentium vitio inuerſum eſt. Nā ſcio auctorem nō dixiſſe tam expreſſe ſuam pro eius vel ipſius hic aūt cū nullꝰ manet in pſcenio finitus eſt actus. Eſſe autem ſpaciū mediū patet:qꝛ Menedemus non potuiſſet aliter tam cito rem omnem indicaſſe Clitiphoni.

Ita ne ⁊c. Ut tranquillitas rerū olim habeat reliquū eſt vt filius clitipho verbis patris perterritus in viā redeat ac vxorē ducat.relatu aūt menedemi ſe a prē eſſe abdicatū putat: ſic inquit Cli.o Menedeme queſo tandē: hec particula habet aliqd vrgēs ⁊ accelerās.q.d. paucis reſpōde ac ſi eſſent vltima verba ne me longis exorſis detineo:ne id eſt verū eſt ita vt pr̄ eiecerit omnē animū patris.i.omnē beneuolentiā paternā de me.i a me.q.d. eſt ita qꝺ pater auerterit a me ſuam beneuolentiā in tā breui ſpacio.i. in tā paruo tpe ob quodnā facinus.i.ꝓpter qꝺ factū malū ita auertit beneuolētiā a me vt me abdicaret.i.priuaret hereditate:quid tantum ſceleris.i.quod tam graue ſcelus ego miſer.i. infelix admiſi.i.cōmiſi feci iuuenes ſup. mihi equales faciunt vulgo vt plurimū paſſim id quod feci ſup.⁊ ita ſe tutatur alieno exēplo. Nā quod exēplo fit id etiam iure fieri putant:vt ait Cicero.in epiſtolis. Mene. Scio hoc qꝺ fecit pater eē multo grauius.i.moleſtiꝰ ⁊ durius.i.aſperiꝰ acerbiꝰ tibi clitiphoni:tui.ſ.tibi.fit illud qm̄ id te ꝓpius tāgit ſiue tua magis refert verū.i. ſꝫ ego patior i.fero id qꝺ fecit tibi pr̄:haud.i.nō. minꝰ egre.i. non minus moleſte:ſiue non minus difficulter ꝙ tu ſcꝫ ego inquam qui neſcio id propter quod fecit ⁊ que non capio.i. non intelligo rationē.i.modū faciendi aut occaſionem ſeu nō capio rationē aliam ferendi moleſte niſi quaꝫ bene volo tibi.i.opto tibi multa bona ⁊ quidem ex animo id eſt nō ficte. Clitipho. aiebas.i.dicebas patrem meum aſtare.i. prope eſſe. Mene.eccum.i.ecce hic eū.ſ.Chre. o Clitipho fili quid id eſt cur incuſas me.i.mores meos ⁊ meū faciendi modū reprehendis.nam vt vult Laurentiꝰ incuſare eſt mores alicuius reprehēdere quicqd huius.i.quicqd huius rei nā huiꝰ eſt neutri generis.feci.i.effeci pſperi.i.cōſului prouidi tibi ⁊ tue ſtultitie.i.incōſiderationi vbi.i.poſtꝙ vidi te eſſe animo omiſſo.i.negligenti hoc eſt cū vidi te habere animū negligētem ⁊ omittētē facere que debebas:⁊ vbi vidi te habere.i.reputare prima.i.precipua ⁊ in primo loco ea ſupp.q̄ eſſent ſuauia.i.dulcia tibi in preſentia.i.in tpe preſenti.ſ.voluptates que licet in preſentia ſint ſuaues ſemper tñ ſecum iunctam habent penitētiā.⁊ vbi vidi te cōſulere.i.prouidere in longitudinem.i.in tempꝰ futurum lōge cepi rōnē.i.inivi viam inueni modū vt.i.ꝙ neqꝫ tu egeres.i.indigeres neceſſarijs:⁊ vt nō poſſes perdere.i.dilapidare alienare hec.i.mea bona quibus te priuaui ſeu abdicaui vbi.i.poſtꝙ vel qñ primo.in principio nō licuit mihi p te.i.tu me pmiſiſti tuis moribꝰ obſiſtentibꝰ vel tui mores nō poſtularūt me dare tibi bona mea.ſcꝫ cui,ſꝫ tibi decuit.i.iuſtū fuit me dare.ſ.bona mea qꝛ iure debebas mihi ſuccedere niſi obſtitiſſent mores abij.i.me conuerti ad proximos tibi puta ad ſororē ⁊ futurū eius maritum q̄ erāt.i.q̄ extabāt.⁊ hoc dicit ꝓpter filiam q̄ extabat adhuc quā tñ parētes putabāt nō viuere ſeu nō extare ſi cōmiſi.i. commendaui fidei ⁊ credidi.i. cum fiducia tradidi bona mea.ſ.eis primis tuis ibi apud eos proximos. O clitipho preſidiū.i. ad iumētum profecto prouiſio quedā ⁊ q̄ſi pfugiū tue ſtultitie ſemp erit illic vt dictū eſt apud eos oſtendit deinde qꝺ ſit illud preſidiū ſtultitie, ſ.victus.i.alimonia ad vitā ſuſtētandā ⁊ veſtitꝰ.i.cultus ſiue ornatus ad tegēdū corpus quo.i.vel vt vel in quē locū receptes te.i.frequēter recipias ſeu vt dicūt retrahas te in tectū.i.in domiciliū ⁊ quaſi hoſpitiū. Cliti. Hei mihi.i.dolor mihi ineſt. Chre.ſatiꝰ eſt.i.meliꝰ eſt me.ſ.diſpoſuiſſe ita de meis bonis ꝙ bacchidē poſſidere hec bona te ipſo herede.i. ſi tu eſſes heres nā oīa illi eſſeꝫ datus. Syr.diſperij.i.vario mō ſum deperditꝰ quantas turbas i.quantas turbationes ego ſceleſtus.i.malus cōſciui.i.excitaui cōmoui inſciēs.i.p imprudētiā. Dicit autem conſciui a cōcieo es.ſcḋe inflectionis vel.cōcio is quarte q̄ ambo idē ſignāt. Cli.cupio emori.i.mori ⁊ nihil addit ad ſignificationē. Chr.q̄ſo.i.obſecro priꝰ diſce qd ſit viuere cū rōne.ſ.⁊ ꝟtute vbi.i.poſtꝙ ſcies qd ſit viuere ſi vita.i. modꝰ tuus viuendi diſplicebit tibi vtitor iſthoc iſta re quā reliqui.ſ.victu ⁊ veſtitu ⁊ tecto apud ſororē. Syrus.o here.i. tu dñe ne.i.verū lꝫ.i.permittit mihi ad te loqui ſup. Chre.loq̄re. Syr.at.i.ſꝫ lꝫ ne loqui tuto.i.ſine periculo. Chre. loq̄re. Syr.q̄.i.qualis iſta.i.tua prauitas.i. dictorū iudiciū ſeu nō rectū vel que eſt iſta amētia.i.inſania ad obeſſe i.quid ob ſit.i.noceat huic filio qꝺ ego ſyrꝰ peccaui.i.admiſi. Chre.ilicet.i.ire licet defectiuum verbum ⁊ ſemper finem

Clitipho. Menedemus. Chremes. Syrus.

Ut rerum omnium tranquillitas efficiatur: reliquum eſt vt Clitipho verbis patris quo obiurgatur perterritus in viam redeat vxoremqꝫ eius ſuaſu ducat. Syrus aliud conſilium reppe rit Clitiphoni: deinde ad Menedemum hero ſuo non plane fidens concedit.

Ita ne tandē queſo Menedeme, vt pater tam in breui ſpatio omnē de me eiecerit animū patris? quodnam ob facinus? quid ego tātum ſceleris admiſi miſer? volgo id faciunt. Menede. Scio tibi eſſe grauius multo, ac durius,cui fit:verū ego haud minus egre patior id, qui neſcio:nec rationem capio, niſi quod tibi bene ex animo volo. Cliti. hic patrē aſtare aiebas? Menede. Eccum. Chre. Quid me incuſas Clitipho? Quicquid ego huius feci,tibi pſpexi, ⁊ ſtultitie tue: Ubi te vidi animo eſſe omiſſo ⁊ ſuauia in preſentia que eēnt, prima habere,neqꝫ conſulere in lōgitudinem:cepi rationē,vt neqꝫ tu egeres:neqꝫ vt hec poſſes ꝑdere. Ubi, cui decuit primo,tibi non licuit per te mihi dare,abij ad proximos tibi qui erāt:eis cōmiſi ⁊ credidi. ibi tue ſtultitie ſemper erit preſidium Clitipho:victus, veſtitus quo in tectum te receptes. Clitipho. hei mihi. Chremes:ſatius eſt,quā teipſo herede hec poſſidere bacchidem. Sy.diſperij,ſceleſtus quantas turbas cōſciui inſciēs? Clitipho. Emori cupio. Chremes. prius

finē rei demōſtrat: ſicut actū eſt ſic aūt de cōſilio iudices dimittebanť cū p̄co p̄nūtiaſſet ſcilicet hic ergo hoc verbo Chremes reijcit ſyrū qui ſe immiſcere volebat vt a filio crimē depelleret dicens poteſt bene facere qm̄ in vanū loqueris iam enim actum eſt ⁊ cōclamatū.nā efficere non poteris vt filius non ſit abdicatus ne admiſce te.i.noli te interponere in hoc negotio mihi cū filio cōmuni: nec paraueris pro parauer is.i.noli parare tibi aram ſuper quam preces fundanť ſicut funduntť deo ſuper aras: neq̄ pares tibi precatorem.i.deprecatorem p̄ te ſeu intercelſorem q̃ te eripiat a penis qm̄ nullius precib⁹ ſum locū relicturus.Uel dicit non eſt opus vt queras deprecatorē qm̄ nihil tibi dico: ſȝ abſcedo oīa relinquēs.

queſo diſce q̄d ſit viuere: Ubi ſcies, ſi diſplicebit vita, tū iſthoc vtitor. Syr. here, licet ne? Chr. loquere, Syr⁹. attuo. Chre. loquere. Syr. q̄ iſta eſt prauitas, queue amentia, quod peccaui ego, obeſſe huic? Chrem. Ilicet, ne te admiſce: nemo accuſat ſyre te, nec tu arā tibi, neq̄ precatorē pararis. Syr. quid agis? Chrem. nihil ſuccenſeo, nec tibi, nec huic: nec vos eſt equū, qd̄ facio, mihi. Sy. abijt, ac rogaſſe vellē. Cl. q̄d? Sy. vnde mihi peterē cibū: ita nos abalienauit: tibi iā eſſe ad ſororē intellego. Clitip. adeone rem rediſſe, vt periculū etiā fame mihi ſit Syre? Syr. modo liceat viuere, eſt ſpes. Cliti. que? Syrus. nos eſurituros ſatis. Cliti. irrides in re tāta, neq̄ me quicq̄ conſilio adiuuas? Syrus. imo ⁊ ibi nunc ſum, ⁊ vſq̄ dudū id egi, dum loquitur pater: ⁊ quātum ego intelligere poſſum. Clitip. quid? Syr⁹. Non aberit longius. Cliti. q̄d id ergo? Syrus. ſic eſt non eſſe horū te arbitror. Cliteph. quid iſthuc ſyre? ſatin ſanus es? Syrus. ego dicam quod mihi in mentē tu dijudica. Dum iſtis fuiſti ſolus, dū nulla alia delectatio, que propior eſſet te, īdulgebāt, tibi dabāt: nūc filia poſtquam eſt inuēta vera, inuēta eſt cauſſa, qua te expellerent. Clitipho. eſt veriſimile. Syrus. an tu ob peccatum hoc, eſſe illum iratum putas? Cliteph. nō arbitror. Syrus. nūc aliud ſpecta: matres omnes filijs in peccato adiutrices, auxilio ī paterna iniuria ſolēt eſſe id non fit. Clitipho. Uerum dicis. quid ergo nūc faciā ſyre? Syrus. ſuſpitionem iſthanc ex illis quere: rē p̄fer palā: ſi nō eſt verū, ad miſericordiā ābos adduces cito aut ſcibis cuius ſis. Clip. recte ſuades, faciam. Syr⁹. ſat recte hoc mihi in mentē venit: Nāq̄ adoleſcens q̄ minima ī ſpe ſitus erit, tam facilime patris pacem in

Sy. quid ais? Chre. nihil.i.nō vel in nullo ſuccenſeo.i.iraſcor (q̄uis tu leſus ſis) nec tib. nec huic clitiphoni nec eſt equū.i.iuſtū vos increpare ſiue dare vitio mihi id qd̄ facio vel nō eſt equū vos facere mihi quod facio mihi. Sy. Chremes abijt.i. diſceſſit reliquēs oīa ſua bona ſorori tue vellē rogaſſe.i.iterrogaſſe eū.ſ. Clitiphonē quid velles rogaſſe. Syr. vellem iterrogaſſe eū vnde.i.a quo peterem mihi cibū.i.quis eſſet mihi cibū ſuppeditaturus cū tu ſolus habeas victum ⁊ veſtitū, ⁊ tectū apud ſororē: ita.i.eo mō dando oīa ſorori alienauit nos.i.me tibi, hoc ē ad te.n.nō reliquit vnde poſſes me ſuſtentare.iā intelligo me eē alienatum ſup. vł tranſlatum ad ſororem que oium bonorum ita eſt heres effecta nam ſerui alienabātur ſicut ⁊ res cetere. Cliti. adeon.i.eſt ne verū rē adeo rediſſe.i.rem ⁊ fortunam meā redactā eſſe in eum ſtatum vt o ſyre etiam periculum fame p̄ famis ſit mihi. Antiqui declinabant fames ei ſm̄ quintam infle xionem: nos autem fames is ſȝ tertiam ſuper vetuſtiſſimum genitiuū ſingularē quīte interdum terminabāt ī es: vt Uerg. libra dies ſummiq̄ pares dies pro die poſuit Uergil. interdum in e: vt facies genitiuo facies facie vel faciei. item ⁊ facij. Ceſar cū in libro de analogia. huius die ⁊ huius ſpecie dicendum putat. poſſet tñ hic eſſe ablatiu⁹ tertie ita aſtruendo vt periculum ſit mihi fame. id eſt per famem vł de fame ſeu eſurie ⁊ inedia. Sy. modo.i.dūmodo liceat.i. permittať nos viuere.i.quod nos viuam⁹ eſt ſpes.i.remanet aliqua expectatio. Clitip. q̄ ſpes eſt reliqua. Syr. Spes eſt nos eſſe ſatis eſurituros.i.qd̄ nos ſatis eſuriemus. Clitip. irrides in tāta re neq̄ adiuuas me quicq̄.i.aliquo ſeu aliquantulum cōſilio.i.per conſilium. Sy. imo.i.ſed ⁊ nunc ſum tibi tanq̄ paratus te adiuuare ⁊ vſq̄.i.aſſidue dudū i.pauloante egi.i.effici vt te iuuarem cōſilio: dū i.q̄diu pater loquiť.i.facit ſermonē tecū ⁊ quantum ego poſſum itelligere. Deide interrupit ſermonem Clitipho dicēs. Cli. quid vis dicere.ſ.q̄a dixiſti quod quantum tu potes intelligere. Syr⁹. perficit quod dicere inceperat, pater nō aberit.i. non abſens erit longius.i.diutius vel minus longe.q.d. pater q̄ ſimulauit ſe abſcedere ⁊ relinquere proximis ſua omnia nō erit abſens diu hec enim fictio eſt vt depellaris a domo paterna. Clu. ergo ſi non vere pater diſceſſerit quid eſt p̄pter quod id facit ſcȝ. Syr. Sic eſt id eſt ita ſe res habet vt ſum dicturus: arbitror te nō eſſe filiū ſup. horum.i. Chremetis ⁊ Soſtrate. Clitip. O Syre. q̃d id eſt cur dicis ſuppl. iſtud ſatin: id eſt ſatis ne es ſanus.i.mentis compos? Syrus. ego dicam id quod eſt mihi in mente tu dijudica.i.volue apud te et coſidera an verum ſit quod dicam dum.i. q̄diu fuiſti ſolus.i.vnicus iſtis ſcȝ patri ⁊ matri dum.i. quandiu nulla alia fuit delectatio illis que delectatio eſſet propior.i.propinquior q̄ delectatio quam de te capiebant indulgebant.i.fauebant ⁊ faciles erant tibi promittentes multa que volebas dabant.i.dona faciebant tibi nunc poſtq̄ filia eſt inuenta vera cauſa.i.occaſio eſt inuenta qua vcȝ cauſa expellerent i.eijcerent te Cliti. id qd̄ dicis eſt veriſimile.i.p̄babile ⁊ imaginē quandam habet veritatis. Syrus. an putas illū patrē eſſe iratū tibi ob peccatū hoc vcȝ qd̄ bachidem ſciuit te amare. Cliti. non arbitror eū eſſe ob id iratū. Syr. nunc ſpecta.i. cōſidera aiaduerte aliud oēs matres ſolent eſſe adiutrices filijs ſuis ī pctō.i.cum filij errauerūt, ipſe inq̄ matres ſolent eſſe auxilio.i.ſolent p̄bere auxiliū filijs in iniuria paterna.i.quando pr̄ eſt iniuri⁹: ⁊ non cū equitate agit in filios id non fit.i.nunc tu vides q̄ mater nō eſt ſibi adiutrix. Clit. dicis verū: prius aūt dicebat eū dixiſſe aliquid veriſimile. O ſyre ergo cū ita expellat quid faciā? Sy. quere ex illis.i.percunctare ab illis parentibus iſtā ſuſpitionē.i.iſtā opinionē q̄ turbat tuā mentē vcȝ an ſis eorū filius necne, p̄fer palā.i. dic illis plane rem totā vt eſt.i.in tuā ſuſpicionē ⁊ quare adductus ſis in eam opinionē ſi nō eſt verum.i. ſi falſo ſuſpicaris te nō eſſe filiū eorum cito adduces ambos parentes ad miſericordiā.i.vt miſereanť tui aut ſi eſt verū te non eſſe eorū filiū: ſcibis pro ſcies antique cuius ſis filius.ſ.eorū relatu Cli. ſuades.i.cōſulis recte faciā qd̄ ſuades. Syr⁹. hoc venit mihi in mentē ſatis recte cōmendat ſuā inuētionē nāq̄ adoleſcēs.i.iuuenis inq̄.i.quantū minima ſpe erit ſitus.i.

collocatus conſtitut⁹:nã hic inflectitur ſitus ta tũ.i.ſitus ſue ta tũ tũ.i.tũ facillime cõficiet pacem patris:imbit pacem cũ patre in ſuas leges.i.ſm eas leges ⁊ conditiones quas dare patri voluerit in ea pace ineũda. Nam cũ pax inter aliquos conficitur lex aliqua aut cõditio in ea facienda ſolet allegari.i.adhiberi.ſenſus ergo illius orõ nis eſt ſilius cõponet pacẽ cum patre pro ſuo arbitrio ⁊ ſm eas leges aut cõditiones pacis quas voluerit. Etiam haud.i.nõ ſcio:an ne vtrũ ipſe Chremes diſcedens ⁊ patriã relinquẽs ducat vxorẽ ſecũ.ſ.Soſtratam at.i.ſed nis hil grẽ.i.iucũditatis erit ſyro.ſ.mihi.i.tu Cliniph. ita tibi parẽtes reconciliabis vt dico. Ego aũt nihil ſum grat e apud illos hab:turus hoc eſt nullo modo illis potero gratus eẽ:aũt.i.ſed qđ hoc eſt vox hec timẽtis eſt.q.d.qđ video ſenex.ſ.chremes exit foras ego fugio miror eũ ſenem nõ iuſſiſſe illico me arripi.ſ.celeriter comprehendi ob hoc factũ.i.ppter id qđ factũ ẽ nũc pgã hinc ad menedemum paro.i.diſpono vel cõparo vel propono mihi eũ precatorez.i.deprecatorẽ p me interceſſorem mihil ſidei habeo ſeni noſtro.i.patri tuo hoc eſt nullatenus confido Chremeti vĺ non credo ſatis illi quicquid dicat.

leges cõficiet ſuas. Et iã haud ſcio an ne vxorẽ ducas, ac Syro nil gratie. Quid autẽ hoc? ſenex exit foras: ego fugio: adhuc quod factũ eſt, miror non iuſſiſſe illico arripi me: ad menedemũ hinc pergam: eum precatorem mihi paro: ſeni noſtro fidei nihil habeo.

Soſtrata. Chremes.

In hac ſcena exprimitur quaſi imago diſſidij inter virum et vxorem qui natura moroſi ſunt ac difficiles Chremes enim Soſtratã vxorem mordicacibus impetit obiurgationculis ⁊ ſalib⁹ haud illepidis I cuius mores filij occaſione inuehuntur.

Profecto niſi caues tu homo, aliquid gnato conficies mali: idq; adeo miror, quõ tã ineptũ quicq̃ potuerit tibi venire in mentẽ, mi vir. Chre. Oh pergin mulier eſſe? vllam ne ego rem vnq̃ volui, quin tu i ea re mihi aduerſatrix fueris ſoſtrata? at ſi rogitẽ iam, quid eſt, qđ peccem, aut q̃obrẽ hoc faciam, neſcias. in qua re nunc tã cõfidenter reſtas ſtulta? Soſtra. ego neſcio. Chr. Imo ſcis potius, quã quidẽ redeat ad integrum eadem oratio. Soſtra. oh iniquus es, q̃ me tacere de re tanta poſtules. Chremes. Nõ poſtulo: iã loquere: nihilominus ego hoc faciaz tamẽ. Soſtra. facies? Chr. Verũ. Soſt. Nõ vides quãtũ mali ex ea re excites? ſubditũ ſe ſuſpicatur. Chre. ſubditũ, ain tu? Soſtra. certe, inq̃, mi vir. Chremẽ. Confitere tuum nõ eſſe. Soſtra. ah, obſecro te iſthuc inimicis ſiet. ego ne confitear meũ nõ eſſe filiũ qui ſit meus? Chremes. quid metuis, ne nõ cũ velis, conuincas illum eſſe tuum? Soſtrata. quod filia eſt inuenta? Chremes. Non ſed quod magis credũdũ ſiet id, quod eſt conſimilis moribus, cõuinces facile ex te natum: nam tui ſimilis eſt probe, Nã illi nihil vitij eſt

Aſcenſius.

Illud. Ubi cui decuit primo ſic intelligũt. Ubi.i.poſtea q̃ nõ licuit mihi per te.i.ppter tuos mores dare tibi neceſſaria atq; q̃b⁹ egeres tibi mõ cui puno.i.precipue decuit me dare vt pote filiola.ali⁹ ad proximos ⁊c. ego vo potĩ⁹ dicerem. Ubi nõ licuit mihi dare tibi cui pmo decuit per te.i.ſine alteri⁹ interceſſione alij ad pximos ⁊c. Illud aũt primo queſo diſce qđ ſit viuere ⁊c. ſic itelligẽdum ſane puto. Cliniphe pãuſq̃ emori cupias diſce quid ſit viuere: viuere enim dicitur q̃ virtutẽ ⁊ honeſtatẽ amplectitur. Nã improborum vita quaſi mors eſt diſce ergo quid ſit viuere ⁊ vbi.i.poſtq̃ ſcieris quid ſit vita.i.modus ⁊ actus viuendi:tũ.i.tunc vt tolliſthoc qđ dicis te cupere emori.q.d. ſi ſcires viuere nõ cuperes mori. Neq; vero pcedere videtur qđ cõmentariam hz. Nã ſi vita diſplicnerit: qui poſſit vti victu ⁊ veſtitu ⁊c.

Profecto niſi ⁊c. Hic exprimitur quaſi imago diſſidij inter virum ⁊ vxorẽ q̃ natura moroſi ſunt difficiles. Soſtrata. O homo per contemptũ ⁊ cũ ſtomacho eſt pronunciãdum non eſt dignata dicere o vir vel cõiunx profecto niſi tu caues.i.prudes cõficies.i.pcurabis comparabis aliquid malignato.i.filio.ſ.Cliniph. ⁊ adeo.i.valde miror quomodo o mi vir.i.mi coniunx nunc redit ad lenitatem diſcedẽte paulatiz indignatione quicq̃.i.aliquid tam ineptum.i.ab omnib⁹ improbatum poterit venire in mẽtem tibi.i.occurrere ne voluntati faciendum. Chr. oh. interiectio indignãtis ⁊ ridẽtis pergin.i.perſeq̃ris ne eſſe mulieris partes exercere ⁊ officiũ que ſemp vult loqui ⁊ marito repugnare: ne.i.certe nullam rem volui vnq̃ in vita mea; quin.i.qđ non tu Soſtrata fueris aduerſatrix.i.cõtraria mihi in ea re quam volebam. at.i.ſed ſi iam.i.nunc rogitem.i.interrogem te quid eſt quod.i.in quo peccem.i.errez aut quãobrem.i.quare faciam id.i.ita ſum acerbus ſilio neſcias reſpõdere.ſ.o ſtulta id eſt imprudens in qua re nũc reſtas.i.reſiſtis repugnas mihi tam confidenter.i.tam audacter ⁊ temere. nã fiducia ſepius in bonum capit̃. conſidentia autem in malum. Soſtr. neſcio ſic legendum eſt vt potius contrarium intelligatur. Chre. imo.i.ſed potius ſcis quãdẽ.i.certe q̃.i.q̃tum eadem oratio redeat ad integrum.i.potius ſcis ſepius eaſdem orationes inculcare, ac petere: vt more muliebri ſemper habeas verba in ore: ac ſemper loquaris: cum enĩ idem ſermo repetit̃ iterum ad integrum redit. nam reiteratur quod prius prolatum erat: propterea tunc eadem oratio redire ad integrũ dicitur. Soſtrata. oh indignantis eſt in es iniquus.i.nõ equitatis rationem habes qui poſtules id eſt velis me tacere de tanta re ſcz de periculo filij. Chremes. non poſtulo.i.non peto vt taceas iam loquere quantum voles nihilominus tamen ego faciam hoc quod inſtitui. Soſtra. facies indignabunda repetit verbum. Chrem. verum.i.ſed faciam vel verum.i.certe faciam: vel ſi eſſet nomen ita intelligeretur verum dico ſup. vel verum erit q̃ faciam inſtitutũ. So. nõ vides.i.nõ cõſideras quantũ mali excites.i.moueas ex ea re quã moliris illũ abdicando ſimulat ipſe filius ſuſpicatur.i.putat ſe eſſe ſubditũ.i.nõ verum filiũ: ſz tm̃ ſuppoſitũ ſeu ſubdititiũ vt faciunt mulieres q̃ parere non pñt: ⁊ vt placeant maritis ſe grauidas fingunt. ⁊ aliquarũ inopũ mulierum filios ſupponunt ac pro ſuis edunt. Iuue. Tranſeo ſuppoſitos. Chre. ſuſpicat̃ ne q̃ ſe ſubditum ain tu.i.dicis ne. Soſt. o mi vir.i.coniũx certe inq̃.i.dico q̃ ſuſpicat̃ ſe ſubditũ. Chr. cõfitere.i.dic eũ nõ eẽ tuũ filiũ.ſ. Soſtra. ah interiectio dolẽtis obſecro te modus blãdiẽtis ⁊ malum mouentis iſtud ſcz negare filiũ pprium ſit inimicis noſtris imprecatio eſt.q.d. hoc malum apud nos non habeat locum: ſed transferat̃ potĩ⁹ ad inimicos quibus ab inimicis oĩa mala deſiderant̃ ne.i.vtrũ cõfitear eum non eſſe filium meũ qui ſit meus filius. Chre. quid metuis.i.quid times confiteri eum non eſſe filium.

metuis inq̄ ne nõ.i.q̃ nõ cõuincas.i.pſſis probare illũ eſſe tuum filium cum velis?Soſt.vis ſup.me non metue re cõfiteri eũ nõ eſſe filiũ eo q̃ filius eſt multa:& ita ſine herede nõ ſim futura.Chre.nõ.i.nõ eã dico ꝫ dice q̃ro.i. vt id.i.eum eſſe tuũ ſit magis credendũ eo q̃ ipſe eſt cõſimilis.i.conueniens tuis moribus facile conuinces cũ eſſe natum ex te.nã ipſe eſt ſimilis tui probe.i.recte dicimus ſimilis tui cũ gtõ cũ morũ ſimilitudinẽ aut doctrine oſtẽ dimus ſed dicimus ſimilis tibi cũ dtõ cum qualitatem ſimilẽ oſtẽdere laboramus.nam nihil vitij.i.mali moris eſt

relictum,quin id itidẽ ſit tibi.Tum preterea talẽ,niſi tu,nulla pareret filiũ.Sed ipſe egreditur,ꝙ ſeuerus, rem cum videas,cenſeas.

Clitipho. Soſtrata. Chremes.

☞ In hac ſcena Clitipho matrem adhuc ſolicitiorem reddit quam tam petat obnixe vt ſibi parentes commonſtret.Ex qua re profecto facilius ad tranquillitatem omnium rerum peruenietur.Soſtrata.Clitiphonem ſuum Chremetiſq; eſſe confirmat.Chremes ipſum contumelioſe obiurgat:ac tepidum pudẽtemq; vel matre corã reddit.

¶ Additio ꝓ declaratione dicti Chremetis gerro:id eſt nugator iners ignauꝰ fraus fraudulentus helluo vorax ganeo meretricarius damnoſus.Hoc poſtremo poſuit q̃ ipſum magis vrget vt pote decem mine Bacchidi date per Syri dolum.

Si vnꝙ vllum fuit tempꝰ mater,cum ego voluptati tibi fuerim.dictus filꝰ tuꝰ tua voluntate,obſecro eiꝰ vt memineris,atq; inopis nũc te miſereſcat mei.quod peto,& volo,parẽtes meos vt cõmõſtres mihi.Soſtrata.obſecro mi gnate,ne iſthuc in animũ induces tuũ,alienum eſſe te.Clitipho.Sum.Soſtrata.miſerã me,hoccine queſiſti obſecro?ita mihi atq; huic ſis ſuperſtes,vt ex me,atq; hoc natꝰ es.& caue poſthac,ſi me amas,vnꝙ iſthuc verbũ ex te audiã.Chremes.at ego,ſi me metuis,mores caue in te eſſe iſtos ſẽtiaꝫ.Clit.Quos?Chre.ſi ſcire vis,ego dicam:gerro,iners fraus,helluo,ganeo,damnoſus:crede,et noſtrũ te eſſe credito.Clitip.Non ſunt hec iam parentis dicta.Chremes.nõ,ſi ex capite ſis meo natus,item vt aiunt mineruam eſſe ex Ioue ea cauſſa magis patiar.Cliti.flagitijs tuis me īfamẽ fieri.Soſtra.dij iſthec prohibeãt.Chremẽ.deos neſcio:ego q̃ potero,enitar ſedulo q̃ris id ꝙ habes,parẽtes:q̃ abeſt,nõ queris,patri q̃uo obſequare:& vt ſerues,quod labore inuenerit.Nõ mihi per fallacias adducere ante oculos?Pudet dicere hac preſẽte ꝟbũ turpe:at te illud nullo modo facere piguit.Cliti.eheu quaꝫ ego nunc totus diſpliceo mihi,ꝙ pudet:neq; q̃ principium inueniam ad placandum ſcio.

relictũ a te parẽte illi quin.i.ꝙ non itidem.i.ſic ſic tibi tũ.i.valde preterea.i.preterea que dicta ſunt nulla mulier pareret filiũ talẽ.i.taliũ moꝝ niſi tu.Sꝫ ipſe clitipho egredit̃.i.exit quã id eſt q̃tũ ſeuerus.i.pre te ſerẽs probitatem & moruꝫ grauitatem cum videas rẽ.i.rei veritatẽ cognoſcas cenſeas.i.tunc iudices de eius moribus quales ſint.nam longe alius eſt re ipſa ꝙ vultu preſe ferat:nam fronti nulla fides.

Si vnꝙ vllũ &c.Hic filiꝰ magis reddit ſolicitã matrẽ poſcẽs ſibi parẽtes monſtrari:q̃re faciliꝰ ad rerum oĩm tranquillitatẽ ꝑuenitur.Clit.o mater ſi vnꝙ vllũ tp̃s fuit cum.i.in quo ego dicrꝰ.i.appellatꝰ filiꝰ tuꝰ tua volũtate.i.te volente me dici filiũ velut me ſuppoſueris:ſui tibi voluptati.i.fui tibi letitie & delectationi cũ audires me vocari filiũ tuũ obſecro vt.i.q̃ memineris.i.recorderis eiꝰ tp̃is atq; nũc te miſereſcat.i.te miſereat mei inopis.i.mei q̃ ſum inops & infelix ac miſer habemꝰ miſeret miſerebat & miſereſcit:miſereſcebat i eadẽ ſignificatiõe ſuntq; eiuſdem nature:habemꝰ etiã perſonale miſereſco is.Uer.his lachrymis vitã damus & miſereſcimus vltro vt.i.ita q̃ demõſtres mihi parẽtes meos q̃.ſ.demõſtrare mihi parẽtes peto.i.ꝓcario poſco & volo.i.cupio.Soſtra.O mi gnate obſecro ne.i.q̃ nõ inducas i tuũ animũ.i.nõ tibi ꝑſuadeas iſtud vꝫ te eẽ alienum.i.ſuppoſitũ & nõ ꝓpriũ filiũ.Cli.ſum alienꝰ.Soſt.me miſerã per exclamationẽ ꝓ dolore dicit̃.q.d.dico vel verũ eſt me miſerã eſſe q̃ dictũ interiectionis vice fungitur obſecro hoccine.i.vtrũ hoc queſiſti.i.vtrũ hoc inueniſti excogitaſti ſeu ſomniaſti:vt dici ſolet.vt mihi dolorẽ incuteres vt q̃ſiſti hoc.i.inueſtigaſti & interrogaſti hoc ab aliq̃bus eſſes ne filiꝰ proprius nõ ſuppoſitus:deinde confirmat eum eſſe filium modo iurandi antiquo parẽtũ ita.i.eo modo ſis ſuperſtes.i.ſuperuiuẽs (vt ita dicam mihi atq; huic patri vt.i.ſicut natꝰ es ex me matre atq; hoc Chremete pr̃e & poſthac id eſt in poſterum caue.id eſt fuge)ſi me amas ne ſup.audiam vnꝙ ex te iſtud ꝟbum:iſtud per contemptum dixit.Ubi animaduerte idẽ prorſus dici per hec duo dicta caue audiã & caue ne audiaꝫ vt idẽ dicit̃ ꝓcaue cadas & caue ne cadas.Chre.at.i.ſi metuis.i.times me caue ne ſup.ego ſẽtiã id eſt percipiã iſtos.q.d.ꝑditos ac malos mores eſſe i te.Clitiph.quos mores.ſ.dicis eſſe i me ſeu me cauere ne ſint i me.Chre.ſi vis ſcire illos mores ego dicã caue ne ſis gerro.i.nugator.vt Seruius inquit a gerendo.Unde nugigerulꝰ dicimꝰ q̃ nugas gerit.Uel vt Nonius & Feſtꝰ a gerris nam gerre ſunt nuge ineptie & cõtemptus ſic dicte vt feſtꝰ refert ꝙ cũ athenienſes Syracuſas obſiderẽt & crebro ceras poſcerẽt irridentes ſiculi gerras clamitabãt:q̃ gerre prius dicebãt̃ vt idẽ Feſtus ait:crates viminee ꝓpter th illã irriſionẽ ſiculorũ factũ eſt vt gerre ꝓ nugis & cõtẽptu dicant̃.A gerro nole fit cõpoſitũ cõgerronis.vel vt alij etiã dicũt cõgerriꝰ q̃ ſignificat eũ qui cũ alio gerrone eaſdẽ exercet nugas:caue ſis iners.i.otioſus ignauus ſine arte & induſtria viuẽdi vt vult Ser.caue ſis fraus.i.fraudulosus ſeu fraudulentus noxa.i.culpa & quaſi q̃dã ꝓparatio pene ſeu culpabilis.nã vt inq̃t Ulpia.fraus eſt ipſa interdũ etiã ꝓ pena capit̃ in iure:vt ait Seruiꝰ.Itẽ & fraus ꝓ periculo poni inuenit̃ vt erit illa res fraudi.i.periculo hec Seruius ponit aũt hic fraus ꝓ frauduloſo:vt alibi ſcelus ꝓ ſcelerato caue ſis helluo.i.vorator inſatiabilis inq̃t Seruiꝰ ſeu imoderate bona ſua cõſumẽs:inq̃t Feſtus.Inde helluor helluaris.i.effundere bona ſua luxurioſe ac imoderate caue ſis ganeo.i.laſciuꝰ meretricũ ſectator ac frequẽtator:nã ganeũ ganei vt inq̃t Feſtus antiqui dixerũt locũ abditũ ac velut ſub terra ꝓpterea meretricũ tabernã ipſi antiqui ganeũ vocarũt ꝙ in terra ſit abdita:vñ vt ait Noniꝰ ganeones dicti ſunt a ganeis ſicut popinones a popinis q̃ ſunt loca vinolẽta ac libidini apta:caue ſis dãnoſus.i.dãni q̃cꝗ tuis parẽtibus afferẽs vt iã feciſti extorq̃ẽdo a me ꝑ ſeruũ decẽ minas bacchidi.Crede meis ꝓceptis.ſ.& credito te eẽ nrm̃ filiũ.ſ.q.d.tãtiſꝑ te meũ dici

volo dum qđ ē dignū eſt facias ⁊ meis preceptis te accōmodes. Cli. hec. i. talia verba non ſunt dicta parentis. i. non ſolēt pcedere a bono patre. q. d. male tuis verbis oſēdis te clie mihi patrēm verꝰ pr nunquā tales infert cōtumelias filio. Chre. O cli ei. cho nō magis patiar me fieri infamē. i. infamatū ignominioſum male famē tuis flagitiis. i. pro pter tua ſcelera flagitiōe digna ea cā. i. ppterea cāmq ᷣ filiꝰ meꝰ etiā ſi natꝰ ſis ex meo capite. Jtē. i. ſimiliter vt. i. ſicut aiūt. ſcȝ poete mineruam. i. palladē eſſe natā ex capite iouis: minerua dr dea ingenij ⁊ artium inuētrix. Jtē ponitur p ipſo ingenio ⁊ aliqñdo p natura. Soſtra. dij phibeant. i. impediāt iſthec videlicet: quominꝰ ſias infamis propter filij flagitia Chre. neſcio deos modos loquendi iratorū precipue q̄ dei cogitationeȝ non habent. ego enitar. id eſt co nabor ſedulo. id eſt inſtāter vehemēter attēte ne ſiam infamis quod ſcȝ eniti ſedulo potero facere ſup. vel quo ad id eſt inquātum potero tu queris id quod habes videlicet parentis p parentes nō queris id qđ abeſt tibi videlicet quomodo obſe quare: id eſt cōplaceas patri ⁊ nō queris vt qua liter ſerues id boni ſcilicet quod pater tuus ſcȝ ego inuenerit. i. acquiſierit labore. i. ſu dore corpo ris ſui. non erubuiſti ſupp. adducere mihi bacchi dem ſcȝ: ſȝ tacuit corā matre. ante oculos. i. añ cō ſpectum meū. per fallacias. i. per aſtutias dicēdo eam eſſe amicā clinie. ⁊ fecit apoſiopeſiȝ propter id qđ ſubdit pudet me: ſcȝ. i. pudore officior dice re verbū: id eſt vocabulum turpe ⁊ puta te addu xiſſe meretricē vel aliqđ tale hac preſente. i. in p ſentia matris tue ⁊. i. ſed nullo modo te piguit. i. nō fuit tibi moleſtū ſiue nō dubitaſti facere id qđ turpe fuit. Cliti. heu interiectio dolētis q̄. i. q̄tū egonunc totus diſpliceo mihi q̄. i. q̄tū me pudet id feciſſe: neq ſcio quod principium incipiam ad placandum. i. leniendum mitigandum patrem.

Menedemus. Chremes. Soſtrata. Clitipho.

act In hac vltima ſcena interuentu Menedemi grata pax poſt tantas turbationes conciliatur: ita vt omnia ad tranquillitatem ad iucundam compoſitionem redigantur: quemadmodum comedie finis expoſtulat. Proindeq Clitiphoni quoq pro libito Archonidis filia collocatur. Poſtremo Syrus ab hero veniam adipiſcitur.

Enimuero chremes nimis grauiter cruciat adoleſcentulum, nimiſq inhumane: exeo ergo, vt pacē cōciliē: optume ipſos video. Chremes. Ehē menedeme, cur nō accerſi iubes filiā, ⁊ quod dixi dotꝭ, firmas? Soſtrata. mi vir, te obſecro. ne facias. Clitipho. pr, obſecro, mihi ignoſcas. Menedemus. Da veniam chreme, ſine te exorem. Chremes. Ego ne mea bona vt dem Bacchidi do. o. ſciens Non faciam. Mene. at id nos nō ſinemus. Cli. Si me viuū vis pater ignoſce. Soſtra. age chremes. Mened. age queſo, ne tā obfirma te chre. Chre. Quid iſthuc? video non licere, vt ceperā, hoc pertēdere. Me ne. facis vt te decet. Chremes. Ea lege hoc adeo faciā, ſi faciat qđ ego huc equū cēſeo. Clitipho. Pater: oīa faciā, Impa. Chre. vxorē vt ducas. Cliti. pater. Chre. Nihil audio. Mene. ad me recipio, faciet. Chrem. Nihil etiā audio ipſum. Clitiph. Perij. Soſtra. An dubitas clitipho? Chre. Jmo vtrū vult. Mened. faciet oīa. Soſtra. hec dū incipias, grauia ſunt, dumq ignores vbi cognoris, facilia. Clitiph. faciā pater. Soſtra. gnate mi, ego pol tibi dabo puellam lepidam, quā tu facile

Enimuero ⁊c. Hic interuenit pſona cuiꝰ gratia pax cōciliatur ita vt omnia trāquilla ſint ⁊ cōpoſita pront comedie fi nis poſtulat. Mene. primo hoc loquitur Menedemꝰ ſolus apđ ſe. Enimuero. i. certe chre. cruciat. i. vexat verbis. i. cōtumelioſis nimis grauiter. i. nimis acerbe adoleſcētulum vcȝ clitiphonem. ⁊ cruciat eū nimis inhumane id eſt crudeliter ſeu ferociter: ergo cū ita ſit exeo id eſt egredior ad eos vt conciliem. i. componam pacē video ipſos optime id eſt opportune. Chre. Ehē interiectio percipientis eum queȝ volebat o Menedeme cur nō iubes filiā ſuā accerſi. i. aduocari vt ſit tibi nurus accerſitur proprie vxor dū ad virum ducit ⁊ cur inq̄ non firmas. i. non confirmas ratificas vt aiūt id dotis. i. eaȝ dotē q̄ dixi. i. deſtinaui filie. Soſtr. putat Soſtrata id qđ erat fictuȝ eſſe veruȝ: timebatq ne pater penitus exhereda ret filiū oīa tribuēs filie. o mi vir obſecro tene facias id. q. d. ne des oīa filie. Cliti. pr obſecro vt ignoſcas mihi. Mene. o chre. da veniā. i. parce illi ſine. i. permitte q exorē te. i. tibi pſuadeā vt ei ignoſcas. Chre. ne. i. vtrū petȝ ſup. vt ego dem dono bacchidi mea bona ⁊ quidē ſciēs. i. nō ſolū p imprudentiā nō faciā. i. nō dabo ſciens illi bona. Me. at. i. ſed nō ſinemꝰ. i. nos impediemꝰ ne dentur bacchidi. Clit. o pater ignoſce ſi vis me viuum. i. ſi cupis vt viuam. Soſtr. o chre. age. i. fac qđ petit. age ſit aduerbiū hortātis. q. d. age ignoſce ei. Mene. o chre. q̄ſo age. i. fac qđ petitur. ſ. ignoſce illi, ne obfirma tā. i. tm̄ te. i. noli te tā obſtinatū oſtēdere. Jlle eñ dr ſe obfirmare in aliquo propoſito qui obſtinate ac pertinaciter in illo perſeuerat tāq̄ immobilis truncus. Chrem. quid iſtud eſt. q. d. quid hoc ſibi vult video nō licere mihi ptēdere. i. pficere hoc. vt. i. ſicut ceperā. i. inceperā. q. d. video me nō poſſe perficere ſeu pergere in pposito qđ inſtituerā: ⁊ dr pertendere hoc quaſi tendere. i. progredi pcedere p hoc ppoſitū. Mene. face vt te decet. i facere vt tibi honeſtū eſt facere. Chre. adeo. i. certe faciā hoc. i. mutabo ꝯſiliū ⁊ illi ignoſcā: ea lege i. ea cōditiōe ſi faciat id qđ ego cenſeo equū eſſe. i. iuſtū eſſe huc clitiphonē facere ſup. Clit. o pater faciam oīa ſpera. i. precipe mihi obſecuturo. Chre. cēſeo inq̄ vt ducas vxorē. Cliti. o pater tm̄ hoc dicit verbum nō ſtatim volens dare riſum tanq̄ prius deliberaturus. chre. nihil audio ex eo bone reſpōſionis. Me. at. i. ſed recipio in me. i. pmitto qđ dici ſolet in cōſcientia mea q ſup. faciet. i. vxorē ducet hoc dicēdi genere in me recipio ſepius Cicero vtitur in ſuis epiſtolis et precipue commēdatitijs vt cernere facile eſt nemo enim negat recipere interdum ſumi p pmittere. Chre. etiā. q. d. adhuc nihil. i. non audio ipſum vel nihil audio ipſum reſpondentē. Cli. perij. i. perditus ſum. So. an. i. vtrū o cliti. dubitas. i. nō audes ducere vxorē. chre. imo. i. ſed vtrū vult ducere vxorē petere debes. Me. faciet oīa que imperabis. So. hec. ſ. ſe parare ad nuptias ducere vxorē ⁊c. ſunt grauia. i. moleſtia difficilia dū. i. q̄diu incipias: ⁊ dū. i. q̄diu ignores. i. ſis ignarꝰ matrimonū vbi. i. poſtq̄ cognoris. i. cognoueris q̄d ſit: erūt hec oīa facilia. clit. o pater faciā. i. ducā vxorē. So. o mi gnate pol iurātis eſt dabo tibi puellā lepidā. i. ſermonē ſuauem. feſtiuam: quam tu facile ames. ſ. filiam phanocratē noſtri aut amici aut vicini clit. ne. i. vtrum dabis illam virginem rufam. color rufus ⁊ ruber vt in Gellio habetur idē eſt dabis illam virginem ceſiam id eſt viridem ⁊ talis coloris qualis eſt color celi: vnde Gellio atteſtante ceſia dr ſpeciēs viridis coloris quaſi celia qđ talis ſit color celi dabis virginem ore ſparſo: id eſt facie lata. vel etiā ipſo ore lato: id eſt habentem naſum curuum o pater nō poſſum ducere eam: ſcilicet. Chre. Eia hortantis aduerbiū: vt. i. quātū vel qualiter ipſa eſt elegās: id eſt apta formoſa cōmendo ⁊

eam filio vt amet eã. Elegãs hic referẽ ad formã ſed ſepius ad orõnẽ ⁊ verba. Credas animũ eſſe ibi. i. in ea puel la. i. credas ꝙ hꝫ animũ ⁊ quidẽ prudentẽ vel credas. i. reputes animũ tuũ eſſe ibi. i. in amore eius nam ſatis pulchra ẽ que placet vt dici vulgo ſolet nulli ſunt amores deformes. Soſt. dabo tibi aliã. Cli. quid iſtud eſt ſup. quod tãtopere laborat ad eligẽdam mihi vnã quidem. i. certe qñ. i. qr ⁊ qꝺ dicunt poſtꝙ̃ vxor ducẽda eſt egomet. i. ipſe hab eo. i. ſcio propemodũ. i. fere eã. ſup. quã volo ducere vxorẽ, ⁊ que eſt mihi cordi ⁊ ex animi ſnis. Soſtr. o gnate nunc laudo te. Clit. habeo inꝗ̃ filiaꝫ archonidis i. illius vicini quaꝫ. ſ. volo. Soſtr. perplacet. i. valde placet mihi vt ducas illaꝫ. Cliti. O pater hoc vnum. i. hoc ſolum reſtat. i. reliquum eſt. Chrem. Quid eſt quod reſtat. Cli. volo. quod ignoſcas ſyro ſeruo, id eſt remittas illi ea ſupp. que fecit mea cauſa. i. propter me. Chr. Fiat. i. ignoſcaẽ ei. Valete vos ſpectatores ⁊ plaudite. i. manus iungite ſimul ſic poete congratulantes. Ego Calliopius i. poete defẽſor recẽſui. i. recognoui hãc comediã ⁊ iudicij mei cenſuram adhibui. vel vt alij volũt recitaui.

ames, filiã phanochrate noſtri. Clitip. Ruſam ne illã virginem, ceſiam, ſparſo ore, adunco naſo? nõ poſſum pr̃. Chre. eya vt elegãs eſt, credas animũ ibi eſſe. Soſ. aliam dabo. Cliti. quid iſthuc? quãdoquidem ducẽda eſt, egomet habeo propemodum quã volo. Soſtrata. Nunc laudo gnate. Clitipho. Archonidis filiã. Soſt. p placet. Cliti. Pater, hoc nunc reſtat. Chremi. Quid? Cliti. Syro ignoſcas volo, que mea cauſa fecit. Chre. fiat. Vos valete, ⁊ plaudite.

¶ Finis Heautontimorumenos.

¶ Terentij Adelphi.

¶ Acta ludis funeralib⁹. Quin. Fabio Maximo, P. Cornelio Africano edilibus curulibus. egere L. Attilius preneſtinus. Minutius Protimus. Modos fecit Flaccus Claudi, tibijs ſarranis. facta greca Menãdru, L. Anitio. M. Cornelio conſulibus.

¶ Adelphorum argumentum.

Duos quum haberet Demea adoleſcentulos, dat mitioni fratri adoptãdum eſchinũ ſed Cteſiphonem retinet. hunc cithariſtric lepore captum, ſub duro ac triſti patre frater celabat eſchinus: famã rei, amorem in ſe transferebat: Deniꝗ̃ fidicinam lenoni eripuit. Vitiauerat idẽ eſchinus ciuem atticam pauperculam, fidemꝗ̃ dederat, hãc ſibi vxorẽ fore. Demea iurgare ⁊ grauiter ferre. Mox tamẽ vt veritas patefacta eſt, ducit eſchinus vitiatã: potitur Cteſipho cithariſtriã, exorato ſuo patre duro demea.

¶ Aſcenſius.

Illud Cliti. pater Chr. nihil audio ⁊c. ſic quoꝗ̃ intelligi põt vt Clitip. voluiſſet dixiſſe. pr̃ aliud quoduis oneris impone: vel da mihi ſpaciũ ⁊ inane tp̃s dũ mea me vitium doceat fortuna dolere aut ſile quoduis verbum. Sꝫ Chremes id verit⁹ ſubiũgit. nihil audio hoc eſt nullã excuſationẽ ſuſceptur⁹ ſum. Ideoꝗ̃ Menedemus ait. ad me recipio faciet: ⁊ ꝓpterea addit Chremes. Nihil etiã audio te ſup. o Menedeme, ſꝫ audio ipſum Clitiphoneꝫ auſcultans an ꝓmittet que poſtulo. aliter eñ veniã daturus non erat. illud ꝓo. Eya vt elegans eſt per amarã increpationẽ dictum intelligo nõ quideꝫ de filia, ſꝫ de Clitiphone. vt ſit eya. q. d. videte obſecro vt i. quantũ elegans. i. curioſus ⁊ delitioſus ſit fili⁹ meus credas animum eius. i. voluntatem. eſſe tibi in re videlꝫ vxoria: vel i vxore ducẽda. q. d. difficilem ſe exhibet ne vxoreꝫ ducat. Atꝗ̃ ita dictio elegans que vt docet Gellius apud maiores noſtros in malam partem accipiebatur. hic quoꝗ̃ reprehenſionem habet nec multum abhorret ab illo in Eunucho quam elegans ſpectator formarum ſiem.

¶ Adelphorum argumenti enarratio.

Hanc comediã adelphos vocãt. i. fratres. nam adelphos grece dr̃ fr̃ latine nec iniuria. Nã in ea cõtinetur duos fuiſſe fratres. Demeã ⁊ Mitionẽ quorũ alter mitio vitã elegit celibem: alter ꝟo demea duxit vxorẽ ex qua ſuſtulit duos filios. Eſchinũ ⁊ cteſiphoneꝫ e quib⁹ eſchinũ adoptauit mitio ⁊ delicate educauit. alter autem a patre ſatis dure exercitatus eſt in opere ruſtico: qui tamen exarſit in quandam cithariſtriam cuiuſdam lenonis qua potiri ſuo nutu non poterat. Eſchinus autem quandam ciuem atticam paupertie preſſam ſtuprauit ea quidem lege vt eam eſſet ducturus in vxorem. Hic Eſchinus fratrem quãmaxime poterat celabat totuꝫꝗ̃ fratris amorẽ i ſe cõuertebat: ne Demea pater durus in eum grauiter excandeſceret venerat pater ſatis acerbus fratri. itaꝗ̃ a lenone abſtulit illã fidicinam quo ea liberi⁹ potiretur: que vbi reſcita ſunt Demea ira percitus prius multas commouit cum fratre turbas: deinde ipſo placato ⁊ Eſchinus atticam puellam duxit vxorem. et Cteſipho fidicine habende licentiam eſt conſecutus. Eſt autem hec comedia ex vtroꝗ̃ genere mixta videlicet ſtatario ⁊ motorio vt ſatis liquido conſtabit. Ex greca autem Menandri eſt tranſlata, in qua quidem ſpectatur quid interſit inter ruſticam et vrbanam vitam: et inter aſperam et celibem et inter vitam veri patris et per adoptionem facti.

Duos quum haberet ⁊c. Cum Demea haberet duos adoleſcentulos. i. duos iuuenes filios dat. i. concedit fratri ſuo mitioni eſchinũ filium adoptandum. i. aſſumendũ in filiam: ſed retinet cteſiphonẽ alterum filiũ ſuũ. Frater eſchinus celauit. i. occultauit hunc Cteſiphonem captum. i. deceptum lepore i. feſtiuo ſermone ⁊ allicienti ſeu etiam elegantis forme cithariſtrie id eſt cuiuſdam fidicine que cithara canere ſolebat ⁊ cum quidem celauit ita captum ſub patre Demea duro. i. aſpero ac triſti. i. ſeuero auſtero ⁊ transferebat in ſe eſchinum famam amoris illius Cithariſtrie. Deniꝗ̃ eripuit fidicinam illam cithariſtriam lenoni id eſt puellarum venditori. idem Eſchinus vitiauerat id eſt ſtuprauerat ciuem atticam pauperculaꝫ: ⁊ dederat fidem. i. ſancte promiſerat hanc puellam fore. i. futuram eſſe vxorem ſibi Demea iurgare id eſt obiurgabat Mitionem fratrem Eſchinum filium ⁊ ferre id eſt ferebat grauiter: id eſt moleſte. ⁊ indignato animo. Tamen mox. i. ſtatim vbi poſtquam veritas eſt patefacta id eſt reſcita et liquefacta. Eſchinus duxit vxoreꝫ id eſt cepit in vxorem virginem ciuem Atticam vitiatam id eſt ſtupratam a ſe. Cteſipho potitur cithariſtria id eſt habet cithariſtriam ſuo arbitrio prius Demea patre ſuo duro exorato. id eſt perſuaſo: inducto vt daret licentiam potiunde eius.

Hec fabula adelphi palliata: vt ipſum indicat nomē ex plurali numero. cū ſit vna ex maſculino genere cū ſit comedia: ⁊ greca lingua. cū ſit latina cenſeť. Potuit eam Teren. fratres dicere Sꝫ ⁊ greci nois eu phoniam perderet: ⁊ preterea togata videretur: ad ſummā non ſtatim intelligeretur Menandri eſſe: qꝺ Teren. lectorem ſcire cupit: minus exiſtimans laudis propria ſcribere ꝙ̄ greca trāſferre. Eſt igitur Me nandri: ⁊ a facto fratrū quibꝰ argumētū nititť: nomen accipit. Huius tota actio cū ſit mixta ex vtroqꝫ ge nere vt fere Terentiane omnes preter Heautōti morumenon tamen maior ex parte motoria eſt. Nā ſtatarios locos perpaucos hꝫ: ꝓdeſt autē ⁊ delectat actu ⁊ ſtilo. In hac prime partes ſunt vt quidam putāt Demee vt quidā Syri. qꝺ ſi eſt vt primas ſyrus habeat. ſecūde Demee erūt ter tie Mitionis: ⁊ ſic deinceps: ꝗ̄ꝗ̄ etiam ſunt q̄ pu tant primas Mitioni dandas. ſecundas Syro. tertias Demee. Naꝫ qꝺ ait Teren. ſenes qui pri mi venient: non ad partes quas dicimus: ſed ad ordinem pertinet exeuntium perſonarū. Hec etiā vt cetera huiuſmodi poemata quinqꝫ actus ha beat neceſſe ē choris diuiſos a grecis poetis qs ⁊ ſi retinenti cauſa inconditi ſpectatoris minime diſtinguunt latini comici metuētes ſcilicet ne qs faſtidioſus finito actu velut admonitus abeundi reliquie comedie fiat cōtemptor ⁊ ſurgat: tamen a doctis veteribus diſcreti atqꝫ diſiuncti ſunt vt mox aperiemus poſt argumenti narrationem. In hac prologus aliquanto lenior inducitur: qui magis etiam in ſe purgando ꝙ̄ in aduerſarijs ledendis eſt occupatus. Protheſis eſt turbulenta. Epithaſis clamoſa. Cataſtrophe lenis quarum partium rōnē diligentius in principio ꝓpoſuimus cū de comedia quedaꝫ diceremꝰ. Hec ſane acta eſt ludis Scenicis funebribꝰ. L. Emilij Pauli agentibꝰ. L. ambi uio. ⁊. L. Turpione qui cū ſuis gregibus etiā tū ꝑſonati agebāt. Modulata eſt aūt tibijs dextris. i. ludis ob ſeriē grauitatem: qua fere in omnibus comedijs vtimur. Hic poeta ſepe trāmutatis per ſcenam modis cantica mutauit quod ſignificat titulus ſcene habens ſubiectis perſonis literas. d. m. c. ſ. Itē diuerbia ab hiſtrionibus crebro pro nunciata ſunt. que ſignificanť. d. ⁊. m. literis ſiu perſonarum nomina preſcriptis in eo loco vbi incipit ſcena. Anno tandum ſane quod hec fabula protaticam perſonam non habet: hoc eſt perſonam que ad argumentū nihil atti neat quequ ſit aſſumpta extrinſecus: vt eſt in Andria. Soſia. Hanc dicūt ex terentianis ſecundo loco actam etiam cum rudi noīe poete itaꝫ ſic pronunciatam. Adelphi Terentij: non Terentij Adelphi eo quod adhuc magis de fabule noīe poeta ꝙ̄ de poete noīe fabula cōmendať. In hac quidem ſpectatur qꝺ interſit inter ruſticam ⁊ vrbanā vitam: ⁊ inter aſperam ⁊ celibem: ⁊ veri mariti patriſqꝫ per adoptionē facti. Quibus ꝓpoſitis ad exemplū vitāda perinde fugiendaqꝫ Terentius mōſtrās artificis poete per totam fabulam obtinet laudem.

¶ Prologus.

¶ In hoc prologo poeta potiſſimum captat auditorum bene uolentiam modeſte ac leniter purgans emuli obiecta. Magis eīm in hoc verſatur ꝙ̄ in aduerſario ledendo. Nec profecto ma gnopere illud defendit quod obijcitur. vt pote ſe eſſe adiutum a Lelio ⁊ Scipione imo id ſibi maxime laudi ducit.

POſtꝙ̄ poeta ſenſit ſcripturam ſuam ab ini qs obſeruari, ⁊ aduerſarios rapere in peio rem partem, quaꝫ acturi ſumus: indicio de ſe ipſe erit: vos eritis iudices: laudine, ā vi tio duci factū oporteat. Synapothniſcontes diphili

¶ Sequitur argumentum fabule.

EX duobꝰ atticis fratribꝰ alter qdē Demea noīe rus coluit ⁊ vxorē duxit: filios ſuſcepit duos eſchinū et Cteſiphonē. At alter Mitio noīe vxorē nō duxit ⁊ filios procreare noluit: ſed ſibi filiū fratris Eſchinuꝫ adoptauit: atqꝫ ita indulgenter eduxit a paruulo vt effuſe luxuriatus adoleſcēs ad poſtremū ciuem at ticam virginē violaret captus amore eius quo facto etiā matre puelle pepigit nuptias eiuſdē quam vi tiauit quū rē geſtā ad patris a quo adoptatꝰ fuerat cōſciētiā iamiamqꝫ ꝓlaturꝰ eſſet precibꝰ Cteſiphōis fratris ſui qui cum apud durum patrem atqꝫ agreſtem Demeam parcius atqꝫ arctius haberetur impulſus eſt: vt idem a lenone raperet meretricem: quo facto multiplici errore cōpletur fabula. Nā Demea cū hoc ipſo. i. cuꝫ Mi tione litigabat: tanꝙ̄ cū eo q̄ corruperit adoleſcentē adoptatū in mores perditos neſciēs ſibi filiū Cteſiphonem eſſe corruptū eluditurqꝫ a Syro ⁊ Mi. ne per totā fabulam ⁊ matrē puelle iā decimo menſe poſt raptum virginis et exactis a puero menſibus credit ſibi ipſi rapuiſſe meretricem que perturbatio cito in tranquillum redacta eſt. Nam re cōperta de vitio virginis Mitio dat ciuem Eſchino quam concupiuerat. eiuſqꝫ matrem accipit. deꝓhen ſo vero Cteſiphone in amore meretricio primo iraſcitur Demea poſt lenitur atqꝫ habende eius meretricis licen tiam prebet. ¶ Primus actus hec cōtinet. Mitionis ſolius verba poſt eiuſdem ⁊ Demee iurgiū. ¶ Secundꝰ actꝰ lenonis alteram rixam aduerſus eſchinū pro puella eiuſdē apud Syrū querelas leticiā Cteſiphonis obſeſſioneꝫ amice ⁊ eiuſdē gratiarum actiones apud Eſchinum. ¶ Tertius actus hec cōtinet trepidationem matris Soſtra te ⁊ Cantare nutricis ob parturientem Pamphilam ⁊ vitiatā ab Eſchino getā nunciantē dñe ſue per errorē quod ſibi rapuerit Cteſipho meretricē. Reditum in ſcenam Demee eiuſdēqꝫ cum Syro ludificante conſermocinationem interuentū egionis cū querela apud eūdem Demeā de facto Eſchini ⁊ conſolationem Soſtrate. Quartus actus hec continet Cteſiphonis cū Syro colloquium: per eum deluſi Demee eiuſdēqꝫ in ſcenā interuentum: atqꝫ ſecun dam fruſtrationem per Syrū factā Mitionis cum egione ſermonem: querelā Eſchini de rebus ſuis eiuſdem cum Mitione patre faceciſſimam diſceptationem. Demee reditum in ſcenā ex errore in quem eum coniecerat. Syrus ⁊ reuocatū cū fratre eiuſdē proceſſionem in ſcenam temulentis Syri. ¶ Quintus actꝰ hec continet deprehēſionem Cteſiphonis cū meretrice. ⁊ tertium cū Mitionis iurgium Demee eiuſdēqꝫ vite priſtine correctionem ⁊ ꝑ eū mul ta in comedia noua hoc eſt blandimentū circa eſchinū ⁊ affabilitatem circa Getam: conciliationem Syri ⁊ vxoris eius ⁊ veniam circa Cteſiphonē permiſſionēqꝫ habende meretricis. Seruať aūt per totam fabulā mitis Mitio: ſe uus demea: Leno auarus: callidus Syrus: timidus Cteſipho: liberalis Eſchinꝰ: pauide mulieres: grauis egio. In diuidendis actibus fabule idcīrcō meminerimus primum pagine dinumerationem neqꝫ grecos, neqꝫ Latinos ſeruaſſe cū eiꝰ diſtributio huiꝰ rōnē habeat: vt vbi attentior ſpectator eſſe potuerit lōgior actus ſit: vbi faſtidio ſior breuior atqꝫ conſtrictior. Deinde etiam illud in eundē actū poſſe conijci: ⁊ tres ⁊ quatuor ſcenas introeūtium. atqꝫ exeuntiū ꝑſonarū. Facta aūt hec vna eſt de duabꝰ. ſ. Adelphis Menandri ⁊ cōmorientibus diphili.

POſtꝙ̄ poeta ſenſit ⁊c. Poſtꝙ̄. i. qm̄ ſicut cōtra apud Plautū qm̄ poni inueniť pro poſtꝙ̄ poeta Terētius ſenſit. i. percepit ſcripturā. i. ſuū poema (ols eīm qui aliquid ſcripſit indiferēter ſcriptor a veteribꝰ dice batur) obſeruari. i. viſitari diligenter recognoſci ⁊ examinari ab iniquis. i. inimicis ⁊ poſtꝙ̄ cognouit ad uerſarios. i. ſuos emulos rapere. i. trahere in peiorem partem. i. in vituperiū ⁊ quaſi vituperare ⁊ vitio dare ſcripturā ſeu comediā quā ſcꝫ comediā ſumus acturi. i. publicaturi ac recitaturi ⁊ repreſentaturi: ⁊ qꝺ dicūt luſuri. Ipſe poeta erit indicio. i. erit index ⁊ ꝓditor de ſeipſo. Indicat eīm q̄ aliqd alijs ꝓdit cōfiteť q̄ in uitus de ſe aliquid ꝓmulgat. vos ſpectatores eritis iudices. i. iudicabitis ne. i. vtrum oporteat factum. i. id quod

fecit poeta tranſferendo grecā. duci.i. dari. verti aut eſtimari ⁊ reputari ⁊ aſcribi laudi an vitio.i. vituperationi. Synaphothniſcōtes diphili.i. talis comedia greca eſt. Nomē illi⁹ comedie ē totū grecū. plaut⁹ fecit eā grecā fabulā.i. comediā latinā dictā cōmoriētes nole a latino: vt licet videre apud plautū. In fabula greca eſt adoleſcēs qui eripuit.i. aufert meretricē lenoni.i. puellarū vēditori. In prima fabula.i. in prima parte fabule. Plautus reliquit eū locū de ereptiōe meretricis itegrū.i. itactū liberū alteri q̄ eū tractaret. Poeta ſumpſit ſibi eū locū.i. qd̄ dicūt eū paſſum i adelphos.i. traduxit in ſuā comediā vocatā a duob⁹ fratribus ⁊ ſumpſit ſiquit hoc eſt libere tulit nec furat⁹ eſt: extulit quaſi extra tulit e greca eam latino ſtilo ornatus extulit inq̄ꝫ v̄bū latinū.i. expreſſum q̄ſi detractū ac deriuatū ſeu magis deductū de verbo greco: vt oſtēdat poetā non ſumpſiſſe de plau. Nos.i. ego cū meis gregibus qui mecū perſonati ſunt acturi: ſum⁹ acturi eam fabulā nouā.i. nouo ſtilo tranſlantā que ſcꝫ prius nō fuerat traducta. Pernoſcite vos ſpectatores perfecte videre ne.i. vtrū exiſtimetis furtū eſſe factū de plauto an exiſtimetis locū comedie q̄ pterit⁹ eſt.i. pretermiſſus eſt negligētia.i. incuria Plauti eſſe reprehēſum.id eſt reſumptū. Nā quod.i. qd̄ aūt iſti maliuoli.i. inuidi dicūt hoīes nobiles.ſ. Scipionē Affricanū. Leliū ſapiētem ⁊ Furiū piū adiutare.i. adiuuare ſepe cū poetā ⁊ eos ſcribere.i. componere aſſidue vna.i. ſimul cū eo hic poeta ducit.i. exiſtimat eā laudē eſſe maximam eius ſup. qd̄ illi eſtimāt eſſe maledictum.i. cōuiciū ſeu opprobrium vehemens cum.i. quādo placet illis nobilib⁹ qui placent vobis vniuerſis auditoribus in cauea theatri ſpectantibus ⁊ qui placent tot populo quorum nobilium quiſq̄ tēpore ſuo vſus eſt opera.i. operatiōe ⁊ induſtria ſine ſuperbia.q.d. quiſq̄ libēter eorū opera vtebatur in bello.i. tēpore belli: vt opa Scipionis i otio.i. in pace: vt opa Furij pij in negotio.i. in accuſationibus ⁊ cauſis criminalibus in quib⁹ multa ſunt vnde opera Lelij ſapiētis. Dehinc.i. cōſequēter ne id eſt vt non expectetis argumētū in materiā fabule ſenes.ſ. Mitio ⁊ Demea qui veniēt i pſcenium primi aperient.i. explicabūt vnam partem argumēti ceteri actores ⁊ etiā ſenes oſtēdēt partem argumenti in agendo.i. inter recitādum ſeu in progreſſu fabule agēde. Uos ſpectatores facite curate: vt ſup. veſtra equanimitas.i. fauor ꝓpitius animus augeat induſtriam.i. diligētiā poete ad ſcribendum.i. ad componendas fabulas.

comedia eſt: eam cōmoriētes plautus fecit fabulā. in greca adoleſcens eſt, qui lenoni eripuit meretricē. In prima fabula, eum Plautus locū reliquit integrum: eum hic locū ſumpſit ſibi in adelphos, verbū de verbo expreſſum extulit. Eam nos acturi ſumus nouam. Pernoſcite, furtum ne factum exiſtemetis, an locū reprehenſum, qui preterit⁹ negligētia eſt. Nā qd̄ iſti dicūt maleuoli, homines nobiles eū adiutare, aſſidueq̄ vna ſcribere: quod illi maledictū vehemēs exiſtimāt, eam laudem hic ducit maximā: cū illis placet, qui vobis vniuerſis, ⁊ populo placēt: quorū opera i bello, in otio, in negotio, ſuo quiſq̄ tēpore vſus ē ſine ſupbia. Dehinc ne expectetis argumentum fabule: ſenes qui primi venient, hi partem aperient, in agendo partem oſtēdēt: facite equanimitas, poete ad ſcribēdum augeat induſtriam.

Mitio ſener.

¶ In hac prima ſcena quod prologus promiſit argumentum narratur opportuneq̄ vita aſpera cum leni: pater mitis cum ſeuerissimo comparatur. Oſtendit etiam ſe mitio admodum eſſe ſolicitum de Eſchino filio adoptiuo quod nondum de ſcena heſterna redierat: ſimulq̄ lenitate potius q̄ aſperitate aut vi inſtituendos liberos preſcribit.

¶ Aſcenſius.

Poſtq̄ ⁊c. Ego principium ſic intelligo. Poſtq̄.i. ex quo ⁊ quoniā ita eſt q̄ poeta ſenſit ſcripturā ſuā obſeruari.i. ad rephēnſionē annotari diligenter ab iniquis. et ſenſit aduerſarios rapere omnia in partem peiorē: ipſe erit iudicio de ſe.i. indicabit vobis quod aduerſarij obſeruare poſſent in ea quam nūc ſumus acturi ⁊ vos eritis merces laudie.i. laudi ne l. an oporteat factū.i. id qd̄ in hac fecit poeta duci.i. dari laudi aut vitio. Factum antē eſt quod ex diphili fabula traduxit in hāc fabulam locū derelictum a plauto: ⁊ ita aut furtum factū aut contaminatam fabulam criminarētur forte aduerſarij. ſed id licere prius docuit. ⁊ nūc quoq̄ aſſerit. Qd̄ iſti dicunt maliuoli. Aliud obiectum quod ⁊ ſi verum non ſit: nō purgat tamē vera: quia tametſi verum ſit non vitio: ſed laudi dandum fuerit. Quorum auxilio fretus patenter in proemijs dixi.

Storax, nō redijt hac nocte a cena eſchinus, neq̄ ſeruulorū q̄ſq̄, qui aduorſum ierāt pfecto hoc vere dicūt: ſi abſis vſpiā, aut ſi vbi ceſſes, euenire ea ſati⁹ eſt, q̄ in te vxor dicit,

Storax ⁊c. Hic mitio ſe plurimū eſſe ſolicitū oſtēdit de filio eſchino adoptiuo quē nō rediſſe a ſcena reſciuit. Mit. o ſtorax ſerue ſic dicte ab odore. Nā ſtorax gen⁹ eſt aromatis vt Plini⁹ ait hūc aūt ſtoracē non videbat corā ſed vocabat vt ſciret vbinā eſſet dn̄s ei⁹ eſchinus: cui ſeruiebat volente mitione quo ſeruo non rn̄dente ſubdit ꝓnunciatiue potius q̄ interrogatiue vt vult Donā. quaſi ſecū conquerēs loquit̄ eſchin⁹ nō redijt ac nocte a cena neq̄ quiſq̄.i. aliquis ſeruulorū q̄ ierant.i. iuerant ad uorſum.i. obuiā illi redijt inq̄ pfecto certe vere hoīes ſup. dicūt hoc vulgo ſup. tanq̄ hoc dictū ſepe in ore pplo ſit. Si abſis ſcd̄a pſona p tertia.i. ſi ſit alidq abſens vſpiā.i. vſq̄ hoc eſt in aliquo loco. Nā nuſquam ⁊ uſpiā ⁊ vſq̄ ⁊ vſpiā que idem ſignant dicūtur ⁊ in loco ⁊ ad locum aut ſi ceſſes.i. ſi ſis otioſus ibi.i. vbi tu ſis abſens ſatius eſt.i. melius eſt ea mala euenire: id eſt contingere tibi que mala vxor dicit in te. id eſt contra te ⁊ q̄ magis ipſa irata cogitat in animo q̄ illa euenire tibi que parentes ꝓpitij id eſt benigni in animo inq̄ ſuo cogitant. Si ceſſes: id eſt ſis ceſſator ⁊ otioſus alicubi vxor aut cogitat te amare.i. amore alicui⁹ puelle eſſe captū: aut cogitat

et q̄ in animo cogitat irata, q̄ illa que parētes ꝓpitij.
Uxor ſi ceſſes, aut te amare cogitat, aut tete amari, aut
potare, aut animo obſequi, ⁊ tibi bene eſſe ſoli, cū ſibi
ſit m[illegible] Ego, quia non redijt filius, que cogito? quib⁹
nunc ſolicitor reb⁹ ne aut ille alſerit, aut vſpiā cecide-
rit, aut perfregerit aliquid. Uah, quē q̄ ne hominē in
animo inſtituere, aut parare quod ſit chari⁹, quā ipſe
eſt ſibi? atqui ex me hic non natus eſt, ſed ex fratre: is
adeo diſſimili ſtudio eſt, Jā īde ab adoleſcētia: ego hāc
clementem vitā vrbanā, atq̄ otium ſequutus ſuꝫ: ⁊ qđ
fortunatum iſti putant, vxoreꝫ nūq̄ habui: Jlle cōtra,
hec omnia: ruri agere vitā, ſemper parce ac duriter ſe
habere: vxorem duxit: nati filij Duo: inde ego hūc ma
iorem adoptaui mihi, eduxi a paruulo: habui, amaui ꝓ
meo: in eo me oblecto: ſolum id eſt charū mihi. ille vt
iteꝫ cōtra me habeat, facio ſedulo, do, pretermitto, nō
neceſſe habeo oīa pro meo iure agere: Poſtremo alij
clāculum patres que faciunt, que fert adoleſcentia, ea
ne me celet, cōſueſeci filium. Nam qui mētiri, aut fal-
lere inſuerit patrem, aut audebit: tanto magis aude-
bit ceteros. pudore et liberalitate liberos retinere ſa-
tius eſſe; credo, q̄ metu. Hec fratri mecum non conue
niunt, neq̄ placent. Uenit ad me ſepe clamitās: quid
agis mitio? cur perdis adoleſcentem nobis? cur amat?
cur potat? cur tu his rebus ſumptus ſuggeris? veſtitu
nimio indulges: nimium ineptus es. nimium ipſe du
rus eſt, preter equumq̄ ⁊ bonū. et errat lōge, mea qui
dem ſententia, qui imperium credat grauius eſſe, aut

tete.i.teipꝫ amari.i.ꝑ amorē ab aliqua detineri aut cogitat te potare.ſ.potui idulgere atq̄ cogitat te obſeq.i.mo
tē gerere aīo tuo.i.explere tuū aīm oblectatiōe aliqua quā cupiueris: ⁊ cogitat b̄ eſſe tibi ſoli cū male ſit ſibi.i.
cogitat qđ ſol⁹ tuas capis delitias ꝑ tpe male [illegible] rebꝫ vxor. Jn oīb⁹ autem his predictis mitio videtur aliquē alloq̄
cum tū ſolus loquitur: ⁊ ſecunda pſona vtitur pro tertia ego mitio que cogito quaſi dicat mala tm̄.i.quas habeo
cogitationes malas.ſ. ⁊ hoc lege interrogatiue ⁊ ea oīa cogito eā ob rē q̄ filius non redijt: ⁊ nunc q[illegible]ibus rebus
malis ſcilicet ſolicitor: id eſt vexor anxius ſum. et
ſolicitus interrogatiue etiam pronuntiando ⁊ ex
clamatiue. deinde ſubiungit quibus reb⁹ ſolicite
tur. ſcilicet his malis reb⁹ videlicet ne, id eſt vt ꝑ
quod aut ille eſchinus alſerit.i.frixerit: ſeu frig⁹
nimiū ſit paſſus ꝑpter quod male habuerit neq̄
redire potuerit. Nam morborū frigus potiſſimū
eſt genitiu⁹ ſolicitor inquā ne.i.qđ aut ceciderit
vſpiā.i.in aliquod precipitiū. Nam etiam vſpiāꝫ
ad locum dr̄ aut q̄ perfregerit aliquid.i.habeat
aliquod mēbrum fractum Nam vt Lauren.val.
habet fregi brachium ſignificat habeo brachiūꝫ
fractum: ſimiliter fregi naueꝫ.i.nauis mea fracta
eſt. Uah interiectio irridentis ſe ne, id eſt vtrū ve
rum eſt ſup. quē q̄.i.aliquem hominem inſtituere
in animo.i.ꝑponere ſibi aut collocare i mēte: aut
parare.i.cōparare: cōciliare: cōtrahere: acq̄rere
ſeu in aīo diſponere aliquid quod ſit chari⁹.i.di-
lectius quam ipſe homo qui inſtituit eſt charus ſi
bi ipſi. atqui hic eſchinus non eſt natus ex me. id
eſt nō eſt fili⁹ me⁹ naturalis: ſed ex fratre. Js ſcꝫ
frater Demea eſt ſtudio. id ē volūtate ⁊ animi ap
plicatione adeo.i.valde ſeu nimiū diſſimili id eſt
diuerſa iam inde.i.iam eo tēpore quod ſequitur
ſcilꝫ ab adoleſcētia.i.a iuuētute ego ſecutus ſum
id eſt amaui tanq̄ magiſtram bene beateq̄ viuen
di: vt diſcipuli ſequūtur preceptorum documēta
quibus adhereāt: propterea ſectatores dicūtur.
Ego ergo ſecutus ſum hanc vitam vrbanā.i.hunc
modū viuendi in vrbe clementē.i.que reddit ho
mines clementes: vt pallida mors. Dicitur enim
clemens qui colit mentē quod maxime fit in vrbi
bus atq̄ ſecutus ſum otium vrbanum.i.ſecuri-
tem ſeu trāquillitatē vrbis: ⁊ nunq̄ habui vxorē
ſed vixi vita celibe quod.ſ.non ducere vxorē: iſti
ſcꝫ qui a me diſſentiunt putant eſſe fortunatum.i.
plurimū felicitatis habens ⁊ ꝑpterea vocāt hāc
vitam celibē quaſi celiteꝫ. Jlle frater cōtra.i.edi
uerſo iuſſi vis iungere cōtra hec omnia predicta:
ſed meli⁹ eſt vt ſic dicatur. Jlle cōtra elegit ſup.
hec omnia ſiue ſecutus eſt hec omnia que ſequū-
tur videlicet agere vitaꝫ.i.viuere ruri. in datiuo
aduerbialiter.i.i agris: ⁊ habere ſe, id ē ſe gere-
re ſemper parce.i.tenaciter quātum ad ſeruandū
ac duriter id eſt aſpere. acerbe quantum ad la-
borem. Jpſe frater duxit vxorem. duo filij nati ſunt ex eo et vxore quam duxit inde id eſt ex quibus filijs (vt vult
Dona.) ego adoptaui mihi id eſt aſſumpſi mihi in filiū hunc maiorem ſcilicet eſchinuꝫ qui eſt maior natu eduxi id
eſt educaui nutriui euꝫ a paruulo ſcilicet ex eo tempore quo adhuc paruulus erat quaſi dicat ab ineūte etate ⁊ po
nitur a paruulo loco aduerbij. vbi nos educare dicimus. veteres educere dicebāt: habui.i.credidi duxi eſtimaui
reputaui eū pro meo.i.ac ſi eſſet ex me natus: amaui.i.charum habui pro meo oblecto me.i.capio meam delecta-
tionem in eo dicimus tamen oblecto me hac re potius q̄ in hac re id ſolum.i.ea res ſola eſt charum mihi plus ſi-
gnat q̄ ſi diceret ſolus is eſt charus mihi. Sepe autem vtimur oratione neutra pro oratione maſculina aut femini
na. facio.i.laboro. ſedulo.i.ſecus a dolo ſine dolo inſtanter impenſe vehementer vtilem.i.ſimiliter cōtra.i.viciſſim
ille eſchinus habeat.i.reputet me pro ſuo patre: do.i.tribuo ſumptus pretermitto.i.relinquo preterire. vt dicunt
multa delicta non habeo neceſſe.i.non exigit neceſſitas agere omnia pro iure meo.i.ſcđm authoritatem meam in
euꝫ ⁊ conceſſam ab omnibus libertatem. Jnter ius ⁊ equitatem hoc intereſt. Nam ius eſt quod omnia recta et
inflexibilia exigit. Equitas eſt que de iure multum remittit. Et ita hic eſt ſenſus non licet etiam ſi non neceſſe eſt ſer
uum eſſe patrem ⁊ iure oſtendit ius ſuum niſi neceſſitate non eſt ſeruandum. Poſtremo.i.tandem deniq̄ cōſueſe
ci filium: ſcilicet eſchinum: ne.i.vt non celet me ea facta que adoleſcentia i.iuuenilis etas fert.i.affert ipſis adole
ſcentibus que facta adoleſcentie alij adoleſcentes faciunt clanculum patres.i.claꝫ patres hoc eſt patrib⁹ neſciē
tibus. Nā clam iungitur ⁊ accuſatiuo ⁊ ablatiuo Donatus ac Priſcianus teſtant̄. Jnde deriuatū clāculum ſapit
naturā primitiui quēadmodū ꝑrime ſuperlatiuū a ꝑpe inuenit̄ ſeruire actō: vt ꝑrime vrbē ſicut ꝑpe particula
a qua deſcēdit. Nā ille fili⁹ q̄ inſueuerit.i.ꝯſueuerit aut qui audebit mētiri aut fallere patreꝫ.i.illudēdo aliterq̄
ſit tāto magis audebit fallere ceteros a patre quē debet timere. Credo ſati⁹ eſſe.i.meli⁹ eē retinere.i.reprimere
liberos a vitijs.ſ.pudore.i.verecūdia ⁊ hoc referēdo ad liberos ⁊ liberalitate.i.benitate ⁊ benignitate hoc referē
do ad patres q̄ metu.i.timore. Hec.i.hi modi retinēdi liberos nō ꝯueniūt.i.nō ꝯgruūt fratri mecū neq̄ placēt ipſi
hoc eſt in hoc diſſentim⁹ ac diſſimiles ſum⁹. Nā hoc mihi ꝯuenit tecū hoc ſignat de hoc nō eſſe iter nos cōtrouer-
ſiā: frater venit ad me ſepe clamitās.i.iportune clamās mitio fr̄ q̄d agis q̄d facis aut q̄d dicis vtrūq̄ eñ ſignat
ago cur ꝑdis.i.tua indulgētia i ꝑditionē deducis nobis.i.deducis vtriuſq̄ nrm adoleſcētē eſchinus cur amat.i.
amore captus eſt; cur potat.i.potu ſe ingurgitat. cur ſuggeris.i.ſubminiſtras ſuppeditas ſumptū.i.impēſam his

oibus rebus faciēdis.ſ.indulges.i.operā das ⁊ inſeruis incūbis nimio veſtitu ꝓ veſtitui. Nā datiuū quarte mul ti priſci in u exire oſtēderūt. Uerg. parce metu cytherea.ꝓ metui. Nā cū datiuus ſepe ſoleat fieri a genitiuo o re= mota: ex gtō quarte ablata s datiuus remanet in u terminatus: ergo nimiū indulges veſtitu filij.ſ.i. tu nimis das operam vt ipſe filius nitidiꝰ veſtiatur. es nimiū.i.ſupra ꝙ decet: ineptus.i.nō bene cōgruus vtilitate filij. Nūc mi tio de fratre ſuo ſuā adhibet ſniaꝫ inquiēs ipſe pater demea eſt nimiū durus.i.aſper auſterus preter equū bonū

ſtabilius, vi quod fit, ꝙ illud, quod amicitia adiungi tur. Mea eſt ſic ratio, ⁊ ſic animū induco meū: malo coactus qui ſuum officium facit, dum id reſcitū iri cre dit, tantiſper cauet: ſi ſperat fore clam, rurſum ad inge nium redit. ille quem beneficio adiungas, animo fa= cit: ſtudet par referre, preſens, abſenſqꝫ idē erit. hoc pa trium eſt, potius conſuefacere filium ſua ſpōte recte fa cere, ꝙ alieno metu. hoc pater ac dñs intereſt: hoc qui neqt, fateatur neſcire imperare liberis. ſꝫ eſt ne hic ip ſus de quo aiebā? ⁊ certe is ē. Neſcio qd triſtē video, credo iam, vt ſolet, iurgabit: ſaluū te aduenire demea gaudemus.

i.vltra ꝙ equitas q̄ d. iuris rigore multū remit tit: videt̄ poſtulare ⁊ ſilr vltra ꝙ bonitas ſeu be nigna iuſtitia reqrit ⁊ quidē.i.⁊ certe ille lōge.i. abunde ⁊ valde errat.q.d. lōge lateqꝫ errore dici tur mea ſententia.i. meo iudicio qui credat impe rium eſſe grauius.i. maioris authoritatis ꝙtū ad vim: ⁊ ſtabilius.i. firmiꝰ ꝙtū ad tps qđ imperiū fit.i. efficitur ſeu exercet̄ vi.i. violētia metu malo ꝙ illud imperium qđ adiungitur.i. acquiritur cō ciliatur amicitia.i. beneuolētia. Mea ratio. id eſt meus modus, mea intellectio ſic eſt.i. eſt talis.i. induco animū meū. ſic.i. ſic mihi perſuadeo qđ ſup. homo coactus.i. cōpulſus malo.i. metu: aut violentia q̄ facit ſuum officium.i. qui facit qđ de= bet cauet.i. vitat peccare ſup. tantiſp.i. tādiu dū i. ꝙdiu credit id qđ facit reſcitū iri.i. qđ ſcietur. Si aūt ipſe coactꝰ malo ſperat.i. credit id qđ fa= cere vult fore.i. futurum eſſe clam.i. ſecretū: ſicut enī dicimus palam eſt.i. manifeſtū eſt ſic dicimus clam eſt.i. ſecretum eſt ⁊ abditum. Rurſum.i. iterū quaſi retro verſum: ſicut prorſum pīꝰ verſum. re dit.i. regreditur ad ingeniū.i. ad naturam ſuā de prauatam: ſeu ad perditos mores ſuos. Ille ho= mo vel iuuenis quem adiungas.i. allicias tibi de uincias obliges tibi ⁊ retineas beneficio.i. aliq̄ merito facit off. cium inqꝫ ex animō.i. ex volunta= te ſtudet.i. dat operam conat̄ laborat referre par t. reſpōdere beneficijs acceptis ipſe iuuenis pre ſens ⁊ abſens.i. ⁊ in preſentia ⁊ in abſentia ſui cu ſtodis ſeu monitoris erit ideꝫ.i. non mutabit̄. ſem per bene perget bñficio ⁊ honeſtate allectꝰ hoc quod ſequitur eſt patriū.i. officiū patris ⁊ ad pa trem ſpectans: alij patrum habent ſed idē redit. Hoc ergo eſt patrium.i. ſpectat ad patrem vcꝫ cō ſuefacere filium.i. eum reddere cōſuetū recte.i. bene facere ſua ſponte.i. per ſeipſum potiꝰ ꝙ me tu alieno.i. ꝙ metu alterius puta monitoris: aut cuſtodis aut patris: pater. atqꝫ habens intereſt.i. differt hoc.i. hac re vcꝫ vl' cogēdo metu ſubditos ⁊ ſic eſt dñs q̄ cogit ſeruos. vel bñficijs adiungē do: ⁊ ſic eſt pater: qꝛ fungit̄ officio paterno vel ſic itellige imperſonaliter itereſt.i. differētia eſt an aliqs ſit ſup. pater an dñs hoc.i. hac re vt expoſi tum eſt. Is q̄ neqt hoc facere.ſ. vcꝫ adiūgere be neficijs ſuos ⁊ allicere ad bñ viuēdū fateatur ſe

Demea. Mitio ſenes.

☞ In hac actione diuerſi homines: diuerſi patres: diuerſaqꝫ ſtudia proponuntur. hic lenis, ille aſper facetus hic ille impoli tus: hic ad condonandum facilis: ille pertinax atqꝫ difficilis in delictis corrigendis remittendiſqꝫ: Nam Demea Eſchinum fili um petulantie grauiter accuſat. Mitio contra eius adoleſcen tiam indulgenter excuſat: a quo tandem Demea vtcunqꝫ placa tur.

Hem opportune. teipſum querito. Miti. qd triſtis es? De. rogitas me? vbi nobis eſchi nus ſiet, qd triſtis ego ſum? Mitio. dixi ne. hoc fore? qd is fecit? De. qd ille fecerit quē neqꝫ pudet, quicꝙ neqꝫ metuit quenꝙ, neqꝫ legem pu tat tenere ſe vllā: naꝫ illa que antehac facta ſunt, omit to: modo quid deſignauit? Mitio. quidnā id eſt? De mea. Fores effregit, atqꝫ in edes irruit alienas ipſum dominum, atqꝫ omnem familiā mulctauit vſqꝫ a mor tem: eripuit mulierem quam amabat: clamāt omnes

neſcire.i. qđ neſcit imperare liberis.i. liberos regere ⁊ illis moderari. his ſic dictis ſe a ſolo Mitione ſuperuenit de quo ſermo erat vt factis dicta oñdātur. Sed ne.i. vtrū eſt hic ipſus ꝓ ipſe antique.ſ. demea de quo aiebam.i. lo quebar ⁊ certe eſt is de quo loquebar. h.d. cū propius vidit eū: video eum triſtem neſcio qd.i. ꝓpter neſcio quid credo qđ ſup iam.i. ſtatim iurgabit rixabitur increpabit me vt ſolet.i. vt mos eius eſt o demea frater. gaudemꝰ te aduenire ſaluum.i. tua ſalute letamur ⁊ tuo aduentu.

Aſcenſius.

Storax ⁊c. qꝛ nō reſpdet ſtorax indicat eū eſſe cum eſchino vnde dicit. Non redijt ⁊c. Poſtremo alij ⁊c. Alij inqt Dona. nō itelligent̄ alij patres ſed alij adoleſcētes: ⁊ ita aut nō erit dictu patres aut legendum eſt clanculum patre. Nam qui ⁊c. ordo eſt: nam qui inſueuerit mentiri aut fallere patrem. Aut qui audebat fallere patrem: audebit tantomagis fallere ſup. ceteros.

Hem oppotune ⁊c. In hoc actu diuerſi hoīes ⁊ diuerſi patres ⁊ diuerſa ſtudia proponunt̄ hic lenis. hic amarus. hic facetus hic ipolitus. hic facilis hic pertinax difficilis in delictis. Demea. Hem hec particula oñdit affectū querentis: opportune.i. tēpeſtiue ⁊ mature ⁊ quaſi expectate venis ſup. qri to teipſum. Mitio quid.i. cur vel ꝓpter qd es triſtis? Demea. rogas.i. interrogas me qd.i. cur ego ſim triſtis vbi: id eſt cū eſchinus ſiet.i. ſit nobis id eſt cū habeamus eſchinum tam perditis moribꝰ vt nobis ſit dedecori. q.d. non eſt rogandum cur ſim triſtis preſertim vbi habeamus adoleſcentem nobis dedecus afferentem. Uel ſic intellige rogas me vbi eſt.i. in quo loco eſchinus ſit quem obſeruare deberes ⁊ ſcire vbi verſari ſit ſolitus ea propter qd opus eſt petere: quid id eſt cur ego ſim triſtis: quaſi dicat non alia eſt mi hi cauſa triſtitie niſi: ipſe mitio dixi ne.i. nonne bene dixi hoc fore: id eſt futurū eſſe vcꝫ vt frater obiurgaret. Et hoc dicit ad populum: deinde conuertit ſe ad fratrem inquiens quid fecit eſchinus. Demea. petis qd ille fecerit vel quid putas illum feciſſe: quem neqꝫ quicquam: id eſt aliquid pudet: id eſt pudore afficit. vbi pudet eſt perſonale verbum cum ante ſe nominatiuum habeat poſt ſe vero caſum illum habet quem ante ſe haberet ſi eſſet imperſo= nale quid fecerit nunquam ille qui non metuit quenquam id eſt aliquem neqꝫ: id eſt ⁊ qui non putat ſe tenere id eſt obſeruare vllam legem: id eſt vllā normam bene viuendi. Nam omitto illa que facta ſunt ab eo antehac id eſt

te hoc tempus quid modo deſignauit:id eſt quid noue rei fecit. Nam deſignare eſt rem nouam facere ſiue bonã ſiue malam:vnde deſignatores dicuntur qui ludis funebribus preſunt:quod in eis ludis multa fiant noua ꝛ ſpectanda inde deſignatores ꝛ hi dici poſſunt qui ſuo flagitio oculos populi ꝛ ora in ſe conuertunt ꝛ ſpectaculo ſunt vulgo quod retineat populum ſuo flagitio:vt ſi deſignatores ludis funebribus multitudinẽ retineãt. Veteres ẽt praue ꝛ recte facta deſignata dicebant. Mitio.quidnam.i.quid eſt id quod deſignauit.ſ.demea.ipe eſchi.effregit idest.diſiecit,diſrupit fregit fores id ẽ oſtia atq̃.

indigniſſime factum eſſe:hoc aduenienti quot mihi mitio dixere? in ore eſt omni populo.denique ſi conferendum exemplum eſt,non fratrem videt rei dare operã ruri eſſe parcum ac ſobrium? nullum huius ſimile factum:hec cum illi mitio dico,tibi dico:tu illum corrũpi ſinis. Mitio. Homine imperito nũquam quicquã iniuſtius,q̃,niſi quod ipſe fecit,nihil rectũ putat. Demea. Quorſum iſthuc? Mitio. Quia tu Demea hec male iudicas. Nõ eſt flagitium(mihi crede)adoleſcentulum ſcortari,neque potare,nõ eſt.neque fores effringere: hec ſi neque ego,neque tu fecimus,non ſiuit egeſtas facere nos:Tu nunc tibi id laudi ducis,quod tũ feciſti inopia.Iniuriũ eſt:nam ſi eſſet vnde id fieret,faceremus:ꝛ tu illum tum,ſi eſſes homo:ſineres nunc facere,dum per etatem licet:potius ꝙ vbi te expectatum eieciſſet foras.alieniori etate,poſt faceret tamen. Demea. Proh Iuppiter.tu homo adiges me ad inſaniã. non eſt flagitium facere hec adoleſcentulum? Mitio. Ah,auſculta,ne me obtundas de hac re ſepius.tuum filium dediſti adoptandum mihi:is meus eſt fact?:ſi quid peccat Demea,mihi peccat:ego illi maximam partem feram.obſonat,potat,olet vnguenta de meo. amat?dabitur a me argẽtum,dum erit commodũ:vbi non erit,fortaſſe excludetur foras.fores effregit?reſtituentur:diſcidit veſtem?reſarcietur:eſt(dijs gratia)ꝛ vnde hec fiant,ꝛ adhuc non moleſta ſunt.poſtremo, aut deſine,aut cedo quẽuis arbitrũ:te plura in hac re peccare oſtẽdã. De.hei mihi,pr̃ eẽ diſce ab alijs,q̃ vere ſciũt. Mi.natura tu illi pr̃ es,cõſilijs ego. De.tu ne cõ

irruit.i.irrupit ſiue ꝑ violentiã ꝛ impetũ introiuit in edes alienas:id eſt in domum lenonis mulcauit.i.lacerauit mulctauit molliuit,diſſoluit,vnde mulciber a mulctãdo quaſi multiber. Mulcauit ergo ipſum dominum domus ſcȝ lenonẽ atq̃ omnem familiã ipſius lenonis videlicet ſeruos.vel puellas ꝛ mulctauit quidem vſq̃ ad mortem.i.vſq̃ ad confinium mortis ꝗuis mors non ſit ſecuta hoc dicitur ad exaggerationẽ eripuit.i.rapiẽdo abduxit a lenone mulierem quã amabat omnes videntes clamant.i.vociferant̃ hoc:id eſt talem ereptionem ꝛ mutilationem factum eſſe indigniſſime:id eſt inhoneſtiſſime.quod factũ O Mitio: omnes illi dixerunt mihi aduenienti id eſt cuȝ venirem ad te:alij codices habent quot per t ꝛ cuȝ hoc habent amici:tunc ſic intellige. O mitio quot amici:quaſi dicat maximus numerus amicorũ q̃ dolent meo dolore dixerũt mihi aduenienti:id factum eſt in ore omni populo.i.toti ciuitati hoc eſt nemo ex ciuibus eſt qui neſciat denique id eſt tãdẽ ſi exemplum eſt conferendum:id eſt comparandum quaſi dicat Eſchinum non eſſe dignum.qui cum:id eſt cum quo frater cõferatur:ſed lõge decipitur Demea vt patuit in argumento. Eſchin? non videt fratrẽ:id eſt cteſiphonẽ dare operã id eſt incumbere rei.i.operi non amori. Nõ videt eum eſſe parcũ.i.moderati vſus ꝛ tenuis nõ prodigum vt eſchinus eſt:ꝛ ſobrium.id eſt moderati victus:ꝛ non bibosum vt eſchinus eſt.nõ videt in ꝗ:quaſi dicat imo videt nullum factum illi? eſſe vel inueniri ſimile facti hui? ſcilicet Eſcheni.nã ſimile huius dicimus ꝛ ſimile huic:niſi q̃ velit dicere nõne ꝛ videt nullum factum hui? fratris eẽ ſimile facto fratris ſui o mitio frater cũ id ẽ quãdo dico hec illi:eſt contra illum dico tibi.id eſt male tu ſinis:id eſt pateris illũ eſchinum.quẽ adoptaſti corrumpi.i.laſciuum fieri ꝛ deprauari. Mitio.nunq̃ quicq̃.i.aliquid eſt iniuſtius.id eſt iniquius intolerabilius ꝛ magis iniuſte iudicãs homine imperito.i.quam ſic homo imperitus ꝛ ruſticus ac inexpertus qui homo imperitus nihil putat rectũ niſi quod ipſe fecit. Demea. Quorſum iſtud ſpectat.i.ad quod propoſitũ dicis iſtud mitio.quia tu demea iudicas hec omnia facta iuuenis male.i.non ſecundum equitatẽ. Crede mihi non eſt flagitiũ:nõ contendit Mitio non eſſe peccatum ſed dicit nõ eſſe flagitium.id eſt crimẽ dignũ flagitione.id eſt acerba increpatione:cũ tamen pacceius dixerim non ſit verũ q̃nquidem tales adoleſcentuli non modo ſunt increpandi:ſed etiã duris verberibus fatigandi propterea iuuenis lector non ſequaris hec comica dicta:ſed tãquam e medijs vepribus roſam decerpas ꝙ ſi eius faciendi ſis imperitus prorſus omittas ne ſpinarũ acumine penetreris ad viuum. Multa enĩ ſunt que longe melius eſt neſcire ꝙ ſcire ait Augu. Sed ad rem redeamus.non eſt flagitium adoleſcentulũ ſcortari.i.ſcortũ ducere ſiue ſequi. Nã(vt Varro inquit)ꝛ ſatis prius dictũ eſt ſcortari eſt ſepius ſcortũ ducere. Capitur etiam pro luxuriari ꝛ laſciuia effluere neq̃ eſt flagitium inquã adoleſcentulum potare.i.bibacem eſſe cũ reuera ſit flagitioſiſſimum neq̃ flagitium adoleſcentulum effringere.i.rumpere fores.id eſt oſtia meretricũ ſed per ſi dein quid ſi hoc turpe non eſt ſi neq̃ ego neq̃ tu fecimus hec predicta:ꝛ eſt conceptio perſonarum:in qua prima cõcipit ſecũdã adiuncto verbo prime ꝑſone pluralis numeri:ſi ergo nõ fecimus q̃ fecit eſchinus egeſtas.i.penuria rei familiaris non ſiuit.i.permiſit nos facere ea quaſi dicat non prohibuit volũtas:ſed neceſſitas:ꝛ ideo nulla laus eſt. Tu demea nũc dicis.i.exiſtimas reputas tibi laudi id eſt ad laudem tibi vertis id:vel iudicis.i.putas id eſſe ſup.t bi laudi qd feciſti inopia.i.paupertate preſſus q̃d eſt illud qd feciſti vcȝ quod non feciſti talia que nunc eſchinus:ſed illa vitaſti preſſus egeſtate iniuriũ eſt.i.iniuſtum eſt iniquũ immeritum te dare tibi laudi qd coactus feciſti:quaſi dicat non iure neq̃ merito id tibi tribuis laudi ꝓpterea bene dixit Mitio.nihil eſſe iniuſtius imperito qualis eſt demea:nam ſi eſſet.i.ſi ſuppeteret abũdaret vel ſi haberem?.vñ.i.quo mediãte id fieret.i.id qd eſchinus fecit efficeret faceremus qd fecit:puta ſi adeſſet etas iuuenilis ſi parẽtes propitij ſumptum ſuppeditantes:ꝛ tu demea ſi eſſes hõ peritus ſcȝ rerum ꝛ modi viuendi iuueniliter ſineres:id eſt permitteres nũc iuuẽ illũ facere qd facit eſchinus:dum.i.quamdiu etas patitur ꝛ non tanta reprehenſione digna eſt quãta foret ſi eſſet maturior:nam eſt quaſi pro monſtro ludere velle ſenem potius quam quod tamen ipſe filius faceret id quod nunc facit eſchinus, poſt,id eſt poſtea aduerbium alieniori etate comparatiuum propoſitiuo:id eſt etate aliena a ta

libus iuuenib⁹ ineptijs ⁊ plurimū in decēti vbi.i.q̄ eieciſſet foras te patrē expectatū.i.odioſuȝ nō amatū a filio ꝓpter tuā in eū duritiā.q.d.potius ꝙ faceret iuuēniles ineptias in aliena etate poſtꝙ eſſet per mortē iam eiectus foras.i.expulſus a dominatione in eum. Expectati parentes dicuntur odioſi quorū mors quotidie expectatur: nā filij parentes aut amabiles ſunt aut expectati: amabiles boni: expectati mali: quoꝝ mors indies magis expectatur. nā expectam⁹ q̄n dic̄ ſperam⁹ ad dic̄: vñ auidior expectat quā ille q̄ ſperat. De. hic acriter rephēdit Mitionē

ſulis quicꝙ̄? Mi. ah, ſi ꝑgis, abiero. De. ſiccine agis? Mitio. An ego toties de eadem re audiam? De. cure eſt mihi. Mitio. Et mihi cure eſt. verū Demea curemus equam vtrūꝙ partem, tu alterum, ego item alterum: nam ambos curare. propemodum repoſcere illū eſt, quem dediſti. Demea. ah Mitio. Mitio. Mihi ſic videt̄. Demea. Quid iſtuc? tibi ſi iſthuc placet, profundat, perdat, pereat, nihil ad me attinet. iam ſi verbū vnū poſthac. Mitio. rurſum Demea iraſcere? Demea. An nō credis? Repetone quē dedi? egre eſt: alienus nō ſum, ſi obſto: hem deſino. vnū vis curem, Curo: et eſt dijs gratia, Cū ita, vt volo, eſt. iſte tuus. ipſe ſentiet poſterius: nolo in illum grauius dicere. Mitio. Nec nihil, neque omnia hec ſunt, que dicit, tamē nonnihil, moleſta hec ſunt mihi: ſed oſtēdere me egre pati illi nolui: Nam ita eſt homo: cum placo, aduer-

neꝙ inmerito vt q̄ falſa protulerit: ⁊ male iuuenū alos inſtituēta q̄ nim⁹ ſunt ꝓclines ad libidinē. proh iuppiter tragica exclamatio ē rephēdētio niti onē ⁊ in eum excandeſcētis. Ver. proh iuppiter ibit: ⁊ ita dicent teſtari Iouem videtur: et inuocare aduerſum illum in quem iraſcitur vt dicere ſolem⁹ exclamātes bone deus quāta improbitate mūd⁹ abundat. Tu homo Mitio redi ges me.i.deduces me ad inſaniā: id ē ad mētis hebetudinē excecationeȝ dixi ſupple quod nō eſt flagitium.i.crimen increpatione dignum adoleſcentulum facere hec turpia: id eſt ſi adoleſcētulus hec turpia cōmittat: hec dicit exclamādo in dictum mitionis cui proculdubio eqnis yeluſꝙ vt aiunt reclamari dignum eſt: et quidē ab omnibus. Mitio. ah hic interiectio indignātis et egre ferentis tal a verba: auſcula audi que dicturus ſum ne obtūdas: id eſt noli me moleſtare aut mihi moleſt⁹ ſeu tedioſus eſſe ſepius: id eſt nimis ſepe de hac re: id eſt de hoc facto eſchini. Obtūdere eſt aliquid ſepe odioſe repetere: dediſti mihi filiū tuū eſchinū adoptādū.i. aſſumēdum in filium: is filius eſt fact⁹.i.effectus: meus filius ꝑ adoptionē. O Demea ſi ipſe peccat: id eſt errat, quid: id eſt in aliquo peccat mihi.i.ad meum dedecus: tale eſt iſtud Ciceronianum in epiſtolis: ſi quid offenderit ſibi totū nihil tibi offenderit:

ego Mitio illi aduerbiū loci: dicit Donatus, id eſt ibi ſiue illic vbi peccabit vel illic pro tunc aduerbium tēporis quēadmodū ⁊ olli pro illi apud Vergilium exponitur ſepe pro tunc a Seruio ſi recte memini illi ergo. id eſt tunc quando peccabit ego Mitio feram: id eſt ſuſtutebo tolerabo maximā partem dedecoris: quia nūc in meam eſt traductus familiam. tu autem ipſa adoptione eius cura liberatus es: ea propter maxima pars dedecoris mihi ferēdo incumbit. Ipſe eſchinus obſonat.i.conuiuia frequentat nam Feſtus inquit obſonitare eſſe frequenter obſonare. ſignificat autem conuiuere dicitur autem obſonium vt prius dictum eſt quicquid in comedendo additur pani ⁊ vino. inde obſono nas. neutrū. vel obſonor aris. deponens pro eodem. id eſt vel conuenire: vt Feſtus ait conuiuia frequentare ⁊ celebrare ⁊ oppiparc.i. laute viuere. potat.i. biboſus eſt ſeu bibax ⁊ vino ſe obruit ⁊ ingurgitat ⁊ delicata ac ſuauia queritat vina olet vnguenta.i. vnguentorum odore fragrat quod eſt mollium viro: ū ⁊ effeminatorum ⁊ laſciuorum in cute curanda laborantium: dicimus autem olere vnguēta olere aromata cū accuſatiuo: quemadmodum dicimus ſapit mel.i. habet ſaporem melius figuratam enim eſſe locutionē palam eſt: olet ergo vnguenta de meo. id eſt de meis pecunijs amat amori indulget ⁊ amore captus eſt: argentum dabitur a me dum, id eſt quando erit commodum id eſt erit oportunum dare ſupple ibi vbi.i. quando vel in quo loco non erit argētum, ſcilicet. quaſi dicat dabo argentum dum oportunum erit dare ibi vbi non erit fortaſſe ipſe Eſchinus excludetur foras: id eſt vel non admittetur vl' iam admiſſus eijcietur vbi non erit argentum. ⁊ fortaſſe dicit: quoniam eſſe poteſt vt gratis amet ⁊ gratis amittatur ob eius forme elegantiam. ita legit Donatus vt dictum eſt: poſſet tamen forſitan non inepte ita diſtingui: dabitur a me argentum dum erit oportunum dare. Deinde vbi non erit argentum fortaſſe Eſchinus excludetur foras neꝙ poterit ſuum tenorem deducere ſine pecunijs. Eſchinus effregit.i. rupit. demolitus eſt. diruit fores lenonis ſcȝ. Dicitur aūt effringo effringis ab ex ⁊ frango: quo verbo iuriſconſulti ſepe vtuntur. Habetur enim titulus libro quadrageſimo ſeptimo pandectarum de effractoribus ⁊ expillatoribus. ipſe fores effracte reſtituentur. id eſt reficientur ⁊ in priſtinum ſtatum reſtaurabuntur. Eſchinus diſcidit: id eſt diripuit vel diſſecuit veſteȝ illam reſarcietur: id eſt reparabitur. reſuetur. ⁊ reficietur reſtaurabitur emendabitur. gratia habetur ſupple a me dijs. Eſt mihi ſupple: id eſt ego habeo: ego poſſideo et extat mihi ⁊.i. etiam vel ponitur hic geminando: vt ⁊ terris iactat⁹ ⁊ alto. Eſt ergo mihi vnde hec fiāt: id eſt vnde dirupta reſarciantur et reparentur: quaſi dicat ſi iſta ſunt reſarcienda adhuc diuina gratia habeo vnde hec fiant. Sic etiam nobis liceret loqui habeo (deo gratia) vnde inopem poſſim deducere vitam. Alij dicūt habeo deo gratias: vnde poſſim viuere ⁊ tunc intelligitur ago ſupple ſed cum eſt gratia intelligitur habetur vel habenda eſt: ⁊ ea que fecit Eſchinus adhuc: id eſt hucuſꝙ nō ſunt moleſta mihi id eſt mihi nō diſplicent. Poſtremo. id eſt tandem aut deſine: id eſt ceſſa me obiurgare: aut cedo: id eſt dic vel da quemuis: id eſt quemlibet quemcūꝙ volueris arbitrum. id eſt iudicem qui noſtre diſceptationi modum imponat et ſecundum te aut ſecundum me ferat ſententiam. Arbiter eſt iudex electus arbitrio litigantium cuius arbitrio committitur litis deciſio ac terminatio. Oſtendam: id eſt conuincam: confutabo te peccare plura: id eſt oſtendam te errare in pluribus in hac re: id eſt in hoc negotio. Cum dicimus tu plura peccas quam ego improprius ſermo eſt: quin ita debet intelligi peccas in pluribus quam ego: vt prius eſt expoſitum. Nam pecco eſt verbum neutrum abſolutum quod accuſatiuo proprie iungi non poteſt: Hei mihi: id eſt prohdolor diſce eſſe pater cum ſis celebs ab illis patribus qui ſciunt vere: id eſt qui ſciūtere ipſa quid ſit pater. ſeu quid ſit eſſe patrem. Mitio. Tu Demea es pater illi Eſchino natura: id eſt: generatiōe naturali que natura dicitur vis inſita rebus de ſimilibus ſimilia procreans. quaſi dicat tu es illi pater naturalis: ſed ego ſum pater illi conſilijs: id eſt ſuaſionibus: adhortationibus quaſi dicat tu genuiſti eum: ego vero educaui illū, ea que ſint illi facienda ſuadeo. Demea. Tu Mitio ne: id eſt non conſulis: id eſt ſuadeo ei quicquam: id eſt aliquid quod ſupple ſit ei vtile aut honeſtum. Mitio. Ah interiectio dolentis propter cōtumeliam illatam: videlicet quod nihil honeſti illi conſuleret. Si pergis: id eſt ſi perſeueras in contumelia irroganda: ego abiero: id eſt abibo diſcedam: coniūctiuum pro indicatiuo. Demea. ſiccine agis: id eſt vtrū ſic diſcedis.: neꝙ ficte loqueris hoc dictū quaſi

renocātis correctiā eſt: iā eſt abibat. Mi. cōuerſus mitis ⁊ retro aſpiciēs inqt. an. i. vtrū audiā te ſup. toties quaſi obtundendo de eadē re. De. eſchinus eſt mihi cure. i. ad me ſpectat. Mitio. ⁊. i. etiā ipſe mihi cure eſt. Uerū. i. ſz o Demea vterq3. i. ego ⁊ tu curem⁹ equā partē. i. habeam⁹ curā eq̄lis vtriuſq3 ptis. tu demea cures alterū filiū. ſ. cteſiphonē. Jtē ⁊ ſilr ego mitio alterā curā. ſ. eſchinū. nā curare ambos. i. curā habere amborū prope modū. i. fere eſt. i. equiualet repoſcere. i. repetere illū quē dediſti mihi in adoptionē. ſ. eſchi. De. ah interiectio dolētis o Mitio exclamabat dolēs ac cōmot⁹: ob id qđ dixeri: mitio illū velle repoſcere qđ dedit. Mi. ſic videt mihi. ſ. te velle repoſcere. Demea. Quid. i. cur loquor ſupple: iſtud vel quid reſiſto at ſi ſic iſthic dicat: qđ iſthic iſte frater per cōtēptū loquitur ſilio: aut dicit ſi iſtud qđ filiꝰ facit vl ſi iſtud quod cōmiſceris. ſ. me velle repoſcere plz tibi eſchinus profundat. i. prodigat: conſumat luxurioſe abliguriat: oia perdat. i. pditū ſe reddat: aut ait qcqđ illi pōt contingere pereat. i. pdat ... nihil attinet ad me. i. nihil ad me ſpectat iā. i. ex hoc tpe aut preterea ſi fecero ſupp. poſt hac. i. poſt hoc tps vnū verbū. i. ſi dixero tibi ne vnum verbū quidē et eſt apoſiopeſis. q. d. ero bene immemor aut aliqđ tale. Mi. o demea rurſuz. i. iterū iraſceris. i. ira concitaris. De. an. i. vtrū tu nūc credis me iraſci. q. d. eſt mihi iraſcēdi materia. ſ. dictum qđ ſeq̄tur repeto ne. i. repeto ne. i. dicis tu q3 repeto illum filium quē dedi in adoptionē ... indignāter dixit illud egre. i. moleſte perpe... dictū ſup. qm̄ nō ſum alienus. i. extraneꝰ filio etiam ſi non eſſem pater poſſem tamē ob ꝓpinquitatem eius bonos mores curare. egre ergo ſeu moleſte ſeu difficulter dictū ē ſi latu ſit difficile mihi patri. Si. obſto. i. ſi reſiſto moribꝰ eſchini volebat aliquid ſubiūgere vt putꝰ: vt nō facio vltra debitū vel nō abhaireo ab officio vel aliquid tale: ſed ſe correxit ſubiungēs: iam deſino. i. deſiſto toties iſta inculcare vel fruſtra in mediū depromere: vis q3 ſupp. curē vnū. ſ. cteſiphonē curo. q. d. bene valo: ⁊ iam deſino aliū curare eſt gratia diis. i. diis habeō a me gratia: ⁊ ſum deo obligatus ſiue eius beneficio deuinctus: cum. i. quando ita eſt vt volo id eſt cum res optatis reſpondet: opto enim vt cura illius filii efficiar liber quod mihi contingit ſe faciēte iſte tuus filius adoptiuus. Eſchinus per cōtemptuz dixit ſentiet, id eſt percipiet potius: id eſt malum ſequens, quod ſcilicet ſequetur ex nimia tua indulgētia. Et poſterius dixit per poſterum comparatiuum pro poſitiuo. q. d. ſentiet quantus ſis, ⁊ quantum ames eum qui ſcz eſt decipiendus ex tua nimia in eum indulgentia. Poſterus eſt ra rū. dicit ſequens vt poſtera dies. i. ſequens. Uel poteſt capi poſterus pro poſt. i. filius ſentiet poſt ea qualis ſit. Nolo dicere grauius. i. peius deterius in illum filiū. Mitio. hec apud ſe Mitio dicit abſente demea. nec. i. ⁊ nō hec mala de eſchino que dicit Demea non ſunt nihil. i. non ſunt oīno falſa imo ſunt aliquid nec. i. et non omnia que dicit ſunt. i. veritatem habent: qđ eſt falſum nihil eſt. q. d. non omnia que dicit demea ſunt vera nec omnino falſa: imo aliqua ſunt: ⁊ aliqua non ſunt tamen. i. Quis non omnia ſunt vera tñ hec que fecit eſchinus non nihil. i. aliquātulum ſunt moleſta mihi. i. mihi diſplicent: ſed nolui oſtendere illi. ſ. demee egre. i. moleſte ſeu difficulter. pati. i. ferre illa que fecit filius. Nā ita. i. talibus moribꝰ homo ille eſt: cū. i. quādo placo. i. volo placare eū aduerſor. i. contradico illi ſedulo. i. inſtanter vehemēter ⁊ quaſi ſine dolo: ⁊ deterreo. i. diuerto deflecto eum ab ea opinione quam cōcepit de eo propter quem iraſcitur: tamē. i. Quis abſtergere velim iram a ſe tamē vix patitur id eſt fert tolerat id quod facio humane. i. moleſte benigne patienter equo animo. Uerum. i. ſed ſi augeam iracundiam eius ſcilicet aut etiam ſi ſim adiutor. i. fautor iracundie eius ita quod aſſentiam illi in ira ſua dicāq3 eum recte iraſci profecto. i. certe inſaniam ꝟbum eſt hic. i. ſim inſanus vel deſipiēs ſeu deſipiſcam cum illo. i. in morem eius et ſi. i. Quis eſhinus facit nobis nonnullam: id eſt aliquam iniuriam in hac re vcz quod effregit fores ⁊c. tamen vltra hoc q3 meretricem ipſe amauit. q. d. exarſit in multas aut cui meretrici nō dedit aliquid muneris. ſ. poſtremo id eſt qđ dicunt finaliter. nuper. i. non multo tempore et nunc credo. i. puto q3 ſup. iam. i. tunc eum tedebat. i. ipſe afficiebatur tedio oīm meretricū dixit ſe velle ducere vxorē. i. ſperabā credebā adoleſcentiam. i. lubricitatē adoleſcentie iam deferbuiſſe. i. refrixiſſe ſiue feruorem priſtinū reliquiſſe. Alii legūt deſeruiſſe. ⁊ tunc ſic aſtrue ſperabā eū deſeruiſſe adoleſcentiam. i. motus adoleſcentie, vel e diuerſo ſperabā adoleſcentiam deſeruiſſe cum gaudebam. ſ. adoleſcentiam deferbuiſſe autē. i. ſed eſſe quaſi repentinū propoſitum quod de integro. i. denuo volo ſcire quicquid eſt atq3 conuenire. i. alloqui hoīem. ſ. eſchinū ſi eſt apud forum venale vel cauſarū ambiguū eſt. Deinde lege per parēteſin ⁊ per apoſiopeſim niſi. i. niſi. q2 non temere credo que de eo dicuntur. Jta enim interpretatur Donatus ⁊ quidem recte: vt mea fert ſententia.

ſor ſedulo, ⁊ deterreo. tamen vix humane patit: Uerū ſi augeam, aut etiam adiutor ſim eius iracundie, inſaniam profecto cū illo: et ſi eſchinus nonnullā in hac re nobis facit iniuriam. Quam hic non amauit meretricē? aut cui non dedit aliquid? poſtremo nup (credo iam omnium tedebat) dixit velle vxorem ducere. ſperabam iam deferbuiſſe adoleſcentiā: gaudebam. Ecce autem de integro: niſi quicquid eſt, volo ſcire, atq3 hoīem conuenire, ſi apud forum eſt.

Secundus actus.

Sannio leno. Eſchinus adoleſcens.

In hac ſcena proponitur exemplum contumelioſi diuitis per potentiā ⁊ pauperis pertinacis in perniciem ſuam. Nititur etiam perſuadere Eſchinus ſe inuitum Sannioni lenoni intuliſſe iniuriam: verum fuiſſe illius culpa impulſum. Intelligendum quoq3 eſt Parmenonem ſeruum morem gerentem Eſchino ita acriter egiſſe cum lenone vt tandem ab ea puella eriperetur: cuius auferende Eſchinus percupidus fuerat.

Aſcenſius.

Quia in illo verbo mitioni. Nō eſt flagitiū mihi crede adoleſcētulū ſcortari ⁊c. Judicio cōmētariū poeta cōtra mores probos ſentit ⁊ certe ꝯ chriſtiane religionis honeſtatē. Ne nimis ſeueri ſimus in poetā cēſores pauca q̄ ipſe poeta melius ſi adeſſet excuſaret in purgationē eius adducā. Scim⁹ ergo poetas: vt monet Hora. precipite in gñe dragmatico hoc eſt actiuo vbi poeta nō loquit̄ ſed perſone introducte ⁊ etiam mixto ſtiū ad partē actiuā ſolere proferret ethesi. ſiue poſitione a non ex ſua: ſed ex loquētis ſnia: vt ꝟbi grā. Quāuis Dido vergiliana ab amatore decepta dicat nuſq3 tuta fides nō cōtinuo ſeq̄t Uer. id quoq3 ſenſiſſe. Silr hac loco lz mitio leni ⁊ clemēti ingenio natus putet nō eſſe flagitiū adoleſcētulū ſcortari non iō ſequit̄ Terētiū id ſenſiſſe: verū dices. Jmpoitime Terēti⁹ eā ſniaz a Motiōe i eo cetu ꝓferre ſinit. Uñ libēti⁹ dixero hāc ſniaz ēē Terētii fuiſſe. Uerū locutū eſſe mitionem pro inſtitutis ⁊ moribꝰ eius i eculi quo nō erat flagitium. Nā ⁊ Cato vt auctor eſt hora. ſeueriſſimus morū cēſor dixit quoties natura inſtigaret equū eſſe iuuenes ad proſtibula deſcendere ne videlicet grauius in nuptam aut virginē aut veſtalem peccarent. Uerum q2 hoc religioni noſtre nō ſatiſfacit. Dicaz ne mitionē quidam hoc verbum protuliſſe vt iuuenes ad licentiam talem adhortaretur: ſed quo demeam nimis triſtem ⁊ rigidum virum a ſeueritate nimia dehortaretur. Ex

pcdit enim interdum (nam honeſtum nūq̄ eſt) patres ignoſcere delictis filiorum ꝙ ſi menedemus feciſſet: nunq̄ illius profugus fuiſſet. Quod vero Mitio non ſentiat oīno licitum eſſe ſcortari: ſed dūtaxat dixerit quo demee ſe mitiam domaret. ipſe in ſine confitet̄ vbi inquit abſente demea. Jecenihil nec omnia ꝛc. vbi manifeſte oſtēdit quare talem ſniam protulerit: dicas ergo cum Juuenale commentario improbam eſſe ſniam. ſed caſtigatā ab ipſo autore itaq̄ nihil eſt quod illi vitio demus.

Obſecro populares, ferte miſero. atq̄ innocenti auxiliū: ſubuenite inopi. Eſchi. otioſe nunc iā ilico hic cōſiſte. qd reſpectas? nihil pericli eſt: nunq̄ dum ego adero, hic te tāget. Sannio. ego iſtam inuitis omnib⁹. Eſchi. ꝗꝗ̄ eſt ſceleſtus, non cōmittet hodie vnquā, iterum vt vapulet. San. eſchine audi, ne te ignarū fuiſſe dicas meorū morū, leno ego ſum. Eſchi. ſcio. San. at ita, vt vſq̄ fuit fide quiſquā optima. tu qd̄ te poſterius purges, hāc iniuriam mihi nolle factam eſſe, huius nō faciā: crede hoc, ego meum ius perſequar: neq̄ tu verbis ſolues vnq̄, quod mihi re male feceris. noui ego veſtra hec, nollem factum: iuſiurandum dabitur, te eſſe indignū iniuria hac, indignis cū egomet ſim acceptus modis. Eſch. Abi preſtrenue, ac fores aperi. San. ceterū nihil facis. Eſchin. J intro nunc iam. San. at enim non ſinam. Eſchi. accede illuc parmeno: nimium iſthoc abiiſti: hic propter hūc aſſiſte: San. hem. ſic volo. Eſc. caue nunc iam oculos a meis oculis quoquam dimoueas tuos, ne mora ſit, ſi innuerim, quin pugnus con

Obſecro ꝛc. hic exemplum proponit̄ cōtumelioſi diuitis ꝑ potētiā ꝛ pauperis cōtumacis ꝑ pniciem ſuā nitit̄ aūt perſuadere eſchinus ſe inuitū intuliſſe iniuriā ſannioni lenoni ſed fuiſſe impulſum illius culpa intelligēdū aūt eſt parmenonē ſeruum morem gerentē eſchino luctatum eſſe cū lenone vt tandem eriperetur puella cuius extorquēde eſchinus cupidus erat. San. o populares i. o vos ciues. popularis iterdū dicit fautor: iterdū dr̄ cui fauetur vel gratioſus qui. ſ. dat operā vt captet auram. i. fauorē popularē q̄ ꝛ aurarius dr̄. Jnterdum dr̄ aliq̄ uis popularis qui eſt de populo interdū eſt denominatiuū ſignificans rē ad populu cōtinētem obſecro ferte auxilium. i. ferte opem. Auxiliū do fero dicim⁹ opē fero tm̄ dici l3 ferte ḡ auxiliū. i. auxiliamini mihi miſero. i. afflicto infelici atq̄ innocēti. i. qui nō meruerim vapulare ſubuenite. i. ſuccurrite mihi inopi. i. pauperi admodum quaſi ſine terra inops dr̄ ꝛ plus eſt ꝙ pauper. Eſchi. iam nūc. i. iā3 hoc ipſo tpe tu leno cōſiſte. i. mane cōſtanter ꝛ audacter ſta ilico. i. cōtinuo: hoc. i. in hoc loco otioſe. i. ſecure: q2 otiū ꝑ ſecuritate ponit̄. nam niſi qui ſecurus eſt otioſus eſt. Dona. vult ilico hic locū ſignare nō tps ſ3 nō bene video quō bene coherent hic ꝛ illic que duo eſſent aduerbia de eodē dicta qd̄ ſi nō eſſet h̄ aduerbium ilico pro illic bene haberet locū dicēdo otioſe oſtendit ſe imperaſſe modū dicēdo iā nūc imperauit tp̄s dicēdo hic vel illic oſtendit ſe imperaſſe locū ꝛ dicendo conſiſte oſtendit imperaſſe factū q̄d reſpectas. i. freq̄ter reſpicis hoc ē poſt te aſpicis timebat ne a tergo alter veniret qui cū cederet. Nihil eſt pericli. i. nullū eſt periculū. q. d. tua culpa ꝛ cōtumacia efficis vt vapules: nunq̄. i. nō tāget te parmeno. ſ. dū. i. q̄diu adero. i. pn̄s ero hic. San. luctatur ſannio leno cū eripientibus puellam inquiens ego abducā ſupp. iſtam puellam inuitis omnibus. i. qd̄ barbare dicunt male gratibus oim. Eſchi. h. d. parmenoni qui eum iam mulctauerat ꝗꝗ̄. i. q̄uis ipſe leno eſt ſceleſtus: ſceleratus improbus: peruerſus. tn̄ ſup. nō cōmittet. i. nō efficiet (ſ3 ꝓprie dr̄ de illicitis cōmittere l hoc ſignificato) hodie vnq̄. i. vllo tpe ſeu tpis parte: vt. i. ꝙ vapulet. i. cedat̄ iterū ꝑ qd̄ eū oñdit iā vapulaſſe. San. O eſchine audi ne dicas te fuiſſe ignarū. i. neſciū meorū morū. i. meorū modorū viuendi ego ſum leno. q̄ redimit puellas quas ſibi queſtū turpiſſimū facere cogat. Eſch. ſcio te eſſe lenonē. San. at. i. ſ3 ſum leno fide. i. ꝟitate ita. i. tam optima. vt. i. ſicut q̄ſq̄. aliquis fuit vſq̄. i. in aliquo loco. q. d. qd̄ polliceor me facturū illud ego facio citra oēm dubitationē nō faciā. i. nō patiar qd̄ purges. i. excuſes poſterius. i. vlteri⁹ poſtea ꝯpr. ꝛ ponit cōparatiuū ꝓ poſitiuo. vel ꝑ poſtere qd̄ ſigt̄ poſt vel ꝯpr nō faciā ergo qd̄ purges te huius: vt ſit neutri gn̄is. i. hui⁹ rei cā ſup. vel te nolle hāc iniuriā eſſe factā mihi. i. ꝙ tu dicas ꝙ tu nō fueris auctor hui⁹ mee vapulationis ꝛ ablationis ꝛ puelle qm̄ eſchinus nō eum cedebat ſed parmeno vel non faciā. i. nō pmittā qd̄ tu purges te nolle hāc iniuriā huius. i. puelle erepte eſſe mihi factā: alij habent huius quicq̄ ꝛ tūc eſt ſenſus non faciā quicq̄. i. aliq̄d huius. i. de hoc qd̄. i. propter qd̄ purges te nolle hāc iniuriā eſſe mihi factā. Crede hoc. i. habeas hoc perſuaſum ꝛ exploratū ego ꝑſequar. i. vlciſcar vſq̄ ad finem cauſe ꝑſequar ius meū. i. meam libertatē lenoniā vel ꝑſequar meā vindictā. Nam vt iniuria eſt que fit innoxio ſic ius eſt qd̄ reddit̄ reo neq̄ tu ſolues vnq̄. i. vnq̄ lues perſolues, ſatiſfacies purgabis verbis. i. ꝑ verba id quod feceris mihi male. i. re. i. ipſo effectu ꝛ vi mihi illata: ego noui vr̄a verba. ſ. hec nolle. i. vellem hoc nō eſſe factum iuſiurandum. i. ſacramentū dabitur. i. iureiurando affirmabitur impersonaliter te eſſe indignum hac iniuria. i. te non eſſe eum cui debeat fieri talis iniuria: vt vel accuſeris talem iniuriam intuliſſe mihi cū egomet ſim acceptus. i. tractatus indignis modis idest inhoneſto modo ꝛ indigno qui a tali iuuene ingenuo admitteretur ſeu fieret vel te eſſe indignū hac iniuria. i. qui deberes facere hanc iniuriā. Eſchi. abi pre. i. precede diſcede aute in domū ex hoc loco vel preſtrenue ſit vnū verbū vt prediues: ꝛ tūc ſic lege. abi. i. diſcede hinc: ꝑſtrenue. i. valde diligēter. nā. ſtrēnuus homo eſt diligēs ꝛ validus ac magnanimus: poſſet etiā forſitā preſtrenue eſſe vocatiuus ſed melius eſt vt ſit aduerbiū abi ergo ꝛ aperi fores domus tue vbi eſt puella quā volumus abducere. San. ceterū. i. ſed nihil. i. nō facis hoc. i. non eo peruenisti vt hoc poſſis facere vel. vt tibi fores aperiā vel nihil facis. i. nihil ꝑficis hoc in ablatiuo. i. per hoc qd̄ ita mecū minaciter ꝛ imperioſe agis. Eſch. iā nūc. i. ex hoc ipſo tempore tu parmeno. J. i. vade abi intro. i. in domū. San. at eni. i. ſ3 certe nō ſinā. i. patiar vt ipe ſeruus parmeno eat intro vt ꝑcipis. Eſc. parmeno ſerue mi accede illuc. i. vade cōfer te ad locū vbi leno eſt aſſiſte. i. qd̄ dr̄ tene te hic. i. in hoc loco quē tibi oſtēdo ꝓpter hūc. i. iuxta hūc lenonē vt ſis paratus illū mulctare ſi ſit op⁹. San. hē interiectio indignātis ꝛ cōtumacis ſic volo vt. ſ. mihi aſſiſtat q̄ſi cōtumax ꝓpter picula cedis nō deterret̄. Eſch. tu ꝑmeno ſerue caue iā ne ſup. dimoueas. i. diuertas quoq̄. i. in aliquā partē vel in aliquē locū oculos tuos a meis oculis: ne. i. vt non ſit mora. i. tardatio quin. i. qd̄ non pugnus. i. man⁹ clauſa hereat. i. adhereat admoueatur: continuo. i. ilico in mala. i. in gena lenonis ſc3 mala eni eſt illa pars faciei ꝓpe oculos que more mali. i. pomi eſt rotūda: caue ergo ꝙ nō ſit mora quin pugn⁹ hereat in mala eius ſi innuerim ab innuo innuis. i. ſi fecerim tibi ſignū. San. ergo quia ita ꝑcipis volo ex periri ipm ꝑmenonē. i. de eo facere periculū an audeat facere qd̄ iubes. Eſch. hē h̄ interiectio

tinuo in mala hereat. Sannio. Iſthuc volo erga ipſuz experiri. Eſchinus. Hẽ, ſerua: omitte mulierẽ. Sãnio. O facinus indignũ. Eſchi. Geminabit, niſi caues. Sãnio. Hei miſero mihi. Eſch. non innuerã: verũ ĩ iſtam partem potius peccato tamen. I nunc iam. Sanni. Qd hoc rei eſt? regnũ ne eſchine hic tu poſſides? Eſchi. Si poſſiderem, ornatus eſſes ex tuis virtutib⁹. Sã. quid tibi rei mecũ eſt? Eſch. nihil. San. quid? noſtine q̃ ſim Eſchin. non deſidero. Sannio. tetigi ne tui quicquã? Eſchi. ſi attigiſſes, ferres ĩfortuniũ. San. qui tibi magis licet meam habere, pro qua ego argẽtum dedi? reſponde. Eſchi. ante edes nõ feciſſe erit meli⁹ hic cõuitium. nã ſi moleſtus pergis eſſe, iaz ĩtro arripiere, atq̃ ibi vſq̃ ad necem operiere loris. Sannio. Loris liber? Eſ. ſic erit. San. o hominem impurũ. hiccine libertatẽ aiũt eq̃ã eſſe oĩbus? Eſch. ſi ſatis iã debacchat⁹ es leno, audi ſi vis nũc iam. Sã. ego ne bacchat⁹ ſum ĩ te, an tu ĩ me? Eſch. omitte iſta, atq̃ ad rẽ redi. San. quã rez? quo redeã? Eſch. iã ne me vis dicere. qđ ad te attinet? Sã. cupio: modo eq̃ aliq̃d. Eſc. vah, leno ĩ iq̃ me nõ volt loq̃. Sã. leno ſuz fateor, pernicies cõis adoleſcentium, periur⁹, peſtis: tamẽ tibi a me nulla eſt or-

meſueſtis: ne puellã abducat leno ſerua ſu par. i. cõſerua ptege tutare defende puellã ꝛ cũ leno nimis acer eſſe ad eam abducendã ſubdit omitte mulierẽ. i. dimitte mulierẽ ꝛ ſubaudi cede lenonẽ qđ ſi de lenone illud dictũ intelligat ſic intellige: hẽ admonẽtis tu leno ſerua te. i. nõ patiaris ita te mutilari omitte puellã. i. patere vt eã aducamus ꝛ ita euades. San. o facinus miſerũ ecclamando ꝓferat hoc eſt vos populares videte facinus miſeratione dignũ. Eſc. ipſe parmeno geminabit. i. duplicabit plagã ſup. ſiue inſtaurabit denuo verbera niſi caues. i. niſi cõſulis ꝛ prudes tibi dãdo petita. San. cũ geminaſſet parmeno: exclamat leno: hei interiectio dolentis miſeriã decet o. i. o miſeriã. i. ſuſtineo ſup. afflictionẽ miſerabilẽ. Eſch. nõ innuerã. i. nõ fecerã tibi ſignũ parmeno vt geminares: ſed geminaſti verũtamẽ licz ſed tu poti⁹ peccõ ĩ fatuus imperatiui. i. exceſſo vt ꝑberes eũ nõ iuſſus qz peccat ſeruus plus imperato faciẽs: qđ tñ volebat eſchin⁹ ideo indt potius peccato cũ cedẽdo in iſtã partẽ i. ꝑ hanc partem in quã innuerim neq̃ iuſſerim: naz erãt due partes videlicet iubere ꝛ nõ iubere innuere et nõ innuere: ideo dixit in iſtam partem poti⁹ peccato ꝛc. O iã nũc I. i. abi. q. d. ſero ꝛ poſt verbera vbi iã tarditatis excuſatio ẽ: põt ẽt: ſz nõ eq̃ bene referri ad puellam quã iubeat introire: vt eam cõmodi⁹ eripiat. Sã. quid hoc rei eſt. i. qualis eſt hec res vel q̃d hoc ſibi vult o eſchine ne. i. vtrũ poſſides hic regnũ. i. vtrũ dñaris hoc ꝛ exerces tyrãnidẽ hoc. i. ciuitate libera. ſ. athenarũ in qua tyrãni ſemꝑ oppreſſi ſunt. Eſchi. Si poſſiderem hic regnũ. i. rerũ poteſtatẽ ꝛ omnia meo regerentur arbitrio tu leno eſſes ornat⁹. i. tu bñficiũ a me cõſeq̃reris ex tuis virtutib⁹. i. ſm tuas virtutes. ſed cum in te nulle ſint ſed vitia nõ modo nõ ornareris a me ſed etiã ꝓ tuis flagitijs grauiſſimas penas lueres. San. quid rei. i. q̃ res ẽ tibi mecum id eſt quid negotij mecũ habes vel q̃d ĩ me actionis habes: aut quid tibi debeo. Eſchi. nihil rei nequam eſt mihi tecuz. q. d. nihil tecũ negotij habere cupio. preſertim cũ in meũ redũdaret dedecus. Sã. q̃d: modꝰ interrogãdi comicis familiaris. noſtin. i. ſcis ne qui ſim. i. q̃lis vir ſim. Eſch. nõ deſidero noſſe q̃lis ſis. San. tetigi ne. i. vtrum tetigi cedẽdi gratia quicq̃. i. aliquid tui. i. ex tuo corpore. Lõge eñ iterẽ ſi q̃s dicat tetigi aliq̃d tuũ ꝛ tetigi aliq̃d tui. Nã pri⁹ ſignificat me tetigiſſe aliquid quod tuum erat vt librũ veſtimentuz vel aliud ſed tetigi aliquid tui ſignificat me tetigiſſe aliq̃d ex mẽbris corporis vel aliquam corporis tui particulam. Eſchinus. Si attigiſſes. id eſt leniter tetigiſſes quod minus multo eſt quam ſi tetigiſſes ferres id eſt portares ſuſtineres pātereris infortunium. i. infelicitatem peſſimum ſucceſſum: quaſi dicat peſſime tecum ageretur. San. reſpõde qui. i. cur vel quomodo magis licet tibi habere meam puellam pro qua dedi argentum quam liceret mihi habere tuam ſi haberes: vel qz dixerat ſi attigiſſes dicit nunc. Sannio. Si mihi nõ licet attingere aliquid tui qui magis tibi licet non modo meam attingere: ſed etiam habere. Eſchinus. Melius erit tibi ſup. lenoni non feciſſe mihi hoc conuitium. i. hanc contumeliam hoc maledictum: hoc improperium: hoc dedecus: hoc probrum ſeu opprobrium ante edes. i. ante domum puta in medio vico: quoniam locus aggrauat conuitium. Nam. i. ſed ſicut: naz qđ pro quod ſũt ſi perges. i. ſi perſeuerabis perſequeris eſſe moleſtus. i. faſtidioſus: tedioſus. iam. i. ſtatim abripiere id eſt ab hoc loco rapieris intro. i. in interiorẽ domum: atq̃ operiere. id eſt obſcure cooperieris: loris. i. ſcuticis funiculis de corio factis quibus cedebantur mancipia vt conditionis reminiſcerentur. Dicuntur autem mancipia quod manu capta ſunt ab hoſtibus ſed ſerui dicuntur quaſi ſeruati cum eos iure belli liceret occidere. Atq̃ ergo operiere loris. id eſt totus obrueris loris cum vapulabis: ſcz vſq̃ ad necem. i. internecionem vſq̃. i. ad mortem San. Minitaris quod ſup. ego liber. i. non ſeruilis conditionis operiar loris quibus ſerui cedi ſolet. Eſchi. ſic erit vt dico ſcilicet quod loris vapulabis San. o hominem impurum. i. improbum more antiquo. id eſt. dico te eſſe hominem improbum: ſed eſt exclamatio quam ſic interpretetur vt ſatiſfaciam aliquibus qui niſi videaut vnde regimina dependeant: vt eorum verbis vtar ſuo ipſorum animo morem gerere ſatiſfacere ve non pñt. qua propter cum profeſſionis noſtre officio videamus incumbere: vt q̃ plurimis ſatiſfaciat ſic familiariter interpretandum duximus. Sed ad rem redeamus. Hiccine. id eſt vtrum homines aiunt. i. dicunt verum ſup. libertatem. i. facultatem liberam agẽdi quodlibet eſſe equam. i. equalem parem omnibus incolis hic. i. athenis. q. d. vt video inter te ꝛ me nõ videtur equa cũ tu pulſes: ego vapulo tñ ꝛ meã poſſideas neq̃ mihi tm̃ q̃cq̃ liceat attingere. Eſc. O leno ſannio ſi iam ſatis debacchatus es. i. inſaniuiſti deſi puiſti: a baccho dr bacchor aris. ide debacchor compoſitum in quo de auget nõ minuit. Iã audi ſi vis. San. ne. i. vtrũ ego debacchat⁹ ſum. i. inſaniui: ſeuiui verbis ꝛ verberibus in te. i. cõtra te. an tu eſchine debacchatus es. i. ſeuitiam exercuiſti tanq̃ bacchãs ꝛ furibũdus in me. i. ꝯ me. Eſchi. mitte id eſt omitte miſſa fac iſta ꝑ contẽptũ dicit quaſi inepta atq̃ redi ad rem. i. ad negotiũ de quo agitur. San. quã rem omittam ſup. cum rem ipſam. ſ. puellam abduxeris. nã res pecunia intelligitur vel id pro quo pecunia danda eſt quo. ſ. ad quẽ locum redeam preſertim cum domus meas fores effregeris. Eſchinus. ne. i. vtrum iam. i. nũc vis me dicere. i. ꝙ ego dicam id quod attinet ad te. i. tibi prodeſt ꝛ commodũ eſt. Sã. cupio vt dicas qđ ad me attinet modo. i. dũmodo dicas ſup. aliq̃d equi. i. eſt aliq̃d qđ nõ mõ ſit vtile: ſz etiã iuſtũ ac honeſtũ. Eſc. vah interiectio ridẽtis leno. i. puellarũ redẽptor ac vẽditor quaſi nomen ſacrilegium eſt ꝛ iniuſto leno: ergo nõ vult me loqui iniqua. i. iniuſta. inhoneſta. q. d. mirũ eſt lenonẽ patrocinari iuſtitie hoc totũ ironice pronũtiandũ eſt. San. fateor q̃ſum leno pnicies oppoſitiue dictũ. i. q̃ ſum deſtructio perditio cõmunis. i. publica lues adoleſcentium iuue

bunt.⁊ ſunt in ꝑ peſtis.i.lues corruptio peſtilētia aduleſcētulis inꝗ̄ pituris.i.pdēdis q̄ ſequunt͛ vlt̄ pdītidis ⁊ ia terie' aie.ta.i.ꝗ̄uis ſim leno tñ nulla iniuria eſt oꝛta.i.incepta tibi ⁊ nata a me.i.p me vel eximio facto.Eſchi.Nā hercle.i.p herculē etiā cū hoc qđ dixi te lenonē id reſtat.i.id qđ tu dixiſti reliquū eſt vez te eſſe ꝑniciē cōem aduleſcētiū ⁊ peſtē pituris.San.queſo.i.poſtulo.o Eſchine redi illud.i.reuertere ad illud ꝓpoſitū.q.d.a q̄ negotio vl̄ ꝓpoſito tu cepiſti.i.incepiſti.Eſchi.tu leno emiſti illā puellā.xx.minis.i.xx.libris tm̄ argēti.i.tota pecunia lez.xx.minis dabit͛ tibi pro illa q̄ res.i.q̄ datio argenti male vertat tibi.i.in tuū malū cedat ſeu ī tua cedat ⁊ cōuertat͛ ꝑniciē.Dixerunt veteres verum eſſe deū q̄ reb' ad opinata reuertētib' preeſſet.Sepe aūt male cedit qđ putat͛ hac ē male vertiſſe.

ta iniuria.Eſchi.nam hercle etiā id reſtat. San.illuc q̄ſo redi,quo cepiſti eſchine.Eſc.minis viginti tu illā emiſti, q̄ res tibi vertat male: argētū tm̄ tibi dabit͛. Sā. q̄d ſi ego tibi illā nolo vēdere? coges me? Eſchi.minime.San.nanq; id metui.Eſchi. neq; vendendam cenſeo,que libera eſt:nam ego illam liberali aſſero cauſa manu nūc vide vtrū vis argentū accipere, an cauſſaz meditari tuā. Delibera hoc,dū ego redeo leno.San. proh ſuꝑme iuppiter.minime miroꝛ,q̄ inſanire occipiunt ex iniuria.domo me eripuit,verberauit, me inuito abduxit meā.ob male facta hec,tātidē emptā poſtulat ſibi tradier: homini miſero plus quingētos colaphos infregit mihi.verumenim, quādo bene ꝓmeruit,fiat:ſuū ius poſtulat.age iā cupio,ſi modo argentum reddat:ſed ego hoc arioloꝛ.vbi me dixero dare tāti,teſtes faciet ilico vēdidiſſe me: de argēto ſomniū, moꝛ,cras redi. Id quoq; poſſum ferre,ſi mō reddat: quanq̄ iniuriū eſt:Uerū cogito id quod res eſt,quādo cum queſtum occeperis, accipiūda et muſſitanda iniuria adoleſcentium eſt.ſed nemo dabit fruſtra egomet mecum has rationes deputo.

San.q̄d taceo ſup.vel dices ſi nolo vēdere tibi illā puella quā tu iā eripuerat eſchinus coges.i.cōpelles me vēdere.ſ.eſchi.minime.i.nō cogā te.Nā lōge meliꝰ eſt mihi eū ſine pecunijs hr̄e.Sā.peto ſup.ita nāq; metui id.ſ.ne me cogeres vendere ⁊ eſt ironia contumax ⁊ ridicula.Eſchi.Neq; cenſeo eā puellā eſſe venūdādā.i.vēdēdā q.ſ.puella eſt libera.i.nō ſeruilis cōditionis.nā ego aſſero.i.vindico aſſeuero:reſtituo illā in libertatē manu mea.ſ.nā aſſertoꝛes ſeu vindices manu capiebāt quā aſſerebāt ī libertatē vl̄ ī ſeruitutē quēadmodū fecit Marcꝰ Claudiꝰ Appij Claudij Cliēs q̄ aſſerere volēs in ſeruitutē filiā virginij plebei viri inīecit manū in eā ſuā ſeruā ex ſua natā appellās.ita hic eſchinꝰ aſſerere volēs ī libertatē puellā iniecit ī eā manū liberā eā eſſe aſſeuerās.Bene ergo inḡt aſſero manu mea illā cauſa liberali.i.p cām cōtinētē actionē libertatis.Eſt eñ cā liberalis ꝯtrouerſia q̄ cōtinet in ſe actionē libertatis de qua longe lateq; agit͛ li.xl.pandectarū tit.de cā liberali.Dicimus aūt aſſero te in libertatē vl̄ in ſeruitutē.i.vindico ſiue aſſeuero ſiue reſtituo te in libertatē cū diceremus falſo ſeruus vel redigo te in ſeruitutē cū falſo te aſſeuerares liberū.In eodē titulo de cā liberali legi hoc dicēdi genꝰ aſſeuerare te ex libertate in ingenuitatē:ꝑ aſſerere vendicare.vt etiā dicere poſſimꝰ aſſeuerare ſe ex ſeruitute in libertatem.ab aſſerēdo dicunt͛ aſſertoꝛes ſepiꝰ vindices libertatis ꝙ̄uis ⁊ foꝛſitā dici poſſent aſſertoꝛes ſeruitutis quidni?cum aſſerere in ſeruitutē ex liberate dicamus.Inde eiuſmodi aſſertiōes.i.reſtitutiones in libertatem aut ſeruitutē dicunt͛ vindicie arū.vel a vindicando vel a vindicio vitelliorū ſeruo q̄ vindicta.i.virga ꝑtoꝛia primus libertate donatus eſt.Inde dicunt͛ vindicie libertatis vel ſm̄ libertatem vindicie ſeruitutis vel ſm̄ ſeruitutē.Inde iudex aliquis vt fecit Appius claudius decernit dicitur pꝛoferre decernere vel dicere vindicias ſeruitutis vel ſecūdum ſeruitutem et pꝛopinqui vt fecit virginius pater vnam cum alijs cognatis dicuntur poſtulare vt vindicie libertatis vel ſm̄ libertatem puelle agitate in cauſa liberali pronunnentur.Sic ergo aſtrue literā.Ego aſſero manu mea illam cauſa liberali.i.vel in cōtrouerſia de libertate vel per cauſam liberalem intelligēdo per actionem libertatis quā continet in ſe cauſa liberali.Nunc vide.i.cōſidera delibera vtrū vis accipere argētū.ſ.viginti minas.an vis meditari.i.exercere:tutari defendere cauſam tuā.i.tuā partē.i.tuū ius in hac cā liberali quā in te puto intēdere o leno delibera.i.mēte voluta hoc.ſ.an vis accipere argētū an meditari cām dū.i.ꝗ̄diu redeo.San.pꝛoh ſuꝑme.i.ſumme iupiter exclamatio eſt iraſcētis ⁊ q̄ſi iouē ꝓteſtāt.q.d.o ſumme iupiter te inuoco ī auxiliū meū vel iploꝛo opē tuā vel teſtoꝛ fidē tuā:vel aliqđ tale.eſt aūt exclamatio tragica in quā cū poeta incidit perſonā inſanientē introducit vt prius pꝛoh iupiter tu hō redigis me ad inſaniā ⁊ hic.i.nec minie nō miroꝛ eos ſup.qui occipiūt.i.incipiūt inſanire.i.fieri inſanos ex iniuria.i.poſt acceptā iniuriā.q.d.Mirabar pluꝰ pleroſq; inſanos fieri per iniuriā:ſed iam non miroꝛ poſtq̄ ego ipſe per iniuriā quā ſum paſſus inſanire cōpelloꝛ adeo vt exclamē pꝛoh ſupꝛeme iupiter.Subdit iniurias quas accepit ab eſchino.Ipſe eſchinꝰ eripuit.i.extraxit p vim me domo.i.e domo vel a domo mea.Dicimus aūt eripio te malis cū datiuo ⁊ a malis cū ablatiuo ipſe eſchi.vulnerauit.i.ſauciauit me abduxit.i.violēter arripuit meā puellā me inuito.i.contra meā voluntatem.ipſe eſchi.poſtulat eam puellam emptā dari tantidē.i.viginti minis tradier paragoge.i.dari ſibi vel poſtulat eam emptam dari ſibi tantidem.i.pro eodē pretio quo empta eſt.Tantūdē dicit͛ in noīatiuo ⁊ acc̄ō ⁊ tantidem in genitiuo abſq; caſibus alijs ⁊ poſtulat eam dari ſibi tātidē ob.i.ꝓpter hoc male facta que in me exercuit.Dona.ait legi in aliquibꝰ codicibus totidē.Ipſe eſchi.infregit.i.cū ſonitu illiſit inflixit incuſſit mihi hoī miſero.i.infelici ⁊ afflicto plus quingētos colaphos.i.pluſq; quingentas alapas.Inde colaphiſo as.i.alapis aliquem cedere.Dicimus autē elegāter.Incuſſi vel infregi vel illiſi aut inflixi illi colaphū pro eo quod dicūt dedi ei alapam.Iuue.Nos colaphū incutimus lambent cruſtula ſeruo.Uerū.i.ſed enīz.i.certe quādo.i.q2 bene.i.multū promeruerit.i.adiuuit,ꝓfuit cui cōtrariū eſt cōmeruerit.Nā merere ſeu mereri ⁊ pꝛomerere ſeu pꝛomereri ſignificat preſtare beneficiū:cōmerere aūt vel cōmereri ſignificat contrarium Uerum ergo quia bene pꝛomeruerit:id eſt quia multum meruit vt puellam haberet.hoc dicit per ironiā fiat.i.habeat eam ipſe poſtulat ſuū ius.i.ſuum meritū vel poſſet dici ſuū ius.i.ſuum meritum poſtulat vt eam habeat ⁊ hoc etiam per ironiam eſt pronuntiandū niſi velis intelligere eū adiuuiſſe eū in eo quod repꝛeſſerit idētidem parmenonem.cedentem eum lenonem.Hec autē omnia leno voluitat apud ſe cogitabundus vt varias rationes agitans.Age aduerbiū hoꝛtātis ſeipſum iam.i.nunc cupio accipere argentū vel cupio eum habere eam ſi modo:id eſt ea lege ſi reddat:id eſt reſtituat argentū qđ pro ea dedi:ſed ego arioloꝛ.i.diuino auguroꝛ ſuſpicoꝛ opinoꝛ.Inde ariolatoꝛes vt inquit Feſtus dicūtur conicctoꝛes:id eſt diuini ſeu diuinatores.Ego itaq; arioloꝛ:id eſt ſuſpicoꝛ ⁊ diuino hoc quod ſequitur poſtq̄.i.vbi dixero me dare puellā ſupple tanti

id eſt ꝑ tāto ꝑtio vez viginti minarū. Ubi aduerſe tāti pon! ī gtō cū ꝟbo nō tēdētē ad pretiū ſaltē ꝑrime ꝑnls re mote ꝑtiū aliquatenꝰ tēdat. Jlico eſchinꝰ faciet teſtes. i. capiet teſtes vt dici ſolet de vēditiōe facta ꝛ tūc debebit ꝑtiū teſtes ſcꝫ faciet me vēdidiſſe puellā de argēto. i. ꝗtū ad argētū reddēdū ſpectat ſomniū erit ſup. i. nihil erit tādē mihi ſoluet neqꝫ inueniet quēadmodū cū aliqs ſomniat ſe accepiſſe pecunias tādē cū expergiſcit nihil inue nit in manibꝰ ſuis. Mox. i. ſtatim dicet mihi ꝗrenti pecunias hec verba redi. i. reuertere cras: ꝛ ita ꝑcraſtinabit de die ī diē: ꝗꝫ. i. etiā poſſiꝫ ferre. i. tolerare id. ſ. re di cras ſi nō reddat argētū debitū: ꝗꝫ. i. ꝗuis id ſup. eſt iniuriū. i. ꝗꝫ ita differre ſolutionē eſt inferre iniuriā ꝛ vexare ſuū creditorē tot acceſſi bus ꝛ redditibꝰ vel vt ait Dona. ꝗꝫ iniuriū eſt. i. moleſtū ꝛ ab iniuria ꝑfectū cogi vēdere qđ no lis veru. i. ſꝫ. cogito id qđ res eſt. i. id qđ eſt ve rū: qñ. i. poſtꝗ acceperis. i. inceperis ꝗſtū facere i. ꝗrere ſic lucella ꝑ lenoniā artē iniuria. i. mole ſtia adoleſcentiū eſt accipiēda. i. ſuſtinēda: patiē da tolerāda ꝛ muſſitāda. i. cōſiderāda cū ſilētio ꝛ in aīo reputāda acꝑ hoc perferēda. Muſſita re eīn ꝑprie a muſare eſt frequētatiuū ſignificat qꝫ diſſimulādi cā tacere. dictū vel a mutuo vł ab m ꝗ lrā eſt nimiū ꝑſſe vocis ac pene nullꝰ ī adeo vt ſola olm cū inter vocales inciderit atterat at qꝫ ſubcidat. Uer. Muſat rex ipſe latinus. i. tacet cā diſſimulandi. Deinde redyt ad ſe inquiēs: ſꝫ nemo dabit iniuriā. ſ. irā vt nō erit opus muſſita re et iō fruſtra. i. incaſſum deputo. i. cogito volu to mecū. i. apud me: ꝛ in animo meo has rōnes. i. hos faciendi modos de quibus dictū eſt vt puta de inferēda iniuria: vt de non ſoluendo debito.

Syrus ſeruus. Sannio.

☞ Hic duorum inter ſe nequam hominum ſpectanda quedam vicaſſim ꝛ doloſa captio continetur. Etiam in hac ſcena exemplū ſpectatur vite auarorū qui ſepe in damnum ipſius cupiditatis ſuiſmet rationibus ruunt.

Tace, egomet conueniam ipſum: cupide ac cipiat iā faxo, atqꝫ etiā bene dicat ſecū eſſe actum. quid iſthuc ſannio eſt, qđ te audio neſcio ꝗd certaſſe cū hero? Sannio. Nūꝗ vidi iniquius certationē cōpararā, quā hec hodie in ter nos fuit. ego vapulādo, ille verberādo vſqꝫ ambo defeſſi ſumꝰ. Sy. tua culpa. San. quid agerē? Sy. ado leſcēti morem geſtū oportuit. San. quid potui meliꝰ, qui hodie vſqꝫ os prebui? Syrus. age, ſcis ꝗd loquar? pecuniam in loco negligere, maximum interdū eſt lu crum. San. hui. Sy. metuiſti, ſi nunc de tuo iure cōceſ ſiſſes paululum, atqꝫ adoleſcenti eſſes morigeratꝰ ho minū hō ſtultiſſime, ne nō tibi iſthuc fenerarꝫ. San nio. Ego ſpem pretio non emo. Sy. Nūꝗ rē facies: abi, neſcis ineſcare homīes ſannio. San. credo iſthuc melius eſſe: verū ego nunꝗ adeo aſtutus fui, quin ꝗc quid poſſem, mallem auferre potius in preſentia. Sy. age, noui tuum animū, quaſi iam vſquam tibi ſint vi ginti mine, dum huic obſequare: Preterea autem te aiunt proficiſci Cyprū. Sannio. hem. Syrus. cocimiſſe, hinc que illuc veheres multa: nauem cōductam: hoc ſcio, animus tibi pēdet: vbi illinc ſpero redieris, tamē hoc ages. Sannio. Nuſꝗ pedem, ꝑerij hercle, hac illi

☞ Aſcenſius.

Nam hercle ēt id reſtat ſic intelligo Nam hercle id ſcilicet intuliſſe mi hi iniuriam reſtat. i. reliquū eſt qđ nō fecit: facturꝰ tñ eſt. Nouiſſimā aūt olim ſnīaꝫ ſic intelligo. Sed ne me dabit hec. i. tm quāti emi puel lam ꝛ ita fruſtra deputo mecū has rōnes quibꝰ iudico ſufferendas eſſe iniurias illatas poſtquā pecuniam habuero debitam.

Tace egomet cōueniā ꝛc. In hac ſce na duorum neqꝫ hoim ſpectari pōt ꝗdā captio doloſa pariterqꝫ aua rorū vita attingit ꝗ ſepe in damnū ipſius auaritie rōnibus ruunt. Sy. ſyrus ſeruus primo alloquit Cteſi phonem: deinde cōuertit ſermonē ad Sannionē ꝛ qꝛ cteſiphō maxime ſolicitꝰ erat ob metū ꝑtis ideo dicit illi ſeruus tace. i. noli ꝗrelas ꝑducere ſed potius eas ſiſte. egomet conueniam. iꝰ. allo quar ipm lenonē. Jā. i. ſtatim faxo. id eſt faciā. re peritur etiam faxim pro fecerim. Faciam ergo quod ſupple accipiat pecunias ꝛ ſit contentus neqꝫ conqueraꝫ cu pide. i. libēter atqꝫ etiam faciam qđ dicat bene actū eſſe ſecū. i. bene ſibi cōtigiſſe ꝛ ſe eſſe feliciſſimum ꝛ fortunatiſ ſimū in hoc negotio. Deinde nacts oppoꝛtunitate aggreditur lenonem. San. quid iſtud eſt. i. ſibi vult: qꝫ audio te concertaſſe. i. contēdiſſe cū hero. id eſt dño ꝛ quidem vſqꝫ eo vt ad m anus ſit peruētum neſcio quid. i. neſcio pro pter quam cauſam. San. nunꝗ vidi certationem comparatam. i. cōcitatam cōmotam. Hetam iniquius. i. iniuſtius. certatio eſt actus cōtentioqꝫ certantium: ſed certamē eſt res ipſa de qua certatur: interdū tñ diligens lector cer tamen pro certatione inueniet. Nunꝗ inꝗ vidi certationē cōparatam iniquius ꝗ hec certatio que fuit hodie in ter nos ambo. i. ego ꝛ ipſe eſchinus defeſſi ſumus. i. defatigati ego defeſſus ſum ſup. vapulādo in paſſiua ſignifica tione. i. dum verberarer ille eſchinꝰ defeſſus eſt verberādo vſqꝫ. i. diu multū vel aſſidue ꝛ eſt aduerbiū. Syrꝰ. tua culpa fuit ſup. que effecit vt ita vapulares vel id factū eſt tua culpa in ablatiuo. i. per tuā culpaꝫ. San. Quid ages rem. i. agere poſſeꝫ. Sy. oportuit morē geſtū ꝑ gerere. i. oportuit morē gerere ſeu obtēperari adoleſcēti. Eſ. Sā. qui. i. qūo potui meliꝰ morē gerere ꝗ prebui. i. obtuli os. i. faciē ꝑcutiēdā. ſ. hodie vſqꝫ. i. aſſidue. Hodie hic nō tps ſignificat: ſed iracundiam eloquentiā ac ſtomachū. Uer. Nunꝗ hodie oēs moriemur inulti. Sed age hic corripiē tis eſt aduerbiū ſcis ꝗd loquar. i. interdū maximū eſt lucrū negligere pecuniā in loco. i. vbi oportunitas poſtulat. Locus eīn ſepe poni inuenit pro oportunitate ſeu occaſione. q. d. interdū cōmodum eſt pecuniam negligere: ſꝫ nō ſemꝑ vt in hac parte. San. hui interiectio ridētis eſt quaſi leno rideat dicta ſerui ꝛ cōtēnat. Sy. ſi nūc cōceſſiſſes paululū de tuo iure. i. ſi paululum tuum ius pretermiſſes ꝛ tuum ius dicit Dona. hic tuam lenoniā duritiam. vel ſic intellige. Sy. paululū nō habuiſſes rōnē tui iuris qđ nō eſt vendere tuā rē ſi nolis. ita qꝫ fortunā ꝑñtē eſſes ſe cutus capiēdo pecunias ab adoleſcēte ꝛ illi morē gerēdo. Dici aūt ſepenumero ſolet. Interdū neceſſe de ſuo iu re cōcedere. i. quaſi ſuū ius relinquere ꝛ ſequi fortunā preſentē que offertur: vt hic ita nō ſit ſemꝑ ſequēdus iuris rigor: ſed interdū ab eo declinandū atqꝫ deflectēdū. dici etiā ſolet vulgo multū de ſuo iure dimiſit ire: vbi eſſet dicēdum multū de ſuo iure conceſſit. Sed ad tenorē textus redeamus: atqꝫ ſi morigeratus eſſes. i. morē geſſiſſes obtēpaſſes adoleſcēti eſchino. Morigeror aris deponēs ꝛ morē gerere idē ſignificat ſi hec feciſſes metuiſti o tu homo ſtultiſſime hoim ne. i. qꝫ iſtud argentum. ſ. quod potuiſſes habere ſi paululum de tuo iure conceſſiſſes nō fe neraret tibi. i. non afferret nō pareret tibi fenus. i. lucrū. Nā vt ait Dona. aliqd dicit feneratū qđ cū lucro red ditum

ditū eſt atq̄ multiplicatū. interdū tñ fenerare actiuū & fenerari deponens ſignificāt dare alicui pecunias ad vſu rā. i. q̄ ab accipiēte cū lucro reddātur & multiplicent. propterea feneror aris interdū eſt paſſiuū a fenero: interdū ſignificat accipere ad vſurā vt ſi ita dictā. Ego a ioanne ſum feneratus pecunias q̄ multis alijs fenerat pecunias ſ. Itaq̄ talis eſt ſenſus tu tua auaritia ductus noluiſti capere pecunias tibi tunc oblatas & ita nunc occaſione ſolua ī dāñ ū incidiſti & hoc feciſti metuēs q̄ ea pecūia non afferret tibi lucrū quē admodū tibi quotidie attuliſſet ipſa puella queſtū faciēdo tibi. San. ego nō emo

ſpe hoc īceperūt. Syrus. timet, inieci ſcrupulū homi
ni. Sannio. o ſcelera, illuc vide, vt ī ipo articulo oppſ
ſit: empte mulieres complures, & item hinc alia q̄ por
to cyprū: niſi eo ad mercatum venio, damnum maxi
mum eſt. Nūc ſi hoc omittā, actum agā: vbi illinc re
diero, nihil eſt, refrixerit res: nunc demum venis? cur
paſſus? vbi eras? vt ſit ſatius perdere, quā aut hic nūc
manere tandiu, aut tum perſequi. Syr. iā ne enume
raſti id qđ ad te rediturū putes? Sannio. hoccine il
lo dignū eſt? hoccine incipere Eſchinum? per oppreſ
ſionem vt hāc mihi eripere poſtulet? Syr. Labaſcit
vnū hoc habeo: vide, ſi ſatis placet, potius q̄ venias
in periculum ſannio, ſerues ne, an perdas totū, diui
duum face: minas decem corradet alicũde. Sann. hei
mihi, et iam de ſorte nūc venio in dubiū miſer. pudet
nihil, omnes dētes labefecit mihi, preterea colaphis
tuber eſt totū caput etiā inſuper defraudet? nuſquā
abeo. Syrus. vt lubet. nūquid vis, quin abeam? San.
imo hercle hoc queſo ſyre, vtut hec ſunt facta, potius,
quam lites ſequar, meum mihi reddat, ſaltem quanti
empta eſt Syre. ſcio non te vſum antehac amicitia

ſpem. i. expectationē futuri boni vel lucri pretio ſ. negligēdo pecuniā quam habere preſentē poſſim cōtra dictū ſerui qui dixerat interdū eſſe cō modū ī loco pecuniam negligere ſpe rez futuri boni. Sy. nunq̄ facies rem. i. nunq̄ accumulabis diuitias nunq̄ augebis rem familiarem ſeu ſubſtātiā ſeu nūq̄ ɔgregabis peculiū pingue vl' nūq̄ cōgregabis pecunias aut lucrū nō facies vtilitatē ſeu cōmodū. nā & litē meretric & negotiū & lucrū & cōmodū & patrimoniū & omnē pecuniā nolam rez animaduerti ex ſcripturis pōt. O ſannio abi. i. diſcede a tua pfeſſione ſordida quā neſcis exercere neſcis ieſcare. i. arte & aſtutia fallere ſeu decipere & irretire hoies: tractū eſt autem ab aucupib' qui per eſcas effuſas in terra aues capiūt. ideo dr. Auceps aues ineſcauit. i. ſparſit eſcas: vt illic cōfidantes aues rheticuliſq̄ irretiantur. San. credo iſtud qđ dicis eſſe melius. i. eſſe cōmodius & apti'. Uerū. i. ſed ego nūq̄ fui adeo i. ita aſtut'. i. callidus cautuſq̄. quin. i. q̄ non mallē potius eligentis hic eſt auferre. i. arripere in preſentia. i. ſine dilatiōe q̄ ī futuro quicqđ. i. oē qđ poſſem auferre ſeu celeriter arripere: vel de quid poſſem. i. quācūq̄ rē poſſem facere ſed ſuperior ſnia melior. Sy. Age: hic verbū ē & ſignificat dic. pōt forſitā nō inepte dici aduerbiū hortantis. Nam hic hortatur lenonē: vt attēdat ad verba ſua & ea exaudiat ac perſuadēti ɔſentiat. Noui tuum animū liberalem. ſ. qui ſup. cōtēnas argentum pro puella arrepta. quaſi. i. tanq̄ nūc ſ viginti mine. i. viginti libre ſint tibi. i. quaſi iā habeas viginti minas cōſtitutas & aſſignatas vſq̄ i. in aliquo loco. q. d. noui tuū animū ſic liberalē q̄ nō curas iſtas viginti minas repetere ab eſchino & Cteſiphone: ſz iā earū eſtimationē tibi ɔſt. tueris & aſſignaueris ī alijs mercib' in q̄b' ſis recuperatur' iſtas minas pditas: dū. i. dūmō obſeq̄ris. i. impēdas obſequiū & facias vt dicūt placitū inepte tamē huic: ſz adoleſcētiautē. i. ſed preterea. i. inſup. preterea pdicta aiūt hominis. ſ. hoc fertur. dicit rumor eſt te pficiſci. i. quaſi iā arripuiſſe iter. Cyprū. i. in illā inſulā veneri cōſecratam. q. d. vis illuc ducere puellas hinc emptas q̄bus illic queſtū facias vbi Uen' colit. i. libidis exercet ppterea ars illic lenonis locū hz: vl' ēt pficiſci dicit potiſſimū in Cyprū q̄ mercat' in ea vigeat. & negotiatio exerceat. San. hem interiectio indignantis & ſtomachantis ob inuētionē iſtaz Sy. proſequit qđ inceperat ſyrus q̄ loquēte dixerat leno hem. Aiūt inq̄ te cōemiſſe emiſſe cōparaſſe hinc. i. ex Athenis multa ſup. mercimonia ſeu venalia q̄ veheres hāc illinc. i. in cyprū bene aūt dixit veheres q̄ vehunt proprie que nō portantur. vñ vecto: eo. Aiunt etiā nauim cōductā. i. retentā p pretio pmiſſo qua tua ſis vecturus. ſcio. id eſt noui hoc. i. hāc rē. vel hūc locū. ſ. cyprū vt interpretat Dona. vel dic ſcio q̄ ſup. animus pēdet tibi. q̄ animus eſt iā totus pnus: propenſus & inclinat' ad eū locū cyprū adeundū ac ppterea iā nūc curres repetere iſtas minas. & aliqui codices habēt hic quaſi iā in eo loco eſſet eius anim' per cogitationē vbi. i. qñ vel poſtq̄ rediero illinc ex cypro: vt ſup. ſpero. i. credo & opto: tū. i. tunc ages hoc. i. exiges debitū. Nā hoc agere dicim' eū q̄ iſtat negotio ſuo. San. nuſq̄ pedē moueo ſup. vel ppero hoc eſt nuſq̄ non ſolum nō vado ſz nec moueo pedem quidem qđ minus eſt q̄ ire. Hercle perij. i. pdit' ſum: illi adoleſcētes inceperūt hoc. i. cōſiliū inierūt a me eripiēdi puellā meā hac ſpe. ſ. q̄ ſperauerūt me profecturū cyprū. Sy. hoc dixit ſyr' q̄ diu exclamabat leno & dicit ſummiſſe vt nō audiat. Leno timet inieci. i. immiſi. i. incuſſi ſcrupulū. i. moleſtiā ſolicitudinē & aſperitatem hoi. ſ. lenoni. Scrupus inde ſcrupulus dr lapillus breuis & aſp latēs in calceo ingerēſq̄ moleſtiā & ſolicitudinez ſua aſpitate. de eo ſatis prius dictū eſt. Sā. O ſcelera exclamatio admiror ſup. ſcelera hoz hoim. Uide. i. cōſidera illud qđ ſequit vt i. qualiter Eſchin' vel res ipa quā ſubdit. ſ. qđ res ſuas iā hz coēptas oppſſit. i. leſit me in ipo articulo. i. ī ipſo vt ita dicam pūcto quo mihi ad mercatū erat eūdū cum plures. i. multe mulieres ſunt empte. & itē. i. ſ. & alia ſunt coempta que porto hinc. i. ex Athenis cyprū. Niſi venio. i. vado eo. Nā eo pro venio & e diuerſo ſepe poni inueniunt niſi venio eo. i. cyprū. Eſt eñ hic eo aduerbiū ad locū mercatū. i. ad venundādas merces meas. Mercat' aūt 4e inflectiōis ſignificat & locū mercature exercēde deſtinatū. Itē mercat' ſignificat tps in quo hoīes in alīq̄ loca cōfluūt ad negotiādū & mercaturam exercendā. Itaq̄ elegāter dicimus vado ad mercatū in hiſpaniā vbi dicūt vado in mercaturā. Niſi ergo vado eo ad mercatū dānū maximum eſt mihi. ſ. i. multū dāni facio cūdo nūc. ſi omittā hoc negotiū. ſ. cū eſchino agā actū. i. nihil agā. pūerbiū eſt. nā qđ in te ſemel iudicatū fuerit id reſcindi et iterū agi ſeu retractari non pōt. vbi. i. poſtq̄ rediero illinc. i. ex cypro nihil ē. i. nulla eſt reliq̄ ſpes res. i. totū negotiū de hac oppreſſiōe refrixerit. i. iā deſierit eſſe recēs iā deferbuerit iā nō erit noua ſed iā obſoleta & reiecta diceturq̄ mihi ſup. a iudicibus nūc demū. i. tādē ſero poſt tps venis ad agendū de re iā ſopita cur paſſus es tādiu te opprimi nec intēderis actionē: ſeu cur fuiſti negligēs & remiſſus ac nimis patiens qui iniuriam hucuſq̄ in corde portaueris. Ubi eras cū tps erat agendi: vt. i. ita q̄, ſati' erit. i. meli' erit pdere pretiū puelle q̄ aut manere hic tandiu. i. tanto tpe quo nō nauigo aut perſequi ius meum in iudicio. tum. i. tunc cū rediero. Sy. ſyrus fingit ſe intellexiſſe oia iſta que locut' eſt leno illiq̄ aliud pponens. i. vtrū iā enumeraſti. i. computaſti id quod putas redi

mea:memorem me dices eſſe,ꝛ gratum. Sy. ſedulo faciam:ſed Cteſiphonem video:letus eſt de amica. Sa. Quid quod te oro? Sy. pauliſper mane.

Cteſipho adoleſcens. Syrus ſeruus.

¶ In hac ſcena Eſchini commendatio a fratre Cteſiphone facta continetur:exinde gratiarum actio:ingenſq; laudatio de beneficio quo cum Eſchinus efficit.ſ.eripiendo illi amicā:eiuſq; cauſa ſubeundo fame ſue periculum.

Abs quiuis homine,cum eſt opus,beneficium accipere gaudeas:verum enimuero id demum iuuat:ſi,quem equum eſt benefacere,is facit. O frater frater,q̄d ego nūc te laudem? ſatis certe ſcio nunq̄ ita magnifice quicq̄ dicam,id virtus quin ſuperet tua.itaq; vnam hanc rē me habere preter alios precipuā arbitror,fratrē hominem neminē eſſe primarum artium magis principem. Syr⁹. O cteſipho. Cteſipho. O ſyre,Eſchin⁹ vbi eſt? Syrus. ellū,te expectat domi. Cteſipho. Hem. Syrus. quid eſt? Cteſipho. quid ſit? illi⁹ opera ſyre nūc viuo:feſtiuū caput,q̄ omnia ſibi poſtputari eſſe p̄ meo cōmodo:maledicta, famam,meū amorem,ꝛ peccatū in ſe trāſtulit: Nihil pote ſupra: Sed quiſnā foris crepuit? Syrus. mane mane,ipſe exit foras.

turum ad te ſcʒ pretiū puelle qđ tibi redibit q̄ſi primo a tua burſa eſt profectum eā emiſti. San. ne.i.vtrū hoc.ſ.ꝙ ſequit̄ eſt dignū illo eſchino.q.d.decet iuuenē ingenuū in hec mala prium pere. hoccine.i.vtrū decet ſup. Eſchinū iuuenem ingenuum incipere hoc.i.in ſua iuuentute incipere male faceret.q.d.nō decet.deinde ſubdit ꝙ eum dedecet vcʒ vt poſtulet Eſchinus.i.velit auſperet aut ſpectet eripere.i.auferre abducere mihi hanc.i.meam puellam per oppreſſionem.i.per leſionem ꝛ offenſionem ꝛ per impetum ac violentiam opprimendo me emptorē. Sy. dicit ſeruus hoc verbū apud ſe iudicās illū lenonē iā remitti neq; ita eſſe inſtantē vt pri⁹ leno labaſcit.i.animus cadit vt ciceronianis verbis vtar ita ꝙ eius animus inclinatur ꝛ corruit habeo dicere ſup.vel qđ dicā hoc vnū.i.hoc tm̄ vide id ē conſidera delibera ſi ſatis placet ne.i.vtrū faceſ.i.velis ſeruare ꝛ recuperare ſeu cōſeruare.an perdas totum.i.ꝛ puellam ꝛ pretium potius quā venias in periculū face pro fac diuiduum.i.fac diuiſionem hoc diuide.ꝛ.declinatur hoc diuiduū dui.habemus etiā diuiduus a um.diuiduum autem dicitur a dimēſione.diuide ergo illas viginti minas per medium ipſe Eſchinus non habēs pecunias de ſe corradet.i.difficulter ꝯtrahet cōparabit abducet.auellet extorquebit eximet abſtrahet aliūde.id ē ab alio loco:vł ab alia occaſione decē minas q̄ ſunt p parte media. Abradere ſignificat p vim auferre. Sann. hei mihi.i.dolore afficior.etiā nunc ego miſer venio in dubiū.i.in periculum de ſorte.i.quātum ad ſortem.id ē ſummam principalē qua empta eſt puella videlicet viginti minarū:ſors enī eſt ſumma cui extrinſecus acquiritur fenus:ait Donat⁹.nihil pudet eum ſup.vel nihil.i.non vel nequaq̄ pudet eum malefacere.ſ.Eſchinū.q.d.nullatenus erubeſcit male agere. Labefecit.i.labare hoc eſt ruere ſecit ꝛ decidere ac fregit mihi oēs dētes.pterea.i.inſuper totum caput meum eſt tanq̄ ſup.tuber.i.tan ꝯ illud genus cibi naſcentis intra terram qđ ruſtici truffam vocant. Eſt autē tuber vt ait Donatus.genus cibi collectum ex tumentibus et quaſi pregnantibus arenis. Nunc ergo dicit totum caput meum eſt ita tumens ꝛ inflatū vt tuber.colaphis.i.p alapas.q.d.ex frequētia colaphorū totum meū caput eſt turgidū ꝛ inflatum etiā inſup.i.preter predicta defraudat.i.detrahit deterit p fraudem deducit de pretio a me dato p puella: ne propterea nuſq̄ abeo.i.nō pficiſcor in aliquē locū ad mercatū ſed agā aduerſus Eſchinum. Sy. vt lubet.i.quemadmodum vis facito tuo ipſius arbitrio relinquo.q.d.non curo.deinde fingens velle diſcedere inq̄t nunqđ vis.i.nunquid vis aliquid aliud a me ſcire vel mihi dicere:quin.i.quinimo abeam.i.diſcedam poſt.ꝯ.interrogauit nunqđ vellet ſtatim ſubdit: ꝛ quaſi corrigendo ſe inquiens melius eſſe vt diſcedat. Dona. dicit ibi capi quin p quare: ꝛ tūc eſſet ſenſus quare diſcedā. Sā. imo idest ſed hercle queſo hoc qđ ſequitur. O ſyre vtut.vtcūq;.i.qualitercunq; ſeu quoquo hec facta ſunt ab Eſchino.q.d.dimiſſis omnibus offenſis meū.i.res mea hoc eſt vel puella vel pretium reddatur mihi potius q̄ ſequar lites.i.potius q̄ litigemus ꝛ agam in eſchinū ſaltem.q.d.ſaltem hec particula nata eſt a captiuis que ceteris rebus deſperatis ad minus vt dici ſolet: ſaltem hec petūt ſaltem inq̄ reddat̄ mihi tantum quanti.i.quanto ptio empta eſt.ſ.puella. Syre ſcio non eſſe vſum antehac.i.ante hoc tempus mea amicitia ſi hoc feceris dices me eſſe memorem recordando bñficium ꝛ gratum rependendo ſeu gratias referendo.nā nemo eſt qui apud ſe meminit.gratus qui vicem reddit ſeu vices rependit.multi aūt ſunt memores ingrati tñ. Sy. faciā ſedulo.i.laborabo vehementer inſtanter de induſtria ſine dolo vt tibi tuum reddat̄ ſed video Cteſiphonem preparatio ad aliā ſcenā eſt.deinde lentius ꝛ ſummiſſe ſubdit ipſe let⁹ eſt de amica.i.ppter amicā qua potit⁹ eſt. San. q2 leno videbat in alio occupatū ſyrum timuit ne nō intellexiſſet qđ eū rogauerat.ꝛ ideo eū interrogat quidnā ſit illud qđ rogauerit:vt faciat periculum teneat ſyr⁹ memoria necne. Quid eſt ſup.bō oro te.nā oro regit duos actōs.i.qđ eſt qđ te facere vel.m. Sy. mane ſiſte verba deſine loqui tace expecta habeas patientiam pauliſper.i.aliquādiu nā paruū p pauliſper aliquantiſper duntaxat dicuntur de tpe ſimiliter ꝛ quantiſper quod eſt tandiu.

¶ Aſcenſius.

Illud credo iſtud meli⁹ eſſe ꝛc. Sānio dicit irridēdo ſniam ſyri dicēs. Ego credo illud qđ dicis cōcedere de iure ſuo ꝛ differre ſolutionē eſſe meli⁹ ad ineſcādū homies.ꝛ ad multū lucrādū verū ego nunq̄ ſui ita aſtut⁹ aſñtia.vcʒ quā ſy.intēdebat cū ſe multo ſagaci⁹ ſentire putet dn.i.ꝙ nō mallē poti⁹ in preſentia auferre quicqđ poſſem q̄ expectare ſpe maioris lucri vt faciūt ineſcatores. Illud qđ text⁹ hʒ minas decem corradet aliūde.i.ab aliquo melius puto q̄ aliunde.

Abs quis ꝛc. Hic ꝯtinet eſchini cōmendatio a fratre Cteſiphone facta ꝛ veluti grār actio p eo bñficio quo eſchin⁹ eā efficit ꝛ eripiēdo illi amicā ꝛ cām ei⁹ ſubeūdo ſame periculū. Cteſipho loquit̄ pro hec ſecū reminiſcēs beneficiorū ꝛ beneuolentie fratris ꝛ ei⁹ affectionē in ſe laudās gaudeas ſcda perſona p tertia quaſi gaudeat impersonaliter diceret̄ vł ſi gaudeas.i.gaudeat aliqs.d.q.fateor gaudiū eſt accidere bñficiū.i.qđ dicit placitū recipere abs quiuis.i.abs quolibet hoie.nā quiuis hic eſt ablatiuus ſingularis:quis enī facit a quo vel a qui in ablto vt oibus liquet:cū.i.qñ op⁹ eſt.i.cū eget̄ bñficio alieno: verum enimuero.i.ſed certe id.ſ.bñficium accipere cū opus eſt demū.i.ſolū iuuat.i.non ſolum affert gaudiū:ſed etiā delectationē qđ non facit id qđ primo dictū eſt:vcʒ abs quis homine beneficiū accipere cū opus eſt ſi is bñfacit quem-

equū eſt.i.decet benefacere vt puta fratre.o frater prius eſt vocatiuū.poſterius eſt laudis quid.ſ.cur ego nūc laudes te ſatis certe ſcio ꝙ ſup.nūꝗ dicā quicꝙ̄.ſ.aliqd.ita magnifice.i.ita ſublimi ⁊ graui ſtilo:quin.i.ꝙ tua virtus nō ſuperet.i.nō excedat id.ſ.qđ dixero magnifice itaqꝫ.i.ideo vel ſint duo verba.i.⁊ ita arbitror.i. puto me habere hāc vnā rē ꝓcipuā preter alios.i. vltra ceteros vel neminē hoiem.i.nullū hoiem fratrem.i.qui ſit frater eſſe magis aliquo ſup.ꝙ mihi principē appoſitiue dictū.i.qui ſit princeps primarum artiū.i.optimarum virtutū:vt puta q magis colat pietatē fraternā.primus em̄ ſignificat aliqñ optimus vt primus danaū pro optimus vt interpretatur Priſc.ſ.ſtē artes ſepe a Cicerone ꝓnunciant pro virtutibus.Syrus offert ſe nūc Creſiphoni.o Cteſipho.hoc vocatiuū eſt ⁊ incitantiū ad ſe reſpiciendū.Cteſipho.O ſyre.viſus eſt eodē genere dicēdi quaſi oblitus qđ dixiſſet.Sy.adeo erat gaudio elatus:et hoc dictū eſt vultu hilari ⁊ gratulabundo ob aduentū eius vbi eſt eſchinus.Sy. ellum.id eſt ecce illū eum expectat te domi.Cteſipho.Hem.hic eſt aduerbium letantis.Syr.quid eſt propter qđ gaudeo.Cteſipho.O Syre petis quid ſit:nunc viuo cum prius languerem non habita ea quam deperibam opera.id eſt induſtria labore operatione illius Eſchini O caput feſtiuum:id eſt lepidum iucundum elegans aptum cuius contrarium eſt ridiculū caput vbi ponitur pars pro toto.id eſt o Eſchinū feſtiuū.i.dico eſchinū lepidum iucundum qui putarit omnia incōmoda eſſe ſibi poſtponēda.i.contemnenda a ſe.ꝗ autē ſint incōmoda ſubdit vel putauit contemnēda maledicta.i.contumelias conuitia probra improperia famam.id eſt malū nomen pro meo commodo.i. comparatione mei commodi trāſtulit in ſe id eſt aſcripſit ſibi meum amorem eſt peccatum de rapiēda puella:nihil pote.i.nō poſſibile erat ſup. facere aliquid ſupra.i.vltra ꝙ fecit.Perſi.ꝗ pote vis dicam pote dixit pro poſſibile.Alij habent nihil ſupra poteſt:tunc eſt ſenſus,nihil vltra poſſunt fieri vel ab aliquo poſtulari.ſed quid nā eſt ſup.foris in nominatiuo ſingulari.i.oſtium ianua crepuit id eſt reſonauit quod ſignum eſt ipſam pate fieri vnde decrepiti dicti ſunt.clamoroſi ſenes.Sy.mane mane gaudentis eſt hoc dictū non iubentis expectare.

Eſchinus. Sannio. Cteſipho. Chremes.

Hic fratrum admirabile continetur colloquium perſolutio lenonis per Syrum datis pecunijs.Deinde paraſitica de ſcena paranda et obſonio concluſio.

Vbi ille eſt ſacrilegus?Sannio.Mene q̄rit?nunquid nā effert?occidi,nihil video. Eſchinus.Ehem opportune,teipſum quęrito:quid fit Cteſipho?in tuto eſt omis res:omitte vero triſtitiā tuā.Cteſipho.ego illā hercle vero omitto:quiquidem te habeam fratrē.O mi eſchine,o mi germane:ah vereor corā in os te laudare amplius,ne id aſſentādi magis,ꝙ quo habeā gratū,facere exiſtimes.Eſchi.Age inepte,quaſi nūc nō norimus nos inter nos Cteſi.Sed hoc mihi dolet,nos pene ſero ſciſſe,⁊ pene ī eū locū rediſſe,vt ſi oēs cuperēt,nihil tibi poſſent auxiliarier.Cteſi.Pudebat.Eſchinus.Ah,ſtultitia eſt iſthec,nō pudor,Tā ob paruolā rē pene ex patria,turpe dictu:Deos queſo,vt iſthec ꝓhibeāt.Cteſi.Peccaui.Eſchinus.quid ait tandē nobis Sānio?Syrus.iā mitis eſt.Eſchinus.Ego ad forū ibo vt hunc abſoluā:tu intro ad illā Cteſipho.Sann.ſyre inſta.Syr.eamus,nanqꝫ hic properat in cyprū.San.ne tam quidem,quāuis etiā maneo otioſus hic.Syrus.Reddet,ne time.Sānio,at vt omne reddat.Syrus.Omne reddet,tace modo,ac ſeqre hac.Sannio.ſequor.Cteſi.heus heus Syre.Syr.hē,quid eſt?Cte-

Aſcenſius.

Vbi fratrem hominem ⁊c..textus quē cū cōmētario hoc offendi habuerat hominum:ſed iuxta mentem donati et etiā cōmētatoris feci hoiem ordo autē ſatis argute collectus eſt a Guidone noſtro.Verū Donatus eſt vt ē acri vir ingenio cōtexte atqꝫ cōtinue legēdū cenſet:⁊ tanꝙ ex languentis adoleſcentis ruſtici aio orationem eſſe ꝓlatā.Si aūt relatiuum ſubaudire velimus:vt ſepe ī Verg.ī.eñ.vrbs antiqua fuit tyrij tenuere coloni.ſubaudi quā ⁊ in eodem.Eſt in ſeceſſu lōgo locus inſula portū efficit obiectu laterum.Et rurſus eodē.Eſt locus heſperiā ⁊c.ſubaudi ꝙ. Similiter ſi hoc loco ſubaudiatur relatiuū quo ordo eſt.Arbitror me habere hāc rē ꝓcipuā fratrē.ſ.quo neminem.i. nullū hoiem arbitror magis principē primarum artiū.ſed Donato ſuffragor.

Vbi eſt ⁊c.Hic cōnectitur fratrū duorū colloquiū lenonis ſolutio p Syrū redditis pecunijs.Eſchinus:vbi ē ille ſacrilegus.i.ille nefarius leno San.putat leno ſe q̄ri vt pecuniā accipiat vt erat auariſſimus:men.i.vtrū querit me ⁊ nō q̄rit p me vt literatores aliqd putāt:nunqdnā.i.nonne aliqd affert.i.offert qđ ſim habiturus deinde vbi aſperi diligēter ſubdit:occidi.i.perij nihil video eū afferre vt pecuniā mihi reddat.Eſchi. ehem interiectio hic repentine reioſtenſiua:opportune.i.tēpeſtiue aduenisti ſup.q̄rito teipſum ⁊ non q̄rito p te.O cteſipho qd fit.i.qd agitur hoc additū eſt preter naturā quōnis ois res.i.totū negotiū ⁊ de amica ⁊ de lenonis iurgio ⁊ de ſuſpitiōe pātris eſt in tuto.i.ꝗ.periculū:vero hic particula corripiēti eſt omitte tuam triſtitiā.Cteſi.Ego vero facile omitto illā triſtitiā q.ſ.ego qdē.i.certe habeā te fratrē .q.d.ita mihi ꝓpitius cū morē debeo gerere.O mi.eſchine o mi germane.i.frater vterine.ah interiectio dolētis ſe nō audere ꝓruperein eius laudes;vereor laudare te amplius.i.vlterius in os.i.apud te in cōſpectu tuo aū faciē tuā:corā.i.in pñtia tot auditorū:vel corā.i.pñcialiter vt ſic dicā non p explanatiōe exiſtimes.i.indices me facere.i.te laudare magis cā ſup.aſſentādi.i.adulādi blandiēdi ꝙ ꝙ habeā gratū bñficiū a te mihi impēſum.ſ.Eſchi.O inepte non eſt iniuria.qeē maior frater age vel hortantis eſt aduerbiū ⁊ deterrētis ab illa opinione nō audiēdi laudare eū:vel ſit verbū.q.d.dic qđ velis qm̄ nō iam id putatur qđ exiſtimas ⁊ times ꝗſi nūc.i.nūc primū adhuc nouimus.i.cognouerimus nos īter nos.i.mutuo inuicē:hoc eſt:times ne patē te aſſentari:ꝗſi nūc primū venerimus in cognitionē alter alterius.ſꝫ hoc qđ ſequitur dolet mihi.i. ꝓpter id qđ ſequitur doleo ⁊ indigne fero nos ſciſſe de tuo amore.pene.i.fere fero.i.poſt tpš ꝗ ſcire debebamus:⁊ dolet mihi nos nos vel rē ſeu negotiū pene.i.fere rediſſe p ꝓueniſſe in eū locū.i.in eū ſtatū.vt ſi oēs cuperēt auxiliarier tibi nihil.i.nō vl'nequaꝙ poſſent auxiliari tibi.Cteſi.me ſup.pudebat fateri.ſ.amorē meū.Eſch.ah interiectio eſt oſtēdentis ꝓhēſā ſeu ꝯpertā eē celationē.Iſthec res ſup.vel celaſſe ob.i.ſtultitia.i.in cōſideratio ſecordia qdā:nō aūt eſt pudor ꝗ ī iuuenibus ē ꝓbādus turpe dictu eſt.i.pudēdū ad dicēdū vel vt dicat teſup.velle perire aut pene.i.fere fugere ex pāria ob.i.ꝓpter rē.ſ.puellā amatā tā paruulā.i.tā parui momēti ⁊ pōderis vt.i.vtinā vel q̄ſo ſup.vt dij ꝓhibeāt.i.auertāt a te iſthec:ſcꝫ exiliū fugāqꝫ patrie Cteſipho peccaui.i.non recte feci celando mee triſtitie cauſam.

Eſchi.ſanno leno qđ tandē ait.i.breuibus dic quid dicit. Sā.nobis addictū eſt vt ſolent mihi ⁊ tibi:vbi neq̄ ad me neq̄ ad te neq̄ ad quenq̄ referūt ſed orōnē dictabat ornāt ⁊ explēt ſonū. Syr.iam leno eſt mitis q̄ pri⁹ erat aſper. Eſchi.ego ibo ad forū:vt abſoluā hūc.i.vel vt ſatiſfaciā ei ⁊ q̄ſi dimittā a me reddito ſibi precio.cui habēdo tanto pere inhiat ⁊ quaſi vt a me ſoluā ita vt nō amplius ſit alligat⁹ ad iſtud debitū exigēdū vel ridet lenonē ſequentē eū cū barba lenonia ⁊ meſto vultu tanq̄ eſſet reus q̄ rogaret abſolui inſtando iudicib⁹ tu cteſipho ingredere ſup. intro.i.in domū ad illā.ſ.puellā viſendā. Sā.O Syre inſta.i.vrge ⁊ ſolicita. Eſchi.vt mihi ſatiſfiat. Sy.dixit hoc eſchino eūti⁹ ad forū ſcȝ ꝓut dixerat. Eſchi ſe iturū.nāq̄ hic.ſ.leno pperat.i.ire feſtinat vl' pficiſci accelerat cyprū eam inſulā. Sā.quidē i.certe:ne dicas ſupple me properare:tā id eſt tm̄.timet enim ne eo dicto eſchinus auertat a ſoluendo:⁊ maneo hic otioſus i.ſine occupatione:q̄uis.i.q̄tūuis ſiue quātū libet. Syr.argentū ſeu pretium puelle reddet.i.reſtituet tibi:ne time.i.noli timere. Sam.at.i.ſed inſta inq̄, vt reddat omne.i.totum pretiū integrū.timet enim ꝓpt id qđ dixerat diuiduū face. Syrus. Eſchin⁹ redderet omne pretiū mō.i.tātūmodo tace:ac ſequere me hac.i.p hūc locum. Sā.ſequor te ſcȝ hac. Cteſi.heus:heus:vox eſt reuocātis ex lōginquo. o Syre vocantis eſt o Syre ehem interiectio oſtēdens repētinā reuocationē quid eſt. Cteſi.hercle id eſt per herculem obſecro te abſoluitote tu ⁊ Eſchinus.i.quod dicitur barbare cōtētate ſiue cōtentatote iſtū per ꝓcēptū dixit holē impuriſſimū.i.ſordidiſſimum auariſſimū q̄ primū.i.citiſſime ne.i.pre timore q̄ vt ita dicā ſi ſit magis irritat⁹.i.ad irain cōmot⁹ caniū more qui ꝓprie dicuntur irritati:ne ergo hoc.id eſt iſte rapt⁹ puelle permanet.i.perfluat futurū eſt optatiui a permano pmanas quod perfluo perfluis ne inq̄ hoc effundatur ad patrem:deueniam aliqua aduerbiū per locum.id eſt per aliquam viam ſeu aliqua ratiōe. Secretum enim comparatur aque intra vas clauſe exiſtenti:que cum effunditur manat:atq̄ tunc ſcȝ quando permanauerit ad patrē ego pericrim.i.perditus fuerim perpetuo.i.in perpetuum ⁊ qđ dici vulgo ſolet ne ego noui ſſe depinguat.nā ſe iā aliquātiſper periiſſe fatetur ſeu innuit. Syr⁹.non fiet:illud ſcilicet non permanabit ad patrem factum hoc eſto bono animo.i.habeas bonū animum ⁊ quod dici vulgo ſolet facias bonū vultū nō fiet quod times:interim.i.interea dū hec agentur tu Cteſipho:oblecta tē intus cū illa puella dicimus oblecto me hac re vna cū ſocio id eſt capio delectationem in hac re puta in ſtudio cū ſocia meo ⁊ iube lectulos diſcubitorios ſcilicet in q̄bus accumbentes cenitabant vetuſti ſterni.i.parari nobis et iube cetera.i.reliqua preter lectos que ſunt neceſſaria ad conuiuiū celebrandū parari.i.apparari re tranſacta.id eſt pacata lite:aut pacto ſeu compoſito ac finito negotio de raptu puelle:conuertam.id eſt recipiam referam me domum cum obſonio.i.cum edulijs q̄ adduntur vltra panem ⁊ vinum ⁊ quod vulgo vocāt pitantiam. Cteſi:queſo ita vt ſup .ſumamus hunc diem hilarem.i.vt hilari animo atque vultu hunc diem tranſigamus ⁊ cum perpetuo in letitiam degamus:quando.i.quia vel poſtq̄ bene ſucceſſit.i.proſpere contigit:vȝ vt leno non moueret turbas.ſed ⁊ ſolueretur ⁊ amata potiremur.

ſipho. Obſecro hercle hominem iſtum impuriſſimū quamprimū abſoluitote,ne ſi magis irritatus fiet,aliqua ad patrē hoc permanet,atque ego tūc perpetuo perierim. Syrus.non fiet,bono animo eſto:tu cum illa te intus oblecta interim,⁊ lectulos iube ſterni nobis,⁊ parari cetera.ego iam tranſacta re conuertā me domū cum obſonio. Cteſipho. Ita queſo:q̄ñ hoc bene ſucceſſit,hilarem hunc ſumamus diem.

Tertius actus.

Soſtrata mulier. Canthara nutrix.

Hic Soſtrata matrona vna cum nutrice introducitur compatiens filie ſue:que ex eſchino grauida facta iam parturiebat.

Obſecro mea nutrix,quid nunc fiet? Cant. Quid fiet rogas?recte edepol ſpero. Soſtr. Modo dolores mea tu occipiūt primulū. Canth.iam nunc times,quaſi nunq̄ adfueris,nunq̄ tute pepereris? Soſtr. Miſerā me,neminē habeo:ſole ſumus. Geta autem hic nō adeſt:nec quē ad obſtetricem mittam,nec qui accerſat eſchinū. Cāt. Pol is quidem iam hic aderit:nam nunq̄ vnum intermittit diem,quin ſemper veniat. Soſt. Solus mearū miſeriarū eſt remedium. Cant. E re nata melius fieri haud potuit,q̄ factum eſt hera:quando vitiū oblatum eſt,qđ ad illum attinet potiſſimum,talē,tali genere,atq̄ animo,natū ex tāta familia. Soſt. Ita pol eſt,vt dicis:ſaluus nobis deos queſo,vt ſiet.

Aſcenſius

Manifeſtum eſt legendū eſſe Noſmus iter nos:non autem noſmus nos inter nos ⁊c.

Obſecro ⁊c. Hic introducitur ſoſtrata matrona compatiens vna cum nutrice filie ſue que ex Eſchino effecta grauida iā parturiebat:nā vt in argumento dictum eſt virginem atticā ciuis pauperis Eſchi.compreſſit ea lege vt iureiurando ſponderet ſe illam ducturū vxorē.ſoſtrata mater mea nutrix Cāthara obſecro quid nunc fiet.i.quomodo res ſe habebit quantum ad patrē filie ſpectat. Cāthar.rogas.i.interrogas qđ fiet edepol ſpero.i.cōfido q̄ ſub.recte fiet res.i.res bene ſe habebit ⁊ filia ſalua pariet. Soſtr.o.tu mea blādientis eſt dictum more feminino modo.i.nunc primulum diminutiuū a primū aduerbio dolores pariēdi occipiunt.i.incipiunt ipſi filie Cātha.iam nūc times quaſi.i.tanq̄ nunq̄ affueris.i.interfueris parturienti mulieri ſiue quaſi nunq̄ tuleris opem parienti:⁊ quaſi nunq̄ tute.i.tu met pepereris.i.partum feceris. So.me miſeram exclamatiua eſt dictum.i.dico me miſeram vel certum eſt ſup.me eſſe miſerā:vel aliquid tale neminē habeo mecum ſum⁹ ſole geta.i.ſeruus noſter non adeſt.i.non eſt preſens nec habeo ſup.quē mittā ad obſtetricē ad mulierem q̄ adeſſe ſolet ſeu ferre opem parturienti:nec habeo aliquē qui accerſat.i.qui aduocet eſchinū vel eat ad vocandū eſch.ū. Can.pol iurantis eſt quidem.i.certe iam ſtatim aderit.i.preſens erit hic. Nam nunq̄ intermittit.i.omittit ⁊ interrūpit pretermittit vnum diem quin:id eſt quod nō ſemper.id eſt per omnes dies veniat. Soſt.ipſe ſolus eſchi.eſt remedium:id eſt medela mearum miſeriarum:id eſt mearum calamitatum. Cantha.o hera:id eſto domina. Soſt.haud:id eſt nō potuit melius:id eſt opportunius fieri.i.euenire ⁊ nate:id eſt filie tue here:id eſt domine mee quam factum eſt:id eſt quam euenit quando vitium.id eſt ſtuprum oblatum eſt ipſi filie tanq̄ inuite:propterea dixit oblatum:quod vitium:attinet id eſt ſpectat potiſſimū id eſt principaliſſime ſeu precipue ad filiū eſchi.talē.i.

tam bene moratū tali genere.i.tali nobilitate proſapie tali animo.i.tali affectione in te ⁊ filium natum ex tanta fa milia .i.deſt ex tam diuite domo vel talem intellige quantum ad bona corporis puta tam formoſum ſeu pulchrum ⁊ tali genere quantum ad bona fortune hoc eſt tal' generis honeſtate: ⁊ tali a͠io q̄tum ad bona a͠ie, puta tali ſapien tia aut modeſtia ⁊c. Soſt. pol eſt ita.i.veritas ita ſe hʒ vt dicis. queſo deos vt ipſe ſit nobis ſaluꝰ.i.incolumis no bis ſeruetur. Nam cum talis ſit nihil ad vota preter ſalutem opus eſt.

Geta ſeruus. Soſtrata. Canthara.

In hac ſcena artificioſe exprimit̄ ſeruus fidelis vehemen ter commotus: currenſq; propere: ac mala Soſtrate nuntians. Nam refert quemadmodum Eſchinus alieno amore captus puellam lenoni eripuit: deſerta ac ſpreta attica virgine quam ea lege vt ipſam vxorem duceret ſtuprauerat. Poſtremo So ſtrata Hegioni ſimulo familiari rem omnē enodandam cenſet.

Nunc illud eſt, quod ſi oīs omnia ſua con ſilia conferant, atq; huic malo ſalutē que rant, auxilij nihil adferant, quod mihiq;, he req;, filieq; herili eſt. Ue miſero mihi, tot res repēte circumuallant, vnde emergi nō poteſt: vis, egeſtas, iniuſtitia, ſolitudo, infamia. hoccine ſeculū? o ſcelera, o genera ſacrilega: o hominem impurū. So ſtrata. me miſeram, quidnā eſt, quod ſic video timidū ⁊ properantē Getam? Get. Quem neq; fides, neq; iuſ iurandū, neq; illū miſericordia repreſſit, neq; reflexit neq; quod partꝰ inſtabat prope, qui miſere indigneq; vim vitium obtulerat. Soſtrata. Nō intellego ſatis, q̄ loquatur. Canthara. Propius obſecro accedamus So ſtrata. Get. ah me miſerum, vix ſum cōpos animi, ita ardeo iracundia. Nihil eſt quod malim, q̄ illam totā familiam dari mihi obuiam, vt iram, hāc in eos euo mam omnem, dum egritudo hec eſt recēs. ſatis mihi id habeā ſupplicij. dum illos vlciſcar modo. ſeni aīaʒ primum extinguerem ipſi, qui illud produxit ſcelꝰ. tū autem ſyrum impulſorem, vah, quibus illum lacerarē modis? ſublimem mediū arriperem, ⁊ capite primū in terram ſtatuerem, vt cerebro diſpergat viam. adole ſcenti ipſi eriperem oculos: poſthec precipitem darē. ceteros ruerem, agerē. raperem, tunderem, ⁊ proſter nerem. Sed ceſſo herā hoc malo impertiri ꝓpere. So ſtrata. Reuocemꝰ: Ge. hem: quiſquis es, ſine me. So

Nunc ⁊c. Hic exprimitur ſeruꝰ fidelis ⁊ currēs ⁊ mala nūtiās. Refert. n. eſchi nū amore alieno raptū deſertamq; vir ginē atticā quā ſtuprauerat ea lege vt eam duceret vxorē. Geta. nūc illud.i. negotiū illud de ducēda virgine ꝑ tēpore pſenti ita ſe habet: vel iſtud piculū deſerēde virginis: vt iſtud tēpus nunc eiuſmodi: quod ſi omēs ho mines conferant.i.congregent omnia ſua cōſilia atq; querāt.i.ſtudeant laborent inuenire ſalutē i.remedium ſalutis huic malo.i.cōtra hoc malū ſcilicet quod eſchinus alieno incumbit amori et eſt virginis ſtuprate deſertor: nihil afferāt auxi lij.i.non afferāt aliquid adiumenti huic malo in quam.i. contra hoc malum quod malum eſt mi hi ſeruo ⁊ here ſcilicet Soſtrate: ⁊ filie herili.i. filie ex hera mea q̄ nūc ꝑtui proxima eſt ex ope Eſchini. Ueh interiectio execrātis que iungitur datiuo. Ueh mihi miſero.i.ego miſer ſuʒ maledi ctus ⁊ infelix tot res male ſcʒ circumuallāt.i.cir cundant: circumueniunt nos.ſ.tanquam inimica acies q̄ vallo circundat aut impat ſe circa hoſtes aut ꝯuenit ⁊ circūcludit vallo ipſos hoſtes ne poſ ſint aufugere: ergo circūuallant.i.vel ſe muniūt aduerſum nos. vel nos circumueniunt nobis mo leſtiā inferētes repente.i.ſubito: vnde.i.a quibꝰ rebus non pōt emergi capiēdo impersonaliter.i. a nobis euadi nō pōt ſeu erūpi vt locutio intelli gatur impersonaliter: ita q̄ emergi ſit infinitiuꝰ huius verbi impersonalis emergitur emergeba tur. Dona. tamē vult emergi eſſe infinitiuum ab emergor gerūs deponentis: vt ſit ſenſus. vn̄.i.a q̄ bus rebus nullꝰ noſtrum poteſt emergi.i.erūpe re: tres aūt ſunt he: vis.i.violētia illata puelle: egeſtas.i.neceſſitas inopia ipſiꝰ puelle: iniuſtitia .i.malū iudiciū huius temporis ſolitudo.i.deſer tio ſeu derelictio a defēſoribꝰ.q.d. cur ſolicitudo puelle a defenſoribus propterea inops eſt. nec hʒ vnde conducat opera aduocatorum infamia i.ignominia ab his q̄ credūt puellā eē ſtupratā precio hoccine.i.vtrū hoc ſeculū eſt ſup. tale vel tales ſunt hoies huꝰ ſeculi.i.huiꝰ durationis ho minum: huius etatis: huius tēpeſtatis. O ſcelera exclamatio.i.miror tot ſcelera ⁊ flagitia eē hac tēpeſtate. O genera hoim.ſ.ſacrilega.i. nepha ria ⁊ impia.i.dico talia gn̄a hoim q̄ talia agunt eſſe ſacrilega. O hoiem.ſ.eſchinū ipurū.i.fedū turpē inhoneſtum vel impium.i.iniuſtū erga deū ante oculos nō proponit. hoc eſt dico hoiem illū eſſe turpē ⁊ inhoneſtū. Soſt. me miſerā: exclama tio eſt iteriectionis vice fungēs.q.d. dico ſup. me

infelicem ⁊ mihi imminere aliquid miſerie quid eſt qd.i. propter quod video getam ſeruū ſic timidum.i. perturba tum: ⁊ ſic properantem.i.feſtinantem. Ge. geta Soſtrate exclamationem non audiuit: ideo pergit in ſermone ſuo ⁊ ideo ſic iunge cum illo quod dixerat. O hominē impurū quē.ſ. Eſchi. neq; fides.i. promiſſio facta neq; iuſiuran dum quo iurauit ſe ducturum eam neque miſericordia.i. compaſſio aut q̄ ei vim intulit: aut q̄ eam amauit et illi probro fuit. Que ergo illum abundat illum neq; fides ⁊c. non repſſit.i. nō cohibuit ne auderet id moliri. neq; refle xit.i. reuocauit retraxit ne id faceret grande facinus neq; id repreſſit eū qd debebat deterrere euʒ ab eo faciēdo veʒ quod partus eius puelle inſtabat.i. imminebat futurus erat prope ſeu appropinquabat cui puelle miſere.i. que miſera fuit propter illud vitium: ipſe eſchinus obtulerat illi inuite.ſ. vitium.i. ſtuprum per vim.i. per violen tiam indigne.i. impie ⁊ crudeliter. alij codices loco cui habent qui: ſed tunc eſt intelligendum qui eſchinus obtu lerat ei ſup. miſere ⁊c. Soſt. non ſatis intelligo. q̄.i. quas res vel q̄ verba loquat̄. Can. O Soſtrata obſecro ſup. ac cedamus.i. adeamus ꝓpius a prope cōparatiuū aduerbiū.i. ꝓpinquius ꝓximius. Interdū eſt proximiꝰ fungit̄ vice poſitiui ⁊ cōparationē hʒ. Ge. ah. interiectio dolētis me miſerū.i. dico vl' fateor.q.d. ſuʒ bn̄ miſer vir.i. q̄ſi nō ſum compos animi.i. ſane mētis ſeu ſani animi ſicut diximus cōpos mētis ꝑ ſane mētis vel cōpotentis animi ſeu cōpoſiti animi vt alij volūt. q̄ oīa ferme in idē recidūt. Eius aūt ꝯtrariū eſt impos animi vel ſuʒ ſane mētis vel im potētis ⁊ incōpoſiti animi vel qui ſuo animo nō potiū vt ſunt iracundi q̄ vehementi appetitui nequeūt moderari: ⁊ ideo nō ſunt cōpotes animi ſui.i. nō potiunt̄ arbitratu ſuo vel ſeipſis vel ſuis animis. Cōpos etiam inuenitur iungi ablīō. Sallu. neq; a͠io neq; lingua ſatis cōpos. Uix ergo ſum cōpos animi: ita.i. adeo ardeo.i. vror inc/dor iracundia.i. animi perturbatione ⁊ ſanguinis ebullitione. Nihil eſt qd malim.i. potius cupiā q̄ illā totā familiā

q̄ va ducit originē eſchinꝰ:⁊ ipm eſchinū ſimul q̄ eſt de illa familia dari obuiā mihi.i.occurrere mihi vt euomam.i. eijciam:hāc oēm irā.i.q̄d vulgo dici ſolet:vt deiraſcar in eos q̄ ſunt de illa familia:dū.i.q̄diu hec egritudo.i.hec mētis mee iracūdia. Nā egritudo mētis eſt ipſiꝰ mētis perturbatio ⁊ cōmotio:dū hec mihi egritudo eſt recens.i. noua. Nā paulatim lapſu tpis efferueſcit ira q̄ cū recēs eſſet erat vehemētiſſima habeā ſatis id ſupplicij.i.illud ſuppliciū mihi:hoc eſt illō ſuppliciū ſatis ſit ſeu ſufficiat mihi vel ſufficiens mihi habebo de eis ſuppliciū dūmō vlciſcar.i.dūmō puniā vl' vldicē illos de illa familia mihi inuiſa. Primū.i.imprimis extinguerē aiam ſeni.i.ſuffocarē ſenē ⁊ dixit extinguerē ꝓpterea ꝙ ab antiquis putabat aia eſſe ignis qui extingui ꝓcipue dicit. Primū ergo.extinguerē aiaz ipſi ſeni Demee q̄ ꝑduxit.i.genuit illud ſcelus.i.illū ſceleroſum filiū.aūt.i.ſed tū.i.deinde vah q̄bus modis.q.d.acerbis aſperis lacerarē id ē dilaniarē ſyrū ſeruū impulſorē.i.ſuaſorē vehemētē q̄ nō ſolū videat ſuadere.ſ3 etiā īpellere. Ubi hec interiectio vah (que ſepius eſt irridētis) hic oſtendit vehemētiā affectꝰ in ſyrum ⁊ voluntatē immodicā arriperē.i.celeriter ⁊ cū īpetu caperem eū mediū.i.ꝑ mediū corpis ſublimē i.in altū ſublimatū vt caderet grauiꝰ ⁊ ſtatuerē i.proſternerem vel immiterē in terrā primum aduerbiū.i.prima capite.i.ꝑ caput:deinde reliquo corpore ſequente.q.d.precipitem eum darē capite primū in terra ſtatuto:vt diſpergat.i.in diuerſis partibꝰ ſpargat ſeu ꝓfundat viā.ſ.cerebro.i. effuſione ſanguinis e ſuo capite prodeūtis vel effuſione ipſiꝰ cerebri. Poſſet etiā forſitā dici diſꝑgat viam.i.diffundat viam ⁊ faciat foueam in via percuſſione capitis ſui que foſſa fieret diſpergēdo terram huc ⁊ illuc eriperē.i.eruerem:effoderē extraherē oculos ipſi adoleſcēti.ſc3 eſchino q̄bꝰ amore puelle captꝰ ē poſthac.i.poſtea poſt illō factū darē eū ꝓcipitē.i.ꝓcipitarē deijcerē eū ab aliq̄ editiore loco q̄d facile eēt factu erutis oculis ruerē.i.cū impetu ꝓſternerē impellerē ceteros de illa familia:ruere hic h3 actiuā ſignificationē ſignificatq3 toto corpore vti ad impellēdū q̄d faciūt qui precipites alios proſternūt tūderē i.contererē fabrorum more qui malleis tundunt ſepe icudē ictꝰ repetētes:agerē.i.agitarē ꝟſarē volutarē nimia ſeueritate ꝓſeq̄rer ⁊ atq3 ꝑmouerē:raperē.i.raptim ac ꝓperāter illos comprehēderē proſternerē.i.deturbarē ī terrā deijcerē ſed ceſſo.i.deſiſto iſta meaſſu3 minitari malo id

ſtrata.ego ſum Soſtrata.Get.vbi ea eſt?teipſam q̄rito,te expecto:oppido opportune te obtuliſti mihi obuiā hera.Soſt.quid eſt?q̄d trepidas?Geta.hei mihi. Soſtrata;quid feſtinas mi geta? animū recipe.Geta. prorſus.Soſtrata.Quid iſthuc prorſus ergo ē?Geta. perimus,actum eſt. Soſtra.eloquere obſecro q̄d ſit. Geta,iam.Soſtrata.q̄d iam geta?Get.Eſchinꝰ. Soſtrata.quid ergo is?Geta.Alienꝰ eſt a noſtra familia. Soſtrata.hem,perij,quare?Get.amare occepit aliā. Soſtrata.ve miſere mihi,Geta.neq3 id occulte fert,a lenone ipſus eripuit palam.Soſtrata.Satin hoc certe?Get.certe,hiſce oculis egomet vidi Soſtrata. Soſtrata.Ah,ah,me miſeram,quid credas iam?Aut cui credas?noſtrum ne eſchinum,noſtram vitam omniū. in quo noſtre ſpes,omneſq3 opes ſite erāt?q̄ ſine hac iurabat ſe vnum nunꝗ victurum diē:qui ſe in ſui gremio poſiturū puerū dicebat:patrem ita obſecraturū, vt liceret ſibi hanc vxorē ducere.Geta. Hera:lachrumas mitte,ac potius q̄d ad hanc rē opus eſt,porro cōſule.Patiamur ne,an narremꝰ cuipiā?Cāt.hau,hau, mi homo,ſanus ne es?an hoc proferēdū tibi eſſe viſꝗ eſſe videt?Geta,mihi quidē nō placet. Iā primū illū

eſt potius volo impartire.i.participē facere heram meam Soſtratā:hoc.i.hac re infauſta ac infelici. Dicimꝰ eñi impartio tibi conſilia mea ⁊ impartio te conſilijs meis.i.tibi communico mea conſilia. Malo inq3 impartire eam propere.i.properanter feſtinanter. Deinde incipit domum verſus ire. Soſtrata.reuocemus eum ſc3. Deinde vocat eum ſuo nomine Geta.hem vbi hem vocantis eſt aduerbiū ſeu mauis interiectio. Cum eñi aliquem vocamꝰ eminus poſitū dicimus. Joannes hau. Ge.quiſquis es,i.quicunq3 ſis ſine.i.permitte me ire ad impartiendā herā hoc malo euentu:⁊ hoc dicit nondū ea ſi aduerſa. Soſt.ego ſum,Soſtrata. Ge.vbi eſt ea Soſtra. q̄ cognita ſubdit q̄rito te ipſam expeto te. O hera obtuliſti te obuiā aduerbiū.i.in occurſum mihi oppido.i.valde aduerbium intendēdi oppido opportune.i.valde apte. Soſt.quid eſt?quid.i.cur vel ꝓpter q̄d trepidas.i.times ſeu timorē p̄ te fers.neq3 tibi ſatis conſtas animo inceſſus tuus nō citus nō tardus more ꝑturbati ⁊ animo agitati. Get.hei mihi id doleo dolor mihi ineſt:afficior dolore ꝑtētat dolor pectꝰ. So. O mi Ge.quid.i. cur feſtinas.i.cur es ita cōmotus ⁊ ꝑturbatꝰ ⁊ anhelās more feſtinātis vſq3 adeo vt crebriora verba cōtinuare nō poſſis pre anhelitu nimio et ꝓpterea recipe.i.reſume.reuoca animū ⁊ incipe ſpirare neq3 ita animo cadas. Ge.ꝓrſus.i.oīno perimus.ſ.q̄d ſequitur ſ3 illud ꝓſeq̄ nō potuit pre anhelitu nimio. So.ergo q̄d iſthuc ꝓrſus eſt.i.ſibi vult q̄d vis dicere ꝓrſus ee. Ge.prorſus perimꝰ.i.ꝑditi ſumus:actū eſt.verba hec ſunt deſperationis. Nā actū eſt dr̄ in ea re de qua ſētiā lata ſnia. Soſtr.obſecro te eloquere.i.bono ſermōe ⁊ tali vt intelligaris. Detege q̄d ſit illud ꝓpter q̄d es ita turbatꝰ. Get.anhelās geta ⁊ ſingultus emittēs dixit iā.i.ſtatim eloquar. Soſt. O geta q̄d dicis ſup.iā te facturu3:vel q̄re dicis iā nihil aliud addēs ſ3 impeditꝰ ſingultibꝰ crebris. Ge.eſchinꝰ eſt alienꝰ ⁊c.poſtea ſequit ſed ſuſpirio interpellatus dūtaxat dixit eſchinus. Soſtr.ergo q̄d is eſchinus fecit ſup. Get. iūge nūc cū eſchinꝰ q̄d ſolum dixerat ſic. Eſchi.eſt alienꝰ.i.remotꝰ ⁊ alienatꝰ a nr̄a familia ita vt quē ſperabamus futurū.tibi generū ita de familia nunc alienatū a familia tua cernimꝰ. Soſt.hem dolētis interiectio perij.i.ꝑdita ſu3.quare eſt ſup.alienꝰ. Ge.occepit.i.incepit amare aliā puellā. Soſt. Ue mihi miſere.i.ego miſera ſum maledicta ⁊ infelix prorſus ita vt videar eſſe maledicta a deo. Get.neq3 fert occulte.i.nō celat id.ſ.ſe amare aliā. Ipſus ꝓ ipſe eripuit.i.abduxit abſtulit palā.i.manifeſte a lenone.i.turpi viro puellarū redēptore. Soſt.ne.i.vtrū ſcis hoc certo aduerbiū.i.q̄d dici ſolet oīno ꝓ vo. Get.certe o Soſt.egomet vidi hiſce oculis:hoc ponit maioris aſſeuerationis gratia. Soſt.ah:interiectio eſt flētis me miſerā.i.dico vel fateor me infelicem. Iā nūc cui credas.i.cui ſermoni adhereas nūc vel cui rei acq̄eſcas iā cui hoiſ ſup.credas.i.cōfidas. Eſt ne verū ſup.noſtrū eſchinū ita familiarē extitētē noſtrā olim vitā.i.noſtrā vite futurē ſpe3:vel ita charū vt eſt nobis chara vita. Eſt ne ergo verū illū feciſſe talia ſup. Eſt eñi ecclipticꝰ ſermo aptꝰ perturbatis in q̄ eſchino nr̄e ſpes.i.expectationes ⁊ noſtre oēs opes.i.nr̄e facultates erāt ſite.i.poſite collocate. Nā ſitum eſt quicquid in loco ſuo poſitū nō euertit:q̄.ſ.eſchinus iurabat ſe nunq̄ victurū vnū diē ſine hac.i.ſine filia noſtra qui eſchinꝰ dicebat ſe poſiturū puerū cuiꝰ partus imminet in gremio ſuo.i.ſupra genua ſua more matrum

alieno animo a nobis eſſe res ipſa indicat:nūc ſi hoc palā proferem⁹,ille inficias ibit,ſat ſcio:tua fama, et gnate vita in dubium veniet:tuꝫ ſi maxime fateatur, cum amet aliā,nō eſt vtile hanc illi dari:quapropter quoquo pacto celato eſt opus.Soſtra.ah,minime gē tium:non faciā.Geta.quid agis?Soſtra.proferā.Geta.hem,mea Soſtrata,vide quā rem agas.Soſt.peiore res loco non poteſt eſſe,quā in quo nūc ſita eſt: Primum indotata eſt,tū preterea q̄ ſcda ei dos erat, perijt:pro virgine dari nuptū nō poteſt:hoc reliquū eſt,ſin inficias ibit,teſtis mecū eſt anulus,quē amiſerat.poſtremo,quādo ego conſcia mihi ſum,a me culpam eſſe hanc procul:neq; pretium,neq; rem vllā interceſſiſſe illa aut me indignam geta,experiar.Geta. quid iſthuc?accedo vt melius dicas.Soſtrata.Tu q̄tum potes abi,atq; hegioni,cognato huius,rē omnē narrato ordine,nā is noſtro Simulo fuit ſummus, et nos coluit maxime.Geta,nam hercle alius nemo reſpicit nos,Soſtrata.propera:tu mea Cātara,curre, obſtetricem accerſe,vt cuꝫ opus ſit,ne in mora nobis fiet.

qui inq̄ dicebat ſe obſecraturū.i.rogaturū obnixe patrē ita vt.i.q̄ liceret ſibi ducere hanc filiā meā vxorē.i.i vxorē.Dicimus enī duxi filiā illā vxorē vel duxi in vxorē.Get.o hera.i.o tu dn̄a Soſtrata mitte.i.dimitte lachrymas.i.noli flere amplius ac potius ꝯſule.i.conſilio pſpice ſeu puide porro.i.in reliquuꝫ in futurū deinde.nā porro hic eſt tp̄is aut ordinis aduerbiū nō coniunct.o.Cōſule ergo de eo ſup.qđ eſt opus.i.qđ eſt neceſſariū ad hāc rem vel ꝯſule in reliquū qđ.ſ.cōſilio puidere in reliquū eſt opus.i.neceſſariū ad hanc rē.Sentit aūt nō lachymis eſſe agēdū vbi ꝯſilio opus eſt.Deinde interrogat geta ne.i.vtrum patiamur.i.feram⁹ equo animo an narremus cupiā.i.alicui hoc quod nobis factū eſt ab eſchino:vel pōt iungi cū pcedēte ſic porro.i.deinde cōſule.i.cōſulte delibera ne.i.vtrū patiamur an narremus cupiam.i.alicui.Deinde ſubiunge qđ.ſ.cōſulere an patiamur an narremus cupiam eſt opus ad hāc rem.Cātha.au au interiectio idignātis.O mi homo ne.i.vtrum ſanus es.i.mētis cōpos:an.i.vtrū hoc factū.ſ.eſchini videtur tibi eſſe proferendū.i.diuulgādū vſq̄.i.in aliquo loco.Get.quidē.i.certe nō placet mihi id eſt nō eſt mea ſententia vt vſq̄ proferatur tū.i.nūc primo:id eſt in primis res ipſa id eſt ipſe effect⁹:idicat id eſt prodit.manifeſtat illū Eſchinū eſſe alieno animo.i.habere animum alienum.i.alienum a nobis nunc ſi proferamus palam.i.ſi publicabim⁹ hoc ſtuprū:ſcilicet puelle.Ille eſchinus inficias ibit.i.negabit.ſat ſcio.i.nō dubito et ſatis perſpicio quod negabit tua fama.i.tuum nomen ⁊ vita gnate.i.ſal⁹ filie tue q̄ iam parturit:et ita ſi hoc reſciuerit eſſe publicatū dolore perculſa poterit extremū claudere diē tua ḡ fama et vita gnate veniet in dubium.i.in periculuꝫ.Tū.i.deinde ſi maxime fateatur.i.ſi aſſeruit vt dicunt cōfiteat̃ ſtupraſſe filiam non eſt vtile hāc ſcꝫ filiam tuā dari illi nuptui cum amet aliā ab ea:⁊ ita non poſſet bene viuere cuꝫ eo qui amore alterius teneatur.Quapropter.i.q̄ obiē op⁹ eſt tacito.i.tacere vel celato.i.celare:vt Saluſtius.Priuſq̄ incipias cōſulto ⁊ vbi ꝯſulueris mature facto op⁹ ē.Op⁹ eſt igit̃ celare quoquo pacto.i.quocunq; modo celari poſſit.Soſtr.ah interiectio dolentis minime gētium.i.nullatenus opus eſt inq̄ facere verbi gētium gtūs ponitur cum minime nō neceſſitate ſignificationis:ſed ornatus gratia ⁊ ſonoritatis:vt etiā dicimus nuſq̄ gētiū terrarū locorū.Deinde ſubdit non faciaꝫ.i.nō taccbo.Ge.quid ais.So:proferam.i.diuulgabo facinus vitij.Et ideo quo prius dicebatur animi homo ſanus es.Donat⁹ vult ex pſona nutricis legenduꝫ eſſe:que rē diſſimulandā putat.Geta.hem interiectio dolentis:o meas hera ſcꝫ Soſtrata.vide.i.diligēter cōſidera quā rē agas.i.qđ facias.Soſtrata.Res nō pōt eſſe peiore loco.i.in peiore ſtatu quā in quo loco.i.ſtatu nūc eſt ſita.i.poſita conſtituta collocata.q.d.peius accidere nō pōt quā iam acciderit.Primū.i.in primis ipſa eſt indotata.i.ſine dote:tuꝫ id eſt deinde preterea.i.inſup dos que erat ei ſecunda:vcꝫ virginitas perijt.i.perdita eſt ⁊ cōſumpta nunq̄ reditura.Nā ait Ouidius.Leſa pudicitia deperit illa ſemel:ipſa non pōt dari nuptum.i.non pōt collocari vel nubere p virgine.i.tanq̄ virgo cum non ſit ⁊ multominus cum erit diffamata.Dicimus dare nuptū filiam amittere ſpectatum dare venum eo:que verba quāuis motum non ſignificent eundi de loco ad locum tamen iunguntur primo ſupino:nam vt dicunt in ſe latentē motum obtinent pterea id dicēdi genus ab autoribus eſt vſurpatum.Hoc reliquū eſt.i.reſtat:ſi ipſe Eſchinus ibit inficias.i.negabit anul⁹ eſt teſtis mecū.i.vel anulus qui eſt teſtis apud me:vel anulus eſt teſtis pro me:aut ergo mecum anulum eius qui teſtificabitur.i.approbabit factū ipſuꝫ cū videbitur.quem ſcꝫ anulum ipſe Eſchinus amiſerat.Poſtremo deniq; qñ.i.q̄ ego ſum conſcia mihi.i.ſuꝫ mihi ipſi teſtis et ſcio apud me hanc culpā de ſtupro filie eſſe procul.i.longe a me.i.me non conſenſiſſe vllo pacto:qñ ſum inq̄ mihi conſcia:neq;.i.nō pretiū interceſſiſſe.i.interueniſſe:neq; rem vllā.i.neq; nuntium neq; donū neq; pactum neq; promiſſum interceſſiſſe.i.intercurriſſe:aut interpoſituꝫ eſſe.O geta experiar.i.probabo agēdo apud iudices illā filiam aut experiar inq̄ illā indignā me.i.male reſpondentē moribus meis ⁊ degenerantē ⁊ propterea indignā q̄ me habeat matreꝫ.Uel poteſt referri ad culpam dicendo aut experiar.i.probabo apud iudices agendo illam culpam eſſe indignam me.i.non dignam q̄ imputet̃ mihi:q̄ dixit iam illaꝫ culpam eſſe procul a ſe:ita vt non dicat̃ fuiſſe lena filie.Geta qđ.i.cur dicis ſup iſtud cū nō ſit dicēdū accedo.i.appropinquo tibi vt dicas melius.i.ſermonē aptiorē loquaris.Soſt.tu geta q̄tū potes.i.cito abi.i.diſcede atq; enarrato.i.recitato ordine.i.p ordinē eodē ductu ⁊ tenore quo facta eſt omnē rē.i.totū factū hegioni cognato ei⁹ filie mee.Nā is hegio fuit ſummus amicus ſup.vel familiaris vel in magno honore habitus noſtro ſimulo.i.marito meo.Simul⁹ eſt diminutiuum (vt dicit Donatus) a ſimone vel ſimo ⁊ coluit.i.amauit:freq̄ntauit ſociauit maxime.i.valde plurimū nos.q.d.plurimū illi nobiſcum fuit vſus cōſuetudo ac cōuerſatio.Ge.bene dicis vt id narrē.hegiōi.nā hercle.i.p herculē nemo reſpicit nos.i.nemo preter eū fauet nobis aut hꝫ curā nr̄i:vt dicimus deū reſpicere nos cū noſtri miſeret̃:⁊ non aſpernat̃:ſed benigne exaudit.Soſt.o mea Cantara.i.nutrix mea chara et eſt muliebre blandimentū propera.i.accelera:curre:accerſe.i.vade ad vocandū:vel voca:vel qđ dicunt fac venire obſtetricem.i.mulierem parturientibus opem ferenteꝫ vt ne id eſt vt non ſit nobis in mora.i.vt non tardet contet̃ cum opus ſit eam adeſſe ſcꝫ parturienti.

Aſcenſius.

Demea.

In hac ſcena oſtenditur quantum Demea ipſe commouebitur vbi rem ipſam reſciuerit:quum ex tam parua rei ſuſpitiōe tantopere ſe affligat.

Ubi noſtrã vitã olm offendim⁹ in textu cũ his ꝯmẽtarijs co īpreſſo. Noſtrarũ vitaꝫ olm ſꝫ guido recte ex ſidis exẽplar. b⁹ noſtrã legit. Nã latinitas (aut ſñia) id expoſtulat. Silr in illo qḋ paulopoſt ſeqt ubi erat in gremio ſuo: fecim⁹ i gremio ſuo eiuſdẽ de cauſis. Itẽ illud mi hō ſan⁹ ne ex cũ Donato vt cōmẽtari⁹ ẽt poſtea ꝯſitet̃ Cãtare nutrici aſcripſim⁹ q̃ ideo dico qm̃ nos exẽpla integra reddituros polliciti ſum⁹. Illi ḋ ꝯ Illã aut me idignã geta experiar. Sic intellige. o Geta ego experiar agẽdo apud iudices illã ſcꝫ gnatã meã eſſe indignã hac ꝯtumelia ꝓbãdo vꝫ illi eſſe vlo oblatã ꝛ fidẽ datam: aut ſi nō potero id facile ꝓbare ꝓb auero certe me eſſe idignã tali ꝯtumelia: q̃ nullo mō ꝯſenſeri nec ꝯſcia fuerī ſceleris: vt ipſa declarat ꝑ vbũ ꝑ ſene. Illud nouiſſime qḋ ſoſtrata dicit ꝓpterea: ad getam dictum puto ꝛ ſequentia ad nutricem.

Diſperij ꝛc. Hic oñdit̃ q̃ntum demea ꝯmouebit ipſa re ꝯperta cũ ex parua rei ſuſpitione tm̃ ſe affligat De. demea ſol⁹ hec ſecũ loquit̃ inquiẽs diſperij. i. varijs modis ꝑdit⁹ ſum ꝛ infortunatus. audiui Cteſiphonẽ filiũ aſſuiſſe in raptione. i. in abductiōe ſeu in violenta ablatiōe puelle vna cũ eſchino. Id mali. ſ. vt alter fili⁹ corrũpat̃ laſciuia: reſtat. i. reliquũ eſt mihi miſero. i. iſelici: deinde ſubdit id mali q reſtat: ſcꝫ ſi etiã eſchin⁹ pōt abducer̃. i. inuitũ deducere attrahere ad nequitiã. i. ad libidinẽ laſciuiam cũ illum. i. cum ipſum: ſcꝫ Cteſiphonẽ q̇ eſt al cui⁹ rei. i. qui alicui rei dat operã ſeu q̇ aliq̇d negotij facit aut q̇ eſt alicuius ꝓfeſſionis ſeu artis. Raptio refertur ad ꝑſonaꝫ rapina ad reꝫ: rapinus ad ſtuprũ. Inſuper dicimus volentes abducimus inuitos. Nequitia libidinoſa inertia dicta eſt qḋ nihil queat nulliq rei apta ſit: vnde ꝛ nuge quaſi nihil agãt dicte ſunt. vbi. i. in quo loco que ram illum ſcꝫ cteſiphonem credo eum abductũ. i. inuitũ deductũ aliquo. i. in aliqueꝫ locũ puta in ganeum. i. in lupanar ſeu proſtibulũ. Naꝫ ganeũ veteres meretricum tabernã dixerunt q ipſa ſit in terra nō vt cenacula ſuperi⁹ vnde taberna dicitur quaſi trabea a validioribus dicta trabib⁹: quibus ſuperiora ſuſpẽſa ſunt. Inde ganeo dicitur ganeorum frequentator. Eſchinus ille impurus. i. improb⁹ ꝑſuaſit. i. induxit eũ ſat ſcio. i. non dubito: facile ꝑſpicio. Suadere eſt in actu: ꝑſuadere vo in effectu. Sed eccum. i. ecce hic ꝓpe video ſyrum ſeruum ire. i. venire. Naꝫ ire ꝛ abire ꝛ venire ſignat hinc. id eſt exinde vel hoc loco ꝛ ex hoc ſyro. iam id eſt nunc ſcibo. id eſt ſciaꝫ (antiq̃) vbi ſit cteſipho atq hercle hic ſyr⁹ eſt ḋ illo grege. id eſt de illa ſodalitate ſeu numero taliũ gregalium ſeu ſodaliũ vel ex illo grege. id eſt ex illo ordine voluptuoſorum quibus inſeruit ſi ipſe ſyrus ſenſerit id eſt perceperit me queritare id eſt inſtãter querere eum cteſiphonem ipſe carnifex: eſt ipſe tortor: et qui me excarnificat et dolore afficit vel ponitur pro ganeone: hoc eſt ille ganeo et laſciuus nunquam dicet vbi ſit eſchinus propterea non oſtendam me velit id hoc eſt ſcire vbi ſit eſchinus.

Diſperij: Cteſiphonẽ audiui filiũ vna aſſuiſſe in raptione cũ Eſchino. id miſero reſtat mihi mali, ſi illũ pōt qui alicui rei eſt, etiã eũ ad neq̃tiã abducere. vbi ego illũ q̃ram? credo adductũ i ganeũ aliquo: perſuaſit ille impur⁹. ſat ſcio. Sed eccum Syrũ ire video: hinc ſcibo iaꝫ vbi ſiet. atq hercle hic de grege illo eſt: ſi me ſenſerit eũ q̃ritare, nunq̃ dicet carnufex. nō oſtendaꝫ me id velle.

Syrus. Demea.

Hic Syrus Cteſiphonem apud Demeam patrẽ cōmendat Eſchinũ vo atq mitionem: qui illi ad ſcortandum ſũptum ſuppeditat ꝓbro afficit ac vituperat: qḋ demee magno eſt gaudio. Deinde Syrus in piſcib⁹ parandis patrniſq curãdis ſolicitum habet animũ. Poſtremo Demea hegionẽ contribulem ſuo magno deſiderio conuenire decreuit.

Omnem rẽ mō ſeni, quo pacto ſe haberet, enarram⁹ ordine: nihil q̇cq̃ vidi leti⁹. De. Proh iupiter, hominis ſtultitiaꝫ. Sy. collaudauit filium: mihi, qui dediſſem conſiliuꝫ, egit gratias. Demea. diſrumpor. Sy. argentũ adnumerauit ilico, dedit preterea in ſumptum dimidiũ mine, id diſtributuꝫ ſane eſt ex ſententia. Demea. hẽ huic mandes, ſi quid recte curatuꝫ velis. Sy. Ehẽ Demea, haud aſpexeram te: quid agitur? Demea. quid agatur? voſtraꝫ nequeo mirari ſatis rationem. Syr⁹. eſt hercle inepta, ne dicam dolo, atq abſurda, Piſces ceteros purga dromo, cōgrũ iſtum maximuꝫ in aqua ſinito ludere pauliſper: vbi ego venero, exoſſabitur: pri⁹ nolo. Demea. heccine flagitia? Syrus. mihi quidem non placent: ꝛ clamo ſepe. ſalſamẽta hec ſtephanio fac macerentur pulchre. Demea. dij voſtraꝫ fidẽ, vtrũ ſtudio ne id ſibi habet, an laudi putat fore, ſi perdiderit gnatum? ve miſero mihi, videre videor iã diẽ illũ, quũ hinc egens profugiet aliquo militatũ. Sy. O Demea, iſthuc eſt ſapere, nō qḋ ante pedes modo

Aſcenſius.

Diſperij. Quia hic noui putat̃ noui incipi actus oportet vt Demea cōficiat̃ in proſcenio punct̃ Soſt. abiuerat. Omnẽ rẽ ꝛc. Hic ſyr⁹ cteſiphonẽ apḋ Demeã ꝯmẽdat ꝛ eſchinũ ſimul ac mitionẽ q̇ illi ſuppeditet ſumpt⁹ ꝓbro ꝓſequit̃. Syr⁹. Syr⁹ tñ nō videns Demeã hec loquit̃: ꝛ demea ea audiẽs vba tacite ſua intermiſcet vt cernere eſt mō. i. pauloãte enarramus ꝓ enarrauim⁹ ſeni ſ. m ītōi oẽm rẽ. i. totũ negotiũ ꝛ factum eſchini de ratiōe puelle quã ſenex ſcire volebat. Enarrauim⁹ ergo ſeni ordine. i. ꝑ ordinẽ vti erat facta oẽm rẽ quo pacto. i. qualr̃ ſe haberet. i. qualr̃ exiſteret nihil. i. nō vidi quicq̃. i. aliq̇d leti⁹ ſene. ſcꝫ nullũ vidi letiorẽ eo: cũ ei narrauiſſeꝫ: eſt eñ neutra orō ꝓ maſculina. De. proh iupiter iraſcẽtis exclamatio vt ſolemus exclamare bone de⁹: quãta ſcelera. q. d. o iuppiter teſtor te ſup. vl̃ aliq̇d tale q̇ſi voco te in teſtimoniũ q ita non deberet. ſtultitiã hois deeſt o: hoc eſt miror ſupple plurimũ ſtultitiã hois illi⁹. ſ. mitionis q̇ letat̃ de improbitate filij adoptiui. Sy. ꝓſequit̃ ſermonẽ ſecũ nō videns De. Mitio collaudauit. i. ſimul e ſtultitia ſua laudauit filium eſchinũ egit mihi grãs q̇ dedi id ꝯſiliũ vt ita rẽs fieret quẽadmodũ narrabã ei. De diſrũpor. i. differor: diſtrahor: dilanior: laceror doloribus. Sy. ilico. i. ſtatī ipſe mitio adnumerauit. i. cōputauit nobis argẽtũ quo erat op⁹ preterea. i. vltra hoc dedit dimidiã mine. i. dimidiã ꝑtẽ libre. Dimidiũ eñ neutri gñis ẽ hic recte aũt dicer̃ poſſum⁹ dedit dimidiatã minã aut dimidiã ꝑtẽ mine: aut dimidiũ mine ſane. i. certe id dimidiũ mine ẽ diſtributũ. i. i diuerſa tributum ł eſt diſpertitũ ꝑ pulmẽtaria ex ſnia. i. ex arbitratu ſeu arbitrio nr̃o vt volumus ſcḋm votũ ac deſideriũ nr̃m. De. Hem. interiectio dolentis ſeu indignãtis ꝛ hic ironiam oſtendentis mandes. i. cōmittas: credas tradas huic ſcilꝫ

mitioni vel eſchino uno utriq; ſeni tradas filiū eſchino ṽo argentū diſpēſandū: imo ṽo diſſipādū ac dilapidādū mādeo ergo huic ſi qd .i. ſi velis aliqd eē recte .i. vt decet curatū .i. cura ac ſtudio acuſtoditū ſeu accurate pieruſtū. Sy. hem interiectio hic cōmoti ꝛ qſi pculſi re ſubita ꝛ noua. o Demea haud .i. nō aſpexerā te qd agitur .i. qd hi blādiet s eſt non terro zātis. De. petis ſup. quid agaꝫ nequeo .i. nō poſſum ſatis mirari .i. cū admiratione horrere ac reprehēdere vrām rōnē malā .ſ. vt vrm modū viuēdi nō ſatis pbandū. Sy. hercle ne dicā .i. loquar dolo .i. fraude

eſt, videre: ſed etiā illa, que futura ſunt, proſpicere. Demea. Qui iſthec iā penes vos pſaltria eſt? Syr. Eſt iam intus. Demea. Eho, an domi eſt habiturus? Syrus, credo, vt eſt dementia. Demea. heccine fieri flagitia. Syrus. Inepta lenitas patris, et facilitas praua. Demea: fratris me quidē, pudet, pigetq;. Syrus. Nimium inter vos demea, ac nō quia ades preſens, dico hoc, pernimiū intereſt: Tu quantuſquantus, nihil niſi ſapientia es: ille futilis, ſomnium. ſineres vero illū tuum facere hec? Demea. ſinerem illum? annum ſex totis menſibus prius olfeciſſem, quā ille quicq; ceperit? Syrus. Vigilantiam tuā tu mihi narras? Demea. ſic ſiet modo, vt nūc eſt queſo. Syrus. vt quiſq; ſuū volt eſſe, ita eſt. De. Qui id? eum vidiſtine hodie? Syr. tuū ne filium? De. abigā hūc rus. Syr. iādudū aliquid ruri agere arbitror. De. Satin ſcis ibi eū eē? Sy. oh, q ego met pduxi. De. optume ē. metui, ne hereret hic. Syr.

mēdacio .i. ne mētiar ſ; ſedulo loquar .i. ſine dolo nra rō viuendi eſt inepta .i. ſtulta ꝛ temeraria ſeu incōſiderata ac male cōgrues ꝛ abſurda .i. ſibi repugnās ꝛ in ipſa ſtultitia diuerſa. Nam abſurdū dr qd ſtultū eſt: ꝛ i ipſa ſtultitia diuerſum ꝛ quaſi ſibi repugnās neq; bñ ſibi coherēs aut cōuādrās. O dromo nomē ē ſerui purga .i. mūda ꝛ viſcera ceteros piſces ab iſto cōgro ṽo .i. ſ; ſinito iſtū ogrū maximū: qꝛ ſūt alij nō maximi: ſinito ergo iſtum maximū congrū .i. piſcem illū de gñe congrorū, vel ſi mauis de ſpē: ſinito mō .i. permittito illū ludere .i. viuere ꝛ ſe deducere pauliſper .. aliquādiu paruo tēpore i aqua vbi .i. cū vl poſtq; ego rediero ipſe cōgrus exoſſabiꝫ .i. purgabitur ſicut ꝛ alij exoſſare eīn hic eſt purgare ꝛ qſi oſſa remouere ĕ obſonio vt auferre ſpinas ex piſcib⁹ ē ipſos exoſſare idē exoſſat⁹ ager dr lapidib⁹ purgat⁹: qui lapides ſunt oſſa terre magne parētis vt ait Ouidius in trāſformatis. Uolo primo .i. ante ceteros purgari q; iſtū. De. heccine .i. vtrū hec flagitia .i. hec vitia flagitioſe .i. increpatione digna ſūt ſup. facienda aut ferēda. Sy. quidē certe hec flagitia nō placent mihi. ꝛ ſepe clamo .i. vociſero o ſtephan: o nomē ſerui ꝛ quaſi diſcipuli ipſius ſyri in parādio cibo: fac .i. effice qd ſup. hec ſalſamenta .i. obſonia ſalita vel piſces ſalſi ꝛ laridū ſeu lardū aut ſuccidia que idē ſignificāt .ſ. lardum Salſamēta eīn dr Do. aut ſalſi piſces ſūt aut laridū.

Fac ergo vt hec ſalſamēta macerenꝫ pulchre .i. recte vt decet mollificenꝫ ſeu qd dici ſolet deſallanꝫ. Macerare eīn ſignificat īterdū debilitare ꝛ attenuare vt macerare corpus: īterdū mollificare: vt macerare qd eſt rigidum ꝛ durū. Item macerare ſignificat cōterere: que ſignificationes pene i idem redeūt. macerare ſignificat afficere dolore. vt mille modis me diſcipuli macerāt. Ouī. in epiſto. Maceror interdū q; ſim tibi cā doloris. maceror inquit pro dolore afficior. Demea. Dij imploro ſup. veſtrā fidem .i. veſtrā opem vtru ne .i. vtrū ſicut an ne pro vtrum. Ponunꝫ eīn due particule vbi altera ſufficeret: niſi vis capere ne pcerte. vtrū ergo mitio hꝫ .i. reputat ſibi id .ſ. pdere filiū ſtudio .i. ad ſtudiū ꝛ animi applicationem ſeu vacationē ꝛ ad tedij ſolamē ita q; ex induſtria ꝛ dedita opa ꝛ pprio ſtudio eius perditioni inſiſtat ꝛ vacet an putat fore .i. futurū eſſe ſibi laudi .i. ad laudē ſi perdiderit gnatū .i. cā fuerit perditionis gnati ſubminiſtrādo ſumptus. Ueh mihi miſero .i. ego miſer ſum tanq; maledictus ꝛ deo inuiſus: iaz videor videre vbi barbare dicunt videꝫ mihi q; ego iam video illū diem quaſi triſtem ꝛ funeſtū quum .i. quo die ꝛ quo tpe ipſe eſchinus egens .i. egenus penuria preſſus pfugiet .i. lōge diſcedet hinc .i. ex hoc loco aliquo .i. in aliquē locū ml' itatū .i. ad militandū ſeu merendū: ꝛ ad ſtipendia facienda. Sy. iſtud qd ſequiꝫ eſt ſapere .i. ſapientiam hre ꝛ oſtēdere vel videre cōſiderare nō mō .i. nō ſolū id qd ē an pedes .i. qd eſt pñs ſ; ēt pſpicere .i. puidere ꝛ a lōge aſpicere illa q ſunꝫ futura. De. qd .i. cur iſte quaſi iſta hec pſaltria .i. cātatrix vel amatrix hiſtrionū in ſcenis cantantiū eſt iam .i. nūc penes vos vel penes poſuit p apud vel recte penes vos dixit de ea q in eorū manu ꝛ qſi poteſtate eſſet quā eripuerā a lenone. pſaltria dicit Tort. apud Romanos dicebaꝫ illa ſequebaꝫ ꝛ amabat hiſtriones ꝛ deducitur a pſallo qd eſt cāto. nā illi quos eiuſmodi femina amabat qtidie i ſcenis cātare ſolebant: pōt nūc capi pro cātatrice ac tibicina ꝛ meretrice: qm eiuſmodi mulierculę petulātes cātilenis laſciuis ꝛ de amoribus ſolent reſonare tanq; ſyrenes quo ſuis amatoꝛ oculis placeāt ꝛ illos in ſui amorē inflāment ꝛ p hoc decipiant. Sy. pſaltria ē iam intus interrogatiue pferendo. De. qꝛ ſyrus dixit iam ac pptere a colligit demea eā futurā qd certo neſciebat, ꝛ iō quaſi deprehēſa veritate: ꝛ nouo motu pculſus inqt. Eho interiectio oñdēs aliqd eſſe ſubtiliter deprehenſum vel attentionē monens an ipſe eſchinus eſt habiturus eā pſaltriā domi tanq; foret vxoꝛ. Sy. credo enī eſſe eam domi habiturū vt .i. eiuſmodi demētia eius eſt vel ſi ſit ablatiuus ſic intellige vt ipſe eſchinus eſt dementia agitatus ſup. hoc eſt tanta eſt ſtultitia eius vel adeo eſt inſanus ꝛ male ſibi cōſulens ꝛ animi cōpos ſenſuq; bono deſtitutus. De. heccine .i. vtrū decet ſup. hec flagitia fieri. Sy. lenitas .i. indulgētia pris ad permittēdū inepta .i. ſtulta incōſiderata ꝛ facilitas ipſius ad ignoſcēdū praua .i. permittēs oia ꝛ ſibi ꝛ filio: prauū eſt qd etiā ipm ledit faciētem. malū vero qd alios tm̄ ledit. Lenitas ergo patris ꝛ eius facilitas facit ſup. hec flagitia vel eſt cā talium flagitiorum. De. quidē .i. certe me pudet ꝛ piget fratris .i. verecūdoꝛ ꝛ doleo ppter fratrē q adeo male cōſulunt ſibi ꝛ filio. Pudet dr in his q turpiter fiūt. piget aūt i his q cū dāno ac malo: pudere ē ad dedecus: pigere ad dolorē refertur: pudet qd turpe eſt: piget qd dolet. Sy. o demea nimiū ꝛ pernimium: imo valde nimium. q. d. valde multum aut q; plurimū ꝛ nimiū repetendo cōfirmat dictū ꝛ auget Pernimiū ergo aut diſtātia intereſt .i. lata eſt differentia inter vos .i. inter te ꝛ fratrē. ac .i. nō dico hoc qꝛ ades cōpoſitū p ſimplici .i. es preſens tu demea quātuſquātus .i. q̄tuſcūque ſicut quotquot quotcūq; qſquis quicūq; ꝛ in iure meminī me legiſſe qualiſqualis pro qualiſcūq; Itē vtut p vtcūq; vbiubi p vbicūq; quātuluſcūq; ergo es nihil es niſi ſapientia: ille mitio frater eſt ſomnium .i. aliqd futile ꝛ vanū ꝛ inutile qle eſt ſomniū ꝛ eſt hyperbole. nā dicit demeā nō eſſe ſapientē: ſed eſſe ipſam ſapientiā: preterea dicit mitionē eſſe ſomniū ꝛ qſi ipſam vanitatē nedū vanū ꝛ ſomniatorē. Aliqui legūt: ille eſt ſomnus. q. d. mitionē nō ſolū eſſe ſomniculoſum ſed ēt ipm ſomnū. itaq; eſt Dona. vero .i. ſ; ſineres .i. ſinere ac pati debuiſſes illū tuum eſchinū facere hec q fecit: interrogat per ironiam Tunc intelligēs. De. petis ſup. ſinerē .i. vtrū tolerare debuiſſe; illum facere talia qui ſi aut non olfeciſſem .i. ſenſiſſē more adoris .ſ. canis qui qd nondum videtur oculis iam docet odoratu aut preſto aut prope eſſe propterea q; rares dicunꝫ a naritate .i. a ſagacitate ꝛ olfaciendi facultate: q nondū adſunt preſentia. Quaſi ergo aut non olfeciſſem ipſum hec etiam facturum ſex totis .i. integris menſibus

atq; iratum admodum. Demea. quid ait? Syr. adort⁹ iurgio fratrem apud forū de pſaltria iſthac. Demea. ain vero? Sy. Vah, nihil reticuit: Nā vt numerabat forte argentum, interuenit homo de improuiſo: cepit clamare: Eſchine, heccine flagitia facere te? Hec te admittere indigna genere noſtro? Demea. oh, oh, lachrumo gaudio. Syr. non tu hoc argentum perdis, ſed vitam tuam. Demea. ſaluus ſit: ſpero, eſt ſimilis maiorū ſuū. Syrus. hui. Demea, Syre, preceptorū plenus iſtorum ille. Syrus. philoſophos domi habuit, vnde diſceret. Deme. Fit ſedulo, nihil ptermitto, conſuefacio: deniq; inſpicere tanquam in ſpeculum vitas omnium, iubeo. atq; ex alijs ſumere exemplū ſibi: hoc facito. Syrus. recte ſane. Demea. Hoc fugito. Syrus. Callide. Demea. Hoc laudi eſt. Syrus. Iſthec res ē. Demea. Hoc vitio datur. Syrus. Probiſſime. Demea. Porro aūt. Syrus. Nō hercle otium eſt nunc mihi auſcultādi: Piſces ex ſententia nactus ſum, hi mihi ne corrumpātur, cautio eſt. nam id nobis tam flagitiū eſt quā illa Demea nō facere vobis, que modo dixti: et quod queo conſeruis ad eundē iſthunc precipio modum: hoc ſalſuz eſt hoc aduſtū eſt, hoc lautū eſt parū, illud recte: iterū ſic memento: ſedulo moneo, q̄ poſſum pro mea ſapiētia. Poſtremo tanq̄ in ſpeculū, i patinas Demea inſpicere iubeo: et moneo quid facto vſus ſiet. Inepta hec eſſe, nos que facimus, ſentio, verū quid facias? vt homo eſt, ita

donā am adſunt pſātia. Quaſi ergo eut non olfeciſſem ipſum hec etiā facturū ſez totis. i. integris mēſibus priuſq; ille eſchinus ceperit. i. inceperit quicq; iſtorū flagitiorū. Sy. tu demea narras mihi tuā vigilantiā. i. tuā vigilē ac diligentē obſeruationē filij quā. ſ. maxime ſcio. De. queſo. i. opto qđ ſup. ita ſit. i. res ita ſe habeat. vt. i. ſicut nūc eſt. i. ſicut dr nūc ſe habere qn̄ mihi nō eſt habitat fides neq; mihi eſt aſſenſum cū tādiu olfeciſſem huicq; malo mederi voluiſſem ppterea ſit ita ſane vt nūc eſt volo ita indignāti dicere ſolemus vbi nře admonitioni ⁊ cōſilio non eſt relictus locus. Syrus. ſnīa: color rhetoric⁹ vt. i. quo quiſq; vult ſuū. i. rem ſuā vł filiū ſuū eſſe ita vt ea res. i. eo mō ea res. vel is filius ſe hʒ: ⁊ hoc dicit ppter mitionē q̇ vult ſaltē qui nō malū ducit adoleſcentulū ſcortari vt prius dixit q̄uis abſurdum ſit dictū: ⁊ ideo cū facile patiaſ eū eſchinū eſſe laſciuū: ſit laſciuus opʒ: dici etiā vulgo ſolet quātū eſt hō tātū eſt ſua poſſeſſio. Demea. quid modus interrogādi comicis familiaris: eſtq; initiū interrogationis future de pſona cteſiphonis vidiſtin. i. vidiſti ne eum ſcʒ cteſiphonē hodie. Syr⁹. ne. i. verū petis an videri filiū tuū cteſiphonem. De abigā. i. expellā ſeu fugabo tanq̄ pecudē nō vt hominē mittā: abigam ergo eū hinc. i. ex hoc loco [illegible] in actō aduerbialiť ad locum. i. bene mittā hinc eū in agrū ad meditandum. i. ſe exercendū. Sy. arbitror eū filiū agere. i. operari ruri. i. iagro in datiuo p aduerbio in loco poniť iamdudū. i. iā pridē etiā longo ante tpe agere. bene dixit. nā ab agēdo dr ager: q; in eo multa ſunt agēda. De. ſatin. i. verū ſatis. i. pro certo ſcis eū filiū eſſe ibi. ſ. ruri. Sy. oh interiectio indignātis q; ei nō credāt ſcio ſatis eū ibi eſſe quē egomet. i. ego ipſe pduxi. i. porro duxi hoc eſt duxi ⁊ ſum eum comitatus cū iret. De. optime eſt. i. optime ſe res habet vł filius eſt optime illic metui ne. i. vt ⁊ vť pro qđ hereret. i. adhereret aſſentiēdo huic eſchino irritareť. nam heret nō animo nec volſitate: ſed viſco decipientis aucupis. Syrus, atq; produxi moq; eum rus admodum. i. valde iratum Demea. aūt. i. ſed qđ. i. cur erat iratus. Syr. adortus ē. i. aggreſſus eſt fratrē eſchinū ſeu inſultauit ⁊ affecit iurgio. i. obiurgatione lite increpatione apud forū vł venale vel cauſarum aggredimur de lōginquo ⁊ aperte adorimur ex inſidijs ⁊ ex primo. dr eū adoriri quaſi ad aliquē oriri. i. exurgere. Adort⁹ eſt ergo iurgio. i. obiurgatus eſt ⁊ increpauit fratrē apud forum de iſtac pſaltria. i. propter hanc meretriculam: qđ ſit pſaltria iā eſt expoſitū. De. vero. i. ſʒ ain. i. dicis ne ſerio. Vah. interiectio irridētis ſenē ita difficilē ad credendū cteſipho nihil reticuit. i. nihil celauit fratri quinimo aperte eſt eū criminatus q̄uis eſſet natu minor. nam. vt. i. qn̄ forte argētum numerabat recēſebať ab ei[illegible] no vt daret pſaltrie: homo ſcʒ cteſipho interuenit. i. intercidit de improuiſo. i. ex inſperato aduerbiū preter expectationem cepit. i. incepit clamare. O eſchine heccine. i. vtrum decet ſupp. te facere hec flagitia interuenire eſt medio negotio quaſi ex inſidijs ſuperuenire ⁊ opprimere i ipſo actu eop qui rem celatam vellent: decet ne inq̄ te admittere plus eſt q̄ facere. i. te cōmittere hec flagitia indigna noſtro gñe. i. inhoneſta noſtre cognationi. Demea. oh oh. interiectio hic letantis lachrumo. id eſt lachrumas emitto dicimus etiam lachrimor deponens pre gaudio. id eſt tantum eſt mihi gaudium. Sy. clamare inquam cepit vel dixit fratri tu perdis. i. amittis hoc argentum: ſed perdis. i. inanimas amittis vitam tuam q; aut exceſſu nimio ſeu crapula peribis: aut laſciuia ad vltimā inopiam deduceris. Item ſi non cito moriaris in magno ite deduces vitam: ignominioſam qua vita viuere nō eſt viuere: ſed potius perire ac perdi. De. ipſe filius ſit ſaluus. i. maneat incolumis ⁊ bñ ſe habeat: ⁊ ſit benedictus: ſpero. i. credo q; ſup. eſt ſimilis ſuorum maiorū. i. ſuorū predeceſſorū ac parentum dicimus ſimilis illi ⁊ ſimilis illius ſed ſimilis illi cū dr innuiť ſimitudo in re corporea vt in colore: ſed cū dr ſimilis illius oñdiť ſimilitudo i moribus ⁊ doctrinis ⁊ ceteris icorporeis ac ſpūalibus. Sy. hui interiectio admirātis quaſi admireť ſyrus que narrat demea. De. o ſyre ille cteſipho eſt plen⁹ iſtorum. i. taliū preceptorū. i. documentorū. Sy. ipſe filius habuit philoſophos. i. ſapientes amatores ſapiētie ⁊ bonitatis domi. vnde. i. a quibus diſceret. i. bonos mores ſibi acquireret. De. fit. i. agitur imperſonaliť in eo ſcʒ erudiendo: ſed ſedulo. i. inſtanter quaſi ſine dolo. Nā negligētes doloſi dnř itaq; fit ſedulo ſignat id ē qđ laborat vehementer in eo erudiēdo nihil ptermito nihil omitto qđ ei vtile fore putē conſuefacio. i. aſſuetū efficio in bonis moribus qui ex aſſuefactione ducūt originē. Demea. i. tādē iubeo eum inſpicere. i. diligēter conſiderare vitas. i. viuēdi modos holm tanq̄ in ſpeculo. i. ſicut vř habitudo faciei i ſpeculo. ſit vitas hoim volo illum ad aduertere: atq; iubeo illum ſumere exēplū ex alijs. i. ex aliorū moribus dicēdo ei ſup. facito hoc: q; bonū ⁊ laudabile. Sy. ſane. i. pfecto recte mones ſup. vt facis. D. dico illi etiā fugito. i. caueto hoc: q; vitio dari ſolet, Sy. calide. i. aſtute facis ſuppl. Callidus eſt qui exercet dolos et qui calidum artis vſum ſibi induxit. Demea. dico etiam ei hoc eſt laudi. i. ad laudē efficiētis: ⁊ ppterea faciendū. Syrus. iſthec res eſt. i. iſta vtilitas vel iſtud eſt cōmodum. nam res ſepe p commodo ⁊ vtilitate ponitur. Demea. dico etiam ei hoc. i. hoc factum datur vitio. i. vertitur in vituperium Syr. probiſſime id eſt rectiſſime dicis ſupple. vel aliquid tale. Demea. Porro autem: id eſt ſed certe et quoniam eſt principium future narrationis quo principio ſuperiora ſequentibus connectuntur propterea audiendo defatigatus interrumpit ſermonē ⁊ inquit. Sy. hercle nūc non eſt mihi otium. i. non habeo facultatem auſcultādi ea

que incipis dicere:nã nact⁹ ſum.i.inueni atq̃ cõparaui mihi piſces ex ſnĩa.i.vt volebã q̃ bñ reſpõdẽt votis meis cautio.i.prouiſio eſt mihi.i.mihi incũbit ne hi piſces corrumpant.i.cõtrahant corruptionis aliqd . nã o demea id.ſ.qd piſces corrũpi ſinant eſt nobis tam.i.tm̃ flagitiũ.i.delictũ omiſſum flagitione.i.increpatiõe dignũ q̃. i.q̃tum flagitiũ eſt vobis . i.vobis dñis bonã vitã agentibus nõ facere illa q̃ tu Demea dixiſti modo.i.pauloante ⁊ precipio ad.i.iuxta iſthũc eũdẽ modũ cõſeruis.i.alijs q̃ mecũ ſeruiunt quibus tñ preſum q̃.ſ.precipere ita conſeruis

mores geras.nũqd vis? De.mẽtẽ vobis meliorẽ dari.
Sy.tu rus hic abis? De.recte.Sy. nã qd tu hic agas?
vbi ſi qd bene precipias,nemo obtẽperat? De.ego vero hinc abeo,qñ is q̃ob:em huc venerã,rus abijt:illũ curo vnũ, ille ad me attinet:quãdo ita volt frater,de iſthoc ipſe viderit.Sed qd illic eſt , quẽ procul video? eſt ne hic hegio tribulis noſter?ſi ſatis cerno, is hercle eſt.vah,homo amic⁹ nobis iã inde a puero.Dij boni ne illiuſmodi iã nobis magna ciuiũ penuria eſt : homo antiqua virtute, ac fide haud ſcito mali qd ortũ ex hoc ſit publice quam gaudeo,vbi etiã huius generis reliquias reſtare vi deo.vah,viuere etiã nũc libet. opperiar hominem hic.vt ſalutem,⁊ colloquar.

Hegio. Geta. Demea. Phamphila:

Hec ſcena complectitur querimoniam Hegionis cognati Soſtrate dolentis eius, filiã adeo inique ab eſchino tractatam eſſe ac tandem vitiatam. Nam putabant hinc deſertam ab eo eſſe quum ita non ſit. Hoc multis conijciebat argumentis : q̃q̃ falſis tamen Hegio Demee rem oẽm de eſchino et raptu pſaltrie aperit quo ipſum admodum cõturbatum reddit.

Proh dij immortales, facinus indignũ,Geta qd narras? Ge.ſic eſt factũ. Hegio.ex illa ne familia tã illiberale facin⁹ eſſe ortũ? O eſchi=

queo.ſ.poſſum facere:deinde ſubdit modum ſuũ precipiẽdi hoc obſoniũ eſt ſalſuz.i.nimio ſale cõditum:hoc aliud eſt aduſtum.i.cruſtum: combuſtum.hoc aliud eſt parum:id eſt non ſatis ſeu nõ multum lotum .i. mundum ⁊ munde paratum illud obſonium eſt recte lautum ſcz paratum dico alicui ex cõſeruis meniẽto.i.ſia memor parare ſup.iterũ.i.ſecũdo ſeu alias ſic.i.hoc modo vt te doceo. Moneo.i.doceo cõſeruos ſedulo.i. diligẽter q̃ poſſum monere pro mea ſapiẽtia. i.ſm ſcientiã meam cõdiendi cibos ⁊ efficiẽdi eos ſapidos ꝓpterea ſapiẽtiã dixit: q: coci ſeu coq̃nã veteres p q nõ p c ſcribebãt : nũc aũt iolcuit vſ⁹, vt p c ſcribat.nã iuxta coci tẽperãt guſtũ ac ſapore ꝯdimẽtũ. Poſtremo.i.tãdẽ iubeo eos ꝯſeruos iſpicere in patinas.i.vaſa coquinaria ſ; ꝑcipue patula ac lata q̃les ſunt catini q̃s diſcos vocãt ſartagines lebetes ſeu ahena ⁊c.iubeo ergo ⁊ moneo. i.admoneo doceo eos cõſeruos iſpicere in patinas tãq̃ in ſpeculũ ⁊ ſubdit qd iubeat eos iſpicere id.ſ.qd ſit op⁹ facto.i.facere ſepe expoſitũ eſt. Et his oib⁹ dictis egregie ſeru⁹ illudit demeã ſ.ſẽtio.i.ꝑcipio hec q̃ nos facim⁹.i.q̃ ego facio eẽ inepta.i.abſurda ſtulta ⁊ nõ honeſta verũ.i.ſed qd facias.i.faciat vnuſq̃ſq; ſcda perſona pro tertia vt.i.ſicut ⁊ cuiuſmodi quibuſue moribus homo aliquis eſt ita.i.eo modo amorem geras: etiã ſecũda perſona pro tertia .i.morem gerat cõplaceat obſequatur aliquis precipue ſi velit ſeruare in hoc incolumẽ amicitiã:ſed aũt ꝓuerbiũ aptũ aut ſeruis aut amicis.q.d.q̃lis ẽ dñs talis ſit ſeruus oportet.Itẽ qualis homo eſt taliter illi mos gerendus eſt.qd quidem prouerbiũ nõ eſt ſubſequẽdũ.nã regula amicitie eſt vt nec amicos rogemus res turpes nec faciamus rogati.nunquid.i. nonne aliquid aliud vis quã dicere mihi illa que dixiſti ita dicere ſolemus cupiẽtes aliquos a nobis abire ⁊ finem ſermonis facere deſiderantes. De.opto.ſup. mentem meliorem.i.bonã vel deſiderabilem poſuit enim comparatiuum pro poſitiuo. nam non vult fieri eorũ mẽtem fuiſſe aliquantulũ bonã opto inq̃ mentẽ meliorem dari vobis. Sy.tu abis.i.diſcedis hinc rus.i.ad agros nã in vrbe erat. De.recte.i.bñ putas.nã re vera hinc recte rus abeo. Sy.q.d.abeas libere rus. Sy.nã quid agas hic in vrbe vbi.i.in qua vrbe ſi qd precipias bñ.i. recte moneas nemo obtẽperat.i.obſequit obedit. De.vero.i.certe ego abeo hinc qñ.i.quia ſe qd dicũt nõ recte poſtq̃ is Cteſipho q̃ob:em.i.ꝓpter quã veneram huc abijt rus.i.iuit ad operandũ in agrũ. Curo.i.curã habeo illũ vnũ:id eſt illũ ſolũ ac ꝑcipuũ ille,cteſipho attinet ad me.i.mea itereſt:⁊ ad me ſpectat qñ.i.qd dicũt poſtq̃ frater mitio vult ita ſcz me curare hũc ⁊ ipſe ſuũ curabit de iſto.i. qd dici ſolet ꝯtũ ad reſpectũ iſtius ipſe frater viderit qd inepte dici ſolet ego me refero ſibi.i.ſuo ipſi⁹ relinquo arbitrio. Sed qd eſt illic.i.ille hõ procul quẽ video ne.i. verũ eſt hegio noſter tribulis.i.de tribu nr̃a hoc eſt filijs noſtri ꝯtum ad mores viuẽdi ⁊ nobis amicitia iũctus quemadmodũ inter ſe neceſſitudine iũcti eſſe ſolẽt q̃ de eadẽ tribu ſunt hercle is eſt hegio ſi ſatis cerno .ſ.ſi ſatis adhuc habeo viſum acutũ ad eũ. Vah hic ridẽt.s eſt interiectio ⁊ exultãtis pre aduẽtu amici.i.hõ amic⁹ nobis iã inde a puero.i.eſt iã ab ineunte etate cũ vez adhuc pueri eſſem⁹. Dij boni exclamatio eſt ꝓpter paucitatẽ bonorũ:ne.i. certe vel valde magna penuria.i.magn⁹ defect⁹:magna egeſtas carentia caritas eſt iam nobis ciuiũ illiuſmodi.i.taliũ cuiuſmodi eſt iſte. Et ſup.hõ eſt vtute.i.honeſtate vite ac fide.i.veritate ac fidelitate antiqua.i.qua antiqui pollebãt. hoc eſt redolet ſuis probatis moribus antiqtatẽ.haud ſcio.i.nõ noui quid.i.aliqd vel cape ꝓpue nõ noui qd mali ortũ.i. acciderit publice rei.ſ.ex hoc hoie:vt q̃ nunq̃ reipublice aliq̃ pacto obfuerit vel dicit neſcio quid mali ſit ortum reipu.ex hoc.i.qd mali impẽdeat ſeu immineat reipublice ex hoc viro ſi moriat ſup.qñ ſit optãdũ vt nõ moriat q̃. i. q̃tũ gaudeo.q.d. multũ vbi.i.qñ etiã adhuc video reliq̃s.i.paucos reliquos ſeu relictos hui⁹ gñis.i. tales quales impenſe. Vah hic eſt letãtis interiectio etiamnũc libet viuere operiar.i. expectabo hic hoiem hegionẽ vt ſalutẽ.verbũ a ſaluto as:id eſt ſalute impartiã cum ⁊ vt colloquar.i.colloquiũ familiare cum eo habeam.

¶Aſcenſius.

Illud hẽ huic mãdes ſi qd recte curatũ velis. Do.ẽ ſyro dictũ itelligit ⁊ recti⁹ mea qdẽ ſnĩa q̃ ẽ mitione aut eſchino. Qz eñ ſyr⁹ iactitabat diſtributũ eẽ ex ſnĩa id dimidiũ mine. per ironiam dicit demea. hẽ.huic.i.Syro mãdes ⁊c.q.d.q̃ nõ diſtribuat ſ; dilapidet poti⁹. Illud puer aduerte. Ubi dr mihi qdez nõ placet ⁊ clamo ſepe. Sy.dicit ſe indignabũdũ clamare ꝯtra ineptias dom⁹ ⁊ dñi nõ qdẽ dicẽdo ſalſamenta hec ſtephanio ⁊c. Hoc totũ eñ nõ determinat illud verbũ clamo. Sed ſyr⁹ q̃ ſe pluris ſignificauit negotiũ ſuũ q̃ preſentiã demee diuertit ſermonem ſuum ab ipſo ad conſeruum cui id dixit.

Proh ⁊c. Hic continet q̃rimonia hegionis cognati Soſtrate dolentis filiã cognate adeo male ab Eſchino tractatã eſſe ac tandem vt putabant deſertam ab eo eſſe cum tñ ita non eſſet. Uerum ita conijciebãt multis argumẽtis falſis tñ hegio proh iraſcentis exclamatio ⁊ deoꝝ proteſtatio dij immortales ſunt vocantis eſt dictum:⁊ in teſtimonium vocantis ipſos deos facinus indignum.id eſt o factum inhoneſtum ⁊ indecẽs:⁊ eſt exclamatio l vituperationẽ facti.q.d.miror illud magnum facinus eſſe commiſſum:vel ali=

ne, haud pol prīmū iſthuc dediſti. De. videlicet de pſaltria ac audiuit: id illi nūc dolet alieno: pr̄ is nihili pendit: Hei mihi, vtinā hic ꝓpe adeſſet alicubi, atq̄ audiret hec. Hegio. Ni faciant que illos equū eſt, haud ſic auferent. Ge. In te ſpes omnis Hegio nobis ſita eſt: te ſolū habem⁹, tu es patronus, tu pater: ille tibi moriens nos commendauit ſenex. ſi deſeris tu, perimus. Hegio. Caue dixeris: neque faciam: neque me ſatis pie poſſe arbitror. Demea. Adibo. ſaluere Hegionem plurimū iubeo. Hegio. te q̄rebā ipſū: ſalue Demea. De. quid autem? He. maior filius tuus eſchinus, quē fratri adoptandum dediſti, neq̄ boni, neq̄ liberalis funct⁹ officiū eſt viri. De. quid iſthuc? Hegio. Noſtrū amicum noras Simulū, atq̄ equalē? De. quidni? He, filiā eius virginē vitiauit. Demea. hem. Hegio. mane, nōdum audiſti demea quod eſt grauiſſimum. De. an quicq̄ eſt etiam aplius? Hegio. Uerum amplius: nam hoc quidē ferundū aliquo mō eſt perſuaſit nox amor, vinum, adoleſcētia: humanuz eſt. Ubi ſit factū ad matrē virginis venit ipſus vltro, lachrumās, orās obſecrans, fidem dans, iurās ſe illam ducturū domū, ignotum eſt, tacitum eſt, creditum eſt: virgo ex eo cōpreſſu grauida facta eſt: mēſis hic decim⁹ eſt. ille bon⁹

quid tale o Ge. ſerue cognate mee ſoſtrate. quid narras nō interrogātis eſt ſ; admirātis eſt indignitatē facti. Ge. ſic factū eſt vt dico. ſ. Hegio. ex illa. i. ex illa ne hoc ē vtrū decet. q. d. nos facin⁹. i. flagitiū tā illiberale. i. tā indignū hoīe libero qualis eſt Eſchin⁹ vel tā inhoneſtū. Nā qđ liberale eſt: iuſtū ē ⁊ decet ſ; liberale dedecere. Eſt ne ergo honeſtū facin⁹ tā illiberale. i. tā deteſtādū ⁊ ſeruile ac inhoneſtū eſſe ortū. i. emerſiſſe ex illa ꝑ eminētiā. i. ex tā honeſta familia ex qua duxit originē Eſchin⁹. O Eſchine alloquiꝛ abſentē pol haud. i. non dediſti. i. perfeciſti perpetraſti iſtud facinus paternum. i. ex paterno exemplo vel ad exemplum pr̄is vel permiſſiōe patris demee q̄ adeo honeſt⁹ eſt. Demea vez. i. certe q̄ſi videre licet ſicut: ſc; ſcire l;. Hegio audiuit de hac pſaltria id ē de hac puella rapta ab Eſchio id eſt quod dici ſolet Hegio audiuit loqui de hac pſaltria in quo dicto nō eſt addēdum neq̄ loqui neq̄ dici vt aliqui ſunt arbitrati. i. illud factum Eſchini nunc dolet: id eſt diſplicet illi alieno. i. qui nō eſt de familia noſtra ſcilicet Hegioni. d' nius tu⁹ caſus dolet mihi ⁊ ego doleo caſum tuu vel caſu tuo vel ob aut propter caſum tuum. is pater: ſcilicet Mitio qui eſt pater Eſchini adoptiuus hihili pendit. i. nō curat. pro nihilo habet illud factū quod dolet alieno hei mihi. i. ab dolore cōcutior vtinā ipſe pater eſſet hic prope alicubi. i. in aliquo loco atq̄ vtinā; audiret hec que dicuntur ab Hegione. Hegio. niſi. id eſt ſi non parētes eſchini ⁊ eſchin⁹ faciēt ea que equum eſt. i. iuſtū ē ⁊ decet illos facere. haud. i. nō auferēt ſic. i. non ita leuiter abibunt ſeu euadēt aut remanebunt ſiue non ita ſubducēt culpam neq̄ eam operient ſilentio. Nam de ea re non ſum taciturus. ⁊ hec omnia loquiꝛ Hegio cū Geta nōdū enim animaduertit Demea. Get. o Hegio omnis ſpes eſt nobis ſita. i. poſita collocata in te. habem⁹ te ſolum in quo ſpes reponatur. tu es patronus. i. defenſor. eſt autem appellatio ⁊ nomen temporale ab honeſto. tu es parens. i. tanq̄ pater cui cure ſimus ⁊ eſt nomē amoris a iuſto. ille ſenex. ſ. pater puelle maritus Soſtrate ſcilicet ſi nullus moriēs. i. cū moreretꝛ eſſetq̄ i mortis articulo qñ ſola vera ⁊ ingentia dicuntur commendauit nos tibi. ſi tu deſeris. i. derelinqs nos inde deſertores milites dicuntur qui deſerunt patriam quam debent tutari. ſi ergo tu deſeris perimus. i. perditi ſumus. He. caue dixeris. i. caue dixeris me deſerturū eſſe vos qñ neq̄ faciā. i. nō deſeram vos: neq̄ arbitror me poſſe facere ſatis pie. i. quin videri poſſim impius: nā pii debem⁹ eſſe in parentes in ſanguine nobis iunctos aut neceſſitudine: precipue aūt piī eſſe debemus in deum. De. adibo eum id eſt ibo ad Hegionem. deinde ſalutat iubeo id eſt volo precedens proſequēte. Nam iubemus que fieri volumus iubeo ergo plurimum Hegionem ſaluere id eſt ſaluū eſſe ⁊ incolumē: aut iubeo eum ſalutari. Nā Cicero inquit. ⁊ ſaluebis a meo Cicerone: ſaluebis inquit p̄ ſalutaris. He. o aduerbiū optātis querebā teipſum o Demea, ſalue id eſt ſaluus ſis ⁊ talis eſt rñſio qualis aggreſſio ſeu inceptio. De. autem. i. ſed q̄d eſt ſup. aut quid agitur quid dicitur. Hegio filius tuus maior: q2 tantum duo ei erant. ideo maior inquit ſcilicet eſchin⁹ quē dediſti fratri adoptādum: id eſt aſſumendū in filiū neq̄: id eſt nō eſt functus officium. oratores diſcerent officio in ablatiuo: non eſt ergo functus officiū viri boni nec liberalis. Donatus autē ponit differētiā. nā bonus inquit intelligitur qui nemini nocet: liberalis vero qui aliis prodeſt. vel bonus dicitur qui non peccat ſed liberalis qui non peccat etiam in verbo: ſed he differentie non ſemper obſeruanꝛ nam vt Cice. ⁊ vale. inquiūt. bonus innumerabilibus officiis continetur. cuiuſmodi aut rarū aut nullum purum hominem inuenias. Demea. q̄d illud eſt quod tu dicis: declara liquidius. He. noras: id eſt cognoſcebas bene ſimulū amicū noſtrū atq̄ equalem: id eſt multum noſtrū ſimilē. De. quidni. i. cur non bene noram eum fuiſſe mihi amiciſſimum. He. eſchin⁹ vitiauit. i. ſtuprauit deflorauit filiam eius virginem. De. hem. interiectio eſt vehemēter irati: vt qui nōdū audierat. He. mane. i. auſcultā habeas patiētie quidq̄ vt reliqua audias: ⁊ dicit mane quod alter ſe cōmouebat adeo audire vt eū non potuiſſet. O demea nondū: id eſt non adhuc audiſti id vitium quod eſt grauiſſimū: id eſt enormiſſimū: et ferendum grau⁹ ceteris eius flagitiis. De. an. i. vtrum quicq̄. i. aliq̄d eſt amplius: id eſt maius ⁊ vltra id quod iam tetigiſti. He. vero. i. certe eſt aliq̄d amplius nā quidē. i. certe hoc videlicet quod ipſe fecit in virginē amore impulſus eſt aliquo modo ferendū. i. tolerādū nox. i. temporis opportunitas: amor. i. ardor. ⁊ furor amoris vinū. i. vinolētia. nam vt inquit Uerg. Bacchus ⁊ ad culpam cauſas dedit. ⁊ Ualerius. proximus a libero patre ad incōceſſam venerem gradus eſt adoleſcētia. i. iuuenilis etas que lubrica perſepe eſt. perſuaſit. i. impulit ad id faciēdum quod fecit id ſupple eſt humanū: id eſt ab humana fragilitate incitatū: vbi id eſt quando Eſchinus ſcit: id eſt intelligit ſentit ſe peccaſſe vim afferendo virgini ipſe venit ad matrē virginis ſc; Soſtratā vltro: id eſt ſponte ſua venit non cōpulſus lachrymans: id eſt flens: orans obſecrans: id eſt per ſacra rogans qđ plus eſt quam orans dans fidem: id eſt ſancte promittēs: iurans eſchinū ducturū demum illam puellam: id eſt ſe capturum eam in vxorem nam maritus ducere ſolet domū ſuam vxorem cum eam ſibi copulatam cōiugio habuerit: ignotum eſt ab ignoſcitur. ignoſcebatur verbo imperſonali indultum eſt ſi liceat ita dici cum potius indulgeo futura reſpiciat non preterea. ignotum eſt igitur ei ſcilicet Eſchino propterea quia ſic orabat tacitum eſt a tacetur tacebatur: id eſt nihil eſt reuelatum ſilentium ſeruatū eſt creditū eſt ei: ſcilicet hoc eſt confiſum eſt ei. Uer. O formoſe puer nimium ne crede colori. i. cō fide vel creditum eſt ei. fides eſt habita ſuis pollicitis. virgo facta eſt grauida ex eo compreſſu. i. ex ea cōpreſſio-

ne virginis hic menſis eſt decimus ex quo eſchinus compreſſit eam ⁊ iam ipſa parturit ⁊ puerperio laborat. Iſte. vir bonus p ironiam qui deberet eſſe cū ſit ſcʒ eſchinus parauit .i. acquiſiuit. ⁊ ſuperinduxit nobis. id eſt ad noſtrum dolorem ⁊ dedecus pſaltriā illam puellam quam abduxit a lenone ſi dijs placet ad inuidiā .i. maliuolentiā cōciliandā hoc interpoſuit. q.d. id fecit deos offendendo p quos iurauit ſe ducturū nr̄am filiam domū vt dictū eſt parauit inq̄ nobis pſaltriam qui cuʒ .i. cum qua ablatiuus eſt femini gn̄is. viuat .i. vitā agat ⁊ deſerat id eſt deſertam reddat illam filiā ſimuli amici noſtri quā

vir nobis pſaltriam (ſi dijs placet) parauit, qui cū viuat: illā deſerat. De. p certo ne tu iſthec dicis? Hegio. mr̄. virginis in medio eſt, ipſa virgo, res ipſa: hic geta preterea, vt captu eſt ſeruulorū, nō malus, neq̄ iners, alit illas: ſolus omnē familiā ſuſtentat: hunc abduce, vinci, quere rē. Geta. imo hercle extorque, niſi ita factum eſt Demea: Poſtremo non negabit: coram ipſo cedo. Demea. pudet, nec quid agā: neq̄ q̄d huic reſpōdeam, ſcio. Pam. miſerā me, differor doloribus. Juno lucina fer opem, ſerua me obſecro. He. hem. nūnā illa queſo parturit? Ge. certe hegio. Heg. He: iſthec fidē nunc veſtram implorat demea, quod vos ius cogit, id voluntate īpetret. hec primū vt fiant, deos q̄ſo vt vobis decet. ſin aliter animus veſter eſt, ego demea ſumma vi hāc defendā, atq̄ illum mortuum. cognatus mihi erat: vna a pueris paruoli ſumus educati: vna ſemper militie ⁊ domi fuimus: paupertatē vna ptulimus grauem. quapropter nitar, faciā, experiar: deniq̄ animam relinquā potius, quam illas deſeram. Quid mihi reſpondes? Deme. fratrem cōueniam hegio: is qd̄ mihi de hac rē dederit conſilium, id ſequar. He. Hoc mea hoc tu facito tecum animo cogites: quam vos facilime agitis: q̄ eſtis maxime potētes ⁊ dites, fortunati, nobiles: tā maxime. vos equo aīo equa noſcere oportet: ſi vos voltis phiberi pbos. Demea. redito, fiēt, q̄ fieri equum eſt, oīa. Hegio. decet te facere. Ge.

cōpreſſit. De. p certon .i. p certo ne hoc eſt verū dicis iſthec facinora eſchini: p certo .i. pro vero ⁊ explorato ſeu p certa explorata. Heg. mater virginis ſcʒ ſoſtrata ē in medio .i. preſto eſt ⁊ .i. aperto teſtificatura de hac re: ⁊ bn̄. dixit i me dio q̄ſi retineri mater non potuerit quin prodiret in medium: hoc eſt in lucem ſiue in apertum: ⁊ crimen eſchini pmulgaret ſeu proderet. Deinde ſubdit virgo ipſa .i. virgo met ſtuprata ⁊ grauida eſt inq̄ in medio .i. in luce ⁊ quaſi non delitescens nec abſconſa ſed facilis inuentu cum teſtimonio opus erit ⁊ ideo eſt in medio ſignificat eſt i promptu eſt preſto res ipſa .i. ipſum crimen ſeu pondus veteri actis ad pariendum menſibus: eſt inq̄ in medio .i. eſt in prompta eſt in aperto eſt pſto: qd̄ enim inde medio loci alicuius non eſt abſconſum vt in corona hominū ſedentium q̄ſtatim medio circi multū eſt i luce ⁊ in promptu. Inde ventū eſt vt dicamus pdire i mediū, tollere aliquē de medio qd̄ poſterius ſignificat remouere aliquē de hac luce iterficiēdo eū. Preterea .i. preter ea q̄ dicta ſunt hic geta pſens nō malus .i. bonus ⁊ fidelis nō iners id eſt nō ſine arte imo ſolers ⁊ induſtrius: vt ideſt q̄ſtum captus .i. capacitatis ſeruulorum eſt ⁊ declinat hic captus capt⁹ captui. hoc eſt q̄tū ⁊ ſerui hēre pnt capacitatē bonitatis ⁊ artis vt q̄tū ſe habet cōditio ſeruorum ſeu ſm qd̄ ſerui poſſunt ac ſolēt eſſe boni fideles ac ſolertes. Hic ergo geta talis vt dictū eſt inq̄ in medio vt teſtificet de hac re ſi ſit opus q̄ ſit bon⁹ ⁊ ſolers loquēdo cōſtat hac re q̄ ipſe alit .i. nutrit illas matrē ⁊ filiā querendo victum vnde he viuant ipſe ſolus ſuſtētat .i. fouet ⁊ qd̄ barbare dici ſolet intertenet oēm familiam .i. totam domū ſeu totā rem domeſticam familiarē o demea abduce p abduc .i. rape tecū etiam ſi nolit hunc Getam in aliquē locu vbi tu poſſis etiā per tormenta extorque veritatē. vinci id eſt liga a vincio vincis. Eſt enim ſecunda imperatiui perſona quere. id ē pete per queſtiones quas vt in iure habetur. titulo de queſtionibus ſepe comitantur tormenta: ⁊ ideo quererē .i. inq̄re veritatem ab eo etiam per tormenta. Geta. Imo .i. ſed hercle extorque apertius dixit qd̄ innuebat p verbū quere .i. torquendo elice veritatē. Nam torquemus holem: extorquemus veritatē niſi ita factū eſt vt ipſe dicit hegio meo relatu. Poſtremo .i. deniq̄ ipſe eſchinus nō negabit cedo .i. dic hoc facinus corā ipſo eſchino ⁊ videbis eū negaturum. De. pudet me: ſcʒ .i. pudore afficior ob tam indignū ⁊ turpe factū neſcio q̄d agam .i. agere debeā: nec ſcio q̄d rn̄deam .i. debeā rn̄dere huic hegioni. Ge. Pam. filia ſoſtrate parturiens clamat intus. Miſerā me ⁊c. hic hegio oſtendit demee ſe defenſurū etiā ad mortem vſq̄ cognati ſui defuncti filiā ſecʒ nō commiſſurū vt ita res eiuſmodi auferatur ſed acturū i iudicio vt qd̄ equū efficiat. Pā. miſerā me interiectio dolētis. Fungit hoc dictū vice interiectionis hoc eſt dico me miſerā ſeu fateor: aut aliq̄d tale differor .i. diuellor: diſcrucior dilanior doloribus pp̄ter dolores partus. o Juno lucina .i. lucē prebēs natis: q̄r preeſt parturientibus fer. opē .i. auxilium partui ſiue naſcēti vt ſalu⁹ ſit obſecro ſalua me parturientē vt euadā ex hoc puerperio ſalua. He. Nūnā .i. nunq̄d nā: eſt eīn adiectio ſyllabe: queſo nunq̄d illa pturit. Ge. o hegio certe .i. vere pturit .i. in puerperio laborat. Parturire eīn eſt partū deſiderare He hem interiectio cōpatientis. O demea illec .i. illa hec .i. illa ipſa nūc implorat .i. cū ploratu rogat poſcit nr̄am fidem .i. nr̄m auxilium. Nā fides interdum capitur p ope ſeu auxilio: vt in dicto: dij veſtrā fidem. Implorare eſt aliquem in malis poſitum cū ploratu rogare. deinde rogat hegio vt res .i. cōnubium fiat ſine coactione ipſa pāphila impetret .i. aſſequat voluntate veſtra .i. bono animo veſtro ⁊ cum beneuolentia veſtra. id .ſ. cōiugium cū eſchino quod coniugium ius .i. equitas legum .ſ. cogit vos: vt ſcʒ aſſequatur vel cogit vos facere vel compellere primū .i. in primis queſo .i. rogo deos. vt hec que peto fiant vt .i. queādmodum id ſup. hec fiant decet vos .i. vobis honeſtum eſt. Alij habēt vobis: ⁊ tunc eſt antique dictum quod frequens eſt apud comicos ⁊ precipue apud Plautum. quod Donatus dicit eſſe grece dictum. Sin. ſed ſi animus veſter eſt aliter id eſt ſi aliter vultis .ſ. vt hec non fiāt o deme. ego hegio defendam hanc puellam ſumma vi. id eſt ſumma ope ſumma potentia ⁊ viribus omnibus defendam illum cognatum meum ſimulum mortuum .i. qui mortuus eſt ⁊ bene. nam in liberis parentes defuncti videnī viuere ac defendi cum liberis defenduntur ipſe mortuus erat mihi cognatus .i. gentilis meus de cognatione mea nos paruuli cum eſſemus adhuc paruuli educati ſumus id eſt nutriti ſumus vna .i. ſimul a pueris loco aduerbij ponitur quo caremus .i. ab ineūte etate: ab incunabulis ipſis a teneris annis a teneris vt greci dicunt vnguiculis a primis temporibus etatis. Alij habent a pueris paruulis: ſed in idem redit: fuimus .i. verſati ſumus ſemper vna id eſt ſimul militie .i. belli tempore ponitur ⁊ in genitiuo aduerbialiter ⁊ domi .i. pacis tempore: qui etiam genitiuus aduerbialiter ponitur: ⁊ ptulimus .i. paſſi ſumus paupertatem grauem .i. moleſtam ⁊ grauantē nos vna .i. ſi-

mal:quapropter.i.propter quas res nitar.i.moliar conabor:nec ſolum conabor:ſed reipſa faciã ſed quid faciam vult intelligi ſe vtrũ eiſe in iudicio illam iniuriam experiar.i.agam ⁊ proſequar ius puelle in iudicio: ſepe enim inuenire fas eſt experiri pro agere in iudicio:denicꝫ ad extremum potius relinquam animũ.i.moriar:vt eſt quod dici ſolet moriar in pena vel in proſecutione potius ꝙ deſeram illã puellam. De.quid reſpondes mihi.i.quod ſecundo ſeu poſteriori loco dicis. Repondere proprie dicitur cum lis intenditur.eſt enim reſpondere priorem alloqui quaſi repõdere ſit verba fundere:vt fundiꝗ has ore querelas. Reſpõdere eſt poſteriore loco. dicere. Hec Donatus. Demea.o hegio cõueniam id eſt alloquar fratrem ſcilicet mitionem:ego ſequar id eſt tenebo ⁊ imitabor id conſilium quod cõſilium is frater dederit mihi de hac re:id ẽ de hoc negocio He.ſꝫ o demea facito hoc quod ſequitur videlicet vt cogitas tecum animo tuo hoc qđ ſequit.ſcꝫ quod ꝙ.i.ꝗtũ vos agitis.i.viuitis.nã agere vitã viuere eſt facilime.i.ſine magno labore:quia eſt vobis abunde vnde viuatis:⁊ ꝗ id eſt ꝗtum eſtis maxime.i.valde potẽtes ⁊ dites.i.diuites ⁊ fortunati.i.felices ac fortunis affluentes, vobiſqꝫ fortuna riſit:⁊ quã maxime eſtis nobiles tam.i.tantũ maxime oportet vos noſcere.i.intelligere equa.i.ea que miſi iniuſte in equitatẽ equo animo.i.prompta volũtate ſi vultis vos perhiberi iudicari haberi bonos.i.nemini iniuriam faciẽtes. Demea.redito.i.reuertitor:noli pſequi i itinere incepto:quo te cõferebas ad mitionem ⁊ eſchinum:omnia que equam eſt fieri fiẽt. He.te decet.i.tibi eſt honeſtum facere vt omnia fiant que equa ſunt. Conuertit ſermonem ad ſeruum. Ge.duc me ad ſoſtratam. De.hec flagitia nõ fiunt ab eſchino me indicente hoc eſt me iubente aut me cõſentiẽte. Indicere proprie dicitur de bell'o ẽ ſi bellum denuntiare:vtinam.i.quod dicũt placeat deo:⁊ habet vim deſperandi ꝙ hoc negotium ſeu flagitium de violatione virginis ſit defunctũ.i. finitum vltimum poſt qđ non ſit aliud ita vt eſchinus nõ vlterius peccet ſeu peiora cõmittat:verũ i.ſꝫ hec nimia licentia que datur a mitione profecto.i.certe euadet.i.quaſi p abrupta ⁊ ardua veniet in aliquod magnum malum ibo.i.pergã vlterius ⁊ exquiram.i.diligẽter inquiram fratrem mitionem vt euomẽ.i.effundã eijciam hec flagitia i eũ id eſt contra eum:vt pote que me egrũ faciant: quibus me leuabo cum languor iſte eiectus erit nam euomam dicit per tranſlationem certo certius eſt.

ta,duc me intro ad ſoſtratã. Demea. Non me indicente hec fiũt:vtinam hoc ſit modo defunctum:verũ nimia illhec licẽtia profecto euadet in aliquod magnũ. malum. Ibo,ac requirã fratrẽ, vt in eũ hec euomam. Bono animo fac ſis ſoſtrata,⁊ illã,qđ potes,fac conſolere:ego mitionẽ,ſi apud forum eſt ,cõueniam:atqꝫ vt res geſta eſt narrabo ordine.ſi eſt facturus vt ſit officium ſuũ ,faciat:ſin aliter de hac re eſt eius ſentẽtia reſpondeat mihi,vt quid agam,ꝙprimum ſciam.

Quartus actus.

Cteſipho. Syrus.

Hic formidoloſus ⁊ verecundus adoleſcens inducitur qui patrem ſuum demeam ruri diutius remanſurum exoptat; quo lentus interim genio indulgere poſſit. Deinde ſimplex ipſe Cteſipho qđ patri reſpõdeat a callido ſyro inſtruct. Qui paternum quoqꝫ erga ipſum credulum ac facilem animum eidẽ Cteſiphoni nõ ſine ſalibus exploratum reddit.

AIn patrem hinc abiſſe rus? Syr'.iamdudum. Cteſi pho.dic ſodes. Syr. Apud villam eſt,nunc cum maxime operis aliquid facere credo. Cteſipho. Utinam quidẽ,qđ

Aſcenſius.

ILlud vbi ſit factum ad matrem virginis venit ⁊c. Cõmentarius nõ ita legit quia nõ interpretatur dictionem factũ: quaſi textus habere debeat vbi ſcit ad matrem virginem ⁊c.cum tñ alij textus habeant vbi ſic factum ſubaudi eſt ab eſchino. Quod ſi textus recte hꝫ vbi ſit factum ſententia eſt. Ubi i.poſtꝙ eſchinus ſcit.i.dignoſcit factum.i.peccati magnitudinem: grauiſſimum enĩ erat vitiare ciuem atticam qđ antea vel q: ebrius vel q: virginem ciuem eſſe ignoraret non ſciuit. Bono animo loquitur hegio o ſoſtrata fac ſis bono animo.i.da operam vt tu habeas bonũ animum:⁊ fac quod ſupp. conſolere.i.conſoleris iſtam filiam tuã quod ſcꝫ conſolari eam potes facere:hoc aũt dicit hegio poſtea ꝙ peruenit ad ſoſtratam ego conueniam.i.alloquar mitionem ſi eſt apud forum an venale an cauſarum incertum eſt. Atqꝫ narrabo.i.recitabo ordine..i. per ordinẽ vt.i.quõ res geſta eſt.i.totum negotiũ proceſſit. Si ipſe Mitio eſt facturus.i.facere velit:vt.i.qđ officium ſuum ſit.i.debitum ſuum conſtet appareat:extet faciat id ſup.qđ petam ſin.i.ſꝫ ſi ſententia eius mitionis eſt aliter de hac re:ita vt non velit parere petitis:reſpondeat mihi.i.det mihi reſponſum vt ſciam quamprimum.id eſt citiſſime mature quid agam.i.quid agere debeam,ſi vis et.am ſubiunge ꝙprimum verbo agam.

AIn patrem ⁊c. Hic adoleſcentis reuerentia in patrẽ oſtendit timẽtis ne factum ſuũ a patre demea reprehendat ⁊ tandẽ ira in pater excat atqꝫ prorumpat. Cte.o ſyre ain.i.dicis ne patrem.ſ.demeã abijſſe.i.diſceſſiſſe hinc.i.ex hoc loco rus.i.in agrũ in villam ad opus. Sy. Iamdudum.i.multo . ante abijt rus.q.d.eſt lõgũ tps ex quo abijt. Cte.dic ſodes.i.ſi audes.q.d.dic affirmatiue ⁊ pro certo abierit necne. Sy.ipſe pater eſt apud villam.i.apud domum agreſtem.q.d.iam ruri eſt in predio aũt.i.ſꝫ nunc credo eum maxime facere aliquid operis.i.puto eũ nunc maxime operari. Cte.quidem.i.certe vtinam ſit ſup.apud villam.ita vult Do.deinde ſubiunge velim ſup.patrem ita defatigari.i.delaſſari.qđ tñ ſcꝫ ſe defatigari fiat cũ ſalute eius.i.ita tamen vt nõ moriatur ex illa fatigatione aliꝗ habẽt defatigari.i.velim qđ pater ita defatigarit.i.delaſſauerit ſe operando qđ tñ fiat cũ ſalute ſua.ita vt ſde.i.ex langore illo mors nõ ſecutura ve prorſus.i.oĩno nequeat.i.nõ poſſit ſurgere.i.ex lecto hoc eſt triduo ppetuo.i.intra hoc triduũ ſequens ppetuũ.i. cõtinuũ.ita vt his tribus dieb' ſequẽtib' cõtinuis e cubili nequeat exurgere. Sy.ita fiat.i.ita efficiatur vt optas .i. optantis eſt hoc dictũ. Et ſi qđ.i.ſi aliqđ rectius.i.aptius cõmodius tibi iſtoc.i.iſto triduo puta quatriduanum aut etiam plus temporis potis eſt.i.poteſt ſeu potens es ad diſ ſupple. Dicit Donatus: fiat inſꝫ vel addatur vbi potis eſt capiendum in ſimplr pro põt alioquin pote eſt ſo ret dicendũ cũ precedat ſubſtãtiuũ neutrũ niſi ponat genus pro genere ſitqꝫ ſintheſis cuiuſmodi eſt Triſte lupus ſtabulis aufert feta. Cte.ita.i.co mõ fiat inꝗ vt optas. Nam cupio nimis miſere.i.nimis vehemẽter aut nimis infeliciter.⁊ vitam meam degere.i.viuere ſeu agere trãſigere aue

traducere hūc diē in letitia:vt.i.quēadmodū cepi.i.icepit ⁊ nulla alia cā.i.ꝑ nullā aliā cām od.i.odio ꝓſequor tā male.i.tā valde.tā vehemēter.i.illō rus.i.illā villā ſuburbanā:niſi q2 illō rus eſt ꝓpe vrbē.ſ.hic tñ ꝓpe eſt aduerbiū.ſ3 addito caſu ē ꝓpoſitio:qđ ꝓ ſed.Uel qđ rus ſi abeſſet.i.remotū eēt longiꝰ nos oppreſſiſſet.i.qđ dici ſolet cepiſſet eū illic.ſ.ruri q2 poſſet reuerti iterū.i.denuo huc in vrbē ad me querēdū. Nūc non ſignificat ibi tpꝰ.ſ3 oſtendit cōuerſionē ab alio dicto ad aliud:vbi.i.qñ ille pr̄ nō videbit me illic.i.ruri iā.i.tūc recurret.i.celeriter redebit huc ſat.i.ſatis ſcio hoc eſt pro certo ſcio et nō ambigo quin ſit recurſus rogabit.i.interrogabit me vbi fuerim.quem patrē ego nō vidi hodie toto die id eſt die integro:⁊ contra qui pater non vidit hodie me quid dicam id eſt quid reſpondebo.Syrus.ne id eſt verum nihil eſt in mēte hoc eſt nihil reſponſionis reſidet in mēte tua Cteſi. nunquam.i.nūquicꝙ eſt in mente:ve.ſit par elcō vt vult Donatꝰ.Syrus.es tanto nequior.i.deterior quāto.ſ.minus habens ſciētie ⁊ cautele ꝙ tibi poſſis cauere.Uel tanto es nequior.i.tāto minoris momēti:quāto minus habes cautionis.Nemo.i.nullus eſt vobis(alij nobis)cliens.i.cuiꝰ cā ſit defendēda ⁊ tutande partes ſint. Nam cliēs eſt qui opera patroni ſeu aduocati egens cum ſequitur vt ſua ab eo cā defendatur inde cliētela. Publius vatinius:ad Cice. Publiꝰ vatiniꝰ cliēs ad te venit qui pro ſe cauſam dicier vult.Nemo inquā eſt vobis amicus.i.neceſſitudine iunctꝰ cuius amicitie venia danda eſt ⁊ mos gerēdus nemo eſt vobis hoſpes.i. amicus externꝰ.vnde hoſpitiū dicitur ius amicitie qđ eſt inter amicos externos qui externa loca peragrantes ſolent aliꝗ alios amice in hoſpitium recipere.Cteſiph.ſunt clientes amici ⁊ hoſpites:qđ poſtea.i.quid inde vis deducere ſi tales adſint nobis.Syrus.dic patri roganti te vbinam fueris vt.i.quod opa data ſunt a te.i.qđ tu incubueris ⁊ intederis vt ita dicam tota die.Miſce.i.aliquibus amicis.⁊ cetera. Cteſipho.non poteſt fieri vt ſupp.opera veniat in mentē que opera nō ſit data vel nō pōt fieri vt opera credatur.ſup.data que nō fuerit data.Syrus.poteſt fieri inꝗ vt credat̄ data que data non fuerit.Ceteſiph.Fateor ſup. qđ poteſt opera credi data ꝗ data non fuerit interdiu.i.de die vt ita dicā.Nam interdiu ⁊ diu pro de die idem ſignificant.Quidam tamen dicunt interdiu ſignificare intermediū dici tēpus:qđ nō impedit quin aliud ſignificet vna cum illo:ſed ſi pernocto.i.permaneo hic tota nocte neꝗ domū redeā:quid cāe.i. quā excuſationē dicā?Syrus vah.interiectio ridētis id eſt deridētis:quā.i.quātū vellem:quaſi dicat multum vt etiā mos eſt operam dari amicis etiam noctu.id eſt tēpore nocturno nō ſolum interdiu ⁊ hoc ſermone ridet adoleſcentem non malitioſum:quin.i.cur non es otioſus.ſ.ſecurus ſine cura.nā otiū capitur pro ſecuritate:vel otioſus a metu id eſt ſine timore:ego calleo.i.callide ⁊ optime cognoſco ſenſum illius patris tui pulchre id eſt optime noui mores eius qđ dicūt conditionez ſuā:vel pulchre noui eius animū ſeu mētem quū.i.qñ feruet vel feruit. Nā et ferueo es ⁊ ferno.is dicimꝰ:qñ ergo feruet maxime.i. maxie ⁊ vehemēter excādeſcit ⁊ eſtuat ira nec iniuria. Nā ira eſt ebulitio ſanguinis circa cor. Reddo.i.efficio illū patrē tā.i.tm̄ placidū.i.trāqllū:quietū:pacatū:mitē ꝗ.i.ꝗtū redderē ouē vl̄ videmꝰ ouē placidā ⁊ mitem. Cteſipho.quō.i.ꝗ rōne ita mitigas.cū admirat̄.Sy.pr̄ audit libēter te laudari facio te deū apđ illū patrē.i.extollo te laudibꝰ ad celū vſꝗ ac ſi laudarē deū narro virtutes.Ctheſi.admiratꝰ ꝙ cū nulle eſſent virtutes l ſe tñ narrarētur a Syro dixit Narras virtutes meas an alteriꝰ.Sy.narro inꝗ tuas virtutes ilico.i.ſtatim vt ſum in narratione tuarū laudū lachrymæ cadūt hoi.i.prī tuo ꝗ ſi caderēt puero ꝗ facile ꝓrūpit in lachrymas ⁊ cadūt illi nō ꝑ triſtitia ſ3 gaudio.i.ꝑ nimia gaudij abūdātia.⁊ hec dicēs ſenſit venire Demeā tūcꝗ ꝓrūpit i hāc vocē.Hē iteriectio dolētis ꝺ inopinato aduētu prīs aūt.i.ſ3 tibi Cteſiphoni tacēdū ē ſup.aut deliteſcēdū:aut aliꝗd tale.Eſt em̄ eclipſis vl̄ apoſiopeſis. Cte.ꝗdnā eſt.i.ꝗd eſt qđ vides:ꝓꝑ qđ es ita cōmotꝰ.Sy.lupꝰ eſt in fabula.i.tacēdū eſt.hoc em̄ ꝓuerbio ſilentiū indicit̄ nā hoies ꝗ repēte obmutuerūt lupū vidiſſe dicimꝰ ꝓꝑea ꝙ fere euenit his hoībꝰ ꝗs prior lupꝰ viderit ſeu anhelitu ſuo fetido ꝑcuſſerit vt obmuteſcūt ⁊ ranciāt ſeu rauci efficiant̄ vſꝗ eo vt clamare nequeāt neꝗ lupū voce ſua abigere.Uer.i buc.Uox ꝗ3 meri.ipā fugit:lupi meri videre priores.Cte.i.vtrū pr̄ aduenit ſup,Sy.ipſꝰ.i.iſte pr̄ adeſt inꝗ ſeu aduenit.Cte.ſyre ꝗd agimꝰ.i.ꝗd facimꝰ vt huic periculo medeamur.Sy.mō.i.tm̄ nō fuge.intro.i.in domū in ꝗ eſt recōdita puella ego videro.i.experiar euētū vel potiꝰ ego videro.i.ꝑmitte mihi totū negotiū:ſuſtinebo aduētū prīs ⁊ iurgia ⁊ eſt qđ dici ſolet vulgo dimitte mihi facere:vel etiā qđ dicūt inepte reporta ſeu refer te mihi. Nā vbi dicūt.Refero me tibi iā diximꝰ eſſe dicēdū tu videris.Sic etiā vbi dicūt.Refert mihi dicēdū eſt:ego ipſe videro,Cteſi,Si ꝗd.i.ſi aliquid rogabit.i.petet de me ſc3 et eſt eclipſis familiaris feſtināti:ſilr̄ et in

cum ſalute eius fiat,ita ſe defatigarit velim,vt triduo hoc ꝑpetuo prorſus e lecto nequeat ſurgere. Syrus. Ita fiat,⁊ iſthoc ſi quid potis eſt rectiꝰ. Cteſipho.ita: nam hūc diem mīſere nimis cupio,vt cepi,perpetuū in letitia degere.⁊ illud rus nulla alia cauſa tam male odi,niſi quia prope eſt:quod ſi abeſſet longius,prius nox oppreſſiſſet illic que huc reuerti poſſet iterū.nūc vbi me illic nō videbit,iam huc recurret,ſat ſcio.rogabit me,vbi fuerim,quem ego hodie toto nō vidi die. ꝗd dicā?Sy.Nihil ne in mēte eſt?Cteſipho.Nunquā quicquam.Syrus.Tanto nequior.cliens,amicus,hoſpes nemo eſt vobis?Cteſipho.ſunt:quid poſtea?Syrus.Miſce opera vt data ſit.Cteſi.Que nō data ſit?nō poteſt fieri.Syrus poteſt.Cteſiph.interdiu:ſed ſi hic pernocto,cauſe quid dicam ſyre?Syrus.Uah,quā vellem etiam noctu amicis operā mos eſſet dari. Quin tu otioſus es:ego illius ſenſum pulchre calleo,cū feruit maxime,tam placidum,quā ouem reddo.Cteſipho.Quomodo?Syrus.Laudarier te audit libenter: facio te apud illū deum:virtutes narro.Cteſi.meas? Syrus.tuas homini ilico lachrume cadūt,quaſi puero,gaudio.hem tibi autem.Cte.Quidnā eſt? Syrus. lupus in fabula.Cteſi.pater eſt?Syr. ipſus eſt. Cteſi. Syre quid agimus? Sy.Fuge modo intro,ego videro Cteſipho.Si ꝗd rogabit,nuſꝗ tu me:audiſtin?Syrus.Poten vt deſinas?

Demea. Cteſipho. Syrus.

In hac ſcena primum Demea de fratre non reperto conqueritur. Is deinde rurſum a Syro perꝗ verſute deluditur. Poſtremo idem ille Syrus longis ambagibus. Locum in quo Demee germanus exiſtat:abſtruſe ac bifariam deſcribit. Hic exemplum quoꝗ proponitur:nemunē facilius:ꝗ optimū quemꝗ ac ſimplicem falli atꝗ deludi.

e? ?? quod ſequitur ſi rogabit aliqd dic ſup. ꝙ tu nuſꝗ in nullo loco vidiſti ſup. me vel aliquid tale. Audiſtin. i. audiuiſtine id quod tibi dixi. Syr. potin. i. vtrū potis es ſeu potes efficere ſup. vel imperare tibi vt deſinas. i. deſiſtas ceſſes loqui ⁊ inculcare verba mihi ex paucis facile intelligenti.

NE ego homo ſim infelix. Primū fratrem nuſquā inuenio gentium. Preterea autem dum illum quero, a villa mercenarium vidi: Is filium negat eſſe ruri, nec quid agā, ſcio. Cteſipho. Syre. Syr. Quid ais? Cteſi. mene querit? Syr. verū. Cteſi. perij. Syrus. Quin tu animo bono es. De. quid hoc (malū) infelicitatis? nequeo ſatis decernere: niſi me credo huic eſſe natū rei, ferūdis miſerijs. Primus ſentio mala noſtra: prim⁹ reſciſco oīa: primus porro obnūtio: egre ſolus, ſi quid fit, fero. Syrus. Rideo hunc: primū ait ſe ſcire, is ſolus neſcit omnia. De. Nūc redeo ſi forte frater redierit, viſo. Cte. Syre obſecro, vide ne ille huc pſus ſe irruat. Syr. ēt taces? ego cauebo Cteſi. Nūꝗ hercle hodie ego iſthuc cōmittā tibi: Nam me iam in cellā aliquā cū illa concludam, id tutiſſimū eſt. Sy. Age, tamē ego hūc amonebo. De. ſed eccum ſceleratū Syrum. Syrus. nō hercle hic quidē durare quiſꝙ, ſi ſic fit, poteſt. ſcire equidē volo, quot mihi ſint dn̄i: q̄ hec eſt miſeria? Demea. quid ille gānit? quid volt? qd ais bone vir? eſt frater domi? Sy. quid (malum) bone vir mihi narras? equidē perij. Demea. qd tibi eſt? Syr⁹. rogitas? Cteſi. me pugnis miſerū, ⁊ iſtam pſaltriam vſꝙ occidit. Demea. hem. qd narras? Sy. hem. vidē vti diſcidit labrū? De. quāobrem? Sy. me impulſore hāc emptā eſſe ait. De. Num tu eum rus hinc mō pduxe aiebas? Sy. factū verū venit poſt inſaniens: nihil pepercit: nō puduiſſe verberare hominem ſenem, quē ego modo puerū tantillū in manib⁹ geſtaui meis. De. laudo cteſipho: patriſſas: abi. virum te iudico. Syrus, laudas? ne ille cōtinebit poſthac, ſi ſapiet, manus. De. fortiter. Syrus. perquam: quia miſeram, mulierē, ⁊ me ſeruulū,

NE ego ⁊c. Hic exēplū cōtinet̄ neminē facili⁹ ꝙ optimū quēꝗ falli atꝗ deludi. etenī iterū deludit̄ demea a Syro. De. ne. i. certe vel valde ego ſum hō infelix: primū. i. in primis nuſꝗ gentiū abūdat gentium vt ſuperius dictū eſt: ſonorior ē tñ reddit orationē. i. in nullo loco inuenio fratrē mitionē. preterea. i. inſup. dū id eſt qñ vel quādiu quero illū fratrē vidi mercennariū. id eſt operarium aliqua mercede conductū ſeu pro premio aliquid facientem. Mercenarius eñ dicitur homo mercede cōductus ad aliquid agēdum. vidi ergo mercennariū. in villa id eſt de villa hoc eſt qui eſt de ſuburbanis villa mea eſt. vel vidi mercennarium redeūtem ſupple a villa: vel veniſſe a villa id eſt a domo agreſti vbi forſitan p mercede operabit̄ is mercenarius negat filiū. i. Cteſiphonē eē ruri: nec ſcio qd agā: id eſt agere debeam. ſ. vtrū fratrem an filiū magis queram. Cte. o ſyre vocantis eſt. Syr. quid ais: id eſt qd dicis aliqd eſt. Cte. mē. i. mene. i. vtrū q̄rit id eſt petit vel inueſtigat me. Sy. verū. i. ſed vel certe ipſe querit te. Cteſi. perij. i. perdit⁹ ſum. Sy. qn. i. cur tu non es animo bono. cur non habes animū bonum. i. cur nōn es ocioſus metu ⁊ cura ſeu ſolicitudine. q. d. de quo te ſolicitas. De. demea ſolus loquit̄ nec dum animaduertit ſyrū. Nequeo ſat' diſcernere. i. dijudicare qd hoc infelicitatis ſit id eſt que ſit hec īfelicitas. Malū hec vox p interiectio. ponit̄ dolentis ⁊ exclamantis pre dolore ⁊ animi nimia pturbatione atꝙ anxietate q. d. poſtꝗ dixit neq̄o ſatis diſcernere cuiuſmodi ſit hec infelicitas. Deinde exclamat. o malū. i. infortunium grande ⁊ moleſtū mihi. vel poteſt etiā ſic dici. vt prius ſepe dictū eſt: quid malum. i. qđ dici ſolet: quid male gratie: vel que mala gratia: ita vt ſit exclamatio ⁊ indignatiōis oſtēſio. Deinde ſubdatur nequeo diſcernere hāc infelicitatē. vñ videlicet procedat niſi quia ſup. credo me eſſe natū huic rei. i. ad hanc rem, ſcilicet ferundis i. patiendis, tolerandis miſerijs. i. ad tolerādas ⁊ patiendas miſerias ⁊ calāmitates. Ego prim⁹ ante alios ſentio. i. percipio noſtra mala. i. infortunia ego primus reſciſco oīa. i. cognoſco prius oīa que facta ſunt porro. i. deinde ego prius obnūtio: id eſt malum imminēs nūtio ⁊ quaſi malū oē nūtio: qui enim mala nūtiat obnūtiat: qui vero bona annuntiat. Nam proprie dicunt̄ obnuntiare augures qui aliquid mali ominis ſe nunꝗ viderint: ego ſolus fero. i. patior egre. moleſte indigno animo ſi quid. i. ſi aliqd fit. Syrus videbat eum Sy. et audiebat ſed ab eo nō videbatur rideo id eſt derideo hunc vel rideo pp̄ter hunc demeā primū. i. in primis ait ſe ſcire oīa vel ait ſe primum. ſcire oīa is. De. ſolus neſcit omnia que fiūt. Nā mitio ſcit quomodo res ſe habeat ſimiliter Syr. ſimiliter Cte. ⁊ Eſchin. Demea nunc redeo in domum fratris viſo. id eſt eo ad vidēdum ſi forte frater Mitio redierit. Cte. O ſyre obſecro. i. p ſacra rogo vide. i. prouide: ne. i. ꝙ ille pater prorſus. i. omnino nō irruat. impetuoſe inferat ſe huc. i. in hāc domū in qua ego ſum: ⁊ vſus eſt verbo neutro tanꝗ verbo actiuo dicendo irruat ſe. Syr. etiā. i. adhuc nunc taces p tace ego cauebo. i. prouidebo ne id fiat. Cte. hercle nunꝗ. i. non cōmittam. i. non iniungā tibi hodie iſtud quod tibi iniūxi ſcilicet vt caueres ne pater irrueret ſe huc: ⁊ hoc dixit propterea ꝙ ſy. indignabatur toties ſibi inculcari que recte nouerat. Dona. tñ dicit nunꝗ hodie id eſt nullo tempore huius diei committā: id eſt credā tradam tibi iſtud qđ age ſcilicet complexum mulieris: verum mihi ſuperior ſententia magis placet: nam concludam mecū: id eſt vna cū illa claudam me in aliquā cellam. i. in aliquam cameram ſecretiorem vbi celari poſſim nam cella et cellarium a reponendis celandiſꝙ rebus dicitur eſculandis preſertim ⁊ poculandis. Ait Do. id ſcilicet me concludere in aliqua cella cum illa eſt tutiſſimum. i. ſine periculo reprehenſionis ſeu oppreſſionis. Sy. age. i. fac quod dicis conclude te cum illa tamen te quis bene abſcondas ⁊ non ſit maxime opus depulſione eius: tñ ego amouebo illū id eſt cum labore ⁊ difficultate abducam hūc patrē: ⁊ bene dixit amouebo nō deterrebo. nam pprie amouetur ſaxū de loco aliq ⁊ quidē nō ſine labore. De. ſed eccū. i. ecce hic prope ſyrum ſceleratū. i. flagitioſum ſcelere cōtaminatum. Sy. fingit ſeeſſe recens. i. recenter verberatū a cteſiphone inquiēs plorādo ſimulate hercle iurantis eſt ſi ſic fit. i. ſi tāta ſeuitia exerceatur in ſeruos quidem. i. certe qſꝗ. i. aliquis non pōt durare. i. diu permanere ⁊ perſeuerare hic quinimo eſt fugiturus: bene inqt durare. nam id verbū cōuenit pferēdis malis. Uergi. Durate ⁊ voſmet reb⁹ ſeruate ſecūdis. eqdē volo ſcire. quot ſunt mihi dn̄i. i. quot habeo dn̄os que eſt hec miſeria quā

patior

parior.ſ. Demea qd gānit ille.i.qd deplorat ille qd cōqueriſ.gānire eſt ꝓpꝛie vulpiū:⁊ trāſferſ ad plorat⁹ vap⸗lantiū:quid volt ille o bone vir ꝑ ironiā quid ais:eſt ne frater meus domi.Sy.quid malū.i.qd male gratie vt dici vulgo ſolet:vbi malū ꝓ interiectione ponit vt pꝛius dictū eſt.i.qđ dici ſolet:cur in mala gratia narras.i.dicis nu⸗hi bone vir:equidē perij.i.ſum ꝑdit⁹ pꝛenimus ictibus.Demea.quid eſt tibi.i.quid habes.Sy.rogitas.i.inter⸗rogas qd ſit mihi.Cteſipho vſq₃ occidit.i.ꝓpe interfecit me miſerū ⁊ iſtā pſaltriā iſtam puellā tibicinē cātatricē

Qui referire non audebam,vicit:huic perfoꝛtiter.Demea.nō potuit melius:idem ſenſit qđ ego,te eſſe huic rei caput.Sed eſt ne frater intus? Syrus.non eſt.Demea.Ubi illum queram,cogito.Syrus.ſcio vbi ſit:verum hodie nūquam monſtrabo.Demea.Hem,quid ais? Syrus.ita.Demea.Diminuetur tibi quidē iā cerebꝛum.Syrus.at nomen neſcio illi⁹ hominis,ſed locum noui vbi ſit.Demea.Dic ergo locum.Syrus.noſtin poꝛticum apud macellum hanc deoꝛſū? Demea.Quidni nouerim? Syrus.Preterito hac recta platea ſurſum:vbi eo veneris,cliuos deoꝛſū voꝛſum eſt:hac te pꝛecipitato:Poſtea eſt ad hanc manum ſacellum:ibi angipoꝛtum pꝛopter eſt.Demea.Quonam? Syr⁹.Illic vbi etiā capꝛificus magna eſt:noſtin? Deme.noui.Syrus.hac pergito.Demea.Id quidē angipoꝛtum non eſt peruium.Syrus.Uerū hercle.Uah,cēſen hominē me eſſe?erraui,in poꝛticū rurſū redi.ſane hac multo ꝓpi⁹ ibis,⁊ minoꝛ eſt erratio.Scin cratini huius ditis edes? Deme.ſcio.Syr⁹.Ubi eas preterieris ad ſiniſtram hac recta platea:vbi ad diane veneris,ito ad dexteram:pꝛiuſquam ad poꝛtā venias,Apud ipſum lacum eſt piſtrilla,⁊ exaduerſum eſt fabꝛica:ibi eſt.Demea.Quid ibi facit? Syr⁹.Lectulos ī ſole iligneis pedibus faciūdos dedit,vbi poteris vos.Demea.Sane

pugnis.i.ictib⁹ pugnis factis vel Cteſipho.vſq₃ i.valde ſeu vehemēter occidit.i.cecidit ad ce[illegible] referebatur apud veteres.Demea.hē.hic eſt interiectio admirātis vl timētis quid narras.i.qđ dicis.Syrus.hem.hic eſt dolentis:vide vt.i.qualiter Cteſipho diſcidit.i.dirupit.₂quaſſauit fregit labꝛum meum.oſtendebat autē ſeni qui iam calligabat oculis.Demea.ꝓb rē.i.quare ita diſcidit labꝛum tibi.Syrus.ait hāc pſaltriam eſſe emptā me impulſoꝛe.i.me ſuadēte.Demea nō i.nonne.q.d.ita aiebas.i.dicebas eū pꝛodiiſſe.i.abiiſſe exiuiſſe hinc.i.ab vrbe rus in actū aduerbialiter.i.in agrum ad operandum modo.i.paulo ante.Sy.factū eſt.i.pꝛodijt rus vt dicerā verū.i.ſed poſt.i.poſtea venit in vrbē inſaniēs.i.nō ſolum iratus vehementer vt pꝛius:ſed mētis impos ⁊ demēs:⁊ non ſane mentis,nihil.i.in nullo vel nō vel nullatenus pepercit.i.temperauit ab ictibus non puduit ſe verberare hominē ſc₃ me ſenem annoſum.i.non erubuit cedere me ſeruū tam annoſum quem ſc₃ Cteſiphonem ego geſtaui.i.poꝛtaui modo.i.pauloante puerum tātillū.i.cum eſſet puer tantillus quātillum tu ſcis eum fuiſſe cum a me geſtaretur ⁊ dicendo tantillum oſtendit ei digito vel manu menſuram ⁊ quātitatem eius qua erat cū a ſe geſtaretur.Demea.O Cteſipho laudo te ſc₃ ⁊ hoc dicit abſentē₃ patriſas:patrem.ſ.me imitaris ⁊ ſeq̄ris hoc eſt redoleas moꝛes paternos:quos effingis ad viuū.abi .i.diſcede quonis iudico te virum.i.ſciētē moderari tibi:ita vt poſſis tuoꝛum eſſe moderatoꝛ cōſiliorū:⁊ ita eiuſmodi eſſe qui quo velis valeas abire.Sy.ne.i.vtrum laudas eum quod me cecidērit ille Cteſipho cōtinebit man⁹.i.tēperabit manus a verberibus mihi infligēdis poſt hac.i.poſt hoc tēpus ſi ſapiet id eſt ſi ſit ſapiēs comminatur ſeruus vel iugam vel repercuſſionem.De.egit ſup.vel fecit foꝛtiter.i.ſtrenue te cedēdo et pſaltriam.Syrus perq̄ nimis.i.valde mi lēū foꝛ

citer egit.ſ.per ironiam:hoc dicit qui ſc₃ Cteſipho vicit.i.ſuperauit mulierem pſaltriam miſeram que imbecillis eſt et calamitoſa ⁊ vicit me ſeruulum ſenem qui non audebā.i.qui non eram auſus:nec poteram pꝛe ſenio referire.i.retundere ictus et repercutere percutientem.Hui interiectio deridentis perfoꝛtiter ſe geſſit:ſcil₃ per ironiā Demea.ipſe non potuit melius facere ſupple quam fecit:vel non potuit melius fieri ſup.q̄ factum eſt ipſe filius ſenſit idem quod ego ſenſi.i.eandem habuit ſententiam quam ego habui te videlicet eſſe caput.i.te eſſe pꝛincipalem huic rei.i.huic coemptioni pſaltrie ſed ne.id eſt vtrum frater meus Mitio eſt intus.Syrus.non eſt intus ipſe Mitio.Demea.cogito vbi queram illum.Syrus.ſcio vbi ſit verum.i.ſed nunq̄ hodie nullo huius diei tempoꝛe monſtrabo vbinam ſit.Demea.Hem indignantis quid ais? Syrus.ita dico vt audiſti me hodie non monſtraturū vbi ſit frater:⁊ hoc facit vt magis accendatur Demea ad inueſtigandū vbi ſit:⁊ deinde requirat latius Demea.ſuſtuliſſe bacculū demea his verbis oſtendiſ quidē.i.certe cerebꝛū iam diminueſ tibi.q.d.tāto ictu percutiā caput tuum hoc baculo vt cerebꝛū frangaſ:⁊ ita diminuetur.Syr.at.i.ſed neſcio nomē illius hominis apud quem eſt ſed noui.i.ſcio locum vbi.i.in quo ſit.Demea.ergo dic locum.ergo addimus vt hoꝛtemur tarde facientes.Sy.noſtin.i.ſcis ne poꝛticum.i.domus partē q̄ veſtit ſeu operit foꝛes colonisq₃ ſuſtentatur quaſi poꝛte cuſtos,vt quidā volūt noſti ergo poꝛticū apud macellum.i.apud locum in quo venduntur obſonia ſic dictum a macello quodam ſiue cuius domus funditus deleta fuit ac ſolo equata.in cuius area cepta obſonia vendi.noſti inq̄ poꝛticum apud macellum deoꝛſum.i.verſus inferioꝛem partē ſeu in ipſa inferioꝛi parte.hac.i.per hanc partem.oſtēdebat aūt illi Sy.hec oīa digito.De.quidni.i.cur nō vel qđ noui ſup.niſi nouerī illā poꝛticū.Sy.preterito.i.trāſi vel tranſeas ſurſum.i.verſus ſuperioꝛē partē ſeu ad partem ipſam ſuperioꝛē:hac platea.i.hac planicie quā tibi oſtendo recta.i.recto itinere ſeu recta via:ſ₃ non d₃ apponi via:ſic eīm dicere ſolemus recta iui domū tuā.i.nō declinādo neq₃ ad hos neq₃ ad illos:vbi.i.poſtq̄ veneris.i.acceſſeris eo.i.ad eū locū ē cliu⁹.i.paru⁹ collis ⁊ facilis eſt deoꝛſum verſum.i.verſus partem inferioꝛē.pꝛecipitato te.i.cito diſcede hac.i.ꝑ hūc locū poſtea.i.deīde ſacellū.i.paruū templū q̄ſi ſacra cellula eſt ad hāc manū quā ei oſtēdebat:angipoꝛtū.i.anguſt⁹ viculus ab angēdo dictus eſt ꝓpter.i.ꝓpe.Uer.Tēplū de marmoꝛe ponā ꝓpter aquā.i.ꝓpe aquā.De.quonā.i.qđ angipoꝛtū dicis eſſe ꝓpe.Syr.dico eſſe angipoꝛtum illic vbi etiā eſt magna capꝛific⁹.i.illo genus ficus ſilueſtris nunq̄ maturos fructus habētis ſ₃ vi ſua oīa loca in quib⁹ naſciſ penetrātis.Noſtin.i.ſcis vbinā dicā.Deme.noui locū illū.ſ.Syr.pergito hac.i.per eū locū:nō ito dixit ſed pergito q₂ lōgū eſt iter.De.quidē.i.certe id angipoꝛtum.ſ.anguſta ⁊ curua via nō eſt peruiū.i.facile vt illac trāſeaſ:vel q₂ nō pt₃ exitus cū ingreſſus fueris intro.Angipoꝛtus vel angipoꝛtum:vtrūq₃ eīm dr Eſt vt vult Donat⁹ anguſta ⁊ curua via:quaſi anguſt⁹ poꝛt⁹ vel anguſta.Alij dicunt q₃ inter poꝛtus ſit locus anguſt⁹:hoc eſt inter domos quas poꝛt⁹ vel inſula veteres dixerūt.Sy.hercle verū eſt ſup.ſ.angipoꝛtū non eſſe peruium.Uah interiectio ridentis ſeipſum ⁊ errauerit.Cenſen.i.putas ne me eſſe hominē₃ qui ſic errauē

rim per imprudētiā.q.d.ego ſum bñ beſtia:erraui.i.ego nō bñ te docui viā fateor rurſum redi in porticū illā quā
tam tibi dixi ſane.i.certe vel ſane ꝑ ſatis aut valde:nā qui ſan⁹ eſt idē ⁊ valid⁹.ibis multo ꝓpi⁹.i.multo propin-
quius ⁊ breuius hac.i.ꝑ hanc viā:ſeu per hunc locum:⁊ erratio.i.deuiatio eſt minor. Erratio eſt pecudū: error eſt
animi ⁊ loci in quo erratur. Scin.i.ſcis ne edes.i.domū huius ditis.i.diuitis cratini ſic nolati a crato.is.i.a poten
tia. De.ſcio vbinā ſint eius edes. Sy.vbi.i.poſtq̄ preterieris.i.trāſiueris eas edes ito ad ſiniſtrā manū vel partē
recta.i.recto greſſu hac platea.i.ꝑ hāc planiciē:
vbi.i.qñ vel poſtq̄ veneris ad tēplum ſup. Diane
ito ad dexterā priuſq̄.i.ante q̄ venias ad portā
vrbis.ſ. porta dicta eſt ab aratro portando vt ſa
tis eſt notū. Piſtrilla.i.paruū piſtrinum:hoc eſt
taberna ſiue officina in qua.pinſitur.i.teriturſeu
contundit frumētū truſatili mola que vel abeqs
vel a viris circūagitur. Piſtrilla aūt a piſtrino di
mīnutiuum non ſeruat genus vt terebra bre.⁊ te
rebellū li. Piſtrilla ergo eſt apud lacum.i.apud
aquatorium equorum. Nā Varro docet ſemp la-
cum portis aditum ad vſum.iumentorum intro-
euntiū ⁊ exeuntium:atq̄ vt aduerſum hoſtilem
ignē portio de primo ſubueniretur: ⁊ fabrica.i.
locus ⁊ officina in quo fabricatur.i.fit opus.ſeu
aliq̄d artificiū exercetur eſt ex aduerſo.i.ex op-
poſito. Mitio frater tu⁹ eſt ibi.i.in loco. Demea.
q̄d facit ibi. Sy.dedit.i.tradidit commiſit lectu
los faciūdos iligneis pedib⁹.i. habētes pedes
ex ilice arbore ſpecie quercus vbi.i.in quibus le
ctulis vos ⁊ tu ipſe poteris.i. cōpotetis ſimul bi
batis i ſole.i.in aprico in loco ſoli expoſito ⁊ ſole
calefacto. In vrbe enim conuiuiū aut in ſole aut
in vmbra pro conductione temporis inſtruebat.
Demea.ſane recte.i.valde recte facit eſt aūt iro
nia nō approbatio ſed ceſſo.i.nimis tardo nimis
cūctor moror: pgere.i.me pferre ad eū.⁊.bñ perſ-
gere q̄ iā ſcepit iter ad eū q̄rēdū fratrē. Sy. J.
i.vade. Deide ſy. vidēs eū cūtē idē ridēdo apō
ſe. O ſilicerniū.i.o tu ſenex qui iamiā ſilētib⁹ vm
briſq̄ cernēd⁹ ſis. Nā cena inferſ duos manib⁹ q̄
eā ſiletes cernāt.i.vmbre poſſideāt vel qd̄ q̄ hec
inferāt cernāt.i.neq̄ deguſtēt. Nā de his que le-
bant inferis q̄ſq̄s comederit aut biberit funeſta-
tur neq̄ pbat Donatus illam interpretationē in
qua habetur ſiliceruiū dici ſenem ſilicez cernētē
d.m ſenex vel incuru⁹ eſt vel ſtrate ſaxo vie intē
tus ac ſarcophago iamiam appropinquanti ſibi.

bene.ſed ceſſo ad eum pergere? Sy. J ſane, ego te exer
cebo hodie:vt dignus es, ſilicernium. Eſchin⁹ odioſe
ceſſat, prādiū corrumpit: Cteſipho autem i amore eſt
totus:ego iam proſpiciam mihi: Nā iam adibo, atq̄
vnum quidq̄, quoq̄dē erit belliſſimū, carpam, et cya-
thos ſorbilans, paulatim hūc producam diem,

¶ Mitio. Hegio ſenex.

¶ Hic Mitio ſuſpicionem diluit. Quem Hegio ad virginis matrem hortat accedere.atq̄ hec eadem que ſibi dixit referre vt illius dolores aliquantulum releuent. Demum egregia ab eodem ſententia premiſſa perſuadet omnino. Mitioni ſeſe debere illis coram de ſuſpicione purgare.

EGo i hac re nihil reperio, q̄obrē lauder tā-
topere Hegio: meum officiū facio:qd̄ pec
catū a nobis ortū eſt, corrigo. niſi ſi me i il-
lo credidiſti eē hominū numero, q̄ ita pu-
tant ſibi fieri iniuriam, vltro ſi, quem fecere ipſi, expo-
ſtulant, ⁊ vltro accuſant:id quia non eſt a me factum
agis gratias. Hegio. Ah minime:nūquā te aliter, at-
q̄ es, in animum induxi meum. Sed queſo, vt vna me-
cum ad matrem virginis eas Mitio:atq̄ iſthec eadē
que mihi dixti, tute dicas mulieri:ſuſpicionē hanc ꝓ-
pter fratrem eius eſſe, ⁊ illaz pſaltriam. Mitio. ſi ita
equum cēſes, aut ſi ita opus eſt facto, eam⁹. Heg. bñ
facis:nā ⁊ illi animū iā releuabis, q̄ dolore, ac miſeria

O ſilicerniū ergo ego te exercebo .i.agitabo te:vexabo te hodie.vt.i.ſicut dignus es q̄ exercearis. Eſchin⁹ ⁊ Cte
ſipho ſua agunt negotia:ego cōſulam mihi illorū exēplo. Eſchi. ceſſat.i.inquiete ſine labore eſt ceſſator ⁊ laborꝰ
vacuus otioſe.i.ſecure ſine ſolicitudine q̄ q̄ ſolicit⁹ eſt ceſſator ac otioſus eſſe nō ſolet. prandiū corrumpit.i.qd̄
vulgo dici ſolet:prandium deuaſtat, vbi corrum pit deberet dici. autem.i.ſed Cteſipho eſt totus in amore.i.oñi co-
gitatione intentus amori. Ego iā.i.nunc ꝓpere proſpiciam.i.prouidebo cōſulant mihi. Jā particula interdum ſi-
gnificat feſtinationē:vt nunc. Interdū ponitur ad deſcribendā ⁊ increpandam moram vt melior iamdiu precor.
Nam.i. q̄ iam.nunc adibo.i.ibo ad locum conuiuij:atq̄ carpam:modo eligam:alias euellam:alias ledam. alias
fruar:⁊ alias pro locis vario modo carpā ergo.i.eligam vnumquodq̄ ex obſonijs capiendo qd̄ mihi bonum fore
videbitur qd̄.ſ. carpere vnūquodq̄ erit belliſſimū.i.admodum bonum. Nā bellus bella bellum:eſt diminutiuum
a bonus bona bonū:bellus ergo dicit ſatis bonus ⁊ hic ꝓprie belliſſimū dixit, nam hmōi ad irritādum gulam cibi
bellaria dar ⁊ ego ſorbilās.i.parum abſorbens ſeu hauriēs. cyathos.i.ciphos producam tanq̄ ille q̄ iamiam eſt
moriturus cui pducit tempus vite.producaz.i.deducam protrahā paulatim.i.ſenſim hūc diem.i.preſentem diem.
Sorbilo las eſt diminutiuum a ſorbeo:quaſi parum ſorbeo.

¶ Aſcenſius.

¶ Opus eſt in altera parte pſcenā videant Mit. ⁊ hegiō priuſq̄ Sy. diſceſſerat:alioq̄n finiret iſte act⁹:⁊ ita plu-
res q̄ quinq̄ eſſent actus. Cōſimiliter in ſequenti ſcena ⁊ in plurib⁹ alijs actibus dicendum erit.

EGo in hac re nihil reperio ⁊c. Hec ſena ſiliarū ſeniliū ad officia demonſtranda. Mi. hegio ego nihil re
perio in hac re.i.in hoc negotio in hac materia de cōiugio eſchini ⁊ pāphile qd̄ fieri deberet ⁊ dico tua
lo:q̄obrē.i.propter qd̄ lauder.i.afficiar laudibus a te tātopere.i.tā vehemēter nimis facio officiū meū
i.id quod teneor facere. Corrigo.i.emēdo peccatum qd̄ eſt ortum.i.profectum a nobis.i.ab eſchino:cu
ius peccatū etiā in meū dedecus redundat:niſi credidiſti me eſſe in numero illo hoim qui putāt iniuriā
ſibi fieri:ita.i.hoc pacto.vez vltro.i.in ſua imaginatione ſua ſponte neminie laceſſante vt multi ſunt qui ſi viderint
aliquos ſibi multa conſilia impartientes eos de ſe ſermones facere improbos ſed ſi quam.i.ſi aliquam iniuriam
fecere.i.fecerint alicui ipſi expoſtulant.i.conqueruntur ⁊ vltro.i.peruerſe ſeu praue accuſant.i.obiurgant eos q̄-
bus iniuriam fecerunt ag̃s gratias mihi : quia id non eſt factum a me vez quia non expoſtulaui neq̄ accuſaui.
Hegio.ah interiectio dolentis minime.i. non eaz obrem te laudo aut tibi ago gratias:nūq̄ induxi te in animum
meum aliter.i.alio modo:atq̄.i.quam es. Sed queſo o mitio vt eas.ſ.venias vna mecum ad matrem virginis et
ea tute.i.tumet dicas mulieri Soſtrate matri filie iſthec.i.iſta hec eadem verba que dixiſti.mihi hec ſunt verba.
ſcz ſuſpicionem que habetur quod Eſchinus amet pſaltriam quam abduxit a lenone ⁊ illam pſaltriam eſſe pro-
pter fratrē eius eſchini.ſ.propter creſiphonem. Mi.ſi cēſes.i.iudicas equū.i.iuſtum eſſe:ita facere.aut ſi opus
eſt facto.i.facere ita.i.vt dicis eamus ad mulierem. Hegio.bene facias ire volens ad eam:nam ⁊ iam releuabis.i.

recreabis refocillabis: vt ita dicā reſtaurabis reficies reparabis: erigeſ alm illi mulieri vel Pāphile filie vel So ſtrate matri que mulier tabeſcit.i.deficit conficitur perit diminuit dolore.i.pre dolore aut parturientis aut rei h.c cōtingētis ac miſeria.i.pre infelicitate ꝓpter iniuriā ab eſchino acceptā ⁊ functus fueris coniunctiuū pro indicatiuo.i.fūgeris tuo officio.i.facies qđ facere debes: ſed ſi putas aliter eſſe faciēdū neq̧ te velle ire egomet narrabo mulier ea que dixiſti mihi. Mit. imo.i.ſed ego ibo ad eam ⁊ ipſe narrabo. He. bene facis oēs homines quibus res ſunt minus ſcđe.i.proſpere: puta qui ſunt in miſeria aliqua ac calamitate neſcio quomodo ſut magis ſuſpitioſi.i.pleni ſuſpitionib⁹: hoc eſt magis ſuſpicantur de malo aliquo ꝙ alij ipſi accipiunt: id eſt interpretātur magis oīa dicta vel facta ad cōtumeliā.i.iniuriā ꝙ aliqua credūt ſe ſemꝑ negligi.i.cōtēni: propter ſuam impotentiaꝫ hoc eſt infirmitatē: quapropter hoc qđ ſequit eſt placabilius.i.aptius ad placandū te mitionē purgare.i. excuſare ipſis mulierib⁹ ipſum eſchinum corā.i. in earū conſpectu vel in earum preſentia. Mi. dicis ⁊ recte ⁊ verū. Recte ad verba retulit. verū ad rem ⁊ ſentētiā. He ergo ſequere me intro.i.in domum Soſtrate hac.i.per hanc viaꝫ. Mitio. maxime, id eſt libentiſſime te ſequar ⁊c.

tabeſcit, ⁊ tuo officio fueris functus. Sed ſi aliter putas, ego met narrabo q̄ mihi dixit. Mit. imo ego ibo. Hegio. bene facis. Omnes quib⁹ res ſunt minus ſecūde, magis ſunt, neſcio quo modo, ſuſpitioſi: ad contumeliam omnia accipiūt magis propter ſuam impotētiā: ſe ſemper credunt negligi: Quapropter teipſū purgare ipſis coram, placabilius eſt. Mi. Et recte, ⁊ verū dicis. Heg. ſequere me ergo hac intro. Mi. Maxume.

Eſchinus.

¶ Eſchinus hic ſuas effundit querimonias mirum in modum dolēs ſeſe eſſe ſuſpectū Soſtrate Pamphileq̧ de amore pſaltrie quā fratri obſequēdo rapuerat. Veretur enim ne ob id cuꝫ Pamphila nuptie ſibi impediantur.

Diſcrutior animi: hoccine de improuiſo mali mihi obijci tātum, vt neq̧ quid de me faciam, nec quid agam certū ſiet? mēbra metu debilia ſunt, animus timore obſtupuit, pectore cōſiſtere nihil cōſilij quit. Vah, quomodo me ex hac expediam turba tāta? nunc ſuſpicio de me incidit, neq̧ ea īmerito: Soſtrata credit mihi me pſaltriā hanc emiſſe: id anus mihi indiciū fecit. Nam vt hinc forte ea ad obſtetricem erat miſſa, vbi vidi, ilico accedo, rogito, Pamphila quid agat, iam ne part⁹ adſiet: eo ne obſtetricem accerſat. illa exclamat, Abi, abi iam Eſchine, ſatis diu v̄ba dediſti nobis, ſatis adhuc tua fruſtrata eſt fides. hem, quid iſthuc obſecro inquam eſt? valeas: habeas illā, que placet. Senſi ilico id illas ſuſpicari: ſed me repreſſi tamen, ne quid de fratre garrule illi dicerem, ac fieret palam. Nunc quid faciam? dicam fratris eſſe hanc? quod minime eſt opus vſquā efferri: age, mitto, fieri potis eſt, vt ne q̄ exeat: Ipſum id metuo vt credant: tot concurrunt veriſimilia: egomet rapui: ipſe egomet ſolui argentum: ad me abducta eſt domum: hec adeo mea culpa fateor fieri: non

Diſcruciot animi hoccine de improuiſo ⁊c. Hic eſchin⁹ ſuas effundit q̄rimonias dolēs ſe eē ſuſpectū a Soſtrata ⁊ Pāphila de amore pſaltrie q̄ fratri rapuit. Eſchin⁹ ħ ſol⁹ loqt. Diſcrucior animi ꝑ aīo caſus ꝑ caſu: vt i epliis Ciceronis ꝑ ideo animi ⁊ Verg. O ꝑ ſtans animi iuuenis. Diſcrucior animo.i. animus meus cruciatur varijs cogitationib⁹ ⁊ quidē diſplicētib⁹. componitur em̄ a dis ⁊ crucior quaſi vario modo crucior in aīo meo. hoccine.i. eſt ne verū q̄ſi nō poſſit credere eſt ne verū ſup. hoc mali.i. hoc malū hoc infortuniū obijci.i. imponi imputari.i. improperari: mihi tm̄.i. adeo magnū ⁊ moleſtū mihi vt neq̧ ſit certum mihi id nō ſit deliberatū apud me vel vt neſciā ꝓcerto quid faciā.i. facere debeam de me nec certum ſit michi quid agā.i. qđ mihi ſit agēdū vt huic malo medear. Mēbra mea ſunt debilia.i. debilitata metu.i. ꝑ timore et dimortu faciendi cū Pamphila et pre timore patris nihil cōſilij.i. nihil deliberationis vel boni remedij ⁊ propoſiti quiuit.i. potuit cōſiſtere.i. cōſidere re ſidere in pectore meo conſiſtere em̄ interdū ſignificat morari ⁊ cōſidere. Iuuenalis. Ede vbi cōſtas in qua te quero pſeucha. Vah interiectio īdignā tis ⁊ dolētis ac ſeipſm ⁊ ſuaꝫ ſtultitiaꝫ deridentis quo modo.i. quo pacto expediā me.i. me explicabo ex hac turba.i. ex hac [illegible]atiōe ⁊ ex his tricis ſeu inuolucris tāta.i. adeo magna ſuſpicio.i. mala opinio de me incidit.i. cōtigit neq̧.i. ⁊ ea nō incidit inq̄ īmerito.i. nō iniuria. Soſtr. mr̄ Pāphile credit me emiſſe mihi.i. ꝑ me hāc pſaltriā an⁹ id eſt vetula miſſa ad obſtetricē q̄rēdā fecit mihi id indiciū hoc eſt ſignificauit mihi ſuſpitionē incidiſſe de me: nam vt.i. dū vel poſtq̄ ea an⁹ erat miſſa ad obſtetriceꝫ accerſendā hic.i. ex hoc loco in quo ego ſuꝫ veꝫ ante fores Soſtrate vbi in quo loco.ſ. ante fores vidi eam anum: nam hic vbi ꝓ poſtq̄ capi nōdū iam em̄ vt eſt expoſitū ꝓ poſtq̄ ⁊ ita vna foret repetitio. ⁊ eſt ſēſus. poſtq̄uā erat miſſa ad obſtetricem ex hoc loco in quo vidi eam ilico.i. id eſt ſtatim accedo ad eam.i. id eſt venio ad eam. Rogito.i. id eſt interrogo quid Pamphila puella agat ne id eſt vtrum partus adſit id eſt prope ſit et rogito inq̄ ne id eſt vtruꝫ accerſat id eſt eat ad vocandum obſtetricem eo.i. id eſt eam ob rem videlicet quia partus adeſt. illa anus exclamat id eſt effrenata voce et ſonitu magno vocis clamat ſeu loquitur: non autem reſpondet. O eſchine iam oſtendit tarditat em quaſi bonum eſſet vt citius abijſſes abi abi.i. vade vade noli vlterius verba dare vt feciſti hactenus dediſti ſatis diu nobis verba.i. decepiſti nos tuis verbis que nihil habent effectus ſatis adhuc.i. hucuſq̧ tua fides.i. tua promiſſio: quā tam ſancte facere videbaris: cum tn̄ figmētis plenus eſſes: fides ergo tua ſatis hucuſq̧ fruſtrata eſt nos decepit nos. Hē interiectio res nouas audiētis inq̄.i. dico vel dixi obſecro qđ iſtud eſt qđ.ſ. tu anus dicis illa aūt pergēs in itinere ſuo dixit mihi. valeas.i. abſcedas a nobis habeas illā.ſ. puellam que placet tibi que eſt tibi cordi ilico.i. ſtatim vt dixit illud mihi: ſenſi.i. ꝑcepi illas mulieres adſuſpicari.i. habere ſuſpitioneꝫ de me. Dicimus adſuſpicor quēadmodum dicimus addubito qđ cōpoſitum nihil addit vltra ſimplex nihil augeat et ad illas ſuſpicari tmeſis eſt facta ꝓpter carmē: ſed tn̄ repreſſi me.i. me cohibui nec volui auferre illā ſuſpitionē detegēdo amorē fratris repreſſi inq̄ me ne quid.i. vt nō aliqđ dicerē illi garrule.i. illi vetule loquaci ac verboſe de fratre.i. de amore fraterno ac.i. ⁊ ne illud de amore ſuo fieret palā.i. publicaret ab illa vetula ſeu fieret manifeſtū. De-

mee cui minime fuit op⁹ manifeſtare illō:nūc q̄d faciā deliberat ſol⁹ apud ſe dicā hāc pſaltriā eē fr̄is Cteſiphō!s id qḋ ꝑ qḋ ſepe apud Ciceronē:refertq̧ clauſulā ꝑteritā.i.q̄ res vz̄ hāc eſſe fratris minime.i.nō eſt op⁹ afferri.i publicari prodire in lucē q̄ſi extra ferri:vſq̧.i.in aliquē locū vſq̧ dr̄ ⁊ in loco ⁊ ad locū.Age aduerbiū hortātis ſe ipm̄ l deliberādo omitto.i.ꝑtermitto excipio illud vz̄ nō eſſe opꝫ hoc efferri vz̄ hāc eſſe fratris vel omitto.i.relī quo iſtā opinionē de ꝑdendo fratre q̄ mihi nō plꝫ.potis eſt.i.pōt vt pri⁹ eſt expoſitū:fieri.i.effici.vt ne.i.ꝙ nō illud de fratre exeat.i.erūpat in lucē qua.i.aliq̄ rōne ⁊ via vbi quo capit̄ ꝑ aliqua aduerbio ꝑ locū vbi hoc totū potis eſt fieri ⁊c.pōt capi interrogatiue vel affirmatiue ſm̄ varias conſiderationēs.Me- tuo vt.i.ne nō hoc eſt qḋ nō:vt Do.vult metuo er go ꝙ mulieres nō credāt idipſum.ſ.me eripuiſſe pſaltriā fr̄i ⁊ nō mihi q̄m vellē eas ſcire ⁊ crede- re:⁊ ita non ſuſpicari de me ⁊ id quidē vellē ſine ꝑditione fr̄is ſi fieri potis eſſet vt iā dixi.Dein- de argumētat̄ in oppoſitū inquiens multa veriſi milia cū opprimere vt credat̄.rapuiſſe ſibi.Tot veriſimilia.i.tot ꝓbabilia ſeu ꝓbabiles rōnes ſi miles veri.i.ſimilitudinē h̄ntes v̄itatis cōcurrūt i.ꝯgerunt̄ aduerſuꝫ me egomet.i.ego ipſe rapui pſaltriā a lenone egomet ipſe tātologia eſt nam met ⁊ ipſe idē ſignificāt.ſolui.i.nūeraui ꝑ ſolu- tione pſaltrie argētū.i.ꝑtiū ipſi lenoni abducta ē i.ipſa rapta violenter deducta ad me domū.i.in domū in qua reſideo vbi domū pon̄t aduerbiali ter.adeo.i.certe fateor hec fieri mea culpa.i.ꝯfi teor ꝙ imminet mihi ꝑiculū diuortij cū Pamp.et ꝙ in eius ⁊ matris ſum maliuolētia ſeu ꝙ ſubiui earū odia mea culpa hac.ſ.q̄ ſed̄t vz̄ me nō īdi- caſſe.i.ꝙ nō īdicauerīꝫ ⁊ patefecerīꝫ hāc rē de ra ptu pſaltrie ꝑ fratre p̄ri.ſ.mitioni q̄ eſt adoptiu⁹ p̄r vt.i.quēadmodū ea res erat geſta.i.facta ex oraſſem impetraſſem obtinuiſſem:vt.i.ꝙ ducerē i.haberē ī vxorē eā.ſ.Pamphilā.Ceſſatū eſt imꝑ ſonaliter dictū a ceſſat̄ ceſſabit̄.i.fuit negligētia in nobis ⁊ otioſitas ac ſegnities ſeu cunctatio no- xia vſq̧ adhuc.i.hactenus ſiue hucuſq̧.vl̄ ſi ma- nis ceſſatū eſt vſq̧.i.aſſidue ſemper adhuc.i.huc uſq̧ nūc porro.i.ex hoc nūc ī futurū ſeu poſt hac. o eſchine alloquit̄ ſeipſuꝫ expgiſcere.i.excita te ipſum neq̧ amplius ceſſes ⁊ ſis otioſus.expergi- ſcor eris eſt verbū deponēs abſolutū ⁊ q̄ſi paſſi- ue ſignificationis.nā expergiſcit̄ qui ſua ſponte a ſomno excitat̄ expergeſit aūt q̄ ab alio e ſomno excutit̄ ſiue ſoluit̄:nunc qḋ ſequitur eſt primum.

me hāc rē patri,vtut erat geſta,indicaſſe:exoraſſeꝫ vt eam ducerem ceſſatum vſq̧ adhuc eſt.Nūc porro eſchi ne expergiſcere.Nūc hoc primū ē ad illas ibo,vt pur gem me:accedā ad fores.perij,horreſco ſemper, vbi pulſare haſce occipio fores.heus,heus, Eſchin⁹ ego ſum,aperite aliquis actutuꝫ oſtiū.prodit neſcio quis: concedam huc.

Mitio. Eſchinus.

¶In hac ſcena facete ludit̄ Eſchinus a p̄re mitione. Qui va rūs modis pamphilā oſtendit ab alio in vxorē ductum iri. Qua de re non paruo dolore ꝯcutitur Eſchi. qui eam ſummoꝑe depe ribat quod anxie patrē celauerat. Tandem illum eundeꝫ pater miro explet gaudio.recipiens.i.ꝓmittens eidem eam puellā q̄ primum vxorem datum iri.

Ita vt dixi Soſtrata facite:ego Eſchinum cōueniā,vt quomodo acta hec ſint,ſciat.ſꝫ q̄s oſtiū hoc pultauit:Eſchin⁹.pater her- cle eſt:perij.Mitio.eſchine.Eſchinus.q̄d huic hic negoti eſt:Mitio.tu ne has pepuliſti fores: tacet:Cur nō ludo hūc aliquātiſper:melius eſt:quan doquidem hoc nunquā mihi ipſe voluit credere.Nihil mihi reſpondes:Eſchin⁹.nō equidē iſtas:quod ſciā. Mitio.ita ne:nā mirabar q̄d hic negoti eēt tibi.eru- buit:ſalua res eſt.Eſchin⁹.dic ſodes pater,tibi v̄o q̄d iſtic ē rei:Mitio.nihil mihi q̄dē:amic⁹ q̄dā me a foro

poſt id tū illō ꝙ rogādus eſt pater ibo ad illas mulieres illud eſt qḋ primū dicit vt purgē me.i.me excuſem reijcie do a me crimē in fratrē ſecreto.tū accedā.i.adueniā ad fores.i.ad oſtiū domus.Soſt.perij.i.ꝑditus ſum amore ſcꝫ eius pāphile quā timeo mihi eripi ſemꝑ ego miſer.horreſco.i.cōtremiſco ac cōmoueor ſeu frigeſco:nā horrere in terdū ſignificat frigere.Iuue.⁊ horrēti tunicā nō reddere ſuo.Per.ſcis comitē h[illegible] ridiculū trita donare lacerna horreſco ergo.i.horridus fio⁊ trepidus totus amore amatorū qui voluptate aduētante ⁊ corpus inuadēte trepi- dare incipiūt ac trepiduli efficiūtur.vbi.i.q̄n occipio.i.īcipio pulſare.i.percutere haſce.i.has fores.i.hoc oſtium. clamat heus heus aduerbiū vocantis repetitū:ego ſum eſchinus aperite oſtiū actutū.i.cito celeriter aduerbium tēporis dictum ab actu.i.a celeritate vnde actuarie naues dicuntur.i.celeres ac celeriter per maria currētes:apꝫ te actutū oſtiū gn̄aliter hoc eſt dictū.Deinde deſcendit ad particularia aliq̄s aperiat ſup.actutū oſtiū:ſed Dona. dicit iſtas diſtinctiones ſic factas nō placuiſſe veterib⁹:eſt tū aſtruenda lr̄a vt ſingule queq̧ cōnexiōes intelligātur. Poteſt ⁊ ſic aſtrui ſm̄ Donatū aliq̄s ex vobis multis aperite oſtiū aliq̄s eīn vt idē ſit hꝫ vim pluralē q̄uis ſingu- lariter dicat̄ nō eſt eīn aliq̄s niſi de multis.Eſt aūt ꝓlepſis figura cōſtructionis qualis ſi diceret̄ ſtudeatis aliquis orationē habēdā quaſi aliq̄s ex vobis ſeu q̄ habet ex vobis ſtudeat orationi habende:nō curo q̄s veſtrū ſtudeat dū modo ſciat̄ ab aliquo neſcio q̄s prodit.i.exit veniens ad aperiendas fores. que ſunt longe a penetralibus domus cōcedā.i.me conferam:hoc.i.huc aduerbium ad locum ſicut illo pro illuc antique.

¶Aſcenſius.

Vbi cōmētator legit.Senſi illico illas adſuſpicari ⁊c.textus plurimi ⁊ etiā is quē eum eius primū cō- mēto cōpreſſum vidimus habēt.Senſi illico ad illas ſuſpicari ⁊c.Illud aūt maioris momēti eſt.Non me hāc patri:rē vt erat geſta indicaſſe cōmētarius vult vt intelligat̄ de raptu pſaltrie.ſed nō proce- dit.Quia eam rē oēm Mit.ſciebat.Unde prius dictū eſt.Oēm rē modo ſeni:quo pacto haberet enar ramus ordine ⁊ reliqua vbi Mit.poſtq̧ oīa que ad pſaltrie raptū pertinerēt perceperat argētū ſol- uerat.Non ergo de ea re loquit̄.Sed de oppreſſione virginis qḋ in ſequēti ſcena declarabit̄ vbi di- ceret̄.Quando quidem hoc nunq̧ mihi ipſe voluit credere ⁊c.

Ita ⁊c.hic ludit̄ Eſchinus a patre mitiōe q̄ varijs modis oſtēdit Pāphi.ab alio in matrimonium du ctū iri quo nō parū dolore cōcutit̄ eſchinus q̄ ſummoꝑe eā deperibat:ſed id celauerat patrē tandem illū eundē pater explet gaudio recipiēs ab eſchi.puellā illi ductū.Mi.o So.facito ita vt dixi vl̄ tu ⁊ filia facite ita vt dixi ꝑ qḋ appet mitionē iā multa dixiſſe ego cōueniā.i.alloquar Eſchi.vt ſciat quō hec de nuptiis ⁊ de ꝯiugio ipſi⁹ tue ⁊ filie ſint acta.i.ſint trāſacta ⁊ pacta:ſꝫ q̄s pulſauit.i.ꝑcuſſit hoc oſtiū hoc dixit ꝗ eū appropinq̄ret forib⁹ q̄s pulſari audierat.Eſchi hercle p̄r eſt.ſ.mitio p̄r adoptiuus eſt hic ītra domū.i.iā ego facile ꝓſpicio ipſi⁹ ſermonē.Mitio eſchi.vocādo eū eſch.q̄d negotij.i.q̄d negotiū ē huic

rez Mitioni per indignationẽ dixit.i.qd negotium hz iſte hic.i.in domo ſoſtrate.Mi.ne.i.vtrũ tu pepul'iſti.i.p ers caſſiſti.Jnde pulſo as.frequẽtatiuũ has forea.i.hac oſtiũ.Deinde cũ nõ rñderet Eſchin⁹ ſubdit mitio.ſſa voce ⁊ apõ ſe tacet.i.taciturn⁹ eſt obmutuit.Cur non ludo.i.illudo hũc eſchinũ aliquãtiſp.i.aliquãdiu.Melius eſt.i.ope repretiũ eſt vt a me ludaẽ. qñquidẽ.i.qz certe nunq̃ voluit credere.i.cõmittere ſecreto dicere ac detegere.Jtẽ impartire mihi hoc vez amorẽ filie.Soſtr.hec puota dixit apud ſe.Deinde ſubdit alloquẽdo eſchinũ nihil rñdes mihi.Eſchi.Equidẽ.i.certe ſeu ego quidez nõ pulſaui ſup.iſtas fores:q̃ ſciã.i.q̃tum ſcio.alij habẽt qd ſciã.qd in idem redit:ſed Dona.vult q̃ſciã p q̃tũ ſcio.alij hñt q ſciã pro q̃tũ ſcio.Mi.Jtẽ.i.ita ne.i.ne ita vt ais.ſ. te fores nõ pepuliſſe id ego dicebã ſup.Nã.i.qz mirabar q̃d negotij eſſet tibi hic vbi dici inepte ſolet qd haberes agẽdum hic. Deĩde ſubdit apud ſe.Erubuit.i.verecũdatus eſt ⁊ rubore eſt ſuffuſus ſalua res eſt.i.res bñ ſe habet.naz rubor eſt virtutis color ⁊ ita magnũ eſt argumentum eum nondum perfricaſſe frõtẽ omnẽ vt poſuiſſe pudorem. Eſchinus.O pater, dic ſodes:id eſt dic ſi audes ⁊ ſi tibi cordi eſt:⁊ ẽ comicum verbum blandienti aptiſſimum ⁊ iã; familiariter loqui incipienti.Uero.i.ſed quid rei.i. quid negotij eſt tibi iſthic.i.apud Soſtratã vbi dicerent barbare quid habes agen.dũ. Mit.quidem.i.certe nihil mihi ẽ iſthic.i.nihil habeo negotij ſeu vt barbare loquar nihil habeo agendũ illic quidem.i.certe vel quidam amicus.i.vn⁹ ex amicis meis abduxit.i.õduxit remouit me a foro modo id eſt pauloante ⁊ deduxit me huc ad Soſtratam aduocatum ſibi interceſſorem ⁊ mediatorem p ſe vez vt omnia de nuptiis filie ⁊ ipſi⁹ trãſigerẽtur meo beneficio ac mea interceſſione. Nã aduocatus dicitur qui cauſam alicuius agit itaq̃ faciẽs eius eſt interceſſor apud iudicem ⁊ mediator.eſt enim omnis homo defendere aliũ paratus vt teſtatur Laurẽti⁹.Sic ergo aſtruc.modo.i.pauloante amicus abduxit me.i. abſtraxit me huc a foro tanquam aduocatum vt ſibi:id eſt eſſem aduocatus:vt iã eſt expoſitum. Eſchin⁹. Quid.i.cur abduxit te aduocatum ſibi in qua re vult te eſſe ſibi aduocatum.Mit.ego dicã tibi q̃dam mulieres paupercule habitant.i.morantur hic.i.in his tectis opinor te non noſſe has mulieres:⁊ certa ſcio.i.nõ dubito ⁊ vere ſcio te nõ noſſe eas.enim.i.quia non diu.i.ex lõgo tempore cõmigrarunt huc.i.ceperũt hic ſedes ⁊ huc ad morandum venerunt. Eſchinus.Quid tũ.i.tũc poſtea ſecutũ eſt:vel quid ex eo vis inferre.Mi.Uirgo eſt cum matre. Eſchi. perge pſeq̃re in narratiõe tua. Mi.hec virgo eſt orba patre.i.caret patre.Orbus dr aliqua re chara priuatus vt parẽs dicitur liberis orbus ⁊ cõtra liberi dicũtur orbi parẽte.hic meus amicus eſt pximus illi virgini i.mulieri.nã iã corrupta erat eſt proximus genere.i.cognatione ipſe leges cogunt hãc puellã nubere.i.nuptui collocari huic amico.Eſchi.perij. i.pdit⁹ ſum hoc audiuit mitio ſz diſſimulat.Mit. Quid ẽ qd tu dicis.nã alter ſummiſſa voce dixerat.

abduxit modo huc aduocatum ſibi.Eſchinus.Quid? Mitio.ego dicã tibi:habitãt hic q̃dã mulieres paupercule:vt opinor,has nõ noſſe te,⁊ certo ſcio:neq̧ enim diu huc commigrarunt.Eſchinus.Quid tum poſtea? Mitio.virgo eſt cũ matre.Eſchinus.Perge.Mitio. hec virgo orba eſt patre:hic meus amicus illi genere eſt proximus:huic leges cogunt nubere hanc. Eſchi. Perij.Mitio.quid eſt? Eſchin⁹.nihil,recte,pge.Mitio.is venit,vt ſecũ aduehat:nã habitat mileti.Eſchinus.hẽ,virginẽ vt ſecũ aduehat?Mitio.ſic eſt.Eſchinus.miletum vſq̧ obſecro?Mitio.ita.Eſchin⁹.Animo male eſt. quid ipſe?quid aiunt?Mitio.q̃d iſtas cẽſes?nihil enim.cõmenta mater eſt,eſſe ex alio viro,neſcio quo,puerũ natum,neq̧ eum nominat:priorẽ eſſe illum,nõ oportere huic dari.Eſchinus.eho,nonne hec iuſta tibi videntur poſtea?Mitio.non.Eſchin⁹.Obſecro non?an illam hinc abducet pater?Mitio.q̃d ni illam abducat?Eſchinus.factũ a vobis duriter,immiſericorditer,atque etiam,ſi eſt pater dicendũ magis aperte,illiberaliter.Mitio.quamobrẽ?Eſchin.rogas me? quid illi tandẽ creditis fore animi miſero,q̃ illi cõſueuit pri⁹?(q̃ infelix,haud ſcio an illã miſere nũc amat) cum hãc ſibi videbit preſens preſenti eripi,abduci ab oculis?facinus indignũ pater.Mitio.Qua ratione iſthuc?quis deſpondit?quis dedit?cui quãdo nupſit autor his rebus quis eſt?cur duxit alienã?Eſchinus. an ſedere oportuit dom.virginẽ tã grandẽ,dũ cognatus huc illinc veniret,expectãtẽ?hec mi pater te ducere equũ fuit:⁊ id defẽdere.Mitio. ridicule,aduerſum nc illum cauſam dicerem,cui veneram aduocat⁹?ſed q̃d iſta eſchine noſtra,aut q̃d nobis cũ illis?abeam⁹.

Eſch.nil eſt ideſt recte ideſt bene narras ⁊ recte res ſe hz.ſz hoc diſſimulanter dicitur perge ideſt proſequere narrando.Mit.Js amicus venit vt aduehat ſecum ideſt nam ſecum vehat. Nã vectores dicuntur qui naui vehũtur pro pretio.Et bene aduehat.nam ipſe habitat.i.moratur mileti ideſt in vrbe Lonie que eſt athenienſium colonia,⁊ mileti genitiuus eſt aduerbialiter poſitus ideſt pro aduerbio in loco.Eſchinus.Hem dolentis interiectio ⁊ commoti vehementer dicis eum veniſſe ſupp.vt aduehat ſecum virginem ideſt mulierem.nam iam corrupta erat. Mitio.ſic eſt id eſt eſt verum eum ob rem veniſſe vt abduceret.Eſchinus.obſecro.id eſt obnixe peto:vt dicas mihi an venerit vt aduehat virginem ſecum vſq̧ miletum ideſt vſq̧ in eam vrbem vnde mileſie lane pretioſe eſſe dicuntur a Uergi.Mit.ita.venit vt abducat eam miletum vſq̧.Eſchinus.male eſt animo meo,id eſt animus meus eſt eger dolore moleſtia ac paſſionibus variis quibus conficiatur animus.nam vt dicimus bene eſt mihi ideſt ſum ſanus:et male eſt mihi.i.ſum egrotus.ſic dicimus bene eſt animo ideſt ſum letus neq̧ afflictus morbis animi,que paſſiones ſunt:⁊ male eſt animo ideſt ſum egritudine animi vexatus.⁊ vt inquit Donatus.male eſſe animo dicitur cum dicit alicuius merore perculſus animus eſt ita vt corpus non ſuſtineatur ſequaturq̧ ruina membrorum quid ipſe mulieres aiunt.Mitio. quid cenſes i.putas iſtas mulieres poſſe dicere ſup.enim ideſt certe vel quia nihil dicũt mater Soſtra.commenta eſt a comminiſcor eris ideſt adinuenit excogitauit veriſimilem.ſ.fallaciam vez puerum eſſe natum ex alio viro neſcio ex quo viro nat⁹ ſit vel ſic miſſe puerũ eſſe natũ ex alio neſcio quo viro;ſed in idẽ reuertit:neq̧ ipſa nominat eũ virũ ex q̃ nat⁹ eſt puer.Cõmẽta eſt inq̃ vel dixit illũ virũ ex quo nat⁹ eſt fili⁹ eſſe priorẽ.i.cui potius ſit collocãda puella ⁊ ait nõ oportere filiã dari huic amico meo.Eſchi.eho interiectio audiẽtis qd optabat:nõne hec que dixit Soſtrata.ſ.illũ ex quo natus eſt puer eſſe priorẽ ⁊ pferẽdum nõne ea videntur tibi iuſta:poſtea.i.poſtquam dicta ſunt ⁊ eam conſideraſti vel que poſtremo loco dixiſti.Mitio.non videntur mihi iuſta

Quartus actus

quid eſt? quid lachrumas? Eſchin⁹. pater, obſecro auſculta. Mitio. eſchine, audiui oīa, ⁊ ſcio: nam te amo: quo magis, q̄ agis, cure ſunt mihi. Eſchin. Ita velim me promerentem ames, dū viuas mi pater, vt me hoc delictum admiſiſſe in me, id mihi vehemēter dolet: et me tui pudet. Mitio. credo hercle, nam ingeniū noui tuum liberale: ſed vereor ne indiligens nimiū ſies. In qua ciuitate tādem te arbitrare viuere? virginē vitiaſti, quam te ius non fuerat tangere: iā id peccatū primum magnū, at humanum tamen: fecere alij ſepe, itē boni. at poſtq̄ id euenit, cedo, nunq̄d circūſpexit? aut nunquid tute pſpexti tibi quid fieret? q̄ fieret? ſi teipſū mihi puduit dicere, qua reſciſcerem, hec dū dubitas, menſes abierunt decem. Prodidiſti ⁊ te, ⁊ illā miſerā, ⁊ gnatum, quod quidē in te fuit. Quid? credebas dormienti hec tibi cōfecturos deos? ⁊ illam ſine tua opera in cubiculum iri deductum domum? nolim ceterarū rerum te ſecordem eodem modo. Bono animo es, duces vxorē hāc. Eſchinus. Hem. Mit. bono animo es inq̄. Eſchi. pr̄, obſecro nū ludis tu nunc me? Mi. ego te? q̄obrē? Eſchin⁹. neſcio, niſi q: tam miſere hoc eſſe cupio verū, eo vereor magis. Miti. abi domū, ac deos cōprecare, vt vxorē acceſſas. abi. Eſchinus. Quid? iam ne vxorem? Mi. iam. Eſch. Iam? Mitio. Iā quantum

Eſchi. obſecro nō. i. dicis nō videri illa tibi iuſta: ⁊ hoc nō vultuoſe eſt pnūtiādū. An. i. vtrū o pater vtrū ipſe amicus tu⁹ abducet. i. abſtrahet illā hinc. i. ex hoc loco. Mi. q̄dni. i. cur nō abducat illā. Eſch. id ſup. trāſactio et pactio de nuptijs factū eſt a vobis duriter. i. dura mēte ⁊ nō flexibili. ⁊ nō dure ac crudeliter ⁊ immiſericorditer. i. auſtere aſpere ſine mīa: ſed cū rigore atq; ēto pr̄ ſi eſt dicēdū. i. ſi lȝ dicere magis aperte. i. clarius aperti⁹ factū iſtq̄ eſt a vobis illiberaliter. i. iniuſte inclemēter non bene: q: liberalis bonus dr̄. Mi. quamobrē. i. quare eſt ita factum a nobis illiberaliter. Eſchi. Rogas me. i. interrogas: quare tādem id ſine longis ambagibus et verborum circuitionibus quid animi. i. quem animum credis fore. i. futurum eſſe illi miſero qui conſueuit id eſt conſuetudinem ⁊ cōuerſationem habuit prius cum illa puella. Donatus legit cōſueuit illi vel illam. nam veteres hanc rem conſueui dictitarunt qui infelix propter hanc ſurreptionem haud ſcio. i. neſcio an amat nunc illam puellam miſere id eſt valde ⁊ in miſeriam ſuam ac in infelicitatem quid ergo illi animi creditis fore quum, id eſt quando ipſe preſens videbit hāc puellam eripi id eſt abduci ſibi preſenti: vel cape preſens aduerbialiter pro coram: quo ēt modo capi poteſt. Cicero ad Curionem preſens tecum egi. i. ſum collocutus tecum. Appoſuit autem neſcio an illam nunc amat vt tolleret ſuſpicionem de ſeipſo: quia nimis aperte fuerat locutus ⁊ ex affectu pre nimio amore ⁊ q̄d animi creditis illi fore cum ipſe videbit hanc puellam abduci. i. auferri ab oculis ſuis. i. a conſpectu ſuo o pater. facinus. i. factum veſtrum eſt indignū. i. inhoneſtum ⁊ non dignum quod a vobis fieri debuiſſet. Miti. qua ratione. i. q̄modo vel qua cauſa dicis iſtud quis deſpondit. i. pmiſit illā ei quē defendit quis dedit illam puellam. q. d. prius rapta eſt q̄ daretur: cui homini deſpōſata. eſt ſup. data? quando nupſit. i. data eſt nuptui illi quem tātopere defendis. diſſimulat enim Mitio ſe noſſe Eſchinum ac fuiſſe illum qui eam ſtuprauerit: cum tamen latēter obiurgat q: ſine patre rē geſſerit quis eſt autor his rebus. i. quis preeſt ſeu pfuit his rebus faciendis vel transactionibus et pactionibus de connubio puelle cum illo quē defendis. cur ipſe quē miſerum dicis duxit. i. cepit in vxorē alienā. i. eam que ſibi non erat deſpōſata neq; data ac ideo aliena. Eſch. an. i. vtrū oportuit virginem tam grandem. i. tāte etatis quāte eſt. inde grādis natu. i. annoſus. Oportuit ergo virginē tam grandem ſedere. i. ceſſare otioſam eſſe corpore domi expectātem: dum. i. quouſq; cognatus aliquis de cognatione veniret hinc illuc pverbialiter dictum. i. ex hac haud illa parte o mi pater equum. fuit te dicere hec. i. honeſtum erat vt diceres hec que dixi. ſ. eam non debuiſſe tandiu ſedere domi ⁊c. ⁊ equum fuit inq̄ te defendere id. ſ. quod non oportuit eam tā grandem ſedere domi expectantē dū hinc illinc veniret cognatus. Mitio. o ridicule. i. deridende qui. ſ. dignus es qui ridearis cum tuis verbis abſurdis ⁊ ſtultis ne. i. vtrum dicerem. i. dicere debebam cauſam aduerſus vel aduerſum (vtrumq; enim dicitur) aduerſus illum. ſ. amicum: cui, i. ad cuius defenſionem veram aduocatus. i. interceſſor futurus ⁊ auxiliari ſeu defendere paratus. ſed o eſchine quid iſta facta ⁊ iſta negotia de hac puella interſunt ſup. noſtra in abltō feminino. i. quid ad nos ſpectāt: aut, quid eſt nobis cū illis. ſ. quid negotij quid cōmercij habemus cum illis atq; (qd̄ dici inepte ſolet) quid habemus agēdum de illis mulieribus ⁊ negotijs ſuis abeamus. i. diſcedamus vt aūt hoc dicit aiaduertit repente eum flentem tūcq; ſubiunxit quid eſt quid. i. cur lachrumas. i. fles. Eſch. o pater obſecro auſculta. i. audi. Mi. non eſt paſſus pr̄ filium torqueri in confitendo crimine ſuo: propterea inquit audiui omnia, noli detegere: ⁊ non ſolum audiui, ſ. ſcio oīa q̄uō ſe habeant. nam amo te quo. i. quare. ſ. q: te amo vel quo pro quāto: ſed melius eſt vt capiatur quare ea que agis ſunt magis mihi cure. Eſch. velim. i. volo vtinā o pater ita ames me promerentē. i. benemerentē ⁊ dignū qui a te amer. nam promeremur bona tm̄. dum. i. q̄diu viuas: vt. i. ſicut id quod ſequit̄. ſ. me admiſiſſe in me. i. committēdo recepiſſe in me hoc delictū de virginis ſtupro: dolet vehemēter mihi. i. eſt mihi maximo dolori ſiue affert mihi dolorē maximū ⁊ ita inq̄ me ames. vt. i. ſicut me pudet. tui. i. pp̄ te q̄ſi pudore afficior q: ſim tibi cā pudoris: q: aliquid. ſ. infamie mea cā contraxeris pter crimen meū. Mit. hercle credo te pudere facti ⁊ mei nāq; noui. i. cognoſco igeniū tuū. i. naturā tuam eſſe ſup. liberale. i. bonū q: liberalis bon⁹: ſȝ vereor. i. timeo ne. i. vt p q: ſis nimiū indiligēs. i. incurius negligēs tandē. i. ſine multis v̄bis: rn̄de vel cōſidera. nā hic tādē hȝ quiddam vigēs et accelerās. Do. vult capi p tn̄ in qua ciuitate. i. in qua cōitate arbitrare. i. putas te viuere: viuis enim in ciuitate Athenienſi vbi legib⁹ viuit̄. Uitiaſti. i. ſtupraſti ⁊ corrupiſti virginē ciuē quā virginē ius nō erat. i. non licebat te tāgere qd̄ ſine cōparatione minus eſt q̄ ſtuprare iā primū. i. in primis id pctm̄ eſt magnū. i. enorme atth. i. ſȝ tn̄ eſt humanū. i. a fragilitate humana defluxū q̄ varijs ludit̄ cōcupiſcētijs: ſepe. i. pleruq; alij boni nō t ſcdeū facerēt ſȝ alīs fecerūt. itē. i. ſimiliter vt tu at. i. ſȝ poſtq̄ id euenit. i. contigit tibi hoc facere cedo. i. dic nunq̄d. i. nunq̄d aliquid circunſpexti. i. cōſideraſti tanq̄ pſens. Circūſpicimus preſentia: pſpicimus futura: aut nunq̄d tute. i. tunc et pſpexti tibi futura. i. puidiſti tanq̄ de futuro vel quid fieret. i. factu bonū eſſet q̄uō. i. qua rōne qua via quibus adminiculis quib⁹ perſonis fieret qd̄ eſſet faciendū ſi teipſum puduit dicere mihi: qua. i. p quos vel qua. i. quare: qua via qua rōne reſciſcerē. i. cognoſcerem quod feceras nunq̄d inquam circūſpexti qd̄ te facturū putares dū te ita pudebat. dū. i. q̄diu dubitas. i. non audes hec dicere mihi decem menſes abierunt. i. fluxerunt prodidiſti. i. decepiſti te.

⁊ illam puellam miſerã:⁊ prodidiſti.i.decepiſti gnatũ.i.filium quẽ ex ea ſuſcepiſti quod quidẽ in te fuit.i.quantum ad te ſpectauit hoc eſt decepti eſtis tu ⁊ gnatus eius ⁊ mater tantum quantũ poteratis decipi ꝑ tuam negligentiamq₃ quantũ ad te ſpectauit omnino officiũ tuũ defuit ⁊ eſt elegãs dicẽdi modus vbi qs diceret quantum potui ⁊ debui adiuui eũ:elegãtius ſic Quod quidẽ in me fuit adiumẽtũ illi ſuppeditaui. Similiter vbi dici ſolet quantum potui ſti pauperẽ me reddidiſti:elegantius ſic. Qđ quidẽ in te fuit ad inopiã redactus ſum. Similiter hic qđ in te fuit.i. quantũ potuit fieri per tuam indiligentiam ꝑdi tus es:itẽ mater:item natus ex ea. Quid modus eſt interrogandi ⁊ melius eſt vt fiat hic diſtinctio ac ſeorſum legaẽ. Credebas deos cõfecturos.i. ad plenũ facturos hec.i.vt tibi crimen ignoſceretur et connubia trãſigerenẽ et credebas illam puellam deductum iri futurũ infinitiui paſſiui.i. deducẽdã eſſe.i.credebas quod illa deducereẽ in futuro tibi dormienti.i.ceſſanti et nõ vigilãti in tuis negotijs:⁊ deducereẽ ergo domũ aduerbialiter ad locũ ⁊ in quã partem domus:in cubiculũ.i.in camerã iñ dormire ſoleo et que vxore habita diceret thalamus in quo eſt lect⁹ genialis. Credebas ig̃ vt hoc fieret ſine tua opa ideſt ſine tuo labore et ſine tua induſtria ac diligentia Nolim.i.nonvolo te eſſe ſecordem.i.imprudẽtez improuidũ incõſideratũ:ignauũ:ceterarũ rerũ.i.in alijs reb⁹ et negotijs eodẽ modo quo ſcȝ fuiſti in hoc negotio. Secors dicitur quaſi ſeorſum aut ſemotũ a corde.i.vel a fortitudine ⁊ audacia vel a prudẽtia. Nam cordati homines dicuntur ſapiẽtes aut prudẽtes.propterea ſecordes non immerito dicũtur imprudẽtes. Et quoniam inter hec dicẽda flebat eſchinus:ideo ſubdit ſecuritatem:es.ideſt ſis ſecunda perſona imperatiui ſingularis.bono animo.id eſt habeas bonũ animum:⁊ quod dici ſolet facias bonum vultum:duces hãc puellam vxorem:id eſt habebis eam in vxorem. Eſchi.hem interiectio emiſſa eſt a ſingultiente fletu ⁊ gaudio. Mitio.inq̃.i.dico tibi es.i.

potes. Eſchinus. Dij me pater omnes oderint,ni magis te,q̃ oculos nunc amo meos. Mit. Quid? q̃ illam? Eſchinus.eque. Mit. ꝑbenigne. Eſchi. quid? ille vbi eſt mileſius? Mitio.abij⁹,perijt,nauẽ aſcendit:ſed cur ceſſas? Eſchinus.abi.pater tu potius deos cõprecare: nam ibi eos certo ſcio,quo vir melior multo es quam ego,obtemperaturos magis. Mitio.ego eo intro,vt q̄ opus ſunt, parentur:tu fac,vt dixi,ſi ſapis. Eſchinus. Quid hoc eſt negotij?hoc eſt patrẽ eſſe,aut hoc ẽ filiũ eẽ?ſi frater,aut ſodalis eſſet,q̄ magis morẽ gereret?hic nõ amãdus?hiccine nõ geſtãdus ĩ ſinu eſt?hem,itaq₃ adeo magnam mihi iecit ſua cõmoditate curam,ne forte imprudẽs faciam,quod nolit,ſciẽs cauebo. Sed ceſſo ire intro,ne mora meis nuptijs egomet ſiem?

Demea ſolus.

❧ Demea quẽ inſtituerat Syrus vt fratrẽ quereret ꝑ vrbem totus fatigatus hec conqueritur de Syro:quo non ſignificate ⁊ plane locum in quo eſſe frater deſcripſerit.

ſis bono animo. Eſchi. O pater obſecro te nõ.i.nunquid quaſi optet negatiuã reſponſionem tu ludis.i.illudis derides me ludificas me tuis verbis nunc quaſi prius nõ luſeris: Mit. petis vtrũ ego ludam te q̃obrem.i.quare luderẽ te vel quare petis. Eſchi.neſcio qua rõne non credo tibi:ideo.i.eam ob rem magis vereor:quia cupio tam miſere.i.tam nimis vel vehementer vel obnixe dictũ tuũ ſup.eſſe verũ:vel quia cupis tam miſere verum eſſe me illã ducturũ vxorẽ. Miſere interdũ capitur pro valde ⁊ quidẽ vbi eſt aliquid miſerie vt in cupiente nimis eſt paſſionis aliqđ qđ eſt alo moleſtũ nã eſſe nimis a virtute recedit. Mit.abi domum ac comprecare deos.i.preces effunde dijs tanq̃ ante ſit res diuina facienda deinde vxor accerſenda:vt accerſas.i.aduoces venire facias ad te vxorẽ. Deinde quaſi herenti eſchino ⁊ morãti repetit.abi.i.fac quod eſt tibi iam dictum. Eſchi.quid modus interrogãdi iam ne.i. vtrũ iam ducam vxorẽ. Mit.iam.i.nunc duces vxorem. Eſchi.iam.i.nũc ducam quaſi pre gaudio tante ſue felicitatis ſepi⁹ repetit. Mi.iã duces q̃tũ potes.i.cito ⁊ q̃ celerrime fieri poterit a te. Uel poteſt referri ad id qđ pri⁹ dixerat abi.⁊ tunc eſt ſenſus abi inq̃.i.q̃tum potes q̃ celerrime potes abire vel q̃tum põt a te fieri:vel a te abiri et abſcõdi per imperſonale verbũ. Eſchi.o pater dij omnes oderint.i.odio habeant me hic enim ponitur ꝓ odiant ſi haberemus.ni.i.niſi ego magis amo te nunc q̃ oculos meos. Mi.quid modus interrogandi amas ſup.me magis quã illã Pamphilã. Eſchi.eque.i.ita equaliter te amo:atq₃ illã. Mit.perbenignẽ.i.valde benigne ſeu valde large prolixe ac liberaliter me amas ſi illã equo quãtũ ad tuum amorem in me ⁊ eam. Eſchi. Quid modus interrogandi vbi eſt ille mileſius.i.vir ille de mileto qui ad eam ducẽdam venerat. Mit.abijt.i.diſceſſit perijt.i.multũ perditus fuit mente ac ſaucius in corde ⁊ cognouit te illam ducturuȝ aſcendit nauem qua veheret miletum ſed cur ceſſas.i. moraris cũctaris tardas nec mihi obſequeris abeũdo et deos cõprecando vt accerſas vxorem. Eſchi.o pater abi diſcede tu potius q̃ ego cõprecare deos ꝓcib⁹.nã certo ſcio eos deos magis obtemperaturos.i.morẽ geſturos tibi quo.i.quanto es vir multo melior q̃ ego. Mi.ego eo intro in domum vt ea que ſunt opus.i.ea que ſunt requiſita ⁊ neceſſaria ad nuptias parentur.i.apparentur. Dicimus hec ſunt mihi opus:et opus eſt mihi his rebus vt ſatis eſt manifeſtũ tu eſchine fac vt dixi ſi ſapis. Eſchi.admiratur eſchinus benignitatẽ patris,pariter ⁊ laudat q̃d hoc negotij eſt.i.quid ſibi vult hoc negotiũ admirando dicit cum totum negotiũ inter patrẽ ⁊ filium agaẽ ita benigne hoc ſcȝ quod pater erga me facit:eſt.i.ſignificat meipſum ſup.eſſe patrẽ.i.vti ſeueritate patris.q.d.non cum benignitate ſodalis potius vtatur:aut hoc qđ.ſ.ego facio ita familiariter agẽdo cum patre eſt ne.i.vtrũ ſignificat me eſſe filiuȝ.i.vti timore filiali quo ſolent angi filij apud parẽtes de vitijs rñſuri ſi pater me⁹ eſſet frater aut ſodalis ideſt cõuictor pari familiaritate vtẽs:⁊ q̄ ſoleret velut familiaris ſoci⁹ mecũ in mẽſa victitare q̄.i.quo q̄ rõne quare magis morẽ gereret.i.magis cõplaceret q̃ cõplaceat. Nõ.i.nõne.q.d.ſi hic.ſ.pater talis ẽ amãd⁹.i.amore dign⁹ hiccine.i.vtrũ hic pater nõ eſt geſtandus.i.fouendus portãdus in ſinu.i.inter brachia ſi quando debilitate cõfectus egeret vt portaretur cũ ſit talis dignus eſt q̄ geſtari deberet in amplexu brachiorũ. Hem interiectio admirãtis vel anxij ac timentis offendere.itaq₃.i.⁊ ſic ſi ſint duo verba:vel ideo ſi vnũ iniecit mihi.i.incuſſit intulit irrogauit mihi adeo.i.valde magnã curam.i.ſolicitudinẽ ſua commoditate.ſua opportunitate:ſua mititate:ac benignitate:ſuauitate ⁊ clementia ne.i.ꝙ non faciã in optatiuo forte.i.caſu aliquo imprudẽs.i.per imprudẽtiã id ſcȝ.qđ nolit me facere:ego ſciẽs.i.aduertens ⁊ attendẽs cauebo.i.prouidebo ne q̄d faciã qđ nolit.ſed ceſſo.i.nimis tardo ire intro:⁊ ideo celeriter vado ne.i.vt nõ egomet ſim mora.i.ſim retardatio meis nuptijs.

❧ Aſcenſius.

ILlud reſponſum mitionis abijt perijt nauẽ aſcendit vt dona arguit interpretaẽ ridẽdi ore dictum eſt vt intelligat Eſchinus Mitionẽ ioco nõ ſerio de mileſio id dixiſſe:q̄m is nullus fuerat. Uideri aũt dȝ demea prius q̃ eſchinus diſceſſerit.

Quartus actus

Defeſſus tc. Hic demea quē inſtituerat ſyrus vt quereret fratrē ꝑ vrbē tot⁹ defeſſus hic cōqueriť de ſyro qḋ nō ſignāter mōſtrauerit locū i ḋ eſſet frater. D. ſolus anhelās hic; demea ſecū loquitur defeſſus ſum. i. valde feſſus ſum ābulādo: vt. i. vtinā o ſyre magn⁹ iuppiter ꝑdat. i. deſtruat te cū tua mōſtratiōe ego ꝑreptaui. i. lento paſſu inceſſi: q2 ſenex ꝑ totū oppidū. i. ꝑ totā vrbē athenarū vſq̄. i. cōtinue ſine vlla intermiſſione laboris: nullaq̄ quiete interiecta vel vſq̄ ad portā vſq̄ ad lacū: quē mihi dixerat ſyr⁹: quo. i. in quē locū vrbis nō perreptaui inquā vel ſic dicas quo. i. in quo loco vrbis ſcʒ ad portam ⁊ lacuʒ nō erat neq̄ vlla fabrica. i. officina fabri neq̄ quiſq̄ hō aiebat ſe vidiſſe fratrē mitionē et hoc modo aſtruendo tres negationes nō plus efficiunt quā due. Uero. i. ſed nunc certū eſt mihi ſcʒ. i. deliberatū eſt apud me ⁊ decretū obſidere. i. ſedere tanq̄ in aliqua obſidione domi. i. in domo fratris vſq̄. i. aſſidue: ꝯtinue donec. i. quuſq̄ frater redierit. i. ſit reuerſus et bene obſidere inquit tāquā irat⁹ ſit fratri ⁊ repēte eū aggreſſurus cū primū venerit. Reptare ſignificat tarde incedere ſeu lēto paſſu ambulare: vt faciunt ſenes amplius ingredi nō valētes: tard⁹ enim inceſſus non perambulatio ſed perreptatio dici debet.

Defeſſus ſum ambulando, vt ſyre te cū tua mōſtratiōe magnus perdat iuppiter. perreptaui vſq̄ omne oppidū, ad portā, ad lacū, quo nō? neq̄ illic fabrica vlla erat, ⁊ neq̄ fratrē homo vidiſſe ſe aiebat quiſq̄. nūc vero domi certum obſidere eſt vſq̄, donec redierit.

Aſcenſius.

Uo nō. i. quo nō perreptaui: quaſi dicat nullo ſiue quibet ſeu i quemlibet locū. Multam autem vim habet tale genus interrogandi. Nō autē dico quo. i. in quo loco. quia ſequitur illic.

Mitio. Demea ſenex.

In hac ſcena exemplum eſt intempeſtiue obiurgationis Demee aduerſum Mitionem. Proindeq̄ ad modum ridicule. Nam que noua et inaudita Mitioni referre ſtuduit oīa prius melius ipſo Demea nouit quem profecto rotundis ſalibus: quā feſtiue vrbaniter et facete irridet. Certum in calce ſtomachoſi Deme in mitionis mores exclamatio continetur.

Ibo, illis dicam nullā eſſe i nobis morā. Demea. ſed eccū ipſū. te iādudū quero mitio. Mi. q̄dnā? Demea. fero alia flagitia ad te ingentia boni illius adoleſcentis. Mitio. ecce autem. Demea. noua, capitalia. Mitio. ohe, iā. Demea. neſcis qui vir ſiet. Mitio. ſcio. Demea. ah ſtulte, tu de pſaltria me ſōnias agere: hoc peccatū eſt in virginē ciuem. Mitio. ſcio. Demea. Eho, ſcis et pateret? Mitio. quidni patiar? Demea. Dic mihi, nō clamas? nō inſanis? Mitio. nō malim quidē. Demea. puer natus eſt. Mitio. dij bene vortāt. Demea. virgo nihil habet. Mitio. audiui. De. ⁊ ducēda indotata eſt? Mitio. Scʒ. Demea. Quid nūc futuruʒ eſt? Mi. id enī, qḋ res ipſa fert: illi nc huc trāſferet virgo. De. o iupiter iſthoccine pacto opʒ? Mit. Quid faciā āplius? De. qd facias, rogitas? ſi nō re ipſa tibi iſthuc dolet, ſimulare certe ē hoīs. Mi. qn iā virginē deſpō di: res cōpoſita eſt: fiūt nuptie: dempſi metū oīm: hec magis ſunt hoīs. De.

Ibo illis tc. In hac ſcena eſt exēplū intēpeſtiue obiurgationis ⁊ ꝑ hoc ridicule. Mi. Ibo ad ſoſtrataʒ dicā illis matri ⁊ filie nullaʒ eſſe morā in nobis me ⁊ filio. Demea. Cōſtituerat din illic domi obſidere ſʒ interea vidit fratrē dixitq̄ ſed eccū. i. ecce hic ꝓpe ipm fratrē o mitio quero te ⁊ nō q̄ro ꝓ te iādudum. i. ex multo ante tēpore. Mi. quid nā. i. cur q̄rebas me. Demea. fero. i. affero ⁊ i pectore geſto recōdita alia flagitia ingētia id eſt enormia illius boni adoleſcentis boni dixit ꝑ ironiam quem flagitioſiſſimū intelligat. Mit. autē. i. ſʒ ecce. i. adeſt repētinū malū ⁊ turbatio gaudij. Ecce vt cum repēte aliquid triſte reb⁹ interuenit letis aut certe quādo cū aliud agitur aliud emergit nouum. De. fero inquā flagitia noua. i. recētia vel mira ſeu magna ⁊ capitalia. i. propter que qui admiſit dign⁹ ſit capite plecti. Mit. ohe interiectio oſtendēs tedium afferri iam. i. nunc define, i. deſiſte iſta inculcare ⁊ loqui. De. ah interiectio dolentis neſcis q̄ i. qualis vir ſit. Mitio. ſcio q̄ vir ſit. Dem. ah hic quaſi ridentis eſt o ſtulte. i. inconſiderate tu ſomnias me agere. i. loqui de pſaltria q̄ fuit rapta a lenone: hoc peccatuʒ. i. flagitiū hoc quod fero ē. i. extat in virginē. i. erga vel cōtra virginē ciuem atticā. ſ. ac ꝓpterea graue ⁊ capitale ꝑ leges. Mitio. ſcio et ā illud. demea. eho interiectio iraſcētis nūc enī ipſi mitiōi iraſciť nō ſolū eſch. no. Scis. i. cognoſcis illū flagitiū eē factū ⁊ patere. i. pateris ſeu permittis ⁊ fers. q. d. nō deberes. Mi. q̄dni. i. cur nō patiar ꝑferri cū mederi nō poſſiʒ. De. dic mihi nō clamas. i. vociferas aduerſus eſchinū iurgiis ⁊ improperiis nō inſanis. i. nō verteris in furiā cū cernis mitio. nō q̄dē. i. nō etiā dico ſup. illi eſchino malū verbū. i. moleſtū aliq̄d ⁊ nō malim vt legi in aliq̄b⁹ codicib⁹. Nā donat⁹ malū dicit: nec ēt coheret ſenſus. De. puer nat⁹ ē ex pāphila. ſ. Mi. dij bñ vortāt. i. qḋ dici ſolet: bñ poſſit euenire ſeu bñ feliciterq̄ eueniat vł dij cōuertāt rē vt optam⁹ vł vt nouiūt nobis expedire. Hoc aūt dictū frequens ē apd comicos. Dij bñ vortāt qḋ agas plerūq̄ enī bona in peius mala mutantur in meli⁹. De. virgo pāphila nihil hʒ. i. eſt paup. Mi. audiui. i. intellexi eā nihil hr̄e. De. ⁊ ipſa ꝟgo eſt ducēda. i. capiēda in vxorē: indotata. i. ſine dote. Mi. ſcʒ. i. certe eſt ducēda indotata. De. q̄d nūc ē futurū de hac re. Mitio enī. i. certe futurū qḋ ipſa res. i. ipa neceſſitas fert. i. affert ⁊ poſtulat ſeu ꝯpellit. Uirgo. i. ipa pāphila q̄ pri⁹ erat ꝟgo anq̄ ab eſchino ſtupraret trāſferret. i. traduceret illinc. ſ. ex domo ſua huc. i. in domum noſtrā Demea. Proh iuppiter iraſcentis exclamatio tragica potius q̄ comica quaſi ſit teſtor te iouē: id ita fieri non debere. Iſthoccine id eſt vtrū oportet fieri ſupple nuptias iſto pacto id eſt iſto modo quem dicis etiam ſine dote. Mitio. quid faciam amplius id eſt vltra quaʒ feci vel quid preter nuptias a me fieri poteſt. Demea. rogitas. id eſt petis quid facias: ſi iſtud: ſcilicet nuptias fieri indotatas non dolet tibi. id eſt non eſt tibi dolori re vera vel re ipſa. i. ipſo effectu et in rei veritate. Do. tamen dicit ibi rem capi pro vtilitate. Si ergo re vera tibi iſtud non dolet certe. id eſt ſaltem eſt hominis id eſt ſpectat ad hominem et congruum et decens et licitum eſt homini ſimulare id eſt fingere dolorem in tali re gratia vtilitatis ſue prop: nam non quia hominis dicat eſſe mentiri ſed quia ſepe iracundie ſimulatio cuſtodia eſt diſcipline. mitio. quin. id eſt quinimo imo vero ſeu atq̄ etiam iam deſpondi ſcilicet tanq̄ ſocer futurus filio meo petenti illam ſi... am deſpondet enim puellam qui petit: ſpondet autem a quo petitur et inde ſequūť ſpōſalia ⁊ ſpōſus ⁊ ſpōſa ⁊ actiōes ex ſpōſu. vt ait Gelli⁹. res. i. negociū de cōiugio eſt ꝯpoſita. i. pacta

trãſacta cõfecta nuptie ſunt dempſi preteritũ a demo mis. i. abſterſi oẽm metũ. hec q̃ facta ſunt magis ſunt hoīs i. magis decẽt hoīem ⁊ ſpectãt q̃ id qđ dixiſti. i. ſimulare. nã ſimulatio ⁊ mẽdaciũ nõ cadunt in virum bonũ. De. ceterũ ſed o Mitio factũ iſtud de cõiugio indotato pl; ne tibi. i. probas tu illud. Mi. nõ pl; mihi ſi queã. i. ſi poſſum mutare nũc cũ nõ queo mutare fero equo aio. i. patiẽter neq; me ob id excruciãdum duco: vita l; oim eſt ita. i. eiuſmodi vt corrigas. i. corrigat aliqs ſcđa ꝑſona ꝑ tertia hoc eſt vt aliqs in rectũ reducat arte. i. calliditate ꝯſilio. hic

ceterũ placet tibi factũ mitio? Mitio. nõ, ſi queã mutare, nũc cũ nõ queo, equo animo fero, ita vita eſt hominũ, quaſi cũ ludas teſſeris, ſi illud, qđ eſt maxime opus, iactu non cadit, illud qđ cecidit forte, id arte vt corrigas. De. correctoꝛ: nẽpe tua arte viginti mine pro pſaltria periere, que, q̃ꝓtum põt, aliquo abijciẽda eſt, ſi nõ ꝓtio, at gratis. Mi. neq; eſt neq; illã ſane ſtudeo vẽdere. De. Quid igiť facies. Mi. Domi erit. Demea. proh diuũ fidem, meretrix, ⁊ materfamilias erit vna ĩ domo? Mitio. cur non? De. Sanũ ne te credis eſſe? Mitio, equidẽ arbitroꝛ. Demea. ita me dij amẽt (vt video ego tuam ineptiam) facturũ credo, vt habeas q̃ cũ cantites. Mitio. cũ nõ? Demea. Et noua nupta eadem hec diſcet? Mi. ſcʒ. De. tu inter eas reſtim ductãs, ſaltabis. Mi. pbe, ⁊ tu nobiſcũ vna, ſi opus ſit. Deme. hei mihi, nõ te hec pudẽt? Mi. iam vero omitte Demea tuã iſthãc iracundiã, atq; ita vt decet, hilarẽ ac lubentem fac te in gnati nuptijs. ego hos cõueniam: poſt, huc redeo. De. o iuppiter, hanccine vitam? hoſcine mores? hanc dementiam? vxoꝛ ſine dote veniet: intus ſaltria eſt: domus ſumptuoſa: adoleſcens luxu ꝑditus, ſenex delirans: Ipſa ſi cupiat Salus, ſaluare pꝛoſus non poteſt hanc familiam.

qđ accidit ſup. quaſi. i. tãq̃ cũ ludas teſſeris. i. talis ſi illud qđ maxime opus ẽ. i. qđ plurimũ requirit ad hoc qđ lucrifiat. nõ cadit in alueolo iactu. i. ꝓiectione teſſere vł iungi põt iactu cũ opus ſit: ſi illud qđ opus eſt iactu nõ cadit opta tibi lectoꝛ vtrũuis: ita ẽ ſup. ludus, vt tu corrigas inq̃ arte i. aſtutia calliditate cõſilio: īduſtria illud qđ forte cecidit iactu teſſere: neq; ſtatim ꝓpterea deſerendus eſt ludus id vt recte intelligať ſic dicendum eſt ita eſt vita hoīʒ vt corrigas. i. emẽdes id qđ accidit arte. i. cõſilio ⁊ īduſtria quaſi cũ ludas teſſeris ſi iactu teſſere illud qđ maxime opꝰ ẽ nõ cadit ita eſt ſup. ludus vt corrigas arte qđ forte cecidit. De. correctoꝛ. i. dicis eſſe corrigẽdũ arte qđ accidit. O correctoꝛ. q. d. q̃lis correctoꝛ tu es ridẽdo cũ qualis emẽdatoꝛ illius in quo eſt erratum: nẽpe. i. certe tua arte. i. tuo cõſilio ⁊ tua correctione viginti mine. i. libꝛ. viginti periere. i. ꝑdite fuerũt pro pſaltria que pſaltria eſt abijciẽda. i. detrudẽda ejiciẽda aliquo. i. in aliquẽ locũ q̃ꝓtum põt. i. quã celerrime põt abijci vel q̃ꝓtum fieri põt vt abijciať ſi nõ pretio eſt abijciẽda. i. ſi nõ vẽdať alicui q̃ det pretiũ quo cõſtitit: vel. i. ſaltẽ vel etiã gratis. i. ſine pretio aut vẽditione eſt aliqua ejiciẽda accedẽte noua nupta. Mi. neq; eſt. i. neq; expedit neq; ſane. i. certe ſtudeo. i. volo cupio: laboro vẽdere illã. vł ſic neq; ẽ abijciẽda gratis neq; ſtudeo vẽdere illã. De. igiť q̃d facies ex illa. Mi. ipſa erit domi mee. Demea. proh fidẽ diuum. i. diuoꝛũ implo ro ſup. fidẽ. i. opem diuoꝛũ meretrix ⁊ materfamilias. i. vxoꝛ honeſta quã ab alijs moꝛes diſcernũt erit vna. i. ſimul cõgregãdi aduerbiũ eſt ĩ domo vł meliꝰ erit ĩ vna domo. i. ſub vno tecto. Mitio. cur nõ erit in vna domo meretrix ⁊ materfamilias. De. ne. i. vtrũ credis te eẽ ſanũ. i. ſane mẽtis ſeu animi cõpotẽ q̃ talia dicis. Mi. equidẽ arbitroꝛ me eſſe ſanũ. De. ita dij amẽt me iurãtis eſt ⁊ aſſeuerãtis credo te eſſe facturũ. ſ. vt vna ſit ĩ domo vt habeas q̃ cũ. i. cũ qua cãtites. i. freq̃ter cãtes moꝛe puellarũ cũ iã ſis ſenex: vt. i. q̃tũ ego video. i. ꝓſpicio tuã ineptiã. i. tuã fatuitatẽ et incõſiderationẽ. Mi. cur nõ facerẽ ſcʒ. De. ⁊ noua nupta diſcet hec eadẽ que ſient a pſaltria. Mit. ſcʒ. i. certe diſcet illa eadẽ. De. tu ductãs. i. freq̃ter ducens ⁊ agitans reſtim. i. funẽ ſaltabis. i. qđ dicũt tripudiabis inter eas. ſ. nurũ ⁊ pſaltriã more puelloꝛũ ⁊ puellarũ que cõnexis manibꝰ choros ducẽtes reſtim ducere exiſtimanť. Alij dicũt hunc luxum eſſe natũ ab eo fune quo introducꝰ equus ligneus in troiam eſt cũ cõnexis manibꝰ

Syrus. Demea.

¶ Hic ſyrus egregie compotus inducitur: exultans ſe laute oppipareq; cenatum eſſe. Quem demea ob temulentiã moꝛdaciter impetit ⁊ obiurgat. Attendať hic etiã exemplum licentie ſeruoꝛum ſubmitti domino degentium.

Edepol ſyriſce te curaſti molliter, lauteq; munus adminiſtraſti tuum. abi, ſed poſtq; intus ſum omnium rerũ ſatur, prodeambulare huc

ſuneoꝛum ducunt ſaltantes. Reſtis facit reſtem vel reſtim in accuſatiuo ſingula. i. quod vniciuq; liquet. Mi. pbe. i. pulchꝛe id faciã vt tu ſaltabis vna nobiſcum ſi ſit opus. De. hei mihi. i. doloꝛ ineſt mihi vel doloꝛe afficioꝛ ob hãc rem. Hec dicta tua vel hec inhoneſta facta non pudent te. i. non afficiunt te pudoꝛe interrogatiue legendo vbi pudent perſonale eſt verbũ a pudeo es habetq; accuſatiuum poſt ſe: vt hoc pudet me. i. affert mihi pudoꝛem. Mit. O demea iam vero. i. preterea vel ſi nũc omitte. i. amoue dimitte a te. iſtam. i. iſtã hanc iracundiã tuam: ira vt ait Do. eſt de cauſa: iracũdia vero eſt de vitio multũ iraſcentis atq; fac. i. laboꝛa. efficere te hilarũ ꝑ hilarem antique: nã antiqui dictarunt hilarus ra rum ac lubentem. i. boni animi in nuptijs gnati tui vt decet. i. honeſtũ eſt te eſſe hilarem ⁊ lubentẽ ego cõueniã. i. alloquar hos quos ei oſtendebat quos ſcʒ illo qui volebat poſt. i. deinde redeo huc ad te. De. o iuppiter hanccine. i. vtrũ decet ſup hãc vitã eſſe ſup. vel agꝰ vł duci hoſcine. i. vtrũ hos. i. tales moꝛes perditos eſſe. i. ꝑſeuerare in hoībus decet ne inq̃ hãc dementiã. i. hãc inſaniã eſſe ſubintel. vxoꝛ veniet ſine dote pſaltria eſt intus domus. i. familia hoc eſt hoīes de familia eſt ſumptuoſa. i. auida ſumptus ⁊ multa conſumens ac expendens adoleſcẽs eſchi. eſt ꝑditus luxu. i. libidine ⁊ laſciuia ſenex. ſ. mitio eſt deli. rãs. i. deſipiẽs. ⁊ a recta lira ſeu a recto tramite diſcedẽs. Si ipſa ſalus quaſi que ſit de ea quẽadmodũ cõcoꝛdia victoꝛia pax ⁊c. cupiat ſeruare ⁊ ſaluare cõſeruare incolumẽ hanc familiam proꝛſus. i. oĩno non poterit ſeruare eam inq̃.

Edepol ⁊c. Hic ebꝛius inducitur ſyrꝰ adeo vt ſyrſcũ ſe dicat nõ ſyrũ: alloquiť pꝛo ſeipſum. o ſyriſce edepol iurãdi aduerbiũ curaſti. i. tractaſti te molliter. i. delicate ⁊ adminiſtraſti. i. exercuiſti laute. i. oppipare abũde delicate. munus tuũ. i. tuũ officiũ edẽdo dẽd eſſet louũ ⁊ ciathos ſoꝛbillãdo. Hoc ſibi ipſi dicit cũ blãdientis laudatione nã ſic dicũt qui iam cõpotes ſunt votoꝛũ olim pfectiq; ſibi videnť in rebus vniuerſis poſtq̃ ſũ intꝰ ſatur. i. ingurgitatꝰ refectus repletus oim rerũ, i. omnium ferculoꝛum libitũ eſt. i. placitum ẽ ſine

placuit. Idem enim ſunt libitũ eſt ⁊ libuit placitũ eſt ⁊ placuit. Poſſet hic forſitan libitũ eſt capi pro p̃ti.l. pl; tan; libitum eſſet nomẽ quẽadmodũ ⁊ placitũ vt diximus dictiones impoſitas fuiſſe ad placitũ tunc; cũ diceretur hoc eſt placitũ meum nomẽ eſt placitũ: ſic exiſtimo re vera hic ita capiendũ libitũ vt ſit nomẽ: ⁊ tũc ſenſus eſt p̃ntis ſic eſt libitũ meũ.i. placitum meũ vt ita dicã: pdcãbulare.i. preparare huc.i. ad hũc locũ quẽ oſtẽdebat vbi l hoc verbo prodcãbulare due ppoſiones vni dictioni adiunguntur: vt Uerg. pede pſubigit terra. De. v. de.i. aduerte illud qđ ſequit̃ vel ꝙ ſup. ſis exemplũ diſcipline aliis conſeruis quos etate precurris ſic eos exẽplo diſcipline ⁊ boni modi viuẽdi pcedere debes ⁊ bñ ſit diſcipline vult enĩ demea vt aliũ diſcãt ex eo quo nã modo ſit honeſte ſeruiẽdum. Sy. aũt.i. ſ; ecce noſter ſenex.ſ. demea adeſt hic qđ fit qđ agitur quid.i. cur es tu triſtis. De. O he interiectio eſt fecti tedio ⁊ idignatione propter ebriũ ſeruum inepte colloquẽtẽ cũ viro honeſto. Scelus.i. o ſcelerate ſerue. Sy. eho interiectio hic quaſi ridẽtis iam.i. ſtatim o ſapiẽtia ridet: eũ iam tu fundes.i. ſine ceſſatione proferes aut etiã inanum prodes hic verba cũ nemo tibi ſit obtẽperaturus. De. ſi tu eſſes meus ſeru⁹. Deinde iterrupit ſermonẽ ſeruo. Syrus eſſes dis.i. diues: hic ⁊ hec dis dit; ſi tuus eſſẽ.ſ. o demea ac ſtabiliſſes.i. confirmaſſes corroboraſſes ſiue conſolidaſſes ⁊ auxiſſes rẽ tuã.i. tuã rẽ familiarẽ ſiue tuã ſubſtãtiã. De. pſequit̃ quod inceperat ſi tu eſſes meus curarem vt eſſes exemplũ oibus aliis ſeruis ne inebriarẽtur. Sy. ꝙobrẽ.i. qre qđ feci. De. rogas.i. petis. o ſcelus.i. ſcelerate ſerue potatis qſi ceteri ſerui vna potarit vl qr alus eſſe exẽplũ deberet: ſatis ergo potaſtis.i. bibiſtis in ipſa turba.i. in ipſa turbatione ⁊ in maximo peccato qđ peccatũ vix.i. quaſi nondũ eſt ſedatũ.i. paccatũ: ſ; potaſtis ergo quaſi re bñ geſta.i. quaſi res bene ſe habuiſſet: nec fuiſſet crimen admiſſum vt fuit. q.d. veſtra ebrietas oſtẽdit vos non eſſe ſolicitos de factis filiorũ quib⁹ pedagogi cẽ miſſi eſtis. Sy. ſane.i. certe nollẽ hunc exitũ.i. vellẽ non exiuiſſe huc ad deambulandũ quoniam demee iurgia non ſubijſſem.

Aſcenſius.

Quod demea dicit. Illud video ſis exẽplũ diſcipline non intelligo ad ſyrum ſ; de ſyro cõmuniſſione dictũ: nõdũ enĩ aderat ſyr⁹. Ordo ergo eſt. Uide ſis.i. ſi vis hoc ẽ cõſideret aliũ illud exẽplum diſcipline.i. ſyrum quẽ quaſi exemplũ preberet meo ꝙ ſenior iam eſſet: aliũ imitari debeant Illud aũt ohe iã tu verba hic fundes ſapientia. Tameti Do quoq; dubitet an poſſit intelligi vt Demea dicatur ſapientia magis ſtructure verborum quadrat vt ordo ſit. O demea fundes tu hic ſapientia verba qđ ſi quid improprietatis in ſermone putans id maxime laudi dandum eſt poete qui cõgruam ſeruo ſemiebrio locutionem aptauit. Unde ⁊ Plautus vt ſtulte militis perſone ſermo conueniat: ſibi ſine reciprocatione ab eo prolatum inducit. Sibi diminueram ſtipendium.

libitũ eſt. De. illud ſis vide exẽplũ diſcipline. Sy. ecce aũt hic adeſt ſenex noſter. qđ fit? Quid tu es triſtis? De. ohe ſcel⁹. Sy. Eho, iã tu verba fũdes hic ſapiẽtia? De. tu ne ſi meus eſſes? Sy. Dis qdẽ eſſes Demea, actuã rem cõſtabiliſſes. De. exemplum oĩbus curarẽ vt eſſes. Sy. quãobrẽ? Quid feci? De. rogas? in ipſa turba, atq; in peccato maximo, qđ vix ſedatum ſatis eſt, potaſtis ſcelus, quaſi re bene geſta. Sy. ſane nollẽ huc exitum.

Dromo puer. Syrus. Demea

In hac ſcena interuentu cuiuſdam paraſiti ſeu comeſſatoris cteſipho adoleſcens a patre ſuo demea deprehenſus eẽ oſtenditur.

Heus ſyre, rogat te cteſipho vt redeas. Sy. abi. De. qđ cteſiphonẽ hic narrat? Sy. nihil. De. eho carnifex, eſt cteſipho intus? Sy. non ẽ. Deme. cur hic nominat? Sy. eſt alius qdam paraſitaſter paruolus: Noſtine? De. iã ſcibo. Sy. qđ agis? quo abis? De. mitte me. Sy. Noli inquã. Demea. Non manum abſtines maſtigia? an tibi mauis cerebrum diſpergi hic? Sy. abijt. edepol comeſſatorem haud ſane cõmodum, preſertim cteſiphoni. Quid ego nũc agam? niſi dũ he ſileſcunt turbe, interea in angulum aliquo abeam, atq; edormiſcã hoc villi? ſic agam.

Actus quinti ſcena tertia.

Mitio. Demea ſenex.

Heus ſyre, rogat te hic interuentũ cuiuſdã paraſiti ſiue comeſſatoris deprehẽſus oſtẽditur Cteſipho a patre ſuo, Dromo. Heus aduerbiũ vocãdi o ſyre. Cteſipho rogat te vt redeas ad ſe: vnde ebri⁹ veniſti. Sy. indignatus qđ nominaſſet cteſiphonẽ corã patre p imprudentiã dixit abi.i. vade in malam rem. Demea quid.i. cur hic paraſitus narrat cteſiphonem.i. nominat eum. Syr. Nihil.i. nihil narrat inquam neſcit quid dicat. Demea. Eho interiectio. deprẽhẽdẽtis aliqđ alteri⁹ imprudẽtia. o carnifex.i. tortor: qui me excrucias ⁊ mori me denique cogis tuis improbitatib⁹. Cteſipho eſt ne intus. Sy. nõ eſt intus. De. cur hic Dromo nominat eum. Sy. eſt alius quidam paraſitaſter.i. imitator paraſitorum paruulus per qđ oſtenditur paraſitaſter non eſſe diminutiuum nomen: ſed potius imitatiuum. Noſtin.i. cognoſcis ne eum. Demea. iam.i. nunc ſcibo.i. ſciam ſit intus necne. Sy. quid agis quo abis. Demea mitte.i. dimitte me: impediebat enĩ eum ne iret. Sy. inqñ.i. dico tibi noli ire: ſed demea. o maſtigia hic ⁊ hec maſtigia declinatur in prima inflectione.i. malus ⁊ nequam ſeruus vel ancilla ⁊ vt inquit. Seruius: eſt ſeruus ſepenumero verberib⁹ ceſus ⁊ cedi dignus: a maſtigio verbo greco qđ ſignificat cedo. Non abſtines manum.i. non tẽperas non contines non amoues manũ a me retinendo.ſ. ſeu nõ cohibes nõ reprimis: nõ cõpeſcis manũ a me impediendo. interrogatiue pferendo. An mauis.i. potius vis cerebrũ diſpergi.i. diffundi: frangi tibi hic ictu huius baculi quem tenebat ſenex. Sy. abijt ſ; ſenex.i. euaſit mihi e manibus ⁊ hoc dicit triſti vultu. Edepol iurantis eſt ſane.i. certe vel valde dico ſup. vel conſtat comeſſatorem.i. iſtũ paraſitum cuius inepta pronuntiatione deprehenſus eſt ſeu oppreſſus Cteſip. conſtat haud.i. non fuiſſe ſup. ſane.i. valde cõmodum.i. conſentaneum o portunũ preſertim.i. precipue cteſiphoni q eius aduentu eſt deprehẽſus. Alij intelligunt comeſſatorẽ dici de demea: qui velut comeſſator inopinatus ſuperuenit ⁊ oia turbauit. Quid ego agã nunc niſi dum.i. qdiu he turbe.i. he turbationes que iam non ſunt: ſed ſtatim future ſunt ſileſcunt.i. pacate efficiuntur. ſiue dum ad tranquillum res redeunt. interea abeam.i. diſcedam abdam me aliquo id eſt in aliquem locum puta in angulũ aliquẽ: atq; illic edormiſcam.i. ex alaſã dormiendo hoc villi.i. hoc pauculum vinũ qđ adbibi nimis vinum villum fac per diminutionem: ſicut vnus vilũs. aſinus aſellus. Deinde tanq̃ id apud ſe certum ſit ac deliberatum. Subdit ſic agam.i. abdam in angulum ⁊ edormiſcam hoc villum ⁊c.

Rata ⁊c. In hac ſcena eſt collatio.i.cōparatio cōgregatio duarū perſonarū mitis ac ſenis ſeu terribilis ⁊ auſteri Mi.o ſoſtrata oia parata ſunt a nobis ita vt dixi vbi vis ꝙ ſup.fiāt nuptie q̄ſnam pepulit.i.pulſauit percuſſit tam grauiter fores a me.i.fores meas:dicim⁹ eīn accepi l'ras a te .p accepi tuas l'ras. De.hei mihi pre dolore nimio.q.d.q̄d faciā q̄d clamē aut q̄d querar.i. conquerar de fratre cū ego mea indulgētia veniam criminādus.O celū terra maris nepūni.i.maria quibus preeſt neptun⁹ exclamationes ſunt ⁊ inuocationes elementorū q̄ſi totū mūdum accuſet vel dñs iraſcat q̄ in illis ſunt elemētis. Tria aūt elemēta tm̄ inuocāt q̄ caduca ſunt et inferiora: ⁊ ita celū capiēdū eſt .p aere: videri ꝙ pōt diluuiū ⁊ interitū reb⁹ optare ita vt Uer. more dicere velit. Oia vel media fiāt mare. Mi. hē iteriectio dolētis.iſtc Demea reſciuit tibi oēz rē.i.totū negotiū totū figmētū de ēptione pſaltrie .p filio vbi tibi ad nullū referſ vt fieri ſepe ſolet mihi ⁊ tibi vt an tibi fores crepuerūt:tu mihi ſemp dormis in talibus locutionib⁹ mihi ⁊ tibi nec ad me nec ad te nec ad quēq̄ referūt.ſ.i.certe nunc clamat id.i.ob illud q2 reſciuit oēz rem: lites.i.q2 iurgia ſunt parata ipſi cthesip.⁊ mihi ēē ſuccurrendū eſt.i.opz ſuccurrere ⁊ filio eius. De.eccū.i.ecce hic cōis corruptela.i. deprauatio corruptio noſtrorū liberorū nō vni⁹ tm̄ ſz duorū adeſt.i.l promptu eſt ſeu palā eſt vbi cōis dicit q̄ſi vtriq̄ cōtingens et vtrūq̄ cōtaminans ſeu corrumpēs: nam proprie commune dicitur de duobus.interdū etiā de pluribus:vt hoc eſt mihi cōmune tecum.i.tibi mecum conuenit vel mihi tecum. Mi.tandem id eſt poſt longā tui vexationē reprime iracundiam. Ira eſt de cauſa iracundia de moribus.atq̄ redi.ad te: hoc eſt te collige redi ad lenitatez placa teipſum ⁊ bene redi ad te: q2 ira dicitur ab eo quod eſt ire:eo quod a ſe eat q̄ iraſcit ⁊ furit: ⁊ iō qn̄ placaſ aut reſipiſcit ad ſe redire dr̄. De.repſſi.i.cōpeſcui iracūdiā:redij ad me.i.placatus ſum:mitto.i.omitto omnia maledicta.i.oia .pbra improperia iurgia:putem⁹.i.tractem⁹ purgemus rē ipſam.i.cauſam ipſius litionā purgare .pprie eſt [illegible] ⁊ infructifera a bonis ⁊ fertilibus reſecare:vn̄ arborū purgatores putatores dicunſ hinc et putamīna purgamēta dicta ſūt hoc qđ ſeceſ poſtea.ſ.ne curares ⁊c. Fuit dictū inter nos ⁊ adeo.i.certe illud ortū eſt.i.proceſſit ex te qui illud dixiſti vcz ne.i.ꝙ tu nō curares.i.cure haberes meū filiū:neue.i.⁊ ego non curarē ſup.tuū filiū reſpōde an hoc fuerit dictū nec ne. Mitio.factum eſt.i.illud a me proceſſit dictum non nego. De . cur nunc filius meus potat apud te. cur recipis filiū meū in domū tuam ad potandum ⁊ laſciuiendū. O mitto cur emis amicā meo filio. nā qui.i.cur vel quare min⁹.i.nō eſt equum.i.non licet nō decet non eſt iuſtū idem ius eſſe mihi.i.quod habeam idem ius qđ ius equuz eſt tibi eſſe.i. qđ ius tibi licet habere quaſi peiori cōditiōe ſim ego q̄ tu ſis ita q̄ vt vult Dona. ſit textus.nam qui minus mihi idem ius equum eſt eſſe quod equum eſt tibi: quando id eſt quod dicunt poſtq̄ ego non curo tuum filium ne cura id eſt .noli curare meum. Mit.non dicis equum id eſt nō dicis quod equum ſit iuſtum dicere. Demea.non dicis quod non dico equum Mit.nam quidem id eſt certe hoc verbū.i.hoc dictū eſt prouerbiū eſt vetus.i.tritū omnia amicoꝝ eſſe cōia inter ſe.i.cōicāda:vbi opus eſt ꝙ .pueri biū inter pythagoricos ortū dr̄. De. facete.i. vrbane illud eſt dictuz a te tunc demum iſthec oratio nata eſt quaſi repentina ⁊ ſubito erorta. ſ. amicorum omnia eſſe communia cū vez non haberes quid reſpondere poſſes quaſi videat eum iam conuictum demea. Miti. auſculta paucis.i.breui ſermone. O demea niſi eſt moleſtum.i.ſi fiat ſine moleſtia tua hoc eſt ſi tibi placet vel cordi eſt. principio.i.in primis ſi id quod faciunt filij vel id quod facio pro filiis ſuppeditando ſumptus mordet te. i. te offendit ac ledit queſo.i.obſecro ⁊ eſt obiurgatorium facito ſumptum.i. impenſam quam tui filij faciunt cogites tecum hec que ſequuntur:tu olim tollebas.i.educabas:nutriebas illos filios tuos pro re tua: i . ſecundum facultatem tuā ⁊ ſecundum qualitatem tui patrimonij:quod .p rem ſepe ſignificatur ꝙ. i. quia putabas bona tua ſatis fore id eſt ſufficientia fore ambobus filijs tuis ⁊ tum.i.tunc.ſ.i.certe credidiſti me dicturū fuiſſe. i. ꝙ ego ducerem nunc obtine.i. habeas eādem illam rationem.i.conſiderationem antiquam.i.quam prius habebas conſerua.id eſt cuſtodi iam aquiſita quere.i.acquire noua parce a parco parcis.i.omnibus parti⁹ vtere modice.fac id eſt effice vt ſupple relinquas illis quamplurimum bonorum ſcz.i.quamplurima bona obtine tibi.i. habe tibi iſthanc gloriam iſtam laudem de tollēdis ⁊ educandis ac ditandis filijs tuis ſine id eſt patere permitte ꝙ ſupple iſti filij tui vtanſ mea.i.vtantur meis rebus ⁊ hoc antique. Dona.legit vtātur his rebus.ſ.que euenere preter ſpem.i.preter expectationem ⁊ opinionem tuā nam cū putares me vxorem ducturum non expectabas a me bona pro filijs. Nihil decidet.i.diminuetur de ſumma rei tue.ſ.q.d.nihil tibi cōſtabit putato id eſſe de lucro id qđ acceſſerit.i.adiunctū vl additum erit hinc.i.ex meis bonis:quaſi dicat quod tuis filijs accedet ex me de lucro putato preſertim cum ante putares nihil eſſe acceſſurū illis. O demea ſi voles cogitare in animo vere hec omnia que dico dēpſeris.i. demes

Demea vbi reſciuit rem de amore Cteſiphonis ſumma cum indignatione in exclamationem prorupit. Hunc Mitio vt cunq̄ poteſt placabilem reddere nititur:pollicēs ſe ſumptum vtriq̄ Cteſiphoni et Eſchino ſuppeditaturū. Deinde modeſte auaritiam ſenilem carpit. Poſtremo Demea ſpectat ſe pſaltriam rus abſtracturum comminatur ad eſtum ac laborem duriter perpiendum.

Rata a nobis ſunt,ita vt dixi,Soſtrata, vbi vis,quiſnā a me pepulit tā grauiter fores? De.hei mihi,q̄d faciā?q̄d agā?q̄d clamē,aut querar?o celuz,o terra,o maria neptuni. Mi.hez tibi.reſciuit oēz rē:id nūc clamat ſcilz. parate lites:ſuccurrēdū eſt. D.eccū adeſt cōis corruptela noſtrum liberū. Mi.tandē reprime iracūdiā,atq̄ ad te redi. Deiū.repreſſi, redij,mitto maledicta oīa:rem ipſaz putem⁹.dictū inter nos hoc fuit,ex te adeo eſt ortū, ne tu curares meū,neue ego tuū.reſpōde. Mit.factū eſt,nō nego. De.cur nūc apđ te potat?cur recipis meū?cur emis amicā Mitio?nō q̄ mīn⁹ mihi idē ius equū eſt eēq̄ equū eſt tibi,qn̄ ego tuū nō curo,ne cura meū. Mi.nō equū dicis. De.nō. Mi.nā vet⁹ v̄buz hoc quidem eſt,communia eſſe amicorum inter ſe omnia. De . facete nunc demum iſthec nata oratio eſt. Mi.auſculta paucis,niſi moleſtum eſt Demea. principio,ſi id te mordet,ſumptum filij quem faciunt,queſo facito hec tecum cogites:tu illos duos olim .pro re tollebas tua,ꝙ ſatis putabas tua bona ambob⁹ fore, ⁊ me tū vxorē credidiſti ſcz ducturū : eādē illa rōnē antiquā obtine.cōſerua,q̄re.parce,fac quāplurimū illis relinquas,Gloriā tu iſtam obtine. Me.q̄ p̄ter ſpem euenere,vtātur ſine. De ſumma nihil decidet:ꝙ huc acceſſerit,hic d̄ lucro putato eſſe oīa hec ſi voles I ani

mo vere cogitare Demea, ⁊ mihi, ⁊ tibi, ⁊ illis dēpſeris moleſtiam. Deme. mitto rem cōſuetudinē ipſoꝝ. Mitio. mane: ſcio: iſthuc ibam. multa in hoīe demea ſigna inſunt ex quibus coniectura facile fit. Duo cum idē faciūt ſepe, vt poſſis dicere, hoc lꝫ impune facere huic, illi non lꝫ: nō ꝙ diſſimilis res ſit, ſꝫ ꝙ is q̄ facit. que ego eſſe in illis video, vt cōfidam fore, ita vt volumus. Video eos ſapere, intelligere, in loco vereri, inter ſe amare. ſcire eſt liberū ingeniuꝫ atq̄ aīm: quo vis illos tu die reducas, at enim metuas, ne ab re ſint tñ omiſſiores paulo. o noſter demea, ad oīa alia etate ſapim⁹ recti⁹: ſolū vnū hoc vitiū affert ſenect⁹ hominib⁹: attētiores ſumus ad rem omnes, quā ſat eſt: qđ illos ſat etas acuet. De. ne nimiū modo bone tue iſte nos rationes mitio, tu⁹ iſte anim⁹ equus ſubuortit. Mitio. tace, nō fiet: Mitte iā iſthec: da te hodie mihi exporrige frontē. De. ſcꝫ, ita tp̄s fert. faciundū eſt, ceterum rus cras cū filio cū prima luce ibo hinc. Mitio. imo de nocte cenſeo hodie modo hilarem te face. Demea. Et ſtatim pſaltriā vna illuc mecū hinc abſtrahā. Mitio. pugnaueris. eo pacto prorſuꝫ illic alligaris filiū: mō facito, vt illā ſerues. Demea. Ego iſthuc videro: atq̄ ibi fauille plena fumi, ac pollinis coquendo ſit faxo, ⁊ molēdo: preter hec, meridie ipſo faciā, vt ſtipulā colligat: tā excoctā reddā, atq̄ atrā, ꝙ carbo ē. Mi. placet nūc mihi videre ſapere: atq̄ eqdē filiū tū etiā ſi nolit, cogas vt cu illa vna cubet. Demea. Derides? fortunat⁹ qui iſthoc aīo ſies. ego ſentio. Mitio. Ah. pergis ne? Demea. Jamiā deſino Mitio. J ergo intro, ⁊ cui eſt opus rei, hilarem hunc ſumamus diē.

moleſtiam, i. diſplicētiā ⁊ mihi ⁊ tibi ⁊ illius filijs. De. mitto. i. omitto rem. i. pecuniā loquor ſup. vel doleo ſeu defleo conſuetudinē ipſoꝝ. i. vel malam cōuerſationem vel depravatos mores. q. d. non me mouet pecunie conſumptio ꝙtum moꝝ depravatio. Mit. interrumpit ſermonē Demee inquiēs. Mane. i. tace noli pergere in eo quod incepiſti dicere ſcio. i. intelligo quid velis dicere: ibam iſthuc. i. niſi interrupiſſes meum ſermonē pergebā ad illud dicendum quod dicere te velle intelligo. o demea multa ſunt ſigna in homine ex quibus ſignis coniectura. i. coniectatio preſentia future probitatis fit facile vt ſepe. i. pleruſq; quum. i. qñ duo hoīes faciūt idē id eſt eandem actionē poſſis dicere. i. intelligere ſcire ſentire licet huic facere hoc impune, id eſt ſine punitione ⁊ criminatiōe ⁊ reprehēſione ⁊ poſſis dicere non licet illi facere hoc impune. no eſt hec diuerſitas talis eo qđ res q̄ fit ab eis ſit diſſimilis. ſed qđ. i. quia is qui facit eam eſt diſſimilis ing; que ſigna predicta inherētia hominibus qb⁹ mores futuri poſſunt coiectari video. i. ſentio eſſe in illis filijs tuis vt. i. ita ꝙ cōfidā. i. certiſſime credam vel ſperem ita fore vt volum⁹. i. eos vt noſtris votis in poſterū ſuis probatis moribus reſpōſuros. hic ſunt ſigna video eos ſape, video eos intelligere. i. itelligētes eſſe qđ faciat in rē ſuā video eos vereri. i. timere in loco. i. vbi eſt opus ⁊ cōmodū ſeu oportunū video eos amare inter ſe. i. mutuo amore ſe proſequi. Dicimus elegāter amamus inter nos pro amamus nos inter nos amatis inter vos. pro amatis vos inter vos: amāt inter ſe pro amāt ſe iter ſe. video inq; eos ſcire. i. eſſe ſciētes vel video eos ſcire liberū ingeniū. i. liberā naturā ſuam video animū eorū liberuꝫ inquā. Alij habēt ſcire eſt. i. ſcire licet. i. poteſt cognoſcere quiſq; ingeniū liberū ⁊ animū tu reducas. i. reducere poſſis ⁊ reuocare i bonā viam vite illos filios quo die tu vis. i. quo tēpore eos velis reuocare non ſunt pertinaces in malis at enī. i. ſꝫ certe metuas ne. i. ꝙ tamē ſint paulo omiſſiores. i. negligētiores ab re. i. a patrimonio cōſeruādo ⁊ augēdo ſeu ne ſint tardiores ad ſuā vtilitatē cōquirēdā. Omiſſus omiſſa omiſſum in nen. p negligēti ⁊ tardo q̄ ſcꝫ multa omittat q̄ facere deberet. timet ergo ne ſint negligētiores ab re: qꝛ potāt amāt ⁊ olēt vnguēta o noſter Demea frēt amice ſapimus. i. ſapiētes ſum⁹ ⁊ intelligim⁹ recti⁹ ſeu ſentim⁹ recti⁹ etate. i. p etatem nra, ſenectutis ad oīa alia. i. ad oēs alias res p̄terq; ſcꝫ ad auaritiam. Senectus affert hoībus hoc vnū ſolū vitium auaritie: vcꝫ qđ nos oēs ſenes ſumus attētiores. i. diligētiores curioſiores magis auxq ad rem. i. ad pecuniā cōgerendā ꝙ ſat eſt. i. ꝙ eſt equū ⁊ ſufficiēs quod. i. ad qđ. ſ. vt ſint attētiores ad rem: etas. i. creſcentes anni ſatis acuet. i. ſcitabit illos metaphora eſt. i. acuet. Deme. O mitio vereor ſup. ne. i. qđ iſte tue bone rationes ⁊ iſte tu⁹ animus equus. i. iuſtus ⁊ pius in nos ſubuertāt. i. latēter deflectāt ⁊ cōuertant nos mō. i. nūc: vel paulopoſt nimiū. i. ſupra ꝙ ſatis ē. vt lege ſubuertāt. i. deijciāt nos a ſeueritate nra q̄ vt in filios erat anim⁹. Alij legūt ne p certe vel valde nō ſubaudiēdo vereor ſꝫ potior ſnia ſupior ē. Mit. Tace nō fiet. i. nō ſubuerterꝫ nimiū vt times iā. i. nūc mitte. i. omitte iſthec q̄ tu times. da te. i. accōmoda te mihi. i. voluntati mee hodie. q. d. morē mihi geras hodie tñ exporge p exporrige. i. explica frōtē quā ꝫtriſti triſtitia. q. d. exhilara te ⁊ faciē tuā hodie amore mei. De. ſ. i. certe tp̄s. i. tp̄is cōditio hoc eſt tp̄s nuptiarū filij fert ita. i. ita poſtulat vt. ſ. frōs exporrigat. faciēdū eſt id facere neceſſe eſt. Ceterum i. ſꝫ qcqđ faciā hodie ibo cras hinc. i. ex hac vrbe rus. i. in agrū ad opandū vbi rus ponit aduerbialr: ⁊ ibo cū filio ⁊ qdē cū primo lucu. i. cū primū vt Gelli⁹ ait diluculabit. vt cū primū ſol ceperit illuceſcere. Veteres dicebāt luc⁹ lucus lucui quarte declinatiōis ⁊ maſculini gñis pro luce lucē ipaꝫ pro ſole ponētes. Ergo cū primo lucu. i. cū primū ceperit ſol illuceſcere. Mitio. mo. i. ſꝫ cēſeo qđ ſup. eas rus de nocte. q. d. nō impediā: quin rus eas etiā noctu dūmō hūc dielectū trāſigam⁹: mō. i. tantūmodo hodie fac. i. exhibe te hilarē. i. vultuoſuꝫ letabudū. Demea. et ego abſtrahā. i. cū aſperitate ſeu acerbitate abducaꝫ: hinc. i. ex hac vrbe: illuc. i. rus vna. i. ſimul mecū. Mitio pugnaueris. i. rē magnā feceris ſic Lucius. vicimus ocius ⁊ magnā pugnauim⁹ pugnā. eo pacto. i. eo mō illā abducendo tecū Alligaris. i. alligabis cōiunctiuum p idicatiuo: prorſum. i. oino vel recte certe vere filiū tuū illic. i. ruri cū pſaltria aderit. Ligare eſt alicui vinculo inducere: ſed aliqs dr alligari ad aliqđ ſine quo eſſe nō pōt: vt amator ad amicā. Mō. i. tñmodo facito. i. efficito vt ſerues illā. ſ. pſaltriā. nā illā ſeruādo filiū quoq; retinebis. De. ego videro iſthuc. i. qđ dici ſolet dimitte mihi facere de hoc. ſ. vt illā ſeruē. Itē qđ dici ſolet inepte. Refert mihi de hoc: ſicut dicim⁹ tu videris: vbi dici ſolet ego me refero tibi: atq; illi pſaltrie. faxo. i. faciam ꝙ ſup. i. ſit plena fauille. ſ. ſcintille extincte ⁊ deſerte ab igne: ⁊ qđ ſit plena fumi coquendo panes. vel fruges torrēdo: vt molant. At faxo inq̄ vt ipſa ſit plena pollinis. i. farine tenuis minute que volitat ex mola cū molitur. quā ruſtici fatuam farinam vocant.

quas farinula ⁊ multores ſiue piſtores ſunt toti obrupti ⁊ cādidati. Faciā ergo vt ſit talis molendo.i. pinſendo frangendo fruges mola preter hec.i. vltra iſta que dixi faciā vt colligat ſtipulā.i. culmum ſegetū in ipſo meridie quaſi in ipſo feruore ⁊ eſtu ſolis quo vez tpe ſol eſt vehementior: ego reddā.i. efficiā ipſam tam.i. tm̄ excoctam tm̄ a ſole deſiccatam atq atram: nigrā ꝑpter feruorē q.i. q̄tum carbo eſt excoctus ⁊ ater. Mitio nūc placet mihi videre.i. delector cū video ſapere.i. ſapiētes hoīes eſſe: hoc eſt cū video ſapiētiā a te exerceri atq̄ e tiā tum.i. tunc cogas filium: vt cubet vna cū ea pſalteria etiā ſi nolit. De. derides. Ridere dr̄ q ſimpliciter ridet: deridere vero q cū alterius irriſione ⁊ cōtēptu ridet: ego ſētio.i. percipio qđ ſup. es fortunat⁹.i. felix q ſis iſto animo.i. q habes iſtū aīm quē habes. Ita ſolemus dicere cū cura nos offendi fortunatos eē ſtultos qui nihil ſentiant. Mitio. pergis ne. pcedis ne in tuis iurgijs ⁊ in tua triſtitia. De. iamiā id eſt nūc deſino.i. ceſſo deſiſto verba iniucunda dicere Mitio Ͻ ergo.i. vade intro.i. in domū ⁊ ſumamus.i. impendamus cōſumamus: vnde ⁊ ſumptum dicimus pecunia que inſumi da eſt. Sumamus ergo hūc diē hilarem et rei ſcȝ ludo: letitie voto: gaudio nuptiali: cui rei opus eſt diem inſumi ſi licet vel cui eſt: id eſt licet ſumere inquam hunc diem.

Demea ſolus.

In hac ſcena exemplum proponitur hoīm qui virtutez tedio affecti deſerunt ob contemptum eius. Nā ſeuerum eſſe in filios apud oēs ferme vitio datur. Et terentius adeo fauet clemētioribus ⁊ mitiſſimis patribus vt hunc quoque Demeam ſenē adducat in mitionis ſententiam. Non tamen ita fieri debere ſentit poeta: ſed ex cōi vſu loquitur volens naturalem ineſſe veris patribus acrimoniam que profecto ſemper inuiſa eſt ⁊ odioſa adoleſcentibus.

Nunq̄ itaqui ſq̄ bene ſubducta ratione ad vitam fuit, quin res, etas, vſus ſemper aliquid adportet noui, aliq̄d moneat, vt illa, que te ſcire credas, neſcias: ⁊ que tibi putaris prima, in experiundo repudies: qđ mihi nunc euenit. Nā ego vitam duram, quam duxi vſq̄ adhuc, prope iā excurſo ſpatio, mitto: id quamobrē? re ipſa repperi, facilitate nihil homini eſſe meli⁹ neq̄ clemētia, id eſſe verum, ex me, atq̄ ex fratre cuiuis facile eſt noſcere. ille ſuā ſemper egit vitam in otio, in cōuiuijs: clemens, placidus, nulli ledere os, arridere omnib⁹: ſibi vixit. ſibi ſumptū fecit: omnes bene dicūt, amant. Ego ille agreſtis, ſeuus, triſtis, parcus, truculentus, tenax, duxi vxorē: Quam ibi miſeriam vidi? nati filij, alia cura: Porro autē dum ſtudeo illis vt q̄plurimum facerem, contriui in querūdo vitam atque etatem meam: Nūc exacta etate, hoc fructi ꝑ labore ab his fero odiū ille alter ſine labore patria potit cōmoda: illuȝ amāt, me fugitāt: illi credunt conſilia omnia, illum diligunt, apud illū ſunt ambo: ego deſertus ſum: illū vt viuat, optant: meam aūt mortē expectant. ſȝ ita eos meo labore eductos maximo, hic fecit ſuos paulo ſūptu: Miſeriam omnē ego rapio, hic potitur gaudia. age, age, nunc experiamur contra hec quid ego poſſiem blāde dicere, aut benigne facere, qñ eo prouocat. Ego quoq̄ a meis me amari, ⁊ magnipēdi poſtulo: ſi id fit dādo, atq̄ obſequendo, nō poſteriores feram. deerit: id mea minime refert, qui ſum natu maximus.

Nunq̄ ita quiſq̄ ⁊c. In hac ſcena exemplum inducit hoīm qui virtutem tedio deſerūt ob cōtemptū eius qđ apud oēs ſeuum eſſe vitioſum ſit. et adeo fauet Te. clemētioribus ac mitiſſimis patribus: vt hūc quoq̄ adducat ad ſniām mitionis: non tñ hoc ſentientē qđ ita fieri opȝ ſȝ qđ ita res cogat: vult eñ naturale ineſſe veris patribus acrimoniā: ſȝ eam ſemper inuidioſam adoleſcētibus. De. ſolus hic loquit in tota ſcena. Nunq̄ quiſq̄ fuit rōne ita bene ſubducta.i. nunq̄ aliquis habuit mēſurā viā modū ita diſpoſitū ꝯputatū: ⁊ quaſi vt ita dicaȝ calculatum ad vitā.i. ad viuendū ſeu ad vitam degendā. Ducere eſt digitis computare: ſeducere eſt quē alium ⁊ palam deducere: ſed ſubducere eſt apud ſeipſum ⁊ ſecreto deducere q magis in verbo maioris attētionis ⁊ diligētie ſignū eſt. Nunq̄ ergo quiſq̄ habuit rōnē ita bene diſpoſitam ad viuendum quin.i. q nō res.i. experientia etas.i. etatȝ conditio vſus.i. exercitatio in modo viuendi apportet.i. afferat ſemꝑ aliquid noui qđ prius erat ignotū ⁊ qn inq̄ res etas vſus moneat.i. edoceat ſemper aliquid vt.i. ita q neſcias illa que credas te ſcire ⁊ vt repudies.i. recuſes: reijcias in experiūdo.i. in exercēdo in ꝓbando re ipſa ea q putaris.i. putaueris eſſe tibi ꝑma.i. ꝑcipua eligēda prio loco ponēda ac per hec optimū quod vez neſcire q credebā ſcire: repudiare q ꝑma mihi putabā euenit mihi nūc. Nā ego mitto.i. omitto vitā durā.i. plenā acrimonie aſperā inculcā i ſpatio.i. curſu vite mee ꝑpe.i. fere iā excurſo.i. traducto ⁊ ad calcē miſſo: ꝓpter iſtos decurſus metaſq̄ viuēdi Eteſt metaphora a curſoribus q in ſpatio currūt ad certas metas. Ergo excurſo ſpatio.i. in ſumma ſenectute omitto ergo vitā in ipſa ſenectute: quā ſcilicet vitā vixi vſq̄ adhuc.i. hucuſq̄ hactenus vſq̄ ad hoc tempus. Dicimus viuo vitā ⁊ pugno pugnā certamē. Et qm̄ certo: vt ait Don. Demea hic ſecū loquitur: ideo n ultare tacet: vt id q̄obrē

ſic itellige vt vult Do. ſubaudiēdo ⁊ ſi quis querat q̄obrē.i. quare faciā ſup. id.i. dimittā priſtinā vitā rñdebo ſup. q reperi.i. deꝑhendi re ipſa.i. ipſo effectu ⁊ ipſa experiētia nihil eſſe melius. hoī facilitate.i. benignitate. neque clementia.i. iniraſcentia quo verbo vtitur Bel. Facilis ſic differt a clemēte: nā facil' e eſt cuius ira cito ſoluit: clemens qui nō iraſcitur, Facile eſt cuiuis.i. cuilibet noſcere.i. eſſe verū vez nihil eſſe melius facilitate ⁊ clementia ex me ⁊ fratre.i. ex conſideratione ⁊ cōparatione mei fratris mitionis ille frater ſemper egit vitā.i. traduxit tp̄s vite in otio.i. tranquillitate in ſecuritate in pace in vacatione a labore egit etiam vitam in conuiuijs.i. in ſodalitatibus viuendo cum equalibus ſuis ſeu gregalibus. vt Ciceron. ano verbo vtar. Egit inquā vitā ipſe clemens.i. quaſi colens mentē. neq̄ eam vexans iraſcendo. Placidus.i. tranquillus ſȝ clemēs eſt circa recte agētes: placidus etiā circa delinquētes. Itē clemēs aīo: placid⁹ vultu. Clemēs ergo nulli ledere os.i. nullū preſentē offendere: quod fit eū verbū aliqđ moleſtū pñtibus prodit ex pectore. Cū eñ aliquis preſens moleſtia ſermonis afficitur. tunc os.i. facies vultus ei⁹ offendit ſeu leditur qđ ſatis pȝ. nā ſi eo ſermone pūgat ſtatim os ei⁹ rubore ꝯfundi cernit q illi moleſtiam affert paſſionē. Clemētis aūt ē nulli comō os ledere, egit inquā vitā placid⁹ arridere oib⁹.i. parat⁹ ſeu diſpoſit⁹ ⁊ pacat⁹ ad ridendū oib⁹ qbus cū illi eſt viuēdū. Arridem⁹ alicui riſu nr̄o illi benignitatem nr̄am ſeu fauos

rem aut cõſenſum oſtẽdimus aut deniq̃ beneuolentiã. Hec aſit ſtructure clemẽs nulli ledere os.i.ad nulli ledendũ os ⁊ placidus arridere.i.ad ridendũ ſunt ſ micio illis ⁊ cantare pares ⁊ rñdere parati.i.pares ad cantandũ: ⁊ parati ad ridendũ niſi ꝗs velit capere ledere ꝑ ledebat aut arridere ꝑ arridebat. D cit etiã Do. nulli ledere os ita intelligi vt nulli ſe cõtriſtẽ faciat: i; oĩbus arrideat. Ipſe frater vixit ſibi.i.vixit ꝑ ſe morẽ gerẽdo ſibi: neq; ſe excruciando. Aut vixit ſibi nõ ducendo vxorẽ: ad cuius nutũ viuere ſumptũ fecit ſibi.i.ſumptuoſus fuit cũ amicis laute vixit familiariter ⁊ ſodalr viuẽdo ſi dicere faaſit oĩs bene dicũt.i.bene loquunt de eo omneſq; amãt eum. Ego exiſtens ille vt Uerg. ille ego qui quondã ⁊c. ille dixit quaſi ꝗ ex ſeuitia ⁊ aſperitate no tus. Ego ille agreſtis.i.inurbanꝰ ſermone ⁊ incultus ſeuꝰ.i.ſeuus crudelis triſtis.ſ.i.meſtꝰ ſeuerꝰ auſterus parcus.i.paruus in ſumptu faciẽdo truculentus i.terribilis ipſo aſpectu. Triſtis eſt di alo truculentus vultu. Uel triſtis ꝗ dolet: truculentus ꝗ terret. Ego inq̃ ille tenax.i.nimis tenens ea ꝗ largiri deberẽ ⁊ mihi ⁊ aliis duxi vxorẽ vbi frater celebs vixit quã miſeriã non vidi.i.nõ ſenſi ibi.i.in cõiugio. Nam nati ſunt filij duo.ſ. Cteſi. ⁊ eſchinus: exiſtẽs alia cura.i.alia ſolicitudo mihi orta; alia inq̃ a multis aliis curis: qꝛ dixit quam ibi miſeriã nõ vidi. Porro aũt.i.ſ; certe: aut deinde dũ.i.ꝗdiu ſtudeo.i.do operã laboro vt facerẽ.i.accumularẽ illis natis ꝗ plurimũ bonorũ ſcz.i. ꝗplurimas fortunas ⁊ quã plurima fortune bona. Cõtriui.i.cõſumpſi vitam atq; etatẽ meam in querendo.i.in acquirẽdo illis diuitias. Nũc etate mea exacta.i.cõfecta finita abſoluta: fero.i.reporto hoc fructi.i.hunc fructũ ꝑ labore meo ab his filiis.ſ.odiũ: qꝛ me odio ꝓſequũt. Fructi dixit l gtõ vetuſte ꝑ fructꝰ ſicut inuenit apõ vetuſtos tumulti ꝑ tumultus ſenati ꝑ ſenatus: ⁊ ita de aliis oĩbus noĩbus quarte dẽclinationis haberi põt. Ille alter.ſ. mitio frater potit commoda patria a patrius patria patriũ denoĩato a patre.i.delectat commodis ⁊ fructibus ſeu delectationibus qbus frui ſolent felices patres in ſuis liberis in qua orone potior iungitur actõ veruſte cũ iungi ſolebat aut ablrõ aut gtõ. Deinde ſubdit illa cõmoda quibus potit. Mi. filij mei amãt illũ: fugitãt me.i.frequẽter fugiunt ipſi credunt.i.impartiunt cõicant illi mitioni oĩa cõſilia.i.oĩa arcana ꝓpoſita, decreta, deliberationes ſuas diligũt illũ fratrẽ: ſunt ambo apud illũ fratrẽ ego ſum deſertus.i.derelictus ab eis tanquã cõtemptui habitus optant illũ fratrem vt viuat.i.optant vt ille frater viuat. modus dicẽdi veterũ. Eſt aũt.i.ſed expectãt.i.optant. vt expectate venis. mortẽ meã.ſcz.i. certe hic frater fecit eos filios ita eductos ꝑ educatos ⁊ nutritos maximo meo labore fecit ſuos paululo ſumptu.i.parua impenſa ego capio oẽm miſeriã. hic frater potit gaudia: hic iterũ actõ iungit potit i.fruitur gaudiis ⁊ delectationibus ex beneuolentia filiorũ ꝓcedentibus age age. adhortant ſeipſum ad mutandos mores fratris benignos: nũc experiamur ꝑ experiar.i.faciã periculũ ꝯ hec.i.ꝯ auſteritatẽ ac duritiam meam ⁊ terribiles mores meos vel ꝯ hec que facit frater vt filij mei me amẽt potius ꝗ illũ. Uel ſic nũc ꝯ.i.e diuerſo vicisſim vt ſit aduerbiũ, experiamur hec que ſequunt vez ꝗd poſſim dicere blande.i. leniter aut quid poſſim facere benigne.i.liberalr vel mãſuete qñ.i.qꝛ ⁊ qꝺ dicũt poſtꝗ ipſe frater ꝓuocat.i.incitat me eo aduerbiũ ad locũ.i.ad id experiendũ vez ꝗ dicere blande aut benigne facere poſſim quoq;.i.etiã poſtulo me amari a meis filiis.ſ.⁊ magni pendi.i.magnifieri.i.magni eſtimari: ⁊ quod barbari dicunt multũ appretiari. Si id.i.ſi vt amer ⁊ magnifiã a meis fit.i.efficitur dãdo.i.largiendo illis ⁊ obſequẽdo.i.cõplacendo indulgendo morem gerẽdo illis poſt hac.i.modo poſt hoc tpa non ferã.i.non agam vel nõ patiar aut non geram partes ſup. poſteriores.i.meũ officiũ in quo ab alio non vincetur: alij habent poſterioris et tunc ſic intellige: non feram partes i.officia poſterioris hoc eſt non fungar officio minoris ⁊ ſequẽtis alium tanꝗ ab eo victi: q.d. nõ vincar a mitione dando ⁊ obſequẽdo: ſed in ea re primus ero nõ poſterioris muniere fungẽs. Eſt eñ trãſlatio ſumpta a partibus hiſtrionũ in fabula. Deinde ſubdit tñ aliquid habens ſeueritatis quaſi ſeueritas nõ ſit penitus edomita id qꝺ ſequit deerit.i. deficiet l hac benignitate quã ſuſcipio.ſ. qꝺ nimime.i.nõ refert mea.i.qꝺ nõ ſpectat ad me nõ me decet ita.ſ. demittere me vt obſeqr ⁊ blãdier natis ſiertim ꝗ.ſ. ego refert eñ ad ꝗtũ ad mea itellectũ ꝑmitiui ſum maximꝰ natu.i.ſum ſenior ipo mitione vl'ꝗ.ſum maximus natu ſine ꝯparatiõe.i.ꝗ iam ſum annoſus ſeu annis admodũ cõfectꝰ. Uel ſic põt itelligi deerit.i.defectꝰ erit in hac re ꝗ ſuſcipio cũ ab ea ſim nimis alienꝰ natura mea. Uez nõ curo qꝛ nõ erit ꝗ me arguat ⁊ rephẽdat cũ ſim maximꝰ natu. ſic ergo aſtrue deerit.i.erit defectꝰ l hac mutatione rõnis vite: id defectus qꝺ erit minime refert mea.i.ad me nõ ſpectat. nõ ꝑgit l dedecus meũ nihil curo nullatenꝰ itereſt mea qui ſum maximus natu. ¶ Aſceñ.

Aliud ad finem ſcene. Deerit mea minime refert ſic intelligo vt Demea ſibi obiecerit. q.d. fortaſſe dicet mihi aliꝗs ſi dare ⁊ obſeq̃ pergis. De. deerit tibi facultas ⁊ poteſtas vl' certe deerit.i. non ſatis erit tibi qꝛ res tua diminuetur nimiũ. Ad hoc rñdet De. id mea minime refert an.ſ. multe mihi ſint opes an pauce quippe qui ſum maximus natu: ⁊ ita pauciſſimis egeam.

Syrus. Demea.

¶ Hic poeta oſtẽdit ꝗ abſurde Demea ꝯ ingeniũ ſuum conetur eſſe blãdus quanq; inmodica ſit repẽtina largitas vbi animus a nimia parcitate in ꝓfuſionis vitiũ decurrerit. Apparet etiã iam crapulam oẽm Syrum obdormiuiſſe ac deſpumaſſe.

Heus demea, rogat frater ne abeas lõgius. De. Quis homo? o ſyre noſter, ſalue. quid fit? quid agitur? Syr. recte. De. optime eſt iamnunc hec tria primũ addidi preter naturam, o noſter, ꝗd fit, quid agitur. Seruum haud illiberalẽ prebes te, ⁊ tibi lubens bene faxim. Syr. Gratiã habeo. De. atqui Syre hoc verũ eſt, ipa re experiere propediem.

Geta ſeruus. Demea ſenex.

¶ Hic demea obuium getam: preter cõſuetudinem blande nititur compellare: ⁊ eius inſule laudibus iuſſit pollicendo ei ſe bene facturum.

Heus demea ⁊c. Hic oſtẽdit poeta ꝗ abſurde blandus conet eſſe qui nõ ſoleat ⁊ ꝗ immodica ſit repentina largitas vbi animus a parcitate nimia in ꝯtrarium vitiũ profuſionis excurrerit apparet aũt ſyrum iam crapulã edormiuiſſe. Sy. heus aduerbium vocãdi. o demea frater tuus.ſ. mitio rogat ne.i. quod nõ abeas.i. diſcedas lõgius: ⁊ qꝺ dici ſolet qꝺ non elonges te. De. quis eſt ſup. homo qui me vocat. Deinde viſo ſeruo inquit O ſyre ſalue ꝗd fit ꝗd agit. Sy. recte fit: recte agit.i. bene ſe res hꝫ ⁊ quod dicit totũ bñ ſadit: inepte ſane ⁊ abſurde. Demea. optime.i. peroptime res ſe hꝫ. Iam nunc addidi primum.i. in primis hec tria verba que ſequuntur preter naturam.i. preter cõſuetudinẽ meã. Nã ſemp antehac fui ſeuerus ⁊ immãſuetus. Subdit tria verba qui preter naturã dixit.ſ. o noſter eſt primũ verbũ ꝗd fit ſcdm: ꝗd agitur tertiũ. prebes.i. preſtas exhibes te ſeruum haud illiberalẽ.i. nõ improbũ: imo equum iuſtum ac bonũ. Nam l oeralis eſt bonus ⁊ bene faxim.i. bñ faciam tibi libens.i. bono alo. Inuenitur etiã faxim ꝑ fecerim vt teſtat Non. Sy. habeo gratiã.i. ꝑ beneuolentia tua ſum tibi deuinctꝰ ſiue obligatꝰ De. at qui.i. ſed certe o ſyre hoc quod dico ſ. me bñ facturũ eſt verũ ⁊ experiere.i. probabis re ipſa.i. ipſo effectu ꝓpediẽ.i. cito breui tpe quaſi iam ꝓpe ſit dies

HEra ego hinc ꝛc. Hic demea obuiū getā blā͂dꝛ nititur cōpellare ⁊ eius insistit laudibus. Geta. o hera. i. o dn̄a mea So. mr̄ puelle nupture puiſam. id eſt pcedā hinc. i. ex hoc loco: ad hos. ſ. ad mitionē ⁊ Eſc. vel puiſam. i. ibo ad videndū hinc ad hos ꝙ. i. ꝗtum mox. i. ꝗtum cito. ꝗtum statim ꝗto poſt accerſant i. aduocēt venire ad ſe faciāt. virginē: ſed eccū demeā. i. ecce hic ppe. De. ſis ſalu⁹ de. oh, hac interiectio ne vtimur vbi ex interuallo notos videmus q̄. i. quo quo noīe vocaris. Ge. vocoꝛ ſup. Ge. De. vocaris

HEra, ego hinc ad hos prouiſam, ꝙ mox virginē accerſant. ſed eccum Demeam: ſaluos ſies. De, oh, q̄ vocare? Ge. geta. De, hoīez maximi pretij eſſe te hodie iudicaui animo meo: Nā is mihi eſt profecto ſeru⁹ ſpectat⁹ ſatis, Cui domin⁹ cure eſt, ita vt tibi ſenſi Geta: Et tibi ob eam rem, ſi quid vſus venerit, lubens bene faxim, meditoꝛ eſſe affabilis: ⁊ bene procedit. Get. bonus es, cū hec exiſtimas De. Paulatim plebē ꝑmulū facio meā,

Eſchinus. Demea. Syrus. Geta.

☞ In hac ſcena Eſch i. de nuptiarum moꝛa ob apparatum ⁊ ritum conqueritur. Huic deinde De. paulo vrbanius blanditur: et quo lepidum ſe vocari geſtit ſimulq̄ parietem intermedium quo commodius puerpera inducatur: dirui iubet. Hic quoq̄ Eſchi. ⁊ De. inter ſe affabiles exemplo nobis ſunt ⁊ ꝙ dulcis ſit iunioꝛibus aſſentatio ⁊ ꝙ ingrata cenſura.

OCcidūt me quidem, dū nimis ſanctas nuptias ſtudēt facere: in apparādo cōſumūt diem. Demea. quid agitur Eſchine? Eſchinus. Hem pater mi, tu hic eras? Demea. tuus hercle vero et animo, ⁊ natura pater, q̄ te amat pluſquam hoſce oculos, Sed cur non domum vxoꝛē accerſis? Eſchinus. cupio, Uerum hoc mihi moꝛa eſt, tibicina, et hymeneum qui cantant. Demea. eho, vin tu huic ſeni auſcultare? Eſchinus. quid? Demea. miſſa hec face, hymeneū, turbam lāpadas, tibicinas: atq̄ hāc in hoꝛto maceriam iube dirui quantū potes: hac trāſfer, vnam fac domū: traduce ⁊ matrem, et familiam omnem ad nos. Eſchinus. placet pater lepidiſſi

Geta. hodie iudicaui aio meo. i. ſcḋm animū mei ſentētiā te eſſe hoiem maximi ꝑtij. i. plurimi eſtimādū nā profecto id eſt certe is ſeruus eſt ſatis ſpectatus. i. ſatis pꝛobatus mihi. id eſt quantum ad iudicium meū pertinet cui ſeruo dominus eſt cure ita vt o Ge. ſenſi. i. percepi dn̄am ſup. tuam eſſe tibi cure ſed bene dixit in maſculino: qꝛ maſculinū prepōderat feminino. Et ob eam rē. i. pꝛopter eam cauſam quia es fidelis ſeruus ſi quid vſus. i. ſi aliq̄d vtilitatis euenerit. i. acciderit: cōtigerit in quo poſſū tibi prodeſſe bn̄ faxim. i. bene faciā tibi ⁊ q̄dē bono aio. Uel ſi capiat̄ vſus vt ſepe ſit apud Plautū ſic intellige. Si q̄d vſ⁹ euenerit. i. ſi q̄d opus fuerit ſeu ſi qua neceſſitas ꝯtigerit vbi ſit opus opa mea bn̄ faciā tibi ⁊ quidem lubens. Aut ſic intellige ſi q̄d vſu venerit. i. ſi q̄d euenerit. Nā ſepe i epiſtolis Ciceronianis inuenies vſu venire ꝓ euenire ipſe eī ad appiū ſic inquit. Cū pſertim mihi vſu venit vt non arbitrarer vt ego quoq̄ abs te defendendus eſſem. Itaq̄ ſic aſtrue. Eā ob rē ſi quid vſu veniret. i. ſi q̄d contigerit in quo mea opera vti poſſis lubēs benefaciā tibi. ego meditoꝛ. i. conoꝛ ſtudeo laboro exerceo me moliꝛ eſſe affabilis. i. ſermōe ſuauis ⁊ benig⁹ quaſi facilis quē poſſit vnuſq̄ſq̄ affari. i. alloq̄ ⁊ bene procedit. i. ſuccedit quaſi poꝛro. i. ꝓcul cedit ꝓgredit̄. Ergo ſi intellige: ⁊ ipſa meditatio ſeu exercitatio bn̄ procedit bn̄ ſe habet non remittitur: ſed progreditur longius. Dicimus etiam illa ratio non procedit. i. non valet non pꝛobat propoſitum vt digeſtis de incendio. Quemadmodū ergo procedit quod Labeo ſcribit id eſt quomodo illud habet apparentiam veritatis aut autoꝛitatis. Meditoꝛ ergo eſſe affabilis ⁊ bene pcedit id eſt in ea meditatione bene me habeo vſq̄ eo vt reo magis magiſq̄ procedat. i. vt efficiar indies magis affabilis. Geta. tu ea bonus cum exiſtimas. i. iudicas hec de me que dixiſti. Demea paulatim. ſcilicet ſepſim facio i. efficio reddo pꝛimulū: id eſt nunc pꝛimū plebem meam. i. mihi fauētē: nam plebs manſuetis fauere ſolet: et auſteris aduerſari.

OCcidūt. ꝛc. Hic. Eſch. ⁊ Demea. iter ſe affabiles imaginē hēt ⁊ ꝙ dulcis ſit iunioꝛ ib⁹ aſſentatio et ꝙ ingrata cenſura. Eſch. quidē. i. certe ⁊ oſtēdit expectationem ⁊ tedium. Mi. ⁊ pater De. occidūt me id eſt nimis ledunt ⁊ cruciant: ⁊ quod dici ſolet faciūt me mou dū id eſt qui vel q̄diu ſtudēt. i. dant operā laboꝛant moliūtur facere. i. celebrare nuptias nimis ſanctas. i. nimis integras caſtas pudicas: cum iam pepe rit puella nubēs: nā ſanctum eſt quod omni obſeruatione inuiolatum eſt. Ipſi cōſumunt. i. conterunt tra ducunt totū diē in apparādo. i. in preparādis nuptiis cū magno apparatu. De. O Eſch. q̄d agit̄. i. q̄d dr̄. Nā agere interdū ſignat loq̄. q. d. q̄s ſermo habet̄ a te. Eſch. hē: interiectio deprehenſi ⁊ inſperātis aduentū alteri⁹. o mi pr̄ blādiēdo tū. i. tunc eras hic cū. ſ. pdicta loq̄rer ⁊ q̄rerer apud me? Demea. qꝛ filius dixerat pr̄ mi: pater rn̄det hercle. i. ꝑ herculē ego. tu⁹ pater ⁊ aio. i. affectiōe paterna natura. i. gnatiōe qꝛ nō ineſt Mitioni: eſt bn̄ tibi pr̄ alo. ſed nō naturalis eſt pater. q̄ pater (loq̄t de ſeipo in tertia pſona) amat te pluſq̄ hoſce. i. hos. tuos oculos. Sed q̄ſo cur nō accerſis. i. aduocas facis venire vxoꝛē tuā domū tuā ſeu in domū patris tui adoptiui. Eſchi. cupio accerſi domū vxoꝛē verū. i. ſed hoc q̄d ſeq̄t̄: eſt mihi moꝛa. i. affert mihi moꝛā vez tibicina. i. mulier tibia canere ſolita in nuptiis ⁊ ille muſicus q̄ canat hymeneū. i. hymnū virginaliū nuptiarū. hymeneū quidem liberi ⁊ veneris filiū dicūt eſſe q̄ pꝛimus certas nuptias inſtituerit ⁊ per laudē canat̄ in nuptiis ob huiuſmodi meritum. Alii virum foꝛtem atticum dicunt fuiſſe qui raptas a predonibus virgines oppreſſis latronibus intactas patrie reſtituerit. Al hymeneum dici putant quod dicatur membrana quedam in virgine qua eſt munita virginitas: ⁊ pro his ſignificatis potius pꝛofertur in maſculino genere hic hymeneus hymenei. Alij volunt hymnum virginalium nuptiarum vocari hymeneū: ſed foꝛſitā potius in neutro genere: ꝙ nil ꝓhibet quin in maſculino: ſed autoꝛitati acquieſcendū eſt hymeneos autē in plurali ſepe Uer. ponit ꝓ nuptiis ſeu cōnubiis. Demea. Eho. interiectio monēs ſeu captātis attentionē. Uin. i. vis ne me auſcultare. i. obedire. huic ſeni. i. mihi q̄ ſum ſenex. Eſch. quid. i. cur auſcultabo tibi aut q̄d. i. in quo vis me auſcultare tibi. De. miſſa face. i. dimitte omitte. hec que ſequuntur. ſ. turbā. i. multitudinē cōuiuarū. Dona. vult turbas in plurali dici. Itē omitte hymeneū. i. hymnū nuptialē omitte lāpadas. i. lucernas faculas nuptiales ſeu tedas. vt Oui. in trāſfoꝛmatis. Tedas eroſa iugales ſeu funalia q̄ adhibebāt i nuptiis. Uer. Et noctē funalia vincunt omitte tibicinas. i. tibias canēdi peritas atq̄ iube hāc maceriā. i. hūc parietē dirui. i. diſſipari diſiici demoliri paſſiue capi poſſit: in hoꝛto olitoꝛio vbi naſcūt̄ herbe q̄b⁹ veſcimur ꝙ̄tū pōt. i. ꝙ celerrime poteſt efficere: vel ſi ſit ꝙ̄tū pōt. i. ꝙ celerrime fieri pōt trāſfer. i. traduc ad nos hāc vxoꝛē tuā pe q̄ eſt ſermo: fac domū

vnam.i.vel fac vnã familiã de matre ⁊ filia ⁊ tota familia te de nr̃a vel fac vnam domũ.i.diruendo muros interſecã tes domos veſtras.effice vt ſit tanq̃ vna domus ita q̃ eatur de domo in domum ac ſi eſſet vna traduc.i.tranſpone tranſire fac matrẽ Soſtratã ⁊ oẽm familiam.i.etiam ſeruos ipſos ad nos nam de filia iam dixerat transfer hanc. Eſchi.o pr̃ lepidiſſime.i.iucũdiſſime ſuauiſſime pl3 qd̃ dicis ⁊ ſuades.De.Eya interiectio gaudentis ſeu imperãtis letitiã exercetur ⁊ hoc q̃n ſemel tm̃ ponitur q̃ ſi geminet̃ oñdit ẽuũ dolorẽ ve3 ⁊ deriſione3.Iã vocor lepidus.i. ſuauis ſermone ⁊ iucũdus.Hec aũt dicit Eſchino ſ3 vt apõſe vl̃ ſyro ſeruo irridẽs adoleſcẽtes aiu.Edes.i.dom⁹ fient fratri pervie.i.trãſitu faciles a proximis nr̃a.vĩũ.Eſch.adducet turbã.i.multitudinẽ feminarũ domũ.i.l domũ:⁊ admittet.i.adhibebit:recipiet adiunget, vt apponet multa ad ſũptũ.i.efficiet multos ſumpt⁹ et lõge maior ſolito.Ille eñ adhibet multa ad ſumptũ q̃ curat:vt creſcat ſumptus ⁊ ipenſa q̃d mea intereſt.ſ.i.q̃n creuerit ſumpt⁹ q̃d ego curo:q̃d ad me ſpectat aut attinet nã hec oĩa fiẽt ſumptu ei⁹ cui⁹ eſchin⁹ eſt fili⁹ ego lepidus.i.exiſtẽs ſuauis ſermone ineo grãm.i.eo in grãm.hoc eſt amicos cõparo.Inire eñ grãm alicui⁹ ẽ ↄciliare ſibi alicui⁹ amicitiã.Nũc iubeã q̃ ille babylo.i.vſſr̃.ſ.mitio quẽ ob nimiã liberalitatẽ babylonẽ vocat aut eſchin⁹ qd̃ nimis ſit ꝓdig⁹.Iubeq̃ irriſorie hoc dt apud ſe de abſente tñq̃ ſi eẽt p̃ns:q̃d iubet vt ille babylo dinũeret.i.mltũ nũeret viginti minas.i.viginti libras ⁊ hoc dicere videt̃ abſẽti fr̃i q̃ vt ſupra patuit iuſſit lenoni nũerari viginti minas ꝓ puella cteſiphonis amica ⁊ quẽ iuſſit hoc facere nẽpe eſchinũ q̃ pro fratre laborabat quẽ nũc demea babylonẽ vocat.Deinde ↄuertit ſermonẽ ad ſyrũ ſublata voce dicens.O ſyre ceſſas.i.nimis tardas ire ad diruendũ murũ ac facere.i.diruere ipſam maceriã.Uel põt eſſe interrogatio quare negligis aut tardas ire ⁊ facere qd̃ iuſſus es.Syrus.q̃d agã.De.tu dirue.i.diſſipa illa.ſ.q̃ tibi dicta ſunt ve3 maceriã ⁊ alia q̃ illi oñdebat.abi ad mulieres ⁊ traduc.i.trãſfer illas ad nos.Ge.o demea dij bñ faxint.i.bñ faciãt tibi cũ.i.q2 vel q̃n video te tã vel factũ.i.facere ex aĩo.i.ex voto ex ſnĩa noſtre familie.ſ.Soſtrate ⁊ filie ei⁹ ⁊ ceterorũ de familia:vl̃ ſic cũ video te tã velle ex aĩo.i.cupe ex tota mẽte factũ:vt ſit nomẽ.i.negotiũ nr̃e.familie.i.cũ video te tã ex optare cõplexionẽ negotij familie noſtre ⁊ cõmodũ.De.arbitror vos ſup.eſſe dignos quib⁹ ſup.talia fiant:ve3 vt maceria diruat̃.:conuertit ad eſchinũ ſermonẽ ſuũ.O eſchine quid ais de hac re.q.d.nonne eſt illa familia digna cui tale quid videlicet tali modo cõſulat.Eſchi.ſic opinor.i.talis eſt mea opinio.De.multo rectius eſt maceriã.ſ.dirui ⁊ illac traduci vxorẽ q̃ illã puellã p[u]erperam.i.non multo ante partu liberatam duci nunc egrotã.i.debilem adhuc ⁊ male valentem propter dolores partus:duci ergo huc.i.ad noſtrã viam.i.per vicũ ſed deducatur per ortu3 ⁊ maceria rumpatur.Eſchi.eñ.i.certe mi pater nihil vidi melius.i.preſtantius q̃ tuum cõſilium.De.ſoleo ſic conſulere vel ſic ſuadere bene:⁊ hoc dicit ironice cum tale cõſiliũ ſuum minime probaret.ſed eccum necne hic Mitio egreditur foras.i.exit a domo.

me.Demea.euge,iam lepidus vocor.fratri edes fiẽt peruie,turbã domũ adducet,⁊ ſumptũ admittet.multa.quid mea? ego lepidus ineo gratiã:iube nunc iã dinumeret babylo illi vigĩti minas.Syre,ceſſas ire,ac facere? Syrus.quid ergo? Demea.dirue tu illas:abi ⁊ traduce.Ge.dij tibi demea bene faciãt,cũ te video noſtre familie tã ex aĩo factũ velle.Demea.dignos arbitror.quid tu ais? Eſchinus.ſic opinor.Demea.multo rectius eſt,q̃ illam puerperam nunc duci huc per viã egrotam.Eſchinus.Nihil enim vidi melius mi pater.Demea.ſic ſoleo.S3 eccũ Mitio egreditur foras.

Mitio. Demea. Eſchinus.

¶ In hac ſcena varijs rõnibus perſuadetur Mitioni vt Soſtratã anũ vxorem ducat:attende etia3 q̃ Mitio videns diruere maceriam queſierat curnam id faceret.cui reſpondit Syrus intelligitur fratrem ſuum Demeam ita iuſſiſſe.Proindeq̃ ſic incipit Mitio.Iubet frater.

IUbet frater? vbi is eſt? tu ne iubes hoc demea? De.ego vero iubeo,⁊ hac re,⁊ alijs omnibus,q̃ maxime vnã facere nos hãc familiã,colere,adiungere,adiuuare.Eſch.ita q̃ſo pater.Mitio.haud aliter cẽſeo.Demea.imo hercle ita nobis decet.primũ huius vxoris eſt mater.Mi.q̃d poſtea? De.proba ⁊ modeſta.Mitio.ita aiũt.De.natu grãdior.Mi.ſcio.Demea.parere iãdiu per annos hec nõ poteſt:nec qui eam reſpiciat quiſq̃ eſt:ſola eſt.Mitio.quã hic rẽ agit? Demea.hanc te equũ

Aſcenſius.

HOc vltimũ.Sic ſoleo non ironice ſed ficte ſimulate ⁊ captioſe dictũ puto.Nã vbi ironia vtimur ↄtrariũ eius quod dicimus etiã ab eo de quo vel ad quẽ loquimur intelligi volum⁹:hic vero demea vt beneuolẽtiã captet officioſum ſe ſignificare nititur.

IUbet frater ⁊c.Hic Mitio varijs ſermonibus a Demea ⁊ Eſchino perſuadetur vt Soſtratã vxorẽ ducat Mitio.Mitio vidẽs Syrũ diruẽtẽ maceriã interrogauit quidnã ita dirueret rñderũt aũt.Syr.ſe id facere iuſſu fr̃is demee.Deinde ſic incipit.Mi.dicis q̃ frater De.iubet vbi ẽ frater.deinde viſo fratre ſubdit ne.i.vtrũ o demea iubes hoc.i.maceriã dirui:De.vero.i.certe vel ſed:ego iubeo vt diruat̃ maceria vel maceries quinte inflexiõis iubeo inq̃.i.volo nos.ſ.me ⁊ te ⁊ egionẽ ⁊ Syrũ facere q̃ maxime poterim⁹.ſ.aut arctiſſime hãc familiã vnã ⁊ colere.i.amare ſeu habere in reuerẽtia q̃tũ ad Syrũ et adiuuare q̃tum ad hegionẽ qui rẽ adiuuat ⁊ adiungere.i.per affinitatẽ cõiungere nobis hanc familiã ſoſtrate ⁊ filie et.i.partim hac re.i.diruptione macerie.⁊.i.partim in omnibus alijs rebus quib⁹ poterimus eã adiuuare et adiũgere ⁊ familiã vnã cũ nr̃a facere.Eſch.O pr̃ q̃ſo ita.i.ita poſtulo vt fiat.Mi.haud alr̃ cẽſeo.i.eſt mea opinio eadem prorſus.De.imo.i.ſed hercle iurãtis eſt decet nobis ita fieri.ſ.vt fiat vna familia nobiſcũ antiq̃ iungebãt decet datiuo:recẽtiores ꝯo actõ vt nos decet ita fieri:primũ.i.in p̃is ipſa ſoſtrata ẽ mater vxoris hui⁹ Eſchini.Mi.q̃d poſtea.i.quid deinde vis cõcludere ſi eſt mr̃ vxoris hui⁹.De.ipã eſt ꝓba.i.honeſta q̃tũ ad ſe ⁊ vitã ſuã eſt modeſta.i.habens honeſtũ modũ erga alios ⁊ qd̃ dicũt inepte h3 pulchrã manutẽtionẽ.Mi.ita aiũt.q.d.quid mea refert ſi eſt ꝓba ⁊ modeſta vt aiũt hoĩes.De.eſt grandior natu.i.iã multum annoſa ⁊ annis cõfecta ac plena.Mi.ſcio eã eẽ natu grandiorẽ.i.grandeuã.De.hec ſoſtrata iãdiu.i.ex longo tp̃e nõ põt parere.i.hr̃e natos p̃ annos i.nõ permittẽtibus multis annis ⁊ eſt elegãs dicẽdi mod⁹ ſi ſic dicat̃ etas nõ patit̃ hãc mulierẽ parere elegãtius huic mulieri parere ꝑ etatem nõ l3:vel hec mulier ꝑ etatem ſeu ꝑ annos parere non põt aut nequit.nec eſt quiſq̃ qui reſpiciat eam ad cõcupiſcẽdũ eã vel ad reuocandã eam ne nubat ipſa eſt ſola.Mi.quam rem hic agit.i.quid iſte loquitur

e loquitur:quid mol:r ꝗd parat quorſum tendit aut eius ſpectāt aut ptinēt ꝟba.De.equū eſt te mitionem duce-
e hāc deindecōuerſus ad eſchinū ſubdit.⁊ equum eſt te eſchinū dare operā.i.laborare vt ſic fiat.i.vt pr̄ tu⁹ a do
tiuus ducat eam in vxorē.Mitio.aūt.i.ſed dicis equū eſſe me ducere hāc admirabūd⁹.h.d.De.dico bonū eē te
ucere Soſtratā.Mi.credere nō pōt fratrē eē in ea ſnīa dicis mꝗ bonū eē me ducere.De.inꝗ.i.dico iterū te duce
e eā eſſe bonū.Mi.ineptis.i.inſanis deſipis eſſicceris incpt⁹ ⁊ ſtult⁹ vel tu effutis tuas ineptias ⁊ eſt ꝟbū neutrū

ſt ducere:⁊ te operā,vt fiat,dare.Mitio.me ducere
utē? Demea.Te.Mit.me? Demea. Te inꝗ. Mitio.
neptis.Demea.Si tu ſis homo,hic faciat.Eſchin⁹.mi
pater.Mitio.quid?tu autē huic aſine auſcultas? De
nea.Nihil agis:fieri aliter nō poteſt.Mitio.Deliras.
Eſchinus.ſine te exorem mi pater.Mitio.inſanis?
Aufer.D.age,da veniam filio.Mitio.ſatin ſanus es
rgo nouus maritus anno demū quinto ⁊ ſexageſimo
iam?atꝗ anū decrepitam ducaꝫ?id ne eſtis autores
nihi? Eſchi.fac,promiſi ego illis.Mitio.pmiſiſti aūt
de te largitor puer.De.age,quid ſi quid te maius oret
Mit.quaſi hoc nō ſit maximū.De.age,da veniā.Eſc.
ne grauare.Demea.fac,pmitte.Mit.nō omittis?Eſc.
non,niſi exorē.Mit.vis eſt hec quidē.Demea.Age,
prolixe mitio.Mitio.Et ſi hoc mihi prauū,ineptum,
abſurdum,atꝗ alienū a vita mea videatur:ſi vos tan
topere iſthuc vultis,fiat.Eſchin⁹.Bene facis:merito
te amo.Demea.verū quid ego dicā?ho: cū ſit,quod
volo,quid nunc quod reſtat?Hegio is eſt cognatus
proxum⁹,affinis nobis,pauper:bene nos aliquid face
re illi decet.Mitio.Quid facere?Demea.Agelli hic
ſub vrbe eſt paululū quod locitas foris:huic dem⁹ qui
fruatur.Mitio.Paululum id autē?Demea.ſi mul-
tum ſit,faciundū eſt:pro patre huic eſt,bonus eſt,no
ſter eſt,recte datur.Poſtremo,nō meum illud verbū
facio,quod tu mitio bene ⁊ ſapiēter dixti dudum:v i
tium commune omniū eſt,quod nimium ad rē in ſe

quarte inflexionis declinatuꝫ ineptio ineptis ine
ptiui ineptire:quaſi ineptus fieri aut inept⁹ eſſe.
De.alloquitur eſchinum ſi ſis.i.ſi eē volueris ho
mo aut ſi credi volueris hō hic.ſ.Mitio faciat.id
eſt ducat hāc Soſtratā ſocrū tuam.Eſch.o mi pr̄
blāditur ei.q.d.obtempera petitis.ſed interrūpit
mitio eius ſermonē increpans eū.Mitio.aūt.i.ſꝫ
o aſine aptū cōuitiū grādi ⁊ ſatuo quid.i.cur au-
ſcultas.i.obedis prebes aures huic patri tuo na
turali demee in hac re.De.nihil agis.i.nihil pfi
cis ita alienum ab ea re te preſtāda nō poteſt ali
ter fieri:quin eaꝫ ducas.Mitio.deliras.i.deulas
diſcedis a recta mente ⁊ tuo deſtitueris bono ſen
ſu.Eſch.o mi pater ſine.i.permitte vt ſup.exoreꝫ
te.i.te vincā perſuaſione mea ſeu tibi perſuadeā.
Mi.inſanis.i.inſanū te oſtēdis deſipis.De.age.
hortātis aduerbiū queſo.i.rogo te da veniā filio
i.preſta illi hoc beneficiū concede ꝗd petit.Mit.
ſatin.i.ſatis ne es ſanus.i.mētis compos ego ſiā
i.efficiar demum.q.d.tarde eſt eniꝫ hic aduerbiū
tarditatis ego ne ſiam demum maritus nouus.i.
nouus nuptus nouus ſponſus anno quinto et ſe-
xageſimo.i.cum ſim natus quinꝗ ⁊ ſexaginta an-
nos.vbi minor numer⁹ maiori preficitur:atꝗ du-
cam.i.capiam in vxorem anum .i.vetulam decre
pitam.i.vltime ſenectutis:vł q: ſtomacho ſeu ani
mo ſit anili ⁊ iracundo:⁊ ideo valde crepat.i.iur
gia effutit ⁊ clamat:vł q: ſit obtuſi animi ⁊ leſe ſe
nectutis:vel quod ſepe ſamilia ſua crepuerit plā
ctu.i.clamauerit ſibi moribunde .vel vt Feſtus i
quit dicitur quod propter nimiam ſenectuteꝫ nec
mouere ſe poteſt nec vllum facere crepitum nc.i.
vtrum eſtis mihi autores.i.ſuaſores ſeu diſſuaſo
res .i.ad id faciendum.ſ.ad ducendam anum de
crepitam vel id eſt propter illa incommoda que
dixi eſtis mihi autores id eſt conſulitis mihi.Ele
ganter enim dicitur tibi ſum autor vt facias.id ē
tibi ſuadeo ſeu conſulo vt hoc facias :ita enim ait
Cicero in ſuis epiſtolis primi libri ad Lentulum
tibi tamen ſum autor vt ſi quibus reb⁹ poſſis cū
tibi ordinem aut reconcilies aut mitiges eſt eniꝫ
penultima clauſula ipſius Ciceronis in penulti-
ma epiſtola primi libri ad lentulum.Eſchi.O pa-
ter fac ꝗd rogam⁹ ego pmiſi illis.ſ. Soſtrate et

Hegioni ⁊ filie te.ſ.facturū ⁊ ſocrū in vxorē ducturū.Mi.autē.i.ſꝫ pmiſiſti illis:id de meo o puer.i.tu adhuc ipru
dens ⁊ pauca expert⁹.largitor l futuro iperatiui.i.fac pmiſſiones tuas:⁊ tuas largitiones ſeu largitates de te ⁊
nō de me.Dem.Age hic age correptiuū ē ꝗd facias ſup.vł dicas ſi filiꝰ eſchin.oret te aliꝗd mai⁹.i.petat a te aliꝗd
maius.vbi oro more ſuo iungit duob⁹ accuſatiuis.Mitio.quaſi.i.ꝗd dici ſolet quaſi dicat ꝗd hoc ꝗd petit nō ſit ma
ximum.Demea.Da veniam.i.preſta hoc beneficium ⁊ concede quod petitur ſiue indulge petenti ⁊ permitte te exo
rari.Eſchinus.ne grauere.i.ne tibi ſit graue ac moleſtum id facere vel ne te difficilem et inexorabilem preſtes in
hac re.nam grauem ſe prebet qui id facile non preſtat in beneficio quod poteſt.Demea.fac quod petitur ſaltem p
mitte te facturum.Mitio.non omittis.i.non ceſſas non deſiſtis hoc ſuadere eſchi.non omittam ſup.niſi exoremte.
i.perſuadeaꝫ tibi.Mit.quidem.i.certe hec efflagitatio eſt vis.i.violentia coactio impulſio.De.o Mitio age.i.erū
pe in actionē prolixe.i.benigne liberaliter large.Mitio.Et ſi.i.quamuis hoc.ſ.ducere anum videtur mihi prauum
i.diſtortum:non rectum ineptum.i.ſtultum indecens abſurdum id eſt inconueniens.inconſentaneum incongruum
⁊ alienum.i.abhorrens remotum diſcidens:diſcrepans a vita mea quam ſemper tranſegi celibem.Si tantope-
re.i.tam vehementer vultis.i.cupitis hoc videlicet vt ducam vxorem fiat.i.conſentio non mea ſponte ſed vt vo-
bis ſatiſfaciam.Eſchinus.bene facis cum vis quod petimus merito.i.non ſine cauſa amo te:quia bene meruiſti De
mea.verum id eſt ſed quid ego dicam quum.i.quia vel quando hoc quod volo ſit.quid nunc modus interrogandi
quaſi dicat quid nunc agendum eſt?quid reſtat id eſt quid ſequitur vel quid reliquum eſt quod non fuerit obten-
tum vel quod petatur.Deinde animaduertit aliquid eſſe petendum quod ſubdit hegio eſt cognatus proximus
his Soſtrate ⁊ filie:eſt autem affinis:id eſt propinquus propter nuptias nobis pauper.i.qui non abundat diui-
tijs:decet.i.honeſtum eſt nos benefacere illi aliquid.i.per aliquid vel in aliquo vel bene decet nos facere illi ali-
quid id eſt aliquod bonum vt dicunt.Proximus dixit ⁊ affinis ⁊ cognatus.Nam multi ſunt gradus ⁊ veluti rami
propinquitatis in affinitate cognatione diſpoſiti:inſuper cognati vxoris ſunt affines mariti et e diuerſo.Mitio.
quid decet inquam nos facere illi?Demea.Paululum agelli.i.poſſeſſiuncule prediolí eſt hic ſub vrbe.i.l ſuburba
nis quod paululum agelli locitas.i.frequenter locas vel capiatur pro primitiuo foris.i.neſcio cui alieno,et foris
poſito:locum autem poſuit pro perſona demus huic Hegioni pauperi hunc agellum qui vel ſic ablat̄s pro quo
fruat̄.i.alat̄ vel qui.i.vt fruatur.i.alatur illo:vel qui ſit ablatiuꝰ ſic demus Hegioni qui.ſ.hegio fruatur.i.alatur illo:

fruatur dixit pro alatur ſiue fructu vtat̃ non proprietate potiat̃:a frumine dici videtur q2 frumen ē ſumma gutta per quā lingua cibū demittit in ventrē..Mitio.aūt.i.ſed dicis ſupple id eſſe paululū qđ illic eſt.De.etiā ſi multū ſit illud quod eſt agelli:tū faciendū eſt.i.facere oportet vcʒ vt eo fruat̃:ipſe Hegio eſt huic.ſ.filie vel etiā Soſtrate pro patre.i.loco patris quātū ad affectionē ꝓterea ipſe eſt vir bonus ac propterea alendus eſt etiā noſter.i.nobis affinitate iūct⁹ recte datur.i.rect̃ collocatur apđ eum bñficium ⁊ bonus ſit ⁊ noſter. Poſtremo.i.tandeʒ facio illud verbū.i.illud dictū illā breuem ſententiā loquor ⁊ in mediū affero non meū.i.non ꝑ me inuētū neq̃ primo profectū qđ verbuʒ.i.dictum tu mitio dixiſti dudū.i.paulo ān̄te bene.i.iuſte ⁊ cū equitate ⁊ ſapienter.i.cū magna ſapientia hoc eſt verbum illud tuū vitiū qđ ſequit̃ eſt cōe omniū.i.oēs longe lateq̃ corrumpit ⁊ cōtaminat:dicimus autem cōe omnibus ⁊ cōe omnium cuʒ datiuo ⁊ gtō tale eſt vitiū.ſ.q̃ i ſenecta.i.tp̄e vel etate ſenectutis ſumus nimium attenti.i.plus equo animo incumbentes.inhiantes ad rem.i.ad pecuniam congerendam et rem familiarem augendam:ſeu ad ſingularē vtilitatem:nos decet effugere.i.vitare euadere hāc maculā.i.hanc labē cupiditatis nā ſordes hominis auari dicunt̃ ⁊ ſordidus ipſe auarus id verbum eſt vere dictū ⁊ bene dixit vere.nā vt teſtatur Uarro v̈ba a veritate dicta ſunt:⁊ opʒ id verbum fieri ipſa re.i.deduci ad effectuʒ ita vt non verbo tenus ſic dictū. Mitio.quid iſthuc eſt.ſcʒ.q.d.videāſe victum proprijs verb⁹ quidē.i.certe ille agell⁹ dabitur Hegioni. Eſch.O mi pr̃ blandientis eſt dictum ⁊ voluptuoſe applaudentis. Demea.nūc eſt mihi germanus.i.frater vterm⁹ ⁊ an mo ⁊ corpore.ſ.quantum ad animū ⁊ corp⁹ eſt alter ego.nā reſpondens omnibus votis meis dr̄ em̄ frater q̄ſi fere alter. Mitio.Gaudeo eiſe tibi ſic gratum vt talia dicas. Demea.iugulo.i.occido neco hunc fratrē gladio ſuo vbi ita gaudebāt loqui veteres ait Dona.eſt autem allegoria hoc ē proprijs verbis ſuis eum vinco ⁊ ſupero ⁊ deturbo de ſua ſententia ⁊ conuerto in meam.Cū etiā videmus aliquem contra ſe locutum:⁊ in verba ſibi noxia erupiſſe:vel quando ſe prodidit ſuis v̈bis diximus recte ille ſuo ſe gladio iugulauit in quo dicto non eſt opus addere ſe:niſi quis antiquitatem velit imitari.

necta attenti ſumus:hanc maculam nos decet effugere:dictū ē vere,⁊ re ipſa fieri oportet. Mi.q̄d iſthuc? dabitur quidem,quando hic volt. Eſchinus. Mi pr̃. Demea. Nūc tu mihi es german⁹ pariter corpe,⁊ aio. Mitio.gaudeo. Demea.ſuo ſe gladio hunc iugulo.

Syrus. Demea. Mitio. Eſchinus.

In vltima hac ſcena omnia iucundo clauduntur fine:vbi ſeruis libertas elargitur:et filijs ambobus mulieres optate conceduntur.Cauſam etiam mitioni refert Demea:cur tam repente mores mutauerit vbi et ſeruulum corruptum per conſuetudinem aſpernendam carpit.Demum filijs ſedulum poſt hac operam illam pollicetur.

Factum eſt,quod iuſſi demea. De.frugi homo es:edepol hodie mea quidē ſententia iudico Syrum fieri eē equū liberuʒ. Mit. Iſthūc liberū? quodnā ob factū? De.multa. Sy.O noſter demea,edepol vir bon⁹ es.Ego iſtos vobis vſq̃ a pueris curaui ābos ſedulo docui,monui,bñ p̄cepi ſemper q̄ potui oīa. De.res apparet:⁊ quidē porro hec,obſonare,cū fide ſcortū adducere,apparare de dic ꝯuiuiū:Nō mediocris hoīs hec ſūt officia. Sy.o lepidū caput. Demē. Poſtremo,hodie ī pſaltria iſta emunda,hic adiutor fuit,hic curauit:prodeſſe equū eſt:Alij meliores erūt.Denique hic vult fieri. Mitio.vt tu hoc fieri? Eſchi,cupio. Mit.Siquidē tu vis:Syre,eho accede huc ad me,liber eſto. Sy.bñ facis.omnib⁹ gratiā habeo,⁊ ſeorſum tibi preterea demea. Demea,

Aſcenſius

Illud age plixe. Mitio.p̄ter expoſitiones quas Do.affert dictū mihi videt̃ a demea quomodo ſolem⁹ dicere ad eos qui quod lubentes faciunt rogari volunt vt ſit Mitio age prolixe:id eſt adhibe te difficilem ⁊ inexorabilem in re quam tuapte tamen voluntate facies.

Factum ⁊c.Hic oīa fine iucundo claudunt̃ vbi ⁊ ſeruo libertas donatur ⁊ ambobus filijs optate vxores cōcedunt̃. Sy.o Demea id qđ iuſſi eſt factū.ſ.maceria diruta eſt. Demea.tu es homo frugi id eſt vtilis vel fruges ferēdū ſignificat moleſtū edepol ego iudico equū eſſe.i.iuſtū:q̄dē.i.certe mea ſnīa.i.meo iudicio:mea opinione ſyrū ſeruum fieri.i.effici hodie liberū.i.manumitti ac libertate donari.Mitio.i.dicis equū eē iſthūc ſyrū fieri liberū:interrogatiue legēdū ē deīde ſubdit ob.i.ꝓpter qđ nā factū,ꝓpter qđ factū equum eſt fieri liberū. De.ob ſup.multa.i.ꝓp multas cās. Sy.o nr̄ demea edepol es vir bon⁹:ego curaui vobis.i.cure habui cuſtodiui adminiſtraui moderat⁹ ſum tanq̃ pedagogus iſtos ambos cteſiphonē ⁊ eſchinū vſq̃.i.aſſidue ſine intermiſſione a pueris.i.ab ineūte etate ſeu cū adhuc pueri eſſent docui.i.inſtitui erudiui eos ſedulo.i.inſtāter quaſi ſine dolo monui.i.admonui eos quid facere deberēt ſemꝑ bñ p̄cepi.i.docui vel iuſſi tanq̃ cuſtos eorū oīa q̄ potui precipere. De.res.i.effect⁹ apparet.i.ante oculos eſt res in ꝓ̄ptu ⁊ hoc dicit ridēdo eū ⁊ q̄dē porro.i.certe ꝑticule ſunt expletiue dict̄ h affirmātes:hec officia q̄ ſequunt̃ ſunt hoīs nō mediocris.i.ſpectant ad maximū hoīem ⁊ magni momenti ꝑ ironiā dixit.Hec aūt ſunt officia vcʒ obſonare.i.ꝓuidere de obſonijs.i.de oīb⁹ edulijs p̄ter panē ⁊ vinū cū fide.i.fideliter prouidere de obſonijs eſt officiū magni viri nā obſonatoris.vel obſono obſonas vtrūq̃ em̄ dr̄ ſignificat vel emere obſonia vel prouidere de obſonijs quas pittācias vocant ſi diceremus hic ſeruus optime obſonare nouit.i.ſcit bñ emere obſonia neq̃ decipit̃ in emendo.inde obſonator dici poſſet:vbi pittantiarij dicunt q̄ vcʒ de obſonijs ꝓuidet ⁊ eorum querendorum curā hʒ hec ſunt officia obſonare fideliter abducere.i.rapere a lenone ſcortū.i.meretricē.Itē apparare.i.parare diſponere ꝯuiuium die.i.repente nō ante p̄dictū aut pridie cōſtitutū. Sy.o caput lepidū.i.o hō incūde,⁊ feſtiue ſeu vrbane:nā caput precipuā ptē ponit ꝓ hoīe toto. De.poſtremo.i.tandē hic ſeruus fuit hodie adiutor in iſta pſaltria emūda ꝓ emēda.i.in emēdo iſtam puellā cātatricē hic ſeru⁹ curauit.i.curā animi prebuit vt cōpararet pſaltria ⁊ bono modo haberetur equum eſt.i.bonū eſt ac decet prodeſſe ei.nā alij ſerui hoc facto erūt meliores nā dabūt operam vt bene ſeruientes ſint libertatē ꝯſecuturi more iſti⁹. Denique hic eſchin⁹ vult hoc fieri.i.vult vt libertate ſeru⁹ donet̃. Mitio.i.verū vis tu hoc fieri hoc dicit eſchino interrogās cupiat id fieri necne. Eſch.cupio id fieri. Mit. ſiquidem.i.qm̄ tu vis eho interiectio admonētis ⁊ attētionē incitātis.o ſyre accede huc ad me. Deīde vt acceſſit eū manumiſit inquiens eſto liber verba ſunt iuris quibus manumittitur ſeru⁹. Syr.o Mitio bene facis q̄ me manumittis habeo grām.i.ſum deuinct⁹ ſeu obligat⁹ oibus ⁊ preterea.i.preter alios. O demea gratiā habeo tibi ſeorſum,id eſt

ſeparatim precipue particulariter.De.gaudeo quod liber ſis.Eſchi.et id eſt etiam ego Eſchinus gaudeo.Sy°.credo quod ambo gaudetis mea libertate vtinam hoc gaudium fiat perpetuum.i.integrum ſolidum et nunquaȝ interruptum.vt id eſt ita vel quatenus videam meam vxorem.ſcilicet Phrygiam.id eſt ſic appellatam a natione liberam vna mecum.De.quidem.id eſt certe cognoui vel inueni eam ſup.optimam mulierem vel optas ſup.vide re vxorem tuam optimam mulierem liberam vel conſtat eam eſſe optimam mulierem.Sy.et quidem.id eſt certe hec vxor mea dedit hodie primam mammaȝ tuo nepoti filio hui° Eſchini filij tui.De.hercle ſ̄o.id eſt q: certe ſerio.id eſt remoto ioco extra ioci͂ ſiquidē:id eſt ſi certe vxor tua dedit primam mā mam filio huius:haud id eſt nō eſt dubium quin ſit equum:id eſt iuſtum eaȝ emitti.id eſt extra ſer uitutem mitti.Mitio.ob eam rē id eſt dicis equū eſſe eam emitti propter eam cauſam:quaſi dicat non eſt cauſa ſufficiens.De.ob eam inquam rem equum eſt eam emitti,poſtremo ſi nō vis id face re liberaliter ſumito a me argentum quāti eſt.id eſt quanto precio ipſa Phrygia valet.Syr.o De mea omnes dij ferāt.id eſt preſent ⁊ afferāt ſem per tibi oīa optata.id eſt deſiderata tibi mitio. O ſyre pulchre proceſſiſti hodie:id ē bene vt ita dicam proſperaſti:hodie vel ad magnum bonum prouectus es hodie qui te et vxorem manumitti obtinuiſti.Demea.atq; ſi quideȝ:id eſt ſi certe de deris huic ſyro aliquid paululum pre manu quo vtatur:id eſt alatur de quo vſumfructum capiat et cuius tibi ſorteȝ reddat porro:id eſt proculdu bio ſi hoc fec ris fac as tuum officium.id eſt id qđ decet facere patronuȝ.Ubi animaduerte pre manu poſſe exponi quemadmodum pre me.id eſt in comparatione mei vt tu es pre me beatus.alt Cicero.i.incōparatione mei:⁊ tunc ſi iūgas cum paululū ſi dederis huic aliquid paululum:id eſt aliquid quod eſt res parua pre manu.i.in compa ratione tue potētie:⁊ tue liberalitatis ac prōpti tudinis tue in dando vel ſi intelligatur pre manu pro in prōptu vt dici vulgo ſolet ſemp habet hec verba vt leges pre manib° pro in promptu recte an inepte ipſi viderint quod ſi eſt ita iūgetur cū dederis vt ſit ſi dederis ei in prōptu aliquid pau lulū:aut ſi quis velit interpretari pre pro āte ſic ſi dederis ei pre manu.id eſt ante manum vt dici vulgo ſolet vult me hoc dare ante manum quod etiam legentium iudicio relinquo.naȝ pre pro an te non inueni niſi in compoſitione predico prepo no.inuenio etiā pre in tali genere dicendi lachry mat° ē pre gaudio:pre timore receſſit pre nimia multitudine exire non potuit et in iam dicto mo do videlicet ſic pre multis ſum° felices:id eſt in comparatione multorum.de illo autem genere di cendi vſitato habere pre manib° aliquid id eſt in promptu.fateor me non legiſſe:neq; Priſcianus aſſignans ſignificationes huius paticule prepo nit alias a predictis niſi q etiā pre in compoſitio ne auget ⁊ adhibet maiorem vehemētiam quam per.capiturq; pro valde vt prepotens predives preclarus ⁊c.Si itaq; dederis ei aliquid quo vta tur ⁊ fungeris officio patroni et reddet tibi ſor tem ⁊ vſuram cito.id eſt propediē.Mit.ego ſup. non dabo quicquam vel nihil dabo ei etiam vilius.id eſt minus vel minoris valoris iſthoc.id eſt iſta re viliſſimis q ei oſtendebat.Eſchi.ſ̄uis neges te daturum quicq; ſi ipſe eſt homo frugi:id eſt bonus vtilis ac modeſtus.Sy. hercle reddam ſortem cuius vtar fructu.da:id eſt prebe preſta modo.i.vel tantummodo vel modo pro nūc:vt ſit temporis aduerbium.Eſchi.o pater age id eſt fac quod petit.id eſt da modo.Mi.ego conſulam.id eſt deliberabo poſt.nam conſulere interdum ſignificat conſultare ſeu deliberare:vt Lauren.ſentit.Demea.ipſe Mitio.faciet qđ petitur.Syr.O optime vir.de demea dicit vel de mitione.Eſchinus.O pater feſtiuiſſime:id eſt iucundiſſime lepi diſſime.Mitio.quid iſthuc eſt:ſcilicet modus interrogandi que res mutauit tam repente tam ſubito tuos mores quod prolunium.id eſt quis promptus animus ad largiendum.prolunium dixit profuſionem:quaſi dicat que eſt iſta profuſio et prodigalitas tua?que iſta.id eſt tua largitas ſubita.id eſt ſubito tibi exorta cum prius parcus eſſes.Demea.dicam tibi quare mutauerim mores vt oſtenderem id.ſcilicet quod iſti filij mei putant te facilem.id eſt benignum et feſtiuum id eſt iucundum vel iſti poteſt eſſe datiuus ſingularis ſic vt oſtenderem tibi id:ſcilicet quod homines putant te eſſe facilem et feſtiuum iſti filio Eſchino non fieri ex vera vita.id eſt ex vero modo vi uendi uno uero fieri ex fallaci vita et deceptiua:vt ſic dicam:et oſtenderem id non fieri ex equo et bono id eſt ſe cundum quod eſt equum ⁊ bonum:ſed fieri ex aſſentādo id eſt blandiendo verbis ⁊ indulgendo:id eſt plus equo permittendo ſiue concedendo et ex largiendo.i.ex nimia largitione que eſt corruptio donis facta nūc adeo:id eſt certe vel valde ſcio eſchine mea vita eſt vobis filijs meis inuiſa.id eſt exoſa ob eā rem.i.propterea quia non obſe

gaudeo.Eſchi.et ego.Syr.credo:vtinā hoc perpetuū fiat gaudium,phrygiam vt vxorem meam vna mecū videam liberam.Demea.optumam quideȝ mulierē. Syr.Et quidem tuo nepoti huius filio hodie primam mammam dedit hec.Demea.hercle vero ſerio,ſiqui dem prima dedit,haud dubiū,quin emitti equū ſiet. Mitio.ob eā rem?Demea.ob eam:poſtremo a me ar gentū,quāti eſt,ſumito.Syr.dij tibi Demea oīo om nes ſemp omnia optata offerāt.Mit.ſyre,proceſſiſti hodie pulchre.De.ſiquidē porro Mitio tu tuum offi cium facies,atq; huic aliquid paululum pre manu de deris,vñ vtatur.reddet tibi cito.Mitio.iſthoc vili°. Eſchin.frugi homo eſt.Syr.reddaȝ hercle,da modo. Eſchi.age pater.Mi.poſt cōſulam.De.faciet.Sy.O vir optime.Eſchin.O mi pr̄ feſtiuiſſime.Mitio.q̄d iſthuc?que res taȝ repēte mores mutauit tuos?quod proluuiuȝ?que iſthec ſubita eſt largitas?Demea.dicā tibi:vt id oſtenderem,quod te iſti facilem et feſtiuum putant,id nō fieri ex vera vita,neq; adeo ex equo ⁊ bo no:ſed ex aſſentādo,indulgendo,⁊ largiendo Mitio. Nūc adeo ſi ob eā reȝ vobis mea vita inuiſa eſt Eſchi ne,quia nō iuſta iniuſta,prorſus omnia omnino obſe quor,miſſa facio,effundite,emite,facite qđ vobis lu bet.ſed ſi id vultis potius,que vos propter adoleſcen tiam minus videtis,magis impenſe cupitis,cōſulitis parum,hec reprehendere ⁊ corrigere me,⁊ obſecunda re in loco:ecce me,qui id faciam vobis.Eſchinus.Ti bi pater permittimus:plus ſcis quid facto opus eſt. Sȝ de fratre quid fiet?Demea.ſino habeat,in iſthac finem faciat.Eſchi.iſthuc recte.

¶Plaudite.

¶P.Terentij poete Comici Phormio.

quoꝛ oīno.i.qꝛ obſequendo vobis nō pmitto proſus iſta oīa iniuſta q̄ pmittit frater miſſa facio.i.omitto oīa ꝛ vobis dilapidāda relinquo effundite.i.diſpergite emittite.i.extra man⁹ veſtras mittite bōa vobis acq̄ſita luxurioſe viuendo ꝛ perdēdo ſubſtātiā veſtrā facite quodlibet .pmiſſio plena amaritudinis. Sed ſi potius vultis id.ſ.me reprehēdere.i.improbare corrigere.i.emēdare caſtigare recta facere ꝛ obſecūdare.i.in meli⁹ cōuertere:vel vt alij volūt obſeq̄ in loco.i.vbi opportunū ꝛ cōmodū erit ſiue in opportunitate ꝛ occaſiōe:vt dic obſecūdare.i.pſperā facere q̄ vos minus videtis.i.minus cōſideratis q̄ deberetis vel minus pꝛo nō capiat ꝛ que cupitis magis impēſe.i.magis obnixe magis acriter ſeu vehemēter q̄ eſt equū:ꝛ que parū cōſulitis.i.nō ſatis prouidetis ſeu pſpicitis ecce me.i.habetis me in prōptu ꝛ ante oculos qui ſcilicet ego faciā vobis.id hoc eſt reprehendā corrigā ꝛ obſecūdabo. Eſchin⁹. O pater permittimus tibi.id eſt tue volūtati ac diſpoſitioni relinquimus ſcis plus q̄ nos.ſ.qd eſt opus facto.i.facere. Sed qd fiet de fratre.i.de Cteſiphone. Deſino.i.pmitto.qd ſupple habeat pſaltriā ſeꝫ faciat finē.i.modum ſuo amori et ſue libidini faciat in iſthac.i.in pſaltria. Eſchi.iſthud recte ſit ſupple vel dicitur.

¶ Ualete.i.diſcedite incolumes plaudite.i.ꝯgratulamini poete ꝛ autoribus ego calliopius.i.poete defenſoꝛ recenſui.i.recognoui hanc comediaꝫ vel vt alij volunt recitaui.

¶ Finis adelphorum.

¶ Phormionis argumentum.

Chremes ꝛ Demipho fratres fuerūt quorū Chre.fert habuiſſe duas vxores:alterā diuitē athenis:alteram pauperē lemni.i.i illa inſula patria Uulcani ex diuite ſuſtulit filiū Phedriā noīe ex paupere vero ſuſcepit filiam Phaniū noīe conuenerat autē Chremes cum fratre Demiphone qui vnū aliū antiphonē habebat vt daret nuptui Phaniū antiphoni:ita q̄ vt res ad exitum deduceretur.demipho iuit in ciliciā.ꝛ Chremes lemnum ad accerſendam filiam interea mater ꝛ filia venerunt athenas querendi chremetis gratia.neq̄ euꝫ inuenerūt quod apud vxorem pauperē dicebat ſe nominari Stilphonem ꝛ apud diuitem chremetem:proinde petentibus Stilphonem nemo oſtendere potuit mo²it illic paulopoſt mater remanente filia ſola in cuius amorē forte antipho exarſit ꝛ opa paraſiti eā duxit in vxorē.vbi aūt redierūt ambo ſenes inuenerūt antiphonē duxiſſe vxorem in abſentia ſua neq̄ ſciebāt eſſe phaniū. Nā chremes vt eā genuerat:aut certe ex teneris ānis eā nō viderat indignati ſenes admodū dederūt operā vt diſiūgerent ꝛ vt eā phormio paraſit⁹ duceret vxorē.dedit Chre.phormioni noīe dotis.xxx.minas quas phormio paraſitus dedit phedrie gratia cōparāde citharistrie a lenone quam vehemēter amabat.interea phaniū agnoſcit filia chremetis ꝛ mutatū eſt cōſiliū ac nuptie cōfirmate q̄ facto cepit Chremes repetere ſuas minas a phormione quas iā leno poſſidebat. Ut aūt vidit phormio chremetē ſic acerbe exigētē pdidit eū nauſiſtrate ppꝛie vxori quā athenis habebat itaq̄ ſenex libidinoſus reus ab ea vxore nō ante veniā meruit q̄.ꝛ.xxx minarū ꝛ amoris citharistrie veniā dediſſet filio. Dicit aūt hec fabula phormio quo vocabulo lingua greca ſtramen nauticū ſignificat a cui⁹ vtilitate paraſitus:etiā ab apollodoꝛo phormiōis noīe nūcupat eſtq̄ tota motoꝛia ꝛ quaſi in affectib⁹ cōſtituta vt ſatis liq̄ebit in pceſſu. Jta donatus. Qū aūt quater acta ſit verum non eſt:ſed quarto loco cum eodem die tres alie prius acte eſſent.

¶ Argumentum phormionis.

Chremetis frater aberat pegre Demipho, relicto athenis antiphone filio.chremes clā habebat Lemni vxorē,ꝛ filiaꝫ Athenis aliā coniugem,ꝛ amantē vnice gnatū fidicinaꝫ: Mater e lemno aduenit athenas:moꝛit:virgo ſola(aberat chremes)funus procurat. Jbi eam viſaꝫ antipho cū amaret,opera paraſiti vxorē accipit.pater,et chremes reuerſi fremere:dein minas trigita dāt paraſito,vt illam coniugē haberet ipſe.argēto hoc emit fidicina.vxorem retinet antipho a patruo agnitam.

¶ Acta ludis Romanis,l.poſthumio Albino,l.Cornelio Merula edilib⁹ Curulib⁹. Egere L. Ambiuius Turpio,L.attili⁹ Preneſtinus. Modos fecit flaccus Claudi,Tibijs ipanb⁹. Tota greca Apollodoꝛi. Epidicazomenos facta q̄rto,En.fānio,M.Ualerio Coſſ.

Prologus.

¶ Hic prologus concitatus eſt vt pote q̄ in Luciuꝫ lauinium poete emulum inuehitur:a quo grauiter laceſſitus paria referre molit. Eſtq̄ hic initium ſpectatorē prouocās in odium perſone aduerſarij cōiunctum cum inſinuatione ad beneuolentiā pſone Terentiane conciliandam.

Chremetis frater ꝛc. Demipho frater chremetis aberat.i.remot⁹ erat ab vrbe athenis pegre aduerbiū.i.lōge antiphone filio ſuo relicto athenis.chremes habebat vxorē clā.i.ſecreto neſciēte nauſiſtrata pptiā vxorē lēni in gtō aduerbial'r.i.in lēno iſula vna ex cicladib⁹ patria vulcani:ac habebat filiā.ſ.phaniū ſicut glycerū ex illa vxore.ſ.habebat maꝫ athenis.i.i vrbe athenarū aliā ꝯiugē.i.aliam vxorē ꝛ habebat ex illa vxore natū.i.filiū.ſ. phedriā amātē:vnice.i.ſingul'r fidicinā.i.citharistriam. Mater phanij filie aduenit athenas a lēno inſula:ipſa mater moꝛit athenis virgo māſit ſola chremes aberat.i.abſens erat virgo pcurat fun⁹.i.exequias matris moꝛtue ibi.i.in tali pcuratiōe cū antipho amaret eā viſam illic accipit eā vxorē opa.i.iduſtria paraſiti phormiōis pr antiphonis.ſ.demipho ꝛ chremes reuerſi fremere.i.voce ꝯfuſa ceperūt oñdere ſuā indignationē:vel fremere p fremebāt accipe. Deinde dant ipſi ſenes triginta minas.i.triginta libras paraſito vt haberet illā cōiugē.ſ.puellā acceptā ab antiphone fidicina amata ꝛ phedria emitur hoc argento triginta minarum antipho retinet vxorem agnitam a patruo ſcilicet chremete.

Hanc comediam manifeſtum eſt prius ab Apollodoꝛo ſub alio noīe:hoc eſt ſub epidicazomene grece ſcriptam eē q̄ latine a Terētio Phormionē q̄obrem nulla dubitatio eſt hāc ſolā eſſe:cui nomen poeta mutauerit:ꝛ errare eos qui in hac Phormionem paraſitū putāt a formula litis quā intēderit noīatum cū greca lingua. Lectus ſparteus ꝛ ſtramen nauticū ſic dicat.a cuius re vel capacitate:vel vtilitate etiam ab Apollodoꝛo paraſitus Phormionis nomine nuncupatur. Hec igitur tota motoꝛia eſt quaſi in affectibus conſtituta pene maioꝛibus:quam comicus ſtilus poſceret:niſi quod arte poete oīa moderata ſunt. Primas in ea partes:vt ipſe poeta profeſſus eſt tenet Phormio. Secundas Geta. Tertias Demipho:ſubinde ceteri pꝛout in proceſſu oſtendit. ¶ Prologus Phormionis nimis concitatus eſt:adeo vt ipſemet veluti reprehendat ob hanc ipſam parnicaciam:et ſimul argumentum ſue purgationis inducat:atque in ea quum et prothaſis:et Cataſtrophe magni moliminis ꝛ negotij ſint:ita varijs leporibus aſperguntur vt etiam rerum triſtium grauitatem. Poeta lipidus comica ſerenitate tranquillet. ¶ Hec acta eſt ludis Megalēſibus Lucio

Pꝛologus Phoꝛmionis.

oꝛnelio Merula edili Curuli ⁊. L. Poſthumio Albitio agẽtib⁹ Lucio caſſio Attilio: ⁊. L. ambiuio modos facie u= e Flacco Claudij filius tibijs ſerranis totaq; diuerbijs facetiſſimis ⁊ geſtũ deſiderantib⁹ ſcenicũ ⁊ ſuauiſſimis oꝛ= nata cãticis fuit. Editaq; eſt quarto loco. M. Ualerio. ⁊. C. Fannio Cõ. Perſona etiam in hui⁹ pꝛtaſi non vna eſt: ſed due quarũ altera extra argumẽtũ poſita eſt cui narraꝫ fabula altera in argumẽto q̃ narrat fabulã. Argumentum quoq; non ſimplicis negotij hꝫ nec vnius adoleſcẽtis vt in Ecyra: ſꝫ duoꝛum vt in ceteris fabulis. Scire eñ conue nit vno die trãſigi Phoꝛmionem non Heautonti. duobus. Pꝛologus coꝛrepte dicitur non pꝛoducte

Oſtq̃ poeta vetus poetam non põt retra= here a ſtudio, ⁊ tranſdere hominẽ in otiũ, maledictis deterrere. ne ſcribat, parat. qui ita dictitat, quas antea fecit fabulas, tenui eſſe oratione: ⁊ ſcriptura leui. quia nuſq̃ inſanum ſcri pſit adoleſcentuluꝫ ceruam videre, fugere, ⁊ ſectari ca nes, et eam ploꝛare, oꝛare vt ſubueniat ſibi. Quod ſi I telligeret, cũ ſtetit oliꝫ noua, actoꝛis opera magis ſte= tiſſe, quam ſua: minus multo audacter, q̃ nũc ledit, le deret: et magis placerẽt. quas feciſſet fabulas. Nũc ſi quis eſt, qui hoc dicat, aut ſic cogitet: vet⁹ ſi poeta nõ laceſſiſſet pꝛioꝛ, nullum inuenire pꝛologũ potuiſſet no uus quem diceret, niſi haberet, cui maledicerer: is ſibi reſponſuꝫ hoc habeat, in medio omnibus palmã eſſe poſitam, qui artem tractant muſicaꝫ. ille ad famẽ hũc ab ſtudio ſtuduit reijcere: hic reſpõdere voluit, nõ la= ceſſere. benedictis ſi certaſſet, audiſſet bene: Quod ab ipſo allatum eſt, ſibi eſſe id relatuꝫ putet. De illo iã fi nem faciam dicundi mihi. peccandi quum ipſe de ſe fi nem non facit. Nũc quid velim, animũ attendite: Ap poꝛto nouam Epidicazomenon quam vocãt comediã greci, Latini Phoꝛmionẽ nominãt: quia pꝛimas par tes qui aget, is erit Phoꝛmio paraſitus, per quẽ res

Nam officium pꝛolo gi ante narrationem rei quid eſt ſemper eſt: verũ tamen ⁊ poſt pꝛĩcipium fabule inducitur, vt apõ plautũ in milite glorioſo: ⁊ apud ceteros magne authoꝛitatis ⁊ veteres poetas.

¶ Sequiꝫ Phoꝛmionis argumentum.

Um Chremes demiphonis frater ad= ſcito ſibi ad fallaciam nomĩe, qđ Stil= phonẽ fecerat duas eodẽ tpe habuiſſet vxoꝛes Athenis diuitem pauperem lẽ ni. Ex diuite ſuſtulit filium qui dictus eſt phedria ex paupere furti ſuſcepit, atq; educa uit filiam Phanium noĩe eamq; cõſilio cu fratre habito deſtinauit filio Antiphoni vxoꝛeꝫ dare: q̃= bus cõplacitis vno tpe athenis ſenes Demipho in Siciliam Chremes Lemnum accerſendam fi= liam que tum illinc cum matre nauigauerat: oc= caſionem dederat amandi adoleſcentibus. Nam ſtatim Phedria citthariſtriam ſub lenone cepit ar dere: antipho filiam illam patrui phaniũ deſpon ſatam ſibi neſciẽs neſciẽte: moꝛ vt athenas venit nec patrẽ repperit falſa duplici ei⁹ noĩe infeꝫ moꝛ tuã lamẽtata adamauit conſilioq; ⁊ opera paſiti ſm leges athenienſiũ q̃ ſibi cognata eſſet: tanq̃ tñ in iure victus: ⁊ velut coactus eã accepit vxo= rem per abſentiã patris: q̃ quũ veniſſet ⁊ vellet eam expellere pꝛimo cõfutatur per impudẽtiam paraſiti: poſt cũ ſuo fratre ſic decipiꝫ vt dũ eam credidit ab Antiphone poſſe diſiungi eam para= ſitus iſte ducat vxoꝛẽ: ⁊ dato ducturo. xxx. minas pꝛeſentis dotis puelle noĩe quas Phoꝛmio acce= ptas Phedrie dedit ille lenoni ad Cithariſtriam redimendã quib⁹ geſtis tãdẽ Chꝛ. agnoſcit filiã ſuã cõiunctam cum fratris filio. Quare dum mu= tato cõſilio. xxx. minas a Phoꝛmione per rixã co= natur exigere per eũdem proditus vxoꝛi ſue nauſiſtrate eſt ⁊ tãte libidinis, reus non ante veniã meruit a matrefa milias q̃ ⁊. xxx. minarũ: ⁊ amoꝛis Cithariſtrie veniam dediſſet filio. ¶ Pꝛimus actus eſt in colloquiis Daui ⁊ Gete per quos diſcit populus argumentum. ¶ Secũs actus continet aduentum ſenis turbulentum et eiuſdem iurgium aduerſus Getã ⁊ phedriã. Tertio actui attribuitur litigiũ ſenis ⁊ Phoꝛmionis tũ conſultatio cũ aduocatis tũ an= tiphonis in ſcenam reditus: colloquiũq; cũ Getatũ lenonis ⁊ phedrie colluctatio tum adhoꝛtatio Gete de inue= niendo argento ad redimẽdã phedrie Cithariſtriã. Quartũ actũ iſta concelebrãt. Aduentus Chꝛe. eiuſdem cum fratre deliberatio per erroꝛẽ de eijcienda Phanio Gete verba de fallendis ſenibus. Antiphonis oratio apud ſe= metipſum de amoꝛe tractãtis. Gete rurſus cũ ſenibus callida ⁊ moꝛ cũ antiphone de eadem cã ſimplex diſputa= tio ſenũ inter ſe colloquiũ de expulſione mulieris. Et ad extremũ verba Chꝛemetis agnoſcẽtis nutricẽ ac p eam filiã ſuã cum Antiphone coniunctã In quinto actu p Demiphonis erroꝛem Phoꝛmio accipit argentum dotis no= mine, ⁊ conuenitur nauſiſtrata vt exire domo expellaꝫ Phanium: pꝛemiſſaq; vt vxoꝛ habeaꝫ per Getã Antiphoni ⁊ Phoꝛmioni nũtiatur: que cum ita nupta ſit: expoſcitur argentum a Phoꝛmione per rixam ſenũ a quibus ille op= preſſus rem omnem aperit Nauſiſtrate: ad quod pꝛimum irata vt in tali re vxoꝛ ſolet moꝛ leniter in fine fabule: et tutiſſimum a patris iracundia pꝛeſtat Phedriam.

Oſtq̃ poeta ⁊c. Hoc initiũ ad deſtructionẽ perſone aduerſarij ſumitur cõiunctim cũ inſinuatiõe terẽtia= ne. Loquiꝫ aũt poete defenſoꝛ q̃ cũ ſuoꝛũ actoꝛũ grege eſt actur⁹ comediã: poſtq̃ poeta vetus. ſ. Lucius lauinius vetus. i. curioſus ⁊ quaſi rancidus vel qui iã longo tpe poeta fuit non poteſt retrahere. i. reuo care inuictũ poetã Terentium a ſtudio componendarum comediarum vbi eſt opus vehementi ſtudio et poſtq̃ nõ põt trãſdare vetuſte p tradere. i. trãſferre traducere cõuertere hoĩem. ſ. Terẽtiũ i otiũ. i. i va= cationẽ ſtudij ⁊ ceſſationẽ laboꝛis parat. i. moliꝫ. ſ. poeta vet⁹ deterrere. i. deflectere dehoꝛtari diſſuadere maledi ctis. i. cõtumelijs ſuis ſeu cõtumelioſis captionib⁹ ſeu repꝛehẽſionibus ne. i. vt nõ ſcribat. i. comedias componat: qui poeta vet⁹ ita dictitat. i. frequẽter dictat fabulas. i. comedias. quas poeta nř fecit antehac. i. ante hoc tps eſſe oratione tenui q̃tũ ad ſententias ſeu ſenſum ac pꝛolatũ ⁊ eſſe ſcriptura leui. i non eſſe cõpoſitas verbis grauibus ac exquiſitis ſed lenibus ⁊ facilibus. Nã ſcribit q̃ verba adhibet inq̃t Dona. pꝛopterea ſcriptura eſt i verbis. Et q̃ dẽ repꝛehendit illud qđ cõgruit comedie. Nã ſi ſublimi oratione vtereꝫ poeta trãſiret in tragicũ ſtilum quemad modũ fecit Lucius Lauinius. Dictitat ergo fabulas poete noſtri eſſe tenui ſ'one ⁊ leui ſcriptura: quia poeta no= ſter nuſq̃. i. in nullo loco ſuarũ comediarũ ſcripſit id qđ Lucius ſcripſit inepte veꝫ adoleſcentulum inſanuꝫ. i. fu= ribundum videre ceruam fugere ⁊ videre canes ſectari eam ceruam ⁊ videre eã ceruã ploꝛare ⁊ oꝛare ⁊ ipſe ado leſcentulos ſubueniat ſibi ſerue. Quod. i. ſed ſi intelligeret ipſe poeta vetus cum. i. quando fabula eius noua ⁊ pꝛ pterea placẽs ſtetit. i. placuit ſm Ser. olim. i. iampꝛidẽ cũ erat ſcriptoꝛũ penuria necdũ ſcribere poeta incepiſſet. ſi ergo intelligeret eaꝫ ſtetiſſe. i. placuiſſe magis. ſ. potius opera. i. induſtria actoꝛis. i. recitatoꝛis ⁊ luſoꝛis vt ita dicam q̃ ſua opera. i. q̃ ſua induſtria qua fuiſſet vſus in ea componenda ederet ipſe poeta vetus. i. moꝛderet cars

peteret taxaret offenderet noſtrū poetam multominꝰ audacter ꝙ nūc ledit ⁊ fabule ſup. quas fabulas feciſſet magis placerēt: vt ſi vis intellige caſum ꝓ caſu: ſic ⁊ fabulas. i. fabule quas ⁊c. Nāc ſi quis eſt qui dicat hoc qḋ ſequitur: aut qui cogitet ſic. i. hoc modo qui ſequit. Si vetus poeta Lauinius non la. eſſiſſet id eſt prouocaſſet prior vacat priorē nā nemo laceſſit niſi prius prouocet ⁊ irritet nouus poeta noſter nullum potuiſſet inuenire. i. excogitare prologum. i. prologuiū prefationē. Nō em̄ prologus hic holem ſignificat: vt in heautontimorumeno. ſed verba: quem. ſ. prologum diceret. i. apte componeret: vt eloqueretur niſi haberet hominem cui malediceret. Is q̇ aliter cogitat ⁊ dicit habeat ſibi hoc reſponſum. i. vel hāc reſponſionem vt reſponſū ſit neutri generis ⁊ ſubſtantiuum: vel vt reſponſum ſit participiū preteriti. vel habeat. i. patet hoc reſponſum eſſe ſibi per paſſiuum verbū. Deinde ſubdit reſponſionem videlicet palmam. i. cauſam certaminis: puta pretium victorie eſſe poſitam in medio. i. in cōmuni omnibus qui tractant. i. exercent artem muſicam. i. artem poeticā: cui preſunt muſe. q. d. non eſt mirandum ſi ibi pugnant quibꝰ cauſa certaminis preſto eſt. Ille vetus poeta ſtuduit. i. laborauit: conatꝰ eſt reijcere. i. repellere: retrudere hunc poetā noſtrum a ſtudio componendi ad famem. i. ad eſuriem que illi fuerat ſubeunda niſi ſua induſtria compoſuiſſet fabulas: quas edilibus venderet: vnde victum queritaret. Hic poeta noſter voluit reſpondere maledictis non voluit laceſſere: ſi poeta vetꝰ certaſſet id eſt prouocaſſet ab eo quod precedit id qḋ ſequitur benedictus. i. bonis ſermonibus ⁊ beniuolis: audiſſet bn̄ i. laudatus a poeta noſtro fuiſſet. Nam bene audire eſt benedici ⁊ laudari: cōtra male audire vituperari. Salluſtius in Ciceronē vt ſi quid voluptatis maledicēdo cepertis eā male audiēdo amittas: ꝙ ſi non ſint eadem verba eſt ſaltē eadē ſententia. Iſte poeta vetus putet id quod illatum eſt ab ipſo. i. ad quod maledictū eſt ab eo eſſe relatum ſibi. i. retortū in ſe. q. d. quod dedit recepit iam. i. nunc vel ſtatim faciā. i. ſtatuam mihi finem dicendi de illo cum pro quamuis ipſe non faciat ꝓ faciat: ait Donatus: De ſe finem peccandi. i. male dicendi vel errando. Nunc attendite. i. attentum preſtate animum: hoc eſt attendite diligenter qd velim. Donatus vult intelligi queratis. Apporto nouam comediam quā greci vocant epidicazomenon a puella de qua iudicium eſt: latini nominant illam comediam Phormionem a ſtramento quo inſternitur pauimentum vnde Paraſitꝰ viliſſime conditionis nomen accepit. Latini ergo nominant Phormionem: quia Phormio paraſitus ꝑ quem res agitur maxime. i. precipue. i. a quo materia ⁊ deductio fabule ꝑcipue procedit erit is qui aget primas partes. i. precipua officia ⁊ ſumma in toto fabule progreſſu. Si veſtra voluntas. i. veſter fauor acceſſerit ad poetam noſtrum date operam vt. ſ. intelligatis que dicentur: ⁊ attendatis ad ea que fient adeſte. i. preſidio ſitis vt ſolēt eſſe aduocati vel intenti eſtote eq̄ alo per ſilētiū ne. i. vt non vtamur ſimili fortuna. i. infortunio atqꝫ. i. ſicut vſi ſumus cum noſter grex. i. noſtra multitudo ⁊ caterua actorū motus eſt loco. i. perdidit locū ſibi ab edilibus deſtinatū. Locus hic eſt diſtributio temporum quecūqꝫ in ſpectaculū vēturo attribuūtur ab edibus. Unde loco motus dicitur q̇ ſuas horas non obtinuerit inter precedentes ⁊ cōſecuturos: ergo proprie dicit. ſic ⁊ Cice. loco ille motus eſt cū ex vrbe expulſus eſt quem locū turbatū virtus actoris. i. hiſtrionis reſtituit nobis. Nam actor toties excluſus alm non abiecit ſed agere ꝑſeuerauit. ideo virtus eſt ⁊ quem locum inqꝫ bonitas veſtra atqꝫ equanimitas adiutās. i. freqnēter adiuuans et fauens reſtituit inqꝫ nobis. Bonitas attenditur generaliter in omnibus rebus: ⁊ equanimitas in ſpectando. Aut bonitas hic intelligitur in probandis his que bona ſunt: equanimitas in ignoſcendis vitijs atqꝫ delictis aut bonitas refertur ad oēs: equanimitas ad Terētiū. Ex hoc colligit ecyram fuiſſe factam ante phormionem ꝓpterea aliqui codices ſic habēt ecyrā phormioni prepoſitam: ſed tn̄ non ſequitur eam fuiſſe prius ſcriptam ⁊ compoſitam.

agetur maxime. Voluntas veſtra ſi ad poetā acceſſerit: date operam: adeſte equo animo per ſilentium: ne ſimili vtamur fortuna, atqꝫ vſi ſumus, cū per tumultum noſter grex motus loco eſt. quem actoris virtꝰ nobis reſtituit locū, bonitaſqꝫ veſtra adiutās, atqꝫ equanimitas.

Primus actus. Dauus ſeruus

Hic Daui perſona extrinſeca introducitur cui Get. Demiphonis ſeruus argumētum narret: eo tamen animo geſam conueniſſe videtur vt mutuum repetat quod dandum erat antiphonis vxori: ab ſene patre ſuo Chremete ſuperinducte. Hec perſona inſtruendi ſpectatoris cauſa ita mire inducitur: vel lepores facetias ⁊ ſales comicos ab artificio poeta ſub argumenti narratione exquiſiſſe videatur.

Additio. Attēde ꝙ garrulos ⁊ ſententioſos ſeruos amat comedia. Tragedia contra triſtes ⁊ parce loquentes.

Amicus ſummus meus, ⁊ popularis, Geta heri ad me venit: erat ei de ratiuncula iampridē apud me reliquū pauxillulū nūmorum: id vt conficerem confeci: affero. Nam

Aſcenſius.

Ut in alijs ꝓlogis ita in hoc quoqꝫ ſtudet poeta ſibi conciliare fauorē ppli ⁊ aduerſario odiū. Sibi fauorē qꝛ quācūqꝫ laceſſitꝰ iniuria ab incepto ſtudio quo ppl'o placere ſtuduit reuocari non potuit. Aduerſario ꝟo odiū q̇ indeſinēter ⁊ infatigabiliter a ſcribēdo deterret. Unde aūt reuera penuria ingenij ſemꝑ vnius argumēti ꝓlogū feciſſe: ſꝫ qꝛ aduerſarius non deſiſtit maledicere coactꝰ eſt illi rn̄dere. Iniuriā aūt in eo deputat maximā ꝙ a re cōmuni ⁊ nulli propria. i. a palma ⁊ gloria ſcribendo promerenda vetus poeta per inuidiam ſtudet nouum deterrere.

Amicus ⁊c. Hic ꝑſona daui introducit: cui poſſit Geta ſeruꝰ demiphonis narrare fabule totiꝰ argumētū. Et ita introducit quaſi mutuas accepit a Geta pecunias: quas nūc repetere inſtat geta vt eas det ꝓ ſilio vxori quā filius domini ſui ſcꝫ Antipho duxerat in patris abſentia Dauus. Geta ſummus amicus ⁊ hic a voluntate ⁊ popularis. i. eiuſdem conditionis ⁊ generis ſiue cognationis vt Salluſt. popularis ſui ſceleris. Interdū popularis dicitur populo gratꝰ ſiue a populo amatus. Interdū popularis dicitur

...amilis cōditionis interdum & vilis ac de populo factus: vt ſi quis dicat vilem ſeu abiectum ciuem popularem. Amicus ergo geta venit heri vel here: vtrunq; enim dictum inuenitur propter cognationē e & i literarū vt mane mani. veſpere & veſperi. Uenit ergo ad me heri. nam ſubaudi paurilulum dicimus paulum paululum paurilum et paurilulum. Paurilulum nummorum erat ei gete apud me: iampridem. i. olim reliquum. i. vel relictū vel reſiduo: de ratiūcula. i. ex quadā ſupputatiōe. ſiue qd dicūt ex quodā cōputo qd fecim⁹ inter nos vel ex quadā cōnētione: ſeu ex quodam cōtractulo: ſiue ex quodam vt dicunt tractatulo inter nos deducto: ſiue etiā ex aliquo negotiolo inter nos communi. Uenit inquam ad me vt conficerem. i. facerē. nā heri pecunia dicebatur. Saluſ. que pecunia ad bellū hiſpanienſe marcello facta erat: vt ergo cōficerē pōt intelligi rogauit me ſupp. vt ego conficerē. i. conquirerem ſeu cōgererē id paurilulū nūmo: ū quod erat ei reliquū ex ratiūcula cōfeci. i. cōquiſiui ac ſi feciſſem eam pecuniā que nō erat in p̄mptu. Affero id paurilulū nūmorū. Nam audio. i. intelligo filium herilē. i. filiū heri. i. dñi ei⁹. ſ. Ge te duxiſſe vxorē credo. i. pēſcio q̄ ſup. hoc mun⁹ taliū pecuniolarū: corraditur. i. totū radēdo & nihil relinquēdo auferē extorquet: aut difficulter cōparatur ei vl̄ vxori vl̄ ei rei. ſ. ductioni vxoris quam. i. & tum inique. i. iniuſte cōparatū eſt. i. conſtitutum eſt vt hi q̄ minus habent addant ſemper aliq̄d ditiorib⁹ antique pro ditiorib⁹ id ē min⁹ pauperib⁹: & hic capitur illa vxor arripiet id eſt ad ſe rapiet et attrahet abradet vniuerſū illū. i. totū illū ſimul qd ille miſer geta defraudās ſuū geniū. i. parce viuēs & tenuiter. Ille enim dicitur defraudare geniū q̄ tenuiter ac parce viuit. ſicut cōtra indulgere genio ſignificat voluptuoſe viuere atq; laute. Itē genialis (dicit donat⁹) curare dicit qui viuit lautius: neq; immerito. nam geniū naturæ deum dicunt ſiue deum generatiōis cui ſacrificabatur duntaxat die natali: in cuius dei ſacrificio tātum vt Seruius inquit licebat voluptatibus operam dare: cū in alijs ſacrificijs eſſet caſtitatis obſeruatio. Uerg. i bucco. Phyllida mitte mihi meus eſt natalis iola. Cum faciam vitula p̄ frugibus ipſe venito. ꝓpterea geni⁹ pro voluptate capi poteſt & lautitis conuiuij. vnde genialis lectus dictus eſt voluptuoſus & conuiualis: vt teſtatur Seruius. Qd ergo ille miſer defraudās ſuū genium cōparſit preteritum a comparco is. quod cōponitur a cō & parco is. cōparſit ergo. i. cōceſſit percuſtodiuit: ac reſeruauit vix. i. egre difficulter vnciatim. i. non per ſingulos ſextertios aut denarios aut aſſes: ſed qd minimum fuit per ſingulas vncias. Aſſis eſt libra ē eiuſq; partes: vncie aūt duodecima pars libella dicebat. Apud veteres enim pecunia pendebatur non vt nunc numerabatur. Comparſit ergo vix vnciatim. i. paulatim quaſi per ſtirpes de demenſo ſuo. i. reſeruādo de portione ſua qua abſtinebat plerū: vt peculiū ſibi conflaret. Serui enim ſingulis menſibus quaternos modios. i. quaſdā menſurulas frumenti accipiebant & id dimenſum dicebatur aut a menſe aut a metiēdo & verius. Nam illis frumētū certa menſura dimēſum tradebat. Uxor ergo illa accipiet vniuerſum haud exiſtimās p̄ eſtimās. i. nō conſiderās q̄to labore id peculiū ſit partū. i. acq̄ſitū: & bene q2 null⁹ part⁹ ſine dolore eſt ac labore. aūt. i. ſ3 porro. i. certe vl̄ deinde geta ferief. i. verab. ē premetur concutief alio munere. i. alio dono vel onere donandi aliud donū & beneferief. Nam & plagā damnum & ſumptū ſiue rem noſtrā ſanguinē noſtrū dicim⁹. Ubi. i. qñ hera. i. vxor herilis filij peperit autē. i. ſ3 Ge porro. t. deinde ferief alio munere: vbi. i. qñ tpis aduerbiū dies natalis. i. natalit⁹ erit puero vbi natalis ē adie[c]tiuū ſed cū Uer. dicit me⁹ eſt natalis iola: eſt ſubſtātiuū. S3 vbi. i. qñ parētes ſup. initiabūt. i. dicabunt conſecrabūt addicēt deuouebūt deſtinabūt aliq̄b⁹ ſacris. q. d. geta ferief alio munere: hic vbi ei initiabūt eſt vultuoſe preſtitādū q̄ſi cū tedio. Legit apd Apollodorū quē hic poeta nr̄ ſeq̄tur i inſula ſamothracū a certo tpe pueros initiari more athenēſiū: ſ3 apd Uarronē legit pueros litiari edulie & potine & cube hoc ē diuis edēdi potādi & cubādi vbi p̄mū a lacte & a cunis trāſferūt. Uer. Nec de⁹ hūc mēſa dea nec dignata cubile eſt. Vt vl̄ nutrix vl̄ vero inferet. i. arripiet hec oīa munera data a Geta. puer erit cā mittūdi p̄ mittēdi illa munera q2 ita illudet geta quē ſueri gr̄a dabit qd tollet a mr̄e. S3 videō. i. video ne getā. tūc poeta inducit getā ereūtē vt ſit cū ꝯmutāde oſonio.

Geta. Dauus ſerui.

¶ In hac ſcena deuenitur ad argumēti narrationē: nacta dauo opportunitate illud ab geta ipſo audituri. Rite ergo poeta deſideratū ipſi Gete Dauū proponit: quem ea fiducia alloquitur vt ſibi argentū ab eo redditū ita vt ſit imperet.

Si quis me queret rufus. Dau⁹. preſto eſt, deſine. Ge. oh. at ego obuiam conabar tibi daue. Da. Accipe, hem, lectum eſt, conueniet numer⁹ q̄tum debui. Get. amo te, et non negleriſſe habeo gratiā. Dau⁹. Preſertim vt nūc ſunt mores: adeo res redijt: Si q̄s q̄d reddit, magna habēda eſt gratia. ſ3 q̄d tu es triſtis? Geta. ego ne? nēſcis quo in metu, & quāto in periculo ſim. Dau. Quid iſthuc eſt? Geta. ſcies, modo vt tacere poſſis. Dauus. Abi ſis inſciēs: cui⁹ tu fidem i pecunia perſpexeris, vereare verba ei credere? vbi q̄d mihi lucri eſt te fallere? Geta. ergo auſculta. Dauus. huic operā tibi dico. Ge.

Si q̄s &c. Hic deſcēdit ad narrationē argumēti nacta opportunitate daui narrationem audituri Geta vr hic alloqui geta aliquem de familia dñi ſui mādās illi vt ſi q̄s querereret ſuā abſentiam excuſaret exit aūt quaſi obuiā iturus dauo a quo pecunias expectabat quas p̄ filio herili daret. Si q̄s. i. ſi aliquis rufus. i. ru[b]o colore ſuffuſus q̄ret me & nō q̄ret p̄ me vt dici ſolet: & tūc fecit apoſiopeſim: q2 interceptus eſt ſermo ei⁹ a dauo de quo loq̄ videbat. Mandās vt ſi rufus p̄nta dauus quereret & diceret ſe ꝓduſſe illi obuiā & qd audiēs da. r̄ndit in tertia perſona de ſe loquēs dauus. da. preſto eſt. i. ꝓpe eſt vel aduenit. deſine. i. noli re ei obuiā ſiſte gradū. Ge. oh. interiectio oſtendentis letitiā de aduētu. O daue at. i. ſ3 ego conabar ire ſup. obuiam tibi. i. in occurſū tibi & eſt obuiā aduerbiū loci. Da. Accipe debitū ſup. hē interiectio oſtendentis officiū ſuū. Lectū eſt. i. argētū qd affero eſt lectū. i. bonū vel ſplēdidū ſiue electū ex multitudine: ita vt null⁹ ſit nūmus adulterinus numer⁹ argēti cōueniet. i. ſine cōtrouerſia erit tātus ſup. quātū munerū ego debui. i. i quāto nūero pecunie tibi de

ta. Senis noſtri daue fratrē maiorē chremē noſtin?
Dau⁹. Quidni? Geta. Qd? eius gnatū phedriā? Dau⁹.
Tanq̄ te. Geta. euenit ſenibus ambob⁹ ſimiliter. Illi
in lemnū vt eſſet, noſtro in ciliciā ad hoſpitē antiquū:
Is ſenē p epiſtolas pellexit, modo nō mōtes auri polli
cens. Dauus. Cui tāta erat res, et ſupererat? Ge. Deſi
nas. ſic eſt ingeniū. Da. oh regē me eſſe oportuit. Ge.
Abeūtes ambo hinc tū ſenes, me filijs relinquunt q̄ſi
magiſtrū. Dauus. O geta, prouinciā cepiſti durā. Ge
ta. Mihi vſuuenit hoc, ſcio: memini relinq̄ me, deo ira
to meo. cepi aduerſari primo: Quid verbis op⁹ eſt? ſe
ni fidelis dū ſum, ſcapulas pdidi. Da. Uenere i mētē
iſthec mihi: Nā q̄ inſcitia ē aduorſū ſtimulū calces?
Geta. Cepi his oīa facere, obſequi q̄ vellēt. Da. Sciſti
vti foro. Geta. noſter mali mihi quicq̄ p̄mo: hic phe
dria cōtinuo quādā nact⁹ eſt puellulā citharistriā: hāc
amare cepit perdite. Ea ſeruiebat lenoni ſpurciſſimo:
neq̄ qd daretur quicquam, id curarāt patres. reſtabat
aliud nihil, niſi oculos paſcere, ſectari, in ludū ducere, et
reducere: Nos otioſi operā dabam⁹ Phedrie. In quo

ditor fui. Ge. amo te q. ſ. reddideris pecunias debitas. Et habeo gratiā. i. q barbare dicūt ſcio tibi bonū gratum te nō neglexiſſe. ſ. nō fuiſſe negligētē i pecunia ɔficiēda et afferēda: vl' nō neglexiſſe. i. cure. habuiſſe hāc rē vl' quod ɔtēpſeris et parū curaueris reddere debitū tpe neceſſitatis. Da. res ad hoc redit. i. tu⁹ ſmo ad hoc tēdit vt ſpectat vel tu ita loqueris ɔſertim. i. ſcipue vt. i. ſicut. Uel cuiuſmodi mores. i. vt ita dicā ɔditiōes hoīm ſeu cōſuetudines ſunt: nūc ſi qs. i. aliqs reddit: qd. i. aliqd magis grā eſt habēda. i. opꝫ vt dici ſolet ſcire gratū etiā atq̄ etiā: ſed qd i. cur vel pp quid es tu triſtis. Ge. ne. i. verū petis ſup. quare ego ſim triſtis. neſcis i quāto metu de futuro malo et in quāto periculo de eminēti malo ſumus. Hoc autē dictū pōt legi aut interrogatiue aut pnūciatiue ſiue cōfirmatiue. Da. Quid iſthuc eſt et pp qd dicis te eſſe in magno metu ac piculo. Ge. ſcies mō. i. tm mō: vt ita qd poſſis tacere. q. d. Ego tibi dicā dūtaxat ea lege ſi illō poſſis celare. Da. Abi. mod⁹ increpādi. q. d. nō es dign⁹ qui ſis amic⁹ alicui ſcis iſciēs. i. inſcit⁹ ſtult⁹ icōſiderat⁹ ignar⁹ quaſi neſciēs qd ſit officiū inter amicos. Uerere. i. timeo credere. i. cōmittere celāda verba ei. ſ. mihi cui⁹ tu ɔſpexeris. i. clare et plane cognoueris ſeu pbaueris fidē. i. cōſtātiā et veritatem in pecunia quā mihi cōmiſeras quāq̄ tibi in tua neceſſitate reſtitui. Fides eſt dictorū cōuētorūq̄ cōſtantia et veritas: ſiue eſt mandatorū fida executio. Times ergo credere ſba ei⁹ cui⁹ fidēꝫ perſpexeris in pecunia vbi. i. i qua credidi nōe verborū qd lucri eſt mihi fallere. q. d. nihil. ſec⁹ aūt de pecunia. Get. Ergo nūc ergo ē velut increpatio tarde faciētiſ: qꝛ hic obloquēdo ipediuerat narraturū. Ergo auſculta. i. audi q̄ ſum dictur⁹. Da. dico. i. do tibi ppetuo quēadmodū eū aliqd dicat. i. dedicat et ɔſecrat ppetuo dat. dico as. declinat. hoc dico tibi hāc operā audiēdi. ſ. ſeu auſcultādi. dat aliqd ad tps: dicat aūt ppetuo. Ge o Da. noſti. i. cognoſcis ne chremē maiorē fratrē nři ſenis. ſ. demiphōis. Da. qdni. i. cur nō bñ noui. Get. qd mod⁹ interrogādi noſti ne phedriā natū. i. filiū ei⁹ chremetiſ. Da. noui. ſup. tāq̄ te. i. eq̄ ac noui te. i. ita ſicut te noui. Get. iter. i. neceſſitas eūdi pegre euenit ſimul ābob⁹ ſenib⁹. Chre. et demipho vel vt vult. Dona. euenit qd ſup. itereſſet ābob⁹ ſenib⁹. i. qd ambo ſenes haberēt eūdū vt. i. ita qd iter eſſet illi. ſ. chremeti. i. ita qd haberēt eūdū in Lemnū inſulā vnā ex cicladib⁹: et vt eſſet iter noſtro. i. vt nř haberet eūdū in Ciliciā regionē ad hoſpitē antiquū i. veterē amicū eternū. Alij codices habēt euenit iter ſimul ambob⁹ ſenib⁹. ſ. euenit illi Chre. vt iret in lemnū et noſtro demipho vt iret in ciliciā: ſed in idē recidit. Is antiqu⁹ hoſpes pellexit. i. fraudulēter induxit. Nā pellicere eſt in fraudē inducere ſeu p blanditias decipere. Inde pellax pellacis. i. fallax et p blāditias decipiēs. Inde pellacia. i. falacia vt vult Serui⁹. pellexit ergo ſenē. i. demiphonē p epłas: pollicēs nō mō. i. nō ſolū montes auri: ſed maiora. qd eſt hyperbolicū: vel pellexit eū mō. i. paulo ante p epiſtolas nō pollicēs mōtes auri. i. nō pmittēs magna pmia: tñ ipſe herus me⁹ auar⁹ pp ter lucella parua nō dubitauit ſubire periculū nauigādi. Promittere maria et montes eſt antiquū pūerbiū in eos qui temere magna pmittere ſolēt: ſimiliter hic polliceri mōtes auri ē per hyperbolen prouerbialē factā per exceptionē aut ſuplationē aut equā collationē. Inuenio interdū tñ mō pro fere apud Valeriū: modo etiā interdū capit pro tm: et tunc eſſet ſenſus pollicens fere mōtes auri. tuncq̄ adhuc eſſet hyperbolicus ſermo: ſed non eo modo quo prius eſt dictū. Da. hec ſup. pollicebat dño tuo cui tanta res. i. tanta copia rei familiaris erat: et ſupererat ſuperabat ſeu ſuperabundabat. Geta. deſinas. i. non vltra inquiras: ſic. i. eo modo vel tale ingeniū. i. natura dñi mei auari eſt: vt oīa poſtponat lucro. Da. oh interiectio admirātis vel bene de ſe ſentientis oportuit me eē regē. i. diuitē. Nā ſepe Hora. appellat diuites reges. q. d. Si fuiſſeꝫ diues ſciuiſſeꝫ bñ diuitijs vti. Ge. tū. i. tūc duo ſenes abeūtes hic relinquūt me hic quaſi magiſtrū. i. pedagogū filijs ſuis. Da. geta cepiſti prouinciam durā. i. onus difficile ſiue difficile officiū. Nā regiones acquiſite bello longe ab italia prouincie dicte ſunt a porro et procul vincendo: ad quas pretores qꝛ cū officio mittebātur officia quoq̄ prouincie nominantur. Get. hoc. ſ. qd ceperūt durā prouinciā vſuuenit mihi. i. mihi euenit: nā vſuuenire ſignificat euenire vt prius dixi ſcio. i. ſatis ɔſpicio id mihi cōtigiſſe. Memini. i. intellexi bñ me relinqui deo meo. i. dño meo qui quaſi deus timet a me ſeruo et cui teneor eſſe fidelis irato primo propter filium domini qui me cecidit reluctantē ſibi. tum pp ter demiphonē qui eoꝫ redibit mihi iraſcetur vehemēter: vel memini me relinqui filijs tanq̄ ſi relictus fuiſſeꝫ deo meo irato mihi qꝛ quemadmodū iratus deus punit: ſic filij mei erant cenſuri ſi non mourgerarer. primo. i. in principio cepi. i. incepi aduerſari. i. reſiſtere illis cum in amorem inciderent: quid eſt opus verbis. i. quid eſt opus detinere diē longo ſermone. dum. i. quādiu ſum fidelis ſeni. ſ. demiphoni fidus eſt amicus. fidelis eſt ſeruus perdidi. i. amiſi: ſcapulas. i. humeros hoc eſt adeo fuerūt verberibus attrite ſcapule: vt me eas nō habere: ſed perdidiſſe putarē. Da. iſthec que dicis vel ſequuntur venere mihi in mentē. i. conſiderata ſunt a me vel reducta in memoriam. Uenire enim in mentē nō ad recordationē tm̄ dr: ſed ad reputationē et intelligētiā: nāq̄. i. quia inſcitia. i. ſtultitia eſt et ſimplicitas ſtulta iactare ſup. calces. i. percuſſiones pedū ac plagas: vt vult Do. alias partes plante demonſtrat interdum et pedes p ſynecdochē. Stultū eſt ergo iactare calces aduerſus ſtimulū prouerbiū. q. d. hic ſtultū eſt reluctari et recalcitrare ɔ antiphonē filiū herilē. Get. cepi. i. incepi facere. i. iocoſe obſequi. i. obſequēdo ɔplere his filijs oīa q̄ vellet. Da. ſciſti. pro ſciuiſti vti foro prouerbiale eſt. i. ſciuiſti quid te facere oportebat ſecundū illos negotiatores qui ante loca commercij non preſcribunt quanti vendant que aduehunt: ſed ſecundū annonam fori quam deprehenderūt conſiliū de vendēdis aut nō vendēdis mercibus ſumūt. geta noſter: ſcilicet antipho primo. i. in principio nihil. i. non quicq̄ mali fecit ſup. vel adduxit: ſed continuo hic phedria qui nō eſt noſter: nactus eſt. i. inuenit quandā

puellam citharistriã.i.fidicinã cepit amare hãc puellã perdite.i.miſere ⁊ in perditionẽ ac perniciẽ ſuã ea puella ſeruiebat lenoni.i.curatori puellarũ ac vẽditori impuriſſimo.i.turpiſſimo:neq; quicq; erat apud phedriã quo daretur lenoni ob pretiũ illi⁹ puelle patres Chremes ⁊ demipho curarũt effecerant id vt; ne q̃a filij ſui haberẽt q̃ poſſent puellas eximere a lenonibus.nihil aliud reſtabat.i.reliquũ erat ſiue remanebat illis filijs.niſi.i.pterq̃ hoc ſcȝ paſcere.i.ſaturare oculos ſectari.i.comitari puellã in ludũ.i.in locũ exercitij i quo diſcebat artem muſicã. Nam ois locus exercitij q̃ grece ſchola dr latine dr ludus:vt ait cõmẽtator Seruius.Inde lud⁹ literarius ſchola grãmatices dr ide ludimagiſter q̃ literas docet ⁊ pma rudimẽta.Nihil miq̃ reſtabat niſi hoc vcȝ ducere.i.preſtare comitatũ ei puelle euati ad ludũ:⁊ reducere.i.pſtare comitatũ ipſi ex ludo redeũti.nos.i.ego ⁊ ãtipho otioſi.i.inertes nulli arti aut induſtrie vacãtes aut labori dabamus operam.i.taucbamus ſiue incũbebamus phedrie paraui illum adiuuare:ſi fuiſſet opus:in quo ludo.i.in q̃ ſchola muſice hec cytharistria

hec diſcebat ludo,ex aduorſũ ei loco tõſtrina erat q̃dã:hic ſolebam⁹ fere plerũq; eã operiri,dũ ĩde iret domũ.Interea dũ ſedem⁹ illic,interuenit adoleſcẽs q̃dã lachrumãs:Nos mirarier:rogam⁹ q̃d ſit:Nũq̃ eque (inquit)ac modo paupertas mihi on⁹ viſum eſt et miſerũ,⁊ graue.modo quandã vidi virginẽ huic vicinie: miſeram,ſuam matrem lamẽtari mortuã.Ea ſita erat ex aduorſo:Neq; illi bene volens,neq; notus,neq; cognatus,extra vnã aniculam,quiſq̃ aderat,qui adiutaret fun⁹: miſeritũ eſt.virgo ipſa facie egregia:Quid verbis opus eſt?commorat oẽs nos:ibi continuo ãtipho,voltis ne eamus viſere?alius,cenſeo,eamus:duc nos ſodes:Imus,venimus, videm⁹:virgo pulchra:⁊ quo magis diceres,nihil aderat adiumẽti ad pulchritudinem:capillus paſſus nudus pes,Ipſa horrida:lachrime,veſtitus turpis,vt ni vis boni ipſa ineſſet forma,hec formam extinguerẽt.Ille,qui illam amabat fidicinam,tantũmõ ſatis inq̃t ſcita eſt:noſter vero?Da. iam ſcio:amare cepit.Ge.ſcin quã?quo euadat,vide: Poſtridie ad anum recta pergit:obſecrat,vt ſibi ei⁹ faciat copiã.Illa enim ſe negat:neq; eum equũ ait fas

diſcebat quedam tonſtrina.i.officina tõſoria erat ex aduerſo.i.ex oppoſito ⁊ loco exercitij.ſ.⁊ ludo hoc eſt erat e regione ſiue in conſpectu illius loci in quo diſcebat:hic in ea tonſtrina fere.i.vt plurimum plerunq;.i.ſepenumero:ſed alterum abundat.nam hic fere ⁊ plerunq; idem pene declarãt plerũq; ergo ſolebamus operiri.i.expectare eã.puellã illic dũ.i.quouſq; ipſa puella rediret inde.i.ex ludo domum.i.in domum lenonis. cuius erat.interea dum.i.q̃diu ſedem⁹ illi pro illic quidam adoleſcẽs lachrymãs interuenit nos mirarier.i.mirabamur.vel cepim⁹ ſupple mirarier p mirari.per paragogen.rogamus.i.petim⁹ quid ſit propter q̃d lachrymetur ipſe adoleſcens inquit nunq̃ paupertas viſum eſt mihi eque.i.ita onus ac.i.ſicut nunc.⁊ bene dixit paupertas viſum eſt onus:q̃uis ⁊ paupertas viſa eſt onus dici poſſet ſed magis eſt vt cõſequenti cõgruat q̃ anteced ẽti ſubſtantiuo.Nunq̃ ergo paupertas viſum eſt mihi onus miſerum.i.multa miſeriis repletum et infelicitate.⁊ graue.i.moleſtum modo.i.paulo ante vidi huic vicinie.i.i hac vicinia. naȝ vicinia cõplectitur hoĩes inter ſe vicinos ac ppinquos vicinitas vero eſt domorũ ppinq̃tas.Do. vult huic vicinie in hoc loco eſſe aduerbium oſtendens locum vbi eam viderit.Uidi ergo modo huic vicinie quandam virginem miſeram lamentari.i.voce querula ⁊ triſti deflere ⁊ lugere ſuam matrem mortuam.ea virgo erat ſita.i.collocata appoſita ſtans ſituata ex aduerſo.i.e regione matris mortue:ſiue ex oppoſito ad locum vbi iacebat mortua mater eius.vbi ex aduerſo eſt aduerbiũ loci quẽadmodũ e regione ex oppoſito ediuerſo:ẽcõtrario neq; quiſq̃.i. aliquis beneuolens.i.beneuolus ⁊ amicus acquiſitus neq; notus quiſq̃ ideſt quiſq̃ de ſua notitia:neq; cognatus i.aliquis de cognatione ſua aderat.i.ad auxilium eius erat ad celebrandũ funus matris:⁊ ideo ſubdit.non aderat ergo quiſq̃ qui adiuuaret funus id eſt auxiliaretur ei ad celebrandum funus id eſt ipſum officiũ exequiarum extra vnã aniculam.i.preter vnam vetulam miſertum eſt.i.miſertus ſum eius puelle.vt ait Do.eſt tamẽ miſertũ preteritũ ab impersonali miſerebat.ſicut a tedet tedebat pertęſum eſt.Cuius aũt ſtructura talis eſt.me ſup.miſertum eſt eius.i.ſicut me pudet tui.Uirgo ipſa erat ſup.facie.i.factura forma egregia.i.illuſtri eleganti pulchra.i.habebat pulchram faciem.quid opus eſt verbis.i.quare diu immorarer in eius narranda pulchritudine:ſic ait Teren.vbi ad effectum pperat ipſa virgo ſua facie cõmorat.i.cõmouerat incitauerat ad amorẽ ⁊ cõcupiſcentiam nos oẽs qui eã videbamus.vbi.i.tunc continuo.i.illico.antipho inq̃t.ſ.ne.i.vtrũ vultis q̃ ſup.eamus viſere.i.aduiſendum eam.Eſt aũt ſtructura antiqua ⁊ greca.vt Uerg.populare penates venimus.Alius puta phedria vel quilibet inquit cenſeo.i.iudico nobis eſſe eundum ad eam comus dicit forſitã alũs textus.deinde ſodes quaſi ſi audes verbũ comicum duc nos ⁊ hoc dicit illi qui attulerat tale nuntiũ de virgine.Imus.i.ingredimur viam procedimus.venimus.i.applicamus ad locũ ad quẽ tendebamus videmus aſpicimus virginem.virgo erat ſup.pulchra:⁊ quo.i.vt magis diceres.i.crederes eã eſſe pulchrã:nihil adiumẽti.i.auxilij aderat.i.auxilio erat ad pulchritudinẽ v rginis capillus eius erat ſup.paſſus.i.temere diſperſus ſolut⁹ ſparſus p collũ:⁊ ponitur ſingulare p plurali.i.capilli eius erãt paſſi.a pando dis.pes eius erat nudus ſine calceis.i.pedes ei⁹ erãt nudi ipſa virgo erat horrida.i.ſqualida pre dolore ⁊ inculta lachryme erãt in eius facie q̃ eam deturpabant turpis veſtitus.i.habitus ſordidus ⁊ pãnoſus erat ei vt.i.ita q̃ ni.i.niſi vis.i.vehemẽtia ⁊ natura boni illius naturalis:pulchritudo eĩm eſt bonũ naturale.i.a natura datum ineſſet in ipſa forma.i.pulchritudine dicimus ineſt huic rei e in hac re.hec pdicta ſolutio crinis nuditas pedũ lachryme veſtis turpis extinguerẽt.i.ſuffocarẽt formã:e dñ extinguerent.nã veteres dixerũt formã.i.pulchritudinẽ eſſe ignẽ ſeu calorẽ quẽdã.⁊ quaſi feruorẽ q̃ ex ea ⁊ tanq̃ ex ignis feruore incenderent iuuenes ad amorẽ.Et ideo dixerũt fornaces forcipes formaȝ e formoſos ex q̃bus ignis amoris exoritur:ergo extinguerẽt formã que ab igne ⁊ calore dicta eſt.Nã formus na.num:ſignificat calidus da.dũ.vñ forceps vt ait Seruⁱ⁹ q̃ eo inſtrumẽto ea q̃ ſunt forma.i.calida capiunt.Ille phedria qui amabat illã fidicinã quã prius dixit citharistriã:pptera indifferẽter vti poſſumus fidicina ⁊ citharistria.Ille inquam inquit.i.dixit tantũmodo ſatis ſcita eſt.i.ſatis bella vt ait Donatus:hoc eſt ſatis bone forme ⁊ faciei vbi magna eſt laus formã illam placuiſſe ipſi qui aliam amabat:non tamen exarſit in amorem eius:ſȝ tantummodo eam laudauit vero.i.ſed noſter Antipho cepit ſupple amare:ſed intercepit ſermonem dauus inquiens.Dau⁹.iam ſcio id eſt intelligo vcȝ cepit amare.Geta.ſcin.i.d eſt ſcis ne quam ceperit amare.⁊ eſt apoſiopeſis qua aliquando ſuccurrit quoties verba rebus minora ſunt.interdum illa vtit Terẽtius in narrationibus compendij gr̃a:vide.i.intellige attende

Primus actus

cere: illam ciuem eſſe atticam bonam, bonis progna-
tam. Si vxorē velit, lege id licere facere: Sin aliter, ne
gat. noſter quid ageret, neſcire: Et illam ducere cupie
bat, ⁊ metuebat abſentem patrem. Da. nū, ſi rediſſet
pater, ei veniam daret? Geta. ille ne indotatā virginē
atq͡ ignobilem daret illi? nunq̄ faceret. Dau. quid fit
deniq͡? Geta. q̄d fiat? eſt paraſitus quidā phormio,
homo confidens: qui (illū dij oēs perdāt) Da. q̄d is
fecit? Geta. hoc cōſiliū, qđ dicā, dedit: Lex ē, vt orbe, q̄
ſunt genere proximi, ijs nubant, ⁊ illos ducere eadem
hec lex iubet. Ego te cognatū dicā, ⁊ tibi ſcribā dicā:
paternum amicū me aſſimulabo virginis: ad iudices
veniemus: q̄ fuerit pater, que mater, que cognata tibi
ſit, omnia hec confingam: Quod erit mihi bonū, atq͡
commodum. cum tu horum nihil refelles: vincā ſcili-
cet, pater aderit: mihi parate lites: q̄d mea? illa q̄dem
noſtra erit. Dauus. iocularem audaciā. Geta. perſua-
ſit homini: factum eſt: ventum eſt: vincimur: duxit. Da-
uus. Quid narras? Geta. hoc quod audis. Dauus. O
geta, quid te futurum eſt? Geta. Neſcio hercle: vnum
hoc ſcio: quod fors feret, feremus equo animo. Dau⁹.
placet: hem iſthuc viri eſt officium. Geta. In me omnis
ſpes eſt mihi. Dauus. Laudo. Geta. Ad precatorem
abeam credo, qui mihi ſic oret: Nunc amitte queſo
hunc: Ceterum poſthac ſi quicquam, nihil precor.
tantummodo non addat: vbi ego hinc abiero, vel occi

qđ euadat. i. quo perueniat id qđ incepi: nā euadere eſt per obſtācula venire. poſtridie. i. die ſequēti ipſe antipho pergit recta intelligitur via: ſed nō eſt apponēdū: hoc eſt recte iuit ad eū non declinando alioſum obſecrat. i. inſtanter rogat eum illam vt faciat ſibi copiā eius virginis. i. vt poſſet ea potiri ad voluntatē illa auus negat ſe facturam copiā eius virginis ne. ꝫ. i. ⁊ ait eū antiphonē nō facere equū. i. rem iuſtā qđ. ſ. peteret ſibi fieri copiam eius: ait inq͡ illam virginē eſſe ciuem atticā bonā. i. non vilem: q͡ boni nō viles ſunt: vnde ſuperlatiuus gradus optimates facit: ex bonus melior optimus fit optimas optimatis. a ſuperlatiuo: ⁊ ait inq͡ eam eſſe prognatam. i. profectam bonis. i. a bonis maioribus ⁊ nō cōtemptibilib⁹: ait inq͡ ſi antipho velit vxorē lege. i. ſecundū leges ⁊ ſecūdū legitimas nuptias. vel iunge lege cum ſequentibus ſi velit vxorem ait licere lege. i. per legē facere id q̄d petit. i. copiā virginis. Sin. i. ſed ſi aliter velit copiā fieri ſibi virginis negat ſup. facturam noſter antipho neſcire. i. neſciebat q̄d ageret. i. agere deberet: ⁊ cupiebat ducere illam. i. capere vxorē ⁊ metuebat patrē. abſentem. Metuimus eos qui nos amāt: timemus inimicos. Da. nū. i. nunq̄d ſi pater rediſſet. i. cū pr̄ reuerſus eſſet daret ei ſibi veniā ſi eam in abſentia duxiſſet. ge. petit vtrū ille per emphaſim euarus vir ⁊ nobilis daret virginē indotatā. i. dote carentē atq͡ ignobilē illi filio ſuo ⁊ q̄n daret dixit vt oſtēderet nihil eſſe poteſtatis in filio. Deinde ſubdit reſpōſionem nunq͡ faceret i. nunq͡ illi daret talē ꝯiugis virginem. Da. deniq͡ i. deinde vel ad poſtremū q̄d fiet de hac re ſic incepta. Ge rogas ſup. quid fiet. eſt quidā paraſitus. i. vir iocularis querens implere ventrē ſuis iocis ⁊ adulationibus: eſt ergo paraſitus nomine phormio exiſtens homo cōfidens. i. improbus audax ac temerari⁹ qui. i. vtinā ꝫ omneo dij perdāt i. deſtruant illum vel q̄ ſit pronomē et ſit apoſiopeſis ſuper qui ſic: eſt hō cōfidēs qui dedit. ſup. tale conſiliū qđ ſum dicturus ſed cōſideratione improbitatis eius geta confuſus prorupit i eam vocem: dij omnes illū perdant ⁊ qui relicta ſuſpē ſum. Da. q̄d is paraſit⁹ fecit. geta. ipſe dedit hoc cōſiliū qđ dicā ⁊ hoc dicto explicat qđ omiſerat. tale eſt cōſiliū lex eſt. i. ius atticū vt virgines orbe i. pupille parentibus priuate: nam orb⁹ dicitur q̄ aliqua re chara priuatus eſt. Interdum ⁊ pro orphano capitur: ait Laurētius orbe ergo. i. orphane nubant. i. nuptui tradant ijs. qui ſint proximi genere. i. cognatione: ⁊ hec eadē lex attica iubet i. precipit ⁊ cogit illos proximos ducere. i. in vxores capere illas orbas ſibi cognatas illa ergo ꝑmittit vt orbe cognatis nubant ⁊ illa eadē iubet ⁊ precipit cognatos eas ducere. ego inquit paraſitus dicam te cognatum virginis ⁊ ſcribam tibi dicam. i. denuntiationem ſiue admonitionem ⁊ quaſi citationem ne dici poſſet tibi non eſſe denunciatum te cognatum eius eſſe. Eſt autem hec dica dice nomen ſignificans chartam in qua continetur denuntiatio facta alicui ſeu admonitio et quaſi citatio et vt quidam volunt capi poteſt pro ſyngrapha in qua continetur ſumma debiti et nomen debentis. Aſſimulabo. i. fingam me eſſe amicum paternum virginis. i. me eſſe amicum patris virginis veniemus ad iudices. i. in conſpectu iudicum confingam id eſt comminiſcar hec omnia mendacia videlicet cum confingā cum qui fuerit pater virginis: ⁊ cōfingam eam que fuerit mater virginis: ⁊ confingam etiam qui. i. quomodo qua ratione ipſa virgo ſit tibi cognata: qđ id eſt confingere hec atq͡ mentiri erit mihi bonum ⁊ commodum. i. qđ veteres dicebant fauſtum ⁊ felix cū aliquid erant aggreſſuri. commodum etiam poteſt capi pro opportuno ⁊ tēpeſtiuo. q. d. mihi erit opportunum ⁊ tēpeſtiuum hoc facere cū tu nihil horum que cōfingam refelles. i. refutabis redargues. nam refellere eſt falſitatem redarguere. ſcꝫ. i. certe vincā. i. efficiā propoſitum pater. ſ. demipho aderit. i. adueniet. lites ſunt parate mihi. i. contētiones forenſes ſeu actiones cauſarum ⁊ controuerſie ſunt parate mihi: nam pater litigabit aduerſum me: ſed id nihil facio dummodo nihil horum refellas quid mea intereſt ſupple ſeu refert. i. quid curo ſi mihi lites parentur quidē. i. certe illa virgo erit noſtra nam in iudicio vincemus ne dubites. Dauus. audio ſupple ex te vel dicis audaciam iocularem. i. que ex ludo et ioco in periculum venit vel audaciam viri ioculatoris ⁊ nebulonis. Geta. ipſe paraſitus perſuaſit homini. ſcilicet antiphoni ita eſſe faciendum ⁊ recte fieri poſſe. factum eſt. i. denuntiatio facta eſt antiphoni: dixit paraſitus q̄ fuiſſet pater que mater quomodo fuerit cognata ⁊c. ventum eſt ad iudices. ſcꝫ vincimur. i. ſuperamur in cauſa ⁊ a cauſa noſtra cadimus. ⁊ ideo antipho duxit eam in vxorem. Dau. quid narras miratur nā interrogat tanquam credere nō poſſit. Ge. narro. i. dico commemoro hoc qđ audis: Da. o geta quid eſt futurum de te. i. quid tibi cōtinget aut quid futurū eſt tibi: aut quid de te fiet. timet Dauus plurimū gete cuius futurū cernit periculum. Ge. hercle neſcio quid de me ſit futurū. Scio hoc vnum vꝫ feremus. i. portabimus patienter equo animo. i. non decidentes in triſtitiam q̄d. i. omne qđ fors. i. fortuna feret. i. afferet. Da. placet mihi dictū tuum hem interiectio dolentis infortuniū gete. iſtud eſt officium viri. i. id facere dꝫ vir fortis vt. ſ. equo aīo ferat que acciderint. Ge. omnis ſpes eſt mihi in me. i. in mea ſolertia ſeu in meo conſilio aut vt ſtrenue defendam aut vt fugiā aut patiēs ſim plagarum. Da. laudo qđ in te ſpē ſolū reponis. nec ab aliis expectas qđ per te agere potes. Ge. abeā. i. abibo: diſcedā ad precatorem. i. ad interceſſorem q̄ vt ſup. credo oret mihi. i. pro me. ſic. i. hec verba que ſequunt: ⁊ eſt mimeſis: nūc queſo

omitte pro dimitte hunc ſeruū getam: vbi em̄ nos dicimus dimitte antiqui dicebant omitte: vt Dona. teſtat᷑. Ceterū. i. ſed ſi quicq̄ admittat ſup. ſceleris etiā minimi poſthac nihil. i. nequaquā: precor. i. peto vt ignoſcas illi ſeḃo. Deinde repete q̄ ſit qui inq̄ precator nō addat. i. nō adhibeat in precatione ſua mūiō. i. dataratiū qđ ſequit᷑: vel ſi quicq̄ admiſerit poſthac vbi. i. poſtq̄ abiero te hic. i. abs te diſceſſero vt. i. etiā nō mō cedito: ſz etiā occidito ſi velis vbi oſtēdit nulū precatorē poſtulare veniā ſeruo ex alio: ſed tm̄ vt ſeruo meī ē gerat. Da. quid interrogādi mo

dito. Da. Quid ille pedagogus, qui citbariſtriam? q̄d rei gerit? Get. ſic tenuiter. Da. nō multū hz qđ det fortaſſe. Geta. imo nihil niſi ſpem merā. Da. pater ei⁹ rediit, an non? Geta. nondum. Da. quid? ſenem quoad expectatis veſtrum? Ge. nō certum ſcio: ſed epiſtolā ab eo allatam eſſe audiui mō, ⁊ ad portitores eſſe delatā: hāc petā. Da. nūq̄d geta aliud me vis? Ge. vt bñ ſit tibi. puer heus: ne mō huc pdit? cape, da hoc dorcio.

dus triꝰ apđ poetas vt oratores. Ille pedagogus. ſ. phedria quem dicit pedagogū eo qđ vt prius dixit ſectatur puellam quā ducit in ludū muſice ⁊ reducit neq̄ diſcedit ab eiꝰ cuſtodia: ſō eius pedagogus eſſe videt. Ille ergo pedagogus q̄ ſectatur ſup. vel amat citharıſtria. i. tibicinā puellā q̄d rei. i. quā rē gerit. i. facit. Geta gerit ſe ſup. tenuiter. i. exiliter modice parce: ſic id eſt hoc modo vt oſtēdebat geſtu ſuo. Dauus. fortaſſe ipſe Phedria non habet multū. i. abūdātē rē familiarem qđ det p citharıſtria emēda a lenone. Get. imo. i. ſed nihil habet niſi merā ſpem i. ſolam expectationem: vt ea aliq̄n potiatur. Nā merus ra. rum dr ſolus ſola ſolū. Inde merula auis quedā ſolitaria. Inde merū vinū ſolū id eſt ſine aqua. Dauꝰ. pater eiꝰ phedrie. ſ. Chremes rediit an non. Geta. nondum. i. nō adhuc rediit. Da. Quid interrogādi modus eptus mutationi faciende de re vna in aliam quoad. i. quouſq̄ vel quādiu expectatis veſtrum ſenē. ſ. demiphonē. Ge. non ſcio certo. i. non ſcio p certo vel p vero vt aiunt: ſed audiui epiſtolam eſſe allatā ab afferor eſſerris ab eo demiphone: mō. i. pauloante: ⁊ audiui mō eſſe delatam ad portitores. i. ad cuſtodes portuum: q̄ portum obſidētes: ſeu in portu exiſtens ola ſcitcitantur ne forte aut pecunie e regno exportant᷑: aut litere noxie ad inimicos deferantur quibus ſuper re reliqua admoneant᷑ ſunt etiā portitores qui traducūt hoīes aquas et vehūt nauigio ſeu qui conducunt vectigalia ſeu fructus pecuniarios portꝰ ⁊ illos a tranſeūtibus exigūt. Inde portitoriū dr vectigal portus ſiue merces que datur traiectorib⁹ q̄ portitores dn̄r Petam a portitoribus hanc epiſtolam. Dauus Nunquid. i. vtrum o Geta vis ne aliquid aliud. eleganter volo cū duobus accuſatiuis ponitur in tali genere dicendi. quid me vult ille ſic etiam vis me aliqđ aliud. i. vis tu mihi dicere vel me facere p te aliquid aliud ab eo qđ tibi feci pecunias debitas tibi afferendo Get. volo ſup. tm̄ vt bñ ſit tibi. i. bene tibi cōtingat: ⁊ eſt carientiſmos: nā honeſtius id reſpōdit q̄ ſi dixiſſet nihil te volo. his dictis diſceſſit Dauus: geta autē aliquē ſeruū vocat q̄ capiat pecunias receptas quas det ancille. Heus aduerbiū vocādi. o puer. i. o ſerue. Get. em̄ quis ſeruus eſſet precrat tn̄ aliq̄s ſeruis minoribus. Deinde cum neminem videret venientē ſubdit nemon. i. verū nemo prodit. i. exit: emergit: accedit: prorūpit huc ad me quo dicto venit ſeruus cui dixit cape has pecunias. Da. i. trade hoc. i. hoc argentum dorcio. ſ. illi mulieri ancille forſitan: nam dorcium dorcij dicitur ſicut glycerium. eſt enim dorcium ſeminenomen.

Actus primi Scena tertia.

Antipho Phedria adoleſcens.

Hic comparatio vite antiphonis atq̄ phedrie continetur inter ſe cotendentium vter eorū magis ſit miſer. Simulq̄ illorum oſtenditur cōditio quod immodice concupiuerūt: vbi adepti fuerint faſtidium exemplo Scena ⁊ vſu communi nata.

Adeon rē rediiſſe, vt q̄ mihi cōſultū optume velit eſſe phedria, patrē vt extimeſcā, obi in mentem eius aduenti venit? quod ni fuiſſē icogitās, ita eū expectarē, vt par

Aſcenſius.

Illud memini reliqui deo irato meo. Tametſi Do. dubitet an dño an vero deo dicat, ego veriſimilius puto vt de ipſo vero deo intelligas. Nā nihil cōſtat aut herū aut filiū herilē ſucceſuiſſe dū ille abiret ſuoſno. Neq̄ potuit dicere de eo quē iratū iri autumat qđ illo irato relictus ſit. Ceterū autē quotiēs pſpere q̄cq̄ euenerat aut acceperant diis auſpicibus id eueniſſe arbitrabantur: vñ illud in. iiii. enei. Diis equidē auſpicibus id reor. ⁊ Iunone ſcđa hunc vēto iliacas curſū tenuiſſe carinas Contra qñ mali quicq̄ obuenerat deo irato id factū credebant. vnde in ſcđo enei. Sed nihil inuitis fas quenq̄ fidere diuis. Sic ēt hora. in ſecundo ſermone de pariete quem fruſtra ⁊ incaſſum conſtruxerat dicit immeritusq̄ laborat Iratis natus paries diis aut poetis. Pari modo quia Geta ad malum ſuū relictus erat cuſtos dicit ſe relictū eſſe deo irato ſuo. q. d. genio ſuo ⁊ deo quem peculiarem naſcendo ſortiebatur. Memini aūt non accipitur pro eo quod eſt intelleri ſed memori ⁊ dolenti mente recogito. Iuxta illud Ciceronianū: cui placet obliuiſcitur. Cui dolet meminit. Et illud virgilianum in ſexto. Ac nimium meminiſſe neceſſe eſt. Expone ergo ſic. Memini. i. cum merore reminiſcor me relinqui: id eſt quod relinquor hic deo meo irato: id eſt ad malū: ⁊ incommodum meum: quale ſolet euenire deo irato. Item illud prouerbium. Inſcitia eſt aduerſum ſtimulum calces: licet Donatus etiam per eclypſim dictum velit: vt dictio calces ſit nomē malim ſine eclypſi (quia dura eſſet) accipias vt ſit verbum a calco calcas. vt ſit inſcitia eſt calces: id eſt quod aliquis calcet. Uel ſi tu calces: id eſt recalcitres aduerſum ſtimulum. Et illud quod paulopoſt ſequitur. Cepit is omnia facere. Textus omnes habent facere. Cōmentū vero Guidonis habet facete. Preterea illud commemorat omnes nos. Non intelliges commores ad concupiſcentiam puelle, ſed ad commiſerationem. Nam paulo poſt ſequitur in textu ſolum Antiphonem eam amaſſe ⁊ concupiuiſſe

Adeon rem ⁊c. In hac ſcena eſt cōparatio inter Antiphonis vitam ⁊ phedrie: contēdunt em̄ vter magis miſer ſit Simulq̄ oſtēdit᷑ color vite eorum: qui q̄cq̄d immodice concupiuerāt ſpernunt poſtquam illud euenerit: Ant. adeon. i. adeo ne hoc eſt eſt ne verū rem adeo rediiſſe. i. ad eum ſtatū perueniſſe vel adeo rediiſſe. i. rem tam peſſime accidiſſe. nam res rediiſſe dicit᷑ cum aliquid peius expectatiōe contigerit. vt o Phedria extimeſcam. i. timeam patrem qui velit cōſultum eſſe. i. prouiſum eſſe p impersonale. i. qui velit vt conſulatur. i. proſpiciatur ſeu puideatur optime mihi vt ergo extimeſcā cū vbi. i. qñ. venit mihi in mentem aduenti. i. aduentus eius patris. i. quando conſidero ſeu mēte voluo patris aduētum vbi eſt aduertendū veteres poſuiſſe venire in mentem: non tantū cauſa recordationis: ſed etiam recogitationis ſeu cōſiderationis. Inſuper. dicimus recte hec res venit in mentem: ⁊ huius rei venit mihi in mentem in qua

fuit. Phe. quid iſthuc eſt? Anti. rogitas? qui tā audacis facinoris mihi conſcius ſis? Quod vtinā ne phormioni id ſuadere in mentē incidiſſet, Neu me cupidū eo cōpuliſſet, quod mihi principiū eſt mali. nō potiꝰ eſſem: fuiſſet tū illos mihi egre aliquot dies: at non quotidiana cura hec ageret animum. Phedr. audio. Antipho. Duz expecto quā mox veniat, quid adimat hanc mihi cōſuetudinē. Phedria. aliis quia deſit, qd amāt, egre eſt tibi, quia ſupereſt, dolet. amore abūdas antipho. Nam tua quidem hercle certe vita hec expetenda optandaqꝫ eſt: Ita me dij bene amēt: vt mihi liceat tandiu qd amo, frui. Jam depaciſci mortē cupio: tu conijcito cetera, quid ego ex hac inopia nūc capiā, ꝛ quid tu ex iſta copia, vt ne addā, quod ſine ſumptu ingenuam, ac liberalez nactus es: quod habes, ita vt voluiſti, vxorem ſine mala fama: palā beatus: ni vnū hoc deſit animꝰ qui modeſte iſthec ferat. quod ſi tibi res ſit cum eo lenone, quo cum mihi eſt, tum ſentias. Jta pleriqꝫ ingenio ſumus omnes, noſtri noſmet penitet. Ant. Aut tu mihi cōtra nunc videre fortunatus phedria, cui de integro eſt poteſtas etiā conſulendi, quid velis retinere, amare, amittere: ego in eum infelix incidi locuz, vt neque mihi eius ſit amittendi, nec retinendi copia. Sed quid hoc eſt? vid eon ego getam currentē aduenire huc? eſt is ipſus: Hei timeo miſer, quam hic mihi nunc rem nuntiet.

ſtructura intelligitur hic nominatiuus recordatio vt recordatio huius rei venit mihi in mentem. preterea poete interdū vtunẜ genitiuis ſcōe inflexōis ꝑ genitiuis quarte: vt tumulti ꝑ tumultꝰ: ſenati ꝑ ſenatꝰ ꝛ hic aduēti pro aduentus et alibi ornati pro ornatus: quod ꝑ ſed ni. i. ſi non fuiſſem incogitans. i. temerarius inconſiderās expectarē. i. operirer al's ſpectarē cū patrē vt. i. ſicut par fuit. i. decuit eū expectare. Phe. qd iſtud eſt? ſtomachoſe hoc interrogat ꝛ per contemptū. q. d. eum pre ſe eſſe palam beatū. Anti. rogitas quid ſit qui ſis conſcius mihi. i. mihi particeps facinoris: id eſt facti tam audacis. i. tā temere cōmiſſi hoc eſt qui mecum ſcias vel ſcias quemadmodū ego facinꝰ admiſerim taz audax: vt videlicet vxorem duxerim mea libidine abſentia patris. quod. i. ſed vtinam ne. i. non incidiſſet in mentem phormioni. vtinam phormio non cogitaſſet ſeu intellectū habuiſſet aut animum ſuadere. i. conſulere id quod ſuaſit per cuius cōſiliū ita duxi vxorem. Neu: id eſt ꝛ vtinā phormio nō impuliſſet. i. intruſiſſet me cupidū. i. amatorem eo. i. vado ad id faciēdum. ſ. ad ducēdam vxorem quod eſt mihi principium. i. caput initiū mali mei. i. mee infelicitatis: nam ſi me nō impuliſſet non eſſem potitus amata ſcz. i. nō eſſem aſſecutus rem amatam: ſed non fuiſſem voti ac rei optate cōpos. Uel intellige hoc mō ſi non eſſem potius re cupita: tum. i. tūc illud. ſcilicet non potiri: fuiſſet mihi egre. i. fuiſſet mihi graue moleſtū ac toleratu dificile: vel illud egre mihi fuiſſet. i. moleſte ac difficulter mihi accidiſſet: et qd barbare dici ſolet: tūc feciſſet mihi magnum malum ſi nō eſſem potitus: fuiſſet ergo mihi egre ꝑ aliquot dies. at pro ſaltē. i. ꝗuis fuiſſet mihi graue per dies aliquot: tamē ſaltem hec cura. i. hec ſolicitudo quotidiana. i. qua quotidie cōficior nō angeret. i. affligeret anguſtaret animum meum, dum. i. ꝗdiu expecto: ꝗ mox. i. ꝗcito. i. quātū cōtinuo pater veniat qui adimat. i. auferat eripiat mihi hanc conſuetudinem. i. hanc conuerſationē ꝛ tam vſum frequentem quem cū ea habui: nam conſuetudo interdum ſignificat cōuerſationē tā bonaz ꝗ malā: interdū eñi deſignat libidinis cōmerciū. Phe. audio per ironiam dicit. q. d. nihil dicis: ſz hoc verbū debebat interſeri ante illud dū excepto quod nolui facere interrūperē ſtructurā ꝑpetuā ſeu cōtinuā. Deide ſubdit hic phedria egre eſt. i graue eſt difficile ac moleſtum eſt aliis amātibus a te: qꝛ id quod amant deſit. i. deficit. Uerg. Lac mihi nō eſtate nouū nec frigore deſit. ꝑ deeſt ſeu deficit: dolet tibi. i. eſt tibi dolori vel id ſup. qd ſequiẜ dolet tibi. i. affert tibi dolorē. vcz qꝛ id ſup. qd amat ſupereſt. i. abundat. affluit tibi ꝛ quidē vſqꝫ ad ſuperfluitatem. Nam interdū ſupeſſe eſt ſuperabūdare ac ſuꝑfluū eſſe: vt refert Gel. ex Uar. ſnls. O antipho abūdas. i. expleris ſatiaris amore. vel in amore affluis re amata ac ꝓpterea voluptatibꝰ expletus in hec verba ꝓrūpis. quēadmodū cuz ſtomacho homini negligēti cibū dicere ſolemus nimis es ingurgitatꝰ, aut es nimiū pleno vētre: aut es nimis repletus ꝛc. Nam hercle iurantis eſt quidem explet ſomniū certe affirmat. hec vita tua. i. fortuna tibi vinenti cōceſſa eſt expectanda tanquam bona: quia in legitimo matrimonio ꝛ optanda tanquam ſuauis ac iucunda ac delectationibus non vacua. Uita interdū viuendi mores ſignificat ſiue modos interdum animam, quandoqꝫ alimentum aliquando ſpatium viuendi ꝛ deniqꝫ fortunam viuentibus accidentem: vt hic. Dij ament me, ita bene modus eſt iurandi. vt ſupp. cupio iam depaciſci. i. pactione tranſigere ſeu ſubire mortem vt mihi liceat frui eo ſup. quod amo i. re amata tandiu. i. vel tantum diu quantum tu ſeu tanto tempore quanto tu: aut tandiu. i. tantillo tempore. q. d. etiā paruo tempore qd quidem ſolis amatoribus videtur eſſe credendum. Propterea prius iurauit ꝗ id affirmaret. Tu antipho conijcito. i. coniectura colligito cetera. i. reliqua que ſubdit vcz qd ego capiā ex hac inopia. i. ex carentia rei optate: puta cōijcito me capere infortunium ꝛ moleſtiam dolorem eximium: ꝛ cōijcito inqꝫ quid tu capis ſup. ex iſta copia. i. ex iſta facultate ꝛ pñtia ſeu affluētia rei optate: vt ne: i. vt nō addā. i. adiungā: eſt aūt occupatio: negat eñi ſe aditurū qd addit, vt inqꝫ nō addaz hec. ſ. qd nactus es. i. inueniſti ſine magno labore ꝛ vt ait ſine ſumptu ſine magna mercede aut impēſa virginē ingenuā. i. liberis parētibꝰ ortā liberalē quo ad mores. i. bonam honeſtā. nam liberalis bonus eſt: cum liberalitas ſit pars iuſtitie a qua bonus denominatur: vt nō addā inqꝫ quod habes palam. i. manifeſte ꝛ ex ſententia iudicum vxorem ſine mala fama. i. ſine malo nomine ꝛ ſine vlla ignominie nota. ita vt voluiſti. i. ſecundum votum tuū: beatus. i. felix es ſup. cum quo palam iungi poteſt ſic. tu es palā. i. manifeſte felix. i. clarum eſt ſeu manifeſtū ꝛ certū eſt quod tu es beatꝰ niſi hoc vnum. i. hec ſolū deſit vcz qui animus qui ferat. i. toleret ſuſtineat modeſte. i. moderate ꝛ cū mō iſthec. i. iſta cōmoda que tibi cōtigerunt qd. i. ſz ſi res ſit tibi cū lenone. i. ſi habeas negotiū ꝛ quod barbari dicunt ad faciendū cū lenone puellaꝝ venditore: ꝗ cū. i. cum quo eſt mihi res. i. cum quo habeo negotium ꝛ vt dicunt ad faciendum tum. i. tūc ſentias ꝛ percipias quātā ſ. moleſtie illi cui cū talibꝰ eſt negotiū. Pleriqꝫ oēs ſumus ingenio. i. habemus talē naturā ꝛ quod dicūt talem conditionem: ac ſumꝰ talis nature vbi pleriqꝫ abundat: ꝛ oēs poniẜ neceſſario vt in andria: qd pleriqꝫ oēs faciūt adoleſcētuli. Oēs ꝗ tali ſumus ingenio vcz noſmet penitet nři. i. noſipſi nřa cōtēnimus: ſeu parū vř nobis tales eſſe ꝗ les ſumus. Nā penitet eū ꝗ parū putat ꝛ cui paꝝ vř: vł ꝗ qui ꝗcqꝫ eſtimat, vult ꝗ dicere vnicuiqꝫ ſuā ſortē diſplice-

re:⁊ alienũ meliorẽ putare iuxta Horatiũ ſniam. Qui fit mecenas vt nemo ꝙ ſibi ſortẽ ſeu rõ dederit ſeu ſors obie cerit illa Cõtẽtus viuat:laudet diuerſa ſequẽtes.⁊ Oui. Fertilior ſeges eſt alien.s ſemp in agris:Uicinũq3 pec⁹ grãdius vber h3. Anti. at.i.ſed o phedria 3.i.ediuerſo videris mihi fortunat⁹.i.felix cui ptãs.i.facultas eſt de in tegro.i.vel deinceps vel mel.us de integris reb⁹ aut integre ⁊ libere etiã cõſultãdi.i.cõſulendi.hoc eſt deliberã di qd velis retinere.i.reſeruare tibi tanq̃ ſelectũ qd velis amare.i.aliq̃ tpe deſiderare qd velis amittere.i.dimit tere a te ei⁹ ſacietate ꝯſecuta Ego infelix incidi i.caſu quod 3 deueni in eũ locũ.i.in eũ ſtatum vt neq3 ſit mihi copia.i.vt nõ habeã facultatẽ neq3 amittende eius qđ amo amore impedietẽneq3 re tinẽdi ei⁹.i.retinẽdi illud qđ amo ꝑpter patrẽ q̃ m.hi mor hãc cõſuetudinẽ eſt adempturus d..n de aiaduertit currentẽ getam ⁊ territ⁹ ait. Sed quid hoc eſt qđ video videon.i.vtrũ video getã currentem aduenire huc ego accurati⁹ viſo ſub dit ipſus eſt pro ipſe eſt geta. Hei interiectio lge miſcẽtis:ego miſer.i.infelix timeo quam rẽ nũc nuntiet.i.afferat denuntiet mihi antiphoni.

Geta. Antipho. Phedria

☞ In hac ſcena gete ſerui currentis officium eſt qui cũ eſſet ex ſenis aduentu perturbatus eo nuntio Antiphonẽ adeo red= dit trepidantem ⁊ meticuloſum vt ante cõſpectum patris:ꝗbus ab Geta confidenter inſtructus comparere minime ſit auſus, Imo propere abſcedit:non rediturus ad rerum cognitionem vſq3 ⁊ fabule conuerſionem. Remanent igitur allocuturi ſenem Geta ⁊ phedria q̃ ſeſe mutuo in illũ inſtruunt:exhortanturq3.

Nullus es geta,niſi aliqđ iam tibi cõſiliũ ce= lere repereris:ita nũc iparatũ ſubito tanta te ĩpẽdent mala:q̃ neq3 vti deuirẽ ſcio:neq3 quõ me īde extraham:Nã nõ põt celari nr̃a diutius iam audacia,que ſi non aſtu ꝓuidentᷣ:me,aut herum peſſundabũt. Anti. q̃dnam ille cõmot⁹ venit? Geta. tum tpis pũctũ mihi ad hãc rẽ eſt:Her⁹ adeſt, Ant. q̃d iſthuc mali ẽ? Ge. qđ cũ audierit,qđ ei⁹ reme dium inueniam iracũdie?loq̃r ne?incẽdam:taceã?iſti gẽ:purgẽ me?laterẽ lauẽ. Eheu me miſerũ:cum mihi paueo,tum antipho me excruciat animi:ei⁹ me miſe= ret:ei nunc timeo:is nũc me retinet:Nã abſq3 eo eẽt, recte ego mihi vidiſſem, et ſenis eſſem vltus iracun= diam:aliquid cõuaſaſſem,atq3 hinc me conijcerẽ pro tin⁹ ĩ pedes. Anti. quã hic fugã:aut furtũ parat? Get. ſed vbi antiphonẽ reperiam?aut qua querere inſiſtã via? Phe. te nõiat. Anti. neſcio qđ magnũ hoc nuntio expecto malum. Phe. Ah.ſanus nẽ es? Get. domũ ire pergam,ibi plurimũ eſt. Phed. reuocem⁹ hoiez. Ant. Sta ilico, Ge. Hem,ſatis pro imperio,q̃ſquis es. An.

h

Nullus es ge ⁊c. In hac ſcena ſerui cur rentis offm̃ eſt tẽdens ad ꝑturbationẽ antiphonis quẽ op3 abeſſe conſpectu patris vſq3 ad rer3 cognitionẽ ⁊ fabule cõuerſionem. Ge. primũ geta hec ſecũ loquitur de ſeipſo. O geta null⁹ es.i.perdit⁹ es ſiue peryſti. Nam nullus ſum ſignificat quaſi nõ ſuz ac pery null⁹ es:ergo niſi reppereris.i.inue neris tibi aliquod cõſiliũ celere.i.velociter inuẽ tum. Declinatᷣq3 hic celer hec celeris hoc celere ita.i.adeo tanta mala.i.infortunia impẽdent ſu= bito te imparatum.i.improuiſum.i.adeo tam ma gna mala pendent in te.i.futura ſunt tibi.vbi im pẽdeo des actõ iungitᷣ quemadmodũ enim dici mus. Multa mala manẽt te.i.futura ſunt tibi:di= cimus multa mala impendent te.i.futura ſunt ti bi ⁊ tibi impendent ſeu imminent:que mala neq3 ſcio:vt.i.qualr̃ deuitẽ.i.euadam caueã arceã.nec ſcio quõ abſtrahã.i.eruã educã extrahã me inde i.ex illis malis ſi ĩ illa incidero. Nã nr̃a audacia i.temeritas de tali cõiugio ſic temere facto non põt iam celari diuti⁹:que mala ſi nõ prouidentᷣ.i. prouide cauentᷣ aſtu.i.aſtute:⁊ tũc eſt aduerbium interdũ eſt nomẽ quarte inflexionis:⁊ tũc ſignifi cat aſtutiã ab aſtu vrbe ĩ qua q̃ verſati ſunt cau tiores efficiuntᷣ:peſſundabũt.i.ſuppeditabũt:op primentme aut herum.i.herilem filiũ vel vt aliȷ̃ habẽt haud herũ.i.nõ peſſundabũt dñm. An q̃d nã.i.cur vel ꝑpter q̃d ille geta venit cõmot⁹.i.ꝑ turbat⁹ cõterrit⁹:geta aũt nõdũ videt iuuenes: ſ3 pergit in ſermone ſuo. Ge. tum.i.deide pũctũ tpis.i.momẽtũ ſeu breuiſſimũ tp̃s eſt mihi hoc ẽ mihi reſtat ad hanc rem.i.ad deliberandũ q̃d mihi in hac re ſit agendũ. Nã herus.i.dñs meus adeſt.i.ꝓpe eſt vel aduenit.nã poſtea ſecum vidiſſe in portu dicit. Anti. Quid illud mali eſt. Get. Quod factũ.ſ.ꝙ vxorẽ duxit Anti= pho:cum ipſe herus adierit quod remedium.i.quã medelam inueniam iracundie eius quaſi iracundia ſit animẽ morbus dixit qđ remedium inueniã:ne.i.vtrũ loquar.i.faciã ne ſermonem cũ eo an tacebo vtrũ incendã.i.incita= bo inflãmabo eius iracundiam:q3 iracũdia ignis eſt vtrũ taceam.i.ſileam vtrum inſtigẽ ab inſtigo as.i. irritẽ vel ſtimulẽ eius iracũdiam:vtrum purgem.i.excuſem me. Deinde hoc nõ placet ſibi ꝙ ſe purget apud eum quid ſuis purgationibus nullũ penit⁹ ſit locũ relictũ⁹:propterea ſubdit lauem laterem.i.operã ꝑdã ſi id fecero:poſſet e forſitã lauẽ laterẽ legi interrogatiue vt cetera ꝓcedẽtia. Eheu iterieccio dolẽtis me miſerũ.i.fateor vel ſentio me infelicem cũ.i.parũ vel multum paueo mihi.i.timeo ne q̃d mali accidat mihi tum.i.multo magis. Anti. excruciat me animi pro animo.i.me curis conficit ⁊ animo me ſauciat atq3 torquet me getã miſeret eius antiphonis.i.miſe= ricordia ducor in eũ:nũc timeo ei.i.metuo ne quid ei ſiniſtri accidat. Is antipho retinet.i.remoratᷣ me q̃ eſſem fu= giturus niſi res ad eum ꝑtineret. Nam recte eẽt.i.bñ res ſe haberet abſq3 eo antiphone.i.ſi ad eũ nõ res ꝑtineret ſed meũ tantũmodo peccatũ eſſet. Ego vidiſſem.i.prouidiſſem:cõſuluiſſem mihi fuga.ſ.⁊ diſceſſu:⁊ vlt⁹ eſſem.i. punuiſſem ſiue vindicaſſem iracũdia ſenis.ſ.dñi mei. Ira de cã eſt:iracundia aũt de moribus ⁊ bñ vltus eſſem nã ſerui fugiẽdo faciũt vt dños peniteat iratos fuiſſe:cõuaſaſſem.i.furto collegiſſem aliq̃d:nã cõuaſare ſignificat oĩa furto colligere vt Nonius inq̃t:tractũ ſeu figuratũ a colligẽdis vaſis:atq3 ꝓtinus.i.illico conijcerẽ me ĩ pedes.i. diſcederẽ.aufugerẽ hinc quaſi celeriter ⁊ cũ impetu exurgerẽ ſup pedes fuge faciẽde gratia. Antipho. quã fugã i.quẽ diſceſſum aut quod furtũ:q3 dixit cõuaſaſſem hic.i.geta parat.i.molitur ⁊ hec dicit antipho phedrie cogna to. Geta. S3 Dona. vult pro ergo accipi vt ſit ſenſus. Ergo vbi querã antiphonẽ aut qua via inſiſtã.i.ꝑſeuerẽ ſiue pergã aut ꝓſequar querere eum.ſ. Phe Geta nõiat te.i.de tuo noĩe loquitᷣ. Antipho ex pecto neſcio quod magnũ malum hoc nuntio.i.vel ab hoc nuntio geta vel hac infelici nuntiatione quam eſt allaturus:hoc eſt neſcio qđ ma gnum malum hunc mihi nunciaturũ arbitror. Phed. q3 phe dria vidit antiphonẽ ita cõmotum ob timorem nunciȷ̃ mali ꝓpterea eũ familiariter carpit inq̃ẽs ꝯdolẽdo ſocio. Ah interiectio dolẽtis ne.i.vtrum ſanus es id eſt es tu compos tui vis nunc deſipere inſanis ne nõ habes aliquid ſapientie quod hic exhibeas. Geta. nondum vi= di iuuenes pergã.i.perſequar contendam:conabor ire domum ſepe dicimus pergo domũ ſed eclypticos eſt ait

geta. Geta. ipſe eſt, quem volui obuiã. Anti. cedo, qđ portas obſecro? atq; id, ſi potes, vbo expedi. Geta. faciam. Antip. eloquere. Get. modo apud portũ. Antip. meum ne? Ge. intellexti. Anti. occidi. Get. hẽ. Antip. quid agam? Phedria. quid ais? Geta. huius patrẽ vidiſſe me, patruum tuũ. Antipho, nã qđ ego huic nũc ſubito exitio remediũ inueniã miſer? Quod ſi eo mee fortune redeunt, phaniũ abs te vt diſtrahar, nulla eſt mihi vita expetenda. Get. ergo iſthec cum ita ſint ãtipho, tãtomagis te aduigilare equom eſt: Fortes fortuna adiuuat. Antip. nõ ſum apud me. Ge. atqui opꝰ eſt nũc cũ maxime vt ſis antipho: nã ſi te ſenſerit timidũ pater eſſe, arbitrabit̃ cõmeruiſſe culpã. Phe. hoc verũ eſt. An. nõ poſſum imutarier. Get. qđ faceres, ſi aliud quid grauius tibi nũc faciundum foret? Antip. cũ hoc nõ poſſum, illud minꝰ poſſem. Get. hoc nihil eſt phedria: ilicet: quid conterimus operã? fruſtra? qn abeã. Phe. et quidẽ ego. Antipho. obſecro, qđ ſi aſſimulabo? Satin eſt? Ge. garris. An. voltum cõtemplamini, hem, ſatin ſic eſt? Ge. nõ. An. quid ſi ſic? Get. ꝓpemodum. An. qđ ſi ſic? Get. ſat eſt: hem iſthuc ſerua, ⁊ verbum verbo, par pari vt reſpõdeas, ne te iratus ſuis ſeuis dictis ꝓtelet. Antipho. Scio. Ge. vi coactũ te eſſe inuitũ. lege, iudicio: tenes? Sed quis hic eſt ſenex, quẽ video in vltima platea? Antipho. ipſus eſt, nõ poſſum adeſſe. Ge. ah qđ agis? quo abis Antipho? mane, mane inquã. Antipho. Egor et me noui, ⁊ peccatũ meũ:

Donatus vt ꝓpero domũ cum planũ ſit pergo ire domũ ⁊ propero ire domũ. Sepius tñ oratores ꝓpero romam aut propero illuc dicunt nõ addendo ire. Pergam itaq; ire domũ vbi. i. in qua domo plurimũ eſt. i. vbi frequenter eſt amorẽ vxoris ſue. alij habent ibi: ⁊ tunc eſt ſenſus: ipſe ãtipho eſt plurimũ ibi. ſ. domi. Phe. reuocemus hominem getam. Antipho. tu geta ſta. i. ceſſa ire ilico: nã ſtare eſt nõ ire. Geta. loqueris ſu. ſatis pro imperio. i. ſatis imperioſe ſeu pro imperio qđ habes: quiſquis es. i. quicunq; ſis nedum animaduertit eſſe antiphonem, Antipho. Geta. vocatiuus eſt. Ge. aſpiciẽs geta vidit eum ⁊ iquit ipſe eſt antipho quem antiphonem volui obuiam mihi fieri ſupple. i. cui volui obuiare: ſed ꝟbo nõ ſepe oratores vtuntur ſed aduerbio potiꝰ obuiã vt te obuiam volebam. i. volebam quod mihi fieres obuius. Antip. obſecro cedo. i. dic quid portas. Ferre ⁊ portare de negotijs maioribus dicũtur atq; expedi. i. explica ꝟbo vno ſup. i. breuibꝰ ſeu paucis quid portes nũtij ſcʒ ſi potes: hoc dicit propter timorem ⁊ dolorẽ impedientẽ. Ge. faciam. i. expediã vno verbo. Anti. eloq̃re. i. expedi eloquẽter quid portes. Ge. vidi patrẽ ſupp. modo. i. pauloante apud portum ad quẽ applicauerat ex mari. An. ne. i. verum vidiſti meũ patrẽ Demiphonem. Get. intellextin. i. nunqđ intellexiſti me dixiſſe patrẽ tuũ aut certe inueniſſe. Antiph. occidi. i. perij. Ge. hem interiectio indignãtis aut dolẽtis. Anti. quid agam. Phe. quid aio geta ſcʒ Get. dico ſup. me vidiſſe patrẽ huiꝰ antiphonis patruum tuum. i. qui eſt tuus auunculus ſed proprie patruum: qz ex parte patris: nã auũculꝰ eſt ex parte matris. Anti. nam quod anaſtrophe pro quodnam. i. quod remedium ego miſer inueniã huic exitio. i. huic perniciei: huic peſti: huic malo huic excidio: huic perditioni ⁊ infortunio ſubito, ſubitus ta tum. i. repentino. Nã eſt datiuus et ablatiuus nois ſubitꝰ ⁊ interdũ aduerbiũ qđ. i. ſʒ ſi mee fortune. i. mei euẽtus mei caſus ac ſucceſſus redeunt eo. i. in eum ſtatum: hoc eſt reuertuntur quaſi in peius ⁊ a proceſſu retro in deterius: vt o phanium nomen vxoris conuertit ſermonem ad eam per apoſtrophẽ abſtrahar. i. abducar eruar abs te. i. a ſocietate tua nulla via etiã optima eſt mihi expectanda: quia ſine te viuere nõ potero. Geta. ergo antipho cũ iſtec ſint ita: id eſt cũ tãto tempore timeas ab ea diſtrahi: tanto magis equũ eſt te aduigilare. i. accurate vigilare ⁊ inſudare: vt ibi eã cõſerues. fortuna adiuuat fortes. quod vulgo dici ſolet. Audaces fortuna iuuat. Antipho nõ ſum apud me. i. nõ ſum mei cõpos ſeu mẽtis ſane: ſeu neſcio quid agam, deeſt mihi cõſiliũ non habeo animum. Geta. at qui. id eſt ſed, certe o antipho nunc quã maxime. i. potiſſimum nũc eſt opus vt ſis apud te. i. vt ſis animoſus ⁊ prudens ⁊ ſane mẽtis. Nam ſi pater Demipho ſenſerit te eſſe timidum. i. timentem arbitrabitur: id eſt putabit te ſup. commeruiſſe. i. commiſiſſe culpã. i. flagitium quod eſt flagitione. i. increpatione dignum ⁊ ita afficiet pater vt abſtraharis ab ea quam culpa quadam duxeris: et non animi conſtantis affectu. Phedria. Hoc eſt verum. ſ. qđ tu dicis geta. Antipho. non poſſum immutari. i. nõ poſſum effici intrepidus: non poſſum effici fortis vel audax: meapte enim natura talis ſum. Geta. Quid feceris ſi quod id eſt aliquid aliud grauius: id eſt moleſtius foret nunc faciundum tibi. Antipho. Cum non poſſum hoc facere, quod eſt minus graue ſcilicet eſſe animo forti et excelſo: minus poſſem illud quod eſſet grauius ac moleſtius. Geta. O Phedria hoc quod antipho dicit mihi nihil eſt. i. nullius eſt momenti. vel ponitur oratio neutra pro maſculina. Sic hoc nihil eſt id eſt hic antipho eſt nihil. id eſt nullius momenti Ilicet: id eſt ire licet: quaſi dicat abeundum eſt ſemp enim ilicet finem rei ſignificat quemadmodum actum eſt. Ilicet aũt dicitur per ſincopẽ quaſi ire licet: ſic enim iudices de conſilio dimittebantur cum preco pronuntiaſſet ſuprema ſcilicet ilicet. Quid id eſt cur conterimus fruſtra id eſt incaſſum operam. id eſt laborem noſtrũ in eo admonẽdo: quin. i. cur nõ abeã: id eſt cur non diſcedo interrogando ⁊ terrorem antiphoni incutiendo. Uel ſi capiatur affirmatiue intelligitur ſic: quin. i. quinimo abeam: id eſt diſcedam: quaſi dicat quid tu Phedria ſis acturus neſcio. Ipſe autem ſum diſceſſurus. Phedria. ⁊ quidem. i. ⁊ certe ego abeo ſup. vel diſcedo. Antipho. Obſecro reuocantis dictum eſt qui videret eos abeũtes. Quid modꝰ interrogandi. ſi aſſimulabo id eſt ſi fingam me eſſe fortiꝰ animo. ſatin id eſt ſatis ne eſt id vtrum ſufficit. Get. garris id eſt nugaris. Antipho. contemplamini voltum: id eſt conſiderate faciem meã ⁊ videte emergat ne triſtitie ſignum. hem interiectio oſtendentis voltum hilarem fictum: ſatis ne eſt id eſt nonne ſufficit ſic diſſimulare: Geta. non ſatis eſt ſic. Antipho. Quid modus interrogandi vel quid dices vel erit ſi ſic aſſimulem vt oſtendebat ⁊ Geta propemodum id eſt fere ſatis erit ſic. Antipho quid erit ſupple ſi ſic aſſimulem? Geta ſatis eſt deinde vt agnouit iam voltum redeuntem in priſtinum ſtatum ſubdit. Hem admonentis eſt ſerua iſtud quod oſtendiſti de quo dixi ſat eſt ⁊ ſerua inquã iſtud id eſt diligenter hoc retine vt reſpondeas: id eſt rependas: referas par verbũ pari verbo: id eſt ſimile ſimili ne ipſe pater iratus cõmotus in te protelet: id eſt protrahat preueniat exagitet ſuis dictis ſeuis: id eſt terribilibus: a protelo dicitur hoc protelum ſi pro tenore ac tractu quaſi ſit quedam protractio. Protelare dicit Feſtus ſignificat propellere a greco thelotẽ qđ ſignat longe. itẽ Noniꝰ ait ꝓtelare eſt ꝑcutere ꝑturbare in

ter dũ excludere ꝛ q̃ꝗ adiuuare. An. ſcio.i.intelligo ſic eſſe faciendũ ne id cõtingat. Geta. fac rñdeas ſup. te iuui tum.i. renuẽtẽ eſſe coactũ vi.i.violentia ꝛ coactũ lege.i.per legẽ ꝛ iudicio.i.per ſententiã iudicis quã in te tulit re nea.i.intelligis qꝺ dico tibi reſpõdendũ. Sed quis eſt hic ſenex quẽ video in vltima platea.i.in fine in extremita te platee. An ipſe eſt pater.ſ.non poſſum adeſſe.i.ſuſtinere aſpectum eius ꝛ comparere ſeu ſubire vultum eius. Ge.ah. Interiectio dolẽtis qd agis.i.qd facis: aliter enĩ fugiebat.o Ant.q̃ abis.i.quo diſcedis mane.i.ſiſte pedẽ inq̃ id eſt iterũ dico tibi mane ſiſte gradũ fuge veſtigia nec pgredere vlteri⁹. An. egomet noui me et

vobis cõmẽdo Phaniã ꝛ vitã meã. Phe. geta, quid nunc fiet? Ge. tu iam lites audies: ego plectar pẽdẽs, niſi quid me feſellerit. Sꝫ qꝺ mõ hic nos antiphonẽ monuimus, id noſmetipſos facere opꝫ phedria. Phedria. Aufer mihi oportet: quin tu qꝺ faciã, impera. Geta. meminiſtin olim vti fuerit veſtra oratio in re incipiũda ad defendẽdã noxiam? iuſtam illam cauſam, facilẽ, vincibilẽ, optimã. Phedria, memini. Ge. Hem nũc ipſa eſt opus, aut ſi quid poteſt, meliore ꝛ calidiore. Phe. fiet ſedulo. Ge. nunc prior adito tu, ego in inſidijs hic ero ſuccẽturiatus, ſi quid deficies. Phe. age.

midum.i.e.ꝛ noui peccatũ meũ graue.i. ꝛ puniẽdũ cõmendo vobis phaniu vxorem ꝛ cõmendo vitã meã vt me excuſetis ꝛ mee honeſtati cõſulatis: ac vt non ab ea diſtrahar qꝛ tũc nulla eſt mihi vita expectãda. Phe. O Ge. qd fiet nũc abeunte antiphone. Ge. tu iam.i. mox audies lites.i.iurgia. ego pendẽs.i.ſuſpẽſus ad furcã plectar.i. ferar verberabor puniar: vñ plectrũ a plectẽdo.i.feriẽdo & inde ꝛ plage dicte ſunt. Poteſt etiã ſic intelligi. Ego pendẽs.i.luens penas ſup.plectar.i. verberabor ꝛ feriar: quidẽ ita fit: niſi qd.i. aliqd feſellerit me.i.niſi male intellexerim et mẽte cõceperim: nam hec res fallit me ſignificat hãc rẽ ignoro ſeu huius rei ſum neſcius. Sed tñ a phedria opꝫ noſmetipſos facere id.ſ. eſſe forti aĩo. qꝺ.ſ.eſſe aĩo forti monuim⁹.i. admonuim⁹. mõ.i. pauloãte antiphonẽ hic.i.in hoc loco vbi moneo iũgit cũ duob⁹ accuſatiuis qꝺ eſt ſatis notũ fieri poſſe. Phe. qꝛ geta dixerat noſmet opꝫ ꝛ ſecũ iũgerat Phedriã iõ phedria dicit. aufer opꝫ mihi q.d. noli me iũgere tecum quinimo impera id qꝺ faciã adeo ſed oĩa paratũ indicat: vt dixerit ſerno. Ge. Meminiſti.i.recordaris teneſ memoria: vt.i.qualiter olim.i.aliquando oratio noſtra fuerit incipienda in re.i. in narratiõe ipſius cauſe ſiue in materia ꝛ argumento ſeu viſceribus cauſe, vez cũ geta moneret antiphonẽ vt rñderet accuſationib⁹ primis ſe inuitũ eẽ coactũ vi lege ac iudicio ad defendendam noxiã pro noxã per epẽthesim ppter iambũ hoc eſt ad defendendã culpã: alias noxa ſignificat penã ꝛ ad defendendã i.cõprobandã illã cãm.i. illã defenſionẽ eſt ſup. iuſtã ꝛ facilem.i.nõ difficilem neq̃ inuolutã ꝛ vincibilem: id eſt que facile vincatur. Do. ꝛ optimã i.commodiſſimã ſeu aptiſſimã ꝛ equiſſimã. Uel põt ſic intelligi. Meminiſti inq̃ illã cauſam.i. defenſionẽ iuſtã facilẽ vincibilẽ ꝛ optimã. Phe. Memini.i.ſum memor illius defenſionis. Ge. hem nũc opus eſt ipa defenſiõe: ꝛ ſi qd põt inuenire ſcilicet.ꝛ excogitare opus eſt defenſione meliore ꝛ callidiore.i.ſubtiliore.pſpicaciore. Phe. fiet

Demipho ſenex. Geta. Phedria.

¶ Hic accuſatio eſt ꝛ contradictio per remotiuam qualitatem in controuerſia: vbi vite exemplum oſtenditur. quo facile perſpicitur nullam eſſe tam iuſtam et grauem patris iracundiam: que non et defenſoris fiduciam et interuallo temporis euaneſcat. In primis itaque demipho ſtomachatur de filij nuptijs: heſitans quidnam rerum agat. Tum factum Antiphonis phedria apud patrem faceciſſime defendit. Hunc Get. quoque aſtipulatur. et eidem explando factum ſeni inſultat irridet. Poſtremo phormionem Demipho vt iniuriam cum eo expoſtulet: conuenire decreuit.

Ita ne tandem vxorem duxit Antipho iniuſſu meo? nec meum imperium: age, mitto imperium: Non ſimultatem meã reuereri ſaltem? non pudere? O facin⁹ audax, o geta monitor. Ge. vix tãdem. Demipho. qd mihi dicent? aut quã cauſam reperiãt? demiror. Ge. atqui reperi iã: aliud cura. Demi. an ne hoc dicẽt mihi? inuitus

i.laborabitur dabit opera ſedulo id eſt feſtinãter ſine dolo. Ge. nũc tu adito prior: id eſt ſubito prior ꝯſpectũ ei⁹ tãq̃ ſis per aliũ aditurus ego ero hic ſuccẽturiatus.i.ſuccurrere ac ſupplere defectũ parat⁹ inſidijs.i. p inſidias ꝛ fraudes. Nã inſidie ſunt deceptiões ꝛ fraudes: inde inſidioſos hoies ſubdolos dicimus. Succenturiati dicuntur q explende centurie grã ſubijciunt ſe ad ſupplementũ ordinum ꝛ eſt trãſlatio a re militari. naꝫ geta intelligit ſe ex inſidijs ſuccurſurum phedrie ſi ſit opus nõ ad infeſtandũ patrẽ antiphonis: ſed ad defendendã culpã. Ego ergo hic ero ſuccẽturiat⁹ ſi quid.i.ſi in aliquo deficies.i.obſtupeſces ꝛ nõ perſeuerabis in defenſione. Phe. Age vel fac quod dicis vel ſit aduerbium hortantis.

¶ Aſcenſius.

Illud loquar ne incẽdã taceã. Inſtigem ꝛc. nequaq̃ intelligo vt dubitet Ge. an inſtiget herũ ſic enim nõ quer at remedium eius iracũdie. Accipio aũt ſic. Quod remediũ inueniã eius iracũdie loquar ne.i.d eſt debeã ne loqui.q.d.nõ: nã ſi loquar: incendã.i.inflãmabo iracundia virũ An taceam.q.d. non: qꝛ ſic inſtigem ipſum ad iracundiã. An purgẽ me excuſando vez que facta ſunt nõ culpa mea facta.q.d.non: qꝛ ſic lauem laterem hoc eſt fruſtra laborẽ: ſicut q lauando laterẽ decorẽ vt eũ dealbet operã perdit nã lauãdo rubrior fit: aut crudũ potius quã quo magis lauatur eo lutoſior ꝛ immũdior fit. Non ergo oĩa interrogatiue leges illuc ad finem. Aufer mihi opꝫ non ſignificat noli me iungere tecũ imo contrarium potius: dictum eſt hac vult phedria. Nec dicas mihi hac factũ opꝫ: ſed dic quid vis faciã. Expone ergo ſic. Aufer mihi.i.a me hoc eſt ne dicas mihi amplius oportet hoc vel hoc facere quin tu ꝛc.

Ita ne ꝛc. In hac ſcena accuſatio eſt ꝛ cõtradictio vite exemplum oſtendit in quo ſpectabat nullam eſſe tam iuſtã ꝛ gratam iracũdiam patris quin ꝛ fiducia defenſoris ꝛ interuallo temporis euaneſcat. De. Ita ne tandẽ eſt ſup.i.eſt ne ita tandẽ hec particula tandẽ habet quiddam vrgens ꝛ accelerans vt vult Lau. Do. dicit eſſe explectiuã particulã. Eſt ne ita tandem quod antipho duxit vxorem iniuſſu meo.i. ſine autoritate mea vel ne.i.vtrũ tandem antipho ita duxit vxorẽ iniuſſu meo: nec pro ꝛ ꝛ pro nõ ꝛ o facinus audax.i.temere admiſſum.i.non revereri imperium meum age hortantis eſt ſeipſum ad aliud cogitandum omitto imperiũ: id eſt demipto imperio iterum exclamari poteſt. O facin⁹ audax non revereri: id eſt non timere meam ſimultatẽ.i.iurgium ꝛ contentionẽ ſaltem nõ pudere.i.non affici pudore que reuocaretur a tali propoſito. Uel ſic intellige ita ne tãdem antipho duxit vxorẽ iniuſſu meo nec curauit ſup. revereri meũ imperiũ.i.habere cã

reuerẽtiã mihi vt meũ imperiũ expectaret: age omitto imperiũ nõ curauit reuereri quaſi p̃ timere meã ſimulta nõ curauit pudere. i. pudore deterreri ab icepto: ita vt pudere ſit a pſonali nõ ab impſonali vt ſatis liquet. O fac nus audax: o geta monitor. i. pedagog⁹ director p̃ceptor ei⁹. q. d. puniẽd⁹ es acerrime. Ge. v lx. tã dẽ. i. deniq; poſt multa verba ad nomẽ meũ peruenit ⁊ pene eſt oblitus noĩs mei. De. nondũ demipho videt eos: ſed ſolus loquit̃. Demiror. i. neſcio: nã admirationẽ ignorãtia facit neſcio q̃d dicent mihi. ſ. geta ⁊ filius aut quam cauſam. i. defen ſionẽ vl̃ excuſationẽ reperiẽt. i. excogitabũt. Ge. at qui. i. ſʒ certe iã reperi cauſam. i. cura iã illud id eſt noli de eo eſſe ſolicitus: ſed ad rem aliã cõ fer curã tuã. De. an pro vtrũ dicẽt mihi hoc. ſ. fe ci id eſt duxi vxorẽ inuitus. i. nolẽs lex coegit vt eã ducerẽ: audio. i. intelligo ⁊ fateor legẽ coegiſ ſe. Get. plʒ. i. eſt mihi cordi q̃d fateris illud. De. verũ. i. ſed ne. i. vtrũ etiã lex coegit id q̃d ſequit̃. ſ. ipſuʒ filiũ ſcientẽ ⁊ tacitũ. i. taciturnũ nõ repu gnãtẽ tradere cauſaʒ. i. offerre victoriã in cã ad uerſarijs. i. cõtrarijs in illa cã ſeu cõtrouerſia. Phe. illud q̃d replicuit ſenex eſt durũ. i. difficile ſolutũ. ge. ſine. i. p̃mitte mihi ego expediã. i. ego exoluã illũ nodũ ne timeas: nã illi obiectiõi ſatiſ facia. De. incertum eſt mihi. i. neſcio quid agã quia hoc infortuniũ q̃ ſcilicet filius duxit vxorẽ: obtigit: id eſt accedit mihi tanq̃ malũ: nã de bo no diceret accedit. Obtigit mihi ergo p̃ter ſpem id eſt preter expectationẽ ⁊ timorẽ. Nã illud nõ timebã ⁊ obtigit mihi incredibile. i. tale q̃d nũq̃ fuiſſem creditur⁹. i. filiuʒ fuiſſe vxorẽ ducturũ in mea abſentia ſum ita. i. adeo irritat⁹. i. p̃uocat⁹ in iram impulſus cõmot⁹. p̃turbat⁹ vt nequeã in ſtituere. i. inducere: diſponere animũ meũ ad co gitandum. i. ad conſiderandum ⁊ conſultandum q̃ pacto ſit hoc ferẽdũ: ⁊ q̃d de hoc ſit faciẽdũ q̃p̃ oĩẽ. i. quapropter opʒ oẽs hoĩes meditari. i. re uoluere ſecũ ⁊ quaſi exercere in mẽte quo pacto. i. q̃ modo p̃ ſi homines ferant. i. ſuſtineãt: portẽt: patiẽter tolerẽt erũnã. i. calamitatẽ aduerſaʒ. i. moleſtã: aut vacat aduerſaʒ: vt ait Do. aut meli⁹ eſt erũne epithetõ ⁊ quo pacto ferã dãna picula ⁊ cetera incõmoda maxie. i. precipue tũ. i. tunc quũ. i. qñ res ſũt ſecũde. i. pſpere bñ ſuccedẽtes ⁊ ex animi ſnĩa. Tu aliq̃s rediẽs peregre. i. a lon ginq̃s regionib⁹ diſtantib⁹ ac lõge remotis. Per egre eñi ſignificat lõge ſemp cogites. i. conſide res hec q̃ ſequunt̃ eſſe communia ⁊ poſſe fieri. ſ. aut pctm̃ filij aut morteʒ vxoris: aut morbũ filie ⁊ ea cogites vt ne q̃d. i. nõ aliq̃d ſit nouũ animo tuo. i. inp̃meditatũ improuiſum deputato. i. val de puta ⁊ deſtina iudica exiſtima vel reputa. vel ſi vis expone p̃ futurũ quẽadmodũ eſt futuri tẽ poris reputa inq̃ id oẽ q̃cq̃d. i. q̃d eueniat pre ter ſpem eſſe in lucro id eſt accidiſſe ex abundã ti vltra id quod timebas futurum. Get. O phe dria incredibile eſt q̃tum anteeã. i. antecellam ſuperem vincã herũ meũ ſapiẽtia. i. per ſapiẽtiã oĩa mea incõmoda. i. infortunia ſunt mihi. i. a me meditata. i. p̃uiſa vbi meditata paſſiue capit̃ tanq̃ veniens a v̄bo cõi qualia ſunt multa alia. Si herus me⁹ redierit ſi pro cũ. i. cum redierit herus: ſed loquitur ſm̃ votum ſuũ: vel let enim eum non eſſe rediturum: ⁊ ideo dicit ſi. herus enim iã redierat: ſed nõdũ erat viſus ab eis. eſt mihi mo lendũ. i. neceſſe mihi erit molere vſq;. i. aſſidue in piſtrino. i. q̃d noſtri dicunt in molendino: nam locus erat in quo circũagebãtur mole truſatiles ⁊ ita frumenta pinſebantur. i. molebantur eſt mihi vapulandum. i. me oportet va pulare. i. cedi ac verberari. nam vapulare eſt cedi ſiue verberibus affici: cum ſit neutrũ paſſiuum. cõpedes. i. vin cula cathene colligantes: aut pedes aut crura ſiue tibias aut alia corporis membra. Dicuntur enim compedes vt ait Noni. nõ a pedib⁹: ſed ab impedimẽto. Inde cõpedio edis. i. colligare ⁊ colligẽdo aliq̃d impedire inde cõpe ditus ſiue impeditus: ⁊ p̃pedit⁹: cõpedes ergo ſunt habende. i. ſum cõpediẽdus ⁊ colligãdus cõpedibus opus eſt mihi faciendũ. i. me oportebit dure ⁊ egre ruri aduerbialiter pro in agro molendum ⁊ vapulandum: gerundia ſunt verba: ſed habendum ⁊ faciundum ſunt participia nihil id eſt non quicquã horum predictorum incommodo rũ accidet nouo animo deputabo id omne eſſe in lucro quicquid. i. quod eueniet preter ſpem: ſed q̃d. i. cur. ceſſas i. tardas cunctaris moraris adire hominẽ demiphonẽ ⁊ bene adire tanq̃ terribilẽ ⁊ pugnaturũ: ⁊ quid ceſſas al loqui hominem blande. i. ſuauiter lenibus verbis in principio. Demip. video phedriam filium fratris mei chreme tis ire. i. venire mihi obuiam aduerbium eſt. Phe. o mi patrue ſalue. Demi. Salue, vides q̃ tam ille qui adit q̃ qui aditur dicit ſalue: ſed vbi eſt antipho. Phe. gaudeo. ſup. te aduenire ſaluum. Demi. credo te gaudere mea ſalute: reſponde mihi hoc. Phe. Antipho valet. i. eſt incolumis ipſe eſt hic. i. in hac parte vrbis vel in hoc vico. Quia q̃ prope eſt preſens eſſe videtur: ſed ſatin. i. queris. ſup. ne id eſt vtrum omnia ſint ſupple ſatis ex ſententia. id eſt ſa tis ad votum ⁊ ſatis bene ſe habeant oĩa Demipho. equidẽ vellẽ oĩa eſſe ſatis ex ſententia ⁊ ſm̃ votũ meũ. Phe. quid iſtud eſt propter quod triſtis es. Demipho. O phedria rogitas confeciſtis id eſt celebraſtis: ⁊ egiſtis bonas nuptias per ironiam me abſente: id eſt in abſentia mea. Phedria. Eho interiectio deprehendentis cauſam tri ſtitie

tus feci: lex coegit. audio, ⁊ fateor. Get. placet. Demi-
pho. verum ſcientem. tacitum, cauſam tradere aduer
ſarijs: etiã ne id lex coegit? Phedria. illud durum. Ge.
ego expediã: ſine. Demi. incertum eſt quid agam: q̃
preter ſpem, atq; incredibile hoc mihi obtigit: ita ſum
irritatus, animũ vt nequeam ad cogitãdũ inſtituere.
Q̃obrẽ oẽs, cũ ſcđe res ſunt maxume: tũ maxume me-
ditari ſecum oportet, quo pacto aduorſaʒ erũnã ferãt:
pericla, dãna, exilia, Peregre rediẽs ſemper cogites,
aut filij peccatũ, aut vxoris mortẽ, aut morbũ filie: cõ-
munia eſſe hec: fieri poſſe: vt ne quid animo ſit nouũ:
Quicquid p̃ter ſpem eueniat, omne id deputare eſſe
in lucro. Ge. O phedria, incredibile eſt, quãto heruʒ
anteeo ſapiẽtia. Meditata ſunt mihi oĩa mea incom
moda, herus ſi redierit: molendũ vſq; in piſtrino: va
pulandum: habende compedes: opus ruri faciundũ.
Horum nihil quicquam accidet animo nouum. Quic
quid p̃ter ſpem eueniet, omne id deputabo in lucro.
Sed quid ceſſas hominẽ adire, ⁊ blande in principio
alloqui? Demip. Phedriam mei fratris video filium
mihi ire obuiã. Phe. mi patrue ſalue. Demipho. Sal
ue: Sed vbi eſt Antipho? Phe. Saluum te aduenire.
Demip. Credo: hoc reſponde mihi. Phedria. Valet:
hic eſt: ſed ſatin omnia ex ſententia? Demipho. Vel-
lem quidem. Phe. quid iſthuc? De. rogitas Phe. bo
nas me abſente hic confeciſtis nuptias. Phe. eho, an
tu id ſuccenſes nũc illi? Get. o artificẽ p̃bũ. De. egone
illi nõ ſuccenſeam? ipſuʒ geſtio dari mihi in cõſpectũ.
nunc ſua culpa vt ſciat lenem patrem illum, factũ me
eſſe acerrimum. Phe. Atqui nihil fecit patrue, quod

Atne an tu nunc ſucceſſes .i. iraſceris illi .ſ. ꝓpter nuptias. Geta. o artificem probum per ironiam. q. d. audio phormionem artificem ſeu opificē defenderes alterius cauſam: cū tamē cōtrarium intelligat. Demip. egon. i. ego ne non ſuccēſcam .i. debeo ſuccenſere illi. Alio: geſt o plus eſt ꝙ volo .i. cupio. ⁊ quidem cum geſtu oſtendendo vez geſtibus cupiditatem geſtio .i. vehementer cupio. ipſum filiū dari nō venire tanꝙ filium: ſed dari tanꝙ reum mihi in conſpectum .i. ante oculos meos vt ſciat ſua culpa .i. per ſuam culpam illum patrem leniſſimum .i. benigniſſimum prius

ſuccēſceas. Demi. Ecce autem ſimilia omnia: omes cō gruūt: vnum cognoris, omnes noris. Phedria. Hau ita eſt. Demi. hic in noxia eſt, illē ad defendēdam cau ſam adeſt: cū ille eſt, hic preſto eſt: tradunt operas mu tuas. Geta. Probe eorum facta imprudēs depinxit ſe nex. Demipho. Nam ni hec ita eſſent, cū illo haud ſta res phedria. Phedria. ſi eſt patrue, culpā vt Antipho in ſe admiſerit, ex qua re minus rei foret, aut fame tē perans: non cauſam dico, quin quod merit° eſt, ferat: Sed ſi quis forte malitia fretus ſua, inſidias noſtre fe cit adoleſcentie, ac vicit: noſtra ne ea culpa eſt, an iudi cum? Qui ſepe propter inuidiam adimūt diuiti, aut ꝓ pter miſericordiā addūt pauperi. Geta. ni noſſez cau ſam, crederem vera hūc loqui. Demipho. an quiſꝙ in dex eſt, qui poſſit noſcere tua iuſta, vbi tute verbū nō reſpōdeas, ita vt ille fecit? Phedria. functus adoleſcē tuli eſt officium liberalis: poſtꝙ ad iudices vētuz eſt, nō potuit cogitata proloqui: ita eum tum timidū ob ſtupefecit pudor. Geta. laudo hūc: ſed ceſſo adire quā primum ſenem? Here ſalue: ſaluum te aduenisse g au deo. De. oh bone cuſtos ſalue: columē vo familie, cui commēdaui filium hinc abiens meum. Geta. Jamdu dum te omnes nos accuſare audio immerito, ⁊ me o mniū hominū immeritiſſimo: Naz quid me i hac re fa cere voluiſti tibi? ſeruū hominē cauſſam orare leges nō ſinūt: neꝙ teſtimonij dictio eſt. Demip. Mitto o mnia: adde iſthuc. Imprudēs timuit adoleſcens, ſino tu ſeruus: verū ſi cognata eſt maxime, non fuit neceſſe habere: ſz, id quod lex iubet, dotem dareti8: quereret alium virū: qua ratione inopē potius ducebat domū?

ſ. me eſſe factū acerrimū .i. aſperrimū ⁊ duriſſimū et vehementiſſimum. Phedria. atꝗ .i. ſed certe o patrue nihil filius fecit quod .i. propter quod ſuc cēſcas .i. iraſcaris illi. Demipho. autē .i. ſed ecce particula oſtendens aliquid nouum ⁊ improuiſum animo accidere. ecce omnia ſimilia in nominatiuo .i. adſunt apparēt omnia ſimilia inter phedriam ⁊ Antiphonem omnes de duobus dixit ꝓ indignationem. congruunt .i. concordant bene ſimul cognoris .i. ſi cognoueris vnum noris id ē cognoſces vel cognouiſti omnes. Phedria. haud .i. non ēſt ita vt a's. De. hic ſcz Antipho eſt in noxia pro noxa .i. in culpa ille. ſcz Phedria adeſt .i. preſidio eſt .i. paratus eſt ⁊ preſto ad defendēdā cauſam alteri° cū ille Antipho deeſt. Hic adeſt preſto .i. eſt preſens paratus eum defendere ipſi tradūt operas mutuas .i. mutuo ſe adiuuant hoc eſt adiuuant alter alterum. Geta ſenex Demipho probe. recte depinxit .i. deſcripſit facta iuuenū imprudens id eſt neſciēs ſeu per imprudentiam. qui. ſ. neſciret amorem Cithariſtrie. Demi. nā ni .i. niſi iſta eſſent id niſi iuuaretis alter alterum. O phedria nō ſtares cum illo antiphone id eſt pro illo hoc eſt pro illius defenſione. Nam in eius parte ſtam° pro quo facimus. Phedria. o patrue ſi eſt hoc ſupple .ſ. vt .i. quod Antipho admiſerit: quaſi receperit in ſe committendo culpam. hoc eſt ſi Antiphō adm. ſit culpam ⁊c. eſt culpā duo ex qua re id eſt ex qua admiſſiōe culpe foret. id eſt eſſet minus: id eſt non ſatis temperans id eſt cōſulēs prouidens moderatus vel vt alij habent obtemperās rei, id eſt vtilitati ſue quantum ad facultates dotis vel rei id eſt rei familiaris bon°s ſubſtātie ſue aut fame id eſt honeſtati natalium puta ꝙ accepit et pauperem ⁊ ignobilem. Nam in negotio nuptiarum duabus rebus conſuli oportet. ſcz rei ⁊ fame hoc eſt facultatibus dotiſꝙ honeſtatiꝙ natalīū. Si admiſit ergo culpam non dico cauſam quin id eſt quod non vel propter quam non ferat. id eſt ſuſtineat patiatur id quod merit° ſit ferre. ſ. propter ſuū culpā. ſed ſi forte quis .i. aliquis fretus .i. confiſus ſua malitia .i. improbitate ⁊ aſtutia maligna fecit inſidias .i. proditiones et fraudes noſtre adoleſcentie .i. iuuentuti ac vicit .i. obtinuit, in cauſa ne .i. vtrū ea culpa .i. illud crimen eſt noſtrum an eſt culpa iudicum: qui iudices ſepe ad munt .i. auferunt diuiti propter inuidiam. inuident enim illis tantas copias: pauperi autem nunꝙ inuidetur: aut qui iudices addunt pauperi aliquid de quo eſt ꝯtrouerſia apud eos propter miſericordiam qua mouentur in pauperem. Ge. ni. ſ. id noſſem: id eſt niſi cognoſcerem cauſam .i. totum negotium crederem hunc Phedriaz loqui vera in neutro genere .i. res veras. Demipho. an .i. vtrum quiſꝙ .i. aliquis eſt iudex qui poſſit noſcere tua in neutro genere .i. tuas res ſeu negocia tua ⁊ eā que ad te pertinent eſſe iuſta, id eſt equa vbi id eſt quando tute, id eſt tumet non reſpondeas, id eſt reſponſum non deo ita vt id eſt ſicut ille filius me° fecit. Phedria. functus eſt officium vetuſte pro officio adoleſcentuli liberalis, id eſt boni et verecundi ſeu ingenui ac pie ſe ferentis bonam nature indolem et ingenuitatem poſtquam ventum eſt .i. peruentum eſt. impersonaliter dictum ad iudices ipſe non potuit proloqui id eſt proferre in lucē cogitata id eſt mentis conceptus ita id eſt adeo pudor .i. verecundia obſtupefecit eum .i. attonitum reddidit eum tunc timidum .i. qui tunc ſuapte natura erat timidus. Ge. laudo hunc, ſed ceſſo adire .i. vel nimis tardo: vel intellige quid ceſſo adire ꝗſi dd tardo ⁊ dub.to adire ꝙ primū .i. citiſſime ſenem Demiphonē deinde in hoc dicto acceſſit ad ſenē ⁊ ſalutauit eum. O here ſalue gaudeo te aduenisse ſaluū. De. o bone cuſtos ꝑ ironiā. q. d. o improbe pedagoge ſed columem .i. ſuſtentaculū ſiue ſuſtētatio fama decus familie nrē. ſ. ⁊ hoc ꝑ ironiā dictū eſt eū. ſ. tibi ego hinc abiēs cōmendaui .i. tradidi fidei filiū meū. Get. audio .i. intelligo te iādudū .i. paulo ante accuſare nos oēs immerito .i. ſine cauſa ⁊ audio te accuſare immeritiſſimum oīm .i. qui vnus ex oibus minime merui accuſari: nā ꝗd voluiſti me facere tibi in hac re .i. in hoc negotio: leges nō ſinūt .i. non patiunt hoiem ſeruū orare cām .i. oratione defendere vel agere cām alicuius neque dictio teſtimonij .i. facultas dicendi teſtimonium non eſt ſeruo hoi. Dictio teſtimonij eſt facultas dicendi teſtimonium quēadmodum factio teſtamenti eſt teſtamenti faciendi facultas. De. mitto .i. omitto miſſa facio omnia iſta que dicis adde iſtud quod ſcz adoleſcens imprudens .i. per imprudentiam timuit .i. fuit timidus: nec vllum verbum proloꝗ potuit ſino .i. omitto etiā ⁊ fateor ꝙ tu es ſeruus ⁊ multa facere per leges vetitus verum .i. ſed ſi puella ducta in vxorē eſt

cognata.i.de cognatione nō fuit maxime.i.vrgētiſſime:neceſſe.i.neceſſariā h̄re eā in vxorē ſʒ dareti:s.i.dare debe-batis dotē ipſi cognate id qd, vt ſepe apud Cicero.)vcʒ dare dotē lex iubet vel daretis id.ſ.dotem:qd lex iubet dari:cognata quereret aliū virū.i.maritū ſi dediſſetis ei dotē,qua rōne.i.propter quā rationē potius ducebat do-mū aduerbialr inopē.i.pauperē puellā. Ge.nō qua ducebat eā domū non deerat:ſed argentū p dote deerat. De mea.ſumeret.i.ſumere debuiſſet vel debebat alicūde ex aliquo loco τ aliqua rōne. Ge.dicis q ſumeret alicunde ſ nihil eſt facilius dictu.i.ad dicendū vel vt dicat: q illud qd dixiſti ſumeret alicūde. De. poſtremo, i.tādē ſi nullo alio pacto.i.nullo.alio mō poterat habere vl ſumere.vel.i.ſaltē ſumeret fenore.i.p fen⁹ ac vſurā vel.i.fenore. Geta. Hui interiectio deridētis dixiſti pulchre.i.iucunde τ cōmode ac venuſte locut⁹ es.ſi quidē.i.ſi certe quiſq̄.i.aliquis crederet.i.pecuniā cōmitteret te viuo.i.q̄diu viuis. De.dicis q nō crederet quiſq̄ me viuo.vt cūq̄ res ſeſe habeat nō ſic futurū eſt vt p pretio eā habeat vxorē nō pōt vel fieri vel mihi pſuaderi vt ſic futurū ſit:ne.i.vtrum decet ſupp.vt ego patiar illā puellā nuptā eſſe cū illo,filio meo ēt vnū diē vel vno die:vtrūq̄ eīn dici recte pōt. Donat⁹ aūt ſic iūgit cū ſequēte. nihil ē mihi meritū ſuaue.i.nulla eſt mihi merces dulcis τ iucunda, vt patiar illā puellā nuptā eſſe cū illo etiā vnū die. poſſet tā equidē nō abſurde dici nihil ſuaue meritū eſt ab his qui hoc fecerūt.i.hi q hoc fecerunt nihil ſuaue meruerūt.i.non ſunt digni qbus cū benigne τ ſuauiť agat:ſʒ acerbe poti⁹ τ aſpere:nā ſi dicimus recte meruit aliquid ſuaue quid ni recte dicat aliqd ſuaue meritū eſt a me p paſſiuū:qd hic puto cōgrue fieri.q.d.nihil ſuaue ab huius rei cōditoribus meritū eſt ita vt indigno illo facto ſe prebuerint quibus benignitatis aliquid tribuatur volo iſtū hominē qui fuit patron⁹ puelle cōmōſtrarier mihi.i.oſtendi mihi:aut volo demonſtrari mihi.vbi habitet.i.moret conſiſtat aut frequētet. Get.nēpe.i.certe vis Phormionē demōſtrari tibi interrogādo. De. Uolo iſtū per cōtēptū dixit. patronū.i.defenſorē mulieris demōſtrari mihi. Ge.iam faxo.i.faciā qd ſup.aderit.i.pñs hic. De.vbi eſt nūc antipho fili⁹? Phe.ipſe.eſt foris.i.abeſt ab hoc loco τ ab hac vicinia. De.o phedria abi.i.vade regre cū antiphonē τ adduce p adduc huc. Phe.eādē eo illuc non ad Antiphonē ſed ad amicā:ſed noluit dicere ne itelligeret a ſene recta via ſepe nō apponit via: ſed ſupprimitur elegāter. Ge.nēpe vadis ſup.ad pāphilā amicā τ hoc dicit vt ſpectatores noſcāt quorſum eat. De.at ego diuortar.i.d via deflectar hinc id eſt ab hoc loco domū aduerbialr ſalutatum.i.ad ſalutandū hoc eſt ad orandū deos penates.i.deos peculiares: ſeu domeſticos τ familiares.inde.i.deinde ibo ad forū cauſarū.ſ.nō venale vt ſemper fere intelligit Terenti⁹.atq̄ aduocabo.i.adhibebo mihi aliquot amicos.i.aduocatos.amici eīn p teſtibus τ aduocatis apud veteres ponebantur q amici adſint.i.preſidio ſint mihi ad hāc rem.i.ad negotiū vt ne.i.vt non ſim imparatus.i.improuiſus ſiue non paratus cum phormio paraſitus adueniat qui harum nuptiarum autor fuit.

Geta. Nō ratio,verū argētū deerat. De. ſumeret alicūde. Ge. Alicūde? nihil eſt dictu facilius. Demi. poſtremo,ſi nullo alio pacto, vel fenore. Ge. hui dixit pulchre ſi qdē quiſq̄ crederet te viuo. De. Non,non ſic futurum eſt:nō poteſt. Ego ne illā cū illo vt patiar nuptam vnum diem? nihil ſuaue meritū eſt. hominē cōmonſtrarier mihi iſtū volo:aut vbi habitet demōſtrarier. Get. Nēpe phormionē. De. Iſtum patronū mulieris. Get. Jam faxo hic aderit. De Antipho vbi nūc eſt? Phed. foris. Demi. Abi Phedria,eū require,atq̄ adduce huc. Phed. eo recta via equidē illuc. Ge. Nēpe ad pāphilam. De. at ego deos penates hinc ſalutatum domum deuortar:inde ibo ad forū, atq̄ aliquot mihi amicos aduocabo, ad hanc rē qui adſiēt,vt ne imparatus ſim,cum adueniat phormio.

Phormio paraſitus. Geta ſeruus.

In hac ſcena de paraſitis viliorib⁹ poeta vite exemplum pponit vt in eunucho de potioribus aſſentatoribus.i.verū iſtis preſentes acturus a Terentio lacerant. Hic phormio ſeſe aduerſus Demiphonē litigaturum inſtituit τ animat.

Additio. In hac ſcena etiā precipue laudatur ambitionis oſcitantis ac temulenti actio ac ad expreſſionem perſone paraſitice accommodata.

Itane patris ais conſpectum veritū hinc abijſſe? Get. admodum. Phor. phaniū relictam ſolam? Ge. Sic. Phorm. τ iratū ſenem? Ge. oppido. Phormio. ad te ſumma ſolū Phormio rex redit: Tute hoc intriſti,tibi omne

Aſcenſius.

Illud qd in textu eſt quāti harū anteeo ſapiētia nō puto eſſe mendoſum ſʒ cōmētari⁹ legit q̄tū. Ex exēplū tn nr̄m hʒ q̄to herū anteeo: atq̄ id approbo. In ſe quētis vero dicti ex poſitiōe qd Dona. dicit herus ſi redierit.ſi pro quū ſeruiliter dici:vt dubitet ex voto ſuo vtrū dns redeat an non quidē poſteri⁹ cupit. Nō puto intelligendū vt cōmentari⁹ intellexit. Nō eīn loquit de tpe preſenti:τ pptereà nihil facit cōtra eiuſmodi dictū qñ redierat demipho. Imo hec dicit her⁹ me⁹ dicit futura q euenire poſſunt eſſe hoi puidēda. In qua re multo ſagacior ſum ipo. ſi quidē qd ipſe faciēdū dicit effici. Nā dū adhuc abſens eēt cogitaui hoc mecū ſi herus redierit moledū mihi eſſe in piſtrino τc. In qua p latinitate a aduerteris:vt Dona. auctor eſt. Si in textu eſt. Molēdū mihi eſſe in piſtrino vapulādū habēde cōpedes τc. vitioſam locutionem poeta ſeruili perſone dedit. Nā integrū(inqt)eſſet ſi diceret habēdas cōpedes.vn quidā nō eſſe ſʒ vſq̄ legūt. Illud nō ratio verū argētū deerat ſic capio. Nō effeceret ne duceret eā nō deerat,hoc eſt rōnis fuit:vt nō duceret eā inopē ſed argentum deerat:quo deficiente non potuit efficere quominus eam duceret.

Itane τc. In hac ſcena de paraſitis viliorib⁹ Terēti⁹ pponit imaginē vite vt in eunucho de potiorib⁹ ſiue de aſſentatorib⁹. Phor.ne.i.vtrū geta ais.i.dicis ita.ſ. Antiphonē veritū.i.q timuit conſpectum patris abijſſe.i.diſceſſiſſe hinc.i.ex hoc loco. Ge.admodū.i.dico eū admodū.i.valde veritū abijſſe vbi admodū annuēdi vim hʒ τ cōfirmādi. Phor.ais inq̄ phaniū.i.quā duxit vxorē.ſicut Glyceriū in feminino gn̄e eſſe relictā ſolā. Ge. Sic aio ſup.phaniū ſolā relictā. Phor.τ ais inq̄ ſenē Demiphonē iratum Ge.oppido.i.aio eū eſſe valde iratū.nā oppido eſt valde. Phor.o phormio alloquit ſeipſum ſumma vt ſit ſubſtātiuū.i.caput principale capitale ſtat⁹ rerū.ſ.horū negotiorū redit.i.recidit retorquet ad te ſolū tute.i.tumet ieri ſi p intriuiſti ab intero ris iterim intritu.i.tu machinat⁹ es.tu molit⁹ es ſeu fabricat⁹ es hoc.i. coniugium et bene intriſti:qz eſt paſit⁹ q oia refert ad ea q ſunt comeſtū.nā inter ruſticos hoc vbū ē de allio ſiue aliqua herba in mortario cōtrita.pprie autem cib⁹ eiuſmodi ita intritus vocat intrita.τ propterea perſeuerans in trāſlatiōe ſubdit

ed oē q̄ intriſti eſt tibi credēdū.i.cōcedendū ab credo is.q̄ ab et ⁊ do cōpoſitum eſt. Accingere.i.appara te ad expedi ⁊ ab eo loco tu te intriſti v. ad poſt dici ad Getā, Phormione. ſu cū dixiſſet Phormio accingere ſub dit Get. obſecro te Phormionem q̄ſi rogetur eū ne reijciat a ſe crimen: ſed potius ſuſtineat non ita in culpa futurus. Phormio. ſi demipho rogitabit.i.interrogabit: ſup hac re. Ge. ows ſpes eſt repoſita in te. Phormio. eccere.i.adeſt negotiū ipm ſeu materia litis ⁊ litis mod⁹ redibit ſup. Antipho ſi reddet mulierē.ſ. Get. dicet ſup. q tu Phormio

eſt credēdum: accingere. Geta. obſecro te. Phormio. ſi rogitabit. Geta. In te ſpes eſt. Phormio. eccere, quid ſi reddet? Geta, tu impuliſti. Phormio. Sic opinor. Geta ſubueni. Phormi. cedo ſenem: iam inſtructa ſūt mihi corde cōſilia omnia. Geta, Quid ages? Phormio. quid vis? niſi vt maneat Phanium, atq ex crimine hoc Antiphonem eripiā, atq in me omnem iram deriuem ſenis? Geta. O vir fortis atq amicus: Uerum hoc ſepe Phormio vereor, ne iſthec fortitudo in neruū erūpat denique. Phormio. ah, non ita eſt factum eſt: periculū, iam pedum viſa eſt via. Quot me cēſes homines iā deuerberaſſe vſq ad necē hoſpites: tū ciues? quo magis noui, tanto ſepius. Cedo dum, en vnquā iniuriarū audiſti mihi ſcriptā dicā? Geta quid iſthuc? Phormio. Quia nō rhete accipitri tēditur, neq miluio, qui maleficiūt nobis: illis q̄ nihil faciūt, tenditur: quia enim in illis fructus eſt, in his opera luditur. alijs aliunde eſt periculū, vnde aliquid abradi poteſt: Mihi ſciūt nihil eſſe. dices, ducēt damnatum domum. alere nolūt hominem edacem: et ſapiunt mea quidē ſententia: pro maleficio ſi beneficium ſummū nolunt reddere. Geta non poteſt ſatis p merito ab illo tibi referri gratia. Phormio. Imo enim nemo ſatis pro merito gratiā regi refert. Te ne ad ſymbolum venire vnctum, atq lautum e balneis, ocioſum ab aſo: cum ille et cura et ſumptu abſumitur dum tibi fit quod placeat: Ille ringitur, tu rideas: prior bibas: prior decūbas: cena dubia apponitur? Ge. Quid iſthuc verbi eſt? Phormio. Ubi tu dubites, quid ſumas potiſſimū. hec cum ratione inieas, q̄ ſint ſuauia. ⁊ quā cara ſint ea cui prebet, non tu hunc habeas plane preſentem deum? Geta. ſenex adeſt: vide quid agas: Prima coitio eſt acerrima: ſi eam ſuſtinueris, poſt illa iam, vt lubet, ludas licet.

impuliſti eū ad id faciēdū. Pho. ſic opinor.i.puto ſic eū impuliſſe. Ge. ſubueni.i.ſuccurre et Antiphoni ⁊ mihi. Phormio. cedo.i.da ſenē.i.reſpectu meū vt illi rndeā iam oīa cōſilia.i.oēs vie ⁊ modi q̄b⁹ ſenē fallā ſunt mihi inſtructa.i.apparata ⁊ ſunt mihi in corde. Get. q̄d agis tu o Phormio. Phormio q̄d vis me agere aliud niſi vt Phanium maneat apud Antiphonē atq vt eripiā.i.liberē Antiphonē ab hoc crimine atq vt deriuē.i.traducā transferā.i.flectā cōuertā in me oēm iram ſenis. Get. o vir fortis atq amicus. Verum.i.ſed o Phor. vereor.i.timeo ſepe hoc ſ. ne.i. q iſthec fortitudo.i.tā audax animi conat⁹ denique.i.ad extremū erūpat in neruū.i.redūdet ī ſuū detrimentū.i.vt forſitā detrudaris ī carcerē. Nā ex romana cōſuetudine ſepe in neruū cōijciebatur ex aliq̄ maleficio ī carcerē miſſus. q̄d puerbiū a ſagittariis natū ē q̄ ſi immoderate plerūq oīs vires adducēdo arcū nō telū incitēt ſz neruū rūpat vt q̄ ſepe fortis feriētes ne tū ſibi aliquē lēdāt ergo fortitudinē ſibi vicinū ſepe decipi ptīgit. Phormio. ah interiectio dolētis vel indignātis nō eſt ita vt dicis piculū factū eſt.i.experientia facta eſt iam via pedū eſt viſa.i.puſa q̄ aufugiā ſi res cogat: vt ſic intellige. via eſt iā viſa pedū.i.pedibus ⁊ fuge celeri. q̄t homines cenſes.i.putas me deuerberaſſe de auger vſq ad necē.i.vſq ad mortē: tū ciues tū hoſpites cognoui eos tāto ſepi⁹ deuerberaui ſup. vel quātomagis noſco eos tātomagis ſoleo deuerberare eos. Cedodū pelcā p cedo.i.dic tu Geta an.ſ. vtrū audiſti vnquā dicā.i.cā tabellā libellū iniuriarū ſcriptā fuiſſe mihi: declinatur aūt hec dica dicē: p actiologiā capitul hic p cā. Pone tu hic rete p tabella ⁊ chartula ac libello litis rū dici de eo aūt l ſupiori⁹ iā dictū eſt. Geta. q̄d. i.cur iſtud eſt q̄ nunq agit in te iniuriar: vel vnd iſtud eſt. Phormio. q̄ rhete.i.tēdit accipitri hic accipiter accipitris declinat. nec miluio.i.illo a ub⁹ rapacib⁹ q̄ accipiter ⁊ miluio maleficiūt nobis.i.q̄ ſūt nobis moleſti ⁊ nocui. Rhete aūt tēdit illis auib⁹ q̄ nihil mali faciunt nobis: q̄ eſt.i.q̄ certe fruct⁹ hic.i.cib⁹ nā fruunt et tract⁹ gule ⁊ cib⁹ ⁊ aluū demittit: q̄ ergo fruct⁹ eſt in illis q̄ nihil mali faciunt: opa.i.labor induſtria luditur.i. perdit fruſtratur illudit in illis rapacib⁹ auib⁹ q̄ eſui nō ſunt idonee piculū eſt.i.imminet aliūde.i. ex alia cā alijs hoib⁹. vñ.i.a q̄b⁹ aliqd ſit abradi.i.p vi auferri ⁊ extorqri: ſciūt homines illi q̄s deuerbero nihil eſſe mihi.i.me nihil habere dicēs: tu Geta poſſes dicere q ipſi ducēt me domū.i.i domū ſuā dānatū.i.addictū deſtina tū aſtrictū illis

q̄b⁹ nō ſum ſoluendo pro iniurijs reparandis ſed reſpōdebo q ipſi nolunt alere.i.nutrire me hoiem edacē.i.multi cibi ⁊ q̄dē ſapiūt.i.ſapiēter agūt ⁊ recte ſibi cōſulūt mea ſn̄a .i.meo iudicio .i. vt iudico ſi nolunt reddere.i.retribuere reponere ſummū beneficium.ſ.alere paraſitum pro maleficio.i.pro iniuria illata ſibi. Geta. gratia.i.merita bn̄ficio ⁊ in eum collocato. Phormio. imo enim.i.ſed certe nemo paraſitus.ſ.refert ſatis gratiam.i.vicem regi.i.diuiti pro merito ſuo in paraſito alendo eum ſicut patronus liberti dr ⁊ libertus patroni: ſic rex paraſiti et paraſitus regis. rex interdū capi: p regnatore interdū p duo: nōnūq p diuite.i.viro potēte ſup. referre ſatis grā p pro hoc merito: vez te venire vnctū vnguēto more maiorū lotū.i.ablutū e balneis ad ſymbolū.i.cenā ad quā cōparā dā ppſic multi ptulerūt: de q ſatis pri⁹ dictū eſt: ⁊ te venire ocioſum.i.ſecurū ab alo. vacat. hoc eſt trāquill al ⁊ recte cū.i.q̄n ille rex diues abſumit.i.cōficit cura.i.ſolicitudine i apparādo ⁊ ſumptu.i.ipſis aſſumendo bōa ſua dū.i.q̄ diu fit.i.parat id q̄d placeat tibi ⁊ cū ille rex rigit: vbi ſponcs.i.ſtomachat indignat: iraſcit tractū a canib⁹. Stacō rigi dr q̄ iraſcēdo gerit⁹ ⁊ modos imita canū ringētiū oñdēdo.ſ. dētes criſpādo naſū: rugādo frōtē: i acrē ſon rep pēdo. Inde rict⁹ rictus.i. vel oris apertio: ſed i bruti vel ipm os brutoz q̄d marcellū vulgo noīant. tu ſit le diues rigit tu rideas bibas prior: ab ipſo decūbas.i.ſedeas ad mēſas ⁊ i thoro recūbas prior ab eū cena dubia.i. adeo ampla ⁊ ferculis varia: vt quē: e bis oferas ignores ſeu dubi⁹ ſis. cena dubia apponit.i.mēſe adhibet. Get. nō intelliges get. q̄d ſibi vult dubia cena ſi ib ſūgit q̄d iſtud vbi eſt.i.q̄d ſibi vult hoc verbū. vel cena dubia. Phor. vbi.i.q̄ dubites q̄d cibos potiſſimū.i. ⁊ dec pālaſtine ⁊ ſter aliqs cibos ſumas tūc dr cena dubia.i. inceas.i.intelligas

eſtimes cōſideres. hec merita regis vel fercula cene eſt rōne .i. vti par eſt & decēs q̄ .i. q̄tū ea fercula ſint ſuauia .i. dulcia geſtu: & q̄tū ſint cara .i. magni p̄tii nō interrogādo. q. d. nō ita habeas .i. nō reputes hūc regē q̄ p̄beat ea fercula eſſe plane .i. p̄ſus deū .i. tāq̄ deū cui referre grātia nō poſſit p̄ſentē .i. vel p̄pitiū vel potētiſſimū & efficaciſſimū vel preſentē .i. qui ſtatim preſtet: vel q̄ coram videat vt ſol & luna. Get. ſenex de nipho adeſt vide qd agas .i. ſis paratus recte rādere incitātis eū eſt dictū illud nō terrētus prima coitio a coco cōis coitū coitu fit coitus coitionis .i. primus congreſſus prima ꝯſertio manuū eſt acerrima .i. vehemētiſſima. tranſlatio eſt a prelio. Nā & cōgredi milites & coire dicunt: ſi ſuſtineris .i. ſuſtentaueris ſeu toleraueris eā non ſuccumbendo poſt illam coitionem lz .i. permittit tibi qd ſup. ludas .i. illudas ſenem iam vt lubet .i. placet tibi.

Ascenſius.

Rex peculiari appellatiōe dicit dn̄s cōuiuij: hic igitur ringit .i. cuz rictu ridet more hoſpitū quod vulgo dicitur vngris de hoſte.

In vnq̄ &c. In hac ſcena habet ꝯtrouerſia iter demiphonē & paraſitū d nuptijs factis i abſētia patris q̄ pater cupit ſummope a filio puellā abijci qd ꝑpedire nitit Phor. paraſitus. demi. En .i. vtrū & vix hz idignatiōis. Vos mei aduocati audiſtis vnq̄ iniuriā factā eē ꝯtumelioſius .i. iniurioſius: & cū maiori ꝯtumelia cuiq̄ .i. alicui homini q̄ hec iniuria ē facta mihi. Queſo adeſte .i. tāq̄ patroni & amici ſtudio ſitis mihi & auxilio. Ge. Demi. ē irat⁹. Phor. q̄n .i. quin imo tu Geta age hoc .i. fac qd tu nūc facis ſcz tace. Nā eo loq̄nte alter taceat: & id hoc dicto ſilētiū inmuit iā hic eſt celeritatis ſignū ego agitabo .i. ꝯturbabo commouebo verſabo ſuccutiā: vt dicunt hec per contemptū dr̄ .s. ſenem. Phor. de ū .i. deorū immortalium fidem imploro ſup. demipho. negat .i. eſt ne verū qd Demipho negat hāc phaniū eſſe cognataz ſibi. Et iterum repetit oſtēdens maiorē indignationē & maiorē exclamationem: demipho negat hāc ſibi cognatā. Get. ipſe negat ſine dubio. Phor. neq̄ ꝑ & nō ſubaudi verum ne eſt aut dicit ne ſe nō ſcire .i. nō cognoſcere patrez ei⁹ phanij qui fuerit vel qui fuerit pater eius vel de cognatiōe ſenis. Vel ille mod⁹ dicendi ponit pro hoc ē verū ſe neſcire q̄ fuerit pater ei⁹ puelle. Ge. negat ſe ſcire q̄ fuerit pr̄ eius. De. opinor ipm eē phormionē de quo agebā: alloquit ſuos aduocatos hoc dicēs cū aīaduerterit paſſtū ſequimini me ꝑperātē ad eū ꝯueniēdū. Phor. nec .i. & nō ſubandi dicit ſe nō ſcire ipm ſtilphonē quē phormio fingit eſſe patrē puelle. qui fuerit: idē loquēdi gen⁹ vt pri⁹ .i. dr̄ ſe nō ſcire q̄ fuerit ipſe ſtilpho. Geta. Negat ſe ſcire q̄ fuerit ſtilpho Phormio qr̄ itera miſera puella relicta eſt egēs .i. inops ꝓpterea parēs .i. pr̄ ei⁹ ignorat a ſuis ꝓpīqs ipſa aūt puella negligit qr̄ paup & egena. Nec ab aliq̄ recognoſci amice poteſt ſine lite: vide quid auaritia facit. Geta. ſi inſimulabis, id eſt ſi accuſabis. Nam inſimulare eſt crimen ingerere: et inſimulatio eſt falſi vel veri criminis incuſatio: et inſimulo gtō iungit. Si inſimulabis herū meū malitie .i. improbitatis. male audies a me .i. ego quoq̄ te accuſabo: & ꝓbra tibi ingerā ac ꝯuitia. De. o audaciā .i. miror tantam ineſſe homini iſti temeritatem etiam ipſe aduenit accuſatum me vltro .i. non laceſſitus. Phor. nondum herus a phormione cōpellatur: Nam nihil eſt iam quod .i. propter quod ſuccenſeam .i. iraſcar adoleſcenti antiphoni: qd in hac re repugnauerit ſi minus .i. ſi non noueram illum ſtilphonem puelle patrem quippe qui a certe homo ſcilicet pater puelle erat ſup. iam grādior .i. grandeuus grandis natu. comparatiuus in p̄o poſitiuo. Grandis autem ſepe dicitur de etate ergo iam homo erat ſenex. erat pauper cui vita erat .i. victus querebatur vel alimonia vite. vel cui vita erat .i. ſuſtentabatur opa in ablatiuo .i. induſtria labore corporis .i. per laborem ſuarum manuum: vel cui vita erat .i. ꝯſiſtebat in opera .i. in manuali operatione et quotidianis laboribus: ipſe fere .i. vt plurimum et quod dicunt communiter continebat ſe ruri .i. viuebat in agris operi inſidens aſſiduo. Continere dicitur qui contra voluptatem ſe cōtinet vnde contenti dicūtur in malis durantes. Ibi .i. ipſe habeat agrum colendum .i. arādum de noſtro patre, .i. conduxerat illum agrum quem coleret ex patre noſtro partem illi fructuu daturus aut pecunie ſummam ſoluturus: interea .i. dum viueret ita egre v. ceuz querit. nis ſepe ipſe ſenex id eſt iam grandis & grauis annis narrabat mihi hunc ſuum cognatum: ſcilicet demiphonem negligere ſe: quod pauper eſſet: at id eſt ſed quem virum demipho negligebat ſupple interrogabat. deinde ſibi ipſi reſpondet negligebat virum optimum in vita .i. id eſt in actu & moribus: quem virum viderim id eſt quem cognouerim vel vita dic pio cū viueret. Geta. videas id eſt aſpicias bene vt .i. id eſt qualiter narres .i. predices te phormionem atq̄ illum ſtilphonem. q. d. aſpice quomodo te iactites & illum laudes. Phor. abi .i. diſcede. faceſſe huius in malam crucē. q. d. quod dici ſolet. Vade in patibulū. Nā ni .i. niſi

Demipho. Geta. Phormio.

In hac ſcena controuerſia eſt q̄ vno tempore ex vtraq̄ parte tractatur. Eſt autem ea inter Demiphonē & paraſitum de nuptijs antiphonis & phanij in patris abſentia factis quas pater diſſoluere cupit. puellāq̄ abijcere quod paraſitus obnixe impedire conatur.

Additio. Attende p̄terea in his ꝯtentiōibus ea potiſſimum dici q̄ ſimplici patrifamilias & calūnioſo ſycophante improbiſſimoq̄ paraſito maxime competere videntur.

Hec poeta inter ſe commiſcet.

Em, vnquam cuiquam cōtumelioſius audiſtis factam iniuriam, quā hec eſt mihi? adeſte q̄ſo. Get. irat⁹ eſt. Phormio. quin tu hoc age: iam ego hunc agitabo. Proh deū immortalium, negat phanium eſſe hanc ſibi cognatā demipho? Hanc demipho negat eſſe cognatam? Get. Negat. Phormio. neq̄ ei⁹ patrem ſe ſcire, qui fuerit? Ge. negat. Demipho. ipſuz eē opinor, de quo aiebā, ſequimini. Phor. nec ſtilphonē ipſuz ſcire, qui fuerit? Get. negat. Phormio. Quia egens relicta eſt miſera, ignoratur parēs: negligitur ipſa: vide, auaritia quid facit. Ge. ſi herum inſimulabis auaritie, male audies. Demipho. o audaciā, etiā me vltro accuſatū aduenit. Phormio. Nā iā adoleſcēti nihil ē quod ſuccenſeā, ſi illū min⁹ norat: quippe homo iā grandior, pauper, cui opera vita erat, ruri fere ſe cōtinebat: ibi agrū de noſtro patre colēdū habebat: Sepe interea mihi ſenex narrabat, ſe hūc negligere cognatū ſuū: At quē virū? quē ego viderim in vita optumū. Geta. videas te, atq̄ illū vt narras. Phormio. abi in malā crucē: nam ni ita eū exiſtimaſſem, nunq̄ tam graues ob hāc inimicitias caperem in noſtram familiā, quam is aſpernatur nūc tā illiberaliter, Get. pergin hero abſenti male loqui impuriſſime? Phor. Dignū aūt hoc illo eſt. Geta. ain tandē

carcer? Demip. Geta Geta. Bonorū extortor, legum cōtortor. Demiph. Geta. Phor. reſpōde. Geta. Quis homo eſt? Ehem. Demi. Tace. Geta. abſenti tibi te indignas, ſeq̄ dignas cōtumelias nūq̄ ceſſauit dicere hodie. Demi. Ohe deſine. adoleſcens, ꝑmū abs te hoc bona venia expeto, ſi tibi placere potis eſt, mihi vt reſpondeas: Quē amicum tuum ais fuiſſe iſtū. explana mihi, ꝛ qui cognatū me ſibi eſſe diceret. Phormio proinde expiſcare, quaſi non noſſes. Demipho. noſſē? Phormio. ita. Demipho. Ego me nego: tu, q̄ ais, redige in memoriā. Phormio. Eho, tu ſobrinū tuum non noras? Demi. enecas: dic nomē. Phor. nomen? maxime. Demi. q̄d nūc taces? Phormio. Perij hercle, nomē perdidi. Demi. hem. q̄d ais? Phorm. Geta, ſi meminiſti id quod olim dictū eſt, ſubijce. Hem, nō dico: quaſi non noris, tentatū aduenis. Demip. Egone autem tento? Geta. Stilpho. Phor. atq̄ adeo. q̄d mea? Stilpho eſt. Demi. quē dixti? Phor Stilphonē inq̄ noueras? Demi. Neq̄ ego illum norā: nec mihi cognatus fuit quiſq̄ iſthoc nomīe. Phor. ita ne? Nō te hoꝝ pudet? At ſi talentum rem reliquiſſet decē. Demi. dij ibi male faciant. Phor. prim⁹ eſſes memoriter progeniem veſtram vſq̄ ab auo atq̄ atauo proferens. De. Ita vt dicis. ego tum ſi aduenissem, qui mihi cognata ea eſſet, dicerem: itidem tu face: cedo que eſt cognata? Geta. he⁹ noſter recte: he⁹ tu caue. Phor. dilucide expediui, quib⁹ me oportuit iudicibus: tum ſi id falſum fuerat, fili⁹ cur nō refellit? Demi. Filium narras mihi?

niſi exiſtimaſſem.i.iudicaſſem eum Stilphonē eſſe ita.i.optimū in vita nūq̄ caperē inimicitias.i.contētiões diſcordias ſimultates, tā graues.i.moleſtas in.i.cōtra noſtrā familiā ob hāc.i.ꝑpter hanc puellā phaniū quā familiam noſtrā tu Demipho aſpernaſ recuſat auertit:cōtēnit:nō agnoſcit.aſpernari enī ſignificat nō ſolū corpore auertere:ſed etiā aīo:eſt aūt ductum ab aſpero. Capere dicimur cum id qđ in nobis ē aſſumimus.vnde capere pro eligendo ponit. Quam ergo familiam tu Demipho aſpernatur nunc tam illiberaliter.i.tam inique tam iniuſte tam inhumane illiberaliter dicebāt factum ſi quis excelliſſet omne gen⁹ maleficij. Ge. o impuriſſime.i.improbiſſime:ꝑgin.i.perſeueras ne male loq̄.i.maledicere hero abſenti.i. dn̄o meo ꝛ abſentia eius. Phor. hoc ſcʒ maledictum: aut vt maledicatur eſt dignū illo hero tuo.i.dignus eſt cui maledicaſ. Ge.o carcer.i.carcere dign⁹ ꝛ qui dign⁹ es q̄ i carcerē detrudaris aīn.i.dicis ne tādē dn̄m meū eſſe cōtumelia dignū:vbi tandē habet quiddā vrgēs ꝛ accelerans. De.vocat dem pho ſummiſſa voce Getā hic inq̄ēs.O geta geta. ꝛc. cū nō audiēs ꝑgit in incepto ſermone:q̄ dixerat ais tu tā dē carcer extortor.i.excruciator vexator bonorū.i.iuſtorū virorū ꝛ cōtortor.i.cōturbator legū ciuiliū. De. O geta. Phor. reſpōde illi, q.d. voce ſummiſſa. Get. q̄s eſt ille hō q̄ me vocat. deinde cōuerſus ꝛ animaduerſo ſene inq̄t. Hem interiectio hic agnoſcentis vocātem. Demi. tace Geta. hic paraſitus nunq̄ ceſſauit dicere tibi abſenti contumelias indignas te.i.quas tu non meruiſti: ꝛ dignas te.i.quas ipſe debet audire. De. ohe. interiectio ſatietatem vſq̄ ad faſt. diu deſignans quaſi oſtendat getam plus iuſto pro ſe locutū videri:proinde illi ſilentiū impon. ꝛ inq̄ens o geta deſine.i.deſiſte ab his ꝓbris. Deinde ſe cōuertit ad paraſitum dicens. O adoleſcens Phormio. Senes ſolēt eos qui minoris ſunt etatis appellatione iuuenis vel pueri vel adoleſcētis nūcupare.ideo vocat paraſitum adoleſcentem. Ait Donatus. Primum:id eſt in primis ante omnia peto abs te cū bona venia.i. ſine ira ꝛ diſcordia ſed cum bona pace ꝛ tranquillitate atq̄ facultate ex te prius petita peto hec que ſequunſ. vt reſpōdeas mihi ſi potis eſt.id ē poteſt placere tibi i.tibi eſſe cordi quem hominē ais fuiſſe iſtū amicum tuum cuius cauſam tātopere egiſti aduerſus filium: ꝛ ais dixit tanq̄ de eo qui vana loquitur. dicere enī dicitur de his q̄ validiora loquūtur explana.i.manifeſta expone mihi:ꝛ.i.etiā q̄ i.quomodo vel vñ ipſe diceret me eſſe cognatuʒ ſibi. Phormio. Proinde pro ꝑinde.i. ita expiſcare pro expiſcaris id eſt inquiris diligēter quaſi. id eſt tanquam ſi non eſſes.i.cognouiſſes. Alij noris.i.quaſi nō noueris. Expiſcari eſt diligēter q̄rere vbinam piſces lateāt. Demipho. Dicis ſupple ꝙ noſſem.i.nouiſſem eum vel ais eum me perinde expiſcari:ac ſi non nouiſſem. Phormio.ita dico. Demipho.ego nego me noſſe ſup. iſtum tuum amicum:quem mihi cognatum fuiſſe dicis:tu Phormio qui ais me noſſe aliquando eū redige.i.reduc in memoriam mihi. Phormio Eho interiectio defatigationē quādam oſtendens atq̄ illuſionem ꝙ non nouerit ſenex ſuos cognatos:tu non noras.i.noueras dum viueret tuum conſobrinum.i.ex ſorore matris tue natum. Demi. Enecas.i.quod dicitur cogis me mori talia dicendo. Dic nomen.i.quo nomine vocabatur:aut quod erat ei nomen. Phor. vis:vt dicam nomen dicā maxime.i.libentiſſime. Demi. quid.i.cur taces.i.non dicis nunc nomen eius. Phor. hercle perij ꝑdidi nomen.i.nominis ſum oblitus ꝛ hoc dicit ſummiſſa voce ad getam. De. hem interiectio indignantis vel deprehendentis malitiā q̄d ais. Phor. o geta ſi meminiſti.ſi recordaris illius nominis qđ dictum eſt olim ſubijce.i.ſuggere, ſubminiſtra. Deinde inuēta alia dilatione indignanter ſubdit Hem nō dico tibi nomē.i.nolo tibi dicere nomen, quaſi ꝑ ironiā dr̄ nō, noris.i.quaſi neſciens nomē eius cognati:aduenis tentatū.i.ad tentandū ſiue ad experiūdū ſciamus id necne cū optime tute teneas. De. egon.i.vtruʒ ne dicis ꝙ ego tēto.i.facio periculū de tua notitia ſimulate iſta q̄rens.q.d.nō tēto. Get. ſummiſſa voce geta ſubijcit nomen eſſe Stilphonē dicēs. Stilpho eſt ſup. nomen defuncti cognati. Phor. Atq̄ adeo.i.certe quid mea refert ſup. eius nomē proferre.i.quid ad me ſpectat, q̄d ego dicere nomen eius. Deinde indignanter ſubdit nomen eius tanq̄ ſubito inuētū Stilpho eſt nomen eius ſiue Stilpho eſt cognatus. De. quē dixiſti.i.quē hominē ꝓtuliſti. Phor. inq̄.i.iterū dico tibi noueras Stilphonē. De. neq̄ noram.i.noueram illū Stilphonē neq̄ quiſq̄ fuit mihi cognatus iſthoc.i.tali noīe. Stilphonis.i.q̄ habuerit talem appellationē. Phor. ita ne.i.vtrū ita eſt vt dicis:vel ita dicis nō te pudet hoꝝ.i.nō afficeris pudore dicendo talia vba? At.i.ſʒ ſi ille cognat⁹ reliq̄ſſet rem.i.ſubſtātiā ſuā hereditatē decē talentū.ꝑ talētoꝝ ꝑ ſyncopē. Talentū vt vult Seruī⁹ ſm varias gētes pōd⁹ eſt variū:ſʒ apđ Roma. talētū eſt ſeptuaginta libraꝝ vt ex Plauto collegiſſe ſe teſtaſ. Deinde intercipit ſermonē ſenex ſummiſſa voce dicēs. Dij malefaciāt tibi. Phor. ꝓſequiſ inceptuʒ ſermonē.i.ſi reliq̄ſſet hereditatē decē talētoꝝ tu Demipho eſſes prim⁹ proferens.i.narrās memoriter.i.qđ dicūt incepte corde tenus.q.d.ſine aliquib⁹ ſcriptis ꝓgeniē.i.ſobolē genealogiaʒ veſtrā vſq̄ in eodē tenore ꝛ ductu ab auo atq̄ atauo.i. a remotis maioribus:ꝛ longe repetendis vbi vſq̄ eſt aduerbium. De. ego ſum. ſupp. ita auarus

ac ſuperbus vt dicis eſto. Quis non ſit verū ſi ego adueniſſem ad iudiciū. tū.i. tūc cū diſceptatū eſt de hac cognatione ego dicerē qui.i. quō vel vnde eſſet mihi cognata illa puella. itidē.i. ſiliter cum tu affueris fac id qđ eſſiceris. vez cedo.i. dic q̄.i. vnde ea eſt mihi cognata. Ge. en.i. ecce.q.d. iā video te diſceptantē mi: here recte repugnas vel dicis ſup. Hem aduerbiū vocātis ſeu incitantis tu caue.i. puide tibi: ⁊ ab illo cauere ſtude. Phor. ego expediui.i. explicui dilucide.i. clare iudicibus quibus oportuit me expedire quō eſſet tibi cognata ſi tū.i. tūc vt dicis id qđ dixi iudicibꝰ fuerat falſū cur filiꝰ tuꝰ nō refellit.

Cuius de ſtultitia dici, vt dignū eſt: nō poteſt. Phor. at tu. qui ſapiens es, magiſtratus adi. iudiciū de eadē cauſa iterum vt reddant tibi: quandoquidē ſolus regnas, ⁊ ſoli licet hic de eadē cauſa bis iudiciuʒ adipiſcier. De. Etſi mihi facta iniuria eſt, verūtamē potiꝰ q̄ lites ſecter, aut q̄ te audiam, itidē vt cognata ſi ſit, id quod lex iubet dotē dare, abduce hanc, minas quinq̄ʒ accipe. Phor. ha, ha, he, homo ſuauis. De. q̇d eſt? nū iniquū poſtulo? an ne hoc quidē adipiſcar ego, quod ius publicum eſt? Phor. ita ne tandeʒ queſo, ciuē itē vt meretricē, vbi abuſꝰ ſis, mercedeʒ dare lex iubet ei, atq̄ʒ amittere? an vt ne q̇d turpe ciuis in ſe admitteret propter egeſtatem, proximo iuſſa eſt dari, vt cum vno etatē degeret: quod tu vetas? Demip. ita, proximo quidem: ad nos vnde? aut quaʒ obrem? Phor. Ohe, actū aiunt, ne agas. Demi. non agam? immo haud deſinā, donec pfecero hoc. Phor. ineptis. Demiph. ſine modo. Phormio. poſtremo tecum nihil rei nobis. Demip. eſt tuus eſt damnatus gnatꝰ, non tu: nā tua preterierat iam ad ducendū etas. Demipho. Omnia hec illū putato, que ego nunc dico: dicere: aut quidem cum vxore hac, ipſuʒ prohibeo domo. Geta. iratꝰ eſt. Phormio. tute idem melius feceris. Demipho. Ita ne es paratꝰ facere me aduorſuʒ omnia infelix? Phormio: metuit hic nos, tametſi ſedulo diſſimulat. Geta. bū habēt tibi pncipia. Phorm. q̇n quod eſt ferūdū, feras: tuis factis dignū feceris, vt amici inter nos ſimꝰ. Demipho. egone tuā expetam amicitiam? aut te viſum, aut audītū veliʒ? Phor. ſi cōcordabis cū illa, habebis que tuā ſenectutē oblectet: reſpice etatē tuā. De. te oblectet: tibi habe. Phor. minue vero iram. De. hoc age: ſatis iā verbor̄ eſt: niſi tu properes mulierē abducere, ego illā

in preterito.i. nō recriminatus eſt non cōfutauit illud eē falſum. Nā refellere eſt arguēdo falſum oſtendere. Demi. Narras mihi filiū.i. loq̄ris mihi de filio de ſtultitia cuius filij nō pōt dici vt dignum eſt dici.i. non pōt ab aliquo dici q̄ eiꝰ ſtultitia meruit vt diceretur. Phor. Et tu demipho q̄ es ſapiēs adi magiſtratus.i. vade ad homines i officio conſtitutos puta ad iudices vt ipſi magiſtratus reddāt tibi iterum.ſ. ſecundo iudicium.i. ſententiam de eadem cauſa quādo quidē: quia certe ſolꝰ ſine alio regnas.i. more regū ſoluꝰ es legibꝰ ⁊ libertatē opprimis: ⁊ tibi ſoli licet adipiſci.i. aſſequi: obtinere hic.i. athenis vbi leges vigent ⁊ libertas, bis.i. iterū iudicium.i. ſententiā de eadem cauſa ⁊ hec omnia per ironiam ſunt dicta. Demi. Etſi.i. q̄uis iniuria eſt mihi facta verūtamen potius eſt ſup. ſiue ſatius eſt mihi dare dotem ſcʒ id quod lex iubet: vel id.i. propter id q̇d lex iubet itidem.i. ſimiliter vt.i. ſicut ſi ſit hec cognata mea. Potius eſt ergo id facere quā ſecter.i. exercerem lites.i. ꝯtrouerſias negotia cauſas: aut quam audiam te ita blacterantem et mihi detrahentem. Abduce.i. tecum reduc in domum tuam hanc puellā accipe pro dote quinq̄ʒ minas.i. quinq̄ʒ libras. Phorm. ha ha he hic riſu deſtruit quod pretendebat ſenex homo ſuauis iucundus ac lepidus es ſup. ridēdo hoc dicit. Demi. Quid eſt propter quod rides. Nū.i. nunquid.q.d. non poſtulo iniquum.i. rem iniuſtam: an.i. vtrū ne quidē.i. nec etiā adipiſcar.i. obtinebo id qđ eſt ius publicum.i. totius cōmunitatis. Phormi. queſo ne.i. vtrum tandem eſt ſup. ita vt ſequitur. Uel ſic ne.i. vtrum tādem lex iubet ita ſcilʒ dare mercedē ei.ſ. ciui Phanio vxori Antiphonis. et amittere.i. a ſe dimittere vl' amittere.i. pdere eā itidem.i. ſimiliter vt ſine vbi.i. quādo abuſus ſis.i. aliq̇s abuſus ſit meretricē pro meretrice quā ſoluit ⁊ a ſe emittit. vtimur cū honore abutimur cum iniuria: vbi abutor iungitur accuſatiuo more antiquo: vt Diomedes teſtatur. Uel ſic poteſt aſtrui. vtrū lex iubet dare ei Phanio ciui mercedē ⁊ admittere ad ſe itidē. vt.i. tanq̄ʒ meretriceʒ vbi.i. quando abuſus ſis ea ⁊ melior eſt iſta ſtructura meo iudicio. An.i. vtrum ciuis in feminino ſcʒ Phanium puella iuſſa eſt dari proximo.i. ſuo cognato. vt ne q̇d.i. vt nō aliquid admitteret in ſe turpe.i. inhoneſtum puta aliquid laſciuie: propter egeſtatem.i. propter inopiam ⁊ penuriam victus vt degeret etatē.i. traduceret vite ſue tēpꝰ cum vno viro: ⁊ bene: nam pudicitia eſt vniꝰ ſententia viri: ait Donat. quod ſcʒ vt degat etatē cū vno: vetas.i. impedis. Demi. quidē.i. certe iuſſa eſt dari ita vt dicis: primo per ironiam dicit: at vnde.i. ex qua occaſione nos ſumus ei proximi. aut quamobrem.i. quare ſumus ei p̄ximi. Phor. Ohe interiectio hominis affecti faſtidio ob inculcata ⁊ repetita ſepius ſilla. Aiunt.i. dicūt homines. ita fertur: ita. dicitur: hec ponunt vbi prouerbium eſt ne agas actum.i. ne retractes quod iam eſt confectum iudicatum ⁊ occluſum. acta res eſt de qua ſnia prolata eſt. De. Non agā actum immo.i. ſed nō deſinam.i. nō ceſſabo donec.i. quouſq̄ pfecero hoc.i. donec deduxero hoc negotiū ad exitū. Phor. ineptis.i. inſanis efficeris ineptꝰ: ⁊ deſipiſcis ⁊ qđ dicitur tu agis ſtultū. Nā vt a ſapiētia ſapis dicimꝰ ita ab ineptia ineptis. Declinatur aūt ineptio ineptis ineptiui ineptire. Demi. ſine modo: verba ſunt cōminatoria. quaſi qđ dici ſolet. Dimitte mihi facere ⁊ videbis qđ ego ſum facturꝰ. quaſi ſine.i. pmitte: mō.i. tm̄ mō.i. patiēter an habe tm̄modo ⁊ videbis quid faciam tandē. Phor. poſtremo aduerbiū.i. deniq̄. O demipho nihil rei.i. negotij eſt nobis tecū.i. qđ inepte dici ſolet nihil habemꝰ ad faciēdum tecū: vbi eſſet dicendū nihil nobis rei aut negotij tecū eſt. tuus gnatꝰ.i. filiꝰ tuꝰ Antipho eſt dānatꝰ vt ducat phaniū? nō tu es dānatꝰ ad id faciēdū. nā tua etas iā preterierat ad ducendū.i. ad vxorem capiēdam iam nō idoneus es propter etatē. Demi. Ego puto illum filium meū dicere oīa hec q̄ dico niſi cautem ſi nō dicat idē quidem.i. certe prohibebo ipſum filiū domo.i. a domo mea eijciam ſeu arcebo ne ingrediatur cū hac vxore phanio. Geta. ſummiſſa voce dicit herus meus eſt iratus. Phor. tute.i. tumet melius.i. magis ꝯgrue ⁊ cōueniēter feceris.i. facies idem qđ tu dicis vez prohibebis ipſum domo vna cum vxore ⁊c. qđ dici ſolet melius erit q̄ tu facias illud qđ tu minaris: quaſi oñdat ſe nihil habere cōnetiōis cū Antiphone. De. o infelix.i. infauſte

mihi ītā.i.vtrū parat⁹ ea facere ita oīa aduerſum me.i.cōtra me vel facere me aduerſuz oīa.i.cōtra oīa. Pho. Sūmiſſa voce alloquit getā. Hic ſenex metuit nos tametſi.i.q̄uis diſſimulat.i.fingit ac mētit ſedulo.i.inſtanter quaſi ſine dolo.ge.b ih abēt.i.bn ſeces l abēt principia ſunt ſup.tibi.i.tu habes bona principia ad cetera cōſequēda ad q̄ niteris attitēdis. Phor. Cū tu.i.qu nimo.ferao.i.tolcres ſuſtineas eq̄ aio id qđ eſt ferēdū.i.tolerādū feceris.i. efficies tuis factis.i.per tua facta dignū.i.rē dignā vt ſim⁹ amici iter nos. De. Egō.i.vtrū ego expetā.i.deſiderem

eycia:dixi phor. Phor. ſi tu illam attigeris ſecus q̄ diguum eſt liberaz, dicā impingā tibi grādē: dixi Demipho. ſi qđ op⁹ fuerit, heus, domo me. Get. Intelligo.

Demipho ſenex. Geta ſeruus.
Hegio. Cratinus. Crito, aduocati.

In hac ſcena deliberatio cōtinetur in qua conſuluntur aduocati quorū vn⁹ ſuadet alter diſſuadet. Tertius qui in ſuam alterutri⁹ accedere debeat eiuſmodi incertū ꝓduxit conſiliuz: vt rurſum fuerit operepretium deliberare.

Addit. o pauli Malleoli. Animaduerte hic exēplū ⁊ igenium aduocatorū: q̄ ꝯſilia modum quoad poſſunt fere protelare ſatagūt. Attēde etiā quēadmodū alter alterū revereri ſtuduerit in hoc quo hegio ꝑorē loquendi locū cratino honoris gr̄a deferri: q̄ ſane ꝓ loquēdi diſcretionē nos quoq̄ imitari decoꝝ eſt.

Ceterū ſi miram ꝑter artē ſingularē cōpoſitionis energiam: facundiā: ſnīaꝝ pregnātiam paulo diligentius ⁊ introſpicere: ⁊ rimari voluerimus: inueniemus proculdubio Terentium nſm oim lepidiſſimū: familiariſſimū: moraliſſimum.

Quanta me cura, ⁊ ſolicitudine afficit gnat⁹ qui me ⁊ ſe hiſce īpedinit nuptijs: neq̄ mihi in conſpectum prodit vt ſaltē ſciā qđ de hac re dicat, q̄d ue ſit ſnīe. abi tu, viſe redierit ne iam, an nōdū domū. Geta. Eo. De. videtis quo ī loco res hec ſie t: qđ ago? dic hegio. Hegio. ego cratinū cēſeo, ſi tibi videt. De. dic cratine. Crati. Me vis? De. Te. Cra. ego q̄ in rē tuā ſint, ea velim facias: mihi ſic hoc videt: qđ te abſente hic fili⁹ egit, reſtitui ī integrū equū eſt, ⁊ bonū: ⁊ id īpetrabis: dixi. De. dic nūc Hegio. Heg. Ego ſedulo hūc dixiſſe credo: veꝝ ita eſt: quot hoīes, tot ſnīe: Suus cuiq̄ mos. mihi nō videt: qđ ſic factū legib⁹, reſcīdi poſſe: ⁊ turpe īceptu eſt. De. dic crito. Crito. Ego ampli⁹ deliberādū cēſeo: res magna eſt. Hegio. nūqd nos vis? Demi. feciſtis ꝓbe. īcertior ſum multo, q̄ dudū. Geta. negāt rediſſe. Demi. Frater eſt expectādus mihi: is q̄ mihi dederit de hac re cōſiliū, id exequar ꝑcontatū ibo ad portū: quoad ſe recipiat. Get. At ego antiphonē querā, vt q̄ acta hic ſunt, ſciat. Sed eccū ipſuz video ī tēpore huc ſe recipe.

optē tuā amicitiā.q.d.nō aut vtrū velī aut viſuz.i.videre: aut auditū.i.audire te.q.d.ñ. Phor. ſi cōcordabis.i.ſi cōcorditer viues cum illa nutu tuo habebis nutū q̄ oblectet.i.ꝯſolet fouet tuā ſenectutē. Reſpice etatē tuam.i.rōnē habeas etatis tue. De. Ipſa oblectet te nō me habe eā tib.i.cape eā ꝓ te q̄m mihi nō eſt cordi. Phor. Ho.i.ſz mi nue irā ꝯtēnēdo ſt.q.d.qđ dici ſolet: ⁊ amore dei cōpeſce irā vl noli iraſci. De. age hoc q̄ dixi.ſ.habe eā tibi ⁊ abduc a nobis. Iā ſatis vboꝝ eſt.i.ſufficiūt ea q̄ dicta ſunt niſi tu ꝓperas abducere.i. auferre a nobis mulierē in phaniū: ego cū eā illā o phor. ego dixi vno verbo qđ volebā. Phor. Si tu attigeris illā puellā ſec⁹.i.aliter q̄ dignū ē.i. q̄ decet liberā mulierē attingi ego impingā.i.impellā illidā ſuſcitabo tibi grādē dicā a dica dicē i.magnā cām ſeu cōtrouerſiā ſeu magnū libellū iniuriaꝝ vt pri⁹ dictū eſt. Odem⁹. dixi quēadmodū pꝛius dixeras. Deide vocat ge. recedēdo. Heus aduerbiū vocādi: ſi qđ fuerit op⁹ p̄ſētia mea.i.ſi in aliq̄ fuerit mea p̄ſentia op⁹ īuenies ſup. me domo.i.in domo.ge.intelligo.i.capio quid velis.

Pꝛeceſſus.

Llud. Si ſimulabis hoꝝ meū auaritie recti⁹ puto q̄ q̄ cōmētariū exponit malitie.ꝓpterea qđ ꝑdictū erat vide auaritia quid facit ⁊c.

Uādo mee ⁊c. Hec eſt deliberatio ī qua aduocati ſunt quorū vn⁹ ſuadet alter diſſuadet terti⁹ hmōi ſnīa dicit vt rurſum deliberatione opus eſſe videat de quāta cura exclamādo lege ⁊ quāta ſolicitudine.q.d.magna gnat⁹ me⁹.ſ.antipho afficit me. Cura eſt in ſpe bonorū. ſolicitudo in metu malorū. Qui.ſ.filius impedinit.i.intricauit inuoluit.iplicuit me ⁊ ſe ſe hiſce nuptijs.i.in his nuptiis vl'ꝑ has nuptias neq̄ fili⁹ ipſe ꝓdit.i.emergit cōparet mihi ī ꝯſpectū.i.ante oculos: vt ſaltē ſciā qđ dicat ipſe de hac re.i.de nuptias. ve.i.vel qđ ſnīe ſit ei.i.q̄ habeat ſnīaz ⁊ opinionē de hac re tu geta abi viſe.i vade ad vidēdū ne.i.vtrū filius iā redierit domū an nōdū.i.nō adhuc redierit. Geta. Eo.i.vado ad videndū. De. vos aduocati videtis ī q̄ loco.i.in q̄ ſtatu hec res ſit.ſ.negotiuz de nuptijs. o hegio dic qđ ago.i.qđ agere debeo Heg. ego cēſeo.i.iudico cratinū debere ſup. ꝑus dicere ſi tibi vr.i.bonū ⁊ decēs eſſe iudices. De. o cratine dic qđ agere debeo. Crati. ne.i.vtrū vis me dicere. De. volo ſup. te dicere. Cra. ego velī.i. volo q̄ facias ea q̄ ſint ī rē tuā.i.i tuā vtilitatem hoc ē q̄ ſint tibi v tilitati hoc q̄ ſcdt videt mihi ſic. i.mea opinio ⁊ ſnīa talis equū eſt.i.honeſtū ac iuſtū ⁊ bonū.i.vtile eſt id q̄ fili⁹ egit hic.i.athenis te abſēte reſtitui ī integrū.i.reduci ī arbitriū tuū ⁊ eſſe irritū ꝑ erīde ac ſi nihil factū eſſet: ita vt ei integriū ſit ac liberum defendere cauſam vt prius potuiſſes: vel ſic intellige equum ⁊ bonum eſt te ſup. vel filiuz reſtitui in integrum id eſt in libertatem ⁊ arbitrium huius rei non faciende qđ id eſt filius egit te abſente qui modus dicēdi ex iure ſumpt⁹ eſt: vt liquet. ff. de in integrū reſtitutione. ⁊ tu demipho īpetrabis.i.obtinebis id.ſ.vt reſtituaris vel res reſtituat in integrū dixi.i.ſnīam meā ſum elocutus: qđ verbū in fine orationū apponi ꝯſueuit. nam dicere ſignificat accōmadate appoſiteq̄ loq̄. Inde dictio dr̄ oratio feſtiua atq̄ diſerta. De. o hegio dic nūc: qđ agere debeo dic.i.eloquere. He. ego credo hūc cratinū dixiſſe ſedulo.i.inſtāter ⁊ ſine dolo ⁊ quaſi ſerio veꝝ.i.ſz ita eſt i.ita ſe res hz vel ſit verū nomē ſic ita eſt verū.i.hoc prouerbiū verū eſt.i.tot ſunt ſnīe.i.opiniones quot ſunt homines: cuiq̄.i.vnicuiq̄ ſuus mos.i.ꝓprius mod⁹ eſt: nō videt mihi.i.nō eſt mea ſnīa id quod ſic factū.i.iudicatum legib⁹.i.ſm leges poſſe reſcindi.i.retractari ⁊ irritū fieri ⁊ id.ſ.reſcindere ī legib⁹: factū eſt turpe īceptu.i.ad incipiendū vl'vt incipiat. De. o crito dic.i.eloquere qđ agā: Cri. ego cēſeo eſſe deliberādū.i.cōſultādū ampli⁹.i.lati⁹ ⁊ accurati⁹.i.iudico eē op⁹ ampliori deliberatione res.i.materia negotiū cā ꝯtrouerſia ē magna.i.magni pōderis ac momēti. He. nūqd.i.nōne aliqd aliud vis nos facere ſup. q̄ dictū eſt abire cupiētis cū videat nō eſſe vltra ſua opus opera. De. ꝓbe.i.recte feciſtis ꝑ ironiā dicit.q.d.optime ꝯſultatis.ſ.ſum multo incertior.i.magis ī dubio q̄ dudum parlo āte q̄ dixiſſetis vras ſnīas. geta. rediſſe geta dicēs filiū nō rediſſe domeſtici negāt filiū rediſſet ſcuit qđ nō

redꝗt. De. frater chremes eſt mihi expectādus exequar. i. faciā cōplebo pagā id cōſiliū qđ is frater dederit mihi de hac. i. de his nuptijs. ibo percūctatū. i. inqſitū ad portū maris qua rediturus eſt nauigio quoad. i. quouſq₃ recipiat ſe. i. ſe reducat ac referet domū. Get. At ego q̄rā antiphonē vt ſciat q̄ acta ſiut hic hoc loco vbi eſt diſceptatuz de hac re: ſed eccū. i. ecce hic ppe video ipſum antiphonem recipere ſe. i. ſe referre huc in tēpore. i. mature tēpeſtiue congrue auſpicato ac bona hora qđ dici ſolet: dicit autem hoc ſeorſum a ſene.

Antipho. Geta.

Hic Antipho ſeſe vehementer incuſat quod ita inconſulto abierit cauſamq₃ ſuā alijs defendēdā reliquerit. Tum omnibus de rebus Getam q̄ ſedulo interrogat.

Enimuero antipho multis modis cū iſthoc aīo es vituperand⁹ ita ne hunc abijſſe, et vitā tuā tutādā alijs dediſſe? alios tuam rem credidiſti magis: quam te, animaduerſuros? Nam vtut erant alia, illi certe, que nunc domi ſue eſt, cōſuleres, ne quid, propter tuam fidem decepta pateretur mali: Cuius nunc miſere ſpes, opeſq₃ ſunt in te vno omnes ſite. Get. equidem here nos iamdudū hic te abſentem incuſam⁹ qui abieris. Antip. teipſum querebam. Get. Sed ea cauſa nihilomagis defecim⁹. Anti. loquere obſecro, quonā in loco ſint res et fortune mee? nūquid patri ſubolet? Ge. nihil etiā. An. ecqđ ſpei porro ē? Ge. Neſcio. Ant. ah. Ge. niſi phedria haud ceſſauit pro te eniti. antip. nihil fecit noui. Ge. tū phormio itidē in hac re, vt in alijs ſtrenuum hominē prebuit. antip. quid is fecit? Geta. cōfutauit verbis admodū iratum patrem. Antipho. heu phormio. Get. Ego qđ potui porro. Antipho. mi geta, omnes vos amo. Get. ſic habēt principia ſeſe, vt dico: adhuc trāquilla res eſt, manſuruſq₃ patruū pater eſt dum huc adueniat. Antiphо. quid eum? Get. vt aiebat, de eius conſilio velle ſeſe facere, qđ ad hāc rem attinet. Anti. Quātus met⁹ eſt mihi venire huc ſaluū nūc patruū geta? nam per eius vnam, vt audio, aut viuā, aut moriar, ſententiā. Ge. Phedria tibi adeſt. Anti. vbinā? Ge. eccū a ſua paleſtra exit foras.

Enimuero &c. Hic antipho ſe icuſat qđ abierit & ſimul getam de rebus oib⁹ interrogat. An. alloquit ſeipſum. Enimuero. i. certe tu antipho cū iſthoc aīo. i. tu antipho iſtius animi vel habēs iſtuz aīm es vituperādus multis modis. Itane decet ſupple te hunc abijſſe. i. diſceſſiſſe & dediſſe. i. cōmiſiſſe tuam vitā tutandā. i. defendēdam alijs phedrie & gete et phormioni & bene vitam dixit. nam ſi abſtrahat ab vxore putat ſe non poſſe viuere ſꝫ mortis piculū eſſe ſubiturū & decet te crediſſe. i. putaſſe alios. ſ. phedriā &c. magis animaduerſuros. i. habituros cure rē tuā. i. tuū negotium quā te. Nam vtut. i. vtcunq₃ hoc eſt qualitercūq₃ alia neutro genere. i. reliqua q̄ debuiſſem curare erāt i. ſe habebāt certe. i. ſaltē cōſuleres. i. pſpiceres ſeu puidere debebas illi phanio q̄ nūc eſt domi tue: ne qđ. i. ne aliqđ mali ipſa decepta ppē tuā fidē. i. per tuā promiſſionē pateretur. Cui⁹ phanij. nūc. i. hoc tēpore miſere ifelicis oēs ſpes. i. expectationes: oēs opes. i. facultates ſunt ſite. i. poſite collocate i te vno. i. ſolo. Geta. eqdē: o here: id eſt o dñe iādudū. i. paulo ante incuſam⁹ hic. i. criminamur culpam⁹ & redarguim⁹ te abſentē q̄ abieris. i. diſceſſeris. Antipho querebā teipſum. Geta pſequit keptū ſermonē: ſed ea cā. i. eo qđ abieris nihilomagis. i. nihiloplus defecim⁹ id eſt ſuccubuimus defatigati ſumus in defenſione tui. Anti. obſecro loquere. i. dic in quo loco. i. in q̄ ſtatu res id eſt negotia et fortune mee. i. tua infortunia vel mei euētus ſunt numqđ ſubdolet. i. aliquātulū dolet patri meo quod abieriꝫ neq₃ ſubierim ei⁹ cōſpectū. Get. etiā nihil. i. nullaten⁹ nullomō dolet ei qđ abieris: quia ex hoc ɔſiderat te nimio pris timore nō audere ſubire ɔſpectū ei⁹. Anti. & porro. i. deīde qđ ſpei eſt. Get. neſcio qđ ſpei eſt. An. ah itericet:o dolētis. Get. neſcio niſi qđ ſup. phedria nō ceſſauit eniti. i. conari laborare p te. antip. nihil noui fecit ipſe phedria qui ſolitus eſt hoc facere: vl' q2 ſoleo p eo idē facere: vl' q2 nihil mihi obtulit noui ſuo nixu. Ge. tum. i. deīde phormio prebuit. i. pſtitit oñdit exhibuit ſe hoīem ſtrēnuū. i. acrē fortē itidem. i. ſilr in hac re vti. i. ſicuti alijs reb⁹. Anti. qđ is paraſit⁹ fecit. Get. ipſe ɔfutauit verbis. i. cōuicit p verba patrē admodum. i. valde iratū. Antip. heu itericectio: hic oſtēdit admiratonē facti phormionis & approbationem: ppterea ſubdit, o phor. q. d. multū tibi debeo aut aliqđ tale. Geta. porro. i. deide vl' certe ego feci ſup. qđ potui. Anti. o mi Geta amo vos oēs. Get. pncipia obtinēdi voti ſic ſe habēt vt dicia ita quod cōfutatus eſt ſenex. adhuc res eſt tranquilla. i. negotiū nihil hꝫ turbationis & pater māſurus eſt. i. expectatur⁹ eſt patruū. ſ. Chremetē patrē phedrie dū. i. quouſq₃ aduenit huc an qđ id eſt cur manſurus eſt cū pater. Get. vt aiebat. i. prout dicebat velle. i. volebat ſe facere de cōſilio eius. i. ex eius conſilio id quod attinet ad hanc rem de nuptijs iſtis vel vt pro vt pote vel q2 aiebat ſe velle facere &c. antip. Geta quantus metus eſt mihi: id eſt quantum timeo patruū meū. i. fratrem patris venire nunc huc ſaluum incolumem: nam vt audio. id eſt intelligo aut viuam aut moriar p vnam ſolam ſententiam eius q2 ſine phanio non potero viuere. Geta. phed. adeſt. i. aduenit tibi. i. ad tuū ſolatiū. Antipho. vtinā adeſſet. Ge. eccum. i. ecce hic eū. ſ. exit. i. egreditur foras ab ſua paleſtra. i. a domo Lenonis in qua ipſe amator aſſidue exercitatus eſt abſt. ne a paleſtra vbi demens deſudaſcitur.

Aſcenſius.

Illud in gloſſematibus. Numqđ ſubdolet patri: nō recte acceptum puto: melius autem quod textus habet ſubolet: nam ſi ſubdolet legas falſum erit reſponſum Gete dicentis. Nihil etiam imo nihil peius atq₃ grauius doluit ſeni quam factum Antiphonis: lege ergo cum textu. Numqđ patri ſubolet. i. numqđ pater factū meū ſubſenſit ac premulū percepit: hoc eſt ſcit ne pater meapte volūtate ad eam ducendam compulſum: neq₃ de abitu antiphonis loquit: vt patet ex eo qđ dicit loquere obſecro quonam in loco ſunt res et fortune mee quod ſi de abitione eius loquatur. nihilominus falſo reſponderet. Ge. quia pater grauius paſſus eſt eum non comparuiſſe. Et illud in fine vtinam legēdū eſt vbi nā. vnde reſpondet geta eccum. i. ecce hic eum &c.

DOrio ꝛc. In hac ſena phedria petit a lenone dorione vt aliquandiu expectet neq; det militi pamphilam quam illi vẽdidit, ppterea q phedria nõ afferebat pecunias ꝓ emptione illius puelle pollicet em ſe intra triduũ allaturũ quicqd eſt pollicitus ⁊ quidẽ cũ fenore: alioquin ſe facile paſſurũ vt puella eripiatur ſibi ⁊ militi tradat pretiũ danti. phe. o dorio leno obſecro audi. Dor. non audio. nã tu non affers niſi nugas: nec nũmos profers. Phe. Audi parũper. i. paruo tpe. Do. quin. i. quinimo ⁊ hꝫ vim corripiẽdi, vel imperãdi omitte me. i. qđ dr dimitte me in pace: tenebat em eã puella vt militi traderet. Phe. audi quid dicam. Dor. atẽm id eſt ſꝫ certe iã tedet me. i. tedio affect⁹ ſum audire eadem. i. eaſdẽ res millies. i. mille vicib⁹. Phe. at nunc dicam id qđ audias libẽter. Do. loquere audio te. i. prebeo tibi aures. Phed. nequeo exorare ꝛc. i. perſuadere tibi vt maneas. i. expectes hoc triduũ. i. ſpaciũ trium dierũ: neq; tradas puellã alteri volẽti tare pecuniam preſentẽ: qđ cũ audiret leno diſcedere cepit quaſi nihil noui audiens: ideo ſubdit. Phedri. quo abis. i. diſcedis nũc. Dorio. Mirabar ſi tu afferres mihi quicq̃ noui. Antipho. Hei interiectio dolentis metuo lenonem. i. redẽptorẽ puellarũ quas poſtea vendat ne ſuat a ſuo ſuis. i. aſſuat appingat adiungat affigat. apponat ſuo capiti. i. in eã ſe iducat ſullam vt puella alteri tradat futur⁹ phedrie maximo dolori. vel ne ſuat aliquid capiti phedrie vt vult dicere Dorio id eſt ne aliquid apponat capiti id ẽ vite phedrie. i. ne aliquid faciat quo langueſcat phedria pre dolore vel tandemne impingat aliquid capiti phedrie: id ẽ ne illũ verberet aut fuſtiget. Nam videbat eos a lõge decertantes. nã leno linquere cum volebat et phedria retinebat. Get. Ego timeo idemquas tu metuis. Phed. nõ credis mihi. Dorio. ariolare in ſecũda imperatiui ab ariolor ariolaris: vt verbo deponenti. i. diuina. nam ariolari eſt diuinare ab aris dictum. Phe. ſin. i. ſed ſi do fidem. i. facio tibi ſanctam promiſſionem. Nam dare fidẽ eſt ſancte ꝑmittere. Dorio. fabule id eſt nuge ſunt omnes tue ꝑmiſſiones. Phed. dices illud bñficiũ quod feceris expectando triduum eſſe feneratũ tibi. i. a te mihi ſupple. pulchre id eſt cõmode ⁊ venuſte nam ſum tibi gratiam relaturus ⁊ quidem cũ fenore ⁊ augmento tanq̃ ſi illud beneficiũ tibi feneraueris Dor. logi id eſt ridicula ſunt ſup tua verba ſeu dicta contemnenda fabule nuge: ⁊ declinatur logi logorum logos: ſed in ſingulari dicit logos quod eſt grecũ ⁊ ita logi logorũ a greco ſermone eſt vt inquit Nonius. Ci. pro gallo bene exponit quid ſit logi logorũ. Ego te certo ſcio oẽs logos q ludi dicti ſunt animaduertiſſe. Ph. crede mihi gaudebis. id eſt propter illud factũ ſi expectaueris, vel gaudebis facto ꝑfecere aut feciſſe, hercle iurãtis eſt hoc verũ, ſ. te gauiſurũ facto ⁊ ita dictum ſuum confirmauit. Dor. Somnium eſt ſupple quod tu dicis. q. d. nõ plus habet momenti tuum dictum quã ſomniũ. Pedhri. experire. i. proba fac experientiã ſiue periculum non eſt longum tempus quod peto. ſ. triduũ hoc. Do. canis i. cantas eandem cantilenã. i. nihil noui affers in iſdẽ ⁊ ſtas nugis logis ⁊. Ph. tu eris mihi cognatus ſi hoc feceris tu eris mihi parẽs. i. tanq̃ pr: tu eris mihi amicus. Do. mõ tu garris. i. nugaris vana eſſutis ⁊ nullius põderis. Phedria. adeon. i. vtrum eſt verũ te eſſe ingenio adeo duro. i. te habere naturã ⁊ mores ita duros ⁊ inexorabiles. i. inflexibiles imperſuaſibiles a quib⁹ vel a quo ingenio. i. natura tua nihil põt exorari id eſt obtineri ſeu impetrari. eſt ergo natura ita dura vt neq̃as molliri. i. mulceri mitigari molliſ fieri ⁊ exorabilis facilis ſuauis ac mãſuet⁹ neq; miſericordia neq; precibus. Dor. adeon. i. ne verum vel decet ne te eſſe adeo incogitantem. i. inconſideratum atq; imprudentem vt ſeducas. i. decipias me dictis phaleratis. id eſt ornatis a phalere rarum tractum eſt phaleratus ta. tum. ⁊ vt duceres. i. ducas tecum meam puellam gratis id eſt ſine pretio ⁊ mercede. Antiph. lenonem ſup. miſertum eſt phedrie. i. leno habuit miſericordiã de phedria. ⁊ ironia eſt dicit Do. quaſi longe abſit a miſerando leno. Declinat aũt miſeret miſerebat miſertum eſt vel miſertum fuit, ſicut tedet bat. pertesum eſt vel fuit. Phedria. hei interiectio dolentis et conuicti, vincor verbis id eſt confutor:

Phedria. Dorio leno. Antipho. Geta.

☞ Hec ſcena in petitione verſatur que ſepe deliberatiuum admittit locum phedria dorionẽ ipſum lenonem blande precatur ⁊ obſecrat ne pamphilam militi venditã tam cito tradat. pollicetur em̃ ſe intra triduum lenoni allaturum quicqd ꝓ eius redẽptione ꝓmiſerat, ⁊ id quidẽ cũ fenore alioquin perpeſſurum ſe eſſe niſi dederit argentũ. vt ea ſibi eripiatur militiq; pretium numeranti relinquatur. Itidem Antipho atq; Geta lenoni perſuadere nituntur.

¶ Additio. Attende hic duros lenonis mores Lenia adoleſcentis amatoris blandimenta. Artificis poete admirandum in vtriuſq; deſcriptione varietatis ingenium.

DOrio, audi obſecro: Dorio. nõ audio. Phe. Parũper. Dorio. Quin omitte me. Phe. audi quod dicam. Dorio. At enim tedet iã audire eadẽ millies. Phedr. at nũc dicã, quod lubenter audias. Dorio. Loquere, audio Phedria neq̃o te exorare, vt maneas triduũ hoc? quo nunc abis? Dorio Mirabar ſi tu mihi quicquã afferres noui. Antipho. hei, metuo lenonem, ne qđ ſuo ſuat capiti Get. idem ego metuo. Phedria. nõ mihi credis? Dorio. Ariolare. Phedria. Sin fidem do. Dorio. fabule. Phe. feneratũ iſthuc beneficium tibi pulchre dices. Dorio. Logi. Phed. Crede mihi. gaudebis facto: verũ hercle hoc eſt. Dori. ſomnium. Phed. experire, nõ eſt longum. Do. cantilenã eandem canis. Phedri. tu mihi cognat⁹, tu parẽs, tu amicus, tu. Do. garris mõ. Phe. adeone igenio te eẽ duro, atq; iexorabili: vt neq; miſericordia: neq; precibus molliri queas? Do. adeone te eſſe icogitantẽ atq; impudentẽ Phedria, vt phaleratis dictis ducas me, ⁊ meã duceres gratis? An. miſeritũ eſt. Phe. hei, veris vincor. Ge. q̃ vterq; eſt ſimilis ſui. Phed. neq; antipho alia cũ occupatus eſſet ſelicitudine, tum hoc eſſe mihi obiectũ malum? Antip. ah. qđ iſthuc autẽ eſt phedria? Phe. o fortunatiſſime antipho. An. egone? Ph. Cui qđ amas, domi eſt: nec cũ huiuſmodi vnq̃ vſus venit, vt cõfutares malo. Anti. mihi: ne domi, eſt? imo quod aiunt, auribus teneo lupũ nã neq; quo amittam a me inuenio, neq; vti retineã, ſcio. Dor. ipſum iſthuc mihi i hoc eſt. An. eya, ne parũ leno ſies. num qđ hic confecit? Phedria. Hiccine? qđ homo inhumaniſſimus: pamphilã meã vẽdidit. Get. Quid? vẽdidit? antipho. ain vẽdidit. Phedr. vẽdidit.

Ec. G. i. utrum vterqꝫ leno ⁊ phedria eſt ſimil° ſu°. i. ſuis vtens moribus ⁊ qꝺ dici ſolet ſunt bñ de ſuo vultu inepte cũ dicendũ eſſet ſunt multũ ſui ſimiles quaſi ſu°s ꝑ ſe quiſqꝫ vtentes moribus. Phe. dolet phedria nõ poſſe ſibi cõtingere vt potiat̃ puella eo tpe quo antipho eſt occupatus al a ſolicitudine ma ore cũ uo cõparat. one: nimis ſibi malum illud exprobraret neqꝫ hoc malũ de emptione puelle eẽt mihi obiectũ. i. exprobratũ: tunc. i. tũc cũ antipho eſſet occupatus. i. detẽtus alia ſolicitudine grauiore. qr de nuptijs. anti. qr de antiphone fecit Phe. ment. onẽ ideo ſubdit. o phedria qd iſtud eſt de quo loqueris ⁊ cõ ſolicitus. Phedria. O ãtipho fortunatiſſime. i. felicißime. anti. ne. i. vtrũ ego ſum fortunatiſſimus. Phed. cõtinuat phedria ſermonẽ cui. ſ. tibi id qꝺ amas eſt domi nec vſus venit. i. opus aut neceſſe fuit nã vſus ſepe capit ꝑ opus. vnqꝫ tibi vt conflictares. i. frequẽter cõfligeres ſeu decertares cũ hmõi malo ho°e. ſ. lenone. anti. mihi. i. vtrũ dicis qꝺ id qꝺ amo eſt mihi domi imo teneo lupũ auribus. i. ꝑ aures: puerbiũ eſt. ideo ſubdit qꝺ ho°es vulgo aiunt de illis q̃ ſũt ꝯplexi ⁊ diſtricti qꝺ ſtatim ſubdit. nã neqꝫ inuenio qũo amittã a me eam vxorẽ. i. qua via reijciã a me vetãte lege: neqꝫ ſcio vti. i. qualiter retineã eã mecũ nolẽte pře. Dorio. iſtuc ipſum qꝺ tu dicis eſſet tibi vxore eſt mihi hoc phedria. Nam nõ ſcio qua via eam a me reijciam ⁊ qua via retineam cum deſint nũmi. vel in hoc dicit pro in hoc negotio de emptione puelle Pamphile. Anti. Eya hortantis nunquid. i. nõ ne. hic. ſ. phedria cõfecit. i. effecit ne. i. vt non ſis parũ leno. q. d. nõne ẽ verũ qꝺ phedria efficis vt ſis parũ leno. i. vt nõ multũ vẽdideris puellã ei ille eſt parum leno qui parũ vẽdit puellas cũ tñ ſoleant lenones ꝗ maxime põt eas vẽditare ⁊ vt plurimũ chariſſimo pře o. Et hoc dicebat ãtipho ad lenonẽ q̃ dixerat idẽ ſibi eſſe in phed. qꝺ erat antiphoni in phanio. q. d. ſcio quare hoc dicas qꝺ vez non vendideris puellam quãti volebas vendere: deinde excipit ſermonẽ phedria. Phe hiccine. i. vtrum petis an confecerim ne hic eſſet parũ leno eo qꝺ ipſe. ſ. leno inhumaniſſimus. i. crudeliſſimus homo vendidit meam pamphilam amicam. Geta. quid id eſt cur vendidit. Antipho. ain. i. dicis ne qꝺ vendidit. Phe vendidit. Dor. quã indignũ facinus ꝗtũ magnũ malum ꝑ ironiam dicit ⁊ irriſionẽ vendere ancillã. i. ſeruam emptã ſuo ere. i. ſuis pecunijs. Phedri. neqõ exorare. i. obtinere vt maneat. expectet ⁊ mutet. i. variet fidẽ i. promiſſionem ſuam cũ illo cui vendidit hoc triduum. i. dũtaxat per hoc ſpatiũ trium dierũ dũ i. ꝗdiu affero. i. extorqueo ab amicis id argentũ qꝺ eſt ꝓmiſſum illi a me. Si nõ dedero argentũ promiſſum. tum. i. tũc ne opertus ſis. i. ne operiaris hoc eſt expectes: ab operior operiris tuo ſum vel fui. preterea. i. vltra triduum ne quidẽ nec etiam vnã horam i. per ſpatium vnius hore Dorio obtundis me ſup. id eſt mihi moleſtus es. ⁊ tedio afficis tuis ſermonibus Anti. O dorio leno id tempus quod orat. i. petit non eſt longum ſinc. i. ꝑmitte quod ſup. exoret. i. obtineat impetret qꝺ petit idem phedria conduplicauerit pro conduplicabit coniunctiuum pro indicatiuo tibi hoc premium: qꝺ bene promeritus fueris. i. qꝺ bñ merueris: nam promeremur ſeu promeremus bona tantum commeremus autem aut cõmeremur mala. Dorio. iſthec que dicis ſunt verba. i. deceptiones vt verba dat omnis amans vel ſunt verba que verbotenus duntaxat efferuntur nullam ad rem ſeu nullum ad effectum proceſſura. Anti. ne. i. verum ſines. i. pacieris pamphilam priuari ab vrbe. ⁊ abduci a milite in longinquas regiones tum. i. deinde preterea. i. inſuper poteris ne pati amorem horum pamph. le ⁊ Phed. ſed maſculinũ preponderat feminino diſtrahi. i. diſſipari. diſiungi dirimi. Do. neqꝫ ego potero neqꝫ tu poteris pati eoꝝ amorẽ diſtrahi. i. diſſipari vt ſit cõceptio neqꝫ ego neqꝫ tu poterimus pati ⁊c. Get. oẽs dij diunt. i. dent tibi id qꝺ eſt dignũ. i. id qꝺ meruiſti: ⁊ hoc ꝓpter illud qꝺ dixit neqꝫ ego neqꝫ tu que verba o°a poſſent accipi i partem deteriorẽ. Do ego tuli. i. toleraui cõplures. i. multos menſes aduerſum. i. ꝯ ingenium meum. i. meã naturã te phedriã pollicitantẽ. i. ſepe ꝓmittentẽ ⁊ nihil ferentem. i. dantẽ ſeu afferentem tuli te inqꝫ flentem vt ſine pecunijs me moueres ad miſeratiõnẽ: nũc contra. i. e diuerſo reperi aliquem q̃ det o°a neqꝫ lachrumet. i. lachrumas effundat tu da locũ melioribus. i. ditioribus te. Anti. i. hercle iurantis eſt certe ſi ego ſatis cõmemini. i. ſi bene recordor ⁊ memoria repeto dies eſt olim preſtituta. i. prefinita tibi qua die dares. i. dare. debebas pretiũ puelle huic ſcꝫ lenoni. Phe. factũ erat. i. tẽpus fuerat mihi preſtitũ. Do. ego õn nego iſtud qꝺ ſcꝫ dies fuerit tibi preſtituta. Anti. ne. i. vtrũ iam ipſa dies. ipſum tẽpus preterijt. i. euaſit. Do. nõ ꝑterijt dies. verum. i. ſed hec dies anteceſſit ei diei preſtitute ⁊ eſt lenonia ſemꝑ paratiori puellam venditare quicõd prefinitum ſit. Anti. nõ te pudet vanitatis. i. nõ erubeſcis mentiri: ac mendacio fallere fidẽ: nam vanitas eſt mẽdaciũ. Do. minime. i. nõ me pudet dũ. i. dũmõ vel ꝗdiu mẽdaciũ ſit ob rẽ. i. ꝓpter vtilitatẽ Ge. o ſterqliniũ. i. ſordes ipſa nedũ ſordid°. Phe. o dorio tandẽ. i. ſine lõgo ſermõe rñdeas ne. i. vtrũ opꝫ te facere ita vt ſis ita mẽdax. Do ego ſum ſic. i. ea mẽte ea cõditione ⁊ talibus morib°. ſi talibu° morib° placeo. ibi vtere me. ſ. Ant. ſiccine. i. vtrũ ſic decipis hũc phedriam. Dorio. Imo. i. ſꝫ enimuero. i. certe antipho hic phedria decipit me: nam hic phedria ſcꝫ ſciebat me eſſe huiuſmodi talium morum ego credidi hunc phedriam eſſe aliter id eſt alio modo ſe habere ita: vt non eſſet ita pecunijs vacuus. Jo phedria fefellit me ego nihilo ſum alter, id eſt alia mente alijſve moribus ac: id eſt quam fui pri°.

Dorio. Ꝗ indignum facinus, ancillã ere emptam ſuo. Phe. nequeo exorare vt maneat, ⁊ cum illo vt mutet fidem triduũ hoc, dum id, quod eſt promiſſum ab amicis, argẽtũ aufero. Si non tum dedero, vnã preterea horã ne operi° ſies. Do. obtundis. Anti. haud longũ eſt id qꝺ orat dorio, exoret ſine: idẽ hoc tibi, qꝺ bene ꝓmeritus fueris, conduplicauerit. Dor. verba iſtec ſũt. Antiph. pãphilã ne hac vrbe priuari ſines? tũ preterea horum amorẽ diſtrahi poterin pati? Dorio. Neqꝫ ego, neqꝫ tu. Geta, dij tibi omnes id qꝺ eſt dignũ, dixint. Dorio. ego te complures aduorſum ingeniũ meũ menſes tuli pollicitantem, ⁊ nihil ferẽtẽ, flentem: nũc contra o°a repperi, q̃ det, neqꝫ lachrumet, da locũ melioribus. Anti. certe hercle, ſi ſatis cõmemini, tibi quidẽ olim eſt dies, quã ad dares huic preſtituta. Phedria. factũ. Do. num ego iſthuc nego? Anti. iã ea preterijt? Do. nõ, verũ ei hec anteceſſi. Ant. nõ pudet vanitatis? Do. minime, dũ ob rem. Geta. ſterquilinium. Phe. Dorio, ita ne tandẽ facere oportet? Do. ſic ſum: ſi placeo, vtere. Anti. ſiccine hũc decipis? Do. imo enim vero ãtipho hic me decipit: nã hic me hmõi ſciebat eẽ. ego hũc eſſe aliter credidi. is me fefellit: ego iſti nihilo ſum aliter, ac fui. ſꝫ vtut hec ſunt, tamẽ hoc faciã: cras mane argentum mihi miles ſe dare dixit: ſi mihi prior tu attul'eris Phedria, mea lege vtar, vt potior ſit, q̃ prior ad dandum eſt. Uale.

q.d.nihilo.i.i nullo ſum mutatus ab eo quod primo fui:ſed vtut i.qualitercūq; hec que dico ſunt.i. ſe habent:tam ego faciam hoc.i.tradam militi puellam miles dixit ſe dare pro daturū eſſe mihi cras manc argentū ſi o phedria attuleris mihi argentum prior.i.ante militem vtar mea lege.i.mea conſuetudine meo iure ſeu more lenonio vt is ſit potior.i.melioris conditionis qui eſt prior ad dandum pecunias. Lex autem lenonia eſt in qua prius commodum eſt ꝙ fides.

¶ Phedria. Antipho. Geta.

¶ In hac ſcena admonetur geta de ratione aliqua inueniendum qua poſſit argētum lenoni a phedria promiſſum ſubito extorquere:qua in re ſibi Phormionis operam neceſſariam eſſe dicit. Geta hic pleraq; comice ⁊ moraliter exprimit.

Quid faciam?vnde ego nunc tā ſubito huic argentum inueniā miſer,cui minus nihilo eſt?q̄ ſi hic potuiſſet nūc exorarier triduū hoc,promiſſum fuerat. Antip.ita ne hunc patiemur Geta fieri miſerū,qui me dudum, vt dixti, adiuuerit comiter?quin cū opus eſt,beneficium rurſum ei experiamur reddere? Get. ſcio equidē hoc eſſe equū. Anti.age,ergo,ſol⁹ ſeruare hūc potes. Ge. q̄d faciam? Antipho.inuenias argentum. Get.cupio:ſ; id vnde,edoce.antipho.pater adeſt hic. Get. ſcio:ſed quid tum. antipho.ah,dictum ſapienti ſat eſt. Geta. ita ne? anti.ita. Ge.Sane hercle pulchre ſuades ē:tu hinc abis?non triūpho ex tuis nuptijs ſi nihil nanciſcor mali,ni etiā nunc me huius cauſa querere in malo iubeas crucem? anti.verum hic dicit. Phe. q̄d ego vobis geta alienus ſum? Get.haud puto: ſed parū ne eſt,ꝙ omnibus nunc nobis ſuccenſet ſenex,ni inſtigemus etiā,vt nullus locus relinquatur preci? Phe.ali⁹ ab oculis meis illā in ignotū hinc abducet locū?hē: dū igit̄ dic licet,du mq; adſum, loquimini mecū Antipho:contēplamini me.anti.quamobrē?aut quidnā facturus?cedo. Phe.quoquo hinc aſportabitur terrarum,certum eſt perſequi, aut perire. Geta. Dij bene vortant quod agas:pedetētim tamē. Anti. vide ſi q̄d opis potes afferre huic:Geta ſi quid, quid? Anti.q̄re obſecro: ne quid plus minuſue faxit, qđ nos poſt pigeat geta. Geta.quero.ſaluos eſt, vt opinor: Verū enim metuo malum. Antipho.Noli metuere vna tecū bona mala; tolerabimus. Geta.Quātū opus eſt

¶ Aſcenſius.

Illud qđ dt Dorio.ariolare credo.per vos id icat:huiuſmodi.q.d. nugaris ⁊ friuola dicis prouerbiū aūt illud Auribus lupum teneo.i.rem neq; dimittere neq; diutius tenere cōmode poſſu; deſūptū eſt ex apologo. In quibus dr ruſticus q̄dā inermis offendiſſe lupū dormientē ſeq; in illius dorſum iniecisse arreptis ſingulis manibus ſingulis illius auribus ea ſpe vt puer aut filius aut alius quiuis ſuperuenturus lupū interficiat ac cum nemo ſuperuenir:et fame cōfectus nō potuiſſe lupū amplius tenere neq; tn auſus dimittere ne ab eo interficiatur. Alij dicunt bipennem ruſtico in dorſo fuiſſe ſed non auſum alteram manū relaxare ne altera ab lupo morderetur.

Quid faciam ⁊c. Hic admonet Geta de ratione aliqua inuenia qua poſſit argētū lenoni promiſſū; cito extorqueri. phe.q̄d faciā vnde. i. a qua ratiōe ſeu a quo homine ego miſer inueniam nunc argentū promiſſu; huic lenoni tam ſubito cui ſc; mihi minus id eſt ꝙ nihil eſt mihi.i.qui minus habeo ꝙ nihil hyperbole qđ.i. ſed ſi hic leno potuiſſet exorari id eſt perſuaderi induci in noſtram ſentētiā triduum hoc.i.hos tres dies. Dicere enim recte poſſum⁹ exoraui te hoc biduū ⁊ tu exoratus es a me hoc biduū.i.te inducēdo in meam ſniam obtinui hoc biduum.vel hoc biduum eſt a te perſuaſo impetratum:hoc argentū promiſſum fuerat mihi quo illis ſatiſfeciſſem,vel hoc biduū fuerat prius mihi promiſſum ab eo. Anti.o geta ne.i.vtrū patiemur cū Phedriā fieri ita miſerū qui phedria dudū.i.paulo ante vt dixiſti mihi adiuuerit me comiter.i.benigne ſuauiter non grauate ſeu egre ſ; facile. Nā comites ſūt benigni faciles ſuaues homines qui erranti comiter preſtant viam non grauati quin.i.quinimo cū.i. quādo vel quoniam opus eſt.i.neceſſe eſt experiamur.i. tētem⁹ reddere ei rurſus.i.cōtra e diuerſo beneficiū.i. vicē rependere ei pro beneficio: et quaſi paria cum eo facere. Geta.equidem ſcio hoc eſſe equum.i. decens ⁊ iuſtum vt rependantur ei vices. Ant.p. ergo qr eſt equū age .i. da operā ⁊ experire ac de tuis viribus fac periculum tu ſolus potes ſeruare hunc ne aut pereat pre deſiderio et amore: aut abſcedat puellā ſecuturus. Ge. quid faciam vt eū ſeruē. Anti.inuenias argentum. Geta. cupio inuenire ei:ſed edoce vnde inueniam id argētū. Anti.pater adeſt.i.prope eſt hic.i.athenis a quo facile ſi velis tuis calliditatib⁹ poteris id quā extorquere. Geta. ſcio patrē adeſſe:ſed q̄d tū id eſt q̄d ex eo vis inferre.anti.Ah.interiectio

ſapientis dictum.i.id quod dictum eſt ſat eſt.i.ſufficit ſapienti vel eſt generale prouerbiū dictum.i.breuis ſermo ⁊ quaſi quedam admonitio ſat eſt id eſt ſufficit ſapienti. quod etiam vulgo dici ſolet bono animo intelligenti pauca ſufficiūt. Geta.ne.i.vtrum eſt ita vt ais vt mihi ſat eſt qđ dixeris. Ant.ita eſt vt dico. Ge.hercle ſane.i. certe vel valde pulchre.i.venuſte et feſtiue lepide ſuades.i.mones et ſub hec verba diſcedebat antipho:ideo dixit geta etiā tu abis hinc.i.ex hoc loco quaſi mihi ſoli negotium relinquens. Nō triumpho:vt ſit verbū. i. nō glorior nō letor ſi nihil mali nanciſcor.i.acquiro inuenio ex tuis nuptijs.ni.i.niſi etiā nūc iubes.i.vis me q̄rere crucem.i.ſupplicium vltimum in qđ ſit de me in cruce ſumendum in malo.i. incōmodo ac infortunio:ſeu in malitia ⁊ improbitate cā eius.ſ. phed. Anti.hic geta dicit verū. phe.O geta q̄d:modus interrogādi ego ſum alienus a vobis.i.ſum ne extrane⁹ ideo quod nō debeatis laborare.q.d.non ſum. Antipho.haud.i. nō puto te Phedriam eſſe alienum a nobis ...ſed nos curē eſſe debere:ſed ne.i.vtrū parū eſt q̄ ſenex Demipho ſuccenſet.i.iraſcitur iure nunc nobis:ni.i. niſi etiam inſtigemus.i.incitemus ſtimulem⁹:vt null⁹ loc⁹ relinquat̄ p̄ci.i.vt p̄ces nō admittant̄: ſed contemptui habeantur. Qui enim tā repulſam ſemel paſſus eſt nō ei p̄t; loc⁹ ad rurſus poſtulandū. phe.alius.ſ.miles abducet hinc ab oculis meis illā pamphilā in locū ignotū. hem interiectio dolētis ⁊ flentis ac gemētis.agitur qr eſt abducenda amica ...ſ; i.dū poteſt dū adſum.i.p̄ns ſum non diu futur⁹. O antipho vos duo loquimini mecū nouiſſima verbā.ſ.vale ...ſaleu ⁊c. Et cōtēplamini me.i.aſpicite me extremū poſt hoc tpe forſitā vltra nō viſuri. An.q̄obrē.i. q̄re te contē...labimur:aut q̄dnā.i.quid es facturus cedo.i.dic. Phe.quoquo.i.quocūq; terrarū vocat terrarum vt locorū gen...

rum quantũ ad ſnĩam ſuo tũ lepore nõ carent quocũq; terrarũ .i. in quecunq; locum pãphila aſportabit.i. adducetur hinc.i.ex hac vrbe certũ eſt.i.deliberatũ eſt ſeu cõſt.tui pſequi.i.vſq; ad locũ quo ibi ſequi. aut certũ eſt perire.i.mori in via. Ge.dii bene vortãt.i.m.tuã vtilitatẽ ꝛ felicitatem vertãt ac pſperitatẽ quaſi ſuccũdẽt aut fortunẽt id qd agas.i.facias vel dicas.tñ agito ſu.qd ꝓponis pedetẽtim.i.caute a pedibꝰ ꝛ tẽtando vel pedetẽtim cape p ſenſum ſiue paulatim. An.vide ſi qd opis.i.ſi aliqd auxiliũ potes afferre huic.ſ.phedrie. Get.dicas ſi qd opis afferre poſſim:ſed qd opis poſſuz afferre tuo iudicio.
Ant.obſecro q̃re inueſtiga ne qd.i.vt nõ aliquid faxit.i.faciat plus vl̃ minus quod poſtea pigeat nos.i.ſit nobis moleſtie et dolori:vbi pigeat eſt pſonale. Ge.q̃ro an aliquid poſſim. Deinde excogitato mõ extorquẽde pecunie ſubdit ſaluus eſt phe.vt opinor. vt mea fert opinio.ꝛ bene ſaluus dr q̃ putabat inde ſuã ſalutẽ dependere. Uerum eſt.i.ſed certe metuo malum.id eſt infortunium quod mihi ex eo accidere poteſt: vel malũ i ſupplicium:tormentum. Antipho.noli metuere tolerabimus vna tecum bona ꝛ mala. Geta.quãtum argenti eſt tibi opus,id eſt quanto argento eges loq̃re id eſt dic. Phedria triginta mine.i. libre ſole mihi opus. Geta.dicis triginta minas eſſe tibi opus. Hui interiectio ridẽtis: vel admirãtis quantitatẽ precij O Phedria ipſa eſt pcara.i.nimis cara vel valde. Phed.vero.i.ſed iſta.i.talis puella ꝛ tante forme eſt vilis.i.comparãda paruo precio in cõparatione ſue venuſtatis. Geta.age hortantis eſt aduerbiũ. Nam his verbis geta hortatur phedriã vt bono ſit aio dabo i.tradã tibi ipſas minas triginta inuẽta ꝛ Phedria. O caput lepidum.i.o iocunde ſerue ꝛ feſtiue ꝛ tũc caput ponitur pro toto ipſo hoie.vel cape,o lepidũ caput a quo eſt excogitata habende pecũie via. Get.Aufer te.i.amoue te hinc. phe. iam eſt opus vt auferã me hinc. Ge.iam.i.ſtatz feres pecunias ad dorionẽ lenonem: ſz opus eſt phormionem dari mihi adiutorez ad hanc rem. i.ad extorquẽdas pecunias. Antpho. ipſe phormio eſt preſto.i. paratus eſt ad omnia et cõparet vbi volumus. Uel preſto eſt id eſt adeſt expeditꝰ et promptus . Impone ei quiduis oneris.id eſt quodlibet onus audaciſſime vt ſit aduerbium.i. liberrime ſine timore vllo ꝛ ipe phormio feret illud onus ipſe ſolus eſt amicus ſuo amico . quaſi dicat pauci ſunt ita amici ſuis amicis. Ge.ergo eamꝰ ocius.i.velociter cõparatiuũ pro poſitiuo ad eũ phormionẽ. Phedria. abi dic phormiõi vt preſto ſit.i.vt adſit vt appareat ſeu cõpareat domi. Ant.nũquid.i.vtrũ eſt aliquid quod.i.ad qd faciendũ opus ſit vobis id eſt egeatis opa mea id eſt induſtria ac labore. Get.nihil eſt in quo ſit opus opera tua . Uerum id eſt ſed abi domũ aduerbialiter ponitur domum ꝛ conſolare illã vxorẽ tuam:ſcz phanium miſerã quam ego ſcio nũc eſſe exanimatã.i.cõſternatam perturbatam perterritam metu ceſſas corripiendo.i.tardas abire domum ad eam cõſolandam Anti. Nihil eſt quod faciam eque.i. ita libens vt quod abeam domum. Phe.interrogat. Get. phe.qua via.i.quomodo facies iſtud .i. inuenies minas triginta. Ge.dicam tibi in itinere.modo.i.tantummodo:amoue te hinc.

tibi argenti? loquere. Phe.ſole triginta mine. Ge.triginta? Hui, percara eſt phedria. Phe. iſthec vero vilis eſt. Get.age,age,inuentas reddam. Phe.o lepidũ caput. Get.aufer te hinc. Phe. Jam opus eſt. Ge. iã feres:ſed opus eſt mihi phormionem ad hanc rem adiutorem dari. Anti. Preſto eſt audaciſſime oneris quiduis impone, ꝛ feret: ſolꝰ eſt homo amico amicꝰ. Get.Eamus ergo ad eũ ociuz. Phedria. Abi,dic preſto vt ſit domi. Anti. Nunquid eſt quod opera mea vobis opus ſit? Get.nihil:verum abi domum , ꝛ illã miſeram,quã ego nunc intus ſcio eſſe exanimatã metu,conſolare:ceſſas? Antipho, Nihil eſt , eque quod faciam lubens. Phe.Qua via iſthuc facies? Get, Dicam in itinere,modo te hinc amoue.

Quartus actus.

Demipho. Chremes ſenes fratres.

In hac ſcena continetur Demiphonis ꝛ Chremetis fratrũ iam annis confectorum congreſſio ꝛ collocutio. Nam Chremes primum Demiphoni narrat cur tam diu Lemni moratus ſit. Deinde de ipſis Antiphonis Phanijq; nuptijs conſultationem mutuam pertractant.

Quid? qua profectus cauſa hinc es lemnum Chremes? adduxtine tecũ filiã? Chremes. non. Demipho. Quid ita non ? Chremes. poſtq̃ videt me eius mater hic eſſe diutius,ſimul aũt nõ manebat etas virginis meã negligẽtiã: ipſaz cum omni familia ad me profectã eſſe aiebant. Demipho. Quid illic tãdiu queſo igitꝰ cõmorabare: vbi id audiueras? Chre.pol me detinuit morbꝰ. Demi.vnde? aut qui? Chre. Rogas? ſenectus ipſa eſt morbꝰ:ſed veniſſe eas ſaluas audiui ex nauta, q̃ illas

Quid? qua ꝛc. Hic cõtinetur fratrũ iã annis cõfectorũ ꝯgreſſio atq; de nuptijs ipſis mutua cõſultatio. Demi.qd modus interrogãdi ex abrupto ac repẽte ꝛ ex inſperato. O Chre.qua cauſa.i.ꝓpter quam cãm ꝓfectus es hinc.i.ex athenis lẽnũ.i.in illã inſulã in quã ꝓcipitatꝰ fuit Uulcanꝰ. Et lẽnũ ponitur aduerbialiter ſine ꝓpoſitione tanq̃ nomen loci ꝓpriũ adduxiſti ne filiam phaniũ tecum. Chremes.nõ adduxi. De. Quid.i.cur ita nõ adduxiſti:vel cur ita dicis quod nõ adduxiſti. Chre. poſtq̃ mater eius filie mee videt me eſſe hic athenis diutius:id eſt nimis diu autẽ.i.ſz ſimul.i.cũ hoc etas virginis filie mee iam viri potentis nõ manebat:id eſt non expectabat meam negligentiam:id eſt tarditatem: quia nimis morabar hic neq; ſatis diligẽter conſulebã nuptijs filie mee. Aiebant lemni homines ipſam matrem profectam eſſe ad me athenas cũ omni familia ꝛ cũ filia et famulis. Demi. Queſo igitur quia venerat athenas quid : id eſt cur commorabare id eſt conſiſtebas manebas tandiu illic lemni vbi id eſt poſtq̃ audiueras id ſcz matrẽ cum familia athenas verſus eſſe iter agreſſas. Chre. Pol per edem pollucis iurãtis eſt morbus detinuit me:id eſt impediuit quo minus citius venirem. De.vnde id eſt a qua occaſione proceſſerat ille morbus: aut quid id eſt vel quomodo te inuaſerat ille morbus aut qui:id eſt quis erat ille morbꝰ: aut febris aut quiuis alius. Chre.rogas q̃s erat ille morbus: ipſa ſenectus eſt morbus q2 multa ſenem circũueniunt incõmoda:ſed audiui ex nauta qui vexerat illas.i.qui nauigio illas adduxerat pro pretio: eas veniſſe ſaluas.i.incolumes. De.o Chre.audiſti ne qd obtigerit tanq̃ malũ gnato meo. An.me abſente.i.cũ eſſez abſens. Chre.quidẽ.i.certe audiui ſupple quod factũ facit me incertũ id eſt dubiũ cõſilij.i.facit me incerte deliberationis. Nã qd cõſilij pro nuptijs filie mee capiã incertus ſum:vbi incertũ iungit̃ genitiuo forſitã pro ablatiuo: vt pendeo animi pro animo: vt in. vij. libro epiſto. Cicero. Item excrucior

animi ꝑ animo. Nam ſi tulero.i.obtulero poſuero hanc cõditionẽ.i. hanc pactionẽ cum cõditione quã tibi cui alteri extraneo cui ſit ducturus filiam cũ tali conditione vt ſcʒ hic non prodat aut vxori nec aut aliis dicendum eſt mihi ordine.i.per ordinẽ quo pacto.i.quõ aũt vñ.i.a qua occaſione illa filia ſit mihi. Sciebam te fratrẽ eſſe eque.i. ita fidelem mihi atq̃.i.ſicut egomet ſum fidelis mihi. ſecus aũt eſt de extranea. ille alienus volet me affinẽ.i.ꝓpinquum ꝑ nuptias filie tacebit.i.non prodet me dum.i.q̃diu familiaritas intercedet.i.q̃diu erit inter nos amicitia.

vexerat. De. qd gnato obtigerit me abſente, audiſtine chremes? Chr. qḋ quidem me factum conſilii incertũ facit: Nã hanc cõditionẽ ſi cui tulero extrario, quo pacto, aut vñ mihi ſit, dicendũ ordine eſt. Te mihi fidelẽ eſſe eq̃, atq̃ egomet ſum mihi ſcibam: ille ſi me alien⁹ affinẽ volet, tacebit, dũ intercedet familiaritas: ſin ſpreuerit me, plus q̃ op⁹ ẽ ſcito, ſciet. vereorq̃, ne vxor aliqua hoc reſciſcat mea. qḋ ſi fit, vti me excutiã, atq̃ egrediar domo, id reſtat: nam ego meorũ ſolus ſum meus. Demi. ſcio ita eẽ, ⁊ iſthec mihi res ſolicitudini eſt: Neq̃ defetiſcar vnq̃ ego experirier, donec tibi id, qḋ pollitus ſum, effecero.

ſin.i.ſʒ ſi ſpreuerit.i.cũ tẽpſerit me ſciet tũc ſ. plus q̃ opus eſt ſcito.i.ſcire.i.mihi eſſet opus tũc vero tantũ ſciret de me vt nunc nõ ꝑderet. ⁊ vereor.i.timeo ne mea vxor reſciſcat.i.cognoſcat hoc.ſ.me habere filiã aliũde aliqua.i.aliq̃ via ſiue aliqua rõne ⁊ cã q.ſ.me habere filiã aliũde ſi mea vxor ſcit id reſtat.i.reliquũ ẽ id qḋ ſequit.vcʒ vt excutiã.i.eiiciam: exturbẽ me atq̃ egrediar domo aduerbialiter ꝑ aduerbio de loco. Nam ego ſolus meorũ.i.ego ſolus ex meis ſum meus.i.in mea ꝑtãte ⁊ arbitrio.q.d.nemo meorũ eſt audiens dictis meis: ⁊ ideo q̃ me pro me ſtabit nemo erit, ſed exturbabor cõtinuo vel ego ſolus ſum meus.i.ſum occultus nemini ex meis credo conſilia mea: ſed apud me tacitus ea recõdo. De. ſcio eſſe ita vt dicis: ⁊ ideo iſthec res.ſ.vt filius me⁹ filiã tuã ſecreto ducat eſt mihi ſollicitudini: neq̃ defetiſcar.i.defatigabor, deficiam. deſiſtam ceſſabo vnq̃ experiri.i.tentare ꝓbare periculũ olim facere donec.i.quouſq̃ effecero id qḋ ſum pollicitus.i.promiſi vltro tibi fratri. defetiſcor defetiſceris tertie inflectionis verbum deponens cõponit a de ⁊ fatiſcor fatiſceris in qua cõpoſitione mutat a in e. facitq̃ defeſſus ſum vel fui in preterito mutuato: ⁊ defeſſum in ſupino: vt teſtatur Priſc. in quo verbo mutatũ eſt genus: nã fatiſco.is a quo cõponi vr̃ neutrũ eſt: ⁊ defetiſcor deponens qḋ non eſt mirandũ. nã cõpiſcor aris deponẽs ẽ ꝓprie coniugationis: ⁊ eius ſimplex ſpecio actiuum ⁊ tertie. eſt aũt defetiſci defatigari deficere. Nam qui admodum fatigati ſunt ſolent ſatiſfacere.i.aperiri ⁊ oſcitare pre nimia laſſitudine atq̃ illa ſucceſſiuo ſingultu ductare. Forſitan etiã dici poſſet fatiſcor eſſe q̃ſi forme inchoatiue a fateor. hinc enim moneor vt dicam q fateor facit faſſum: ⁊ ſimiliter defetiſcor facit defeſſum mutata a in e ſicut in preſenti fatiſco aũt caret ſupino. nec forſan abſurdũ eſt ita aſſerere. Nã qui deficit aut defatigat⁹ eſt valde fatetur ſe vlteriori labori parem nõ eſſe. Omnes tñ codices habent deficiſcor per c quod in caſtigatiſſimo quoq̃ Priſciani volumine ita inueni quod forſitan tunc dici poſſet a de priuatiue capta et facio fatis: vt proficiſcor teſte Priſciano dicit a pro ⁊ facio. Nam qui defeſſus eſt facere quod inſtituerat deſiſtit ac ceſſat: qꝛ tamen facit defeſſum ⁊ non defectum vt proficiſcor facit profectum nõ auſim libere aſſerere. Conſpicor tñ facit conſpicatum q̃uis ſpectum facit ſimplex. Et ita magis tertie ſententie accedo atq̃ aſſentio tibiq̃ lectori iudicium liberum relinquo.

Geta.

Hic Geta cõtemplatur paraſiti calliditatẽ: qui q̃primũ intellexit quanam rõne q̃buſue mediis a ſene pecunia extorqueri poſſit. Exultat quoq̃ verſutus ille geta duos ſibi offerri ſenes quos fallere q̃ facile licebit.

Ego hoiem callidiorẽ vidi neminẽ, q̃ phormionem. Venio ad hoiẽʒ, vt dicerẽ argẽto op⁹ eſſe, ⁊ id quo pacto fieret: Vixdũ dimidium dixerã, intellexerat: gaudebat: me laudabat: q̃rebat ſenẽ: diis gr̃as agebat, tp̃s ſibi dari, vbi phedrie ſe oſtenderet nihilominus amicũ eſſe: q̃ antiphoni. Hoiẽʒ ad forũ iuſſi operiri: eo me eſſe adductũ rum ſenẽ. ſed eccũ ip̃m: Quis eſt vlterior? atat phedrie pater venit: Sʒ qd ꝑtimui aũt belua? an qꝛ, quos fallã ꝓ vno duo ſũt mihi dati? cõmodius eſſe opinor duplici ſpe vtier. Petam hinc, vnde a primo inſtitui: Is ſi dat, ſat ẽ: ſi ab hoc nihil, fiet tum hũc adoriar hoſpitẽ.

Ego hoiem callidiorem vidi neminem ⁊c. Hic geta apud ſe conſiderat paraſiti calliditatẽ qui ſtatim intellexit quanã rõne extorqueri pecunia poſſet. Ge. ego neminẽʒ.i.nullũ hoiem. Nam nemo interdum capitur tñ pro nullus. vt nemo hõ eſt.i.nullus homo eſt. Nullũ ergo hoiem vidi callidiorem.i. aſtutiorem ⁊ magis tritum in fallendo quã phormionem. venio.i.accedo ad hoiem phormionẽ vt dicerem ei eſſe opus argento ꝓ phedria: ⁊ vt dicerẽ quo pacto id fieret.ſ.pecunia haberet. Vixdum.i. vix aduerbiũ tp̃is: ſiue nondũ non adhuc dixerã dimidiũ.i.dimidia partẽ eius quod dicere volebã intellexerat quod ſcʒ mihi vellem ⁊ quorſum tenderem gaudebat ipſe phormio laudabat me querebat ſenem demiphonem vt illum falleret agebat gratias diis tẽpus dari ſibi.i.opportunitatẽ ſibi offerri vbi.i.in quo tempore vel q̃n eſt em̃ hic tp̃is aduerbiũ non loci phormio oſtẽderet ſe eſſe nihilominus.i.eque amicũ phedrie q̃ antiphoni iuſſi.i.volui hoiem phormionẽ operiri.i.expectare ad forum pollicitus ſum ſup. vt dixi me adducturũ eſſe ſenem.i.demiphonẽ eo.i.ad forum. Sed eccum.i.ecce hic prope ipſum ſenem. Deinde vidit alterum cum eo. ideo ſubdit quis eſt vlterior.i.quis eſt ex abundanti vel quis eſt preter eum ſiue vltra eum deinde diligentius viſo patre phedrie ſubdit atat interiectio timentis: pater phedrie venit. Deinde vt colligit ſe cognouit nõ eſſe ita timendum ſed aũt vacat aũt vel ponitur pro certe quid ego belua.i.inconſideratus veluti belua timui.q.d. Nihil eſt quod mihi timendum ſit. An.i.vtrum timui quia duo ſenes ſunt mihi dati id eſt oblati pro vno.i.loco vnius quos ambos fallam.i.decipiam. Opinor eſſe commodius.i.opportunius vti duplici ſpe.i.habere ſpem duplicem, ſcilicet fallendi: hunc ⁊ illum vt ſaltem vt ab alterutro pecunia extorqueatur. Petaʒ hinc.i.ab hoc ſene demiphone vnde.i.a quo inſtitui.i.incepi primo.i.a principio. Si is ſenex demipho dat argentum ſat eſt.i.ſufficit ſi nihil fiet.i.nihil impetrabitur ab hoc demiphone tum.i.tũc vel vt alii habent tuʒ adoriar.i.per inſidias aggrediar petendo hunc hoſpitem ſcʒ Chremen qui ſuperuenerit aliunde tanq̃ hoſpes ⁊ imprudens rerum actarum ⁊ alienus ab earum ſcientia.

Antipho. Geta.
Chremes. Demipho.

In hac ſcena fallacia pretexitur a geta qua hallucinatus ſenex triginta minas ſit daturus phormioni ut uxorem antipho alteri locet interea dabitur ſumma phedrie interuenientiqꝫ nutricio phanium a patre ſuo Chremete agnoſcitur atque ipſi antiphoni relinquitur.

Inſuper attende quod ad errorem cumulandū Demiphonis perſonam interponit atqꝫ ei obducto metu admittēde uxoris ingens ſolicitudo exoritur: ideo certe ut maior uis repentine letitie cognitis rebus efficiatur.

Expecto, ꝙ mox recipiat huc ſeſe geta. ſꝫ patruum cū patre video aſtātē: Hei mihi, ꝙ timeo, aduētus huius quo impellat patrē. Get. adibo hoſce: o noſter Chremes. Chr. ſalue geta. Ge. venire ſaluū volupe ē. Chre. credo. Ge. Quid agit? Chre. multa aduenienti, ut fit, noua hic cōpluria. Get. Ita de antiphone audiſtine ꝙ facta? Chre. oīa. Get. tune dixeras huic? facinus indignū Chreme: ſic circumiri? Demipho. cū hoc id agebā cōmodum. Geta. nam hercle ego quoqꝫ id quidem mecū agitans ſedulo, inueni, opinor, remediū huic rei. Demipho. ꝗd geta? quod remediū? Ge. ut abij abs te, fit forte obuiam mihi phormio. Chremes. ꝗ phormio? Get. is ꝗ iſtam. Chremes. ſcio. Get. Viſum eſt mihi, ut eius tētarem ſententiam: prehendo hominem ſolum: cur nō, inquam, phormio vides, inter vos ſic hec potius cū bona ut cōponātur gratia, quam cum mala? herus liberalis eſt, & fugitans litium, nam ceteri quidem hercle amici omnes modo vno ore autores fuere, ut ꝑcipitē hanc daret. Antip. quid hic ceptat? aut quo euadet hodie? Geta. An legibus daturum penas dices, ſi illam eiecerit? Jā id exploratū eſt: Eya, ſudabis ſatis, ſi cū illo inceptas homine: ea eloquentia eſt. Verum pone eſſe victum eum. at tandem, tamen non capitis eius res agitur, ſed pecunie. poſt quā hominem hiſce verbis ſentio mollirier, ſoli ſumus nunc, inquā, eho dic, quid velis dari tibi ī manū, ut herꝰ his deſiſtat litibꝰ: hec hic faceſſat, tu moleſtꝰ ne ſies. Anti. ſatī illi dij ſūt

Expecto &c. hic a geta texitur fallacia qua hallucinatus ſenex triginta minas ſit daturus phormioni ut uxorem antiphonis alteri locet, interea dabitur ſumma phedrie interuentuqꝫ nutricis phanium a patre ſuo agnoſceī & antiphoni relinquetur. Ant. Antipho hec ſecum tm̄ loquit: Expecto ꝗ. i. ꝙtum mox. i. cito vel ſtatim Geta recipiat ſeſe. i. ſe retrahat a me ſiue ſe referat. ſꝫ video patruū. ſ. fratrē patris mei & patrē phedrie ſtantē cū patre. Geta mihi interiectio dolentis datiuo iuncta quam. i. ꝙtum timeo. q. d. multum quo id eſt in quam ſententiam vel opinionem ſeu in quam partem aduentus huius patrui impellat id eſt inducat patrem. Geta. ad. bo hoſce ſcilicet Demiphonē & chremetem: hoc ad ipſum dic t. Deinde accedens ad eos inqt o noſter Chremes deinde intercepit ſermonē chremes. Chre. Geta ſalue. Geta ſubdit qd omiſerat volupe ē. id eſt voluptas eſt vel voluptatis cuiuſdam loco eſt te venire ſaluum. Volupe nomen eſt voluptatis ſicut facul pro facultate inuenitur & pro faculter. Nā veteres ſic loqui per apocopen gaudebant. Chre. credo tibi eſſe voluptati aduentum meum. Geta. quid agitur. Chre. multa facrunt ſup. noua (ut fit). i. ut cōtingere ſolet mihi aduenienti. i. cum venirē hic. ſ. Athenis compluria. i. permulta ſunt ſup. noua & recte cōpluria vbi nunc cōplura dicimus. nam hoc cōplure & hec cōpluris veteres dictarūt. qꝫ hoc cōplure nō hoc plus dicebant. Hec Do. Ge. ita cōprobat hac particula dictum Chremetis. Audiſtin. i. verū accepiſti ea que facta ſunt de antiphone. Chrem. audiui omnia. Get. tun. i. tune o demipho dixeras huic chremeti que facta erant. o chreme facinus indignū. i. nepharium ſcelus ē ſic. i. eo modo circūiri. i. circūueniri. i. decipi falli. Demi. agebam. i. loquebar conferebā cōmunicabam id. ſ. facinus indignū cū hoc fratre meo cōmodum. i. nacta opportunitate ita ut cōmodū vice aduerbij fungatur ſignificantis opportune. Dicimus eñ elegāter: cōmodū diuertiſti. i. commode opportune in tēpore quo debebas: et bene eſtimato ac cōſiderato tempore. Teren. in eunucho. virgo ſeſe iterea cōmodū huc aduerterat in hanc noſtrā plateam: cōmodum. i. quod dici ſolet quando vidit bonum ſuum vel ſuam opportunitatē. Geta. Nam hercle ego quoqꝫ. i. etiam agitās mecum. i. voluens verſans volutans. conſiderans apud me id facinus, ſedulo id eſt inſtanter ſine dolo inueni remedium huic rei ut nō admittat uxor antiphonis. Demipho. O geta quid inueniſti ſup ple quod remedium ſuppl. excogitaſti Geta. ut id eſt poſtꝙ abij id eſt diſceſſi abs te forte Phormio fit obuiam aduerbium. i. in occurſum mihi gete. Chremes. qui phormio fuit. ſ. tibi obuius. Geta is ſup phormio qui obtruſit ſup. nobis iſtam puellam. Chre. ſcio. i. intelligo. Geta. viſum eſt mihi. i. cōmodū eſſe iudicaui: ut. i. quod pertentarem. i. experirer ſniam. i. opinionem eius phormionis. ꝑhendo. i. cōprehendo tanqꝫ familiariter locuturus & congreſſurus hoīem phormionē ſolū. i. ſine arbitris ſeu interpretibus inquam. i. dico illo phormio cur nō vides. i. animaduertis prouideo ut ſi fieri poſſit ſup. hec negotia de iſtis nuptijs potius componantur. i. tranſigantur concordent pacent inter vos cū bona gratia. i. cū beneuolentia quā cū mala gratia. i. cū maleuolentia. Vel ſic ſi velis cur nō vides ſi ut. i. ſi aliquo mō ſit ſine aliqua rōe & via hec potiꝰ cōponant iter vos cū bona gratia &c. Herus. i. dominus eſt liberalis ſcꝫ demipho et fugitans litium. i. iurgiorum. vbi fugitans vim nominis habet cū genitiuo iungatur. Nam quidem hercle. i. per herculem ceteri oēs amici iſtius demiphonis fuerunt mō. i. paulo ante vno ore. i. vna voce vno cōſenſu autores. i. ſuaſores ut demipho daret hanc uxorē precipitē id eſt exturbaret eam ac precipitaret de thalamo filij ſui eam poſt hac non redituram Anti. antipho hec audiens neqꝫ tū apparens ſubinde verba interponit. Quid hic geta ceptat. i. incipit facere: aut quo. i. in quē exitum ſeu effectum ipſe euadet. i. erūpet perueniet hodie. Ge. proſequit ſermonē geta quaſi alloquatur phormionē ſic eñ refert quaſi ſic fuerit cū eo locutus: an. i. verū tu phormio dices hoīem daturū penas. i. puniēdū iri legibꝰ. i. ꝑ leges ſi eiecerit. i. exturbauerit illā e domo ſua, iā id qd dices. ſ. eū daturū penas eſt exploratū. i. certū & bñ ꝑuiſū m ac ꝯſtitutū. Eya aduerbiū hortātis ut potiꝰ velit cōponi oīa ꝗ in ꝯtētione deſcēdere ſatis ſudabis. i. laborabis incaſſum: & ꝗdē vehemēter ſi inceptas. i. ſi incipias litigare cū illo ho e. ſ. dn̄o meo ea. i. tāta ipſe dn̄s eſt eloquētia. i. tantam hꝫ eloquētiā vel tanta eloquētia pollet vel ea eloquētia eiꝰ eſt. i. talis eſt eius eloquētia ut ea eloquētia ſit caſus no-

minatiui. verum .i. ſed pone .i. finge fac eſto ſic ita fané; vbi dicant poſito caſu eum dominum eſſe victum in cauſa .i. eſto quod eſſet victus attamen tādem .i. vno verbo dicam quod ſermo res .i. negotium capitis .i. vite eius non agitur .i. non tractatur: ſed tantum res pecunie agitur ita vt ſola eſſet multa pecuniaria. Poſtquam ſentio .i. percipio hominem Phor. molliri .i. mitigari molleſcere ꝛ mollior fieri his verbis que dixi mō .i. dixi nunc ſumus ſoli .i. line arbitris hic .i. in hoc loco eo .i. ea re .ſ. quia ſum⁹ ſoli dic quid velis dari tuā manum .i. pecunia preſenti vt herus

propitiū. Get. Nam ſat ſcio, ſi tu aliquā partem equi boniq́ȝ dixeris, vt ille eſt bonus vir, tria nō commutabitis verba hodie inter vos. Demiph. Quis te iſthec iuſſit loqui? Chremes. Imo nō potuit melius peruenirier eo, quo nos volumus. Antipho. Occidi. Demipho. Perge eloqui. Geta. at primo homo inſanibat. Demi. cedo quid poſtulat? Geta. quid? nimiū: quātū libuit. Demipho. Dic. Geta. ſi quis daret talentum magnum Demipho. imo male hercle: vt nihil pudet? Geta. quod dixi adeo ei: queſo quid ſi filiā ſuā vnicaȝ locaret? parui retulit nō ſuſcepiſſe: inuēta eſt q̄ dotem petat. vt ad pauca redeā, ac mittā illius ineptias: hec deniq́ȝ ei⁹ fuit poſtrema oratio. Ego, inq̄t, iam a principio amici filiaȝ, ita vt equum fuerat, volui vxorē ducere: Nam mihi veniebat in mentem eius incōmodū, in ſeruitutem pauperē ad ditē dari. Sed mihi opus erat, vt aperte tibi nunc fabuler, aliquantulū q̄ afferret, qui diſſoluerem que debeo: ꝛ etiā nunc, ſi volt Demipho dare, quantum ab hac accipio, que ſponſa eſt mihi, nullam mihi malim, q̄ iſthanc vxorē dari. Ant. Utrum ſtultitia facere ego hunc, an malitia, dicā, ſcientem, an imprudētē, incertus ſum. Demipho. Quid ſi animā debet? Ge. Ager oppoſit⁹ eſt pignori ob decē minas, inquit. Demi. age, age, iam ducat, dabo. Get. Edicule item ſunt ob decē alias. Demipho. hoi hui, nimiū eſt. Chremes. Ne clama, petito haſce a me decem. Geta. vxori emūda ancillula eſt: Tum autē pluſcula ſupellectile opus eſt: op⁹ eſt ſumptu ad nuptias: his rebus pone ſane, inquit, decē minas. Demipho. Sexcentas perinde potius ſcribito iam mihi dicas: nihil do: impuratus me ille vt etiam irrideat? Chremes. Queſo, ego dabo, quieſce: tu modo filius fac

deſiſtat .i. ceſſet ſuperſedeat his litib⁹ .i. ab his iurgiis: ꝛ vt hec puella faceſſet hinc .i. diſcedat: recedat abeat hinc .i. ex domo heri. Faceſſo interdum ſignificat facio. Inde faceſſere negotium .i. exhibere ſolicitudinem ꝛ curam. Interdū ſignificat ire ad faciendū. Interdu ſignificat diſcedere: nā qui diſcedit ab aliquo loco remotū ſe facit ab illo: e diuerſo facere ſe huc ſignificat accedere ad hunc locum: vt diceretur fac te huc idē eſt ac ſi diceret accede huc ideo fac te hinc ſignificat diſcede hinc: ſicut fac te huc ſignificat huc accede: ꝛ q̄d inq̄ velis tibi dari: ne .i. vt nō ſis moleſtus .i. vt nihil moleſtie hero afferas in his rebus. Antipho ſatis ne dij ſunt propitij id eſt benigni fautores ſecundi, quaſi dicat nōne dij ſunt illi multū benigni ac faciles qui patiunt cum ita egregie mētiri vel qui ita ſit animo quietus nec (vt videtur) multis agitatus curis, Uidetur eñ nihil eſſe ſolicitus quia talia ꝛ excogitat ꝛ recitādo inſiſtit. Geta proſequitur inceptum ſermonē. Nam ſat ſcio ſi tu phormio dixeris ali quā partē boni ꝛ equi id eſt aliquid bono equitate ſubnixū .i. aliquid quod vtile ꝛ honeſtū videatur: vt ille herus .i. vir bonus .i. iuſtus .i. qua bonitate .i. vir. vel pro ea bonitate q̄ eſt ſeu que ſua viri eſt probitas nō cōmutabitis hodie tria v̄ba inter vos id eſt non altercabimini diu ſimul vltro citroq́ȝ. naȝ verba cōmutare eſt quod altercari dicimus. Nam altercādo vltro citroq́ȝ verba cōiectant et cōmutant. De. quis iuſſit te getā loqui iſthec cū phormione. Chre. imo nō potuit melius .i. apti⁹ peruenirī in verbo īperſonali: eo aduerbium ad locū .i. ad eum ſtatū quo .i. ad quem nos volum⁹ peruenire. An. occidi .i. perij. De. perge .i. perſeuera proſequere loqui. Geta. at primo .i. in pricipio homo phormio inſaniebat .i. furebat cū ei iſta dicerē. Demi. cedo .i. dic quid poſtulat vt nō ſit moleſtus ꝛ vt puella faceſſat. Geta. petis q̄d poſtulet. poſtulat nimiū .i. īmoderatū p̄ciū ſiue inmmo videlicet tantum poſtulat q̄tum libuit ſibi. De. dic quid poſtulet. Get. dicit forſitan ſe facturum ſi quis daret talētū magnū quod cōſtat ex octoginta libris, vt ſupra. Demi. Imo hercle ſi quis daret ei malum .i. incommodum aut ſupplicium: aut tormentū: hoc dicit indignatus immoderationē petentis quo quaſi dicat ſe malle illi dare magnū malū q̄ tm̄ pretium vt .i. qualiter quō interrogādo nihil pudet vel te vel illū hoc dicere ſup. Get. qd .i. ſed adeo .i. certe dixi ei id qd ſequit̄ vl̄ adeo .i. certe hoc eſt ſup. qd dixi ei queſo .i. peto te q̄d peteres ſup. ſi ipſe her⁹ loca

rel .i. daret nuptui filiam ſuā vnam .i. ſolam reſpondit ſupple. q̄ parui retulit id eſt parū profuit vel parum interfuit ſeu parua fuit commoditas non ſuſcepiſſe id eſt non genuiſſe aliam filiam ſiue non habuiſſe aliam filiam preter vnicam cum inueniat ſit alia propinqua que petit dotem qualis fuit phanium que per leges petit cognato dotem quam alicui poſſit locari: ergo ſic aſtruet. Inuenta eſt .i. acceſſit emerſit in lucem vna cognata que petat dotem vt redeam id eſt vt veniam. vt Cicero ad Criſippi laqueos reuertamur .i. veniamus: accedam⁹: vt accedam ergo ad pauca id eſt ad ſermonem breuiuſculum: ac vt omittā ineptias: id eſt fatuitates inconſiderata dicta illius. deniq́ȝ id eſt poſt multa hec fuit poſtrema oratio eius id eſt vltimus mecum ſermo inquit id eſt dixit ſic: ego phormio iam a principio volui dicere filiam amici vxorem id eſt capere eam in vxorem: vt fuerat equum id eſt honeſtum ꝛ equitati congruum. Nam incommodum eius veniebat mihi in mentem videlicet pauperem puellam dari id eſt traduci transferri ad diuitem maritum in ſeruitutem id eſt in omnem ſubiectionem quoniam propter paupertatem vxor redditur magis obnoxia et velut ſerua cōiugi ſuo diuiti ſic diues vxor contra. Sed vt nūc aperte fabuler id eſt veriſimiliter loquar tibi erat mihi opus illa vxore que afferret aliquante id eſt dotem alicuius quātitatis: qui id eſt vt vel qui ſit ablatiuus .i. quo aliquanto vel qui .i. vnde diſſoluerem .i. diuerſis ſoluerem ea que debeo: etiam ſi nunc demipho vult dare tantum quantum accipio preſenti pecunia ab hac filia que eſt mihi ſponſa: id eſt promiſſam nullam filiā mal m dari mihi vxorem quā iſthanc filiam amici. Antipho. antipho hec ſolus loquitur. ego ſum incertus verū dicam hunc getā facere id quod facit ſtultitia .i. per ſtultitiā an malitia .i. per malitiā ꝛ verū dicam eum facere id ſcientē .i. de induſtria an id eſt imprudentē id eſt per imprudentiā et incōſiderationē. Demipho. apud ſe cogitans quia geta dixerat phormionem dixiſſe ſibi fuiſſe opus vxore q̄ afferret vñ diſſolueret

que deberet nūc per puerbiū loquit Demipho:qd ſi animū dz.i.qd dicas ſup.vel cenſeas. Uel eſt modus interrogandi ſi phormio dz:nō ſolū pecunias ſed etiā vitā. alam eni pro vita intellige. Geta.geta vidēs p illud puerbiū ſenem velle ſcire quidnā deberet:neq ita in obſcuro velle pmittere ſe diſſoluturū deb.ta oſtendit quo ſint debita Phormio inquit ager eſt oppoſitus pignori.i.oppigneratus.hoc eſt datus in pignus:ob.i. pter decem minas.i. libras.Demipho.Age age hortātis eſt.i.nūc ipſe phormio ducat phaniū ego dabo illas minas decē & agrū repignerabo.Geta.itē ſimiliter edicule.i.domūcule eius ſunt dare ſupple vt poſite pignori ob ālias decē minas. Demipho.hui interiectio ridentis vel indignātis:nimis ē.i.ſoluere viginti minas. chremes.ne clama .i. noli clamare. petito a me haſce decē minas.i.Ge.ancillula.i. pua ancilla eſt emūda vxori.tū.i.deinde op⁹ eſt ſupellectile pluſcula.i.paulo maiore & ampliore & numeroſiore.i.opus paulo pluribus vtenſilibus : opus eſt inq ſumptu ad nuptias faciēdas inquit Phor. ſane in hac particula cōcedentis eſt.q.d.ſit ita vt vis pone.i.ſupputa decem minas his rebus.i.p his reb⁹ predictis.ſ.pro ſuppellectile pluſcula. Deſi.proinde.i.hac re potius ſcrib.to.i.ſcribat mihi ipſe Phormio ducētas vel ſexcētas dicas.i. cauſas vel libellos & cōtrouerſias. De.dicas ſane iā dictū eſt nihil do.i.nihil volo illi dare.Ne i.vtrū ille eſt ſupp.ita impuratus.i. impurus improbus immundus.inhoneſtus factus : vt etiam irrideat.i.illudat ſeniores.Chremes.qſo.i.obſecro tu modo.i.tātūmodo quieſce.i.noli te turbare.ego dabo illas decem minas:& ita erūt viginti quas ſum daturus fac vt filius tuus ducat illā.ſ.filiā meā quā nos volum⁹ eū ducere. Ant. Hei mihi.i.dolore afficior geta occidiſti me tuis fallaciis.i.aſtutiis & fraudibus.Chre.ipſa puella eiicit mea cā.i.amore mei emittit a domo fratris:vt fili⁹ eius ducat filiā meā equū eſt.i. iuſtū eſt me amittere hoc.i.has viginti minas . Geta. Phormio inquit hec vba o geta fac me certiorē ſi parētes antiphonis dāt illā puellā mihi cū dote vt amittā.i.a me reiiciā. i. ac repellā hāc q iā mihi ſpōſa eſt ne ſim incert⁹ nā illi parētes hui⁹ cōſtituerūt.i.deſtinauerūt dare mihi dotē.Chre. iam.i.nūc vel ſtatim accipiet promiſſam dotē renunctiet id eſt ſignificet illis parentibus alterius repudiū.i.accuſationē ei⁹ puelle ducāt puellā in vxorē. De.que res.i.que dos male vortat illi.i. q in ſuā cōuertatur perniciem. Chre.adeo.i.certe attuli nunc opportune id eſt qd dicit bene ad punctū argentū mecū.ſ.fructū.i.redditū quē pdia.i.poſſeſſiōes vxoris mee reddūt. vnde redditus lemni.i.in lemno inſula ſumā.i.impēdā in de ſumptus.ſumā id argentū:dixero. i. dicā vxori mee cū qreret ſuas pecūias op⁹ eē tibi illis. i.tegere illis & ita me tradidiſſe tibi eas mutuas.

¶ Aſcenſius.

¶ Illud imo non potuit &c.Quidā gete dāt: ſed verius Chremeti qui filiam ſuam clā ſuſceptam voluit filio fratris ſui nuptum dare.

Geta &c.Hic antipho totus pturbatus Getā alloquit ſup eo qd fecerat ac tādez lenit ipſe antipho a ſeruo gc. An. o geta vocatiu⁹ eſt. Ge. hē. interiectio animaduertentis . An qd egiſti. Geta. emūxi.i. euacuaui purgaui ſenes demiphonē & ſſem argēto. Interdū emūct⁹ hō dr elegās & faſcet⁹. Anti.ne.i. vtrū id qd feciſti eſt ſatis rectum ſup.vel recte factū. Ge.hercle neſcio an ſit ſatis rectū ego iuſſus ſum facere tantū.i.dūtaxat hoc ſ.extorquere pecunias. Ant.eho.admonētis interiectio & excandeſcētis:o vbero.i.digne verberibus multis et declinatur verbero verberonis.rādes mihi aliud ac.i.q rogo.i.peto.Ge.ergo qd narras.An.petis ſup.qd ego narrem:quidem.i.certe res id eſt negotiū redit mihi planiſſime.i.redibit mihi manifeſtiſſime ad reſtim.i. ad ſuſpēdiū.i.ad chordā qua mihi parē ſuſpēdiū. Nā reſtis chorda eſt.q.d.res tota eo redacta eſt vt de ſuſpendio poſſim cogitare & quidē tua opera.i.tua induſtria & tuo facto:vt.i.vtinam dii & dee oēs tam ſuperi.i.celeſtes q inferi.i.infernales perdāt.i.deſtruāt te exemplis malis.i.in exēpla alior que ſint tibi mala & noxia. hem interiectio dolētis vel indignātis mandes.i.cōmittas:p ironiā huic gc.ſi qd habes ſup. qd velis curatum.i.

vt illam ducat, nos quā volumus. Antipho. Hei mihi geta, occidiſti me tuis fallaciis. Chremes. Mea cauſa eiicitur:me hoc equum eſt amittere. Ge.quantum potes me certiorem,inquit,face:ſi illā dāt, hanc vt omittam,ne incertus ſiem: Nam illi mihi dotem iam conſtituerāt dare. Chremes iam accipiet:illis repudium renūtiet,hāc ducat. Demipho. Que quidē illi res vortat male. Chremes. Opportune adeo nunc argentum mecum attuli:fructum, quē lemni vxoris reddunt predia:id ſumam:vxori,tibi opus eſſe,dixero.

¶ Antipho adoleſcens. Geta ſeruus.

¶ Hic antipho plane perturbatus in Getam ſtomachatur: debacchaturq:vtpote qui ſibi.vt putat,ex re ferme trāquilla turbulentiſſimam reddiderit. Tandem tamen miris perſuaſionibus ipſum Geta demulcet & placabiliorem efficit.

¶ Additio malcoli.ad intelligentiam illius Gete dicti in calce huius ſcene poſiti. Quot res et poſt &c. Attende in primis Getam per totā comediam a poeta introduci callidiſſimum et verſipellem qui pallium ad omnem ventum flectere nouit. Is nunc Antiphoni perſuadet:ob huiuſcemodi portenta in auſpicandis nuptiis incidentia eas nuptias facile poſſe ſi non euitare: ſaltem dum argentum a ſenibus emungatur protelare. Ater alienus canis.hoc,funeſtas fore nuptias protēdebat anguis p impluuium intoxicationem gallinam de tegulis canens vxorem marito ſuperſtitem fore , Ariolus eſt qui omnia quaſi in mente vaticinatur dictus quaſi fariolus a fando Haruga id eſt hoſtia nominatur ante brumam: hic deridet poeta dictum obſeruatores & ſuperſtitioſos.

G Eta.Ge.Hem.Anti.quid egiſti?Ge.emūxi argēto ſenes. Anti.Satin id eſt? Geta,neſcio hercle:tantum iuſſus ſum. Antipho.eho verbero, Aliud mihi reſpondes, ac rogo?Ge.qd ergo narras?Anti.quid ego narrem? opera tua ad reſtim mihi quidē res redit planiſſime: vt te quidez oēs dii,deeq.ſuperi,inferi malis exēplis perdant:Hem,ſi quid velis, huic mandes , quod qdē recte curatum velis:qui te ad ſcopulum e trāquillo inferat.Quid minus vtile fuit, q hoc vlc⁹ tangere,aut nominare vxorem?Iniecta eſt ſpes patri poſſe illā extrudi:Cedo,nunc porro Phormio dotem ſi accipiet, vxor ducēda eſt domū qd fiet?Get.nō eni ducet.Ant. noui:Ceterum cum argētum repetēt, noſtra cauſa ſcz in neruom potius ibit.Geta.nihil eſt antipho , quin male narrādo poſſit deprauarier:tu id qd boni eſt, excerpis:dicis quod mali eſt.audi nūc contra:iam ſi argē

lū.i.qḋ velis factū eſſe recte.i.vt decet mandes ꝙ huic q̄ auferat.i.abducat te ad ſcopulū.i.ad editū ſiue eminē tē locū vn̄ te des ꝓcipitē vel i ſcopulū.i.in tēpeſtatē ꝛ ꝑturbationē ac ꝑiculū.nā ſepe i ſcopulis.i.rupib⁹ marinis acutis naues periclitant̄ e trāquillo.i.ex quieto loco ꝛ ſtatu:q̄d fuit minus vtile.i.inutili⁹ ꝙ tangere.i.attingere attrectare:hoc vlcus.i.hūc locū n̄ře materie periculoſuꝫ ꝛ ledentē ſi tāgit̄ ſicut vlcus.eſt aūt dictum ꝓuerbiale aut q̄d fuit inutili⁹ ꝙ noiare vxorē.i.facere mētionē de illa.ſpes.i.expectatio eſt iniecta.i.indita patri illā vxorē poſſe extrudi.i.expelli a viro ſuo.cedo.i.dic ꝛ cero.i.deīde ſi nūc Phormio accipiet dotē.vxor ē ducēda domū.i.domū iure matrimonij q̄d iſtet tūc.Ge.cert̄.i.certe phormio non ducet eā.Ant. noui.i.ſcio cetera.i.ſꝫ cū ſenes repetēt argētū.ſ.i.certe poti⁹ ipſe phormio ibit i neruū.i.nimis conādo decipit noſtra cauſa amore illi⁹ ſagittarij q̄ magno conatu tendēs arcū ſepe neruū frāgit.ꝛ ita ſuo impulſu fruſtrat̄ ac decipit̄ vel ibi neruū pōt capi ꝓ conijciet̄ i vincula ꝛ i carcerē potius detrudet̄ noſtra cauſa.Geta. o antipho nihil eſt quin.i.qḋ nō poſſit deprauari male narrādo illud.i.ꝑuertēdo veritatē:tu excerpis.i.extrahis euellis extorques elicis id boni quod eſt i hac re ꝛ dicis id mali qḋ i ea re eſt nūc iam audi ꝫ.i.viciſſim id qḋ ſum dictur⁹ ſi Phormio acceperit argētū vxor eſt ducēda vt ait:cōcedo tibi fateor hoc ꝛ tibi aſſentior:q̄dē.i.certe ſpaciū tādē vocādi ad nuptias ꝛ ſacrificādi ꝓ nuptijs vt res proſpere cedūt dabit̄ paululū nuptijs apparandis.i.ad apparādas nuptias.Interea dū hec agent̄ amici Phedrie dabūt argētū qḋ.ſ.ſe daturos polliciti ſunt.i.ꝓmiſerūt.Ille phormio reddet id argētū iſtis ſenibus.Anti. ꝙobrem.i.q̄re reddet:aut q̄d dicet illis q̄re.i.nō ducat.Get.rogas.i.inq̄ris tu dices ſup.hoc ſequit̄ ꝙ res.q.d.multe euenerūt mihi poſt illa mōſtra.i.poſt illa ꝑma auſpicia ꝓ nuptijs captata i q̄b⁹ captādis apparuerāt mōſtra hec ſunt illa q̄ euenerūt.alienus canis.i.nō n̄r ater.i. niger introiuit i edes noſtras.i.in domū noſtrā anguis.i.ſerpēs decidit.i.deorſū cecidit ꝑ impluuiū.i.ꝑ locū nō coopertū in medio tecti.Eſt eñ impluuiū ait Uarro id qḋ relictū erat in medio tecti:vt lucē caperet deorſum q̄ro impluebat dictum vtiq̄ a pluuia.Anguis itaq̄ decidit de tegulis per impluuiū gallina cecinit ariol⁹ i.diuinator interdixit.i.ꝓhibuit ne ducerē vxorē:hariolus eſt qui diuina mēte vaticinat̄ dict⁹ quaſi fariolus a fatis ꝛ a fādo aut ab alādo:nā habitu ſolē excludere velut mortalē alāꝫ vt diuinā recipiāt vnde ꝛ vocē eiuſmodi dabāt q̄ eſt hoc qḋ hoc ſolū exalandi animum preſtat.aruſpex.i.inſpectator hoſtiarū ꝛ diuinator in extis cap.nā aruſpex dicit̄ ab haruga.i.hoſtia cuius inſpiciebāt exta que haruga d̄r ab hara in q̄ cōcludit̄ ꝛ ſeruat̄ hoſtia.hara eñ eſt ſtabulū in q̄ pecora includūt̄ haruſpex ergo vetuit īcipere aliquid nō negotij an̄ brumā.i.anteq̄ dies decreſcere incipiat.bruma d̄r illa pars hyemis in qua dies ſunt breuiores a brumin.i.a breuitate dierum q̄ cā.i.q̄ excuſatio vel q̄ occaſio non ducēdi vxorē eſt iuſtiſſima.i.digna que admittat̄.Hec que dixi fiāt.Antip.i.vt nā fiant mō.Get.fiant ſine dubio vide me.i.aſpice vult⁹ mei fiduciā pater tuus exit abi.i.diſcede dic Phedrie argentum eſſe inuētū:vt bono animo ſit.

tum acceperit,ducēda eſt vxor,vt ais:cōcedo tibi:ſpatiū quidē tādem apparādis nuptijs, vocādi, ſacrificādi dabitur paululū:Interea amici,qḋ polliciti ſunt,argentū dabūt.id iſtis reddet.Anti. ꝙobrem?aut q̄d dicet?Get.rogas?quot res?poſt illa,monſtra euenerūt mihi:Introijt i edes ater alien⁹ canis,anguis ꝑ impluuiū decidit de tegulis,gallina cecinit:interdixit ariolus:aruſpex vetuit an̄ brumā aliq̄d noui negotij incipere:q̄ cā eſt iuſtiſſima.hec fiēt.An.vt mō fiāt.Geta. fient:me vide pr̄ exit:abi,dic eſſe argētū Phedrie.

Demipho. Chremes. Geta.

In hac ſcena Demipho Chremetem conſulit:quanam via tutiore pecunias phormioni tradat:ne vt callidus eſt poſtea acceptum neget.

Quietus eſto inq̄:ego curabo,ne q̄d verbor̄ dicūt.hoc temere nunq̄ amittā ego a me,quin mihi teſtes adhibeā,cū dē:ꝛ ꝙobrem dē,cōmemorabo.Ge.vt caut⁹ eſt,vbi nihil op⁹ eſt.Chr.atq̄ ita op⁹ factō eſt:at matura,dū libido eadē hec manet.Nā ſi altera illa magis iſtabit,forſitā nos reijciat.Ge.Rem ipſaꝫ putaſti.De.duc me ad eū ergo.Get.nō moror.Chr.Ubi hoc egeris,tranſito ad vxorē,vt cōueniat hāc prius,ꝙ hinc abeat:dicat eā dare nos Phormioni nuptū,ne ſuccenſeat:ꝛ magis eſſe illū idoneū,qui ipſi ſit familiarior:Nos noſtro officio nihil egreſſos eſſe:ꝙtum is voluerit,datū eſſe dotis. De.quid tua (malū) id refert.Chr.magni Demipho. De.non ſat tuum te officium feciſſe,ſi nō id fama approbat?Chre.volo ipſius quoq̄ volūtate hoc fieri,ne ſe eiectā ꝑdicet.De. Idē ego iſtuc facere poſſū.Chre. mulier mulieri magis ꝯgruet.De.rogabo.Chre.Ubi nunc illas ergo reperire poſſim,cogito.

Aſcenſius.

Illud tñ iuſſus ſuꝫ facetius eſt dictū ꝙ declaret̄.Nā cū Antipho dixiſſet:ſatin eſt.i.videlꝫ emunxiſſe argēto ſenem.Geta.feſtiue reſpondet que ſi ille iterrogaſſet an id argentū ſatis ſit ego iuſſus ſuꝫ tñ extorquere quantū extorſi velꝫ triginta minas.Illic aūt ꝙ res poſt illa ꝛc.quidam legūt q̄re res aliā quod res.ſꝫ vtriſq̄ alia eſt ſila ꝙ cōmētario ſuperiori.Nam dicendo ꝙ res:ordo eſt rogitas quid dicas:id quod res ſup.erit velꝫ monſtra euenerunt mihi poſt illa.i.poſt illud tempus ſponſaliorum.Dicendo aūt quod res ordo eſt ꝙ res ſup.dicere poterit velꝫ mōſtra ꝛc.Eſt eñ poſtilla aduerbium ſicut in eunucho.

Quiet⁹ ꝛc.Hic Demipho cōſulit qua via certiore Phormioni tradat ſuas pecunias.De.inq̄.i.dico tibi Chremeti:eſto.i.ſis quietus.i.ſecurus ſine ſolicitudine ego curabo.i.efficiam ne quid verborum.i.ne aliquas deceptiones Phormio ꝛ ſui fautores diunt.i.dēt.Dare enim verba decipere eſt ego nunquam amittam a me.i.non patiar exire ex manibus meis hoc argentum temere.i.inconſulte nam amitto hic ponitur quaſi pro a me emitto nunquam ergo amittam quin.i.qḋ non adhibeam.i.aduocem mihi teſtes cui dem.i.tradam hoc argentum ꝛ commemorabo.i.faciam mentionem.ꝙobrem.i.qua ratione ꝛ occaſiōe dem illud argētum.Get.vt.i.quantum Demipho eſt cautus vbi nihil.i.id eſt nō eſt opus ſup.eſſe cautum.nā potius deberet eſſe cautus in non dando ꝛ in agnoſcendo fallaciā.Chre.atq̄ opus eſt facto.i.facere ita vt dicis at matura.i.feſtina cū maturitate dū.i.q̄diu hec libido.i.hec volūtas homīs

inſcerti ꝛ lenis manet eadē.i.in eodē tenore.nā ſi illa altera ꝙ dicit ſibi ſpōſum magis inſtabit.i.vrgebit inſtātius forſit ã reijciat.i.repellat nos.ſ.nr̄ꝫ negotiū ꝛ noſtrã ꝯditionē ſeu pactionē. Ge.putaſti.i.diſputaſti dicit Do.i.cōſideraſti rē ipſaꝫ.i.id qḋ eſt. De.ergo geta duc me ad eū phormionē. Ge.nō moror.i.nō ſum in mora vel i me mora nō ē. Chr. vbi.i.poſtꝗ egeris hoc.i.dederis phormioni argētu pñtib⁹ teſtib⁹ trāſito.i.tráſfer te ad vxorē meā vt conueniat.i.alloquaẽ h ic vxorē Antiphonis priuſꝗ abit.i.diſcedit hinc.i.ex hoc loco. Dicat vxor mea nos te ꝛ me dare eā nuptũ.i.collocare in matrimoniũ Phormioni:dicimus dare nuptum ꝛ dare venū vbi do ponit cū primo ſupino ſꝫ hoc nō ſepe fit. et dicat me ſuccēſeat.i.iraſcaẽ illa Phormionē eſſe magis idoneū ꝙ ſit familiarior ipſi puelle dicat inꝗ nos nihil.i.in nullo egreſſos eſſe nr̄o officio.i.diſceſſiſſe a nr̄o officio vel ꝑtergreſſos eſſe nr̄m officiū:dicat inꝗ tm̄ datū eſſe ꝗtuꝫ is Phormio voluerit. De. qd malū id refert tua i.qḋ dici ſolet barbare quid mali gſe habes tu agendū de hoc.nō id refert mea ſignificat illḋ ad me ſpectare.malū abſ illi interpoſitū eſt in teriectio qḋ plerũꝗ i noſtro ſermone poteſt cō grŭere:vt cū dicūt qd male gratie talib⁹ reb⁹ te immiſces.dicēdū eſſet qd reb⁹ malū id gen⁹ te iterponere iuuat? Chr. o demipho id magni refert noſtra.i illud multū ſpectat ad noſtram honeſtatē. Demi.nō ſat ē.i.nō ſufficit feciſſe officium tuū ſi fama nō approbat.i.confirmat id quod feciſti. Chre.volo quoꝗ.i.etiā hec.i.hāc ſeparat:onē fieri volūtate ipſius puelle ne.i.vt nō predicet.i.aperte tractet ſe eſſe eiectū a nobis. De.ego poſſū facere iſtud idē qḋ vis a tua vxore effici. Chre.mulier magis cōgruit mulieri ꝙ vir. De.rogabo vxorē tuā vt id faciat. Chr. ego cogito vbi ego nūc poſſim reperire illas.i. filiā ꝛ aliā vxorem que venit ex lemno.

Uid agā ꝛc. Hic cōtinet nutricis agnitio facta a Chre.ꝛ ꝯtra agnitio chremetis a nutrice. ſo.quid agā.quē hominē ego miſera inueniā amicū mihi aut cui referā.i.recitabo hec cōſilia.i.hec ſecreta ꝛ archana ſeu ꝓpoſita incepta cōtra heram meā aut vñ petā auxiliū mihi nā vereor ne.i.ꝙ hera.i.dña puella vxor Antiphonis afficiaẽ iniuria idigne.i.turpiter indecēter inhoneſte ob.i.ꝑpter meū ſuaſum.hic ſuaſus ꝗrte inflexionis.i.ꝑpter meā ſuaſionē ꝛ meũcōſiliuꝫ ita.i.adeo violēter audio patrē adoleſcētis.ſ.demi.tolerare facta.i.nuptias ſic contractas. Chr. quenā.i.ꝗ eſt hec an⁹.i.vetula exanimata.i.ꝑturbata cōmota ꝑterrita ꝗ mō.i.panloante egreſſa eſt.i.exiuit a fratre.i.a domo fratris Sophrona.pergit nō vidēs Chremetē qḋ vt facerē.i.vt ſuaderem eas fieri nuptias egeſtas ideſt neceſſitas:impulit.i.mouit me cū ſcirē haſce.i.tales nuptias eſſe īfirmas.i.nō ſtabiles neꝗ firmas ꝛ ipulit me vt ꝯſulerē.i.ſuaderē id.i.nuptias fieri ad hunc finē vt iterea.i.ꝗdiu ꝗreret pr̄ vita.i.honeſtas vite puelle foret.i.eſſet in tuto.i.ſine piculo. Chre certe edepol iurātis eſt niſi animus fallit me. aut niſi oculi mei

Sophrona. Chremes.

In hac ſcena Sophrone nutricis ꝛ Chreme. qui Stilphonem te nominarat mutua contīnctur agnitio. Deinde ex eadem nutrice audit quemadmodum filia ſua phanium Antiphoni ſit nupta:ex qua re ingenti gaudio afficit caueteꝗ ne id ſua vxor quoquo pacto reſciſcat.

Quid agam? quē mihi amicum inueniā miſera? aut cui cōſilia hec referam? aut vnde nūc mihi auxiliū petā? nā vereor, hera ne ob meū ſuaſuꝫ indigne iniuria afficiatur: ita patrem adoleſcētis facta hec tolerare audio violēter. Chre. Nā ꝗ hec eſt an⁹ exanimata, a fratre ꝗ egreſſa eſt meo? Sophrona. Quod vt facerē, egeſtas me īpulit: quū ſcirē infirmas nuptias haſce eſſe, vt id cōſulerem, interea vita vt in tuto foret. Chremes. Certe edepol, niſi me animus fallit, aut parum oculi proſpiciunt, mee nutricem gnate video. Sophrona. Neꝗ ille inueſtigatur. Chremes. quid agam? Sophro. ꝗ eſt eius pater. Chremes. adeone, an maneo dū ea que loquitur, magis cognoſco? Sophrona. quod ſi eum nūc reperire poſſim, nihil eſt, quod verear. Chremes. ea eſt ipſa: colloquar. Sophr. ꝗs hic loquiẽ? Chre. Sophrona. Soph. ꝛ meum nomē nominat? Chremes. reſpice ad me. Sophrona. dij obſecro vos: ē ne hic Stilpho. Chremes. nō. Sophro. negas? Chremes. cōcede hinc a foribus paululum iſtorſuꝫ ſodes Sophrona: me iſthoc poſthac nomīe appellaſſis. Sophrona. ꝗd? nō is obſecro es, quē ſemper te eſſe dictitaſti? Chremes. ſt. Sophrona. quid has metuis fores? Chremes. Cōcluſam hic habeo vxorē ſeuam: verum iſthoc de noīe eo perperā olim dixi, ne vos forte īprudētes foris effutiretis: atꝗ id porro aliqua vxor mea reſciſceret. Sophro. Hē, iſthoc pol nos te hic inuenire miſere nūꝗ

parū ꝓſpiciūt.i. a lōge vidēt.parū recte vid conutricē mee gnate.i.mee filie. Sophro.neꝗ ille.ſ.ꝗ eſt pr̄ eius nō inueſtigaẽ.i.inueſtigando nō inuen tur. Chr. Quid agam? Soſt.continuat qḋ inceperat:dixerat enim neꝗ intelligaẽ: ꝛ ſubdit qui eſt pater eius. Chre.adeone.i.vtrū adeo eā.i.eo ad eam an maneo dū.i.quonſꝗ magis.i.amplius cognoſcā illā ꝗ loquiẽ. So.q.i.ſed ſi nunc poſſim reperire eū patrē nihil eſt qḋ verear. Chr.ea ipſa eſt nutrix filie colloquar.i.cū ea loquar. So.ꝗs loquiẽ hic? Chr. Sophrona. Sop.ꝛ ꝗs hic nolat nomē meū. Chre. Reſpice.i.retro aſpice ad me. Sop.o dij obſecro vos ne.i.vtrū hic homo eſt ſtilpho alio noīe Chremes. Chre.nō eſt ſtilpho. Sop.negas eſſe Stilphonē. Chr.o ſophrona concede.i.confer te diſcede ſodes.i.ſi audes hinc a forib⁹ vbi tu es iſtorſum.i.verſus iſtā ꝑtē:ne appellaſſis ꝑ ne appellaueris tſ o ꝑ tpe poſthac.i.poſt hoc tſ s iſto noīe ſtilphonis. So.ꝗd.i.cur nō te appellē obſecro ſtilpho nō eſt ille quē dictitaſti.i.frequēter dixiſti eē Chr. ſt.i.ſtilpho eſt is quē eē dictitaui. Sop.ꝗd.i.cur metuiſti has fores a ꝗb⁹ iubes me diſcedere. Chr.habeo vxorē cōcluſā i.clauſam ſe cōtinētē hic in illis edib⁹ ſeuā.i.terribilē. Uerū.i.ſed dixi.i.fictionē feci olim.i.multo ante ꝑperā.i.male ꝛ falſo de hoc noīe ſtilphōis eo.i.ea recā ob rē ne forte vos effutiretis.i.eloꝗremini effūderetis euacuaretis narraretis imprudētes.i.ꝑ imprudētiā foris.i.i lucē extra pect⁹ atꝗ ego eo dixi ne porro.i.deīde poſtea vxor mea reſciſceret id.i.ſciret fictionem meā aliqua.i.in aliquo modo aliqua vis ſeu ratione vel aliqua.i.ꝑ aliquam ex vobis. Effutire ſignificat effundere.ꝛ eſt trāſlatio a vaſe futili qḋ patulo ore fundo acuto inſtabile nihil ꝑ ſe cōtinet. Sop.hem interiectio dolentis vel indignātis. Iſthoc iſta re ſiue ꝑpter iſtā cām:ꝗꝛ timebas ne effutim⁹ foris. Pol iurantis eſt nos miſere.i.infelices nunꝗ potuimus inuenire te hic. Chremes. Cho interiectio corrept

timore novo dic mihi quid rei eſt tibi.i.quā rē.i.qđ negotiū habes ſiue cōmerciū cum hac familia.vñ.i.a q̄ famí lia tu exis.i.egredéris aut dic mihi vbi ſunt ille.ſ.mater ⁊ filia.Sop.me miſerā.i.o me infelicē vox eſt exclamātſ Chre.hem dolétis qđ eſt ꝑpter q̄ ita exclamas ne.i.vtrū viuūt.So.gnata.i.fil.a viuit mors cōſecuta eſt matreꝫ ipſā miſerā ex egretudine.i.ex in firmitate ac morbo.Chr.malefactū ē ſup.i.infideliter accidit.So.ſꝫ ego ſophro na que eſſeꝫ anus.i. annoſa:deſerta.i.derelicta ⁊ deſtituta auxilio eg⁊s.i.egena ignota.i.alienigena cognita lo

potuim⁹.Chremes.Eho dic mihi, quid tibi rei eſt cū familia hac,vñ exis?aut vbi ille ſunt?Soph.miſeraꝫ me.Chremes.Hem q̄d eſt?viuūt ne?Soph.viuit gnata:matrē ipſaꝫ ex egretudine miſera mors ꝯſecuta eſt. Chremes malefactū.Soph.Ego aūt,q̄ eſſem anus deſerta,egēs,ignota,vt potui,ṽginē nuptū locaui huic adoleſcēti,harū q̄ eſt dñs ediū.Chremes.Antiphoni ne?Soph.Hem,iſtūpſi.Chremes.q̄d?duas ne is vxores hꝫ?Sophrona.hau obſecro,vnā quidē ille hāc ſolā.Chremes.quid illa altera,q̄ dicit cognata?Soph. hec ergo eſt.Chremes.q̄d ais?Sophrona.compoſito eſt factū,quomō hanc amās habere poſſet ſine dote. Chremes.dij veſtrā fidē,quā ſepe forte temere eueniunt,q̄ nō audeas optare?offendi aduenięs,q̄ cū volebā,atq; vt volebā,collocatā filiā:Qđ nos ambo opere maximo dabamus,vt fieret,operam,ſine noſtra cura maxima,ſua cura hec ſola facit.Sophro.Nunc q̄d facto ē op⁹,vide:pater adoleſcētis venit:cūq; alo ini quo hoc oppido ferre aiūt.Chre.nihil pich eſt.Sꝫ per deos atq; hoīes,meā eſſe hāc,caue reſciſcat q̄ſq̄.Sophro.nemo ex me ſcibit.Chremē.Sequere me:cetera intus audies.

caui nuptū.i.dedi nuptui ṽginē huic adoleſcēti q̄ eſt dñs harū ediū.Chre.ne.i.vtrū locaſti eā nuptū Antiphoni.Sop.hem interiectio dolétis iſtūpſi dedi nuptui eā.Chre.q̄d dicis ſup.admirādo hoc interrogat vel eſt mod⁹ interrogādi: ne.i.vtrū is Antipho hꝫ duas vxores.Soph.ā iterieccio dolétis vl tedio obtuſe.obſecro.q.d. noli q̄ſo āpli⁹ me iterrogare ſup hac.q̄dē.i.certe ille Antiph.hꝫ hāc vira ſolā.Chre.q̄d facies vl q̄ eſt illa altera que dr̄ cognata.So.ꝗ hec filia tua eſt q̄ dr̄ cognata.Chr.q̄d ais admirabū d⁹.h.d.Sop.factū ē.i.effectū eſt cōpoſitio.i.ex cōpoſitiōe ſiue ex pactiōe ſiue ex pacto quomodo.i.qua via Antipho amās poſſet habere hāc filiā tuā ſine dote.Chre.o dij iplorw ſup veſtrā fidē.i.vñaꝫ opē ſeu veſtrū auxiliū q̄.i.q̄tū ſepe aliqua ſup.forte.i.caſu aliq̄ eueniūt:temere.i. icōſiderate q̄ nō audes.i.nō audeat aliq̄s optare ego aduenięs.i.cū aduenirē offendi.i.inueni filiā collocatā.i.nuptui datā illi qui cum.i.cuꝫ quo ego volebā eā collocari atq; iueni eā collocatā,vt.i.eo mō q̄ volebā.Quod vt.fieret.i.vt filia illi nuptui daretur nos ambo.i.ego ⁊ frī dabam⁹ operā.i.laborabam maximo ope.i.maximo molimine ſiue maximo conatu.hec ſola Sophrona alloquit ſeipm admirabūd⁹:fecit id qđ dabam⁹ operā:vt fieret ſua cura maxima.i.ſua diligētia ſiue cura nr̄a maxime.Sophro.Nūc vide quid eſt op⁹ facto.i.facere pater adoleſcētis.ſ.Antiphonis venit.ſ.Demipho ⁊ aiūt.i.fama ē eū ferre hoc.i.iſtā collocationē alo oppido.i.valde iniq̄.i.male cōtēto hoc aūt dicit.nā nō audiuit Chremetē exclamātē apđ ſe ab illo loco dij veſtrā fidē.Chre.nihil pericli ē.i.nullū eſt piculū i hac re.res i tuto ē ſꝫ p deos atq; hoīes obteſtor te vl adiuro caue ne ſup.q̄ſq̄.i.aliq̄s reſciſcat.i.ſciat hāc.ſ.filiā eē meā Soph.nemo ſcibit.i.ſciet āliq̄ ex me.Chre.Seq̄re me:audies cetera.i.reliq̄ q̄ tibi nō dixi intus.i.in domo.

Demipho ſenex. Geta ſeruus.

☞In hac ſcena Demipho ſenex de ſeipſo cōqueritur:qđ dum auaritie infamiā deuitare ſtuduerit:inſtultitie reprehenſionem incidit:magnopere enim ipſum penitet Phormioni pecuniaꝫ dediſſe.hic Get.quoq; ſeni inſultans:multa facete:⁊ viriliter dicto profert.

Noſtrapte culpa facim⁹ vt malos expediat eē,dū nimiū dici nos bonos ſtudem⁹,⁊ benignos ita fugias,ne ꝑter cauſaꝫ:qđ aiūt. Nōne id ſat erat,accipe ab illo iniuriā?etiā argētū eſt vltro obiectū ei, vt ſit q̄ viuat,dū aliq̄d aliđ flagitij ꝯficiat.Get.Planiſſime.Demipho.his nūc premiū eſt,qui recta praua faciunt.Geta.Veriſſime. Demipho. Ut ſtultiſſime quidem illi rem geſſeri-

¶Aſcenſius

Ubi Guido nr̄ legit non obſecro ſed eo quē ſēp te eſſe dictitaſti.Chr.eſt ⁊c.mali cum alijs exemplis legere. hē.nā abſurda alit eēt perſone mutatio.Eſt aūt metuētis qđ ſequēs indicat verbum.Item vbi idem legit.Compoſitio factū ē q̄o hē⁊c.plura exēplaria habēt q̄.q.d.ideo vt ⁊c.Propterea p appellaſſes non nulli legunt appellas tis.i.ſi vis.

Noſtrapte culpa ⁊c.h̄ ſenex ꝺ ſeipſo ꝯārit qđ dū auari īfamiā fugerit in ſtulti reꝑh̄ēſionē īciderit:eūq; penitet pecuniā dediſſe De.nos nimia benigni facimus nſapte.i. nīa ꝑpria culpa.i. qđ dicūt p nr̄ꝫ defectū.vt expediat.i.ſit vtile aliq̄b⁹ ſup.eē malos qr ex malitia ꝯſequūt a nobis pecunias dū.i.qñ.ſtudem⁹.i.dam⁹ opaꝫ nimiū nos dici bonos ⁊ benignos.i.liberales ⁊ manſuetos.Ita fugias.i.ſic fugiat aliquis ne.i.ꝗ non fugias vnq̄ preter cauſam.i.ꝑter domicilium tuum quo tibi nullum eſt tutius receptaculum quod aiunt.i.quod in ore populo eſt cū ſit iam tritum ſermone prouerbium.q.d.Ita effluas in dando vt tamen modum non pretergrediaris vel ita largiaris:vt tñ rōnem habeas domus tue vel ita te profundas vt tñ dona apud te retineas ⁊ in tua poteſtate.neq; illuꝫ penitentie locū relinquas vel ita fugias.i.diſcedas a tenacitate tua vel parcitate ſeu parcimonia:vt tñ nō exeas cām tuā.i. vt tñ in teipſo ⁊ in pectore tuo volutes atteti⁹ q̄d dādū ſit ⁊ q̄d nō. Nōne.q.d.ita id qđ ſequitur ſat erat.i.ſufficiebat.ſ.accipe iniuriā ab eo.i.pati tal' improbitatē vt decepit filiū. Etiā.i.cū hoc argētū eſt obiectū.i.oblatū vltro i.ſine rogatu ei⁹:vt ſit.i.vt habeat phormio q̄ i ablatiuo.i.q̄re vel q̄ argēto ſiue vñ viuat dū.i.quouſq; vl q̄ diu cōficiat.i.cōmittat:fabucet moliat aliquid aliud flagitiū.i.aliq̄đ aliud malū.Ge.planiſſime.i.certiſſime ſiue aptiſſime verū eſt qđ dicis ſiue oīno.nā plane ſignificat oīno certe ⁊ apte.De.nūc ꝑmiū.i.merces eſt his hoīb⁹ q̄ faciūt recta praua.i.q̄ recta reddūt obliq̄ ⁊ tortuoſa.Geta.ꝟiſſime dicis ſup.De.vt.i.q̄tū ſtultiſſime.i.incōſideratiſſime

ꝯſilim⁹.i.fecim⁹ illi phormiōi rē ſuā.i.ſuā cōmoditatē ⁊ qđ dicūt factū ſuū ⁊ caſū ſuū vt ita dicā. Ge.mō.i.tīmō vt.i.vtinā poſſit diſcedi: ambo ſunt īperſonalia.i.poſſit euadi hoc ꝯſilio.i.hac lege ⁊ conditiōe vt ducat iſtā.i.eā capiat in vxorē. De. Ne.i.vtrū ēt.i.dubiū vcȝ diſceſſū trito ꝯſilio vt eā ducat. Ge.haud ſcio an mutet aīum vt hō eſt.i. ſicut mores humanos hȝ nā hoīs mutab.lis eſt anim⁹ vel vt hō eſt.i.ꝑ eis morib⁹ qb⁹ eſt neſcio ſi mutatur⁹ aīm necne. De. Hē dolētis ⁊ dignātis aūt.i.ſed dubitas ſup. aut mutet aīm. Ge. neſcio an ſit mutatur⁹ verū.i.ſȝ dico hoc ſi forte ꝯtigeret eū mutare aīm. De.faciaȝ ita.i.vt ſicut frī me⁹ cēſuit vt adducā vxorē ei⁹ fratr̄ꝭ huc vt loquaꝛ cū iſta puella. O ge. abi ꝓnūtia.i.āte nūtia hāc rē vēturā eē.i.dic puelle vxorē. Chre.vēturā eē adeā. Get. h̄ apō ſe geta loquit argētū ē iuētū phe.i.ꝑ phedria ſileꝛ.i.nulla ſit mētio de iurgio.i.de līte facīēda ꝓpter tale cōiugiū. prouiſū eſt.i.cautū eſt.ne.i. qđ nō hec puella abeat.i.diſcedat hinc ī pſētia id eſt hoc tpe pn̄ti. Dicim⁹ ipn̄tia ſicut ⁊ īpſētia rū pro aduerbio pn̄is tpis porro.i.deinde nūc quid? modus īterrogādi ſubiūgit qđ fiet? heſitas.i.frequēter heres ſeu fixus es volutaris ī eodē luto.q.d.verſaris.i.eodē periculo: poſſet fortitā capi heſitas ꝑ dubitas ⁊ ꝑplex⁹ es ⁊ diſtrict⁹ ſeu ipl cit⁹ ⁊ īuolut⁹ ī eodē luto. O ge.alloqꝛ ſeipm ſoluēs vorſurā.i.lues ſeu pādes penas ꝑ vorſura.i.ꝑ diſſolutiōe eris alieni facta alio ere alieno. Nā vorſurā facere dr̄ qͥs alienū ere alieno ſoluit ⁊ q̄ñ creditorē mutet. Diciꝛ ēt vorſurā facere cū minore fenore acceptā qͥs pecuniā maiorē occupat. Malū meū qđ fuerat preſens.i.imminēs non dilatum ī aliud tp̄s nūc abijt.i.dilatū eſt ī diē in terminū aliquē deputatum: vel ī diē.i.vſq̄ ad aliquē diē mihi incertū. O ge.plage future creſcūt.i.augenꝛ malis accidētib⁹ niſi ꝓſpicis.i.ꝓuides: nūc ibo hinc domū vbi eſt phaniū et edocebo phaniū vxorē ātiphonis: nequid.i.vt nō aliquo modo: vel in aliquo vereatur.i.timeat phormionē aut orationē.i.ſermonem eius phormionis.

mus. Geta. Modo vt hoc ꝯſilio poſſit diſcedi, vt iſtā ducat demipho. etiā ne id dubiū eſt? Geta. haud ſcio hercle, vt homo eſt, an mutet animū. Demipho. Hez. mutet autē? Geta. neſcio: verū, ſi foret dico. Demip. ita faciam, vt frater cenſuit: vt vxorē huc ei⁹ adducā, cū iſta vt loquatur. Geta abi: ꝓnūtia hāc venturā. Get. argentū inuentū eſt phedrie: de iurgio ſiletur: Prouiſum eſt ne ī pſentia hec hinc abeat: quid nunc porro? quid fiet? ī eodē luto heſitas: vorſurā ſolues Geta: preſens qđ fuerat malū, in diem abijt, plage creſcūt, niſi proſpicis: Nūc hinc domū ibo, ac phaniū edocebo, ne quid videatur phormionem, aut eius orationem.

Actus quinti — Sena tertia.

Demipho. Nauſiſtrata matrona. Chremes.

In hac ſcena diuitis vxoris Nauſiſtrate de marito ſuo chremete licētius conquerentis allocutio eſt vna cū futurarum turbarum diſpoſitione.

Agedum, vt ſoles nauſiſtrata fac vt illa placetur nobis: vt ſua volūtate, id quod eſt faciundū, faciat. Nauſi. faciam. De. pariter nunc opera me adiuues, ac dudum re opitulata es. Nauſi. factū volo, ac pol min⁹ queo viri culpa, q̄ me dignū ē. De. Quid aūt? Nauſi. q̄ pol mei patris bene parta, indiligēter tutatur: Nā ex his predijs talēta argenti bina ſtatim capiebat: hez, vir viro qđ pſtat? De. Bina qͦſo? Nauſi. ac reb⁹ vtilioꝛib⁹ multo, tn̄ duo talēta. Demi. hui. Nauſiſtra. Quid hec videꝛ? Demi. Sꝫ. Nauſi. virū me natā vellē: ego oñderē. Dē. certo ſcio. Nauſi. quo pacto. De. parce ſodes, vt poſſis cū illa: ne te adoleſcēs mulier defatiget. Nau. faciā vt iubes: ſꝫ meū virū abs te exire video. Chre. hē demipho, iā illi datū ē argētū? De. curaui ilico. Chre. nollē datū. hei, video vxorē: pene pluſq̄ ſat erat. Demi. cur nolles chreme? Chre. iā recte. Dem. qui tu? eccqͥd loquut⁹ cum

Agedū ⁊c. Hec allocutio ē diuitis vxoris de marito licētius cōquerētis cū diſpoſitione futurarū turbarū. De. o nauſiſtrata agedū aduerbiū hortātis vt ſoles.i.ſicut ꝯſueuiſti de me bñ mereri fac vt illa puella placeꝛ.i.mitigetur leniaꝛ nobis: vt faciat id quod eſt faciendū.i.diſcedat et nubat phormioni ſua volūtate.i.non inuite. Nau. faciam.i.placabo illā. De. nunc adiuuas me opa tua.i. tuo labore ac īduſtria pariter.id eſt eq̄: ac id eſt ſicut opitulata es.i.auxiliata es dudū: id eſt paulo āte re.id eſt ipſo effectu ⁊ bonis tuis ⁊ tua re familiari mutuas mihi dādo pecunias vl̄ aliqͥd tale faciēdo. Ut lege ſic pariter.i.etiā nunc adiuuas me opera ac pro et dudū opitulata es mihi re ⁊c. Nau. volo factū.i. facere ac pol iurātis eſt. min⁹ queo id eſt min⁹ poſſū facere culpa.i. quod dicim⁹ defectu viri: id eſt mariti mei q̄ dignū eſt me.i.quā me decet aut q̄ mihi eſt honeſtū vel quam merui. De. autē.i.ſed quid.i.cur minus pares q̄ parē ⁊ quā Nau. quia pol vir me⁹ tutatur.i.defendit cōſeruat īdiligēter.id eſt pigre negligēꝛ bene parta id eſt iuſte acquiſita bona patris mei: nā pater ſtatī ſine mora capiebat: id eſt recipiebat bina talēta argēti.i.ſingulis annis duo argenti talēta ex his predijs.i.poſſeſſionib⁹ quas mihi reliquit. Hem. dolentis ⁊ requirentis ſeu deſiderantis patrem: quid.i.q̄tum vel in quo vir vnus preſtat alteri viro id eſt q̄tum alius aliū excellit. nā pater lōge preſtantior erat viro meo. De. queſo.i.obſecro capiebat pater bina talēta.i.quotānis duo. Nau. ac.i.⁊ reb⁹ multo viliorib⁹.i.quāuis res eſſent multo viliores ⁊ minoris locarēꝛ q̄ nunc tamen capiebat inq̄ pater duo talenta per ſingulos.ſ.annos. De. Hui admirātis hic eſt: nā pſſōis q̄titatē admiraꝛ. Nau. Quid hec videꝛ tibi.i.qđ exiſtimas hec duo talēta annua eſſe.q.d. nōne illa talēta videnꝛ tibi eē magnū qđdā. De.ſ.i.certe talēta hec videnꝛ ſup. mihi magnū qđdā. Nau. vellē me eſſe natā virū.ſ.vellē fuiſſe ſex⁹ virilis ego oñderē hec talēta quāti eſſent q̄ ea multiplicarē induſtria vel oñderē hec talēta eſſe magnū aliqͥd: vel oñderē bina talēta debere haberi ex patrimonio meo. De. certo ſcio.i.mihi ē exploratū qđ oñderes. Nau. quo pacto.i.q̄ñ ſcis? vl̄ q̄ñ oñderē tuo iudicio. De. Sodes.i. ſi audes parce verbis ſup.i.ceſſa mecū loqͥ vt poſſis loqͥ diutius cū illa puella ne.i.vt nō mulier illa adoleſcens.i. iuuenis defatiget.i.defatigatā reddat ſermōe ſuo adeo vt illi oñdere par nō eē poſſis. Nau. faciā vt iubes.i.vis ſꝫ video meū virū.i.ꝯiugē exire abs te.i.ex tua domo. Chre. hē interiectio dolētꝭ ⁊ timētꝭ.o demipho argētū ē iā

datum illi phormioni. De. ille eo. i. ſtatim curauit darei. Chr. nolem datũ eſſe argentũ. i. vellẽ q̃ nõ eſſet datum. hei vol:tis video vxorẽ pene. i. fere plus q̃ ſat erat. i. ſufficiebat. De. o Chreme cur noles datũ eẽ agitur Chre. iam recte ſe hz res ſup. De. quid tu dicis ſup. ecquid. i. nũqd locut⁹ es aliqd cũ iſta puella. Phor. i. quare duci mus hãc vxorẽ tuã ſi iam es allocut⁹ eam puellam. Chre. tranſegi. i. concordaui pacaui oĩa. Demi. aduertẽs ſe Demipho admirabund⁹ ait quid tandẽ ait ipſe frater me⁹ quaſi aſſiſtentes alloquat. Chre. puella nõ põt abdu ci. i. expelli a tua domo neq abſtrahi a filio tuo.

iſta es, Phor. hanc ducimus? Chr. tranſegi. De. quid ait tandem? Chre. adduci non poteſt. De. quid nõ poteſt? Chre. q2 vterq vtriq eſt cordi. De. Quid iſthuc noſtra? Chre. magni: preter hec, cognatã comperi eſſe nobis. De. quid? deliras? Chr. ſic erit: nõ temere dico: redi mecum in memoriã. De. ſatin ſanus es? Nauſiſt. hau, obſecro vide, ne in cognatam pecces. De. nõ eſt. Chre. ne nega: patris nomen aliud dictũ eſt: hoc tu erraſti. De. non norat patrẽ? Chre. norat. De. cur aliõ dixit? Chre. nũq̃ ne hodie concedes mihi, neq intelliges? De. ſi tu nihil narres. Chre. pergis? Nauſi. miror qd hoc ſiet. Demi. equidem hercle neſcio. Chr. vin ſcire? at ita me ſeruet Iupiter vt me propior illi, q̃ ego ſum, ac tu nemo eſt. Demi. Dij veſtram fidẽ: eam⁹ ad ipã vna oẽs: nos aut ſcire, aut neſcire hoc volo. Chr. ah. De. qd id ẽ? Chr. ita ne paruã mihi fidẽ eẽ apud te? De. vin me credere? vl ſatis queſitũ mihi iſthuc eſſe? age fiat: Quid illa filia amici noſtri? quid futurũ eſt? Chr. recte. De. hãc igitur mittim⁹? Chr. qdni? De. illa maneat? Chr. ſic. De. ire igit tibi lz Nauſiſtrata. Nau. ſic pol cõmodius eſſe in oẽs arbitror, quã vt ceperas, manere hanc nã pliberalis viſa eſt, cũ vidi, mihi. De. qd iſthuc negoti eſt? Chre. iã ne apuit oſtiũ? De. iam. Chr. o Iupiter, dij nos reſpiciũt: gnatã inueni nuptã cũ tuo filio. De. hem, quo pacto id potuit? Chre. nõ ſatis tutus eſt ad narrãdũ hic locus. De. at tu intro abi. Chre. heus, ne filij noſtri quidẽ hoc reſciſcãt, volo.

De. quid. i. cur vel quomodo ipſa nõ põt abduci. Chr. quia vterq e cordi vtriq. i. ſibi mutuo placet vbi maſculino vſus eſt. quia maſculinũ prepõderat feminino. Oratores i tali dicẽdi genere dicere ſolet vterq alteri eſt cordi. De. qd iſthuc noſtra intereſt. i. qd ad nos ptinet ſi vterq alteri eſt cordi dicunt barbari qd habemus agendũ. Chr. magni illud itereſt noſtra. i. illud multũ ad nos ſpectat. Id eñ pl⁹ q̃ manifeſtũ eſt dici ſolere magni vel parui mea refert vel itereſt: pter hec. i. vltra hoc q̃ vterq alteri ẽ cordi: cõperi. i. facile percipere cognoui p inueſtigationẽ ſiue inueni eã eſſe nobis cognatã. i. gentilẽ ⁊ de cognatione noſtra. Demi. Quid. i. cur deliras. i. deſipis ineptis inſanis deuias vel qd delíras. i. q̃ delíram ita profers i mediũ. Chrem. ſic erit. i. inueniet tãdem cognata: nõ dico hoc temere. i. inconſulte inconſiderate ſine cã redi in memoriã mecũ. i. recordare mecũ preteritorum q̃ cõtulim⁹ inter nos vel recolligere redi ad te ſiue repete memoria ea de qb⁹ aliquãdo verba fecim⁹ mecũ. i. queadmodũ ego reuertor ad memoriã exercendã. De. ſatin. i. ſatis ne es ſan⁹. i. ſane mentis ſeu mẽt cõpos. Nauſi. Au interiectio oſtendẽs faſtidioſum eſſe qd dicit: obſecro caue. i. prouide ne pecces. i. erres i cognatã. i. i agnitionem cognate. Demi. nõ eſt ipſa cognata. Chr. ne nega. i. noli negare aliud nomen patris ei⁹ dictũ eſt. q. d. pater ei⁹ voluit ſe vocari alio noie. h. d. vt oſtẽderet illi ſe eſſe patrem ei⁹ queadmodũ pri⁹ cõmunicauerat rem totã cũ eo. tu erraſti hoc. i. hac mutatione nominis. De. ipſa nõ norat patrẽ: iterrogatiue dicit. Chr. reſpõdet norat. i. nouerat patrẽ. De. Cur pater dixit aliud nomẽ. i. cur mutauit nomen ⁊ voluit ſe vocari alio nomine. Chre. ne. i. vtrũ nũq̃ cõcedes. i. acqueſces: aſſentires hodie mihi neq itelliges qd mihi velĩ. De. ſi tu nihil narres. i. tu nihil explices quomodo itelligã. Chre. interrũpit ſermonẽ dicens pergis. i. pſeqr̃is reluctãdo mihi. Nau. miror qd hoc ẽ q Demi. nõ põt intelligere ſiĩr nec ego ipſa. De. eqdem hercle iurãtis eſt neſcio qd hoc ſit. Chr. vis ne ſcire qd ſit. iuppiter ita me ſeruet iurãdi mod⁹ ẽ vt. i. ſicut nemo. i. null⁹ homo ẽ propior. i. propinquior ſanguine ipo illi puelle quã ego ſum ac tu es. ſcz vna ẽ a medio. De. Dij ploxẽt voſtrã fidẽ. i. opẽ ⁊ auxiliũ nos oẽs: eam⁹ vna. i. ſil ad ipſam puellã: volo ſcire hoc. i. iſtã cognationẽ.

¶ Antipho adoleſcens.

¶ In hac ſcena antipho congratulat phedrie de pamphila a lenone redempta. Deinde cõqueritur alijs ſiſte inuoluiſſe quibus facile exolui non poſſit qñ eũ res aduerſe nimiũ vrgent. Poſtremo oſtendit ſe adhuc in aliquam ſpem geſtire.

aut neſcire penitus. Chremes. ah dolentis interiectio. Demipho. quid eſt qd ita doles. Chremes. ita ne, id eſt vtrũ fidem. i. autoritatem credulitatem veritatem eſſe mihi ita paruam apud te. id eſt habes mihi tam parũ fidei vt te deorari non poſſim vt hoc mihi credas. Demipho. vis me credere hoc vis iſtud eſſe ſatis queſitũ. i. inquiſitum mihi. i. a me. Age hortantis eſt aduerbium fiat. i. credatur a me. Quid modus interrogandi illa eſt ſup pheſilia amici noſtri hoc volutat ſecum. Deinde ſubdit quid futurum eſt ex hac cognatione. Chre. recte futurum eſt ſup. i. proſpere omnia cedẽt. De. igitur mittimus. i. remittimus domum vel omittimus miſſam facimus hãc vxorem tuam quam ducebamus. Chre. Quidni. i. cur non mittamus eam. De. illa vxor tua maneat. i. non veniat ad puellam interrogatiue pronuntia. Chre. ſic. i. ita maneat. Demi. O nauſiſtrata igitur: quia res ſic ſe habẽt licet tibi. i. potes ire. i. redire domũ. Nauſiſt. pol arbitror commodius. i. vtilius eſſe in omnes. i. erga omnes vl p omnibus hanc puellam manere neq adduci q̃ vt. i. ſicut ceperas. i. inceperas curare vt exerceretur. Nam cũ vidi eam ipſa viſa eſt mihi perliberalis. i. valde honeſta ⁊ bona ac benigna. De. quid iſtud negotiũ. i. iſtud totũ negotium eſt. i. quid hoc totum quod dixiſti ſibi vult nõdum enĩ intelligit Demipho Chre. Ne. i. vtrum vxor mea iam operuit. i. clauſit cuius oppoſitum eſt aperuit. i. recluſit oſtium. i. ianuam. De. iam operuit ne timeas audiri ab ea. Chre. o Iuppiter dij reſpiciunt nos. i. ſunt nobis propitij ⁊ fautores: inueni gnatam cum filio tuo. De. hẽ interiectio intelligentis q diu queſiuerat quo pacto. i. a qua via id potuit fieri. Chr. locus iſte nõ eſt ſatis tutus ad narrandũ quo potuit fieri. De. at. i. ſed tu abi. i. diſcede intro. i. in domũ meã. Chr. heus aduerbiũ vocantis ⁊ monẽtis attẽtionẽ volo ne quidẽ. i. vt ne etiã filij nñi reſciſcãt. i. ſciãt cognoſcãt hoc. i. q̃ pacto id potuerit fieri.

¶ Aſcenſius.

¶ Ad principium ſcene; vbi offendes opera tua me adiuuas in alijs eſt adiuueo.

Letus ſum rc. Hic antipho apd ſe ↄquerit ꝙ ea ſuſceperit quib⁹ erolui nõ poſſit vbi res aduerſe vrgẽt ſimul oñdit ſe geſtire in aliquã ſpẽ. Anti. vtut. i. vtcũq;. id ẽ qualitercũq; res mee. i. mea negocia ſeſe hñt let⁹ ſuz id obtigiſſe fratri meo Phedrie quẽ vt fratrẽ diligo ꝙ vult. ſ. argẽtũ ad pãphilã redimẽ dã ꝓ. i. quãtũ ſcitũ eſt. i. ſcire ſeu ſapienter factũ parare. i. cõtrahere in alo ſuo eiuſmodi. i. tales cupiditates q̃s res cũ ſint aduerſe. i. cũ fortuna male optatis rñdeat poſſis. i. poſſit alıq̃s paulo. i. aliquãtulũ ſiue aliquatẽn⁹ mederi. i. medelã ſeu remediũ adhibere ſimul. i. poſt. ꝗ hic Phedria repe rit argẽtũ: expediuit. i. erolu it ſe cura. i. ſolicitudie. Ego antipho nullo remedio poſſũ euoluere. i. expedire explicare me ex iſtis turbis. i. perturbationib⁹ q̃n. i. ꝙ nõ ſit hoc qð ſimulatũ eſt celet. i. occultet patri ſup. ſim in metu nc pr̃ moleſte ferẽs abducat aliq̃ rõne amatã meã ſin. i. ſed ſi hoc inq̃ qð ſimulatũ ẽ patefit. i. aperiat reuelet detegat nõ poſſũ inq̃ euoluere me q̃n ſiz in ꝓbro. i. culpa apud patrẽ neq; nũc recipe rem. i. retraherẽ referrem me domũ niſi ſpes huiuſce phanij habẽde. i. habẽdi hãc phaniũ eſſet oſtẽtata. i. preſtita exhibita mihi ſ; vbinã ſ. poſſum inuenire getã: vt rogẽ. i. petã ab eo. qð tp̃s. i. quã opportũitatẽ ↄueniẽdi p̃rs. i. alloquẽdi p̃rẽ; meũ iubeat. i. velit me cape. i. eligere.

Letus ſum, vtut mee res ſeſe habent, fratri obtigiſſe quod volt. ꝙ ſcitum eſt, eiuſmodi parare in animo cupiditates, quas, quum res aduerſe ſient, paulo mederi poſſis: hic ſimul argẽtũ reppꝑit, cura ſeſe expediuit: Ego nullo poſſũ remedio me euoluere ex his turbis: quin ſi hoc celetur, in metu: ſin patefit, in probro ſiem. Neq; domũ nunc reciperem, ni mihi eſſet ſpes oſtenſa huiuſce habende: Sed vbinam getam inuenire poſſum, vt rogẽ, qð tempus conueniundi patris me capere iubeat?

Phormio. Antipho.

Hic lactabundus phormio inducitur de fallacia ſenum in extorquendo argento geſtiens qui tanq; paraſitus ſe egregie potaturum pollicet. Deinde ad mercatum dicit ſe iturum: ne ipſum ſenes ſycophantam ꝛ liguritorem exiſtiment.

Argentũ accepi, tradidi lenoni, abduxi mulierem, curaui ꝓpria ea Phedria vt potiretur nam emiſſa eſt manu. nunc vna res mihi etiam reſtat, q̃ eſt cõficiunda, otium a ſenibus ad potãdũ vt habeã: Nam aliquot hos ſumam dies. Anti. Sed phormio eſt: quid ais? Phor. q̃d? Antiph. quidnam nunc facturus Phedria? quo pacto ſacietatẽ amoris ait ſe velle ſumere? Phor. viciſſim partes tuas actur⁹ ẽ. Ant. quas? Phor. vt fugitet patrẽ: Te ſuam rogauit rurſum vt ageres cauſam, vt ꝓ ſe diceres: Nam potaturus eſt apud me: ego me ire ſenib⁹ Sunium dicã ad mercatum, ancillulã emptum, ꝙ dudum dixit Geta: ne, cum hic non videant me, cõficere credant argentum ſuum. ſed oſtium cõcrepuit abs te. Ant. vide quis egrediatur. Phor. Geta eſt.

Argẽtũ rc. Hic iactãtia inducit phormionis: q̃ tanq; paraſit⁹ ſe egregie bibiturũ pollicet. Phorm. accepi argẽtũ a Demiphõe tradidi illud lenoni puelle vẽditori abduxi. i. mecum abduxi a lenonia domo mulierẽ pamphilã. ſ. q̃ iã virgo nõ erat ꝓcipue cũ eſſet in tali loco curaui effici vt phedria potiret ea puella ꝓpria. i. ſibi cum nemine cõ. nã emiſſa eſt manu. i. manumiſſa. i. libertina facta ẽ cũ pri⁹ eẽt empta tanq; ſerua vel eẽt in ꝑtãtẽ lenõis nũc vna res reſtat. i. eſt reliqua mihi q̃ res eſt cõficiẽda. i. perficienda ꝛ ad effectũ ꝑducẽda. ſ. vt habeã. i. impetrẽ a ſenib⁹. ſ. Demiphone ꝛ fratre otiũ. i. ſpatium tp̃is ad potãdũ pri⁹ q̃ abducã mihi phaniũ ꝓ qua abducẽda dederunt pecunias. nã ſumã. i. impẽdã cõſumã traducã hos aliq̃t dies. Anti. antipho q̃ pri⁹ ſolus loq̃bat vidit Phormionẽ et iq̃t apud ſe. Sed Phormio ẽ. ſ. adeſt: deinde accedẽs ad eũ iq̃t q̃d ais? Phor. petis q̃d dicã admirãdo dicit hoc vel interrogãdo. Deinde occupat anti. Anti. Quidnã phedria ẽ factur⁹? quo pacto. i. q̃ via ait ſe velle ſumere ſatietatẽ. i. tediũ ſiue expletionẽ amoris. Pho. ipſe actur⁹ eſt. i. repreſentatur⁹ ẽ partes tuas. i. tuũ offim viciſſim. i. vt ita dicã ſua vice vl̃ ꝑ vices ꝛ quaſi alternatim. Anti. q̃s partes meas acturus eſt. Phor. vt fugitet. i. frequẽter fugiat patrẽ. i. patris cõſpectũ rogauit te vt rurſum tu ageres. i. defenderes. ſuſtineres cã ſuam: ꝛ vt diceres. i. orationem haberes ꝛ ſermonem appoſitũ pro ſe faceres nam qui dicit appoſite accõmodate q; loquitur. Nam ipſe phedria eſt potaturus id eſt debet potare apud me. Ego dicam ſenibus Demiphoni ꝛ Chremeti me ire ſunium. i. ad eũ locũ de quo pri⁹ dictũ eſt. ad mercatum. i. negotiãdi gratia ſiue exercẽde mercature cauſa. Et declinat h̃ mercat⁹ cat⁹ tui. a mercor caris qð eſt emo emis dicã q̃ ſenib⁹ me ire ad mercatũ emptũ. i. ad emẽdã ancillulã. i. ãcillã paruã quã Geta ſeru⁹ dixit ſenib⁹ mihi eẽ op⁹: dudũ. i. paulo ãte ne ipſi ſenes credãt me cõficere. i. conſumere impendere ſuũ argentũ cũ nõ videant me hic: ſ; oſtiũ cõcrepuit abs te. i. oſtiũ tuũ patefactũ ẽ vl̃ aptũ eſt: ꝛ bñ ↄcrepuit. q. d. audiui oſtiũ crepãs. i. ſtridẽs ꝛ reſonãs cũ aperiret ꝛ pateſieret. nã eiuſmodi crepit⁹ ẽ ſignũ apꝑtionis oſtij. Anti. vide q̃s egrediat e domo. phor. Geta eſt is qui egreditur.

Geta. Antipho. Phormio.

In hac ſcena miro ornatu: vehemens trium ꝑſonaꝝ gaudiũ expꝛimit poeta. Nã Geta mirãdũ in modũ letabundus. Antipho. preſente Phormione annunciat Phanium inuentam eſſe patrui ſui Chremetis filiam. Quod profecto tum Geta. tũ Antipho ipſe. ſumme felicitatis loco ducendum autumat. cui Phormio mirifice congratulatur. Simulq; pulchꝛam ſenes cludendi occaſionem modum ꝛ geſtum commiſcitur.

Additio. Attẽde q̃ graphice hic Getã blandiſſimum adulatorem ꝛ verſutiſſimum auſcultatorem: exploratorem ꝛ ſecreta clandeſtine rimantem artifex poeta expreſſiſſime depingit.

O fortuna, o fors fortuna, quãtis cõmoditatib⁹, q̃ ſubito hero meo Antiphoni ope veſtra hũc oneraſtis diẽ? An. quidnã hic ſibi volt? Geta. Noſq; amicos eius exoneraſtis

O fortuna rc. Hic Antipho ꝛ Geta nũciat phaniũ inuẽtã eẽ filiã Chremetis patrui ſui qð magne felicitatis loco ducẽdũ putat: Ge. O fortuna. i. o dea mutabilitatis. O fors fortuna. i. bon⁹ fortune euẽtus cuius diẽ feſtũ colunt qui arte aliq̃ viuunt cui⁹ edes ſacra trãſtyberim erat. Fortuna aũt incerta eſt: tam ad bonũ euentũ q̃ ad malũ ↄtis

amodicatibus .i. opportunitatib⁹: et q̄.i. ſtatī ſubito: hec leguntꝰ admiratiue. honoraſtis .i. decoraſtis hūc diē Antiphoni nūc veſtra ope .i. veſtro auxilio et numine ac fauore. Anti. q̄dnam hic Geta ſibi vult .i. q̄d vult dicere ita admirādo. ge. Geta cū nō audiebat: ſed pgebat in ſua admiratione et vos fortuna et fors fortuna exoneraſtis .i. alleuiaſtis nos amicos eius Antiphonis metu quo afficiebamur eius cā. Deinde ad ſe rediens cōſiderāſq̄ ſibi eē pro ſua querēdū Antiphonē cui hec narret. q̄ ita i admirādo ceſſandū et morādū: ideo ſubdit. ſed nūc ceſſo .i. nūc

metu. ſed ego nunc mihi ceſſo, q̄ non humerū hūc onero pallio: atq̄ hominez propero inuenire, vt hec: q̄ cōtigerint, ſciat? Antipho. nō tu intelligis q̄d hic narret? Phormio. num tu? Antip. Nihil. Phormio. tātūdem ego. Geta. ad lenonem hinc ire pergam: ibi nūc ſunt. Antipho. Heus geta. Geta. Hem tibi: nū mirum, aut nouum eſt reuocari, curſum cū inſtitueris? Antipho. Geta. Geta. pergit hercle: nunquam tu tuo odio me vinces. Antipho. nō manes? Geta. vapulabis. Antip. id tibi quidē iam fiet, niſi reſiſtis, verbero. Geta. familiarioꝛē oportet eſſe hunc, qui minitatur malum: Sed is ne eſt quē q̄ro, an nō? ipſus ē. Phor. cōgredere actutū. Antipho. Quid eſt? Geta. oīm, quātū eſt q̄ viuāt, hoīm homo honoratiſſime: Nā ſine cōtrouerſia a dijs ſol⁹ diligere antipho. Antipho. Ita velīz: ſꝫ q̄ iſtuc credaz ita eſſe, mihi dici velim. Geta. ſatin eſt, ſi te delibutū gaudio reddo? Antip. Enecas. Phormio. Quin tu hinc pollicitationes aufer, et quod fers, cedo. Get. oh tu quoq̄ hic aderas Phormio? Phormio. aderaz: ſed ceſſas? Get. accipe. Hem, vt modo argētū tibi dedim⁹ apud forum, recta domū ſumus profecti: Interea mittit herus me ad vxorez tuam. Ant. Quobrē? Geta. omitto proloqui: Naz nihil ad hāc rem eſt antipho: vbi in gyneceum ire occipio, puer ad me occurrit mida: Pone apprehēdit pallio: reſupinat: Reſpicio: rogo quobrē retineat me: Ait eſſe vetituz intro ad heram accedere: Sophrona modo fratrez huc, inquit, ſenis introduxit Chremem, eumq̄ nunc eſſe intus cū illis: hoc vbi ego audiui, ad fores ſuſpēſo gradu placide ire perrexi: acceſſi: aſtiti: animam compreſſi: aurem admoui: ita animum cepi attendere, hoc modo ſermonez captās. Antipho. euge geta. Get. hic pulcherrimum facinus audiui: itaq̄ pene hercle exclamaui gaudio. Phor. q̄d? Geta. quodnaz arbitrare? Ant. neſcio. get. atqui mirificiſſimū: patru⁹ tu⁹ pater inuent⁹ eſt phanio vxori tue. Ant. Hē, q̄d ais? geta. cū eius cōſueuit olim matre in

moꝛoꝛ tardo cūctoꝛ mihi .i. ve lin dedec⁹ meū et crimē vel mihi generaliter ponit vt tu mihi ſē per dormis: ſꝫ ego nūc ceſſo .i. ſū ceſſatoꝛ et otioſus: et q̄dē increpād⁹ q̄ nō onero hūc .i. meum humerū pallio .i. q̄ nō replico palliū meū in humerū vt agilioꝛ ſim ad viā faciēdā atq̄ q̄ ideo nō ppero .i. feſtino inuenire hominē .ſ. Antiphonē vt ſciat hec q̄ cōtigerint. Antip. tu non itelligis q̄d h̄ geta narret .i. dicat ſecū. Phor. nū .i. nūquid tu itelligis? Antipho nihil .i. nō intelligo. vel nihil .i. ne minimū quidē intelligo q̄d dicat. Phor. ego intelligo tātūdē quātū tu q̄d dicat. Geta. pgā ire .i. cōtendam ire: vel pſequar pſeuerabo ire hinc ad lenonē: nūc ipſi ſūt ibi apud lenonē. Anti. reuocat eū iā arripiētē iter ad lenonē. Heus aduerbiū vocātis. geta vocatiuus eſt. Ge. geta poſt ſe nō reſpexit: idignat⁹ ſe reuocari feſtinū nā putabat aliū quēlibet ab Antiphone reuocare eū: ideo inquit. Hē iterie ctio indignātis: num .i. nunq̄d. q.d. nō eſt tibi mirū .i. nō eſt tibi magni momēti. aut magne cure aut nouū .i. inuſitatū curſū reuocari retrahi cū inſtitueris .i. iceperis curſū. vel eſt ſcd̄a pſona p̄ tertia. Anti. geta. vocāt; ē. geta. hercle ipſe q̄ vocat me pergit .i. pſeuerat vocare me hoc autē dicit iter eūdū nō retroaſpiciens nūq̄ vinces me .i. nūq̄ hodie pſuadebis mihi: vt ad te eā tuo odio .i. tua moleſtia et tedio. Nā odiū itēdū ponit p tedio et moleſtia. Inde odioſ⁹ .i. tedioſus moleſtus et improb⁹ ſeu iportunus. q.d. nō vinces me tua importunitate et inſtātia. Antip. Nō manes .i. nō ſiſtis gradū. h.d. indignabūd⁹ et minabūdus. Ge. vapulabis .i. peſſes adeo bñ iſtare vt vapulares .i. verbareris ſeu verberib⁹ afficereris. Anti. q̄dē .i. certe id q̄ minitaris tū .i. ſtatī fiet tibi .i. vapulabis niſi tu verbero: id eſt dign⁹ verberib⁹. hic verbero verberōis. reſiſtis .i. reprimis gradū. Ge. hoc audiēs cognouit eē aliquē q̄ imperioſe loqueret: ideo ſubdit: opꝫ hūc ita q̄ loq̄t eſſe familiarioꝛē .i. ſimioꝛem in noſtra familia q̄ ego: nam minitatur malū .i. verbera. Sꝫ ne .i. vtrū eſt is quē q̄ro: ſcꝫ Anti. an nō eſt. Deinde viſo eo dicit ipſe eſt quē q̄ro. Phormio. geta cōgredere a cō et gradioꝛ eris: ideſt cōcede huc actutū .i. cito celeriter. dicit eſt ab actu .i. a celeritate. Unde actuarie naues dicūt celeres .i. celerit̄ p mare trāſeūtes. Antip. q̄d eſt. q̄ ita vehemēter gaudes et admiraris. Ge. o hō honoratiſſime omniū hoīm qui viuāt q̄tū eſt .i. q̄tū lꝫ pro tua cōditione vel q̄tū eſt hoīz. ſ.i. q̄tacūq̄ fuerit hoīm multitudo. nam o Antipho ſol⁹ diligere .i. diligeris amaris a dijs ſine cōtrouerſia .i. ſine ābiguitate. Antiph. velīz ita diligi a dijs. ſꝫ velī .i. volo dici mihi .i. q̄ dicas mihi qui .i. quomodo vel cur credā eſſe ita vt dicis. Ge. ſatī .i. nōne ſatis eſt tibi ſi reddo .i. efficio te delibutū perfuſū gaudio vbi ad animū trāſtulit quod eſt corporis nā delibutus dr vnct⁹. Anti. enecas .i. occidis mori me cogis q̄

ita animum meum ſuſpēſum teneas. Phor. quinimo tu aufer hinc id eſt hinc amoue pollicitationes: id eſt noli ita pollicitari bona Antiphoni: ſed cedo id eſt dic id q̄ fers: id eſt affero vt geſtas in pectore. Get. quoq̄: id eſt etiam oh. Phor. tu aderas hic. vbi oh. eſt interiectio animaduertentis prius nō viſum nec perceptū. Phormio. aderā hic: ſed inter hec dicenda ceſſas .i. in mora es tardas moraris detegerā Antipho. Ge. accipe .i. audi intellige. Hem interiectio eſt tuſſientis vt narratiōi ſit aptioꝛ vt .i. poſtq̄ modo .i. pauloante dedimus tibi Phormioni ego et demipho argētū apud forū pfecti ſum⁹ ego et Demi. domū recta .i. eodē tenoꝛe te nuſq̄ diuertēdo iterea o De. herus .i. dñs meus mittit me ad vxorē tuā .ſ. phaniū. Anti. quobrē .i. quare miſit te ad eaz. Geta. omitto .i. deſiſto proloqui .i. lōgo ſermōe vti. nā o ant. nihil eſt in ea miſſiōe ad hanc rē .i. ad hoc ppoſitū vbi .i. cū occipio .i. incipio ire ad gyneceū .i. in locū ediū ſecretū in q̄ fabulant inter ſe mulieres. Eſt eſt gyneceū vt ait Toꝛtell⁹ loc⁹ in edib⁹ ſolis mulierib⁹ ad habitādū dat⁹. Deducit enī a gynecū .i. a mulierib⁹ puer .i. ſeruus .i. mida nole ſoꝛte

Leno clanculū. Phor. ſomniū: vt iu hec ignoret ſuū patrē? Get. aliqd credito phormio eſſe cauſe: Sed me cenſeu potuiſſe oīa intelligere extra oſtiū, int⁹ que inter ſeſe ipſi egerint? Phormio. atq₃ hercle ego quoq₃ audiui illā fabulā. Get. imo etiā dabo quo magis credas: Patru⁹ interea inde huc egredit foras: aut multo poſt cū patre idē recipit ſe intro denuo: Ait vterq₃ tibi ptātē ei⁹ habēde ſe dare: Deniq₃ ego ſum miſſus, te vt requirerē, atq₃ adducerē. Antipho. hem, qn ergo? rape me: qd ceſſas? Ge. fecero. Antipho. O mi Phormio vale. Phormio. Uale Antipho: bn̄, ita me dij amēt, factū gaudeo. Phor. tantā fortunā de īprouiſo eē his datam? Summa eludēdi occaſio ē mihi nūc ſenes ⁊ phedrie curā adimere argentariā, ne cuiq₃ ſuorū equaliū ſupplex ſiet: nā idē hoc argētū ita datū eſt ingratis, his datū erit: hoc qui cogā, re ipſa repperi. Nunc geſtus mihi, voltuſq₃ eſt capiendus nou⁹. Sed hinc concedā in angiportum hoc proximū: inde hiſce oſtendā me, vbi erunt egreſſi foras: quo me aſſimularam ire ad mercatum: non eo.

Demipho. Phormio. Chremes.

¶ In hac ſcena phormionis ⁊ ſenum habetur contentio. Nam his cognita phanio pecunias a phormione repetunt: verum his reddere inficiatur niſi hāc habere vxorem liceat: atq₃ ita eo vſq₃ rixando procedunt: vt phormio totum chremetis factum de altera cōiuge Lemni filia q₃ habita aperiat. Quod Nauſiſtrate vxori primarie detegere interminatur: quo medio .xxx. minas vel inuitis ſenibus recipere conatur quod Chremes facile conceſſit: at Demipho vſq₃ remittitur. Imo phor. clamoſum deprehendere ambo ⁊ abducere moliuntur. ¶ Attende phormionis paraſiti in his duabus ſcenis ſequentibus: imo vſq₃ q₃ audacem ⁊ expromptam calliditatem Chremetis coram vxore: circa viri decorum formidinem Demiphonis per totam fabulam: nimia rerum attentione ſolicitudinem.

Sic dict⁹ q₃ phrygi⁹ eēt occurrit ad me pone aduerbiū .i. retro apprehēdit .i. capit me pallio .i. p palliū: reſupinat me inq₃ .i. reducit me in dorſum. nā ſupin⁹ vel reſupin⁹ dr̄ q₃ i dorſo iacet q₃ q₃ faciūt fere negligētes ſūt molles aut laſciui: iō ſupin⁹ p molli ponit ⁊ laſciuo. Itē p pigro negligēti ⁊ ocioſo. Itē ponit iterdū p elato itue ſupbo ppter ea q₃ tales ſupbi ſolēt nō demittere caput tāq₃ humiles ſ₃ reſupinare ⁊ extollere tāq₃ tumidi. Perſi⁹ Italo qd̄ ſe noie ſupin⁹ fregerit heminas. Un̄ ſupinare ⁊ reſupinare ſignificāt aliquē ſupinū ſeu reſupinum reddere vt hic reſupinat me .i. reducit integrū me ⁊ qd̄ vulgo dr̄ uerſat me. reſpicio .i. retro aſpicio: rogo .i. iterrogo qobrē .i. q̄re retineat me ait .i. rn̄det veti tū eē .i. phibitū accedere .i. adire: gredi itro ad herā .i. ad phaniū: inde etiā ille ſeru⁹ mō .i. paulo āte. Sophiona nutrix itroduxit hūc .i. in gynecciū chremē fratrē ſenis .i. demiphonis ⁊ idē cū fratrē eſſe nūc it⁹ intra gynecciū cū illis .i. ſophro. ⁊ phanio vbi .i. poſtq₃ ego audiui hoc pre xi .i. pſeueraui ire placide .i. trāquille ſine ſtrepitu ac tumultu gradu .i. receſſu paſſu ſuſpenſo .i. molli ac tenero ſuſtētato ⁊ leniter terre īpſo fores acceſſi .i. applicui ad illas fores ſiue maius aduenit: aſtiti abaſto as .i. iuxta fores ſteti: cōpiui .i. cohibui reſpm̄ cōpeſcui: al₃ .i. ſpm̄ ācheliū tatū ne audirer admoui .i. adhibui appropinquaui: appoſui aurē ad illas fores vt audirē ita eo modo admotē aurib⁹ cepi icepi attēdere .i. arrigere aduertere al₃ ad itelligēdū qd̄ diceba tur captās .i. alliciēs attrahēs freqnter capiēs ſmonē hoc mō .i. ita faciē do ⁊ dixi. An. Oge. eu ge iteriectio letitie ē q₃ āti. Ge. iuuat a ſ letitiā vt reliq₃ pſeqt letāter. Ge. hic .i. tūc audiui faci n⁹ .i. factū pulcherrimū .i. iocūdiſſimū itaq₃ .i. adeo hercle exclamaui pene .i. fere gaudio .i. p nimia letitia āi. qd̄ facin⁹ audiſti. Ge. qd̄nā .i. qd̄ facin⁹ arbitrare .i. putas me audiuiſſe illic. Anti. Neſcio qd̄ facin⁹ audieris. Get. Atq₃ .i. ſ₃ certe audiſti facin⁹ mirificiſſimū p mirificētiſſimū .i. mirifice factū vbi poeta recto ſuplatiuo vſ⁹ ē a poſitiuo mirific⁹ ca. cū. Petr⁹ tu⁹ .i. Chre. tuēt⁹ ē p̄r phanio .i. illi puelle tue vxori. Anti. Hē admiratē ⁊ letātē iteriectio qd̄ ais: hoc dixit vix ſibi pſuadēs ita eē. Ge. patru⁹ tu⁹ oli .i. lōgo ah tpe cōſueuit .i. habuit cōmerciū amoris cū mře ei⁹ phanij clāculū .i. ſecreto i lēno .i. i illa inſula. Phor. ſomniū eſt ſupple .i. illd̄ eſt fātaſma ⁊ vanū dictū tāq₃ dormiēdo ſomniatū. vtin. vtine .i. vtrū ita cōuenit cū matre ei⁹ vti .i. vt hec puella nō cognoſceret pr̄em ſuū. Get. O Phor. credito aliqd cauſe eē ſ₃ cēſe .i. ceſes ne me potuiſſe itelligere oīa eē oſtiū q₃ ipſi .ſ. Chremes Sophrona ⁊ Phaniū egerit .i. dixerit: iter ſe int⁹ i gynnecio. Phormio atq₃ hercle ego quoq₃ audiui illā fabulā .i. illd̄ fabuloſū dictū. Ge. imo ēt .i. ſ₃ etiā dabo .i. dicā etiā hoc quo .i. vt magis credas. Interea dum hec agūt patru⁹ egreditur .i. exit inde .i. ex gynnecio foras hic .i. i hūc locū in q₃ erā haud .i. nō multo poſt .i. nō longo tpe poſt idem patru⁹ recipit .i. retrahit refert ſe denuo .i. rurſus iterū itro .i. i gynneciū cū pr̄e tuo Demipho. vterq₃ pater patru⁹ ait ſe dare tibi ptātem habende ei⁹ .i. habendi eā i vxorē. Deniq₃ .i. tādē ego miſſus ſū₃ vt requirerē₃ .i. inueſtigarē₃ te atq₃ vt adducerē₃ ad te eos. Anti. hem iteriectio indignātis qd̄ nō ducat celeriter: ergo cū debeo me ducere qn̄ icrepatiue videl hic capi p ſumo cape me celeriter cape me vt ducar ad eos qd ceſſas .i. tardas moraris cur nō acceleras gradū. Get. fecero .i. faciā. cōiunctiuū p indicatiuo. Anti. O mi phormio vale .i. remane cū ſanitate. Phormio. O āti. vale. diſcede ſalute comite. Deide cū receſſiſſent cepit phormio ſecū hec dicere: ita dij ament: vt ex aīo dico iurād: mod⁹ eſt bn̄ factū eſt .i. bn̄ ſucceſſit ac pſpere: gaudeo tātā fortunā .i. tātā felicitatē₃ ⁊ ſucceſſum proſperum eſſe datū₃ his iuuenibus Antiphoni ⁊ Phedrie de improuiſo: aduerbium .i. ex inſperato preter ſpē₃ preter expectationē₃. Summa occaſio .i. opportunitas eluendi .i. decipiendi ſenes eſt nūc mihi .i. ego habeo nūc ſummā facultatē eluendi ſenes ⁊ eſt iſ₃ mihi occaſio adimere p adimendi (ſed varietatē₃ amauit poeta) .i. auferendi abſtergēdi phedrie curā argentariā .i. anxietatē₃ ⁊ ſolicitudinē₃ de argento iſto reddendo q₃ redemit puellā: ne .i. vt nō ſit ſupplex .i. ſupplicās cuiq₃ .i. alicui ſuoꝝ eq̄liū .i. ſuoꝝ gregaliū ⁊ ſodaliū vt illi mutuo darent illā ſummā q₃ redderetur ſenibus cū noleť ducere vxorē₃. Phormio nā hoc idē₃ argentū datū₃ erit ſine reſtitutiōe ita vt datū eſt his ingratis ſenib⁹ vel ipſi gratis vt datū erit ab his igratis ſenib⁹ .i. immemorib⁹ bn̄ficioꝝ ſbi factoꝝ totaliter iniungendo liberos ſuos mřimonio felici ego reppi .i. excogitaui q₃ .i. q₃ cogā hoc fieri re ipſa .i. ipo effectu vel vt argētū ſit datū vel datū eſt ſine vlla reſtitutiōe. Nūc geſt⁹ .i. mod⁹ me habendi ⁊ vult⁹ .i. indiciū volūtatē eſt mihi capiend⁹ nou⁹ .i. ali⁹ ab aſſueto. Sed ſ₃ cōcedā .i. me cōferā hinc .i. ex hoc loco .i. angiportū pximū .i. in hūc vicū anguſtū nec puiū inde .i. poſtea oſtendā .i. patefaciā me his ſenib⁹: vbi .i. poſtq₃ ipſi erūt egreſſi foras .i. extra domū nō eo .i. nō vado ad mercatū .i. ad negociādū eo ſup. in eum locum .i. in quē₃ locū aſſimular: am p aſſimulaueram .i. finxeram me ire.

Dijs merito ꝛc. Hic cõtinetur cõtentio phormionis ⁊ ſenum ⁊ totius ſimulationis detectio. Indignat⁹ em̃ phormio narrare parat oĩa Nauliſtrate vxori Chremetis qm̃ vez mõ chremes ſuſtulerit eã n[illegible]iam ex muliere quandã lẽnia. Demi. merito .i. iure habeo magnas grãs .i. multũ ſum deuinctus ⁊ obnoxi⁹ dijs atq; eis ago magnas grãs: habere grãs eſt in aĩo: agere vero grãs eſt verbis qđ .ſ. barbare dr̃ regratiari: qn .i. qꝛ o frater hec oĩa euenerũt nobis proſpere .i. feliciter nũc phormio eſt cõueniẽd⁹ .i. alloquend⁹ q̃ntum põt fieri ſup. ſeu quo ad ci⁹ fieri põt. vl̃ melius q̃ntum celeriter poteſt cõueniri.

Dijs magnas merito gratias habeo, atque ago: quãdo euenere hec nobis frater proſpere: Quantum põt, nũc conueniendus Phormio eſt, priuſq̃ dilapidet noſtras triginta minas, vt auferamus. Phormio. Demiphonẽ, ſi domi eſt, viſam: vt quod. Demi. at nos ad te ibam⁹ Phormio. Phor. de eadẽ hac fortaſſe cauſa? Dem. ita hercle. Phormio. credidi: qđ ad me ibatis? ridiculũ: an veremini, ne non id facerẽ, quod receepiſſem ſemel? Heus, heus, quãta hec mea paupertas eſt: tamen adhuc curaui vnum hoc quidem, vt mihi eẽt fides. Chre. eſt ne ea ita, vt dixi, liberalis? Demi. oppido. Phor. itaq; ad vos venio nuntiatũ Demipho, oparatũ me eſſe: vbi voltis, vxorẽ date. Nã oẽs poſthabui mihi res, ita vti par fuit, poſtq̃ tãtopere id vos velle animũ aduorteram. Demipho. at hic dehortatus eſt me, ne illã tibi darem? Nã qui erit rumor populi, inquit, ſi id feceris? olim cũ honeſte potuit, tum nõ eſt data: Nunc viduã extrudi turpe eſt: ferme eadem omnia, que tute dudũ corã me icuſaueras. Phor. ſati ſuperbe illuditis me? Demip. qui? Phormio. rogas? quia ne alterã quidẽ illam potero ducere: nam quo ore redibo ad eam, quaz contempſerim? Chremes. Tum autem antiphonẽ video ab ſeſe amittere inuitum eã: in que. Demi. tum autẽ video filium inuitũ ſane mulierẽ ab ſe amittere. Sz trãſi ſodes ad forũ, atq; illud mihi argẽtũ iube rurſum reſcribi phor. Phor. qđ? ne ego perſcripſi porro illis, qbus debui. Demi. qđ igit̃ fiet? Phormio. Si vis mihi vxorẽ dare, quã deſpondiſti, ducam: ſin eſt, vt velis manere illã apud te, dos hic maneat Demipho: Nam nõ eſt equum me propter vos decipi: cũ ego veſtri honoris cauſa repudiũ alteri remiſerim, que tantundem

vt auferam⁹ ab eo noſtras trigita minas .i. noſtras trigita libras priuſq̃ dilapidet .i. diſperdat diſſipet eas. Phor. viſam .i. ibo ad videdũ demiphonẽ ſi eſt domi vt expleã ſup. qđ pmiſi vel aliqđ tale. Nã apoſiopeſis eſt. demipho. o phormio nos ibam⁹ ad te. Phor. fortaſſe veniebatis ad me de eadẽ cauſa .i. ꝓpter eandẽ cauſam ꝓpter quã ire cõtendebã. Demip. hercle ita .i. ibam⁹ eadẽ cauſa. Phor. credidi .i. nõ dubitaui q̃ de eadẽ cauſa ad me veniretis tanq̃ mee fidei diffidẽtes ridiculũ .i. res ẽ ridicula ⁊ ridẽda qđ ſciliz ad me veniretis õ eadẽ cauſa. An .i. vtrũ veremini ne nõ .ſ. quod nõ facerẽ id qđ receepiſſẽ .i. pmiſiſſẽ ſemel .i. irreuocabilit̃. Heus he⁹ particula vocãtis ẽ ⁊ monẽtis attẽtionẽ vl̃ exclamãtis q̃ntacũq; .i. q̃ntũcũq; magna hec mea paupertas ẽ tñ adhuc .i. hucuſq; vl̃ etiã curaui quidẽ hoc vnũ vez vt fides eſſet mihi .i. vt eiſſem fidelis ⁊ verax vel vt crederet mihi. Chremes. iterrogat fratrẽ de puella quã viſitauerã ⁊ ita dicit vt nõ audiat a phormione ne .i. verũ phanium eſt ita liberalis .i. benigna ⁊ bone idolis: vt dixi. Demi. oppido valde ẽ liberalis. phormio. itaq; o demipho venio ad vos nũtiatũ .i. vt nũtiẽ me paratũ eſſe ad ducẽdã vxorẽ vbi .i. qn vultis dare vxorẽ .ſ. phaniũ quã pmiſi me ducturũ. nã poſt habui mihi .i. poſt poſui mihi oẽs res: ita vt par fuit .i. decuit poſtq̃ aduorterã a m. .i. aduerterã animũ .i. aiaduerterã vos velle tãtoꝑe .i. tã vehemẽt̃ id .ſ. vt ducerẽ eã vxorẽ. Demi. at .i. ſz chremes dehortat⁹ ẽ .i. diuertit deflexit deterruit me: ne .i. vt nõ darẽ tibi illã phaniũ. nã inq̃t hic frater q̃ .i. q̃lis erit rumor .i. murmuratio ꝑopuli ſi tu demipho feceris id .ſ. ſi tu dederis ei phaniũ ipſa nõ data ẽ ei olim: tũ .i. tũc: cũ .i. qñ potuit honeſte dari. Nũc turpe ẽ .i. ĩhoneſtũ ẽ eã viduã .i. orbatã viro pꝛimo: q̃ſi a viro viduã .i. diuiſã extrudi .i. eijci violẽter a domo prioris mariti: ferme .i. fere hic Chremes dixit mihi oĩa vl̃ incuſauit q̃ tute .i. tumet icuſaueras .i. repꝛehẽderas cozã me .i. in pñtia mea dudũ .i. paulo ãte. Phor. ſati .i. ſatis me illuditis: irriditis me ſupbe dici põt illudo te .i. illudo tibi. Demip. Quid .i. cur vl̃ qñ te illudim⁹ Phor. rogas .i. iterrogas qño me illudatis: qꝛ ne qdẽ .i. nec etiã potero ducere illã alterã quã erã ductur⁹. Nã q ore .i. q̃ frõte redibo ad eã ſpõſã quã ꝯtẽpſeri. Chr. ſuggerit hec ch. r. De. voce ſuppꝛeſſa ne audiat a phor. aũt .i. ſz tũ .i. deĩde video Antip. filiũ tuũ inuitũ .i. nolentẽ amittere .i. abire a ſe: eã puellã liq̃ue .i. ꝯ equitatẽ. Nam nõ eſt equũ eos ſeiungere cũ vterq; alteri ſit cordi demipho. demi. eadẽ verba dicit q̃ fuerũt ei ſuggeſta a fratre aũt .i. ſz tum .i. deinde video filiũ ſane .i. valde inuitũ .i. nolentem amittere .i. abijcere a ſe mulierẽ .ſ. phaniũ. Sed ſodes .i. ſi audeo tu phormio trãſi .i. trãſfer te ad forũ atq; iube rurſus illud argentũ qđ dedit reſcribi .i. reddi quaſi dari p ſcripturã. Reſcribere eñ dicebãt ꝓ renumerare. nam ad numeratione pecunie antecedit ſcriptura. vñ hodie cyrographus domo exactis. Phor. qđ argentũ vis tibi reſcribi: ne .i. certe ego ꝑſcripſi .i. dedi per ſcripturã: porro .i. poſtea illud argentũ illis qbus debui vl̃ debitor fui vel debui perſcribere .i. per ſcriptura tradere. Demipho. igit̃ cũ tu perſcripſeris qđ fiet. Phormio. Si vis dare mihi vxorem quã deſpondiſti. promiſiſti ducam in vxorem. Sin .i. ſed ſi ita: vt .i. quod velis illaz manere apud te. O Demipho omnis dos maneat hic .i. apud me: nam non eſt equũ .i. iuſtum me ꝓpter vos cũ ego remiſerim repudium .i. libellum repudij altere ꝓ alteri antique cauſa honoris veſtri que .ſ. illa quã repudiaui dabat tãtidez .i. tãtã dotẽ. De. o fugitiue .i. o tu q̃li ſupplicio .ſ. plectendꝰ e vt ſeru⁹ fugitiu⁹. I .i. vade hinc .i. ex hoc loco in malã rem .i. infortuniũ aliqđ malũ ⁊ incomodũ vt dici ſolet. I in febrem quartanã. I in malã crucem. I ad patibulũ: ea iſta magnificentia .i. cũ tua magniloquẽtia ⁊ magnitudine ſumpt⁹. Nã ſi magnific⁹ ſpectari ẽ in magnis ſumptibus: ſolet etiam nũc credis te ⁊ tua facta adeo .i. ita ignorari vt iſta debeas facere nobis. Phor. irritor .i. ſ̃cendor iram: ſeu irritor ad iraſcendũ. Demi⁹. tu duceres .i. caperes in vxorem hãc puellã ſi eſſet data tibi. q. d. nõ. Phor. fac periculũ .i. experientiã .i. periclitare an ſim ego ducturus. Demi. hoc .i. tale fuit cõſiliũ veſtrũ .i. ꝓpoſitum vt aliꝰ Antipho habitet .i. moretur apud te cum illa. Phor. queſo quid narras .i. dicis. Demi. quin .i. ſiquidẽ

cedo.i.da mihi argentũ tibi datũ. Phor.imo vero.i.ſed potiꝰ tu cedo.i.da mihi vxorẽ ꝑmiſſã. De.ambula in ius
i in locũ vbi pretor ius reddit. Nã hic ius ꝑ loco ponit vbi ius a ptore reddit:vt.ff.de iuſti.ⱦ iure.paulus. Ideo
in ius ambula quaſi ad iudicẽ camus. Phor.dicis vt ambulem in ius enimuero.i.certe ambulo ſup.in ius in des
trimẽtũ vrm:ſi porro.i.ſi poſtea ꝑgitis.i.perſeuceratis ꝓſequimini eſſe odioſi.i.moleſti ab odio ꝑ moleſtia. De.
qd facies. Phor.ne.i.vtrũ potis quid ego faciã.Vos fortaſſe arbitramini.i.putatis me patrocinari.adeſſe ſeu ꝓ
ſidio eſſe mõ. tm̃modo indotatis puellis ſine
dote vt de phanio feci cui patrocinatꝰ ſũ id eſt
cuius cauſã defẽdi ⱦ protexi. Etiã ſoleo patro
cinari.i.auxiliari dotatis.i.habẽtis dotẽ nauſi
ſtrate quã ſcio ita eludi a marito ſuo ⱦ a te fra
tre eiꝰ. Chre.qd.i.in quo id.ſ.te patrocinari do
tat; itereſt ſup.noſtra:id ẽ ad nos attinet. Phor
m.o.n.hd veſtra itereſt. Deide incipit apertius
loqui.norã:id eſt cognoſcebam ſiue cognouerã
aliquãdo hic quandã vxorẽ cuius vir.i.maritꝰ
habuit aliã lemni.ſ; ſermo iterruptꝰ eſt a chre
mete. Chre.hẽ:interiectio idignãtis. Demip.
Quid eſt ꝓpter qd ita indignaris. Phor.ꝑficit
qd inceperat. Norã hic quandã vxorem cuius
vir habuit aliã vxorẽ lemni.i.in illa inſula. Chre.
nullꝰ ſũ.i.perij. Phor.ex q̃ vxore ſuſcepit.i.ſu
ſtulit filiã ⱦ educat.i.nutrit eam clam.i.ſecreto
chre.ſũ ſepultꝰ.i.iã de me factũ ẽ. Phor.adeo
i.certe ego iã denarrabo.i.recitabo ad longũ:
illi vxori hec q̃ ꝓus dixi. Chr.obſecro ne facias
i.noli ei narrare. Phor.eho iteriectio ꝑcipiẽtis
ⱦ depreheñdẽtis:tun.i.tu ne eras q̃ talia geſſit
De.vt.i.qualr iſte phormio facit ludos.i.exhi
bet populo ſpectacula motu ſuo ⱦ geſtu vł ꝗlr
ludos facit.i.ſuis verbis ridiculis nos illu
dit. Chre.facimꝰ te miſſũ.i.te dimittimꝰ tã ꝓfuti
lem ac vanũ. Phor.fabule.i.nuge ſũt ſue.q.d.
vult; vos ſubterfugere:ita veritatẽ cõuertẽdo
i fabulas.q.d.nõ ſiet. Chre.qd vis tibi.i.qd q̃
ris habere vt taceas vis ſup.vt ꝯdonemꝰ tibi
argẽtũ qd habes vł affirmatiue ait cõdonamꝰ
tibi argẽtũ qd iã habes. Phormio audio.i.in
telligo vos ergo cũ cõdonetis mihi qd id ẽ cur
malũ.i.qd dicit quid male gratie eſt. Eſt enim
hic malũ aduerbiũ interpoſite indignationis
vos inepti.i.incõſiderati ⱦ inſulti ludificamini
illuditis irridetis me ſic veſtra ſententia puerili
.i.indigna viris ſenibꝰ: ⱦ ſolis pueris accõmo
data. Deinde deliberat. capiat necne oblatũ
munꝰ ⱦ taceat. Nolo tacere ꝑ tali munere.dein
de atti[illegible] recõſiderata ſubdit volo.i.ſum cõ
tẽtus id facere ꝑ munere tali. Deinde ſimul et
turbulẽte ꝓnuntiandũ eſt volo nolo quaſi par
uo tẽpore ꝯtias habuerit opiniones:rurſum.i.
iterũ cedo.i.dic alloquit ſeipſũ.q.d.dic potius
nauſiſtrate talia q̃ dicta ſunt.deinde imo cape
munꝰ oblatũ. Id qd ẽ dictũ modo.i. pauloãte
eſt indictũ.i.habet pro nõ dicto ⱦ qd dici ſolet
eſt dictũ ſeu manus retractatũ.ⱦ id qd modo.id
eſt pauloãte erat ratũ.i.firmum ꝓpoſito ẽ nũc
irritũ.i.non ratum:ſed vanũ. Eiuſmodi ſiũt in
deliberationibꝰ faciendis ⱦ cõſilijs capiẽdis.

dotis dabat. De. I hinc in malã rem cũ iſthac magni
ficentia fugitiue:etiam nunc credis te ignorarier,aut
tua facta adeo? Phor.irritor. Demi.tune hanc duce
res,ſi tibi data eſſet? Phor.fac periculũ. Demipho.vt
filius cũ illa habitet apud te:hoc veſtrũ conſiliũ fuit.
Phor.queſo quid narras? Demi.quin tu mihi argẽtũ
cedo. Phor.imo vero,tu vxorẽ cedo. Demi.In ius am
bula. Phormio. In ius?enimuero ſi porro eſſe odioſi
ꝑgitis. De.qd facies? Phor.ego ne?vos me indotatis
mõ patrocinari fortaſſe arbitramini:etiã dotatis ſoleo.
Chre.qd id noſtra? Phor.nihil.h.c quandã norã, cuiꝰ
vir vxorẽ. Chre.Hem. Demi.qd eſt? Phor.lemni ha
buit aliam. Chre.nullus ſum. Phor.ex qua filiã ſuſce
pit ⱦ eã clam educat. Chremes. Sepultus ſum. Phor
mio.hec adeo ego illi iã denarrabo. Chre. obſecro, ne
facias. Phor.oh,tun is eras? Demiph.vt ludos facit.
Chremes. Miſſum te facimꝰ Phormio. fabule. Chre.
quid vis tibi? argentum quod habes,cõdonamus te.
Phormio.audio:quid vos(malum) ergo me ſic ludifi
camini inepti veſtra puerili ſñia?nolo,volo:volo nolo
rurſum:cedo,cape:quod dictũ,indictũ eſt: qd modo
erat ratum,irritum eſt. Chre.quo pacto,aut vnde hec
hic reſciuit? Demi.Neſcio, niſi me dixiſſe nemini, id
certo ſcio. Chre.monſtri,ita me dij amẽt,ſimile. Phor.
Inieci ſcrupulũ. Demipho.hẽ, hiccine vt a nobis tm̃
hoc argenti auferat,tam aperte irridens?emori hercle
ſatius eſt:aĩo virili preſentiq; vt ſis,para. Vides tuum
peccatum eſſe elatum foras, neq; iã id celare poſſe te
vxorẽ tuam nũc qd ipſa ex alijs auditura ſit chreme,
id noſmet indicare placabiliꝰ eſt. Tum hũc impuratũ
poterimꝰ noſtro mõ vlciſci. Phor.atat,niſi mihi ꝓſpi
cio,hereo:hi gladiatorio aĩo ad me adfectãt viã. Chr.

Nam tunc ſepe mens animuſq; in varias diſtrahitur ſententias. Chre.quo pacto aut vnde.i.a qua occaſione hic
phormio reſciuit.i.recognouit hec que dicit. Demi.neſcio vnde reſciuerit niſi voluit aliud adiungere:ſed q: nõ
ſibi placuit neq; verum putauit fecit apoſiopeſim ⱦ ad aliud diuertit:certo ſcio me nemini dixiſſe id qd ipſe dixit.
Vel ſic neſcio vñ ſciuerit niſi.i.ꝑterq; qd ſup.ſcio certo me nemini dixiſſe,id. Chr.ita dij amẽt me vt ex aĩo dico id
vř eſſe ſile mõſtri.i.vř eẽ aliqd ꝑtergrediens nature modũ qd vir ille reſciuerit nemine referente. Phor.inieci in
eum ſcrupulum.i.anxietatem:ſolicitudinem. Nam ſcrupus id eſt ſcrupulus lapillus eſt breuis ⱦ aſper.qui preſ
ſus pede ſolicitudinem creat.inde rem ſcrupuloſam dicimus que aliquid habet aſpe rũ. Inde ſcrupeus ea eũ id
eſt aſper ra rum. Demi. hem indignãtis interiectio hinccine.id eſt vtrum eſt ſup.vt hic phormio auferat a no
bis hoc tantum argenti.i.hoc pondus argenti tantũ irridens.i.cum irrideat vel irridendo tam aperte.i.tam eui
dẽter hercle ſatius eſt.i.meliꝰ emori.i.morti occũbere.para.i.accinge te vt ſis aĩo virili ⱦ ꝓſenti.habeas animũ
virilem ⱦ preſtantem. Nam preſens animus ẽ preſtans ⱦ efficax. Vides o chreme tuum peccatũ qd cõmiſiſti len
ni eſſe elatum.i.plarum emiſſum perlatũ foras in lucẽ:in mediũ:in apertũ ſeu diuum:nec.i.ⱦ nõ video te nõ poſſe iã
celare tuã vxorẽ.i.qd nunc ſit auditura ex alijs placabilius eſt.i.fatiꝰ eſt ad placãdũ eã noſmetipſos indicare.i.
ꝓdere.manifeſtare,detegere ipſi vxori id peccatum.i.tũc vel deinde poterimꝰ vlciſci.i.punire hũc phormionem
nrõ mõ.i.nrõ arbitrio:ⱦ q̃tũ volemꝰ ⱦ eo mõ quo capiemꝰ. Phor.atat interiectio timoris niſi ꝓſpicio.i.ꝓuideo ca
ueo mihi hereo.i.dubiꝰ ſum ⱦ ꝯplexus ſũ vel hereo.i.adhereo captioni ⱦ rhetibus niſi caueo mihi.id eſt capio

vel capt⁹ ſum niſi mihi puideo: vt lepus q̄ caſſib⁹ heret. ibi Demipho ⁊ chremes affectãt.i. cupide querũt viã.ſ. acceſſum appulſum ad me capiendũ aio gladiatorio.i. parato ad periculu: hoc eſt ita pdito ac temerario vt non ſibi caueãt dũmõ vulnerẽt. Chre. at.i. ſed vereor: vt.i. ꝙ nõ poſſit placari.ſ. vxor mea De. ea.i. ĩ ꝯ bono aio.i. habeas bonũ aim ne timeas o chremes ego redigã.i. reducã vos te ⁊ vxorẽ ĩ grãz.i. ĩ amicitiã ⁊ bñuolentiã fret⁹.i. cõſiſus hoc.i. hac re q̄ ſequit.ſ. cũ.i. q: illa mulier vñ.i. ex q̄ hec filia eſt ſuſcepta tibi.i. a te exceſſit e medio.i. mortua eſt et ex hoc ſclo migrauit. Phor. ita ne.i. vtrũ ĩ c agitis mecũ.i. ĩ c me tractatis aggredimini me ſatis aſtut.q.d. per ironiã. Aggredi ꝓprie eſt accedere ad pugnãdũ ſeu dimicãdũ hercle o demipho nõ inſtigaſti.i. nõ incitaſti me ſeu irritaſti me ex re.i. ad vtilitatẽ iſtius chremetis. Deinde ꝯuerſus ad Chremetẽ ait. ain.i. ais ne tandẽ tu.i. dicis ne verũ qḋ vbi.i. poſtq̄ feceris pegre.i. longe remote id qḋ fuit libitũ tibi.i. id qḋ libuit tibi. Neq₃ verit⁹ ſis huic femine pumarie.i. q̄ eſt de primariis et optimatib⁹ vrbis ita ſup. quin.i. ꝙ nõ faceres ei cõtumelias.i. iniurias nouo modo. Ais ne ergo qḋ venias nũc lautũ.i. ad lauãdũ ſeu purgãdũ expiãdũ pctm̃ tuũ mihi precib⁹.i. p pces. ego dabo.i. reddã tibi illã vxorẽ ita incẽſam.i. inflãmatã ĩ his dictis meis q̄ ſuz illi dictur⁹: vt ne.i. nõ reſtingas.i. extingas hoc ẽ places a placo cas illã ſic incẽſaz etiã ſi extillaueris lachrymis.i. etiã ſi tot⁹ in lachrymis cõuertaris vt guttatiz ſtillaria. De. o ſupp. malum.i. infortuniũ pniciſiũ: qḋ malũ vtinã dii ⁊ dee oẽs diũt.i. dẽt iſti phormioni ne.i. vtrũ eſt verũ quenq̄.i. aliquẽ hoiem eſſe affectũ.i. effuſum tãta audacia quãta iſte paraſit⁹ eſt affect⁹. Nõne ẽ verũ inq̄ hoc ſcelus.i. hoc pctm̃ tuũ ꝙ nicus fr̃ eſt deportari a paraſito publicit⁹.i. publice vel in publica cura ⁊ cõſilio hinc id eſt ex hoc loco in ſolas terras.i. in terras deſertas vel inſulas remotas: aut in vltimas terras. Chr. ſum redact⁹.i. pductus ſum in id loci.i. in eũ ſtatũ in eã anguſtiã ſiue in eũ locũ anguſtũ vt prorſuz vł prorſus.i. oĩno neſciaz qḋ agã cũ illo phormione.i. qḋ paciſcar cũ eo aut conueniã. De. ego ſcio.i. nõ dubito te eſſe multũ anxiũ tãtũ eſt. Eam⁹ in ius.i. in locũ in quo ius ꝓtori reddi ſolet ſiue ad ſellã pretoris modo enĩ ius locũ ſignificat phormio: dicis vt eamus in ius: ſi qḋ libet. ſi aliquomõ tibi placet eamus in ius huc id eſt in domũ chremet.s. Demi. alloquitur fratrẽ vt comprehendat phormionem aſſequere.i. ita pſequere eum vt comprehendas: retine eum comprehẽſum vt ducatur in ius: dum.i. quãdiu euoco ſeruos huc vt eũ retineant. Chre. etẽ.i. at vel certe nequeo retinere eum ſolus accurrere hic id eſt accede huc celeriter. Phor. vna iniuria.i. vna actio iniuriarũ eſt mihi tecũ. De. ergo ſi ſit tibi mecũ iniuria agito lege pſeq̄re ius tuuz p legẽ.q.d. cõtẽno tuã actionẽ. Nã lege agito dicebat ei cui⁹ intẽtio cõtẽptibilis aduerſario videbat. Phor: o Chreme altera iuria.i. altera actio iniuriarum eſt tecum quia iniuriam feciſti dotate vxori.

at vereor vt: placari poſſit. De. bono aio es: ego redigã vos in grãm, hoc fret⁹ chreme, cũ medio exceſſit, vñ hec ſuſcepta eſt tibi. Phor. ita ne agitis mecum? ſatis aſtute aggredimini: non hercle ex re iſtius me inſtigaſti Demi. ain tu, ibi peregre tibi qḋ lubitum fuit feceris, neq₃ hui⁹ ſit veritus femine primarie, quin tu nouo modo ei faceres cõtumelias: venias nũc precibus lautum pctm̃ tuũ? hiſce ego illã dictis ita tibi incẽſaz dabo, vt ne reſtingas, lachrymis ſi extillaueris. Demi. malũ, qḋ iſti dii deeq₃ oẽs: duit tanta ne affectũ quẽq̄ eſſe hoiez audacia? nõne hoc publicit⁹ ſcelus hinc deportarier in ſolas terras? Chre. in id redact⁹ ſum loci, vt qḋ agã cũ illo, neſciã prorſus. De. Ego ſcio ĩ ius eamus. Phor. ĩ ius? huc, ſi qḋ lubet. De. aſſequere, ac retine, dũ huc ego ſeruos euoco. Chr. Etenĩ neq̄o ſolus, occurrere huc. Phor. vna iiuria eſt tecũ Chre. lege agito ergo Phor. altera ẽ tecũ Chr. De. rape hũc. Phor. ita ne agitis? enĩuero voce ẽ op⁹, nauſiſtrata, exi. Chr. Os opprime. De. impurũ vide q̄tũ valet. Phor. nauſiſtrata inq̄. Chr. nõ taces? phor. Taceã? De. niſi ſeq̄t, pugnos in ventrẽ ingere, Uel oculum exculpe. Phor. eſt, vbi vos vlciſcar, locus.

Nauſiſtrata. Chremes. Demipho. Phormio.

☞ In hac ſcena vltima inter virum et mulierem controuerſia eſt in qua inique tractationis fit rea maritus et eſt ſtatus vel mialis qualitatis. hic Chremes adulterii reus Nauſiſtrate vxori a phormione proditur: quem tum ea grauiter obiurgat: vnde phormio magnopere exultat tam egregiam ſe nactum eſſe de ſenibus vltionem. Tum deinde Demipho pro Chremete et intercedit ⁊ precatur obnixe vt vxor ipſi crimen condonet: tum comperto phedrie amore contentionis parentum ſuorum ſedande arbiter conſtituitur. Poſtremo quo ſingula in calce iucundius claudantur. paraſitus Phor. ſuopte ingenio ad cenaz ſe quoq₃ vocandũ eſſe nauſiſtratam admonet. Attende hic a poeta habitum geſtum vultum et affectum perſonarum q̄ mirifice expreſſum et obſeruatum.

Demipho. rape.i. celeriter cape hunc paraſitum. Phor. ne. id eſt vtrum ita agitis: id eſt me vel tractatis. enĩuero.i. certe op⁹ ẽ voce.i. vociferatiõe. deide clamat o nauſiſtrata exi.i. egredere e domo. Chr. alloquit fratrẽ dicẽs opprime.i. cõpeſce obtura ei os ne loquat. Uel põt hoc dici paraſito admonẽs vt taceat. De. vide ipurũ.i. hũc improbũ virũ q̄tũ vȝ.i. q̄tũ põt. Phor. inq̄.i. iterũ dico nauſiſtrata exi. Chre. nõ taces Phor. dicis vt taceã.q.d. nõ faciã. De. niſi ipſe paraſit⁹ ſequit te vt eat in ius ſed vult remanere domi tue vt detegat oia vxori. Ingere.i. immitte: inſer violẽter pugnos in vẽtrẽ ei⁹ vel exclude.i. crue illi oculũ. Phor. loc⁹ ad eſt vbi.i. in quo loco vlciſcar.i. puniã vos vel vindictam de vobis ſumam. ☙ Aſcenſius.

Illud. Eſt ne ita vt dixi liberalis? De phormione dictũ eſt non de phanio. Q: eñ phormio dixerat. Ridiculũ an veremini ⁊c. ideo Chremes nõ ſine arte ꝯ liberalitate ipſm cõmẽdat. Ars eteñ eſt vt qualẽ quẽuis eſſe velimus talez eũ predicemus vt videre eſt apud doctos. Importuna aũt eſſet locutio ſi de phanio dictum vel ꝯ. Illud aũt vt ludos facit non interpetrarier.i. qualiter ſpectacula exhibet pplo. Nam qui in comediis loquuntur nõ ita introducuntur quaſi populo fabulã agant: ſed perinde ac rem ipſam gerant: ideoq₃ preter plogum nihil ad pplm vel de populo ſpectanti geritur. Intelligo aũt. Ut ludos facit. Unde vt nos illuſos habet. Item illud ſic ludificamini inepta veſtra puerili ſententia nolo volo: non eſt delibe rantis phormionis quid facere debeat: ſed irridentis puerilem chremetis ſententiã ⁊ inconſtantiam qui aliquãdo dixerit nolo argentum condonare ⁊ iterum volo ſupple argentum condonare: ⁊ rurſum cape argentum pro dote neptis: ⁊ iterũ cedo.i. da ⁊ redde argentũ qḋ pro ea accepiſti ⁊ ita reliqua. Itẽ illud Nõne hoc publicit⁹ ſcelus ⁊c. nõ de petõ Chremetis: ſȝ de ſceleſto Phormiõe dictũ eſt q̄ dignũ dixit q̄ ĩ ſolas terras relegẽt ne reipublĩ

ce detrimentū inferat. ¶ Ordo igit̄ eſt. Nonne opeꝑꝓcciū ſup. vel dignū eſt hoc ſcelus. i. hunc ſceleſtū hoīem de portari publicitus. i. publica cōdēnatiōe in terras ſolas. i. deſertas ꝛ ſole vel frigore obſeſſas vbi ꝓ ꝑimū peat. Itē ſi illud vltimū toti⁹ ſcene cū Guidone legis. Niſi ſequit̄ pugnos in vētrē ingere vel oculū exclude. phor. eſt vbi ꝛc. vbi ꝑꝫ per eund̄ expoſitio. At ſi in textu quē cū cuius cōmentarios offendimus legeris ſic. phor. v. oculū exclude eſt vbi vlciſcar loc⁹. Minaciter a phormiōe dictū eſt. Ut ſic. Uel. i. ēe exclude m'hi oculū no ſolū pugnos ingere i vētrē hoc eſt tametſi oclos mihi excluſeris. Eſt vbi vos vlciſcar locus.

Uis noīat me? Chre. Hem. Nauſiſtrata. Quid iſthuc turbe eſt obſecro mi vir? Pho. hem, qd nūc obticuiſtis? Nauſiſt. Quis hic hō eſt? non mihi rñdes? Phor. hiccine vt tibi reſpōdeat. qui hercle vbi ſit, neſcit? Demipho. caue iſti quicꝙ credas. Phormio. Abi: tāge: ſi nō tot⁹ friget, me eneca. Chre. nihil ē. Nauſi. Quid ergo ē? qd iſtic narrat? Phor. Iā ſcies auſculta. Chremes. Pergin credere? Nauſiſtrata. Quid ego obſecro huic credā? q nihil dixit? Phormio. delirat miſer timore. Nauſiſtrata. nō pol temere ē, qđ tu tā times. Chremes. egone timeo? Phormio. recte ſane: qñ nihil times ꝛ hoc nihil eſt qđ ego dico, tu narra. Demi. Scelus, tibi narret? Phormio. eho tu: factū eſt abs te ſedulo ꝓ fr̃e. Nauſiſtra. mi vir, nō mihi narras? Chre. at. Nauſiſtra. qd at? Chr. nō opus ē dicto. Phormio. tibi quidem: at ſcito huic opus eſt. In lemno. Chre. hem, qd ais? Demi. nō taces? Pho. clā te. Chr. hei mihi. Phormio. vxorē duxit. Nauſiſtrata. mi. hō, dij melius diūt. Phor. ſic factum eſt. Nauſiſt. perij miſera. Phor. ꝛ inde filiā ſuſcepit iā vnā, dū tu dormis. Chre. Quid agim⁹? Nauſi. Proh dij immortales facin⁹ indignū, ꝛ malū. Phormio. hoc actū eſt. Nauſiſtra. an qc quā hodie eſt factū indignius? q mihi, vbi ad vxores ventū eſt, tum fiūt ſenes. Demi. te appello: nam me cum hoc ipſo diſtedet loqui: Heccine erāt, itiones crebre, ꝛ māſiōes diutine lēni? Heccine erat, q minuebat nr̃os fruct⁹ vilitas? De. Ego nauſiſtrata eſſe in hac re culpā meritā nō nego: ſꝫ eā: q ſit ignoſcēda. Pho. Uba fiūt mortuo. De, nāneꝗ neglegētia tua, neꝗ id odio fecit tuo. vinolēt⁹, fere ab hinc ānos quindeci, mulierculā eā ꝯpſſit, vñ hec nata eſt: neꝗ poſt illā vnꝗ attigit. ea mortē obijt: e medio abijt: q fit in re hac ſcrupulus.

Uis no. ꝛc. hic velut cōtrouerſia eſt i qua marit⁹ fit re⁹ male tractiōis ꝛ ē ſtat⁹ venialis qualitatis. Nauſiſtra. Quis no at. i. appellat me nauſiſtratā. Chr. hem interiectio doloris ſiue idignātis. Nau. o mi vir. i. mi marite qd iſthuc turbe ē. i. qd ſibi vult iſta turbatio ꝛ rixa. phor. hem interiectio irritātis vel indignātis qd id eſt curtu chremes obticuiſti ab ob ꝛ taceo ces. id eſt tacuiſti: nūc neꝗ rñdiſti tue vxori. Nauſi. quis ꝛ qualis hic homo eſt quaſi dicat de chremete non rñdes mihi phor. hiccine id eſt verū petis vt hic chremes reſpōdeat tibi q hercle neſcit vbi ſit pre nimio timore tu reſciſcas eius ſcelus. De. tu nauſiſtrata caue ne credas qcꝗ iſti ꝑ cōtēptū dixit de phormione. Phor. tu nauſiſtrata abi. i. accede ad eū. tāge. i. tracta eum. eneca me. i. me occide ſi ipſe chre. non friget. i. non eſt frigidus tot⁹ pre nimio timore. chre. nihil eſt de eo qđ iſte phormio loquit̄: nauſi. ergo ſi nihil ē de eo qđ ipſe dicit qd eſt ꝙ iſthic. i. iſte hic paraſit⁹ narret. i. dicat. q. d. qd ergo ſibi volut ei⁹ narratiōes. phor. iā. i. ſtatiꝫ ſcies qd narrē. auſculta. Chre pergin. i. pergis ne hoc eſt ꝑſeueras ne credere dictis ei⁹. Nauſi. obſecro qd credā huic phormioni nihil dixit. phor. ille miſer. i. infelix. Chr. delirat. i. deſipit deuiat errat neſcit qd faciat timore pre nimio metu. Nau. pol iurātꝫ. id nō ē timere. i. incōſiderate icōſulte ſine cā ꝙ tu times tā. i. tm̄. Chr. egōe: i. ego ne timeo. i. vtꝝ. dicis ꝙ ego timeo. phor. ſane. i. certe: vl valde recte facis ſup. vel dicis qñ. i. qꝛ: vel ſit tꝑis aduerbiū nihil times. i. times ſcel⁹ petm̄ tuū qđ nihil eſt ꝛ. i. etiā hoc qđ dico nihil eſt. qꝛ narro tuū petm̄ qđ eſt nihil. Uł intellige phormionē ꝑ irriſionē dicere ſane recte facis qñ nihil times etiā hoc qđ dico nihil eſt. q. d. ꝗuis id nihil ſit tn̄ tibi nō eſt parū moleſtie allaturū tu ipſe narra. i. refer id qđ eſt. De. Dicis ſup. qđ frater me⁹ narret tibi ſcel⁹. i. petm̄ ſuū. Uel vocat phormion ſcel⁹ dicēdo. o ſcel. i. o ſcelerate dicis qđ narret tibi id qđ tu vis eū narrare. q. d. nō dignaret hominitā nihil id referre. phor. Eho interiectio hic irridētis dicis tu ſup. a te factū eſt. i. tu feciſti ſedulo. i. inſtāter ꝓ fr̃e. i. pro defenſiōe fr̃is tui Chremetis. nau. o mi vir. i. mi. marite: melius eſt eñ vt hoc dicat Chremeti ꝙ phormiōi. nō narras mihi interrogādo lege. q. d. nō vis mihi narrare qd iſte phormio narrat. Chr. at turbat⁹ aliđ dicere neqt. Nau. qd at. i. qd tibi vis dicēdo at. Chr. Nō eſt op⁹ dicto. i. dicere id qđ eſt iter nos. Phor qdē. i. certe nō eſt op⁹ tibi dicto. i. dicere at. i. op⁹ eſt huic vxori tue ſcito. i. ſcire qđ a te cōmiſſum eſt. Deinde icipit narrare dicens in lemno. i. i illa inſula ſequit̄ poſtea duxit vxorēꝫ clam te. i. te neſciente ſed interpoſite ſunt interlocutiones Chre. hem itericetio indignantis quid ais i. qd dicis. De. nō taces. indignādo hoc dicit Phor. procedit in narratione clam te. i. te neſciente duxit vxorem. Chre. hei mihi. i. dolore afficior. Phor. vxorem duxit eſt complectio clauſule. Nauſi. o mi homo dij melius diuīnt i. dij dent meliora nobis ꝙ. ſ. ea q dicis q moleſta ſunt nobis. Phor. ſic factū eſt vt dico: qꝛ duxit vxorēꝫ. Nau. ego miſera perij. i. ꝑdita ſuꝫ. Phor. Et inde. i. ex vxore ſuſcepit. i. ſuſtulit habuit iā vnā filiā. ſ. phaniū dū. i. ꝗdiu tu dormis. i. ꝗdiu non cogitas in eiuſmodi reb⁹. Chr. qd agim⁹. i. qd dicimus aut facim⁹ ſiue qd eſt faciendū: hoc dicit fratri De. Nau. proh exclamatio eſt cum indignatione o dij immortales facinus hoc eſt ſup. indignum. i. nefandū qđ fieri non debebat ꝛ malū. Alij codices habent miſerandum ꝛ malum. Phor. hoc factū eſt qđ dico ꝯfirmat dictū ſuū. Nau. an quicꝗ hodie eſt factū indigni⁹. i. iniqui⁹: honeſti⁹ ꝙ factū eſt mihi vbi. i. poſtꝗ ventū eſt ad vxores plures habendas tū. i. tūc. ipſi mariti fiūt ſenes. Deinde ꝯuertit ſuū ſermonēꝫ ad Demi. idens o demip. appello te. i. voco te in teſtem vł te ꝯpello ſeu alloquor. Nā me diſtedet. i. valde vel plurimū me tedet loq cū hoc ipſo viro meo. Heccine. i. vtrū hec. i. tales erāt itiōes. i. ꝑfectiōes ab eo is itū itum in lo mutata ſit itio itiōis crebre. i. frequēter ꝛ vtrū hec erāt māſiōes. i. cōmorationes lēni ꝯſtō aduerbialiter. i. apd lēnū. Heccine. i. vtrū hec erat ea vilitas q minuebat noſtros fruct⁹. i. noſtros reddit⁹ annuos. De. o Nauſi. ego nō nego culpā eſſe meritā. i. culpam

eſſe cōmiſſam in hac re ſed eam.i.talem culpā que ſit ignoſcēda.i.excuſanda. Phor.verba ſunt mortuo.puerbiale eſt.i.tua v̄ba ſunt futilia ⁊ vana atq̧ eiuſmodi,vt ſi fierent alicui mortuo.q.d.videris alloqui aliquē nihil intelligentē ac nihil ſentientē velut mortuus nihil ſentit.Uel intellige hic puerbio.v̄ba ſunt chremeti tāq̧ mortuo nam poſtea dicturus eſt exequias ꝗbus eſt cōmodū ⁊c.De.eſt ea culpa ignoſcēda.nā neq̧ fecit id.i.nō ſuſcep.filiā ex muliere lēnia negligētia tui.i.q2 negligeret te.neq̧ odio tui.i.q2 te pſequeret odio.ipſe vino lētus.i.ebrius

Q̄obrē te oro, vt alia tua facta ſūt,equo aīo hoc feras. Nauſi. Quid ego equo aīo?cupio miſera ī hac re iā defungier.Sed qd ſperē? etate porro minus peccaturū putem?iam tum erat ſenex,ſenectus ſi verecundos facit.an mea forma,atq̧ etas nūc magis expetēda ē? Demipho?qd mihi nūc adfers? q̄obrē expectē,aut ſperē porro nō fore? Pho.exeqas chremeti,quib⁹ eſt cōmodum ire,iam tp̄s eſt.Sic dabo:age nūc,age,phormio nē q̄ volet,laceſſito:faxo tali eū mactatū,atq̧ hic eſt, infortunio.redeat ſane in grām:iā ſupplicij ſatis ē mihi.h3 hec,ei qđ,dū viuat,vſq̧ ad aurē obgāniat. Nauſi. at meo merito credo?qd ego nūc cōmemorē Demipho ſigillatim,qualis in iſtū fuerim? Demi. noui eque oīa tecū. Nauſi. meriton hoc meo vr̄ factū? Demi. minime gentiū:verū qn̄ iā accuſādo fieri infectū nō pōt,ignoſce:orat:cōfitet:purgat:quid vis amplius? Pho. eniuero priuſq̄ hec dat veniā, mihi proſpiciā ⁊ Phedrie. heus nauſiſtrata, priuſq̄ huic reſpōdes temere,audi. Nauſiſtra. qd eſt? Phormio. ego minas triginta p fallaciā ab illo abſtuli: eas dedi tuo gnato:is pro ſua amica lenoni dedit. Chremes. hem,qd ais? Nauſiſt. adeō hoc indignū tibi vr̄,filius homo adoleſcens,ſi h3 vnā amicā.tu vxores duas?nihil pudere?quo ore illū obiurgabis?reſpōde mihi. Demip. faciet vt voles. Nauſiſt. imo vt iam ſcias meā ſniam,neq̧ ego ignoſco,neq̧ pmitto q̄cq̄,neq̧ reſpōdeo priuſq̄ gnatū videro:eius iudicio pmitto oīa:qđ is iubebit,faciā. Phormio. mulier ſapiens es nauſiſtrata. Nauſiſtra. Satis tibi eſt? Phormio. imo vero pulchre diſcedo,⁊ pbe,⁊ p̄ter ſpē.

vino obrut⁹ ⁊ ingurgitatus.cōpreſſit eā mulierculā ab hinc q̄ndecim annos.i.iā ex eo tp̄e ſunt traſacti q̄ndecim anni ⁊ eſt talis mod⁹ loquēdi qualis in andria ab hinc triēniū mulier quedā cōmigrauit huic nr̄e vicinie ⁊c.nā ab hinc dr̄ de pt̄o ⁊ dehinc d̄ futuro cōpreſſit ergo eā mulierculā.vñ.i.ex qua hec filia nata ē.ſ.phan̄iū neq̧ vnq̧ poſt.i.poſtea poſt illū tp̄s attigit eā mulierculā ea mulier obijt mortē.i.iuit ad mortē.i.pegit mortē.i.mortua eſt.Scrupul⁹.i.anxietas ſollicitudo dubietas q̄ ſcrupul⁹ fuit ī hac re.i.inter chremetē ⁊ mulierē lemniā abijt medio.i.penit⁹ remotus eſt ab humanis reb⁹ mulieris obitu q̄ obrē oro te nauſiſtratā vt feras hoc ſcelus equo aīo.vt.i.ſicut alia tua facta ſūt equa ⁊ moderatione plena. Nauſiſt. qd.i.cur ego ferā equo aīo tale facinus vl̄ qd.i.quā rē ferā eq̄ aīo vtrū.ſ.dignū illud ſit equo aīo ferat.q.d.nō ego miſera cupio defungi vita ſup.i.mori vl̄ deſinere ī hac re.i.ī hac moleſtia ſeu ī hoc facinore, vel cupio defūgi moleſtia ſup.ī hac re.i.cupio finire moleſtiā hui⁹ facti.nā defunctus morbis dr̄ q̄ finiuit morbos.ſ3 q̄.i.cur vel q̄ mō ſperē.i.habeā ſpē ipm̄ nō vltra erraturū ſi ignouero porro.i.deinde q̄ inq̧.i.q̄ro putē ipm̄ min⁹.i.nō peccaturū etate ppter ſenectutē iā tū.i.iā eo tp̄e q̄ tp̄e ꝯpſiit eā erat ſenex ſi ſenect⁹ facit hoīes verecūdos .i.tēperatos ꝯtinētes modeſtos iuſte reprehēſionis timidos,nā verecūdia ē iuſte reprehēſionis timor. Ant. O demipho mea forma.i.mea pulchritudo atq̧ mea etas bona eſt magis nūc expectāda mihi q2 nūc marit⁹ meus ſit fact⁹ verecūdus ppter ſenectutē.q.d.nihil eſt ppter qđ id expectē cū etiā ſenex ipudic⁹ ſit tu demipho q̄ virū meū defēdis q̄ nūc affers mihi q̄obrē.i.ppter qđ expectē aut ſperē porro.i. poſtea meum maritū nō fore talē.ſ.ipudicū. Phor. iā tp̄s ē ire exeqas.i.ad exequēdas ferias.i.ſacrificia vel obſeqa p mortuis Chremeti qui p⁹us dixit dellirare:deinde mortuū eſſe cū dixit v̄ba hīt mortuo tertio efferri ad rogū vt ei exequie pſoluant:iā ergo tp̄s eſt ire exeqas Chremeti illis quib⁹ cōmodū eſt.i.opportunū ē ire exequias. Dicimus aūt ire exequias alicui ſicut ire ſuppetias.i.ire ad auxiliū ſic dabo.i.ſic dicā ſingulis audiētib⁹ nūc age age.i.eya.hortātis eſt q̄ volet laceſſito .i.laceſſat irritet puocet phormionē.ſc.licet me faxo.i.faciā q̄ eū qui laceſſiuerit me mactatū.i.

vel oppreſſum vl̄ magis auctum per ironiam tali infortunio.i.tali infelicitate.atq̧.i.ſicut hic chremes eſt mactatus infortunio graui ſane hic permiſſiue capitur.q.d.nihil nunc impedio redeat chremes in gratiam id eſt placet ſibi vxorem iam ſatis ſupplicij eſt mihi.i.ſatis ſumpſi de eo ſupplicij vel ſatis cum vltus ſum hec vxor eius habet materiā vel argumentū quod.i.propter quod obgāniat.i.oblatret immurmuret obijciat ei ad aurē vſq̧ i.aſſidue.dum.i.q̄diu viuat. Obgannire eſt contra gannientem gannire.i.contra rixantem rixari: ⁊ contra murmurantem murmurare:gannire autem proprie eſt vulpium ſicut mugire boum ſed ſepe per metaphoram dicitur quemadmodum alia pene innumeralia. Nau.an.i.vtrum maritus meus fecit illud indignum facinus meo merito id eſt quia meruerim vt fieret in hit alis iniuria propter culpam meam quia in eum nimis fuerim indulgēs credo.i.ita arbitror qđ merito meo id factū ſit.o De.quid.i.cur nunc cōmemorē.i.recitē tibi ſigilatim.i.ſeorſum ſeparatim qual̄ is.i.eiuſmodi fuerim in hūc.i.erga hunc virum meū. De.ego noui eque.i. equaliter oīa tecum.i. quēadmodum ⁊ tu vel noui omnia fuiſſe illi manſueta tecum. Nau.ne.i.vtrum hoc videtur factum meo merito.i. q2 ſic meruerim. Demi.minime gentium.i.nequāq̧ vbi gentium nihil facit ad ſignificationē ſed tm̄ ad vacationē ſiue ad aptiorem ſonum clauſule faciendū verum.i.ſed quādo.i.q2 accuſando.i.reprehendendo damnado id factum ipſum non poteſt fieri infectum.i.non factum ignoſce ⁊ illi.nam ipſe orat vt ignoſcas confitetur ſcelus hus mulier purgat.i.leuat excuſat illud ſcelus qđ vinolentus id fecerit tam ab hinc multos anos ⁊c.qd vis ampli⁹. i.quid vltro poſtulas ab eo vt faciat. Phor.enīuero.i.certe priuſq̄ hec nauſiſtrata dat veniā pſpiciā.i.conſulā pvidebo mihi ⁊ phedrie:heus vocantis eſt aduerbium:o nauſiſtrata priuſ.i.anteq̧ reſpondeas huic demiphoni vel chremeti temere.i.incōſulte incōſiderate audi id qđ ſum dicturus. Nau. qd ē qđ vis me audire. Phor.ego abſtuli.i.extorſi ab illo viro tuo p fallaciā.i.p aſtutiā ⁊ deceptionē triginta minas.i.xxx.libras dedi.i.tradidi eas minas gnato tuo.ſ.phedrie is filius tuus dedit eas lenoni.i.puellarū vēditori pſua amica.i.p emptione ſue amice. Chre. hem dolētis vel indignātis interiectio eſt qd ais. Nau.id videtur tibi adeo indignum.i.ita.deteſtabile

filius exiſtens hō adoleſcēs.i.iuuenis h₃ vnā amicā ⁊ tu habeas duas vxores. nihil.i. non te pudet hoc eſt non erubeſcis reprehēdere illud rñde mihi quo ore.i.qua fronte qua audacia: q̄ vultu obiurgabis.i. vituperabis.i. corripies illū filiū tuū. Demi. chre. faciet vt.i. licet voles. Nauſi. imo.i. ſed vitiā.i. nūc ſcias meā ſniam.i. meā opinionem ego neq₃ ignoſco illi viro meo neq₃ pmitto quicq₃.i. aliqd neq₃ rādeo petitionibus tuis priuſq₃ videro natum phedriam pmitto.i. relinquo refero omnia ad hāc rem ſpectantia iudicio eius faciam id quod is filius me⁹ iubebit. Phor. o nauſiſtrata es mulier ſapiens. Nau. ſatis ne tibi eſt. nōne ſufficit tibi phormio de eo qđ feci. Phor. imo ꝓo.i. ſ₃ certe diſcedo pulchre.i. honeſte ⁊ cū honore meo ⁊ ꝫ bc.i. cōmode laudabilr ⁊ pter ſpē.i. pter expectationē: ſeu pter id qđ ſperabā. Nauſi. tu dic qđ ē tuū nome. Phor. mihin.i. petis ne qđ eſt nomē mihi phormio eſt mihi nomē. hercle vocor phormio amicus veſtre familie ⁊ ſumus.i. precipuus amicus tuo filio phedrie. Nauſi. eſt ergo tibi nomē phormio at.i. ſed: ecaſtor.i. p edem caſtoris vl' p caſtore ⁊ eſt iurādi modus mulierib⁹ antiq̄s tritus: eo faciā ⁊ dicā poſthac tibi id qđ potero ⁊ ea q̄ voles. Phor. dicis.i. loq̄ris benigne. Nauſiſtrata. pol.i. p pollucem tuū merita eſt vt ita tibi dicā.i. merita tua poſtulāt vt in te benignitatē exhibeā. Phor. nauſiſtrata vi.i. vis ne facere hodie aliquid qđ.i. propter qđ hodie primū gaudeā ⁊ quod.i. propter qđ oculi dolcāt tuo viro chremeti cū me videbit. nauſiſtra. cupio id facere. Phormi. ꝫc paraſitū agit voca me ad cenā. Nauſi. ꝓo.i. ſ₃ pol ego voco te ad cenā. Demi. Eam⁹ itro hinc.i. ex hoc loco. Chremes. fiat.i. eamus itro. ſ₃ vbi eſt phedrio filius me⁹ noſter iudex.i. noſter arbiter noſter cēſor cui⁹ arbitrio mater ei⁹ oīa repoſuit ⁊ relinq̄t p ironiā ridicule hoc dicit. Phor. faxo.i. faciā qđ ſup. iā.i. ſtati aderit.i. preſens erit hic.

Nauſiſtrata. Tu tuum nomē dic quod eſt. Phormio. Mihin? phormio, veſtre familie hercle amicus, ⁊ tuo ſum⁹ Phedrie. Nauſi. Phormio: at ego ecaſtor poſt hac tibi, qđ potero, ⁊ q̄ voles, faciamq₃, ⁊ dicā. Phor. benigne dicis. Nauſiſtra. pol meritū ē tuū. Phormio. vin primū hodie facere, qđ ego gaudeā Nauſiſtrata? ⁊ qđ tuo viro oculi dolcāt? Nauſi. cupio. Phor. me ad cenā voca. Nauſi. pol vero voco. De. eamus itro hinc. Chr. fiat: ſed vbi eſt phedria iudex noſter? Phorm. iā hic faxo aderit.

Vos Valete, ⁊ plaudite.

Phormionis Finis.

Hecyra Terentij.

Acta ludis megalēſibus, Sext. Julio, Cneo Cornelio Dolobella Edilibus Curulib⁹. Modos fecit flaccus Claudi. Tibijs partibus. Tota greca Apollodoru facta eſt. Acta primo ſine prologo.

Aſcenſius.

Illud nō pol temere ⁊c. ſic itelligo q₂ Nauſiſtrata viderat chremetē tremebundū dicit ipſū nō ſine cā timere. Chremes aūt qui diſſimulare conabat figurate interrogat Egon timeo. q.d. minime gentiū et meo. q₂ nō eſt qđ timeā i hac re. Ad qđ phormio ſolis dicaciter inq̄t. Recte ſane ſup. tibi eſt qn.i. qn q̄dē tu nihil.i. nullā rē vl' minime times et hoc qđ ego dico eſt nihil.i. nullius momēti. neq₃ qđ ds time re debeat narratū ad qđ demi. volēs ſignificare nihil mali eſſe i facto Chre. at phorm. onē idignū eſſe cui narretur interrogat amre ſcel⁹.i. hō ſceleſte dicis. dicis qđ narret Chre. vir bon⁹ ⁊ nobilis tibi hōi nihili ⁊ pdito. Neq₃ accipi velim nihil p peccato chremetis. Ne ſcelus. Nā demipho nolit cōcedere aliqđ ſcelus i chremetis facto eſſe. Item illud dū in verbo dum tu dormis: non puto accipi pro donec ſeu q̄ diu pro qn ſeu quo tpe. Illuc aūt aut mea forma atq₃ etas nunc magis expetenda eſt demipho ⁊c. ſic potius intelligo vt dicatur per figuram interrogationē que negatiuā deſiderat rñſionē: vt ſi putas q̄ vir nunc magis oblectabit ſe forma mea quā olim cū multo pulchrior eram. q.d. non. ⁊ ideo ſi olim aſpernatus eſt eam cū melior erat multomagis poſt hac deſpiciet eam. Et ppterea aſtruendū puto ſic. O demipho an mea forma atq₃ etas eſt nūc cū vetula ⁊ deformior ſum magis expetenda viro meo q̄ olim dum melior erat ⁊ eā cōtempſit. Itē melior videt mihi lectio in textu faxo tali ſit mactatus infortunio ⁊c. q̄ in cōmen. faxo tali mactatū infortunio. Gut. Valete.i. diſcedite cū incolumitate ⁊ plaudite cōgratulamini poete plaudendo manibus. Ego calliopius poete defenſor introductus reſēſui.i. recognoui diligenter hanc totam vel comediā recitaui vna cum grege meorum actorum.

Finis phormionis

Hecyre argumentum.

Philomenam virginem olim cōpreſſerat pāphilus tenebris tāq₃ meretricē a quo puella detraxerat anulum quē dederat bacchidi meretricule. Deinde pceſſu tpis pamphilus exarſit in amorē puelle quā ignorabat eſſe i tenebris a ſeipſo cōpreſſam, ſtipulāteq₃ amore eam duxit in vxorem iam grauidam ex illo cōpreſſu facto in tenebris ipſo quidē ignorāte quā vbi duxit priuſq₃ ingrederet ad eam peregre pfectus eſt: interea mr̄ puelle ad ſe reuocauit filiā vt furtim donū pareret ſicq₃ ſocrui partus celaret. interim redijt pāphilus eāq₃ parietē apud matrē deprehendit quare multū commotus abſq₃ detectione partus vxori remediū mittere parat parētibus ſuis neſciētib⁹ quid nā id faceret. Tandē p bacchidem meretricē apud quā anulus inuētus eſt. cognoſcit pāphilus ⁊ a ſe vitiatā vxorē ⁊ ex ſe natū filiū. Nomē fabule huius eſt Hecyra q̄ multa fiant in ea p ſoceros ⁊ ſeruos.i. p patres ⁊ matres nuruū Hecyros em̄ grece dr̄ ſocer. Hecyra aūt ſocrus eſt: preterea appollodori greca quēadmodū ⁊ phormio. Nam certe quatuor ex menandri fabulis tr̄ſlate ſunt eſſent mixta motorijs actibus ⁊ ſtatarijs multaq₃ ſniarum ⁊ figurarū cōtinet in toto ſtilo. vnde cū delectat plurimū nō minus vtilitatis affert ſpectatoribus i ea prologus eſt multiplex ⁊ rhetoricus nimis. Propterea qđ ſepe excluſa hec comedia defenſione diligētiſſima indigebat pſone protatice.i. extra argumētū due ſunt philotidis ⁊ ſyre. Prime aut. partes ſunt lachetis ſecūde pamphili, tertie phidippi, quarte parmenonis. ⁊ deinde aliarum perſonarum que his adiuncte ſunt.

Aſcenſius

In huius argumēti narratiōe, nō pauca ſunt q̄ ipſe aliter dicerē ppterea q̄ nō recte ꝓcedere videt ⁊ primū qđ dicit puellā cōpreſſiſſe tāq₃ meretricē nō coheret illud qđ bacchis in penultima ſcena dictura eſt homo ſe fatet in vio virginē neſcio quā cōpreſſiſſe ⁊c. Sciebat ergo pamphilus virginem eſſe quod meretricem putaſſet non ſtarent economia vt tam faciliter induceret ad credendū puerulū ex ſe natū. Itē qđ ſedē a quo puella ⁊c. ſi latinitas ſtat vt ſit a q̄ pāphilo puella detraxerat anulū falſo eſt ſnia lege ergo a q̄ puella ⁊c. ⁊ ita authorē edidiſſe non dubito ꝓterea q̄ dr pāphilū exars

Argumentum Hecyre.

iſſe in amorē eiuſdē puelle ⁊ eā ſtimulo amoris duxiſſe eſt ꝫ id qđ in prima ſcena dicit parme. Tūdēdo atq̄ octo deniq̄ effecit ſenex ⁊ reliqua. Itē ꝫ ea q̄ pāphilus ipſe ꝑ̄ſitet. Similiter ⁊ Laches in ſcena. Tibi quoq̄ edepol vbi dicit impulſu duxiſti meo ⁊c. Itē qđ dr̄ puuſq̄ ingrederet ad eā peregre ꝓfect⁹ eſt. Nō ꝓcedit. Nā myrrhina dictura eſt cōcedēte ⁊ recitāte pāphilo vbi ſecū loquit. Nā aiūt tecū poſt duob⁹ cōcubuiſſe eā mēſib⁹. Uerū q̄dē eſt quod dicit parmeno in prima ſcena pāphilū abſtinuiſſe in ꝓ̄ncipio. ſed nō ſemꝑ vn̄ ipē pāphi. in ſcena. Nequeo mearū ⁊c. Nā olim illi ſoli credidi ea me abſtinuiſſe in principio ſui data eſt.

¶ Scđo data, Cneo octauio, T. Mālio Conſul. Relatā ē L. Emilio paulo ludis funeralib⁹. Nō eſt placita. Tertio relata Q. fuluio, L. Martio Edilib. Curulib. Egit Lu. Ambiuius, Lu. Sergius Turpio. Placuit.

¶ Argumentum.

Uxorem duxit Pāphilus Philomenā, cui quōdam ignorās virgini vitium obtulit: eiuſq̄ per vim quem detraxit anulum, dederat amice bacchidi meretricule: Dein ꝓfectus in imbrū eſt: nuptā haud attigit. hāc mater vtero grauidam, ne id ſciat ſocrus, vt egrā ad ſe trāſfert reuertit Pamphilus: deprehēdit: partum celat: vxorē tamen recipere non volt. Pater incuſat bacchidis amorem dum ſe purgat bacchis, anulū mater viciate forte agnoſcit myrrhina: vxorē recepit pamphilus cum filio.

Uxorē duxit ⁊c. pāphil⁹ duxit philomenā vxorē cui philomene virgini quōdā. i. lōge añ tp̄is ipē pāphi. ignorās. i. neſciēs eſſe v̄ginē illā obtulit vitiū. i. ſtuprū ei attulit ⁊ dederat amice pamphili. ſ. bacchidi meretricule anulū eius pāphili quē detraxit. i. de digito ſuo traxit p̄ vi3. i. violēter. dein. i. deinde pāphil⁹ ꝓfect⁹ eſt in imbrū. i. in eū locū remotū ab vxore ſua. haud. i. nō attigit ſuā nuptā añq̄ iret. i. ad eā non eſt ingreſſus q̄ de re poterat ex eo eſſe grauida v̄o. i. ſ3 mater ei⁹ puelle trāſfert ad ſe hāc puellā grauidam vtero. i. fructū habētē in vtero vt. i. tāq̄ egrā. i. egrotā ne ſocr⁹ id ſciat. pā. reuertit ex imbro. deprhēdit. i. reſciſcit totū factū celat partū. i. nō reuelat alicui partū puelle tñ noluit recipere vxorē. pr̄ puelle incuſat: i. vituperat dat vitio v̄tit crimini amorē bacchidis. i. amorē q̄ rē habebat pāphil⁹ cū bacchide. nā putabat eā eē cā3 repudij cū bacchis purgat. i. excuſat ſe mater myrrhina noīe mr̄ puelle. agnoſcit. i. recognoſcit forte anulū vitiate. i. ſtuprate filie ſue pamphil⁹ recipit vxorē vna cū filio. ¶ Aſcenſius.

Quemadmodū mō diximꝰ argumētū hui⁹ fabule ab interꝑte nō oīno integre acceptum vr̄. Itaq̄ in argumēto text⁹ illud quondā ⁊ illud ignorans nō determināt dictionem v̄gini: ſed obtulit dic ergo cui vc3 philomene virgini pāphilus ignorās quod philomena eſſet: obtulit quōdā vitiū ⁊c. qđ ſi ignoraſſet virginem eſſe diceret: cui quōdā ignorās virginē vitiū obtulit. Falſum preterea eſt qđ dicit pāphilo detractū anulū: imo pāphilus ipſe detraxerat philomene anulū quē dederat bacchidi. Dic ergo eiuſq̄ ⁊c. ꝑ ⁊ pāphilus dederat amice ſue bacchidi meretricule anulū eius vc3 philomene quē detraxit per vim: quod vero pamphilus non philomena detraxerat videre licet penultima ſcena vbi bacchis oēm rem aperit. preterea ipſa myrrhina in ſcena q̄ incipit. Perū qđ agā ⁊c. apertiſſime dicit. Neq̄ detractū ei tū dcq̄ eſt qui poſſit noſcier cui ſiet ipſe eripuit vt in digito quē habuit virgini abiens anulum. Quod vero textus dicit nuptam non attigit intellige diebus nuptiarum dum re vera nupta id eſt obnubilata pudoris gratia fuerat.

¶ Hecyre enarratio.

Hec fabula Apollodori dr̄ eſſe greca. Nā ⁊ ipſa ⁊ Phormio ab eodē dicunt eſſe trāſlate: cū reliq̄ quatuor ſint menādri. Hecyra aūt dr̄ iō: q2 ꝑ ſocr⁹ ⁊ ſoccros in ea agunt multa. Nā ⁊ hecyros ⁊ hecyra soceri nomē ſocruſq̄ ſignificāt. Eſt aūt mixta motorijs actib⁹ ac ſtatarijs: multūq̄ ſalaꝝ ⁊ figurarū cōtinet in toto ſtilo. Uñ cū delectet plurimū: nō minus vtilitatis affert ſpectatorib⁹. Atq̄ in hac prime partes ſunt Lachetis ſcđe pāphili. tertie Phidippi. quarte Permenonis: ⁊ deinceps aliarū ꝑſonaꝝ q̄ his adiuncte ſunt. Diuiſa eſt aūt vt cetere quinq̄ actibus legitimis: quos in ſubditis diſtinguemus. In hac ꝓlog⁹ eſt ⁊ multiplex ⁊ rethoric⁹ nimis ꝓptera quoq̄ ſepe excluſa hec comedia diligētiſſima defenſione indigebat. Atq̄ in hac ꝓthaſis turbulēta eſt. Epitaſis mollior. Leni cataſtrophe. ¶ Acta ſane eſt ludis megalēſib⁹. Sexto Julio. C. Rabirio edilibus curulib⁹. Egitq̄ L. ambiuius. Modulat⁹ eſt eam Flaccus claudij tibijs parib⁹. Tota greca eſt facta ⁊ edita quinto loco Gneo Octauio. T. Manlio cōſulibus Cātica ⁊ diuerbia ſummo i hac fauore ſuſcepta ſunt protatice. i. ꝑſone extra argumētū due ſunt Philotidis ⁊ Syre. In tota comedia hoc agit: vt res noue fiant: nec tñ abhorreant a cōſuetudine. Inducunt eñ beneuole ſocrus: verecūde nurus. Leuiſſimus in vxorem maritus: ⁊ idem filius deditus matri ſue meretrix bona.

¶ Argumentum fabule.

Uitiatā in tenebris a te nuptias anulū extorſerat meretricē amās dū ignorat pāphilus duxit vxorem grauidā ex cōpreſſu ſuo quā peregre ꝓfectus quū3 reliqſſet domū rediēs pariētem offendit furtim ⁊ apud matrem ſuam. Quare commotus dum repudium: inuitis parentibus ⁊ cauſam repudij neſcientibus parat ꝑ meretricē apud quam puelle ſublatus anulus inuentus eſt: cognoſcit tandem ⁊ a ſe vitiatam vxorē: ⁊ ex ſe natum filium. ¶ Primus actus colloquium continet meretricis Philotidis ac lene Syre cū Parmenone vt per eorum perſonas q̄ protatice dicuntur argumētum ſpectator diſcat. ¶ Secūdi act⁹ tenor in hoc eſt immeritā vxorem veluti malā ſocrū accuſat Laches ⁊ cōuenit Phidippum de eadem cauſa ſtatim: poſt quarum colloquium cōqueſtio inducitur. Soſtrate. quod falſum crimen inuidioſumq̄ ſuſtineat. ¶ Tertio actui hec aſcribunt. Cōqueſtio pāphili peregre redeuntis de amore ſuo circa vxorem paritudo Philomene: Soſtrate verba ſup egritudinē nurus quā morbo credit afflictam. Fletus Pamphili errōris quum putat nō ex ſe filium natū eſſe. Colloquiū parmenonis cū pueris a naui venientibus vt mox loquunt cū ipſo pāphilo a quo in arcē immittitur. Lachetis Phidippiq̄ ⁊ pāphili v̄ba de recōciliāda illi coniuge ⁊ eoꝝ inuicem litigioſa diſſenſio. ¶ Quartū actū hec cōplētꝑturbatio myrrhine ex interuētu mariti ⁊ eiuſdē cū eo nimis callida ac muliebris aſtutie diſceptatio. Soſtrate pāphila chremetiſq̄ colloquiū. Inclamatio p̄ris ⁊ soceri aduerſum pāphilū vxorē recuſantē cōuētionē meretricis ꝓmittentis ſe iuſiurandum matronis exhibituram de nō admiſſo ab ſe pāphilo

¶ In quinto actu Bacchidis narratio de nuptijs geſtis ⁊ colloquiū cū Parmenone inducitur: quē nūtium mittit ad pamphilū pāphilūq ad vltimū actus gr̄arū apud ipſaȝ Bacchidem. Docet aūt Uarro neq in hac fabula neq in alijs eſſe mirandū q̄ actus in pares ſenatū pignarūq ſunt numero: cū hec attributio in rerū deſcriptione nō in numero verſuum cōſtituta ſit, nō apud latinos modo: verumetiam apud grecos ipſos.

Preſens hic prologus varius eſt ⁊ rhetoricorū obſeruantiſſimus preceptorum. Nempe hec comedia ſepenumero aliena ppl̄i ſtudia intercepta diligētiſſima defeſſione indigebat: pinde hic loquit L. Ambiuius qui poete partes ſedulo defendere ⁊ popularē aurē fauorēq pctōꝝ locis oratorijs multifariā captare nitit̄ ſimulq ⁊ beniuolos in primis ⁊ maximo opere attētos auditores reddere conatur L. Ambiuius: ⁊ L. turpio hiſtriōes hanc fabulam egerunt.

¶ Additio. pau. Malleoli ſequentis ꝓlogi declaratiua eatenus huc adiecta: q̄ et ſingulare poete artificiū ⁊ loci quoq oratorij expeditius intelligant: nēpe iſta ob margīs anguſtiā ⁊ plerāq alia cognitu certa digna plane e regiōe clarꝝ verborūq l̄re ipſi⁹ ſuo loco: ita vt par erat adnotari nō potui'm⁹.

¶ Prologus Hecyre.

Hecyra eſt huic nomē fabule hec cum data eſt noua nouū interuenit vitiū ⁊ calamitas, vt neq ſpectari, neq cognoſci potuerit: ita populus ſtupidus, in funābulo aīm occuparat. Hūc hec plane eſt ꝓ noua: is q̄ ſcripſit hanc,

¶ Hecyra ⁊c. huic nomē fa. Prolog⁹ iſte potiſſimū enitit̄: vt cāȝ totius intercepte: ⁊ nō audite fabule a pplo ſpectacula deinet ipſumq rurſum leniter demulceat ⁊ in fauore. Noua nouū ⁊c. gemina figura hic eſt ꝑanomaſia. ſ. q̄ a Ci. agnominatio dr̄ ⁊ ſylepſis deeſt eīm ipſi vel huic. ſ. fabule nouū ⁊c. Uitiū ⁊ calamitas. Metaphora ab augurio ſumpta. nā in captādis augurijs: ſi tonaret vitiū erat calamitas: ſi grādinaret quoq aut fulminaret vitiū erat eo q̄ nō ſpectat calamitas q̄ nō cognoſci potuerit ita ppl's hic pplm excuſat oñdēs cur nō ſpectata fuerit is q̄ ſcripſit clā poetā ꝯmēdat ab auaritia: q̄ ne opi ſuo diffidere videret̄ ꝑ repulſāȝ hecyrā iterꝝ vēditā ꝓ noua exhibet. Iterū referre: parelcō ē iterū eīm abūdat. Alis cognoſtis ꝯmēdatio ab antecactis comedijs: q̄ ⁊ cognite ⁊ ꝓbate extiterūt. Orator ad vos ⁊c. Mirūca arte hic ꝓlog⁹ elaborat⁹ ē. Temerariū eīm videri potuiſſet: comediā toties repulſam ꝓſcenijs referre: niſi illā ſuā rurſum exhibēdi imprudētiā tū ppl̄i fiducia: tū alioꝝ vel ꝓbatiſſimoꝝ poetaꝝ exēplis purgaret. Nā actor iſte L. Ambiui⁹ diſertiſſie vt ⁊ poetā ⁊ comediā ꝓbaret Cecilij magne authoritatis poete exēplo ſpectatoꝝ fauorē q̄ ingenioſiſſime huic nr̄o cōcil at. Cecilij eīm comedias ſepenumero itidē vt hecyrā ⁊ interceptiōis ⁊ repulſiōis calūniā ꝑpeſſas fuiſſe ꝯmēorat ⁊ q̄ Terē. ſemel illi frequēter q̄ huic in alijs nūq illi fere in oīb⁹ accidit ꝓinde nō eſſe adeo mirādū: nec temerariū ſi hāc poeta ꝓ noua referēdā duxerit. Orator ad vos ⁊c. prudēs n̄ m. rū actor nō ꝓlogū: ſȝ oratorē vocat: ne. ſ. iterꝝ īterpellet̄ deturbet̄q ab actiōe. Oratorē eīm cui cā defendēda cōmittit̄ iniuriā pati nō lȝ. Hūc quoq q̄te aud'ri oportere inſgētiū ē. Quo iure vſus ⁊c. ꝓ hoc oñdit multas alioꝝ poetaꝝ fabulas olim ab ſe actas ꝑtuliſſe repulſam. Exactas. i. repulſas inueteraſcēt. ſ. ꝯſuetudine. i. denuo agerent. Ne cū ſcri. Loc⁹ a poematis elegātia. In his quas argumētū ab exēplo ꝑ oratoriū ⁊ rerū ⁊ ꝑſonaꝝ cōparationē. Uix ſteti. ꝓprie dicit: nā aut agi dicūt comedie aut ſtare: q̄ vel motorie ſunt vel ſtatarie. Dubiā for. ab euētu ⁊ caſu. Sepe incerta certū: paranomaſia ⁊ loc⁹ a ꝯtrarijs. Mas ſcȝ exactas a rei difficultate. nouas ſtu. ob honeſto ⁊ a ſtudio ⁊ diligētia. Placite participiū eſt ſine origine verbi ⁊ ē ꝓmiſſio a cōiectura. Ita poe. ſ. Ceciliū. Reſtitui ꝯmēdatio a ꝑſona ꝓpria. Iniu. ab aduerſarijs aduerſarium pro aduerſarioꝝ. Muſica poete eīm canere dicunt̄. Q̄ ſi iterū a perſona propria. nempe in hoc oſtendit ſe magnopere ꝯfuiſſe populo. Ut in otio: ⁊ res ⁊ verba deterrēdi facilitatē indicāt. Mea cauſa: tanq̄ orator ⁊ eſt cōmēdatio ꝑſone leuis a grauiore: vt pote poete ab oratore: Hecyrā: eſt ꝓncipiū a ꝓncipali cōqueſtiōe. Mihi a ꝑſona dicētis Eaȝ caſa. pulchra ⁊ metaphorica periphraſis. Sic erit ad captionē beniuolētie a ꝑſona. auditoꝝ ⁊ ſua. Quū primū ingenioſe narrat ita vt populū non ledat: ⁊ poetā defendat ꝑ tranſlationem culpe. Pugilum glo. hi eīm plerunq glorioſi ſunt. Pugil a pugna pugna a pugno dr̄ nam veteres anteferri armorūq vſuȝ pugnis: calcib⁹ morſibus ⁊ corporum luctatione pugnare ſolebāt. Funābuli: q̄ in funib⁹ tenſis ioculariter diſcurrūt grece Schenobates vocāt. Expectatio. i. deſideriū. ꝟ. expectate venis. Mulieꝝ q̄b⁹ nec ſuffragari: nec refragari lȝ comedijs. Exirē nō extruderet. leniter dicit ne pplm accuſare videatur. Uetere ꝯſue. hoc innuit turpe non eſſe poete n̄ro in vna cōtigiſſe q̄ alijs in multis. In experi. i. vt facerē ꝑiculū. Refero denuo ꝑfecto placeo iō q̄ ſequit̄ nō pctōꝝ iudicio ſȝ vulgi turbatiōe ſit. Meū locū. ſ. quo quiete agerē aliqua nūc tranquillitate a loco: ab otio a tp̄e: ab eq̄ et a poſſibili: ꝑſuaſio artē muſicā: oratorie quaſi nō tā poetā q̄ artē ipſam defendat. Ueſtra autoritas qua. ſ. poetā eiuſq ſcripta probē. Si nūq Cōmēdatio ab antecactis fabulis ⁊ meritis defenſoris q̄ etiā cognoſcit̄ q̄ grauis author ſit. Sinite impetrate artificioſa exhortatio ꝑ perſona poete. Circūuētū inidis ab aduerſarioꝝ odio. Circūuētū. i. implicatum oppreſſum. Iniqui hoc verbū ſi ponas ſenari⁹ iābic⁹ nō cōſtabit. Mea cā peroratio eſt vbi tanq̄ orator poete cauſa docilē beniuolū ⁊ attētū reddat auditorē. Cauſa cauſam paranomaſia eſt. dare ſilētium i. fabule aut poete nouas expe. Ab vtili. Expediat. i. vtile ſit vobis pretio meo. i. eſtimatione a me ꝑpenſa quantum. ſ. ediles ſoluere debeant.

Uale lector.

¶ Prologus Hecyre.

Hecyra eſt huic ⁊c. Hic ꝓlog⁹ eſt multiplex ⁊ rhetorice obſeruans diſcipl'e: nā hec comedia ſepe reiecta alieno ppl̄i ſtudio diligētiſſima defēſione idigebat. Lucius ambiuius ⁊ Lucius turpio hyſtriones hāc fabulā egerūt. Qui aūt hic loquit̄ Luci⁹ eſt ambiui⁹ poete partes defendēs: ⁊ popularē aurē captās vehemēter. ¶ Ordo ē. hecyra q̄ſi ſocr⁹ ē nomē. i. appellatio huic fabule cū. i. q̄n hec fabula data eſt. i. exhibita eſt pplo ⁊ edita noua. i. cū pri⁹ non fuiſſet acta. Dari dr̄ fabula q̄n agit̄. Uñ edere a do das cōponit̄ q̄ ſignificat exhibere ad ſpectaculū. Inde muneꝝ. i. ludorū editores dr̄. Stare aūt r̄ q̄n plȝ. Cū ergo data ē noua nouū paranomaſia eſt intextu: ⁊ ſcire in his verb's noua nouū. Nouū vitiū. i. nouū erratū ſiue nouus error ⁊ noſtra culpa ſpectatorum ⁊ calamitas. i. miſeria infortuniū infelicitas interuenit vt. i. ita q̄ neq hec fabula potuerit ſpectari aſpici a ſpectatorib⁹ neq cognoſci ita. i. intm̄ ppl's ſtupid⁹. i. ſtupēs ⁊ q̄ſi alio raptus ſtudio. i. attētione vel animi applicatione ad alia occupauerat animū in funābulo. i. in ſpectando hoīe gradiente ſuper funē dr̄ ſpectari dictus eſt nā maior actionis pars in geſtu acto cōſiſtit qui ſpectat. Inde ſpectatores dicunt̄. Item theatrū ⁊ actores ⁊ ſpectacula. Uitium preterea eſt ſi tonet tm̄ calamitas aūt eſt ſi grandinet ⁊ fulminet. Calamitas eīm eſt clades qua culmi ſegetū frangunt̄ vñ penuria ſequit ⁊ erūna: inde calamitoſus miſer ⁊ infelix. Nunc hec fabula quā ſum acturus eſt plane. i. omnino ꝓ noua. i. tanq̄ noua q̄uis re vera noua non ſit cum alias edita pro parte fuerit ⁊ is poeta qui ſcripſit. i. compoſuit hāc fabulā voluit iterū referre: iterū vacat. i. recitare vel exhibere eam ⁊ ꝓponere edilibus ob eam rem. i. ob eam cauſam vt poſſit vendere eam. Iterū: id eſt ſecundo cognoſtis id eſt cognouiſtis alias fabulas eius poete queſo nunc noſcite hanc fabulam: ego venio ad vos orator. i. tanquam legatus

legatus aliqd rogatur⁹ ⁊ in cōſpectu vr̃o oſtēdit habitur⁹ ornatu.i.in habitu plogi.i.el⁹ q̃ plogū.i.pfationem aliq̄ quā ante ploquiū ⁊ q̄ſi preludiū habitur⁹ eſt.nā plogus interdū capit̃ p ipſa pfatione interdum p eo q̄ ad eam facit prefationē vt hic.Sz ideo oratorē nō plogū nolat ne expellaſ:nā iure gentiū oratorem audire oportet nullam q̄ iniuriā pati venio itaq̄ ad vos orator ſinite.i.pmittite q̄ ſim exorator impetrator obtentor petiti.nā orator dr̄ q̄ diu rogat:exorator aūt cū impetrauerit:orator etiā eſt cui cauſa defendenda mādaſ vt liceat.i.permittatur atq̄

ob eā rem noluit iterū referre,vt iterū poſſit vēdere.
Alias cognoſtis ei⁹,q̄ſo hāc noſcite.Orator ad vos venio ornatu plogi:ſinite exorator ſiem,eodē vt iure vti ſenē liceat,quo iure ſum vſus adoleſcentior nouas q̄ exactas feci vt inueteraſcerēt,ne cū poeta ſcriptura eua neſceret i his,quas primū Cecili didici nouas,partiz ſum earū exactus,partim vix ſteti.qr ſciebā dubiā fortunam eſſe ſcenicā,Spe incerta,certū mihi laborē ſuſtuli:eaſdē agere cepi,vt ab eodē alias diſcerē nouas ſtudioſe,ne illū ab ſtudio adducerē pfeci vt ſpectarēt. vbi ſunt cognite,placite ſunt.ita poetā reſtitui i locū, prope iā remotū iniuria aduerſariū ab ſtudio,atq̄ ab labore,atq̄ ab arte muſica qđ ſi ſcripturam ſpreuiſſez in pñtia,⁊ in deterrēdo voluiſſem operam ſumere,vt i otio eſſet poti⁹,quā in negotio:deterruiſſem facile,ne alias ſcriberet.nūc quid petā,mea cauſa,equo animo attēdite.Hecyrā ad vos refero,quā mihi p ſilētiū nūq̄ agere licitū eſt,ita eā opp̄ſſit calamitas.eā calamitatem voſtra itelligētia ſedabit,ſi erit adiutrix noſtre iduſtrie.cū primum eā agere cepi,pugillum gloria,funābuli eodē acceſſit expectatio,comitum conuentus, ſtrepitus,clamor mulierū fecere,vt ante tempus exirē foras vetere i nouas cepi vti cōſuetudine,i experiūdo vt eſſem:refero denuo.primo actu placeo:cum interea

luctum ambiuium ſenem vti.i.gaudere eodē iure.i.eadē authoritate q̄ iure ego adoleſcētior.i.iunior vel multū iuuenis vel cape cōparatiuum p poſitiuo vſus ſum.hoc aūt comparatiuum adoleſcentior ⁊ ſimiliter iunior anim⁹ a poſitiuo ſonat ⁊ vim diminutiuam exprimit nā qui iunior eſt minoris eſt etatis q̄ q̄ iuuenis eſt.Si accurate tñ inſpiciamus cōparatiuum ſuperat ſuum poſitiuum in ea qualitate qua fit comparatio liceat ergo me ſenem vti eodem iure quo ego adoleſcentior ſum vſus qui ſcz ego feci.i.effici nouas fabulas exactas.i.excluſas vt inueteraſcerent.i.in cōſuetudinem venirent ſpectarentur amarentur iterū agerētur inueteraſcunt eīn fabule dū iterū aguntur:⁊ id feci amore poematis nedū poete:ne.ſ.vt non ſcriptura.i.cōpoſitio poema euaneſceret.i.deficeret cū poeta.i.cū autore.In his fabulis cecilij.i.illius veteris poete comici quas nouas didici.i.eas agerē partim.i.pro parte vel in aliquibus earum fabularū exactus ſum.i.excluſus ſum.⁊ ē ſi extra actionē miſſus partim.i.pro parte vel in aliquibus vix.i.fere nō ſteti.i.fere vel ſaltem cū magna difficultate placui.Stare etiā dicunt fabule qñ placēt.Partim,lz aduerbium ſit tñ ſepe poni inuenit quaſi p noie inio ⁊ interdū admittit p̄poſitionē:vt Gel.teſtat lib.ix.c.xiij.partim hominū venerūt:plerūq̄ dr̄ q̄ ſignificat pars hoim venit i.quidā hoies venerūt.Nā partim hoc i loco aduerbiū eſt nec in caſus declinat ſicuti cum partiz hoim dici pōt.i.q̄buſdā hoibus:vel cum quadam parte holm.Quintus claudi⁹ inſolētius iūxit partim cū ſubſtantiuo tāq̄ eſſet adiectiuum inq̄ens cum partim copijs holm p cum aliquib⁹ copijs holm.Nō ergo hic eſt mirum ſi ita iterpretemur partim ergo ſum exactus partim vix ſteti.i.placui:vt ſic ſtat ſnia p placet ⁊ id totum ſuſtinui:q̄ ſciebam fortunā ſcenicā eſſe dubiā.i.caſum theatralē ⁊ euētū ſcenarū eſſe dubiū ⁊ incertū nā alij habēt bonā fortunā in ſcenis.i.in theatris in p̄ſcenijs fabulas agēdo:Alij malam.Suſtuli mihi.i.abſtuli.amoui a me laborem certum.i.indubitabilem ſpe incerte p ſpe incerta.q.d.amoui a me certum laborem ſpei incerte.i.qui labor nullus ſpei certe erat cum non eſſet dubium quin labor eſſet.Cepi.i.incepi quaſi cum magno molimine agere.i.quod dici ſolet ludere eaſdem fabulas cecilij:vt diſcerem.i.comprehenderem ab eodē cecilio ſtudioſe.i.accurate diligenter attente has fabulas nouas:ne.i.vt abducerem.i.dimouerem.deterrerem.dehortarer.deflecterem illum Cecilium a ſtudio ſcribēdi fabulas ⁊ incumbēdi literis.Perfeci.i.impetraui magna mole ac difficultate:vt ipſe fabule ſpectarentur a populo vbi i.poſtq̄ cognite ſunt.i.intellecte diligenter placite ſunt.i.placuerunt.nam placeo placui facit in preterito ⁊ placitus ſum.ſicut prando prandi ⁊ pranſus ſum ita.i.eo modo reſtitui poetam Cecilium in locū.i.in priſtinū ſitum ſeu ſtatum ſcribendi prope.i.fere tam remotum.ſ.poetam excluſum iniuria.i.iniquitate improbitate aduerſariorum.vnde remotum a ſtudio ⁊ labore:⁊ ab arte muſica.i.ab arte poetica.Nam Cicer.poemata vocat muſas manſuetiores lib.j.ad Lentulum:⁊ muſicus muſica cum a muſa poſſeſſiuum eſt.ideo ars muſica eſt ars muſarum quarū poete dicuntur eſſe ſacerdotes.q.i.ſed ſi ſpreuiſſem.i.contempſiſſem ſcripturam.i.poema in preſentia.i.tunc tpis qđ tunc erat p̄ns vel in p̄ntia.i.ſtatim vt ea ſcriptura exciebaſ:⁊ ſi voluiſſem ſumere operam.i.ſumere laborez ſine laborare in deterrendo.i.dehortando ⁊ deflectendo ac diſſuadendo illū a ſtudio vt potius ipſe eſſet.i.viueret i otio i.in quiete ſine labore q̄ in negotio.i.in tāto labore ſtudij facile deterruiſſem eum poetam ne.i.vt nō ſcriberet.i.cōponeret alias fabulas nūc attēdite.i.cōſiderate equo aīe mea cā.i.cōtemplatione mei quid petā.i.quid rogē vos tāq̄ orator:refero.i.reporto ad vos hecyrā.i.hāc fabulā ſic a ſocru nolatā quā hecyrā nūq̄ licitū eſt.i.nūquā licuit mihi:nā in p̄terito dr̄ licuit vel licitū eſt p eodē.i.quā nūq̄ potui p ſilētiū agere.i.exhibere ⁊ qđ dicūt ludere ita.i.intm̄ calamitas.i.malū infortuniū infelicitas mal⁹ euēt⁹:opp̄ſſit.i.obiuit eā fabulā veſtra intelligētia.i.vr̃a prudētia:⁊ ad eā cognoſcēdā attentio ſedabit.i.placabit mitigabit eā calamitatē ſi ipſa intelligentia vr̃a erit adiutrix noſtre induſtrie.i.noſtre diligētie ⁊ opere cū primū.i.ſtatim vt cepi agere eam comediā gloria pugilū.i.certantiū acceſſit.i.adhibita eſt vel adiūcta eſt hoc eſt pugiles glorioſi acceſſerunt:pugiles dicūt a pugna ⁊ pugna dicitur a pugno nā veteres ante vſum ferri ⁊ armoꝝ pugnis ⁊ calcib⁹ ⁊ morſibus corporiſq̄ luctatione certabāt expectatio.i.deſideriū funābuli.i.gradiētis ſup funē acceſſit.i.addita eſt vel aduenit eodē.i.ad eūdē locū vbi ceperā agere hāc fabulā cōuent⁹.i.cōcurſus comitū.i.vel ſpectatoꝝ q̄ pugilib⁹ aſſentanſ vel ſeruoꝝ q̄ dños ſequunſ ſtrepitus.i.pedū tumult⁹ ſiue manuū ſemutuo colludētiū clamor.i.vociferatio mulierū hec oīa.ſ.cōuentus comitum ſtrepitus clamor mulierū fecere.i.effecerūt vt exirē foras.i.extra theatrū ⁊ proſceniū ante tp̄s.i.ante completa fabule actionē cepi vti conſuetudine vetere.i.qua vſus erā olim.i.in cecilij fabulis quaq̄ alij multi ſunt vſi in noua fabula ſiue comedia hecyra in qua primo excluſus eſt poeta Nam in alijs comedijs nunq̄ fuerat excluſus ſed hoc fecit nō culpa poete:ſed ſtudiū ſpectatorum q̄ citi⁹ vana q̄ vtilia ſectari didicerūt vt eſſem.i.vt inſiſterez

immorarer verſarer in experiūdo.i.an periculo faciēdo ſiue i periclitādo pbādo.p an actiōi quiet⁹ poſſet dari lo cus vel vt eſſem experiēdo.i.vt poſſem exper.n vt diximus nō ſn.u ſoluēdo.i.ſoluere nō poſſuȝ.denuo.i.iteꝝ refe ro.i.reporta in pſceniū fabulā:z tūc vel denuo vacat:vel refero.i.ppono fabulā vel recito z eā āte oculos pono denuo.i.iterū z tūc nihil vacat. Placeo ſpectatoribus primo actu.i.in prima parte comedie que diuidiť in quinq; act⁹ vel placeo dixit p fabula pl; interea cū rumor venit.i.ſermo in populo factus eſt.gladiatores.i.eos qui enſi bus digladiant z ludut datū iri.i.exhibēdos eē z edendos populus cōuolat.i.celeriter currit ad eos ſpectandos illi de populo tumultuāť.i.tumľ tum faciunt clamant vociferantur pugnant.i.cer tant cōtendūt de loco.i.ppter locū habendū ad ſpectandū. Interea.i. dū id facerē ego nō potui tutari.i.ſeruare:defendere:meū locū l q̄ agebā comediam:quinimo mihi fuit exeundum ppter tumultum z contentionē populi. Nunc nulla tur ba.i.turbat.o eſt otium.i.trāquilitas quies:et ſi lentium.i.taciturnitas nullus tumult⁹ eſt temp⁹ i.opportunitas agendi comediaȝ hāc eſt mihi da tum ab edilibus poteſtas datur vobis cōdecorā di.i.vno cōſenſu honeſtādi ſi ſit a decore vas me dia breuē vel pulchrificādi vt ſi dicam ſit a decoro ſit media longa ludos ſcenicos.i.ludos theatra les qui i ſcenis agūtur. Nolite ſinere.i.pati artē muſicam.i.artē poeticam recidere.i.reduci pue nire a re et cado cadis ad paucos paruos qi nō fauca:is poetis doctis facite vt veſtra authoritas i.eſtimatio reputatio ſit fautrix.i.fautorem pbēas adiutrix.i.adiutorium preſtans mee authoritati. i.eſtimationi que de me habeť qui iam ſum ſenex. Si nunq̄ ſtatui.i.conſtitui deſtinaui precium arti mee.i.arti hiſtrionice auare.i.cupide:z ſi induxi in animum.i.ſi imperaui aut perſuaſi mihi cū q̄ſtū. i.illud lucrum eſſe maximum vel leruire.i.obſeq incumbere veſtris commodis.i.vtilitatibus:ſinite.i.permittatis me ipetrare.i.obtinere.ne.i.vt nō iniqui.i.iniuſti eſt:maiores irrideant iniq̄ue.i.im probe z iniuſte cum pectam circumuentum.i.vel oppreſſum a maledictis per ſua maledicta vel de ceptum z dolo interceptū qui poeta cōmiſit.i.cre didit depoſuit ſuū ſtudiū in meā tutelā.i.in meā defenſionē z curā q̄ cōmiſit ſe i veſtrā fidē.i.beni uolentiā z veritatē. Accipite.i.capeſcite ſuſcipite defendendā z habete cōmēdatā hanc cām.id eſt hāc partē poete aduerſus maledicos. Vl accipite i.bono aīo z equo iudicio cognoſcite. Vel accipi te gratā hāc habete cāȝ ppter quā ego excluſus redeo:z q̄dē facite mea cā.i.cōtēplatione mei et date ſilētiū.i.qd dicať facitis pacē vt libeat poe te vľ ſi ſit alijs.i.libeat alijs poetis ſcribere.i.cō ponere alias fabulas:z vt expediat.i.ſit vtile mi hi dicere nouas fabulas quas i cōſpectu vr̄o agā emptas ab edilib⁹.ſ.precio meo.i.a me facto z ita tuto hoc eſt eſtimatione a me facta q̄trū edi.les da rent. Alij exponunt emptas precio meo.i.periculo meo.i.ad periculum meum z damnum ſi non ad mitterenť:aut non placerent populo ita vt ediles damnificacerent aliquid.

rumor venit datū iri gladiatores,populus cōuolat:tu multuanť,clamāt,pugnāt de loco:ego interea meū nō potui tutari locum.nūc turba nulla eſt otiū z ſilentiū eſt:agēdi tēpus mihi datum ē,Vobis datur poteſtas cōdecorandi ludos ſcenicos. Nolite ſinere p vos artē muſicam recidere ad paucos facite vt veſtra authori tas mee authoritati fautrix,adiutrixq; ſit.Si nūq̄ aua re ſtatui precium arti mee,z eum eſſe queſtū i animū induxi maximum,quam maxime ſeruire veſtris com modis:ſinite impetrare me,qui i tutelā meā ſtudiū ſu um,z ſe in veſtram cōmiſit fidē:ne eum circumuentū inique iniqui irrideant. Mea cauſa cauſaȝ hāc accipi te,z date ſilentiū,vt libeat ſcribere alijs,mihiq; vt di cere nouas expediat poſthac,precio emptas meo.

Primus actus.

Philotis meretrix. Syra anus.

In hac ſcena philotis et ſyra indignantur pamphilum ad heſiſſe vxori et bacchidem meretricem quam amare videbať re liquiſſe. Exemplum quoq; hic proponitur verſute et nequitio ſe Lene:meretricem bonam q̄ alio contra vulgatum morem in ducitur a leni ac benigno inſtituta dehortantis z ad aſperitatē z exactionem amatorum ſuorum perſuadentis.

Attende quod Philotis z Syra protatice ſunt perſone extra fabule argumentum inducte:que mox explicato argumento diſparent.

Per pol q̄ paucos reperias meretricib⁹ fide les euenire amatores,ſyra:vel hic pāphil⁹ iurabat quoties bacchidi,q̄ ſctē,vt quiuis facile poſſet credere,nūq̄ illa viua ductuꝝ

Per pol rc. Hic due mulieres altera me retrix.ſ.philotis:altera lena.ſ.Syra in troducunť protatice pſone nihil attinētes ad argumētū fabule que idignanť pā philū reliq̄iſſe bacchidē meretricē quā amabat z adheſiſſe vxori philotis. O ſyra lena Pol iurātis ē aduerbiū reperias.i.inuenias ſi tu q̄ras p q̄ paucos.i.valde paucos amatores euenire fideles mere tricib⁹ ſidi dicūť i maximis negotijs:fideles i minorib⁹ vl.i.vt ait Dona.pōt forſitā hic nō abſurde capi p etiā.hic pāphil⁹ quoties z q̄.i.q̄trū ſctē.i.firme integre:religioſe ita ſup.vti.i.vt q̄.i.quilibet poſſet facile credere iurabat bacchidi meretrici ſe nū q̄ ducturū domū vxorē illa bacchide viua.i.q̄diu viueret. En.i.ecce demōſtrātis eſt cum indignatiōe duxit vxorē pāphil⁹ ſyra lena. Ergo mō hec pericula ergo oſdit affectū rephēdētis:ppterea qi pauci inueniunť fideles:z moneo tanq̄ cōſilio z hortor tāq̄ impulſu te philotin ſedulo.i.inſtāter ex aio:z q̄ſi ſine dolo ne i.vt non te miſereat cuiuſq̄ non habeas mīaȝ de aliq̄ amatore:q̄n.i.quemin⁹ vel q̄ nō ſpolies.i.exuas nō tm̄ mini mā quāq; partē auferas:id eſt ſpoliare mutiles.i.imminuas z detrahas aliq̄d ſine quo res eſſe non poſſit vn̄ mu tili dicti ſunt boues ant capri ſine cornib⁹. Nō aūt inde dr̄ vulcan⁹ mulciber vt aliq̄ putant ſȝ poti⁹ a mulceo.q̄ oia molliat ignis ac vicat. Lacceres.i.ita lanies ita expileo:ita diſcerpas vt omo vltra nō hābeas q̄ minuas q̄n ſpo lies:ergo mutiles z laceres quēcūq;.i.oēȝ amatorē quē nacta ſis.i.quē inueneris z allexeris:z q̄ſi arripueris tuis ille cebris. Phi.vtin.i.vtinc.vtrū ita lacerabo oēs vti.i.vt neminē habeā eximiū.i.pcipuū quē amē z intimus tractem

habēt vt ni. ⁊ tūc ſic lege cēſes ſup. vis vt inones vt nemiñē habeā ni.i. niſi ſcipuū ⁊ ſeparatū ex oib⁹. ꝓprie eximius porc⁹ eſt exēptus a grege atq; ſignat⁹ macula aut nota. Syra neminem habeas eximiū cuius te miſereſcat. Nā ſcito ꝙ ſup. nemo qſq;: vacat qſq;: venit ad te qn.i. q̄ nō ita ꝑparet.i. diſpōat ſeſe vt expleat.i. ſatiet abs te ſuā voluptatē ſuis blāditijs.i. ſuis ſmonib⁹ blādis ꝗ̄ minimo.i. admodū paruo ꝑtio vel ꝙ minimo ꝑtio poſſit. Amabo ꝑticula blādiētis q̄ſi rogo ꝑ te amorē hiſcine verū tu nō inſidiabere.i. nō tēdes inſidias ⁊ deceptiōes hiſce.i. talib⁹ amatorib⁹ vel talis fraudis ꝯtra aduerbiū.i. ex aduerſo ex oppoſito. Phi. tñ ꝗ̄cūq; dicas pol iniuriū ē.i. iniquū ē meretricē eē eādē.i. eq̄lis affectiōis oib⁹. Sy. aut hic hʒ ſignificationē indignātis ⁊ vim aduerbij: iniuriū eſt.i. dicis ꝙ ē iniquū eſſe eādē oib⁹: ſʒ a te peto eſt ne iniuriū vlciſci.i. punire aduerſarios ⁊ vindictā d̄ eis ſumere. Aut ē ne iniuriū ipſos amatores capi.i. dolo capi eadē via.i. eadē rōne: ſiue eodē mō: q̄ via illi amatores captent.i. ſepe capiāt ſepe decipiāt te. Ehu interiectio leue dolētis ſe nō poſſe pſuadere meretrici vt id faciat qḋ ſuadet ⁊ ſū deſiderātis hēre eā formā q̄ ibi facere poſſet qm̄ ei nō deeſt voluntas: me miſerā. Fugit hoc dictū vice interiectiōis.q.d. me infelicē fateor cur iſthec.i. tua etas ⁊ forma.i. pulchritudo nō eſt mihi lene vēditrici puellarū ſicut leno: aut cur hec.i. mea ſnīa.i. mea opinio nō ē tibi.

vxorem domum: hem dixit. Sy. ergo propterea te ſedulo ⁊ moneo, ⁊ hortor, ne cuiuſq; miſereat, quin ſpolies, mutiles, laceres, quemq̄ nacta ſis. Phi. vtin eximiū neminē habeā? Sy. neminem. nam nemo illorū quiſq;, ſcito, ad te venit, quin ita paret ſeſe, abs te vt blāditijs ſuis, ꝗ̄ minimo precio ſuam voluptatem expleat. hiſcine tu amabo non contra inſidiabere? Philo. tamē eādem pol eſſe oibus iniurium eſt. Sy. iniurium eſt aūt vlciſci aduerſarios? Ac qua via captent te illi, eadē ipſos capi? Eheu me miſeram, cur non aut iſthec mihi etas ⁊ forma eſt, aut tibi hec ſententia?

Parmeno ſeruus. Philotis. Syra.

☞ In hac ſcena parmeno ſeruus occaſionem nactus eſt philotin peregre redeuntem alloquendi. quum tū pamphilo ad portum obuiam ire ſtatuiſſet. Itaq; ex verbis bacchidis inſtigata philotis ex parmenone de pamphili nuptijs percontatur. Cui certe parmeno omnē rem atq; totius comedie argumētum ordine narrat.

¶ Animaduerte ſingularem in hac ſcena poete artem: q̄ egregie ⁊ oratorios locos: ⁊ decorum perſonarum obſeruauerit.

SEnex ſi queret me, modo iſſe dicito ad portū percōtatum aduētū pāphili. Audin q̄d dicā Scirte? ſi queret me, vti tum dicas: ſi non queret, nullus dixeris, alias vt vti poſſiʒ cauſa hac īntegra. Sed video ne ego philotiō? vnde hec aduenit? philotis, ſalue multū. Phi. o ſalue parmeno. Sy. ſalue mecaſtor parmeno. Par. ⁊ tu edepol ſyra. dic mihi Philotis, vbi te oblectaſti tādiu? Phi. minime equidē me oblectaui, que cum milite corinthuʒ hinc ſum pfecta inhumaniſſimo: bienniū ibi ꝑpetuū miſera illū tuli. Par. edepol te deſideriū athenarū arbitror philotion cepiſſe ſepe, ⁊ te tuū ꝯſiliū cōtēpſiſſe. Phi. Nō dici pōt quā cupida erā huc redeūdi, abeundi a milite, voſq; hic vidēdi. ātiq̄ vt ꝯſuetudine agitarē inter vos libere ꝯuiuiū. Nā illic haud licebat niſi pfinito loq̄ q̄ illi placerēt. Par. haud opinor ꝯmode finē ſtatuiſſe orōni militē. Philo. Sʒ q̄d hoc negoti ē? mō q̄ hec narrauit mihi hic itꝰ bacchis? qḋ ego nūq; cre-

SEnex ſi q̄ret.e. Hic rite parmeno ſeru⁹ occaſionē nact⁹ eſt narrādi argumētū philotidi meretrici ꝑegre venienti. Par. alloq̄tur ſyrā cōſeruū vt eū hero percōtet excuſet ſi ſenex.ſ. Laches q̄ret me dicito me modo.i. paulo āte iuiſſe ad portū percontatū.i. interrogatū aduētū pāphili. q̄ ꝑegre imbrū pfectus eſt cuius aduētu indices: magis expectat. Percōctor ſi per u ſcribat: dr̄ a p ⁊ cūct⁹ cūcta cūctū: eo ꝙ a cūctis aliqd ꝑcrat. at ſi p o ſcribat tūc a cōto dr̄: iuſtrm̄ nauis q̄ naute vtunt ad loca nauib⁹ opportuna ea nūt pertica interdū a nautis iue ſigat quāte ſit ꝑfunditas aq̄ fluuiolis. Interdū etiā piſcatores ꝑ illas perticas ſub ripis piſces indrūt ⁊ cōpellūt ad rhetia aq̄tica. O Syre ꝯſerue audis ne.i. intelligis ne aut ſentis aut aduertis q̄d dicā vti.i. vt dicas me iuiſſe ad portum tum.i. tūc ſi q̄reret me ſenex aliq codices hñt vt itū ⁊ tunc forte poſſet ſic dici: vt dicas itū eſſe ꝑ ſinitiuū impſonalis ꝟbi: ⁊ tūc intelligitur a me ſic vt dicas me itum eſſe.i. me iuiſſe ad portū ſi q̄ret ſenex: ſʒ prior ſnīa melior. Si ſenex nō quereret me nullus.i. nō vt ſepe null⁹ ſuʒ pro q̄ſi nō ſuʒ: ⁊ perij null⁹ itaq; dixeris ꝑ nō dicas: vt poſſiʒ vti alias.i. al'o tpe hac cauſa.i. hac excuſatione integra.i. nō alias dicta. Sed video ne Philotin meretricē. vñ.i. ex q̄ loco hec meretrix aduenit.i. huc redijt athenas. O philotis ſalue multū.i. multū ſis ſalua et incolumis. Phi. o optātis aduerbiū Parmeno ſalue.i. ſaluus ſis. Sy. o ecaſtor iurātis aduerbiū ē quaſi per edem caſtoris: ſicut edepol per edeʒ pollucis: mi Parmeno ſalue. Par. edepol ⁊.i. etiā tu ſyra lena deformis tu ſalue ridicule aūt. h.d. Cōuertit ſermonē ad philotin: tu philotis dic mihi vbi oblectaſti te tandiu.i. tāto tpe: vbi vulgo dici ſolet: vbi ſpaciat⁹ es tm̄. Dicim⁹ oblecto me hac re. Phil. equidē minime.i. nō oblectaui me que.ſ. ego pfecta ſum hinc.i. ex athenis corinthū.i. in vrbē illā. cum milite inhumaniſſimo.i. inimiciſſimo auſteriſſimo ferociſſimo imaniſſimo. ibi.ſ. corinthi ego miſera tuli.i. paſſa ſum toleraui ſuſtinui illū.i. mores ei⁹ biennium.ſ. ſpacio duorum annorum ꝑpetuū.i. continuum totū ſine intermiſſiōe. Par. edepol arbitror deſideriū.i. redſitionē athenarū cepiſſe ſepe te Philo.i. puto te ſepe deſideraſſe ⁊ redſiuiſſe athenas. Dicim⁹ vrbis deſideriū cepit me: tediuʒ me affecit quēadmodū dicere ſolem⁹ me cepit odiū vel tedium vel ſatietas vrbis. Et arbitror mē te ſepe cōtempſiſſe.i. iprobaſſe tuū ꝯſiliū.i. tuū ꝓpoſitū ⁊ deliberatōnē q̄ iniueras: vbi dicim⁹ ſepe poſt diſceſſuʒ meū me penituit ꝯſilij mei dicere poſſum⁹ poſt meā ab vrbe pfectionē plerumq; meū cōtempſi aut iprobaui cōſiliū: vel meū mihi ꝯſiliū diſplicuit. Phi. ſi ꝑ dici q̄.i. q̄ntū eraʒ cupida redeūdi huc athenas ⁊ abeundi.i. diſcedendi a milite ⁊ videndi vos hic athenis vt antiqua cōſuetudine.i. ꝑ vetuſtam cōſuetudinem aut ſi vis cape conſuetudinem pro conſeruatione ⁊ familiaritate vt ego agitarem.i. celebrarem exercerem inter vos cōuiuiū libere.i. ſine ſubiectiōe et in libertate mea antiq̄ cōſuetudine.i. eo mō quo ſolebam⁹. Non haud.i. nō licebat illic.i. corinthi apud militem loqui etiam ea que placerent illic militi niſi ꝑfinito.i. determinato certo ꝑſcripto limitato aſſignato tpe: ac deſtinato. Par. haud.i. nō opinor militē ſtatuiſſe.i. cōſtituiſſe limitaſſe: aſſignaſſe: pfiniuiſſe: deſtinaſſe finē.i. terminū modum tue orōni.i. tue ſmoni ita vt vltra illū terminū tibi deſtinatū non tibi loq̄ liceret ꝯmode.i. apte accōmodate ꝑ tua cupiditate. ſ: ā tu illos ſepe ſunt

didi.fore,vt hac ille viua poſſet animū inducere vxorē habere. Parme. Habere autē? Philo. Eho tu,an non hȝ? Parmeno. Habet,ſȝ firme he vereor vt ſint nuptie. Philotis. ita dij deeq; faxint,ſi in rē eſt bacchidis. Sȝ q̄ iſthuc credā ita eſſe? dic parmeno. Parme. Non eſt opus ꝓlato:hoc percontarier deſiſte. Philotis. Nēpe ea cā,vt ne id fiat palā:Jta me dij bene amabūt,haud ꝓpterea te rogo,vt hoc proferā,ſȝ vt tacita mecū gaudeam. Parm. Nunq̄ dices tā cōmode,vt tergū meūȝ tuam in fidē cōmittā. Phil. ha noli Parmeno,q̄ſi nō tu multo malis narrare hoc mihi,q̄ ego que ꝑconter,ſcire. Parmeno. Vera hec ꝑdicat,⁊ illō mihi maximū vitiū ē,ſi mihi fidē das te tacitura̅,dicā. Phil. ad ingeniū redis,fideȝ do,loq̄re. Par. auſculta. Philo. iſthic ſuȝ. Par. hāc bacchidem amabat,vt cū maxime,tū pāphilus,cū pater vxorem vt ducat,orare occipit:Et hec communia omniū que ſunt patrum,ſe ſenem eſſe,dicere,illū autem eſſe vnicum,preſidiū velle ſe ſenectuti ſue. Jlle primo ſe negare:ſed poſtq̄ acrius pater iſtat,fecit animi vt īcertus foret,pudori ne,an ne amori obſeq̄ret magis. Tundēdo,atq; odio deniq; effecit ſenex: Deſpōdit ei gnatā huiꝰ vicini proxumi. vſq; illō viſuȝ eſt Pāphilo neutiq̄ graue,donec iā in ipſis nuptijs,poſtq̄ videt paratas nec moram vllam,quin ducat,dat ibi demum ita egre tulit,vt ipſam bacchidem,ſi adeſſet,credo ibi eius commiſereſceret. vbicunq; datum erat ſpatium ſolitudinis,vt conloqui mecum vna poſſet, Parmeno perij,quid ego egi? in qō me cōieci malum? nō potero hoc ferre Parmeno. perij miſer. Philome. at te dij deeq; perdiunt cuȝ iſthoc odio Laches. Parmeno. vt ad pauca redeaȝ,vxorē deduxit domū: nocte illa prima virginem non attigit:que conſecuta eſt nox,eā nihilo magis. Philo. quid ais? cum virgine vna adoleſcēs cubuerit plus potꝰ,ſeſe illa abſtinere vt potuerit? Non veriſimile dicis:nec verum arbitror.

loquaces ⁊ petulātes:ideo nō cōmode.i.blāde vel ex voto ſiue ex animi ſnīa ꝑfinit ſue orationi modus. phi. deſcēſus nūc fieri incipit ad argumēti narrationē. Sed quid negotij eſt.i.q̄d hoc eſt qō mihi dictū eſt ⁊ adhibuit negotij ad inuidiā ⁊ magnitudinē rei oñdendā. Que exclamatiue.i.q̄lia ⁊ quāta bacchis meretrix narrauit mihi mō.i.pauloañ hic intus in eo loco vbi erāt de exclamatione facta ſubdit narrauit mihi nuq̄ illud qō nūq̄ credidi.i.putaui fore.i.futurū eſſe.ſ.vt hac bacchide viua.i.viuēte. pāphilꝰ poſſet inducere aīm.i.poſſet ſibi ꝑſuadere aut imperare aut velle habere vxorē. par. aūt hic habet ſignificationē indignātis q̄ſi dicat quid dicis eum habere vxorem prope eſt vt nō habeat et illud habere aūt debet ꝓnūtiat:ne adiuuari quod dictum abſciſſum eſt ex fine oratiōis philotidis: qō faciūt ſepe indignātes ⁊ improbantes dictū alterius. phi. eho hic interiectio geſtiētis in ſpē ob auditū verbū tu reſpōde ſup. an pāphilus nō habet vxorē. par. habet vxorē:ſȝ vereor vt.i.qō nō he nuptie ſunt firme.i.ſtabiles ꝑmāſure rate. Philo. dij ⁊ dee faxint.i.faciāt.ne.i.vt non ſint firme nuptie ſi illud.ſ.nuptias nō fore firmas eſt in re:ſ.i.vergit in vtilitatem bacchidis. Naȝ res ſepe capit̄ ꝓ vtilitate:vt e re mea e re tua ⁊c.i.ad meā ⁊ tuā vtilitatē:hoc eſt in rē meā.i.hoc ē mihi vtile. Ab re vero ſignificat ꝯtra vtilitatē. vt video ab re futurū ſi hoc feceris.i.video futurū illō contra vtilitatē. Sed tu parmeno dic mihi qui.i.q̄uo vel cur credā iſtud eſſe ita.i.nuptias non eſſe firmas. parme. nō eſt opus.i.nō eſt expediens ꝓlato.i.proferre quare non ſint future firme nuptie. Deſiſte.i.ceſſa percontari.i.inquirere nimis curioſe hoc:ſcilicet quare nō ſint future firme nuptie. phi. nēpe.i.certe nō eſt opꝰ ꝓlato ea cā.i.ꝓpter eā cauſaȝ vt ne.i.vt nō id.ſcilicet quare nō firme ſint future nuptie:fiat palaȝ.i.fiat manifeſtū. Dij bene ament me ita vt dico verū (modus eſt iurādi) nō rogo te id eſt nō te interrogo propterea.i.propter eam cauſaȝ vt proferam id eſt publicem vel prodā bacchidi aut cuilibet.ſȝ ꝓpter te rogo vt ego philotis gaudeā tacita.i.taciturna:mecū id eſt intra me. par. nūq̄ dices taȝ cōmode.i.taȝ apte vt cōmittam.i.credā tergū meum.i.dorſum meū in tuā fidē.i.in tuā fiduciam ſeu fidelitatem veritatem ac conſtantiā:aut in tuam ꝓmiſſionem. Phi. Ah interiectio dolentis o parmeno noli dicere ſupple talia. Dicis enim ſupple quaſi tu non multo malis.i.potiꝰ velis narrare hoc mihi quā ego velim ſup. ſcire ea que percōter.i.inquirani: quaſi dicat fingit te nō velle narrare mihi:ſed tū cu ſerui oēs ſint loquaces tu oſtēdis tua curioſitate te multo magis velle narrare id mihi quam ego velim id ſcire qō peto:ipſe enim ſeruꝰ ſua curioſitate oſtendebat ſignum loquacitatis. Nam vt inquit Hora. percontatorem fugito:nam garrulus ideȝ eſt. Uel ſic intellige:noli parmeno dicere ſupple talia. nā dicis ſupple quaſi tu nō malis narrare hoc mihi quaȝ ego percōter.i.q̄ ego petā ſcire:quaſi dicat quicquid fingas multo magis cupidus es narrandi mihi q̄ ego ſciendi:cuȝ ab ingenio ſeruorū eſſes diſceſſurꝰ ſi faceres aliter. parmeno. lentiꝰ hoc ſummiſſe intra ſe loquitur. Hec mulier ꝑdicat,id ē narrat vera.i.ea que vera ſunt ⁊ illud ſcilicet tacere non poſſe eſt mihi maximum vitium.i.maximum probrum. Deinde hoc clare dicit. Si das pro des mihi fideȝ.id ē ſi mihi ſancte promittas te tacituram dicam quod percontaris ſcire. phi. hoc apud ſe aut cōuerſa ad ſpectatores ait:ſeruus redit ad ingeniū.i.ad naturā ſeruorū que eſt tacere nō poſſe a qua videbat̄ diſceſſiſſe. Deinde conuertit ſermonē ad ſeruum do fidem.i.promitto me tacituram loquere narra quod ego. par. auſculta audi. phi. ſum iſtic pro hic.i.ſum hic parata ad audiendum vel ſum iſtic.i.tota verſor in audiēdo q̄d ſis dicturꝰ. Par. vt.i.quemamodū pāphilus. cū maxime vna pars oratiōis pro valde ſeu nimis ait dona. amabat hanc bacchidē tūc.i.tunc maxime nuq̄ amabat eaȝ:cum.i.quando pater occipit.i.incipit orare vel ipſe pamphilus ducat vxorē:⁊ eſt ſiue occipit pater dicere hec que ſunt communia omnium patrum.i.que ab oībus patribus dici ſolent ſcȝ ſe patrē eſſe ſenē:ſed illum.ſ.filiū eſſe vnicum.i.ſine fratribus ⁊ ſe ſenē velle illū filium eſſe preſidiuȝ.i.ſublime auxilium ſue ſenectuti:hec predicta ſunt que patres dicere ſolent. Jlle ⁊c. hac tota narrat oñe huc tenditur vt oſtendatur pamphilus neceſſitate coactus amicam bacchidem deſeruiſſe. Jlle pamphilus primo negare.i.negabat vel cepit negare ſe ducturum vxorem ſed poſtq̄ pater inſtat.ſ.vrget importunus eſt et vehemēs acrius.i.vehementius pater effecit. vt filius foret.i.eſſet incertus animi pro animo.i.dubius quid eſſet ſibi faciēdū ne.id eſt

vtrum magis obſeq̃ref.i.faueret obediret pudori.i.honeſtati ⁊ verecũdie qua efficeref a pr̃e ſi ei nõ foret obſecu tus: an magis obſeq̃ref.i.rñderet amori bacchidis ſpreto pudore pr̃is. Deniq̃z.i.poſt multa ſenex laches pr̃ pãphili effecit quaſi magno conatu ⁊ molimine fecit. Nam efficimus qd̃ magno conatu ⁊ molimine facimus vixq̃z per nos finẽ accepit tundẽdo.i.ſepius rogando ⁊ quaſi moleſtia afficiẽdo ⁊ tedio ac ſepe inculcando nam tudere proprie eſt ſepius idẽ appetere ac ferire tranſlato a fabrorum malleo. Inde obtundere ,.i. moleſtia ac tedio afficere. Cicero i epiſtolis. Cupio te verbis nõ obtũdere. Atq̃z fecit inq̃ȝ odio.i.aſſiduitate improbitate ſeu importunitate inſtantia. Inde odioſus.i.moleſtus: importunus inſtans. Senex efficit tũdẽdo ⁊ odio vt filius ſup.magis obſequeref pudori q̃ȝ amori.

Par. credo ita videri tibi: nã nemo ad te venit, niſi cupiẽs tui: ille inuit⁹ illã duxerat. Philo. q̃d deinde fit? Par. dieb⁹ ſane pauculis poſt, Pamphilus me ſolum ſeducit foras narratq̃z, vt virgo a ſe integra etiam tum ſiet: ſeq̃z anteq̃ȝ eam vxorẽ duxiſſet domũ, ſperaſſe eas tolerare poſſe nuptias. Sed quam decrerim me non poſſe diutius habere, cã ludibrio haberi Parmeno, q̃ integram itidem reddam, vt accepi a ſuis, neq̃z honeſtum mihi, neq̃z vtile ipſi virgini eſt. Philo. piũ ac pudicũ ingeniũ narras Pãphili. Parm. hoc ego pferre, icõmodũ eſſe mihi arbitror. reddi patri autẽ, cui tu nihil dicas vitiĳ, ſuperbum eſt: Sed illã ſpero, vbi hoc cognouerit, non poſſe ſe mecum eſſe, abituram deniq̃z. Ph. quid interea? ibat ne ad bacchidẽ? Par. quotidie. ſȝ (vt fit) poſtq̃ȝ hũc alienũ ab ſeſe videt, maligna multo, ⁊ magis procax facta ilico eſt. Phil. non edepol mirum. Par. atq̃z ea res multo maxime diſiunxit illũ ab illa: poſtq̃ȝ ⁊ ipſe ſeſe, ⁊ illam, ⁊ hanc, que domi erat, cognouit ſatis, ad exẽplũ ambarũ mores earum exiſtimãs. hec ita vti liberali eſſe ingenio decet. pudẽs, modeſta: incõmoda atq̃z iniurias viri omnes ferrẽ, ⁊ tegere cõtumelias. Hic animi⁹ partim vxoris miſericordia deuictus, partim victus huiuſce iniuriĳs, paulatim elapſus bacchidi, atq̃z huic tranſtulit amorem: poſtq̃ȝ par ingenium nactus eſt interea in imbro moritur cognat⁹ ſenex horum: ea ad hos redibat lege hereditas. eo amãtem inuitũ pamphilum extrudit pater: reliquit cũ matre hic vxorem: Nam ſenex rus abdidit ſe: huc raro in vrbẽ commeat. Phi. quid adhuc habent infirmitatis

Deſpondi.i.deſponſam fieri curaui ei pam. gnatam filiam huius vicini proximi: illud.ſ. deſpõderi ſibi eam filiam viſum eſt pamphilo vſq̃z.i.aſſidue neutiq̃ȝ.i.nullo mõ vel non nimis graue moleſtũ ⁊ difficile toleratu donec.i.quouſq̃z ia i ipſis nuptĳs.i.in ipſa mentione nuptiarum vel donec ipſe poſitus aut conſtitutus in ipſis nuptĳs poſtq̃ȝ videt nuptias paratas neq̃z videt vllam morã dari.i.neq̃z vllum ſpatium ne dieculam quidem, aut dilationem aliquam dari ſibi quin.i.quod nõ ducat.i.capiat eam in vxorem ibi.i.tunc demum i.deniq̃z poſtremo tulit ita egre.i.ita moleſte ⁊ difficulter vt.i.q̃ȝ ibi.i.tunc ipſam bacchidem accuſatricẽ commiſereſceret eius pamphi.i.quod ipſamet Bacchis miſereretur eius ſi adeſſet.i.pleus eſſet credo.i.ita arbitror ⁊ mea eſt talis opinio cũ miſereſcit commiſereſcebat eſt impſonale verbũ ante ſe volens habere accuſatiuum ⁊ poſt ſe infinitiuum aut genitiuum vbicunq̃z.i.quocunq̃z loco ſpatium ſolitudinis.i.in quo poteramus eẽ ſoli remotis arbitris datum erat.i.conceſſum vt id eſt ita quod poſſet loqui vna.i.ſimul mecum dicebat ſupple O parmeno perĳ.i. perditus ſum q̃d ego egi ita aſſentiendo deſponſationi iſti in quod malũ.i.quod infortunium conieci me.i.me precipitem egi. O parmeno nõ potero ferre.i.portare ſuſtinere: tolerare: pati hac ego miſer perĳ. Phil. at.i.ſȝ o laches dĳ ⁊ dee pdiũt.i.pdant, deſtruant tecum iſto.i.tuo per contemptum dictum eſt iſto: odio.i.inſtantia et moleſtia. Parme. vt redeam ad pauca.i.paucis abſoluam narrationem ⁊ veniam tantum ad pauca narranda quaſi lõge alia dici de pamphilo poſſent. pamphil⁹. duxi vxorem domum vxor dicitur ab vngendo: nã nubentes vngebant maritorum poſtes ibiq̃z lanam figebant. Pamphilus non attigit virginem illam nocte prima plena amoris ⁊ ſuauitatis. Nihilominus ipſe pamphi. attigit eam ea ſupp. nocte q̃ nox eſt cõſecuta noctẽ primam. Phi. quid ais. nõ põt illũ credere dicis q̃ adoleſcẽs cubuerat vna cum virgine plus potis.i.magis potẽs ab impulſione quam eſſet virgo vt.i. qualiter ipſe potuerit abſtinere ſe illa virgine: non dicis veriſimile id eſt probabile, et quod ſpeciem quidem habeat veritatis neq̃z arbitror verum eſſe quod dicis. Parme. Credo ita videri tibi id eſt te ita iudicare illud quod dixi non eſſe verum: imo nec veriſimile. nam nemo venit ad te niſi cupiẽs.i.cupidus amatori tui ille pamphilus duxerat illam inuitus.i.nolens. Philotis. quid fit deinde.i.quid conſequenter efficit poſtquam non attigit illam. Parme. ſane.i.certe vel valde paucis diebus poſt aduerbium eſt poſt. Pamp. ſeducit id eſt ſeorſum ab arbitris ducit me ſolum.i.ſine teſtibus ⁊ arbitris ⁊ narrat vt.i.qualiter virgo ſit etiam tunc integra.i. incorrupta intacta ab eo ⁊ narrat inq̃ȝ ſe ſperaſſe poſſe tolerare.i.pati ſuſtinere tolerare verbum eſt mala patientis eas nuptias antequam duxiſſet domum eam vxorem. Sed o Parmeno ſubdit verba pamphili neq̃z eſt honeſtum mihi neq̃z vtile ipſi virgini eam virginem haberi ludibrio. id eſt ſtuprari vel illud a me quin.i.quod nõ reddam eam integram.i.intactam a me itidem.i.ſimiliter: eodem modo: vt id eſt quemadmodum accepi eam a ſuis parentibus quam virginem decreuerim.i.ſtatuerim deſixerim me non poſſe habere.i.tenere mecum diutius id eſt multum diu. Philotis. narras.i.dicis ingenium.i.naturam pamphili pium erga meretricem ⁊ pudicum.i.caſtum erga virginem. Par. pergit verba pamphi. referens arbitror eſſe mihi incommodũ proferre hoc.i.dicere hoc qd̃ nunc dixi vȝ me velle integram reddere eam. Donatus exponit hoc.ſ. morem meretricis autem.i.ſed ſuperbum eſt.i.illud ſuperbie eam puellam reddi patri: cui patri nihil vitĳ dicas.i.nih l culpe vxori referas: ſed ſpero illam vxorem meam deniq̃z id eſt tandem abituram.i.diſceſſuram vbi.i.quando ipſa cognouerit hoc ſcȝ ſe non poſſe eſſe mecum. Philotis. interea.i.inter eos dies quid faciebat ſupple ne.i.vtrum ipſe pamphilus ibat ad Bacchidem amicam. Parmeno. ibat quotidie: ſed vt fit.i.ſicut fieri ſolet ⁊ moris eſt, poſtquam videt hunc pamphilum alienum id eſt alienatum ab ſe propter matrimonium. Nam nomen mariti eſt multum alienum meretricibus ilico ipſa bacchis facta eſt multomagis maligna.i.multo magis difficilis. nam malignus dicitur qui difficultatem ſui oſtendit. ⁊ facta eſt multomagis procax id ẽ petax petulans importuna diſpoliatrix. procare enim eſt petere. Vergilius. procacibus aſtris.i.impudentibus qui multum petit impudens eſt ⁊ procax: vnde et proci dicti ſunt qui filias alienas in matrimoniũ petierunt. Phi. edepol non eſt mirum ſi ipſa ſit facta magis procax propter id quod

fecit pamp. fidem datum non preſtando. par. atqui. i. certe alij habēt atq; ea res. ſ. talis malignitas ⁊ procacitas multis maxime. i. longe vehementiſſime diſiunxit illū pāphilū ab illa bacchide poſtq̄ cognouit. i. diligēti⁹ ⁊ attētius cōſiderauit ſatis q̄tū ſat erat ſeſe. i. ſeipſum mores ꝓprios: ⁊ illā bacchidē. i. mores meretricis ⁊ hāc vxorem. i. mores vxoris: que vxor erat domi exiſtimās. ſ. pamph. intelligēs mores earum bacchidis ⁊ philomene ad exēplū. i. ad imaginem ſiue ad collationem aut cōparationem ſeu ſpeciem cōparationis hoc mō. Hec vxor pudens. i. verecūda modeſta. i. tēperata: ita. i. eo modo vti. i. ſicut decet. i. honeſtū eſt ingenio liberali. i. bone nature mulieri eſſe ferre. i. ferebat equo aīo oīa īcommoda. i. omnes importunitates atq; omnes iniurias. i. iniuſtitias viri. i. mariti ſui. ſ. pamphili tegere. i. tegebat contumelias. i. nō ſolum celabat neq; reuelabat: ſed efficiebat ne eiuſmodi cōtumelie ab aliquo reſciſcerent. Poſt quam ergo pāphilus hec omnia contulit: id eſt comparauit hic. i. tunc animus eius. i. ipſemet partim. i. ꝑ parte aliqua deuictus. i. multū motus miſericordia vxoris ſue partim. i. ex altera parte vict⁹. i. deflexus ⁊ ſuperatus iniuria. i. improbitate: malignitate huius meretricis elapſus eſt ſcilicet animus pamphili. i. latenter euaſit a Bacchide atq; ipſe animus eius trāſtul't amorem huc vxori Philomene poſtq̄ nactus eſt. i. inuenit ingenium par ſibi ſup. i. eādem volūtatē vel naturam, vel poſtq̄ inuenit par. i. bonum ingenium. i. bonam naturam ſue vxoris interea dū hec geruntur ſenex quidā cognat⁹. i. de cognatione horū. ſ. pamphili ⁊ patris ſui moritur in imbro. i. in eo loco hereditas. i. ſucceſſio redibat. i. attinebat ſpectabat ad hos pāphilū ⁊ patrem lege. i. per legē pater Laches extrudit. i. quaſi manibus expellit eo id eſt in Imbrum pamphilum filium inuitum id eſt nolentē q; amantē. i. amore ſue vxoris captum pamphilus relinquit hic vxorem cum matre ſua. nam ſenex ſcilicet pater eius Laches abdidit. i. abſcōdēdo ſe contulit rus. i. in agros meditandi gratia. i. operandi commeat: id eſt redit raro huc in vrbē athenarū cōmeare eſt abeſſe ide vbi te eſſe oporteat. Inde commeatus dicitur ex aliqua cauſa tēporalis abſceſſus. Philomena quid infirmitatis i. quam inſtabilitatem nuptie habent adhuc. i. hactenus quaſi dicat nihil ex tuis verbis infirmitatis eſſe colligitur adhuc. Parmeno. nunc audies. i. cognoſces primum id eſt in principio ſane bene. id eſt valde bene, vel multum conueniebat inter eas. i. nulla erat controuerſia inter Soſtratam matrem Pamphili ⁊ Philomenam dicimus eleganter aliquando optime inter nos conueniebat. i. nihil erat controuerſie inter nos: vbi conueniebat eſt imperſonale verbum: ſed cum dicimus hoc conuenit inter nos. i. de hoc nulla eſt inter nos controuerſia perſonale verbum eſt interim. i. repente ait Donatus. Philomena cepit odiſſe pro odire ſi haberemus Soſtratam matrem pāphili miris modis. i. mirabilibus exemplis neq; tamen ulle lites. i. vlla iurgia erant inter eas nunquam poſtulatio. i. querela ſeu interpoſitio querelarum erat inter eas. Expoſtulatio eſt querela interpoſita apud illum qui peccauerit. Poſtulatio vero eſt de aliquo apud alterū interpoſita querela. Phil. igitur ſi hoc non fuit. i. ſi lites non habuerunt quid fuit aliud inter eas. Parmeno. ſi quando id eſt ſi aliquando vel forte Soſtrata acceſſerat ad eam Philomenam confabulatum primum ſupinum. i. vt confabularetur ſeu colloqueretur cum ea: et cum ea familiariter conferret aliqua ⁊ communicaret ilico ipſa Philomena fugere. i. fugiebat e conſpectu eius Soſtrate ne videretur ab ea nolle. i. nolebat videre ipſam Soſtratam denique. i. poſtq̄ non quiuit. i. potuit pati. i. tolerare inſtantiam Soſtrate: vel nequiuit pati id eſt tolerari a Soſtrata: quia vt ait Donatus patior eſt commune verbum: nam patior te ⁊ a te dicimus: ſimulat. i. fingit ſe philomenam accerſi. i. aduocari a matre ſua ad rem diuinam id eſt ad ſacrificium faciendum forte ſue gentis hereditarium vt ſepe fiebat abijt. i. diſceſſit neq; expectauit vt mitteretur vbi. i. poſtquam ipſa philomena eſt illic. i. apud matrem complures dies. i. multis diebus Soſtra. iubet eam Philomenam accerſi id eſt aduocari. Tunc mater filia ⁊ ancille dixerunt neſcio quam cauſam qua non poſſit redire Philomena iterum. i. ſecundo Soſtrata iubet eam Philomenam accerſi id eſt aduocari nemo. i. nullus aut nulla remiſit Philomenam Poſtquam miſſa Soſtrata accerſunt. i. aduocant eam ſepius ſimulant mulierem philomenam eſſe egram id eſt egrotam ilico noſtra Soſtrata hera mea it viſere pro it viſendum: vel viſit eam Philomenam: viſere eſt officiū. videre querentis aliquem nemo admiſit. i. introduxit Soſtratam ad eam Philomenam vbi id eſt poſtquam. ſenex Laches reſciuit. i. cognouit per relationem. Nam ſcimus que ad nos deferūtur. reſcimus relata heri ipſe ſenex aduenit huc rure. i. ex agris ea cauſa. i. propter eam cauſam continuo. i. ilico ipſe conuenit. i. allocutus eſt patrem philomene etiam nondum i. non adhuc ſcio quid egerint id eſt quid fecerint quidne fuerint locuti: niſi. i. preterquam quod ſane. i. certe vel valde eſt mihi cure ſcire ſupple quorſum. i. in quam partem hoc negotium ſit euenturum. i. proceſſurum. Habes. i. tenes intelligis omnem rem quam audire expetiſti pergam. i. proſequar hoc iter: quo itinere cepi ire. ſ. ad portum vel pergam. i. perſeuerabo ire ſup. eo quo. i. in quem locum. ſ. ad portū cepi iter. i. ſum iter ingreſſus. Philo. ⁊ quidem. i. certe ego pergam quo cepi iter nam conſtitui. i. conueni cum quodam hoſpite. i. amico externo me eſſe conuenturam. i. allocuturam ipſum hoſpitem. Parmeno. Dij bene vortant id eſt approbent bene ⁊ recte diligant id quod agas. Sepe enim res eueniunt aliter q̄ volumus ⁊ plerunq; bona in peius: mala mutantur in melius. Et ideo volturnus: vel vt dicunt alij vertannus colitur qui preeſt rebus vertentibus. Philo. O parmeno vale parmeno. ⁊ tu philotium nomen productum ⁊ protenſum blandientis gratia: ſicut Glycerium etiam tu philotium bene vale.

nuptie? Parme. nūc audies: Primum, dies cōpluſculos bene conueniebat ſane inter eas: Interim miris modis odiſſe cepit Soſtratā: neq; lites vlle inter eas, poſtulatio nunq̄. Phil. quid igitur? Parmeno. ſi quādo ad eam acceſſerat confabulatum, fugere e cōſpectu ilico: videre nolle: Deniq; vbi non quit pati, ſimulat ſe a matre accerſi ad rem diuinam, abijt. vbi illic dies ē cōplures, accerſi iubet: Dixere cauſam tūc neſcio quam iterū iubet, nemo remiſit. Poſtq̄ accerſunt ſepi⁹, egrā eſſe ſimulāt mulierem: Noſtra ilico it viſere ad eā: admiſit nemo. hoc vbi ſenex reſciuit, heri ea cauſa rure huc aduenit, patrē continuo conuenit philumene: q̄d egerint inter ſe, nondum etiam ſcio: niſi ſane cure eſt, quorſum euenturum hoc ſiet, habes omnem rem ꝑgam quo cepi hoc iter. Phil. Et quidem ego: nā cōſtitui cū quodā hoſpite me eſſe illum conuenturā. Par. Dij vortāt bene qđ agas. Philo. Vale. Par. Et tu bene vale Philotium.

Secundus actus.

Laches ſenex. Soſtrata vxor.

Proh ⁊c. Hic accuſatio ſocrus eſt ꝙ leſerit nurū. Socrus autē cōiecturaliter ſe defendit dicēs nichil a ſe factū eſſe in perniciē nurus. Laches. Proh iraſcētis exclamatio. imploro ſup. fidem. i. opē et auxilium deum pro deorum atq; hominum: quod. i. quale cuiuſmodi eſt hoc genus muliebre. ſ. eſt accuſatio cū eſt a ſexu: que. i. qualis hec cōiuratio. i. cōſpiratio conſenſus cōcordia in malū eſt. cōſenſio bone rei eſt coniuratio male: vt. i. ꝙ oēs mulieres eque. i. pariter ⁊ vt ita ſtudeāt. i. ſtudioſe moliant: tētēt atq; cupiāt eadez. i. in eaſdem res puta ledere nurus ⁊ odiſſe ſtudere maioris eſt operis quā velle. ideo hic ſtudeāt

❧ Hic Laches omnes ſocrus odium in nurus inſimulat mulieresque oēs aduerſantes viris commemorat. Deinde diuerſis conieccturis Soſtratam vxorem Philomene ſocruz coarguit qꝺ nurum ſuam vt pote eandem illam Philomenā Pāphili vxorem duriſſimis ſuis moribus ⁊ intolerabilibus e domo expulerit coegeritq; ad matrem remigrare. Socrus vero econtrario ꝯtēdit, nihil ſe in perniciem nurꝰ attentaſſe.

Proh deum atq; hominum fidē, quod hoc genus eſt? que hec coniuratio? vt oēs mulieres eadē eque ſtudeāt, nolintq; oīa: neq; declinatam quicq; ab aliaruz ingenio vllā reperies. Itaque adeo vno animo omnes ſocrus oderunt nurus: viris eſſe aduorſas eque ſtudium eſt, ſimilis pertinacia eſt. in eodem omnes mihi videntur ludo docte ad malitiam: Et ei ludo, ſi vllus eſt, magiſtrā hanc eſſe ſatis certo ſcio. Soſtrata. Me miſeram, que nunc ꝙobrez accuſer, neſcio. Laches. Hem, tu neſcis? Soſtrata. nō, ita me dij bene ament, mi Laches, itaq; vna inter nos agere etatem liceat. Laches. Dij mala prohibeant. Soſtrata. Meq; abs te immerito eſſe accuſatam poſtmodum reſciſces. Laches. ſcio, te immerito? an quicq; pro iſtis factis dignum te dici poteſt? que me, et te, et familiā dedecoras. filio luctum paras: Tum autez, ex amicis inimici vt ſint nobis affines, facis: qui illum decreuerunt dignez, ſuos cui liberos committerēt, tu ſola exorere, que perturbas hec tua impudentia. Soſtrata. ego ne? Laches. tu inquam mulier, que me omnino lapidem, haud hominez putas. an qꝛ ruri eſſe crebro ſoleo, neſcire arbitramini quo ꝗſq; pacto hic vitam veſtroruz exigat? multo meliꝰ hic ꝗ ſiūt,

rite capi poteſt ꝓ ſtudioſe cupiāt: ⁊ vt oēs mulieres eque nolint id eſt recuſent omnia ꝗ ſup. viri velint vel nurꝰ neq; reperias. i. inueniat aliquis: ſecunda perſona pro tertia vllā mulierem declinatam. i. inflexam ſeu recedentē quicquā. i. in aliquo ſeu aliquatenus ab ingenio. i. a natura aliarū mulierū. Itaq;. i. ideo vel ſint due partes. oēs ſocrus. i. omnes matres maritorū oderūt. i. odio proſequūtur nurꝰ. i. vxores ſuorum filiorū. adeo pro valde vno animo. i. animo valde ſimili ⁊ conſentiēti: eque. i. ita vel tam ſeu tantū ſtudiū eſt. i. dedita opera ⁊ attenta volūtas ac impēſa ⁊ ſimilis pertinacia. i. obſtinatio ⁊ perſeuerātia in malo eſt omnibus mulieribus eſſe aduerſas. i. aduerſari viris: ⁊ omnes mulieres vidētur mihi docte: id eſt inſtructe erudite ad malitiam in eodem ludo. i. in eadē ſchola malitie. Et ſcio ſatis certo. i. ſatis explorate hanc vxorem meā eſſe magiſtraz ei ludo. i. illi ſchole malitie ſi vllꝰ ē malitie ludꝰ. magna eſt criminis amplificatio dum dubitat ſenex: an ſit malitie ludus. Soſtra. me miſeram: exclamatio eſt trita. q. d. poſſum dicere me eſſe infelicem que ſcz ego neſcio ꝙobrē. i. propter quā cauſam accuſer a viro meo nunc. Laches. Hem indignātis interiectio ⁊ irridētis. tu neſcis quare accuſeris. q. d. optime noſti. ſed ſimulare te iuuat. Soſtra. o mi Laches nō hic mi blādiētis eſt. ſed eius qui periclitetur innoxius: dij ita amēt me vt dica verum me neſcire quare accuſer: q;. i. ⁊ ita liceat nos agere etatem. i. vita fungi inter nos ⁊ ſimul traducere vite tempus vt verū dico me neſcire quare accuſer. ſuntq; modi iurādi ſatz triti. Laches. dij prohibeant mala. q. d. nō eſſet magnum mihi malū ſi tu mihi eriperis ne poſſez tecū agere etatē: ⁊ hoc dicitur per quādam irriſionem vt dici cōſueuit. vulgo. deꝰ ſeruet nos a malo ꝑ quādam irriſionem. Soſtra. ⁊ reſcimꝰ quod de induſtria celatur. poſtmodum. i. poſtea me Soſtratam eſſe accuſatam abs te immerito, id eſt ſine cauſa. Laches. ſcio te immerito eſſe accuſatuz. q. d. ſcio te non eſſe tantum accuſatum quantum meruiſti: ⁊ ideo immerito: id eſt non ſcđm meritum es accuſata: an. i. vtrū quicq;. i. aliquid poteſt dici de te dignū. i. prout merita es pro iſtis factis. i. pro tuis improbitatibus iſtis poſuit per contemptum que

ſcilicet tu dedecoras. i. deturpas: dehoneſtas infamas me ⁊ te ⁊ familiā. i. famulos ⁊ domum totā ⁊ paras. i. acquiris vel procuras luctum id eſt merorē filio Pamphilo. autem: id eſt ſed tuz. i. deinde facis vt affines. i. ꝓpinqui noſtri ꝓpter nuptias ſint nobis inimici ex amicis. i. cū prius eſſent amici nobis ꝗ affines decreuerūt. i. ſtatuerūt illū filiū dignū cui filia cōmitterēt. i. collocarēt traderēt fidei ſeu crederēt ſuos liberos ſuā filiā vbi liberi ꝉ pluralis in ſignificatiōe vnius ſilic vſurpatur tu Soſtrata exorere. id eſt emergis exiſtis repertris ſola que ſcilicet tu perturbes hec id eſt has amicitias ⁊ mutua cōmercia ſeu mutuas neceſſitudines tua impudentia. i. tua importunitate. exouri dicitur qui expectans aliquem inuadit declinaturque tam ſcđm tertiam coniugationem quam ſecundum quartam. Soſtra. ego ne. i. dicis ne ꝙ ego perturbaui omnes affinitates. Lach. inq;. i. dico vel repeto ꝙ tu mulier hec omnia perturbaſti: que ſcz tu putas omnino me eſſe lapidem. i. inſenſibilem non hominem an. i. vtrum quia ſoleo eſſe ruri: id eſt in agris crebro id eſt ſepe rus dicitur vt aliqui voluit a rurſum ꝙ rurſuz quotannis vel alternis ſit colendū ſi velimus fructū nobis afferri ab illo. arbitramini. id eſt putatis me neſcire quo pacto. i. quo mō ꝗſq; veſtrorum pro quiſq; veſtrum exigat. i. agat traducat vitam hic id eſt in hoc loco domi. vbi dixit quiſq; veſtrorum maſculino vſus eſt quod preponderat feminino. intelligebat enim ſenex non ſolum de vxore ſed et de filio ⁊ de cetera familia domi relicta. Scio multo melius ea que fiunt hic domi quam ea que fiunt illic id eſt ruri vbi ego ſum aſſidue. ideo id eſt eam ob rem quia vt id eſt ſicut vos de familia mea eritis mihi: id eſt ad meū decus vel dedecꝰ domi proinde diſſyllabum id eſt ita ego ero foris puta in agris fama. i. in fama ⁊ rumore tali qualem mihi comparaueritis domi: quaſi dicat in me redūdatura eſt familie fama turpis ⁊ honeſta equidem audiui iam pridem Philomenam nurum noſtram cepiſſe: id eſt concepiſſe odium tui bene tui. nam hic paſſio deſignatur et minime: id eſt non eſt adeo id eſt valde mirum ſi ceperit tui odium: ni id eſt niſi Philomena feciſſet id. id eſt niſi cepiſſet odium tui foret magis mirum cum tu ſis eiuſmodi moribus qui pariant facile odium ſed non credidi hucuſq; eā ſupple cepiſſe adeo: id eſt tantum odium tui: vt etiam odiſſet: id eſt odiret ſi haberemus. hanc totam domum, id eſt meam totam familiam et locum ipſum quid ſcilicet eam eſſe concepturam tantum odium tui ſi feciſſem: id eſt

Secundus actus

ſciuiſſem illa nurus maneret poti⁹ hic domi mee: tu ſoſtrata iſſes.i.iuiſſes hinc.i.ex hac domo foras. At.i.ſʒ o Soſtrata vide.i.cõſidera nũc quã.i.q̃tũ imerito.i.ſine cã vt pri⁹ dicebas hec egritudo.i.animi moleſtia ⁊ dolor oriẽ mihi abs te ab ĩ.i.me cõtuli rus.i.in agros habitatũ.i.ad habitandũ cõcedẽs vobis.i.vobis morẽ gerẽs vt pmit tens vt in vrbe eſſetis ⁊ ſeruiens.i.conſulens incumbens rei.i.vtilitati rei familiaris: res ſeruit d.ditibus: q̃ abũdat eis: pauperes autem rei ſeruiunt: q̃ ſe coartãt ad anguſtias rei ⁊ meſſetenus propria viuũt: id autẽ faciebã ꝑ: et noſtra res.i.noſtra ſubſtãtia noſtrum peculiuʒ poſſet pati.i.tolerare ſuſtinere veſtros ſumpt⁹.i. veſtras impenſas ⁊ veſtrum otiuʒ.i.vel vitã vrbanam quietam ⁊ ſecurã vł vacationẽ veſtrã a labore vel amorem quaſi nihil agẽtibus: abij inq̃ habitatũ nõ parcẽs labori meo vbi dicunt non parcens pene mee ⁊ nõ timens penam meam preter equum.i.cõtra id quod equũ eſt videlicet vt vos eſſetis domi ⁊ ego laborem ruri ⁊ vos frueremini: ego vero dolorẽ ⁊ propter etatẽ.i.cõtra rationem etatis mee quia ſuʒ ſenex: vide inq̃ te nõ curaſſe: id eſt effeciſſe pro his rebus.i.cõtẽplatione horũ n laborum meorum ne quid.i.vt nõ aliquid eſſet mihi egre: id eſt moleſte ⁊ difficulter ferẽdũ alij interrogatiue legũt quod minus placet. Soſtrata.non venit.i.nõ euenit vt nurus relinqueret hanc domum mea opera: id eſt mea operatiõe et ſtudio neq̃ pol mea culpa.i.qȯ barbare dicũt in hoc ſenſu meo defectu. Opera eſt ſi ſciẽtes leſerimus: culpa vero eſt ſi neſciẽtes offenderim⁹ quorum alterum eſt ſceleris: alterũ ſtulticie: addidit pol aduerbiũ iurãdi vt dictũ ſuũ certi⁹ cõprobaret. Lac.imo.i.ſʒ maxime.i.ꝑcipue euenit opera tua vt totum factũ ſit quod video: tu fuiſti hic ſola.i.ſine me ⁊ ſola habens regimen totius dom⁹. propterea oĩs culpa heret: id eſt fixa eſt: repoſita eſt tute: tu ſola curares.i.curabas coniunctiuũ pro indicatiuo: ea q̃ erãt hic.i.domi curãda: cũ.i. quando ego ſolui.i.exolui liberaui vos pro te ait Don. ceteris curis.i.ſolicitudinibus alijs puto operandi aliquid manibus proprijs nõ pudet te anum.i.vetulã ſupſcepiſſe inimicitias cũ puella pamphila que debuiſſes vſa eſſe ſapiẽtia ⁊ nõ curaſſe hec indigna tua etate dices.i.reſpondebis (occurrit obiectiõi) id factũ eſſe qȯ fuerint inimicitie vel qȯ diſceſſerit ſua culpa ſcilʒ puelle. Soſtra.equidem o mi Laches ibi mi non eſt blãdiẽtis: ſed inuidioſe rogantis equidem nõ dico id factum culpa puelle. Lach.ita me dij amẽt vt verũ ⁊ ex animo dico gaudeo cauſa filij vel q̃ non ſit ſimilis matri: aut quia taleʒ habeat vxorem que: nec ab inimica quidem poſſit accuſari: nam de te: id eſt quantũ ad te attinet ſatis ſcio quod ſuppl. nihil detrimenti: id eſt nulla diminutio aut derogatio de tuo pudore: aut de tua eſtimatione põt fieri peccando: id eſt q̃tũcunq̃ peccaueris quoniam peior fieri non poteſt: ſed ſemper eadẽ. Soſtra.o mi vir mi marite qui: id eſt quomodo ſcis an aſſimulauerit: id ẽ finxerit ſe odiſſe me id ẽ odis proſequi ea cauſa: id eſt eam ob rem vt eſſet pl⁹. id eſt diuti⁹ vna.id eſt ſimul cũ matre ſua. Lach. quid ais: quaſi dicat nihil dicis quod ꝓcedat nõ ſatis ſignũ id eſt nõ eſt ſignum ſufficiens quod nemo voluit admittere: id eſt introducere heri ad eam Pamphilam te Soſtratam viſentem: id eſt euntem ad videndum eam. Soſtra.enim id eſt certe: vel quia non admiſerunt me: quia aiebant eam: tum id eſt tunc oppido: id eſt valde laſſam id eſt defatigatam morbo ac propterea quieſcere: neque tunc eſſe adeundam eo.i.propterea nõ admiſſa ſum ad eam Pamphilam. Laches.arbitror tuos mores acerbos et duros toleratu eſſe magis morbum illi puelle quam vllam aliam rem: quaſi dicat egrote ex moribus tuis malis quibus acerbe contriſtatur: ⁊ adeo id eſt certe vel valde merito.i.non ſine cauſa tuis malis moribus egrotat: nam nulla veſtrarum pro veſtrum eſt.quin id eſt que non velit filium ſuum ducere vxorem ⁊ cõditio id eſt optio electio pactio que vobis placita eſt ꝑ placuit e nam placeo facit placui vel placit⁹ in ꝑterito datur vobis.quaſi dicat improbe illas odiſtis quas elegeritis ipſe. vbi id eſt poſtquam filij tui duxerunt illas vxores quas elegiſtis impulſu veſtro.i.veſtra inſtãtia ipſi exigunt id eſt excludunt quaſi extra agunt ⁊ exturbant eijciunt amittunt a ſe impulſu etiam veſtro quod he nurus veſtros mores nequeant perferre.

quam illic vbi ſum aſſidue, ſcio: ideo quia vt vos mihi domi eritis, proinde ego ero fama foris. Iampridem equidẽ audiui cepiſſe odiũ tui Philumenã: minimeq̃ adeo mirũ: ⁊ ni id feciſſet, magis mirũ foret. ſed nõ credidi adeo, vt etiam totã hanc odiſſet domuʒ: quod ſi ſciſſeʒ, illa hic maneret poti⁹, tu hinc iſſes foras. At vide, quã immerito egritudo hec oriẽ mihi abs te Soſtrata. rus habitatũ abij, cõcedẽs vobis ⁊ rei ſeruiẽs. Sumpt⁹ veſtros, otiumq̃ꝫ vt nr̃a res poſſet pati, meo labori haud parcens. preter equũ atq̃ etatẽ meã. Nõ te ꝓ his curaſſe reb⁹, nequid egre eſſet mihi? Soſtrata. nõ mea opa, neq̃ pol culpa euenit. Laches. imo maxime. ſola hic fuiſti, in te oĩs heret culpa ſola Soſtrata. que hic erant, curares: cuʒ ego vos ſolui curis ceteris. Cum puella anũ ſuſcepiſſe inimicitias nõ pudet? illius dices culpa factum. Soſtrata. haud equidem dicõ mi Laches. Lach. gaudeo (ita me dij ament) gnati cauſa: nam de te quidem ſatis ſcio, peccando detrimẽti nihil fieri poteſt. Soſtr. qui ſcis, an ea cã mi vir me odiſſe aſſimulauerit, vt cum matre vna pl⁹ eſſet? Laches. quid ais? nõ ſignũ ſat eſt, qȯ heri nemo voluit viſentẽ te ad eã intromittere? Soſtra. enim laſſam oppido tũ aiebant, eo ad eã non admiſſa ſuʒ. Laches. tuos eſſe illi mores morbum magis, quam vllam aliã rẽ arbitror: ⁊ merito adeo: nã veſtrarũ nulla ẽ, quin gnatũ velit ducere vxorẽ: ⁊ que vobis placita cõditio eſt, dat: Vbi ducere ĩpulſu veſtro, veſtro ĩpulſu eaſdẽ exigunt.

Phidippus ſenex. Laches. Soſtrata anus.

¶ In hac ſcena Laches Pamphili pater phidippũ philumene parentem cõuenit ſuper reditu ſue nurus: quã certe phidippus negat apud ſocerum abſente pãphilo perdurare poſſe. in primis autem phidippus filiam alloquitur: qui mitiſſimus eſſe pater oſtenditur eo quod multuʒ de ſuo iure remittat.

¶ Aſcenſius.

Illud. Tu ſola Soſtrata que hic erant curares: non puto accipiendum vt curares ſit poſitum pro eo qȯ eſt curabas ſed (vt ſepe is modus capi ſolet) ꝓ eo qȯ eſt curare debebas naʒ ſi curabat Soſtrata q̃d ſibi vult ſenex. Dicit ergo q̃ ego vos qui in vrbe manebatis ſolui ceteris curis tu Soſtrata debebas ſaltem ea curare que in vrbe curanda erant ⁊c.

Etſi ſcio philumena meũ ius eſſe, vt te cogam q̃ ego imperem, facere: ego tamen patrio animo victus, faciam vt tibi concedã: neq; tue libidini aduerſabor. Laches. Atq; eccum Phidippum optime video, ex hoc iã ſcibo quid ſiet. phidippe, etſi ego meis oib⁹ ſcio me eſſe apprime obſequentem, ſed non adeo, vt facilitas mea illorum corrumpat animos. quod ſi tu idem faceres magis ĩ rem ⁊ noſtram, ⁊ voſtram id eſſet. Nũc video in illarum poteſtate eſſe te. Phidippus. Eya vero. Laches. adij te heri de filia: vt veni, itidẽ incertũ amiſti. haud ita decet, ſi perperam vis eſſe affinitatem hãc, celare te iras: ſi quid ẽ peccatũ a nobis pfer: aut ea refellendo, aut purgãdo, vobis corrigem⁹, te iudice ipõ ſin ea eſt cauſa retinẽdi apud vos, q2 egra eſt: te mihi ĩiuriã facere arbitror phidippe, ſi metuis ſatis vt mee domi curet̃ diligẽter. at ita me dij amẽt, haud tibi hoc concedo, ⁊ ſi illi pater es, vt tu illã ſaluã magis velis, q̃ ego: id adeo gnati cã, quem ego intellexi illã haud minus, q̃ ſeipſum magnificare. neq; adeo clã me eſt, q̃ eſſe eũ grauiter laturũ credã, hoc ſi reſciuerit, eo domũ ſtudeo hec prius, q̃ ille huc, redeat. Phi. laches, ⁊ diligentiã veſtrã, ⁊ benignitatẽ noui: ⁊ q̃ dicis oĩa eẽ vt dicis, aĩm induco, ⁊ te hoc mihi cupio credere: illã ad vos redire ſtudeo, ſi facere poſſim vllo modo. Lach. q̃ res te facere id prohibet? ehe, nunquid nã accuſat virũ? Phidip. minime, nam poſtq̃ attẽdi magis, ⁊ vi cepi cogere, vt rediret: ſancte adiurat, nõ poſſe apð vos Pamp. ſe abſente pdurare. aliud fortaſſe alijs vitij eſt ego ſum animo leni natus: nõ poſſũ aduorſari meis. Lac. hẽ So. So. heu me miſerã. La. certũ ne ẽ iſthuc? Phi. nũc quidẽ vt videt̃. Sz nunq̃d vis? nã eſt quod me ad forũ tranſire iam oportet: Laches. eo tecũ vna.

Etſi &c. Hic laches pãphili pater cõuenit phidippũ patrẽ philomene ſuper nurus ſue reditu quã phidippus negat perdurare poſſe apud ſocerũ abſente pãphilo. In primis autẽ phidippus alloquitur filiã: qua allocutione mitiſſimus eſſe pater oñditur qui multũ de ſuo iure remittat. Phi. o Philomena filia etſi. i. q̃uis ſcio meũ ius eſſe. i. mihi incũbere ad me ſpectare vt cogã te facere ea que ego imperem i. precipiã tibi: tñ ego victus. i. perſuaſus mollitus animo patrio. i. affectus pr̃is victus eſt q̃ vndecunq; recedit a iure. faciam. i. imperabo mihi vt cõcedã id eſt morem gerã tibi neq; aduerſabor: id eſt reluctabor repugnabo obuiam ibo tue volũtati ẽt immoderate ⁊ temere ſuſcepte. Libido eſt quelibet voluntas temere ſuſcepta: ſiue cupiditas immoderata. Lach. hoc iungendum eſt cum eo qð dixit ĩ fine ſuperioris ſcene veſtro impulſu eaſdẽ exigunt. Deinde animaduertit phidippũ exeuntem ideo ſubdit atq; eccum. i. ecce hic video phidippum optime. id eſt opportuniſſime. Quidam codices habent totum quod habetur a principio ſcene attributum perſone lachis. Iã. id eſt nunc ſcibo ãtique: pro ſciam. ex hoc. id eſt hoc Phidippo: quid ſit. id eſt quid rei ſit de hoc propter q̃d incuſo vxorem vel quid ſit nurus an innocens an iniqua. Deinde verbis aggreditur phidippũ ſic O Phidippe etſi. i. q̃uis ego ſcio me apprime. id eſt vehementiſſime obſequentem. i. obedientẽ indulgentem: omnibus meis. i. omnibus de cognatione mea vel liberis vel alioquin propinq̃s: ſed tamen ſup. non adeo. id eſt non tantũ ſcio me eẽ illis obſequentem vt mea facilitas. i. indulgentia mollis pmiſſio corrũpat. i. depraue: animos illorũ. ſ. meorum. Quod. i. ſed vel quod idẽ. i. qð ipſum a me factum ſi tu faceres id eſſet magis in rem veſtram ⁊ in rem noſtram. i. illud eſſet magis vtile vobis ⁊ nobis: q̃ id quod facis veſtram ⁊ noſtram dicuntur in plurali propter familiã vtriuſq; quam intelligit nũc video te phidippũ eſſe in poteſtate illarũ familiarum. ſ. vxoris ⁊ filie id eſt video te agitari ⁊ mutari earũ arbitrio. Phidippus. Eya vero. i. age vero: eſt autẽ hic eya aduerbium corripiẽtis: ⁊ vero eſt ſyllabica adiectio ſeu parelcon. Corripit autem eũ hoc modo. Eya vero quaſi intelligat ſemper aliquid iurgij habes. Lac. adij te. i. iui ad te heri de filia. i. ppter filiã amiſiſti. i. dimiſiſti remiſiſti q̃ſi a te miſiſti me itidẽ i. ſimiliter incertũ vt. i. ſicut ego veni haud ita. i nõ vſq; adeo decet: id eſt honeſtũ eſt te celare id eſt occultare iras tuas. i. cauſas tue iracundie ſi vis hãc affinitatem eſſe perpetuã: id eſt ſi vis vt diu ſimus permanſuri affines: quaſi diuortiũ minetur illi de filia ſua: ſi quid. i. ſi in aliquo a nobis peccatum eſt: id eſt ſi in aliquo errauerimus vbi nota ſtructuram anterioris partis verbi impſonalis paſſiue vocis q̃le hic peccatur peccabatur peccatum eſt vel peccatum fuit. Nam ante ſe vult ablatiuum caſum cum prepoſitione a vel ab perſone agẽtis: poſt ſe vero caſum ſui verbi. vt cicero ad Lentulum. Eius orationi vehemẽter ab omnibus reclamatum eſt ſimiliter hic ſi ĩ aliquo a nobis peccatum eſt pro ſi nos peccauimus in aliquo profer: id eſt emitte in lucem ea in quibus eſt peccatum corrigemus vobis: id eſt emẽdabim⁹ ad rectitudinem reducemus ea refellendo: id eſt negando illa aut purgando: id eſt excuſando; refellit qui negat purgat qui idem fatetur. ⁊ ſic defendit ergo refellimus per coniecturam purgamus per ceteros ſtatus ⁊ ea corrigemus. te ipſo iudice. id eſt iudicante. Sin. id eſt ſed ſi cauſa retinẽdi eam puellã apud eos eſt ea. id eſt talis: q2 ea puella eſt egra male valens. o Phidip. arbitror te facere mihi iniuriã ſi metuis vt pro ne non. i. qð ſatis diligẽter ipſa puella curetur. i. tractet̃ domi mee. at. i. ſed ita dij amẽt me vt verũ dico haud. i. nõ cõcedo tibi hoc. i. hoc tibi aſcribi non patior ⁊ ſi. i. q̃uis es pater illi puelle vt tu magis velis illam filiã ſaluam. i. incolumẽ q̃ ego volo adeo. i. certe id volo cã gnati. ſ. pãphili quẽ filiũ itellexi magnificare. i. plurimi eſtimare illã filiã tuã haud min⁹. i. nõ min⁹ q̃ ſeipʒ. neq; adeo. i. certe id qð ſequit̃ eſt clam me. i. a me ignoratum. Nã res que clam me eſt a me neſcitur: in quo dicto me poteſt eſſe vel accuſatiui vel ablatiui caſus: vtriq; enim caſui ſeruit clam prepoſitio vt authoribus placet. Non ego ignoro non me latet q̃. i. q̃tum grauiter. i. moleſte credam eum pamphilum laturum eſſe vxorem receſſiſſe ſi reſcierit hoc ſcʒ vxorem ſuam reliquiſſe domum veſtram eo demum ſtudeo. i. cupio ſummopere aut do operam ſiue laboro vt ſup. hec philomena prius redeat in domũ meã quam ille pamphilus redeat huc ab imbro quo peregre eſt profectus. Phidip. O laches noui. i. compertum habeo ⁊ diligẽtiam veſtram ⁊ benignitatem ⁊ induco animum. i. mihi perſuadeo omnia eſſe ita vt dicis. ⁊ cupio te credere mihi hoc quod ſequitur vcʒ qð ſtudeo id eſt do operam illam redire ad vos ſi vllo modo poſſim facere vt redeat. Laches que res prohibet. i.

impedit te facere id.i.vt redeat ad nos. Eho interiectio hic ponētis aurem pprioꝝ: an illa querit que ſolent de maritis puelle parētibus queri. Nunquid nā.i.nōne in aliquo accuſat.i.improbat virū.i.maritū ſuū pā. Phi. minime.i. nō accuſat virū. nam poſtq̄ attendi magis.i.diligētius rem cōſideraui vel poſtq̄ magis attēdi alm ſupp.i.poſtq̄ ad eam rem acrius adhibui ingeniū ꝛ qđ dici ſolet poſt magis poſui in capite meo: ꝛ poſtquā cepi vrgere.i.inſtare violentia vt rediret in domum veſtrā: adiurat.i.valde iurat. ad enim ibi ꝑ valde capitur ſancte.i.firme ſe nō poſſe perdurare.i.permanere apud vos pāphilo abſente.i.abſentia pāphili forteſſe aliud vitiū.i.aliud vitium eſt alijs hoībus quod mihi nō eſt. Nā ego ſum natus.i.ego ſum a natura: animo leni.i.miti ſuaui, benigno non poſſem aduerſari.id eſt repugnare meis ſubditis puta liberis vl' alijs. Lac. hem indignātis eſt iteriectio.o Soſtrata.q.d. huius rei authores author enim cōmunis eſt generis. Soſtrat. heu dolentis interiectio me miſerā exclamatio q.d. fateor me eſſe infelicem q̄ in tantam venerim ſuſpitionem. Laches. ne id eſt vtrū iſtud eſt certum: id eſt exploratum ꝛ conſtitutum quod philomena non redeat. Phidip. quidē: id eſt certe eſt quod nunc non redeat vt videt id eſt q̄rum poſſum perſpicere. Sed nūquid: id eſt nō ne aliquid aliud vis diſcedentis verbum eſt. Nā eſt aliquid ſupple quod.i.propter quod iā oportet me tranſire: id eſt cito ire ad forum cauſarum non venale.

Depol ne ꝛc. Hic inducit ſecum loquēs anus ꝑquā orationem mores eius animus mitis intelligi poſſit. Edepol iurādi aduerbiū ne.i.certe nos oēs mulieres ſumus eque.i.eq̄liter inuiſe.i.odioſe exoſe viris.i.maritis ꝑpter paucas.i.aliq̄s mulieres q̄ faciūt vt nos oēs videamur digne malo.i.infortunio miſeria calamitate. Alij legūt totū hoc interrogatiue ꝛ tunc capiūt ne pro vtrum: ſed ſuperior ſentētia melior. Nam dij ament me: ita vt ſup. dico verū ſum extra noxam.i.culpam in eo ſup. quod, id eſt propter quod vir: id eſt maritus meꝰ accuſat me nunc. Sz id cuius me accuſat nō eſt facile expurgatu.i.ad expurgādū vel vt expurgetur. nā viri ſup. ita animū induxerūt: id eſt ita animo ſuo perſuaſerunt omnes ſocrus.i.omnes matres maritorum eſſe iniquas nuribus ſuis ſcz ſocrus dicitur relatiue ad nurū vel ad generū. Non eñ dicitur ſocrus ad filium vel ad filiā: ſed mater vocitatur ad generum. Ad generum aūt vel nurum quorū non eſt mater dr̄ ſocrus. Pol iurādi aduerbiū quidē.i.certe ſcio vel noui haud nō me fuiſſe iniquā nurui. Nam nunq̄ habui.i.tractaui illam nurum meā: ſecꝰ.i.aliter acſi.i.q̄ ſi ipſa eſſet nata ex me nec ſcio q̄.i.vnde hoc malū eueniat mihi niſi qđ pol: per pollucē iā expecto multis modis.i.vehementer filium pāphilum vt redeat domū.q.d. neſcio vnde hoc mihi cōtingat niſi quā vehemēter expecto filium vt redeat q̄ me ꝛ certiorē reddat ſup huiuſce rei occaſione: ꝛ me his miſerijs liberet atq̄ eripiat rem totam elucidando.

Emini ego. Hec allocutio eſt ꝑ conqueſtionem ꝛ bene nō ſe amatoribꝰ modo: ſed infelicibus amatoribus cōparuit: ꝛ principium eſt a ſumma totius mali. Pamphi. credo nemini homini.i. nulli homini plura acerba: id eſt plura grauia ꝛ moleſta: oblata eſſe vnq̄ mihi. Heu me infelicē recte. Nam heu actō iugibz: eſt aūt exclamatio.q.d. ꝓh dolor maxime ſuz infelix. Hanccine.i.vtrū parſi.i.continui abſtinui non ſuſtinui perdere.i.amittere hanc vitā.i.meā vitā ſic infelicē. Si parco ſignificat cōſeruo: facit parſi: inde parſimonia. ſ vero ſignificat veniā do facit peperci: hic aūt ſignificat cōtinui vel abſtinui. Hinccine.i.vtrū hac cā.i.ꝑpter hāc cāz erā tantope.i.tm̄ cupidꝰ redeūdi domū. cui.ſ. mihi ꝑſtabiliꝰ.i.ſatiꝰ vel meliꝰ fuerat agere etatē.i.viuere vbiuis gētiū abundat hic gentiū.i.quolibet alio loco ab iſto q̄ me redire huc atq̄ q̄ me miſerū reſciſcere hec eē ita.i.tales eē lites inter patrē ꝛ matrem ꝛ vxorem diſceſſiſſe. Nam omne tēpus quod eſt interea.i.inter illud ſpatium priuſq̄ id qđ affert laborē reſcitū eſt.i.cōpertum venit in cognitionē eſt lucro.i.ad lucrū vel ꝑ lucro: nos oēs.i.apud nos oēs vel nos oēs pro nobis omnibus poſitum eſt vt ſit caſus pro quibus: ſcz nobis omnibus aliquis labor eſt obiectus id eſt oblatus appoſitus alicunde.i.ex aliquo loco ſiue ex aliqua occaſione. Parmeno. At.i.ſed reperias citius ſic.id eſt hoc modo quod rediſti: ꝛ diſcordias eſſe didiciſti.id eſt qui. Quomodo expedias te: id eſt euoluas te his

Soſtrata.

In hac ſcena introducitur ſoſtrata ſecū loquens conquerēdo de ſuſpitione quā contraxerūt in omnes mulieres viri. Ex quo facile colligi poteſt animꝰ mitis atq̄ cōpoſiti illius anus morum.

Depol ne nos ſumus mulieres inique eq̄ oēs inuiſe viris, ꝑpter paucas: que oēs faciunt digne vt videamur malo, nā, ita me dij ament, quod me accuſat nunc vir, ſum extra noxiam. Sed nō facile eſt expurgatu: ita animū induxerūt, ſocrus oēs eſſe iniquas. at pol me quidē: Naz nūq̄ ſecus habui illam, ac ſi ex me eſſet nata: nec qui hoc mihi eueniat, ſcio: niſi pol filiū multis modis iam expecto, vt redeat domum.

Tertius actus.

Pāphilus adoleſcēs. Myrrhina. Parmeno ſeruus.

Hic eſt allocutio per cōqueſtionem ipſius pāphili qui bene non ſe amatoribus verum infelicibus quoque amatoribus comparauit vbi accepit vxorem a ſuis diſceſſiſſe parmeno deinde oſtendit vel leuiſſima interdū cauſa inter mulieres quas pueris comparat inimicitias exoriri.

Nemini ego plura acerba eſſe credo ex amore hoī vnq̄ oblata, quā mihi. Heu me infelicem, hāccine ego vitā parſi perdere? haccine cā ego eram tātopere cupidus redeūdi domuz? cui quāto fuerat preſtabilius vbiuis gētiū agere etatē, q̄ huc redire? atq̄ hec ita eſſe miſerū me reſciſcere? naz nos oēs, q̄bus eſt alicūde aliq̄s obiectꝰ labos, oē quod eſt interea tēpus, priuſq̄ id reſcitū eſt, lucro eſt. Parme: at ſic citius, qui te expedias his erūnis, reperias. ſi nō rediſſes, he ire facte eſſent multo āpliores: Sed nunc aduentum tuū ambas pāphile ſcio reuerituras: Rē cognoſces: iram expedies: rurſuz in gratiam reſtitues. leuia ſunt, que tu pergrauia eſſe i aīm induxti tuū. Pamphilus. Quid cōſolare me? ā quiſq̄ vſq̄ gētium eſt eque miſer? Priuſq̄ hāc vxorē duxi, habebam alibi animū amori deditū: Jam in hac re vt taceam, cuiuis facile ſcitu, q̄ fuerim miſer: tū nunquam

erumnis.i.his calamitatibus ſi nō rediſſes he ire inter matrē ⁊ vxorē eſſent facte multa ampliores.i.multa grauiores.Sed nūc o pāphile ſcio ambas matrē ⁊ vxorē reuerituras tuū aduētū.i.habituras reuerētiā tuo aduētui:ita vt altera alterā accuſare nō audeat:vt cognaſces rē.i.ↄtrouerſiā ⁊ totū negotiū expedies.i.explicabis:diſſolues irā rurſum reſtitues eas in grām.i.in beneuolētiā alterius in alterā ſiue mutuis vtriuſq; in alterā illa ſunt leuia.i. facilia parua non magne quantitatis aut magni momenti que tu induxiſti in animū tuum.i. que tibi perſuaſiſti eſſe

auſus ſum recuſare eā,quam mihi obtrudit pater.vix me illinc abſtraxi,atq; impeditum in ea expediui aīm meū:vixq; huc cōtulerā,hem noua res orta eſt,porro ab hac q̄ me abſtrahat.tū matrem ex ea re,aut me vxorem in culpa inuēturum arbitror: Qd cū ita eſſe inuenero,q̄d reſtat,niſi porro vt fiā miſer? Nā matris ferre iniurias parmeno,pietas iubet: Tū vxori obnoxius ſum:ita olī ſuo me ingenio ꝑtulit, tot meas iniurias que nunq̄ vllo patefecit loco . ſed magnū, neſcio q̄d, neceſſe eſt eueniſſe parmeno,vnde ira inter eas interceſſit,que tam permāſit diu . Par.haud quidē hercle parū:eſt ſi vis vo verā rationē exequi, nō maximas, que maxime ſunt interdū ire,iniurias faciūt:Nā ſepe eſt,quibus in rebus alius ne iratus q̄dē eſt, cū de eadē cauſa eſt iracūdus factus inimiciſſimus.Pueri inter ſeſe quā ꝓ leuibus noxis iras gerūt? Pamphilus. quapropter? Parme. quia enim q̄ eos gubernat animus infirmū gerunt.itidē ille mulieres ſunt ferme,vt pueri,leui ſententia:fortaſſe vnum aliq̄d verbum inter eas irā hāc cōciuerit. Pamph.abi parmeno intro,ac me veniſſe nuntia. Parme.hem,quid hoc eſt? Pāp. tace,Trepidari ſentio,curſari rurſum:prorſus: agedū ad fores accede propius. Parm:ehem ſenſiſti ne? Pāphil⁹.noli fabularier.proh Juppiter, clamorē audio. Par.tu te loqueris,me vetas?

Myrrhina. Pamphilus. Parmeno.

Hic poſt auſcultationem ex ipſis gemitibus parieus philomene ſuſpicatus eſt pamphilus graui aliquo morbo eam affectam eſſe:proindeq; conqueritur ſibi celatū fuiſſe a parmenone. Dem le intra prorupit de improuiſo parietem oſtenſurus quam parmeno conſulto non conſecutus eſt in primis igitur puellam mater parientem hortatur vt taceat quod pamphilus ⁊ parmeno auſcultantes audiebant.

per grauia.i.admodū magni pōderis: ⁊ magne grauitatis. Pamp.quid.i. cur conſolaris me:an quiſq̄.i.aliquis eque.i.tam miſer quaꝫ ego ſuperple vſq̄ gētiū.gentium abūdat. i. in aliquo loco orbis terrarū. Priuſq̄ duxi hāc vxorem habebā animum deditum:id eſt valde datū amari alibi. i. in alia muliere noluit dicere in meretrice bacchide:iam nunc eſto ſupple vt id eſt quod taceā tamen eſt facile ſcitu:id eſt ad ſciendum cuius id eſt cuilibet quā.i.quātum fuerim miſer in hac re vxoria ſcilicet:quod ſi vis iungere tamē cum auſus ſum repete ſuperiora:videlicet q̄uis habebā animum deditum amari:alibi tamē nunq̄ auſus ſum recuſare eā vxorem quā pater meus obtrudit vt legit Dona.i.obtrudebat:hoc eſt quaſi ad ijciebat:vel offerebat mihi inuita.ſ. qd̄ ſi ſit obtrudit pro obſtruſit accipiēdū: nam iam ei vxorē pr̄ obtruſerat vix abſtraxi . i . abduxi eripui me illinc.i.ex amore meretricio atq; expediui aim meum impeditū in ea id eſt in amore eius meretricis:⁊ vix contuleram.i.conuerteram aim meū huc.i.ad amorem huius philome .hem. interiectio exclamātis indignātis ⁊ dolentis. noua res ſ.diſſentio animorum inter matrem ⁊ vxorē orta eſt.i.emerſit porro. i. poſtea ſiue deinde: q̄ res obſtrahat.id eſt ſeparet me.i. animum meum ab hac vxore mea.tum.i.deinde arbitror me inuēturū matrē aut vxorē in culpa ex ea re. id eſt ex ea diſſenſione et cōtrouerſia: quod ſcꝫ matrem aut vxorem eſſe in culpa cū inuenero eſſe ita quid reſtat.i.quid reliquū eſt niſi vt porro id eſt poſtea vel in poſtremū fiaꝫ miſer. Nam o parmeno pietas.id eſt affectus pius in matrē iubet. i.cogit ⁊ imperat aut vult me ferre:id eſt tolerare iniurias matris:tū.id eſt deinde ſum obnoxius id eſt deuinctus:obligat⁹ vxori ita . id eſt adeo pertulit. id eſt vſq; ad finē tolerauit ſuſtinuit me.id eſt mores meos olī id eſt diu ſuo ingenio.ſ. ſua māſueta natura pertulit inq̄ tot iniurias meas. ſ . q̄b⁹ eam affeci:que omnia.ſ. a ſe tolerata nunq̄ patefecit.i.nūq̄ declarauit. i.detexit ꝓdidit diuulgauit in vllo loca ſꝫ ſemꝑ reticuit: ſed o parmeno neceſſe eſt:neſcio quid magnū eueniſſe vn̄. i. a qua magna re ira interceſſit: id eſt interpoſita eſt:vł interuenit incidit inter eas.ſ. matrē ⁊ vxorem que ira permanſit tandiu id eſt tanto tempore. Par.hercle quideꝫ. i.certe haud.id eſt nō eſt parū id eſt parua res ⁊ parua occaſio vnde id eſt a qua ira interceſſit inter eas:vero. i .ſed vel certe.aut ſi ſit datiuus a verū veri ſic aſtrue. Si vis exequi.i.peragere vero.i. veritati verā rōnē id eſt veram argumentationem ſeu ratiocinationem:interdum ire que ſunt maxime non faciūt.id eſt nō oſtendunt non probant maximas iniurias.q.d.non conſequens eſt propterea inter aliquos putare maximas eſſe iniurias q̄ maxime ſunt inter eos ire. Nā id eſt quia ſepe eſt id eſt cōtingit:quum id eſt quando iracundus homo.id eſt parua vel nulla cauſa precedēte iratus eſt fact⁹ inimiciſſimus de eadem cauſa id eſt propter eandē cauſam in his rebus in quibus alius qui non eſt ita iracundus ne quidem id eſt non etiā eſt iratus. Jratus eſt qui ex aliqua re laceſſitus iraſcitur:iracundus autem qui ex parua vel nulla cauſa precedente iraſcitur. Uel ſic aſtrue ſepe eſt : id eſt cōtingit quum id eſt quando in his rebus in quibus alius ne quidem eſt iratus iracundus eſt factus inimiciſſimus de eadem cauſa:id eſt propter eandem cauſaꝫ: propter quam ne iratus quidem alius fuit. Proh.exclamatio:quā id eſt quantum leuibus id eſt paruis noxijs pro noxis id eſt culpis iniurijs pueri gerūt id eſt exercēt iras inter ſe quaſi dicat a ſili ꝓ paruis culpis mulieres inter ſe graues iras gerere ſolent. Pāphilus. Quapropter.i.quare ita pueri pro re parua graues iras gerunt. Parmeno. Quia enim.i.quia certe pueri gerunt.i.geſtāt animum infirmum.i.non ſtabilem:non conſtantem qui animus gubernat.i. deducit eos pueros. Alij interrogationem illā quapropter tribuunt parmenoni ſeipſum interragātī:⁊ deinde ſibi reſpondētī. Jtidem.i.ſimiliter ille mulieres ſunt ferme.i.propemodū leui ſententia id eſt inconſtanti opinione vt pueri id eſt in morem puerorum. Fortaſſe vnū aliquod verbum conciuerit:a cōcieo cōcies vel cōcio cis.quarte que duo faciunt concini ⁊ cōcitū.i.commouerit. Alij legunt conſciuerit a cōſcio cis.ſeu.cōſciſco is.i.quaſi rem nouā fecerit:ſed melior ſuperior ſnīa. Pamphi. o parmeno abi intro. i.in domū in qua eſt philomena apud matrem ſuā & nūtia me veniſſe. Par. hem.interiectio inopinati aliquid audientis:⁊ ibi mox exprimitur auſcultantis quid hoc eſt quod audio.ſ. Pam. tace ⁊ auſculta diligens

ter. Par, ſentio.i.pcipio trepidari:in verbo impſonali.i.voce tremula timorẽ oſtẽdi ⁊ refertur trepidatio ad vocẽ loquẽtiū:⁊ ſentio inq̃ curſari:impersonaliter dictū.i.qd curſatur:ſurſum.i.in altū proꝛſum.i.retro ſurſum.i.ante Antiqui vt feſtus inquit:proꝛſum ponebãt ꝓ retro cui aſtipulatꝛ dicẽs proꝛſum rurſum poni ꝓuerbialiter ꝓ retro. ante quẽadmodū dicim⁹ ſurſum deoꝛſum:intro foꝛas:hac illac ⁊ ſimilia. Pãphi agedū.i.eya hoꝛtantis eſt accede ꝓpius.i.ꝓpinquius ad foꝛes. Par.hem interiectio depꝛehendentis aliquid ſenſiſti ne.i.percepiſti ne id qd audiſti.nam tunc ambo erãt ad foꝛes ⁊ auſcultabant quid fieret intus. Pam.noli fabulari.i.noli loqui deinde audito clamoꝛe ait Proh iraſcẽtis exclamatio vel audiẽtis indignum aliquid. Juppiter fidem ſup.imploꝛo tuã. Uel exclamatur dicẽdo proh iuppiter vt exclamare:ſolemus bone deus ſine al.a appoſitione.

Aſcenſius.

Omiſſum eſt in appoſitione hic. Par.tu te.i.tuipſe pamphile loqueris et ſupple vetas.i.prohibeo me ſubaudi loq̃ Jtẽ vbi in textu eſt:q̃ eñ:qui eos gubernat animum infirmū gerũt: alij cū Donato legũt:q̃ q̃ eos gubernat anim⁹ infirmū gerũt. Nec vero id quod preceſſit. quapꝛopter eſt pamphili.eſſet eñ inepta dubitatio:ſed Parmenonis quaſi dicentis quapꝛoter potes niſi quia ⁊c.

Tace ⁊c. Hic poſt accuſationẽ ex ipſis gemitib⁹ parentis philomene ſuſpicat⁹ eſt pãphilus moꝛbo aliquo vxorẽ affectã eſſe pꝛopterea conqueri ẽ ſed id celatū eſſe a Parmenone. Jn primis Myrrhina mater puelle admonet parientẽ vt taceat:qd dictū auditū eſt ab auſcultantibus pãphilo ⁊ parmenone. Myrr. O mea gnata philomena obſecro tace ne hoc furtū reſciſcatꝛ. Pã.vox matris philomene matris vxoris mee.ſ.Myrrhine viſa ẽ mihi.i.a me pceptã. Nam omnis que ſenſu percipi poſſunt viſa dicimus:nullus ſum id eſt perij vel miſer ſum ⁊ infelix vbi nullus capitur ꝓ nõ.q.d.non ſum.i.adeo ſum conſternatus doloꝛe vt ſim necne ignoꝛẽ.vel vt videar nõ eſſe. Par.Quiddū : dū parelcon eſt i.cur nullus es. Pam.quia perij.i.doloꝛe ſum cõfectus. Parme.quobꝛem periſti. Pam. o parmeno pꝛofecto mei pꝛopinqui ⁊ affines celãt me neſcio quod magnum malum. Dicimus celo te hãc rem ⁊ hac re.⁊ celo tibi hanc rem. Pam. dixerũt affines ſeu pꝛopinqui tui vxoꝛem philomenã pauitare.i.pauere timere neſcio q̃d. Pauere veteres referebãt ad coꝛpoꝛis ⁊ animi ꝑturbationẽ. Si foꝛte.i.pꝛopter quod audio clamantem philomenam ⁊ matrem obſecrantẽ vt taceat neſcio. Pã.interij quaſi ꝑditus ſum cur nõ dixiſti mihi ſcȝ eã pauitare:neſcio quid foꝛſitã moꝛbi. Par.nõ dixi tibi q̃ nõ poterã dicere tibi vna.i. ſimul oĩa. Pamphi q̃d moꝛbi eſt illi.ſ. quo laboꝛat moꝛbo. Par.neſcio. Pam. Quid mod⁹ interrogãdi vel cur neſcio:nemon.i.vtrū nemo adducit medicū ex quo ſcire potuiſſes. Par. neſcio an aliq̃s medicum adduxerit. Pam.ceſſo.i.nimis tardo ire intro in domum ſocrus vt ſciam certum.i.ꝓ certo:q̃pꝛim ũ.i.citiſſime hoc q̃cq̃d eſt. O philomena mea quonã mõ offendã.i.inueniã in reditu meo te affectã.i.laſſam poſſeſſam a moꝛbo ab eo qd affici: vnde affectus dicunꝛ poſt q̃s afficimur. Nam i.certe ſi ꝑiculū vllū eſt i te.haud.i.nõ eſt dubiū:me periſſe.i.ꝑiculū ſubiſſe.vl me interiſſe vna.i.ſimꝛ tecū.par. nõ eſt mihi vſus.i. non eſt mihi vtile vel opus facto.i. facere id ſup.qd ſequitur:ſcȝ ſequi hunc pamphi.intro.i.in domum. Dona. vult facto abũdare:⁊ ſtatim iungit nõ eſt mihi vſus ſequi ⁊c. Nam ſentio nos omnes de domo Soſtrate eſſe inuiſos.i.exoſos illis matri ⁊ filie:heri nemo voluit intromittere.i.admittere ⁊ itroducere Soſtratã matrem pãphili ſi foꝛte moꝛbus factus ſit amplioꝛ.i.grauioꝛ qd ſcȝ moꝛbū eſſe factum amplioꝛem. Sane.i. certe vel valde nolim maxime.i.pꝛecipue nolim cã mei heri.i.mei domini ſcȝ pamphili dicẽt ilico ſi moꝛb⁹ ingraueſcat ſeruum Soſtrate,ſcȝ me introiſſe cõminiſcẽtur.i.confingent excogitabunt ſeruum tuliſſe.i.attuliſſe aliquid mali capiti.i. vite atq̃ etati illoꝛũ maluit dicere q̃ illarum.q̃uis tñ intelligat philomenã ⁊ foꝛſitan eius matrem quibus malum impꝛecatur qui.i.vnde vel a quo malo ſeruo allato moꝛbus auctus ſit.i.creuerit vbi qui vel eſt aduerbiū aut ablatiuus ſingularis:tunc hera Soſtrata veniet in crimen. i .in culpam ⁊ criminabitur:ego vero veniam in magnum malum:puta in queſtionis toꝛmenta.

Tace obſecro mea gnata. Pam.matris vox viſa eſt philumene:nullus ſum. Par.quid dum? Pam.q̃ perij. Par.quãobꝛem? Pã. neſcio quod magnũ malũ pꝛofecto parmeno me celas. Par. vxoꝛem philomenam pauitare,neſcio quid,dixerũt:id ſi foꝛte eſt,neſcio. Pã.interij:cur. mihi id non dixti? Par. quia non poterã vna omnia. Pam.quid moꝛbi eſt? Parmeno.neſcio. Pãphi. q̃d? nemo ne medicum adduxit? Par. neſcio. Pãphilus. Ceſſo hinc ire intro, vt hoc q̃ꝓpꝛimum q̃cquid eſt,certum ſciam? quonã modo philumena mea nunc te offendam affectam? nam ſi periculũ vllum in te eſt, periſſe me vna haud dubiũ eſt, Par.non vſus facto eſt mihi nũc hũc intro ſequi:nã inuiſos omnes nos eſſe illis ſentio:heri nemo voluit Soſtratã intro admittere.ſi foꝛte moꝛb⁹ amplioꝛ fact⁹ ſiet,qd ſane nolim, maxime heri cauſa mei:ſeruom ilico introiſſe dicẽt Soſtrate:aliquid tuliſſe cõminiſcentur mali capiti, atq̃ etati illoꝛum, moꝛbus qui auctus ſiet: hera in crimẽ veniet,ego vero in magnum malum.

Soſtrata. Parmeno. Pamphilus.

In hac ſcena triſtis continetur egreſſus pamphili ex domo ſocrus vbi repentino ⁊ impꝛouiſo aduentu furtiuum depꝛehendit vxoꝛis partum quem tamen vt modeſtum decet celare quammaxime poteſt:ac tegere conatur. Hic quoque eſt quaſi deliberatio quedã ſuaſionis ac diſſuaſionis partes cõtinẽs quas in ſubditis conſiderare licet: nam admodum vicini ſunt.

Neſcio qui iamdudū hic audio tumultuari miſera:male metuo, ne philumene magis moꝛb⁹ aggraueſcat:qd te eſculapi,⁊ te Salus,ne q̃d ſit hui⁹.oꝛo.nũc ad eã viſam. Parmeno.heus ſoſtrata. Soſtrata.Hem. Par.iterũ

Neſcio quid ⁊c. Hic cõtinetur egreſſus triſtis pamphili ex domo ſocrus apud quã depꝛehẽdit repẽtino aduentu ſuo furtiuū partū vxoꝛis quã tñ q̃ maxime põt celare ſtudet ⁊ pꝛotegere. Soſtrata. ego miſera audio iamdudum.i. pauloante:neſcio quid tumultuari.i. facere tumultus hic . i. in domo phidippi patris philomene. Siue audio neſcio quid tumultuari.i.audio neſcio quid faciens tumultum ⁊c . quod in idẽ redit male:id eſt valde ⁊ quaſi in malū meũ ſiue l ſolicitudinẽ meã ſi metuo ne moꝛb⁹ magis ags

grauefcat.i.grauior fiat ſiue efficiat philomene qd.i.ppter qd vel poſt qd eſculapi deus medicine Apollinis filio ſalua.dea ſanitatis oro te ne qd.i.vt nihil huius ſit.i.cuminat.ſ.nō aggrauetcat illi morbus nūc viſam ad eā.i.ibo ad eā videndū.par.heus aduerbiū vocādi o ſoſtrata vocate eā vt deterreat ab eūdo.So.hē.iterectio eſt reſonātis audientis.par.excludere in futuro indicatiui pſſiui.i.nō admitteris introiterū.i.ideo.Nā iam ſemel fuiſti excluſa vehementius aūt ſonat excludi q̄ nō admitti.So.ehem

iſtinc excludere.So.ehem parmeno,tune hic eras?pe rij,quid faciā miſera?nō viſam vxorē pāphili,cū i pximo hic ſit egra?Parmeno.non viſas,nec mittas q̄dem viſendi cauſa quemq̄.Nā q̄ amat cui odio ipſus eſt,bis facere ſtulte duco:laborem inanem ipſus capit,ꝫ illi moleſtiam affert.tum aūt filius introijt videre,vt venit,quid agat.Soſtrata.quid ais?an venit pāphil⁹?Parmeno.venit.Soſtrata.dijs habeo gratias Hem,iſthoc verbo ais mihi redijt,ꝫ cura ex corde exceſſit.Parmen.iam ea te cauſa maxime huc nūc ītroire nolo:nam ſi remittant quidpiā philumene dolores omnem rem narrabit,ſcio,continuo ſola ſoli que iter vos interuenit,vnde ortum eſt initium ire:atq̄ eccū video ipſum egredi:quā triſtis eſt?Soſtrata.o mi gnate.pāphi.Mea mater,ſalue.Soſt.Gaudeo veniſſe ſaluū ſalua ne philumena ē?Pāphi.Meliuſcula eſt.Soſtr.Vtinā iſthuc ita dij faxint.qd tu igitur lachrimas?aut qd es tam triſtis?Pamphil⁹.Recte mater.Soſtrata.qd fuit tumulti?dic mihi:aut dolor repēte inuaſit?Pamphilus.ita factū eſt.Soſtra.Quid morbi eſt?pamphilus.febris.Soſtrata.quotidiana?Pamphilus.ita aiunt.I ſodes intro,conſequar iam te mea mater.Soſtrata.fiat.Pamphil⁹.tu pueris curre parmeno obuiam,atq̄ his onera adiuta.Parmeno.qd?non ſciunt ipſi viam,domum qua redeant?pamphilus.Ceſſas?

interiectio eſt eius q̄ cōmota ſit noua re.o pmeno tun.i.tu ne eras hic perij.i.pdita ſum qd ego miſera faciā:nō viſam.i.nō ibo ad videdā vxorē pāphili cū ipſa ſit egra.i.male habēs hic.ſ.i pximo loco.Viſere officij eſt egros.videre cognitionis.nō viſas.i.nō eas ad eā videndā nec quidē.i.nec etiā mittas quēq̄.i.aliquē eā videre eā.nā dico,vel duco.i.puto.illū facere bis ſtulte q̄ amat illā cui ipſe eſt odio.nā ipſe capit laborē inanē.i.vanū nullus effectus:ꝫ affert moleſtia.i.tediū illi quā amat.ſ.a qua nō amat tum.i.deinde,ꝫ eſt alia cā quare introire nō debeas.nā filius tuus introijt videre figura greca.i.igreſſus ē vt videret qd ipſa agat:vt.i.poſtq̄,vel cū primū venit.Soſtra.qd ais an pāphil⁹ venit parme.venit.Soſtrata habeo grās dijs:qd.ſ.venerit.hē iter.ectio feminina ac matronalis animusq̄ redijt mihi iſto v̄bo.i.tuo dicto de aduētu filij:ꝫ cura.i.anxietas exceſſit.i.exiuit de corde.parm.ita pterea nolo te nūc itroire huc maxime.i.pcipue ea cā.i.ppter eā cām q̄ ſeq̄t.Nā ſi dolores remittēt.i.relinquent exonerēt,ꝫ leuēt.relaxēt qppiā.i.in aliq̄ vel aliquātulū philomenā.Donatus legit philomene:qd meli⁹ eſſe puto.nā dolores nō remittēt:ſꝫ poti⁹ remittuntur:ꝫ ait verbū hic actiuū q̄ſi neutrū poſitum eſſe ſic ſi dolores remittat.i.ceſſabūt:relaxabunt alleuiabunt philomene quippiā.i.i aliqua parte aliquātū ſcio q̄ cōtinuo:pā ſola narrabit ipſi pāphilo ſoli.i.remotis arbitris oēm rem.i.totā rei ſeriem ſiue totū tenorē ei⁹ rei q̄ rei interuenit inter vos.i.inter te ꝫ eam vn̄.i.a qua re initiū.i.pncipiū ire veſtre ortū ē atq̄ eccū.i.ecce hic video ipm pāphi.egredi.i.exire de domo ſocr⁹ ſue q̄.i.q̄tū eſt triſtis.So.o mi gnate pāph.ſ.q.d.gaudeo te ſaluū aduenīſſe.pā.o mea mr ſalue.So.pfecto q̄ oīm ferat gaudeo te veniſſe ſaluū.ne.i.vtrū philomena vxor tua ē ſalua.i.ſana incolumis:ꝫ dr i ter.ſalna.p ſalua ne vt vidē.i.videas ne pā.pāphil⁹ volēs celare partū ꝫ fugere mēdaciū cauterīdēt idens ipa pāphila ē meliuſcula.i.aliquāto meli⁹ ſe hn̄s q̄ pri⁹ meliuſcul⁹a cōparatiuo diminutiuum eſt.So.vtinā dij faxint.i.faciāt iſtud.ſ.vt meliuſcula ſit ita.i.quēadmodū dicis:igit ſi ita ē qd i.cur lachrimas:habem⁹ lahrimis as.et lachrimor aris.aut qd.i.cur es tā triſtis.pā.o mater recte interrogas ſic dicimus cū ſine iniuria interrogātis aliqd reticem⁹ꝫ bn̄ add ſ malitia vt dur iſta reticēte blādo noie mol irēt.Alij ſic capiūt recte vt itelligāt nihil mali ē.Soſt qd tumultu p tumultus ſic antiq̄ in gtō dicebant vt tumultu p tumult⁹:ſenati p ſenatus ꝫc.qd ergo tumulti init.inter vos ſup.dic mihi au dolor inuaſit.i.arripuit te repēte ꝫ pprie inuaſit qr repēte.pā.factū ē ita i.repēte dolor me inuaſit.Soſt.qd morbi eſt philomene.ſ.pā.febris eſt ei nō mentit.nā parietes nō ſunt ſine febri.Soſt.quotidiana.i.quotidiana ne hoc eſt vtrū febris ptinua eſt ei.pam.ita aiunt.i.

Pamphilus.

Hic conqueſtio eſt ad deliberationē deſcendens an recipiat Pamphilus an repudiet vxorem.Cuius tota oratio pāphili ad argumentū ſpectans amatoria magis q̄ maritalis eſt.Nam aliter nō perueniretur ad vltimā cognitionem oim rerum niſi adoleſcens furtiuum vxoris conceptum ꝫ partum aliquanto leuius q̄ coniugalis dolor expetit toleraſſet.

Nequeo mearum rerum initium vllū inuenire idoneum,vnde exordiar narrare,que nec opinanti accidunt:partim que perſpexi his oculis,partim que accepi aurib⁹:

ita dicunt ita rumor eſt vulgo ſodes aduerbiū comicū ꝫ blandie.n accōmodatū quaſi ſi audes.I.i.vade itro id eſt in domum tuā vnde tu venis:non eſt vult eam ingredi ad pamphilū o mea mater iam cōſequar te in domum noſtram.Soſt.mater abiens dixit fiat:quaſi ſibi ipſi id imperās nō ſolū filio parens.pam.ablegat ad portum pamphilus ſeruum ne audeat que intus poſt ſcena ſunt tacta que tn̄ populo eſt narraturus:o parmeno curre obuiam i.in occurſum pueris.i.ſeruis afferētibus onera de ſucceſſione cognati mortui ppter qd miſſus fuerat pāphi.atq̄ adiuta.i.adiuua his ſeruis onera.i.adiuua ſeruos onera portātes ſitr.Gellius eſt locutus inquiens ꝫ nobis hanc meſſem adiuuēt.par.qd interrogādi modus p indignationē ꝫ irriſionē ipſi ſerui nō ſciūt viā qua.i.p quā viā redeant domū aduerbialr.pā ceſſas.i.tardas cunctaris ire q̄ dico.q.d.iā ille ē debere ꝫ ita tēp⁹ cōteris

Nequeo ꝫc.In hac ſcena pqō ē ad deliberationē deſcēdēs ā h'at pāph'⁹ vxorē an excludat iq̄ tota orō pā.ad arg.ſpectās amatoria magis q̄ maritalis nā furtiuū vxoris pceptū ꝫ ptū aliquāto leui⁹ tolerat q̄ cōiugalis dolor expetit.Sol aūt pāphil⁹ loqt neq̄ inuenire vllū initiū.i.pncipiū mearū rerū.i.rerū mihi moleſtarū idoneū.i.aptū ꝯueniēs vn̄.i.a q̄ initio exordiar.i.icipiā narrare ea ſup.q̄ acciderūt mihi nec.i.nō opināti.i.ſuſpicāti:qd dici ſolet nō ſomniāti pti.i.aliq̄ iſpiā narrare inq̄ q̄ pſpexi his oculis his.q.d.mis

Qua me propter exanimatū citius eduxi foras.nā mō me intro vt corripui timid⁹,alio ſuſpicās morbo me viſurū affectā.ac ſenſi eſſe vxorem:hei mihi.poſtq̄ me aſpexere ancille aduenisſe,ilico oēs ſimul lete excla mant,venit,id quod me repente aſpexerāt .Sed cōti nuo voltum earū ſenſi immutari omniū, quia tam in commode illis fors obtulerat aduētum meū. Una il larum forte interea propere precurrit,nuntiās me ve niſſe:Ego ei⁹ videndi cupidus,recta cōſequor.Poſt quam introij,extemplo ei⁹ morbū cognoui miſer. nā neq̄ vt celari poſſet,tempus ſpatiū vllū dabat: neq̄ voce alia ac res monebat.ipſa poterat cōqueri.poſtq̄ aſpexi,o facinus indignum inquā:& corripui ilico me inde,lachrimans,incredibili re,atq̄ atroci percitus. Mater conſequitur:iam vt limē exirem,ad genua ac cidit,lachrimans miſera:miſertū eſt.profecto hoc ſic eſt.vt puto,omnib⁹ nobis.vt res dant ſeſe,ita magni atq̄ humiles ſumus.hāc habere orationem mecum a principio inſtitit:O mi Pamphile,abs te quamobrē hec abierit,cauſam vide:Nam vitium eſt oblatum virgi ni olim ab neſcio quo improbo.nunc huc confugit,te atq̄ alios partum vt celaret ſuum.Sed cum orata ei⁹ reminiſcor,nequeo quin lachrimem miſer:quęq̄ fors fortuna eſt.inquit.nobis q̄ te hodie obtulit.per eā te obſecramus ambe,ſi ius.ſi fas eſt,vti aduorſa ei⁹ per te tecta.tacitaq̄ apd̄ oēs ſient.Si vnq̄ erga te alo eſſe amico ſenſiſti eam mi Pamphile,ſine labore hāc gra tiā te,vti ſibi des pro illa nūc,rogat.ceterū de reducēda id facias,qd̄ ī rē ſit tuā.parturire eā,neq̄ grauidā eſſe ex te,ſol⁹ cōſci⁹.Nā aiūt tecū poſt duob⁹ cōcubuiſſe eā

ſeris gtiz.i.exordiar inq̄ narrare aliqua q̄ accep i.i.audiui auribus quaſi miſeris vel accepi aurib⁹.i.audiui & ad hibui aurib⁹ vt pater & ſignificatio vocabuli equocū.ppter.q2 talia vidi & audiui eduxi me exanimatū.i.pturbatū foras.i.extra domū phidippi pr̄is puelle citius q̄ exiuiſſem niſi ea audiuiſſem.Exalatus eſt cōterritus conturba tus exalatus vel exanimis eſt occiſus aut mortuus.nam mō.i.paulo ante vt.i.poſtq̄ ego timidus.i.ego timens:no men p participio corripui me.i.cōtuli me raptim ſine ingreſſus ſum intro in domū ſoceri mei phidippi ſuſpicās i.opinās me viſurū eſſe vxorē affectā i.alaſſam & poſſeſſam alio morbo ac.i.quem ſenſi.i.pcepi eē affectā hei mihi interpoſitio doloris oſtendens pā phili dolēnores taliter ſe habuiſſe cū eius aduē tus ita eſſet domeſticis exoptatus & iucundus il lis poſtq̄ ācille aſpexerūt me aduenisſe ilico oēs lete ſimul exclamāt primo gaudio aductus dicē tes hoc vbū venit.ſ.pāphil⁹:& hoc dixerūt prio aſpectu oblite importunitatis aductus propter gaudiū & q̄dē exclamāt id.i.ob id qd̄ aſpexerāt me viderant de repente id eſt ſubito qui mot⁹ re pentinus non hȝ conſiderationem.ſed continuo ilico ſenſi vultum omnium earum immutari ob id qd̄ vel q2 fors vel caſus ſpalis vl' fortuna ipſa obtulerat illis ancillis meū aduentum tam in cōmode.i.intempeſtiue & nō opportune. Oblatū dr̄ quicq̄d euenit preter expectationē forte vna il larū ancillarū interea.i.dū ea agebant.i.dū alie ſic letabantur et poſt mirabant precurrit.i.ante currit propere.i.feſtināter nuntians matri & filie me veniſſe.Ego pāphilus cupidus vidēde eius vxoris mee.i.cupid⁹ vidēdi eā cōſequor ancillā recta i.recta via.nuſq̄ diuertendo poſtq̄ introij: ego miſer.i.infelix ppter probrū vxoris cognoui extemplo.i.ilico morbū eius ſcȝ qd̄ parturiebat. nam tps.i.tpis breuitas non dabat vllum ſpaciū i.vllā moram vt morb⁹ ille poſſet celari neq̄ ipſa philomena poterat conqueri.i.gemere et dolorē oſtēdere alta voce ac.i.q̄ res.i.partus monebat. i.inſtigabat poſtq̄ aſpexi eā parturiētē inq̄.i.dixi o facinus indignū nō ad philomenā refert illa exclamatio.ſȝ ad vitij auctorē & ideo corripui.i. raptim retraxi me & egreſſus ſum inde.i ex came ra parturiētis lachrimās percitus.i.commot⁹ perturbatus re incredibili.i.quā nō credidiſſem niſi vidiſſem ne alius quidem & atroci.i. vehemē ti mater.ſ.myrrhina mater philomene cōſequit. i.aſſequit attingit aſpirat ad me vt.i. poſtq̄ vel dū ſiue eā iā exirē limē dom⁹ ipſa miſera.i.miſera biliter ſe hn̄s accidit ad genua id eſt iuxta genua mea cecidit ac ſe p̄cecit.Accidere i hoc ſignifica to ē geſtu corporis cadēs oſtēdere humilitatem lachrimās.i.lachrymis effluens me ſup.miſertū eſt ei⁹.preteritum a miſerei bat.i.ego miſert⁹ ei⁹ ſum pfecto.i.certe proculdubio hoc qd̄ ſequit eſt ſic id eſt verū ē ſicut dico:& ita ſe habet videlicet vt.i.ſicut res.i.materie dāt.i.offerūt ſeſe oib⁹ no bis ita ſum⁹ magni.i.elati atq̄ humiles.i.demiſſi animo ipſa myrrhina inſtituit.i.icepit habere hanc.orationē mecū a pncipio ſui ſermonis. omi pāphile vide:id eſt cognoſce cauſam q̄mobrē id eſt,ppter quam hec filia mea abierit.i.diſceſſerit ſcȝ a domo paterna.nā vitiū:id eſt ſtuprū oblatū ē olim virgini oblatūq̄ ſi pter ex pectationē:& nolēte vgine ab neſcio q̄ improbo nūc cōfugit huc ad me vt celaret te & alios ſuū partū:vbi celo dus huc acci ſatius iūctū ē.ſed cū reminiſcor.i.repeto memoria ſeu redigo i memoriā orata.i.pcationes rogat⁹ eius myrrhinę,neq̄o.i.non poſſum continere quin id eſt quod non ego miſer lachrimē.i.ſolvam in lachrymas ipſa myr rhina inquit queq̄ id eſt quecunque:vt quiſquis id eſt quicunq̄ fors fortuna :id eſt ſubita fortuna eſt.fors & fortuna ſic differunt vt Nonius ſentit quod fors dicitur caſus temporalis:fortuna vero eſt ipſa dea,Interdum tamen com iungantur hec & no fors fortuna vt hic.Item in ablatiuo forte fortuna in qua coniunctione nihil efficiunt quod al terum eorum vocabulorum ſeorſum non efficeret:ſed ornant orationem vocis ſonoritate:vt ſic dicam.Item inter dum ponitur fors pro aduerbio.Uerg.fors & vota facit pro forſitan.vel forte ſit etiam quidam.Eſt dea fortuna for tune ſancio fors eſt:quecūq̄ ergo fors fortuna eſt que obtulit te nobis hodie.Ambe.i.ego & filia obſecramus te p eā fortunam ſi vis.i.ſi tibi non eſt moleſtum. ſi eſt fas.i.ſi ſit licitum & non contra ius vti idem vt aduerſa:id eſt infor tunia eius hoc aduerſum ſi ſint per te.i.tuo beneficio tecta:id eſt occulta ne alij ſciant & tacita ne alijs prodas et indicas ea apud oēs.Si vnq̄ ſenſiſti eam philomenam eſſe alo amico.i.habere animū amicū in te.o mi pamphi le illa philomena rogat te nunc vti.i.vt des ſibi hāc gratiā.i.hoc beneficiū.ſ.vt eius crimen celetur ſine labore tuo ſcȝ.Alij habent pro illa:& tūc lege ſic philomena rogat nunc te pro illa gratia:ſed melior ſententia prior vel tunc eſſet dicēdū ſi vnq̄ ſenſiſti eam vxorē tuam eē animo amico erga te obſecramus hic̄ te vt des ſibi hanc gratiam ſi ne labore:deinde ſubiungendum philomenam ipſa nunc rogat te pro illa gratia:ſed adhuc prima preſtat expoſi tio ceterum.i.ſed de reducenda philomena.i.quantum attinet ad reſumendam vxorē tuam aut repudiandā & de ne reducēdā.nā prius fuerat ducta domū a marito in nuptijs. Deinde poſt abſceſſum ſi iterū ſumatur reducitur

domū facias id qđ ſit in rē tuā.i.qđ ſit tibi vtilitati. Tu ſol⁹ cōſci⁹ es.i.apđ te teſtis ſol⁹ eā philomenā parturire.i.do-
lore part⁹ laborare neq̄.i.et nō eſſe grauidā ex te dicit eū ſolū eſſe cōſciū nō qđ parturiat tm: ſʒ q̄ nullū parturiat
et ex eo grauida nō ſit: nā q̄ parturiat nō latebat ancillas ſuas ...: ſʒ cui⁹ ex ſe eſſet grauida id latebat ea...
a ſit honeſti⁹ dixit quā ait philomena.cū tū intelligatur eā philomenā cōcubuiſſe te.a duob⁹ menſib⁹ poſt.i.poſt
duos mēſes ex die nuptiaʒ.ſ.i tertio mēſe.tū.i.deinde hic iā ſept.m⁹ mēſis agit̄.i.traducit̄ labit̄ poſtq̄.i.ex quo vī
poſt id tpa ex quo vxor venit ad te.i. collocuta ē tibi qđ.i.iā agi ſeptimū mēſē ipa res: id eſt ipa
ex ſupputatio vt ipa qua fec. in tali tpe: duob⁹ ... menſibus abſtinuiſti ab ea de.nde amaſti eam duob⁹ alijs menſib⁹: poſtea: tribus alijs mēſib⁹
peregrinat⁹ es in imbro: et ita ſunt ſepte qđ ergo res ipa indicat te ſcire.i.oſtēdit qđ tu ſcis. Nūc o
pamphile ſi potis eſt.i.ſi poſſibile eſt.i.ſi fieri pōt
max.me.i.vehemētiſſime: volo et do operā.i.elabo: vt partus philomene eueniat.i.accidat clā
patrē atq̄ adeo.i.atq̄ certe eueniat clā oēs.i. vt celetur patri et certe o.b⁹ alijs. Sed ſi nō pōt fie-
ri quin.i.qđ nō ſentiā.i.percipiāt tā pater q̄ ce-
teri dicā abortū.i.ortū maturū eſſe. Et declinat̄
hic abortus tus tu. in quarta declinatione. Do.
vult intelligēdū eſſe abortū eſſe natū vī factū ſʒ
nō video op⁹ eſſe: ne recte dici pōt abortus eſt.i.
innatur⁹ ortus eſt in fetu aliquo. ſcio nemini cū
partū vel cū fetū fore.i.futurum eſſe ſuſpectū.i.
ſuſpicabilē ſuſpitioſum.i.ſcio quod de eo partu
vel fetu nemo aliter ſuſpicatur quin.i. qđ nō homo
putēt cū ſetum recte natū ex te.i.ex tua genera-
tiōe.qđ.ſ.cuʒ eſſe ex te natū eſt veriſimile.i.pba
bile et habet apparentiam. Cōtinuo.i.ilico ipe fe
tus exponetur ad mortem.ſ.quod non fuit factū
imo cognitus eſt tādē eſſe filius pāphili: ideo ex
ponetur dixit.i. extra ponetur cum alienis neq̄
tollet̄ pro tuo. Exponi infantes dicuntur qui re-
legato pietatis officio ſine cura dimittūtur eis,
vel alimenta a parentibus negātur. et morti ex-
ponunt̄. etenī interdū in deſertum locum efferūt̄
et ibi relinquuntur fame perituri: e quibus inter-
dū miſeratione diuina nonnulli euadūt mortis pe
riculū: vt i hiſtorijs cernere eſt hic. i.in hoc nego
tio i celādo prtū: q̄cq̄.i.aliqd incōmodi nihil.i.nō
eſt tibi.vel ſic capiat̄ nihil p nō aliqd quicq̄ abū
dat et ptexeris.i.abſcōdideris et celaueris o pe-
ructis iniuriā factā indigne.i. inique ne q̄ter illi
miſere.i.afflicte et dolēti dolore duplici: pollicit⁹
ſum pl⁹ eſt q̄ pmiſi me facturū vt clā oēs ſit iſte
part⁹ clā ppoſitio iungi pōt tā actō q̄ ablatiuo.
Et certū eſt.i. cōſtitutū eſt et deliberatū eſt apud
me ſeruare fidē.i.pmiſſionē in eo.i.in ea re qđ di
xi.i.pmiſi ſiue ſum pollicitus: nam de reducēda
i.quātū ſpectat ad reſumēdū eā in vxorē vero.i.
certe id ſcʒ reducere eam arbitror neutiq̄.i.nō valde vel non nimis eſſe honeſtū.ſ.vt reducā eam hic neutiq̄ non
eſt oino negatiuū, ſed aliquid aſſentationis hʒ eſt enim neutiq̄ non nimis non valde nec faciā id.i. non reducā eā
et ſi.i.q̄uis amor et cōſuetudo.i.cōuerſatio familiaris quā habui cū ea tenet me.i.me afficit. Lachrimo.i.non poſ-
ſum tenere lachrimas: cū.i.qñ venit mihi in mentē.i.cū recordor et mēte voluo q̄.i.qualis vita.i.modus rō viuen-
di: et que ſolitudo.i.carentia ſocietatis eſt futura mihi poſthac.i.poſt hoc tēpus, o fortuna.i.dea mutat oīa et vo
lubilitatis: vt.i.qualiter nunq̄ es bona.i.pſpera ppetuo.i.omni tpe et cōtinue ſiue aſſidue. Sed iam prior amor q̄
amaui bacchidē reddidit.i.effecit me exercitatū.i.aſſuetū ſiue aſſuefactū ad hāc rē equo aio ferēdā quē amorem
ego tū.i.tunc miſſum feci et dimiſi cōſilio.i.de induſtria ex pposito. Miſſum facere eſt dimittere quēadmodū relic-
tū facere ſignificat relinquere.idē.i.ego ipe q̄ priori amori incubui huic quoq̄ amori philomene operā dabo.i.in-
cumbā indulgebo. parmeno adeſt.i.appropinquat aduenit cū pueris.i.cū ſeruis.redeuntibus de imbro: quo pe-
gre pfecti erāt minime.i.nō op⁹ ē eū adeſſe.i.pns eē.i hac re.i.i hoc puelle partu nā.i.qz oliʒ.i.quōdā credidi.i.
cōmiſi expoſui: detexi.aperui tāq̄ ſecretū ſoli parmenoni abſtinuiſſe ea philomena. i. me nō attigiſſe eā philome
nā cū data eſt mihi in pncipio. Vereor.i.timeo ſi hic parmeno audiat crebro.i.ſepe clamorē ei⁹ philomene.ne.i.vt
hoc eſt qđ intelligat eā parturire.i.p partu laborare. parmeno eſt ablegādus mihi.i.expellēd⁹ trāſmittēd⁹ hinc
i.ex hoc loco aliquo aduerbium ad locū.i.in aliquē locum dum.i.q̄ diu alias donec.i.dūmodo philomena parit.

Parmeno. Soſia ſerui. Pamphilus.

Hic pergens in incepto ſermone parmeno introducitur per cunctans a Soſia de pelagi periculis. Deinde a Pamphilo in arcem mittitur ne Philomenam parere interim percipiat.

An tu tibi hoc icōmodū eueniſſe iter? So.
non hercle parmeno verbis dici pōt tm̄, q̄
re ipa nauigare incōmodū eſt. Par. ita ne
eſt? So. o fortunate, neſcis quid mali pre-
terieris, q̄ nūq̄ es ingreſſus mare. Nā alias vt omittā

An tu ec. hic tāq̄ aliq̄ pri⁹ ſint vltro citroq̄ inter ſuos cōicata veniēdo iter ducit̄. Parmeno pgēs i ſer
mone incepto. Deinde viſo pāphilo eū cōuenit a quo in arcē mittit̄. Par. o Soſia nū.i.dicis ne tu ſoſia
hoc iter.i.hāc pfectionē eueniſſe tibi incōmodū.i.itēpeſtiuū nō oportunū. So. hercle o parme.nō pōt di
ci verbis tm̄ ſup. q̄tū eſt icōmodū.i.piculoſum itēpeſtiuū nauigare re ipa.i.ipſo effectu. Par. ne.i.vtrū eſt
ita incōmodū nauigare. So. o fortunate.i.felix neſcis q̄d mali.i.qđ malū pterieris.i. ptergreſſ⁹ ſis nō
veniēdo nobiſcū: q̄.ſ.tu nūq̄ es ingreſſ⁹ mare: nā vt omittā alias miſerias.i.omiſſis vel exceptis alijs calamitatib⁹
nauigādi vide.cognoſce hāc vnā miſeriā ego fui triginta dies.i. ſpatio triginta dierū! nam aut pl⁹ eo intellige tpe
vī ſpatio illo triginta dieꝝ. in q̄ dicēdi gñe eo nō refert̄ ad triginta dies ſʒ ad ſpatiū aut tpa vt alibi ānos.lx.natus
es: aut pl⁹ eo.tū.i.tūc interea.i.inter eos dies ego miſer expectabā ſp.i.aſſidue cōtinue mortē ita.i.adeo ſi ſum⁹ vſq̄

miſerias, vnam hanc vide: Dies triginta, aut plus eo in naui fui, cum interea ſemp morte̅ expectabã miſer: ita vſq̧ aduorſa te̅peſtate vſi ſum⁹. Parmeno. odioſum. Soſia. haud clã me eſt: deniq̧ hercle aufugerim potius, quam redeam, ſi eo mihi redeu̅du̅ ſciã. Parme. olim quidem te cauſe impellebãt leues, quod nu̅c minitare facere, vt faceres Soſia. Sed pãphilu̅ ipſu̅ video ſtare ante oſtiu̅: ite intro: ego hunc adibo, ſi qd me velit. here, etiam tu nu̅c hic iſtas? Pã. Et qde̅ te expecto. Parme. qd eſt? Pã. in arcem tranſcurſo op⁹ eſt. Parme. cui homini? Pam. tibi. Par. in arce̅ quid eo? Pam. callidemide̅ hoſpite̅ myconium, q̄ mecu̅ vna aduectus eſt, conueni. Parme. perij: vouiſſe hu̅c dicam, ſi ſaluos domu̅ rediſſet vnq̄, vt me ambulando ru̅peret. Pam. quid ceſſas? Par. quid vis dicam? an conueniã modo? Pam. imo, quod conſtitui me hodie conuenturum eum, non poſſe, ne me fruſtra illic expectet: vola. Par. at no̅ noui hominis faciem. Pam. at faciem vt noueris: magn⁹, rubicu̅dus, criſpus, craſſus, ceſius. Par. cadaueroſa facies: dij illu̅ ꝑdunt. qd ſi no̅ veniet? maneam ne vſq̧ ad veſperu̅? Pam. maneto: curre. Parme. non queo: ita defeſſus. Pam. ille abijt. quid agam infelix? prorſus neſcio quo pacto hoc celem, quod me orauit myrrina, ſiue gnate partu̅: nam me miſeret mulieris. quod potero faciam, tame̅ vt pietate̅ colã: nã me pare̅ti potius, q̄ amori obſequi oportet. Atat. eccu̅ phidippum, ⁊ patre̅ video: horſum pergunt. quid dicam hiſce, incertus ſum.

Laches. Phidippus. Pamphilus.

In hac ſcena pomphilus elegit potius matrem defendere philomenam vero incuſare apud ſenes quoq̧ amori obtemperare adeo vt a conſpectu phidippi ſoceri tandem diſcedat ea lege ⁊ animo vt non ſit phidippus cauſam ignorans egre et indigne tulit.

id eſt aſſidue diu vel valde te̅peſtate aduerſa. i. ꝓcella co̅traria ⁊ ve̅tis oppoſitis. Par. odioſu̅ illud eſt. i. illud eſt graue ⁊ moleſtu toleratu vz̧ ſemꝑ tato te̅pe morte̅ expectore. Do. vult odioſum capi pro odioſe noi̅e ꝑ aduerbio odioſum interdum capitur ꝑ moleſto inde odioſus moleſtus. So. haud. i. non eſt clam me. i. non ignoro ſed moris me intelligo quã ſit illud graue ⁊ odioſum deniq̧. i. vt paucis co̅cludã hercle iurã̅tis aduerbiu̅ potius aufugerim. i. aufugiã quã redeã in nauigiu̅ ſi ſciã mihi eſſe redeu̅du̅: eo. i. in eu̅ locu̅. Par. qde̅. i. certe olim cauſe leues. i. paruę occaſiones fugie̅di ꝓpellebant te vt faceres id qd nu̅c minitaris facere. ſ. vt fugeres: ſed video pã philu̅ ſtare an oſtiu vos co̅ſeruı ite intro. i. in domu lachis ego adibo hu̅c. i. ibo ad hunc pomphilu̅ viſurus ſi quid velit me facere: deinde ad eum perrexit ⁊ his eum verbis co̅pellauit. o here. i. dne etiam nunc tu ſtas hic. Pamphi. ⁊ qde̅ ſcilicet ⁊ certe expecto te ita ſtas. Par. qd eſt ꝓpter qd me expectas. Pam. opus eſt tranſcurſo. i. tranſcurrere in arcem. i. in locum. vrbis editiorem qui tunc ob eo pamphi. erat multum remotus. Pam. oῡt du̅taxat cupiebat parmenone̅ aliquo ablegare ne poſtu̅ philomene poſſet reſciſcare. Par. cui homini opus tra̅ſcurrere in arcem. Pamphi. tibi eſt opus id facere. Par. in arce̅ exclamatiue pronunciandum eſt. q. d. dicis eſſe mihi opus tranſcurrere tam longe quid. i. cur. opus eſt tra̅ſcurrere eo. i. in eu̅ locum ſcilicet in arce̅. Pã. conueni. i. alloquere callidemidem id eſt virum illu̅ hoſpite̅ id eſt amicu̅ externu̅ myconium. i. ex Mycone inſula vna ex cycladib̄ vel ex myconico oppido qui aduectus eſt. i. allat⁹ eſt naui vna. i. et pariter ſimul mecu̅. Par. perij. i. perditus ſum dicã. i. dicere poſſim tunc pãphilu̅ vouiſſe. i. voto promiſiſſe vnquã rediſſet ſaluꝰ domu̅. i. in domum vt. i. quod rumperet me ambulã̅do. i. coge̅do me ambulare. Pam. quid. i. cur ceſſas, i. tardas ire quo iuberis. Par. qd vis vt dicã ei, ꝯ. i. vtru̅ conueniam. i. alloquar eum mo̅. i. nunc Pam. imo. i. ſed nuntia vel dic me non poſſe conuenire eum in eo ſup. quod co̅ſtitui me eſſe co̅uenturum. i. allocuturu eum ne expectet me illi ſcz in arce fruſtra. i. in caſſum qm̄ ad eum no̅ ſum iturus vola. i. ita curre vt volare magis q̄ currere videaris. Par. at. i. ſz no̅ noui. i. cognoui facie̅. i. facturã hominis illius. Pamp. at. i. ſed faciam. id eſt efficiam vt noueris. i. cognoueris facie̅ ei⁹ ipſe eſt ſup. magn⁹. i. magne ſtature rubicu̅d⁹. i. rubeus vel rubens rubicundus eſſe dicendu̅: ſz vitiata eſt alternitas in locum b ſufficie̅do c. Eſt in ꝑ craſſus. i. pinguis groſſus eſt inq̄ criſpus. i. criſpos habe̅s capillos q̄ cirri dicantur vnde cirrati dicu̅t q̄ cirros capite geſtã̅t eſt inq̄ ceſius. i. glaucis oculis. i. viridib⁹ q̄ſi felis oculos habe̅s ⁊ glaucos. Ceſius color vt refert Gellius di color celi q̄ſi celeſtis eſtq̧ ſpe̅s viridis colorꝫ. Par. facies illi eſt cadaueroſa. i. ſublurida in more̅ cadaueris ac ꝑſonata rubore ⁊ liuore. Rubicundi enim craſſitate̅ et craſſam facie̅ ſepe ht̄ qd eſt ꝓpriu̅ cadaueris pt̄ ⁊ pulpoſa intelligi ⁊ craſſa quaſi cadaueroſa. Caro enim dicta eſt eo q̄ careat aia ⁊ caro ꝓprie di mortuoru̅. Vn̄ carnifices dicti q̄ carnes ex hoie faciã̅t. Pulpa vero ꝓprie dicit q̄ manducat eo q̄ pulſetur ⁊ conſidatur. Poteſt ⁊ r pro d poni vt caro ſit dicta quaſi cado. Ver. Belloq̧ caduci dardanidę: eo q̄ tam ſine anima ſit ⁊ cadat. Deinde piger ſeru⁹ malu̅ imprecat callidemide hoſpiti myconio ⁊ ait: dij perdant. i. deſtruant illu̅. ſ. ad que̅ ego mittor qd. i. ſed ſi no̅ veniet in arcem: ne. i. vtru̅. maneã vſq̧ ad veſperu̅. i. vſq̧ ad temp⁹ veſpertinu̅. Nã veſpero veſpere ⁊ veſperu̅ veſperi quando ſignificã̅t diei parte̅ extremam. Pãphilus. Maneo illuc quouſq̧ venerit Curre. Parmeno. No̅ queo currere ita. i. adeo defeſſus ſum. i. defatigatus. Pãphilus. locu̅ pãphilus videret parmenon e̅ iuſſe quo iuſſus erat ſubdid. ille ſeru⁹ abijt quaſi iã liceat loqui remotis arbitris prorſus neſcio quid ego infelix agã: ⁊ neſcio quo pacto. i. quo celem. i. occulte abſcondam hoc ſc; partum ſue gnate philomene quod ſcz partum ſue gnate Myrrhina. i. ſocrus mea orauit me. i. rogauit me vt celarem. nam me miſeret. i. miſereor me mulieris ſcz myrrhine vel philomene filie miſericordia au̅t hec ex amore proceſſit faciã qd potero ꝯtrum ad celandum partum eius philomene ne amore tamen. i. ita tamen faciã id vt colam. i. obſeruem exerceam pietatem. i. intimum affectum: ſeu int mam charitatem in matre̅ meã. Soſ. tam que ab vxore mea leſa fuit ⁊ offenſa ſic ab ea diſcedendo. Nam opz potius me obſequi. i. obedire pare̅ti. i. matri mee q̄ obſequi. i. indulgere ⁊ fauere amori philomene. Atat interiectio eſt conterriti ⁊ conturbati eccum. i. ecce hic prope ⁊ video phidippum. i. patrem philomene ⁊ etiam patrem meu̅ lachem pergunt ambo. i. veniunt ſeu eunt huc alias pertexerã̅t horſum. i. verſus hãc parte̅ incertus ſum. i. neſcio quid dicam hiſce. i. his ſcilicet ſocero ⁊ patri.

Aſcenſius.

Illud quid vis dicam an cõueniam mõ non eſt exponendũ modo.i.nũc ſed modo.i.ſolũmõ tñ dũtaxat hoc eſt ſatis ne eſt ſi modo conuenero nec aliud feecero. Quod autẽ ſic interpretandum eſt putet ex verbo pamphili dicentis. Imo quod ec. hoc eſt nõ conuenias modo.i.tñmodo: imo dices ꝙ conſtitui me hodie conuenturum eum. Imo ei aduerſatiua particula eſt. Nec vult pamphilus vetare ne eat modo i.ea tempeſtate. ſed ne eat modo.i.ſolummodo nihil nunciaturus.

Dixtine ꝺudũ, dixiſſe illã ſe expectare filiũ? Phidip. factũ. Lach. veniſſe aiũt: redeat. Pamphi. quam cãm dicaȝ patri. quãobrẽ nõ reducã, neſcio. Lach. quam ego hic audiui loqui? Pamphilus. Certũ obfirmare eſt viã me, quam decreui pſeq̃. Laches ipſus eſt, de quo hoc agebam tecũ. Pamp. ſalue mi pater. Lach. Gnate mi, ſalue. Phidippus. bene factuȝ te aduenisse Pamphile, atq; adeo, qð maximum eſt, ſaluũ atq; validũ. Pãphilus. Creditur. Laches. aduenis modo? Pamphil⁹. admodum. Lach. cedo, quid reliquit phania conſobrin⁹ noſter? Pãphilus. ſane hercle homo voluptati obſequens fuit, dum vixit: ꝛ qui ſic ſunt, haud multũ heredem adiuuant. Sibi vero hanc laudẽ reliq̃t: Vixit, dũ vixit, bene. Laches. Tũ tu igitᷣ nihil attuliſti huc plus vna ſentẽtia? Pamphil⁹. quicquid eſt id quod reliq̃t, profuit. Laches. imo obfuit: Nã illum viuum ꝛ ſaluũ vellẽ. Phidippus. impone optare iſthuc licet. Ille reuiuiſcet iam nunq̃: ꝛ tamen vtrũ malis, ſcio. Laches. Heri philumenã ad ſe accerſi hic iuſſit. dic iuſſiſſe te. Phidippus. Noli fodere: iuſſi. Laches. Sed iã remittet eam. Phidippus. Scilicet. Pamphilus. Omnẽ rẽ ſcio. vt ſit geſta: aduenieus audiui omnia. Laches. At iſtos inuidos dij perdant, qui hec libẽter nunciãt. Pãphilus. ego ſcio me caniſſe, ne vlla merito contumelia fieri a vobis poſſet: Idq; ſi nũc commemorare hic velim, quam fideli animo ꝛ benigno in illã ꝛ clemẽti fui, vere poſſim: in te ex ipſa id magis velim reſciſcere: Nã ꝙ eo pacto maxime apð te meo erit ingenio fides, cũ illa, que nũc in me iniqua eſt, equa de me dixerit. neq; culpa hoc eueniſſe diſſidium mea, id teſtor deos. Sȝ quando ſeſe indignã deputat matri mee, cui cõcedat: cuiuſq; mores toleret ſua modeſtia, neq; alio pacto cõponi poteſt inter eas gratia, ſegreganda aut mater eſt a me phidippe, aut philumena: Nũc me pietas mr̃is poti⁹ commodum ſuadet ſequi. Laches. Pamphile, ad aures haud inuito ſermo mihi acceſſit tuus, cuȝ te poſtputaſſe omnes res pre parẽte intellego. verum vi-

Dixtine ec. Hic pãphilus elegit potius defendere matrem ꝛ incuſare philomenam apud ſenes ꝙ amori obtẽperare adeo vt a cõſpectu phidippi loceri tandem diſcedat ea lege vt non ſit vxorẽ reducturus. La. dixtine.i.dixiſti ne.q.d. nõ quod dixiſti dudũ id eſt paulo ãte illã philomenã dixiſſe ſe expectare filiũ meũ maritũ eius neq; domi mee in eius abſentia poſſe viuere. Phidi. factum eſt.i.verũ eſt q̇ dixi illã dixiſſe. Lac. aiũt.i.rumor ẽ filiũ veniſſe.i.appliciuiſſe ad nos ꝑpterea redeat: nũc philomena. Pã. phi. neſc. o quã cãm dicã patri meo Lachi: quãobrẽ.i.propter quã cãm nõ reducam.i.nõ reſumam vxorẽ. Lach. quẽdẽ hoiẽȝ ego audiui loq̃ hic. Pã. certũ eſt.i.ꝯſtitutũ eſt ſeu deliberaui ꝛ decreui obfirmare me viã.i.firmare me ac niti ꝛ figere me ob id.i.cõtra viã quã decreui ꝑſequi.ſ. vt matri potius ꝙ amori morem geram: tameſi ꝓpoſuerã amori morigerari. In hac autem ſtructura obfirmare me viam alter accuſatiuus regitur vi ꝓpoſitionis ꝛ alter vi verbi ob autẽȝ interdum ſignificat cõtra: vnde obuiã ꝯtra iuti obluctari ꝯ luctari: opponi cõtra poni. Poſſet tñ ꝯſiſtã illa ſtructura ſic fieri ꝛ intelligi. Certũ eſt me obfirmare.i.occludere: obturare: intercludere viam quã decreui ꝑſequi. Donat⁹ dicit obfirmare eſſe aduerſus omnia obſtinate agere. ꝛ Feſtus inquit obſtinat ꝓ obfirmat inueniri. Lach. ipſus.i.ipſe eſt pamphilus de quo pãphilo aiebam.i.colloquebar tecũ hic. Pã. o mi pr̃ ſalue. Lac. o mi gnate ſalue. Phidi. bene factũ eſt.i.proſpere contigit te pamphilũ aduenisse ꝛ adeo.i.certe vel valde bene factũ eſt inq̃ te aduenisse ſaluum.i.incolumẽ atq; validũ i.robuſtum ꝛ corpore bene habito ꝛ vegeto quod ſ. te aduenisse ſaluum ꝛ validum eſt maximum.i. principaliſſimum. Pamp. creditur ab aliquibus bene factuȝ eſſe qð venerunt nõ forſitan ab olb⁹. Lac. aduenis.i.applicas modo.i.nũc. Pã. admoduȝ.i.valde modo aduenio. Lac. cedo.i.dic q̃d reliquit phania nr̃ ꝯſobrinus.i.ꝓpinquus quaſi ſororinus. Sobrini ſunt ex duab⁹ ſororibus. Sȝ cõſobrini ſunt quoꝝ alter nat⁹ eſt ex fratre alter ex ſorore. Nã ex fratrib⁹ cognati dñr patrueles aliter tñ ſentiũt amulus. Pã. hercle ſama fuit homo ſane.i.valde obſequẽs voluptati.i.lautitie ſue incumbens: dum.i.ꝙ diu vixit ꝛ illi qui ſunt ſic.i.qui aliter viuunt voluptati obſequentes haud.i.non adiuuant multum heredeȝ ſuum: aliqui codices habẽt ſane hercle non voluptati obſequens fuit ꝛ tunc laudatur phania qui non vt multi auari ſuis bonis abſtinuit vt ſuos heredes locupletaret: ſȝ illis honeſte eſt vſus ꝛ liberaliter vſq; adeo vt ſibi laudem conqueſiuerit ſe bene vixiſſe dũ vixerit quiquidem homines ſic viuentes non multum ſolent ſuos heredes adiuuare ſuis ſucceſſionibus. Uero pro ſed reliquit ſibi hanc laudẽ ſcȝ ꝙ bene vixit.i.vel laude vel iuſte vixit dũ.i.quãdiu vixit. La. tum.i.ꝯñr igitᷣ qꝛ ſic vixit tu nihil attuliſti huc plus vna ſententia.i.nihil attuliſti huc preter illam ſententiã.ſ. quod bene vixit dũ vixit

Sentẽtia vt inquit Cic. lib. ij. rhetoricorũ eſt oratio ſumpta de vita q̃d aut ſit aut oporteat i vita breuiter oſtendit. Pam. Quicq̃d eſt.i.oẽ qð eſt vel ſi quid eſt qð reliquit.i.ꝓfuit.i.pro nobis fuit Lac. Imo.i. ſȝ id quod reliq̃t obfuit. qꝛ in ſignum eſt me amiſiſſe amicum quem adhuc viuere vellem. Expreſſit itaq; morem heredũ qui fingunt ſe dolere ob mortem ꝓpinquorum. nam vellem illum phaniam eſſe viuum ꝛ ſaluum.i.incolumẽ ac ſanum. Phid. lȝ.i. vt potes optare iſtud.ſ. vt adhuc viueret ipunc.i. ſine pena ſine dãno ac periculo vel ſine effectu: nã ille mortu⁹ iã.i. ex hoc tpe nunq̃ reuiuiſcet.i.viu⁹ reſtituet: ſeu redibit in vitã: ꝛ tñ ſcio vtrũ.i.ꝙ ſi liceat hic ponitᷣ inter duo malis.i.poti⁹ velis ꝛ eligas vel vt reuiuiſcat an vt nõ reuiuiſcat. La. hic laches trãſfert ſmonẽ ad reditionẽ philumene hic phidipp⁹ iuſſit.i.voluit vl̃ ꝓcepit ſuis heri philumene accerſi.i.adduci vel aduocari ad ſe. ꝛ hoc dicẽs ſub

monebat phidippū latēter:vt id cōprobaret inquiēs dic te iuſſiſſe eā accerſi ad te phidippum. Phi. noli fodere.i. pulſare latus meū ſubmouendo me vt id dicā.nā re vera iuſſi eā accerſi. Lac. Lac. alloquit pāphilū cupiēs inducere ad reducēdā vxorē ⁊ dicit. Sȝ phidippꝰ iā.i. ſtatī remittet eā philomenā phidippꝰ.ſ.i. certe ego remittā pā. ſcio oēm rē:vt.i. qualr ea res ſit geſta.i. facta ego aducniens.i. cū ego aduenire audiui.i. accepi nō.ꝑ pauloante omnia que facta ſunt. Lac. at.i. ſed dij perdant.i. deſtruant iſtos inuidos.i. inuidentes matrimonio qui nunciant libenter hec.i. talia qualia audiuiſti. Pam. ego ſcio me cauiſſe.i. puidiſſe ne vlla ꝯtumelia poſſet fieri mihi a vobis merito.i. ꝑcipue quā meruerim iuſſe ret vi ⁊ ſi nūc velī memorare.i. recitare hic id qđ ſequit vcȝ q̄.i. qͥtū fui ꝑ fuerim indicatiuū ꝓ cōiūctiuo aio fideli.i. ſeruāti fidē ei datā a me:⁊ clementi.i. manſueto facili poſſum vere memorare ł q̄.i. niſi magis velī tereſciſcere.i. cognoſcere.ſ. q̄ fideli ⁊ miti aīo in eā fuerim ex ipſa philomena. Nāq; eo pacto.i. eo modo fides erit meo igenio.i. mee nature ⁊ vt ita dicā cōditioni apud te hec eſt ſi habebis fidē.i. credulitatē mee nature ⁊ cōditionē eo. mō cū.i. qñ illa philomena q̄ nūc eſt inīqua ī me.i. erga me dixerit equa.i. ea q̄ equū ē dici q̄ vera de me. Dicitꝰ elegāter. eſt mihi apud te fides.i. tu habes mihi fidē vł mihi credis ſic ⁊ ī ꝓpoſito tūc fides erit igenio meo apđ te.i. tu credes meo ingenio eo pacto ⁊c. Neq; ꝑ ⁊ nō teſtor.i. teſtes inuoco deos.i. ꝓpter id.i. hoc diſſidiū.i. hoc diuortiū hanc diſcordiā eueniſſe mea culpa.i. qđ dicūt hic ineptie meo defectu. Si quando.i. q̄ deputat.i. vehementer exiſtimat ſeſe.i. ſeipſā eſſe indignam matri mee cui concedat.i. obſequatur ac morem gerat proprius ſermo erat ſiciaciū dūs quoniam putat ſe indignam que ꝯcedat matri mee ⁊ nō cui ſed poete talibus ſermonibꝰ gaudent vti non crebro vſitatis quale eſt ſcio omne rē vt geſta ſit vbi oratores dicerent ſcio vł ſciui qualiter ois res geſta ſit:⁊ qñ ſiniq; ſe putat indignā matri cuiꝰ tollet.i. equo animo ferat mores.i. modos viuēdi difficiles quales ſunt ī ſenibus q̄ moroſi ſunt ſua modeſtia.i. per ſuam moderationem ſiue temperātiam. Modeſtia eſt baſis omniū virtutum:moderatio vero eſt modeſtie executiua q̄ modum adhibet in dictis ⁊ ī factis ⁊ qñ inq; gra.i. beneuolentia amicitia pax cōcordia non pōt cōponi.i. cōciliari cōiūgi inter eas matrē ⁊ philomenam alio pacto.i. alio modo. Phidip. aut mř mea eſt ſegregāda.i. ſeiūgenda a me aut philomena vxor eſt ſegregāda. Nūc pietas.i. charitas ⁊ intimus affectꝰ in matrē potiꝰ ſuadet.i. incitat me ſe qui cōmodū.i. vtilitatē vel opportunitatē matris q̄ vxoris. Lach. O pāphile tuꝰ ſermo acceſſit ad aures mihi nō inuito.i. nō mihi nolenti:vcȝ q̄tum ſpectat ad pietatē nō q̄tū ad ꝯſiliū:qđ malum eſt mihi cum.i. qñ intelligo te poſt putaſſe.i. poſt habuiſſe tanꝗ̄ inferiores quantum ad curam tuā pre parente.i. in comparatione matris tue verum.i. ſed vide.i. diligenter ⁊ accurate conſidera ne o pamphile tu impulſus ira.i. commotione animi inſiſtas.i. immoreris ſis fixus ⁊ pertinax in tua opinione praue id eſt diſtorte ſeu oblique ac non recte. Pam. O pater quibus iris.i. indignationibus commotionibus ego impulſus nunc ſim iniquus in illam id eſt erga illam vel contra illam que philomena nunꝗ̄ commerita eſt.i. nunꝗ̄ cōmiſit quicquam.i. aliquid quod nollem.i. qđ eſſet mihi moleſtum ⁊ ſcio eam ſepe meruiſſe eſſe.i. preſtitiſſe id quod vellem. Mereri bona dicimus cōmereri mala:et amo eam ⁊ laudo:⁊ vehemēter deſidero eā. Nā expertus ſum eam fuiſſe erga me ingenio.i. mirabili manſuetudine ⁊ natura ⁊ exopto.i. adeo expoſco illi vt exigat.i. traducat reliquam vitā.i. qđ reliquū eſt vite ſue ſeu reſiduum ⁊ te ſue cū eo.i. tali viro.i. marito q̄ ſit fortunatior.i. felicior me.i. quā ego quandoquidē.i. certe neceſſitas.i. vel cōiunctio ſanguinis ⁊ amoris vel vis pietatis cui non facile obſiſtit diſtrahit.i. aufert illam me inuito ſcȝ phidipp. Ne.i. vt non id fiat.i. vt nō diſtrahatur a te illa eſt tibi in manu.i. in tua ꝑtāte. Lach. ſi ſis ſatis ſanus.i. ſi nō ſis inſanus iube.i. precipe illā redire. Pamp. O pater non eſt cōſiliū.i. non eſt ea mihi intentio ſeu mens propoſitū eiꝰ reducende ſeruibo antique ꝑ ſermā.i. cōſulā cōmodis matris. Lac. pamphilꝰ nolēs ampliꝰ reſiſtere coram patre malu:t diſcedere. Itaq; laches cepit vocare eū dicēs quo.i. in quē locū abis.i. diſcedis mane.i. ſiſte pedē:mane inquam.i. iterū tibi dico mane quo abis? Phidip. que.i. qualis ⁊ quanta hec pertinacia.i. hec obſtinatio in opinione eſt. Lac. dixine.i. dixi ne tibi eū eſſe laturū egre.i. moleſte hāc rē.ſ. diſceſſum philomene a matre pāphili q̄obrē.ſ. ꝓpter orabā te vt remitteres filiā tuā. Phi. edepol iurātis ē nō credidit pāphilū fore.i. futurū eſſe adeo Lita nhumanū.i. inmitem ferocē vt eſt ita nunc imputat me ſocerū ſupplicaturū ſibi genero.q.d. id dedecet me. Si pāphilꝰ eſt in ea diſpōne vt velit reducere.i. reſumere vxorē ſuā lȝ ei ſup.i. pōt ſin.i. ſed ſi eſt alio aīo.i. ſi habet aliū animū q̄ reducēde eiꝰ remuneret.i. reddat mihi remunerādo dotē.i. pecuniā ſibi datā ꝓ dote filie:eat ꝓ veniat huc a.i. reducēdā dotē. Lac. ecce.i. in ꝓmptu adeſt alius tu quoq; ſicut pāphilꝰ es iracūdꝰ.i. ꝓpēſus ad iram proterue.i. immoderate ⁊ ſupbe ſiue ſit verbū ſiue aduerbiū. Dicit aūt ꝓteruus ex eo q̄ poterat aliū dū ei obuiꝰ pterit. Phi. alloquit abſentē ꝑ magnā indignationē. O pamphile rediſti huc ex imbre percontumax.i. valde rebellis nobis ꝑpue cōtumax dicit rebellis ⁊ contemptor potiꝯ. Lac. hec ira pāphili decidet:⁊ ſi.i. q̄uis pāphilꝰ eſt iratus merito.i. non ſine cauſa. Phi. q̄z paululū pecunie acceſſit vob.s.i. vobis increuit animi veſtri ſunt ſubiati.i.

de,ne impulſus ira,praue inſiſtas pamphile. Pāphi. quibus iris impulſus nunc in illam iniquus ſim?que nunꝗ̄ quicꝗ̄ erga me commerita eſt pater quod nollē ⁊ ſepe,qđ vellē.meritā ſcio,amoq;,⁊ laudo,⁊ vehemēter deſidero.nā fuiſſe erga me miro igenio,expertꝰ ſum: illiq; exopto,vt reliquā vitā exigat cū eo viro,me q̄ ſit fortunatior:quandoquidē illā a me diſtrahit neceſſitas. Phidi. Tibi id ī manu ē,ne fiat. Laches. Si ſanꝰ ſies, Iube illam redire. Pamp. nō eſt conſilium pater matris ſeruibo cōmodis. Lach. quo abis?mane,mane inꝗ̄:quo abis? Phidippꝰ. que hec eſt pertinacia? Laches. Dixine Phidippe hanc rem egre laturū eſſe eum?quamobrem te orabam,vt filiā remitteres. Phidippꝰ. Nō credidi edepol adeo inhumanū fore:ita nūc is ſibi me ſupplicaturū putat?Si eſt,vt velit reducere vxorem,licet:ſin alio eſt animo,renumeret dotē huc,eat. Laches. ecce autem,tu quoq; proterue iracundus es. Phidippus. ꝑcōtumax rediſti huc nobis pāphile. Lach. decedet iā ira hec,⁊ ſi merito iratꝰ ē. Phidip. Quia paululū vobis acceſſit pecunie,ſublati animi ſunt. Lac. etiam mecū litigas? Phi. deliberet,renūtietq; hodie mihi,velit ne,an non:vt alij,ſi huic nō ſit, ſiet. Lac. Phidippe,ades,audi paucis.abijt:qđ mea? poſtremo inter ſe tranſigant ipſi,vt lubet:quādo nec gnatꝰ,neq; hic mihi quicꝗ̄ obtēperāt:que dico,parui pendūt.porro hoc iurgiū ad vxorē:cuius ſiūt hec cōſilio oīa:atq; in eā hoc omne,qđ mihi egre eſt,euomā.

erecti ⁊ tumefacti. Lach. etiã litigas mecũ quẽadmodũ cũ pamphilo litigaſti. Phid. pãphilus deliberet ⁊ denũ
tiet. i. ſignificet mihi hodie ne. i. vtrũ velit reducere vxorẽ an nõ velit vt filia mea ſit vxor aliũ ſi nõ ſit vxor huic.
La. O phidippe ades. i. ad me accedas ppi⁹ audi. i. auſculta pauca. i. breui ſmõe. Pã. a bijt ꝗd mea refert ſup. i.
ꝗd ad me ſpectat. Deinde ſe ↄuertit ad ſpectatores loquẽs poſtremo. i. tãdẽ poſt multa ꝟba ipſi. i. fili⁹ ⁊ phidip-
pus ſocer trãſigãt. i. ↄcordẽt ↄueniãt paciſcant̃ vt lubet. i. vt placet eis qñ. i. quãdoquidem nec nat⁹ pãphil⁹ nec hic phidip-
pus obtemperãt. i. obediũt mihi quicq̃. i. in aliq̃
paruipẽdũt. i. parui exiſtimãt ea que dico. Porto
hoc iurgiũ ẽ vxorẽ tãq̃ aliqd magnũ. Iurgiũ eſt
diſſenſio ſiue cõcertatio inter beniuolos ⁊ propin
quos. lis aũt inter inimicos. Cui⁹. ſ. vxoris ↄſilio
i. ſ. ↄſilio hec oĩa ſiũt: atq̃ euomã. i. eijciã effundam
meã vxorẽ hoc qḋ eſt mihi egre. i. hoc qḋ mihi mo
leſtum eſt vel accidit ⁊ bene euomã egre. Nam in
egretudine ſolet vomitus releuare.

¶ Quartus actus. Myrrhina. Phidippus.

¶ In hac ſcena vehemẽs iurgiũ ↄtinetur phidippi aduerſus
Myrrhinã vxorẽ de celato ſibi filie partu: qḋ factuz vxor excu-
ſare conatur regendo virginis in tenebris oppreſſionem: veruz
mirandũ in modum anxia eſt ⁊ maxime veretur: ne phidippus
hoc ita factum aliunde reſciſcat.

PEriȷ. quid agã? quo me vortã? qd meo viro
rñdebo miſera? nã audiſſe vocez pueri vi-
ſus ẽ vagiẽtis: ita corripuit derepẽte tacit⁹
ſeſe ad filiã: q̃ ſi reſciuerit peperiſſe eam, id
qua cauſa clam me habuiſſe dicã, non edepol ſcio. Sz
oſtiũ ↄcrepuit: credo ipſũ ad me exire: nulla ſuz. Phi.
vxor vbi me ad filiã ire ſenſit, ſe duxit foras: atq̃ eccaz
video: qd agis myrrhina? heus. tibi dico. myr. mihi ne
mi vir? Phi. vir ego ſũ? tu virũ me aut hoiez deputas
adeo eẽ? Nã ſi vtrũuis horũ mulier vnq̃ tibi viſ⁹ forẽ,
nõ ſic ludibrio tuis factis habit⁹ eſſez. Myr. qb⁹? Phi.
at rogitas? pepit filia. hem, taces? ex quo? Myr. iſt-
huc patrẽ rogare ẽ equũ? perȷ: ex quo cẽſes, niſi ex illo, cui
data ẽ nuptũ obſecro? Phi. credo: neq̃ adeo arbitrari
pris ẽ aliter. Sz demiror qd ſit, q̃obrẽ tãtope hũc oẽs
nos celare volueris ptũ: pſertĩ cũ ⁊ recte, ⁊ tpe ſuo per
pit. adeone pticaci eẽ aĩo, vt puerũ ꝑoptares pire, ex
quo firmiorẽ iter nos fore amicitiã poſthac ſcires, po
ti⁹, q̃ aduerſus aĩ tui libidinẽ eẽt cũ illo nupta? ego ẽt
illorũ eẽ hanc culpã credidi, q̃ te ẽ penes. Myr. miſe
ra ſum. Phi. vtinaz ſciã ita eſſe iſthuc. Sed nũc mihi
in mentẽ venit ex hac re quod loquuta es olim, cũ illũ
generũ cepimus: Nã negabas nuptã filiã tuã poſſe te
pati cũ eo, qui meretricem amaret, qui pernoctaret fo
ris. Myr. q̃uis cauſam hunc ſuſpicari, q̃ ipſam veram

¶ Acenſius.

AD finẽ ſcene illud. Abijt qd mea ⁊c re
phidippo dicit̃ nõ de pamphilo. abijt
ergo phidippus exponẽdũ eſt: nõ aũt
pamphilus.

PEriȷ ⁊c. Hic rixa eſt ſenis atq̃ an⁹ eo q̃o
dã pacto vt mores inter ſe diuerſos et
ſẽſu natos poſſum⁹ agnoſcere. Myrrhi.
periȷ. i. pdita ſuz qd agã? quo. i. in quã
partẽ vortã. i. cõuertã me qd ego miſe
ra rñdebo meo viro. i. meo marito. Nã vir meus
viſus eſt mihi audiſſe vocem pueri vagiẽtis. i. va
giẽtiũ q̃ clamor ẽ īfantis edẽti: ita. i. adeo ipſe vir
tacit⁹. i. ſilẽs corripuit. i. celeriter recepit derepẽ
te. i. valde ſubito. Nã derepẽte vna ẽ pars oratio
nis in qua de auget. nam de aduerbiis prepoſitio
nes ſeparatim nõ addũtur. Corripuit inq̃ ſeſe
ad filiã philomenã. nã q̃. i. ſed ſi reſcierit ſcim⁹
manifeſta reſcimus occulta. i. ſi cognouerit eã pe
periſſe. edepol nõ ſcio qua cauſa. i. ppter q̃ cau-
ſaz dicã me habuiſſe. i. tenuiſſe id. ſ. eã peperiſſe.
Sed oſtiũ. i. ianua cõcrepuit. id eſt patefactũ eſt ⁊
quidẽ cũ ſonitu violẽto credo ipſum virum meuz
venire ad me nulla ſuz. p nõ ſum vt forẽ q̃ periȷ.
Phi. vbi. i. poſtq̃ vxor ſenſit. i. pcepit me ire ad fi
liã duxit ſe foras. i. ſe ↄtulit foras vel abijt atq̃ ec
cã. i. ecce hic video eã vxorẽ. o Myrrhina qd agis?
Deinde nõ rñdẽte vxore ſubdit heus aduerbiũ vo
cãtis: ſiue admonentis dico tibi. i. alloquor dicen
do qd ais. Myrrhi. ne. i. vtrũ vir mi. i. mi marite
dicis mihi. Phidipp⁹ ego ſum tuus vir. i. marit⁹
adeo. i. certe tu ne. i. nõ deputas. i. non exiſtimas
me eſſe virũ. i. maritũ tuũ nec hoiez qdẽ. Nam o
mulier ſi ego viſus forẽ vnq̃ tibi eẽ vtrumuis. i.
vtrũlibet horũ. i. aut vir aut hõ nõ ſic habit⁹ eſſez
ludibrio. i. deriſiõi illuſiõi hoc eſt nõ fuiſſez ſic de
luſus a te tuis factis. i. p tua facta que mihi celaſ
ti. Myrrhi. qbus factis a me ludibrio habitus ẽ.
Phidip. at rogitas. i. inquiris quib⁹ factis ipu-

dentia eſt interrogare quod teneas filia noſtra peperit. hem interiectio indignãtis taces. i. celas ex quo homine
peperit. i. ex cui⁹ cõpreſſu. Myrrhi. equũ eſt p ironiã dixit. q. d. maxime dedecet patrem rogitare iſtud de filia. ſez ex
quo pepit periȷ. i. cor meũ illo dicto vulneraſti obſecro ex q̃ hoie cẽſes eã peperiſſe niſi ex eo cui data eſt nuptũ. i.
cui nupſit vel collocata fuit. Phi. credo eã peperiſſe ex pãphilo neq̃ adeo. i. certe eſt pris. i. decet patrẽ arbitrari
aliter q̃ q̃ ex viro ſuo filia pepit. Sz demiror. i. valde miror qd ſit q̃obrẽ. i. ppter quod volueris tantopere tñ ce
lare nos oẽs hoc. ſ. partũ filie pſertim cum peperit ⁊ recte q̃ non monſtrũ peperit ⁊ ſuo. i. cõgruo tẽpore quo pre
gnãtes poſſunt parere vez ſeptimo mẽſe. Nã vt hr̃. ff. de teſta. homi. Septimo mẽſe pfectũ naſci iã receptũ eſt p-
pter authoritatẽ doctiſſimi ypocratis. Adeon. i. adeo ne verũ eſt ſup. te eſſe aio pticaci. i. maligno ⁊ pſeuerãti cũ
quadã vi. Nã pticax eſt pſeuerãs cũ q̃dã vi. vt preoptares. i. potius cuperes vel valde optares puerũ filie pire.
i. exponi ad mortẽ ex q̃ filie ſcires amicitiã fore. i. futurã eẽ firmiorẽ. i. ſtabiliorẽ iter nos poſthac. i. impoſterũ po-
ti⁹ q̃ filia eẽt nupta cũ illo pãphilo aduerſuz. i. cõtra libidinẽ. i. immoderatã tui animi cupiditatẽ. ego etiã credi
di hãc culpã de diuortio filie eẽ illoꝝ. i. eſſe apḋ illos: que tñ culpa eſt penes te. i. in teipſa. ⁊ quaſi i poſſeſſiõe tua.
Myr. ego ſuz miſera. i. infelix. Phid. vtinã ſciẽ iſthuc. i. ſciẽ te ꝟe eſſe miſerã ita q̃ ꝟe ſis miſera: vel vtinã ſciã pro
certo penes te culpã eẽ. Sed nũc id venit mihi in mẽtẽ qḋ olim locuta es. i. dixiſti quũ. i. qñ cep̃im⁹. i. elegim⁹ illũ
pãphilũ generũ. i. vt eẽt gener nr̃. nã negabas te poſſe pati filiã tuã eẽ nuptã cũ eo vl̃ eiḋ amaret meretricẽ. ⁊ q̃
pnoctaret. i. totã noctẽ inſomnẽ duceret foris. i. ex domũ: ↄnoctare ẽ totã noctẽ iſomnẽ ducere. Myr. hoc dicit apḋ
ſe aut ad ſpectatores ↄuerſa malo. i. poti⁹ volo hũc phidippũ ſuſpicari q̃uis. i. quãlz aliã cãz q̃ ipſam verã cãm
pp̃ q̃ volui celare partũ. Phi. O myrrhina ſciui multo prius q̃ tu ſciueris illũ pãphilũ hr̃e amicã bacchidẽ: verũ
i. ſz ego nũq̃ decreui id vitiũ amoris eẽ vitiũ adoleſcẽtie. i. iuuenilis etatis: nã vitiũ ẽ innatũ oib⁹ adoleſcẽtib⁹ ita
opinatur phidipp⁹ ſz ei⁹ ſnia eſt iniq̃. nã adoleſcẽtib⁹ tale flagitiũ ẽ grauiſſimũ ⁊ multis cohibitionibus reprimẽ-
dum: at. i. ſz pol imrãtis ẽ iã. i. ſtatiz poſt adoleſcẽtiã breuẽ: tẽps aderit. i. adueniet vel pbs erit quũ. i. q̃ tpe ⁊ ipſe

pamphi. oderit non ſolum alienas mulieres: imo ⁊ propriam et item ſeipſum in ſenectute. Sed vt .i. qualeʒ olim oſtendiſti te eſſe cum negabas te poſſe pati filiam tuā nubere cum eo qui foris pernoctaret. nihil .i. in nullo ceſſauiſti .i. deſtitiſti eſſe eadem .i. eſſe ſimilis ⁊ talis qualem te oſtēderas vſq̧ adhucuſq̧ ad hoc tempus vt abduceres .i. dimoueres abſtraheres filiam ab eo pamphilo ne id eſſet ratum .i. firmum ſtabile quod egiſſem. Nunc hec res .i. iſta celatio tua facit indicium .i. exiſtimationem vel iudiciū .i. demonſtrationem quo pacto volueris id factum ſcilʒ qḋ filia nupſerit pāphilo. Myrrhi. adeon id eſt vtrum cēſes me eſſe ita pertinacem .i. vim agēteʒ pernicioſam et vel erga eam philomenaʒ cui philome. ego ſim mater vt eſſem eo animo .i. vt habere talē animum qualē dicis me habere ſi hoc matrimoniū eſſet ex noſtro vſu .i. vtile nobis ſiue pro noſtra vtilitate. Tuʒ id eſt preterea tu potes proſpicere id eſt prouidere aut iudicare qḋ ſit in reʒ noſtram .i. in noſtram vtilitateʒ ſeu quid nobis ſit vtile. phi. fortaſſe tu audiſti ex aliquo q̇ diceret ſe vidiſſe cum pamphilum exeūteʒ ab amica aut introeuntem ad amicam bacchidem: qḋ tum .id eſt tū poſtea vis ſupple ex eo īferre ſi faciat hoc. id eſt ſi viſit amicaʒ raro ⁊ modeſte. id eſt adhibito modo aut cū pudore ⁊ modeſtia nonne eſt magis humanum nos diſſimulare, id eſt fingere nos ignorare q̄ dare operā .i. q̄ laborare ſcire id q̇d ablatiu⁹ a neutro .i. ex quo ſiue vnde aut q̄obrem oderit id eſt odio pſequatur nos. Naʒ ſi ipſe pāphil⁹ poſſet auellere .i. abſtrahere ſe ab ea amica de repēte. id eſt valde repente vna enim eſt pars orationis qui cum .i. cū qua amica conſueſceret .i. conſuetus fieret vel cōſuetudinem ſeu conuerſationem haberet tot annos. id eſt tantopere nō dicerem eum eſſe hominē fragilis. ſcilicet nature ⁊ ad voluptates multum propenſe. nec dicerem eū eſſe virum ſatis firmum. id eſt validū gnate mee. Myrrhina. obſecro mitte, id eſt dimitte adoleſcētem pamphilum: ⁊ mitte ea que, id eſt in quibus ais .i. dicis me peccaſſe. id ē erraſſe. Abi .i. diſcede tu ſolus cōueni .i. alloquere pamphilū ſolū .i. ſine arbitris roga .i. interroga: ne .i. vtrū ſi velit vxorem philomenam an non velit. Si eſt. id eſt ſi contingit vt dicat ſe velle vxorem redde ei vxorē ſin autē. id eſt ſed ſi eſt id eſt ſi cōtingat vt nolit vxorem recte cōſului. id eſt pſperi prouidi mee gnate philomene. Phidip. ſi quidē .i. ſi certe ille ipſe pamphilus non vult vxorem ⁊ ſi tu myrrhina ſenſiſti peccatum eſſe in eo aderam. id eſt prope erā cuius ↄſilio videlicet meo par fuerat id eſt decuerat: nam par eſſe ſignificat decens eſſe ea: ſcilicet peccata pamphili proſpici. id eſt prouideri quāobrem incendor ira. id eſt vehemēter excādeſco te myrrhinā auſam eſſe facere hec .i. abducere filiaʒ celare partū ⁊ exponere puerū iniuſſu meo. id eſt. abſq̧ precepto meo. Interdico id ē phibeo. Edicimus quod fieri iubem⁹: interdicim⁹ quod fieri vetamus: edicimus etiaʒ vni generi hominū interdicim⁹ diuerſis. Interdico ergo ne. id ē vt nō velis extuliſſe. id ē exportaſſe puerū extra edes. id eſt extra domum meam. Sed ego ſum ſtultior id eſt nimis ſtultus. qui ſcilicet ego poſtulem hāc vxorem meā parere. id eſt obſequi obedire meis dictis ibo intro atq̧ edicaʒ. id ē iubebo ſeruis ne ipſi ſinant. id eſt permittant pueruʒ efferri. id eſt exportari quoq̧. id eſt in aliquem locuʒ. Myrrhina. pol. id eſt per pollucem nullāʒ credo mulierē viuere miſeriorem. id eſt infeliciorē me. nam edepol nō eſt clam me. id eſt non ignoro vt. id eſt quo pacto hic vir meus laturus ſit hoc videlicet ſi reſciuerit ipſam rem: vt ſit .i. ſciuerit rem quemadmodum eſt videlicet filiam non eſſe ex pamphilo grauidam cum tū eſſet non quidem in matrimonio: ſed ante in tenebris: cum .i. q̄ ipſe vir meus tulit alo tam iracundo hoc qḋ eſt leuius ſcʒ partum celaſſe nec ſcio qua via .i. qua rōne ſentētia ei⁹ poſſit mutari hoc vnū malū reliquū fuerat .i. reſtiterat mihi ex plurimis miſerijs .i. ex multis malis ſeu infortuniis ſi vir me⁹ cogit vt tollā .i. educē puerū cuius pueri nos neſcimus q̇ .i. qs ſit pater nam cū .i. qn̄ gnata cōpreſſa eſt .i. ſtuprata forma ſtupratoris non quita eſt antique vt a queor paſſiuo .i. non potuit noſci .i. animaduerti: neque tum id eſt tunc quicq̄ .i. aliquid detractū eſt .i. ablatū eſt ei pamphilo q̇ .i. quo vel vnde poſſit noſci q̇ ſit cōpreſſor .ſ. ipſe ſtuprator abiens .i. diſcedens eripuit vi .i. violentia virgini anulum quē habuit in digito. Simul .i. etiam vereor pāmphilum ne .i. qḋ nequeat .i. non poſſit celare diutius noſtra orata .i. ea que orauimus eum vt celaret .i. qn̄ ſciet alienum puerum tolli .i. nutriri pro ſuo .i. loco filij ſui.

malo. Phi. multo prius ſciui, q̄ tu, illū amicā habere myrrhina: verum id vitium nūquam decreui eſſe ego adoleſcentie: nam id omnibus innatum eſt. At pol iā aderit, ſe quoq̧ quū oderit. Sed vt olim te oſtēdiſti eā dem eſſe, nihil ceſſauiſti vſq̧ adhuc, vt filiam ab eo abduceres: neu quod ego egiſſem, eſſet ratum: Id, nunc res indiciū hoc facit, quo pacto factū volueris. Myrrhi. adeon me eſſe pertinacem cenſes, cui mater ſiem, vt eo eſſem animo, ſi ex vſu eſſet noſtro hoc matrimonium? Phid. Tu ne proſpicere, aut iudicare noſtrā in rem qḋ ſit, potes? Audiſti ex aliquo fortaſſe, q̇ vidiſſe cū diceret exeuntem, aut introeuntē ad amicaʒ. Quid tuʒ poſtea, ſi modeſte ac raro hoc fecit? nōne ea diſſimulare nos magis humanū ē, q̄ dare operā id ſcire, q̇ nos oderit? Nā ſi is poſſet ab ea ſeſe de repēte auellere, q̇ cū tot ↄſueſſet annos, nō cū hoīeʒ ducerē, nec virū ſatis firmū gnate. Myr. mitte adoleſcētē obſecro, ⁊ q̄ me peccaſſe ais: abi, ſolū ſol⁹ ↄueni: roga velit ne, an nō vxorē. Si eſt, vt dicat velle ſe, redde: ſin ē aūt, vt nolit, recte ↄſului mee. Phid. ſiquidē ille ipſe nō volt, ⁊ tu ſenſiſti eſſe in eo myrrhina petm̄: aderā, cui⁹ cōſilio ea par fuerat pſpici. quāobrē incēdor ira, te eſſe auſaʒ facere hec iuſſu meo. Interdico, ne extuliſſe extra edes puer vſq̄ velis. Sʒ ego ſtultior, meis dictis parere hāc qui poſtulē: Ibo intro, atq̧ edicā ſeruis, ne quoq̄ efferri ſinant. Myr. nullam pol credo mulierē me miſeriorē viuere: nā vt hic laturus hoc ſit, ſi ipſam reʒ vt ſiet, reſciuerit, non edepol clā me eſt: cum hoc, quod leui⁹ eſt, tam animo iracundo tulit. nec qua via ſentētia ei⁹ mutari poſſit, ſcio. hoc mihi vnū ex plurimis miſerijs reliquū fuerat malum, ſi puerū vt tollā cogit, cui⁹ nos qui ſit neſcimus pater: Nam cum compreſſa eſt gnata, forma in tenebris noſci nō quita eſt: neq̧ detractū ei tū quicq̄ eſt, qui poſt poſſit noſcier qui ſiet: Ipſe eripuit vi, in digito quem habuit, virgini abiens anulū: Simul vereor pāphilū, ne orata noſtra nequeat diutius

Non clā ⁊c. Hic Soſtrata a filio ſe purgat de abſceſſu vxoris ſimulq; ſe abiturā rus pollicet̃ ne obſtet ſua preſentia quomin⁹ philomena redeat. Soſtr. O mi gnate pamphile: nō eſt clam me. i. nō ignoro me eſſe ſuſpectā. i. in ſuſpitione tibi vxorē tuā abijſſe. i. abſceſſiſſe hic ꝑpter meos mores forſitā iucūdos eſſe. i. q̄uis diſſimulas. i. celas nō oſtēdis ſedulo. i. ſine dolo inſtāter eā. i. eā rem. ſ. me eſſe ſuſpectam tibi verū dij amēt me iurandi mod⁹ ⁊ ita que opto ex te obtigāt mihi: vt. i. ſicut nunq̄ ſciens. i. cōſulto dedita opa cōmerui. i. male de ea ſuz merita. ꝯmerem⁹ mala tantum vel commerui. i. digna fui vt illa vxor tua caperet odium mei merito. i. quod odium meruerim. Et quam. i. quantum rebar. i. putabam ante. i. prius te amare me tam ſupple. i. tātū firmaſti fidem. i. adhibuiſti probationem ei rei. ſ. amori tuo in me. Nam pater tuus Laches modo. i. pauloāte narrauit mihi intus quo pacto. id eſt quomodo habueris me prepoſitā. i. ꝑpoſueris me tuo amori in vxorē. Nunc contra. i. ediuerſo viciſſiz certū eſt mihi. i. conſtitui ac deliberaui me referre gratiam. i. reddere beneficiuz tibi vt o mi pamphile ſcias premiū. i. mercedē eſſe poſitū apud me pietatis. i. pro pietate ⁊ intimo affectu tuo in parentē. illud aūt pmiū intelligit eſſe ſi ipſa cum Lachete rus ſecedat ⁊ red: tui philomene non obſtet arbitror hoc. ſ. qd̄ volo facere eſſe commodū. i. cōſentaneum vtile vobis. i. tibi ⁊ philomene etiaz mee fame ne videar eſſe diuortij cā certe ego decreui. i. cōſtitui me eſſe abiturā. i. diſceſſurā rus id ē in agros hic. i. ex hoc loco cū tuo patre. ſ. Lache marito meo. ne. i. vt non mea pſentia obſtet. i. impediat neu. i. et vt non vlla cauſa reſtet reliqua. id ē relinquat̃ quin. i. quod nō tua philomena redeat ad te. Pam. queſo qd̄ cōſiliū. i. qd̄ cōſiliū eſt iſtud. i. tuum. q. d. quid ſibi vult tuum ꝑpoſitū vel quale eſt iſtud ꝑpoſitum vt tu victa. i. mota ſtultitia. i. per ſtultitiam illius philomene migres. i. diſcedas rus habitatum. i. ad habitandum ruri: haud. i. non facies. i. migrabis rus neq; ego ſinam. i. patiar te id eſſe facturam: vt. i. ne non o mater is q̄ velit maledictū. i. maledicere nobis dicat id eſſe factum. ſ. quod migraueris rus mea ꝑtinacia. i. mea obſtinatione et perſeueranti importunitate haud. i. non dicat eſſe factum tua modeſtia. Tum. i. deinde ego nolo te deſerere. i. derelinq̄re tuas amicas ⁊ cognatas: ⁊ nolo te deſerere dies feſtos q̄ celebrant̃ frequēter in vrbe mea cauſa. i. ꝑpter me ⁊ vt mihi gratificeris. So. pol iurantis iam. i. nunc iſte res quas dicis. ſ. amice cognate dies feſti nihil voluptatis. i. nullam voluptatem ne minimam quidem ferunt. i. afferunt mihi dum. i. quandiu tempus etatis tulit. i. paſſum eſt vel poſtulauit ac promiſit: ſatis ꝑfuncta ſuz illis rebus id eſt ſufficienter ſum illis rebus vſa: ⁊ quidem vſq; i finem temporis: illud terentis. Perfunct⁹ periclis dicitur qui periculis finiuit ſimiliter perfunctus magiſtratibus qui magiſtratus adminiſtrauit et eos ad finem vſq; perducit. iam ſatietas. i. tediū iſtorum ſtudiorum. i. iſtarum applicationum animi tenet me. i. iam harum rerū ſum tedio affecta nunc hec cura eſt mihi maxia id eſt maxime hoc curo quod ſequitur: vt. i. quod ne cui. i. non alicui mea longinquitas etatis. i. mea lōga vita vel diuturnum ſpatium vite mee obſtet. i. noceat ſit obſtaculum alicui. vel ne quis exoptet mortem meam quod fieri ſolet de ſenibus q̄ expectati appellantur: ꝙ eorum mors ab heredibus expectetur. video. i. conſpicio me eſſe inuiſam id eſt odio habitā hic id eſt in hac vrbe ideo abeundum eſt rus et quidem immerito id eſt iniuria ⁊ cum non meruerim tempus eſt concedere. i. abire ⁊ locum dare ⁊ ſic ſcilicet concedendo ego optime precidā id eſt recidā cōpoſitū a pre ⁊ cedo is pro ſcindo ⁊ ideo precidā id eſt amputabo auferam abrūpam oēs cauſas omnibus id eſt oēs occaſiones omnibus auferam odio me proſequendi et mortē meā exoptandi et exoluam id eſt explicabo me liberabo me hac ſuſpiciōe id eſt ea opinione falſa: que de me habetur ⁊ morē geſſero id eſt ſic cōplacuero illis: ⁊ eſt eo modo dictū queēadmodū; ſi diceretur inimicus tibi morē geſſiſſe ꝙ ſe ſuſpēderit obſecro ſine. i. permitte me effugere hoc vulg⁹. i. hoc vulgare gen⁹ mulierū: qd̄ vulgus male audit. i. de quo genere mala dicunt̃. Nā male audiri nō pōt niſi prius mala dicātur. Pā. quam i. q̄tū exclamādo legat̃. Fortunat⁹ ſum. i. felix ceteris rebus. i. in alijs rebus abſq; hec vna res. ſ. diſceſſus matris rus foret. i. accideret: qui mod⁹ loquēdi ꝑ abſq; vulgo dici ſolet hoc modo ego erā ſatis afflict⁹ in alijs rebus ſine hoc ꝙ hec res accideret vel abſq; ꝙ hec res accideret: ſed melius eſt imitantes Teren. dicere erā ſatis in ceteris

Celare, cum ſciet alienum puerum tolli pro ſuo.

Soſtrata. Pamphilus.

☞ In hac ſcena Soſtrata filio ſe purgat de Philomene vxoris abſceſſu ſimulq; ſe rus abituram pollicetur: ne obſtet reliq̄s ſua moroſitate neue quominus Philomena ad pamphilum redeat impedimento ſit. Pamphilus vero contra: ne id faciat obnixe diſſuadere conatur.

Non claz me eſt mi gnate, tibi me eſſe ſuſpectam, vxorem tuam ꝑpter meos mores hic abijſſe, ⁊ ſi ea diſſimulas ſedulo. Verū ita me dij amēt, itaq; obtingāt ex te que opto mihi, vt nunq̄ ſciēs cōmerui, merito vt caperet odiū illa mei: Teq; anteq̄ me amare rebar, ei rei firmaſti fidem. Nam mihi intus tu⁹ pater narrauit modo, quo pacto me habueris ꝑpoſitā amori tuo: Nunc tibi me certū eſt cōtra grãm referre, vt apud me pmiū eſſe poſitū pietatis ſcias. mi Pāphile. hoc ⁊ vobis, ⁊ mee cōmodum fame arbitror: Ego rus abituram hic cū tuo me eſſe certo decreui patre, ne mea pñtia obſtet, neu cā vlla reſtet reliq̄ quin tua Philumena ad te redeat. Pam. queſo quid iſthuc cōſiliū eſt? illi⁹ ſtultitia victa, ex vrbe tu rus habitatum migres? haud facies: neq; ſinam, vt qui nobis mater maledictum velit, mea pertinacia dicat eſſe factuz, haud tua modeſtia. Tum tuas amicas te, ⁊ cognatas deſerere, ⁊ feſtos dies mea cā nolo. Soſtrata. nihil iaz mihi iſthec res voluptatis ferunt: dum etatis tēpus tulit, perfuncta ſatis ſum: Satietas me iā tenet ſtudiorū iſtorū: Hec mihi nūc cura eſt maxima, vt ne cui mee longinq̄tas etatis obſtet, mortem ve exoptet meā. Hic video me eē inuiſam immerito: tp̄s eſt cōcedere: Sic optie, vt ego opinor, omnes cauſas precidā omnibus: ⁊ me hac ſuſpicione exoluam, ⁊ illis morē geſſero. Sine me obſecro hoc effugere, volgus qd̄ male audit mulierum. Pam. quam fortunatus ceteris ſum reb⁹, abſq; vna hec foret, hāc matrē habēs talē, illā autem vxorē. Soſt. obſecro mi Pamphile, nō tute rē incōmodā, vt queq; eſt, in aīm

rebus vexatus abſq; hoc ꝯtingeret. vbi Dona. dicit abſq; eſſe aduerbiũ potius quam prepoſitionẽ: quod ex eo cõſtat q̃ ſine ſuo caſu appoſitũ eſt quaſi ergo fortunatus ſum in ceteris rebus abſq; hec vna res foret habẽs .i. qui habeo hanc matrẽ talẽ qui nullis meis flectatur doloribus: autẽ .i. ſed habens inſ; illam vxorẽ q̃.ſ. grauida ſit facta ex alio q̃ ex me vti tunc exiſtimabat. Soſt. O mi pamphile obſecro vt ſup. tute .i. tuipſe nõ inducas animũ .i. nõ velis nõ tibi ꝑſuadeas pati .i. ferre rem incõmodam .i. infelicem non opportunã: vt .i. ſecũdũ q̃ queq; res incommode eſt. q. d. non apponas animo tuo res icommodas ꝑ moẽm earum icõmoditatẽ ſed q̃cq̃d erit illud ferẽdo ſuperas. Si cetera ꝑter meũ diſceſſuʒ ſunt ita vt vis ⁊ ſi vxor ſup. eſt ita vt ſicut exiſtimo illã eſſe. O mi gnate da mihi hãc veniã .i. permitte vt rus ſecedã cũ tua ven. ⁊ reduce ꝑ reduc illã Philomenã. pamphi. ve miſero mihi .i. ſum bñ infelix ⁊ maledict⁹: ⁊. h. d. ingemiſcẽs. Soſt. ⁊ quidẽ veh mihi miſere etiam vt tibi .i. etiã ſum infelix in hac re vt tu nam hec res o mi gnate non minus male habet .i. tractat me quam habeat te.

Quem ⁊c. In hoc colloquio recõciliatio ſenũ eſt poſt iurgiũ mixta diſputatione pãphi. de nõ reducẽda vxore Lac. o vxor ego ſtãs ꝓcul hinc .i. nõ lõge ab hoc loco nã Do. vult hic capi ꝓcul p: ꝓpe accepi .i. audiui quẽ ſermonẽ habueris cũ iſto filio nr̃o. pã. iſthuc eſt ſapere .i. iſta eſt tua ſapiẽtia q̃ abſtrũs eſt .i. quo ſapere ſine q̃ ſapiẽtia poſſis flectere .i. cõuertere animũ ad ſup. qđ fortaſſe faciũdũ ſit poſtea ab aliquib⁹ alijs tuo exẽplo: ſi nũc feceris hoc idẽ .i. cõceſſeris. So. pol .i. ꝑ pollucẽ fors .i. bõa fortuna: fiat .i. eueniat nã fors vt idꝫ Dona. eſt bõa fortuna vł meli⁹ id ſup. qđ dixi. fors .i. forte vł fauẽte fortuna fiat .i. efficiaꝛ. Uer. fors ⁊ vota facit ſimul atq; altaria donis. q. d. ꝯfirmãdo ſe eſſe paratã abire rus pol fors id eſt fortuna fauẽte efficiaꝛ .i. eatur rus ⁊ cõpleaꝛ qđ cũ filio ſum collocuta vbi fors ẽ aduerbium qđ exponitur ꝑ ablm̃ nominis ſicut pol per acm̃ cũ per vt ꝑ pollucẽ. Lach. ergo q2 ita vis abi rus .i. ſecede i agros hic .i. ex hac vrbe ibi .i. ruri: ego te ferã ſup .i. patiar tuos mores ſeniles: ⁊ tu quoq; meos feres. So. ecaſtor .i. ꝑ edeʒ caſtoris iuramẽtum eſt muliebre: ſpero .i. cõfido me laturam mores tuos. Lac. ergo J .i. vade itro in domũ noſtrã: ⁊ cõpone .i. adapta diſpone ea q̃ ferantur ſimul .i. vna tecũ dixi hoc verbũ in fine additũ ſuperiora cõfirmat ⁊ eſt propriuʒ his qui perorauerint cãm. hic aũt ſentẽtiã confirmat: ⁊ ẽ mutuatũ a foro ⁊ cauſidicis. So. faciam ita vt iubes .i. vis vel precipis. pã. O pater hoc vultuoſe ꝓnũtiandum eſt nam pre dolore pam. ſermonẽ ꝓducere neq̃t. Lach. O pãphile q̃d vis. pã. volo ſup. matrẽ meam minime .i. non abire .i. diſcedere hinc .i. ex hac vrbe athenarũ. Lach. q̃d .i. cur vis ita iſthuc .ſ. matrẽ nõ abire. pam. q2 incertus ſum etiã quid ſim facturus de vxore. Lac. quid eſt ꝓpter qđ icertus es. Quid vis facere aliud niſi reducere .i. reſumere eã. pam. eãdẽ cupio reducere eã ⁊ vix cõtineo .i. vix contineo me quin eã reducam: ſed nõ minuam .i. diminuã meũ cõſiliũ .i. meũ propoſitũ ego proſequar .i. vſq; ad finẽ ꝑducã id qđ ẽ ex vſu .i. ex vtilitate mea ſiue mihi vtile. Credo matrẽ ⁊ vxorẽ fore .i. futuras eſſe cõcordes ea gratia .i. ea cauſa ſi nõ reducam. Lach. neſcias ſint future ꝯcordes necne ea cauſa neq̃as .i. nõ poſſis eas cõcordes efficere verum .i. ſed id nihil .i. nequaq̃ refert tua .i. nihil attinet: vtrũ .i. qđ ex duobus ſiue cõcordiã ſiue diſſidiũ ille mulieres fecerint: qñ hec mater tua abierit rus. Hec etas ſenilis eſt odioſa .i. tedioſa moleſta inuiſa exoſa adoleſcentulis equũ ẽ nos ſenes excedere e medio .i. vel recedere ex vrbe rus vł ex vita in mortẽ in medio ſtare dr̃ ſupernacuus vel moleſtus. Poſtremo iam o pãphile nos ſcʒ ego ſenex: ⁊ mater tua anus ſumus fabule .i. preſtamus materiam riſus ⁊ fabulãdi de nobis: quaſi ſenex ⁊ anus ſint initiũ fabule: ſed video phidippum egredi per tp̃s .i. tẽpeſtiue oportune: accedamus .i. eamus ad eum.

duccas pati. Si cetera ſũt ita vt tu vis, itaq; vt eſſe ego illa exiſtimo, mi gnate, da veniã hãc mihi, reduc illã. Pam. ve miſero mihi. Soſt. ⁊ mihi quidẽ: nã hec res non minus me male habet, quam te gnate mi.

Laches. Soſtrata. Pamphilus.

In hac ſcena colloquium eſt in quo reconciliatio viri atq; vxoris poſt frequens iurgium continetur. Deinde diſputatio et conſilium pamphili de non reducenda vxore.

Quem cũ iſthoc ſermonem habueris, ꝓcul hinc ſtãs accepi vxor. Iſtuc eſt ſapere, qui vbicũq; op⁹ ſit, aim poſſis flectere, qđ faciũdũ fortaſſe ſit poſt, idẽ hoc nunc ſi feceris. Soſt. fors fuat pol. Laches. abi rus ergo hinc: ibi ego te, ⁊ tu me feres. Soſtra. ſpero ecaſtor. Lac. I ergo intro, ⁊ cõpone q̃ ſiꝫ tecũ ferãtur: dixi. Soſt. ita vt iubes, faciã. Pam. pater. La. quid vis pãphile? Pã. hinc abire matrẽ? minime. La. quid ita iſthuc vis? Pã. q2 de vxore incertus ſum etiã quid ſim facturus. La. quid eſt? q̃d vis facere, niſi reducere? Pam. eãdẽ cupio, ⁊ vix contineo: ſed non minuã meũ cõſiliũ: ex vſu qđ eſt, id ꝑſequar. credo ea gr̃a concordes magis, ſi non reducã, fore. Lac. neſcias: verum id tua refert nihil, vtrũ ille fecerint, qñ hec abierit. Odioſa hec eſt etas adoleſcẽtulis: e medio equũ ẽ excedere. Poſtremo iã nos fabule ſum⁹ Pãphile, ſenex, atq; an⁹. Sed video Phidippum per tempus egredi: accedamus.

Phidippus. Laches. Pamphilus.

In hac ſcena vltimus error eſt vicinus ⁊ varius: nam omnes tres hic aliquis in re errant. Laches reſciſcens natum puerum Myrrhinam taciturnitatis incuſat. Phidippus itidem confirmat inde ambo vehementer pamphilum ad vxoris reductionem inſtigant. Qđ ꝯſtanter hic ⁊ pertinaciter renuit. Q2 ſenibus ferme conuictus ob puerum natum: ne prorſus ſuccumbat abſcedit hi vero ob meretricium amorem eũ id facere ſuſpicantes Bacchidem ſtomachabundi conuenire decernunt.

Ibi quoq; edepol ſum iratus Philumena, grauiter quidem: nam hercle abs te factum eſt turpiter, et ſi tibi cauſa eſt de hac re: Mater te impulit: Huic vero nulla.

Ibi quoq; ⁊c. In hac ſcena vltim⁹ error eſt vicin⁹. Datur eñ opera vehemens a ſenibus vt pam. vxoreʒ reducat qđ ꝯſtãter renuit vſq; in finẽ ſcene. Phi. quoq; .i. etiã O philomena filia mea ſum irat⁹ tibi ſicut ſuʒ irat⁹ matri tue ⁊ ſocrui q̃dẽ .i. certe ſum irat⁹ tibi grauiter .i. moleſte nã hercle abs te factũ ẽ .i. feciſti turpiter cũ diſceſſiſti a domo mariti: etſi .i. q̃uis mater eſt tibi cã .i. defenſio excuſatio de hac re q̃ mater impulit te ad diſcedẽdũ ſꝫ .i. ſꝫ nulla ẽ cã huic matri tue Myrrhine. Lac. O phidippe oſtendis te mihi

opportune.i.cōmode i ipſo tpis articulo q̄ ſumma ope optabā cōpellare te opportune ad prādiū veniſſe dr aliqs qui ad ipm tpˢ incipiēdi prādiū venit:in ipſo aūt tpe veniſſe dr qui venit cū iam eſſet appoſitū prandiū.⁊ ideo opportune ⁊ in ipſo tpe nō ſunt idem. Phi.qd eſt ꝑpter quod dicis me opportune veniſſe. Pam.apđ ſe loqtur qd reſpondebo his ſenibus patri ⁊ ſocero:⁊ quo pacto operiam.i.celabo hec que ego ſcio que pollicitus ſum me celaturum.alij habent aperiam ⁊ tunc eſt ſenſus quō potero hec explicare quin frangam fidem preſtitā Myrrhine: vel intellige aperiā.i.explicabo euoluam expediam hoc quod a me petitur.ſ.vt vxorez reducam.

eſt.Lac.opportune te mihi Phidippe in ipſo tpe oſtēdis.Phid.qd eſt?Pāphi.qd rñdebo his?aut quo pacto hoc opiā?Lac.Dic filie rus ꝯceſſurā hic Soſtratā:ne reuereaᷓ.min⁹ iā quo redeat domū:Phi.ah,nullā ð his reb⁹ culpā cōmeruit tua:A myrrhina hec ſunt mea vxore exorta oīa:mutatio fit:ea nos ꝑturbat Laches.Pāphi.dū ne reducā,turbēt porro q̄ velīt.Phidipp⁹.ego Pāphile eē īter nos,ſi fieri pōt,affinitatē hāc ſane ꝑpetuā volo:Sin eſt,vt aliter tua ſiet ſnīa,accipias puerū.Pāphil⁹.ſenſit pepiſſe:occidi.Laches.puerū?quē puerū?Phid.nat⁹ ē nobis nepos.Nā abducta a vobis ꝑgnās fuerat filia,Neq3 fuiſſe ꝑgnātez vnq̄ añ hūc ſciui diē.Laches.bñ,ita me dij amēt,nūtias:⁊ gaudeo natū illū,⁊ tibi illā ſaluā:Sz qd mulieris vxorē habes?aut qb⁹ moratā moribꝰ?nos ne hoc celatos tā diu?nequeo ſatꝭ,q̄ hoc mihi videᷓ factū praue,ploq.Phid.nō tibi illð factū min⁹ placet,q̄ mihi Laches.Pāphi.⁊ ſi iādudū fuerat ābiguū hoc mihi,nūc nō ē.cū eā iā ꝯſequiᷓ alien⁹ puer.Laches.Nulla tibi Pāphile hic iā ꝯſultatio ē.Pāphil.perij.Laches.hūc videre ſepe optabam⁹ diē,cū ex te eſſet aliqs,q̄ te appellaret patrē.euenit:habeo gratiā dijs.Pā.Null⁹ ſum.Lac.Reduc vxorem,ac noli aduorſari mihi.Pāphil.pr̄,ſi illa ex me liberos vellet ſibi,aut ſe eē mecū nuptā:ſatis certo ſcio,non me clam haberet,que celaſſe intellego.Nūc,cum eius alienum eſſe a me aīm ſentiā,nec cōnētūrū inter nos poſthac eſſe arbitror,q̄obrē reducā?Lac.mater qđ ſuaſit ſua,adoleſcēs mulier fecit:Mirādū ne id eſt?Cēſen te vllā poſſe repire mulierē,q̄ careat culpa?an qꝛ nō delinquūt viri?Phi.voſmet videte iā Laches,⁊ tu pāphile,remiſſā op⁹ ſit vobis,an reductā domū:vxor qd faciat,i manu nō eſt mea:neutra in re vobis difficultas a me erit.Sed qd

Lac.dic filie.ſ.phil.Soſt.matrē Pāp.cōceſſurā.i.iturā:hinc.i.ex hac vrbe rus.i.ad agros ne.i.vt nō vereaᷓ.i.timeat quomin⁹.i.vt nō redeat iā domum in accuſatiuo caſu aduerbialiter pro aduerbio ad locū. Phi.ah.interiectio dolētis tua vxor nullam commeruit culpā de his rebus.i.q̄tū ad has res ſpectat cōmerem⁹ vel cōmeremur mala tm̄.oīa hec mala ſunt exorta a mea vxore myrrhina mutatio.i.trāſlatio culpe a tua vxore i meā fit i.efficiᷓ o Laches ea myrrhina ꝑturbat nos.i.eſt cā noſtre ꝑturbationis. Pā.porro.i.certe ⁊ myrrhina ⁊ ipſi ſenes turbēt.i.ꝑturbēt oīa q̄.i.q̄tūz velīz dū.i.dūmō.ne.i.vt nō reducā Phil. Phid. O pāphile ſane.i.certe volo hāc affinitatē eē ꝑpetuā iter nos ſi pōt fieri vt velis petuo eē affinis nobis.Sin.i.ſz ſi ē.i.ꝯtingit tua ſnīa ſit alr̄.i.vt non velis vxorē reducere accipias puerū recte:qꝛ liberi p̄rēz ſequūᷓ. Pā.Phidipp⁹ ſēſit Phil.pepiſſe:occidi.i.ꝑdit⁹ ſū. Lac.dicis q̄ accipiet puerū: quē puerū accipiet. Phid.nepos.i.fili⁹ filij tui ⁊ filie mee nat⁹ ē nobis. Nā filia Philomēa fuerat abducta a matre a vobis.i.a domo vr̄a:et qð dici inepte ſolet de penes vos ꝑgnās.i.grauida participiū ſine ꝟbo:origine nec ſciui vnq̄ añ hāc diē eā fuiſſe ꝑgnātē. La.dij ita me amēt bñ nūtias.i.ſucūdū mihi nūtiū affers ⁊ gaudeo illū nepotez natū eē tibi ⁊ gaudeo illā philomenā eē ſaluā.i.incolumē ⁊ recte dixit tibi:qꝛ Phidipp⁹ ē pr̄ puerpere.qd mulieris.i.q̄ mulierē reꝑhēſio ē cū ꝯtēptu cū ita loqmur qd hoīs ē ꝯtra cū honore dicemus inquiētes.quem hominem habes:quid ergo mulieris.i.quam mulierem habes vxorē aut quibus.i.qualibus moribus moratā.i.inſtitutam participiū ſine ꝟbo:ne.i.vtrū decuit ſup.nos celatos eē hoc.i.filiā fuiſſe ꝑgnātē tādiu.i.tāto tpe dicimus celatus ſum hoc nā celo te hoc dicim⁹.⁊ ideo ſecūdus accuſatiuus manet in paſſiuo.nequeo ſatis proloqui.i.lōgo ſermōe dicere quā.i.q̄tum hoc videᷓ mihi factū praue.i.diſtorte non recte.Phid.o laches id factum non minus placet i.nō magis diſplicet tibi q̄ mihi. Nā min⁹ inept⁹ dr aptior ⁊ min⁹ mal⁹ dr melior vt illo nullus fuit minus mal⁹.i.null⁹ fuit melior illo. Pāphil⁹.ēt ſi dudū.i.pri⁹ pauloante hoc.i.partus filie fuerat mihi ābiguū nūc nō eſt ābiguū mihi cum alienus puer.i.nō a me gēit⁹ ꝯſequiᷓ eā philomenā.Hoc dictū a pecorib⁹ tractū ē q̄ vt mox nata fuerit matres ſequunᷓ. Lac.O pamphile iaz nulla eſt tibi cōſultatio.i.deliberatio de reducēda vxore hic.i.in hoc loco.q.d.nōdū deliberaſti eā reducere:cū tñ ſatꝭ iā ſpatij habueris ad id faciēdū. Pāphi.

hic ſibi pāphil⁹ dicit. Perij.i.male res mea ſe habet. Laches.ſepe optabam⁹ videre hūc diē cū aliqs fili⁹ eēt ex te q̄ appellaret te patrē.euenit.i.cōtigit qð optabā. Nā filiū eſt aſſecut⁹ habeo gratiā dijs.i.ob id ſuz deo deuict⁹ qui meis votis rñderit ex q̄ ſemꝑ erga eū memor ſum futur⁹ gr̄as agēdo. Pā.null⁹ ſum.i.nō ſum.pl⁹ eſt q̄ perij:qꝛ cū aliqs ꝑit adhuc cadauer reliquū ē: Lac.reduc vxorē ac nolo aduerſari.i.repugnare mihi vl̄ obſiſtere. Pāp. O pater ſi illa philomena vellet ſibi liberos ex me.i.ſi vellet habere liberos ex me aut ſi vellet ſe eſſe nuptā mecū pro mihi nuptā. Nubere eſt opiri tegiq3:vnde nubes qð tegere ſolēt celū dñr.ſatꝭ ſcio certo qð nō haberet clā me.i.me neſciēte illū partū vel puerū quē intelligo eā celaſſe:hoc eſt nō tacuiſſet ita partū quē iā cōſpicio ab ea fuiſſe cōtectū nūc cū ſentiā aīm ei⁹ eſſe alienū a me nō arbitror ipm aīm ꝯuētūrū eē poſthac iter nos vel ſic intellige arbitror nō cōnētuꝝ eē poſthac iter nos.i.nō futurā ꝯcordiā amō iter nos cū iā ei⁹ anim⁹ ſit a me alien⁹. Nā dicim⁹ hoc ꝯuenit iter nos.i.de hoc iter nos ē ꝯtrouerſia.q̄obrē.i.de q̄ cā reducā.i.debeo eā reducere h.d.iterrogādo.q.d.nō ēt teipo teſte. La.mulier adoleſcēs.i.iuuenis.ſ.philomēa fecit illð qð ſua mr̄ ſuaſit illi ne.i.vtrū id.i.eā peccaſſe ē mirādū.q.d.nōne.i.vtrū cēſes te poſſe repire vllā mliere q̄ mulier careat.i.vacet culpa:an.i.vtrū cēſes qꝛ viri nō delinquūt.h.d.ꝑ ironiā cū itelligat ⁊ viros ipos mltū delīqre. Phid.o lach.o pā.iā voſmet videte remiſſa.i.remiſſa ne.i.op⁹ vtꝝ ſit vobis remiſſa ad domū.i.vt remittaᷓ ⁊ reducaᷓ domū:vbi remiſſa ⁊ reducta pñt eē vtri caſus:vt Cic.ad curionē:dux nobis auctor op⁹ ē ēt vtrū philo.remiſſa aut reducta domum ſit vobis opus.vel pñt eſſe ablei caſus q̄ qdē forſan ponerēᷓ nō abſurde ꝑ infinitiuis vt Saluſt.ſctō op⁹ eſt ꝑ op⁹ eſt facere:⁊ ſitr

faciemus puero? Lac. ridicule rogas. quicquid futurũ eſt. huic reddas, ſuũ ſcȝ, vt alam⁹ noſtrũ. Pãphi. Quẽ ipſa neglexit, pater, ego alã? Lac. q̃d dixti? Eho an non alemus pãphile? pdem⁹ q̃ſo potius? q̃ hec amẽtia eſt? Enĩuero pfus iã tacere nõ queo: Nã cogis ea, q̃ nolo, vt p̃ſente hoc loquar. Ignarũ cẽſes tuarũ lachrymarũ eẽ me? aut q̃d ſit id, qd̃ ſolicitare ad hũc modũ? primũ, vbi hanc dixti cãm, te ppter tuã matrẽ nõ poſſe habere hãc vxorẽ domi, pollicita eſt ea, ſe cõceſſurã ex edib⁹: Nunc poſtq̃ adẽptã quoqȝ hãc tibi cãm vides: puer q̃ clam te eſt natus, nactus alterã es. Erras, tui animi ſi me eſſe ignarum putas: aliq̃n tãdẽ huc animũ vt adiũgas tuũ. q̃ lõgũ ſpatiũ amãdi amicã tibi dedi? Sũpt⁹, quos feciſti in eã, quã aĩo equo tuli? Egi atqȝ oraui tecum, vxorẽ vt duceres: Tẽpus dixi eſſe, impulſu duxiſti meo: Que tũ, obſequut⁹ mihi, feciſti vt decuerat. Nũc animũ rurſuȝ ad meretricẽ induxti tuũ, cui tu obſequutus, facis huic adeo iniuriã: Nã in eãdẽ vitã te reuolutũ denuo video eſſe. Pã. Mene? La. te ipſuȝ: ⁊ facis iniuriã, quũ fingis falſas cauſas ad diſcordiã, vt cũ illa viuas, teſtem hanc cũ ab te amoueris. ſenſitqȝ adeo vxor: Nã ei cã alia q̃ fuit, q̃obrẽ abs te abiret? Phi. plane hic diuinat: nã id eſt. Pã. dabo iuſiurãdũ, nihil eſſe iſtorũ, tibi. Lac. Ah, reduc vxorẽ: aut q̃obrẽ nõ op⁹ ſit, cedo. Pã. nõ eſt nũc tẽpus. La. Puerũ accipias: nã is q̃dẽ i culpa nõ eſt poſt de matre videro. Pã. oĩb⁹ modis miſer ſum, nec q̃d agã, ſcio: tot me nũc reb⁹ miſerũ ↄcludit pater: Abibo hinc, p̃ſens q̃n pmoueo parũ. nã puerũ credo iniuſſu nõ tollẽt meo, preſertim in ea re cum ſit mihi adiutrix ſocrus. Lac. Fugis? hẽ, nec quicquã

hic videre an opus ſit vobis me remittere eã ante pãphilũ reducere domũ. q̃d vxor mea faciat nõ eſt in manu ei⁹. ſuus. i. in ſua poteſtate: ſed in mea. In neutra re. i. nec in remittendo nec in reducendo difficultas erit v obis a me. Sed quid faciemus de puero qui natus eſt ex philomena. La. o tu ridicule. i. deridende. rogas. i. interrogas. Uel ridicule poteſt eſſe aduerbiuȝ. quicquid eſt futurum. quicquid poſſit contingere. ⁊ reddas huic pam. ſuum filiũ. ſ. Uel ſuum in neutro. i. id quod eius eſt. ſ. i. certe vt alamus noſtrum. i. filium ad nos ſpectantem. Pam. vis ſupp. qd̃ ego alam illum pueruȝ ſi quẽ ipſe pater puerpere neglexit. i. cõtẽpſit nutrire. Aliq̃ habẽt ipſa ẽt tũc ſic conſtrue. O pater vis ſup. q̧ ego quẽ. ſcȝ me ipſa vxor philomena neglexit cũ me neſciente peperit cũ a domo diſceſſerit alam puerũ ſup. me neſciẽte editũ. Lac. quid dixti: admiratur q̧ renuat puerũ nutrire eho interiectio admirantis an. i. vtrũ o pam. non alemus puerum. ſed poti⁹ prodemus. i. exponemus. Uer. in. xi. Ad mortẽ ſi te (fora dicta recuſet) prodiderit: vl̃ vt ait Do. pdemus proiiciem⁹ deferemus prorogabimus illuȝ puerum. ſ. que. i. qualis ⁊ q̃ta hẽc demẽtia eſt vel le pdere poti⁹ puerũ q̃ tollere. Enimuero. i. certe: iam prorſus nequeo tacere. Nam cogis me vt loquar hoc phid. preſente ea q̃ nolo. i. que dn̄ vellem in ei⁹ preſentia nõ dicere. Cẽſes me eſſe ignarũ. i. neſcium tuorũ lachrymaruȝ. aut cenſes me eſſe ignarũ. i. me neſcire q̃d hoc ſit: qd̃. i. propter q̧ ſolicitare. i. cõmoneãris ad hũc modũ. i. ita immoderate. Primũ. i. in primis. vbi. i. poſt. q̃ dixiſti hãc cãȝ nõ reducẽde vxoris vcȝ te nõ poſſe hr̃e hãc vxorẽ domi. ppter tuã matrẽ ea mr̃ pollicita ẽ ſe ↄceſſurã. i. ſe receſſurã ex edib⁹. i. ex domo vt illi cedat. Nũc poſtq̃ quoqȝ. i. ẽt vides hãc cãm eẽ tibi adẽptã. i. remotã nact⁹ es inueniſti excogitaſti alterã cãm nõ reducẽde vxoris vcȝ q̃ puer nat⁹ ẽ clã te. i. te neſciẽte. Nãciſci pprie dr̄ q̃ apparat ad tenẽdũ anteq̃ poſſit reperire q̧ teneat ſtatimqȝ qd̃ occurrat deprhẽdi. hec Do. Tu pãphi. erras ſi putas me eſſe ignarã tui animi. i. me ignorare tuũ animũ. q̃. i. q̃tũ lõgũ ſpatiũ amãdi amicã dedi tibi. q. d. mire diuturnũ. q̃s ſumptus. i. q̃s impẽſas. feciſti i eã. i. erga eã. q. d. maximas: q̃s q̃ tũ tuli equo aĩo illos ſumpt⁹ fieri. q. d. nimis patiẽti vt. i. aliq̃n tãdẽ adducas. i. adhibeas huc. i. ad vxorẽ tuã aĩm tuũ egi tecũ. i. te rogaui familiariter atqȝ oraui te tãq̃ ſupplex vt duceres vxorẽ. Agit q̃ rẽ iuſtã dicit orat q̃ aĩo demiſſo p̃cat dixi tibi tp̃s eẽ vt duceres vxorẽ duxiſti vxorẽ meo impulſu: q̃ te ipuli ad id faciẽduȝ que. i. quas res. ſ. ducere vxorẽ ⁊ relinq̃re amicã feciſti. tũc obſecut⁹ mihi. i. mihi obſeq̃ndo ⁊ obediẽdo vt. i. ſicut decuerat. i. fuerat honeſtũ vt. ſ. mihi obſeq̃reris. nũc rurſũ induxiſti aĩm tuũ ad meretricẽ adeo. i. ecer te facis iniuriã huic. ſ. mihi cui tu obſecut⁹ es ꝑus ducẽdo vxorẽ. Nã video te eſſe reuolutũ. i. relapſum in eãdẽ vitã: denuo. i. iterũ. Pã. ne. i. vtrum dicis me eſſe reuolutũ in eãdem vitã. La. dico te ipſum eſſe reuolutũ in eãdẽ vitã ⁊ facis iniuriã. i. iniuſte facis confingis. i. excogitas cõminiſceris falſas cauſas. i. falſas excuſationes non reducende vxoris ad diſcordiam. i. diſſenſionem mouendam inter amicos. Uel fingis illas cauſas vt ſit tibi cum vxore et ſoceris diſcordia vt tu viuas cũ iſta meretrice cum amoueris. i. abieceris abs te hanc vxorẽ tuã teſtem videlicet ne eſſet conſcia tui reditus ad meretricẽ ⁊ ppterea tibi moleſta quoqȝ. i. etiã adeo id eſt certe vel valde vxor tua ſenſit. i. percepit te eſſe religatum amore meretricio. Namque alia cauſa fuit q̃obrẽ. i. propter quam abiret abs te et rediret in domũ paternã. Phid. plane. i. certe oĩo vel clare hic La. diuinat. i. veruȝ dicit ac ſi ſpiritu diuino afflatus hec dicat vnde prouerbium aiunt diuinare ſapientem quia qui dicit verũ de his diuinus eſt. Pam. dabo tibi in iuſiurandum nihil iſtorum eſſe que dicis. i. illa q̃ dicis nõ habere veritatẽ ⁊ recte. Nã vbi argumẽta ⁊ teſtimonia deficiũt iureiurando opus eſt. Lac. Ah dolentis interiectio: Reduc. i. reſume vxorem: aut cedo. i. dic quamobrem. i. quare non ſit opus reducere vxorem. Pam. nunc non eſt tempus reducere vxorem. Lac. Accipias pro accipe puerũ. Nã q̃dem. i. certe is puer non eſt in culpa poſt. i. poſtea ego videro id eſt indagabo. diſcutiam vt mihi permittatur facere inquiſitioneȝ de matre id eſt de culpa matris. Pam. ſum miſer oĩbus modis neſcio quid agam tot rebus nunc pater concludit id eſt angit vrget implicat me miſerum tranſlatio eſt de fera indagata que alicubi concluditur hoc eſt tot rebus me miſerũ concludit pater vt miſer ſim oĩbus modis: abibo. i. diſcedam hinc quando. i. quia preſens poteſt eſſe aduerbiũ temporis id eſt in preſentiarum vel pro tempore preſenti. Uel ego preſens parum promoueo. i. parum proficio. Nam mater ⁊ filia non tollent. i. nutrient puerum iniuſſu meo. i. ſine imperio credo. i. ita arbitror ita q̧ abſolute legitur ⁊ ſeorſum preſertim. i. precipue cum ſocr⁹. i. mater vxoris myrrhinã ſit mihi adiutrix. i. fautrix in ea re. i. in eo negotio de non tollẽdo puero. Lac. cum vidiſſet filium fugientem: ait fugis exclamando hem: interiectio indignantis: nec reſpondes mihi quicq̃ id eſt aliquid certũ. deinde conuertit ſermonem ad Phid. ⁊ ait Num. id eſt nunquid. q. d. non. Pã. filius videtur tibi eſſe apud ſeſe. i. cõpos ſui ⁊ ſue mẽtis. q. d. nõ preſertim qui.

turbationibus animi ſit ita agitatus vt hic cōſiſtere nō poſſit.o phidip.ſine.i.permitte mihi totū negotiū vbi ſine hꝫ vim cōtinuatiua cedo.i.da.Interdū em̄ cedo ſignificat dare:interdum dicere.cedo ergo.i.da mihi puerū:ego alā.i.nutriā eum. Phi.maxime.i.libēter me dabo tibi puerū vel maxime vt ſit mihi nō eſſe apud ſe. Uxor mea non fecit mirū.i.rem mirandā:ſi egre.i.moleſte tulit hoc.i.tales mores pam.ꝛ eius amorē i meretricē. Mulieres ſunt amare.i.aſpere ſi quidē pluſꝙ viri:nō facile ferūt.i.tolerāt hec.ſ.pellicatū amorē aliarū in viris ſuis hec ira eſt.i.

certi reſpondes mihi?nō tibi videtur eſſe apud ſeſe?ſi ne:puerum phidippe mihi cedo,ego alā. Phi. Maxime.nō mirum fecit vxor mea ſi hoc egre tulit:amare mulieres ſunt,nō facile hec ferunt.propterea hec ira eſt:nā ipſa narrauit mihi:id ego preſente hoc tibi nolebam dicere:neqꝫ illi credebā primo:nūc vero palam eſt.nam oīno abhorrere animū huic video a nuptijs. La.quid ergo agā phidippe?quid das conſilij? Phi. quid agas?meretricē hanc primū adeundā cēſeo:oremus:accuſem⁹ grauius:deniqꝫ minitemur,ſi cuꝫ illo habuerit rē poſtea. La.faciā vt mones.eho puer,curre ad bacchidē hanc vicinam noſtram: huc euoca verbis meis. Et te oro porro in hac re adiutor ſis mihi. Ph.ab iamdudū dixi,itidēqꝫ nūc dico lache, manere affinitatē hanc inter nos volo,ſi vllo modo eſt,vt poſſit,quod ſpero,fore. Sꝫ vis ne adeſſe me vna dum iſtā cōuenis? Lac.imo vero abi:aliquā puero nutricē para.

hec eſt idignatio ꝓpter quā philomena diſceſſit a viro vꝫ ꝓpter amorē meretricū. Nā ipſa vxor mea narrauit mihi quare vꝫ filia diſceſſiſſet ego noluerā dicere tibi id qꝺ narrauit vxor mihi hoc ſ.pā.pñte:neqꝫ primo credebā.i.fidē habebā illi vxori narrāti nūc vero id qꝺ narrauit mihi eſt palā.i.manifeſtū:vꝫ qꝺ diſceſſit philomena ꝓpter amorē meretriciū. Nā video aīm huic pāph.lo abhorrere oīno.i.alienū eſſe ꝓrſus a nuptijs.i.a viuēdo i matrimonio. Laches.ergo cū ita ſit o phidippe qd agā qd conſilij das mihi cū eius filij ita abhorreat a nuptijs. Phidippus.qd agas.i.qd agere velis vel poſſis. Cenſeo hāc meretricē bacchidē primū eſſe adeundā.i.eūdū eſſe ad eā oremus eā vt a ſe pāphilū abijciat vl'orem⁹.i.omni gñe eloquij eam cōmoueamus:vt nō ita ſuis illecebris filiū teneat.vñ oratores orare ꝛ perorare dicunt ꝛ orator inde nomen accepit.accuſem⁹.i.probris ꝛ reprehēſionibus eā obtūdamus deniqꝫ minitemur.i.minas ei proponamus grauius.i.acerbius ſi poſtea habuerit rem.i.laſciuiā exercuerit cū illo pā. La.faciā vt mones:eho hic admonētis eſt vel excitātis ſeu vocātis:o puer.i.o ſerue curre ad bacchidē hāc nrāꝫ vicinā:euoca.i.acceree eā huc.i.meis ꝟbis.i.meo noie:ꝛ porro.i.deinde oro te phidippe.ſis mihi adiutor i hac re. ph. ah interiectio dolētis voluntatē ſuā nō expleri.o Lac.iādudū.i.iā multo ante dixi:ꝛ nūc dico idē ſ.qꝺ volo hāc affinitatē manere inter nos ſi ē.i.ſi cōtigit vllo mō vt poſſit fieri.qꝺ.ſ.affinitatē māſurā iter nos ſpero fore.i.futurū eē. Sed ne.i.vtrū velis me adeſſe.i.pñtē eſſe vna.i.ſimul tū.i.ꝙdiu cōuenis.i.alloqueris ſtatiꝫ bacchidē. La.imo i.ſꝫ abi.i.diſcede ab hoc loco para.i.quere aliquā nutricē puero.i.filio philomene.

¶ Bacchis meretrix. Laches.

¶ In hac ſcena colloquiū cōtinetur bacchidis meretricis et lachetis patris pamphili qui ſe in cauſa coniecturali exercent:nā ſenex eam accuſat de admiſſione ad ſe ac receptione pamphili. Illa contra conſtanter admodum.inficiatur ꝛ pernegat.

Non hoc de nihilo eſt,ꝙ laches nūc me conuenitā eſſe expetit:nec pol me multum fallit,quin quod ſuſpicor,ſit qꝺ velit. La.videndū eſt,ne minus propter irā hāc impetrē,ꝙ poſſe:aut ne qd faciā plus,qꝺ me poſt min⁹ feciſſe ſatius ſit. Aggrediar:bacchis ſalue. Ba.ſalue laches. Lac.credo edepol te nonnihil mirari bacchis,qd ſit, quã ꝓpter te huc foras puerū euocare iuſſi. Bac.ego pol quoqꝫ etiam timida ſum:cū venit mihi in mētē,q ſim,ne nomē mihi queſt⁹ obſtet apꝺ te:nā mores facile tutor. Lac.ſi ꝟa dicis,nihil tibi pīcli a me ē mulier:Nā iā etate ea ſum,vt nō ſiet pctō mihi ignoſci equū:quo magis oēs res cauti⁹,ne temere faciā,accurro.Nā ſi id

¶ Aſcenſius.

Stud etſi iādudū fuerat ambiguū:hoc mihi nūc nō eſt. Nō de partu ſ3 lie ſꝫ de diuortio ac repudio itelligo. Et illud nulla tibi pāphile hic iā ꝯſultatio ē ſic accipio pāphile nulla cōſultatio eſt tibi iaꝫ hoc eſt abſqꝫ cōſultatione certum opꝫ ſit tibi eā reducere qm̄ quidem ex te natus eſt puerulus.

Non hoc ꝛc. In hac ſcena meretrix loquitur ꝛ ſenex:exercentqꝫ cām coniecturalē. Nā ſenex dicit eā recipere pāphilū filiū illa ꝯ inficiat. Bacchi. hec nō eſt de nihilo.i.ꝓpter nihiluꝫ qꝺ.i.pp quod (vel forte ex coniūctio) laches expetit me eſſe cōuentā.i.compellatā ſeu allocutā:ſi paſſiue liceat dicere.nec pol multū fallit me.i.nō valde ignoro qn.i.ꝙ non id qꝺ ſuſpicor ſit id qꝺ velit. Lac.alloquit ſeipm. O lac.videndū eſt.i.puidendū eſt ſeu cauendū ne.i.vt nō min⁹ impetrem ꝓpter hāc irā.ſ.meā quā poſſim ipetrare q.d.ne ira mea impediat quo min⁹ aſſequar ex meretrice id quod poteram aſſequi nō interueniſſet ira:aut videndum eſt ne.i.vt ſi nō faciā quid.i.aliquid plus.i.ſupra modū quod poſt.i.poſt illud tempus ſatius ſit me minus.i.non feciſſe.i.cuius facti poſtea me peniteat. Si enim veteres dicebant minus factum ꝛ nolle factū cum alicuius rei eos penitebat. Aggrediar quaſi rem arduam ꝛ incongruam ſeni vel aggrediar vt meretricem circumueniant. Bacchi.ſalue. Bacchi.o Laches ſalue. Lac.o Bacchis credo te nihil te.i.aliquantulū mirari qd ſit quapropter i.propter qꝺ iuſſi puerum.i.ſeruū euocare te foras huc. Bac.pol ego etiam ſum timida.i.timeo etiā dicit.q.d.nō minus ꝙ tu puteo quoqꝫ vacat cum.i.quando venit mihi in mentem.i.recordor que.i.qualis ſim. Timeo ergo ne id eſt quod nomen queſtus.i.nomen quod ineſt queſtui meo quem exerceo.i.meo mō querende pecunie turpi ſcꝫ ꝛ inhoneſto obſtet.i.noceat mihi nam facile tueor.i.defendo protego mores meos.q.d.preter queſtum meretricium mores mei facile poſſint ſuſtineri vt faciles ꝛ non mali:niſi forte a tuor quod ſignificat aſpicio:etiā fieret tutor frequētatiuū:ac ſi diceret facile ꝯſidero mores meos. La. Interrogabo ſup.te.ꝛ o mulier ſi ꝟa dicis mihi ſup his de qbus te interrogabo.nihil pericli.i.nullū periculū eſt.i.imminet tibi a me. Nā iam ſum ea etate vt non ſit.i.nō videatur equū ignoſci impérſonaliter dictū.i.ꝙ ignoſcat mihi pctō.i.vel peccāti, vl'deeſt in vt ſit ſenſus nō ſit equū

nūc facis, factura ve es, bonas qđ par eſt facere: inſcitū offerre iniuriā tibi me immerēti, iniquū eſt. Bacc. eſt magna ecaſtor gratia, ꝙ hac re quā tibi habeā? Nā ꝗ poſt factā iniuriā ſe expurget, parū mihi pſit. Sʒ qđ iſthuc eſt? Laches. meū receptas filium ad te pāphilū. Bac. ah. Lac. Sine dicam: vxorē hanc priuſꝗ duxit, voſtrum amorē pertuli. Mane, nōdū etiā dixi id quod volui: hic nūc vxorē habet: quere aliū tibi firmiorē amicū dū tēpus cōſulēdi eſt: Nā neq̄ ille hoc aīo erit etatē, neq̄ pol tu eadē iſthac etate. Bac. q̄s id ait? Lac. ſocrꝰ. Bac, mene? Lac. te ipſam: ⁊ filiā abduxit ſuam: puerū q̄ ob eā rē clam voluit, qui natus eſt, extinguere. Bac. aliud ſi ſcirē, qui firmare meā apud vos poſſem fidē. ſanctius ꝙ iuſiurandū, id pollicerer tibi laches, me ſegregatū habuiſſe, vxorem vt duxit, a me pāphilum. Lachee. lepida es. ſed ſcin quid volo potius ſodes facias? Bac. qđ vis cedo. La. eas ad mulieres huc intro, atq̄ iſthuc iuſiurādum idem pollicearē illis: exple animū his, teq̄ hoc crimine expedi. Bacc. faciam: quod pol ſi eſſet alia ex hoc queſtu, haud faceret, ſcio, vt de tali cauſa nupte mulieri ſe oſtēderet. Sed eſſe falſa fama nolo gnatum ſuſpectum tuum: nec leuiorez vobis, quibꝰ eſt minime equū, viderier īmerito: Nā meritꝰ de me ē, qđ queam, illi vt cōmodem. La. facilem, beneuolumq̄ linguā tua iam tibi me reddidit: Nam non ſunt ſole arbitrate he: ego quoq̄ hoc etiam credidi. Nūc autem cum ego te eſſe preter noſtram opinionem cōperi: fac eadē vt ſis porro: noſtra vtere amicitia, vt voles. Aliter ſi facias. ſed reprimā me, ne egre quicꝗ ex me audias. verū te hoc moneo vnū, qualis ſim amicꝰ. aut qđ poſſiē. potius ꝙ inimicus, periculū facias. Bacc. faciam ſedulo.

iudicii mihi in pctō meo: quo magis. i. q̄to magis accuro. i. valde curo. cautius. i. prouidius: hic declinat accuras. ex ac ⁊ curo. nā accurro ris. aliud ſibi vult. Accuro ego ne. i. vt nō faciā temere. i. inconſiderate oēs res. i. oīa q̄ ſum facturus vel accuro cautius oēs res ne faciā temere. Nam ſi nūc facis vel factura es id qđ par eſt. i. decet bonas mulieres facere inſcitum eſt. i. inelegās eſt ⁊ iniquū me offerre iniuriā tibi immerēti. i. que nō mereris. Offerimus iniuriā nō merēti. reddimus ei q̄ meret. Scitū dicūt qđ placet: inſcitū qđ diſplicet. Et ex abundāti dictū ē niſi iungat cū illo actō me: dicēdo iniquū eſt me inſcitū offerre tibi iniuriā ſed tūc eſſet actūs maſculini gñis. Bac. ecaſtor iurādi aduerbiū muliebre. i. p edē caſtoris magna grā eſt magna beneuolētia eſt vel magnū beneficiū eſt qđ habeā: i. debeam tibi de iſta re. i. pp iſtā rem. ſ. qđ mihi offerre nolis iniuriā. Nam is q̄ expurget. i. excuſet ſe poſt iniuriam factā paruʒ proſit mihi. i. multū mihi nocet nullatenus mihi cōmodius ſit: nā minus dicit et plus intelligit. Sʒ qđ iſtud eſt qđ dicere mihi cupis. Lac. receptas. i. frequēter recipis filiū meū pāphilū ad te. Bac. ah, iteriectio reclamātis ꝯtra obiecta. Lac. ſine. i. pmitte qđ ſup. dicā qđ dicere volo ptuli. i. diu toleraui veſtrū amorē. ſ. tuū ⁊ pāphili priuſꝗ. i. anteꝗ duxit hāc vxorem hāc dicit quaſi moleſtā ⁊ q̄ hec nolit pati Deinde bacchis loqui geſtiebat, pp̄terea ſubdit. Mane. i. expecta etiā nōdū. i. nō adhuc dixi id qđ ego volui dicere nūc hic pāphilus hʒ vxorē quere tibi aliū amicū firmiorē dum tēps ꝯſulēdi. i. pͥuidēdi tibi eſt. i. dū etas eſt in flore poſita ⁊ facies eſt vēdibilis nāq̄ nec ille pāphilus erit hoc aīo. i. habebit in te eūʒ aīʒ quē habere ſolebat neq̄ poſt tu eris eadē. i. ſimilis vt pꝛius iſta etate. i. viſa etate tua q̄ tēdit ꝑ xīe ad ſeniū. Bac. qđ ait. i. dicit id. ſ. me receptare filiū. La. Socrꝰ. i. mater vxoris eius. Bac. Mene. i. vtrū dicit me receptare eū. La. dicit teipſam ⁊ abduxit. i. abſtraxit a domo meā ⁊ reduxit i domum ſuā filiā ſuā nurū meaʒ ⁊ voluit extinguere. i. ſuffocare, ⁊ extinguere dixit ſm coꝝ opinionē q̄ putabāt aīam eſſe igneʒ. Voluit ergo extinguere puerū q̄ natus eſt clam. i. latēter ſecreto ob eā rē. i. in odiū ei⁹ q̄ ſe apud te ſepe recipiebat. Bac. O laches ſi ſcirē aliud. i. aliā rem ſanctius. i. firmiꝰ q̄. i. vnde vł quo fieri poſſē firmare. i. ꝯfirmare firmā reddere fidē. i. pbationē aut credulitatē ſiue veritatē meā apud te qđ iuſiurādū. i. ſacrm̄ pollicerer tibi me habuiſſe pāphilū ſegregatū. i. ſemotū a me vt. i. exq̄ vel poſtꝗ duxit vxorē laches. tu es lepida. i. iocūda ⁊ feſtiua ſermone tuo. Sʒ ſcin. i. ſcis ne illud qđ volo qđ ſup. potiꝰ facias ſodes. i. ſi audes vel ſi vis. Bac. quid vis qđ potiꝰ faciā cedo. i. dic quid me vis facere. Lac eas. i. vadas huc. i. i hūc locū quē oſtendebat intro hoc eſt intro eas huc ad mulieres. ſ. myrrhinā ⁊ philomenam atq̄ pollicearē iſtis iſtud idē iuſiurandū qđ pollicebaris mihi exple aīm. i. ſatiſfac aīo his mulieribus vel exple aīm his pollicitationibꝰ q̄bus meū expleſti ⁊ expedi. i. libera exolue te excita te exolue te hoc crimine cuius accuſaris de receptatione pamphi. Bac. pol faciā id qđ ſi alia aliqua eſſet ex hoc q̄ſtu meretricio. i. ſi alia ēet meretrix: quemadmodū ego que talem queſtū facerem haud. i. nō faceret ſcio. i. non dubito veʒ nō facere hoc: vt. i. qđ oſtenderet ſe mulieri nupte: de tali cā. i. propter talem cām. Sed nolo tuū filium eſſe ſuſpectū falſa fama. i. rumore falſo neq̄ volo eū videri vobis leuiorē. i. contemptibiliorē immerito. i. ſine cauſa. quibus. ſ. vobis minime. i. nō eſt equum eum videri leuiorem. Leues homines dicuntur vt Gellius inquit hoīes contemptibiles ⁊ nullo honore digni: homines ſcʒ nihili ac nullius frugis bone. Nam pamphilus meritus eſt de me ita ſup. i. ita me tractauit vt commodem illi. i. quod queam. i. poſſim cōmodare. i. vt conſulam eius vtilitati quacūq̄ via potero dicimus eīm commodo tibi hoc. i. in hoc cōmodum tibi facio. interdū commodare ſignificat dare aliquid cōmodato Dicimus etiam hac in re tibi nequeo commodare. i. cōmodū afferre. Lac. lingua tua. i. tuus ſermo lepidus iam reddidit. i. effecit me facilem. i. benignū exorabilē ⁊ beniuolū tibi. i. tibi bene cupientē: nā he mulieres nō ſunt arbitrate ſole. i. ſine alijs te receptare filium ego q̄ etiā alterū abundat credidi hoc. ſ. te receptare eum nunc cū ego comperi. i. depꝛehendi: cognoui te eſſe preter nr̄am opinionē. i. innoxiā ⁊ vacare culpa in hac re cuius accuſaris: fac. i. pſeuera vt ſis eadem i. vt ſis purgata apud mulieres ⁊ iudiceris innoxia. porro. i. ſed vel deinde ſiue certe vtere nr̄a amicitia vt voles. ſi facias aliter volebat minitari ſed repreſſit ſe inquiens ſed reprimā. i. compeſcā cohibebo me ne audias quicꝗ. i. aliquid ex me egre. i. male moleſte vel inuita verum. i. ſed moneo te hoc vnum facias periculum. i. periclitēris ſumas experientiam ⁊ probationem qualis amicus ſim potius ꝗ̄ inimicus aut quid poſſum. i. que ſit mihi poteſtas. Bac. faciā quod dicis ſedulo. i. inſtanter quaſi ſine dolo.

¶ Aſcenſius.

Illud. Ne nomē queſt⁹ mihi obſtet. Nā mores facile tutor. ſic intelligo vt dicere velit Bac. q2 meretrix ſum meretricis aūt eſt adoleſcētes diuites ad ſe allicere timeo q̄uis extra noxam ſum ne non ſuſcipias purgationē verū ſi nō eſſem meretrix ego facile tutor. i. defendo mores meos, hoc eſt vita mea innocēte me facit niſi nomē queſtus ſuſpectā faceret. Et ideo ſubdit laches: ſi vera dicis hoc eſt ſi poteris tutari mores ⁊ innoſcens ſis ꝓpter nomē q̄ſt⁹ nihil tibi eſt pericli a me o mulier ⁊c. nō op⁹ eſt ergo ſubaudire: interrogo te ⁊c. in fine aūt ſed reprimā me ⁊c. q2 hoc ſecum dicit. Inepte eñ reuelaret id bacchidi. legendum e̊ audiat non audias.

Phidippus. Laches. Bacchis meretrix.

In hic Bacchis eadem phidippo quoq3 earum rerum credulo pollicetur que priore ſcena lacheti promiſerat. vtpote ſe ituram ad mulieres expleturam animū earū. ⁊ ſe crimine obiecto purgaturam: quod admodum graue videtur pellex vt amatoris vxorem de mutuo amore leniter alloquatur.

NIhil apud me tibi deficeri patiar, quin q̄d opus ſit, benigne prebeat. ſed cū tu ſatura, atq3 ebria eris, puer vt ſatur ſit, facito. La. noſter ſocer video venit: puero nutricē adduxit. Phidippe, bacchis deierat ꝑſancte. Phi. heccine ea eſt? La. hec eſt. phi. Nec pol iſte metuūt deos: neq3 has reſpicere deos opinor. Bac. ancillas dedo: quolibet cruciatu ꝑ me exq̄re. Licet. hec res hic agit, pāphilo me facere, vt redeat vxor, op3: q̄d ſi ꝑficio, nō penitet me fame, ſolā feciſſe id, q̄d alie meretrices facere fugitāt. Laches. phidippe, noſtras mulieres ſuſpectas fuiſſe falſo nobis in re ipſa inuenim⁹: Porro hāc nūc experiamur. Nā ſi cōpererit crimini tua ſe falſo vxor crediſſe, miſſā3 iram faciet: ſin autē eſt ob eā rē iratus gnatus, q̄d peperit vxor clā: id leue eſt: cito ab eo hec ira abſcedet. ꝓfecto in hac re nihil mali eſt, q̄d ſit diſſidio dignū. phidippus. velim quidē hercle. Laches. exq̄re: adeſt: q̄d ſatis ſit faciet. bac. faciā. phi. quid iſthec mihi narras? an q2 nō tute ipſe audiſti dudum de hac re animus meus vt ſit laches? illis modo exple animum. Laches. Queſo aedepol Bacchis, q̄d mihi es pollicita, tute vt ſerues. Ba. Ob eā rē vis vt ego intro eam? Laches. I, atq3 exple animū his, vt credant. Bacchis. Eo, ⁊ ſi ſcio pol is fore meū cōſpectum inuiſum hodie: Nā nupta meretrici hoſtis eſt, a viro vbi ſegregata eſt. laches. At he amice erūt, vbi quāobrem adueneris, reſciſcent. phidip. at eaſdē amicas fore tibi promitto, rem vbi cognouerint: Nam

NIhil ⁊c. In hac ſcena idem pollicet Ba. phid. q̄d erat pollicita Ba. vz. ſe iturā ad mulieres ⁊ expleturā earū animūq3 crimie expediturā. ph. cōueniēs cū nutrice dicit ſe iuſta ꝓbiturū ⁊ neceſſaria nihil. i. non patiar aliq̄d deſieri a deſio is. i. decē tibi ſeu deficere apud me qu. n. i. q̄d nō id q̄d ſit op⁹. i. ſit neceſſarium prebeat. i preſtet benigne. i. large liberaliter: ſed cū tu nutrix eris ſatura. i. repleta cibis ⁊ ebria. i. vino īgurgitata facito. i. efficito vt puer nutriēdus ſit ſatur. i. bene nutriat. La. noſter ſocer. i. phidipp⁹ pater narus. La. venit. video cū ſc3 vł intellige vt ⁊ hic video noſter ſocer venit: nā ad parādū nutricē ſe ꝯtulerat adduxit nutricē ꝓ puero. i. ꝓ puero educādo: deinde vt phidippus fuit ī ꝯſpectu ſubdidit o phidippe bacchis meretrix deierat. i. deos iurat vel valde iurat ꝑfectē. i. valde firme. Phi. heccine. i. vtrū hec eſt ea meretrix quā vxori pāphil⁹ āponit. La. hec eſt ipſa. Phidipp⁹. pol iſte meretrices. iſte ꝑ cōtemptum dixit. nō metuunt deos. i. nō ſunt religioſe ſiue religione nō tenent ⁊ opinor. i. talis eſt opinio mea deos non reſpicere has. i. nō curare nec hr̄e rōnē ſeu reſpectū earū quaſi q̄ nec ſint religioſe nec dēt penas q̄ppe q̄ a diis contēnantur. Bac. dedo. i. in ꝑtāte3 tuā do quaſi valde do ⁊ in tuū arbitriū ancillas meas exquire. i. explora receptem necne filium tuū quolibet cruciatu. i. quolibet ſupplicio ſeu tormēto l3. i. tu potes id facere per me. i. me permittēte hec res q̄ ſequit agitur. i. tractat agitat voluit h̄ vz q̄ op3 me facere vt vxor redeat pāphilo. i. ad maritū q̄d. ſ. vt redeat vxor ſi ꝑficio. i. ſi ꝯpleo nō me penitet fame. i. nō parū mihi videbit de fama acquiſita: vel nō paruā mihi famam acquiſierim vz me ſola feciſſe id. ſ. recōciliaſſe vxorē marito q̄d alie meretrices fugitāt. nā nolūt vxores maritis recōciliari. Lac. o phidippe inuenim⁹. i. cōperimus in re ipſa. i. in rei veritate mulieres nr̄as fuiſſe ſuſpectas. i. in ſuſpiciōe poſitas nobis falſo. i. iniuria. porro. i. deinde vel ſed nūc experiamur. i. ꝓbemus hāc meretricē vtentes opera eius. nā ſi tua vxor mirrhina cōpererit. i. deꝑhēderit cognouerit ſe crediſſe falſo crimini. i. falſe ſuſpiciōi. hic eñ capitur crimen pro ſuſpiciōe falſa miſſam faciet. i. dimittet irā. Sin autē. i. ſ3. ſi gnatus. i. fili⁹ eſt iratus ob eā rem q̄ vxor ei⁹ peperit clā. i. occulte ſecreto. i. propter q̄d eſt iratus eſt leue. i. nō magni pōderis ac momēti hec ira recedit cito ab eo pāphilo profecto. i. certe nihil mali eſt in hac re. i. in hoc partu clam facto quod ſit dignum diſſidio. i. diuortio. Phid. quidem. i. certe hercle velim id eſt vtinam mihi ſit dignum diſſidio. vt pamphilus non peccauerit. Lac. exquire explana ſagaciter a Bacchide an peccauerit. Pamphilus adeſt ſcilicet Bacchis ipſa Bacchis faciet id quod ſatis eſt. i. quod ſufficit ad plenam purgationē. Bac. faciam quod ſatis eſt ad purgationem. Phidi. Phidippus q̄ſi longiora ſint verba Lachetis reprehendit lachetem inquiens: quid. i. cur narras longo ſermone mihi iſthec per cōtemptum dixit quam tedioſa prorſus ⁊ moleſta quippe qui aīm noueris meum an. i. vtrum o laches narras mihi iſthec quia tute ipſe. i. tutemet non audiſti dudum. i. aliquanto ante a me ſc3 vt. i. qualis vel cuiuſmodi animus meus ſit de hac re. i. de precepto pam. nam facile perſuadetur mihi enim peccaſſe adeo cupio hanc affinitatē manere inter nos ꝑpetuā ⁊ iō nō eſt q̄ exquirā lat:⁹. vt moues mō. i. nūc vel dūtarat exple aīm. i. perſuade illis mulierib⁹ vt credāt pāphilū non peccaſſe. nā qui perſuadet rōn. bus eius aīm explet q̄ eſt ꝑſuadendus. Lac. o bacchis edepol q̄ſo vt tute. i. tumet ſerues. i. ꝑ ſies id q̄d pollicita es mihi vz iuſiurandū apud mulieres. Bac. ergo vis vt introeā. i. ingrediar ad mulieres ob eam rē. ſ. vt iureiurādo cōfirmē pāphilū a me nō receptari. La. I. i. vade atq3 exple aīm. i. perſuade his mulierib⁹ ⁊ coge vt credāt. Bac. eo ad mulieres etſi. i. q̄uis ſcio meū cōſpectū fore. i. futurū eſſe hodie inuiſum. i. moleſtū exoſu3 his mulierib⁹: nā nupta mulier eſt hoſtis. i. inimica meretrici vbi. i. q̄n ea nupta ē ſegregata a viro vt erat philomēa. La. at. i. ſ3 he mulieres erūt amice iter ſe vbi. i. q̄n reſciſcēt. i. cognoſcēt tāq̄ rē īoplatā q̄obrē. i. ꝑꝑ q̄ eā3 aduener3. i. acceſſer3 ad eas. at. i. ſ3 ꝓmitto eaſdē mlires fore. i. futuras

eſſe amicas tibi vbi.i.qñ cognouerim rē.i.rei veritatē eſtuā exolues.i.explices explicabis illas errore ⁊ ſimul.i.⁊ exolues te ſuſpitione quam de te habēt ꝙ pamphilū receptes. Bac. perij me pudet philomene.i.vel pudore afficior ꝙ peccaui in philomenā eo ꝙ detinuerim aliqñ ſibi maritum meis illecebris vel me pudet philomene.i.erubeſco ⁊ pudore afficior ꝑꝑ philomenā q̄ ſic ducta falſa ſuſpiciōe nō dubitauit virū relīqre. Ambe.i. vos due ancille ſeq̄mini me intro huc.i.in hunc locū quē oñdo vobis. La. q̄d eſt qđ malum euenire mihi ꝗ.i.qđ intelligo euenire huic bacchidi: vt.idest ita ꝙ ipſa bacchis ineat grām.i.cōciliet ſibi beneuolētiā mulierū ſine ſuo diſpēdio.i.ſine ſuo dāno: ⁊ vt ipa ꝓſit mihi recōciliando vxorē filij ipſi filio quod mihi vtile eſſe nemo negat. nā ſi eſt.i.ſi contigit ⁊ ſi extat vt hec bacchis nūc ſegregarit.i.ſeiūxerit ⁊c. i. nō ficte pāphilū ab ſe.i.a ſua cōſuetudine ſcit nobilitatē eſſe ſibi natā ex eo.i. ex ea re qr pamphilū ab ſe ſegregarit. Meretrices interdū dñr nobiles qñ multis note quarū eſt nō timere ne alterū nō inueniāt aut ſe cognitas fieri etiā ſenib⁹ ⁊ ſcit inq̄ rē.i. incōmoditatē bonoꝝ eſſe natā ſibi ex ea re vꝫ ex patrocinio ⁊ amicis ſenis. vł qr mīta in ea cōtulit fili⁹ ⁊ ſcit inq̄ ipa Bacchis gl'az.i.laudē petētē eē ſibi natā ex eo: qr vꝫ defendit pāphilū apud ſoceros ⁊ vxorē ⁊ qđ merito cōiugē reddit ⁊ hoc facto ipſa bacchis referet gratiā ei pāphilo.i.reddet illi beneficiū: nam dicebat prius pāphilū de ſe bene meritū propter multa q̄ contulerat in eā ⁊ iūget.i.cōiūget nos amicos ſibi vna opa.i.vno labore ⁊ vna ſua induſtria acopatiōe. Depol ⁊c. In hac ſcena ꝯuerſio eſt fabule: nam in ea errores deprehendūt ⁊ per agnitionē anul: philomene agnoſcitur fuiſſe cōpreſſa a pāphilo indeq̄ puerū natū eſſe perhibet. In tota aūt fabula ſeruus piger ⁊ curioſus inducit nec q̄cq̄ illi euenit ex ſentētia ſua. Parm. edepol. id eſt ꝑ edē pollucis iurantis eſt ne.i. certe herus.i. dominu⁹ puta pāphil⁹ deputat (ibi de auget).i.valde putat meā operā. i. meū laborē eſſe parui ꝑtij.i. parue eſtimatiōis qui ſcꝫ herus miſit me ob nullā rem.i. ꝑpter nullā cām eo ſup. in euꝫ locū vbi in quo loco fruſtra.i.incaſſum. deſedi.i. diu ⁊ valde ſedi totū diem.i. toto die ſed elegētior ſit ſermo ꝑ accuſatiuū quā per ablatiuū dum.i.qñ expecto I arce.i. in ſummitate ſeu I ſummo loco vrbis ⁊ munitiōe callidemidem.i.illū. appellatū hoſpitem.i.amicū externū qui ſolet in hoſpitio amice recipere herū meū cū peregrinat myconiū.i. vł ex mycone inſula vna ex cicladib⁹ vicina delo vel forte ex aliquo oppido talis noīs. itaq̄.i.iō dū ego inept⁹.i. tāq̄ inept⁹ ⁊ fatu⁹ ſiue male apt⁹ ſedeo hodie illic I arce. vt.i. cū primū q̄ſq̄ venerat.i.applicuerat ad eū locū ſtatim accedebā ad eū.ſ. dicēdo: o adoleſcēs.i. o iuuenis queſo.i. ꝑcor: rogo dicēdū (dū eſt ſyllabica adiectio) es tu myconius.i. de mycone rñdebat ſup. vnuſq̄ſq̄ a me iterrogat⁹ nō ſuꝫ myconi⁹.i. ex eo loco q̄ vel mycone dr vel myconiū. At.i. ſꝫ es ne ſup. callidemides: rñdebat q̄ſq̄ nō ſum callidemides. deinde interrogabā ecquē.i. nunq̄d hēs hic aliquē hoſpitē.i.amicū quē ⁊ tu recipe hoſpitio ſoles ⁊ ille te pāphilū.i.q̄ vocet pāphil⁹ oēs negabāt ſe habere hoſpitē tñ neq̄ arbitror eum callidemidē eē quēq̄.i. eſſe aliquē hoc ē nō puto eū eē in mūdo ⁊ deniq̄.i. tandē poſt multā expectationē hercle iā me pudebat tādiu illic ſedere abij.i. diſceſſi ab eo loco. Sed quid.i. cur vel ꝑꝑ quid video Bacchidē meretricē exeūtem ab affine noſtro.i.a ſocero pamphili phidippo. Affinitas eſt regularitas perſonarum ex nuptijs coniunctarum ol carēs cognatione ſanguinis: quid rei.i. q̄d negotij eſt huic bacchidi hic.i. apud affinē. id eſt qđ barbare dici ſolet aut ſaltē non multū ꝓprie quid hic hꝫ ad agēdum hec mulier. Bac. O parmeno offers te mihi opportune.i. tēpeſtiue mature ⁊ quod dicunt bona hora curre propere.i. feſtināter ad pamphilum. Par. quid.i. cur currā eo.i. ad locum in quo eſt Bacchis dic illi me orare eū vt veniat huc. Par. Dicā vt veniat ad te.i. ad domum tuā: ⁊ qđ barbare dici ſolet penes te. Bac. imo.i. ſed dic vt veniat ad philomenā.i. qđ inepte dr penes philomenā.i. ad domū ei⁹. Par. q̄d rei eſt.i. q̄ res eſt ſeu ꝙ negotiū ꝑꝑ qđ accerſit pāphil⁹. Bac. deſinas.i. ceſſes percōtari.i. inq̄rere curioſe nimis id qđ nihil.i. nequāq̄ nullomō refert tua.i. ad te ſpectat dicim⁹.n. hoc nihil refert mea.i. ad me nō attinet. Par. nihil aliđ dicā pāphilo ꝗ ꝙ ad philomenā veniat. Bac. ēt ħ eſt aduerbiū reminiſcētis hic ſup. myrrhinā matrē philomene cognoſſe.i. cognouiſſe illū anulū quē ipſe olim dederat mihi fuiſſe ſue gnate vꝫ philomene. Par. ſcio eū dediſſe tibi anullū ne.i. virū myrrhinā cognouiſſe anulū fuiſſe filie ē tñ.i. eſt res tāti

illas errore, ⁊ te ſimul ſuſpicione exolues. Bac. Perij. Pudet philumene: Sequimini me intro huc ambe. Laches. quid eſt, qđ mihi malum, ꝗ qđ huic intelligo euenire vt grāꝫ ineat ſine ſuo diſpēdio, ⁊ mihi vna ꝓſit? nā ſi eſt, vt hec nūc pāphilū vere abs ſe ſegregarit, ſcit ſibi nobilitatem ex eo, ⁊ rem natam, ⁊ gloriā eſſe: referetq̄ gratiā ei: vnaq̄ nos ſibi opa amicos iunget.

Quintus actus.

Parmeno. Bacchis.

In hac ſcena conuerſio eſt fabule. Nam in ea Bacchidis interuentu errores deprehendunt. nempe per anuli cognitionē. Philomena a Pamphilo compreſſa reſciſcitur: exindeq̄ natum ſibi puerum liquido cognoſcitur inſuper Bacchis ipſa longo ac perpolito ſermone beneficia ſua ⁊ in pāphilum. ⁊ in vniuerſam eius familiam citra meretricium morem abunde collata cōmemorat.

Edepol ne meā herus eſſe operā deputat parui pretij. qui ob rem nullam miſit: fruſtra vbi totū deſedi diem, myconium hoſpitem dum expecto in arce callidemidez: itaq̄ inept⁹ hodie dū illic ſedeo, vt q̄ſq̄ venerat, ac ſe debā: adoleſcēs, dicdū queſo, es tu Myconi⁹? nō ſuꝫ. At callidemides? nō hoſpitē ecquē pāphilū hic hēs? oēs negabāt: neq̄ eū quēq̄ eē arbitror? deniq̄ hercle iā pudebat: abij. Sed quid Bacchidem ab noſtro affine exeūtē video? q̄d huic hic eſt rei? Bac. parmeno, op̄portune te offers, ꝑpere curre ad pāphilū. Par. quid eo? Bacchis. dic me orare vt veniat. Parme. ad te? Bacchis. imo ad philumenā. Parmeno. q̄d rei eſt? Bacchis. tua qđ nihil refert, percōtari deſinas. Parmeno. nihil aliud dicā? Bacchis. etiā cognoſce anulū illū myrrhinā gnate ſue fuiſſe, quē ipſus mihi olim dederat. Par. ſcio tñ ne eſt? Bacchis. tñ: aderit continuo, hec vbi ex te audierit. ſed ceſſas? Parme. minime equidē. nā hodie mihi ptās haud data eſt, ita curſando, atq̄ ambulādo totū hūc cōtriui diē. Bac. quātaꝫ obtuli aduētu meo letitiā pamphilo hodie? quot commodas res attuli? quot autē ademi curas? gnatū

vt propterea veniat. Bac. petis an tm̃ ſit illud ipſe pãphilus cõtinuo .ſ. haud mora aderit .i. adueniet vel hic pñs erit vel .i. poſt. ꝗ audierit ex te .i. a te. hoc .ſ. myrrhinã cognouiſſe anulũ ſuum. alie ſed ceſſas .i. tardas quietis pigritare vt aliquo .ſ. verbo vtar lenteſcis .i. ociaris vel ocio incũbis: neq; feſtinanter vadis quo iuberis. Par. equidẽ minime .i. nõ ceſſo. nam ꝑiõ ceſſandi .ſ. nõ eſt mihi data hodie ita .i. adeo contriui .i. conſumpſi hunc totum diem curſitando .i. frequẽter currẽdo huc ⁊ illuc atq; ambulãdo .i. nõ ita celeriter eundo. q. d. modo currendum mihi fuit mõ ambulandũ vel cape curſitando pro nauigãdo.

ei reſtituo. ꝗ pene harũ ipſius ꝙ opa perijt: vxorẽ quã nunꝙ̃ eſt ratus poſthac ſe habiturũ, reddo: Quare ſuſpect⁹ ſuo pñi, ⁊ phidippo fuit, exolui. Hic adeo his rebus anul⁹ fuit initiũ inueniũdis. Nã memini, abhinc mẽſes decẽ fere ad me nocte prima cõfugere anhelãtẽ domũ, ſine comite, vini plenũ, cũ hoc anulo: Extimui ilico: mi pãphile inꝙ̃ amabo, quid exanimatus es obſecro? aut vñ anulũ iſtũ nact⁹? dic mihi: Ille alias res agere ſe ſimulare: poſtꝙ̃ id video, neſcio qd ſuſpicarier magis cepi inſtare vt dicat. hõ ſe fatet̃ vi i via virginem neſcio quã compreſſiſſe: diciteq; ſe illi anulũ, dum luctat, detraxiſſe: cũ hec cognouit myrrhina in digito modo me habentẽ: rogat vnde ſit: narro omnia hec: inde eſt cognitio facta, philumenã eſſe cõpreſſam ab eo, ⁊ filiũ inde hũc natũ. hec tot ꝓpter me gaudia illi cõtigiſſe letor: ⁊ ſi hoc meretrices alie nolũt: neq; eñi eſt in rem noſtrã, vt q̇ſꝙ̃ amator nuptijs letetur. Uerũ ecaſtor, nunꝙ̃ aĩn queſti gratia ad malas adducam partes. ego, dũ illo licitũ ẽ, vſa ſum benigno ⁊ lepido, ⁊ comi. Incõmode mihi nuptijs euenit, factum fateor: at pol me feciſſe arbitror, ne id merito mihi eueniret: multa ex quo fuerit cõmoda, ei⁹ incõmoda equũ eſt ferre.

Pamphilus. Parmeno. Bacchis.

In hac vltima ſcena pãphilus tãto ex rerũ geſtarũ renunciatione perfunditur gaudio: vt pre nimio affectu a Parmenone tam opportuna nunciante: neutiq̃ ad credendũ perſuaderi potuerit: niſi eadem illa Bacchis quoq; eius amica q̃ blande confirmaret. hec deinde pamphili vxoreʒ mirifice laudat. ſimulq; conſuetudinẽ illam frequentem vltro citroq; habitam quibus vſq; celandam eſſe vtrorq; cenſet. Poſtremo perfacetam ⁊ iucundam parmenonis ſniam comedie finis imponitur.

Eſt eñ curſus ⁊ nauigantis ⁊ equitantis: ⁊ cape ambulãdo pro gradiendo pedibus .i. terra. Bac. hec tecũ loquit̃ diſcedente parmenone: ⁊ quidẽ hec loquit̃ cũ admiratione. Quantã letitiã obtuli hodie pãphilo aduẽtu meo .i. cũ veni ad mulieres. q. d. maximã. q̃t res cõmodas .i. quot opportunitates ⁊ cõmoditates attuli hodie. q. d. multas admodũ. q̇t .i. ſed quot curas .i. q̇t ſolicitudines ademi. abſtuli a pãphilo ⁊ a philomena Myrrhinaq; matre ⁊c. ego reſtituo ei pãphilo gnatũ .i. filium a ſe genitum q̇ gnatus .i. filius pene perijt .i. expoſitus fuit opera .i. operatione harũ mulierũ ⁊ ipſius pãphili reddo ei pãphilo vxorem quã ratus eſt .i. exiſtimauit putauit cõfirmauit ſe nũſquaꝫ habiturum poſthac id eſt. poſt hoc tempus in poſterum in futurũ. Redditur nobis quod noſtri cupidum eſt reſtituitur nobis cui⁹ cupidi ſumus vnde ergo natũ reſtituo vxorẽ reddo ergo exolui .i. ei pẽdi illi .ſ. quare .i. propter quod pãphilus fuit ſuſpect⁹ patri ⁊ phidippo ſocero adeo .i. certe hic anulus fuit initium his reb⁹ inueniẽdis .i. ad has res ſic inueniendas: vt oĩs ita procederent ex animi ſñia: nam memini .i. recordor pãphilũ cõfugere .i. cõfugiſſe: ſed noluit iũgere preteritum ꝑñti. anhelantẽ .i. eſtuantem ex colluctatione cũ puella cui vitiũ obtulerat ⁊ neminem cõfugiſſe cum domũ .i. in domũ mea ad me vt celaret facinus illud ſine comite .i. ſine ſectatore aliquo puta ſeruo ꝓpterea q̇ pudẽdũ erat facinus ⁊ nimirum eum confugiſſe ad me plenum vini .i. vino ingurgitatum. ac ꝓpterea intemerariũ ꝓduxiſſe facin⁹ cũ hoc anulo .i. habentẽ hunc anulum detractum a puella a quo tempore prima nocte .i. prima noctis parte ſeu primis tenebris: vt prima nocte qua id perpetrauit facinus fere ab hinc decẽ menſes .i. q̇ barbare dici ſolet de poſt decẽ menſes vel iã ſunt decem mẽſes. Abhinc eñ refert ad ꝑteritũ ⁊ dehinc ad futurum: vt vidi illum talem ilico id eſt ſtatim extimui: ne mali eſſet aliquid. lꝗ .i. dico ei o mi pamphile amabo aduerbiuꝫ blandiẽtis quaſi rogo te per amorem obſecro .i. queſo ẽ d. i. cur es exanimatus .i. commot⁹ ira ⁊ perturbat⁹ aut dic mihi vnde nact⁹ es .i. habuiſti iſtũ anulũ ille pamphilus ſimulare ꝓ ſimulabat .i. fingebat ſe agere .i. habere cur alias res .i. alia negotiaq; id quod verum erat poſtꝙ̃ video ipſum ſuſpicari id eſt timere dubitare neſcio q̇d. timebat enim ne ea violentia refer:retur: ⁊ ita graues daret penas cepi magis inſtare: id eſt vrgere vt dicat id q̇ ſuſpicabatur ⁊ dubitabat homo ille .ſ. pamphilus fatetur ſe compreſſiſſe vi id eſt violaſſe defloraſſe vt ita dicam vi .i. per violentiam in via qua ad nos veniebat neſcio quam virginem ⁊ bene neſcio quam. tunc compreſſit eam in tenebris ⁊ dicit pamphilus ſeſe anulum detraxiſſe .i. abſtuliſſe illi virgini anulum dum: id eſt quando vel quandiu luctatur: id eſt colluctatur cum virgine que ſtuprari nolebat. Hec Myrrhina mater philomene cognouit modo .i. paulo ante in digito meo anulum: rogat ipſa id eſt interrogat me habentem illum anulum vnde ille anulus ſit id eſt proceſſerit. narro illi hec omnia que prius dixi. Inde id eſt ex eo tẽpore cognitio facta eſt philomenam eſſe compreſſam: id eſt violatam ab eo pamphilo et cognitio facta eſt hunc filium natum inde .i. ex eo compreſſu. Letor tot gaudia cõtigiſſe illi Myrrhine propter me .i. meo beneficio vel ꝑ me etſi id eſt quamuis alie meretrices nolunt hoc .i. letari propter talia matrimonia vel nolunt vxorem reconciliari viro eius .i. quia non eſt in rem noſtram .i. id eſt nobis vtile nõ eſt ſiue nõ eſt in vtilitatem noſtram aut pro commodo noſtro. vt .i. q̇ quiſꝙ̃ .i. aliq̇s amator .i. amore noſtri captus letetur .i. gaudeat. delectetur nuptijs .i. coniugio. Uerũ .i. ſed ecaſtor .i. per edẽ caſtoris ego bacchis nũꝙ̃ abducã animũ ad malas partes .i. ad offm malarũ meretricũ vel ad malas applicationes gratia .i. cauſa queſti ꝓ queſtus .i. lucri nũmarũ antiqui gaudebant dicere tumulti ſenati queſti in genitiuo ſingulari pro tumultus ſenatus ⁊ queſtus ſm quartã formã declinandi. Ego vſa ſum illo pamphilo benigno .i. liberali largo lepido .i. iucũdo feſtiuo ⁊ comi. declinatur hic ⁊ hec comis ⁊ hoc come. comi ergo .i. facili ſuaui exorabili nam comes dicunt̃ eſſe hoc holes benigni. faciles ⁊ ſuaues qui erranti comiter monſtrant viã benigne nõ grauati. Inde comitas comitatis talis hoĩs ſuauitas. Euenit mihi .i. accidit mihi icõmode aduerbiũ .i. male intempeſtiue nuptijs .i. ex nuptus Pamphili ⁊ philomene fateor factum. videlicet mihi male accidiſſe ex nuptijs: ac pol arbitror me feciſſe ne male mihi eueniret merito .i. quia ſic meruerim. Equum eſt ferre incommoda eius viri ex quo viro quẽadmodũ ei pamphilo multa cõmoda fuerunt .i. extiterunt ac prodierunt prius enim confeſſa eſt pamphilum bene meritum eſſe de ſe ipſa.

Quintus actus

Vide mi parmeno etiam ſodes, vt mihi hec certa ⁊ clara attuleris, ne me in breue hoc coniicias tempus, gaudio hoc falſo frui. Par. viſum eſt. Pam. certone? Par. certe. Pam. deus ſum, ſi hoc ita ē. Par. verū reperies. Pāphi. manedū ſodes: timeo ne aliō credā, atq; aliud nūtics. Par. maneo. Pāp. ſic te dixiſſe opinor, inueniſſe myrrhinā bacchidē anulū ſuū habere. Par. factum. Pam. eū, quē olim ei dedit: eaq; hoc te mihi nūtiare iuſſit: ita ne ē factum? Par. ita inq̄. Pā. q̄s me eſt fortunatior? venuſtatiſq; adeo plenior? ego ne te pro hoc nūtio q̄d donē? q̄d? q̄d? neſcio. Par. at ego ſcio. Pam. q̄d? Par. nihil enī: nā neq; ī nūtio, ne q; ī te ipſo bōi q̄d ſit, ſcio. Pam. egone, qui ab orco mortuum me reducē in lucem feceris, ſinam ſine munere a me abire? ah nimium me ingratū putas. Sed bacchidē eccam video ſtare ante oſtiū: me expectat credo: adibo. Bac. ſalue pamphile. Pāph. o bacchis. o mea bacchis, ſeruatrix mea. Bac. benefactū, ⁊ volupe ē. Pam. factis vt credā facis: antiquāq; adeo venuſtatem obtines, vt voluptati obitus ſermo, aduentus tu⁹, quocunq; adueneris, ſemper ſiet. Bacchi. at tu ecaſtor morem antiquum, atq; ingenium obtines, vt vnus hominum homo te viuat nunq̄ quiſquā blandior. Pamphi. ha, ha, he, tune mihi iſthuc? Bacchi. recte amaſti Pāphile vxorem tuā: nam nunq̄ ante hūc diem meis oculis eā, qō noſſem, viderā: p̄liberalis viſa eſt. Pā. dic verū. Bac. Ita me dii amēt pāphile. Pam. Dic mihi, harū rerū nunquid dixti iā patri? Bac. nihil. pamp. neq; op⁹ eſt adeo muttito: plꝫ nō fieri hoc itidē, vt in comediis, oia omnes vbi reſciſcūt: hic, quos par fuerat reſciſcere, ſciunt: quos autē nō eſt equū ſcire, neque reſciſcūt, neq;

Vide tu. In hac ſcena vix poſt pāphilo perſuaderi ei tantam opportunitatē accidiſſe q̄tam nuntiauit parmeno ſeruus: tandē tn̄ allocutione bacchidis ad id credendum facile induxit aīm. Pam. o mi parmeno etiā ſodes. quaſi ſi audes verbū coniicū ⁊ blādimenti quiddā habēs. vide. i. diligēter cōſidera vt. i. qualiter vel qō attuleris mihi hec que dixiſti mihi certa. i. explorata ⁊ clara. i. nihil habentia dubitationis aut obſcuritatis: ne. i. vt nō coniicias. i. precipitē s impinguas impellas me frui. i. delectari hoc gaudio falſo in hoc breue tpē. i. in hoc breue ſpatiū tpis. parmeno. q2 dixerat ei pāphil⁹: vide ideo rndet viſum eſt. i. ſatis conſideratū eſt a nobis ⁊ prout ſunt: vt que diximꝰ ſint certa ⁊ clara. pamphil⁹. ne. i. vitu viſuꝫ ē certe: id ē ſine dubitatione par me. viſum eſt certe. pamphi. ſum deus. i. ſum feliciſſimus: vt deꝰ ſi hoc eſt ita vt dicis. par. reperies verū eſſe qō dico. pam. ⁊ q2 parm. iā tedio affectus pre ſe ferebat diſceſſum aut nō velle amplius audire: iō ſubdit pāphilus: manedū abundat dum. i. ſiſte gradū ⁊ audi reliqua ſodes blāditur ei vt auſcultet timeo ne. i. qō credā aliud: ⁊ tu nūties aliud. i. timeo ne animi nři ferant ad diuerſa ⁊ nō ſit illi qō nūtias id qō itelligo. parm. maneo. i. ſto ad audiēdū te. pā. opinor te ſic dixiſſe (repetit nūtiata ne falſo itellexerit) reꝫ myrrhinā inueniſſe. i. deprehēdiſſe bacchidē habere anulū ſuum. par. factū eſt ſup. i. inuenit eam hr̄e anulū ſuū. pam. dixiſti ergo myrrhinā inueniſſe bacchidem habere eū anulū olim. i. iāpridē dedi ei ſcꝫ bacchidi: ⁊ dixiſti qō ea bac. iuſſit te nuntiare hoc mihi ne. i. verū ē ita factū vt repeto. par. inq̄. i. dico ⁊ iam ſatis dixi qō ita factū eſt. pamp. quis eſt fortunatior. i. felicior: cui felicius ⁊ magis ex animi ſnia proceſſerint oia me. i. quam ego ⁊ adeo. i. certe vel valde aut intantū ſeu ita qūs eſt inquā plenior venuſtatis. i. bñficiorū veneris vel venuſtatis. i. voluptatis: nam venus voluptas eſt. Ego ne. i. nō donem te quid. i. per aliquid. Dicimꝰ eñ dono te hac re ⁊ non dono te hanc rem niſi admodum antiquum eſſet: pro hoc nuntio iſto mihi iucūdo. q. d. imo debeo te donare maximis muneribus. Deinde apud ſe deliberat quare ſit eum donaturus inquiens quid donē tibi: ſcilicet. deinde paruo tempore lapſo non potēs inuenire quo eū donet ex animi ſentētia iterum replicat quid donem tibi vel te. poſtea ſibi ſatiſfacere non volēs ait neſcio quid tibi debeā donare: ſiue q̄ debeam te donare. Nam dicimus dono te hac re vbi eſt remuneratio pro beneficio accepto: ⁊ pro labore ſuſcepto cauſa nřa. parmeno. at. i. ſꝫ ego ſcio que donare me debeas. pamphil⁹. quid eſt ſup. quo te donare poſſiꝫ. parmeno. ſcio enim. i. quā nihil debes me donare. nam non ſcio quid boni ſit tibi neq; in nuntio. i. in relatione ſ. n nuntiatione mea neq; in memetipſo propter q̄d debeas re aliqua me donare. pamphilus. egon. id eſt vtrum ego ſinam: id eſt patiar te ab re a me ſine munere: q. ſ. tu feceris me mortuum id eſt qui eram mortuus reducem. id eſt reuerſum ſaluum ⁊ incolumen ab orco. i. ab inferno ſeu a loco tenebrarum in lucem quaſi dicat ego qui perieram ⁊ quaſi nullus erā pre dolore: te nuntio reuixi. Orcus dicitur cognomen fluuii infernalis a ſtyge palude defluētis ab orcos quod eſt iuramentum. nam dii per illum fluuium et per ſtygem paludem iurare ſolebant certiſſima iuraiuranda. Ponitur etiam pro inferno. hic ⁊ hec redux. reducis: inde in plurali reduces dicuntur qui pericula euaſerunt ⁊ incolumes ac ſalui in optatos fines redierunt. Ah interiectio dolentis ſe videri. ingratum putas ne nimium ingratum: id eſt immemorem beneficiorum. Sed eccam: id eſt ecce hic prope video Bacchidem ſtare ante oſtium credo quod me expectat adibo: id eſt ibo ad eam. Bacchis. O pamphile ſalue. pamphilus. O Bacchis mea: id eſt quam amo. ⁊ mea ſeruatrix: id eſt conſeruatrix a morte quaſi ſuiſſem moriturus niſi mihi cōſuluiſſes: ſal. ſup. Bacchis benefactum eſt a nobis: ⁊ volupe: id eſt pro voluptate voluptuoſe ⁊ delectabiliter. ſeu volupe: id eſt venuſte. Nam Venus eſt dea voluptatis titillantis: volupe: vt ait Nonius capitur pro voluptate. plautus in aſinaria. Hic ſenex ſi quid clam vxorem ſuam animo fecit volupe: id eſt pro voluptate ducit. pamphilus. facis vt credam factis: id eſt his que facta ſunt. Nam difficile erat credere meretricem his rebus gaudere. ⁊ obtines. i. ſeruas conſeruas. retines adeo. i. ita tuam antiquam venuſtatem: id eſt feſtiuitatem: ſuauitatem: pulchritudinem vt obitus: id eſt occurſus qui ſit caſu ⁊ bene obitus. Nam ob dicit contra. et in occurſu contra itur: vt inquam ſermo tuus: id eſt tuum colloquium: ⁊ vt aduentus tuus quem voluntas ⁊ deſtinatus locus affert ſemper ſit voluptati: id eſt ſemper afferat voluptatem anocūq. i. in quemcunq; locum adueneris. Bacchis. at: id eſt ſꝫ ecaſtor. i. per edem caſtoris: qō iurandi genus mulieres decebat tn̄ tu pāphile obtines. i. retines morem antiquum. i. id qō ſemper multo añ cōſueuiſti et antiquum ingenium. i. antiquā naturā ⁊ felicitatem naturalē adeo ſup. vt quiſq̄. i. aliquis hō vnus. i. ſolus hoīm

ſcitē. Bac. Jmo ēt hoc q̄ occultari poſſe facili⁹ credas, dabo: Myrrhina ita phidippo dixit, iuriurādo meo ſe fidē habuiſſe, ꝛ ꝓpterea te ſibi purgatuz. Pāphil. Optume eſt: ſperoqꝫ hanc rem euenturā nobis ex ſententia. Parmeno. here, licet ne me ſcire ex te, hodie q̄d ſit quod feci boni? aut quid iſthuc eſt, quod vos agitis? Pamphilus. Nō licet Parmeno. tamē ſuſpicor. egone hunc ab Orco mortuuz? quo pacto? Pāphil⁹. Neſcis parmeno, quātum hodie profueris mihi, ꝛ ex quāta erūna me extraxeris. Parmeno Jmo v̄o ſcio, neqꝫ hoc imprudens feci. Pamphilus. ego iſthuc ſatis ſcio. Parmeno. An temere quicquam Parmenonez pretereat: quod facto vſus ſit? Pamph. Sequere me intro Parmeno. Parme. Sequor: Equidem plus hoc die boni feci imprudens, quam ſciens ante hunc diem vnquam.

Plaudite.

Hecyre finis.

id eſt ex hominibus nunquam viuat blandior. i. ſuauior: mitior te i. quam tu. Pā. ha ha he. interiectiōes ridentis. Ridet cū a meretrice ſibi attribui blandimenta que potius ſunt meretricum. Deinde ſubdit ꝛ etiam tum. i. tunc quum tecum habebam commercium attribuebas ſupple mihi iſtud. Uel potius ſic intelligatur. Tun. id eſt tu ne aſcribas mihi iſtud quod non decet: ſed meretricum eſſe ſolet. Deinde ad alium ſermonem vertit Bacchis. Bac. o Pamphile recte. i. non improuide nec temere nec incōſulte amaſti vxorem tuam Philomenam. Nam nunquam videram eam oculis meis ante hunc diem quod noſſem. i. quod ſcirē vel meminiſſem ſeu animaduertiſſem ſcꝫ me vidiſſe alias. Nam quod oſtendit vt refert orationem precedentē ipſa viſa eſt mihi perliberalis. i. valde ꝛ honeſte venuſta hoc eſt viſa eſt mihi eſſe ea venuſtate qua mulieres liberas ꝛ optimates decet. Pamp. Dixtin. i. dixiſti ne verbum bene inſtanter ex meretrice: querit de forma vxoris: vt poete que ſit pulchritudinis perita diiudicatrix vel quod femina vel q̄ emula ſit. Bacchis. o Pamphile ita dii ament me ve ex animo dico iurādi modus eſt. Pamph. dic mihi. i. reſponde mihi. numquid. i. vtrum dixiſti iam aliquid harū rerum patri tuo Lacheti. Bacch. nihil dixi de his rebus. Pamp. neque eſt adeo. i. valde vel in tantum ſeu ita opus aliquid harum rerū patri dicere mutito. i. omittas dicere quicquam. Alii codices habent mutito a mutio mutis: ꝛ tūc eſt ſenſus mutito. i. celato taceas occultes ſecretum teneas illud quod factum eſt. Naz interdum mutire vt vult Dona. ſignificat tacere nihil facere nec dicere vnde ꝛ mutos dicim⁹. Interdū mutire vt feſtus inquit ſignificat loqui Ennius palam mutire homini plebeio: piaculuz eſt. Placet mihi hoc q̄d factū eſt non fieri notum. ſ. ob hoc itidē. i. ſimiliter vt id eſt ſicut in aliis comediis fieri ſolet: vbi. i. in quibus comediis oēs reſciſcunt. i. poſt factum ſciūt oīa q̄ facta ſunt. Hic i. in hac comedia vel in hac re hi quos par fuerat. i. decuerat reſciſcere. i. venire in cognitionē facti ſciūt q̄d actū ſit. ſꝫ illi q̄s nō eſt equū ſcire quid factum ſit neqꝫ reſciſcent. i. non cognoſcent ex alio neqꝫ ſcient per propriam opinionem: imo etiam. ſed etiam dabo. i. dicam vel ſuggeram atqꝫ ſuppeditabo qui. i. quomodo vel vnde credas hoc factum facilius occultari. i. celari. Myrrhina dixit ita phidippo tuo ſocero ſe habuiſſe fidem. i. veritatem vel probationē an adhuc receptarē te meo iuriurando. i. meo ſacramento: ꝛ propterea quia ſcivit veritatem dixit te eſſe purgatum. i. excuſatum ſibi id eſt apud ſe. Pamphilum optime eſt. i. optime ſe res habet ꝛ ſpero hanc rem eſſe euēturam nobis ex ſententia id eſt ad votum. Parme. o here. ſcꝫ pamphile ne. i. vtrum licet. i. permittitur cōceditur mihi me parmenonem ſcire hodie ex te. i. a te quid boni. i. q̄d bonum ſit q̄d feci: aut quid iſthuc eſt quod vos agitis. i. loquimini vel tractatis. Pam. nō licet tibi ſcire. Par. tamen ſuſpicor. i. coniecto aliquātulum quid ſit. Deinde ſubdit verba cogitantis apud ſe egon. i. vtrū feci ſup. hunc pamphilū reducem ab orco in lucem vt prius dictum eſt: quo pacto. i. quō hoc feci. Pā. o parme. tu neſcio quantū hodie profueris mihi. i. neſcis ex q̄ta erumna. i. miſeria extraxeris. i. eduxeris eripueris me. Par. imo vero. i. ſed certe ſcio q̄tum profuerim tibi nec. i. ꝛ nō feci hoc. i. tibi nō ꝓfui imprudens id eſt inconſideratus per imprudentiam cū nō cogitarē tibi prodeſſe. Pam. ego ſatis ſcio iſtud videlicet te feciſſe cōſulto: vt mihi profeſſes. Par. an q[illegible] t[illegible]. i. aliqd preterea temere. i. incōſulte parmenonē. i. an parmeno aliquid temere ignoret. Nā hec res preterit me ſignificat hāc rē me ignorare. An ergo parmeno aliquid ignoret q̄d vſus ſit. i. vtile ſit vel opus ſit facto. i. facere ablatiuus participii ꝓ infinitiuo. vt Salluſtius Mature facto op⁹ eſt facto ꝓ facere. Pā. o parmeno ſequere me intro in domū. Par. ſequor te. Deinde ad ſpectatores dicit equidem hodie feci imprudēs. i. non ſuſpicans me id facere plus boni quā vnq̄ fecerim ante hūc diem ſciens. i. cōſulto cogito dedita opera ſeu de induſtria. Ualete diſcedite cū ſanitate ꝛ plaudite. i. gratulamini poete ꝛ authorꝰ bus ego Calliopius partium poete defenſor recenſui. diligenter recognoui hāc comediam ꝛ cēſure mee iudicium adhibui illi.

Aſcenſius.

Terentius Donati iudicio ſcite omiſit illud aliis: quod cōmentarius adiecit. Nō enim dicit vt aliis comediis ſed duntaxat vt in comediis quaſi vero hec comedia non ſit ſed hiſtoria.

Publii Terentii aphri Comicorū elegantiſſimi comedie a Guidone Juuenale viro perq̄ literato familiariter explanate ꝛ ab Jodoco Badio Aſcenſio: vna cum explanationibus ſuis locis adhibitis rurſum annotate atqꝫ recognite: ꝛ ſolerti cura caſtigate. Excuſſe Anno ab incarnatione dñi. M.ccccc.xli. Menſe Septembri.

Regeſtum.

a.b.c.d.e.f.g.h.i.k.l.m.n.o.p.q.r.s.
Omnes ſunt quaterniones.

VA1
155700

110
J
10